

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på <http://books.google.com>

~~150. h. 4~~

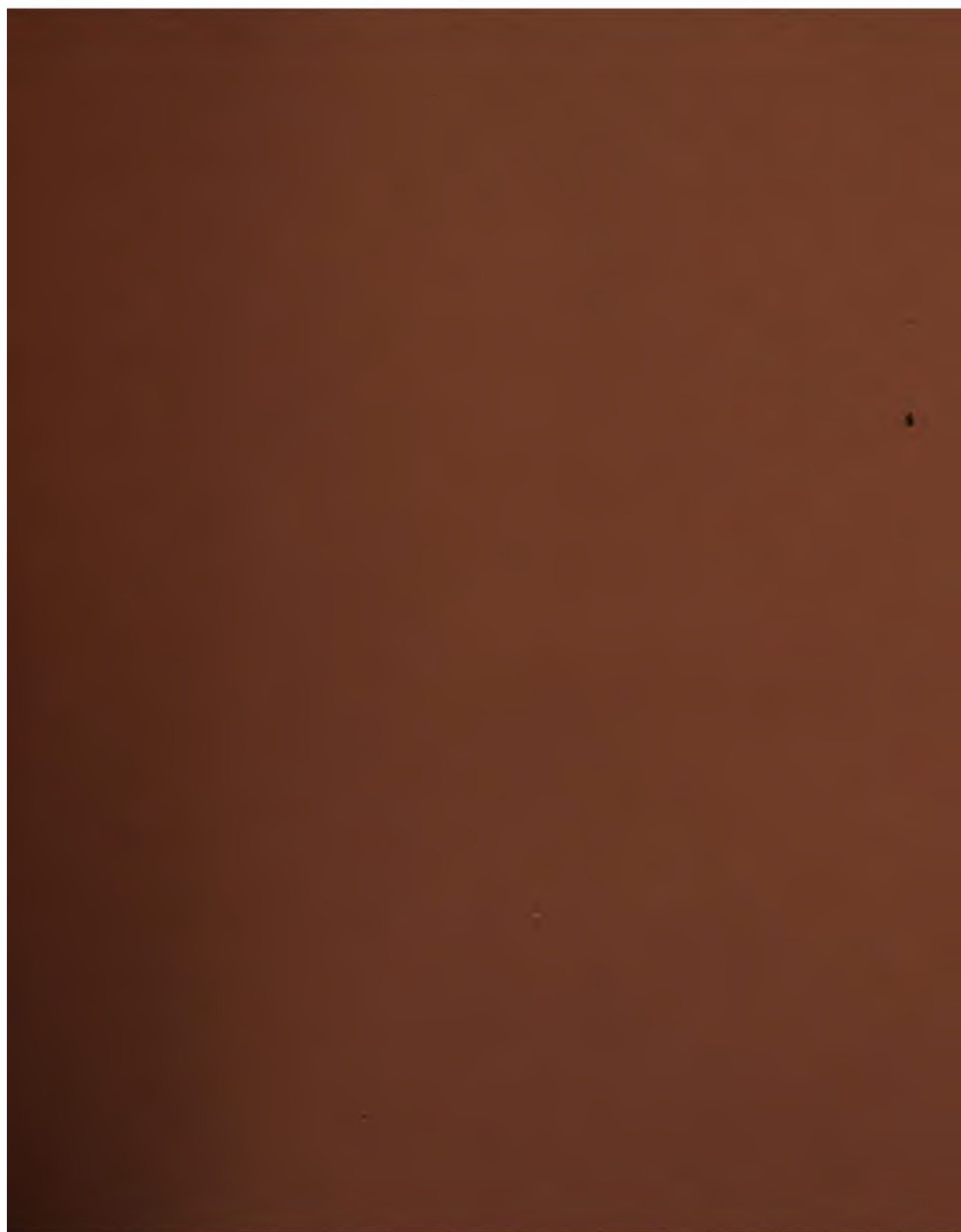
~~480. 15~~

~~292. f. 3~~

Vet. Scand. II C. 5

~~55. H. 6~~

1000

1000

1000

1000

1000

1000

11

11

Danskrdbog

udgivet

under

Videnstavernes Selskabs

Bestyrelse.

Tredie Bøge.

3 = 2.

København, 1820.

Trykt i E. Poppes, E. A. S. Møllers og P. D. Riippings Officin.

F o r t a l e .

De første Dele af den danske Ordbog bleve ikke ledsagede med nogen Fortale, fordi man meente, ved Enden af Barket bedst at være i Stand til at meddele den fuldstændige Underretning om det, hvorfor denne Fortale burde gøres Rede.

Imidlertid henrandt en Række af Aar; nye Arbeidere traadte i de gamle Sted; Planen blev i det Enkelte forandret. De nærværende Udgivere troe, at de, efter Fleres Ønske, til Barket's Aarv og deres egen Retfærdiggjørelse bør tilføie en Fortale, og deri meddele en Udsigt over Barket's Historie, angive de Grundsætninger, man har fulgt, og de Hjælpemidler, man har benyttet.

Da den lærde og utrættelige Længebøl ved Døden var bleven hindret fra at fuldføre den danske Ordbog, hvoraf han havde udarbejdet henimod det Halve, indgav Videnskabernes Selskab til Hans Majestæt Kong Christian den Syvende den 21de Marts 1777 en Ansøgning, undertegnet af Hielmstjerne som Præsident og Jacobi som Secretær, hvori det androg om kongelig Understøttelse, at ikke det vigtige Arbejde med en dansk Ordbogs Udgivelse skulde med Statsraad Længebøl reent døe hen. "Selskabet har troet — hedder det i Ansøgningen — at ingen lykkeligere Tidspunkt til at bestemme vort ældgamle og os selv tilhørende Sprog kunde ventes, end just denne, da Deres Majestæt har stænket sine Undersaatters Indføds-Retten. Thi Deres Majestæts Wiisdom indseer vist, at Sproget og dets Haandhævelse har en større Indflydelse, end man ved første Blik skulde troe, paa et Folks Lænkemaade, til at vænne det fra den slaviske Efterbølge, og danne det til et Folk for sig."

Hans Majestæt bifaldt under 2den April 1777 den indgivne Plan, og anviste 500 Rdlr. aarlig af Particulair-Kammeret, hvoraf Justitsraad Strøm som Hovedmand for Arbejdet erholdt 200, og 300 deeldes imellem tvende Medarbejdere, Studenterne Clert og Weinrich. Strøm skulde beholde hele Dplaget. Hans Majestæt behagede desuden under 9de April s. A. at love, at han vilde lade 8 Bogstaver trykke paa sin Bekostning; samtlige kongelige Høfsterer skreve sig for Bidrag,

IV

hver til flere Bogstavers Trykning. Desuden Greverne D. Thott, B. Schimmelmann, A. P. Bernstorff, General Eickstedt, Geheimeraaderne Schaf Nathlou og Hielmstjerne, samt Kammerherre Suhm, hver for et Bogstav.

Mønsteret for Planen er Johnsons engelske Ordbog; dog afveeg man fra samme, dels ved at udvide den, i det man optog saadanne provindsielle Ord og Talemåader, som formedelst deres Eftertryk, Nethed og Klarhed, udmærkede sig, dels ved at indskrænke den, i det Johnson havde optaget alle de Kunstord, han kunde overkomme, men her ikkun de almindeligste skulde finde Plads, der tilhørte Sproget selv, og som bruges i Metaphorer, samt ikkun de bekendteste Naturlegemers Navne, og saadanne danske Sæmandsord, der uden Tegning kunne forklares. Af fremmede Ord vilde man optage dem, der allerede havde hævdet deres Borgerret, og ikke kunne undværes, men derimod forvistes saadanne selvgiorte Ord, der, som Lidenstøb og Siensstand, strede mod Sprogets Analogi. I Orthographien skulde man rette sig efter Langelæse, og i Tvivlstilfælde foretrække den, som meest nærmer sig den vedtagne Brug, eller har Medhold af Etymologien. Selskabet udvalgte af sine egne Medlemmer en Revisions-Commission, der bestod af Geheimeraaderne Lurdborch og Carstens, Kammerherre Suhm, Conferentsraaderne Erichsen, D. F. Müller og Jacobí.

Bogstavet A blev færdigt fra Pressen 1781. I det følgende Aar var Udarbejdelsen af B næsten fuldført, da den lærde og skarpsindige Strøm døde til stort Tab for Ordbogen, uden at efterlade mere end et kort Udkast til C og det Halve af D. Clert, der var bleven Universitetsbibliothekar og Professor, blev antaget til at forestaae Arbeidet. Bogstavet B blev trykt 1784, men da Clert derpaa var bleven antaget til at besørge et Catalog udgivet over det store Thottiske Bibliothek, hvilket sysselsatte ham i 7 Aar, blev Arbeidet med Ordbogen saa langsomt fortsat, at det var først 1793, at C, D og E bleve færdige, som tillige med A og B udgav Ordbogens første Deel. Imidlertid vare af Revisorerne Lurdborch, Erichsen og Müller bortdøde; Justitsraad Thorlacius, Professor, nuværende Biskop, Fabricius og Dr. Abildgaard vare indtraadte i deres Sted. Redactørens tiltagende Alder og Svagelighed, der bragte ham til 1797 at resignere Bibliothekariatet, forhalede ogsaa Ordbogens Fortsættelse. Den anden Deel, indeholdende Bogstaverne F—H, udkom 1802. Aaret efter døde Clert, uden at efterlade Manuscript til de følgende Bogstaver. Et Aar medgik, inden de til Værket hørende Papirer bleve udelivered fra Clerts Bo. Først 1804 kunde Redactionen igien begynde. Revisionscommissionen, som den Gang bestod af Justitsraad Thorlacius, Etatsraad A. Rall,

Etatsraad Thorkelin, Etatsraad Viborg, Justitsraad Rasm, Justitsraad Schou
 og Justitsraad Kierulf, besluttede selv herefter at lede de til Drdbogens Fortsæt-
 telse hørende Arbeider, at udnævne blandt sine Medlemmer en Formand, hvortil
 Etatsraad Viborg blev valgt, og i Stedet for een Redactor med aarlig Gage, at an-
 tage Redactører til de enkelte Bogstaver, hvis Honorar bestemtes i Forhold til Ar-
 beidets Omfang. End videre besluttede Commissionen at gjøre Værket fuldstændi-
 gere ved at optage alle de naturhistoriske Benævnelser, Smandsudtryk og Kunst-
 ord, den kunde samle, og at indhente nysgigtigere Efterretninger om provindsielle
 Ord. Ifølge dette overdroges Bogstavet I til Professor L. Baden, Bogstavet K
 til Professor Nyerup, og et Circulaire blev udstedet til Geistligheden i Danmark og
 Norge om at indsende Bidrag til Drdbogen. Den 9de November 1806 behagede
 det Hans Majestæt allernaadigst at bestemme: at i Stedet for de til den danske Ord-
 bogs Redaction hidtil aarligen udbetalte 500 Rdlr., samt 100 Rdlr. for hvert
 Bogstavs Udgivelse, maatte i 10 Aar, fra 1ste Januar 1806 at regne, 700 Rdlr.
 aarligen udbetales, hvorimod efter den Tid alt videre Bidrag til Drdbogen skulde
 ophøre. Professor L. Baden blev 1806 færdig med Bogstavet I, men, uagtet
 hans derpaa anvendte Umage, fandt Commissionen det nødvendigt, for at lette sig
 Revisionen, og for at tilføie de Tillæg, hvoraf den imidlertid var kommen i Besid-
 delse, at lade Manuscriptet giennemgaae paa ny ved Professor Molbech; den be-
 sluttede tillige, at Redactørernes Arbeide ikke skulde sendes om mellem dens Med-
 lemmer, men giennemsees i et Møde, der blev holdt to Timer ugentligen i et Væ-
 relse paa det Kongelige Palais ved Frederiksholms Kanal, som ved Hs. Excellence
 Hr. Oberhofmarskalk Hauchs Foranstaltning blev Commissionen indrømmet. Det
 saaledes reviderede Bogstav I udkom i Begyndelsen af 1809. Professor Nyerup
 var imidlertid ved sine andre lærde Syssler bleven foranlediget til at frasige sig Re-
 dactionen, da han havde bragt Bogstavet K indtil No. At gjøre Tillæg til dette
 Arbeide, og fortsætte det, blev overdraget Professor Chr. Molbech, som fuldførte
 sit Hverv 1810 med den Omhyggelighed og det Held, man af hans Smag og Kund-
 skaber kunde vente. Revisionen af Bogstavet K begyndte ved Enden af 1808.
 Kort forhen var Justitsraad Rasm død; Svagelighed hindrede Etatsraad A. Rall,
 Justitsraad S. Thorslacius og Etatsraad Thorkelin fra at bivaane Møderne.
 1810 døde Justitsraad Kierulf, men i samme Aar tiltraadte Etatsraad B. Thor-
 slacius Commissionen. 1811 kom Professor P. E. Müller til. Uagtet Krigen
 og dens Følger forbød at tænke paa Trykningen, fortsattes dog Revisionen uaf-
 brudt; men Arbeidet, især med den første Halvdeel af Bogstavet K, var saa vidtløf-

VI

ttigt, at det først efter 246 Røder kunde bringes til Ende i Begyndelsen af 1814. Smidlertid vare flere Bogstaver blevene redigeerte. Professor L. Baden havde allerede 1807 udarbejdet L. 1814 blev Professor Molbech færdig med Bogstavet M; Statsraad Mandix med Bogstavet N, og Pastor Nybo med Bogstavet O.

Samme Aar tiltraadte Professor J. Møller Revisions-Commissionen, der nu begyndte paa Bogstavet L. Justitsraad Schov, som i en Række af Aar havde virket for Ordbogen, udtraadte deraf. Da nu Udfigter aabnedes til at Bærlæts Trykning kunde begynde, og Commissionens Medlemmer ikke formedelst deres andre Syssler kunde anvende mere end een Aften ugentlig paa dette Arbejde, blev Revisorerne's Tal forøget ved Statsraad Wolff, Statsraad Engelstofts og Professor Degens Tiltraaden, og Commissionen derved sat i Stand til at anvende to Aftener om Ugen paa Arbejdet, i det den deelte sig i to Sectioner, hvoraf Statsraad Thorlacius, Professor J. Møller og Statsraad Wolf reviderede L, Professor P. E. Müller, Statsraad Engelstoft og Professor Degen Bogstavet M. Commissionens Formand, Statsraad Viborg, som deels i nogle Aar havde i Møderne samvirket til Revisionens Fuldstændighed og Nøagtighed, deels næsten ene besørget de praktiske Forretninger, og allevegne fra indhentet Oplysninger især til de naturhistoriske og tekniske Ord, blev i de sidste Aar ved Reiser og Sygelighed hindret fra at virke for Ordbogen. Pengevæsenets Bestaaenhed vilde endnu længe have hindret Trykningen af Bogstavet K, da Kongens aarlige Gave var bestemt til at dække Redaktionsomkostningerne, dersom ikke det Glasenske Fideicommiss havde 1815 skienket 2000 Rbdlr. i Sedler til Ordbogens Trykning. Derved blev det muligt at indløbe det fornødne Papir, og lade Trykningen af Bogstavet K begynde med 1816. Formedelst Bogstavets Omfang og Langsomheden i det Møllerste Officin medgik fire Aar med Trykningen. Smidlertid var Revisionen af Bogstavet L bleven saa meget fremmet, at det, uagtet de betydelige Forandringer, som maatte foretages med samme, og som fordrede en Aftens Arbejde ugentlig i hele 5 Aar, kunde 1818 overgives til Trykken i det Kløppingste Officin, hvorfra det udkom paa samme Tid som Bogstavet K fra det Møllerste. Embedsforretninger havde nødet Statsraad Engelstoft og Professor Degen til 1818 at udmelde sig af Revisionscommissionen, efterat den større Deel af Bogstavet M var revideret. Statsraad Wolff bortdøde 1819. Trykningen er saaledes bleven besørget, at det reenskrevne Manuscript giennemlæstes og rettedes af Professor P. E. Müller, Correcturen læstes af Statsraad Thorlacius og Professor J. Møller. Paa denne Maade er da omfider den tredie Deel af Ordbogen fuldenbt. So langsommere den rykker fremad, desto mere

maa vi bede vore Landsmænd ikke at forglemme Arbejds mange Banfeligheder, hvilke ei lidet ere forøgede ved Planens Udvidelse.

At Ordbogens Plan maatte i Livets Løb undergaae Forandringer, blev nemlig en naturlig Følge af den Række af Aar, dens Udarbejdelse krævede, og de Mænds forskellige Meninger, som deeltog deri. Imidlertid er dog det Væsentlige i Planen blevet uforandret. Man indsaar ved det første Udlaft, at en dansk Ordbog ikke skulde blot indeholde det almindelige Skriftsprog, men provinssielle Ord eller Land-Rabsord, Almueord og Kunstord. Grændserne for disses Antagelse vare ikke nøie bestemte. Revisionscommissionens Medlemmer have troet, at burde deels udvide disse Grændser, deels nøiere bestemme dem. Den vil her meddele de Begreber, hvorfra den er gaaet ud, og de Grundsætninger, den har troet at burde følge.

Ved et Sprog forstaaer man Indbegrebet af alle de Ord eller de hørbare Tegn paa menneskelige Følelser og Tanker, hvis Betydning og gjensidige Forhold i et vist Menneskesamfund er bleven hærdet. Skrift er Indbegrebet af de vedtagne Tegn, hvorved de menneskelige Toner, hvis Betydning er bleven gjældende, synliggen fremstilles. Skriftsprog betegner enten det skrevne Sprog, det som er skrevet til ved Skrift at udtrykkes, eller det samme som Bogsprog, det Sprog, der allerede i Bøger er bleven anvendt. Skrift bidrager vel til at fastholde Tonerne, til nøiere at bestemme Ordforholdene, men ikke umiddelbar til at forøge Sprogets Omfang. Denne bliver bestemt ved de Begreber, Folket ved sine Anlæg, sin Stiæbne og sin Stilling bliver bragt til at tydeliggjøre sig. Længe før Bøger skreves, er dette sket, og længe efter at der gives et Skriftsprog, ere endnu mange af Livets Sykler ikke skriftligen blevene behandlede, over hvilke dog Menneskene have tænkt, hvis Betegnelse altsaa maa være optaget i Sproget. Det, hvorom der kan tales, maa ogsaa kunne blive nedskrevet; følgerigen kan det Sprog, som skrives, vel i Ordernes Endelser og deres Sammenføininger blive bestemtere end det der tales, men ikke i Omfang forskjelligt fra dette.

De, som skrive Bøger, pleie omhyggeligere at veie deres Tanker, end baade de som tale, og de, der skrive til Enkeltes Efterretning. Derved erhoder Bogsproget større Rigtighed og Fynd end Omgangssproget; undertiden kunne og nye Ord ved Bøger komme i Omløb, der ere Frugter af den længere Pønsen paa Tankens Betegnelse. Men hvad der læses i Bøger, vil ogsaa leilighedsviis høres i Talen. Bogsprogets Omfang kan da ikke være større end det almindelige Skriftsprog; den vil derimod sandsynligviis være meget mindre, fordi alle et Folks Forstillinger ikke fra alle Eider i Bøger ere blevene betegnede, og alle dets Sykler ikke

bestrevere. Skal nu en Ordbog i et levende Sprog indeholde dette Sprogs hele Forraad af Ord, vilde det være hensigtsstridigt at indskrænke samme, enten til Bogsproget, eller til de høiere Kredses Omgangssprog og Kunstord.

Hvis et levende Sprogs Rigdom i Almindelighed ikke bør indskrænkes til hvad allerede ved trykte Bogstaver er blevet betegnet, gielder dette i endnu høiere Grad om de Tungemaal, der høre til den gothiske Sprogklasse, hvilke have det store Fortrin for det Latinskes Døttresprog, hvoraf de sydeuropæiske Folkeslag betiene sig, at, imedens disse ligne Grene, der ere blevne afhuggede fra Moderstammen, og derfor ei lettelligen bringes til at bære nye Frugter, ere hine fremvorne af den gamle dybt liggende Rod, fra hvilken de endnu kunne hente Næring, og derved des frødigere udvilde sig i friske Skud. Derfor kunne de Tungemaal, som henhøre til denne Sprogklasse, allermindst betragtes som indeholdende et bestemt og sluttet Ordforraad; gamle Ord kunne i dem lettere igien blive optagne, nye Ord snarere dannede, end i de sydeuropæiske Tungemaal.

Af de gothiske Sprog er der intet, som mere end vort Modermaal fordrer den omhyggeligste Benyttelse af alle dets Kilder og Hjælpemidler.

Dannersprogets Udstrækning er kun liden, men dets Rike er stor. Summen af Fædrenes Tankttringer er, uforstyrret af fremmed Vold, bleven hos os overantvordet af den ene Slægt til den anden, lige fra Aarnes Dage. En Deel af dette Arvegods er med Tiden bleven ubrugelig, men en Deel er bleven fortrængt af fremmed Laan, og i det vi formaae at forfølge dets Historie fra dets ældste Skikkelse, som endnu viser sig mellem Islands Klipper, gennem Middelalderens Lovbøger og Krøniker, indtil de mange Spor af det Gamle, Landalmuen endnu har bevaret, bliver det muligt endnu at gienvinde mangt et Stykke af de tabte Skatte.

Den gamle danske Tunge gienløb forbum over hele Skandinavien, og overalt hvor Nordboer plantede dens Banner. Især har i det Væsentlige lige indtil vore Dage eet Skriftsprog, og, hvad i Oldtiden svarede dertil, eet Sangsprog været fælleds for Danske og Norske. Den i Forhold til Folkemængden store Udstrækning af Land, den deraf flydende Mangfoldighed af Naturgjenstande, Næringsveie og Forholde, berigede det for Biergfolket og Dalboerne fælleds Tungemaal, og gjør endnu den norske Mundart til et vigtigt Hjælpe middel for Dannersproget.

Danmarks Beliggenhed knytter det til Tydskland; den nyere Culturs Gang var fra Syden til Norden: haade borgerlige og kirkelige Forhold bidroge til at forøge især i Danmark Indflydelsen af Tydsklands Sprog og Sæder. Til Lykke var den germaniske Aand nærbeslægtet med den skandinaviske; Sprogene vare Søstre.

Bel har til visse Tider denne Indflydelse været for stor og skadet Sprogets nordiske Eiendommelighed, har derfor ogsaa stundum valet en i sig selv gavnlig Modstræben for at bevare det Oldnordiske Reenhed; men vi kunne ikke nægte, at vort Sprog tillige ved denne Indflydelse er blevet beriget med en Mængde gode, og især for den høiere Læstning uundværlige Ord. Ligesom mangfoldige af disse, der endog i vore Fædres Dage ansaaes for Fremmede, nu uagtet Enkeltes Modsigelse fuldkommen have vundet Indfødsret; vilde det være urigtigt at forvise senere Ord af lignende Betskaffenhed, blot fordi de ikke fandtes hos en Forfatter, der var ældre, end det nittende Aarhundrede.

Mange Ord ere ogsaa blevne indførte fra de sydligere Tungemaal, enten med Lingen og Sagen, de betegne, eller fordi man ikke troede i Sproget at kunne finde Udtryk, der svarede til Begrebet, man giennem det fremmede Tungemaal havde modtaget. I de fornemmere Kredse blandede man, fra Ludvig den Fjortendes Tidstid af, franske Ord i Talemåden; Skribenterne, især fra det attende Aarhundredes første Halvdeel, fandt Behag i dermed at udpynte deres Stil. Slige Ord røbe gemeenligens deres udenlandske Herkomst ved selve Lyden, ved deres Dannelses, Skrivesmaaade og Mangel paa Lethed til enten at kunne sammensættes med andre Ord, eller tiene til nye Afledninger. Da det ofte kun var Uvidenhed om det Fædrelandste og Ringagt for samme, der frembragte den formeentlige Trang til de nye Ord, har man hos os ligesom hos vore germaniske Naboer søgt at aflæse Brugen af det Udenlandske, saasnart Værdien af hvad i Hjemmet var dannet, blev tilstrækkeligen erkendt. Men imidlertid havde man et fremmed Ord vundet en Borgerret, der nu ikke kan fratages det. Vi kunne for Tiden ikke undvære Soldater og Generaler; vi bruge baade Magasiner og Contorer. Dog er slige Ords Borgerret aldrig ret sikker, thi saasnart Trangen til dem bliver afhjulpet ved Ord, dannet af Sprogets egen Kalk, vil Talebrugen ogsaa snart forandre sig. Saaledes har Haarsklæreren forjaget Friseur, og Accoucheuren er i Begreb med at vige Pladsen for Fødselsbistanden. Langsomt gaaer denne Forvildning fra Haanden, naar de fremmede Ord høre til Titulaturen: derfor varer det saalænge, inden Directeur fortrænges af Bestyrer, Inspecteur af Opfyndsmænd o. s. v.

Det er en Folge af Sædernes Forfalskning, at Stændernes Synsler ere blevne mere afslitte, at mange Næringsveie og Haandteringer ere fiernede fra de høiere Stænders Synskreds. I det Arbejderne og Medstaberne i disse stedske forslæredes, dannedes en Mængde nye Ord og Talemaader til at betegne Hverdagslivets Synsler, som bleve særegne for den enkelte Stand, og dannede et for andre uforstaaeligt

Kunstprog, ja endog mangt et Udtryk, Alle forhen forstode, fordi Tingen var Allé bekendt, udeluktes tilligemed denne af de høiere Kredse. Dog hører jo den ringere Borgeres Tale ligesaavel til Sproget som den Fornemmers; Almuesmanden lever Naturen nærmere, hans Udtryk betegne ofte Gienstandene med større Sandhed og Kraft, end det fine Dmgangsprog; jo nøiere desuden Agerdyrtæren, Sømanden, Biergarbeideren, Haandværksmanden og Fabrikanten kender sine Kestaber og sin Dont; desto rimeligere, at just han veed at benævne alt bidhørende paa den meest passende Maade. For vort Sprog er det desvigtigere i den almindelige Ordbog at tage Hensyn til slige Kunstord, da endnu langt fra ikke alle Haandværker eller Næringsveie ere blevne beskrevne i danske Bøger, og endnu mindre nogen technisk Ordbog er bleven udgivet.

Sædernes Forfinelse har fremdeles ligesaa meget fiernet Menneskene fra Naturens Bestielse som fra hinanden indbyrdes. Ved daglig Erfaring lære vi langt færre Naturgienstande at kende end vore gamle Forfædre. Smidlertid have vore Fædre i de nyeste Tider omhyggeligere end forhen undersøgt og beskrevet alle de Naturlegemer, der omgive os, hvorved en Mængde nye Navne ere blevne dannede, og en Mængde Almuesord have erholdt videnskabeligt Præg. Skulde Ordbogen ikke indeholde flere naturhistoriske Benævnelser end de, der forekom i de høiere Stænders Dmgangsprog, vilde de fleste saavel trivielle som videnskabelige Benævnelser paa Naturtingene falde bort, og Sproget, saaledes indskrænket, blive et saare usublimt Middel til at betegne de menneskelige Begreber.

Vi mene derfor, at man af en dansk Ordbog hverken bør udelukke nye Sammensætninger, eller forælde Udtryk; hverken Landskabsord, eller Ord af den norske Mundart, ei heller Ord, der af det tydske Sprog ere overførte; hverken Kunstord eller naturhistoriske Benævnelser. Allermindst bør denne Fuldstændighed savnes ved en Ordbog, der udgives med Regjeringens Understøttelse, under Videnskabernes Selskabs Bestyrelse, ved mange Videnskabsmands forenede Bestræbelser. Et saadant Foretagende pleier, som ogsaa vor Ordbogs Historie har viist, at mangle den Eenhed i Anlægget, og den Hurtighed i Udførelsen, der kan finde Sted, hvor een Mand anvender al sin Kraft paa at udføre den Plan, han selv har udtænkt. Desto vigtigere at forstaae samme en Omfang og Grundighed, som kun ved forstielige Medarbejderes Samvirken lader sig opnaae.

Ved at gaae ud fra dette Begreb om Fuldstændigheden, der kunde fordras af en dansk Ordbog, men derhos tage Hensyn til, at en Ordbogs nærmeste Hensigt er Sprogets, ikke de enkelte Videnskabers Lær, at dens Indhold er Sprogets Ord,

altsaa ikke de Tegn, hvorved den Enkelte muligen kan ville tilkiendegive sine Tanker, men saadanne, hvis Betydning i Samfundet enten er, eller har været, eller kan blive hævdet, ere vi blevene bragte til at antage følgende Grundsætninger.

Alle nye Ord optages, om de end kun forekomme hos en enkelt Forfatter, eller undertiden høres i daglig Tale, f. E. at østne sig, naar de ikke i sig selv ere uværdige til at erholde Borgerret i Sproget.

Af Sammensætninger, der kunne forøges i det Ubestemmelige anføres:

- 1) De, hvis Betydning af de sammensatte Ords Bestaaffenhed ikke strax erkendes, f. E. Kunstspog, Kunstnid.
- 2) De, som kunne modtage mere end een Betydning, f. E. Jernpande.
- 3) De, som, hvor tydelige de end kunde være, forekomme i Skrifter og høres i det daglige Liv. F. E. Klosterport, Kunstsnedker. Ved at forbigaae alle disse, vilde man udelukke af Ordbogen en Rængde af de almindeligste Ord, hvilke desuden ved umærkelige Skatteringer gaae over i de andre Klasser. Derimod forbigaaes Ord, som vel kunne dannes, men til hvilke der, saavidt vides, ei endnu har været Anledning, f. E. Klosterbal, Kunstkomager. Dog har man, for at spare Plads, ved saadanne Ord, hvoraf der findes en Rængde ved sig selv forstaaelige Sammensætninger, f. E. Kiole, ikkun opregnet de almindeligste uden tilføiet Forklaring, f. E. Kioleknep, Kiolelomme, og blot forklaret de fældnere, f. E. Kiolesante. Men hvor de fleste sammensatte Ord trængte til Forklaring, f. E. ved Sammensætningerne med Kirke og Kloster, har man heller ikke udelukt de færre, der maatte være almeenforstaaelige, f. E. Kirkebør, Klosterkælder.

Af gamle Ord har man søgt at samle alle dem, der findes i danske trykte eller utrykte Skrifter, og

- a) engang have været hævede i Sproget, f. E. Kætselod, Lyrittered;
- b) eller ere saa forbreiede, at de trænge til Forklaring, f. E. Kordegald.

Derimod forbigaaes saadanne tydske eller franske Ord, som, uagtet de findes i gamle danske Bøger, dog aldrig have havt Borgerret og af hine Sprog tilstrækkeligen kunne forstaaes. Heller ikke tages Hensyn til alle de forskellige Maader, hvorpaa det samme Ord er blevet bogstaveret. Dog nævnes ogsaa den mindre rigtige Skrivemaade og Udtale, naar den af flere er bleven brugt, med Henviisning til den rigtigere.

Alle Landstabsord, Almuesord og norske Ord høre til Ordbogen:

- a) naar de ere Stamord;

XII

b) naar de tiene til nøiere at betegne enten et vist Begreb eller en vis sandelig Gienstand;

c) naar de bidrage til at oplyse et andet Ord's Betydning.

Derimod blive alle flige Ord forbigaaede, der blot ere Fordreielser af Skriftsprog, f. E. Verken for Tallerken tillige med de fleste provindsielle Mundheld og Talemaader, som ikke fremstille Ordene i nogen særegen Betydning, og som derfor, hvor mærkelige de end kunne være, blot høre til et Idioticon.

Med de af det Tydske dannede Ord's Optagelse kommer det an paa a) om de bruges, b) om de behøves, c) om de ere saaledes dannede, at de kunne beqvemt indpodes i Sprogets egen Stamme. Hvor det sidste er Tilfældet, kan et enkelt Exempel være nok, for at give Ordet Plads; men endog hvor dette ikke finder Sted, er i de fleste Tilfælde Trangen, og i alle den almindelige Sprogbrug tilstrækkelig, til at have Ordet Borgerret. Neppe er noget Ord slettere dannet end Dørslag (Durchschlag), som høres i hvert Kjøkken. Gæstgæst er et udanskt Ord, kan heller ikke bruges i den høiere Stil, men vi have intet, som fuldkomment udtrykker det. At vi allerede have et til Begrebet svarende Ord i Sproget, er ikke Grund nok til at forkaſte det af Tydsken dannede, hvor det ellers i sig selv er beqvemt, og allerede af Afstille benyttet. Besiddelsen af flere eensbetydende Ord leder altid til finere Afstille af Begreberne. Saaledes havde vi fra Arilds Tid: Evne, Glæde, Lyde, Rødsel; vi fik fra de Tydske: Formue, Fryd, Feil og Frygt; Sproget har ikke tabt derved.

Alle af de sydlige europæiske Sprog dannede Ord udelukkes, naar ei stærke Grunde tale for deres midlertidige Borgerret. Disse ere

- a) deres hyppige og over hele Samfundet baade i Skrift og Tale have de Brug, f. E. Capitain, Major, Register, Religion;
- b) Sprogets Trængsel til dem, som gjør deres Anvendelse nødvendig, enten i Hverdagslivet eller i Kunstsproget, f. E. Mode, Philosophi, Ideal, Model.

En af disse Grunde er tilstrækkelig til at skaffe et Ord Plads i Sproget, naar

- 1) Ordet læses efter den danske Udtale, f. E. Duel, Ironi;
- 2) den oprindelige Udtale er bleven forandret, f. E. Ballet, Gabet, Kanon;
- 3) Skrivemaaden lempet efter dansk Retkrivning, f. E. Contor;
- 4) Ordets Form forandret, f. E. Matros, Castel, Act, Komist;
- 5) Ordet bruges i Afledsord eller Sammensætninger med danske Ord, f. E. Komoedie, Magasin (heraf Komoedieaften, Magasinsforvalter m. fl.)

Naar Ordet bærer intet, eller kun saare lidet Præg af Sprogets Eiendommelighed,

maa de tvende ovenanførte Grunde støde sammen, for at hiemle det Børgerræt, f. E. Consumtion, Cours. Hvor dette ikke er Tilfældet, ansees Ordet for et fremmed Laan, og Ordbogen uvefkommen, f. E. Detail, Saloufi, echauffere.

Af Kunstord optages alle, som

- 1) bruges af de Kunstkyndige,
- 2) ere af den Bestaaffenhed, at de, ved at blive brugte, kunne hævde denne Plads i Sproget; som altsaa ikke ere altfor afvigende ved Lyd og Skrivemaade; eller som ved Udtale, Skrivebrug, Forandring i Stavelser have erholdt noget af Sprogets Eiendommelighed, eller ved Sammensætninger og Afledsord indpodet sig deri. Saaledes høre af Biergmandsord Masovn og Meiselbor til Ordbogen, derimod Mundloch, Knaschaftasse, Nachfeller ikke.

Af naturhistoriske Navne høre herhid

- 1) alle de, som angaae indenlandske Naturlegemer, saavel de almindelige (trivselles) som de videnskabelige, naar disse af flere ere brugte. Naar derimod en Lærd for Systemets Skyld danner en Række af nye Navne, kunne disse først ansees at høre til Sproget, efterat de af flere ere optagne. Benævnelser, der bestaae af flere Ord, f. Ex. liben Entfianurt, høre ei til Ordbogen, da Ordene ikke derved erholde nogen ny Betydning;
- 2) de, som angaae de meest bekjendte fremmede Naturgjenstande, hvilke omtales i daglig Tale, eller ikke sjelden læses i Skrifter eller forekomme i Handelen.

Af disse Grundsætninger følger vist nok, at en saaledes udarbejdet dansk Ordbog ikke vil kunne være fuldstændig, allermindst i første Udgave, og medens særegne Ordbøger over Landstabsord, saavel over gamle Ord, som og over Kunstordene i de fleste Fag, endnu savnes. Da imidlertid denne Mangel med Tiden ved Tillæg vil kunne afhjælpes, og Dobbelen derfor blot træffer Udgiverne, have disse saameget mindre taget Hensyn dertil, som de ved et Arbejde af denne Bestaaffenhed, hvori Aa kunne paaflisne det Fortienkelige, men de fleste blive i Stand til at opdage Mangler, ingenlunde søge deres Løn i den Roes, de kunne vente.

De Hjælpe midler, man til Ordbogens Udarbejdelse har benyttet, ere følgende:

I. Almindelige:

a) Utrykte:

En dansk-latinsk Ordbog af den i Christian den Femtes Tid bekjendte Geheimeraad Moth i 25 Dele i Folio. Det var Forfatterens Hensigt at skrive en fuldstændig dansk Ordbog: han optager baade forældede Ord, Almuesord, Landstabsord og

XIV

Ranstord, samt **Ordsprog** og **Lalemaader**. Barket var paa lidet nær udarbejdet til Trykken, og er i denne Ordbog omhyggeligen bleven benyttet, især med Hensyn til de gamle **Orb**, **Lalemaader** og **Ordsprog**, hvorimod **Moths** Beskrivelse oftest maatte forandres. Saa ofte den var rigtig og ei altfor vidtløftig, beholdtes den dog formedelst det Naive og Charakteristiske i den høit fortiente **Mands** Udtryk. Uden dette fortræffelige Forarbejde skulde vor Ordbog manglet en stor Skat af gamle danske **Orb** og **Lalemaader**, som i det sidste Aarhundrede ere forsvundne af de danske **Bredse**, ja tildeels endog af **Almuesproget**.

Samme Plan som **Moth** havde Conferentsraad **F. Rostgaard**, død 1745. Han benyttede ikke **Moths** Arbejde, skøndt han kiendte det; han har heller ikke lagt sidste Haand paa sit Arbejde. Hvad man har af ham, er Optegnelser om enkelte **Orb** og **Lalemaader** med latinist Oversættelse, skrevne paa løse Sedler og siden klæbede i dertil indrettede Bøger af hvidt Papir. Samlingen gaaer over hele Alphabetet; det er kun i Henseende til enkelte gamle **Orb**, den har været til Nytte.

Statsraad **Langebeks** Bearbejdelse af den danske Ordbog ender med Bogstavet **K**. **Moth** er her lagt til Grund, **Rostgaards** Samlinger benyttede, og Tillæggene ikke meget betydelige; men Udarbejdelsen bærer altid Præg af **Langebeks** bekiendte Lærdom og Nøiagtighed.

Justitsraad **Schow** har ved sin Udtrædelse af Revisionscommissionen tilstillet den en Samling af mærkelige danske **Orb** med vedføjede Exempler. Lignende Samlinger ere blevne indsendte af Justitsraad **Rasm**, Statsraad **Wolff**, Prof. **J. Møller**. Vigtige Berigtigelser til Bogstavet **L** har Hr. Statsraad **Stoud** været saa god at meddele.

b) Utrykte:

Dictionarium Herlovianum, Havniæ 1626. 8.

Nucleus Latinitatis (af **H. Gram**) edit. 4. 1744, i 8.

Af de nyere Ordbøger i Særdeleshed v. **Apphelens** dansk-franske, **J. Badens** dansk-latinske, **Ambergs** og **Reislers** dansk-tydske, **J. Badens** og **Molbergs** orthographiske Ordbøger.

Nemnichs Polyglot = Lexicon.

II. Særegne Hielpemidler:

A) Angaaende forældede **Orb**.

a) Utrykte:

Samlinger af Sproggrænserne **Sandvig**, **J. Olaffen**, **Nobstov**, Conferentsraad **Jacobi**, Professor **Ryerup**.

Mange Excerpter af de gamle Love, af de gamle Digtere, af de gamle Lægebøger og andre gamle Skrifter, f. E. Terteigns Postille, Tøndernes Krønike, Grønlands Krønike, Peder Syvs Ordspog, Kæmpeviserne, Tragica, Arild Hvidfeldts Krønike, Clausens Snorro, Goldings Kirkehistorie, Skonings hedenke Philosophi, danske Magazin, Resens Krønike, Paul Eliæ Skrifter, Flores og Blanzeflor, Holger Dansteds Krønike, Palladii Skrifter, Laves Phrafer, Claus Pors Skiemt og Alvor, Riimkrøniken, 12 Patriarkers Testament, Lausens Skrifter, A. Bernhens Danmark og Norges Herlighed, Keineke Bog o. s. v.

b) Utrykte:

*J. Raden symbola ad augendas lingvæ vernaculæ copias e Saxo-
nis Grammatici interpretatione Vellejana 1780 i 4.*

Ordforklaringerne ved den nye Udgave af Kæmpeviserne.

B) Angaaende danske Landstabsord og Almuesord.

a) Utrykte:

α) Større Samlinger

α) af Ord fra Bønsyssel ved en Sproggransker der ikke ønskede sig navngivet.

β) Til et jydsk Idioticon af Provst Schade.

γ) Til Dito af Pastor D. Borf i Borup.

δ) Af Professor Bedel Simonsen fra Høen.

ε) Fra Pastor Nybo jydsk Ord.

β) Mindre Bidrag

fra Pastor Hegelund i Thyland.

— Pastor Hübner til Ørre.

— Pastor Schov fra Mors.

— Provst Rost i Bønsyssel.

— Candidat Plebner fra Thyland.

— Biskop Boisen i Holland.

— Pastor Dr. Møller i Risseløv.

— Provst Steenstrup i Karleby.

— Pastor Koch til Hørbelev og Kalverlev.

— Pastor Forman til Baalse.

— Skoleholder Nieman til Besterbo Skole.

— Provst Grundtvig til Lorkildstrup.

— Pastor Fogh i Spandet.

— Pastor Rnap paa Bræhetrolleborg.

XVI

- fra Pastor Junge i Bloustrøb.
- Pastor Paludan i Phanefjord.
- Pastor Aagaard i Agerstov, Haderslev Amt.
- Pastor Rømer i Bønslyssel.
- Pastor H. Egede Saabye i Ryen.

b) Utrykte.

Samling af lollandske Ord ved R. H. Seidelin. Kvartalskriftet for Sand-
heb. 2, S. 150.

Junge om den nordfiellandske Almue.

Skovgaard's Beskrivelse over Bornholm, Olavius over Skagen, Blicher
over Blum, Aagaard over Thye og Tørring Lehn, Bing over Læssø,
Schade over Mors, Landt om Færøerne o. s. v.

C) Angaaende norske Ord.

a) Utrykte.

a) Større Samlinger.

N) En Deel af de til Etatsraad Jessen, Forfatteren af Norges Beskrivelse, ned-
sendte Samlinger.

D) Ordsamling af Eddard Storm.

I) — — af Hr. D. Devegge.

B) Mindre Bidrag:

fra Pastor Holst i Trondhiems Stift.

— Pastor Mønnestad sammesteds.

— Biskop Vech i Aggershuus Stift.

— Pastor Teilmann og Pastor Kroyer sammesteds.

— Pastor Gotaas i Lyngens Præstegjeld.

b) Utrykte.

Hallager's norske Ordsamling 1802.

Nare norske Ord ved Professor Schytte i Scandinavisk Litteraturselskabs
Skrifter for 1807, 2 B.

Levninger af Nordens gamle Tungemaal i Norges Provindsial-Dialekter af
Feldtprovst Storm Munch, Kierdingaarskriftet Saga 1 B. 2 H. og f.
Desuden alle de særskilt udgivne Topographier, i særdeleshed Strøms
Beskrivelse over Sandmør, Hiorthøy over Guldbrandsdalen, Wille over
Sillejord, Wille over Spydeberg, og adskillige Stykker i den topogra-
phiske Journal for Norge.

D) Angaaende Kunstord.

a) Juridiske Ord.

- a) Samlinger. Ostersens Glossar og G. L. Badens juridiske Lexicon.
- β) Excerpter af gamle Love, Recepter o. s. v. af danske og norske Lov, Schombs Udtog af Forordninger, Rosenstand Goisfæs Krigsret og Samling af Rescripter, Rosod Anchers Skrifter.
- γ) Oplysninger til enkelte Ord velvilligen meddeelte af Conferentsraad Schlegel og Professor Rosenbvinge.

b) Medicinske Ord.

- a) Til Afbenyttelse hos Redactørerne: Mangors Landapothek, Lychsens Apothekerkonst.
- β) Excerpter af Harpestrengs, Christen Pedersens, C. N. Bartsfers Lægebøger, Sartorps Osteologi, Schumachers Osteologi, Skielderups anatomisk-physiologiske Forelæsninger, Sartorph om Fødselsvidenskabene, Treschovs Anthropologi, Todes Skrifter.
- γ) Enkelte Ord ere steds med Velvillie blevne oplyste af Professor Herholdt.

c) Landvæsen-Ord.

Excerpter af Landhuusholdnings-Selskabets Skrifter, Lützens oeconomiske Annaler, Begtrupps Beskrivelse over Agerdyrkningens Tilstand, Fleischers Bibog, Havebog og Skovbog, Deconomist Magazin, Oluffsens oeconomiske Annaler, nye Annaler og Lærebog i Landoeconomien, Zensens, Kampmans og Rafns Oversættelser af Georgica, Bedel om det danske Landvæsen.

d) Sømandsord.

- a) Utrykte Samlinger af Constructeur Pihl, af Admiral Winterfeldt og især af Admiral Løvenørn, som desuden med største Beredvillighed jevnlig har meddeelt Oplysninger.
- β) Excerpter af Fred. IV. Søartikler, Fred. V. Søkrigsartikler, Laugsartiklerne for Skipperlauget, den velinstruerede Skipper, Louis Styrmandskunst, Agerbels Levnet, Skibbruddet oversat ved Dbelich, Skriftet: hvad er det, hvortil nytter det? o. s. v.

Rosenbvinges Veiledning til Taffelafens Fart og Paalægning, samt Seilenes Underslagning m. m. og Sammes Veiledning til Arbeidet ved Skibenes Afsløbning af Stabelen o. s. v.

e) Ord vedkommende Krigsvæsenet til Lands.

- a) Bidrag fra: Oberst Aubert, Ingenieurmajor Steffens, Major Tscherning.

XVIII

- β) Excerpter af: Thestrup's Krigsarmatur og af Krigsreglementerne.
- f) Biergmandsord:
 En meget betydelig Samling af Ord, som forekomme ved de norske Biergbærter, af Overbirghauptmand Brünnich.
 Excerpter af J. Hall's Afhandling om Jernmalmleier.
- g) Forst- og Jagtorb.
 α) Haandfrevne Forklaring over Forstord ved Skovrider Biihsholt.
 β) Samling af Jagtorb af Kammerherre og Hoffjægermester Einftow.
- h) Handels-, Haandværks- og Fabrikord.
 α) Mindre frevne Samlinger af Bøder-, Stomager-, Strædder-, Bæver-, Smedde-, Hiulmands-, Stolemager-, Kyperord. Hørdyrkningsord.
 β) Excerpter af Funke's Technologi, Bergsøe om Garvning, Jürgensen om Uhrmagerkunsten, Pihl om Teglblanderier.
 γ) Bøger brugte af Redactørerne: Remnich's Baaren-Lexicon, Brun Juul's Bærellexicon, Wetman's Technologi.

Desuden have Commissionens Medlemmer, i Særdeleshed Statsraad Viborg, jevnlig til Bogstaverne R og L indhentet Oplysninger hos vedkommende Mestere.

i) Naturhistoriske Navne.

- α) Bøger benyttede af Redactørerne: Müllers prodrömus Zoologiae Danicae, Brünnich's Dyrhistorie, Wads Oversættelse af Cuviers Dyrhistorie, Viborgs og Neergaards danske Benævnelser til Hestens Anatomie, Müllers historia vermium, Horneman om Fugle, Hornemans Plantelære og Rafns Flora, Viborgs systematiske Plantenavne, Brünnich's Mineralogi, Funke's Naturhistorie, oversat paa Dansk, Rielsens Naturhistorie, Abildgaards og Viborgs Naturkyndighed.
- β) Excerpter af: Naturhistorie-Selskabets Skrifter, det danske Videnskabers Selskabs Skrifter, det norske Videnskabers Selskabs Skrifter *), Physisch-oekonomisk Bibliothek, Rothe Naturen betragtet efter Bonnets Maade, Sartorps Udtog af Fødselsvidenskabens, Wads termini oryctognostici.

Desforuden have Statsraad Wad, Professor Horneman, Professor Ørsted, Prof. Reinhard baredvilligen meddeelt deres Bemærkninger om enkelte Ordforklaringer.

Alkun de vigtigste Hjælpemidler ere her blevne angivne til de Ordklasser, der have meest Gænge. Desuden er med Hensyn til Digtersproget en Række af Dig-

*) Citater deraf betegnes med N. S. S. (og hvis det er nyeste Samling, med Tillæg af N. S.) af det norske Videnskabernes Selskabs Skrifter med N. D. S. S. eller Nordh. S. S.

tere fra Arrebo og Sorterup til Ohlenschläger og Ingemann, med Hensyn til det philosophiske Sprog en Række philosophiske Skribenter fra Kraft og Sneedorff indtil Treschow, og med Hensyn til Bogsproget i Almindelighed en Deel større og mindre Skrifter blevne benyttede, som det her vilde være overflødigt at nævne. Nogle af disse have, som f. E. Holberg, ydet et rigt Udbytte, uden dog at være udtømte; andre have, under den omhyggeligste Siennemlæsning, kun afgivet nogle faa Ord og Talemaader. Men herom vil Enhver bedst overtydes ved Ordbogens Brug. Derimod maae endnu tvende Bemærkninger tilføies: den ene, at, da Excerpteringen er bleven fortsat Aar for Aar, ere Materialierne til de senere Bogstavers Redaction blevne flere: disse ville altsaa under lige Glid fra Redactørernes Side blive forholdsmaessigen vidtløftigere. Den anden Bemærkning er, at Excerpternes Værd er meget forskjellig: nogle ere giorte af unge Mænd, der arbejdede med Lyst og Indsigt, andre derimod ere udfyldte af saadanne, som itkun for Betaling forrettede et Arbejde, der ellers ikke for dem havde noget særdeles tillokkende.

Redactionen er imidlertid for en Deel afhængig af Excerpternes Bestaaen.

I Henseende til Orthographien har man været nødt til at følge den i de tvende første Dele vedtagne, hvor samme ikke kom i Modsigelse med sig selv. Da saaledes Etymologien skulde bestemme især de fremmede Ords Skrivemaade, har man i Bogstavet K fulgt den Regel, at naar et Ord nedstammede fra det Græske eller et østerlandsk Sprog, hvori Bogstavtegnet svarer til vort K, bør det ikke skrives med Ch eller C, men med K f. E. Kameel, Kannik, Kanon (en Kettesnor), Kanonist o. s. v., men da mange af disse Ord ere anførte og forklarede under C, maatte vi nu blot nævne dem under K, og henvise til den under C givne Dplysning. Derimod skrives rigtigheden Ch i Ord, som komme af græske paa χ; altsaa staae Charakter, Chirurg, Christen o. s. fr. paa deres rette Sted, ligesom Cantor, Capellan, Candidat o. s. v. rigtigheden søges under C, da de ere naturaliserede latinske Ord, der hos os beholde samme Skrivemaade som de have i Grundsproget. Herom ere da nu ogsaa Retskrivningslærerne saa temmelig enige, ligesom og om de Tilfælde, hvori Vocalerne bør fordobles. I alle disse Tilfælde vil Ordbogen da neppe behøve at frygte for Modsigelse i Fremtiden. Snarere kunde dette hændes:

- 1) I Henseende til Brugen af Tod, hvilket den kun bruger i Begyndelsen af en Stavelse foran en Vocal, imedens de fleste Orthographeer nu have vedtaget at bruge det stedse foran en Vocal, henhørende til samme Stavelse; og
- 2) I Henseende til det stumme C i Enden af Ord, som sluttes med en betonet Vocal f. E. Frieri, Philosophi o. s. v. I begge disse Tilfælde have flere af Commis-

XX

sionens Medlemmer opoffret deres egne Grundsætninger for de i Ordbogen eensgaaede vedtagne. Da vort Sprogs Retkrivning har undergaaet saa mange Forandringer, da enhver baade af Redactørerne og Revisorerne havde sine Regler for Retkrivningen, der ikke i eet og alt stemmede med dem, Ordbogen fulgte, kan der vel, uagtet al Stræben efter Eenhed, heri have indsnegget sig Inconsequence, hvilken man dog især ved Hovedordet i hver Artikel har omhyggeligen søgt at undgaae.

Hvor hurtigt Værkets Guldførelse kan fremmes, beroer paa den Sum, Videnskaberne's Selskab er i Stand til aarlig at anvende paa de til Trykning, Excerptering og Redaction medgaaende Omkostninger. Med *M* kan Trykningen begynde ved Enden af dette Aar. Foruden de forhen nævnte trede Bogstaver *M*, *D*, *R*, er ogsaa den største Deel af *S*, Alphabetets vidtløftigste Bogstav, udarbejdet, og det af en særdeles duelig og øvet Mand, Hr. Pastor Nybo. Rector Professor Heiberg havde paataget sig at bearbejde Bogstavet *N*, men døde, efterat han netop havde begyndt; dog have's hertil et Forarbejde af Schiellerup, der letter Redactionen. Til Bogstavet *P* brændte alle de ældre Excerpter ved Kiøbenhavns Bombardement hos Redactøren Hr. Professor Nissen, Rector ved Metropolitanskolen. Professor Molbech har alligevel paataget sig dets Redaction, men er ved en Udenlandsreise bleven for en Tid standset i sit Arbejde. Justitsraad Verlauff har i lang Tid været sysselsat med Bogstavet *T*. Etatsraad Mandig bearbejder Bogstavet *B*. Da *W* og *V* ifølge Ordbogens Plan høre hen under *A* og *D*, men *X*, *Y*, *Z* ere af en ringe Omfang, staae, foruden *R*, kun *Q* og *U* tilbage, hvoraf *Q* ikke kunde redigeres, førend *R* var udkommet, og *U* ikke vel, førend de andre Bogstaver vare færdige. I denne Deel af Ordbogen har hvert Bogstav sin egen Paginering, hvilket var nødvendigt, naar *R* og *T* skulde trykkes paa een Gang i tvende Officiner. Sagttages dette i Fremtiden, vil Trykningen kunne fortsættes uafbrudt, efterdi de under Arbejde værende Bogstaver ville blive færdige, inden de redigeerte og revideerte forlade Pressen. Da Bogstaverne *M*, *D*, *R* ere redigeerte med saamegen Omhyggelighed, og tre andre Bogstaver kunne ventes fra de samme øvede Redactører, vil Revisionen herefter kunne gaae hurtigere, og Commissionens Medlemmer haabe, at deres Embedsskylder og øvrige videnskabelige Arbejder ville tillade dem at anvende saa megen Tid paa Ordbogen, at dens Fortsættelse ikke fra deres Side skal blive standset.

Kiøbenhavn, den 3te Marts 1820, i Commissionen for den danske Ordbog.

E. N. Viborg.

B. Thorslacius.

P. E. Müller.

J. Møller.

J.

J er det tiende Bogstav og den tredje Vocal i det danske Sprog, i hvilket det, lige som i flere Sprog, gielder baade for Selvlydende (Vocal) og for Medlydende (Consonant), og maa saaledes tieke til at besegne to forskjellige Lyde, af hvilke den ene vel kun er at ansee for en Modification af den anden; men bruges dog i visse Tilfælde, med en noget forandret Udtale, som virkelig Consonant. Skönt allerede de romerske Sproggrandstere have lagttaget og omtalt denne Forskiel, betiente Romerne sig dog stedse af een og samme Bogstav: figur for Vocalen og Consonanten J, og først i de nyere Tider har man i det mindre Alphabet indført et Skielnetegn for Consonanten J, som sit Navn Jod.

Vocallyden J, der af alle Vocaler er den fineste, skarpeste og meest giennemtrængende, ligesom den ogsaa kan kaldes den høieste eller klareste, oprinder egentligen

af Vocalen e, som er dens Grundlyd, ved en ubetydelig Forandring af Tungens Stilling, i det den nærmes Ganen noget mere. Disse to Vocaler have derfor nærmest Slægtskab med hverandre, og man finder ved mange Leiligheder, at de omstiftes og at den ene forvandles til den anden (saasom i det danske Sprog i Bointngen af de Verser, hvis Præsens har i udi første Stævelse, og da saa ofte faaer e i imperf. (f. Ex. bider, beed; gnider, gneed; griber, greeb; driver, drev). En egentlig Forandring i Udtalen finder vel ikke Sted ved denne Vocal i det danske Sprog; men kun den Forandring i Lyden, som er længere eller kortere Tonehold, og Vocalens Stilling med Hensyn til de nærmeste Consonanter, forarsage. Hvor Vocalen J er langtonet i Enstavelsesord, tilkiendes gives dette i Almindelighed i dansk Skrift (ligesom ved Vocalen e) ved at fordoble den, hvilken

hvilken Skrivemaade ogsaa i Ordbogen er antagen; dog gielde her nogle Undtagelser, naar i gaaer foran de bløde Vocaler, b, d, g og v. I de Ord, som endes paa et langt i (som Typeri, Frieri, Gnieri) har man tilforn brugt, at tilkiendegive dette ved det stumme e, hvilket efter Ordbogens Restriktion kun bør finde Sted ved fremmede Ord, som oprindeligiis ere græske, f. Ex. Philosophie, Academie, Poesie. (See Ordb. 1ste Bind. S. 662).

Vocalen J danner Diphthonger eller Dobbeltlyde med Vocalerne a, æ, e, o og ø; og det saavel ved at staae bag efter samme i een Stavelse (f. Ex. Bai, Biælde, Feide, Voie, Høi) som ved at sættes foran dem; i hvilket sidste Tilfælde man i Skrift mindre rigtigheden betiener sig af Skrifttegner for Consonanten J eller Jod. (See Ordet Jod). Denne Lyd af Vocalen i foran a, æ, e, o og ø (i ældre Tider ogsaa u, som Liun, Lius, i hvilke Ord iu nu er forandret til y) er paa en Maade særegen for de nordiske Sprog (dog noget beslægtet med de Graanske Diphthonger ie og ia) og ansees maaſkee ei med Urette af nogle for et Schwa, eller en Mellemting imellem Vocal og Consonant. (See Jod, No. 3.) I ældre Tider har man ikke fulgt nogen stadig Brug i at skrive dette i forveed æ og e, og de Svenske udelade det overalt i disse Tilfælde; men hos os er det nu i de nyere Tiders Orthographie almindeligen indført, i hvilken Brug Etymologien dog synes at fordre nogen Indskrænkning. (See Jod No. 4, sidste Afdeling).

Ved en ubetydelig Forandring i Tale-ordstabet gaaer Vocallyden i over til at blive en Consonant, som da er en Gane-lyd og en af de mildeste og blødeste Consonanter, blødere end G, med hvilken den er nærmest beslægtet. Denne Consonant (Jod) staaer altid foran en Vocal og begynder en Stavelse, hvilket er dens særkiende; hvor man andensteds vil bruge den,

forveksler man den med Vocalen i. (See herom Ordet Jod).

Ordene, som begynde med Jod, sættes imellem dem, som begynde med Vocalen i, fordi denne Brug tilforn har været fulgt i Ordbogen og der egentligen kun er eet Tegn i vort Alphabet til begge, efter: som det lange J ikke oprindeligiis hører hjemme i vort Sprog.

J, bruges i Sammensætning med hvad, hvem eller hvo, og hvor i Steden for det i ældre Skrifter brugelige giv. (See giver No. 23 b). I hvad han end gør, kan han dog ingen Vel komme. Jeg vil ikke tale med nogen, i hvem [i hvo] det saa er. I hvor stor han og var, maatte han dog bukke under. I hvor det gaaer: hvordan [hvortledes] det end løber af.

J, interjection; [er beslægtet med ei].

1. Et Udbræksord eller en Partikel, som, naar den udstødes i en Hast, tilkiendegiver en usformodentlig Skrak, Fortrædelighed, eller og Forundring over noget. J! hvor gjør de du mig bange. J! hold dog op en gang med den Stasi. J! hvad seer, hører jeg.
2. Et Ord som giver Klage, Spot eller Frøgt tilkiende. J! Gud bedre mig. J! hvor du er god. J! hvad nu! J! hvor er det far?
3. Et Opmuntringsord til at gjøre noget. J! gaae da! J! hvad staaer du efter? J! jo gjør det dog. J! ja vel ic.
4. Naar det derimod udtales langt [J — i] tilkiendegiver det en langsom Forundring over noget, som man seer eller hører med Lust eller og med Afstød. Ji! det var et herligt Syn! Ji! hvor seer det sølt ud. Ji! det kan jeg aldrig troe om denne brave Mand. Ji! hvor har du ilde tilsmurt dine smukke Klæder.

J, pronom. person. 2 pers. plur. [af sing. du. Germ. ihr. Isl. *ther*.] Bruges restest og egentligen, naar man taler til to eller flere Personer. J ere begge deelagtige derudi.

berndt. J være alle fire om at vælte Ste-
nen bort. J genit. har det Jeres og
Eders. Imellem Jer, Jeres og Eders
er kun den Forskiel, at Jer og Jeres horer
til det dialogiske Sprog, og den Stil, som
ligner dette; Eders til det mere pyntelige
Sprog. J ældre Tider brugte man J i
Tilfale til Personer, man havde Agtelse og
Ærbødighed for, men denne Bemærkelse er
nu saa aldeles tabt, at det netop har faaet
den modsatte; thi det vilde ansees som en
Grobhed at tiltale Personer, der ikke ere af
den ringeste Klasse med J, helst siden man
har begyndt med at tiltale sin Undermand
i tredje Person med han, hun, og sin Lige-
mand eller Overmand med det af det tydske
Sprog optagne De. J Norge derimod og
i Bondestanden har J beholdt sin gamle
Værdighed, da man tiltaler saavel sin Lige-
mand som Overmand med J, ja hos os i
Bondestanden vilde endog en Fader tage sin
Søn det ilde op, om han tiltalte ham med
Du eller han, som han anseer under Res-
pecten, og see ad ham, om han sagde De.
Naar man bruger J til at tiltale en enkelt
Person med, tager det Verbum til sig i
sing., men i plur. naar man tiltaler flere,
f. Ex., Jens, vil J nu spørge for, men:
kommer hid, J gode Venner, som ville høre
hvad her tales.

J, præpos. [Lat. in, Gr. εν, Germ. in,
Gal. dans, à, au] som sættes foran andre
Ord, og bemærker:

1. Paa et Sted, hvor man opholder sig, eller
og noget forefindes inde i, indsluttet i;
han er i Kirke, i Stuen, i Huset. Bar-
net er i sin Skole. At sidde i Fængsel.
Det staaer i Bibelen, i Loven, i Avisen.
At have ondt i Hovedet, i Maven &c. At
have noget i Hukommelsen, i friskt Minde.
Han har det i Haanden, iommen. Der
er intet Wiin i Glasen, Al i Kruset.
2. Om Stedet, og forestiller en Ting eller
Person i Bevægelse mod et Sted, for at
komme derind, og bemærker da: hen i,
hen til, eller ind i. At gaae i Kirke, i

Skole, i Landflygtighed. Han blev bragt
i Arrest. Han er allerede gaaen i Klub-
ben. At bringe Hø, Korn i Laden, i
Huus. Det kan jeg ikke faae i mit Hoved.

3. Naar det forestiller en Ting eller Person i
Bevægelse paa et Sted, for at være der
inde, og bemærker da: inde i, f. Ex. Han
gaaer op og ned i Stuen, i Kirken, i
Haven. Han rider daglig i Ridehuset.
4. Om en vis Tilstand, Vilkaar eller Forsat-
ning, som nogen eller noget er eller kom-
mer i. At være, komme i gode Omstæn-
digheder, i Velstand, i Armod, i Elen-
dighed. At leve i Fred og Ro. At falde
i en Sygdom, i Fortvivlelse, i Drukens
skab. At være, gaae i Tjeneste, i Vads;
der er, kommer, stærkt i Moden. Arbeidet
er i fuld Gang. At sætte en Maskine i
Drift. Huset kom i Brand, stod i lys
Lue.
5. Om Tiden a) naar, paa hvilken noget skeer,
saavel om den forbiangne, nærværende
som tilkommende. J Aar, i Fjor, i Gaar,
i Dag, i Morgen. J denne Aften, Aft-
ventes han til Byen. b) Om Tidens Var-
ighed, hvortænge. Han var borte i otte
Dage. Paa det Sted har han boet i lang
Tid. At skrive tre Breve i en Time. J
kort Tid, i tre Maanedes, i Evighed.
6. Paa en vis Maade; med en vis Adfærd;
hvorledes. Det stede i alles Paasyn, i
Bennebold, i al Stilhed, i Mindelighed.
7. J en vis Ting eller Haandtering, hvor-
med man har at beskille. At arbejde i Guld,
i Sølv og andre Metaller. Han maa nu
arbejde i Kulgruberne. At hænge i sine
Stunderinger.
8. Om den Gierning, hvormed Noget er be-
skæftiget. Han er i Arbejde, i Grinde,
i Forretning, i Reise. Pigen har faaet i
Vask den hele Dag. Jeg var i Fropræken,
i Aftensang &c.
9. J Henseende til noget. Han er vel dres-
ven i sit Haandværk, vel øvet i Regnekun-
sten, ferm i sin Gierning, i sine Studier;
ger, behændig i alle Ting. J den Videns-
skab

flab er han gandske fremmed. Det kan være godt i visse Maader. Han er lang: som i sin Gang.

10. Til Overveielse i Sindet. Han drog det længe i Tvivl. Han tog det ikke længe i Betænkning.

11. Om den Sindsbevægelse, Tilbøielighed, Stik, Vane, Egenkab, som nogen haver. At falde i Graad. At briste ud i Latter. At falde i Naseri, i Søvn. At være stikkelig i sin Udsærd, tro i sin Gierning.

12. I visse Partier eller Afdelinger. At veie noget ud i Lod og Qvintin. Han sælger allene i store Partier, i Mængde, i Hobetal, i Stykkevis.

13. Om det Kar eller andre Ting, som indeholder noget. At øse Vand i Karret, skænke Blin i Glasset, komme Meel i Sækken. Der er intet Blet i Bletthornet.

14. I en vis Orden, Stilling eller Dannelsse. Regimentet er opstilt i to Rader. Det gaaer som i en Riæde. Et Bord i Kirkant. I menneskelig Stikkelse. Det er i samme Form som forhen.

15. Med eller formedelst. Han gjorde det i det Forsæt, i det Haab, i den Hensigt. Det stede i Overveielse, i Hastighed. I Kraft af Loven; det kan du gjøre i Kraft af min Fuldmagt.

16. Tilkiendegiver det og Medskab, hvor: med Nogen slaaes eller pidstes [ligesom i det græske *εἰς τὴν παῖδα*]. At dænge En i sin Kaarde, i sin Stof. At trække En igiennem i sin Jagtpidst; bruges dog kun i daglig Tale.

17. Om den Materie hvoraf noget bestaaer. At berate i Guld, i Kroner, i Obligationer. At antagme Penge i Bancobesidder. Han arvede meget i Jordegods, i Møbler, i rede Penge.

18. Betegner det og noget hvormed man er klædt, iført, eller ndrustet. Han var alle: rede i sin fulde Whnt. Han gik endnu i Tøser. Han stod der i sin bare Skjorte. At sidde i en sort Sørgeskjorte. Armeen

stod i Gæder, Borgerne i deres fulde Mon: dering.

19. Naar det sættes ved et Ord, som tilkiendegiver en Mængde, bemærker det og: iblandet, imellem. Svinene ere i Raalen, Qvæget i Kornet, i Sæden. Lyven und: lød i Folkemængden, i Trængselen. Hens: des Ring blev borte i Græsset, i Høet, i Sandet. Nu maa der ikke manges mere i.

20. Bruges det og til at betegne det, hvormed noget gøres fast, eller kommer til at slutte tæt sammen, da det meest bruges elliptice, og bemærker: tilsluttet, som ikke er aaben. Døren er i Laas (lukket i L.). Jeg kan ikke faae Porten i. Nu maa du lukke Døren, Vinduet i.

21. Om den Materie, hvori noget sættes, stikkes, slaaes &c. At sætte en Nagle i Væggen. At drive en Kile i Træet. At banke, slaae en Væl i Jorden. At dyppe sin Finger i Vandet.

22. Bruges det og naar noget er anbragt eller fastgjort uden paa en Ting. Han har Solvknapper i sin Trøie. Hun har Hægter i sine Skjorter. At gaae med Spænder, Baand i Skoene; med Pung, Pidst i Haaret, med Ringe i Ørerne.

23. I visse Tilfælde bruges det og i Stedet for: paa, op paa, op i. At sidde i en Lænestoel. Han sidder og ligger i sin Sofa. Hun var saa mat, at hun maatte løftes i Vognen. Han steg i Vognen just til samme Tid som &c. Kangerne ere satte i Laarner.

24. Udi; dog have de fleste Stribenter aflagt at skrive udi, i Stedet for i. Han er udi Haven &c: i Haven. Han boer ene udi Huset &c: ene i Huset.

25. Ved, hos, naar det beskriver Materien, hvoraf noget er gjort, eller den Forsatning eller Egenkab en Ting har. Der er god Malm i den Klokke, godt Sølv i den Kande, godt Staal i den Knib. Der er god Klang i Klokken, Lyd i Fiolen; der falder god Gang i Skoene. Der er ikke god Sene, Blodsdraabe i ham.

26. Ofte bruges i foran Subst. i Stedet for Adverbier, f. Ex. i Almindelighed : almindeligen, i Løndom : lønligen, i Flæng : snart det, snart det andet, i Besønderlighed : besønderligen.
27. I sættes og foran Subst. naar det giver en Årsag eller Anledning tilfiende, og tager da Præpos. af eller til efter sig, f. Ex. i Anledning af, i Betragtning af, i Hensyn til, i Henhold til &c.
28. Hos nogle Ord sættes i foran som en uafskillelig Præpos. og svarer til Latinerne *cunqve*, som: i hvor, i hvo, i hvad, i hvem, i hvordan, i hvadsomhelst. Mære Skribenter have i det Sted indført i de fleste Tilfælde end: f. Ex. i hvo han er, hvo han end er, i hvordan det gaaer, hvordan det end gaaer, i hvad Udfald Tingen faaer, hvad Udfald end Tingen faaer &c.; men Poeten vil neppe undvære det.
29. I forekommer i ældre Skrifter i Stedet for jo. I des riger, i des farger; i des ælder, i des arger. Skaanings hed. Philos. p. 351. I mere oc mere. P. J. Eoldings Kirkehistorie. I flere oc flere. Ib.
30. I gamle Skrifter bemærker det: til. I Jomfrov Mariæ Eræ. Marie Ps. Kol. 56.
31. I tager Genit. til sig, naar det lægges til Ildedages Navne, for at betegne den forbigangne Tid. I Torsdags, i Søverdags var stort Bal ved Hoffet. Ligeledes naar det staaer foran Morgen, Middag, Aften. I Morges, i Middags, i Aftes spiste jeg hos ham. Saaledes og i Forgaars, i Overgaars.
32. I kan som alle Præpos. deels sættes foran, deels bag efter adskillige Ord, saavel Adverbia som Verba, uden at der ved stæer nogen Forandring, som: istemmer, stemmer i, isætter, sætter i, imænger, mænger i, &c. for i, bag i, heri, hvori, inden i, oven i. Hos nogle Verber sættes det allene bag efter, som maa læses af Brugen, som: binder i, sæster i, dyp- per i. I participiis og afstammende Ord

sammensættes det dermed foran, som: ibrændt, iblandet, ibrokket, Iblandselse &c.

33. I bruges ellers i utallige Tilfælde og Talemaader, som det næsten er umueligt at opregne. Her anføres nogle, som ere forbigaaede paa sit Sted, og de øvrige søges hver under sit Bogstav.
- a) I Åar sammen, eller i Åar med En, : lige gamle, fød i et Åar. De ere i Åar (i Åare) sammen.
- b) I Ågt, tag dig vel i Ågt, en Udvær- sel, tage sin Sundhed i Ågt, sørge for, bære Omfarg for.
- c) I allenskund, adv. altid. Nu og i allenskund.
- d) I Arbeid. At sætte En i Arbeid, give En noget at bestille.
- e) I Arten, i Slægten, det ligger i Ar- ten hos den Familie. Han har det i Arten, det er ham medfødt.
- f) I bande (bruges paa sine Steder i Jys- land) rakende, gal, uforstammet; han er i bande, reent i bande. Langebef. See Bandsat a).
- g) I Brøf, siger man om noget der er vanskeligt og forviklet, eller som man intet forstaaer af. Det gaaer i Brø- fen for ham : deraf forstaaer han intet. (Langebef).
- h) I da og da, i da og en, : nu og da, fra Tid til anden [subinde]. (Morh.)
- i) I Dag. I den dialogiske Stil bruges det og for: ved denne Leilighed, det er ikke først i Dag, han har gjort det. I Dag et Åar, i Dag Jamling, : naar et Åar fra i Dag af er forløbet (anno vertente). Morh. I Dag Morges : i denne Dags Morgen. I Dagviis, i Dagetal, staaer adverb., Dag fra Dag, hver enkelt Dag. Han vover i Dagetal. At leie En i Dagesviis.
- k) I det bemærker: da; imedens; imids- lertid, just som noget stæer eller fore- tages. I det kom han løbende til. I det

det jeg tænker herpaa, falder mig ind ic.
I det vi stode og saae derpaa. (Langebet).

l) I det høieste; i det mindste; i det ringeste: saaa høit, saaa lidet, saaa ringe som man vil beregne eller ansætte noget til.

m) I Drømme, adv. Medens man sover, under Søvnen. Bore Dagsdrømme forekomme os ofte i Drømme.

n) I eet, adv.

1. Uden Ophør; bestandig; uden at standse; Munden løber i eet paa ham. Han kunde ramse hele Eider op i eet af Bogen.

2. Tilsammen med noget andet, med det foregaaende eller efterfølgende. Da han vilde rette i det, løb Skriften i eet for ham.

o) I en Galop; i en Hast, adv. Med største Hurtighed. Alting skal gaae i en Galop.

p) I Eftermiddag, adv. temp. Naar Middag er holden, imellem Middag og Aften. Jeg kommer i Eftermiddag.

q) I Fool, adj. [som Hopper]. Som er med Fool. Hoppen er i Fool.

r) I fra [norst] Fra. Han er i fra Bergen.

s) I Hals og Haar bruges ordsprogsvis: at drage Een i Hals og Haar: med Vold og Magt. (Langebet).

t) I jons eller i Jonsen, adv. (Bruges nogle Steder i Sieland). Nys, nyligen, nu nylig. (Langebet).

Jaae (en) n. l. See Jaa.

Jaablom (en) n. l. [norst]. *Parnassia palustris* FL D. T. 584. Rør-Quinde fryd. (Viborg, Rasm).

Jaabrændt, adj. part. I Norge siges en Eng at være jaabrændt, naar Græsset er hugget saa nær af (med Jaaen) i Græsroden, at det dør bort. Landhush. Selst. Skrifter, 2 D. p. 107. (Sommerfelt).

Jaafedt (et) n. l. Kaldes i Guldbandsdaalen det Skind, som man lægger under

Kløvsabelen. (Hallasers norstke Ordsamling).

Jaatt eller Hiaatt (en) n. l. [Paa sine Steder i Jylland]. En Hiort. (Blichers Wiims Beskrivelse).

Jaate (en) [norst] pl. Jaater, en liden Staf, et lidet Knippe. En Jaate Hør, Hø ic.

Ja, adv. [Angl. yes, Isl. já, Germ. et Svec. ja].

1. Et samtykkende eller bekræftende Ord, som bruges, naar der ligesom spørges, om en Ting er saa eller saa, og bemærker: visse, lig, sandelig, ja vist. Er din Fader hieme? ja. Kommer han hiem i Dag? ja. Naar man med Lyst eller Uttraa samtykker i noget, ja gierne, ja nok, eller ja vel.

2. Bruges det, naar man samtykker i Ens Begiering eller og Befaling, og bemærker: det skal skee, jeg vil gjøre det. Tien mig heri. Ja. Gaae strax derhen. Ja, jeg er færdig.

3. Naar man vel tilstaaer det, der siges, men vil gjøre en Indvending; saasom at man tilstaaer, at det siges, men veed ikke om det er vist. Hese Vyen er i Oprør. Ja, er det sandt?

4. Naar man bifalder En andens Mening, bemærker det: deri har du Ret, det er sandt. Det er en brav Mand. Ja visse, ligesom. Den har godt, som ikke trænger til Andre. Ja det siger jeg med.

5. Bruges det og ironisk eller paa Skrømt, naar man ligesom tilstaaer noget, eller lader det gælde, som man dog ikke synes om eller troer. Man siger, at han skal forestaae Arbeidet. Ja, saa bliver det vist godt. Ja, han er den rette Karl. Ja han seer ud dertil. Ja! han kom ret til Væs.

6. Tilkiendegiver det, at man billiger en Andens Foretagende eller Indfald, og ønsker at være deelagtig deri; og bemærker: godt, vel an, det var ikke af-veien. Nu gaaer jeg paa Mundetaarn. Ja, saa gaaer jeg med. I Dag fikre vi til Dyrehaven. Ja, saa skaffer jeg Vognen.

7. Bruges det og til at svare med, naar En kaldes paa ved sit Navn, og bemærker: her er jeg, hvad vil du mig. Jens, Peter! ja, her ere vi.
8. Undertiden bruges det alene, for at tilkiendegive en Stigen i, eller Tillæg til det, som fremsættes, for at give det end mere Bægt, og bemærker: end mere, det som mere er. Jeg siger eder det, ja, jeg formaner og beder eder. Han fik megen Utaf, ja hug til. Alle Husets Folk, ja endog Husbonden selv saae derpaa. Han er vel studeret, ja, man kan sige en meget lærd Mand. Han holdes for uskyldig, ja, selv hans Fiender maae give ham det Vidnesbyrd.
9. Undertiden bruges det ogsaa substantive, som et selvstændigt Ord, og bemærker Samtykke i eller Tilslaaelse af det, som man begier. Han gav mig sit Ja derpaa. At give sit Ja og Minde til noget. Han fik Ja paa Pigen. Mit Ja er saa godt som dit Nei.
10. Ja og jo ere kun deri forskiellige, at ja bruges rettest til at besvare et bekræftende og jo et benægtende Spørgsmaal, s. Ex. spørger jeg: er din Fader hjemme? svares rigtig: ja, ja vist, men: er der ingen hjemme i Huset? jo, jo vist er der.
11. Bruges det og som en Interjection, deels naar man sættes i Forundring over noget, deels og, naar man ikke seer sig i Stand til at hindre eller forandre noget. Ja! hvo havde troet det? Ja! hvad skal man sige derom. Ja! hvad er vel her ved at gjøre. Denne Interjection fordobles og undertiden, naar man enten seer sig nødt til at finde sig i noget, eller man vil true En. Ja! ja da, saa lad det beroe. Ja! ja! lad nu saa være; ja! ja! det faaer nu at gaae. Ja! ja! bi du kun. Ja! ja! jeg træffer dig nok. Ja! ja! og nu, nu, er Fattigmands Trudsel. Ords. see Fattigmand.
12. Ja saa, siges naar man hører noget, hvoraaf man overbevises om det, som man

ellers ikke havde troet, og bemærker: er det saaledes bekræftet. Ja saa; det var da intet lluder at se. Ja saa! nu kan man indsee deres Finter.

13. Endelig bruges det foran mange Ord til des større Bekræftelse, som: ja det som mere er; ja end ydermere, ja nok, ja saa mæn; ja sandelig, ja visselig; ja vel da, ja saa. Mari bruger Holberg (det skrisves og ja marre, en Sed fra Pavedomsmets Tid, ita mihi Maria propitia sit) ja Gud gjør han saa se.
14. Heraf have og nogle sammensatte Ord, hvoraaf især kan mærkes:
- a) Jæbroder (en) n. s. pl. Jæbrodre, en Person, som siger ja til, og samtykker alt, hvad andre sige, især for at snakke Folk efter Munden. Det er en god Jæbroder.
- b) Jægilde (et) n. s. Bruges undertiden i Stedet for Jærdsgilde.
- c) Jæherre (en) n. s. Er omtrent det samme som Jæbroder, nemlig et Spøtteord til den, som gierne bifalder Andres Meninger, enten de saa ere onde eller gode. Jeg vil ikke være eders Jæherre, sagde Kong Erik af Pommeren til de Svenske. (Hvidf. Hist. Er. Pom. pag. 552.)
- d) Jærd (et) n. s. pl. Det samme.
1. En Forlovelse som skeer i Vidners Overværelse, naar Gæstemoen siger Veis leren Ja. At holde Jærd. De har endnu ikke holdt Jærd.
 2. Da de Vidner, som ere tilstæde ved Jærdet, almindeligen blive tracterede, bruges det og i Stedet for Jærdsgilde. Nu har de drukket Jærd.
 3. Bruges det og, skönt sielden, i Stedet for Ja (loste), naar det bruges substantive. Dertil giver han neppe sit Jærd.
- e) Jærdsgilde (et) n. s. Et Gæstebud i Anledning af Jærd. Han bekræftede deres Jærdsgilde.

f) Jæ

f) Jafigelse (en) n. f. Den Gierning at sige ja til, eller samtykke i noget. Derfor bruges bedre Bejaelse.

Jabren (en) n. f. Den Gierning at jabre. I Høgstolerne hører man ideligen slem Jabren.

Jabrer, verb. æt. [Angl. *to jabber*, ventelig et Ord, som er dannet af Lyden, fordi der er intet forstaaeligt uden den første Stavelse af Ordet]: Svaldrer, sladrer, naar man enten saaledes jager paa, med hvad man læser, at det bliver uforstaaeligt for Tilhørerne, eller flere læse, den ene i Mund den paa den anden. Det er en slem Vane, at Børn jabre alt frem, hvad de læse.

Jacobsblomster (et) n. f. Et Plantenavn som tillægges følgende Bøxter:

1. Jacobs Brandbæger. (Viborg). *Senecio Jacobæa*. (Linn.)
2. Skjænkronet Brandbæger. *Senecio elegans*. En Afrikansk Plante, der formodentlig sine skionne Blomster dyrkes i vore haver som en Sommerbøxte.
3. Løge Althee med dobbelte Blomster. *Althæa officinalis*. (Linn.) *Fleurs de St. Jacques*.
4. Deilig Amaryllis. *Amaryllis formosissima*. (Linn.). En i det varme Afrika hjemmehørende Plante, som hører til Lilie: slægten, og dyrkes siden Aaret 1593 i Europa, som Druehundsplante, formodentlig sine skionne røde Blomster. Disses Lighed med Sværdene paa St. Jhs eller Jacobs Ridder: klæder foranledigede en spansk Løge til at kalde dem St. Jacobsblomster eller St. Jhs Lilie. (Viborg).

Jacobsdag (en) n. f. [Af St. Jacob og Dag]. En Festsdag, som i Hovedsommen holdtes St. Jacob til Ære; kaldes og St. Jhsdag.

Jacobsfoks, Jacobsgras, Bild Jacobs Stav, St. Jacobs Ur. *Senecio Jacobæa*. Fl. D. T. 944. Jacobs Brandbæger. (Viborg).

Jacobs Fisk, *Erigeron uniflorum*. (Linn.) Eenblomstret Harefødd. (Viborg).

Jacobsmusling (en) n. f. En toskallet Musling. [*Ostrea Jacobæa* Lin.] Som findes i Middelhavet, og har faaet dette Navn, fordi Malerne gave Apostlen Jacob denne Musling, som et Eindrillede paa hans Sreiser. Jacobsbrødrene bære ogsaa desaarfag en Skaf af denne Musling paa deres Hatte. (Viborg).

Jacobsperle (en) n. f. Et Slags Sommer: perle: den lille Blanquet eller den perle: formige Perle. *Perle Blanquet* 3: *poire à la Perle du Hamel*. (Rasn).

Jacobsstav (en) n. f. [af Jacob og Stav].

1. Viste Stierne i Orion.
2. Et ældre Esinstrument til at tage Solhvis der, som de Franske kalde *Alhalaitre*.

Jacobsstjerne (en), det samme som Jacobs: stav No. 1.

Jacobsurt (en) n. f. *Senecio Jacobæa*.

Jacobsvei (en) n. f. Det samme som Melke: veien, *via lactea*.

Jacobus, Jacob (en) n. f.

1. En Mand's Navn.
2. En gammel stoff Guldmønt.

Jadder (en) n. f. Skrives og Hiadder. See under H.

Jaddren eller Jadren (en) n. f. See under Hiaddren.

Jaddrer eller Jadrer, verb. æt. imp. jaddrede, sup. jaddret, af jadder. See Hiaddrer.

Jaddrer (en) n. f. See Hiaddrer.

Jade (en) n. f. Kaldes og Bittersteen. *Talcum Nephritis macer*. (Kjeldsens Naturb.)

Jade, Jaade (en) n. f. [Isl. *jata*, af *eta*, *edere*] obkol.

1. En Krøbbe, som Gaar æde af.
2. See Hiade.

Jadervorn, adj. See Hiaddervorn.

Jae eller Jaee (en) n. f. [norsk]. See, Segel, Jern at slaa Græs med. Men ogsaa med Leer eller Jaer afftiære Tongene. (Topog. Journ. for Norge 4 H. p. 33. Steenene stam).

flamme idelig Jaæn. Landh. Selst. Skr.

1 D. p. 41.

Jaen (en) n. f. Gort, Gaffel. Olavii
Beskriv. over Skagens Kiebstad, p. 375.

Jaelse, Jaen, Jaer, verb. [af jae, affir-
mare] ere anførte af Moth, men bruges
nu aldrig, i hvis Sted Bejaelse, Bejaen,
bejaer ere indførte.

Jæder (en) n. f. [Isl. Jadar.]

1. Den yderste Kant af en Ting, saasom For-
landet paa en Kyst, hvoraf Landskabet Jæde-
ren i Norge.

2. Den udbøvede skarpe Kant af Haanden.

3. Eggen eller Kisten paa Klæde. Claussens
Enorro p. 64.

Jæff (en) n. f. obsol. [Isl. ef, dubitatio.]
Mistænke. Derfaare da bar han med mig
Jæff. Kilmfroniken fol. 12. See Jev.

Jæger (en) n. f. pl. Jægere [af jager, vena-
ri; Germ. Jäger.]

1. En Person som opsøger, forfølger og sælder
Vildt i Skove og paa Marken. De ere ikke
alle gode Jægere, som føre frumme Horn;
eller, de ere ikke alle Jægere, som blæse i
Horn.

2. Et Slags Domestik, som bruges til Pragt;
Stadshæger.

3. Figurlig bruges det om Mandfolk, der ere
Elfskere af Rønnet, eller rende efter Fruen-
timmer. Han er en stor Fruentimmer-
Jæger. Ogsaa i Sammensætning: Hore-
jæger.

4. Viste lette Tropper. At lade Jægerne an-
gribe Fortropperne.

5. Bøvens-Jæger, et Slags Sværgelse, som
gemeen Mand bilder sig ind at høre paa visse
Lider om Natten. (Langebek.)

Jægeragtig, adj. neutr. jægeragtigt, som sig-
ner en Jæger, som passer og kommer over-
eens med en Jægers Etik og Brug.

Jægeragtigen, adv. Paa Jægerviis.

Jægerdragt (en) n. f. [af Jæger og
Dragt.] En vis let Dragt, som Jægere
bruge.

Tredie Tome

Jægerdreng (en) n. f. [af Jæger og Dreng]

Dreng, som opbærer en Jæger eller tiener
ham for at lære Konsten.

Jægergaard (en) n. f. Den Gaard eller det
Sted, hvor en Jæger har sin Bolig.

Jægergarn (et) n. f. Garn, som Jægere
bruge at fange Vildt med.

Jægerhielm (en) n. f. [af Jæger og Hielm.]
En forrum paa sine Steder og Lider bruge-
lig Hielm til Jagt. (Langebek.)

Jægerhorn (et) n. f. Et af Jægere bruge-
ligt Horn, efter hvis forskellige Toner
Hundene ere afrettede.

Jægerhue (en) n. f. Hue eller Hielm, som
Jægere bruge.

Jægerhund (en) n. f. Hund, som er afrets-
et til Jagt. Hedder og Jagthund.

Jægerhuus (et) n. f. [af Jæger og Huus]
er enten et Huus, hvor Jægeren hentlægger
og forvarer sine Redskaber til Jagten, eller
et Huus, som beboes af en Jæger.

Jægerjunker (en) n. f. See Jagtjunker.

Jægerklæder, pl. n. f. See Jagtklæder.

Jægerklepert (en) n. f. See Jagtklepert.

Jægerkniv (en) n. f. Kniv, som en Jæger
til sit Brug altid har ved Haanden

Jægerknegt (en) n. f. Lærling hos en Jæ-
ger; Jægerdreng.

Jægerkunst (en) n. f. Den Kundskab og Er-
farenhed, som udfordres til Jagten.

Jægermester (en) n. f. [af Jæger og Mester.]

1. Person, som har Kundskab og Øvelse i Jag-
ten. Det er en stor Jægermester.

2. En fornem Person, til hvis Dyshu det
hele Jagtvaesen er af Regjeringen betruet.

Jægermæssig, adj. det samme som jæger-
agtig.

Jægernæt (et) n. f. Næt eller Garn, som
bruges til Jagt.

Jægerrækel (en) n. f. (canes colligati). Et
Kobbel af Jægerhunde. (Langebek.)

Jægerret (en) n. f. [af Jæger og Ret.]

1. En Ret eller et Forhør, som holdes af Kongen
eller Overjægermesteren i Anledning af For-
seelser, som ere begaaede imod Jægeretten.

2. En Deel af Wildtet, som Jageren forlægger, og tilfalder Hundene. (Moth.)

Jægerst, adj. og adv. Som ligner, eller horer en Jæger til; it. paa Jægerviis, som Maade og Stik er hos Jægere. Jægerst Udsæd. Jægerske Stikke. Det var ret paa sin jægerst.

Jægerske (en) n. f. Jægerinde. Gruentim; mer, som jager, er rovet i Jagt.

Jægerskilt (et) n. f. [af Jæger og Skilt.] Et Metalkilt eller Teg, som Jægerne bære paa Drysket, med den Jægeberettigedes Baa: ben eller Ravn, til Bevis paa hans Jagt: rettighed. Grever og Baroner kunne føre Jægerskilt.

Jægerskrig (et) n. f. Skrigen eller disse Jagtraab, som Jægere bruge for enten at opjage Wildtet eller tiltale Hundene.

Jægerspil (et) n. f. Den Musik, Jægere bruge med Valdhorn og andre Instrumenter.

Jægersprog (et) n. f. Disse Udtryk eller Tale: maader, som alene have Sted ved Jagten. Det hedder saa i Jægersproget. Man horer ham altid tale i sit Jægersprog.

Jægerspyd (et) n. f. Spyd, som Jægere fordm brugte til at sælde Wildt.

Jægersstykke (et) n. f. Jagtstykke, et sæd: vanligt Slags Musik for Jægere, der egent: lig bestaaer af blæsende Instrumenter. Det er et smukt Jægersstykke paa Valdhorn.

Jægersvend (en) n. f. See Jægerdreng.

Jægertoi, pl. n. f. See Jagttoi.

Jægertasse (en) n. f. [af Jæger og Tasse.] En Tasse eller Pose til Wildtet, som Jægere bære paa Siden i en Rem over Skul: drene. Hedder og Snaptasse.

Jægervæsen (et) n. f. See Jagtvæsen.

Jægerviis, adv. Paa Jægerviis, som Jægere have for Stik, eller Jægerbrug.

Jagt (en) n. f. pl. Jægter. (norst) Jagt: stib; lille Fartoi. Egentlig et Slags Fart: oier, som Nordlænderne føre langs den norste Kyst med. Ravnene har ventelig sin Oprindelse af Jagt, skont de ere meget forstieilige saavel i Bygning som Takkela: ge fra Jægter. (Lævensru.)

Jagte-Møst (et) n. f. Et Slags Huse, hvori Jægterne sættes om Efterhaft og staae i god Forvaring hele Vinteren igiennem. Strøms Cond. Bestr. p. 415.

Jæggeuos (en) n. f. (litt) norst. Ledum palustre Fl. D. T. 103. Rør Rostblad. (Viborg. Nasu.)

Jæggerase, Det Samme, ib.

Jægten (en) n. f. Det samme som Jagten, Jagen, Fårmen, Eroien, som bruges ved Jagten. It. anden Fårsel, Fårn og Ero. Hvad skal den Jægten til? (Langebek.)

Jægter, v. n. Løber, jager om efter noget. At jægte efter noget paa Marken. (Junge den nordstællandske Landalmues Characterist.)

Jægteorm (en) n. f. Træorm, Væleorm. En Skaform (Teredo navalis, Linn. Pholax Teredo. Müll. Prod. Zool. Dan.) som borer sig ind i Fartoiene og andet Træ i Søen, hvorved de fordærves. Strøms Cond. Bestr. p. 176.

Jællerfilre, (en) n. f. (litt) norst. Saxifraga hypnoides. Fl. D. T. 348. Hedder og Moosfilre. Viborg kalder det Mosartet Steenbræk.

Jæster, v. a. [af i og æster]; her er i Vocal. See æster t.

Jæstning (en) n. f. [af verb. æster.] Den Gierning at æste noget t. Ved Jæstning af oret Meel sit Brødet en fleu Smag.

Jæm (en) n. f. obl. (Jydsst.) See Jæm. Jorden (underneden brændende af Svovl) stoder ud sin Jæm oc Mær. Den græn: landske Chronica.

Jæmff, adv. obl. (Svec. jämt, af jämn, jämn) lige, jævnt. De vilte Vii oc tillade at myntes schall, oc Penninge staaes i Trunheim, Bergen og Opslo efter Rogens Leilighed jæmff got Mynt vid danske Pen: ninge. Kalmarste Decess af 1483.

Jænter, v. a. (norst) Jævner, passer efter, laver. Bruges Ofte paa Norge. (Hallager.)

Jænte (en) n. f. See Jænte.

Jæref, Jærefar, Jærjek, (norst) Ribes rubrum Fl. D. T. 967. Almindelig Riib. (Viborg.)

Jærmer, v. n. (Isl. *Jarma*) (norst.) Bræger som Jaar.

Jæs (en) n. f. [af jæ adv. paa jæ, hedder i Tølemarken: paa Tøds.] En trodsig, stibfinder Person. (norst.)

Jæffe (en) n. f. (Urt) *Polypodium Phlegopteris*, Fl. D. T. 1241. Firkant Mangeløv. (Viborg.)

Jæt, **Jætning** (en) n. f. [af Ja ita, vel jae, bejae, affirmare, it. spondere; Isl. *jætning*, confessio.] Løfte, Forjættelse. Hennes Faders Jæt vilde hwn holdæ. Mariae Ps. Sol. 62. Nimmkrøniken sol. 75, b. Jerh, Jert. Postil Sol. n. 8. Jæt i Olger Dansteds Krøn. p. 64 for: Løfte. Jæt haver ingen Dyd uden det holdes. Ved. Eys Dord.

Jætgrøde eller **Jætgrøde** (en) n. f. (Skrives og Jæt ell. Jætgrøde.) Saaledes kaldes i Norge visse runde Høller, der see ud som Gryder og findes i Biergene. Af Jæt, fordi man troede, at Jætter eller Rømpen havde gjort dem. (See Decon. Mag. 2 B. p. 340.) Almuen i Norge troer dem gjorde af St. Ole, og kalder dem derfor og St. Dlesgryter, Froldegryter.

Jætugt, (Urt) *Ajuga pyramidalis*. Linn. Kaldes og Jonskøll. (Viborg.)

Jætfløv. See Jætfløv.

Jætte (en) n. f. See Jætte.

Jætter, v. a. imperf. jættede, sup. jætter; pass. jættes [af Jæt, affirmatio.] Løber, tilføjer, giver vis Løfte og Forsikring om, forjætter. Den hellige Skrift det jætter, staar i en gammel Psalme. Gud jættede det (promiss.) Jødernes Krønike. Gud jætte os det Land. 16. Den er ilde troens det, som onde jætter. Veder Eys Dordsp. Jæther eller Jæther (løber) forekommer i gamle Love.

Jætterams, See Jætterams.

Jættestoud (en) n. f. (norst.) Et haardvinget Insect. *Staphylinus maxillofus*. (Remnich.)

Jævn, adj. neur. jævnt [Isl. *jafn*. Svec. *jämn*, æqvus.] compar. jævne, superl.

jævnest. Skrides ogsaa af mange jæv, jævne, jævnest.

1. Lige, flæt, glat, som ingen Knorter, Buhfer eller Forhøininger har. Her er Veien jævn og god. Det er overalt jævn Mark. Du maa hørle Brevet ganske jævnt og glat. At gjøre jævnt 3: flætte, glatte, saa det bliver lige. En jævn Stengel.

2. Lige stor, ligemeget til hver. En jævn Deling, en jævn Vægt. Han deledet det jævnt imellem dem.

3. Lige eens, som er bestandig den samme. Han gaar sin jævne Gang. At fæse, ride i jævnt Trav. Tale til een i en jævn Tone.

4. Jættelig, tydelig, ikke høitavende. Han fører en jævn og tydelig Stil. Han passer godt for Bønder, thi han prædiker stedse i en jævn Tone.

5. Ligestrem, som ikke er stolt, tarvelig. Det er en jævn Mand, en jævn Kone. Det er gode jævne Borgerfolk.

6. Ikke kostbar, ikke overflødig, maadelig, tarvelig. Han spiser god jævn daglig Mad. Det er en god jævn borgerlig Kost.

7. Som er uden Klumper. En jævn Vælsing, Grød, Suppe, Raal.

8. Over en jævn, bemærker i Jylland: over hovedet, det ene med det andet. Schades Beskrivelse over Morskæ.

Jævragtig, adj. neut. Jævragtigt. Nogetledes jæv, som falder i det jævne og lige.

Jævvaldrende, adj. [af jæv og Alder.]

1. Som er af lige Alder, lige gammel med een. Mand og Kone ere omtrent jævvaldrende.

2. Som leve eller have levet til een Tid. Cæsar var jævvaldrende med Cicero.

Jævnbæren, adj. [jæfnbæren.] Som er af lige god Herkomst, Byrd eller Stand, lige vel bæren. (Langebek.) En Mand, som jæfnbæren er, ved den, ham bestylder. Mandh. B. c. 2.

Jævnsheed (et) n. f. [af Isl. *Reit*, *pastur*, *pascuum*.] Grækning eller Græsgang, som er fælles. it. lige Rettighed til at lade en Græsgang afbede eller afæde af Creature. See R. I. III. 12. 13. See ogsaa Ordet Beed.

Jævn

Jævnbillede (et) n. f. Stæddannet Billede. Gienbillede. Leeths Glossar.

Jævnchristen (en) n. f. [af jævn og Christen.] Den som er vor Medchristen. At elske sin Jævnchristen.

Jævndannelse (en) n. f. [af jævn og Danner.]

1. Det, at en Ting har lige Dannelse og Form med en anden; eensdannet Stikkelse.
2. Det, at flere Ting staa i lige Forhold til hinanden eller til en anden Ting; Proportion. (Moth.)

Jævndannet, adj. partic. [af jævn og danner.]

1. Det samme som eensdannet, af lige Dannelse.
2. Af lige Forhold, som staaer i eens Forhold til hinanden; proportioneret. (Moth.)

Jævndeelt, adj. [af jævn og Deler.] Deelt i lige Dele.

Jævndøgn (et) n. f. [af jævn og Døgn. Isl. *dagur*, *jafndagur*; Svec. *Dygn*, 24 Timer, Dag og Nat.] De tvende Tider om Aaret, da Dag og Nat ere lige lange, æquinoctium. Se Jævndøget. N. Syn. 503.

Jævndøgnslinie (en) n. f. Kalder den Cirkel, som Solen beskriver paa de Tider, da Dag og Nat ere lige lange. See Jævnlínie.

Jævnduende, adj. Som dner lige ved, som er af lige Duelighed med. See simp. duende.

Jævne (en) n. f. [af Isl. *jafna*, *æqualitas*, *planitas*.]

1. Lighed; at staa i Jævne med een, være eens Ligemand. At holde en Ting i Jævne med en anden: holde dem for lige gode. (Langebek.)
2. I Jævne staaer adverb. med præp. ved eller af efter sig, og bemærker: ved Siden af, bruges ofte især af Almuen paa Landet. Det ligger lige i Jævne af dig. Han holder stikke i Jævne ved Kirken, Huset, Gaarden.
3. Fordum bemærkede det: imod. Der han kom jævnne Bispegaard. Clausens Snorro p. 618. Jævne ved Olufs Kirke

(e regione) ib. 692, kommer ofte for.

Jævne ved Sofnedal: ligg imod, ib. 564.

Jævnelod (et) n. f. [af jævn og Lod, fors.]

Lige Lod ubi Arb. (Jydsk Lov.)

Jævnelse (en) n. f. Den Gierning at jævne eller gjøre to Ting lige.

Jævner, v. a. imperf. jævned, sup. jævnet [Isl. *jafna*, *æquare*, *coæquare*; Gal. *aplanir*, *unir*.]

1. Gjør jævn og slet, gjør lige og glat, sletter. At jævne Veiene, et Gulv, en So. Jævne Kanterne paa Bræder, at de kunne des bedre slutte.

2. Bilægger; forliger, stiller til Freds. At jævne og slette paa en ond Sag. (Langebek.) Jeg skal nok see at jævne den Sag. Lade Verden jævne sig selv: leve ubekymret for Fremtiden, ikke tage sig noget nær.

3. Deler og skifter ligeligen, saa at ingen af Parterne forurettes. At jævne med sine Medarvinger. D. L. V. 2. 62.

4. Blander Meel og deslige Ting med Vand, Mælk eller andre flydende Ting sammen. At jævne Suppen, Kaalen med Meel.

Jævneskyld, **Jæfneskyld**, eller **jævnskyld**, **jæfnskyld**, adj. obl. (maaskee urigtigt for Jævns Kuld.) Lige i Slægt. Dernæst den, som Jæfneskyld er af Samfedde Sødskende kommen, det er efter sin Fader, Søster, Barnebarn. Arvebogen Cap. 7, 8de Art. Ch. 4 Norske Lov.

Jævnet, adj. part. [af jævner.]

1. gjort lige, glat, slet. En slet og jævnet Vej.
2. Lige tyk eller alt, siges om Grød, Suppe o. a.
3. Et og det samme, eens. De svore et og jævnet. (Jydsk Lov.)

Jævnet (en) n. f. [af Isl. *jafnadr*, *æqvitar*.]

1. Lige meget, lige Deel, lige Deling, Lighed. De skal have Jævnet imod hinanden: Ligemeget hver. See og D. L. III. 13. 36. Imellem Brødre maa holdes Lighed; fattes noget derudi, da bør det rettes. De Gamle kaldte det: Jævnet. B. S. Sk. I. D. p. 31.

2. Ret og lige, lige Ret, lige Billighed. Landets Gode nydes af Undersaaterne med Fred og Jævnhet. Arnt Bernt. in dedic. b. IIII. At lade andre Jævnhet nyde. (Tydske Lov.)

Jævnethænder v. a. [af Jævnhet og hænder. v.] Bølgiver en Sag. (Moth.)

Jævnethænde (en) n. f. obl. Deling efter Bølgivelse eller Dannemands Eigende, saaledes at Parterne vederfares Ret paa alle Sider. Forekommer i gamle Love.

Jævnslad, adj. See Jævnslæt.

Jævnslidende, adj. part. [af jævn og slidder.]

1. Slidende med en jævn og lige Fart eller Hastighed. Siges om rindende Vand. En jævnslidende Å, som ikke har noget stridt Løb.

2. Signatlig om Etten, som ikke er høitruvende paa eet Sted og lav paa et andet; det er et godt og jævnslidende Vers.

Jævnfører, verb. act. [af jævn og fører.] Holder ved Siden af, sammenligner med. Naar man jævnfører Forordningerne med Lovene. Men sig, hvem vil du angribe, at dit Navn skal kunne jævnføres med din Broders? Suhm i Forsøg i d. f. B. 12 St. p. 99.

Jævnild, adj. n. jævnildt. [af jævn og gild.] Som er lige med, af samme Værdighed og Agtelse. Er et gammelt Ord. (Langb.)

Jævnod, adj. neut. jævnodt. Lige saa god, it. god over alt. Odelsb. E. 7. eller jævnodt i Ereden igien. It. maadelig god, tilpas. (Leths) Glossar.

Jævnghidig, adj. Ligesaa ghidig, af samme Værd og Værdighed.

Jævnhet (en) n. f.

1. Den Værfæfsheds ved en Ting, at den er jævn og glat, uden Knorret.

2. Børgertighed, Popularitet, uden Støfsheds.

Jævnhold (et) n. f. [siges ogsaa Jævnshold.] Daglig Brug. Det er godt nok til Jævnhold. (Langb.) Det bruges og adverbialt med præp. til, og bemærker: jævnlig, gemeentligen, som oftest. Omendfæfnt

de indpodede Kopper til Jævnshold ere gode og milde, saa it. V. S. Et. 9 D. p. 470.

Jævnholder, verb. act. Holder ved Siden af; sammenligner; det samme, som jævnfører.

Jævnning (en) n. f.

1. Jævnelse, Jævnførelse, Eftening.

2. I Kogekøfsten, hvad man jævner Væden med. Sætte Jævnning paa Suppen.

Jævnning (en) n. f. pl. Jævninger. [af Isl. jafning, æqualis.]

1. Som er lige stor, lige gammel, lige stærk, lige fornem med Een. De ere næften Jævninger. Jævninger brydes best sammen. N. S. Ord. Vi bruge med en liden Forandring Jævnlige. Det er hans Jævnlige.

2. I Særdelsfhed: de tolv Regieringsherrer, 6 verdslige og 6 geistlige i Frankerig. Kæfser Karls Krønike.

3. I gamle Love bemærker Jævninger, Bølggismænd, Commissarier i en Sag. Kæfdes og: Jævningismænd.

Jævnfær, adj. Lige fæf, elstet uden Forskæf. Søn og Datter ere ham jævnfære.

Jævnlig, adj. neut. Jævnligt. Som fæfere tit og ofte, idelig, sædvanlig.

Jævnlige, Jævnligen, adv. Ofte, tit, idelig. Det træffer jævnlig ind. Jeg kommer jævnlig til ham. Det hører man saa jævnlig.

Jævnlige (en) n. f. Person, som er af lige Staud og Værfæf som en anden. Det er min Jævnlige. Du kan fæfme med din Jævnlige.

Jævnligne (en) n. f. Den antagne Cirkel, som gæf omkring Jordkloden, lige lange fra Polerne, og delef den i den nordlige og sydlige Halvkugle. Jævndøgnsligne. Equator. See ogsaa Midtercirkel.

Jævnløbende, adj. part. [af jævn og løber.] Parallel; som løber i lige ligne.

Jævnløbsfæf (et) n. f. See Jævnløbsvide. (v. Aphelen.)

Jævnsløddet, adj. [af jævn og Lød color.]

Af selvsamme Farve, eensfarvet. Han havde to jævnsløddede Heste for sin Vogn.

Jævnlydende, adj. [af jævn og lyder.] Som lyder eens, af lige Lyd, ligelydende.

Jævnlyst (en) n. f. Rappelyst, Emulation. (Wolfs dansk-engliske Ordbog.)

Jævnmand, n. f. pl. Mand af lige Stand og Vilkaar; ellers bruges Ligemand.

Jævnmaal (et) n. f. [af jævn og Maal.] Lige Maal, i Waterpas; Libramentum. niveau.

Jævnmenneſke (et) n. f. Synes at være et godt Ord i Stedet for det brugelige Medmenneſke. Tauf. Postill fol. 161. it. Sedorfs Patr. Tilf. R. 34. p. 280.

Jævnmeget, adj. neutr. Lige meget, lige stor Andreel.

Jævne (en) n. f. (Urt) norſk. Lycopodium complanatum. Fl. D. T. 78. hedder og Jamne, Jdnaf, Jdne.

Jævnshold, see Jævnhold.

Jævnſides, adv. [af jævn og Side.] Hos, ved Siden af. At gaae jævnſides een. Det bruges og af mange med Præp. hos, ved, af efter sig, som neppe er rigtigt, da Ordet selv fører Begrebet af disse Præp. Bemærkelse i sig. Bispegaarden ligger jævnſides Kirken. Han reed jævnſides Kongen. Jævnſides er ogsaa et Adjectivum, f. Ex. jævnſides Vinkler, det er: tvende Vinkler [anguli conigui] som ligge ved Siden af hinanden og udgjøre 180 Grader. Buggeſ Math. Forelæs. 1 D. S. 134.

Jævnſidig, adj. n. Jævnſidigt. Som er eller ligger ved Siden af. Strandbredderne ligger hinanden jævnſidige.

Jævnſidet, adj. Som har lige Sider: en jævnſidet Triangel.

Jævnſindet, adj. Af-lige Sind og Tanker, ligesindet. (Langebek.)

Jævnſift, adj. neutr. [af jævn og Sifte, partiri.] Lige deelt, ſiftet i lige Dele.

Jævnſopp, see Jfønsopp.

Jævnſkyld, jævnſkyld, adj. See jævneſkyld.

Jævnſkyldig, adj. Lige ſkyldig, som har lige Deel i samme Forſeelse.

Jævnſlet, adj. Flat, flad, flak, lige, jævns flad. (v. Appelen.)

Jævnſtrøgs, adv. I en parallel Linie. (Wolfs dansk-engliske Ordbog.)

Jævnſtrøgsvide (en) n. f. [af jævn No. 1 Strøg og Vide.] Den Beſtaffenhed, at alle Dele blive altid i lige Afſtand fra hinanden. Parallelisme. (v. Appelen.)

Jævnſtrygende, adj. Parallel. Jævnſtrygende Dine, naar alle fire Dieſtrogge ſidde i lige Linie. Jævnſtrygende Tænder: naar Tænderne ſtaa i lige Linie og gier en jævn Flade. Holstens Danm. og Morg. Faun. S. 6 og 12.

Jævnſuppe (en) n. f. Et Slags Suppe. Fiſken er kogt med en Jævnſuppe. (Langebek.)

Jævntæt, adj. [af jævn og tæt.] I Minesralogien, som er af samme Aabenhed, har lige store Pori. Udi Bruddet ere Kalkſte-nene tildeels af ufiendelige Dele, ſtintagsrige og jævntætte, ic. Brønniches Mi-neralogie pag. 6. 3.

Jævntidig, adj. [af jævn og Tid.] Som leber paa samme Tid. (Bruges og ſubſt.) Suhm og Rothe være Jævntidige.

Jævntyk, adj. Lige tyk overalt. (Strøm.)

Jævnvægt (en) n. f. [af jævn og Vægt, pondus.]

1. Ligevægt, naar to eller flere Ting ere af lige Tyngde. Vi komme Jævnvægtens Grændſer alt for nær. Lyſkens oec. Tausſer 1 D. 7 P. p. 29.

2. Figurlig bruges det i politiſt Forſtand om det Forhold af Magt, Indflydelse eller andet, som Personer eller Ting ſtaa i til hinanden. Decon. Mag. 3 B. p. 28.

Jævnvægtig, adj. neutr. Jævnvægtigt. Lige vægtig, som veier lige meget. De to Ting ere Jævnvægtige.

Jævnvel, adv. [af Isl. *jafnvel*, ægve, pariter.] Ligesaa vel, ligesaa godt. (Langebek.)

Jævnværdig, adj. n. Jævnværdigt. Lige værdig, lige fortient.

Jævn-

Jævnvide (en) n. f. [af jævn No. 1 og Vide.] Det at noget er i lige stor Afstand fra hinanden, Parallelisme.

Jævnvidsmaal (et) n. f. See Jævnstrøgsvide. (v. Alpbelen.)

Jafne (en) n. f. (Urt) Isl. *Lycopodium clavatum* og *alpinum*. Fl. D. T. 126 og 79.

Umindelig og Field Ulvesod. (Wiborg.)

Jag (et) n. f. [udtales og Jau eller Jav, af jager.]

1. Jagen, Jagten efter et Dyr. Hundene ere nu paa Jag efter Haren.

2. Eftersættelse for at paagribe en Forbryder. Politiet er paa Jag efter Tyven.

3. Jil, Skynding, Hast. Det blev gjort i en Jag. (Langebek.)

4. Kærjel, Ørtog, Tummel, Alfarm. Paa de fiskehavnske Gader er et uophørligt Jag. Hvad er det for et Jag I holder?

Jageholt (en) n. f. Kalder en Holt, som bruges til at uddrive andre Holte med, naar Stibe repareres &c. (Løvenørn.)

Jagedag (en) n. f. [af jager.] Dag, paa hvilken man jager eller gaar paa Jagt.

Jagedage ere ikke altid Jagedage. (Ordsf.)

Jagefær, adj. Som elfter Jagten.

Jageline (en) n. f. Line, hvori man jager en Hest for at ride eller afrette den.

Jagelyst (en) n. f. Attraa, Lyst, Kærlighed til Jagt.

Jagen (en) n. f.

1. Den Gierning at jage efter vilde Dyr. At forlyste sig med Jagen og Riden.

2. Forjagelse, Fordrivelse, Jagen i Landflygtighed.

3. Stærk Kærjel, megen Kærjel af Heste og Vogne. Hvad skal den Jagen til. Her er da og en uophørlig Jagen paa Gaderne i denne Aften.

4. Hasten, Skynden, Hten med at løse, skrive eller gjøre anden Gierning. Hvad skal den Jagen til? du kommer tids nok.

Jagende, adj. part. [af jager.]

1. Hastig ridende eller fiørende. Der kommer de alle jagende fra Brudehuset. Han kom jagende ind i Gaarden.

2. Hvad som løber hastigt, flyvende, med Jil. Det er skrevet med en jagende Haand, Ven. Alt skal gaa jagende fra Haanden, det er Alpfen.

Jager, v. a. imperf. jog eller jagede, partic. jagen, sup. jager, pass. jages. [Germ. jagen; Svec. jaga; Lat. *agitare*.]

1. Forfølger Wildt, opfølger og eftersætter vilde Dyr for at dræbe dem. At jage paa Bagfod, siges, naar Hundene jager hen som Haren kom fra. Det er ikke hver Dag Greven jager, : man kan ikke altid løbe i Fryd og Glæde; it. Hvo der jager med Rætte, faaer ikke andet end Muus, : med en stet og ubevendt Adfærd udretter man ikke synderligt. (Ordsf.)

2. Fordriver, forfølger, driver paa Slagt. At jage Fienden til Portene. Hvo der skal jage een over tre Gierder, skal selv over to; it. Hvo en anden vil jage, skal selv løbe med. Ordsf. At jage Bauhåser, siges om Mesterne i Haandværkslaugene, naar de forfølge uberettigede Haandværksfolk.

3. Driver fra et Sted til et andet, kommer til at løbe og rende omkring. Han kan ingen Holt holde, thi han jager dem fra Morsgen til Aften.

4. Haster, iler, flynder sig i at løse, skrive eller forrette anden Gierning. Du har ikke nodig at jage saa stærkt. Det er skadeligt, at du saaledes jager Mæden i dig.

5. Kører eller rider stærkt, med ilende Hart. Han jager som han havde staalet baade Heste og Vogn.

6. Figurlik: om et Mandfolk, som løber efter Fruentimmer, driver Horert. Han jager baade Nat og Dag. S. Horejæger.

7. Jager af, v. a.

a) Uddriver, udjager; jage Een af Landet, huset. Jage Svenden af Kroppen. At jage tre Hæver af een Bust, : vinde tre Epil i Rab. Ordsf. (Langebek.)

b) Odelægger, fordærver ved at for stærkt Jagen. Jage livet af een. Jage Manden af Halsen paa een.

c) Rir;

- c) Riser, løber, skriver, eller forretter noget med Hurtighed. Han jager Sanden et Dre af, s: skriver meget hurtigen. Han jog af, førend jeg sit sagt det. See og Afjager.
8. Jager an, v. n. Riser, rider stærkt til. (Meth.)
9. Jager bort, v. a. See Bortjager.
10. Jager efter, v. a.
- a) Efterfølger, stræber at faae fat paa ved Jagt. At jage efter Bilde.
- b) Higer, trækker, stræber efter. Lad Hofmanden jage ligesaa stærkt efter en Titel. Ened. Patr. I. 2 B. p. 158.
11. Jager forbi, v. a. Drager, reiser hurtig, med Jilen forbi et Sted. Han jog her forbi i Morges.
12. Jager fra, v. a.
- a) Røder til at forlade noget. Jage een fra sig. Jage Katten fra Gader. Jage een fra sit Arbeide.
- b) Skiller een ved noget med Magt eller Vold. Jage een fra Huns og Gaard, fra Kone og Børn.
13. Jager fra hinanden, v. a. Skiller ad, driver bort fra hinanden, gaaer imellem for at adskille. De havde myrdet hinanden, om han ikke havde jaget dem fra hinanden.
14. Jager frem, v. a.
- a) Driver fort, neder at gaae frem. Hys den jager Dvæget frem.
- b) Riser, rider hurtig frem.
15. Jager hen, v. a. Til et vist Sted, driver hen.
16. Jager hid og did, v. a. Driver snart hif, snart her. Jage sne Folk hid og did.
17. Jager i, v. a.
- a) Driver i med Magt, bringer ved Magt ind i noget. Jage Hunden i Huset. Jage een i Jlden.
- b) Stikker i, sæder i. Jage een Kaarden i Livet. Jage Epydet i Eiden paa een.
- c) Jage i sig, bruges deels om den, der spiser hurtigt, deels om den, der spiser og drikker alt, hvad han kan faae. Han jager alting i sig. Jage Mæden i sig.

18. Jager iblandt, v. a. Sammenblander, mænger uordenlig sammen. Han jager det ene blandt det andet.
19. Jager igiennem, v. a.
- a) Driver, tvinger til at gaae igiennem. Jage een igiennem Jld og Vand.
- b) Stikker heelt igiennem, saa der er Hul paa begge Sider. At jage een igiennem med et Spyd.
- c) Drager, reiser, uden at opholde sig, igiennem en By. Han jog igiennem Byen.
20. Jager ind, v. a. Indjager.
- a) Røder ind udbendig fra med Magt, driver i Huns. Jage een ind fra Gaden.
- b) Tilføier, sætter i, afstedkommer. Jeg jog ham en Ekstræ ind, ved at fortælle dette. Det jog megen Ekstræ ind hos Karlen.
- c) Raaer, indhenter under Veis. Inden han naaer Roeskilde, skal jeg have jaget ham ind. Vi jøge ham ind under Veis.
21. Jager ned, v. a. Røder noget, som er oppe paa et høiere Sted, at gaae ned. Jage Katten ned af Bordet. Jage een ned i en Hule.
22. Jager om, v. a. Jager omkring, driver om fra eet Sted til et andet. Hunden jog Hønsene om i Gaarden. Jager om i, rører med Hurtighed omkring i noget. Jage om i Mæden med Skeen, at blii kan svalek.
23. Jager op, v. a. Opjager.
- a) Driver frem af Stiul og Leie. At jage et Dyr op. Jeg maa jage ham op af Eengen hver Morgen.
- b) Røder, tvinger een til at gaae op paa et høiere Sted. Jage een op paa Loftet, Taget.
- c) Lagger øde med overdreven Jagt, udrydder ved Jagt. Han jager alt Bilde op. (Langebef.)
- d) Raaer, indhenter, opløber ved Røren, Riden eller løben. Jeg skal nok jage ham op.
24. Jager over, v. a. Riser eller rider hurtig over noget. Han jog over Marken i fuld Eyring. Jager over Ende, kaster til Jorden med Fart; riser, rider, løber paa

paa een, saa han falder. Det bekommer dem lidet, om de jage Golt over Ende eller ei.

25. Jager paa, v. a.

a) Riser paa med Uagtsomhed og Skyn: ding. Han jog paa Uvisseren, saa Vogn: øxelen brak.

b) Skynder paa, driver paa, at een skal skynde sig at blive færdig. Han jog paa Børnene, at de kunde komme i Skolen.

c) Riser stærkt til, iler frem ad. Han jog brav paa, at han kunde naae Byen inden Aften.

d) Haster, iler, skynder sig i Ord og Gier: ning. Hvad behøver du at jage saale: des paa? Naar han læser, jager han saaledes paa, at ingen kan forstaae ham.

e) Jager paa Døren, viser bort fra sit Hus, tvinger til at gaae bort. Han jog alle sine Golt paa Døren.

f) Jager paa Flugt, nærer til Flugt, slaaer af Marken, paa Flugt. Da Cæ: sar kom, jog han Fienden paa Flugt.

26. Jager sammen, v. a.

a) Driver, samler i Hob, i Flok. Hyrden jog Nøget sammen.

b) Blander uordenlig imellem huerandre. Der er aldrig Orden i hans Ting, thi han jager alting sammen.

27. Jager til, v. a.

a) driver, nærer med Magt een hen til et vist Sted. Han jog Fienden lige til Lei: ren, til Portene &c.

b) riser, rider, løber hastig frem. Jag: lidet til, at vi kunne naae Vorten, inden den lukkes: lad os jage lidt til.

c) driver paa, at een skal gjøre noget. Jage Arbejderne til deres Arbejde.

d) Jager tilbage, tvinger een med Magt til at vige eller vende om til det Sted, han er kommen fra, viser tilbage. Han jog Fienden tilbage ved første Angreb. Da han kom i Skolen havde han glemt sin Bog, og blev jagen tilbage for at hente den.

28. Jager ud, v. a. Udjager.

Tredie Tome.

a) uddriver, forjager et Sted fra. Jage een ud af Byen, Landet.

b) skriver hastig ud, læser hurtigt igte: nem. Det Brev, den Bog er snart ja: get, jagen ud.

29. Jager væk, v. a. See Vortjager.

Jager (en) n. l. pl. Jagerer. Kaldes et Krigsskib, der beordres at indhente et andet i Sigte værende Skib. (Løvenørn.)

Jager (et) n. l. Et lidet trekantet Seil, der anbringes uden for Riggeren. (Løvenørn.)

Jagerbardun (en) n. l. [af Jager og Bar: dun.] Love, der sættes paa Enden af Jager: bommen for at støtte den. See Bardun. (Løvenørn.)

Jagerbom (en) n. l. En liden Udlæg: ger til Jageren, der anbringes paa Siden af Riggerbommen, og gaaer uden for den. (Løvenørn.)

Jagerport (en) n. l. Kaldes den Kanon: port, der er i Boven af et Krigsskib, hvor en Canon kan anbringes til at kunne skyde omtrent forud, og altsaa benyttes af det Skib, som forfølger et andet. Man har ikke disse Porte paa alle Skibe, men de begynde i de senere Tider meget at komme i Brug. (Løvenørn.)

Jagetroffe (en) n. l. Det smækreste af de Love der bruges i Almindelighed til at hale et Skib frem, eller varpe med. (Løvenørn.)

Jagget, Jagt eller Jofel (et) n. l. [Isl. Jökull] mons glaciei. Et med Sne eller Is bedækket Fjeld (af Haukull paa Dansk Hagel; see Ordet Hagel.) Jt. en Egel eller Jis: tap, som hænger ved Husene. Clausens Enørrø.

Jagning (en) n. l. Det samme som Ja: gen.

Jagt (en) n. l. pl. Jagter. Et Slags Skibe med een Mast til Koffardihandel; et let og hurtigt Karto, som efter sin forskiel: lige Bestemmelse kaldes snart Postjagt, Nyhjagt &c. &c. Han eier tre Jagter i Egen.

Jagt (en) n. l. [Germ. Jagd; Svec. Jagt; Lat. venatio.]

1. Jagen, Jagning efter Wildt, den Gierning at forfølge, fange og dræbe vilde Dyr. Han gaaer, rider daglig paa Jagt. Jagt er hans største Forlystelse. At ride paa Jagt med en Træhest 3: bruge de Midler, hvormed intet udrettes. Man blæser ogsaa til Jagt, hvor intet fanges 3: begynder paa en Ting, som ikke fuldføres. Ordsprog.
2. Den Jbræt, Haandtering, Forretning, Kunst at jage. Han er fra Børn af opslært ved Jagten. Han søger om at ansættes ved Jagten. Han er vel svet i Jagten.
3. Jagtfrihed, Tilladelse, Ret til at jage. Der er ingen Jagt til Stedet. Den Herremand har ingen Jagt, har mistet sin Jagt. (Moth.)
4. Alt det, som hører til en Jagt, af Folt, Heste, Hunde &c. Jagten kom her forbi i Dag. Han har forødt alle sine Midler paa Jagt. I Morgen holdes en stor Jagt.
5. Wildtet som jages eller fanges paa Jagten. Her falder ingen synderlig Jagt i denne Egn. I Dag har han gjort en god Jagt. Deraf siges og Overjagt og Underjagt, om stort og smaat Wildt. See disse Ord.
6. Færjel, Optog, Stasi, Allarm. Hvad er alt det for en Jagt? Der er en Jagt paa Gaden, saa man kan ikke høre det mindste.
7. Figurlig: Eftersøgen, Eftersættelse for at paagribe nogen. Politiet har nu i tre Dage været paa Jagt efter Tyvene.
8. Bruges og til Svæs om at forfølge de fiendtlige Skibe: Admiralen gav Ordre til en almindelig Jagt.
9. Hlen, Hasten, Hastværk. Har det da saa stor Jagt. Der er en Jagt paa ham, inden han kommer afsted.
10. Bruges det om Mandfolk, som løbe efter Gruentimmer. Det er en stor Gruentimmerelster, han er altid paa Jagt.
11. Deraf have en stor Deel sammensatte Ord, hvoraf især kan mærkes:

- a) Jagtbaad (en) n. f. [af Jagt og Baad] en liden let og hastig seilende Baad. En Lustbaad.
- b) Jagtbar, adj. siges om en fuldkommen udboren Hiort, der i det mindste har 10 Ender paa sin Takke.
- c) Jagtbetient (en) n. f. Betient ved Jagten. Person, som staaer ved Jagtvæsenet.
- d) Jagtbog (en) n. f. [af Jagt og Bog.] Bog, som indeholder Regler for Jagten.
- e) Jagtbyffe (en) n. f. [af Jagt og Byffe.]
 1. En Byffe, hvori man nedlægger Bøder eller Penge, som ere forfaldne til Jagtvæsenet.
 2. Et let Gevær at gaae med paa Jagt. Et Jagtgevær. See Byffe No. 1 og 3.
- f) Jagtchaise (en) n. f. See Jagtvogn.
- g) Jagtdag (en) n. f. Den Dag, hvorpaa der holdes Jagt.
- h) Jagtdistrict (et) n. f. et Enemærke, inden hvilket een har Jagtret.
- i) Jagtdragt (en) n. f. Et Dragt til Jagt.
- k) Jagteffter (en) n. f. Person som elsker Jagt, gaaer meget paa Jagt.
- l) Jager, v. n. imperf. jagtede, sup. jagtet. Jager tit og ofte
- m) Jager efter, v. a. Søger, forfølger, gaaer paa Spor efter. Hvad er det du gaaer og jager efter?
- n) Jagtfølge (et) n. f. Det Følge, en fornem Herre har med sig paa Jagt.
- o) Jagtfolk, n. f. pl. Det Mandskab, som bruges til Jagten, især Klappesjagt.
- p) Jagtfornøielse (en) n. f. Den Forlystelse, Lidsfordriv, man har af Jagten.
- q) Jagtforordning (en) n. f. Forordning, Kongelig Befaling, hvorefter Jagten indrettes og anordnes, dens Retligheder bestemmes, samt alle dertil hørende Ting foreskrives.
- r) Jagtfrihed (en) n. f. Tilladelse at jage paa egen eller anden Mandes Grund. Den.

Den Herregaard har ingen Jagtfrihed.

s) Jagtgaard (en) n. l. Den Gaard, som beboes af en Jæger med Hunde og øvrigt til Jagt hørende.

t) Jagtgarn (et) n. l. Garn til at spænde for Vilde.

u) Jagtgudinde (en) n. l. I den græske og romerske Fabellære varede fleste Haandteringer underlagte en eller flere Gudsdomme. Saaledes var Jagten underlagt Gudinden Diana, som derfor altid afregnes med Hunde, Vilefogger og Bue, som Sindbilleder paa hendes Herredomme.

v) Jagtherlighed (en) n. l. Den Rette og Fordeel, som haaves af Jagtfrihed.

x) Jagtherremand (en) n. l. pl. Jagtherremænd [af Jagt og Herremand, dynastia toparcha.] Saaledes kaldtes i gamle Tider en daglig Opvartter hos Kongen. See Liigprædiken over Jorgen Bræhe p. 37.

y) Jagtheft (en) n. l. En Hest, som bruges til Jagt. En let og hurtig Hest.

z) Jagthold (et) n. l.

a. Den Gierning at holde eller anstille, forlyste sig med, Jagt.

b. Alle hvad der udfordres til Jagt af Personale, Hunde, Heste &c.

z) Jagthorn (et) n. l. Et blæsende Instrument af Metal, som Jægerne blæse i paa Jagten.

ø) Jagthund (en) n. l.

a. Hund, som er afrettet til Jagt. Han holder et stort Antal Jagthunde.

b. I Særdeleshed et eget stort Slags Hunde, som følger Vildtets Spor, og driver det til Jægeren. Det samme som Skudhund.

c. Figurlig bruges det og om et Menneske, som man efter Lyst og Lune idelig betiener sig af til sine Forretninger. Jeg vil ikke længere være hans Jagthund.

aa) Jagthuus (et) n. l. Huus, hvor enten en Jæger boer, eller som er indrettet til de Jagendes Bequemmeligheder.

bb) Jagtjunker (en) n. l. Ung Adelsmand, som følger med Hyrken paa Jagt, eller lægger sig efter Jagten. En Hofdentent.

cc) Jagtkiole (en) n. l. Kaldtes for: dum en Kiole af grønt Klæde, som bruges paa Jagt, fordi grønt er Jægerens sædvanlige Farve.

dd) Jagtklæder, pl. Klæder, man bruger til Jagt baade for deres Lethed og Jægerens Skyld.

ee) Jagtklepert (en) n. l. See Jagtheft, it. Klepert.

ff) Jagtkniv (en) n. l. En Kniv, som bruges paa Jagt.

gg) Jagtkonst (en) n. l. Den Kundskab, som hører til Jagten, og dertil hørende Udsærd.

hh) Jagtkrud (et) n. l. Glimforknet og ved Gnidning poleret og glattet Krud, som især bruges paa Jagten. Sunkes Naturh. 3 D. p. 361.

ii) Jagtkyndig, adj. Som forstaaer Jægtvæsenet.

kk) Jagtkyndighed, n. l. Kundskab om Jægtvæsenet.

ll) Jagtleed (et) n. l. Et Leed, som kun aabnes for de Jagende, at de kunne skyde Gienvei til et eller andet Sted.

mm) Jagtløst (en) n. l. Løst, Altraa, Begierlighed efter at jage.

nn) Jagtmaaned (en) n. l. Den Maaned, som fornemmelig er beqvem til Jagt.

oo) Jagtmusik (en) n. l. Musik, som er bestemt til, eller passende for Jagten.

pp) Jagtnæt (en) n. l. Net, som er als for begierlig efter Jagten. Siges spødsliis.

qq) Jagtnæt (et) n. l. Næt eller Garn til Jagt.

- rr) Jagtnøgel (en) n. f. Nøgel til en Jagtport for en Wildbane.
- ss) Jagtord (et) n. f. pl. id. (terminus venaticus) Et Ord i Særdeleshed hørende til Jægersproget.
- tt) Jagtorden (en) n. f. Kalder i Sæ: Lactiken en vis Stilling, som en Flaade eller Eskadre gives, der jager efter fiendtlige Skibe. (Løvensørn).
- uu) Jagtpæl (en) n. f. Pæl af Steen eller Træ, der betegner Grændserne for en Jagtrettighed.
- vv) Jagtpage (en) n. f. Page eller ung: Menneske af Adels, som følger med Syr: sten paa Jagt. (Langeb.)
- xx) Jagtparti (et) n. f. Selskab paa Jagt. Jeg har i Dag gjort et Jagtparti, og kan derfor ikke komme.
- yy) Jagtpidst (en) n. f. Pidst med lang Snart og kort Skast, hoormed Jæger: ne straffe Hundene. Trække een igien: nem i sin Jagtpidst.
- zz) Jagtpluds (en) n. f. Stor Rind, hoormed Wildtet stikkes og forlægges.
- ææ) Jagtport (en) n. f. Port for en Wildbane.
- öö) Jagtraab (et) n. f. Et vist Slags Strig, som Jægerne indbyrdes forstaae.
- aaa) Jagtredskab (et) n. f. Redskab, som henhører til Jagten.
- bbb) Jagtren (en) n. f. Jagten, Faren, stærk Færse og Optog. Hvad er det for en idelig Jagtren?
- ccc) Jagtrer, v. a. Bruges meest i dag: lig Tale, og er intet uden et frequen: tativum af Jæger.
- ddd) Jagtret, Jagtrettighed (en) n. f. Rettighed, Tilladelse at jage. Jagtret betyder ogsaa Retten for Jagten [Jus venatorium.]
- eee) Jagtsadel (en) n. f. Iden let Sadel, som bruges til Jagtsele.
- ff) Jagtsag (en) n. f. Tvist eller Pro: ces angaaende Jagt. Jagtsager brugs absolute i Pluralis for allehaande Ting hørende til Jagten.

- ggg) Jagtselskab, see Jagtparti.
- hhh) Jagtskib (et) n. f. See Jagt.
- iii) Jagtskilt (et) n. f. pl. Jagtskilt: ter. Et Tegn eller Skilt af Metal, som Jægerne og Skytterne bære med Jagtsherrens Navn eller Vaaben.
- kkk) Jagtskrig (et) n. f. See Jagtraab.
- lll) Jagtslot (et) n. f. Slot, indret: tet for at tage ind paa ved Jagten.
- mmm) Jagtspil (et) n. f. Jagtmusik.
- nnn) Jagtsprog (et) n. f. See Jægersprog.
- ooo) Jagtspyd (et) n. f. Spyd, som brugs paa Jagten, især til Wildsoin.
- ppp) Jagtskovler, n. f. pl. Skovler, som man bruger paa Jagt.
- qqq) Jagtskyt (et) n. f. Et Slags Musik, egentlig af blæsende Instrumen: ter, som bruges paa Jagt. It et Maleri, som forestiller Jagt, eller noget til Jagten hørende.
- rrr) Jagttaske (en) n. f. See Jæger: taske.
- sss) Jagttid (en) n. f. Den Tid paa Aaret, Foraar og Efteraar, da Jagten gaaer ind.
- ttt) Jagttøj (et) n. f. See Jagtsager.
- uuu) Jagtvæsen (et) n. f. En Samling af alle offentlige Foranstaltninger Jag: ten betræffende.
- vvv) Jagtvei (en) n. f. pl. Jagtveie. Stienveie enten over Marken eller i Skovene, som ikke føre til noget vist Sted, men blot afbenyttet, naar Jagt holdes.
- xxx) Jagtveir (et) n. f. Veirlig, som er beqvemt til Jagt, tørt og stille Veir.
- yyy) Jagtvis (en) n. f. Vise eller Sang at synges paa Jagt.
- zzz) Jagtvildt (et) n. f. Spiseligt Wildt.
- æææ) Jagtvogn (en) n. f. Et Vogn, som man bruger paa Jagt. I Særde: leshed et vist Slags Vogne, en Phaeton.
- Jagttagelse (en) n. f. [af jagttager. See dette Ord.]

1. Den Gierning at iagttage, Efterlevelse. Lovens, Pligternes Jagttagelse.

2. Jagttagelser, pl. Anmærkninger, som gives ved at lægge nye Mærke til noget. Han udgiver nærlig sine astronomiske Jagttagelser.

Jagttagen, Jagttagning (en) n. f. Bemærken, Paaagten, den Gierning at bemærke noget.

Jagttager, v. a. imperf. iagttog, sup. iagttaget. [Her er i ligesom i Jagttagelse en Vocal, og udgør en Stabel alleene, da Ordet er sammentruffet i Stedet for: tager i Agt, hvilket dog har en anden Bemærkelse, nemlig at bruge Udsømmelse for at afværge et Onde. See Tager.]

1. Giver nye Agt paa noget, for at give sine Anmærkninger deraf. De reiste derhen for at iagttage Venus's Gang igennem Solen.

2. Viser Udsømmelse paa noget for at opfylde og efterleve det. At iagttage Guds Bud, Lovene, sin Skyldighed, sine Pligter.

3. Lægger Mærke til noget for at føre sig det til Rette. At iagttage Leiligheden, sin Fordeel.

Jagttager (en) n. f. pl. Jagttagere. En Person, som lægger Mærke til noget. En Observerator. En flittig Jagttager af Solens, Planeternes, Sygdommens Gang.

Jaguar (en) n. f. Felis Onca. En Ratter Art. Kieldf. Naturh. 1 D. p. 29. Juidales her, ligesom i de tvende følgende Ord, efter det Franske.

Jaguon eller Jargon (en) n. f. See Sargon.

Jakal (en) n. f. Canis aureus. En Art af Hund. Kieldf. Naturh. 1 D. p. 26.

Jakke (en) n. f. [Germ. Jacke; Gall. jaque; Engl. Jak; Græc. ἰακή; Lat. sagum, amiculum manicatum.] Et i forliden Tid brugeligt Klædningsstykke med Ermer for Fruentimmer, hvilket naaede til Knæene. (Noth.) I Norge kaldes en Bondestrø, som er længere end den almindelige: en Jakke. Hallagers norske Ord.

Jakker, v. a. imperf. jakkede, sup. jakket [af Sax. jakkern, ultro citroque vagari, udentvivl blot et frequentativum af jager.]

1. Gærrer fra et Sted til et andet, drager idelig og ofte fra Sted til Sted, enten til Vogn eller Hest, uden noget vigtigt Bærende. Bruges, som oftest med Præp. om efter sig. Han gjør ikke andet end jakker om. Han jakker idelig om fra By til By.

2. Jakker af. Fordærber ved stedsløs Behandling, flyr ilde til. Han jakker alting af sig. Han jakker een Klædning af efter den anden.

3. Bruges det og, naar man støder, kammer eller læser noget slet op. See Hakker. (Langeb.)

Jakkel (en) n. f. pl. Jakler, [Isl. Jakl. pl. Jaklar.] Bruges Nordenfjelds i Norge om Rindtænderne.

Jakkel (en) [af Isl. Jökull] skrives og Jaggel. See Ordet.

Jahn (et) n. f. Paa sine Steder i Jylland: Jern. Blichers Viums Beskrivelse p. 156.

Jakob, see Jacob.

Jalap eller Jalaperod (en) n. f. Radix Jalapæ. En afførende Rod. Lychsens Apothekerkonst p. 280. 1. D.

Jalapescabe (en) n. f. Sapo Jalapinus ib. 2 D. p. 514.

Jalape-Snerle (en) n. f. Convolvulus Jalapa. En Plante, som giver Roden Jalap, og har faaet Navnet efter Staden Jalappa i Ny-Spanien.

Jalker, v. a. imperf. jalkede, sup. jalket. (benselig af alker) Gaaer langsomt og besværligt, kryber frem. Han jalker som en Gals hund paa tør Land. (Noth.)

Jamand (en) n. f. [af Ja og Mand.] En som hyttelst siger Ja til alt. Leths Gløff.

Jaminde (et) n. f. [norsk] Samtykke, Besværl.

Jamling eller Jammen (en) n. f. [af Isl. jafn-lengd, æqualis longitudo, af jafn, æqua-

æqualis og *længd*, Dansk. Længde, longitudo.]

1. Den samme Tid paa Aaret, som paa det forrige eller følgende. Et heelt Aar tilsammen, s. Ex. fra 21 Juni til samme Dag næste Aar. I Dag Jammen, anno ab hinc. (Noth.)

2. Dag og Jamling i gamle Love er det samme, som Aar og Dag, eller efter Aars dist Beregning, et Aar og sex Uger. Altsaa skal staae Dag og Jamling, om Aarsdingerne ere udenlands. Ostersens Gloss. p. 402.

Jamling (en) n. f. pl. Jamlinger [af Isl. *jafningi* æqualis, af *jafn* æqvus.] En Algemand, en Jævnlig, være sig i Henseende til Alder, Styrke, Vægt, Vilkaar ic. De to ere Jamlinger, s. lige gamle, store, stærke o. l. v. (Langebek.)

Jammen, see Jamling.

Jammer (en) n. f. [af Isl. *emja*, 'lamentari, vocem querulam et miserabilem edere, Germ. Jammer; Lat. lamentatio, calamitas.]

1. Uheldig Graad, Hylen, klagende Lyd. Man hørte en stor Jammer paa Qvinde og Børn.

2. Elendighed, Ulykke, beklagelig Forsatning, uheldig Tilstand. Han er kommen i største Jammer og Elendighed. Det er ret en Jammer at see paa.

3. Deraf havees adskillige sammensatte Ord, saasom:

a) Jammerdal (en) n. f. Bruges af gamle Theologer om Verden med al dens Elendighed. Jorden er en Jammerdal.

b) Jammerfuld adj. [af Jammer og fuld.] Fuld af Klage og Elendighed.

c) [Dette jammerfulde Liv.]

d) Jammerklaage (en) n. f. En Beklagelse, som er ledsaget af Graad. En uheldig Beklagelse.

e) Jammerlevnet (et) n. f. [Germ. Jammerleben] Uvel, bedrøvelig, slet Tilstand.

e) Jammerlig, adj. netter. jammerligt. Beklagelig, uheldig, elendig, fattig. Han lever i en jammerlig Tilstand.

1. Slet og forkastelig, som man ikke har nogen Hielp af, som ikke dner. Det er en jammerlig Trost. Hans Vers er noget jammerligt Bsl.

2. Sørgelig, som opvækker Medynk og Deeltagelse. Det var ret et jammerligt Syn.

f) Jammerkigen, adv.

1. Paa en jammerlig, uheldig, beklagelig Maade.

2. Paa en slet Maade, om noget som foretages eller gøres. Han skriver, læser, arbejder jammerligen.

3. I ældre Skifter: slet, afstyrligen: Saa jammerkigen monne det lucte. Niimkrøn. F. 54.

g) Jammersang (en) n. f. [af Jammer og Sang.]

1. En Klagesang, Beklagelse, Beklagelse over sin Elendighed.

2. Sørgesang, Elegie over en Død. (Noth.)

h) Jammerstade (en) n. f. Stor, beklagelig Stade, Uheld. Det er ret en Jammerstade. Bruges og ironisk om smaa Forhindringer.

i) Jammerskrig (et) n. f. Uheldigt og angsteligt Skrig, der tilkiendegiver Ulykke og Elendighed.

k) Jammersnat (en) n. f. En uheldig Nat, i hvilken man lider og udstaaer meget Ondt.

l) Jammerstand (en) n. f. Uheldig og uheldig Tilstand, Forsatning, hvori man er.

m) Jammerstid (en) n. f. En Tid, naar man lider megen Rød og Elendighed; naar man har megen Sorg og Besymring.

n) Jammerstone (en) n. f. Tone eller Stemme, der udtrykker Sorg eller Elendighed.

dighed. Det sagde han i en Jammers-
tone.

o) Jammervise (en) n. f. See Jam-
merssang. Han maa nu qvæde Jam-
mervise. (Moth.)

Jamne. See Jævne.

Jamnes Søster (en) n. f. (Urt) Norst. Eri-
ca vulgaris. Fl. D. T. 677. Allminde-
lig Lyng. (Biborg.)

Jamren (en) n. f. Klagen, Klynken, Be-
klagelse. Der er en Jamren i hele Hu-
set.

Jamrer, v. n. imperf. jamrede, sup. jamret.

1. Klynker, beklager sig, tilkiendegiver sin
Nød og Elendighed. Han jamrede sig
meget over det store Tab. At jamre sig
for een, dolere vicem alicujus.

2. Udstøder Strig af Emerte, huler, giver
sig. Den Syge jamrer sig nu igjen
meget.

3. Bruges det og, dog kun sjældent, imper-
sonaliserer, det jamrer mig, jeg beklager
det, det gjør mig ondt.

Jamring (en) n. f. Det samme som Jam-
ren. Findes hos Moth, men er nu et
brugeligt.

Jamst, adj. Paa sine Steder i Jylland:
uudig. Blichers Vinns Beskrivelse p.
156. See og Hiamst.

Jan (en) n. f. [ventelig af Janus, en
Rands Naad.] I Kortspil siges den at
blive Jan, som intet Stik faaer. Nu
blev han igjen Jan. Der er gjort tre
Gange Jan i Aften.

Jangler, v. a. obsol. imperf. janglede, sup.
jangleet. Moth anfører det i to Bemær-
kelser: a) valter af Sted. Han jangler
underlig Afsted. b) er slattet, slutter ikke
godt til. Klæderne jangle paa ham.

Janifar (en) n. f. pl. Janifarer. Skri-
ves ogsaa Janitschar og Janiskar, en
fordreiet Udtaale af det tyrkiske Genitzeri
eller Gengitzeri. Kaldes et Slags Tyr-
kiske Godfolk, som staaer i fast Sold.

Janifarmusik (en) n. f. [af Janifar og
Musik.] Det Slags Krigsmusik, som
efter Janifarerne er optaget i Europa.

Janner (en) n. f. (Fugl) Hav-Janner.
Colymbus glacialis. (Linn.)

Janning (en) n. f. obsol. [af nois Oprin-
delse.] Baade, Binding, Gevinst. Hvad
Janning kunde jeg have deraf, at jeg be-
drog dig. (Moth.)

Januar (en) n. f. [Lat. Januarius.] Glug-
maaned, eller den første Maaned i Aaret.

Jan van Gent (en) n. f. (Fugl) Procella-
ria Bassanus. Hedder og Tossesugl, Havs-
sule. Müllers Zool. Dan. p. 18.

Japanere, v. a. At give Robberet den
Farve og Glans, som er brugeligt i Ja-
pan. Heraf japaneret Robber.

Japanst, adj. Den som er fra eller hører til Ja-
pan. Japanst Porcellain. Japanst Jord;
skönt denne ei kommer fra Japan, og er en
fortykket Plantesaft, blandet med Ralsjerd.

Japper, verb. n. See Hiapper.

Jarl (en) n. f. pl. Jarler [af Angl. earl,
Isl. jarl, dynasta, comes.] En Titel, som
hos os i gamle Dage gaves Mænd af den
højeste Værdighed, og hvormed store Rets-
tigheder vare forbundne.

Jarldom, it. Jarldomme (et) n. f.

1. En Jarls Værdighed.

2. Det District, som stod under en Jarl.

Jarmer, v. n. imperf. jarmede, sup. jarmet.
[Isl. jarma, ballare, de ovibus.] Støjer,
larmer, raser. (Moth.)

Jaas, it. Jas (et) n. f. obsol. Skum, Graas-
de paa Vand. (Moth.)

Jaaser, v. n. imperf. jaasede, sup. jaaset
(af det forrige) Skummer, giver Skum fra
sig. (Moth.)

Jasalamp (en) n. f. (Urt) Norst. Gna-
phalium dioicum. Fl. D. T. 1228. Iver-
boe Evigfrands. (Biborg.)

Jase (en) n. f. [Isl. hiasfi, Sv. ol. jasse,
Germ. Hase, lepus.] Saaledes kalde
Bønderne i Norge en Hare. Jase salde
vel her, men ikke i nogen stor Mængde.
Strøms Sandm. Bestr. p. 157.

Jase

Jasestær (en) n. f. (Urt) *Carex leporina*, Linn.
Hare Stær. (Viborg.)

Jast (en) n. f. See **Hjast**.

1. Et Stykke revet Klud, som hænger ved noget, en Piale.

2. En Rartklud, et skident Stykke Klædebon.

3. Jasteri, skident Arbeide. De stakkels Pi-
ger gaae i et ideligt Jast.

4. Figurlig: et skident Kruentimmer, en Co.

Jaster, v. n. imperf. jastede, sup. jastet.
See **Hjaster**.

Jasteri (er) n. f. See **Hjasteri**.

Jastvorn, adj. n. jastvorn, (Hjastvorn)
som er revet og skiden. (Moth.)

Jasmin (en) n. f. [Germ. *Jasmin*, Jes-
min, Lat. *jasminum*.] Er et Ravn, som
tillægges flere Træer:

1. Arterne i Jasmin Slægten. *Jasminum*.
(Linn.)

2. Bellugtende Pibeved. (Viborg.) *Philadel-
phus coronarius*. (Linn.)

3. Almindelig Sirene. (Viborg.) *Syringa
vulgaris*. (Linn.)

Jasminbalsom (en) n. f. Balsom tillavet
af Jasmin, eller Basten af Urtten.

Jasminkræft (en) n. f. Den Essens, man
uddrager af Jasmin, *Jasminessens*.

Jasminolie (en) n. f. Olien af Jasmin.

Jasmintræ (er) n. f. See **Jasmin**.

Jaspagat (en) n. f. En Art af Ugarsteen.
Kield. Naturh. 3 D. p. 58.

Jaspis (en) n. f. [Lat. *Jaspis*.] En Edel-
steen af det ringere Slags, hvoraf hæves
flere Ueter. S. *Kield. Naturh. 3 D. p. 61.*

Jasull (en) n. f. Morst [af Jase en Hare
og Uld.] *Eriophorum vaginatum* Fl. D.
T. 236. Skede Uldar (Viborg, Rasm.)

Jater, adj. neut. Jateret. Siges om det,
som er almindeligt. (Moth.)

Jathur, n. f. obfol. [Isl. *Jadur*.] Mogle for-
klare det ved Kæleffab og andre ved Mark-
fiel. S. **Jader**. Skaanske Lov. Lib. 3.
Cap. 20.

Jatt (en) n. f. Kaldes ogsaa **Hjatt**, og
betyder en skidenfærdig Kvinde. *Blichers
Wiims Beskrivelse.*

Jaus (en) n. f. [maaskee af jaun, for jagu,
agere.] En stor Mængde. Han fik en
svar Jaus Fisk. (Moth.) See **Glaus**.

Jav (er) n. f. See **Jag**.

Javelin (en) n. f. obfol. [Gall. *Javeline*.]
Et Slags Spyd. (Langebek.)

Javl (er) n. f. Snak af fulde Folk. Deraf:

Javler, v. n. Taler frem og tilbage, vaas-
ser, snakker som fulde Folk. Venderne
kunne sidde i Kroen, og javle en heel Dag.

Javn, **Javnlig**, **Javner**. S. **Javn**.

Javser. See **Hjavsfer**.

Jæver, v. a. imperf. ibar, sup. ibaaet,
particip. ibaaen, pass. ibæres, see bæ-
rer i.

Jbager, v. a. imperf. ibagede, sup. ibagt.
Bager tilligemed, bager i med, saa det
hæfter ved. (Langebek.)

Jbanke, v. a. imperf. ibankede, sup.
ibanket, pass. ibankes [af i og banker,
bruges meest i part. præter.] Hun fik ikke
alle Binduerne ret ibankede. De ibankes-
de som hæfte ikke gode. **Jbankede** **Lexier**
glemmes snart. See og **Banke** i.

Jbenholt (er) n. f. [af Lat. *Ebenus* f. *hebe-
nus* og Sax. *Holt*, *lignum*, Hebr. *אֵבֶן*, *la-
pis*, altsaa Ved, saa haard som Steen.]
Et Slags haardt og tungt Træ, som kom-
mer fra begge Indierne, har en sort, grøn
eller rød Farve, og bruges af Konstnede
fere til allehaande fint Arbeide, forme-
delt den Glands, det kan antage. Det
sorte Jbenholt skal efter Pourceiro voxte i
Cochinchina, og er hans *Ebenoxylon ve-
rum*. Det grønne Jbenholt erholdes efter
Demnich af det sydamerikanske Træ *Big-
nonia leucoxylon*, og en Usart af samme
giver det røde Jbenholt. Det er ikke sand-
synligt at *Ebenus cretica* Linn. (som er
Lamæreks *Anthyllis cretica*) skulde give
Jbenholt, da denne Vært er et **Buxtræ**.
(Viborg.) See ogsaa **Ebenholt**.

Jberegner, v. a. [af i og beregner.] Ind-
befatter tillige i en Beregning over noget.
(Bruges meest i part. præter.) Hans Ind-
som

ker, de usiffe iberegne, ere betyde-
lige.

Iberegning (en) n. f. [Af det foregaaende
verb.] Den Gierning at iberegne eller
iberegnes. Summen steg ved denne Ibe-
regning meget høit.

Ibinder, v. a. See **Binder** i.

Ibis (en) n. f. Er en ægyptisk Fugl [Tan-
talus Ibis *Lin.*]

Ibisk (en) n. f. [Germ. *Ibisch*, *Eibisch*,
Lat. *Ibiscus*.] Saaledes kalder Rylling
Løge-*Althee* [*Althæa officinalis*.] (*Vi-
borg*.)

Iblæser, v. a. See **Blæser** i.

Iblandelse (en) n. f. [Af *iblander*.] Den
Gierning at blande et i et andet, Sam-
menblandelse.

Iblander, v. a. Kommer et i et andet,
saaledes at der bliver en Blanding af;
[Bruges meest i part. præ.] Det iblan-
dede grove Meel gjorde Brødet tørt.

Iblandt, præpos. [af i og *blander*.]

1. I en samlet stor Mængde. Lyden kom
bort iblandt Folkemængden. Iblandt
Sandet fandtes Guldforn. Han lagges
Bankofedler iblandt sine andre Papiere.
2. I Tal eller Antal af mange Personer.
Han regner ogsaa ham iblandt sine Ven-
ner. Hvad er det iblandt saa mange.
Den Lærdeste, Klogeste iblandt dem alle.
3. I Omgang eller Selskab med. Man kan
se paa hans Opsæts, at han har været
iblandt Folk.
4. Bruges det og adverbialiter og bemærker:
undereiden, imellemstunder. (Bruges især
i daglig Tale.) Det hændes sig iblandt.
Jeg kommer der iblandt. Iblandt har
Bonden ingen Børn, og iblandt leder han
ikke til de kan tage Gaarden efter ham.
Lyttenskjær oekon. Tanke i D. p. 34.

Ibøelse (en) n. f. [af *boer* i.] Bemærker
vel Gierningen at boe i et Sted, i et Hus,
en Gaard; men bruges dog meest i theolo-
gisk Forstand (da det ellers rettere og bedre
heides *Bohøelse*) om den hellig Aands kraft.
Tredie Tome.

tige Virkning i et gudfrugtigt Menneskes
Dierre, hvori han ligesom boer.

Iboende, part. præf. [af *iboer* eller *boer* i.]

1. Tages det active, da det bemærker en,
som boer i et Sted.

2. Figurlig: som er i, findes i, er tilstede i.
„En os iboende Kraft frembringer disse
Fornemmelser.“ *Trefhorn's Indl. t. Whis-
lof* p. 196. Saaledes bruges det ogsaa i
theologisk Forstand, naar Gud af Naade
har sendt sin Helligaand i et troende Mennes-
kes Dierre, for deri ligesom at boe og virke
kraftigen ved Ordet [*gratia inhabitans*.]

2. Tages det og (især urigtigt) passive, og
bemærker: som beboes af en Mand med
Familie. Han eier vel ogsaa denne Gaard,
men hans iboende Gaard ligger i en anden
Gaard. Deres iboende Hus, Bærelser.

Iboer, **Iboer**, **Iboer**, **Iboer**, **Iboer**,
Ibrokker, **Ibrokker**, see **Boer** i, **Bo-
er** i 2. som er mere brugeligt.

Ibrændt, adj. partic. [af *brænder* i.] Som
er gjort fast i eller paa noget ved at brænde
det i. Paa Ruderne saaes adskillige ibrændte
figurer. See *indbrændt*.

Ibrokker, v. a. See **Brokker** i.

Ibrokket, adj. particip. [af *brokker* i.]
Som er brøkket itu i mange smaa Styk-
ker og er sammenmængt i noget. Stor-
ken fremsatte ibrokket Mad for sin Giest
Næven i en Glaske. Af saadanne adj.
particip. har det danske Sprog en stor
Mængde, der tiene Skribenterne ligesom
til en Gienvei, for med et Ord at kunne
udtrykke, hvad de ellers maatte bruge
mange til. Dog bør man være varsom i
Valget af disse, og ikke, imod Sprogets
Natur, af alle Verber danne saadanne Ud-
tryk, der lettelig kunne lede til en ube-
stemt, ja endog feilagtig Mening.

Ibsblomster, **Ibsurt** (en) n. f. [Germ.
Jacobsblume, *Jacobskraut*.] See *Jac-
obsblomster*.

Ibsdag (en) n. f. St. Jacobs Dag, en Fæst,
denne Helgen til Ære.

Ibsilie (en) n. f. See *Jacobsblomster* R. 4.
Ibng

Idbygger, v. a. [Bygger i.] Drages og mæst i præst. part. *idbygget*; bygger sammen med noget.

Id, Idnaak, Idne (en) n. f. En Urt. See *Jædvne*.

Id (en) n. f. uden pl. Skrides og af mange *Id*. [Isl. & Svec. *Id*, negotium, exercitium. Isl. *Idia*, *idn*, studium.]

1. Stærning, Foretagende, Forretninger. En retfærdig Mand i at sin *Id* og Udfærd. Fordi er Verden viid, at hver Mand har sin *Id*; et gammelt Ordsprog.

2. Hensigt, Hu, Sind, Tanke. Det var ikke saa meget min *Id* at sætte mig i Gunst. (Kahls d. Tilf.)

3. I ældre Skrifter: Øvelse. De holde nu et den Stil og *Id*. Grønlandske Chronica. Sig toge for *Id*: lagde sig efter. ib. med deres lystige *Id*; ib.

Ideal (et) n. f. pl. *Idealer*. [af Lat. *idea*.]

1. I Almindelighed, en Forestilling om noget, som ikke, eller i det mindste ei i den Grad af Fuldkommenhed, er til i den virkelige Natur. Skønheds *Ideal*. Gødheds, Lyksaligheds *Ideal*.

2. Hyppigst bruger man dette Ord i de skønne Kunster, om et Mønster af en Ting, saaledes som man tænker sig den i dens høieste Fuldkommenhed — Venus er et *Ideal* af kvindevig Skønhed.

3. I den kritiske Philosophie forstaaes ved *Ideal*: Forestillingen om et Væsen, der er fuldkommen overensstemmende med en Idee eller et Fornuftbegreb.

Idealt, adj. [af *Ideal*.] Som man tænker sig som *Ideal*.

Idee (en) n. f. pl. *Ideer*. [Angl. *Idea*. Lat. *Idea*.]

1. Forestilling, Begreb, Tanke om en Ting. Han har nogle underlige *Ideer*. *Ideer*nes Verden.

2. Indfald, Forsæt. Jeg fik den *Idee* i Hovedet at bygge et Slot.

3. Som Konstord i Philosophien tages det i forskellige Bemærkelser efter de forskellige Systemer.

Idel, adj. et adv. [Anglos. *idel*, Belg. *ydel*, Alem. *ital*, Germ. *eitel*, som dog har mange flere Bemærkelser, end vort *idel*. Cf. *Udelung*.] Som ikke indeholder, eller er forenet med noget andet; som er blot det allene og ikke andet; luttet, blot, bar, allene. En Riste fuld med *idel* Sølv og Guld. Verdens Herlighed er *idel* Forsængelighed. Af *idel* Raade og Barmhertighed. Vi gik ad *idel* vrange og fordærvelige Veie. Biid. v. 7.

Idelig, adj. neut. *ideligt*, pl. *idelige*. [Isl. *iduligur*; Svec. *idelig*, *idelig*. Maa: see af *Id* eller af den Partikel *id*, *ed*, som i nogle gamle Ord udtrykker en Gien- tagelse. Cf. Ihre Glossar. a. v. *idistla*.]

1. Som ofte skeer, foretages, indtræffer. De odelægge sig ved *idelige* Giestebud. Der foresalder *idelig* Slagsmaal. Deres *idelige* Sammenkomster gjorde dem mistænkte.

2. Vedholdende, uafbrudt. Formedelt den *idelige* Regn bortraadner Sæden paa Marken. Det er en *idelig* Banker paa Døren i denne Dag.

Ideligen, adv. [af *idelig*.]

1. Tit og ofte. De staaes *ideligen*. Forræd møder *ideligen*.

2. Altid, uden Ophør. Han er *ideligen* syg. Han klynker *ideligen*.

Idelighed (en) n. f. [Isl. *Idni*, *Idinseni*, *Idia*, *asiduiras*.]

1. Det, at noget tit og ofte skeer, at en Handling ofte gientages. (Langebet.)

2. I ældre Skrifter: Glid, Naapassenhed. Hørernes *Idelighed* i deres Embede. Jertegn's Postil Fol. 17.

Identisk, adj. Som er fuldkommen eensartet eller et og det samme med noget andet. (Et filosofisk Konstord.) *Identiske* Begreber.

Identitet (en) n. f. Den Bestaaffenhed ved et Objekt, at det er identisk med et andet.

Idfuld, adj. [af *Id* og *fuld*.] Arbejdsom. Leids Glossar.

Idig, adj. obkol. [Isl. *idugr*, *continuus*.]

Jævnlig, som ofte gøres og foretages. *Idig*

Idig Stjærning giver duelig Mæker. *Pe-*
der Syss Ordsprog. (See idelig.)
Idighed (en) n. f. obsol. [af idig.] Det
samme som Idelighed. (Glosf. Dan.
Lat. Mscr. paa Kongens Bibliothek.)
Idiot (en) n. f. pl. Idioter. [Angl. *Idiot*.
Gr. *ἰδιώτης*.] En uvidende, ukyndig Mand.
En Person, som er ukyndig i en vis Vi-
denskab. Han er en Idiot i sit eget Fæ-
drelands Historie.
Idløs, adj. [af Id og løs.] Det samme som
ørkesløs. Brugeligt i Jylland. (Schade
Bestr. over Morskæ.)
Idommelse (en) n. f. [af præp. i og dom-
mer.] En Riendelse, Dom, hvorved een
paalægges Penge, Bøder eller anden Straf
af Rette. Han slap med Penge/Bøders
Idommelse.
Idommer, v. a. imperf. idømte, sup.
idømt. [af præp. i og dommer.] Døm-
mer een til at betale en vis Pengestraf.
(Bruges meest i præt. part.) Han maatte
betale sine idømte Bøder.
Idræt (en) n. f. pl. Idrætter. [Isl. *Íþróttir*,
exercitium, gesta; Svec. *Idrott*, id.
See *Þhre*.] Øvelse, Bestæftigelse, For-
retagende, Handling, Opgørelse. Bruges
meest om moraliske Handlinger. Bortta-
ger Ederes Idrætters Ondskab. Sne-
dørrfs patr. Tilst. 1 B. p. 280. At paa-
lægge en adskillig Øvelse og Idræt. Be-
dels Saxo. p. 4. Deres fremfarne Levnets
Idræt. ib. p. 16. Deres Idræt er imod
Herren. Esai. III. 8. Bedrer Ederes
Beie og Ederes Idrætter. Jer. VII. 3.
Idrætsmand (en) n. f. pl. Idrætsmænd.
[af Idræt og Mand.] Haandværks-
mand. Ef. 8. Om Uebota Mat. 8. 17.
Statutum Flensburg. 8. 50.
Idrikker, v. recipr. See drikker i.
Idyl eller **Idylle** (en) n. f. pl. Idyller.
[Gr. *ἰδυλλίαι*.] Hørdesang, Hørde-
ders, Væds og Sang, som beskriver Land-
livet og dets Glæder. Snedørrfs patr. Tilst.
1 B. p. 189.

Idyllist, adj. [af Idyl.] Som hører til
en Idyl, passer sig paa en Idyl. Idyls-
like Digte, Scener, Skildringer. Dette
er ingen passende Siemstand for den idyls-
like Poesie.
Ieet (en) n. f. (Urt.) Rorff. Angelica syl-
vestris. Linn. Stos Angelik. (Niborg.)
Iedder eller **Ieder** (en) n. f. [Isl. *eiðr*, ve-
nenum.] Efter nogle Steders Udtale, i
Stedet for Edder. I Staanings hedenske
Philosophie p. 713 forekommer Ieder-
hierte 3: et ondt, forgiftet Sind, fuld af
Had. Som en Hugorm (fødes) af sit
 eget Ieder. It.
Ieffne Eed, **Jævne Eed** (en) n. f. obsol.
(Kaldes og Jempe eller Jempnede Eed
i Staanste Lov Lib. 3. cap. 11/12.)
Forklares i Ostersens Glossar. ved: en lides-
lig eller taalelig (3: ringere) Eed; som
førges inden Ting, med oprakte Fingre
eller paa Bog, og ikke paa Helligdom.
Ieffner, v. a. obsol. Bytter, deler eller
skifter Uds eller andet, saaledes at ingen
af Parterne forurettes. Om de Urvinger,
der nde ere, vil orkvis 3: nøies efter Ka-
ders Død med den Lod, deres Fader haver
givet dem, da maa de andre Urvinger
ei nøde dem til at indføre, eller at jeffne
med dem, undragit Jord allene. Jødste
Lov. Lib. 1. cap. 15. See Jævner.
Ieffning, **Jævning** (en) n. f. [af jævn.]
Lige Deling, lige for lige. „Uden al Skift
og Ieffning.“ Bedels Saxo. p. 119. „Eti-
bern gaff hannem aldelis intet efter, oc
suarede hannem Død og Ieffning oc gaff
hannem Stykke for Stykke, raat for usaa-
det.“ ib. p. 453.
Ieffnit (er) n. f. obsol. See Jævnet.
Ieffnitshende, n. f. obsol. See Jævnets-
hænde.
Iefn, adj. See Jævn.
Iefnelod, **Jævnelod** (en) n. f. Lige Lod.
Ostersens Glossar. p. 404.
Iesver, v. n. obsol. [Isl. *esfa*; Svec. *jeswa*,
jäswa, af n. f. *Jaf*; og synes beslægtet
med det angelsachs. og engelske *if*, hals,
om,

men, dersom.] - Evisler, er i Uvidshed eller
 need ingen Besked om det, der trættes om.
 Hvor man jespser eller kispser om Sandhed,
 da skal Loven oplede, hvilket Sandhed oc
 Ret er. Jydsk Lov Lib. 1. cap. 42.
 Jevnsf. Skell. l. 3 Bog. c. 14. 4 Bog c. 21.
Jeg, pron. person. Imæ persf. Dat. og Acc.
 mig. Nom. pl. vi. [Svcc. Jag; Isl. eg;
 Hebr. *אני*; Gr. *εγω*; Lat. ego; Anglos.
 ic; hos Ulph. ik; Germ. ich; Angl. i;
 (i Wt. ei;) Ital. io; Gall. je; Hisp. yo;
 Russ. Pol. Bohem. ia, ga; Jydsk. a eller
 æ; Norst. Ek eller Jak. Om Aarsagen
 til den almindelige Overensstemmelse, som
 man ved dette Ord finder næsten i alle
 Sprog, See Wachter og Adelung.]
 1. Det Ord, hvorved den Talende udtrykker
 sin egen Person; og som i Sproglæren kal-
 des den første Person.
 2. Som et Subst. (indeclinab.) Efter Tan-
 gebet gen. com. og efter den nyere Brug
 gen. neutr. Det er min anden Jeg. Mit
 Jeg. Mit hele Jeg : mit hele Væsen.
 Hans eget Jeg sætter han steds i Forgrun-
 den. Mit andet Jeg, siger man figurli-
 gen om en Person, man har inderlig kjær.
Jegge (en) n. f. (Urt.) Norst. Vaccinium
 Oxycoccus Fl. D. T. 80. Eranebær
 Belle. (Viborg.)
Jegtorm (en) n. f. See Jægtorm.
Jeietagelse (en) n. f. Jer her Vocal. [af i, Eie
 og tage.] Den Handling, at tage i Eie eller
 Besiddelse. (Germ. Besitznahme.) Schow.
 Russ. udenrigske Tildragelser. (Manusk.)
Jeisel (en) n. f. [Norst. Minne: Udtale af det is-
 landiske Jeisles: Jydsk, Sner. Germ. Jeis-
 sel.] Svæbe, Jydsk. Hallagers norst. Ord.
Jeitebrou (en) n. f. (Urt.) (Norst.) [Spnes
 om provincial Udtale, af Jeita, Seeb.]
 Lichen islandicus. Fl. D. T. 155. Jø-
 landsk Lav. (Viborg.)
Jeitehørpe eller **Jeitefjorpe** (en) n. f. (Urt.)
 [Norst.] Convallaria bifolia. Fl. D. T.
 291. Tobladet Konval. (Viborg.)
Jeld (en) n. f. [Skrides og udtales ogsaa
 Hjed eller Hjell. Isl. Hiallr.] Kaldes

paa sine Steder i Norge et løst Løst i La-
 den eller Jæhuset; det samme som i Dan-
 mark kaldes Stænge. Man har ifkun
 Viækerne indtagne i Huset, og lægger
 siden Jelden løs derpaa af Bræder oc
 Landhuush. Selsk. Skrift. 2 D. p. 664.
 (Commerseft.)
Jeller (en) n. f. [Græsk.] Vand; Fænsie.
 (Viborg.) Poa aquatica. Fl. D. T. 920.
 (Schades Beskrivelse over Norge.)
Jem (en) n. f. Efter nogle Steders Udtale
 for Jem. See Ordet.
Jemling (en) n. f. See Jamsling.
Jenkekniv (en) n. f. [Maaskee af Suioget.
 Jamka : at gjøre jævnt, og Kniv.] En
 Kniv, hvormed man beskærer Haffer.
 Virgil's Georg. overs. af Ravn. S. 48.
Jenkesax (en) n. f. [af Jamka, see Jenke-
 kniv, og Sax.] En stor Sax, hvormed
 man besklipper Hafferne. Virgil's Georg.
 overs. af Ravn. S. 45.
Jens, n. f. propr. Et Mandsskud. Bru-
 ges ogsaa som et nom. appell. Han er
 Vigernes Jens, siges i daglig Tale om
 det Mandfolk, som holder sig til Gruen-
 rummer og varter dem op.
Jente (en) n. f. Kaldes i Norge: en ung
 Pige, men burde nok skrives Jenta, af
 Isl. Ganta, at spæge. „Ved Vordets
 Ende Husbond leer, og til den raske Jente
 siger.“ Nordal Brun. Samleren. 1 B.
 p. 27.
Jer eller **Jir** (en) n. f. (Norst.) En Strøm.
 Hallagers norst. Ord.
Jer, dat. et accus. 2 persf. pl. af J, vos,
 Som bruges i daglig Tale i Stedet for
 eder. See J, pronom.
Jerf (en) n. f. (Norst.) Skrides og Jerv,
 Jærv, eller Gerv. [Sv. Jarf.] En Urt
 af Biørn. Ursus Gulo. Linn. See Hol-
 tens Danm. og Norg. Fauna. S. 86.
Jerichorose (en) n. f. Anastatica hierochun-
 tica Linn. En Plante, som voxer paa
 Strandbredden af det røde Hav. Roden
 og tørret rufter den sig tilfammen i en Bold,
 som aabner sig, naar den udsættes for
 Damp

Dampe. Den er derfor bleven brugt til adskillige Stoglerier, saasom til at spaae af, naar frugtfulde Røner skulde gjøre Barfæl &c.

Jerner (en) n. l. [maaskee af Jærner. See dette Ord.] Stenførd, Stenganger, Varsel, Helhest. Er et ellers ubekendt Ord, men anføres af Vorhus p. 6.

Jern (et) n. l. uden pl. [Hebr. *ḥeṣe*; Græc. *Σίδηρος*; Lat. *ferrum*; Hiip. *Hierro*; Isl. *jarn*; Anglos. *Isen*; *iren*; Angl. *iron*; C. Brit. *haiarn*; Høi Skotsk *Jarn*; Hibern. *Jarann*; Germ. *Eisen*; Saxon. *Isen*; Moeslog. *Eisarnā*. Høi Kero *ifar*, *isarn*.] See Ihre og Udelung.

1. Et seir og smidigt Metal, af lysgraa glindsende Farve, det haardeste, meest elastiske, almindeligste, men tillige vigtigste af alle Metaller. Han er saa haard som Jern, d: ubøielig. Han er saa haard som af Jern og Staal d: meget haardfor, (Agtes i figurlig Forstand om Mennesker.) At beslaae noget med Jern. At have mange Jern i Jlden d: befatte sig med flere Ting, end man kan oversee paa een gang. Man skal smede, mens Jernet er varmt d: bruge den bekvemme Tid og Leilighed. Koldt Jern brænder man sig ikke paa d: naar ens Kiende er død, skader han ei meer. Hvo som haver mange Jern i Jlden, han brænder somme d: den, som tager sig alt for mange Ting for, maa forsamme noale. Han skal have Jernfinger, som skal slaae Janden.

2. Udslags Ting og Redskaber, som ere giorte af Jern eller Staal. Saaledes bemærker det:

1. J Særdeleshed Vaaben, enten til Forsvar, som Jernharnisk. At klæde sig i Jern; eller til Angreb, som Spyd, Raar, de, Sværd. Jernet i sin Side han indfinge lod, Raar i en gammel Psalme.

2. Rieder eller Runker af Jern, som Forbrændte sænges med. At slaa eller lægge en i Jern. Han sidder i Vold og Jern. At gaar i Kongens Jern d: i Slaveriet.

At løse en af Jernet. At arbejde i Jern sin Livstid.

3. Bruges det af Bonden om Leen. Jeg har fire Jern i Marken i Dag d: fire Slaafarke.

4. Absolute bruges det om et Strogjern, eller Persejern, som Skrabere og Vasker: koner bruge. Jernet er for varmt. At varme Volte til Jernet.

5. Adskillige Slags Verktøi, som Dreiere, Billede og Steenhuggere og andre bruge af Jern. At slaae Jernene. Til et fuldkommen Dreierverktøi høre mange Jern.

6. Det Redskab, hvormed Tyve brændemærkes. Da Boddelen satte Tyden Jernet i Panden, Kreg han.

7. Et Jern, som Haarklærere bruge til at kruse Haaret med. Han har mistet sit gode Haar ved den idelige Brug af Jernet. See Krøliern, Krusejern.

8. Et Ristrenedskab til at bage Rager og Bagverk. Det er Tyden ved Jernet, at det lader godt fra. De benævnes ogsaa efter deres forskellige Slags, som Krumkagejern, Vasseljern &c., som sæges hver under sit Bogstav.

9. Heraf haves en stor Mængde sammen: satte Ord, hvoraf især kan mærkes:

a) Jernaare (en) n. l. [See Aare No. 2.] En Gang af Jernmalm i Biergene.

b) Jernagtig, adj. Som ligner, eller er af Art og Beskaffenhed med Jern.

c) Jernalder (en) n. l. Høi Digterne: Den fordærvede Menneskealder eller den Tid, da Vold og Uretfærdighed havde fortrængt Død og Ustyld fra Jorden. Deraf: Jernalderen, om det latinske Sprog eller Smagens og Stilens Fordærvelse paa en vis Tid, og hos de Eskibenter, som da levede.

d) Jernalen (en) n. l. En Allen af Jern.

e) Jernanker (et) n. l. [J Bygningsstenen.] Et svært Stykke Jern, som sættes i Muren for at stude den.

f) Jernarbeid (et) n. l. Udskaade Ting, som forfærdiges af Jern. Denne Smed gior

- gør langt smukkere Jernarbeid end hans Mabo.
- g) Jernartig, adj. See Jernet.
- h) Jernape og Jernapel (en) n. f. [af Jern og Ape.] En Hjulapel af Jern. See Ordene Ape og Ape.
- i) Jernbaand (et) n. f. pl. som sing.
1. Et Baand af Jern om Kar eller Tønder. En Tønde med Jernbaand.
2. Det samme som Jernanker, til Muur og Vægger at sammenbinde.
- k) Jernbasse (en) n. f. Et Slags smaa korte og tykke Canoner af Jern. Heder egentlig Spingbasse.
- l) Jernbeslag (et) n. f. Alt det smedede Arbeid af Jern, som tiener til at beslaae en Ting med. Paa de gamle Kister findes undertiden konstigt Jernbeslag.
- m) Jernbeslagen, n. jernbeslaget, adj. Som er belagt med Jern til Styrke eller Prydelse. Der stod trede Kister, alle jernbeslagne.
- n) Jernbjerg (et) n. f. Bierg, hvori man finder Jern eller Jernmalin. (Moth.)
- o) Jernbjergværk (et) n. f. Et Sted, hvor Jernmalin brydes, samt smeltes og tilberedes til Ru: eller Stang, Jern.
- p) Jernbindsel (et) n. f. Et Redskab af Jern, hvormed et brudt Lem belægges, at det ikke skal gaar af Lave, medens det læges.
- q) Jernbismar (en) n. f. En Bismar af Jern.
- r) Jernblaa, adj. En blaafarvet Farve, som blot tillægges visse Blomster. Den jernblaa Hyacinth. Rappmanns Overs. af Virgils Georg. S. 129.
- s) Jernblej (en) n. f. [af Jern og Blej:] Kile. Norst.] En Jernkile. Landhuushold. Selsk. Skr. 1 D. p. 70. (Sommerfelt.)
- t) Jernblæser (en) n. f. En Bergmand eller Smed, som ved Jernværkerne smelter Jern, ferri fusor. B. C. Sk. 7 D. p. 501.
- u) Jernblis (et) n. f. [af Jern og Blis, lamina, bractea.] Tyndt udhamret Jern, en tynd Plade af Jern.

- v) Jernblomst (en) n. f. Calcareus Marmor stalactiticum fibrosum. Drypssteen, Stalaktit. Rielsen 3 D. p. 103.
- x) Jernbod (en) n. f. En Bod, hvori Jern sælges. See Jernbod.
- y) Jernboile (en) n. f. [Kibes og Jernboile.] Et krumstøbet Jern i Form af en Halvtrinkel, hvori noget hænges eller holdes fast. Væderen har en Klokke hængende om Halsen i en Jernboile.
- z) Jernbøsning (en) n. f. Et et Ring af Jern, som sættes i et andet Legeme for at lette Snidningen. I Hjul-Navet findes saaledes den udvendige og indvendige Jernbøsning.
- aa) Jernbolt (en) n. f. pl. Jernbolte. En stor Nagle eller tyk Stang af Jern, til at fastholde noget med. At bære, udføre en Jernbolt. Vidensk. Selsk. Skrift. 1800. p. 273.
- bb) Jernbom (en) n. f. En stor Slaa eller Skode af Jern for en Port eller Dør, at holde den fastslækket med.
- cc) Jernbrev (et) n. f. Et Bestiærmelsesbrev, som befriede en Skyldner paa en vis Tid fra sin Creditors Titale.
- dd) Jernbro (en) n. f. En Bro af Jern.
- ee) Jernbue (en) n. f. En Bue af Jern.
- ff) Jernbuk (en) n. f. pl. Jernbukke.
1. Et stort og tungt Stykke Jern, som sidder paa Enden af Jomfruen, eller det Redskab, hvormed Pæle nedraames med.
2. Et paa Fodder staaende Redskab til at sætte et Gregepid i. Et Epid med Jernbuk.
- gg) Jernbunden, adj. neur. jernbundet.
1. Som er beslagen, sammenbunden eller omgiordet med Jern. Hans Penge ligge i et jernbundet Skrin.
2. Jor, stærk, firkaaren. En jernbunden Karl. Homo quadratus. (Moth.)
- hh) Jernbyld (en) n. f. Et flent Slags Bolder, som slaar ud paa svæde Børn. Overtroen hos den gemene Maand antager,

- ger, at de komme af, at Moderen, medens hun gik med sit Foster, har rørt ved Kirkedøren. (Moth.)
- ii) Jernbyrd (en) n. f. Den Prøve, hvor: med man i gamle Dage skulde bevise sin Ustyldighed, undertiden ved at bære, undertiden ved at træde, eller udsætte sig for at træde paa gloende Jern.
- kk) Jerncirkel (en) n. f. En Cirkel eller Paffer af Jern.
- ll) Jerndør (en) n. f. Dør eller Lukke af Jern.
- mm) Jerndrekker (en) n. f. Det samme som Dreksplade. See Ordet.
- nn) Jernerts (en) n. f. pl. Jernertser. Er et Mineral, som indeholder Jernet forenet med andre Legemer. *Minera ferri.*
- oo) Jernet, adj. Som er af Udseende eller Smag som Jern, jernagtig. Af Jernet kan Hønningen faae en modbydelig jernet Smag. *Fleisch. Diabl p. 624.*
- pp) Jernfang (et) n. f. [Af Jern og Isl. *Fang*, materia, instrumentum.] Al: lehaande Redskaber og Bøsser af Jern. Sammet Jernfang.
- qq) Jernfarve (en) n. f. En Farve, som den Jernet har; kaldes ellers ogsaa Jernfarve; see Ordet.
- rr) Jernfarvet, adj. Af Udseende som Jern.
- ss) Jernfieder (en) n. f. See Fieder N. 4. Forekommer i Bedels Capo 1610 p. 249. „De lagde Hestene i Jernfiedre.“ *Hos Capo compedes ferrei.*
- tt) Jernfjilspaan (en) n. f. pl. Jernfjilspaaner. [Vaden: Jernfjilspaaner.] Kaldes de smaa Korn eller Gran, som faaes ved Jernets Fjilen. Kaldes og Jernfjilster. See Fjilster.
- uu) Jernfjilstov (et) n. f. Det samme som Jernfjilspaaner. *Todes Estr. 1 D. S. 74.*
- vv) Jernflid (en) n. f. En vedholdende Flid. Man har anvendt en Jernflid paa dette Arbeid.

- xx) Jernfod (en) n. f. pl. Jernfødder. Fod af Jern. En Kobbertiedel med Jernfødder.
- yy) Jernfork (en) n. f. En Fork af Jern. En Gaffel. See disse Ord.
- zz) Jerngaas (en) n. f. Kaldes i Biergs værksproget et Stykke cylindrisk Røjern. Det hedder og en Gaas, og, naar det er lidet, en Ulv. *Sunkes Naturh. 3 D. p. 408.*
- aaa) Jerngaffel (en) n. f. En Gaffel af Jern.
- bbb) Jerngang (en) n. f. 1. En fornuftig brugelig Ustyldighedsprøve, naar nogen maatte bevise sin Ustyldighed ved at gaae paa gloende Jern. See Jernbyrd. 2. En Aare eller Gang i Bierge, som indeholder Jernmalm. Malms Gødhed har ved denne Jerngang fra først af haft et Slags Formodning for sig. *Top. J. f. Norge. 29 H. p. 56. Urenh.*
- ccc) Jerngierd, (jerngierdet) adj. obsol. jernbeslages. En jerngierd Kalfve. *Maria Ps. fol. 29.*
- ddd) Jerngiord (en) n. f. Baand af Jern til Styrke. See Giord.
- eee) Jerngitter eller Jerngitterverk (et) n. f. [Moth skriver det Gadderverk, cancelli.] Et Gitter, som er gjort af Jern. See Gitterverk.
- fff) Jernglands n. f. Er en Jernerts, hvoraf habes flere Slags. *Ferrum speculare. Kielsen. 3 D. p. 175.*
- ggg) Jernglimmer (et) n. f. Kaldes gnistrede, skallede og bladige Blods steensmalmer eller magnetiske Jernmalmer. Jernfarvet Blodssteensmalm har en sort eller blaaagtig Farve; de gnistrige, skallede og bladige blive formedelsk deres Udseende ogsaa kaldte Jernglimmer (*mica ferrea. Werner.*) Magnetisk Malm, naar den er gnistrig eller bladig, kaldes den Jernglimmer. *Brünnich. Mineralogie p. 244—10—12.*
- hhh) Jerngodden, adj. obsol. Kaldes den, som er lige tyk og lang. *Fjilspaanen. (Moth.)*

- iii) Jerngraa, adj. Graaagtig som Jern.
Jerngraa Klæder. Bedels Saxo. p. 355.
- kkk) Jerngreb (et) n. l. pl. Jerngrebe.
1. Haandgreb, Hant af Jern.
2. En Jerngreb, det samme som Jernfork. See Greb (en) T. 2. p. 435.
- lll) Jerngrimsefast (et) n. l. En Jern: lante i Stedet for Rebet ved en Grimse. (Noth.)
- mmm) Jerngrube (en) n. l. Gang eller Grube under Jorden, hvoraf Jernerts opgraves. See Grube.
- ann) Jerngrud (et) n. l. oblok. Høvd som samler sig i Elibetrug under Elibningen. Jerngrud, som kommer af Høvdstene. (Christ. Ped. Lægebog.) See Grud og Brut.
- ooo) Jerngryde (en) n. l. Et Kar af Jern at koge Mad eller andet i. See Gryde.
- ppp) Jerngrydesovn (en) n. l. Et Slags Kafel: Ovne, gjorte som Jerngryder. (Langebek.)
- qqq) Jerngud (en) n. l. inusit. Figurlig: om en, som har Magten i Hænde, en stor, mægtig Mand. Skyd ei din Vil paa Jernguder, den springer paa dig tilbage, 3: du taber selv ved at kæmpe mod Overmand. Mænske Mundheld p. 2.
- rrr) Jernhaandfang (et) n. l. Greb, Hant af Jern i Døre, Rister ic.
- sss) Jernhaandgreb (et) n. l. det samme.
- ttt) Jernhaard adj. n. jernhaardt. Af Haardhed som Jern, haard som Jern.
- uuu) Jernhægte (en) n. l. En Hægte af Jern. See Hægte.
- vvv) Jernhæfte (en) n. l. Hæfte af Jern. See Hæfte No. 3.
- xxx) Jernhængsel (et) n. l. pl. Jernhængsler. Hængsler af Jern. See Hængsel.
- yyy) Jernhage (en) n. l. [af Jern og Hage, uncus.]
1. En Krog eller Hage af Jern til at hængte noget paa, eller gribe fat om noget med.

2. J Særbelekkhed et Redskab af Jern, som de Gamle brugte for at gisre eet Stib fast til det andet. At slaae en Jernhage i Stibet. (Langebek.)
- zzz) Jernhakke (en) n. l. Et Redskab af Jern paa et langt Træstake til at rydde eller hakke Jorden op med.
- a) Jernhaltig, adj. [tøftagtigt i Stedet for jernholdig.] Som indeholder Jern: malm eller Jernertsfer.
- β) Jernhaltighed, (en) n. l. [tøftagtigt for Jernholdighed.] Den Egenstabs hos en Ting, at den indeholder Jernmalm. Da det (Alun) nu formeddelt denne Jern: haltighed ikke er saa tienligt ic. Top. Journ. for Norge, 2 H. p. 66.
- γ) Jernhammer, (en) n. l.
1. En Hammer af Jern. See Ordet Hammer.
2. Et Verksted, hvorudi Jernet udsmes des under en Vandhammer, enten fra Kaajern til Stangjern, eller fra Stangjern til Plader o. s. v. (Brün: niche.)
- δ) Jernhammerslag, (et) n. l. Ham: merskal, Jernstovre, som under Forar: beidningen falde af heedt Jern.
- ε) Jernhandel, (en) n. l. Kistmands: stabs, Handel, som drives med al Slags raat eller forarbejdet Jern.
- ζ) Jernhandler, (en) n. l. En Kist: mand, som driver Handel med Jern.
- η) Jernhandffe, (en) n. l.
1. Det samme som Staathandffe, et i fordums Tid brugeligt Foderal eller Handffe til Krigsbrusning for at bes: dække Haanden, der saae ud som vær: det eller sammenknyttet af Jerntraad.
2. J figurlig Forstand bruges det om Magt, Vold, Styrke. At tage noget med Jernhandfster 3: ved Loang, med Magt.
- θ) Jernhant (en) n. l. Hant; Haand: greb, Dre af Jern.
- ι) Jernharve, (en) n. l. Modsat Træ: harve; en Harve med Jerntænder.
Jern:

- 2) Jernhaspe, (en) n. f. [af Jern og Haspe.] En Haspe af Jern. See Haspe.
- 1) Jernhat (en) n. f. En Hielm, Stormhat, Stormhue, som man fordm. bar i Krigen.
- 2) Jernhæste (et) n. f. Et Hæste af Jern. See Hæste.
- 1) Jernhægte (en) n. f. En Hægte af Jern. See Hægte.
- 2) Jernhængsel (et) n. f. pl. Jernhængsler. Hængsel af Jern. See Hængsel.
- 1) Jernhelbred (en) n. f. Kalder sigur lig en stærk, kraftfuld Helbred. (Todes Skr. 2 D. S. 296.)
- 2) Jernhue, (en) n. f. See Jernhat.
- 2) Jernhytte, (en) n. f. Smeltehytte; det Sted, eller Hytte ved et Jernværk, hvor det raue Jern foræbles til smidigt Jern. Jernsmeltehytte. Jt. det hele Jernværk, Jernfabrik. Kongen forundte Myntmesteren og Medconsorter, at maatte bygge Jernhytter og hamre adskillige Steder i Norge. B. S. Skr., 2 D. p. 188.
- 1) Jernjord (en) n. f. Jord, som indeholder jernagtige Dele. Blaa Jernjord (ferrum ochraceum coeruleum. Wern.)
- 2) Jernkafelovn (en) n. f. En Ovn af Jern, til at varme Bærelser med. Dette sammensatte Ord, der ved Misbrug er gængs i Sproget, har en i sig selv aldeles modstridig Mening, eftersom det er sammensat af Jern og Kafel (Germ. Rachel) der bemærker Tegl eller brændt Leer. Det bør blot hedde en Jernovn. Men Oprindelsen hertil er formodentlig, at man i de første Tider ikkun havde Ovne af brændt Leer, og disse kaldte man Kafelovne eller Leerovne, og siden, da man fandt paa at forarbejde Ovne af Jern, beholdt man Ordet Kafelovn heelt, og satte Jern foran.
- 1) Jernkalk (en) n. f. Er Jern, som er i en halvflyet Tilstand, og derved berøvet sit

Erde Teme.

- metalliske Udseende. Tor. Journ. for Norge 3 H. p. 66. (Oxydum ferri.)
- 1) Jernkam (en) n. f. Et Redskab af Jern, hvormed man kæmmer Haar, Uld, ic., ic. hvormed man rider Frøhusene af eller knebler Hor.
- 2) Jernkammer (et) n. f.
1. Et Kammer eller Bærelse, hvori man forvarer gammelt Jern.
 2. Et Kammer med Jernbør for.
- 1) Jernkanon (en) n. f. Skrives rigtigt Jerncanon. En Canon af Jern, til Forskiel paa Metalkanon. See Canon.
- 1) Jernkæde (en) n. f. Kænte eller Kæde af Jern. Hunden staaer bunden i en Jernkæde.
- 2) Jernkile (en) n. f. En Vægge, Kile, eller et Redskab af Jern, hvormed man flaaer noget.
- 2) Jernklædt, adj. Som er iført et Jernpantser eller Jernharnisk, bepantseret, ic. sigur lig: stærk som det var beklædt med Jern. „Strax maatte han see en mægtige Hær, jernklædt af Skoven udfomme.“ W. Eyss Kampv. 1 V. S. 200.
- 2) Jernklammer (en) n. f. En Klammer af Jern. See Klammer.
- 2) Jernklinke (en) n. f. En Klinke af Jern. See Klinke.
- 2) Jernklo (en) n. f. Et Redskab af Jern, hvormed noget oprodes, eller noget, som sidder fast, nedbrydes.
- 2) Jernklode (en) n. f. Kugle af Jern. I Gærdeleshed en saa kaldet Jord; eller Himmelglobus af Jern. (Langebek.)
- 2) Jernknap (en) n. f. En Kugle eller Knap af Jern, som sættes oven paa et Epilr eller deslige.
- 2) Jernko (en) n. f. pl. Jernkøer. En Kø, som af Jorbbotten gives Bonden, eller som ved Bortforpagtning sælges med som Inventarium, og stedse bør blive ved Stedet, men, naar den dør, betales af Forpagteren, og kommer alt: saa ikke Husbonden til Skade. Kalder saa

saar paa sine Steder i Jpen og paa Land-
geland. (See Rorregaards Tingenes
middelbare Ret p. 260, hvor de og kal-
des Jernsæ, i Stedet for Inventarii
Qvæg, med Hensyn til Eieren, da de
ikke forgaae for hans Regning.)

ii) Jernkølle (en) n. f. En Kølle af Jern.
See Kølle.

xx) Jernkræmmer (en) n. f. En, som
handler, især med gammelt og brugt
Jern. Jævnsf. Jernkræmmer.

xx) Jernkram (en) n. f. Allehaande Ting
af Jern. Jernfang. At handle med
Jernkram.

μμ) Jernkrampe (en) n. f. En Krampe
af Jern. See Krampe.

vv) Jernkrog (en) n. f. En Krog af Jern.
See Krog. I Slagterboderne hænger
Risbet paa Jernkroge.

zz) Jernkrone (en) n. f. En Krone af
Jern. Den longobardiske Jernkrone.

oo) Jernkugle (en) n. f.

1. En Kugle af Jern, i Særdeleshed til
at skydes ud af Canoner. Jernkug-
lerne ligge opstablede ved hver Ca-
non især.

2. I Chemien kaldes saaledes en Kugle
af Jernfilspaan og Viinsteensfode, hvis
Lage er styrkende, lægende, forde-
lende &c. See Uphelens chym. Dict.
2 D. p. 43. Disse Kugler hedde ogsaa
viinsteensprede Jernkugler. Lychf.
Apothekerf. 2 D. S. 367.

ππ) Jernkurb (en) n. f. Den Cassé el-
ler det Samlingssted i en Døn eller paa
en Fyr, hvori Jlden lægges. Vidensk.
Elskf. Sfr. 1801. p. 107.

ρρ) Jernlaag (et) n. f. Dække eller Laag
af Jern til at lægge over noget.

σσ) Jernlænke (en) n. f. Kæde, Lænke
af Jern. Han rev Jernlænken tvært
over.

ττ) Jernlæs (et) n. f. Saa meget
Jern, der kan ligge paa en Vogn.

Jfen er saa stærk, at man gjerne kan
føre derover med Jernlæs. (Langeb.)

vv) Jernlodde (en) n. f. En Fisk. Sal-
mo Eperlanus. D. Smelt. Müller
Zool. Dan.

φφ) Jernløb (et) n. f. En Deel af en
Plov, som undertiden gøres af heelt
Jern. See Løb i denne Bemærkelse.

xx) Jernmalle (en) n. f. En lille Ring
af Jern med tvende Pine, hvori den
fastses til Klader for at hægte eller
snøre dem sammen.

ψψ) Jernmalm (en) n. f. Er den ud-
skedede Deel af Ertslagene, som ind-
beholder Jernertsen, enten brædt eller ind-
sprængt i Steenarten. (Brünniche.)

ωω) Jernmoor (en) n. f. Er et sort Pult
over, som faaes ved at skulpe eller fuge
Jernfilspaaner med Vand. (Æthiops
martialis.) Abildgaard og Viborg Na-
turf. for Dyrl. S. 185.

aaa) Jernmørtel (en) n. f. Et Stampes-
eller Stodskar af Jern, hvori noget knus-
ses eller stødes. See Mørtel.

βββ) Jernmyr (en) n. f. Er en Under-
art af Myremalm, Mosemalm kaldet.
(Ferrum cespititium limosum.) Her
gives en Art Jernmalm, som kaldes
Jernmyr, den er en Jordart udi Mos-
radser, rødagtig, grønsagtig, som smul-
let leer. Det. Magazin 1 B. p. 263.

γγγ) Jernmaal (en) n. f. pl. Jernmaale,
Maal af Jern. See Maal.

δδδ) Jernnætter, n. f. pl. Kaldes i Norge
3de i Mai Maaned undertiden indfaldende
Frofnætter, som ere meget skadelige for
Gæden. Wilses Epydbergs Beskriv.
p. 27.

εεε) Jernnagle (en) n. f. Nagle af Jern.
See Nagle. Sæt en Sten imod en
Jernnagle 3: Der skal haardt imod
haardt, onde imod onde. (H. Kollé.)

ζζζ) Jernnedslag (et) n. f. [af Jern og
Nedslag.] Kaldes det fegeme, som
Jern:

Jernet danner ved at bundsfalbes i en Op-
løsning.

99) Jernpyre (en) n. f. Et Slags
leeragtig Jernerts. Ferrum ochraceum
argillare areniforme. Wern. Hedder
og paa dansk: Ornesleen, Klappersteen.
Kielsen. 3. 182.

100) Jernoffet (en) n. f. Et Mineral,
som indeholder Jernet i en halosyret Til-
stand, af rødsladen, brunagtig og gult-
ladet Farve. Ferrum ochraceum fri-
abile. Wern.

101) Jernolie (en) n. f. Flydende saltsyret
Jern. Oleum martis, Liqvamen mar-
tis, Liqvor stypticus Lof. Eychsens
Apoth. 2 D. p. 366.

102) Jernopløsning (en) n. f. En Væd-
ske, hvori Jernet har forenet sig med
et andet Legeme.

103) Jernovn (en) n. f. pl. Jernovne.
En Tilægger eller Windovn af Jern.
Kaldes urigtigen Jernkafelovn. See
Ordet.

104) Jernpande (en) n. f. [af Jern og
Pande, sarrago, s. frons.]

1. En Pande af Jern, der hører til
Køkkenredskaber.

2. Kaldes saaledes et Stykke udhulet
Jern, hvori en Væde bærer sig.

3. Bruges det og til at betegne en stærk
Hovedskal, en Pande, som kan udholde
stærke Stød.

4. Figurlig bruges det om et uforstams-
met Menneske, som ikke bliver ved no-
get, som ingen Skam bider paa. Til
at taale slige Forhaanelser skal der en
Jernpande.

105) Jernpig (en) n. f. pl. Jernpigge.
En Spids, en Brod eller Vig af Jern,
der sættes fast i et andet Redskab. Han
havde et Spankrør med en Jernpig i
Enden.

106) Jernpille (en) n. f. pl. Jernpiller.
Støtte, Colonne af Jern. Ruppelen
holder paa 3 Jernpiller. Saaledes
og Steenpiller, Metaspiller.

107) Jernplade (en) n. f. En Plade af
Jern, eller tyndt udhamret Jern til ad-
skilligt Brug. Han satte en Jernplade
for Ovnen.

108) Jernplov (en) n. f.

1. En Plov af Jern. At gaae paa
gloende Jernplove var fordom et
Slags Jernprøve. Hof. Anch. Lovhist.
2 Udg. S. 10.

2. En Plov, hvori de Redskaber ere af
Jern, som skulle kaste Jorden om.
Modsat Træplov, som intet Jern
har. Jernplove ere ualmindelige i
Norge. Top. J. i. Norge 27 S. p. 32.

109) Jernprøve (en) n. f. Udfoldigheds Prø-
ve ved at bære eller træde paa gloende
Jern. Hof. Anch. Lovhist. 2 Udg. S. 10.

110) Jernpreen (en) n. f. Et Redskab af
Jern, som er spids, til at stikke Huller
med. See Preen.

111) Jernpukstempel (en) n. f. pl. Jern-
pukstempler. Kaldes en Jernstøder,
eller svær, lodret faldende Stempel i Puk-
værker, hvis nederste Deel er forsynet
med store Stykker Jern. Brunniches
Mineral. p. 191. S. 141. See og
Pukværk ibid.

112) Jernramme (en) n. f. En Rarm el-
ler Ramme af Jern til at indslutte noget.

113) Jernredskab (et) n. f. Allehaande
Værkøi eller Redskaber af Jern.

114) Jernrække (en) n. f. Stykker Jern,
samlede i en Række, for at sværre Bei-
 eller Fart. Kong Magnus kunde ikke
undkomme med Skibene, fordi at Jern-
rækkerne laae offuer Vigen, saa at in-
gen Skibe kunde komme ud eller ind.
Hist. Krøn. 1 T. S. 101.

115) Jernring (en) n. f. En Ring af
Jern. De Gamles Brynier vare sam-
menfattede af smaa Jernringe, som gik i
hverandre. Der var en Jernring i Laa-
get for at løse det op med. Han gik med
Jernringe paa begge Tømmelsfingre.

116) Jernriis (et) n. f. pl. som sing.
En Boud eller Svæbe af Jern, eller be-
lagt

lagt med Jern. Han skal slaae dem med Jernriis, er en bibelsk Talemaade, d: straffe dem haardt.

N) Jernrist (en) n. l.

1. Et Rottenredskab af Jern til at flege eller riste noget paa.

2. J Særdeleshed et Redskab, bestaaende af flere Jernstænger, som lade Rum imellem sig; det bruges enten som et Slags Bro, hvor man vil hindre Creaturers Overgang, eller til at sætte for en Aabning, saasom Kiælder: Vinduer x., eller til at lægge i Jld: steder. Naar man gaaer igiennem Kirkelaagen, træder man paa en Jernrist. For aabne Begravelser sætter man gjerne Jernrister. See Rist.

N) Jernrive (en) n. l. En Rive med Tænder af Jern. See Rive.

N) Jernrust (en) n. l. Er en Jernkalk, som overdrager Jernet med en brunnas: den Størpe.

N) Jernsafran (en) n. l. Er en Jernkalk, hvoraf Lægerne have den sammensnærende (crocus martis adstringens) og den aabnende (crocus martis aperitivus) Jernsafran.

N) Jernsand (et) n. l. Et Mineral. Ferrum Magnes-glareosus. Kiølsens Naturh. 3 D. S. 174.

N) Jernseil (en) n. l. En saer Jern: seilde, som bestaaer af tilsammenlede og svejsede Ringe, og bruges paa Rud: den af Forderings: Maskinen til at op: vinde Malm af Gruben; dens hele Læng: de kaldes en Seildrum. (Bränniche.)

N) Jernsene (en) n. l. Egentlig en haard og stiv Sene i Rakken. Er ifkun brugelig i bibelske Talemaader. Figurlig bruges det om: Stoltthed, Halskærlighed, Haardnækkethed. (Langeb.)

N) Jernseng (en) n. l. Et Sengested af Jern. Kong Waldemars Jernseng var forðum at see paa Wordingborg. (Langeb.)

D) Jernskast (et) n. l. Et Skast eller Greb af Jern. En Hammer med Jernskast.

H) Jernskastet eller Jernkastet, adj. Som har et Skast eller Haandgreb af Jern. En jernskastet Knib.

N) Jernskinne (en) n. l. pl. Jernskinner. Et Jernbaand, en Ring eller Plade, til at lægge om noget for Styrke eller Slid. J Særdeleshed det Jernbaand, hvormed Vognhjul beslaaes. Bonderne nær Kjøbenhavn have alle Jernskinner paa deres Hjul.

D) Jernskiorts (en) n. l. Et Stykke Jern: seil, som bruges til at forbinde adskil: lige Dele i Grubebygningen og ved Pum: perne. (Bränniche.)

D) Jernskode (en) n. l. Skode eller Elaa af Jern for en Dør til Luffelse.

N) Jernskovl (en) n. l. En Skovl af Jern. See Skovl.

N) Jernstriin (et) n. l. pl. Jernstriine.

1. Et Striin, en Casse, enten gandske af Jern, eller stærkt beslagen med Jern. Pengene nedlægges strax i Jernstris net.

2. En Casse eller Lade, hvori gammelt Jern samles og forvares.

D) Jernstrue (en) n. l. Strue af Jern. See Strue.

D) Jernslaa (en) n. l. See Jernskode.

X) Jernslægt (en) n. l. [af Jern og Slægt.] Siges om en Slægt af haarde, grumme, uslyrlige og vilde Mennesker. En haard Jernslægt. Virgils Bucol., oversat af P. Jensen Koeskilde. fol. 4. Kampmanns Overs. af Georg. S. 67.

P) Jernslag (et) n. l. Et tykt og kort Stykke Jern med Træskast, der bruges som en Rode eller Drivesølle. (Langeb.)

N) Jernslagge (en) n. l. [Stribes og Jernslag.] Jernsianer, Skobre og Grund, som blive tilbage fra Smeltningen; it. Jernskal, Hammerlag, Hammerkal, det, som springer af Jernet, naar det hamres. De funde der og (hvor han havde

havde drebet Jernverket) en Høj Jerns
slag i Jorden, med flere saadanne tiens-
delige Tegne til saadant Smede-
Anlæg. B. S. Str. 7 D. p. 502.

V) Jernsmag (en) n. l. Den Egbed, en
Ting har med Jern i Henseende til Smag-
gen.

N) Jernsmed (en) n. l.

1. En som gjør Haandverk af at ar-
bejde i Jern. Saaledes og: Kob-
bersmed, Guldsmid &c.

2. Et Insect i Island (*Jarnsmidr*)
Curculio breviostris. Mohrs Jöl.
Naturh. S. 86.

NN) Jernsmedie (en) n. l. (falder og blot
Smedie.) Et Verksted, hvor allehaans
de Jern forarbejdes.

DD) Jernsølle (en) n. l. Malle eller Spæn-
de af Jern. (Langebet.)

LL) Jernsort, adj. Siges om den Farve,
som er mørk, graasort, med metallisk
Glands. B. E. Jernglimmer. Wad.
Term. oryctogn.

77) Jernsort (en) n. l. [af Jern og Sort,
genus.] Art, Slags af Jern. Der
gives gode og flette Jernsorter.

77) Jernspaan (en) n. l. Fjlspsaan, hvad
der falder af Jern ved Filing.

77) Jernspade (en) n. l. En Spade, hvis
Blad er af Jern. See Spade.

77) Jernspænde (en) n. l. Spænde af
Jern. Saaledes og Solv Messings-
Guldspænde &c.

DD) Jernspat (et) n. l. Et Slags jernhol-
dende Spat, der oftest falder hvidladet,
undertiden lysebrun. Bränniches Min.
p. 240. 2. vid. Staalsteen, ibid. Fer-
rum spatiforme.

DD) Jernspids (en) n. l. En Spidse, Dd,
af Jern.

77) Jernspjir (et) n. l. [af Jern og
Spjir.]

1. Et Spjir af Jern, der sidder paa
den øverste Spids af Taarne eller an-
dre høie Bygninger.

2. Et Kongeligt Spjir eller Scepter af
Jern. I Bibeloversættelser bruges
det for en haard og streng Regjering
eller Behandling. Du skal sønderlaae
dem med et Jernspjir. Ps. 2. v. 9.

77) Jernsplitte (en) n. l. Splitte eller
Sax af Jern, som sættes for Bolte, at
de ei skulle gaae op af Bogen. (Langeb.)

DD) Jernsprinkel (en) n. l. Strønger el-
ler Røgler, Gittere af Jern, som sættes
for Vinduer eller Døre.

DD) Jernsprinkeldverk (et) n. l. Gitter
eller Tralverk af Jern til Luffelse.

77) Jernspyd (et) n. l. Spyd af Jern.
See Spyd.

77) Jernstage (en) n. l. Et Bock af
Jern, hvori man sætter Ius paa Bors-
det. Saaledes og Træ Solv Mess-
singstage &c.

DD) Jernstakit (et) n. l. pl. Jernstakit-
ter. Stakit af Jern. See Stakit.

DD) Jernstang (en) n. l. pl. Jernstæn-
ger.

1. En Stang af Jern med en kugleform
mig Knap paa Enden, til at løse el-
ler baste noget svært med, Brækstang.
De bræk Stenene løse med Jern-
stænger.

2. En lang og smal Støbe, at skyde eller
lægge for en Vort eller Dør.

77) Jernsteen (en) n. l. Jerners, fer-
rum rubrum. Kiellens Naturh. 3 D.
S. 196. Ofte forekommer Kvarts i
Jernoffer, i rød jaspisartig Jernsteen,
og flere Jernmalmer. Bränniches Min.
p. 211. S. 149.

77) Jernstiil (en) n. l. [af det lat. *stylus*.]
En Preen eller Skrivergriffel af Jern.
Ach! at min Tale maatte udhugges med
en Jernstiil. Job. 19, 24. Jude
Synd er skrevet med Jernstiil. Jerem.
17, 1.

77) Jernstempel (et) n. l. Stempel af
Jern. See Stempel. (Langebet.)

WW) Jern

WW) **Jernløder** (en) n. f. Støder af Jern til en Mørtel. (Langebef.)

NN) **Jernstreng** (en) n. f. Traad eller Streng af Jern, som er bunden til en Kloffe for at ringe med.

NNN) **Jernstykke** (et) n. f. pl. Jernstykker.

1. En Stump eller mindre Deel af et større Stykke Jern.

2. Et Krigsredskab at skyde med, en Jerncanon. See Stykke.

KK) **Jernsue** (en) n. f. Kalder en under Smeltningen sig sammenbindende Masse af Jern, som sætter sig paa Donsahlen, og indeholder endeel af de Metaller, som med Jernet havde under Smeltningen været forenede. (Brünniche.)

XX) **Jernsule** (en) n. f. Sule af Jern paa en Plov. See Sule.

77) **Jernsvarte** (en) n. f. [Germ. Swarzwisch.] Et Slags sort Farve, som bruges til at svarte Kalvestind med. *Bechmanns Technol. p. 276. S. 11.*

HH) **Jerntag** (en) n. f. pl. Jerntagge. En fremstaaende Gleen eller Segel af Jern, som man fordam sætte paa Stridsvogne, og med hvilke de Krigende kunde overstyre dem af deres Fiender, som ei vidste at undvige. (Moth.) *Mænes og 2 Maccab. 13, 2. (currus falcatus)* Jerntagvogn. Vogne med Jerntagge.

II) **Jerntand** (en) n. f. pl. Jerntænder. Gleen, Tand af Jern, i Harver, Riber, Kamme &c.

III) **Jerntasse** (en) n. f. Abslutning eller Hul, foret med Jern. En Stok maatte opstilles i en Jerntasse, som var fastet i en horizontal liggende Plank. *Deco: nom. Mag. 2 B. p. 333.*

KK) **Jerntiste** (en) n. f. J Plove. See Tiste.

MM) **Jerntoi**, n. f. pl. Allehaande forarbejdede Redskaber af Jern. Det samme som Jernfang.

LL) **Jerntorn** (en) n. f. pl. Jerntorne. Den Tand af Jern i et Spænde, som

gaaer igennem Læderet, for at spænde noget fast med.

YY) **Jerntraad** (en) n. f. Kalder og Staalstraad. Traad af mindre og større Tykkelse, forarbejdet af Jern.

DD) **Jerntralverk** (et) n. f. Gitter eller Tralverk af Jern til Lukkelse for noget.

WW) **Jerntridsse** (en) n. f. En Nulle eller et Hul af Jern, hvorigennem der gaaer en Snor for at drage noget op med.

HH) **Jerntrumse** (en) n. f. (Paa en Rastelovn.) En Tilfætning paa en Rastelovn af tynde udhamret Jern. Ogsaa en Trumse af Jern, hvormed man jævner Jorden.

YY) **Jerntud** (en) n. f. En Tud af Jern. See Tud.

DD) **Jerntyv** eller **Jernthve** (en) n. f. En Fork eller et Greb, hvori Grenene ere af Jern. *Olavii Bestr. over Stagens Ridsstad.*

DD) **Jernuhrverk** (et) n. f. Uhrverk af Jern paa saadanne Steder, hvor det for sin Størrelses Skyld er af dette mindre kostbare Metal.

XX) **Jernurt** (en) n. f. Roden paa en Plante. *Verbena officinalis. Fl. D. T. 628. Læge: Stumptand. (Viborg.)*

PP) **Jernurvand** (et) n. f. Det Vand, hvori Jernurt er udblødt. Bruges i Lægekonsten.

YY) **Jernvare** (en) n. f. Allehaande Ting af Jern, som forhandles i Boderne.

WW) **Jernveed** (en) n. f. [Germ. Eisenholz.] Saaledes kaldes et Slags ostindigt Træ, for dets ualmindelige Fasthed og Haardhed. Saa dan Veed leverer iblandt andet Uberræt (*Mimusops Elengi*) og Mesum (*Mesua ferrea*). *Grundets Naturh. 2 D. p. 254. (Rafn.)*

NN) **Jernvegge** (en) n. f. Rille eller Begge af Jern, hvormed noget fløves. At bruge Jernvegge til at fløve Træ med.

a') Jern

a') **Jernverk** (et) n. l. pl. **Jerns-
verker.**

1. **Bergverk**, hvor man vinder og for-
arbejder Jernet. I Norge findes
mange gode Jernverker.

2. **Jernarbejde**, alt hvad som forarbej-
des af Jern, alle Slags Jernstøi.

b') **Jernverktøi** (et) n. l. **Allehaande**
Redskaber af Jern, som Konstruere og
Haandverkere bruge.

c') **Jernviinsteen** (en) n. l. **Viinsteen**,
som indeholder viinsteensyret Jern og
har en grønsladen Farve. Chalybs tar-
tarisata, Ferrum Tartaricum. Lych-
sens Apoth. 2 D. p. 367.

d') **Jernvitriol** (en) n. l. (Kaldes og
grøn Vitriol.) En Vitriol af en lysgrøn
Farve: Jern opløst af Vitriolsyre og
siden crySTALLiseret. Brännisches Mineral.
p. 148, b. Jr. Top. Journ. f. R. 3 H.
p. 66. (Vitriolum Martis.) (Remnich.)

e') **Jernvød** (et) n. l. Et **Redskab**, gjort
af Jernlænker og store Kroge til at rense
Varke og Damme med. (Moth.)

f') **Jernvogn** (en) n. l.
Stridsvogn af Jern. (Domm. B.
1, 19.)

Jerpe (en) n. l. pl. **Jerper.** [Skrives] og
Hierpe.] Svec. **Hjarpe.** En Fugl af Høn-
searten. Ellers **Hasselhone** kaldet. Tetrao
Bonasia. Linn.

Jerper, v. n. [Af foregaaende Subst.] **Skriv-
er** som en Jerpe.

Jersmin (en) n. l. See **Jasmin.**

Jertegn (et) n. l. [Svec. **Jarteikn**; Isl.
Jarteikn. Mogle skrive det urigtigen **Jerns-
tegn**, ventelig fordi de have troet, at Ordet
skulde have sin Oprindelse fra det Tegn eller
den Prøve, man gjorde ved at gaae paa
gloende Jern. Rosob Anker (Jydsk Lov.
p. 326) udsleder det af det Angelsachsiske
jēran, monstrare, declarare, og af Tegn;
Jhre af det Alemanniske Warzaichen. Or-
det er meget gammelt og forekommer i Sæ-
munds Edda.]

1. I gamle Dage **Bevistegn**, et vist Tegn
og Mærke, som skulde forevises, og tjente
til Beviis, at et Foregivende var rigtigt,
som i Jydsk Lov, naar een vil tilhænde
sig tabt eller staalet Gods. Hvo som lyster
efter noget, som borte er, han skal sige **Jer-
tegn** og Mærke. Osters. Gløst. Till **Jertegn**
ath I vide skulle, ath jeg siger Eder Saa-
dingen. Jert. Post. fol. 15.

2. En Undergiertning, en overnaturlig Hæn-
delse, et Mirakel. Man troer ei Hel-
gen før han gjør **Jertegn**. Ordspr.
d. e. Man regner ikke en iblandt Helge-
nes Tal, førend han har bevist det ved et
Mirakel. Løgnagtig og tluvagtig Legender
og **Jertegn**, som kan være om St. Oluf
eller andre saadanne opskrevne, maa ingen
føre paa Prædikestolen. Ehr. 4. Kirkeord-
fol. 11.

3. **Forbud** eller **Varsel** for noget forestaaende
Ondt eller Godt. Vi advares ofte ved
Jertegn. Det blev holdt for et **Jertegn**.
Heraf adj. **jertegnfuld**.

Jertegns-Postil n. l. [af **Jertegn** og **Pos-
til**.] Saaledes kaldes en gammel dansk
Postil, trykt før Reformationen, som er
opfyldt med papistiske Helgenes **Jertegn** og
Mirakler, hvoraf Bogen har faaet sit Navn.
„En gammel lærd Postil, som **Jertegns**
hedder.“ V. Vaars 1 B. 2 S.

Jerusalem, n. pr. Af denne bekjendte Stad
i Jødeland nævnes:

a) **Jerusalems-Blomst** (en) n. l. En Urst.
Lychnis chalcædonica. Linn. Skar-
lagrod Prægtstjerne. Rafns Flora 2 D.
p. 778.

b) **Jerusalems-Ertefokker**, n. l. pl. Er-
det samme som **Jordæble**. Helianthus
ruberofus. Linn. (Moth.)

c) **Jerusalems-Forskyrning** (en) n. l.

1. Egentligen, Staden **Jerusalems** Øde-
læggelse.

2. **Signifikativt**, en stor **Forskyrning**,
hvor alting er i den første Orden.
Der er ret en **Jerusalems-Forskyr-
ning**.

ring. Der seer ud som i Jerusalems Forstyrning.

d) Jerusalems-Korn, n. f. collect. Kaldes ogsaa Egyptisk Byg, Korn. Hordeum vulgare variet. coeleste. (Viborg om Bygget.)

e) Jerusalems-Ekomager, n. propr. En Ekomager, hvorom Fabelen fortæller, at han siden Christi lidelses Tid uophørlig maa endnu vandre om i Verden til Straf for den Forhaanelse, han tilskiede Jesus. Et nogen Mand er til, som Døden jo borttager, Undtagen (som jeg veed) Jerusalems-Ekomager. Peder Paars i B. i S.

Jerb. See Jersf.

Jes, n. propr. obsol.

1. Fordum en Mand's Navn. Josva. (Moth.)

2. De Gamle kaldte Bogstavet Jod saaledes. (Moth.)

Jesabel, n. propr. Et Qvindenavn. Saaledes heed Kong Achab's onde og arrige Hustru; hvoraf man har beholdt Ordet, til at betegne saadan en Kone med. Det er ret en Jesabel, d. e. en ond, arrig Qvinde.

Jesse, n. pr. Et Mand'snavn, Isai, som var Kong Davids Fader. Heraf nævnes Jesus i Bibelen: den Jesse-Rod 3: Isai Altkom. (Es. XI, 10. Rom. 15, 12.)

Jesseriis og Jessesub betyder det samme. (Langebek.)

Jest (en) n. f. obsol. [Er det samme som det Enste Gæst; Saxon. Gæst, Jest, spuma, fermentum, af gähren, gäsen; Alem. jesen, fermentare.]

1. Fraade, Skum, saasom paa Øl. [Isl. Jastr; Anglos. Gyst; Angl. yest.]

2. Giær, som bruges til Ølbrygning. (Angl. Gest.)

3. J. P. Syus Riambes. n. 28. nævnes „Jest og haarde Agre,” som er det slattyste Gæst 3: høie og tørre Agre, og modsættes Marklandene.

Jestes, verb. n. pass. obsol. [af det foregaaende Jest. Germ. Gäschen, jeschten, jessen, spumare, fermentescere.] Giæres, ophæves, fraader. (Langebek.)

Jestgiord (en) n. f. inus. Den Giord eller det Baand, som sidder øverst indeni Riærnen, hvorpaa Laaget ligger, og som forhindrer, at Melken ei skal fraade op. (Moth.)

Jestsube eller Jestsufube, n. f. Kaldes i Vlesking ophoven Melk. (Langebek.)

Jesuit (en) n. f. pl. Jesuiter.

1. Forekommer i ældre Skrifter i den oprindelige Bemærkelse af Jesu Tilhængere. „De der hos dog bewist seg med all deres handtering, som gode Christne oc Jesuiter.” H. Taussens Postil. 1539. B. D. Fol. 79 b.

2. Et Medlem af den bekjendte Orden i Pavedømmet, som Ignatius Loiola stiftede. Deraf:

a) Jesuiterkloster (et) n. f. Et Kloster for Jesuitermunke.

b) Jesuitermunk (en) n. f. Munk af Jesuiterordenen.

c) Jesuiterorden (en) n. f. Den Orden, som bestaaer af Jesuiter. Det er en Munk af Jesuiterordenen.

d) Jesuiterpulver (et) n. f. Pulver af Feberbart (Cinchona,) fordi dets Brug først skal være indført i Europa af Jesuiter.

e) Jesuiterruus (en) n. f. En let, liden Ruus, som Jesuiterne ikke skulle ansee for nogen Synd.

f) Jesuiterthee (en) n. f. En Thee, som faaes af et amerikansk Bustræes Blade. Casline peragua. Drue Gaasfod bærer ogsaa dette Navn. (Chenopodium Potrys Linn.)

Jesuistiff eller Jesuistiff, adj. Det som vedkommer eller hører til en Jesuit, eller Jesuiterordenen. Jesuistiff Lænkemaade, Riærker ic.

Jesus, n. propr. Bruges af Maaen som et Ildraab eller Forundrings-Ord. Jesus! hvad seer jeg! Jesus! hvad er alt dette! I det daglige Sprog er det blevet til: Jeses! Herre! Je! o Je! Herre Jemini! o! Jemini!

Jet, Jetning, see Jæt, Jætning.

Jera

Jetfløb (en) n. f. En Urst. *Menyanthes trifoliata*: Linn.

Jette eller **Jætte** (en) n. f. pl. **Jetter**. [Anglof. *eten*; Isl. *jötun*, *gigas*.]

1. En **Ræmpe**, en meer end almindelig stor Mand. De gamle Krøniker fortælle, at Jetter boede i Skove, paa Bierge og i underjorden disse Huler. Biergtrolden jitrer for min Hammer, og Jetten blegner naar den rammer. Ewald. Fors. i d. sk. Vidensk. 11 St. p. 11.

2. En brav Soldat, som har gjort mange Mandomsgjerninger. (Moth.)

3. **Jignelfesviis** bruges det ligesom **Ræmpe** om enhver Mandsperson af høi, for og stærk Legemsbygning. Det er ret en Jette: han er meget stor, meget stærk &c.

Jettebjerg (et) n. f. Et Bierg, hvori man troer, at en Jette boer.

Jettegrunde (en) n. f. See **Jætgrunde**.

Jettehøi (en) n. f. En Høi, hvori man formoder, at en Jette boer eller er begravet.

Jettemod (et) n. f. [af Isl. *jötunmodr*, *furor giganteus*.]

1. Brede og Raseri, som efter Oldtidens fabelagtige Beretninger undertiden paakom Jetterne, da alting maatte vige for dem.

2. Stort og uforkædet Mod, hvormed nogen gaaer Faren imøde.

Jettevinde (en) n. f. Det samme som **Jettinde**.

Jetter v. a. Forjætter. See **jætter**.

Jetterams, rettere **Gederams** (en) n. f. Høist Benævnelse af **Lilje-Ronval**. *Convallaria maialis* Fl. D. 854.

Jetteslægt (en) n. f. Det Slægt Mennesker, som man fordm kaldte Jetter. Man sagdes at nedstamme fra Jetteslægten.

Jettinde (en) n. f. [Skribes og **Jetinde**.]

1. En Kvinde af Jette-Slægten, af uhyre Vægt og Styrke.

2. Et høit høit, stort og grovt Fruentimmer.

Jev (en) n. f. Kaldes paa sine Steder i Jylland en Person, der staaer, som Hænderne vare frosne paa ham, og veed ikke hvad han skal gjøre. (Langebek.)

Jev (en) n. f. [af Particula Isl. *ef*, *fi*; Alem. *ihn*; Anglof. *gifet ef*; Sv. *jes*; Isl. *if*, *ef*, *efi*, *dubium*, *hæsitatio*.] Tvivl og Uvisshed. (Rostgaard.)

Jev, adj. neut. **jévt** og **jést**. (af det næst foregaaende.) Tvivlagtig, tvivlraadig, uvis i hvad man skal gjøre. (Rostgaard.)

Jeven (en) n. f. Tvivlsomhed, Uvisshed, dens Forhold og Forsætning som tvivler. (Rostgaard.)

Jesver, v. n. imperf. **jevede**, sup. **jebet**. See **jefver**.

1. (Om en Person.) Tvivler, vakler, er i Uvisshed. See **jefver**.

2. (Om en Sag.) Er ei endnu afgjort, bragt til Visshed, er endnu ubeviist. Sagen **jever** endnu: er endnu ikke nok undersøgt. (Moth.)

Jevn, **Jevnhed**, og flere dermed sammensatte Ord, see **Jævn**, **Jævnhed**, &c.

Jfader, verb. act. imperf. **ifadede**, sup. **ifadet**. Tøller Bl paa Fæde. Bløet er ifadet. (Langebek.) See **fader**.

Jfald, conj. condition. Dersom, i det Tilfælde. Bruges og med at efter sig. Jfald at det skulde skee.

Jfælder, v. a. See **fælder** i, No. 10.

Jfælding og **Jfældning** (en) n. f. (Af **fælde**.) Lappen, Bøden paa noget; den Gierning, hvorved noget er eller bliver ifældet. Den Jfældning kan neppe fiendes.

Jflæng, adv. Uden Forskiel, det ene iblandt det andet, uden Orden. I Jflæng og Spræng. Man skal ei tage Venner i Jflæng. See **Jlæng**.

Jføder, v. a. imperf. **ifødede**, supin. **ifødet**. Siges om den dannende Natur, der nedlægger hos Fosteret en eller anden Egenskab. Os ifødes Arvesunden. Den ifødte Arvesynd.

Jføier, v. a. imperf. **iføiede**, sup. **iføiet**. Forbinder et Stykke med et andet. See **føier** No. 1.

Jførelse (en) n. f. [af **isføre**.] Paatagelse af noget. Egentlig om Klædernes Paatagelse; men bruges og figurlligen; især i Bibelen

belen og theologiske Skrifter. Det nye Menneskes Iførelse.

Ifører, v. a. imperf. iførte. sup. iført.

1. Klæder paa, iklæder. Modsat affører. Han iførte sig sine Blædske-Klæder. Jud. X. 3. See Fører No. 19. b.

2. Bruges det og figurligt, især i Bibelen og theologiske Skrifter, og bemærker: at paatage, bedække, forsyne eller udruste sig med noget. Jeg iførte mig Retsfærdighed. Job XXIX. 14. De skal iføre sig Forsærdelser. Ezech. XXVI. 16. Indtil I blive iførte med Kraft af det Høie. Luc. XXIV. 49. Ifører den Herre Jesum Christum. Rom. XIII. 14. Og ifører det nye Menneske. Eph. IV. 24. Ifører Guds fulde Harnisk. Ib. VI. 11.

Iføring (en) n. f. See Iførelse.

Ifylde, v. a. See fylde i.

Ifylning (en) n. f. Den Gierning at fylde i. At spille ved Ifylningen.

Igaar, v. a. Staaer i nære Forbindelse, Vensteb, Omgang med een. De ere meget igaaede med hinanden. See iganger.

Igaar, adv. See Gaar.

Iganger, v. a. et n. obfol. Det samme som antager, vedtager. (Jydsk Lov.)

Igangsflæder, n. f. pl. Det samme som Gangflæder. See Gang No. 15. g.

Igel eller Igler (en) n. f. pl. Igler. Hedder i Jylland Egel. [af Isl. *Igull*; C. Brit. *Gel*; Belg. *Echel*; Germ. *Igel*; Lat. *Hirudo*.]

1. Ravn paa en Slægt af Orme, som have paa hver Ende en firkantet Skive, bevæge sig ved at holde sig vekselsviis paa een af disse Skiver, have i Munden tre smaa Tænder, hvormed de stære ind i Dyrenes Hud, sue Vædder til sig, og opholde sig allene i først Vand. *Hirudo* Linn. Heraf havees Læge-Iglen (*Hirudo medicinalis* Linn.) som bruges til Talsætning. Heste-Iglen (*Hirudo Sangvisuga* Linn.) som plager Hesten ved at sue Blod paa dens Been og Tunge, foruden flere Arter.

2. Det samme som Leber-Ifter. *Fasciola hepatica* Linn. De fugtige Egne give Aa-

rene Igler i Leveren. Dec. Mag. 1 A. p. 124.

3. I Norge: Sygdom hos Hestene, *Tarmvrid*. *Top. Journ.* 9 H. S. 94.

Igelgræs eller Iglegæs (et) n. f. Saales des kaldes flere Planter, som vore paa sumpige Steder, og beskylbes urigtigen for at forarsage Gaarene Leber-Ifter eller Kløndere. Det betegner Ledde-Siv, krybende Ranunkel, Rør Trolldmand og almindelig Beenbræk, hvilken sidste desuden urigtigen tillægges den Egenkab, at gjøre Venene hos Hornkvæget store.

Igelskat (en) n. f. obfol. [Isl. *Igul-Kauttr.*] Et Slægt gamle Krigsmaskiner, som bruges til at forsvare Byer og Fæstninger med. En Igelskat er og en god Maskine for dem der skulle forsvare en Fæstning, gjort af store og tunge Vieler, og forsynet paa Ryggen med en Børste af Ege-Vigger. *Speculum Reg.* p. 418.

Igelskær (et) n. f. [Norsk.]

1. Ravn paa en Slægt af pigghude, rundsladne og eenstaklede Plantedyr. *Echinus* Linn. *Seigle*. *Wad. Overs.* af *Euvier* 2 D. S. 329. Af Igelskær havees tvende Arter: det runde og røde. *Ström's Sundm. Beskriv.* S. 175.

2. Ravn paa en Art af Seigle, som er halvfugledannet og har violblaae Viage. *Echinus Sphæra*. Müll. *Prodr. Zool. Danic.* p. 235. Den samme som den spise-lige Seigle, (*Echinus esculentus*), som kaldes paa Islandst Igul.

Igen (en) n. f. [Skrives rigtigere Ig.] Kaldes paa sine Steder Havets Tilbagestylen fra Landet. See Coll. Tidenden 1804. S. 112.

Igiæld (en) n. f. [Isl. *Idgiæld*, pl. *Idgiöld*, talio sive retributio simplex; af den gamle nordiske Partikel *id*, iterum, og *giæld*, solutio, mulctra.] En enkelt Giengiældelse eller Erstatning, Betaling for noget, som er andre frarøbet eller frastaaet. Hertil føies almindeligen *Evgiæld* [af Sax. *twæe*, duo, og *giæld*] hvilket bemærker en dobbelt Erstatning eller Giengiældelse for noget.

Hvo

Hoo som begaaer Man, betale Igielb og Ivgielse — og derforuden både sine tre Mark. D. 8. VI. 15. 1. Han skal betale den, som han staa fra, Igielb og Ivgielse. Ib. eod. 17. 39. I ældre Skrifter hedder det og Igielb og Ivgielse.

Igien, adv. See Gien. I Sammensætninger bruges gien for igjen, og da Bemærkelsen er eens hos begge, kan kun Dret og Beskæftningen afgjøre, naar det ene eller det andet skal bruges, som: han gaaer igjen; men Gienanger, Gienge, Gienpart, ic.)

1. Anden Gang; atter; paa ny. Kommer du saaledes igjen, bliver jeg vred. Nu gjorde han det igjen. Der er han igjen.
2. Tilbage fra eller til et Sted. Han gik vred bort, men kommer nok igjen. At tage igjen hvad man har givet een. At give een igjen hvad man har taget. Derfra kommer han et saasnart igjen. Det saar han nok igjen. Jeg blev hjemme igjen. (Jødernes Krønike.)
3. Som en Levnings eller noget overblevet; tilbage, tilbage. Der er kun lidt af al hans Rikdom igjen. Naar dette fradraget, bliver der kun lidt igjen.
4. Som en Gienge eller et Bederlag. Han elsker hende, hun ham igjen. Slaaer du ham, slaaer han dig igjen.
5. (I ældre Skrifter.) Jnsede. De ginge ham grædende igjen. (Kæmpediserue.)
6. Igien kan deels sættes for, deels bag efter en stor Deel Verber. Ved nogle Verber kan det dog kun allene sættes foran, eller allene bag efter, naar Verbet ikke skal forandre sin Bemærkelse, som: igientager, d. e. respektter, siger atter; men tager igjen, d. e. at tage noget tilbage, som man enten har sagt tilforn eller givet bort. Disse Forskieligheder vilde det for en Ordbog blive for vidtløftigt at sætte ud fra hinanden, og de læres lettest ved Øvelse i Sproget. Naar igjen skal sættes foran et Ord, for at udgjøre en Sammensætning, har den nyere Brug og de bedste Skribenter udeladt i og

allene brugt gien, der siger det samme: f. Ex. gienbringer, giendriver, gienfinder, giengielder, ic.; hvilke sammensatte Ord tilforn under G ere anførte, hvor de kunne søges. Kun nogle enkelte Ord kunne herfra undtages; hvilke desaaarsag her anføres:

- a) Igiensfødsel (en) n. f. [hedder og Igiensfødsel. Af igiensføder.] Den Tilstand at være igiensfødt. (Er blot et bibelsk Ord.) Daaben kaldes Igiensfødsels Bad. Tit. III. 5. At I, som have efterfulgt mig udi Igiensfødselen, naar Menneskens Søn skal komme paa sin Herlighedens Stol, skal I og ic. Math. XIX. 28.
- b) Igiensføder, v. a. Bruges allene i Bibelen og theologiske Skrifter. Som haver igiensfødt os til et levende Haab. 1 Pet. I. 3. I ere igiensfødt, ikke af forfrænklig men uforfrænklig Sæd, ved Guds Ord. Ib. eod. v. 23.
- c) Igiensfordrer eller fordrer igjen, verb. act. imperf. igiensfordrede, sup. igiensfordret. Kræver, begierer tilbage.
- d) Igienskaldelse (en) n. f. Tilbagekaldelse, eller den Gierning, hvorved jeg erklærer noget, som jeg forhen har sagt eller gjort, for urigtigt. Han har i en offentlig Igienskaldelse erklæret at have feilet.
- d) Igienskaldet, verb. a. imperf. Igienskaldede og igienskaldte, sup. igienskaldt. Tager sine Ord tilbage, gjør til intet hvad jeg har sagt eller gjort. Denne Efterretning er senere igienskaldt som urigtig.
- e) Igienskommer, verb. neutr. [Bruges ikke uden i theologiske Skrifter. I nyere Skrifter hedder det: kommer igjen.] Lader mig anden Gang see, indfinder mig anden Gang paa et Sted; kommer atter eller anden Gang tilbage fra et Sted. Derfra han skal igienskomme at domme levende og Døde. See Kommer igjen.
- f) Igiens

- t) Igienkomst (en) n. f. See Gienskomst.
- g) Igienlevende, adj. part. Overlevende, som er endnu i Live og tilbage, efterlevende. Den eneste igienlevende Brinds af den Sforziste Stamme. B. S. S. 5 D. p. 9.
- h) Igienløselse (en) n. f. Gindes brugt i Stedet for Igienløsning. At give sit Liv til en Igienløseses Betaling for mange. Math. XX. 28.
- i) Igienløser, v. a. Bruges allene i Bibelen og Theologien, hvor det vel bemærker egentligen: at løskøbe for Penge; men bruges dog almindeligst figuren til at betegne den Befrielse fra det aandelige og evige Onde, som Christus har erhvervet det mennefskelige Køn. I Skat og ikke igienløses ved Penge. Esai. C. 52. 3. Christus har igienløst alle Mennesker fra den aandelige og evige Død.
- k) Igienløser (en) n. f. En som igienløser. Siges allene om Jesus Christus. Christus er vor Frelser og Igienløser.
- l) Igienløsning (en) n. f. Den Gierning at igienløse eller igienløses. Christus har fuldført det store Igienløsnings-Verk.
- m) Igienstopper, v. a. See stopper. Han lod strax igienstoppe det Sted (med Tropper) : spærre, besætte. Hvitf. Krøn. 1 T. S. 40 og 836.
- n) Igientagelse (en) n. f. igientager, v. a. See Gientagelse, gientager. Dog er det første ogsaa brugeligt.
- o) Igienvirkning (en) n. f. Modvirkning. Virkningen er altid ligesaa stor som Igienvirkningen. B. S. Sk. 3 D. p. 238.
- Igiennem. Af samme Oprindelse som giennem. [Isl. *gegnum* f. *igegnum*; Svec. *genom*; Anglos. *geond*; og i Sammensætning: *geondfare*, *pertransire*, *geondscinan*, *perlucere*.] Om igiennem og giennem gielder det samme som er sagt om igien og gien. De Ord derfor, som ere sammensatte med igiennem,

vilde Læseren eftersee under Bogstavet G paa giennem. Denne Præposition, som svarer til Latinernes *per*, undertiden rrans, kan baade sæies foran, og sættes bag efter en stor Mængde Verber, skjønt den dog almindeligst sættes bag efter. Hvad Forskiellighed der synes at være i dens Bemærkelse, ligger allene i de Ord, hvortil den sæies, og som styres deraf, da den sættes oftest for ved disse, men dog ogsaa undertid den bag efter dem, saasom:

1. Ved at giøre Hul igiennem. Han skaf ham igiennem med sin Kaarde. Det Løi kan man ikke stikke igiennem med Naalen.
2. Ved at giennemtrækkes af en Række. Regnen gif igiennem alle hans Klæder. Blasket slaaer igiennem Papiret.
3. Ved at see, gaae, eller komme igiennem en Abning. At flige igiennem er Nøgles hul, en Sprække. At holde Haanden for Dinene og see igiennem Fingrene; hvoraf den Talemaade: at see igiennem Fingre med d. e. ikke nøie eller strængt, men eftergivende, at paasee noget. Han gif igiennem Døren, Vinduet &c. Disse Gryn kunne ikke gaae igiennem Solder : Solderes Huller.
4. Ved at see igiennem det, som er klart, og kan giennemtrænges af Lysstråalerne. Glas og Porcelain kan man see igiennem.
5. Ved at reise, gaae, drage tværs igiennem et Sted. At ride, køre, gaae igiennem en Skov, en Kornmark. Han har reist hele Landet igiennem. Vællere forfulgte os hele Gaden, Byen igiennem.
6. Ved at slippe, trænge sig igiennem noget, som er slemt eller vanskeligt. Den Sygdom gaaer han neppe igiennem. At gaae igiennem Ild og Vand. At slaae sig igiennem Fienden.
7. Ved Sparfømmelighed og Deconomie at finde sit Ophold. Han slaaer sig igiennem. Det er kun ved streng Deconomie, man kan komme igiennem i disse Tider. I denne Bemærkelse bruges igiennem vel adverbialiter, men det er egentligen elliptice,

rice, underforskaet Livet s. Ex. eller Verden.

8. Om Tiden bemærker det: fra Begyndelsen lige til Enden af et vist Tidrum. Hele Aaret, Maanedene, Ugen, Dagen, Nat: ten igiennem.

Igiennemgroer, v. a. Vorer heelt igien: nem noget, indgroer. Figurligen: giennem: trænger, opfylder. „Da ere vi saa plat forgiftede oc igiennemgroede med den op: rindelige Brøst.“ H. Laussens Postil. B. D. fol. 77.

Igierner, v. a. See gierner i. No. 8.

Igild (en) n. f. See Igiæld.

Igle (en) n. f. See Igel.

Iglebirk (en) n. f. (Rorst) *Betula nana*. Fl. D. T. 91. Dværg-Birk. En Art af Birk, som er meget lav, og vorer paa Fiel: dene.

Iglemos (et) n. f. *Sphagnum palustre*, Linn. Fl. D. T. 477. Rør-Hætteløs. Viborg. En Art Mos, som vorer i Moser, og brug: ges gemeenligen til at lægges imellem Steen ved Brændes Opførelse.

Iglesætning (en) n. f. [af Igse og sætter.] Den Handling at sætte Blodigler saaledes at disse sue Blod. (Todes Skr. 3. p. 17.)

Igner, v. n. [af hvis Oprindelse.] Frog: rer, er bange for. (Roth.)

Ignidelse og Ignidning (en) n. f. [af gni: der v. a. og præp. i.] Den Stiering at guide noget ind eller i.

Ignider, v. a. gnider i, imperf. igneed, sup. ignedet, partic. igneden. Ved Guid: ning at faae noget til at gaae ind i noget andet. (Bruges meest i præp. part.) Sti: belsen er ikke nok igneden, naar den i Klumpetal sidder paa Linsiet.

Igraver, v. a. See graver. Det samme som graver ind. See graver No. 8.

Igriber, v. a. See griber. Treffer een i Handling. Den Misgjerning, han blev igreben.

Igribelse (en) n. f. Den Stiering at iaribe.

Igroer, v. n. imperf. igroede, sup. igroet. See groer i.

Igt (en) n. f. [Isl. *Igt*, arthritis; Germ. *Wicht*.]

1. Det bruges undertiden, især af Almnen, i Stedet for den Sygdom Gigt. See Ordet.

2. Den samlede skarpe Materie, som har for: aarsaget en Byld. Almnen kalder den og Egten eller Roden af Bylden; (og her hed: der det ikke Gigt.) Bylden vil seent læ: ges, dersom man ikke faaer Igten ud.

3. Drenningen i et Eg. (Roth.)

Igte (en) n. f. Indvoldsorin. Det samme som Igse No. 2 og Ikte. See samme.

Igyder, v. a. imperf. igydede og igod, sup. igydet og igydt. Dier i, helder i.

Ih! En Interjection, som giver Forundring eller pludselig Skæk eller Fregt tilkiende. Ih! hvad siger du? Ih! hvor jeg blev bange! Ih! Guds Død!

Ihæstelse (en) n. f. [af ihæster.] Den Stiering at ihæste. Ved Ihæstelse af Naale og Søm.

Ihæster, v. a. [af hæster og præp. i.] Stif: ter ind i noget, for at hæste det fast eller sammen. (Bruges meest i præp. part.) Det holdes fast sammen ved adskillige ihæs: tede Naale, Stifter, Søm.

Ihægter, v. a. Sætter Krogen i Mallen. Kroten er ikke ihægtet.

Ihængende, adj. part. [af hænger i. See paahængende.] Siges især om Personer, som enten ere meget paaslaaetlige i deres Mening, eller og ikke ville holde op med deres Begiering eller Trygleri. Han er meget ihængende, naar han disputerer. Slige Betlere ere saa ihængende, at man maa give dem, for at blive dem qvit.

Ihænger, v. a. See hænger i.

Ihager, v. act. imperf. ihagede, sup. iha: get. (I Samandåsproget) Viser en Krog i et Volsste eller Bugt Tong. (Løvensørn.)

Ihelder, v. a. See helder i.

Ihiel, adv. [af i og Hel, mors.] Til Dode; saaledes at det forarsaer Døden. At slaae, styde, pine, fulde een ihiel. Han er færdig at sulde, øde, drikke sig ihiel.

Blot

Blodet løb ham ihjel : forløb ham saale-
des, at han døde deraf.

Ihielper, v. a. imperf. ihialp, sup. ihulpet,
partic. ihulpen. Ihielper een til at isøre
sig noget. Han ihialp ham Klæderne.

Ihielskynder, v. a. imperf. ihieskød, sup.
ihieskudt. Dræber ved Skud.

Ihielslaaer eller slaaer ihjel, v. a. imperf.
ihiesløg, sup. ihieslaget. Slaaer til
Døde, bringer af Dage ved et dræbende
Slag. Du skal ikke ihieslaae. Han
fandtes ikke blandt de ihieslagne.

Ihielslagning (en) n. f. Drab, Myrden.

Ihielstinger, v. a. det samme som Ihielstif-
ter, v. a. imperf. ihiesstak, sup. ihies-
stuffed. Dræber ved Stik af et Sværd
eller andet spidsk Vaaben. Han stak ham
ihjel.

Iholdertang (en) n. f. Kalder Grovsmeden
en stor Tang med svære Klæfter.

Iholdig, adj. See paaholden. (Lan-
gebet.)

Ihu, adv. [af præp. i og Hu, animus.]
Bruges meest efter kommer, og bemærker :
I Tanke, i Erindring. Kom ihu at du
helligholder Hviledagen. Kan du ikke kom-
me det ihu? erindre det.

Ihugger, v. act. Det samme som ihager.
At ihugge Ratten, er at vise Rat-Hagen i
Anker-Ringen. (Løvensørn.)

Ihukommelig, adj. 1) Passive. Som man be-
holder i Hukommelsen eller erindrer sig,
uden at paamindes derom. Denne Dag
vil blive ihukommelig i lang Tid. Hvad
bør være mere ihukommeligt, end vore
Pligter? 2) Active. Som kommer ihu. En
ihukommelig Tilhører. (Langebet.)

Ihukommelse (en) n. f. [af ihukommer.]

1. Den Gierning at have noget i Erindring.
Sine Pligters Ihukommelse.

2. Erindring om noget: Minde, Amindelse.
(I dets Sted bruges undertiden Hukom-
melse. Derimod, naar Hukommelse be-
mærker Staleevnen, er det imod Talebrun-
gen, at betiene sig af Ordet Ihukommelse.
Den Mand har en ppperlig Hukommelse,

ikke Ihukommelse; men: hans store Be-
drifters Ihukommelse; ikke Hukom-
melse.) Dette gælder til min Ihukom-
melse. Frederik den femte, høilovlig Ihu-
kommelse. De oprettede ham et evigvæ-
rende Ihukommelsestegn. Hans Ihu-
kommelse kan neppe uddøe iblandt os.

Ihukommer eller kommer ihu, v. a. im-
perf. ihukom, sup. ihukommet.

1. Tilbagekalder forbigangne Ting i Tanterne
ved Hjælp af Hukommelsen. Han kan i
sin Alderdom ihukomme sine Barndoms
Handlinger.

2. Har i Tanterne; forglemmer ikke. En-
hver bør uden nogens Paamindelse ihu-
komme sine Pligter.

3. Paaminder, erindrer; at ihukomme een
sin Pligt.

Ihukommer (en) n. f. En Person, som ihu-
kommer noget. En Ihukommer af gamle
Begivenheder. Han er ingen god Ihu-
kommer af sine Løfter.

Ii (en) n. f. (Norst) Avind, Ondskab. Hals-
lagers norste Drøf.

Ijager, v. a. See jager i. At ijage een
en Skrak. Han ijog Fienderne for Ræds-
sel.

Iid (en) n. f. See Id.

Iil (en) n. f. pl. mangler. [Germ. Eile;
Saxon. Il. Af iler.] Skynding; Hast;
Hastighed. I største Iil. Det blev i største
Iil fuldført. Sagen behøvede Iil og Hast.
(Hvidfeldts Kr.)

Iilbud(er) n. f. Curreer, Expresser, Skyns-
debud.

Iiler, v. a. See iler.

Iilfærdig, adj. [af Iil og Færd.]

1. Som skynder sig meget. Ved at være saa
iilfærdig, kan man let forsee sig.

2. Som stær eller foretages i stor Hast,
uden mindste Ophold. En iilfærdig Flugt,
Reise.

Iilfærdigen, adv. Paa en hastig Maade;
med megen Skynding. Han reiser, arbej-
der, forretter alle sine Ting iilfærdigen.

Iil

Ilsfærdighed (en) n. f. Hæn, Hastighed, den Beskaffenhed at være ilsfærdig. Slige Forsættelser begaaer du ofte af Ilsfærdigh: D.

Ilsig eller **ilsig**, adj. og adv. Hastig; snart; snartligen. (Hvidsfeldt.)

Ilsigen eller **Ilsigen**, adv. Med stor Hastighed; hastigen; Ilsigen og uden Forsømmelse. Skonning's hed. Philos. p. 226.

Ilsregn (en) n. f. [Kaldes og Ilsing.] En pludselig og hastig overgaaende Regn; Stylregn.

Ilsindet, **Ilsindig**, adj. [af Iis og Sind.] Som er hastig i Sindet, let til Brede.

Ilsindighed (en) n. f. Den Egenkab, at være ilsindet. Ilsindighed er en slem Egenkab.

Ilsom, adj. Hastig, hurtig, skyndsom, som foretages uden noget Ophold. En ilsom Kælle.

Ilsvande, n. f. pl. Kaldes i Smandsprog, den af to hinanden modsatte Strømme i Bugter, Floder eller ved Kyster, hvilte gaaer langs med Kysten. (Løvenørn.)

Ilsvillie eller **Isvillie** (en) n. f. [Uden Tvivl Ildvillie, af Ild, malus, eller: Ilsindig: hed, Hastighed; af Iis, festinatio.] Ond Hu, Misundelse, Ondskab. Om Mand dræber anden Mand's Fæ i sin Ager, for Isvillie. Staaenke Lov. Lib. 9 Cap. 7. Jævnf. Osterl. Gloss.

Isvogn (en) n. f. En let Vogn som drages med ringe Kraft. Velocifere. See Hand. og Industr. Tid. No. 70. 1804.

Iis (en) n. f. pl. mangler. [Germ. Eis; Isl. et Svec. Is; Lat. Glacies.] Vel have ngere Skribenter, saavel i dette Ord som i andre, hvor Vocalerne i Ildalen ere langtonede, bortkaster den ene Vocal, og skrive Is, da man tilforn altid skrev med dobbelt Vocal Iis, for at vise at Vocalen er langtonet; men da Ordbogen i de foregaaende Bogstaver haver beholdt de dobbelte Vocaler uden mindste Forandring, saaaer vi og følge denne Regel for Fremtiden. Langebek og flere skrive ogsaa altid disse Ord med dobbelte Vocaler.

1. **Band**, sammenkroset til en fast Masse. At gaae, kjøre, ride paa Isen. Sundet er lagt til med Is. Den vækker Is, som tørstig er. Ords. 3: den som trænger, maa søge Raad og Udveie. At bryde Isen 3: at være den første, der begynder paa et Arbeid, hvis Banskeliathed hidtil har afholdt andre derfra. At gaae i Dands paa hal Is 3: at indlade sig i en farlig Sag, som man maa ssee kommer slet fra. (See hal.) At stræbe som en Gied paa hal Is 3: at stræbe af alle Kræfter for at slippe vel fra en slem Sag. At føre Ulven paa Isen og skære Kløerne af ham 3: at føre en i Fare, og betage ham alle Midler til Redning. At føre en paa glat Is 3: at føre en i Fristelse, Fare.
2. Et Stykke Is, eller Is i smaa Stykker, som ere opslugede af ferske Eser, for at bevares i dybe Kieldere til Brug om Sommeren.
3. Confect, som er tillavet af forskellige Ting, og bragt i froffen Tilstand ved konstig Rulde. Flode-Is, Frugt-Is, Mandel-Is, Hindbær-Is, Jordbær-Is, ic.
4. Figurligen bruges det og til at betegne en stor Koltighed i Sindet, eller Mangel af Lidenstaber. Ofte er det forgieves at sætte Hornuftens Is mod Lidenstaberens Iid. It. lignelsevis om noget, som er meget koldt. Han er saa kold som Is 3: han lader sig ikke røre af noget. Hans Hænder, hans Fødder ere saa kolde som Is.
5. Mange Ord ere sammensatte med Is, hvoraf følgende anføres:
 - a) **Iisander**, n. f. pl. obsol. [af Is og Isl. Ander, Ender.] Iisstykker, som i Isbrud flyde i Vandet. (Woth.)
 - b) **Iisangel** (en) n. f. Et Stykke Is, som kugges op af Vogen. (Langebek.) Paa sine Steder i Jylland bemærker det: en Iisap. Olavins Beskr. over Stagen p. 375.
 - c) **Iisbaad** (en) n. f. pl. Iisbaade. En Baad, som om Vinteren, naar Esen er deels tillagt, deels aaben, bruges for at føre

føre Mennesker og Gods over Bænde, saaledes at Bænden, efter som det behøves, enten roes frem, eller skydes over Isen. Hosten maa nu gaae over det store Bælt med Jisbaade.

d) Jisbad (en) n. f. Et Bad, hvortil man betiener sig af Jis eller iskoldt Vand.

e) Jisbane (en) n. f. En Strækning af jævn Jis, til at glide eller køre paa. Kaldes og Glidebane. See dette Ord.

f) Jisbanke (en) n. f. [af Jis og Banke; colliculus.] En Hob Jisstykker, opbyggede paa hinanden, en Jisbrynge. Om Vinteren ere Søderne fulde af farlige Jisbanke.

g) Jisbjerg (et) n. f. Et Bierg, som er belagt med Jis Vinter og Sommer. Et. Store Stykker Jis i Søen, som klumpe sig sammen og ligne Jisbjerge paa Landet. See Drivis.

h) Jisbill (en) n. f. En smal Øre til at ophugge Jis med.

i) Jisbjørn (en) n. f. Et Slags Bjørn, hvid af Farve, med kort Hale og forlænget Hoved og Hals, som opholder sig i de nordlige Polarlande. Hedder ellers Hvidbjørn, Polarbjørn. Ursus maritimus.

k) Jisblink (en) n. f. Kaldes i Grønland en Strækning af Landisen eller Jisbræen, der gaaer langs med Kysterne, hvor Landet er blot imod Søen, og som er farlig for Søfarende. (See Ugekr. Samleren. 1 B. p. 102.)

l) Jisbom (en) n. f. En Bom som sættes imod Drivisen ved Broer eller Volterfer, for at hindre eller svække dens Færd.

m) Jisbræne (en) n. f. (Norsk.) Den Skade, at Græsset under Søen: Jis, som ikke har Vand under sig, dør ud om Væaren, og disse Pletter siden ligge brune, og see ud som forbrændte, naar den anden Eng er grøn. Landhuushold. Selst. Skrif. 1 D. p. 44.

n) Jisbræ (en) n. f. See Jisfæge.

o) Jisbrage (en) n. f. [af Jis og Brage eller Brak.] Reene, Sprække i Isen. De kunde ei gaae videre formedelsk store Jisbrager: Brager eller Revene i Isen. See Brage.

p) Jisbreide (en) n. f. [af Isl. Breid, planities inclinata.] Saaledes kaldes nordensfjelds i Norge et Jisbjerg. Stigene der findes Jisbjerger eller Jisbreider. B. S. Sk. 8 D. p. 307.

q) Jisbro (en) n. f. pl. Jisbroer.

1. En Bro, som lægges om Vinteren over Sprækker og Væager i Isen, naar man vil over Græbene for at bestorme en By. (Moth.)

2. Figurligen kaldes Havet en Bro, naar det er saa stærkt frostet, at man kan køre og gaae over det. Frostene har lagt en Jisbro over Sundet. (Moth.)

r) Jisbrod (en) n. f. pl. Jisbrodde. See Brod. Kaldes Jernpigge, som sættes paa Fædderne af Mennesker og Dyr, at de ei skulle falde paa Isen. (Moth.)

s) Jisbrud (et) n. f. [af Jis og Brud, ruptura.]

1. I Havet kaldes Jisbrud, naar Søen er brækket op og fuld af Jisstykker. Skibet sidder i Jisbrud, d. e. mellem Jisstykker.

2. Paa Landet kaldes Jisbrud, naar man paa en Vej kommer i Vand, som tildeels er opstøet, deels lagt med Jis. (Moth.) Det hedder og Brudføre.

t) Jisbryder (en) n. f. Det samme som Jispæl. (v. Ush.)

u) Jisdraabe (en) n. f. Det samme som Jisegel eller Jistap. (Moth.)

v) Jisdækket, adj. part. Bedækket med Jis. (Stærkødder.)

x) Jisdrif (en) n. f. En meget kold Drif. (Langebek.)

y) Jis.

- y) Jisdrive (en) n. f. En Høb drivende Jis i Eten. Stribes og Jisdrev. Det Middel have alle de grebet til, som ere komne i dette Jisdrev. Spec. Reg. p. 175.
- z) Jisegle (en) n. f. pl. Jisegler. (Saxon. Jshēfel; Dithmars. Jshjēfel; Angl. *Icele*.) En Jistav, eller det Vand, som, medens det dropper ned af Tagene, fryser, førend det falder til Jorden, og lidt efter lidt danner en hængende Regle eller Tap.
- æ) Jisfald (er) n. f. Naar Regnen fryser i det den falder. (Moth.) Kaldes nu almindeligst Jisflag.
- ø) Jisfalk (en) n. f. See Jisfugl.
- aa) Jisfarve (en) n. f. En Farve som ligner Isens.
- bb) Jisfiel (er) n. f. Et Fiel, som gauffe eller tildeels er bedækket med Jis, baade Vinter og Sommer. See Jisbiery.
- cc) Jisfiskeri (er) n. f. Fiskefangst, som foretages om Vinteren paa Isen.
- dd) Jisflade (en) n. f. Det samme som Jisflage. S. følgende Ord. Olfens econom. Ann. 7 B. p. 362.
- ee) Jisflage (en) n. f. pl. Jisflager. [af Jis og Flage, Isl. *flaki*, lacinia major.] Et stort Stykke Jis, som er revet fra det Hele. En Jisflage kan drivende. Lov. Journ. f. N. 27 S. p. 100. See Flage. Følge Moth. bemærker det ogsaa det samme som Jis; storpe. (Crusta glacialis.)
- ff) Jisform (en) n. f. En Form, hvori Jis tillaves til Optisning.
- gg) Jisfrossen, adj. Overtrukken med Jis. Vinduerne i samme Stue bleve iisfrosne. B. S. Str. 3 D. p. 312.
- hh) Jisfugl (en) n. f. [Germ. *Eisvogel*.] En liden nordisk Fugl, af Skade: Familien, noget større end en Spurv, paa Kroppen af himmelblaa Farve, som gaader over til det grønne, blandet med brunt, neden under rød og med en

- hvid Strube. Alcedo Ispida. Linn. og de Gamles Alcyon.
- ii) Jisfuld, adj. Som er fuld af Jis. Jisfulde Eser, Vande.
- kk) Jisgælte (en) n. f. En Brustfist (Chondropterygius) med fast tilvogne Sieller, en Krop, som ligner Haiens, og med en traaddanner Hale, som er længere end hele Kroppen. Den lever i de nordiske Have, giver spiselige Egg, og har en Lever, hvis Fedt bruges til Lægedom for Kaarne Saar, og til Jerntsis Bevarelse mod Rust. Den hedder ogsaa Havkat, Havmuus, Guld-Haa, Haa-Konge, og er Chimæra monstrosa Linn. Ströms Södm. Bestr. 1 D. S. 289. Ernh. Seif. Str. 2 D. S. 270.
- ll) Jisgang (en) n. f. Kaldes den Aabning, som er gjort i froset Vand for at faae Vaade, Skibe, ic. frem til et Sted.
- mm) Jisgarn (er) n. f. Fiskergarn, som bruges om Vinteren til at fange Fisk paa Isen.
- nn) Jisglas (er) n. f. [af Jis og Glas.] En Art af Gypsstat (Gypsum selenites,) som lader sig flække i tynde gien: nemsigtige Skiver, hvoraf man betiener sig istedet for Glas; s. Ex. til at sætte for Mariebilleder og andre Helgenbilleder; deraf kaldes det ogsaa Marieglas. See dette Ord. Efter Moth skulde det kaldes saaledes, fordi Islænderne mene, at det var den Jis, som fros den Nat, vor Frelser blev fød.
- oo) Jisglat, adj. Som er glat og slibrig som Jis.
- pp) Jisgraa, adj. Af graaagtig Farve, som Jis. Hans iisgraa Haar. Fiskerliden bruges det om Alderdom. En iisgraa Alderdom: en hoi Alderdom, som bringer graa Haar med sig.
- qq) Jisgriddel (en) n. f. obfol. [af Gredde]. See dette Ord.] Det Skum af Jis, som kommer først paa Vandet, naar det begynder at fryse, og siden bliv

- rr) Jisgrube (en) n. f. Rulle eller Hul i Jorden, hvor Jis glemmes.
- ss) Jishammer (en) n. f. Det samme som Jispæl.
- tt) Jishav (et) n. f. Nordhavet. Havet ved og omkring Nord: og Syd: Polen, dels belagt, dels fuldt med Jis.
- uu) Jishuud (en) n. f. Kalder en Beflædning af Planter paa de Skibe, som selle i saadanne Farvande, hvor de ere udsatte for at komme i Jis. (Løvensrøn.)
- vv) Jiskamp (en) n. f. En Klump Jis. Noth og Langebet sige, at den tynde Jis, som først lægger sig paa Vandet, kaldes saaledes.
- xx) Jiskave (en) n. f. pl. Jiskaver. (Udtales almindeligst Jiskage, men Langebet og Noth skrive Jiskave.) Et Stykke ophugget Jis; en Jisklump.
- yy) Jiskiedel (en) n. f. En Kiedel, som bruges til at kyle Viin og andre Drikke vare i, ved Hielp af Jis. (Reislers tydske Lex.)
- zz) Jiskielder (en) n. f. En dyb Kielder i Jorden, hvor man forvarer Jis om Sommeren.
- ææ) Jiskiukle (en) n. f. Kalder paa sine Steder i Norge en Jistap. See Ordet.
- öö) Jisklædt, adj. partic. Bedækket med Jis. Jisklædte Fielde.
- aaa) Jisklage (en) n. f. [af Jis og Klage. Isl. Klagi, frustum glaciei.] Et stort Stykke Drib: Jis. (Langebet.)
- bbb) Jisklampe (en) n. f. Et Stykke Jis, der bestaar af flere sammensrodne Stykker. (Langebet.)
- ccc) Jisklint (en) n. f. Et Bierg af Jis. Den stærkeste Jisklint blandt finlandske Fielde. Fransk Stærkodd. S. 310.
- ddd) Jiskløst (en) n. f. 1) En Sprække i Isen. 2) En Kløst i en Eeg, forarsaget af froster Vand.
- eee) Jiskløver, n. f. pl. Flere løse Stykker Jis. (Noth.)
- ff) Jisklump (en) n. f. Et Stykke Jis.
- ggg) Jiskulle (en) n. f. En Trækulle med langt Skæft, som bruges til at slaa Isen i Stykker med. (Løvensrøn.)
- hhh) Jiskold, adj. neutr. iiskoldt. Som er meget kold, kold som Jis. Han lagde sin iiskolde Haand paa mig.
- iii) Jiskrav (et) n. f. [af Jis og Krav. Isl. Krap, nix: fluida, semiliquida.] Jis eller Sne i den Tilstand, da det begynder at tæ, eller Vand, naar det begynder at fryse. (Langebet.) See Kraver.
- kkk) Jiskuld (en) n. f. Meget streng Kulde. (Langebet.)
- lll) Jiskule (en) n. f. See Jiskielder.
- mmm) Jislæg (et) n. f. [af Jis og lægger.] Kuldens Virkning paa Vandet; naar Havet først begynder at lægges med Jis. I Norge seer man som oftest Jislæg før Jul.
- nnn) Jislægning (en) n. f. Det samme som foregaaende.
- ooo) Jislagt, adj. partic. [af iislægger.] Tilfrossen eller tillagt med Jis. Havet er iislagt saavide man kan sene. (v. Aph.)
- ppp) Jisland. See Island.
- qqq) Jismaaned (en) n. f. Den Maaned om Vintereu, naar Isen lægger sig stærkest. Almindeligst Februaris.
- rrr) Jispæl (en) n. f. Saaledes kaldes den Væl, som neddrives foran ved en Bro for at svække Jisgangen.
- sss) Jisplante (en) n. f. En Urst. Melcembryanthemum chrySTALLinum. Linn. Saaledes kaldet, fordi denne Plantes Blade og Stængler ere belagte med en Materie, som har Udseende af Jis.
- ttt) Jisplet (en) n. f. En liden Strækning af Jis. Man seer hist og her nogle Jispletter paa Marken.
- uuu) Jisploug (en) n. f. Et Redskab i Stikkelse af en Ploug, til at gienemstikere Isen i Grave eller Kanaler. (v. Aph.)
- vvv) Jisregn (en) n. f. Det samme som Jislæg.
- xxx) Jis:

- xxx) Jisrevnet, adj. Som er revnet for medelft haard Frost. [Germ. eisflüchtig.]
- yyy) Jisfay (en) n. f. En Sav, som bruges til at stære Jsen i Stykker. (Løvenørn.)
- zzz) Jisfkaaffe (en) n. f. Det samme som Jisflage. Landhuush. Gelft. Skr. 1 D. p. 36. See Jisfodde og Jisfotter.
- xxæ) Jisfko (en) n. f. [af Jis og Sko, calceus.]
1. Skoe, som ere tienlige til at gaar paa Jsen med.
 2. Det samme som Skoiter. See Skoite.
- ööö) Jisfodde (en) n. f. obl. [af Jis og Isl. skotta, vagari.] Den første Jisforpe som sætter sig paa Vand. (Moth.)
- a) Jisforpe (en) n. f. En Jisflade, hvormed Vand er belagt. Vandet i Raret er overtrukket med en tynd Jisforpe.
- ß) Jisfotter eller Jisfotter, n. f. pl. Omflydende Stykker Jis. (Løvenørn.)
- γ) Jisfrog (et) n. f. inuf.
1. Leaning af Jis; den Jis som flyder sidst paa Vandet, naar Vinteren har Ende. (Moth.)
 2. En tynd og nyligen frossen Jis. (Langebek.)
- δ) Jisflag (et) n. f. Den Regn, som fryser i det den falder paa Jorden eller andre Legemer. Det er Jisflag i Dag.
- e) Jisspore (en) n. f. En Jernpig eller Brod, som man struer eller sætter fast i Fodst, for at gaar paa Jsen. Tag mig mine Jissporer.
- ζ) Jisstædig, adj. Siges om Heste, man ikke kan faar til at gaar ud paa Jis. (Moth.)
- ς) Jisstump (en) n. f. Et lidet Stykke Jis. Vandet er fuldt af Jisstumper.
- η) Jisstykke (et) n. f. En Stump, Deel eller Stykke af Jsen.
- ι) Jisvanger, adj. Fuld af Jis. (i Digtersproget.) Jisvangre Folger. Skibbruddet overf. af Obelisk, S. 3.

- κ) Jistap (en) n. f. pl. Jistappe. Duudegel. Omvendt tegledannede Jisstykker, som nedhænge fra Tagflæget. Vil du ei have Jistap for Tønden, saa tag Jis i Kielder, naar det fryser fra Sønden. (Moth.) I Norge paa Hadeland kaldes Jistappe, Jisflukler Top. J. f. N. 20 H. p. 88.
- λ) Jistrug (et) n. f. Kaldes en Waage, som gøres paa en tilfrossen Dam eller andet Vand, for Qvæg at drikke af. (Moth.)
- μ) Jisvaage (en) n. f. pl. Jisvaager. Et ophugget, eller af Stormen oprevet Hul i Jsen.
- ν) Jisvand (et) n. f. Vand af smeltet Jis.
- ξ) Jisvinter (en) n. f. En Vinter, naar det fryser stærkt og længe.
- Jis (en) n. f. [Dette Ord's Oprindelse er uvis. Det har intet uden Lyden tilfaldes med Jis, glacies. Udi dets Etymologie kan det græske ἰσχυς, lumbus og ἰσχίον, coxendix, komme i Betragtning. Endnu nærmere er det vel beslægtet med det nederfachs. eisch, stammelig.] Kaldes den nederste Deel af Menneskets Bug over Jisbenet. Regio pubis. (Moth.)
- Heraf have følgende sammensatte Ord deres Oprindelse:
- a) Jisbanke (en) n. f. Forhøiningen over Blufelen hos Mennesket. Mons veneris. (Moth.)
- b) Jisbeen (et) n. f. [[Germ. Eisbein; Saxon. Jöbeen; Belg. Ischbeen; Angl. Ice-bone, Ich-bone. v. Junii Etymolog. ed. Lye.]
1. Betyder i Almindelighed den nederste Deel af Dyrenes Krybsknoftel eller Bekken, og bestaar af Larmbenet, (os ischii) og Skambenet (os pubis.)
 2. I Særdeleshed Skambenet alene.
- c) Jisgrim, adj. Kaldes den, som Blufelhaaret begynder at voxer paa. Pubescens. (Moth.)
- d) Jis:

- d) Jisman (en) n. l. Kaldes Haaret paa Jisbanken; Bluselhaar. (Moth.) See Man, juba.
- e) Jistrug (et) n. l. Kaldes i Anatomien den Huelhed, som dannes af Jisbenet, hvori Blæren, Moderen og Endetarmen ligge. (Moth.)
- f) Jisvæne (en) n. l. Det samme som Rulderen, Clitoris. (Moth.)
- Jkast (en) n. l. Borgegaard eller Stuehuus. (Langebek.)
- Jkhorn (et) n. l. [Germ. Eichhorn.] Saaledes kaldes i Norge et Egern. Strøms Sandm. Bestr. See Egern. (Sciurus vulgaris Linn.)
- Jkhornsrumpe, n. l. Et norsk Plantenavn. Equisetum arvense. Hedder og Jkons Rove. Mark Hestehale. (Viborg.)
- Jkke, adv. [Isl. eigi v. ekki; Svec. icke; Germ. nicht; Gr. οὐκ v. οὐχι; Lat. non. Fordum blev det skrevet icke, icke, ykki, ække, ekki. Ækki og ækkivette anføres i Ordb. T. 1. p. 41 som obsolete Adverbier med Henvisning til ikke. Begge ere gamle; islandsk Ordb; det første urigtigen skrevet for ekki. Ækkivætte, rettere ekki-vætta 3: nihil rerum, aldeles intet, Isl. af ekki, nihil, og vætt, genit. pl. vætta, aliquid.]
1. Er det en nægtende Partikel, som almindeligt sættes bag efter Verbet eller Hielpre: Verbet. Jeg gjør det ikke. Han har ikke gjort det. Jeg reiser ikke. Han er ikke kommen endnu.
 2. Bruges det i Spørgsmaal, naar man af Bestendighed eller Høflighed, ligesom giver en vis Tvivl, Uvisshed eller Ubestemthed tilkiende. Mon vi ikke hellere burde lade den Sag fare?
 3. Det bruges og, naar det sættes forved: det mindste, det ringeste til at forsøge Udtrykket, og bemærker da: aldeles intet, slet intet. Jeg giver ikke det mindste (aldeles intet) bort af mine Rettigheder. Ved Brugen af denne Partikel maa man vel vogte sig for, at den ikke ved en slet

Construction, enten skal forlede til Tvetydigheder, eller endog giøre Meningen til det modsatte af hvad man vilde sige. Saaledes f. Ex. lobes ikke at spare nogen Umage, er tvetydigt. Ligeledes: hvad vil du give til den Collect? ikke det mindste, som kan bemærke: jeg vil ikke give det mindste, eller være den ringeste blandt. Sisverne, og: jeg giver slet intet dertil.

4. Det er en urigtig Brug, uden Tvivl foranslediget af den tydske Talebrug, og ikke paaagtet af mange i daglig Tale, ja endog af Skribenter, at sammenføie Part. ikke, med et Verbum, der har Negationen i sin Bemærkelse selv. Saaledes er det urigtigt at sige: forebygge at noget ikke skal ske, i Stedet for: at noget skal ske. Forbyde ikke at begrave de Døde, for: forbyde at begrave ic. Forhindre een i, ikke at giøre sin Pligt; her hedde: f. een i at giøre ic. Den samme Feil indløber med ingen og intet. Forbyde at ingen maa kaste Starn paa Gaden, for: forbyde at kaste ic. Forebygge at ingen af de anordnede Stikke overtrædes, for: at nogen af de ic.

5. Ikke bruges, især i daglig Tale, i Forbindelse med en stor Mængde andre Ord, som ikke alle kunne anføres i en Ordbog. Til Exempel kunne følgende, som de mærkeligste, anføres:

- a) Ikke aldeles. Mærkelig er den Forskiel, som der er imellem aldeles, naar ikke staaer for ved Ordet, og naar det staaer bag efter. Ikke aldeles bemærker: ikke gaudste, ikke fuldkomment, saaledes at man vel kan samtykke eller antage noget af det omhandlede, uden at man er enig i alt. Deri er jeg ikke aldeles enig med ham. Regningen er ikke aldeles rigtig. Men aldeles ikke forsøger den benægtende Bemærkelse, og betyder: paa ingen Maade; slet ikke, ingenlunde. Det gjør jeg aldeles ikke ic. i hvordan det end gaar, saa gjør jeg det

- det ikke. Han er aldeles ikke oplagt til disse Forretninger.
- b) Ikke allene, adv. See Allene No. 3.
- c) Ikke alleneſte, det samme.
- d) Ikke anderledes, adv. Ikke paa anden Maade. Det kan ikke anderledes være. Han har sig, ad, ikke anderledes, end om han ſkulde have miſtet Livet.
- e) Ikke andet! See Andet f. g.
- f) Ikke desmeer, adv. Ikke mere derfor. Jeg troer ham derfor ikke desmeer.
- g) Ikke desmindre, adv. Desuagtet, alligevel. Han ſaae Garen for Dine; ikke desmindre vovede han dog derpaa.
- h) Ikke det? bruges ſpørgsmaalssviis for Ikke.
- i) Ikke det bitteſte, mindſte, ringeſte. Aldeles intet, ſlet intet.
- k) Ikke dog? bruges ſpørgsmaalssviis, naar man havde formodet noget.
- l) Ikke endda, adv. Desuagtet, alligevel. Han bød ſaa meget, og jeg vilde ikke endda ſælge det. Det er ikke endda ſaa gale. Ikke kan her, uden at forandre Bemærkelsen, ſættes ſaavel for ſom efter endda.
- m) Ikke endnu, adv. Ikke til denne Tid; ikke hidindtil; bruges ſaavel om den nærværende ſom tilkommende Tid. Han er ikke endnu kommen. Det er ikke endnu Tid at gaae derhen.
- n) Ikke engang, bruges ved Benævnelse af tvende Sætninger i Forbindelse med end ſige eller langt mindre, naar den førſte (end ſige, langt mindre) nægtes paa Grund af arden førſte (ikke engang) burde have været bekræftet, ſørend den førſte kunde være ſand. Han var ikke engang opſtaaen, langt mindre paa Klædt. Han kiender ikke engang Dogſaver, end ſige at han ſkulde kunne læſe.
- o) Ikke gierne, adv.
1. Rødig, ikke godsvillig. Jeg giør det ikke gierne. Jeg ſeer det ikke gierne.
 2. Stelden; ſom ikke ſteer ofte. Bruges med uden efter ſig. Han kom

- mer ikke gierne allene. Det ſteer ikke gierne; uden Uarſag. Han er ikke gierne hjemme paa den Tid, uden han er ſog.
- p) Ikke heller, Conj. See Heller.
- q) Ikke ilde, adv. Ikke paa nogen ſlet Maade.
- r) Ikke længe: kort; om kort Tid. Det varer ikke længe, ſaa kommer han.
- s) Ikke lettelig: vanſkelig; med Beſvær; lighed. Det vil ikke lettelig ſet. Det lader ſig ikke lettelig giøre.
- t) Ikke meget: lidet.
- u) Ikke mere, adv. See meer.
1. Ikke oftere; ikke tiere. Det ſteer ikke mere.
 2. Ligesaa meget ſom. Jeg elſter ikke mere den ene, end den anden.
- v) Ikke mindre, adv.
1. Bruges til at beſkrive et viſt Antal, ſom der intet kan tages fra, men vel lægges til. Der kan ikke mindre end 3 Perſoner være om at løſte denne Steen.
 2. Ligesaa meget ſom. Jeg elſter ikke mindre min Son, end min Datter.
 3. Tilkiendegiver det en forholende Efſertryk, ſom lægges paa den eſters følgende Sætning. Han holder ikke mindre end 3 Dienere. Der var ikke mindre end ſem Menneſker om at bære ham. Ikke mindre end Konges kronen var Maalet for hans Vergiers rigbed.
- x) Ikke nær, : langt fra. Ikke nær ſaa god, ſaa ſtor, ſaa meget. Det bruges og, naar man vil beſkrive en viſ Uſtand af Rum eller Tid. Ikke paa en Mil nær. Ikke paa en Time, Maaned, et Aar nær.
- y) Ikke nogen: ingen.
- z) Ikke nogen Tid: aldrig; ingenſtude.
- æ) Ikke nok, bruges ved en Ellipſis for: det var ikke nok, foruden, ei at tale om. Ikke nok at jeg gav ham Søde, ogſaa Klæder maatte jeg give ham. Ikke nok

nok at han var utaknemmelig, men han var endog uhyggelig.

ö) Ikke om.

1. Bruges det, naar man forudsætter noget, og bemærker: om end; lad være at; endog i det Tilfælde. Ikke om jeg kunde vinde nok saa meget, vilde jeg icke.

2. Naar man modsiges noget som usandt. Det er ikke om, o: er aldeles usandt.

aa) Ikke ret, o: neppe, ikke tilfulde, ikke meget, ikke længe. Han er ikke ret vel (ikke fuldkommen). Han tager sig det ikke ret nær (ikke meget).

bb) Ikke ringere, bruges i samme Betydelser som ikke mindre.

cc) Ikke saa? Bruges spørgsmaalstil, og svarer til Lat. annon? nonne? Synes dig ikke saa? o: synes du anderledes? Ogsaa bruges det til at modsiges. Det er ikke saa, nemlig som Rygtet gaaer, som man siger. It. paa en advarende Maade: ikke saa hastig, ikke saa tilfældig.

dd) Ikke sandt. Bruges spørgsmaalstil og elliptisk for: er det ikke sandt? Ikke sandt, De følger dog med os? Ikke sandt, han er utaalelig?

ee) Ikke uden o: med. Det var ikke uden Vanskelighed o: det var vanskeligt. S. ikkun.

ff) Ikke vel.

1. Reppe, ikke lettelig, vanskeligen. Det lader sig ikke vel gøre. Jeg har ikke vel Tid dertil.

2. Tide, stet; det var ikke vel gjort af ham.

Ikkun, adv. [Sammenbraget i Stedet for ikke uden. I daglig Tale høres i dets Sted kun, ikkuns og kuns; i Skrift bruges ofte i Stedet for ikkun det forfærdede kun. See samme]. Intet andet end; intet undtagen dette; ikke flere eller mere end; alene. Du behøver ikkun at bede ham derom, saa sker det. Han syntes, at ikkun dette manglede i hans Lykke. Der vare ikkun saa Folk i Kirken. Dertil behøves

ikkun det halve deraf.

gør det, han kan.

Iklæder, v. a. Klæder i. [af i præp. og klæder.] Ifører et Klædemon. Bruges me i præp. part. og modsættes afklæder. Hun var ifklædt sin Sørgedragt. Naar h ifklædes sin Brudestads.

Iklædning eller Iklædelse (en) n. l. Bruges undertiden i Stedet for Naaklædning. Hendes Iklædning tog lang Tid bort.

Iklæmmer, Iklæmmer i, v. a. Iklæmmer eller sammen; tilkæmper. Døren blev ifklæmt for Ræsen af dem.

Iknapper, v. a. [af præp. i og knappe] Hæfter et Klædemon sammen ved Hjælp Knapper. Riolen var ifknappet fra øve til nederst.

Iknuger, v. a. Bruges egentlig om bling, som bringes i noget ved at knuge.

Iknytter, v. a. Iknytter i; lænker eller bider noget sammen i hinanden. Der saae man konstige Ting med ifknyttede Figurer.

Ikoget, v. a. Ikoget i. Ikoget sammen et tillegemed noget.

Ikon: Kove. See Ikhornsrump.

Ikon: søp (en) n. l. Rorst Ravn paa Svamp. Agaricus integer. Fl. D. i Hedder og: Jævn: søp. Heel Blat (Viborg).

Ihorn (et) n. l. See Ikhorn.

Ihornslav (et) n. l. (Rorst.) Er af Lav. Skæg-Lav. (Viborg). barbarus Linn.

Ikrøget, v. a. I Smands sproget me som ihager, ihugger. (Løve)

Ikte (en) n. l. Indvoldorm. De som Igle og Igte No. 2. See

Il (en) n. l. Saaledes skrives for man ei som nu brugte dobbelt ligesom og i det Svenske Il, i hvis Sted nu skrives Il.

Ilgger, v. a. obl. Bedømmelse. Keiserens Magt kunde ei r o: ansees. P. J. Eoldings

Ild, adj. neutr. ildt eller ildt. Moeslogoth. ubils,

Angl. *evil* f. *ill*. Isl. *illr*. Svec. *ill* f. *iller*, *malus*.] See *il*de. Bruges nu siels den, og bemærker:

1. Opbragt til Brede; forbitret; fortørnet. Derudover blev han saa *ild*, at han slog ham i Ansigtet.
2. Som har et meget arrigt og til Brede meget hastig opbragt Sind, *ill*ndet. Her bruges mest *ild*ter og undertiden *ild*ff. Det er en *ild*ff Kvinde (Moth.) Det er ondt at have med *ild*tre (*ild*ffe) Folk at besjætte. *Ild* Hund har *Ar* i Næsen. Peder Syvs Ordsprog Pag. 100. 3: En Slagsbroder bærer gjerne Mærke af sine Slagsmaal.
3. At det fordom ogsaa har havt Ordets oprindelige Bemarkelse: *ond*; *skadelig*; sees af det gamle Ordsprog: der skal *ild* imod *ild*ter, hvilket nu hedder, der skal haardt imod haardt, eller: med ondt skal ondt fordrives. Det er *ild*ter at sidde imellem to *Ild*er, 3: det er ondt at være i dobbelt Fare. P. S. Ordspr. p. 100. Det er ham *ild*ter (*skadeligt*) ib. Kongen mistroede han var saa *ild* (*ond*.) Grønlandske Chronica. I Norge siges og: at have *ild*ter (3: *On*dt, *Smerte*) i Maven. Heraf komme følgende Ord:
- a) *Ildfang* (en) n. f. [af *ild*, *malus*, og Isl. *Fang*, quod quis capit.] Et Slags Hestespyge, som urigtigen-troes at komme af Fieder eller Skarn, som de æde i sig med Foderet. (Moth.)
- b) *Ildfaur*, adj. obsol. [af *ild*, *malus* og *faur*.] Hæslig, syg, vanstabt. (Moth.)
- c) *Ildfaurhed* (en) n. f. Hæslighed. (Moth.)
- d) *Ildfus*, adj. obsol. [Isl. *illfusr*, *malignus*.] Som er altid villig og færdig at gøre Fortræd; *ond*skabssuld. (Moth.)
- e) *Ildfyndig*, adj. obsol. Som bruger sin Forstand til at gøre ondt. [Utsaa uden Tvivl af *finder*.] (Moth.)
- f) *Ildgiærdsdyr*. Et norsk Navn paa Bæver. Urfus. Müller Prodr. Zool. p. 3.

g) *Ildgiærning* (en) n. f. obsol. [Isl. *illgiærd*, *facinus*]. *Mis*giærning, *ond*, *slæm* Handling. (Moth.)

h) *Ildgiærningsmand* eller *Ildgiærsmænd* (en) n. f. *Mis*dæder, *ondt*, *slæmt* Menneske. (Moth.) Var den værste Skovrover og *Ildgiærningsmand*. (Elausens Snorro pag. 267.)

i) *Ildflog*, adj. obsol. Som er udlært paa Skielmsstykker. (Moth.)

k) *Ildraade*, adj. obsol. [af Isl. *illr* (*malus*) og *raad*, *consilium*]. Som lægger *ond* Raad op; et Tilnavn til den befærdte Kong Ingiald i Sverrig. (Moth.)

l) *Ildff*, adj. og *Ildffhed*, n. f. *On*dt og *On*dskab; ere gangne af Brug. (S. Side 63.)

m) *Ildstændig*, adj. obsol. Som drages med et sygeligt, usundt Legeme. (Moth.)

n) *Ildstand* (en) n. f. obsol. Slet Hælbred. (Moth.)

o) *Ildtaelig*, adj. obsol. Som ikke kan taale *ondt* (*male* *patiens*.) (Moth.)

p) *Ildvillig*, adj. Høis Villie er *ond*, (*malevolus*.) Laus. Post. Sommerd. fol. 169. (Langebek.)

Ild (en) n. f. Plur. er sielden, og det er usikkert om det bør hedde *Ild* eller *Ild*er. [Angl. Sax. *Elled*, Isl. *Elldr*, Sv. *Eld*, Lat. *ignis*. Maaskee af Alem. *eiten*, Græce *αἰθερ*, urere. *Eld*, eller som det og skrives *Ildh*, forekommer i gamle Love.]

1. Betyder den Virkning, som frembringes ved Forbrændingen, og som tilkiendegiver sig ved Lys og Varme. At slaae *Ild* 3: ved Slag af et Stykke Staal paa Flintesteen, at fremlokke *Ild*gnister. Tønderet vil ikke fatte *Ilden*. At tænde *Ild* op. *Ilden* gif ud af sig selv. At gjøre *Ild* paa Storstønen, i Raskelovnen. At sidde og varme sig ved *Ilden*, læse i en Bog ved *Ilden*.
2. *Ildbrand*; ulykkelig *Ild*svaade. Der er *Ild* løst i Byen, i Gaarden. Der blev intet reddet fra *Ilden*. Alting blev fortæret af *Ilden*. At sætte *Ild* paa et Hus.
3. *Krigs*

3. Krigsild; Skud af et Feldtskotte eller en Voffe. At give Ild paa Fienden. Generalen var allevegne tilstede, hvor Ilden var heftigst. Det er en brav Soldat, som ikke frygter for at gaae i Ilden. Han saldt Fienden i Ryggen, hvorved denne kom i en dobbelt Ild.
4. I figurlig Forstand bruges det, naar man vil betegne Sindslidelser og bemærker: Hidslighed, Hestighed. Han brænder af Kærligheds Ild. Intet mindre end min Undergang kunde udslukke hans Brede's Ild. Hans Siæl flammer af Andagts Ild.
5. Ligeledes bruges det figurlig, naar man vil beskrive et Menneskes udbortes Handlemaade, og bemærker: Raskhed, Forrigthed, Hede. Denne gamle Mand har endnu megen Ild hos sig. Hans Vine ere fulde af Ild.
6. Det bruges og om Geist, Aand, Liv i Tale og Stiil. Hans Tale var fuld af Ild og Værdighed. Hans Stiil er vittig og fuld af Ild.
7. Siges det og om alt det, der ligner Ilden i Udseende. Himlen stod i een Ild af lutter Røddlys. Deraf: Ildfarve, Mosesild ic. Hendes Ansigt blussede som en Ild.
8. Biblen kalder de Fordømtes Straf og Vine Helveds Ild, den ewige Ild. Gaaer bort fra mig I Forbandede i den ewige Ild. Deres Dømme døer ikke, og deres Ild udslukkes ikke. Matth. XVIII. 8. 9.
9. St. Antonii Ild. Er en pestartet Sygdom, som viser sig med Rødhed i Huden, Kløen, brændende Smerte, og med Blegner, som gaae over i Brand. Saaledes kaldet efter St. Anton's Orden, som Pave Urban II. stiftede 1093, for at komme de med denne Sygdom Besængte til Hielp.
10. I Mineralogien kaldes det lysende Sten, hvormed Edelskene brætte Lydstraalerne Ild, og de forskjællige Farver, som denne Klarhed for Diet viser, kaldes Band. Brännich's Mineral. p. 28. S. 21.
11. Heraf havees og, især i daglig Tale, mange Talemaader og Ordspog, hvoraf kan nævnes følgende: Med Arbeide slaar man

Ild af Staal: Ild og Arbeidsomhed udsætter meger. At puste Ilden op: at gjøre een endnu mere forbitret. Man behøver ei at blæse ad den Ild, som brænder af sig selv: den som gierne og uden Andres Tilskyndelse gjør en Ting, behøver man ei at drive dertil. At øse Olie i Ilden: at gjøre Ondt værre. Der ulmer Ild under Asken (see Aske.) At gaae i Ild og Vand for een: at paa tage sig de største Besværligheder for een. Han fryer hverken Ild eller Vand: han frygter ingen Slags Fare. Er du kommen for at laane Ild? siges om een, der vil gaae bort, strax efter at han er kommen. Hvo som vil have godt af Ilden, han maa og fordrage Røgen: den som vil have det Gode, maa tage det Onde, som følger med. At have Ild i Rumpen, siges i lav Talebrug om den, som kan ingensteds være i Ro. (Holbergs Comœdier.) Brændt Barn er bange for Ilden: det Onde, man har forsøgt, lærer een at være forsigtig. Man er der helst, hvor Ilden brænder bedst: Enhver tager det bedste, han kan faae. Hver rager Ild til sin Rage: hver søger sin Fordeel. At komme imellem to Ild: at være i Fare paa begge Sider, eller fra to Kanter. Han er reddet som en Brand af Ilden: han er undgaaen en siensynlig Fare. Man kan snyde Ild af hans Næse: han er saare vred. At bære Ild i sit Forskæde: at holde paa det, man kan have Skade af. Den, der fattes Ild, leder i Asken, (see Aske.) Du skal i Ilden rage, om du vil Venner varme: For en Vens Skyld maa man ei undslaae sig for en lille Uleilighed. Ild og Blaar sammen tændes snart, siges til Advarsel naar unge Mandfolk og Fruentimmer have alt for megen Læilighed, at være i Censurum med hinanden. Der vil Træ til Ilden, om den skal brænde: der behøves Opmuntringer, om en Ting skal fremmes. Varm dig, medens du sidder ved

- ved Ilden 3: berien dig af Feiligheden. Da er Ild god inde, naar Huseglen hænger ude 3: det er godt at være i Varme i streng Frost. God Ild gjør hurtig Kof 3: naar man inret mangler, fremmes Arbeidet. Eiden Gnist gjør ofte stor Ild 3: en ringe Anledning afstedkommer ofte stor Fortred. At tænde den Ild, hvorved en anden varmes, siges naar een har Uvagen og en anden Fordelen.
13. Blandt de med Ild sammensatte Ord kan især mærkes:
- a) Ildaare (en) n. f. Kalbes paa Horn: qvæget Vlodaaren under Halen, fordi den aabnes i Betændelse; Sygdomme.
 - b) Ildagtig, adj. Brandbar; som har Ildens Egenkab eller Udseende.
 - c) Ildbaget, adj. Røget i Ilden. En Ildbaget Røge 3: Skolefage. (Langeb.)
 - d) Ildbeffen (et) n. f. Kalbes almindeligst Fyrbeffen; see Ordet.
 - e) Ildbestandig, adj. Som imodstaar Ildens Virkning uden at opstige og udsprede sig i Damp. Brännichs Mineralogie S. 1. S. 1.
 - f) Ildbestandighed (en) n. f. Den Egenkab at være ildbestandig.
 - g) Ildbjerg (et) n. f.
 1. Et ildsprudende Bierg.
 2. Figurlig: en stor sammendrygget Mængde af Ild.
 - h) Ildblegn (en) n. f. Det samme som Hedeblegn.
 - i) Ildbuk (en) n. f. Et Redskab af Jern til at sætte ved eller i Ilden, for at bære noget.
 - k) Ilddamp (en) n. f. Damp, som opstiger af Ild.
 - l) Ilddør (en) n. f. Døren for ved Ild: sedet paa en kemistovn.
 - m) Ilddrage (en) n. f. Kalbes almindeligst den flyvende Drage. See Drage Ro. 4. I Luften sees tit store Ildtugler med lange udskydende Straaler, som af Bønderne kaldes Ilddrager. Top. J. f. R. 20 S. p. 88. (Hammer.)

- n) Ilddyrkelse (en) n. f. Ildens Tilbedelse. Eneb. patr. Tilst. 6 S. p. 89.
 - o) Ilddyrker (en) n. f. Et Kjennefte, som dyrker og tilbeder Ilden, som en Guddom.
 - p) Ildbrændsel eller Ildbrandfel (et) n. f. uden pl. [Kalbes og Ilding.] Brænde til at gjøre Ild med; Brændsel; alt hvad man bruger til at brænde. Deton. Mag. V. p. 50. At tilskaae een fornødt Ildbrændsel. See Brændsel.
 - q) Ildbrand (en) n. f.
 1. Ilds Antændelse i Huse og Bygninger; Waadeild; Ildsvaade. Det var en stor, gyfelig Ildbrand. Her i Staden har været to forfærdelige Ildbrænde.
 2. Det samme som Brændsel, Brændevæed. I denne Egn er der stor Mangel paa Ildbrand. Huustrie og Ildbrand ere kostbare Ting her i Byen. Bønder maae lide deres Bygningstrømmer og Ildbrand. Christ. 3. Reces. Art 64.
 - r) Ildemmer, n. f. pl. Heed, gloende Uste. See Emmer.
 - s) Ildfad (et) n. f. Hedder almindeligst Fyrfad. See Ordet.
 - t) Ildfage, adj. obl. [Maaskee snarere af ild, malus, iracundus.] Kalbes den som kan hastig blive vred. (Moth.)
 - u) Ildfarve (en) n. f. En rødfuld Farve, som ligner Ildens Udseende.
 - v) Ildfarvet, adj. Som har en Ildfarve. Hedder og Brandgull.
 - x) Ildfast, adj. Som kan imodstaar Ildens forværende Kraft, som er fæstet for Ild. En ildfast Bygning. Det er gjort af en ildfast Materie.
 - y) Ildfasthed (en) n. f. Den Beskaffenhed at være ildfast.
 - z) Ildflamme (en) n. f. Den Lue, som opstaaer af Ilden. Vardlysene saae ud som Ildflammer. See Ildslue.
- a) Ild.

- z) **Jldflasse** (en) n. f. En Glaske fyldt med Krud, som tændes og kastes paa fiendelige Skibe eller Verker.
- ö) **Jldflod** (en) n. f. En Strøm af Jld: Jldstrøm.
- aa) **Jldflue** (en) n. f. En Art af Møg; hedder og Lysmøg. *Culex pipiens* Linn.
- bb) **Jldfom** (en) n. f. obl. Kaldes den hvide Afke paa Gløder. (Moth.)
- cc) **Jldfork** (en) n. f. En stor Jerngaffel, hvormed man rager op i Jld, at den skal brænde desbedre.
- dd) **Jldfunke** (en) n. f. En Funke eller Gnist, som stiger op af en stor Jld, eller og gloende Flager, som flyve af Jern, naar det smedes. Der fløi store Jldsfunker over hele Byen.
- ee) **Jldgang** (en) n. f. Jldens Gang, Strøg, Retning, Gart, it. et Rør i en Døn, hvorigiennem Jlden har sin Gart.
- ff) **Jldgitter** (et) n. f. Jerngitter i Fajance: Døne, for at beskytte Siderne imod Stød af det indfaste Brænde.
- gg) **Jldglands** (en) n. f. Glands, Skin som af Jld. B. S. Skr. N. S. 3 B. p. 551.
- hh) **Jldglød** (en) n. f. Kaldes almindeligst flet hen Glød. See Ordet.
- ii) **Jldgnist** (en) n. f. Det samme som Jldfunke. it. Den mindste Deel af en brændbar Materie. Der er ikke en Jldgnist paa Skorstenen.
- kk) **Jldgrube** (en) n. f. [Udtales og skrives af nogle Jldgrue. See Grue.]
1. Jldstedet i en Smedie: Esse eller Smelteovn. (Moth.)
 2. I visse stæandske Egne: det Sted paa Skorstenen, hvor Jlden lægges. (Junges Nordskall. Alm. Carakt.)
- ll) **Jldgryde** (en) n. f. Et Slags støbe Jerngryder med Abninger og Rist i, hvilke ere som bevægelige Comfurer, og bruges ligesom disse til at koge og stege paa med Besparelse af Brændsel.
- mm) **Jldhage** (en) n. f. En Jernhage paa en lang Stang, som Huse nedrives med

- i Jldbrand. Almindeligst Brandhage.
- nn) **Jldhede** (en) n. f. Den Hede, som kommer fra en brændende Jld, især paa en Camin eller Skorsteen.
- nn²) **Jldhiul** (et) n. f. J Fyrverkerier: et Hiul, som dreier sig rundt og udkaster Jld til alle Sider.
- oo) **Jldhøi** (en) n. f. [af Jld og Høi, collis.] Bruges poetisk om de i Mørket lysende Bølger. „J flydende Jldhøie de rullende gaar.“ Skibbrud. overs. af Obeligh. S. 117.
- pp) **Jldhuus** (et) n. f.
1. Køkken, hvor Jld gøres paa Arnes stedet. (Moth.)
 2. I Norge et Bryggers, eller det Huus, hvor man har Jldstedet. En Forstue, et Bryggers eller Jldhuus og Stolspebod. Top. J. f. N. 10 B. p. 44. Et Jldhuus hvor man brygger, bager og koger, fornemmelig om Commeren, it. tørrer Korn. Strøms Sundm. Beskr. p. 562. 1 D.
- qq) **Jldkage** (en) n. f. En Skottekage. (Moth.) See dette Ord.
- rr) **Jldkar** (et) n. f.
1. Alle Slags Køkkenkar, som man koger eller steger i ved Jlden, især Potter, Pander og Gryder. At kasse sine Jldkar hos Pottemageren.
 2. Et Kugelskar. Han skal tage et Jldkar fuldt af Gløder 2c. 3 Mose B. XVI. 12. Som Jld og Virak udt et Jldkar. Sprach E. 50. v. 9.
- ss) **Jldkasse** (en) n. f. Et Redskab af Jernblik med Laag, i Form af en Kasse, hvori man bringer Jld eller Gløder fra et Sted til et andet i Gaarden eller Huset, at Gnisterne ikke skulle flyve om og gjøre Støde.
- tt) **Jldkave** (en) n. f. En Samling af Jldfunker, eller Masse af Jld, som flyver om i Luften i Jldbrand. Der fløi store Jldkaver i Luften, da Slottet brændte.
- uu) **Jldkiste** (en) n. f. En Kiste fyldt med Krud, som bruges til Skib, for at sprænge

- at sprænge en Deel af Dækket i Luften, naar Fienden har entret; Brandliste.
- vv) Jidklemme (en) n. f. Kaldes af nogle en Jidtang.
- xx) Jidklode (en) n. f. En Klode, som bestaaer af Inter Jid. Solen troes at være en Jidklode.
- yy) Jidklov (en) n. f. Det samme som Jidtang. Kaldes og hos Noth Jidkløve.
- zz) Jidklump (en) n. f. En samlet Masse af Jid.
- zx) Jidkraft (en) n. f. Kraft som Jidens. B. S. Estr. R. S. V. p. 239.
- öö) Jidkrands (en) n. f. En Krands af Beg, Halm og Hamp, til at lyse med i Luften, under aaben Himmel: kaldes sædvanligen Begkrands.
- aa) Jidkugle (en) n. f.
1. J Fyrverkerier eller Lystild er det et Slags Raketter, som, naar de springe itu, danne lyfende Kugler i Luften. Artilleristerne have ogsaa forstieilige Slags Jidkugler eller Brandkugler.
 2. Et Luft:Phænomen, der samles af brændbare Materier i Luften, og seer ud som en Kugle af Jid.
- bbb) Jidkury (en) n. f. En Jernkury i en Don eller paa et Kyr, hvort Jiden lægges. Vid. Gelf. Skrivt. 1801:1802. 1 H. S. 107.
- ccc) Jidløs (en) n. f. Bruges substantiv for Jidebrand, Vaadeild. Der er en stor Jidløs i Kjøbenhavn.
- ddd) Jidsue (en) n. f. See Jidsue.
- eee) Jidmaling (en) n. f. Emaillemaling, eller Maling paa Porcellain og andre Ildfaste Legemer, fordi de paalagte Farver brændes ind deri. Gunkes R. H. 3 D. S. 441.
- ff) Jidmærke (en) n. f. Et Slags Ufrud. Dec. Mag. 3 B. p. 143. "Et Slags i Særdeleshed kaldes Jidmærke, muligen saa kaldet, fordi intet er vissere end at finde det Ugræs, hvor man har ladet fare Jid over, og brugt braatte Land, før man rybder og bryder Jorden op til

- Ager. Det er da som et Mærke efter Jiden; men den sætter sig og i gammel Ager." Det kaldes og Gederams og Gedsfogræs. (Strøm og Will). Epilobium angustifolium. Fl. Dan. Tab. 289.
- ggg) Jidmør, n. f. pl. (eller som Langebef skriver det: Jidmorie.) Emmer, gloens de Afte. (er brugeligt i Norge.)
- hhh) Jidmørser (en) n. f. Det samme som Jidmørter.
- iii) Jidmørter (en) n. f. En Jormørser, eller et Redskab af Metal, hvoraf Granater og Stene kan skydes. (Noth.)
- kkk) Jidoffer (er) n. f. Et Offer, som brændes ved Jid. See 2 Mose B. XXIX. 18. 3 M. B. VI. 10. 9. f. S. Et.
- lll) Jidordning (en) n. f. Forordning, som angaaer Jidebrand. (Langeb.) (Dens ne Jordanstning af det tydske Jener: Ordning, har fordm været brugt, men er neppe rigtig.)
- mmm) Jidorm (en) n. f. Bruges baade om den saa kaldte St. Haub:Orm (Lampyrus noctiluca) som lyser i Mørket, og om Salamanderen, som menes længe at kunne leve uskadt i Jiden.
- mm^m) Jidovn (en) n. f. En stærk hedet Ovn. "Og de skal kaste dem i Jidovnen." Matth. 13. 42.
- nnn) Jidpande (en) n. f. En stor Jernpande, hvori haues udglødede Kul, for at give Varme i Kamboder og andre Steder. (Noth.) See Ryerup's danske Skolehist. p. 20. Tervager's RipæCimbr. p. 201.
- ooo) Jidplade (en) n. f. Kaldes meest Fyrplade. See dette Ord.
- ppp) Jidpøl (en) n. f. En stor Masse af Jid. Bruges ikke lettetigen uden i astetiske og andre slige Skrifter.
- qqq) Jidpotte (en) n. f. Et Slags Jidkar med Glæder i, som bruges fornemmeligen af Gruentimmer til at sætte under Klæderne, for at varme.
- rrr) Jidprøve, (en) n. f. Det samme som Jernbryd. At underkaste sig en Jidprøve. Ros. Anch. Lovhist. 2 Udg. S. 8.

- sss) Jldpulver (et) n. f. Bestaaer af Svovlsøber i Forening med Kulstof, og har den Egenkab, at det antænder sig selv i Luften (Pyrophorus.) Abildg. og Viborgs Naturkyndighed S. 144.
- ttt) Jldpuster (en) n. f. En Puster eller Blæsebælg til at blæse Jlden op med i en Don eller Smedie, eller paa en Skorsteen.
- uuu) Jldrage (en) n. f. Er et Redskab, hvormed Jlden udtrages af Bagerovnen, naar Bagningen skal begynde. See Røkke.
- vvv) Jldregn (en) n. f. En Regn af Jld, dels den, som man fordom troede at være naturlig, dels som paa adskillige Maader frembringes ved Konst.
- xxx) Jldrist (en) n. f. En Rist, som bruges i Jldsteder, hvor der brandes Kul og Torv. See Rist.
- yyy) Jldrød, adj. Som i Rødhed ligner Jlden; rødfarvet eller rød af Udseende som Jld. Hele Himmelen var ildrød. Det Dyr's Hine ere ildrøde i Vinter. Hendes Haar er ildrødt.
- zzz) Jldrør (et) n. f. Røret eller Røret paa en Blæsebælg. B. S. Skr. N. S. 5 B. p. 241.
- aaa) Jldsfare (en) n. f. Den Fare en Jldbrand eller Waadeild medfører. At redde et Huus fra Jldsfare.
- ooo) Jldsinde, adj. See Ildsinde eller Ildfindet.
- a) Jldfindighed (en) n. f. See Ildfindighed.
- β) Jldskaar (et) n. f. Potteskaar, som man paa Landet bruger til at laane Jld ud. (Langeb.)
- γ) Jldskade (en) n. f. Brandskade; Skade som Jlden tilføier. (Langeb.)
- δ) Jldsee (en) n. f. Et Røffenredskab til at bære Gløder paa. (Moth.)
- ε) Jldskierm (en) n. f. En Skierm, almindeligst af Blis, som sættes for Jlden, at Heden ikke skal falde lige paa eller forurolige de nærliggende Personer eller Ting.
- η) Jldskovl (en) n. f. Det samme som Jldskuffe.
- θ) Jldskud (et) n. f. Jld, der skydes og farer frem igennem Luften. "Det skeer undertiden, at man synes ligesom Nordlyset skal gøre Gnist fra sig, som af et Jern, der smedes, naar det er nylig taget af Jldstedet; her see vi Marsagen hvorfor de Gamle har givet Nordlyset Navn af Jldflugler, Jldfunkler, Jldskud, flyvende Fakler &c." B. S. Sk. 8 D. p. 218.
- ι) Jldskuffe (en) n. f. Et Redskab af Jern, som bruges især i Done og paa Jldsteder, til at skuffe Jlden sammen, eller tage Asken ud med o. f. v.
- κ) Jldskugge (en) n. f. [af Isl. *Skugga* (Skjgge) eller *Skyge*, som seer langt borte.] Et Lustslyn, som seer haade høit og lavt i Luften, og ligner en Jld. Et Jldmeteor. (Moth.)
- λ) Jldsky, adj. Bange for Jld. (Langeb.) En ildsky Hest: som ikke er afrettet til at taale Skud.
- μ) Jldskyer (en) n. f. En Træart fra de molukkiske Øer og nogle andre ostindiske Egne; den modstaaer Jlden usædvanlig længe. (Scilago Bunius, Linn.) (Rasn.)
- ν) Jldslue (en) n. f. (Bruges meest i Pl.) En Lue som opkommer af en brændende eller blussende Jld. Fortærende Jldsluer. At redde een af Jldsluerne. Hans Hine vare som en Jldslue. Joh. Ab. 1. 14.
- ξ) Jldsnød (en) n. f. Den Nød, som Indbyggerne i en By eller Folkene i et Huus lides i ved Jldbrand.
- ζ) Jldspand, (en) n. f. Brandspand, som bruges i Jldsvaade. (Langeb.)
- ο) Jldspøite (en) n. f. Kalder almindeligst hen Spøite, som bruges ved Jldsvaade. See Ordet. (Moth skriver Jldspøite.)
- π) Jldsprudende, adj. Siges vel om alt det, som udspræder eller udlaster Jld, men dog især om et Bierg, som til disse Lider kaster

løfter Ild op paa en sprudende og voldsom Maade. Det store Ildsprudende Bierg Vena, Vesuvius, Hekla &c. Jafons Ildsprudende Lyre. E. Roses Oversættelse af Ovids Heroid.

f) Ildsprudning (en) n. l. Det, at noget udspruder Ild. Førend Ildsprudningen begyndte, saaes en tyk, sort Damp at opstige af Bierget.

g) Ildstaal (et) n. l. See Fyrstaal.

r) Ildsted (et) n. l. pl. Ildsteder.

1. Skorsteen, Arne, Fyrsted, et Sted, hvor man gjør Ild. Han stod ved Alterets Ildsted. Spr. L. 50. 1. 13.

2. Da enhver bostedende Familie almindeligen har sit særskilte Ildsted, bruges det og til at betyde en Familie. Her i Byen ere langt flere Ildsteder, end Huse og Gaarde.

o) Ildsteen (en) n. l. See Fyrsteen.

p) Ildstemmer (en) n. l. Et Redskab, som anvendes i Masovne. „Denne Steen anfaae han tienlig til Ildstemmer i Masovne.“ Top. J. f. N. 25 Hæfte S. 13.

x) Ildstotte (en) n. l. En Støtte af Ild eller som ligner Ild. Bruges i Bibelen, hvor Jehova gif for Israels Børn, om Ratten som en Ildstotte. 2. Rose B. 13. 21.

y) Ildstraale (en) n. l. En Straale, eller den Glands, som Ild giver fra sig. Saaledes siges og Lynildstraale, Ildstraale, Solstraale, &c.

z) Ildstraale, adj. Bruges meest poetisk, naar man vil beskrive noget af en ualmindelig Glands. Helgenes Ildstraalede Hoveder.

aa) Ildtribet, adj. Som har brandgule Striber. Ildtribet Slange. Stærk. volder S. 163.

β) Ildstys eller Ildshys (et) n. l. obl. Derved forståes det Baal, som i gamle Dage antændtes midt paa Gulvet for at varme Stuen, hvoraf Regen gif ud af et Hul overst og midt paa Taget, og

hvorigennem alt det Lys kom, som var i Huset, efterdi der ingen andre Vinduer var. „De drak Al ved Ildstys.“ B. S. Ef. 9 D. p. 127.

77) Ildsvaade (en) n. l. En ødelæggende Ildbrand; Waadeild. Fra Ilds og Vandsvaade frie os Gud?

dd) Ildsvælg (et) n. l. Kaldes i Digtersproget Canoner, Morsere og andre Stykker, som bruges i Krigen til at skyde med.

ee) Ildsværmer (en) n. l. Kaldes oftere flei hen Sværmer. Et Slags Raketter.

ff) Ildsvamp eller Ildfop (en) n. l. Bolerus ignarius. Fl. D. T. 953. See Fyrsvamp.

gg) Ildsvanger, adj. [af Ild og svanger.] Som er fuld af, svanger med Ild. Ildsvangre Tordenskyer. Ildsvangre Bierge.

99) Ildtang (en) n. l. pl. Ildtænger. En Tang af Jern, hvormed man tager noget i Ilden. Hedder og Ildflemme.

ii) Ildtoi (et) n. l. See Fyrtoi.

xx) Ildtønde (en) n. l. Læretønde med Spaaner og Halm, som antændes til Glædestegn. (Moth.)

xx²) Ildtørst (en) n. l. En heftig, brændende Tørst. „Af Ildtørst har jeg længe været plaget.“ Ohlenschl. nord. D. S. 393.

aa) Ildvæsen (et) n. l. Substant som er, eller holdes for at være af Ild. Mogle ansee Solen for at være et Ildvæsen.

μμ) Ildvarig, adj. Som længe holder Ild. B. E. S. nye Saml. 1 D. p. 229.

vv) Ildvifte (en) n. l. Et Redskab af Fedre, dannet som en udfoldet Vifte, hvormed man puster Ilden op. See Federvifte.

Ild, adv. compar. værre. superl. værst. [af Ild, malus. Svec. illa; Isl. illt.] udtrykker det Modsatte af godt og vel.

1. Paa en ond og skadelig Maade. Derved handler du ilde imod dig selv, værre imod din Kone, og værst imod dine Børn. At fare ilde med en Ting.

2. Paa en ondskabsfuld og haard Maade. At tænke, tale ilde om een. At svare een, til: tale een ilde. Ingen kan værre behandle sine Bønder.
3. Paa en ulghkelig eller uheldig Maade. Det gik ham meget ilde. Han kom ilde afsted, ilde af Dage. Det var ilde, at han ikke kom før. At være ilde faren.
4. Paa en ubehagelig eller ubequem Maade. Det lugter, smager ilde. At sidde, ligge ilde.
5. Paa en Maade, der ikke klæder godt, paa en urigtig, upassende og med Konstens Regler uoverensstemmende Maade. Han gaar meget ilde paa sine Been. Han bærer sig ilde ad dermed. Det er lutter ilde anbragte Vittigheder. Det Huus er ildebygget.
6. Paa en ugunstig, ufiærlig Maade. Tag mig det ikke ilde op. Han er ilde anstretten hos hans Foresatte. At være ilde tilfreds med noget. Du skal ikke see ilde paa din fattige Broder. 5 Mose B. 15. 9.
7. Paa en moralsk uanstændig, usømmelig, upassende Maade. Det klæder, lader meget ilde for unge Mennesker. At stikke sig, opføre sig ilde blandt Folk.
8. Uden nogen Rytte eller Fordeel. Den Tid, Illuag er ilde spildt. At hvad der koster paa den Dreng er ilde anvendt. Den Brede er ilde spildt, som ingen støtter om, : naar ingen bryder sig derom. Ordsprog.
9. Heraf have og nogle Talemaader og Ord: sprog, som: at fare ilde, siges om frugtsomme-lige Qvinder, der føde i Ulide. At høre ilde : lastes, dades. At see ilde ud, bemærker vel, at have et hæsligt og ubehageligt Udseende, men bruges især til at betyde: at have et sygeligt, svageligt Udseende. At gjøre Intet, er Begyndelsen til at gjøre Ilde. Den ilde skal fare, maa ofte selv hjælpe til .
10. Noth opregner en Deel Adj. som ere sammensatte af ilde, hvilke dog her ikke bør anføres, da de egentlig bør betragtes som to særskilte Ord, hvilket og Brugen hos de bedste Skribenter stadfæster. Saaledes f.

Ex.: ilde adspurgt, ilde berygtet, ilde brændt &c. De Ord, som kunne synes at burde undtages herfra, findes hvert paa sit Sted. Det er aldeles urigtigt at bruge ilde som et Adjectivum, f. Ex. en ilde Bane, ilde Epst m. fl.

Ilde (en) n. f. obl. [af ild, accuso.] Klage, Besværing, Klagemaal, især som man kom: mer frem med for Retten. Bruges i de gamle Love, hvor det og hedder Ildste. (Noth. Langebek.)

Ildbrand (en) n. f. See Ild, n. f.

Ildelugtende, adj. partic. Som har en slem, ubehagelig Lugt.

Ilder (en) n. f. Et lidet Vattedyr, Mustela Putorius. Linn. Den anretter Stade blandt Hønsene. Kalder og Jller og Iskaf: See disse Ord.

Ilder, v. a. obfol. [af ild, malus.] Fører Klagemaal over; anklager. It. for: drer ved Rettergang; fører Proces om eller med; (i hvilken Bemærkelse det ogsaa for: dunn har hedt Ildster.) Der har ingen ildet derpaa i saa mange Aar. (Langebek.) Hvo vil ilde Guds Udvalgte? (i en gammel Bibel: Oversættelse.) Heraf: uildet og ufiærligt, i gamle Breve.

Ilder, v. n. & a. [af Ild, ignis. Isl. *ellota*, ignem accendere, igne calefacere.]

1. Antænder Ild; lægger Ild i. Der maa ildes godt i Ovnen, skal den blive ret heet.
2. Opvarmer. At ilde en Badstue. Clausens Suorro. p. 672.
3. Har en brændende Smerte eller Smerte. Saa: ret ilder, eller: det ilder i Saaret.
4. Ilder op, v. n. imperf. Kommer i Brand. Nu begynder det at ilde op i Ovnen.
5. Ilder under, v. n. Gjør Ild under; At ilde under en Kiedel, Gryde.

Ildesindet, adj. (Skrives af de fleste i det Ord.) Siges om den som har et ondskabsfuldt Sind, en slet Tænkemaade. Hvo kan bente andet af sige ildesindede Mennesker.

Ildesmagen, adj. partic. Som har en
 slem og ubehagelig Smag.
Ildvorn, adj. [af ilde, malus og vorn.]
 Sletdannet. (Schade, over Morskse.)
Ilding (en) n. f. obf. [Isl. *illa*; ab *illr*, ma-
 lus.] Bleg, Vrebbleg.
Ilding (en) n. f. [af Ild, ignis.]
 1. Den Stierning at ilde.
 2. Det samme som Brændsel. (Schade, over
 Morskse.)
Ildingsbierring (en) n. f. [af Ilding og
 bierger.] Det at bierge Brændsel eller at
 føre Brændsel hjem. (Schade, over Morskse.)
Ildner, v. a. [af Ild.] Heder, ilder.
 (Men bruges i nogle jydskke Egne i Sørde-
 lesched om at hede Donen for at tørre
 Korn; hvormod „heder“ bruges, naar
 den ildes til Bagning.)
Ildning (en) n. f. [af dette verb.] Det
 samme som Ilding.
Ildst, adj. (See ild, malus.) Galen, ra-
 biosus. (Ehr. Pedersens Vocabular. 1510.)
Ildstke (en) n. f. obf. 1. Klage. See
 Ild n. f. obf. 2. Ondt Sindelag.
 Hvist. 1 E. S. 477.
Ildstet, v. a. obf. See Ilder, v. a. obf.
Ildstet, v. n. pafs. obf. At blive galen.
 (Ehr. Pedersen.)
Ildstet (en) n. f. 1. See Ildstet.
 2. Galenskab hos Gølf eller Hunde, rabies.
 (Ehr. Pedersen.)
Ildstet, adj. (Hedder og undertiden Ildst.)
 See ild, adj. No. 2. (Indst.)
Ildstet (en) n. f. Den Bestaafenhed
 at være ildstet. (Hedder og Ildstet.) Hen-
 des Ildstet (Ildstet) er uden Ige.
Ile (en) n. f. [Svec. *Il*; planta pedis; Isl.
Illerpr, solea. See Gudm. Andreæ Lex.
 Isl.] 1. Den haarde Hud, som især sæt-
 ter sig under Tødderne, og udgør der lige-
 som en Soale (callus.) (Moth.)
 2. Det underste Stykke af Floven (Læber) som
 Bænet (Skæret) sættes paa. Landhuush.
 Geist. Skrift. 2 D. p. 51. (Sommerfelt.)
Ilen (en) n. f. [af iler.] Hasten, Skynden.
 Al din Ilen er omsonst.

Ilen, adj. partic. [af iler.] Som skynd-
 der sig meget. Bruges og adverbialiter
 og bemærker: meget hurtigen, hastigen.
 Der kom et ilende Bud fra ham. Hvor-
 for kommer du saa ilende? Med ilende
 Gied.
Iler, v. n. [Svec. *ila*; Germ. *eilen*, fes-
 tinari. Iher vil udlede det af Svec. *Il*,
 planta pedis.]
 1. Anvender Hastighed i Gang, Bevægelse el-
 ler andre Handlinger. Haster eller skynder
 mig meget. Du behøver ikke at ile saa
 meget. De ilede alle hen til Stedet. Han
 ilede dem til Undsætning. Der maa iles
 med Bryllupet.
 2. Iler bort, v. n. Haster, stræber for at
 komme bort fra et Sted. Saasnart Rou-
 gen havde reist sig, ilede alle bort.
 3. Iler efter, haster, skynder sig for at komme
 efter paa Veien og naae een. Han ilede
 efter dem, men forgieves.
 4. Iler ind, v. n. Haster, skynder sig for
 at komme et Sted ind. Det saae ud til
 Regn, og alle ilede ind i Byen. Han
 ilede ind i Huset, da han saae Politiet.
 5. Iler med, v. n. Haster for at faae noget
 færdigt eller bragt i Orden. Du behøver
 ikke at ile med Arbeidet. Hvorfor iles der
 saa meget med Bryllupet?
Ilfærdig, Ilfærdighed &c. See Iil.
Ilig, Iligen &c. See Iilig &c.
Iligemaade, adv. [af præp. i, lige og Maas-
 de.] Saaog; ligeledes; ligesom ogsaa;
 paa samme Maade. Jeg er iligemaade
 meget fornøiet, misfornøiet dermed. Han
 bestænkte og iligemaade Tabernaklet. Ebr.
 IX. 21.
Iling (en) n. f.
 1. (Af verb. iler.) Den Stierning at ile;
 Hast; Skynding; Hasten.
 2. (Isl. *El* eller *Jel*, nimbus.) Hastig Regn,
 som snart gaaer over. Det er kun en Iling.
 Undervejs fik vi adskillige Ilinger paa os.
 (Hedder i Jylland Cel.) Man siger og
 Hageliling. Naar Regn, Hagel og Sne
 falder

falder med stærk Storm falbes det Byge (eller i Sømandssproget Boie.)

Flingeveir eller **Flingsveir** (et) n. l. Ustaa-
digt Veirligt med korte og afvejlende Flin-
ger, naar det snart er Regn, snart Tørre-
veir. Sligt Flingeveir hindrer ikke Hø-
sten sænderligt.

Flinggræs (et) n. l. (Norst.) Navn paa en
Plante. *Gentiana campestris*. Fl. D. T.
367. Mark Enzian. (Viborg.)

Flif } (en) n. l. Ere Benævnelser paa Fl-
flkat } deren. (Moth.)

Flifer, v. n. Imperf. ifkede. Sup. ifket.
Skyder sig sagtelig frem. (Moth.)

Fler (en) n. l. [Skrives og Flider. See dette
Ord. Cambr. Brit. *Fltyr*; Germ. *Fl-
tis*; Norv. *Illing*.] Deraf:

1. **Flerbo** (en) n. l. Det Sted, hvor Flere
opholder sig, og har sit Leie.

2. **Flerfælde** (en) n. l. En Fælde, til at fange
Flere i. Den kaldes og **Flerkiste**.

3. **Flerhul** (et) n. l. Et Hul eller Hule, som
Fleren graver.

4. **Flerkiste** (en) n. l. Det samme som **Fler-
fælde**.

5. **Flerskind** (et) n. l. Skindet af en Fler,
som bruges til Pelsværk.

Flisop. (Norst.) Navn paa en Svampart.
Bolus igniarius. Fl. D. T. 953. Kne-
ste Rørhat. (Viborg.) See **Flisvamp**.

Fliske, **Flter**. See **Fliske**, **Fltler** &c.

Flter (en) n. l. See **Flter**.

Fluffelse (en) n. l. Den Gierning at lukke
noget i eller sammen.

Fluffer, v. a. **Luffer** i. Egentlig om Porte,
Døre &c. **Luffer** i Laas.

Flmaaler, v. a. See **maaler** i.

Flmængelse (en) n. l. [af **flmænger**.] Den
Gierning at **flmænge** eller det at **flmænges**.
Ved **Flmængelsen** af flige Ting maa det
blive reent fordervet.

Flmænger, v. a. **mænger** i. [Bruges meest
i præf. part.] Blander sammen, kommer
iblandt hverandre.

Flmber eller **Flmber** (en) n. l. [Kaldes paa
Færøe **Flmbrim**; i Island **Heimbrimi**.]
En stor Havfugl i Norge, Finmarken og
flere Steder i Norden, af Størrelse som en
Gaas. Pontoppidans N. Nat. Hist. Det
samme som **Enimergaas**. See **Ordet**.

Flmedens, adv. [Contr. **imens** og **medens**.
Isl. *medan*, *dum*, *interea*; Svec. *eme-
dan*.] Tilfiendegiver en Tid, bestandig
med Hensyn til to eller flere forskellige
Handlinger, som i samme foregik eller fore-
gaae, og kan i Tiden sættes saavel i For-
sætningen som i Eftersætningen; i den Tid
eller Stund, imidlertid, saalænge noget
fler. **Flmedens** dette foregik. **Flmedens**
du gaaer til Byen, vil jeg pløie Ageren.
Han svømmer i Vellyst og Overflod, im-
dens hans Familie sukker under den dybeste
Nød. **Flmedens** han sad og talte, kom
der et Budskab fra Kongen. Lad os im-
dens hvile os lidt, (elliptisk for: imdens
dette eller hiint fler; imidlertid.) (Nogle
nyere Skribenter have brugt **imdens** i Ste-
det for **Præp.** i eller under; f. Ex. **Flme-
dens** de første Aar af hans Regjerings-
tid. **Flmedens** hans Søns Mindreaarighed.
(Minerva. Aug. 1802.) Men dette, bør
ingenlunde efterlignes.)

Flmellem, præp. For **Flmedlem**. [Isl. *medal*,
amedal, *milli*, *imilli*, *millum*, *imillum*,
inter, in medio; deraf **Middel**, Isl. *me-
dal*, *medium*, *remedium*.]

1. Betegner en Tilværelse i et Rum, som ad-
skiller to eller flere Ting, og har Hensyn til
de Etkanter eller Grændser, hvori en Ting
er indsluttet af to eller flere andre, i Hen-
seende til Sted, Tid, Rum eller Forstand.

a) Egentligen:

1. I Henseende til Stedet, naar man be-
skriver en Beliggenhed eller Tilværelse.
Flmellem Skoven og Søen er en yndig
Dal. Høven ligger imellem Skoven
og Stælland. At faae sin Finger flemt
imellem en Dør (i: imellem Døren og
Dørstolpen.) Drengene paa Gaden have
en druffen Kiærling imellem sig. —

Uegentl.

Ugentligen: han har mange Penge imellem Hænder.

2. I Henseende til Rummet, hvorved to Ting adskilles. Der er 4 Mil imellem Kjøbenhavn og Roskilde.

3. Med Hensyn til en Bevægelse, hvorved noget bringes i Midten af to andre Ting: Han satte sig imellem sine to Søstre. (Derimod siger man rigtigere: Han satte sig midt iblandt alle Fruentimmerne.) "Egystæen-kom imellem Egypternes Hær og imellem Israelliternes Hær." (Her er Ordet overflødigent gientaget.) 2 Mose B. XIV. 20.

4. I Hensyn til Tid, naar man vil betegne en vis Periode, fra eet Tidspunkt til et andet, i hvilken noget er skeet eller skal ske. Ryndelmisse falder ind imellem Juhl og Fastelavn. Imellem Christian den 4de og Christian den 7de have 5 Konger regieret. Han er imellem 18 og 20 Aar. Ugentligen: At leve imellem Haab og Frygt. Han giver mange Penge ud imellem Aar og Dag : Aaret igienue.

b) Ugentligen bruges denne Præposition om tvende Ting, der have en tredje tilfaldet, hvorved de enten forbindes eller adskilles, eller som paa anden Maade udtrykker et Forhold eller en Sammenligning. At stifte Venstabs imellem Folk. At sætte Splid imellem to Brødre. Der er snart Fred, snart Krig imellem disse to Folk. Imellem at tale og at handle er der stor Forskiel. Der er ingen Sammenligning imellem ham og hans Brøder.

c) Der gives adskillige særegne Talemaader, hvori denne Præpos. forekommer; s. Ex. Det bliver imellem os : lad det ikke blive bekiendt for nogen anden. At være imellem Kniv og Bæg. See Kniv. Det staaer imellem begge, er imellem begge : Udsat; det er usikkert, eller det er hverken ondt eller godt. Der er os intet videre imellem : alt vort Mellemværende er afgjort. Der er kommet os noget imellem : vi ere blev-

ne ueens over noget. At lægge sig imellem noget : søge at bilægge ved Mellemhandling. Han skal dømme os imellem.

d) Forskiellen imellem iblandt og imellem synes at være den: at imellem fornemmelstgen haver Hensyn til to, og iblandt til flere Gienstande; og deraf: at imellem bruges, hvor man tænker sig Orden, men iblandt, hvor man tænker sig Uorden. Han fastede en Penge iblandt de andre : i en Hob med de andre; men: han lagde en Guldmünt imellem to Sølsøpønge : i Midten. Et Parertræ stod imellem to Æbletræer; men: der staaer Ufrud iblandt Hveden. Man siger: at stifte Venstabs imellem Folk; men: at sætte Splid iblandt Folk. (S. Sporons Censurpige danske Ord. 3 St. S. 24.)

II. Imellem bruges undertiden adverbialiter for imellemstunder, undertiden. Han kommer dog imellem ud til os. "Jeg taler imellem uden at tænke." Sneedorffs parr. Tilf. 1 Bd. S. 315. — Samme Bemærkelse har engang imellem. Jeg ser ham engang imellem om Søndagen. Engang imellem kan det ikke skade.

Naar denne Præposition staaer alene, bruges sædvanligst imellem; i Sammensætninger altid mellem; s. Ex. Mellemhandling, Mellemkomst, Mellemværende, o. s. v. hvilke Ord findes efter mellem. Imellemstunder, adv. [af Stund, hora.] Nu og da, undertiden, engang imellem. (I daglig Tale.)

Imen, adv. obsol. [contr. af imedens.] Saa længe som, imedens. "Imen de ere ved fuld Mact oc vofelde." Ehr. 3. Reces. Art. 27. Rbh. 1590. (I en ældre Udgave staaer emeden.) [Vaa Landet og i daglig Tale er det endnu i Brug.]

Imens. See imedens.

Imham (en) n. s. [Germ. Imhamen]. Kaldes i Bogtrykkerier den Strikke, som sættes i Bevægelse med Goden, for at faste Remmiken ned paa Papiret, hvorpaa der skal trykkes.

Imid-

Imiddelstund, adv. Det samme som imidlertid. "Da skal han imiddelstund nyde sult og fast Tryghed.," Hvitfeld I. 1. p. 559.

Imidlertid, adv.

1. Imedens noget sker eller foretages, saa længe. — Imidlertid bruges rigtigt absolute; imedens derimod med Hensyn til og i Sammenhæng med en Eftersætning. Han er nu gaaen hen til hans Fader; imidlertid kan vi bese hans Bøger. Derimod: lad os bese hans Bøger, imedens han er borte. Det varer længe inden han kommer igjen; imidlertid (i: imedens han er borte) ville vi sætte os ned.
2. Det tilkiendegiver og en Overgang i Taler, og bemærker da: alligevel, dog alligevel. Jeg bliver imidlertid ved hvad jeg har sagt. Jeg kan imidlertid ikke indsee hvad der har drevet ham hertil.

Immer, adv. [Et tydt Ord, som ved lang og hyppig Brug har faaet et Slags Vorgesret i daglig Tale.] Altid, stedse, bestandigen. Han er immer den samme.

Immerfort, adv. [Om dette Ord gielder det samme som om immer.] Bestandigen, stedse, uden Afbøelse.

Immerhen, adv. Det samme som immerfort. "En af vore latinske Annaler, den samme som Hvitfeld immerhen har brugt." B. S. Skr. IV. p. 7.

Imod, præp. See mod og Modt. [Svec. *mot*; Isl. *mot*, *moti*, *a moti*, *i moti*. Svarer til Latinnernes *contra*, *circa*, *erga*, *obviam*, *admodum*, *versus*, *sub*.] Udtrykker i Almindelighed den ene Siensstands Forhold til den anden, eller Retning hen til den anden, saavel under Hvile som Bevægelse; og har da Hensyn:

1. Til en vis Stilling, til et Sted, som noget vender hen til, eller bevæger sig til. Imod Syd, Nord, Øst, Vest. Han reed lige hen imod Skoven. Han vendte sig imod Lyset. Han gik imod Fienden. Jeg kom ham lige imod i Døren. (See imøde.) Chorret vender imod Øst og Taarnet imod Vest. Imod betegner saaledes ikke egentligen, at

man kommer til Stedet; men kun at Bevægelsen sker dithen.) Undertiden bruges hellere ad for imod. Han reed ad Skoven til. Han tog Veien ad Byen til.

2. Til en Siensstand, være sig Tid, Sted eller Tal, som noget nærmer sig til; da det bruges adverbialiter, og bemærker det samme som henimod, henved, nær ved, nær til. Imod Aften. Imod Natten, imod Dagen. Imod Sommeren. Der staaer en fin Høst imod Enden af Vogen. Vi vare alt komne imod Byen, da han mødte os. Der falder imod tusinde Mand. "Om tre Timer imod;," i: henimod tre Timer. Skonnings hed. Philof. S. 406.
3. Ugentligen: med Hensyn til en Person, som behandles vel eller ilde, eller til andre moralske Forhold. At være vel eller ilde op imod een. At være gæmild imod de fattige. At være streng imod sine Folk. At vise Ligegyldighed imod Trudler og Formaninger. At gjøre imod andre, som man selv vil hændes og have.
4. Med Bibegreb om en Modstand, Modsatning, Uoverensstemmelse, eller et Uheld. (S. tværtimod.) "Hans Haand skal være imod hver Mand, og hver Mand's Haand imod ham.," 1 Mose B. XVI. 18. At kæmpe imod Brodden. At kæmpe imod Ulykken, imod Overmagten. At fælle imod Vinden. (Figurligen: han er altid imod Strømmen, i: han vil aldrig hvad andre ville.) At løbe med Hovedet imod Væggen. At handle imod een's Befaling. Det er imod mine Grundføringer. Naar Gud er med os, hvo kan da være imod os? Det skete imod min Villie. Synd imod Naturen. Det er imod Villighed, imod Fornuftens Regler. Imod al Formodning. Den almindelige Mening er ham imod. Lykken er ham imod. Han er mig imod ved alle Leiligheder. Jeg vilde ikke gierne gjøre ham imod (i: gjøre noget, som er imod hans Ønske og Villie.) Det er mig meget imod; elliptisk for: det er imod min Villie. (Det synes saaledes, at denne Præpos. kun sæt

tes bag Pronominer; men stedse foran Substantiver.)

5. Tillige med et Vibegreb om afværgende Hielp og Medbirkning. Det er et godt Midbel imod Forgift. Bevægelse er det bedste Raad imod Skisrbug. At søge Ly imod Uveir. Bag Muren sætte de Skierm imod Fiendernes Rugler.
6. Med Vibegreb om en Sammenligning: At holde en Ting imod en anden. Du er en Dreng imod ham. Imod een Gode der ti Slette. Hvad er du imod ham? Hvad er Døden imod et saadant Liv? "Som en Bandedraabe af Habet, saa ere tusinde Aar imod Evighed." Spr. XVIII. 8.
7. Med Vibegreb om en Erstatning, Ombytning, eller gienfaldig Forpligtelse. Jeg betalte ham Pengene imod hans egenhændige Bedrøft. Han blev uddøret (af Krigssangenskab) imod en fransk General. Han blev løsladt imod at stille Sikkerhed. Jeg tør sætte, vadde ti imod een.
8. Med Vibegreb om noget, som gides eller overantvordes. (med verb. tager.) At tage imod noget. Jeg tager imod Deres Tilbud. Jeg har taget imod de Varer, som Skipperen bragte. See modtager.
9. I ældre Skrifter staaer det undertiden, hvor vi nu bruge til. "Bøde imod Bonden Skaden igien." Chr. 3. Reces. Art. 9. "Bøde imod Dommeren 3 Mark." ibid. Art. 10.
10. Imod og med kan undertiden, men ikke altid, bruges i Fleng. S. Ex. det er lige meget, enten jeg siger: at stride med sin Fiende, eller imod sin Fiende; og dog kan man ikke sige: at holde Fjelslag imod Fienden; men her maa bruges med. (Det synes som med bruges hvor Gienstandene ere nær hinanden (cominus), og imod i det modsatte Tilfælde (eminus). Undertiden giver med een Mening, og imod en anden. At stride med Døden siges kun, naar der tales om Naturens egen Virkning; men siger man: han kæmper imod Døden, da betegnes, at Personen selv stræber at fordrive eller und-

gaae Døden. (Jof. Høisgaard's danske Syntax. p. 102.)

11. Mærkelig er den Forskiel, som er imellem at sige: at gjøre een imod, og: at gjøre vel, eller ilde imod een. See ovenfor No. 3 og 4.
 12. I Sammensætninger bruges oftest og almindeligst mod i Stedet for imod; saasom modstaaer, Modstand, modsætter, Modsatning, modstræber &c. Hvilke Ord derfor maae søges efter mod. Sættes derimod Præpositionen bag efter Verbum, da bruges med lige Betydning imod; saasom: at staae imod, sætte sig imod, stræbe imod o. s. v.
- Imodpave (en) n. f. [Lat. *antipapa*. See Modpave.] En Pave, som er valgt imod en anden Pave af et andet Parti. (Hvitefeldt i Bispekrøn. Langebek.) [Dette Ord er gjort imod Sprogets Analogie.]
- Imodsigelse, Imodstand, Imodstander &c. See Modsigelse, Modstand, Modstander &c.
- Imodstandig, adj. Som er imod, ublid, ugunstig. "Loffen var dem ublid og imodstandig." (Bedel's Saxo S. 252.)
- Imodstridig, adj. See gienstridig, modstridig.
- Imodtagelig, adj. See antagelig.
- Imodtagelse, imodtager, &c. See Modtagelse, modtager.
- Imøde, adv. See Møde.
- Impe, imper; See ympe, ymper.
- Imperialstil (en) n. f. Saaledes kaldes den største Skrift, som findes i Bogtrykkerierne. "Overskriften var skreven med rød Imperialstil." Sneedorffs Tilsk. 1 B. S. 104.
- Ind, præp. [Isl. *inn*; Germ. *ein*; Gr. *ἐν*; Lat. *in*.] Den er det modsatte af ud, og bemærker:
- a) Uden fra, naar der tales om en Bevægelse til et Sted. At gaae ind. At tage een ind i Huset. At see ind af Døren, af Vinduet &c.
 - b) Til Stedet, naar man i Tanterne modsætter det Udenbige. Skibet lagde ind

ind i Havnen. Han gik dybere ind i Landet. Seile ind i Nordsøen.

c) Om Tiden; og fastsætter da Begyndelsen af et Tidsløb. I Dag gaaer Maanen ind. Ved Jævnindgaaen gaaer Foraaret og Efteraaret ind. Aar ud og Aar ind: det ene Aar efter det andet.

d) Denne Præposition bruges og i nogle særegne Sæmmeaader, som: at tage Medicin ind: bruge Medicin. Han veed hverken ud eller ind: han veed slet ingen Besked; ic. Men da disse forskellige Bemærkelser egentligen hænge af det tilføjede Verbum, hvormed Præpositionen ind almindeligen kan sammensættes, saa forklæres de hver paa sit Sted.

e) Ind er undertiden ogsaa en Partikel, som forholder Begrebet af visse Adjektiver og Verber, hvortil den sættes. S. Ex. indærgret, indarrig, indond, o. s. v.

f) Med Præpositionen ind ere mange Verber sammensatte, af hvilke nedenfor opregnes de, som enten allene bruges med Præpositionen og Verbet i eet Ord, eller hvor denne Form kan bruges jævn: sides med den anden, som kræver Præpositionen adskilt fra og bag efter Verbet. Herved kan mærkes: at den Brug, at sætte Præpositionen bag efter Verbet, nærmer sig meest til det daglige Livs Sprog, i hvilket mange af de med Præpositionen ind sammensatte Verber seld: den bruges anderledes, end i den partikulære Form.

g) Ind ad bruges:

a) Med Hensyn til en Giennemgang, eller en Bevægelse fra et Sted til et andet igiennem et tredie. Derimod bruges ind af med Hensyn til det Sted, hvorfra man kommer ind i et andet. Jeg seer een gaae ind ad en Dør, naar jeg seer, at han vil igiennem den, men veed ikke, om han er kommen ind. Jeg troer, han er kommen ind af Døren, naar jeg seer ham paa den anden Side af Døren,

eller seer, han er kommen igiennem den. Han kom ind af Haven, ind af Gaarden: giver tilkiende, at han har været ude i den Have, i den Gaard, som hører til Huset, han kom ind i. S. Høisgaard's danske Syntax S. 287.

β) Adverbialiter bemærker ind ad ogsaa en Bevægelse, Boining eller Retning ind efter, ind til, inden til (indværdt) og modsættes ud ad. Den Side som vender ind ad, er den smukkeste. Grenen har bøiet sig ind ad. Han gaaer meget ind ad paa Benene (ind til Beens).

h) Ind af. See ovenfor.

i) Ind efter, bruges undertiden adverbialiter i Steden for ind ad.

k) Ind i, saaledes at noget er inden for visse Grændser, eller indsluttet i en Ting. Han kom ind i Riget. Han gik ind i Huset. At stifte Røglen ind i Laasen.

l) Ind imellem, saaledes at een Ting gandske er omgivet af eller blandet med en anden Ting. Han lagde Ruslader ind imellem Tæier.

m) Ind paa, tæt ind til. At løbe ind paa een. Han løb mig lige ind paa Livet. Det er uforstammet, saaledes at trænge sig ind paa Folk.

n) Ind til. [Maas ikke forbyttes med Præpos. og Conjunctionen indtil, usque eo, usque ad.] Tæt til, op til. Han trykkede mig ind til Væggen.

Indaandelse (en) n. f. Den Gierping at indaande. Indaandelsen af en reen Luft er vigtig for Sundheden.

Indaander, v. n. og a.

1. v. n. Trækker i mig ved at aande. Paa Biergene indaander man en reen Luft. See aander ind.

2. v. a. Indsløder, indgiver ved Begjæring. Indadbsiet, adj. partic. Som er bøiet ind ad, eller ind efter. En indadbsiet Green.

Indæder, v. a. & recipr. imperf. indaad. sup. indædt.

1. Eder eller gnaber ind til de indvendige Dele; trænger ind i og fortærer eller opløser. Bruges meest recipr. "Farvede Syrer indæde sig temmelig dybt i Marmors arterne." Brännich's Mineral. pag. 15.
2. Figurligen, om at stule eller tilbageholde Udbruddet af en Lidenstabs eller Sorg. Han indaad sin Harm. Hun tør ei beklage sig, men maa indæde Sorgen i sig. (J lav Talebrug).
- Indædser, v. a. Graver Figurer eller andet ind i Staal og Metal, fornemmelig ved Hielp af Skelevand. See ædser.
- Indædt, adj. partic. [af indæder.] Siges i Jylland i Stedet for forædt.
- Indæster, v. a. See æster ind.
- Indæstning (en) n. l. Den Gjerning at ælte noget ind. Indæstning med Vand. (Landh. Self. Skr. 1 D. S. 189.)
- Indærgreter og
- Indærgreter sig, v. imperf. & recipr. Harmer, frænter hestigen; harmer sig hestigen, ærgreter sig meget og indvortes over noget. Det vil ret indærgre ham, at faae dette at vide. Man maa ret indærgre sig over saadan Dødsfæle. (J daglig Tale.)
- Indæfter, v. a. Indfræver, indfalder, fordrer ind; it. paastaaer at en Person skal indfinde sig, indstævner. At indæfte een for Retten.
- Indæstning (en) n. l. Den Gjerning at indæste.
- Indager, v. a. Riser ind, bringer noget paa Bogn ind i eller til et Huus. Han har næsten indaget alt sit Korn.
- Indarbejder, v. a.
1. Med megen Umage og Besvær, ved strengt Arbejde at bringe eller føre noget ind. At indarbejde et Skib i Havnen.
2. Figurligen bruges det og om Studeringer og megen Eftergranskning; at sætte sig ved Klid ind i en Materie. Han har ret indarbejdet sig i denne Sag, i Forfatterens Mening.
- Indarrig, adj. Som søger at dølge sin Arrighed hos sig selv. Man kunde see paa ham, at han blev ret indarrig, siomt

- han intet lod sig mærke. It. meget arrig. See ind, e.
- Indartet, adj. [Af Art, indoles, natura.] Medfødt, naturlig, hvad een har af Naturen. Det er ham indartet. (Langebef.)
- Indavler, v. a. imperf. indavlede; sup. indavlet. Høster ind, avler, kaffer Afgrøde af Jorden. Han har indavlet meget Korn i Aar.
- Indavling (en) n. l.
1. Indhøstning, den Gjerning at samle Jordens Afgrøde.
2. Det man indhøster, det man af Jordens Afgrøde har indsamlet. Disse Erter er af forrige Aars Indavling.
- Indbaader, v. a. imperf. indbaadede; sup. indbaadet. [Af Baad, scapha.] Fører, bringer ind paa Baad. At indbaade Gode.
- Indbærer, v. a. imperf. indbar; sup. indbaaret; partic. indbaaren. Bærer eller bringer noget udvendig fra ind. Jeg saae, at han blev indbaaren paa Hospitalet. See bærer ind.
- Indbager, v. a. imperf. indbagede; sup. indbagt. [Bruges meest i part. past.] Bager heelt igiennem, giennembager. See dette Ord.
- Indbanker, v. a. imperf. indbankede; sup. indbanket. Slaaer ind, driver ind ved Slag. At indbanke et Esm, en Nagle. Figurligen: at indbanke een noget i Hufommelsen o: ved Hug og Slag at fæste det i hans Erindring.
- Indbark (en) n. l. Den tynde og fine Hinde, som ligger imellem Træstammen og den udvendige grove Bark. Kalles og Bast. See Ordet No. 1.
- Indbarker, v. a. Tilbereder vel med Bark, garver eller hærder noget ved at lægge det i Bark, saalænge til det har nok. Dette Læder er ikke nok indbarket.
- Indbarket, adj. partic.
1. Som er vel tilberedet ved at ligge i Bark.
2. Figurligen, om en Hud, der af Ureenlighed, Sved og Sol er ligesom overtrukket med

med en Skorpe. Han har en indbarket Hud. Hans Ansigt er indbarket af Svæd og Sved.

Indbedelse (en) n. f. Den Gierning at bede een til Giest. See **Indbydelse**.

Indbeder, v. a. imperf. indbad; sup. indbedet.

1. **Indbyder**, beder til Giest. See **indbyder**.

2. **reciproc**: indbede sig hos een, anbede sig hos een, bede om hans Gunst og Godhed. (Langebet.)

Indbesatning (en) n. f. Den Gierning at indbesatte noget, **Indbegreb**. Med **Indbesatning** af det foregaaende.

Indbesatter, v. a. imperf. indbesattede; sup. indbesattet. **Indeholder**, omfatter, indeslutter, har i sig. See **fatter** og **besfatter**. Den Bog indbesatter mange Ting. At indbesatte meget i saa Ord.

Indbegraver, v. a. imperf. indbegrov; sup. indbegravet. Bruges undertiden for: begraver, indgraver. Han indbegraver sig i sine Bøger, Studeringer.

Indbegreb (et) n. f. Omfatning, **Indbesatning**, den Gierning at indbegribe noget; it. det som indbegribes. "Almindelige Reglers **Indbegreb**." Sneedorff's Tilst. VIII. S. 180. Dette er **Indbegrebet** af det Hele. Det hele **Indbegreb** af vore Pligter.

Indbegriber, v. a. imperf. indbegreb; sup. indbegrebet; partic. indbegreben. Læser noget under eller tilfældig med noget andet, indbesatter, iberegner, føjer til det foregaaende. Den øvrige Rest dermed indbegreben. Dette er ikke med indbegrebet.

Indbekommer, v. a. Modtager, faaer ind, bekommer. Vid. Selsk. Skr. V. p. 79.

Indbemælder, v. a. imperf. indbemældede; sup. indbemældt. [I gammeltdags Cancelliestil.] Afgiver eller indgiver en Beretning, gjør en Anmeldelse til et Collegium, i Følge sit Embede. Efterat Sagen var indbemældt for Cancelliet.

Indbenævner, v. a. Rædner under eet, eller tilfældig med noget andet. (Bruges steds den uden i part. pass.)

Indberegner, v. a. See **iberegner**, som er mere brugeligt.

Indberetning (en) n. f. En Kristelig Anmeldelse, Beretning om en Ting, som er foregaaen eller forsvet.

Indberetter, v. a. imperf. indberettede; sup. indberettet. Indgiver til Øvrighed eller andre en Beretning om noget, som er foretaget eller skeet. See **beretter** No. 2.

Indbetager, v. a. imperf. indbetog; sup. indbetaget. Findes i ældre Skrifter brugt for: betager, indtager. "Saadanne Hofsvadser have Herrens Hjerte og Sind forblindet og indbetaget." (Skonning's Ratsenes Rettergang. 8 Cap.)

Indbetler sig, v. recipr. Erhverder sig Gunst eller Fordeel ved Krypberi og Tryglen. At indbetle sig i et Embede.

Indbierger, v. a. See **bierger ind**.

Indbiergning (en) n. f. [Af ind og bierger.] Sankning i Hnns, den Gierning at sanke eller bringe i Hnns. See **bierger**, No. 6.

Indbilder, v. a. imperf. indbildte; sup. og partic. indbildt. See **bilder ind**, under **bilder**, No. 4. Det bruges lige ofte i begge Former.

Indbildet sig, v. recipr. See **bildet sig ind**, under **Ordet bilder**.

Indbildning (en) n. f. [Af indbilder.]

1. Den Støtens Handling eller Tilstand, da Indbildningskraften er i Virksomhed, da man indbilder sig noget. Jeg kan gienkalde mig hans Billede ved Indbildningen. Det er et Foster af Indbildningen.

2. En Forestilling, som fremvirkes ved Indbildningskraften, en falsk Tanke, ugrundet Forestilling. Hans Egidium er kun Indbildning. Han gjør sig mange underlige Indbildninger. Indbildning er værre end Pestilens. Ordsp.

3. Ugrundet Forestilling om sine egne Færdigheder; Stoltthed, Hovmod, store Tanter

Tanker om sig selv. Han er fuld af Indbildning. Hans store Indbildninger have gjort ham forstyrret i Hovedet.

Indbildningskraft (en) n. f. uden pl.

1. Den Evne i Sjælen til med Bevidsthed at fornye en Forestilling om fraværende Gjenstande. En stærk, levende, rigtig, rigtig Indbildningskraft. En forværret Indbildningskraft: som er opfyldt med flettede, urene Billeder. En svag, indskrænket, langsom, fattig Indbildningskraft.

2. I Særdeleshed bemærker det i det filosofiske Konstprog: Evne til at afdrage Opmærksomheden fra virkelige sandfællelige Genstande, og hæfte den alene paa opdigtede Gjenstande og Billeder. (S. Treschow's Anthropol. 1 D. S. 149. 151.) Denne Evne kaldes den skabende (productive) Indbildningskraft eller Phantasi, til Forskiel fra den fornyende (eller reproductive.)

Indbildt, adj. [Af Indbildning, No. 3.] Stolt, hovmodig, stor i egne Tanker, som troer at være meer end han virkelig er. Det er en indbildt Nar.

Indbildthed (en) n. f. Overdreven og ugrundet Forestilling om sig selv og sin egen Kuldskommenhed, som er forenet med Stoltthed og Forsængelighed. See Indbildning, No. 3. "Nogle gjøre det af blot Indbildthed, for at vise deres egen Kløgt." Decon. Mag. I. p. 12.

Indbildt, adj. partic. Ikke virkelig, som kun er til i Forestillingen eller Indbildningen. Det er en indbildt Evg. Indbildte Fortrin, indbildt Værdi.

Indbindelse (en) n. f. See Indbinding. Indbinder, v. a. imperf. indbandt; sup. indbundet. See binder ind, hvor de forskellige Bemærkelser anføres.

Indbinding (en) n. f. Den Gierning at indbinde, eller den Tilstand at være indbundet.

Indblæfelse (en) n. f. Egentlig et theologisk Ord, om overnaturlig Indsydelse. Figurlig har det ogsaa undertiden modtaget Bemærkel-

sen af Raad, som en anden har indgivet eller lagt een i Munden.

Indblæser, v. a. imperf. indblæste; sup. indblæst. See blæser ind.

Indblæsning (en) n. f. Den Gierning at indblæse, eller den Tilstand at være indblæst. See Indblæfelse.

Indblander, v. a. imperf. indblandede; sup. indblandet. Lader komme imellem, mænger iblandt, sammenblander. Han indblander altid en Hob af sit eget. See blander ind.

Indblanding (en) n. f. Den Gierning at indblande, Sammenblanding. Vidensk. S. Skr. 1801. S. 158.

Indbløder, v. a. Lægger i Blod, gennembløder, bløder til det indvendige. (Bruges meest i part. pass.) „Løiet var ifkun et Par Timer indblødt." Vidensk. Selsk. Skr. N. S. V. p. 389.

Indbo (et) n. f. Det Bosted, som findes inde i Husene, Huusgeraad, Bohave, Bosted. Han har kun et ringe Indbo; et stort, prægtigt Indbo.

Indboer (en) n. f. Kaldes den Gaardmand, som boer i Landboen; modsat Udflugter, hvis Gaard ved Udflugtningen er lagt ud paa Marken.

Indbøielse (en) n. f. Den Gierning at indbøie.

Indbøier, v. a. imperf. indbøiede; sup. indbøiet. Bøier eller dreier noget ind ad, indbukker, krummer ind ad. See bøier ind.

Indbøiet, adj. partic. Som er bøiet eller krummet ind ad, indadbøiet. I Plantelæren: Indbøiet Blad, hvis Epidse er bøiet mod Stængelen. Indbøiet Støvnaal, f. Ex. paa Gist: Dvalebær. Rafns Flora. 1 Deel, S. 29.

Indbøining (en) n. f. [Af indbøier]. Den Gierning at indbøie, eller den Tilstand at være indbøiet.

Indborer, v. a. imperf. indborede; sup. indboret. Bør hul med et Bor, it. recipr. graver sig ind i. See borer ind. Ind

Indborken eller **indborknet**, adj. obsol. Forret, indstrumpen af Lørke. (Langebek). See **Bork** og **borkner**.

Indbuxer, v. a. See **indbuxer**.

Indbrækker, v. a. imperf. **indbrækkede** og **indbrak**; sup. **indbrækket**. See **brækker** ind.

Indbrækning (en) n. l. See **Indbrud**.

Indbrænder, v. a. See **brænder** ind.

Indbrænding (en) n. l. Den Gierning at **indbrænde**, eller den Tilstand at være **indbrændt**.

Indbræser, v. a. imperf. **indbræsed**; sup. **indbræst**. (Sotermius). Giver Ræerne en mere langskibs Stilling. (Lovenørn). See **bræser**.

Indbringelse (en) n. l. [Af **indbringer**]. Den Gierning at **bringe** noget ind, **Indførelse**. Ved **Indbringelsen** af de forbudne Varer blev han greben.

Indbringende, adj. partic. [Af **indbringer**. See **bringer** ind, c.]. Som giver god **Indtægt** eller **Vinding**, **fordeelagtig**, **baarsdefuld**. Denne Reise vil være ham meget **indbringende**. Han har et **indbringende** Embede.

Indbringer, v. a. imperf. **indbragte**; sup. **indbragt**.

1. Det samme som **bringer** ind. See dette Ord og dets forskellige Bemærkelser.

2. **Indbringer**, **indgiver**, **indprenter**, **lærer**. "At **indbringe** dem de første Grunde af Vidskabernes." Sneed. Tilf. 3 Bd. S. 200.

Indbrud (et) n. l. pl. **Indbrud**. [Af **indbryder**]. En paa voldsom Maade gjort **Uabning** for at røve eller stjæle, **Indtrængelse** med Vold. At gjøre **Indbrud** i et Hus.

Indbrusten, adj. partic. [See **brister**]. Som har faaet en Sprække heel igiennem. Vægen er **indbrusten**. (Langebek).

Indbrydelse (en) n. l. Den Gierning at **indbryde**.

Indbryder, v. a. imperf. **indbrød**; sup. **indbrudt**. Trænger med Vold ind, især for at stjæle. See **bryder** ind og **brækker** ind.

Indbud (et) n. l. [Af ind og byder]. Det samme som **Indbydelse**, hvilket nu omstunder er mere brugeligt. (Moth. Langebek).

Indbuden, partic. af **indbyder**. Som er **buden** til Giest, eller anmodet om at **indfinde** sig et Sted. Der kom ikke saamange, som der vare **indbudne**. Bruges og substant: Han er ogsaa iblandt de **Indbudne**.

Indbugt (en) n. l. **Viig**, **Harbugt**, som gaaer ind i Landet, **Indviig**. "De har gjort sig den Tanke, at det caspiske Hav var en stor **Indbugt** af Esen." B. Selsk. Sfr. IX. S. 184.

Indbukkelse (en) n. l. Den Gierning at **indbukke**.

Indbukker, v. a. imperf. **indbukkede**; sup. **indbukk**. See **bukker** ind.

Indbukning (en) n. l. Den Gierning at **indbukke**, eller den Tilstand at være **indbukk**.

Indbunden, partic. af **indbinder**. See dette Ord. Bruges især om Bøger, som ere forsynede med **Bind**. En **indbunden**, **uindbunden** Bog. Den største Deel af Bogsamlingen er nu **indbunden**.

Indbuxer, v. a. imperf. **indbuxerede**; sup. **indbuxeret**. **Bringer** et Skib ind ved Hielp af et **Tov**, som er fastet i een eller flere Baade, der roe forud. At **indbuxere** et Skib.

Indbydelse (en) n. l. **Ummønting**, **Begiering** om at **indfinde** sig et Sted, egentlig som **Giest**, eller for at tage Deel i noget.

Indbyder, v. a. imperf. **indbød**; sup. **indbudet**; partic. **indbuden**. [See **byder**, No. 1]. **Beder**, **anmoder** een at være **Giest**, at **indfinde** sig et Sted i en Forretning eller deeltage i noget. At **indbyde** een til et **Aftensmaal**. Han **indbød** alle Byens Borgere til at tage Deel i det nye **Ansæg**. (Ogsaa figurligen om Ting, der have en tillokkende Kraft. Et **indbydende** Syn). See **byder** ind, hvilket dog aldrig bruges i de Bemærkelser, at bede een **indfinde** sig et Sted eller deeltage i noget.

Inds

Indbyder (en) n. f. En Person som indbyder.

Indbyggelse (en) n. f. Den Gierning at indbygge.

Indbygger, v. a. imperf. indbyggede; sup. indbygget, indbyggt.

1. Det samme som bygger ind. S. dette Ord.

2. Bygger indvendigen, indentil. "Skal Kirken indbygges eller prydes med Taarn, Hvalving eller deslige." D. Lov. III. 22. 65.

Indbygger (en) n. f. Een som bygger og boer i et Land, en bosiddende Mand, Indvaaner i en By, et Sted eller Land. Kjøbenhavn har henimod 100,000 Indbyggere. At sende nye Indbyggere til et Sted. (Man bruger derimod ikke Indbygger, men Behoer om den, som boer eller opholder sig i et Huus).

Indbygget, adj. partic. Tilsluttet med Bygning paa alle Kanter. En indbygget Gaard (s: som bestaaer af 4 Længer).

Indbygning (en) n. f. [Af indbygger.] Den Gierning at bygge inde i Huset, it. en Hus, eller et Sted paa et Huus eller en Muur, hvilket ikke gaaer saa langt ud, som den frie Bygning. Modsat Udbygning.

Indbylster, v. a. Samler sammen i Bundter og Bylster, bylster sammen.

Indbyrdes, adv. & adj. [Formaaentlig af indbyrds. See dette Ord.]

1. Som et Udsærb. Paa begge Sider, hver paa sin Side, den ene den anden. De elste, hade hinanden indbyrdes. De afgjorte Sagen indbyrdes mellem dem selv.

2. Som et Object. Som er til, foretages eller sker paa begge Sider. Indbyrdes Riærlighed. Indbyrdes Vifstand. De føre en indbyrdes Krig.

Indbytter, v. a. See bytter ind.

Indcasserer, v. a. imperf. indcasserede; sup. indcasseret. [Af Casse, No. 2]

Indfordrer, indkræver, samler Penge ind for noget. At indcassere en Regnings Beløb.

Indcassering (en) n. f. Penges Indfordring.

Indcirkler, v. a. imperf. indcirklede; sup. indcirklet. Slaaer Cirkel om, omgiver med

en Kreds eller frum Linie, indfredser. At indcirkle visse Steder i et Skrift.

Inddæmmer, v. a. See Dæmmer ind.

Inddæmning (en) n. f. Den Gierning at inddæmme. It. et Bolværk, en Dæmning.

Inddelelse (en) n. f. Den Gierning at inddele.

Inddeler, v. a. imperf. inddelede, inddeelte; sup. inddeelt. (See deler.)

1. Skifter eller stiller ad i visse Parter og Dele, lægger, sætter i Parter. Han inddeelte hvert Regiment i 8 Compagnier. Landet er inddeelt i Skifter, Amter og Herreder.

2. I gamle Skrifter: indbetaler, erlægger i Betaling til. "De skal hand siden være forpligtet, forne 10 Tusinde Daler til næste Hospital at inddele." Fred. II. Reces. Art. 9.

Inddeler (en) n. f. En Person som inddeler.

Inddeling (en) n. f.

1. Den Gierning at inddele. Det er ti Aar, siden Landets nyeste Inddeling foretoges.

2. Maaden, paa hvilken en Ting er inddeelt. Tidens ordentlige og nyttige Inddeling. Inddelingen i en Tase. En smuk Inddeling i en Have, i et Huus.

Inddier, v. a. Bruges kun sjelden og figurligt; bemærker: at have noget hos sig fra sin spædste Barndom. Det er Vildfarelses, som han har inddier med Moderens Mælk. See dier ind.

Inddigelse (en) n. f. Den Gierning at inddiges.

Inddiger, v. a. imperf. inddigede; sup. inddiget. Indelukker, aflukker ved Diger. At inddige en ny Kog. See diges ind.

Inddigning (en) n. f. Den Gierning at inddige, eller den Tilstand at være inddiget.

Inddoler, v. a. [See Dole, af Isl. *Thollr*, palus.] Indpøler, sætter Grændser for ved Doler. At inddole en Sandflugt.

Inddrager, v. a. & n. imperf. inddrog; sup. inddraget. See drages ind.

1. Trækker noget ind, tager noget udvendig fra ind. Da Stormen begynde at rase, inddroge de et Seil efter et andet.

2. Indfører. At inddrage en eller anden Materie i et Skrift. (Langebek.)

3. Indviser een i en Sag, fører ind i. At inddrage een i en Proces.
 4. Lægger under, samler under eet med noget andet. Han inddrager een Provinds efter den anden under sit Herredømme. Alle de smaa Summer ere inddragne under Hovedsummen.
 5. Modtager, erholder, oppebærer. "Hvis vor Krones Jordebog ydermere ther af Lehn kan inddrage." D. Mag. VI. p. 202.
 6. v. n. Reiser, farer ind, flytter ind. At inddrage i et Herberg.
- Inddreier**, v. a. Dreier en Ting ind i en anden, bringer eet ind i et andet ved at dreie.
- Inddrifter**, v. a. imperf. inddraf; sup. inddruffet; partic. inddrukken. (See drifter ind.)
1. Drifter i sig, følger, synker flydende Ting, faaer noget ned ved at drifte.
 2. Indsuger, tager imod, faaer ind ved at drifte. (Helt figurligen.) Det har han inddruffet med Modermelken. (Langebef.) "At de ey maa vnder sandheds skin inddricke vildfarelse." Christ. III. Ordin. fol. 88. Det bruges ligeledes figurligen om livløse Ting, der kunne tage imod, trække i sig eller indsuge flydende Dele. Tøiet har inddruffet Fargen.
- Inddrivelse** (en) n. f. Den Gierning at inddrive, eller det at nogen inddrives.
- Inddriver**, v. a. imperf. inddrev; sup. inddrevet; partic. inddreven. See drive ind. Den figurl. Talemaade: at inddrive en Tegn igien i een, (d: giendrive den) antænder Langebef.
- Inddriver**, v. n. Sisder paa ved at drive, slaes imod. Der er inddrevet meget Brag paa Girandbredden. Skibet inddrives paa Klipperne. (Bruges oftere med Præpositionen bag efter.)
- Inddrivning** (en) n. f. See Inddrivelse.
- Inddrukken**, partic. af inddrifter. See dette Ord.
- Inddrufner**, v. a. obfol. Drufner i, sprætter dybt ind i, nedsænker i. "De emeer

de ere inddruffnede oc forsuffede y saadan deres kisdelige Fromhed." Lauffsens Prosil. B. D. Fol. 69.

Inddrypper, v. a. [Af drypper.] Drypper saaledes, at det flydende trænger ind i et andet Legeme.

Inddrysser, v. a. [Af ind, som har vis intendendi, og drysser.] Drysser meget stærkt paa. Han inddrysser sin Mad med Sukker.

Inddumper, v. n. Dumper ind; falder ind; kommer faldende ind.

Inddyffer, v. a. dyffer ind. [See dyffer.] Dyffer i Søen. "Jeg dyffer dig ind i den sødeste Slummer." (Sander.) Figurligen: at inddyffe Samvittigheden.

Inde, adverb. [Af ind, præp. Isl. *Inni*; Sv. *inne*; Mægl. *inn*, *innathro*; Anglos. *innan*, *innane*; Germ. *inne*, *innen*.] Som Compar. og Superl. af dette adverb. antæes indre og inderst.

1. Det modsatte af ude, indsluttet i et Huns, en By eller andensteds, ikke under aaben Himmel. Hvor er din Herre? Han er inde d: i Huset, i Stuen. I Dag vil jeg blive inde. Naar det monne snee og slude, er det bedre inde end ude.

2. Borte fra det Yderste af en Ting, eller fra Grændserne. De som boe inde i Landet; dybt inde i Afrika.

3. Siges det om Jord, som man har i Brug. Jorden ligger inde, naar den ikke hviler. (Junge's Nordsiell. Almues Carakt.)

4. Det bruges og figurligen i nogle andre Talemaader: Han har mange herlige Videnskabers inde (d: forstaaer, har lært mange B.) Gienden har Byen inde d: i sin Magt. "Hand haffde den Part af Riget inde" d: i Besiddelse. (Clausens Snorro S. 200.) Han ligger endnu inde d: tør ikke gaae ud efter sin Sygdom. At sidde inde med noget, som Guds, Penge ic. fører under tiden Bibegreb med sig om Ulovlighed, eller længere Ophold end Ret er. At holde inde d: ikke tale videre.

Indeluffelse (en) n. f. Den Gierning at indeluffe.

Indeluffer, v. a. imperf. indeluffede og indeluffte; **sup.** indeluffet og indelufft. (Bruges meest kun i partic. pass.)

1. **Indslutter** ved Laas og Luffelse, saaledes at den Indsluttede ei kan komme ud. Hans gerne sidde indeluffte i Taarnet. Jeg blev indeluffet ved en Forseelse.
2. **Lukker** for en Person eller Ting, saaledes at man ei kan komme til den. Han har indeluffet Hunden paa sit Værelse. Han lukkede sig inde. Han sidder hele Dagen indelufft i sin Stue. See lukker inde.

Indelufning (en) n. f. Den Tilstand at indeluffes eller være indeluffet.

Inden, adv. conj. & præp. [Af ind. Mod. sættes uden. Svec. & Isl. *innan*; Germ. *innen*, *innerhalb*. Lat. *intra*. See forinden.]

1. Som adverb. bemærker det: indvendigen, i det Indvortes. Huset er malet baade inden og uden. Træet er uden frist og inden raadvent.
2. Som Conjunction bemærker det: sørend, forinden. Inden Sol gaaer ned. Inden det bliver Aften. Jeg taler nok med ham inden han reiser. Det vil længe være, inden han kommer. Jeg lader ikke af, inden (sørend) jeg faaer det at vide.
3. Som Præposition bruges det:
 - a) Om Stedet, som et indelufft Rum, med Hensyn til noget, som er uden for dette Rum. Det stete inden disse Vægge. Han skal ikke komme inden disse Døre. Enhver maa holde sig inden sine egne Grændser. Inden Stranterne. Inden Tinge: paa Tinget. Hun ligger inden Kirke: hun har endnu ikke holdt sin Kirkegang efter Barselsengen.
 - b) Om en tilkommende Tid, naar der spørges: naar? hvor snart? det samme som sørend, forinden. Posten kommer inden Aften. Han reiser inden Paaſke. Det maa være færdigt inden Ryttaar.

Inden trende Solemærker. Inden Tid. Inden saa Dage.

- c) Mærkeligt er det, at inden som Præpos. (hvilket og er Tilfældet med flere, som ad, af, paa, til, m. fl.) synes at styre nogle visse Ord i Pluralis, da disse, naar de forbindes med denne Præpos., steds faaer et e i Enden; saasom inden Borde, Tinge, Huse, Gaarde, Døre, inden fire Vægge. Oprindelse hertil kunde være denne: denne Præpos. styrede i vort gamle Sprog Genitivus, saavel i Singularis som Pluralis; heraf ere endnu Levninger til i de sammensatte Ord: indenbords, indenbyses, indengierds, indenlands, indenrigs, indensfiærs, o. fl.; den gamle Genitiv. Plur. endtes paa a, og i den danske Dialekt forandrede efter Knud den Stores Tid, formodentlig efter den engelske Udtale, a til e i endeel Ord, hvor a endnu er beholdt i den islandske og svenske Dialekt; saaledes er maaskee dette e i disse Ord en Levning af hin gamle Genitivus Pluralis.

4. **Inden ad, indenad, adv.** [Skrides, ligesom de følgende, rettest i eet Ord.] Modsat udenad. Jeg eller fra det Indvendige, som stæer indvendigen. Han læser endnu inden ad.
5. **Inden at, conj.** Bruges undertiden overskødigen for inden. Jeg maa vide det inden at (inden, sørend) jeg reiser.
6. **Indendes, adv. obfol.** Inden den Tid, forinden. Det kan stæe indendes. (Langebet.)
7. **Indenfor, inden for, adv. & præp.** [Vær som adverb. skrives i eet Ord, og som præp. i to.]
 - a) Adverb. Indvendigen, inden i. Kom dog indenfor! siger man til een, som man beder at træde ind i sit Hus, i sin Stue. Mange stode uden for Kredsen, men jeg var hele Tiden indenfor. Man seer nok der Udvoortes, men ved fælden hvad der er indenfor.

b) Som

- b) Som Præpos. bruges der om Stedet, som man tænker sig begrænset. Inden for Stadens Grændser. Inden for Byens Vold. Kom dog inden for Døren. Men ikke gandske i samme Mening som inden; da inden for har Hensyn til en snævrere Begrænsning, hvorved de Ting, der omtales, tænkes i et lidet Rum og hinanden meget nær. Han bærer en Troie inden for (ikke inden) Bæken. Han skal ikke komme inden for min Dør: siger mere end: inden mine Døre; da det første udtrykker, at jeg end ikke vil tillade ham at komme over Dørtærskelen. See Høisgaard's Syn: tax. S. 1733. Vadens danske Gram. 3. Udg. S. 232.
8. Indenfra, adv. Fra det Indvendige, fra et Sted, som er inden for et andet. Døren maa oplukkes indenfra. Dette Ønske kom indenfra, fra Hjertet. Han kom indenfra ud. Han raabte indenfra, at jeg skulde lufte ham ud.
9. Inden i, adv. & præp. [Som adverb. bør det skrives i eet Ord.]
- a) Adv. Indvendigen, paa den indvendige Side. Skaalet er forgyldt indeni. Karret er slidt indeni.
- b) Præp. I, inde i, indvendig i. Inden i Huset, inden i Kirken. Inden i Bier: get fandtes Sølv og andre Metaller.
10. Indenom, inden om, adv. et præpos. Bemærker, at noget Steer eller skal Stee, uden at komme uden for Stedet eller Tingen, som betegnes eller underforståes. Jeg gaaer hellere indenom. At kjøre inden om By: en, inden om Gierdet.
11. Inden paa, præp. Paa den indvendige Side. (Modsat uden paa.) At kline noget inden paa Døren.
12. Indentil, adv. Paa den indvendige Side, indvendigen, indeni. Udenpaa seer det gammelt ud, men indentil er det gandske nyt.
13. Med inden høves endel Ord sammensat: te, i hvilke Substantivet styres i Genitiv,

og hele Ordet bruges meest som Udbeskrivning:

- a) Indenbords, adv. (Isl. *innanbords*.)
1. I de ældre Love skrives det *innen borths*, og bemærker indbyrdes, hvilket ogsaa findes (i Christ. Pedersens R. Test. Marc. C. IX. v. ult.) at være skrevet indbuds. Jof. R. Ancher's J. Lov. S. 327.
2. Som er inden Borde, inde i Skibet; modsat udenbords. At bierge et Seil indenbords.
- b) Indenbys, adv. & adj. Inden i Byen; som hører hjemme i Byen, som findes eller foregaaer i Byen. (Modsat udenbys.) Det stete indenbys. Han er et indenbys Barn. Indenbys Folk, indenbys Skif og Brug.
- c) Indendigs, adv. Som ligger inden for Digen. Denne Marskfold ligger indendigs.
- d) Indendørs, adv. I Huus, under Tag, inden Døre. De klaures vel; men dog kun indendørs.
- e) Indenfields, adv. Inden for et Fjeld; liggende inden for eller før man kommer til et Fjeld.
- f) Indengaards, adv. I Indmarken, hjemme ved Gaarden; modsat uden: gaards: i Udmarken, langt fra Gaarden, oppe til Fjelds. (Landts Bestr. over Hærs. S. 253.)
- g) Indengierds, adv. Inden for Gierdet, Hegnet eller Indbegningen. "Naar Huus: eller Pladsfæmænd (i Norge) boe indengierds eller paa Hjemmarken, d. e. saalænge de boe inden for Hegnet paa de i Matriculen indførte Gaardes Marsker eller Enge, svare de intet til Røns: gen; men boe de udengierds, eller paa Udmarken, da betale de aarlig en Huus: mands Skat med 48 Skilling." Strøms Gørdm. Bestr. 1. Part. S. 19.
- h) Indenlands, adv. Inde i et Land, inden for et vis Land's Grændser. Han førte Krigen

Krigen indenlands. At reise indenlands. Dette forarbejdes indenlands.

i) Indenlandst, adj. Som er til, stier eller frembringes i et vist Land. Indenlandstke Varer, Producter. Den indenlandstke Handel. En indenlandst Krig.

k) Indenrigs, adv. & adj.

1) Adverb. Inde i Riget, inden Rigets Grændser. Paa den Tid var Kongen indenrigs.

2) Som adj. er det egentlig en Forkortning for Velskydens Skyld af indenrigst, og bemærker: som hører til Riget, som er af Riget selv. Indenrigs Handel, indenrigs Gield.

l) Indensfiærelse (en) n. f. Bruges paa sine Steder i Jylland og bemærker: Buglæb, Diarrhoe. (Aagaards Bøst. over Thye. S. 244. Paa Morsøe bruges det ogsaa, men allene om Mennesket. Schæde.)

m) Indensfiærs, adv. Inden for Stierene, nær ved Strandsbredden. At seile indenfiærs er sikrere end udenfiærs. "De øvrige Søreiser ere indenfiærs og ikke farlige." Løv. Journ. f. Norge 10 h. S. 38.

n) Indenvolds, adv. Inden for Volden. (Langebet.) "Du næste Morgen strax reed indenvolds at stue din nu tilvundne Stad." Ringo.

Inde, indere, contr. indre, [adj. som holdes for compar. af inde. [Anglos. ynnor, ynnorst. Angl. inner. Germ. inner, innere. S. inderst.] Som er længere inde, dybere inde. Som oftest bruges det ogsaa blot for: indvendig. Den indere Gaard. "Kloen har paa dens indere Side en skarp Rand." R. Vid. S. Efr. 1 T. S. 185. (I Sammenlænginger bruges altid inde.)

Inderærme (er) n. f. Et Ærme i et Klæde, som sidder inden for et andet Ærme. Rodsat Yderærme.

Inderbøile (en) n. f. Den inderste Boile eller Jernring om Underraaen til Læseispirene. (Løvenørn.)

Inderbuxer, n. f. pl. I Almindelighed: Buxer, uden over hvilke andre Buxer bæres; kan i Serdeleshed være det samme, som nu kaldes Underbuxer. (Langebet.)

Inderdæl (en) n. f. Den indre Side eller den indvendige Deel af noget. Hele Inderdelen af Skiber.

Inderdør (en) n. f. En Dør som er inden for en anden Dør. (Langebet.)

Indersald (er) n. f. Løve, som bruges til et Seils Udspiling; kaldes ved nogle Seil Inderskiøde. (Løvenørn.)

Inderslade (en) n. f. Den indvendige Slade af noget. Indersladen af Canoner. Vid. S. Efr. N. S. 3 Bd. S. 309.

Indersoder (er) n. f. Det, hvormed en Ting indvendigen beklædes. See Soder No. 1.

Indertil, adj. compar. inderligere; sup. inderligst. [Svec. innerlig; ant. innig. Germ. innig, inniglich.]

1. Egentlig: indvendig, som er inden i, inden for. Men i denne Bemærkelse er det næsten ubrugeligt.

2. Som kommer fra det Inderte, fra Hiertet, som er sand, virkelig, levende. Han bærer en inderlig Kiærlighed, Hsiagtelse for hende. En inderlig Glæde, Alfky. Ingen kan mene det inderligere end jeg. Det er mit inderligste Ønske.

Indertilgen, adv.

1. Inden for, langt inde. Figurligen: det sidder inderligen, hvad man skal have hos ham 2: det er ikke saa let at komme efter. (Langebet.)

2. Af Hiertet, af Hiertens Grund, alborlig og uden Skromt. Han bad inderligen til Gud om Livet. Han havde sin Kone inderligen kjær.

Indertilghed (en) n. f. Hiertelighed, Oprigtighed, en levende indvortes Følelse. Den Indertilghed hvormed han sagde det, viste at han mente det oprigtigen.

Indersaale (en) n. f. Den inderste, Foden nærmeste Saale i Skoe og Stovler. Hedder i Almindelighed Bindsaale. See De det.

Inderfide (en) n. f. Den Side af noget, som vender ind ad. Modsat: Yderside, Udside. Riolen er endnu saa god som ny paa Inderfiden.

Inderfiode (er) n. f. See Inderfald.

Inderst, superl. af inde og indere eller indre. Bruges:

1. Som adv. Længst inde, dybest inde. At sidde inderst i Stuen. (Langebek.)
2. Som adj. Som er længst inde. Han beboer de inderste Værelser, den inderste Stue. Det kommer fra det inderste Arabien. Fienden trængte ind til det Inderste i Riget. Figurligen: Hans Suf steg frem af hans inderste Hierte. Det kom fra hans Hiertes Inderste (d: det var hans opriktige Mening.)

Inderste (en) n. f. Kalder paa Landet den, som sidder til Huse hos en anden, som boer til Leie hos en Gaardmand eller Huusmand, eller og har affaaet sin Gaard imod Uderstøgt; en Indstødder. "Siækkand kan fremvise et temmeligt Antal af Huusmænd og Inderster i hver By." Decon. Mag. II. S. 97. (Jævnf. Minerva, 1804. 1 Bd. S. 183.)

Inderstefat (en) n. f. Den Skat, som Inderster give. (Langebek.)

Inderstemand (en) n. f. pl. Inderstemand. [Germ. ant. *innismann*. cf. Haltaus Gloss.] Det samme som Inderste. Figurlig: Han har en ond Inderstemand d: en fordærver det Mave, eller anden indvortes Stuit Svagbed. (Langebek.)

Indertoi (er) n. f. Dræt, Underfoder, Tøi, som er til Foder eller Beklædning inden for andet Tøi. Indertoiet er snart bedre end det udbvendige.

Indesiddenden (en) n. f. Den Gierning at sidde inde.

Indesidder, v. n. imperf. indesad; sup. indesiddet.

1. Gaaer ikke ud, holder sig inde i Huset. See sidder inde. Han er meget indesiddende (han sidder meget inde.)

2. Figurlig: har i sin Børge, har imellem Hænder; hvormed dog gierne forbindes et Vibegreb om nogen Ubløslighed eller længere Ophold end Det er. Han indesidder endnu med Børnepengene.

Indestaaer, v. n. imperf. indestd; sup. indestdaet. [Germ. *einstehen*; Sax. *in, staan*.]

1. Er i Forvaring, i Glemme paa et vist Sted. Hendes hele Capital indestd i Overformynderskabet indtil Brylluppet.
2. Er ansvarlig for, gaaer i Borgen for. (Bruges med præp. for efter sig.) Hvo indestdaer mig for Følgerne? Han indestd for Betalingen. Jeg vil indestdaer for ham i alle Tilfælde.

Inderfer, v. a. See indædfer.

Indeværende, adj. Bruges om den nuværende Tid, om et Tidrum, hvoraf en Deel alre er forløben. I indeværende Aar, Maaned, Uge.

Indevant, adj. [Af inde og vænner.] Som er vant til at være hjemme, som ikke kommer meget ud.

Index (er) n. f. Et latinsk Ord, som bruges:

1. Om Register, Indhold af et Skrift.
2. Om Scalen af Alhidaden paa et Heide: maalings- eller Vinkelmaalings-Instrument. (Levensørn.)

Indexfeil (en) n. f. Naar det store og lille Seil paa en Octant eller Sextant ere parallelle, og Alhidaden ei viser paa Nulpunktet, da siges Instrumentet at have Indexfeil. (Levensørn.)

Indexpunkt (er) n. f. Begyndelses- eller Nul: Punktet paa et saadant Instrument. (Levensørn.)

Indsaer, v. a. imperf. indsic; sup. indsaet. Gindes brugt hos Høistfeld i to Bemærkelser. 1. Gaaer indtaget eller erobret. "Hvilket (Slot) han letteligen indsic raa tredie Dagen." T. 1. p. 514. 2. Overgiver, overantvorder. "Hannent indsic hand mange Lande, Inseln og Forlæninger at raade offuer." T. 1. p. 511.

511. Ruomstunder bruges det ifkun med Præpos. bag efter Verbet. See faaer ind. Indfælder, v. a. imperf. indfældede og indfældte. sup. indfældet og indfældt.

1. Syer til, eller paa anden Maade fælder eller øger et Stykke til det Hele, at det passer vel sammen. Brugeligere er ifælder.

2. Figurligen: Indfører, skriver ind iblandt, tilføjer. "Da stundis det gaffnligt, at noget blev paa denne Stæd indfældet om deris Herrestamme." Bedels Saxo. S. 358.

Indfælding eller Indfældning (en) n. f.

Den Gierning at øge eller fælde noget ind.

Indfængslen eller Indfængsling (en) n. f.

Den Gierning at indfængsle een, eller den Tidelse at blive indfængslet.

Indfængsler, v. a. imperf. indfængslede.

sup. indfængslet. [See fængsler]. Slut-

ter inde i Fængsel, bringer eller sætter i Fængsel. Fra den Tid han blev indfængslet, har man intet videre hørt om ham.

Indfærd (en) n. f. Indreise, Indfart, An-
tog til et Sted.

Indfæster, v. a. imperf. indfæstede; sup. indfæstet.

1. Gjør noget fast i et andet ved at stifte, sye, eller paa anden Maade, at det ei saa let gaaer løst. At indfæste en Maal i Riolen. Alt hvad der var gaaet løst, blev igien indfæstet med Søm. Figurlig: at indfæste noget i Huskommelsen.

2. Gaaer noget i Besiddelse ved Fæste. See Fæste, No. 3. Alle de indfæstede Gaarde paa Godset.

Indfæstning (en) n. f. [Af indfæster.]

1. Den Gierning at indfæste.

2. Det som gives, naar nogen fæster en Bondegård, et Huus, en Tiende og l. deslige. Hvormeget vil I give i Indfæstning? Jeg gav 100 Rigsdaler til Indfæstning. "Da maa oc skal hans efterladne Hustru uden ald Indfæstning besidde Gaarden." (Et Frederik II. Brev.)

Indfald (et) n. f. pl. Indfald.

1. Sammenstørtning, det at noget falder ind. See falder 30. b.

2. Glendeligt Indbrud, Indtrængelse med Magt i en andens Land og Eiendom, eller et indsluttet Gred. Han gjorde idelige Indfald i Fiendens Land. "Jugen turde gjøre det første Indfald til Kongen." Bedels Saxo. S. 252. (hvor Talen er om St. Knuds Drab i Odense).

3. Tanke, som rinder een i Sinde, uden foregaaende Overlæg eller noiere Esfertænke. See falder ind, f. Det er et urimeligt Indfald. Jeg har ikke saa nsie esfertænkt det; men det var blot et Indfald. "Det som jeg kom ud i Lusten, fik jeg et Indfald." (Holbergs Værstue). Han faaer Indfald, som et gammelt Huus faaer Udfald. Ordbrug. (Jævnf. Spar. Tens. danske Ords Bemærk. 2 B. S. 140).

4. En usøgt og uforberedet, men vittig Tankestrøg (bon mot). Et vittigt Indfald. Han har artige, snurrige, bidende Indfald.

Indfalden, partic. af indfalder. it. adj. partic.

1. Som er styrtet over Ende. En indfalden Væg.

2. Som staaer paa Hæld, som er nær ved at falde. Det er en gammel By, hvor man seer lutter indfaldne Huse og Bygninger.

3. Indfalden, vissen, maver, som har tabt sit Huld. Indfaldne Vine. Hans Vine vare indfaldne i Hovedet. Indfaldne Kinder. Han er meget indfalden i Ansigtet.

Indfalder, v. n. imperf. indfalder; sup. indfalder; partic. indfalden. See falder ind, under falder, No. 30., hvor de forskellige Bemærkninger af dette Ord opregnes.

Indfaldslod (et) n. f. [Af Indfald og Lod]. Cathetus incidentiæ. Kalder den lodrette Linie, som kan fældes i Indfaldspunktet. See dette Ord.

Indfaldspunkt (et) n. f. Punct. incidentiæ. Er det Punkt, hvori et faldende eller anstødende Legeme berører et andet; saasom det Punkt i et nyt Middel, hvilket en indfaldende Lyssraale berører.

Indfaldsvinkel (en) n. f. *Angulus incidentiæ*. Kalder den Vinkel, som fremkommer, naar et Legeme falder eller støder an imod et andet, og dannes af den Linte, hvori det faldende eller stødende Legeme bevæger sig, og af Indfaldslodder. See dette Ord. Bruges i de mekaniske og optiske Videnskaber, og hedder hos Kraft i Mekaniken Anstøds vinkel.

Indfalser, v. a. imperf. indfalsede; sup. indfaldet. [*Strives og indfaltser.*] Faldet sammen, seier sammen ved en Fald, eller ved at passe eet saaledes ind i et andet, at begge slutte tæt sammen. Det er saa net gjort, at man næppe kan see hvor det er indfaldet. At indfalde et Stykke Træ i et Bord. (See Fals No. 3.)

Indfalsning (en) n. f. [*At indfalser.*]

1. Den Gierning at indfalde eller den Tilstand at være indfaldet.
2. Det samme som Fals No. 3.

Indfanger, v. a. imperf. indfangede; sup. indfanget. Siges i Esmandsprog, naar et Tob, efterat det er fastgjort, indtil videre fastes et andet Sted med et Kabel eller Skibmandsgarn. (Esbenørn.)

Indfarer, v. n. imperf. indfoer; sup. indfaret. [*Bruges meest med Præpositionen bag efter Verbet, undtagen i Participio.*] See farer.

1. Drager ind, gaaer ind. Han kom indfarende i Byen med stor Pomp og Pragt.
2. Kommer ilende frem, med stor Skynding, enten af Skrak eller andre Aarsager. Han kom indfarende i Stuen, saa at alle bleve forstrækkede. Det er et smukt Syn, at see Skibene komme indfarende i Havnen.
3. Anfaldet, løber ind paa een i Brede. Han indfoer (foer ind) paa ham og slog ham i Ansigtet. De fastede sig paa Hestene og fore ind paa Fienden, som han mindst ventede det.

Indfarer (en) n. f. Kalder en Biergverks-Bruent, som har Opsyn over een eller flere Gruber, og tilfide skal holde over Diden og

Indberette Manglerne. Bib. Celsi. Str. XI. Deel. S. 201.

Indfart (en) n. f. [*At indfarer.*]

1. Indtog, den Gierning at jare eller drage ind paa et Sted. Mange Mennesker stimlede sammen, for at see hans Indfart i Staden.
2. Indgang, Wei, Abning, Indløb, hvorigennem noget kommer ind. Skibet forliste ret ved Indfarten til Havnen. See Indløb.

Indfatning (en) n. f. [*At indfatter.*]

1. Den Gierning at indfatte. Han er endnu ikke færdig med Indfatningen af den store Diamant. Stenens Indfatning vil koste meer end Stenen selv.
2. En Rand eller Ring, hvormed man indfatter eller omgiver et Arbeide. En Diamant med en kostbar Indfatning.
3. I Almindelighed: hvad som gaaer rundt omkring eller omgiver noget, en Bord, Kant. Indfatningen om Blomsterbede. Indfatningen paa en Muur : en Ufsat, som gaaer omkring samme. Indfatningen af eller om et Klædemøn : en Bord eller Fræmme, hvormed Kanten belægges (Baden.)

Indfattelse (en) n. f. See Indfatning No. 1.

Indfatter, v. a. imperf. indfattede; sup. indfattet.

1. Indslutter i, eller omgiver med en Rand eller Indfatning. At indfatte en Green i Guld, Sølv &c. At indfatte et Billede i en Elfenbeens Ramme.
2. Indbegriber, befatter, indbefatter (hvilket sidste er brugeligst.) Det kan ikke indfattes i saa Ord. Han har indfattet det i sin Memorial. (Langebet.)

Indfeed, adj. [*At feed, pinguis.*] Siemensfeed, meget feed; it. feed inden i, indvendigen feed. "Fjeldfolkene maae ride beraabe sig paa at deres Creature ere indfede, naar de uidentil see magre ud." Decon. Mag. II. S. 326.

Ind-

Indsidder, v. a. imperf. indsidde; sup. indsidde. Forvisler, indvisler. At indsidde sig i noget. (Langebek.) See sidde.
Indsiler, v. a. imperf. indsile; sup. indsile. Går en Skure eller et Indsnit med en Fiil, udgraverer med en Fiil. At indsile en dnb Rende i en Jernstang. Han forslo at indsile allehaande Figurer i Metal.

Indsilter, v. a. imperf. indsiltede; sup. indsiltet. [Skriver ogsaa indsiltrer.] Forvisler, indvisler, bringer noget i Urede. Han er indsiltet i saa mange Ting. Der ene ligger her indsiltet i det andet. (Langebek.) See silter og siltrer.

Indsindelse og Indsinden (en) n. f. Den Gierning at indsinde sig eller møde paa et Sted.

Indsinder (sig) v. recipr. imperf. indsandt; sup. indfundet. (Bruges aldrig med Præpositionen bag efter.) Møder paa et Sted efter Aftale eller Befaling, viser sig nærværende. Han indsandt sig til rette Tid, paa den bestemte Dag. Han indsandt sig selv for Retten: møde i egen Person. Ingen har endnu indfundet sig med Betaling.

Indsioser, v. a. & recipr. [Af det norske Fiøs. See ogsaa Fiøster, n. f. pl. it. fuset.]

1. At sætte Qvæg i Stald.
2. At indpakte sig i noget loddent. At indsføre og indsføse sig. (Langebek.)

Indsiret, v. a. imperf. indsirede; sup. indsiret. Tager noget ind, haler ind ved at sire, eller give Løs paa Løs som holder det fast. (I Smandsproget.)

Indsaaer, v. a. imperf. indsaaede; sup. indsaaet. Fører eller trækker Sommer, som flyder i Vandet, sammenbundet i store Saaer, fra eet Sted til et andet. At indsaae Sommer i Havnen. (Langebek.) See saaer.

Indsætning og Indsættelse (en) n. f. Den Gierning at indsætte. Bruges egentlig kun om bodelige Tings konstige Opsætning

eller Sammenslyngning; men figurlig tages det og undertiden for: Indvikling, Sammenblanding af een Ting i en anden.

Indsætter, v. a. imperf. indsættede; sup. indsættet. See sætter ind, under v. a. sætter No. 4.

Indsættelse (en) n. f. Den Gierning at indsætte.

Indsikker, v. a. imperf. indsikkede; sup. indsikket. See sikker ind, under sikker No. 2.

Indsikning (en) n. f. Det samme som Sikning.

Indslo (et) n. f. [Af ind og flyder.] Virkning paa, Magt over et andet Væsen, som er afhængigt af samme. At troe Etternes Indslo paa Menneskers Lykke og Ulykke. At have Indslo paa Folks Gemytter. (Langebek.) Nu bruges mest Indflydelse.

Indslugt (en) n. f. Den Gierning at slye ind, eller Stedet hvorind man slyer. See slyer ind, under slyer, v. n. No. 7.

Indflydelse (en) n. f. [Af indflyder.] Dette Ord bruges næsten aldrig i egentlig Bemarkelse; men bemærker figurligen: Virkning, Virring af Virkekraft, den Evne at virke paa andre Ting. "Sprogets Virkelse har saa vigtig Indflydelse." Enes dørfs Lill. I. S. 55. Lysten har stor Indflydelse paa Menneskers Sundhed. Han har megen Indflydelse ved Høftet. Jeg troer ikke, at han har den Indflydelse mere, som han har havt.

Indflyder, v. n. imperf. indflyede; sup. indflydt eller indflydt.

1. Egentlig flyder eller rinder ind i eller indtil, løber ind i. Paa de Steder, hvor Aaer indflyde i Egen. Et Breg er indflydt paa Stranden. See flyder ind.
2. Figurlig: Løber ind, kommer ind iblandt, blandes i, mellem andre Ting. Der indflyder store Summer i denne Handel. Han lader undertiden megen Skiemt indflyde i sin

sin Tale. Jeg led og et Ord derom indflyde i Eagen.

Indflyer, v. n. imperf. indflyede; sup. indflyet. [See flyer ind, under v. n. flyer No. 7.] Bruges meest figurlig og bemærker: henvender sig til, tager sin Tilflugt til. At indflye til Guds Naade og Bistand. At indflye med Bøn og Paakaldelse. At indflye til Kongens Naade.

Indflytning eller Indflyttelse (en) n. f. Den Gierning at indflytte, eller det at noget indflyttes.

Indflytter, v. a. imperf. indflyttede; sup. indflyttet. Bringet noget ind paa et Sted fra et andet, fører under Tag, bærer i Huus. Han indflytter ikke alt sit Gods paa een Dag. Hans Lei blev i Gaar indflyttet (eller flyttet ind) til Bøen.

Indflytter, v. n. (Af samme Betselse.) Drager selv i Huus, begiver sig under Tag med hvad man har, flytter med sit Gods ind paa et Sted. Jeg hører han er allerede indflyttet til Staden. (See flytter No. 2. II Lom. S. 114.)

Indflyver, v. n. imperf. indflyoi; sup. indflyoiet; partic. indflyoien. (Helt sættes Præpositionen bag efter.) See flyver.

1. Kommer flyvende ind, (om Fugle.) Fuglen er indflyoi i Buret, i Raboens Huus. Denne Fugl kan frit flyve ind og ud af Buret.

2. Figurlig, om Mennesker, der komme med stor Hjen eller Hæst ind paa et Sted. Han flyoi ind ad Døren som en Pil.

Indføder (et) n. f. Det Føder, eller den Føde, som Dvæget nyder inde i Stalden om Vinteren. (Langebef.)

Indføder, Indfødring, See indfødrer, Indfødring.

Indføerer, v. a. imperf. indføerede; sup. indføeret. (See føerer.) Fører sig tykke og varme Klæder, for at holde Kulden ude. Han er saa godt indføeret, at han umulig kan fryse. Man maa indføere sig imod Kulden. At indføere og indføise sig. (Langebef.)

Indføed, adj. neutr. indføedt. (Bruges meget som Subst.) Som er fød og baaren, kommen til Verden i et vist Land, paa et vist Sted. Han er en indføed Dansk, Holstener, Normand. At give Udlændige lige Rettighed med Indføede. Det er en Tilbedelse, som kun en Indføed kan betiene sig af.

Indføeder, v. n. Kan kun bruges passive, og anføres af Langebek; men i det Sted bruges nu sædvanlig medføeder. See Ordet. Præt. partic. indføedt findes brugt i Stedet for medføedt. En indføedt Kærlighed til sit Fødeland. (Langebef.)

Indføeding } (en) n. f. (Skrives ogsaa, som Indføedning) i Bedels Sags, Indføedding, pl. Indføeddinge, inquilinus.) En Person, som er født i Landet og af indenlandske Forældre; modsat en Udlænding. Undertiden tages det og i samme Bemærkelse som Hiemmesføeding.

Indføedsret (en) n. f.

1. Den Lov, som bestemmer og fastsætter de Indføedes Rettigheder i Landet fremfor Udlændige. Kong Christian VII. gav Indføedsretten.

2. De Rettigheder, som denne Lov giver. Han er fremmed, men har nu faaet Indføedsret.

Indføgen, partic. af indføgger. Siges om hvad der af Vinden er blæst eller ført ind paa et Sted. Al denne Sne, dette Støv er indføget, da Vinduet stod aabent.

Indføielse (en) n. f. Den Gierning at indføie.

Indføier, v. a. Føier een Ting ind i en anden, saaledes at de begge blive sammenhængende. Han har indføiet et Ark i sin Skrivebog.

Indfølger, v. a. & n. imperf. indfølgte; sup. indfølgt. (Bruges oftere med Præpositionen bag efter. See følger.) Ledfager, geleider een ind til et Sted. It. drager ind med en anden paa et Sted. Han blev indfølgt af en stor Skare af Mennesker. Han vil følge ham

ham ind til Byen. Han fulgte ind, var indfulgt med ham i Bærelset.

Indførelse (en) n. f. [Af indfører]. Den Gierning at indføre, eller den Tilstand at indføres. (See Indførsel.) Indførelsen af den nye Skik maa søges i de katolske Læder.

Indfører, v. a. imperf. indførte; sup. indført. See fører ind. Ordet bruges lige hyppigen med Præpositionen foran. Til de forstielige anførte Bemærkelser maa lægges:

1. Forbiffr sig om sin Betaling i sin Skuldners Eiendom. At indføre sig, lade sig indføre i eens Gods. Han er indført i Gaarden længe for den anden. (Er juridisk Udtryk.) Langetek. See Ostersens Glossar. S. 409.

2. Indfører sig, v. recipr. Skaffer sig Indpås og Udgang paa et Sted. "De som med Gunst og Gaffue indføre sig saa for egen Vild Skuld.", Chr. III. Ordinanz. Kol. 70.

Indførsel (en) n. f. (Af indfører.)

1. Tilførsel, Indbring, den Gierning at føre noget ind til et Sted. (Bruges meest om Gods og Varer.) At Indførsel af engelske Varer er strengelig forbuden. Byen har Indførsel baade til Lands og Vands. Indførsel af fremmede, forbudne Varer.

2. Forsikring i en Skuldners Gods ved Hielp af Rettens Middel efter Ransdom, Udlæg for Gæld efter lovlig Dom. I Dag har man gjort Indførsel i Alt hvad han eier og har. "Naar nogen er tildomt at betale eller lide Ram eller Indførsel i sit Gods, i hvor det findes." D. Lov. 1 — 24 — 17. Heraf:

a) Indførselsdom (en) n. f. Ransdom, Dom som berettiger en Creditor til at forsikre sig sit Tilgodehavende i sin Skuldners Gods og Eiendomme.

b) Indførselsforretning (en) n. f. En ved Rettens Middel, efter passeret Udlæg, lovlig foretagen Registrering og Vurdering af en Skuldners Eiendomme.

Indfolder, v. a. imperf. indfoldede; sup. indfoldet. [Af folder, v. a. og Fold, n. f.]

1. Lægger i Folder, boier eller lægger noget ind ad, saa at der bliver en Følge derpaa. See Ordet.

2. Sætter Creature i Fold. See dette Ord. **Indfolding** og **Indfoldning** (en) n. f. Den Gierning at indfolde.

Indfordrer, v. a. imperf. indfordrede; sup. indfordret. [Streves tilforn af nogle indfodrer.]

1. Indkræver, samler ind ved at mælde sig med Fordring. At indfordre Skat, Gæld, Penge. See fordrer ind, under fordrer No. 6.

2. Indfalder, opfordrer til at møde paa bestemt Tid eller Sted. Han blev offentlig indfordret i Avisen, at møde for Retten.

Indfordrer (en) n. f. En Person som indfordrer.

Indfordring (en) n. f. Den Gierning at indfordre.

Indfører, v. a. [Af Foder, pabula.] Er anført under indføerer. See foerer.

Indforordner, v. a. obfol. Steder Udgang til, giver Rettighed til Plads og Sæde. "Jugen maa heller tage nogen udi Stolen til dennem, enten i Mandstolene eller Qvindstolene; undtagen de ere deri indforordnede." D. Mag. VI. S. 246.

Indforsamler, v. a. Dette Ord anføres af Langebek; men i dets Sted bruges nu forsamler.

Indforfriver, v. a. See forfriver No. 1.

Indfragt (en) n. f. Fragt eller Føringpenge af indgaaende Vare. Indfragt og Udfragt. (Langebek.)

Indfragter, v. a. imperf. indfragtede; sup. indfragtet. Leier eller fragter et Skib, en Vogn, for at føre noget til Landet, til Staden. Han har indfragtet disse Vogne til Kiøbenhavn. At indfragte et Skib til Fædrenelandet. (Langebek.)

Indfragtning (en) n. f. Den Gierning at indfragte, eller den Tilstand at være indfragtet. Denne Indfragtning var ham ikke til stor Fordeel.

Indførelser, v. a. Det samme som indførir. Ind

Indfrielse (en) n. f. Den Gierning at indfri, **Indløsning**, **Betaling** af en vis Sum Penge for at faae noget udløst eller tilbaaegivet.

Indfri, v. a. imperf. **indfriede**; sup. **indfriet**. **Indløser**, giver Penge eller Penges Værd for en Tings Udløsning, eller for at faae den tilbage. At **indfri** er Pant, en Obligation. Han har **indfriet** alt sit Ei fra Udsiddenthuset. Hvis han ikke snart **indfri** sin Forstrøning, bliver han strøvet.

Indfrom, adj. Meget from og god, etegod.

Indfrossen, adj. [Af ind og adj. **frossen**.] Giennemfald, gandske forfrossen. Jeg var saa **indfrossen**, at jeg neppe kunde røre mig.

Indfrossen, partic. af **indfryser**. **Indslut**: et rundt omkring af Is, forhindret i sin Fart af Frost og Is. Høle Flaaden ligger **indfrossen** paa Rheden, i Havnen.

Indfryser, v. n. imperf. **indfros**. sup. **indfrosset**. partic. **indfrossen**. Det samme som **fryser inde**. See **fryser** No. 8.

Indfuul, adj. Meget fuul, meget leed og ondskabssfuld. See **fuul**.

Indfuulhed (en) n. f. Den Egenkab at være indfuul.

Indfurer, v. a. imperf. **indfurede**. sup. **indfuret**. (I Smandsproget.) Haler ind. At **indfure** Læseilspirene. (Læseørn.)

Indfuser, v. a. imperf. **indfusede**. sup. **indfuset**. Egentlig om Vandet, naar det med bludselig og stærk Fart bryder ind; (See **fuser**.) It. figurlig om Mennesker: kommer ilende, farende ind paa et Sted. Ved hvert Windstød kom en stor Mængde Vand **indfusende** i Etiket. Han kom **indfusende** i Huset. (Langebek.)

Indfyger, v. a. See **fyger ind**, under **fyger** No. 4.

Indgaaen, **indgaaet**, partic. af **indgaaer**. Som er gaaen ind, som alt er inden for. Han er **indgaaen** i Huset. Figurligen siges det om Personer, som staae i nære Forbindelse sammen, ere meget fortrolige mod

høerandre. Han er meget **indgaaen** med dette Menneske. Nogle bruge og i denne Betydning **igaaen**. (I daglig Tale.)

Indgaaende, adj. partic. (Af **indgaaer**.)

1. Som føres eller kommer ind til et Sted. Solden paa **indgaaende** Værelse er ophævet.
2. Som stunder til, som man snart skal gaae ind i, som snart er forhaanden. I **indgaaende** Julii Maaned. Med **indgaaende** Nye begynder Dørehavstiden.

Indgaaer, v. n. & a. imperf. **indgik**. sup. **indgaaet**. partic. **indgaaen** f. **indgangen**. pl. **indgangne**. Disse Bemærkelser ere opregnede under **gaaer ind**, I. 1. S. 320; og kan det især, med Præpositionen foran, bruges i de der under lit. a. b. c. e. h. anførte Bemærkelser; dog i nogle af disse sels den uden i partic.

Indgang (en) n. f. [Af **indgaaer**.]

1. Den Gierning at gaae ind. Vagten forment ham **Indgang** paa Slottet. Gud bevare din **Indgang** og **Udgang**.
2. **Udgang**, **Tilgang**, **Indløb**. Han har altid fri **Indgang** til Greben.
3. **Åbning**, **Munding**, **Dør**. Etiket stræbte ved **Indgangen** til Østersøen. Der er ikke en **Indgang** til Middelhavet. Den nye **Indgang** til Haven er smuk. Dette Hus har mange **Indgange**. Der staaer altid Vagt ved **Indgangen**.
4. **Begyndelse**. Ved Aarets, Maanedens **Indgang**. Livets første **Indgang**: Gudsfølelse. Han gav en Daler til **Indgang**: ved sin første Tilværelse. "Til dette Forbunt naar gløtt en **Indgang** tilforne." Hvittfeld. I. 1. S. 431.
5. **Indledning** til en Tale. Han tog **Indgangen** til sin Tale af det gamle Testamente. "At de ene ene Knæ! den **Indgang** var for lang." Peder Paars 1 Bog. 3 Sang.
6. **Udfald**, **Benhjælp**. Forslaget havde ingen **Indgang** hos ham. Han fandt ingen **Indgang** hos mig med alle sine Forskudninger.
7. Det findes og bruges i ældre Skrifter for: **Årsag**, **Årsledning**. "At hand fik ingen i delig

redelig Sag om at holde, for hvilken hånd kunde faae Indgang at straffe hannem., Vedels Sags C. 351.

8. Deraf have disse sammensatte Ord:

- a) Indgangsord (et) n. f. Det Sprog af Bibelen, man tager for at forklare til Indgang eller Begyndelse af en Prædiken.
- b) Indgangsspenge, n. f. collect. Penge, man giver for at indlades, eller blive antagen paa et Sted, eller indskreven i et Laug.
- c) Indgangsret (en) n. f. Rettighed til Indgang til et Sted.
- d) Indgangsseddel (en) n. f. En Seddel, som giver Iahndehaveren Indgangsret til nogen offentlig Forsamling, saasom Skuespil, Concert o. s. v.
- e) Indgangstale (en) n. f. Indtrædelses- eller Tiltrædelses-Tale, en Tale man holder ved et Embedes Tiltrædelse. Han har alt holdt sin Indgangstale. (Langebek.)
- f) Indgangstold (en) n. f. Told af indgaaende eller indførte Varer, Indførselstold.

Indgemagt, adj. [Af det tydske eingemacht, conditus.] Dette gandske ndanske Ord er brugt af nogle Skribenter, som, følgende skidseløs Talebrug, ikke have seet paa Sprogets Reenhed; men kun figurlig, som Tilfølgord til Skalk, Skielm, o. dsl. fl. Saaledes er det af Langebek anført.

Indgetogen, adj. neutr. indgetogent. [Af det tydske eingezogen, modestus, verecundus.] Erbar, rugtig, betænksom, sat, som holder sig stille og i Eenlighed. Han har altid været meget indgetogen, holde sig meget indgetogen. De føre et indgetogent Leven. (Bruges kun i simpelt Sprog i daglig Tale, og fortæner ei at anbefales.)

Indgetogenhed (en) n. f. Erbarhed, den Beskaffenhed at være indgetogen. (Holberg.)

Indgiæld (en) n. f. pl. Indgiælde. (Høitfeld.)

1. Den Giæld, som gaaer ind i Boet, som skyldes til Boet. Indgiæld og Udgiæld. Danske Lov. 5—2—3. it. 5—2—62.

2. Indkomst, Indtægt. (Langebek.) "At de intet Bondegods skulle hientage eller kobe, eller Kongens Indgiælde mindste." Høitfeld. I. 1. C. 605.

Indgiemmer, v. a. Giemmer inde i Huus, lægger ned og bevarer omhyggeligen. (Langebek.)

Indgiænner, v. a. imperf. indgiænnede. sup. indgiænnet. Giænner, driver ind, noder i Huus. At indgiænne Dvæget, Gaarvene i Stalden. See giænner No. 9.

Indgiærdelse (en) n. f. Den Giærning at indgiærde.

Indgiærder, v. a. imperf. indgiærdede. sup. indgiærdet. Indgiærner, lukker for med et Giærde. Han indgiærder alle sine Marker. En indgiærdet Plads.

Indgiærdning (en) n. f. Handlingen at indgiærde eller Tilstanden at være indgiærder.

Indgiæster, v. n. imperf. indgiæstede. sup. indgiæstet. Drager ind som Giæst. At indgiæste i et Huus, hos en god Ven. (Langebek.)

Indgift (en) n. f. [Af ind og n. f. Gift, af giver. See Ordet.]

1. Det samme som Indgiøvning, Indgiøvelse.

2. Noget som gives ind, en vis Mængde eller saameget af et Lægemiddel eller andet, som man lader et Menneske eller Dyr tage ind paa een Gang (dosis). "Man gav hvert Lam en Indgift af saameget." Landt over Færøerne. C. 360. En Indgift af to Unser.

3. I ældre Skrifter: Indgivelse, Indgiøvelse. „Efter Diavels Indgift." Skovningshed. Phil. C. 673.

Indgistermand (en) n. f. obsol. Bemærkede uden Tvivl forud det samme, som vi nu kalde Indørste eller Indsidder: Folk af Bønderstanden, som sidde til Huse hos en Gaardmand eller en mere formuende Jordbruger. Dette kaldtes i ældre Tider: at give sig ind hos en anden, hvorfra Ordet har sin Oprindelse. (S. Langebek, i en

Note

Rote til R. Waldemars Fordebog. Scriptt. rer. Dan. VII. p. 590.)

Indgif, imperf. af indgaaer.

Indgiørtler, v. a. [Af Gjortel. See dette Ord.] Omgiørdet, ombinder med et Lidsbaand. (Langebef.)

Indgivelse (en) n. f. [Af indgiver.]

1. Den Gierning at indgive.
2. Tilskyndelse, Raad, Indskyndelse. I theologiske Skrifter bruges det og om et høiere Væsens Virkning paa Mennesker. Det har du gjort efter en andens Indgivelse. Han rezer sig i alt efter sin Vens Indgivelse. Han foregav, at han vidste det af en guddommelig Indgivelse.
3. Undertiden bruges det og om noget, som indgives til Overbevielse og Betænkning. Efter min Indgivelse til Højheden forholder det sig saaledes.

Indgivende (er) n. f. [Af indgiver]. Bruges undertiden, foruimelig i Cancellistil, i Stedet for Indgivelse i 3de Bemærkelse. Det stemmer ikke overens med hans Indgivende.

Indgiver, v. a. imperf. indgav; sup. indgivet; partic. indgiven.

1. See giver ind, hvor de forskjellige Bemærkelser anføres.
2. Indgiver sig, v. recipr. (Ejendnere med Propos. bag efter Verbet.) Bliver Medlem af, lader sig optage blandt, begiver sig ind i. Han har indgivet sig i Bartov. Indgive sig ind i Munkeorden. Hvitfeldt 2. 2. S. 922.

Indgivning (en) n. f. [Af indgiver.] Den Gierning at indgive, eller den Tilstand, da noget indgives een.

Indglad, adj. Inderlig glad, glad af Hjertet. Han var ret indglad. (Langebef.)

Indglæder sig, v. recipr. Glæder sig inderligen, bliver ret fleglad. (Langebef.)

Indgleder, v. n. imperf. indgleed; sup. indgledet; partic. indgleden. [See glide.] Skyder sig indad paa en glidende Maade, gaaer glidende ind ad eller ind i

noget. Der er faldet noget imellem, da Stuffen er indgleden.

Indgnaver sig, v. recipr. imperf. indgnavede; sup. indgnavet. Arbejder sig ind ved at gnave eller bore med Lænderne. (Om Mund, Røtter og deslige Dyr.)

Indgnidelse, Indgnidning (en) n. f. Den Gierning, at indgnide, eller Lidelse (passio) at indgnides. "Lagerne have og med lyffelig Fremgang ved Indgnidning indpodet Kopperne." B. Gelf. Skr. IX. S. 465.

Indgnider, v. a. imperf. indgneed; sup. indgnedet; partic. indgneden. See gnider ind, under gnider No. 8.

Indgod, adj. God af Hjertet, inderlig god og from, iegod.

Indgrammer sig, v. recipr. imperf. indgræmmede; sup. indgræmmet. [Af den forhøiende Partikel ind, og græmmer, biler cuquam movere.] Græmmer sig indvortes og hemmelig, sæter en heftig Krænkelse over noget. Han gaaer endnu og indgræmmer sig over denne Sag.

Indgrændser, v. a. imperf. indgrændsede; sup. indgrændset.

1. Egentlig: indslutter, indhænger ved Grændsestet. At indgrændse sine Marker. See grændser ind.
2. Figurlig: sætter et vist Maal for, lader ikke gaae over visse Grændser. "Lad Sorgen sammelig indgrændses til sit Maal." Kingo's Trøsteb. til Marg. Alfeldt.

Indgrændsning (en) n. f. Den Gierning at indgrændse eller Tilstand at være indgrændset.

Indgram, adj. [Af den forhøiende Part. ind og gram, infensus.] Meget bliser og vred. (Er et meget brugeligt.)

Indgravelse, Indgravning (en) n. f. Den Gierning at indgrave; den Tilstand at indgraves eller være indgravet.

Indgraven (en) n. f. Bemærker allene Gierningen at indgrave.

Indgraver, v. a. imperf. indgravede og indgrov; sup. indgravet.

1. Skaffer ind ved at grave.

2. Indhæfter med Grøften
3. Skærer eller stikker Jordbøininger ind i noget med en Meisel eller Gravstikke. See indgraver. Figurlig: indprenter, bevarer vel. Disse Ord ere dybt indgravede i mit Hjerte, i min Hukommelse. (See graver ind.)
4. Indgraver sig, recipr. Skaffer sig ind, aabner sig Veie til et Sted ved at grave. At indgrave sig i Biergverkerne. Om Vinteren indgrave Harene sig i Sneen.
- Indgravet, adj. partic. Siges i Besønderslighed om det, som ved Gravstikken er frembragt. Indgravet Arbeide. Indgravet Skrift. Syn. XLV. 20.
- Indgreb (et) n. f. [Af indgriber.] Egentlig: den Gierning at indgribe; men bruges næsten altid figurligen og bemærker: Fornærmelse, Forurettelse, Skade, Forsang. At gjøre Indgreb i eens Rettigheder. Det er et Indgreb i min Ret, i mit Embede.
- Indgreb (et) n. f. Skære eller Indsnit i en Ting, som tjener til at gribe i eller til at tage fat paa den; Hant, Greb; en Hage i en Laas. (Langebef.)
- Indgribelse (en) n. f. Den Gierning at indgribe. Bruges og undertiden i samme Bemærkelse som Indgreb.
- Indgriber, v. a. imperf. indgreb; sup. indgrebet; partic. indgreben. See griber, No. 8. Det bemærker ogsaa (med Præpos. i bag efter): fatter i hinanden, hæfter i hinanden, som to Hager.
- Indgribning (en) n. f. Den Gierning at indgribe, eller det, at een Ting ved Tappe eller Galser griber ind i og passer tæt og nøie i en anden. "Underbielser, hvilke sammentholde Fundamentsstøtternes ved deres Indgribning i samme." Pohl om Teglværk. S. 41.
- Indgroer, v. n. imperf. indgroede; sup. indgroet. Egentlig: sammengroer, groer i hinanden, som Træer. Disse Træer ere gandske indgroede i hinanden. Figurlig bruges det i præet. part. og bemærker: dybt

- robfæstet, tilbant. Indgroede Forbomme. Et indgroet Had. See groer ind.
- Indgrøftelse og Indgrøftning (en) n. f. Den Gierning at indgrøfte; den Tilstand at indgrøftes eller være indgrøftet.
- Indgrøfter, v. a. imperf. indgrøftede; sup. indgrøftet. See grøfter ind, under grøfter No. 5.
- Indgrunder, v. a. obsol. Indprenter, sætter i Eindet. [See grunder No. 1.] "At Folket maa indgrundes en mærkelig Omhyggelighed for de Fattige." Chr. III. Ordinanz. fol. 33. 66 b. "Det skal indgrundes Menneskene at Gud er til." (Skonnings hed. Philof.)
- Indgus (en) n. f. [Indst.] En liden Færmdigel paa Fod, hvis Abning er en omvendt Kogle, hvori man gyder det smeltede Metal, for at samle det til en Kugle. (Brinnuich.)
- Indgydelse (en) n. f. Den Gierning at gyde eller helde noget ind i en Ting. Figurlig bruges det og undertiden for: Indgivelse, Indfyndelse. Det er af Aandens Indgydelse.
- Indgyder, v. a. imperf. indgyd; sup. indgydet. Hetder i, tyller ind i, kommer noget flydende ind i. At indgyde Olie i det friske Saar. Figurlig: at indgyde een No i sin Samvittighed; indgyde een Trøst, Haab, o. s. v.
- Indhader, v. a. imperf. indhadede; sup. indhadet. Hader hemmelig og af Hjertet, bærer inderligt og hemmeligt Had til. Han gaaer ret og indhader sin Broder. (Langebef.)
- Indhæfter, v. a. imperf. indhæstede, sup. indhæftet.
1. Binder; syer en Bog sammen i et Omflag af Papir. Denne Bog er flet, godt indhæftet. See hæfter, No. 2.
2. Omfatter, omgiver, indfatter noget i en Ramme eller andet. At indhæfte noget i Guld, Sølv &c. (Langebef.)
- Indhæftning (en) n. f. Den Gierning at indhæfte, eller den Tilstand at være indhæftet.
- Ind-

Indhægnelig, adj. [Af indhægner.] Som kan indhægnedes, som lader sig indhægne.

Indhægnelse (en) n. f. Den Gierning at indhægne.

Indhægner, v. a. imperf. indhægnede. sup. indhægnet. Omgiver med Hægn eller Gierde, indelukker ved Hægn. Han har alle sine Marker indhægnede. At indhægne en Ager med levende Gierder. Man seer lutter indhægnede Ager.

Indhægning (en) n. f. 1. Det samme som Indhægnelse.

2. Hægnet selv, hoormed en Mark eller Ager er omgierdet. Hans Qvæg har brudt igien: nem Indhægningen.

3. Under tiden tages det og, mindre nsiagti: gen, for Marken, Pladsen, som er indhæg: net. Han lader sine Creature gaae i Indhægningen.

Indhægningsgrøft (en) n. f. En Grøft, som freder om en Indhægning, eller en Grøft i Almindelighed, som hægner om noget. (Lands: bumsch. Sells. Str. 6 D. S. 347.)

Indhægningsmuur (en) n. f. En Muur, hoormed et Sted er omgivet til Hægn og Beskermelse.

Indhækker, v. a. imperf. indhækkede. sup. indhækket. Indstutter, omgiver eller afde: ler med levende Gierder eller Hækker. Hans Høe er deelt i indhækkede Qvartierer. (Langebek.)

Indhækning (en) n. f. Den Gierning at indhække, eller det at noget er indhækket.

Indhændelse (en) n. f. [Af indhænder.] Den Gierning at indhænde eller overgive Noget i eens Hænder.

Indhænder, v. a. imperf. indhændede. sup. indhændet. [Af ind og Haand. See hænder No. 4. Svarer til det gammel: tyske *händen*. v. Schilter Thes. antt. Germ. T. 2.] Overgiver noget i eens Hæ: der, lader noget komme een til Hænde. Bre: vet er mig rigtigen indhændet. (Langebek skriver indhændiger.)

Indhændiger, v. a. See indhænder.

Indhænger, v. a. Bringer noget ude fra un: der Tag, eller indenfor, hvor det sagdes at være udenfor. Er Toiet indhængt i Alsten?

Indhager, v. a. imperf. indhagede. sup. indhaget.

1. Hæster, hæfter Noget paa en Hage, at det kan holde fast. At indhage Hægten i Mållen.
2. Tilslusser, spænder sammen ved Hielp af Hager. Det ene er indhaget i det andet.

Indhækker, v. a. imperf. indhækkede. sup. indhækket. Hækker noget saa smaat, at det gaaer ind iblandt andre Ting, mænger eet iblandt et andet ved Hækning. At indhække Løg i Pølsesæden.

Indhækning (en) n. f. Den Gierning at indhække eller den Tilstand at indhækkedes.

Indhæler, v. a. imperf. indhælede. sup. indhælet.

1. Trækker ind ved Hielp af Toz og Baads: hager (især om Skibe.) At indhæle et Skib i Havnen.

2. Trækker et Toz eller Seil ind til Skibets. At indhæle Storsæilet.

3. Indløber, indhenter, naaer, faaer fat paa. At indhæle et Skib, v: opseile det. See hæl: ler ind.

Indhæler (en) n. f. Det Toz, hoormed et Seil eller andet indhæles; det faaer Tilslags: Benævnelse, efter hvad det bruges til. (Es: vensrn.)

Indhæling (en) n. f. [Af indhæler.] Den Gierning at indhæle, eller Tilstand at indhæ: les.

Indhæmmer, v. a. imperf. indhæmrede. sup. indhæmret. Slaaer ind med en Hæm: mer. Hans Merke faaer indhæmret i Tinnet.

Indhæmring (en) n. f. Den Gierning at indhæmre eller Tilstand at indhæmres.

Indhæver, v. a. imperf. indhævede. sup. indhævet. Faaer noget ned i Jorden, ved at hæve, nedhæver. At indhæve Sæden i Jorden.

Indhæfter, v. n. Skynder sig at komme ind paa et Sted, iler med at drage fra eet Sted ind

ind i et andet. Bruges dog meest med Præpositionen bag efter. (Langebek.)

Indhave (et) n. f. [Af ind og have eller har.] Indbo, Bostad, som haves og bruges inde i Huset, Huusgeraad. Han eier kun et ringe Indhave. Jlden fortærede hans hete Indhave. Hedder og Indhavebo.

Indhavende. See indehavende.

Indhaver (en) n. f. Den som besidder og bruger en Ting, Ihænde-haver. See Indehaver.

Indhavn (en) n. f. En Havn, som ligger indvendigt, eller saaledes, at ikke Havet staaer lige paa den. (Modsat Udhavn.) Norge har mange ypperlige Indhavne.

Indhavner, v. n. imperf. indhavnede. sup. indhavnet. (See havner.) Kommer ind i Havn. Skibet er lykkeligen indhavnet i Norge. (Langebek.)

Indheder, v. a. imperf. indhedede. sup. indhedet. [Ind er her den forhæiende-Partikel, og kan ei stilles fra Verbet.] Gjør gandske heed inden i, varmer stærkt igiennem. At indhede en Ovn. (Langebek.)

Indheed, adj. n. indhedt. Som er meget heed, giennemheed. Jeg er ret indheed.

Indhefter, indhegner, ic. See indhæfter, indhægner.

Indhelder, v. a. See holder i.

Indheldig, adj. Som holder eller statter ind ad. "Den mellemste Deel af Ageren, om den er noget lang ned ad, bliver huul og indheldig." Dec. Mag. II. S. 333.

Indhentelse (en) n. f. Den Gierning at indhente, eller Tilstand at blive indhentet.

Indhenter, v. a. imperf. indhentede. sup. indhentet. 1. Bringer. uden fra ind. 2. Raaer, faaer fat paa. 3. Staffer, bringer til Veie. See henter ind under henter No. 7. 4. Modtager nogen paa en høitidelig Maade, i et høitideligt Indtog. Da Gensanden kom nærmere, lod Kongen ham høitidelig indhente. "Da han var bleven indhentet med Blus og Grydestrig." 2 Macc. IV. 24.

Indhielper, v. a. imperf. indhialp. sup. indhiulpet. partic. indhiulpen. Hielper

een til at komme nogensteds ind. De indhialp Skibet i Havnen.

Indhiver, v. a. imperf. indhivede. sup. indhivet. (Søterminus.) Vinder, trækker ind ved Hielp af Spillet. At indhive et Ankertov.

Indhøst (en) n. f. Indsamling af Jordens Afgrøde, Indhøstning; ic. det som indhøstes. Hans Indhøst har været stor i Aar.

Indhøster, v. a. imperf. indhøstede. sup. indhøstet. Indsamler Jordens Afgrøde, bringer Markfrugterne i Huus. Veiters Ufsadighed i Aar gjør at man faaer lidig indhøstet. Man er nu isærd med at indhøste Rugen. — Han har alt indhøstet, : han er alt særdig med sin Høst. Vænderne ere i Særd med at høste, men ingen i vor By har indhøstet endnu. (Denne Talemaade er eliptisk, da Objectet udelades.) Figurlik: drager Fordeel af. Ved denne Speculation indhøstede han store Rigdomme.

Indhøstning (en) n. f. Den Gierning at indhøste.

Indhøstningstid (en) n. f. Den Tid paa Aaret, da Indhøstningen sædvanligen foretages.

Indhold (et) n. f. uden pl. [Af ind og holde.]

1. Det som en Ting rummer i sig, indbefatter eller kan indbefatte; naar der tales om Rum, Vægt eller Maal. Dette Kar er omtrent af en Pots Indhold.

2. Oftere bruges Ordet om det, som et Skrift eller en Tale indbefatter og gaaer ud paa; Materie, Thema, det, der afhandles, skrives om. Bogen er af historisk, medicinsk Indhold. Et Lidskrift af blandet Indhold. Fortæl mig Indholdet af hans Tale.

3. Register, Table, som giver en Udsigt over det, der indeholdes i et Skrift. Indholdet staaer for i, bag i Bogen. Hedder og Indholdsliste.

Indholt (en) n. f. pl. Indholter. [Af ind og Holt, som i det Angelsachs., Redersachsische og Engelske bemærket Træ. Svec. Holt. See. Holt. I. 2. S. 629. Saxon. Inhof. Belg.

Belg. Inhout.] Kalbes de Træer eller Ribben i et Skib, som udgiøre det indvendige Skrog, som Planterne staaes fast til, og hvorved de holdes sammen. S. V. S. Str. 1800. 2 B. S. 268.

Indhug (et) n. f. Den Handling, at Rottesriet i et Fjeldslag gior Anfald paa Fienden med dragne Sæbler. (Ordet er af nyere Oprindelse.) Rottesriet gjorde Indhug paa den store Flod. See hugger ind No. 2. L. 2. S. 653.

Indhugger, v. a. imperf. indhuggede. sup. indhugget. Hugger ind i med Øre, Meisler eller andet skarpt Redskab; gior, ved at hugge, Figurer eller Bogstaver i Steen og andre Materier. At indhugge Figurer i Kampefene. (Som v. n. har det samme Bemarkelse som hugger ind No. 2.)

Indhugning (en) n. f. Den Gierning at indhugge, eller det at noget indhugges.

Indhuler, v. a. imperf. indhulede. sup. indhulet. Gior hul ind ad, huler noget ind ad eller inden til. Ræve og andre vilde Dyr, som indhule Jorden.

Indhul, adj. Som er hul ind ad, concav. "Kroppen er langagtig og oven til convex, men neden under noget indhul eller concav." B. S. Str. IX. S. 594.

Indhuulhed (en) n. f. Den Bessaffenhed ved en Ting, at den er indhul; Concavitet. S. Vid. S. Str. XI. S. 11.

Indhuulning eller Indhuling (en) n. f. Den Gierning at indhule, eller det, at noget er indhulet.

Indhuus (et) n. f. pl. Indhuse. [Modsat Udhuis.] Baaningshuus, Stuehuus, den Længde af flere Bygninger, som man selv beboer. Baade Indhuus og Udhuse (s: Læder, Stalde o. s. v.) ere gandske forfaldne. "Jeg har set mit Indhuus af Grundmuur." Dec. Mag. 1 B. S. 61.

Indhvelv (et) n. f. [Vestf.] Saadan Beteggenhed af en Ager eller et Stykke Land, at Vandet intet Afløb kan have detsfra. (Wilses norske Ordsamling.)

Indhvelver, v. a. [See hvelver.]

1. Indslutter; omgiver med Hvelving. "Kistens Opspring er paa en smal Biergrug, hvor intet andet Vand ovenfra kan tilløbe, end den Regn, som falder inden for det indhvelvede." (Rum). N. Vid. S. Str. N. S. 2 B. S. 91.

2) Indbringer noget saaledes at Vuen, det Hvelvede vender op. "I Stedet for at Overfladen, naar Tagstenen indhvelves i Holten, altid bliver opkradset paa Vuen." Pihl om Teglværk S. 60.

Indhyller, v. a. imperf. indhyllede. sup. indhyllet. See hyller ind.

Indhylling, Indhyllning eller Indhyllen (en) n. f. Den Gierning at indhylle, eller det, at noget er indhyllet.

Indjager, v. a. imperf. indjog og indjages. sup. indjaget. See jager ind under jager No. 20.

Indianer } (en) n. f. Mand, Kvinde fra
Indianerinde } Indien.

Indianst, adj. Som er fra Indien, kommer fra Indien; it. som tilhører, er i Brug i Indien. Det er indianst Bønner. Indianst Løst. Indianst Sæder, Sprog, Stille o. s. v.

Indigo (en) n. f. pl. Indigoer. [Ordet er opkommet ved en forværret Udtale af det lat. Indicus.] En mørkeblaa Farvestof, vunden ved Støring af forskellige Planter, hørende til Slægten Indigofera L. og andre med denne beslægtede. I pl. bruges det om flere forskellige Sorter af denne Farvestof. (S. N. E. Viborg om Indigoens Oplosning S. 62. 66.)

Indigoast (en) n. f. Afte af brændt Indigo. "Indigoast indeholder Jern, som tiltrækkes af Magneten." (Viborg om Indigo. Oplosning S. 40.)

Indigoblaa, adj. n. indigoblaa. Kalles en blaa Farve, som den, der ved Indigo frembringes.

Indigoafarve (en) n. f. Den Farve, som Indigo har, eller som vides af Indigo.

Indigofage (en) n. f. Kalles et tærningdanset Stykke af den tørrede Indigo.

Indigokippe (en) n. f. [See Ordet Kippe.]

1. Det i Almindelighed indmurede Metalkar, hvori Indigoen opblædes og tilberedes til Farvning.
2. Hos Farverne betyder det ogsaa Fardesuppen selv, som sættes i Karret.

Indigomageri (et) n. f. Ved dette Ord har man villet udtrykke det franske Indigotterie, som bemærker: Indigoens Tilvirkning og de Værksteder, hvori dette skeer. "Indigomageriets Hovedarbejder..." "Man anlagde Indigomagerier i alle Parter af den nye Verden..." (Viborg om Indig. Oplys. S. 16. 66 o. f. St.)

Indigoplante (en) n. f. Den Væxt, som giver Plantestoffen Indigo.

Indiler, v. n. See Iler ind.

Indiser, v. a. imperf. indisede. sup. indiset. [Af Is, glaciers.] Bringer et Skib ind til et Sted igennem Isen, ved at hugge den op. At indise et Skib. Bessarerne ere komne saa sildig i Ar, at de alle ere blevene indisede til Løsepladsen.

Indist, adj. Det samme som indianst.

Indfarver, v. a. [See Farver. Strides og indfarver.] Skærer Karver eller Skurer i noget.

Indfarving (en) n. f. [Af dette Verbum.] Den Handling at indfarve, eller Tilstand at være indfarvet. (Det findes og skrives: Indfarvning.)

Indkaldelse (en) n. f. [Af indkalder.]

1. Egentlig den Sierning at indkalde een, eller at nævne een ved Navn, for at bede ham komme ind.
2. Indbydelse i Aviser eller offentlige Tidender, hvorved een bliver anmodet, at møde paa et Sted. Creditorerne mødte i Skiftesamlingen efter Indkaldelse i Aviserne.
3. Stævning, Varfel at møde for en Ret. Han mødte ikke efter første Indkaldelse.
4. Den Handling, at lade Studenter træde frem og modtage offentlig Ros af Confessorium, eller et af dets Medlemmer. See indkalder No. 3.

Indkalden (en) n. f. Det samme som Indkaldelse. (Lidet brugeligt.)

Indkalder, v. a. imperf. indkaldede eller indkaldte. sup. indkaldet eller indkaldt.

1. Kalder nogen udenfra ind; it. kalder frem, byder een at komme frem. At indkalde Folk fra Gaden. Han lod ham indkalde for sig. See kalder ind.
2. Fordrer, at een skal møde for Retten, paa et anstaaft Samlingssted, eller ved andet offentligt Møde indfinde sig; kalder ind ved Stævnemaal eller offentlig Bekendtgørelse. At indkalde een for Politiieretten. Han er lovlig indkaldt til næste Ting. Han lod Arvingerne indkalde i Aviserne. Alle Landsoldater ere indkaldte til deres Regimenter.
3. I en meget speciel Betydning bruges det om den Handling, da Studenter, der have udholdt Universitetets Prøver med fortrinlig Udmærkelse, fremkaldes og offentligen berømmes. Han blev indkaldt ved første Examen. Han var blandt de indkaldte. I Ar bleve kun faa indkaldte.

Indkanter, v. a. imperf. indkantede. sup. indkantet. Kanter; it. kanter noget indentil, sver Kant inden om. At indkante et Skirt. (Moth. Langebek.)

Indkarving (en) n. f. See Indkarving.

Indkastelse (en) n. f. [Af indkaster.]

1. Den Sierning at kaste eller syle noget ind.
2. Indhugning ved at kaste eller grave Grøfter, Indgrøftning.
3. Det bruges ogsaa om Troppers eller Soldaters hastige og pludselige Tilflugt ind i en By, en Fæstning.

Indkaster, v. a. imperf. indkastede. sup. indkastet.

1. Kster noget ind, bringer noget ind ved at kaste. At indkaste Stene igennem Vinduet. At indkaste Bomber i en By (3: skyde dem ind af Morsere.)
2. Graver Grøfter omkring, indhugner ved at kaste Grøfter. At indkaste sne Marker.
3. Figurligen: bringer Tropper, Proviant o. desl. i Hastighed ind i en By eller Fæstning. See kaster ind.

Indkastning (en) n. f. Den Gierning at kaste ind, eller den Tilstand at indkastes. Han blev vasket ved Stenens Indkastning.

Indkæbe (en) n. f. Kalbes til Stibbs afrundede Indhugninger i Træ. (Løvenørn.)

Indfig (et) n. f. Det at man kan see eller fige ind, især til et uvedkommende Sted. Alle Raboerne have Indfig i hans Gaard. (Bruges neppe uden i daglig Tale og Almuesproget.)

Indfigen (en) n. f. Den Gierning at fige ind.

Indfiger, v. n. imperf. indfigede. sup. indfiget. Seer ind igiennem et Hul eller en Åbning. (Bruges meest med Præpos. bag efter, og almindeligst om at see ind af Rys: gierrighed, eller paa en hemmelig og forbudten Maade.)

Indfiler, v. a. imperf. indfilede. sup. indfilet. Hæfter eller sætter een Ting ind i en anden, ved at slaae Riler ind. Det blev saa stærkt indfilet, at man umueligen kunde faae det ud igien.

Indfiling (en) n. f. 1. Den Handling at indfile.

2. I Beenslæren bruges det; naar et tegledansnet Been er ligesom indslaget i en dertil passende Haulhed. S. Ex. Tøndernes Indfiling i Ræbebenet. (Gomphosis.) S. Sætorphs Osteol. 1 D. S. 27.

Indkiøb (et) n. f.

1. Handlingen, hvorved Kiøb skeer. Han har endnu ikke gjort sit Indkiøb. Det har kostet saa meget af første Indkiøb, 2: første Gang det blev kiøbt.

2. Hvad man kiøber, de kiøbte Ting sels. Hvad der ligger er hans hele Indkiøb.

Indkiøber, v. a. imperf. indkiøbte. sup. indkiøbt. Kiøber og tilforhandler sig noget til Brug, eller for igien at udsælge det. Bruges meest om hvad der kiøbes i Hums: Holdninger. (See Kiøber ind.) Jeg har i Dag indkiøbt mit Brænde for Vinteren. At indkiøbe Smør, Grøn, Ost &c. Han har indkiøbt sine Varer i den gode Tid, og nu sælger han dem igien meget dyrt.

Indkiøbspris (en) n. f. [Af Indkiøb og Priis.] Den Priis, som en Kiøber betaler for den Ting, han har tilkiøbt sig. Bruges egentligen kun med Hensyn til den Priis, hvorefter man igien sælger. Man maa rette Udsalgsprisen efter Indkiøbsprisen. Han overlod ham Varerne for Indkiøbsprisen.

Indkiører, v. a. & n. imperf. indkiørte. sup. indkiørt.

1. v. a. Hører, bringer noget ind paa Vogn, ager ind, kiører i Huus. I Dag indkiører vor Rabo sit Korn.

2. v. n. Ager ind, drager ind til Vogn. (See Kiører ind.) Han kom indkiørende i Gaards den paa en Bøndevogn.

Indkiørsel (en) n. f. [Af indkiører.]

1. Den Gierning at føre noget ind paa Vogn. Hæts, Kornets Indkiørsel. Han var tilstede ved Indkiørselen.

2. Vort, Åbning, Sted, hvorigiennem man kiører ind. Det er beqvemt at have to Indkiørseler i en Gaard. Den Indkiørsel er alt for snæver.

Indklæder, v. a. imperf. indklædede og indklædte. sup. indklædt.

1. Egentlig: indfylder, omgiver med Klæder eller Beklædning. At indklæde en Bog i Papiir, for at den ei skal smudses.

2. Bruges det i Besønderlighed om den hviitdelige Handling i den catholske Kirke, hvorefter et ugift Fruentimmer indlemmes i Monnesstanden. At indklæde en Nonne.

3. Figurligen: fortæller eller foredrager noget, hvortil man ikke vil bruge de egentlige Udstryk, paa en enten behagelig og formildende, eller ikke skændende Maade; indhyller, skjuler. Han forsøgte gode at indklæde de haardeste Bebreidelser. "De farligste Meninger ere indklædte i en forsørlig Stil." Snees dorffs Tilst. 1 Bd. S. 53. At indklæde noget i Signeller, i en Fabel, Fortælling, 2: fremsætte det, fortælle det i Form af en Signelse, Fabel &c.

4. Undskylder, anseer med Skænsel. Denne forseelse kan umueligen indklædes. (Langebek.)

Ind

Indklædning (en) n. f. [af indklæder.]

1. Omfjæb, Omflag, det, hvori noget indklædes. "En Mumies Indklædning." (Månter i Vid. Selsk. Skr. 1800. S. 308.)
2. Den Gierning at foredrage noget, som man ikke vil sige ligefrem, paa en fin, behagelig, lemsældig, skånende Maade.
3. Den høitidelige Handling, hvorved et ugift Gruentimmer indlemmes i Ronnestanden. En Ronnes Indklædning.

Indklamrer, v. a. imperf. indklamrede. sup. indklamret. [Af ind og Klammer, hamus.] Indslutter imellem Klamre. (See dette Ord.) Bruges fornemmeligen om Skrift, og bemærker: sætter noget i Parenthesis, eller imellem toende krummede Streges eller Hager. O [] Denne Mellemførelse bør indklammres. Det indklamrede er Oversættelses Tilførelse.

Indklamring (en) n. f. Den Gierning at indklamre, eller det, at noget er indklamret.

Indklattrer, v. n. [See klattrer.] Kommer ind ved at klattrer.

Indklavrer, v. n. imperf. indklavrede. sup. indklavret. [See klavrer.] Kryber ind ved Hielp af Hænder og Fødder. Typen var indklavret af Binduet. (Langebet.)

Indklemmer, v. a. imperf. indklemmede og indklemte. sup. indklemt. [See klemmer.]

1. Indslutter, indspærre i et knapt og snævert Rum, eller inden for snævre Grændser, saa at man ikke vel kan røre sig. At sidde indklemt ved et Bord.

2. Indspærre, saaledes at man ei kan komme ud. "Iblant andre som bleffue indklemte hos Falsringerne, naar ogsaa Kongens egen Skend." Bedels Saxo. S. 366.

Indklemmelse (en) n. f. Den Gierning at Indklemning } indklemme; den Tilstand at være indklemt.

Indkliner, v. a. imperf. indkline. sup. indklinet.

1. Bringer en blødere Masse ind imellem en haardere. At indkline Leer i Fugerne. At indkline Bøx i en Hornklost.

2. Figurligen: bringer imellem paa et knapt Rum. Man kan nok indkline et Ord dets imellem. (Langebet.)

Indklipping (en) n. f. [Af indklipper.] Den Gierning at indklippe, eller det, at noget er indklippet.

Indklipper, v. a. imperf. indklippede. sup. indklippet. [See klipper.] Skærer ind i med en Sax. At indklippe Figurer i Papiir. At indklippe Mærke i Gaarenes Ører.

Indklistrer, v. a. imperf. indklistrede. sup. indklistret. Fæster ind med Klistre, hæfter noget fast ved at klistre. At indklistre et Blad i en Bog.

Indklog, adj. [Af ind, partic. intens.]

1. Meget klog, trædsk, snu. 2. Klog i egen Indbildning, seloklog. (Baden.)

Indklyver, v. n. See klyver.

Indknapper, v. a. [Af Knap, n. f. See knapper.] Tilknapper, faaer til at slutte ved Hielp af Knapper. It. Stiuler ved at knappe over. At indknappe sin Ersie. Han har indknappet sin Klub under Bøksen. (Langebet.)

Indknapper, v. a. [Af Knap, adj. See knapper, coarcto, imminuo.] Afstører, forsmindsker, indretter sparsommeligen. At indknappe sin Huusholdning, sine Udgifter. (Langebet.)

Indkneben, adj. partic. [Af indkniber.]

1. Knap, trang, indskrænket. Han har en meget indkneben Bølg. Hans Raar ere meget indknebne.

2. Om Dyr, hvid Bug sidder hviere end Bysker. Mynden har en indkneben Bug.

Indknebet, adv. Paa en trang, indskrænket Maade. Han har det meget indknebet hos sig. Han boer meget indknebet.

Indknebler eller **Indknevler**, v. a. Siger til Skib, naar man bierger et af de smaa Seil blot ved at gøre det fast til Raanen paa saa Steder, for at det hastigen kan tilføretes igien. (Løvenørn.)

Indknibelse (en) n. f. Den Gierning at indknibe. Figurligen bruges det og undertiden for:

for: Indstrækning, Affortning, streng Oeconomie.

Indkniber, v. a. imperf. indkneb. sup. indknebet. partic. indkneben. Klemmer sammen, indslutter i snevert Rum; it. af: forcer, indstrækker, formindsker. At indknibe sine Udgifter. See kniber ind.

Indknibning (en) n. f.

1. Den Sierning at indknibe, eller Tilstand at være indknebet.
2. I Særdeleshed: den Indbøsning, som Skibets Sider have over Vandet, fra Skibets første Bredde indtil Relingen.

Indknugelse, Indknugning (en) n. f. Den Sierning at indknuge, eller det, at noget er indknuget.

Indknuger, v. a. imperf. indknugede. sup. indknuget. Indtrykker med Magt, især med Hænderne, gjør en Bule eller Hukning i noget ved at knuge.

Indknyttet, v. a. imperf. indknyttede. sup. indknyttet.

1. Binder ind i ved at slaae Knude; knytter et ind i et andet; indfletter. At indknytte tenoget i et Tørklæde. At indknytte Vaand i Haaret, i Hestens Man.
2. Frembringer Figurer eller andet under Knytningen af en Strømpe eller deslige. At indknytte Navn i en Strømpe.
3. Figurligen: indgaaer en næie Forening eller Forbindelse, bliver næie forbunden med, indviklet i noget. At indknyttes i hemmelige Forbindelser.

Indkobler, v. a. imperf. indkoblede. sup. indkoblet. [See Kobbel og kobler.]

1. Indhænger, inddeler i Kobler. At indkoble en Mark.
2. Binder Creature sammen i Kobbel.

Indfoget, v. a. & n. imperf. indfogte. sup. indfogt. See foget ind.

1. v. a. Formindsker eller fortærer ved at forst. Det maa indfoges til Halvparten. It. fortærer eller blander med hinanden ved Rogning. Sæften af Urterne maa vel indfoges med det øvrige.

2. v. n. Solnder ind ved Rogning. Mælken var indfogt til mindre end det Halve. Man maa lade det indfoges til Fierdedelen.

Indfogning (en) n. f. Den Sierning at indfoges, eller den Tilstand at indfoges.

Indfold, adj. Meget fold, gandske giennemfold; it. indvoortes fold.

Indkomme, (en eller et) n. f. [Af indkommer. Det findes og i ældre Skrifter og Bibels oversættelser skrevet Indkom, i plur. Indkomme. See Udkomme.]

1. Det samme som Indkomst, Indtægt. Du skal udføre al Tiende af din Indkomme i samme Aar. 5 Mos. B. XIV. 28. Seleucus Konge i Asia lod fremstikke aff sine egne indkomme alle Befolkninger. 2 Macc. III. 3. (Ehr. IV. Bibel af 1607.) Du skal lide Skade paa Kongens Indkom. Esra B. IV. 13. ibid.

2. Grøde, Rente, det som noget indbringer, især om Jordeiendomme. Wiingaardens Indkomme. 5 Mose B. XX. 9. Al Agerens Indkomme. 2 Kong. VIII. 6. Han skal give dig Brød af Jordens Indkomme. Es. XXX. 23.

Indkommende, adj. partic. [Af indkommer.] Umiddelbart tilstundende, næst paafølgende, som man strax kommer ind i. I indkommende Maaned, Uge.

Indkommer, v. a. imperf. indkom. sup. indkommet. partic. indkommen.

1. Gaaer ind, reiser ind, drager ind, begyver sig ind. Han er alt indkommen. See kommer ind, under hvilken Form det i denne Bemærkelse hyppigst bruges, især i daglig Tale.
2. Indfinder sig, møder, fremkommer. At indkomme til rette Tid. At indkomme for Retten. At indkomme med en Klage, med sin Ansøgning, med Betaling &c.
3. Betales, ydes, erlægges. Alle Skatter ere endnu ikke indkomne. De Penge, som indkomme af Biergøerkerne. Der indkommer aarligen saameget af Jordegodset.
4. Tilstunder, forestaaer umiddelbart. Det skal ske i Ugen, som indkommer. (Lanaebet.)

Inds

Indkomst (en) n. f. pl. **Indkomster**, som er meest brugeligt. [Af indkommer No. 1 og 3. Svec. *Inkomst*.]

1. Den Gierning at komme ind, det, at een kommer ind. Ingen fornam hans **Indkomst** i Stuen. (Ordet er i denne egentlige Bemærkelse ikke meget brugeligt.)

2. **Indtægt**, hvad man aarligen erhverder sig, eller paa anden Maade tager ind i Penge eller Penges Værd; hvad der tilflyder en offentlig eller privat Cassé. Statens **Indkomster**. Hans **Indkomster** ville ei forslaae til saa store Udgifter. Hans aarlige **Indkomster** beløbe sig til 1000 Rdlr. Store, ringe, rigelige, visse, uviste **Indkomster**.

Indkorer, v. a. Udøver inden til med en foret Rand eller Bræmme. (Dette Ord anføres af Rossgaard og Moth.) See **Kore** og **foret**.

Indkrænger, v. a. imperf. **indkrængede**. sup. **indkrænget**. [See **krænger**.] **Krænger** noget ind ad, eller drager noget saaledes ind, at den Side, som var ud, kommer derved til at vende ind ad. At **indkrænge** en Handske. Ugentligen: "Sneglen **indkrænger** sine Horn." W. S. Estr. N. S. 2 D. S. 291.

Indkrængning (en) n. f. [Af **indkrænger**.] Den Gierning at **indkrænge**, eller den Tilstand at være **indkrænget**.

Indkræver, v. a. imperf. **indkrævede**. sup. **indkrævet**. [See **kræver ind**.] **Indkræver**, begierer at noget skal gives ind eller erlægges. At **indkræve** Penge, Skat, Gæld.

Indkræver (en) n. f. En Person, som **indkræver** noget.

Indkrævning (en) n. f. [Af **indkræver**.] Den Gierning at **indkræve**; det, at noget **indkræves**.

Indkrammer, v. a. imperf. **indkrammede**. sup. **indkrammet**. **Krammer** eller **trykker** noget sammen, at det bliver mindre eller falder i Fold. (See **krammer**).

Indkrav (et) n. f. Det samme som **Indkrævning**. (Langebet).

Indkravler, v. n. imperf. **indkravlede**, sup. **indkravlet**. (See **kravler**). **Kravler** ind paa Hænder og Fødder. Barnet kom **indkravlende** i Stuen paa alle fire.

Indkredser, v. a. imperf. **indkredsede**. sup. **indkredset**. [Af **Kreds**, *gyrus*.]

1. **Indringer**, indeslutter med en Ring eller **Kreds**. Lovkampen blev holdt paa det **indkredsede** Sted.

2. Hos Jægere bemærker det den Handling, at gaae omkring en Bustkrækning eller liden Skov efter nyfalden Sne, for at erfare, om Vildtet, hvis Spor man har forfulgt, er løbet ud af samme.

Indkriget, adj. [Af **Krig**, *sinus*, *flexus*]. Som der er en **Krig** eller Bugt paa, bugtet.

Indkrigning (en) n. f. [Af **Krig**, *sinus*.] Kaldes hos Skræddere eller Spejloner den Bugt eller **Krig**, som gives paa Tøiet, for at det kan passe efter Legemet.

Indkrøben, part. præt. af **indkrøber**. See **Ordet**.

Indkrog (en) n. f. pl. **Indkroge**. Et hemmeligt Sted i et Huus, en skjult Vraa, **Afskrog**. (Langebet).

Indkrummelse (en) n. f. Den Gierning at bøje eller **krumme** noget ind ad.

Indkrummer, v. a. imperf. **indkrummede**. sup. **indkrummet**. **Bøjer** eller **krummer** noget ind ad. Ved den stærke Jdebrand vare endog Marmorfliserne gandske **indkrummede**. Bruges ogsaa recipr. "Må lod hun bugted' Viger **indkrumme** sig." Ryerup's og Rahb. d. Digtek. Hft. 3 D. S. 227.

Indkrumning (en) n. f. [Af **indkrummer**.] Den Gierning at bøje noget ind ad, eller det, at være **indkrummet**. Jernet brænder under **Indkrumningen**.

Indkrøbelse (en) n. f. Den Gierning at **krøbe** ind. See **Indkrøbning**.

Indkrøber, v. n. imperf. **indkrøb**. sup. **indkrøbet**. partic. **indkrøben**.

1. **Krøber**, kravler ved Hielp af Hænder og Fødder et Steds ind. Lyven var **indkrøben** af Vinduet. See **krøber ind**.

2. **Krym**:

2. **Krømper ind**, trækker sig sammen, bliver mindre. Klædet er indkrøbet ved Vaskningen.

Indkrøbning (en) n. l. Det samme som Indkrøbelse; it. Indsvinding, Formindskning i Omfang og Størrelse. Ved Indkrøbning giennem Vinduet. Naar Isen i Isen vaskes, taber det endee ved Indkrøbningen.

Indkrømper, v. a. & n. imperf. indkrømpe. sup. indkrømpet. Gjør noget (nærværende, end det var før, ved Krømning; it. bliver mindre, trækker sig sammen. Isen i Isen maa indkrømpe endnu mere. Ved Krømning er Isen indkrømpet. See krømper ind.

Indkrømpling (en) n. l. Den Stærkning at indkrømpe, eller det at indkrømpe. Estraderne regne altid noget for Indkrømplingen.

Indkøler, v. a. imperf. indkølede. sup. indkølet. [Hos Lægen indkøler]. Bringer noget ind paa et Sted ved at køle eller kaste det med voldsom Hæft. At indkøle Stene giennem Vinduet. See køler.

Indlaan (er) n. l. Laan, som stæer hos Andre, hvad man selv laaner af Andre; mod. set Udlaan: Laan til Andre. (Lægen).

Indlaaner, v. a. imperf. indlaante. sup. indlaant. Gjør Indlaan, laaner af andre, faaer Penge ind ved Laan. (Modsat udlaaner.) At give fem Procent af det man indlaaner. (Lægen).

Indladelse (en) n. l. Den Stærkning at tilføje een Indgang til et Sted, Indluffelse, tilføje Udgang. Man borer Væggene ved Indladelsen til Skuespiller. Klokkeren har Opsyn ved Indladelsen i Skriftekolen.

Indlader, v. a. & recipr. imperf. indlød. sup. indladt. [Af ind og lader, fino, concedo.]

Lader gaae ind, lukker ind, aabner Udgang til et Sted. Efterat Glenden var indladt i Vægen. Der kan ingen flere indlades. At indlade een igiennem Bagdøren, indlade een til sig.

2. **Indlader sig**, v. rec. Giver sig i Hæft med, vover sig til, begynder paa. Han har indladt sig i en langvarig Proces, i en ubehagelig Trætte. Han har indladt sig alle for dybt med dette Fruentimmer. At indlade sig i Fortrolighed med een. Han er ikke værd at indlade sig med. At indlade sig i Trætte, i Samtale, i Krig med Noget. At indlade sig i Egteskab, 3: gifte sig. "Dersom alle for mange indlade sig ubi Seiladsen... Decon. Maa. II S. 259.

Indlader, v. a. imperf. indlade. sup. indladet. [Af lader, onero.] Borer Løst ind i et Skib, tager Ladning ind. At indlade og udlade et Skib. (Lægen).

Indladning (en) n. l. [Af foregaaende Verbum.] Den Stærkning at bringe Løst i et Skib.

Indlæg (er) n. l. pl. Indlæg eller Indlægger. (D. Lov.)

1. Egentlig: hvad man lægger ind eller indslætter i noget andet.

2. Fortælling, Indlægning, det at noget lægges ind, sættes fortere eller senere. At gøre Indlæg paa en Riise.

3. I Rettergang: Skriftlig Klage eller Forsøg, et Skrift, hvori man fortæller Sagens Omstændigheder, anfører Grundene for sin formentlige Ret, og derefter gør sin Paastand og Frettelættelse. Det kaldes ogsaa et Forsæt. (libellus actionis.) S. Retsregels Process i D. S. 386. "Procuratorerne skal tillægges noget til Løn, for Stævninger at udfæste, Supplicatzer og Indlægger at forfatte... D. L. 1—9—12.

4. Det samme som Indlager. D. Mag. IV. S. 170.

Indlæg, n. l. Rættige Folk, som forsynes af Biskopens Rættighedsen i Norge. (Willestnorske Ordsamling.)

Indlæggelse (en) n. l. [Af indlægger.]

1. Egentlig: den Stærkning at lægge en Ting et Steds ind.

2. Pladsens Besættelse. S. Ex. det theologiske Facultet har ene Ret til Studenters Indlæggelse paa Regentens.

3. Erhvervelse. Væres Indlæggelse.

4. Det samme som Indlægning; det at man giver en Ting fortere eller knappere, ved at lægge den ind, eller bære den sammen i Golder.
5. Bruges det om Skibe, naar de bringes ind til deres Oplagssted. (Løvensrøn).
- Indlægger**, v. a. imperf. indlagde. sup. indlagt. See lægger ind.
1. Lægger inden i, bringer et Steds ind. At indlægge et Brev i et andet. At indlægge Besætning i en By. At indlægge sin Søn i eens Huus, d: indtinge, give i Kost.
2. Henlægger, nedlægger, giver i Forvaring. Det Gods er indlagt i Forvaring paa Pakhuset. At indlægge sine Vare, naar de ikke kunne sælges.
3. Frembringer, fremlægger, kommer frem med. Vil De indlægge et godt Ord for mig hos ham? Dette Document er indlagt i Retten. "Jeg vil allene fremsøre, hvad jeg for vist kan udgive og indlægge klare Documenter for." Vid. S. Skr. VII. p. 506.
4. (I Smederhaandværket:) Belægger, udstafferer med adskillige Træsorter, Been, Guld, Sølv &c., hvoraf stirlig udskaarne Smaastykker befastes i dertil passende Forbopninger. At indlægge et Bord med Ibenholt. Han er en Mester i at indlægge med Guld, Sølv &c. f. v. Indlagt Arbejde. (I denne Bemærkelse bruges Præpositionen alene foran.)
5. Lægger til Land, fører nærmere til Landet, bringer til Oplagsstedet. (om Skibe.) Skibet er indlagt i Haven, inden for Bommen. I denne Bemærkelse siges ofte ellipsist: at lægge ind, for at lægge Skibet ind. S. Ex. Han kunde ikke lægge ind igennem Bommen, fordi det var Helligdag.
6. I Biergvidenskab: indlægge Exempler i Gruben, d: at bebygge Gruben ved at indspænde Lommerstokke paa Stieldvæggene, dels til Styrke og dels til Bebygninger. (Brännich.)
7. Indlægger sig d: Erhverver, forskaffer sig, naaer, opnaaer, erholder. Han vil indlægge sig et udsædligt Navn. Ved dette Tog indlagde han sig megen Vret.

8. Indlægger sig hos eller i, d: indtinger, indquarterer sig, drager ind som Gæst. Han har indlagt sig undervejs hos en gammel Ven. At indlægge sig i et Herbergeerhuus. See lægger sig ind.

Indlægning (en) n. f. [Af indlægger.]

1. I Almindelighed, det samme som Indlægelse. (Dog med Undtagelse af Bemærkelsen No. 3 og No. 5, hvor det ikke gjerne bruges.)
2. I Særdeleshed: Indsatning, Belægning, den Gierning at indlægge, i Bemærkelsen No. 4.

Indlænding (en) n. f. pl. Indlændinge. [Af ind og Land.] En som er født og opbragt i Landet, et Landens Barn. Modsat Udlænding.

Indlændsk, adj. [Af samme Oprindelse.] Det samme som indenlændsk; som er af Landets eget; som avles, frembringes eller gaaer for sig i Landet. Indlændske Konstnere. Det er indlændske Ørne. Landet plages af indlændske Krige. Indlændske Exempler. (Langebek.)

Indlænker, v. a. [See lænker.] Sætter i Lænker, omgiver, fængsler med Lænker. Han sidder indlænket i Fængsel.

Indlænkning (en) n. f. Den Gierning at indlænke, eller det at være indlænket.

Indlærer, v. a. obfol. Dplærer, underviser, bibringer een Kundskab om en Ting. "Hvilke en wore saa mangfoldelig oc saa grundelig indlærde vdi Guds Ord." Lauffsens Post. S. D. fol. 184.

Indlager (et) n. f. pl. inus. [Germ. Einsaenger. Obstagium.] Et Slags Forpligtelse, naar een der ikke betaler eller opfylder en Contract til rette Tid, maa lægge sig ind paa et eller andet Sted, helst et offentligt Herberge, og ikke vige derfra, førend han betaler eller afgiver Sagen. At holde Indlager. At mane een i Indlager. (Langebek.) Ordet er af tydsk Oprindelse, ligesom Skifte, der endnu er gjeldende i Hertugd. Slesvig. (S. J. B. Hansens Beschr. d. Herzogth. Schleswig. S. 298.) Det forekommer hos

Hvis:

Høisfeld, i D. Mag. IV. p. 32, og i Vid. Selsk. Skr. IV. p. 64. See Maning.

Indlagt, partic. af indlægger.

Indland (et) n. f. Den Deel af Landet, som er borte fra Kysterne; modsættes disse. "Nord: og Indlandet ere ei saa meget beboede af de Handlende." Top. Journ. f. N. 16 S. 14.

Indlandshav (et) n. f. Et Hav, som ligger midt inde i et Land, eller er gandske omringet af Land. "Østersøen har været et med Oceanet usammenhængende Indlandshav." (T. Korhe.) B. S. Skr. N. S. IV. S. 164.

Indlandst, adj. See indenlandst, indlandst.

Indlanger, v. a. imperf. indlangede. sup. indlanget.

1. Rækker ind igiennem en Abning. At indlange noget igiennem Vinduet. (Langebet.)
2. Naar ind til, opnaar, kommer hen til, eller ind i. Han er endnu ikke indlangt i Byen, i Haven. (Langebet.)

Indlapper, v. a. imperf. indlappede. sup. indlappet. Indsper en Lap saaledes, at den fælder inden for Hullet. (Langebet.)

Indlaverer, v. n. imperf. indlaverede. sup. indlaveret. Seiler frem og tilbage under Modvind, for derved efterhaanden at komme ind til et Sted eller i en Haven. At indlavere med et Skib.

Indledelse (en) n. f. [Af indleder.] Den Indleden. } Sterning at indbringe, indføre eller lede noget paa en hjælpende Maade ind til et Sted; Bruges saavel om Ting, som Personer. Vanders Indledelse til Byen skeer ved Rønder. Den Blindes Indledelse i et Hus. (Rigtigst bruges det i Stedet for Indledning.)

Indleder, v. a. imperf. indlede. sup. indledet.

Forer ind, bringer til et Sted paa en hjælpende Maade. See leder ind.

Det bruges og absolute om den Kirkeskif, naar en Præst ved Kirkeskiften med en kort Tale indtager en Barselsone, første Gang han efter sin Barselsang vil kyske Gudstjenesten.

Gudstjenesten. Præsten har i Dag indledet tre Barselsoner.

3. Om Tale og Skrift bruges det og, naar een forbereder sine Tilhørere eller Læsere til at modtage Foredraget. Han veed meget godt at indlede sine Grunde, Beviser.

Indledning (en) n. f. pl. Indledninger.

1. Den Sterning at indlede, eller det at indlede.
2. Fortale til et Skrift, hvorved Læseren beredes til at forstaa Bogens Indhold, og see det fra rigtige Synspunkter; it. de første og vigtigste Grundtræk til en Videnskab. Skrifter begynder med en kort Indledning. Han har skrevet en Indledning til Philosophien. Man holder hans Indledning til Historien for et Meesterstykke.

Indleer, v. a. imperf. indlør; sup. indlært. Leer hemmeligen hos sig selv. (Langebet.) Er kun lidt brugeligt.

Indleg, indlegger, o. l. v. See Indlæg, indlægger.

Indleier sig, v. recipr. imperf. indleiede. sup. indleiet. Linger sig i Huus hos een, tager Bopæl til Leie. Han har indleiet sig paa et Vertshuus.

Indleirer sig, v. recipr. imperf. indleirede. sup. indleiret. Leirer sig inden visse Grændser. Han indleirede sig paa Stetten imellem Fjeldene. (Langebet.)

Indlem (et) n. f. pl. Indlemmer. Det samme som Indbold (hvilket dog er meer almindeligt.) "Erreg, Kræfterens Indlemmer." Müllers Zool. Dan. 1 Bd. p. 160. "Dette Indlem (Lungen) hos Dørene." Roeske S. af Korste B. S. Skr. 1 Bd. S. 264.

Indlemmelse (en) n. f. [Af indlemmer.] Den Sterning at indlemme, eller det at indlemmes. Forer hans Indlemmelse i Læbet, i Selskabet.

Indlemmer, v. a. imperf. indlemmede. sup. indlemmet. [Af ind og Lem, membrum.] Dvæger som Medlem i et Samfund, indfører iblandt, forener med. Han er indlemmet i Selskabet. At være indlemmet i

en Familie, 3: forenet med en Familie ved Svogerkab eller paa anden Maade. At indlemme en Provinds i Riget. "De indlemmede iblandt sig de forrige galliske Beboere." B. S. Skr. R. S. V. S. 86.

Indlemning (en) n. f. [Af indlemmer.] Det at indlemmes.

Indleverer, v. a. imperf. indleverede. sup. indleveret. [Se leverer.] Giver ind, sender ind, Ager ind. At indlevere et Skrift, en Ansøgning, en Regning. (Langebek.)

Indlevering (en) n. f. Den Gierning at indlevere, eller det at indleveres.

Indliggende, partic. af det ubrugelige v. n. indligger. Som ligger inden i en anden Ting. Indliggende Skrivelse. (Langebek.) Ofte bruges indsluttede.

Indlimer, v. a. imperf. indlimede. sup. indlimet. [Se limer.] Fæster een Ting med Lim i en anden. At indlime et Blad i en Bog.

Indlirker, v. a. imperf. indlirkede. sup. indlirket. [Se lirker.] Gaaer noget ind paa en lemsældig Maade, vender og dreier en Ting saa længe til den gaaer ind. (Daglig Tale.)

Indlister, v. a. & recipr. imperf. indlisterde. sup. indlister. [Af List, fraus. See lister ind.]

1. Fører ind paa en hemmelig og listig Maade. At indliste forbudne Varer.

2. Indlister sig, recipr. Medens alle søv, havde Tyven indlistet sig i Kammeret. Sigurlligen; Uagtet al anvendt Flid, har dog een og anden Trykfeil indlistet sig i Skriftet.

Indliver, v. a. obfol. imperf. indlivede. sup. indlivet. Sætter ind iblandt, samler midt med, indlemmer i et Regeme. (Langebek.) "Guds Raad skal da ikke være seen, At samme igen disse tørre Been, De Stælen i Kroppen indliffue." (V. Jensen Høgelund.)

Indloddet, v. a. imperf. indloddede. sup. indloddet. [See lodder.]

1. Bringer et Skib ved Lodning forbi farlige Grunde ind i en Havn. Lodsen har indloddet det Skibet.

2. Befæster et Stykke Metal i et anlodning. S. Ex. Et Fængehul af indloddet i denne Bøsse.

Indloddet, v. a. imperf. indloddet. [See lodset ind.] Fører i Havn, bringer det ad en sikker Vej Havnen. (Siges om Lodserne eller mændene.) Skibet blev godt indloddet i Havn af Lodsen. Han tog 100 R at indloddet Skibet.

Indlodsning (en) n. f. Den Gierning at indlode et Skib i Havn, eller det at indlodes bringes ind i Havn ved Hjælp af en

Indløb (et) n. f. pl. som Ang. [Af Løb.]

1. Indfart, Indseiling. En stor Menneker var samlet, for at see Indløb i Havnen.

2. Det at flyde ind; Vandets Løb, Indtil et Sted. Just der hvor Vandet Indløb. Canalen har sit Indløb i (I saadanne Tilfælde bruges oftere)

3. Munding, Abning til et Hav eller igiennem Vandet løber ind. Skibe an i Indløbet til Havnen. Et sneeligt Indløb. Indløbet til det forrige

4. Udsald, Udgæb. At gaae Indløb i Havnen.

Indløber, v. n. & a. imperf. indløber. partic. indløben. [See ind, hvilket meest bruges i egentlig som indløber i de ugentlige og faste mærkelser.]

1. Kommer ind, kommer til et Sted. Det er ikke sammentagte at komme indløbende til Folt. (See løber ind)

2. Udsalder, løber ind paa. At indløbe under Klingen, paa Livet, Fængebek. ges dog meest med Arapof. bag et løbe een ind paa Livet.)

3. Indløber, opløser, mættede at løbe er det en let Sag at indløbe. Han ham, før end han kom ud af Vorten.

4. Flyder ind, rinder ind. Vandet er bet i Skibet, medens det blev kalfat løber ind.

5. Indfæller, indfører. (Druges ogsaa afso-
lute.) Det er et deligt Syn, at see et Skib
indløbe i en Havn. (Vi saae Skibet løbe
ind.) Han indløb undervejs paa Madeira.
(neml. med sit Skib.)
6. Ankommer, kommer til Hænde, kommer til
det bestemte Sted. Denne vigtige Tidende
er i Dag indløbet ved Posten. Deres sidste
Brev er rigtig indløbet.
7. Bliver mindre, kryber ind. Toletet meger
indløbet i Vaskningen. Ved den anden
Vaskning vil det indløbe endnu mere.
8. Lader komme ind i sig, giver Indpås.
Han lod meger uødsommende indløbe i sin
Tale. Han lod ogsaa et Ord indløbe, og
han sagde ogsaa sin Mening.
9. Hænder sig, stæer, møder, indtræffer. Der
kan indløbe Ting, som man mindst venter
sig. Medens han var fraværende indløb den
Ulykke for ham, at hans Hund brændte af.
10. Haver Indfald i, stæer i Forbindelse med,
haver Sammenhæng med. Denne Ting ind-
løber just i min Haandtering.
11. v. a. Indfæller, bringer Skib i Havn.
"Derfor Skipperen herimod fordrister sig at
indløbe Skibet." Frid. II. Særet. C. 60.
12. v. a. Løder omkring. "At han, dem alle til
Nedse, har indløbet et stort Stykke Jord
af Seljovers Ophæng." B. S. Str. III.
p. 129.
- Indløsning og Indløben** (en) n. f. [Af
indløber.]
1. Opløb, Indhentning ved Løb.
2. Indløsning, Sammensætning, Indløs-
ning.
- Indløbssted** (et) n. f. [Af Indløb og Sted.]
Sted, Havn, hvor et Skib kan løbe ind. v.
Aph.
- Indløbder**, v. a. See Indløbder, No. 2.
- Indløfter**, v. a. imperf. indløfede, sup.
indløffet. Gæver noget op paa eller ind i
en anden Ting, ved at løse den i Retret.
At indløfte et Vært i sin Skedel.
- Indløser**, v. a. imperf. indløfede, indløste.
sup. indløset, indløst. [See løser ind.]
Indfører, betaler Pengs eller giver noget i

- Erstatning for at faae en Ting tilbage. At
indløse sit Gods fra Udsætteshuset. Pantet
godset maa snart indløses.
- Indløsning** (en) n. f. [Af indløser.]
1. Den Gierning at indløse, eller des at ind-
løses. Godsets, Pantets, Fangerens Ind-
løsning.
2. I Biergvidensløben bruges det i Forbe-
hold om Indleveringen af Erfter, der indes
holde smelteværdige Metaller, til Smelter-
hytterne, hvor de modtages, imod at erstatte
det indholdte Metal i Penge.
3. I Sammensætningen:
- a) Indløsningsgodt (et) n. f. Det Gods,
som kan indløses.
- b) Indløsningspenge, n. f. collect. Peng-
ge, som anvendes og betales til Indlø-
sing af noget.
- c) Indløsningsret (en) n. f. Rettsi-
ghed til at indfri noget, som udfærdiget følger,
eller paa anden Maade kommer i andres
Hænder.
- d) Indløsningssum (en) n. f. Det hele
Pengebeløb, som gives for Indløsningen
af noget.
- Indløffelse** (en) n. f. [Af indløffer.] Den
Gierning, ved Overtalelse og gode Ord at
bringe en ind paa et Sted.
- Indløffer**, v. a. imperf. indløffede, sup.
indløffet. [See løffer ind.] Bruger Over-
talelse, listige Ord eller Giertoon for at løfte
et ind paa et Sted. Den ved
gode at indløffe Mandfolk til sig.
- Indløsning** (en) n. f. Den Gierning at ind-
løfte, eller det estindløffede. Den Indløf-
ning kostede mig mit Guldsmykke.
- Indløver**, v. a. imperf. indløvede, sup.
indløvet. Indgæder, forbinde sig til, ved
Løfte. Hvad man har indløvet; har man
holdet. (Druges i Tjalling og i Schads Be-
skr. over Nord.)
- Indluffe** (et) n. f. pl. Indluffer. En Gold
eller Plads, som er omgivet med Hægn og
Tætte. Daager bliver om Aftenen drevet
ind i et Indluffe. I Gærdet bruges
det om at lide indhængt, Røg eller Høder
flod.

Ros. Christian den Stettes Indlukke ved Frederiksborg er nu ikke mere indhæget.

Indlukelse (en) n. l. 1. Den Gierning at lukke een ind uden fra, at aabne ham Indgang til et Sted. 2. Det samme som Lukelse, Indelukelse. (Langebet.)

Indlukker, v. a. imperf. indlukkede og indlukte. sup. indlukketh og indlukth. [See lukker ind.]

1. Oplader, indlader, aabner Indgang for een, som er uden for, at han kan komme ind. (Denne Bemærkelse er egen for dette Ord, og maa ei blandes med Bemærkelsen af indelukker.) Han er uilig bleven indlukst af Baadsren. Han staaer ved Porten, for at indlukke Folk. Siger man derimod: Han staaer der for at indelukke Folk; da er det: for at spørre dem inde, at de ei kunne komme ud.

2. Står et Indlukke, indhæget, omgierder. Et indlukke sin Gaard med Plankeværk, Muur. Hans Have er endnu ikke indlukket. (Langebet.)

Indlukket, v. a. imperf. indlukkede. sup. indlukketh. Doffer i Søvn ved at lukke eller smaaflange. Hun fik endelig Barnet indlukket, lukket i Søvn.

Indlurer, v. a. imperf. indlurede. sup. indlureth. [See lurer.] Vitringer paa en hemmelig og underfundig Maade. At indlure en Tante, et Ansigt i een.

Indlukke (in eller re) n. l. pl. Indlukker. Enemærke. (Andres saaledes af Langebet. Enes: at maatte bemærke det samme som Indlukke, en Lyse eller Jordlod, som ligger inde ved Gaarden.)

Indlysende, adj. partic. [Stude være Partic. af indlyse, som verbi neutr., hviilet ikke bruges i det Sprog, uden med Præpos. bag efter. See lyse, v. a.] Dette Ord er i nyere Tider indført i Sproget og brugt efter det tydske skiltskend for: klar ved Lys, tydelig, overbevisende, som let fattes. Men uden Tvil er det først brugt af maadelige Oversættere, og har kun fundet Medhold, fordi man troede, at det havde

større Eftertryk end de usammenfattede Ord: klar, lys, tydelig, o. fl.

Indlyser, v. a. imperf. indlysende, indlyste. sup. indlyset, indlyst. [See lyse ind.] Bærer Lys foran een, at han kan see at komme ind. At indlyse een i Senen. Han blev indlyst af to Lænere.

Indmaal (er) n. l. pl. som Sing. Maal paa Korn eller andet, som man tager ind. Modsæt Udmaal. Han vinder baade paa Indmaal og Udmaal. (Langebet.)

Indmaaler, v. a. imperf. indmaalede. sup. indmaalet, indmaalt.

1. Maaler det, som kommer ind. Modsæt udmaler. Han var her, baade da Kornet blev indmaalt og da det blev udmalt. (Langebet.)

2. I ældre Skrifter: det samme som tilmaaler. "Naar deynom indmaales med deres egen Skieppe." (3: Naar de faae som de have forskjeldt.) Lausens Post. S. D. fol. 299.

Indmaaling (en) n. l. Den Gierning at indmaale eller det at indmaales. At være tilstede ved Indmaalingen.

Indmad (en) n. l. [See. Inmads.] Indbals, de, alt hvad spiseligt er inden i et slaget Creatur, som Lever, Lunge, Hjerte o. s. v.

Indmængelse (en) n. l. [Af indmænge.] Den Gierning at indmænge eller blande eet i et andet, Iblandelse.

Indmænger, v. a. imperf. indmængede. sup. indmængeth. [Germ. einmengen.]

1. Blander sammen, blander eet ind mellem noget andet. Foruden dette være endnu andre Ting indmængede i denne Sammensætning.

2. I figurlig Bemærkelse og recipr. 3: At indmænge sig i andres Forretninger, i uvedkommende Ting. (Præpositionen kan ved dette Verbum ikke sættes bag efter.)

Indmængning (en) n. l. See Indmængelse.

Indmængsel (er) n. l. pl. Indmængsler. En Ting, som blandes i eller sammen med en eller flere andre Ting; Blandingsdeel. En

plan er et godt Indmængsel i mædeskrænkende Lægemidler.

Indmager, adj. Meget mager, særdeles mager, som er ikkun Skind og Been. Han er ret indmager.

Indmanelse (en) n. f. Den Stierning at indmane.

Indmaner, v. a. imperf. indmanede. sup. indmanet. Driver ind ved Maning, fræver ind ved stærke og idelige Fordringer. (Bruges aldrig med Præpositionen bag efter.) At indmane sin Stald. (Langebek.) See maner.

Indmaning (en) n. f. Den Stierning at indmane, eller det at indmanes.

Indmark (en) n. f. pl. Indmarker. En Mark, som ligger nærmest ved Byen eller Gaarden. Modsattes Udmark, d. en Mark, som ligger længst borte fra en By eller Gaard.

Disse Bymænd have gode Indmarker. Til Gaarden høre tre vel dyrkede Indmarker.

Deraf de sammensatte Ord: Indmarksager, Indmarksjord, Indmarksæd &c. d. Ager, Jord, Sæd af en Indmark.

Indmars (en) n. f. [Af ind og det franske marche. Germ. Einmarsch.] Dette fremmede Ord bruges blot om Krigsfolks Ankomst eller Indrykken i en By eller et Land. Ved Borgerkræbers Indmars vare mange Tilskuere.

Indmarscherer, v. n. [Af lige Oprindelse.] Rykker ind, trækker ind, drager ind. (Blot om Soldater og hoad der regnes blandt Krigsfolk.) Regimentet er i Dag indmarscheret i Byen.

Indmarver, v. a. imperf. indmarvede. sup. indmarvet. [Af Marv, medulla.] Indgiver til det Inderste og ligesom til Marven. "Da jeg bekom hans Blod, blev Modet med indmarvet." Fors. i de R. V. 2 St. S. 72.

Indmatriculering, v. a. [Germ. immatriculieren. Af det lat. matricula.] Indfører et Navn i en Fortegnelse paa noget, som der efter offentlig Foranstaltning skal holdes Lisfe over. Han er iblandt de indmatriculerede Studenter.

Indmatriculering (en) n. f. [Af foregaaende Verb.] Indførelse, Indskrivning af et Navn i offentlige Fortegnelser.

Indmurelse (en) n. f. Den Stierning at indmure, indfatte eller omgive med Muur. Steenens Indmurelse i Væggen.

Indmurer, v. a. imperf. indmurede. sup. indmuret. [See murer.]

1. Besætter med Steen og Kalk i noget. Han lod indmure en Steentable i Væggen. En indmuret Brøggertiedel.

2. Omgiver, indhugner med Muur, sætter en Muur omkring noget. At indmure en By, en Have, en Plads, en Kirkegaard.

3. Indslutter inden Muur eller murede Vægge. At indmure een i et Taarn, i et Fængsel. Han blev dømt til levende at indmures. Figurligen: Han fædder bestandigen indmuret inden fire Vægge.

Indmuring (en) n. f. [Af indmurer.]

1. Det samme som Indmurelse.

2. Det, hvori noget er indmuret, Muren, hvori med noget er omgivet. Indmuringen om Kiedelen. Der er et Hul paa Indmuringen.

Indnagler, v. a. imperf. indnaglede. sup. indnaglet. [See nagler.] Slaar Som eller Nagle ind.

Indnagling (en) n. f. Den Stierning at indnagle, eller det at indnagles.

Indnam (et) n. f. obsol. [Af ind og Nam, sumtio, adjudicatio.] Fremmed Fæes Indtagelse eller Optagelse, naar det gaaer i anden Mand's Ager og Eng. (Langebek.) Forrekommer i de gamle Love. See Indtagtes fæ. "Indnam kaldes og siges naar Qvæg findes i Bong, enten i Korn eller Eng, og da optages og indfættes i Huus eller Fald." Chr. Ostersens Glossar. S. 410. See jydsk Lov III. c. 50.

Indnarret, v. a. imperf. indnarrede. sup. indnarret. Narret een til at gaae ind, bringer een til at gaae ind ved stussende Tale. Han fik ham indnarret i Stuen ved mange gode Fester. (Langebek.)

Indnaturet, adj. partic. obsol. Medfødt og indgivet af Naturen. "Kiærlighed til vort Folk og Land er os indnaturet." (Af en gammel Siigprædiken.)

Indnemmer, v. a. obsol. [Af Indnam.]
Optrager Qvæg, tager i Huis, tager ind til sig. (Langebek.)

Indoculerer, v. a. See indpoder, poder.

Indoculering, **Indoculation** (en) n. f. See Indpodning, Podning.

Indøser, v. a. imperf. indøfede og indøste. sup. indøset og indøst. [See øser ind.]
Øser eller helder noget ind i en Ting.

Indøsning (en) n. f. Den Gierning at indøse, eller det at indøses.

Indond, adj. Meget ond, gandske ond, som der er intet Godt i. Han er ret indond.

Indpæler, v. a. imperf. indpælede. sup. indpælet. [See pæler og Pæl.] Indpæler, omringer; indslutter med Pæle. Det var en stor indpælet Plads. Figurliken: "Hese Slægtter og Urter (af Planter) ere ved beqvemme Kiendetegn blevene ligesom indpælede og frastilte fra deres dem lignende Staldbrodre." B. S. Skr. X. S. 393.

Indpæling, eller **Indpækning** (en) n. f. [Af indpæler.]

1. Den Gierning at indpæle eller omgive med Pæle; Pælesætning, Pæles Redrammen.
2. En Række af Pæle, hvormed et Rum er indpælet. Han søilede inden for Indpælingen.

Indpakkelse (en) n. f. [Af indpækker.] Den Gierning at indpakke.

Indpækker, v. a. imperf. indpakkede. sup. indpakked. [See pækker ind.]

1. Svæber sammen i en Pakke eller Bult, lægger ned i et Giemme. At indpakke sit Tøj i et Klæde, i en Kuffert. Jeg skal snart faae indpakket. Han har alt indpakket (nemlig sit Reiserøi; han er rejsesærdig.)
2. Heraf figurliken: Forsigner vel med Klæder imod Kulde og Regn. Lad os blive paa Vognen, da vi sidde saa vel indpakkede. Man maa indpakke sig godt imod Kulden.
3. Det bruges ogsaa figurliken, især om Handlende, som det gaar tilbage for. Han vil

snart faae indpakket, saaledes som han var (3: gaar Galt.) Han har alt indpakket, 3: lukket sin Bø. Ligesaa i daglig Tale om at gaar bort, forlade det Sted man er paa; dog altid med Præpositionen bag efter. See pækker ind.

Indpækning (en) n. f. Den Gierning at indpakke, eller det at indpakked. Han er i Færd med Tøiets Indpækning.

Indpælmer, v. a. Bemærker til Skibet at hale den løse Deel af et Tøj til sig. (Løvenørn.)

Indpante, v. a. & recipr. imperf. indpantede. sup. indpantet.

1. Læger, tilegner sig Guds og Pant, hvor man ikke kan faae sin tilgødsævende Betaling i Penge. At indpante sine udestaaende Penge. At indpante sin Siel. (Langebek.)

2. Indpante sig, v. rec. (i ældre Skrifter) Læger Pant i en andens Guds. (Hvitseld.)

Indparrer, v. a. imperf. indparrede. sup. indparret. Parret Dyr sammen i et Indesluffe. (Rosigaard.)

Indpas (et og en) n. f. uden pl.

1. Udgang, Gang, det at man er vel antagen hos een, har fri Udgang til ham. Han har megen Indpas der i Huset. Ogsaa figurliken: At give noget Indpas. Ved Uagtsomhed have disse Feil faaet Indpas i Sproget.

2. Skade, Afbræk, Indbæb, Forhindring. At gjøre een Indpas i hans Embede, i hans Rettigheder. Der er gjort ham stort Indpas i hans Røring. "Naar den ene Nation vil ammasse sig Seiladsen, andre til Indpas og Indstrækning." Dec. Mag. II. S. 206. "Indpas paa Kirkens Frihed og Ret." Hvitseld I. 1. S. 250.

Indpasning (en) n. f. [Af indpasser.] Den Gierning at indpasse noget eller faae en Ting til at passe i en Abning eller i et Rum. Det er saa pænt gjort, at man ikke kan see Indpasningen.

Indpasser, v. a. imperf. indpassede. sup. indpasset. Passer ind i, fører ind imellem samler een Ting saaledes med en anden,

land. Han søgte at indplante Dyd og Guds kundskab hos sine Børn. "Annammer Ordet, som er indplantet i eder." Jac. I. 21. "Drifter, som indplantes os ved Opdragelsen." Sneed. Lill. I. S. 37.

Indplantning (en) n. f. Den Gierning at indplante; den Tilstand at indplantes eller være indplantet.

Indpløier, v. a. imperf. indpløiede. sup. indpløiet. [See pløier ind.]

1. Pløier for nær ind paa, gaaer over visse Grændser med Ploven. At indpløie paa en Andens Ager.

2. (I Snedkerhaandverket:) Sammenfører, sammensfører ved Hals og Fure, indfalser. Bræderne ere ikke godt indpløiede i hinanden. (Langebek.)

Indpløining (en) n. f. [Af indpløier.]

1. I Almindelighed: den Gierning at indpløie; det at indpløies eller at være indpløiet.

2. I Beenlæren siges det, naar en tynd Beenplade er ligesom indfaldet i en dertil passende Fure. (Saxtorphs Osteol. 1 D. S. 27.)

Indplukker, v. a. imperf. indplukkede. sup. indplukket. Plukker af for at bringe i Huus. Alle Eblerne ere i Dag indplukkede. (See afplukker.)

Indplukning (en) n. f. Indsamling ved at plukke.

Indpodelse (en) n. f. [Af indpoder.] Den Gierning at indpode.

Indpoder, v. a. imperf. indpodede. sup. indpodet. [See poder.]

1. (I Havekonsten:) Omper eller poder en Kvist af et Træ ind i et andet. Han har indpodet en Kirsebærkvist i et Blommetræ.

2. (I Lægekunsten.) Bibringer ved Kunst et Menneske eller Dyr en Smitte. At indpode Børnekopperne, Kopperne.

3. Figurligen i ældre theologiske Skrifter: gjør deelagtig, bringer i Samfund med. At være ved Daaben indpodet i Christo.

Indpodning (en) n. f. 1. Det samme som Indpodelse. 2. Det at noget indpodes eller er indpodet. Man ser intet Spor af Indpodningen.

Indpractiserer, v. a. [See practiserer.]
ger ind, stæler ind, lifter ind, indsmug
(Bruges kun i lav og comist Stil.)

Indprædiker, v. a. imperf. indprædiked
sup. indprædiket. [Udtales og skrives og
saa indpræker. See prædiker.] Søger i
overbeviser ved megen Talen og mange Gru
de og Forestillinger, indprenter een nog
ved idelige Gientagelser. (Bruges ifkun
en mindre ædel Bemærkelse.) Det er ifk
mueligt at faae ham det indprædiket. Hvo
meget jeg end søgte at indprædike ham So
delen heraf, saa blev han dog ved sin M
ning.

Indpræger, v. a. imperf. indprægede. sup.
indpræget. [See præger.]

1. Trykker ind i, sætter Præg paa, bringe
ind i ved at præge. (Fær om Mønt.) Han
Billede er indpræget (præget) paa de ny
Mønter. At indpræge noget i Sølv,
Staal, Ertz, Kobber o. s. v.

2. Figurligen: gjør fast og undstøttelig, be
rør uforglemmeligen i Sielen; it. indstæ
per. At indpræge noget i Sindet. Det
fast indpræget i min Husommelse. At in
præge Dyd i de Unge's Hjerter. Hans si
ste Tale har indpræget sig dybt i min S
Han indprægede mig, at jeg fornem
gen maatte lægge Vind paa Nøisomhed

Indprægning (en) n. f. Den Gierning
indpræge eller frembringe et varigt Ind
Indstærkelse.

Indprammer, v. a. imperf. indpra
de. sup. indprammet. [See pra
ind.] Bringet ind paa en Pram, f
ved Hielp af Pramme. Skibene fu
gaae lige op til Byen, hvorfor al
maa indprammes.

Indpramning (en) n. f. Den Gi
indpramme, eller det, at noget
paa Pramme.

Indprentelse (en) n. f. [Af in
Den Gierning at indprente.

Indprenter, v. a. imperf. indpre
indprentet. [See prenter.]

1. Trykker ind i, indpræger, in

2. Figurligen er det meest brugeligt og bemærker: lærer een noget med Glib, sætter i Sindet ved gientagen Formaning, Lærdom, Erindring, Advarsel. (See indpræger No. 2.) At indprente noget i Folks Gemytter. At indprente noget dybere ved daglig Betragtning. Det staaer indprentet i Sindet, i Husommelsen. "Han indprentede dem Lyst til at blive i deres Stand." Sneed. Lill. I. S. 26.

Indprentning (en) n. f. [Af indprenter.]

- 1) Det samme som Indprentelse. 2) Det at indprentes eller at være indprentet. Sigurens Indprentning i Mønten.

Indpresning (en) n. f. [Af indpresser.] Den Gierning at indpresse, eller det, at noget indpresses, at man presser noget ind i et snævert Rum, eller ved Trykning staaer noget til at blive mindre i Omfang.

Indpresser, v. a. imperf. indpressede, sup. indpresset. [See presser ind.] Knuger, trykker, presser tæt sammen, gjør noget mindre i Omfang ved at presse det. At indpresse en Bog. Bogen er saa stærkt indpresset, som den kan blive. (Lamæbet.)

Indprielse (en) n. f. [Norst. Af ind og Priere. See dette Ord.] Seilets Sammentrækning eller Reebning i Midten ved Priere eller tynde Reeb. "Man troer, at en Baad, ved Seilets Indprielse eller Sammentrækning, taber alt for meget af sin Hast." Strøms Søndm. 1 D. S. 408.

Indprikker, v. a. imperf. indprykkede, sup. indprykket.

1. Bringer ind ved at prikke eller sætte Punkter i. At indprikke sit Navn i en Bortavle, i en Skoleplade.

2. Omgiver, omringer, afdejer ved Prikker. Det som er indprykket, skal ikke afkrives.

Indprieking (en) n. f. [Af indprikker.] Den Gierning at indprikke; det at indprykkes eller at være indprykket.

Indproppelse og Indpropning (en) n. f. [Af indpropper.] Den Gierning at indproppe, eller det, at indproppe.

Indpropper, v. a. imperf. indproppede, sup. indproppet. [See propper ind.]

1. Stopper ind i, putter ind i med Vanskelighed eller i Mængde. (Medfører som oftest Begreb om for meget af en Ting.) At indproppe Mæden med Mæge i Halsen.

2. Figurligen bruges det, om hvad der stæer med Besvær, om at bibringe een noget med megen Umage. Det er umueligt at staae den Dreng noget indproppet i Hovedet. Han har indproppet mange gale Begreber i Drengens Hoved.

Indprygler, v. a. imperf. indpryggede, sup. indpryglet. [See prygl ind.]

1. Driver ind ved Pryglen. At indprygge Drengene af Gaden.

2. Staaer een til at huske eller lære noget ved Hug og Slag. At hvad han lærte i sin Ungdom, er blevet ham indpryglet.

Indpuster, v. a. imperf. indpustede, sup. indpustet. [See puster ind.] Blæser ind. Bruges og figurligen, bemærkende: at sætte noget i een, overtale een, indtale een noget. Det har vist en anden indpustet ham.

Indputter, v. a. imperf. indputtede, sup. indputtet. [See putter ind.] Stikker ind, stopper ned i, stikker hos sig. At indputte Mæden i Runden. At indputte noget i Barmen.

Indquarterer, v. a. imperf. indquarterede, sup. indquarteret. [Af ind og Quarter. Gall. *quartier*.] Lægges i Quarter, anviser Opholdssted. (Egentligen om Krigsfolk, og kun uegentligen eller i Spøg om andre Personer.) Hos hver Borger skal indquarteres to Soldater. At indquartere Krigsfolket i Byerne.

Indquartering (en) n. f. Anordning paa Opholdssted til Soldater; ist. Krigsfolket selv, som indlægges i et Hus. "Island de norske Tropper, som vi skulle have til Indquartering." Sneed. Lill. 4 Bd. S. 129. "I Gaar have vi staaet Indquartering. Boven leed meget ved Krigsfolkenes Indquartering. Heraf haaber de sammenstaaende Ord: Indquartering."

a) Indquarteringspenge, n. f. collect. Penge, som enten modtages til Gæstgæstrelse for Indquartering, eller betales for at fritages derfor.

b) Indquarteringsfeddel (en) n. f. Anvisning fra Højheden, hvorefter Højgerne skulle modtage Krigsfolk i Indquartering.

c) Indquarteringsffat (en) n. f. Stat, som betales for, at erstatte Omkostninger ved Indquartering.

Indraaber, v. a. imperf. indraabte. sup. indraabt. Kalder uden fra ind ved at raabe, raaber paa een, at han skal komme ind. At indraabe Folk fra Gaden.

Indraadden, adj. Raadden i de indre Dele, som inpendigen er gaaet i Forraadnelse, blomraadden. Hæren er ganske indraadden.

Indrækker, v. a. imperf. indrækkede, indrakte. sup. indrækket, indrakt. [See rækker ind.] Giver, rækker, giver noget uden fra ind paa et Sted og til en Person. De kan indrække mig der her af Binduer.

Indrækning og Indrækkelse (en) n. f. [At indrækker.] Det at indrækkes, eller den Sierning at indrække.

Indramler, v. a. imperf. indramlede. sup. indramlet. [At Rammel, pavicula. See ramler.] Driver ind, sæder ind ved Hielp af en Rammel eller svær Dug. See nedramler. Mindre rigtigt: Strøes og udstæles dette Ord indrammer.

Indramling (en) n. f. Den Sierning at indramle, eller det at indramles. Palens Indramling.

Indrammer, v. a. See indramler.

Indrast, n. f. [Hort.] Bemærker omtrent det samme som Indmark, Jorder, som liggernærmest ved eller omkring Gaarden, og modstræks Udragt. "Hvor der foresandtes saa store Gaarde, kunde samme blive drejede i 2, 3, 4 Parter, efter Gaardens Omstændigheder af Ind- og Udragt." Dec. Mag. V. S. 163. I lige Bemærkelse bruges i Norge ogsaa Hiemrast og Hiemrafter.

Indre, adj. og compar. af inde. Se der, indere.

Indreber, v. a. imperf. indrebede. indrebet. [At Reeb.] Opmaaler ved 1 af Reeb. (See Order teber.) At indre en Mark. (Langebek.)

Indreebning (en) n. f. Den Sierning indrebe, Opmaalning ved Reeb.

Indreed, indreden, imperf. og parti indrider.

Indregner, v. a. imperf. indregnede. indregnet. [At regner, computo.] ler tilligemed, regner i med, sammenner med, iberegner. (I daglig Tale kaldes oftere iregner.) At indregne i med i Summen. "Forneffinde Land er delis fordæret og undtagen, icke ind de 2 Mark Gæff at skulde indregnis." feld, T. i. v. 348.

Indregner, v. n. [At regner, pluso.] ner ind ad en Abning, saasom ad et due eller Taghul. At dette Vand er regnet i Nat. (See regner ind.)

Indreise (en) n. f. Reise hen til, ind By eller et andet Sted, Ankunst uden eller fra et andet Sted, Indbogen. havde under Veir paa hele Indreisen. reisen var ikke saa behagelig som Udre

Indreiser, v. n. imperf. indreiste. sup. reist. [See reiser ind.] Drager hen til ind i et Sted. I Dag etc de alle ind til Byen. Alle som komme indreiser landet. Indreisende og Udreisende

Indrender, v. n. & a. imperf. sup. indrendt. [See render ind]

1. v. n. Kommer ind i et Sted, ind de ind. Han kom ind i et Sted.

At indrende i Snarene position at dag etc.

2. v. a. Rader, indrende. Han indrende den bedste

rende. Han indrende

Indrendt, indrendt. Indlede

dette Løb eller Indrendsel; som man ellers her tillands kalder det, samler sig.. Top: J. f. Norge. 28 H. S. 59.

Indrenter, v. a. imperf. indrentede. sup. indrentet. [Af Rente, foenus.] Ind: bringer, giver Rente, Fordeel, Indkomst af sig. Hvormeget kan den Gaard aarlig indrente? Det har indrentet mig store Penge. Godset, Biergverkerne indrente saa meget om Aaret. Tienesten indrenter ikke noget vist. [Det bruges og impersonaliter og reciproce: Det vil nok indrente sig med Liden.]

Indretning (en) n. f. [Af indretter.] Den Handling at indrette; Anordning, det at man giver en Ting en vis Form, Plan eller Orden. Det er en god, stet Indretning. Husets Indretning kostede mange Penge. Et Værners Indretning. — Ordet bruges ogsaa passivt om noget, som er indrettet, eller om Steder, hvori Indretning er gjort, f. E. At gjøre en ny Indretning. Han har opfundet en nyttig Indretning for at fæste Båndet. I Evangshuset ere gode Indretninger.

Indrettelse (en) n. f. Det samme som Indretning (i activ Bemærkelse;) men mindre brugeligt.

Indretter, v. a. imperf. indrettede. sup. indrettet. [Af ind og retter.] Gjør Indretning, retter i Lave, bringer i en vis Orden, ordner en eller flere Ting efter en vis Plan og til et Bæmmed. At indrette Stuen, at indrette et Kabinet. Det er altsammen meget godt indrettet.

saaledes, at du
gjen. At indre
Jøernes Fatter
mine Ting
fætted Præ

Indridelse (en) n. f. [Af indrider.] Den Sierning at ride ind. Jesu Indridelse i Jerusalem.

Indriden, (en) n. f. Det samme som Indridelse.

Indrider, v. n. & a. imperf. indreed. sup. indridt, indredet. partic. indreden. [See rider ind.]

1. Kommer ridende ind i en By eller hen til et Sted. Han er indreden til Byen. Han kom indridende i Staden med stor Pragt. Jesus indreed i Jerusalem paa et Aseu.

2. Raaer, henter ind til Hest. Han er allerede saa langt forud, at det vil ei være læst at indride ham.

3. Rider omkring, rider rundt om et Stykke Jord. At indride en Mark. At indride Sporet af et Dyr. (Langebef.) Hellig Anders fortælles at have indredet Slagelse Byes Marker. (I denne Bemærkelse kan Præpositionen ikke vel sættes bag efter Versum.)

Indridning (en) n. f. [Af indrider.] Den Sierning at indride, eller det at noget indrides. See Indridelse.

Indridser, v. a. imperf. indridsede. sup. indridset. [See ridser.]

1. Ridser, tegner noget saaledes, at Strægerne gaae ind i Overfladen af den Ting, man ridser paa. At indridse Figurer paa en Kobberplade; indridse sit Navn i en Sten.

2. Omridser, omgiver med Stræger, indsnitter ved at ridse omkring noget. Han har udmærket nogle Steder i Vogen, ved at indridse dem med en Pen.

Indridsning (en) n. f. Den Sierning at indridse, eller det at indridses.

Indridsning (en) n. f. [Af ind og Rist.] Rist, at indridsning, eller som er vidt kendt af en Ting. Kræmmeren indridsning i Løbet, da han det forlangte. Der vare der i Staden.

[Af ind og Rige.] Det samme som indridsning. Indridsning, indridsning. Indridsning.

rigis Mænd i Danmark... Hvist. T. 2. p. 915.

Indrinden (en) n. f. Det at noget rinder ind, Indfoden, Indløb.

Indrinder, v. n. imperf. indrandt. sup. indrundet. partic. indrunden. [See rinder ind.] Flyder ind, løber ind ved at flyde.

Indringer, v. a. imperf. indringede. sup. indringet. [Af Ring, gyrus.]

1. Sætter paa en Ring, samler paa en Ring. At indringe sine Nøgler. (Langebek.)

2. Sætter Ring paa, tæmmer ved en Ring. (Bruges især om Sviin, som man lader gaae i Skoven, og ved en Ring i Trynen hindrer fra at rode Jorden op.) At indringe Sviin, før de sættes paa Olden.

3. Slaaer en Kreds om, indslutter i en Kreds eller Ring. At indringe et Sted med Vold. At indringe Fienden med Kitteriet.

Indringer eller **ringer ind**, v. a. [Af ringe, campanas pulso.] Giver Tegn ved Klokke, ringer sammen, ringer til Tegn, at nogen skal komme ind, eller at noget tager sin Begyndelse. At indringe Folkene til Døvre. Snapstringet indringes med den store Klokke i Viborg Domkirkes Taarn.

Indringning (en) n. f. Den Gierming at indringe, eller det at indringes.

Indrit (et) n. f. See Indrid.

Indriver, v. a. imperf. indreev. sup. indrevet. partic. indreven. [See river ind.] Gjør Rift i, river et Hul, en Glænge i noget. Der er indrevet et stort Hul i Klædet.

Indriver, v. a. [Af Rive, rastrum.] Samler sammen med Rive (med Vibegreb om Arbeidets Fuldførelse; ligesom indhøfter.) Jeg tænker, vi skulle faae indrevet (el. indrevet høet) i Dag, hvis det bliver Lørdag.

Indrodden, adj. See Indraadden.

Indroder sig, v. rec. imperf. indrodede. sup. indrodet. [Af v. n. roder. See roder ind.]

1. Kommer ind eller frem ved at rode. Sviinene have næsten indrodet sig under Huset.

2. Figurligen, i daglig og lav Talebrug: blander sig ind i en ubedkommende Sag, giver sig ind i noget paa en smudsig eller ikke ansændig Maade. At indrode sig i en Process, i en Trætte. Han har indrodet sig i en Sag, som slet ikke kommer ham ved.

Indroder sig, v. recipr. imperf. indrodede. sup. indrodet, [af Rod, radix.] Fæster Rødder i noget. Denne Plante har indrodet sig dybt i Jorden, i Havet.

Indroer, v. n. & a. imperf. indroede. sup. indroet. [Af ind og roer.]

1. v. n. Kommer ind eller hen til et Sted ved Hielp af Varer, ved at roe. (See roer ind.) At indroe til Landet, i Haaden.

2. v. a. Bringet ind ved at roe. At indroe Baaden i Canalen.

Indrømmelse (en) n. f. [Af indrømme.]

1. Den Gierming at indrømme, Afstaaelse, Overladelse. Godsets, Husets, Stedets Indrømmelse.

2. Tilstaaelse, Bifald, Sanden. Ved Indrømmelsen af min første Paastand har De tilstaaet mig alt.

Indrømmer, v. a. imperf. indrømmede. sup. indrømmet, indrømt. [Af ind og rømme, v. a. & n. af Rum. Germ. einrdumen.]

1. Afstaaer, overlader, overgiver een et Rum. Jeg vil indrømme dem tre Værelser til fri Beboelse. Vil De indrømme mig Deres Plads? At indrømme een det øverste Sted. At indrømme een noget til Eiendom.

2. Figurligen: tilstaaer, bifalder, giver Ret i, sander. At indrømme een for megen Frihed. Man maa indrømme ham, at han er meget flittig. Jeg vil gierne indrømme Dig denne Paastand. Indrømme en Begiering. Hvistfeld T. 1. S. 60.

Indrører, v. a. imperf. indrørte. sup. indrørt. Blander eet i et andet ved at røre, rører sammen med. At indrøre Smør, Sukker i Maden. (Langebek.)

Indrølerer, v. a. imperf. indrølerede. sup. indrøleret. [Skibes oftest indrøleret. Af det franske Ord Rôle.] Indfører eens Navn

Ravn i en offentlig Fortegnelse eller Liste. (Røle, Rulle.) Bruges egentlig kun om at indskrive nogens Ravn i Listerne over det tjenstdygtige Mandskab, enten til Sø: eller Landmagten. Deraf bruges part. præst. indroleret om saadanne Folk, i Modsetning til de virkelig tjenstgjørende. Indrolerede Søfolk, Matroser.

Indrolering (en) n. f. Indskrivning til Statens Tjeneste ved Land: eller Sømagten. Deraf **Indroleringsbrev** : et Brev eller Bevis, som meddeles een, for at bevidne at han er indroleret.

Indruller, v. a. imperf. indrullede. sup. indrullet. Ruller sammen, søber sammen i Form af en Rulle. Modsat opruller; it. fører ind ved at rulle. At indrulle et Land: fort, et Stykke Gaard, Lærred, Tæst. At indrulle Stene i Gaarden.

Indrulling og Indrulning (en) n. f. Den Gierning at indrulle, eller det at indruller.

Indrunden, partic. af verb. indrinder. See dette Ord.

Indrusser, v. a. imperf. indrussede. sup. indrussat. Haler hastigen ind. (I Skibssproget.) At indrusse et Tob. (Løvensørn.)

Indruster, v. n. imperf. indrustede. sup. indrustet. [See rustet.] Lægger Rust til sig, forruster, rustet ind i det indvendige. Eiges naar Rusten øder sig dybt ind i noget. Dette Stykke Staal er gandske indrustet.

Indryk (et el. en) n. f. [Af indrykker.] Det samme som Indrykkelse No. 1. It. figur: ligen: Indpas, Indgang, Udgang. "Der: som denne verdens Mammon giffuist saa megen indryk..." Luthers Post. Sommerd. Fol. 231.

Indrykkelse (en) n. f.

1. Ankomst, Antog, Indmarsch. Troppernes Indrykkelse i Byen.

2. Indførelse, Anmædelse, Bektendtgørelse. Det blev bektendtgjort ved Indrykkelse i Aviserne.

3. Indflykten, det at noget rykkes tilbage. Ved Husenes Indrykkelse er Gaden bleven meget bredere.

Indrykken, Indrykning (en) n. f. Det samme som Indrykkelse.

Indrykker, v. a. & n. imperf. indrykkede. sup. indrykket. [See rykker ind.]

1. Indsnapper, trækker ind, slæber ind. (Helt med Præpos. bag efter.) At indrykke een af Døren. (Langebef.) Figurligen: at indrykke een i en Proces : indvilde, indbringe. (Langebef.)

2. v. n. Drager ind, kommer etsteds ind i en vis Orden (som Krigsfolk.) Hele Besætningen er indrykket i Fæstningen.

3. v. n. Drager ind for at beboe. Han fik sin Hælsot ved at indrykke (rykke ind) i det nye Hus.

4. Indfører, gjør offentlig bekendt ved Tryk: ken; it. sætter ind imellem, giver Plads iblandt. At indrykke et Proclama i Aviserne; indrykke en Afhandling i et Maas nedskrift. I hans Brev havde han indrykket en heel Hob Sentenser af moraliske Skrifter.

5. Flytter inden for en vis Linie, sætter, ryk: ker tilbage. Husene skulle indrykkes i de Gader, som ere alt for smalle. (I 4de Bemærkelse sættes Præpositionen heri foran; i de øvrige bruges den oftere bag efter Verbum.)

Indrynker, v. a. imperf. indrynkede. sup. indrynket. [See rynker.] Trækker sammen i Rynker, rynker sammen. At indrynke Vandet. (Langebef.)

Indrynkning (en) n. f. Den Gierning at indrynke; den Tilstand at indrynkes eller være indrynket.

Indsaaer, v. a. imperf. indsaede. sup. indsaet. Saaer i noget, tilsaaer. At indsaae Sæd i Jorden. (Lidet brugeligt.)

Indsaaning (en) n. f. Den Gierning at indsaae.

Indsaale (en) n. f. [Af ind og Saale.] Den inderste Saale i Skoe eller Støvler, som er Ryden nærmest; Indersaale, Vindsaale.

Indsæd, imperf. af v. n. indsiddet.

Indsæber, v. a. imperf. indsæbede. sup. indsæbet. [See sæber ind.] Overstrøger, besmerer

besmører med Sæbe eller Sæbestum. At indsaabe sit Skæg. Da Balberen havde indsaabet ham, lod han ham sidde. At indsaabe Tøi til Vask.

Indsæbning eller Indsæben (en) n. l. [Af indsaaber.] Den Gierning at indsaabe, eller det at noget indsaabes.

Indsæd (en) n. l. uden pl. Det som indsaæds. (Rostgaard.)

Indsænker, v. a. imperf. indsænkede. sup. indsænket. Sænker ned i, nedsænker. At indsænke Stene i Vandet. (Baden.)

Indsat (et) n. l. Den Gierning at indsætte; Indsætning; it. Indskud, hvad man sætter ind eller skyder ind i en Cassé, i et Lotteriet, Kassekast eller deslige, i Haab om tilkommende Vinding. Det første Indsat var ti Rigsdaler. (Langebek.) Det i sin Form mere tydelige Ord: Indsats, bruges nu hyppigere.

Indsættelse og Indsætning (en) n. l. [Af indsætter.] Den Gierning at indsætte, eller den Tilstand at indsættes.

Indsætter, v. a. imperf. indsatte. sup. indsat. [Se sætter ind.]

1. Sætter noget etsteds ind, bærer ind. (Se sætter ind.)
2. Indsætter, indlægger i noget. At indsætte Edelskæne i en Ring, i en Krone. At indsætte en Rude i et Vindue.
3. Sætter noget i en Abning, paa et Sted, hvor det mangler. At indsætte en Sten i Muren. Vinduerne ere endnu ikke indsatte i Huset.
4. Hengiver under Bevogtning, sætter i Forsvaring. At indsætte een i Fængsel, paa Vand og Brød, i Fugthuset ic.
5. Bestikler, forordner, indleder, sætter i Besiddelse af. At indsætte een i et Embede. Efterat Kongen igien var indsat i sit Rige. Han indsatte ham til sin Arving.
6. Overgiver, overdrager til Afgiørelse. "Sagen blev indsat paa tolv gode Mænd, at skulde sige og kiende, hvem det med Rette tilhørte." Holtsfeld L. 1. p. 227.

7. Gjør Indskud, skyder ind. At indsætte sine Penge i en Handel, i et Compagnie. Han har indsat i Lotteriet.

8. Hengiver til Salg. At indsætte sit Gods paa en offentlig Auction. Der var meget indsat (paa Auctionen), som ikke hørte Boet til.

9. Opbyder, salbyder til en vis Pris, fastsætter Pris for. Det var indsat saa høit, at ingen vilde byde derpaa. (Langebek.)

10. (Hos Bagere.) Skyder ind, lægger ind i Dønen. At indsætte Brodet i Dønen.

Indsalt, adj. Stærkt saltet, gennemsalt, salt i de inderste Dele.

Indsalter, v. a. imperf. indsaltede. sup. indsaltet. Forsøner med Salt, lægger ned i Salt. At indsalte Kød, Gist. Bruges ogsaa absolute om Saltning til Huusholdningsbrug. Hun har endnu ikke indsaltet.

Indsalter (en) n. l. En Person, som lægger Kød, Gist eller andet ned i Salt.

Indsaltet, adj. partic. Redlagt i Salt, gennemrullet af Salt. Han bedertede os med lutter indsaltede Ting.

Indsaltning (en) n. l. Den Gierning at indsalte; den Tilstand at indsaltes eller være indsaltet. Ved Indsaltning bevares Kis: det fra Forraadnelse.

Indsalver, v. a. imperf. indsalvede. sup. indsalvet. Besmører, bestrøger med Salve eller lugtende Sager. Han var saa indsalvet, at man kunde lugte ham langt borte. (Bruges ikke glerne uden med et Slags Haan.)

Indsalving (en) n. l. Den Gierning at indsalve; den Tilstand at indsalves eller være indsalvet.

Indsamler, v. a. imperf. indsamlede. sup. indsamlet.

1. Sanker sammen, fordrer ind, bringer til Beie ved Samling. At indsamle Penge til offentlig Brug. At indsamle Bidrag til Hielp for de Fattige. At indsamle Forsraad til Vinteren. At indsamle Stenurnene. At indsamle Kornet af Marken.

2. Figur

2. *Figurlig*: drager Fordeel, haster Nytte af. At indsamle Frugten af sit Arbejde.

Indsamling (en) n. l. Den Gierning at indsamle, eller det at noget indsamles. Kornets Indsamling. Der er indkommen en betydelig Pengesum ved Indsamlingen.

Indsanker, v. a. imperf. indsankede. sup. indsanket. Bruges i samme Bemærkelser som indsamler, med Vibegreb om at samle smaaligen, med Glid og Noie, eller uden Orden. See sanker. (Man samler Regene; men man sanker Nr.) At indsanke Kornet i Laden; indsanke en Hob Folk af Gaden.

Indsankning (en) n. l. Den Gierning at indsanke, eller det at indsanke.

Indsat, partic. af indsætter.

Indsats (en) n. l. Om dette hold tybste Ord see Indsæt.

Indsaver, v. a. imperf. indsave. sup. indsavet. [At Sav eller Sang, serra. Skrides ogsaa indsauger.] Giv Indsæt med en Sav. At indsave en Skure i et Stykke Træ. (Langebek.)

Indsavning (en) n. l. (Indsaugning.) Den Gierning at indsave, eller det at noget indsave.

Indseende (et) n. l. uden pl. [At indseer.]

1. Opsyn, Tilsyn, Hensyn paa. Politier skal have noie Indseende med, hvad Fordele der maatte indbringe. At have Indseende med Bygningen. "Gud har Indseende med vore Gjerninger." Skonningshed. Phil. p. 27. "De skal Offrigheden have Indseende derhos, om den dabis Uffringer er der ikke tilfede." Fred. II. Soret, C. 19.

2. Indsigt, Forstand paa, at man veed Bekeed om noget. "Publico til større Indseende og Oplysning i denne Materie." Det. Mag. I. S. 273.

Indseer, v. a. imperf. indsaar. sup. indseet. Begriber, sætter ved Hielp af Forsausten, forudsæer paa Grund af Efterranke og Erfaring. Dette kan han ikke indse. Jeg indseer ei, hvorfor han blev saa længe.

Jeg indsaar strax Følgerne af dette Skridt. (I denne figurlige Bemærkelse bruges nu dette Ord allene; thi i den egentlige Bemærkelse bruges kun seer ind; og den Bemærkelse, hvori det forud har været brugt: at have Tilsyn, Opsyn med noget, er gaaen af Brug.)

Indseer (en) n. l. En Person, som skal have Tilsyn med noget, Opsynsmand, Tilsynsmand. (Langebek.) Er lidet brugelige.

Indsegl (et) n. l. pl. Indsegle. [Anglos. Insegl, Insegl.] Segl, som i Brev eller Brev paastrykkes eller vedhænges et Brev eller Document. Der var tre Indsegle for Brevet. (Langebek.)

Indsegler, v. a. imperf. indseglede. sup. indseglet. Forsegler, sætter Segl for. "Bressuene skulle indseglis med vor Herre Konnings Indsegle." Holsteb. T. 1. p. 613.

Indseiler, v. n. imperf. indseilede. sup. indseilet. [See seiler ind.] Seiler ude fra Havet eller Søen ind til Landet eller i Haven. Alle Skibe ere indseilede i Havnen.

Indseiling (en) n. l.

1. Et Skibs Ankomst til Landet eller i en Haven. Skibet stodde paa et Skær ved Indseilingen.
2. Indløb, Indsæt til en Haven, et Sund, en Flod &c. d. Der er ingen god Indseiling til Byen.

Indsender, v. a. imperf. indsendte. sup. indsendt. [See sender ind.] Stikker ind, fremsender, skaffer noget til et Sted ved Sending. At indsende een i Byen. At indsende sin Beretning, Ansøgning til nogen.

Indsender (en) n. l. En Person, som indsender noget til et Sted. See Ufsender.

Indsenker, v. a. See indsenker.

Indsætning, indsætter. See Indsætning, indsætter.

Indsidder, v. n. imperf. indsad. sup. indsidet.

1. Sidder indvendigen i, er indfæstet i. Det er dybt indfiddende i Hjertet, i Husmælsen. (Langebek.) Kun lidet brugeligt.

2. Det samme som indesidder, No. 2, hvilket sidste dog oftere brues.

Indsidder (en) n. f. pl. **Indsiddere.**

1. En Person paa Landet, som boer til Huse hos en anden, uden selv at eie Huus eller Ford; Jnderste. See dette Ord.

2. Een, som bestandig holder sig inde, og ikke kommer meget ud. Han er ret en Indsidder.

Indside (en) n. f. Den Side af en Ting, som er inden til, vender ind ad, den indvendige Side. "Paa Hudens Indside sees især Lymphetarrens mangfoldige Grene; spredninger." Næste Saml. af N. B. S. Str. I. S. 262.

Indsigelse (en) n. f. [Af indfiger.] Modsigelse, Indvending, som gøres imod noget. Han gør altid Indsigelser. Nu vil jeg ikke vide af flere Indsigelser. "De samme Indsigelser kunne gøres imod Dioscorides og Plinius." B. S. Str. 10 D. S. 395.

Indfiger, v. a. imperf. indfagde. sup. indfagt. Indvender imod, modfiger, anfører Grunde imod. Har I mere at indfige her imod? At svare forud paa alt, hvad der kan indfiges. (Langebek.)

Indfigt (en) n. f. pl. **Indfigter.**

1. Tilsyn, Ovsigt, Indseende med noget.

2. Indsyn, Indfig. At have Indfigt i Raadens Saard. (Ordet forekommer i disse Bemærkelser ikke hyppigen, og da blot i Singul.)

3. Kundighed, dydelig og giennemtrængende Kundskab om en Ting. Han har god Indfigt i Mathematiken. Han har store Indfigter i mange Videnskaber. Efter min Indfigt, saavidt min Indfigt strækker sig: saavidt jeg kan fatte eller begribe. — Ved Kundskab veed man en Ting; ved Indfigt begriber eller giennemskuer man den. Den blotte Erfaring kan give Kundskab; men den er ikke tilstrækkelig til at give Indfigt. (Sporon.)

Indfigtsfuld, adj. [Af Indfigt og fuld.] Som besidder en dannet Forstand, har mange Kundskaber eller Indfigter. Han er en meget indfigtsfuld Mand.

Indfigler, v. a. imperf. indfiglede. sup. indfiglet. [Af ind og figler, af det lat. cingulum.] Indringer, indtrekser, omslører, omringer. Han stod gandske indfiglet af Folk. At indfigle nogle Steder i et Skrift. (Er lidet brugeligt.)

Indfigling (en) n. f. Den Gjerning at indfigle, eller det at noget indfigles.

Indfigper, v. a. imperf. indfigpede. sup. indfigpet. [See figper.] Gaaer stiv og tvungent ind. Hun kom indfigpende. (Langebek.)

Indfigler, v. a. See indecirkler.

Indfigaar (et) n. f. pl. som sing. [Af indfigerer.]

1. Skaar, som gaar ind ad i noget, Indsnit. At gøre et Indfigaar i et Erytke Klæde.

2. Indpas, Indgreb, Fornærmelse, Forsang. Han har gjort de andre et stort Indfigaar i deres Røring. (Langebek.)

Indfigerer, v. a. imperf. indfigar. sup. indfigaaret. partic. indfigaaren. Gør Skaar, Indsnit, Ribser i noget; it. graver ind i noget for at befordre Forbindelse med en anden Ting. At indfigere sit Navn i et Træ. Han har indfigaaret mange Figurer i Elfenbein. At indfigere et Vandløb, en Canal.

Indfigering, Indfigerelse (en) n. f. [Af indfigerer.] Den Gjerning at indfigere, eller det at noget indfigeres; Indsnit, Incision.

Indfigerpelse (en) n. f. [Af indfigerper.] Den Gjerning at indfigerpe, Indprentelse, Paamindelse, Erindring. "Indfigerpelsen og Brugen af bekendte Sandheder." Snæverdorffs Læst. 1 Bd. S. 5.

Indfigerper, v. a. imperf. indfigerpede. sup. indfigerpet. [See figerper.] Erindrer idelig og ofte, paaminder med Eftertryk, gentager sine Formaninger og Advarsel, indprenter. At indfigerpe een fine Pligter. Jeg har ofte nok indfigerpet ham, at

at vogte sig for denne Felt. "Alle Midler forsøgte han, men især sit eget Exempel, for at indfærpe Folket den nødvendige Lydiathed..." (Jacobi.)

Indkasser, v. a. imperf. indkassede. sup. indkasset. Hjælper een at komme esteds ind; bringer ind, bringer til Veie, fører ind. At indkasse Korn, Brænde, Gode: varer i Huset. At indkasse Korrund i en beleiret By. (See kasser ind, hvilket er mere brugeligt.)

Indkasser, v. a. imperf. indkassede. sup. indkasset. Giver en Straahed, som gaaer ind ad, gjør noget sket eller skaat ind ad.

Indkasser, v. a. imperf. indkassede. sup. indkasset. Skaffer ind ved at handle og skatse, tilforhandler sig. (Bruges kun som et haanligt Udtryk.) Disse Penge vil han snart indkassere igjen. (Langebet.)

Indkammer (sig) v. recipr. imperf. indkammerede. sup. indkammeret. Skammer sig uden at ville være det betændt, er hemmelig skamsald over. Han indkammer sig ret over sin forrige Dødsfæle. (Langebet.)

Indkandsfer, v. a. imperf. indkandsede. sup. indkandsat. Forskandsfer, omgiver med Standse og Værn, opløser en Vold omkring. At indkandsse en By, en Feir. At indkandsse sig mod Fienden.

Indkandsning (en) n. f. Den Gierning at indkandsse, eller det at indkandses; it. det indkandsede Sted. See Forskandsning.

Indkarrer, v. a. imperf. indkarrede. sup. indkarret. [At Skaar.] Fælder ind i, forbinder eller foier et Stykke til et andet, ved at gjøre Indsnit eller Skurer, saa at det ene passer tæt i det andet. (J. Sommer og Smeders Haandværk.) At indkarre en Sommerstok.

Indkarring (en) n. f. Den Gierning at indkarre, eller det at indkarres.

Indskeier, v. a. imperf. indskiede. sup. indskieiet. [Modsat udskieier eller skeier ud; hvilket er mere brugeligt.] Gaaer stievt ind ad. At indskieie med Goden. (Langebet.)

Indskelder, v. a. obfol. [af ind og Skel, Skeld eller Skæl, macula re-tis piscatorii. See dette Ord.] Ind: vikler i, fanger, besnærer, bestrikker. "At han kan dem saaledes indskelde i sit Garn og Erindelsbæb..." (Om Eoderkoppen og Fluene.) Skonnings hed. Philos. S. 894.

Indskibelse (en) n. f. [af indskiber.] Den Gierning at indskibe eller bringe noget om Bord paa et Skib. I Dag steer Tropper: nes Indskibelse.

Indskiber, v. a. imperf. indskibede. sup. indskibet. Bringet paa et Skib, fører om Bord paa et Skib. At indskibe Gode, Tropper. Disse Varer skulle indskibes i Dag. Det bruges ogsaa recipr. at indskibe sig: gaae om Bord for at drage esteds hen til Skibet. Da han var kommen til England, indskibede han sig der, for at seile til Amerika.

Indskibning (en) n. f. Den Gierning at indskibe, eller det at indskibes.

Indskienker, v. a. imperf. indskienkede. sup. indskienket. [See skienker.]

1. Skienker i, holder, sser i. At indskienke Bitt i Glasset.

2. Figurliken: gjør til Svend ved Drif og Gieslebud. (Bruges hos nogle Haandværkere, saasom Smedere, Hølserebere ic., hos hvilke den Ceremonie, at drikke af Kruus eller Bæger med een, er indført, for derved at give tilkiende, at han optages i Lauger.) Han skal indskienkes i Dag, gøres til Svend. (Langebet.)

Indskienkning (en) n. f. Den Gierning at indskienke, eller det at noget indskienkes.

Indskikkelse (en) n. f.

1. Den Gierning at skikke eller sende noget ind, Indsendelse.

2. Bestikkelse, Anordning, Indskikkelse. "Fori hærbede og gienstredige imod Christi indskikkelse..." Christ. III. Ordin. Fol. 41.

Indskikker, v. a. imperf. indskikkede. sup. indskikket. [See skikker ind.]

1. Sender noget esteds ind, indsender, tilsender. Han har i Gaar indskikket sin

Ansøgning til Cancelliet. Han blev i Dag
stillet ind til Byen. (Kun i denne Be-
mærkelse kan Præpositionen sættes bag efter.)

2. Anordner, bestikker, indstifter. Øvrig-
heden er indstillet af Gud. "Hellige Dage
som er indstillet at skulle helligholdes..
Ehr. III. Reces. Art. 3. "Ectesias er ind-
stillet af Gud.. Skonnings heb. Philos.
S. 454.

Indstinner, v. n. imperf. indstinnede. sup.
indstinnet. Raster Lys og Stin ind, straa-
ler ind. (See stinner ind.)

Indstraber, v. a. imperf. indstrabede. sup.
indstrabet.

1. Krabser ind i, går Nidser med Reglene,
eller et andet skarpt Redskab i en Ting's
Overflade. Man kan tydeligen see, at disse
Nidser ere indstrabede med en Naal.
2. Raster ind, fører ind ved Strabning. Disse
Been har Hunden nu atter indstrabet.
See straber ind.

Indstrabning (en) n. f. Den Gierning at
indstrabe, eller det at noget indstrabes.

Indstrækker, v. a. Har samme Bemær-
kelse som indstrammer.

Indstrammer, v. a. imperf. indstrammede. sup. indstrømmet. [Af ind, præp.
og partic. intendendi, og strammer.

1. Jager een esteds ind ved at stramme ham
eller sætte Stræk i ham. De bleve alle ind-
strammede i Stuen ved dette Syn. (Men
i denne Bemærkelse sættes Præpos. helst bag
efter. See strammer ind.)
2. Jager Stræk i een. (Medfører et stærkere
Begyndelse end v. simpl. strammer.) Jeg
blev saa indstrømmet, at jeg neppe kunde
røre mig. At indstramme et Børn.

Indstrækning (en) n. f. See Indstræk-
ning.

Indstræker, v. a. imperf. indstrækede. sup.
indstræket. [Af ind og Stræke, cancelli.]

1. Sætter Stræker for, indsnævrer, bestem-
mer Grændserne for noget, bringer inden
snævrere Grændser. Ved Romernes Ero-
bring i Britannien bleve Skotterne ind-

strækede i et mindre Rum. Figurliken
om intellectueller Ting: "Fordomme ind-
stræke Sjælens Kræfter.. Sneedorffs
Tilf. i D. S. 6. At indstræke sine En-
sker, sine Fornødenheder. At indstræke
sig til en eneste Nidenskab. At indstræke
sin Tale til enkelte Gienstande.

2. Knapper af, formindsker, gjør Afkortning
i noget, som man tilforn har været vant
til. (Bruges da meest recipr. og absolute.)
Liderne nøde een til at indstræke sig. Vaa
den senere Tid har han meget indstræket
sig.

Indstræket, partic. af indstræker, it. adj.
partic. [Bruges ogsaa adverbialiter.]

1. Knap, snæver, indsnæbet, som kun har
lidet Rum. En indstræket Udagt: som
afbrydes ved mellemkommende Gienstande,
som ikke strækker sig langt. Han boer alt
for indstræket med sin store Familie.
2. Knap, sparsom, som ikke koster meget.
Han fører en indstræket Levemaade.
3. Figurliken, om intellectueller Gienstande:
Et indstræket Begreb. Et indstræket
Hoved: som et har mange eller vidt ud-
strakte Kundskaber eller Indsigter. Han er
meget indstræket i alt, hvad der ligger
uden for hans Kog.

Indstrækning (en) n. f.

1. Den Gierning at indstræke eller det at
indstrækkes; Tvang, hvad som holder noget
inden visse Grændser. Trykkesfrihedens,
Handelens Indstrækning. Efter hans
førige Levemaade falder denne Indstræks-
ning ham meget tung.
2. Betingelse, Undtagelse. At tale uden Ind-
strækning: i Almindelighed, uden at
gøre Undtagelser. Naar det skeer under disse
Indstrækninger, har jeg intet derimod.
Indstræven, partic. af indstræver.

- Indstræder, v. a. imperf. indstrædede. sup.
indstrædet. partic. indstræden. (See stræ-
der ind.)
1. Glider ind ad. Gudsdyttet under Huset er
indstrædet saa betydeligt, at der staar Fare
for at synke ned.

2. Frembrøder, kommer frem. (Lidet bruaeligt.) Paa den Tid Dagen indskrider. Naar Foraaret indskrider. (Langebek.)

Indskridning eller Indskriden (en) n. f. Den Sierning at skride ind.

Indskrift (en) n. f. pl. Indskrifter. Paa: Skrift, Overskrift, Inscription; hvad som skrives eller er skrevet paa en Ting, for: nemmelig paa Bygninger, Gravminder, Støtter eller andre offentlige Mindesmærker, for at forklare og tilkiendegive det mærkbare ved Tingen. Indskriften paa en Mønt. Man har fundet en gammel Indskrift paa dette Tempel. De gamle Indskrifter ere en af Historiens Følger.

Indskrivelse (en) n. f. [Af indskriver.] Den Sierning at indskrive, skriftlig Antegnelse, Anførelse eller Optegning af eens Navn og Person, Stand, Alder eller deslige i en Protocol eller et offentligt Register. (Udso: lte bruges det og om Soldaters og Matro: sers Indrolering.)

Indskriver, v. a. imperf. indskrev. sup. indskrevet. partic. indskreven.

1. I Almindelighed: optegner skriftlig, fører til Bogs. At indskrive noget i sin Tegne: bog.

2. Antegner eens Navn, indfører een ved Navn i et Register som Lem af et vist Sam: fund eller Selskab. At lade sig indskrive som Student, Soldat. Han har været indskreven som Cadet fra sit femte Aar.

Indskrivning (en) n. f. Det samme som Indskrivelse.

Indskrubber, v. a. imperf. indskrubbede, sup. indskrubbet. [Skrives af Langebek indskrupper. See skrubber.]

1. Gnider ind i, bringer dybere ind i ved at gnide og skrubbe.

2. Jager ind, driver ind ved Prøgl eller Strub. (I las-Talebrug.) Jeg skal ind: skrubbe dig, hvis du ikke strax kommer. (Langebek.)

Indskruelse (en) n. f. [Af indskruer.] Den Sierning at skruer ind eller skruer fast.

Indskruen og Indskruening (en) n. f. Det samme som Indskruelse. Løstet er besta: diget ved Krogenes Indskruening.

Indskruer, v. a. imperf. indskruede. sup. indskruet. [See skruer.] Hæfter i ved at skruer, skruer fast, dreier ind som en Skruer. At indskruer en Stabel i Stolpen. (Langebek.)

Indskrumper, v. n. imperf. indskrumpede. sup. indskrumpet. partic. indskrumpet. [Germ. einschrumpfen.] Galder i Kon: ter, bliver rynket og ujævn, ensen af Velde, af Lørke eller Hebe, indtørres, krymper sammen. (Er ikke meget brugeligt.) Hans Ansigt indskrumper allerede. En ind: skrumper Pande. En gammel indskrum: pen Kærling. (Langebek.)

Indskrumpling (en) n. f. Det at noget indskrumper.

Indskubber, v. a. imperf. indskubbede. sup. indskubbet. [See skubber.]

1. Skyder ind, saaer ind ved at skyde eller skubbe. At indskubbe sin Stol under Bordet.

2. Indskubber sig, recipr. Skyder sig ind, trænger sig lidt efter lidt ind, hvor der kun er lidt Rum.

Indskud (et) n. f. pl. som sing. [See ind: skyder.]

1. Det, som indskydes eller sammenstødes, hvad som betales eller erlægges i Penge og Penges Værd til noget Slags Handel at drive, eller andet at iværksætte. Det første Indskud var 10 Rdlr. De havde alle gjort deres Indskud. "Biergverks Drift er ikke et Foretagende af een Mand, helst som det kræver store Indskud." Dec. Mag. IV. S. 296.

2. Noget, som skydes ind, særes ind, imellem noget andet. "For siden ei at afbrøde Af: handlingen ved et videnskabeligt Indskud." (Nielsbrih. Vid. S. Skr. 1801. S. 62.)

3. I ældre Skrifter: Indgivelse, Indskydelse, Tilskyndelse. "Eligt er af Torkens Ind: skud gjort." Bording's d. Merc. p. 37. "Hvad heller han gjorde det af Kong Svends Indskud." Bedels Saxo. S. 317.

4. Ind:

4. Indskud kalder Bøveren det Garn, der ved Bøverskotten indskydes i Vinklerne af de forsunde Rixdetraade; Islæt; modsat Riade eller Rending. (S. Beckmanns Technol. S. 54.)

Indskudsstrand (en) n. l. En enkelt Traad af Indskuddet eller Islættens i en Bøv. Beckmanns Technol. S. 65.

Indskudt, partic. af indskyder. See dette Ord.

Indskurer, v. a. imperf. indskurede. sup. indskuret. Stor Huller eller Jordbøringer i noget ved at skure. At indskure Huller i Bordet. (Langebek.)

Indskydelse (en) n. l. [Af indskyder].

1. Egentlig: den Gierning at indskyde, at skyde, noget ind ad.
2. Indgivelse, Overtalelse, Raad, Opmuntning. Det er gjort efter gode Menneskers Indskydelse. Af hvis Indskydelse er det sket?
3. I theologiske Skrifter bemærker det en overnaturlig Tilskyndelse, Inspiration. Apostlerne talte efter guddommelig Indskydelse. Det var af Dævelens Indskydelse.
4. I det juridiske Konfession: Underkastelse, Obergivelse til en anden eller højere Ret. Ved Sagens Indskydelse under Rigsretten, under Højeste Ret, sk den et andet Udfald.

Indskyder, v. a. imperf. indskød. sup. indskudt. [See skyder ind.]

1. Skyder noget ind ad eller tilbage i en vis Stilling. At indskyde Brødet i Ovnen. At indskyde Skuffen under Bordet.
2. Støder ind. (See dette Ord.) Jeg blev med Magt indskudt (skudt ind) af Døren, i Stuen.
3. Skyder ind med Bøsse eller andet Skudsgevær, kaster Rugler ind. At indskyde gloende Rugler i en By.
4. Giver Indskud, indbæaler, erlægger Penge eller Penges Værd til et vist Brug. De have hver indskudt tove Rigsdaler i en fælles Casse. "Hver Gaard i disse Fogder

vier indskyder otte Lønder Korn.. S. Skr. i D. v. 167.

5. Indgiver, overtaler, tilskynder, i med Ord. At dette har en and skudt ham. Det er flette Mennesk indskyde ham denne Ondskab.

6. I theologiske Skrifter: indblæser, rer, lader usformet en Tanke eller ning ondt i eens Hjerter. De Mand har indskudt Apostlerne alt, skulde tale. Dævelen indskød I forraade Kristus.

7. Indskyder sig, recipr. 3: over, til, underkaster sig. At indskyde i en højere Domstol. "Jede vilde i Landstinger, men indskuede deres for os." (Fred. II. aabne Brev af

Indskyller, v. a. & n. imperf. indsup. indskyllet. Over ind, kaster ind; ic. kommer skyllende ind. (Om Ting.) Hvert Diebst indskyllet en Mangde Band i Baaden. Van skyller giennem Taget. See skyl Indskynder (sig) v. recipr. imperf. i dede. sup. indskyndet. [See skyl ind, skynder sig at komme i Hu under Tag. (Langebek.)

Indslaaer, v. a. & n. imperf. indslø indslaget, indslaaet. partic. ind [See slaaer ind.]

1. Slaaer itu, støder ind. Alle har duet bleve indslagne. De indslø dengen paa Døren. (Langebek.)
2. Kaster ind i noget ved Slag, dr ved Slag. At indslaae et Søm i A
3. Kaster ind, slaaer ind igiennem ning. Stenen blev indslagen (ka igiennem Vinduet. (Langebek.) It falder ind, kommer ind (som Regn) ned, (som Lynild.) Regnen indsl ind) igiennem Vinduet. (Langebek.) Ilden har indslaaet i Taarnet. (Ei Er kun lidet brugeligt.
4. Indsætter, indfolder, slaaer samme indslaae sine Klæder, sin Riortelsi Ermer. (Langebek.)

5. Inddiffer, indføber, lægger i Omflag. At indslaae noget i Karduspapir. (Langebek.)

6. Om Bier: indfatter en Bisbærm i en Kube. "At sætte, indslaae eller stikke Sværmen..." (Gleischer om Diabl. S. 366.)

7. v. n. Falder ud, løffes, geraader efter Dulle, træffer ind. Det indflog rigtig, som han havde spaaet. Dette Aar, naar det vil indslaae, (naar alting vil slaae vel ind) kan vi aale dobbelt ind i Fior. Om det kun vil indslaae lykkeligen. Det indflog ikke efter Dulle.

8. v. n. Denhører til, angaaer, vedkommer, falder ind i. Dette indflog netop i hans Sag. (Denne Bemærkelse er i aldigere Tider indkommen i Sproget, og i den sættes Præpositionen oftest bag efter.)

Indslabrer, v. a. imperf. indslabrede. sup. indslabret. [See slabrer og indslubrer.] Sluger eller drifter saaledes, at det kan haves. At indslabre Mæden i sig. (Langebek.)

Indslæber, v. a. imperf. indslæbede og indslæbte. sup. indslæbet og indslæbt. [See slæber ind.] Fører eller bringer noget ind, ved at slæbe eller trække det langs hen ad Jorden. Disse Been har Hunden indslæbt.

Indslænger, v. a. imperf. indslængte. sup. indslængt. [See slænger ind.] Raster noget hurtigen, med Stidsesløshed ind. Her bliver alting indslængt uden nogen Orden.

Indslæt, n. f. See Jslæt.

Indslag (et) n. f. uden pl. Det at noget slaaer ind, falder ind, trænger ind igennem, (f. Ex. om Regn.) Han har gjort et Tag tæet imod Indslag af Regn og Enner.

Indslagen, partic. af indslaaer.

Indslagter, v. a. imperf. indslagtede. sup. indslagtet. Slagter Creature for at nedslakte Kibdet, eller paa anden Maade bevare det til Forraad i Huusholdningen. At indslagte i rette Tid. Han har alle indslagtet til Vinteren.

Indslagting (en) n. f. [Af indslagter.]

1. Den Gierning at indslagte. Fruentimernes ere i denne Tid syffelsatte med Indslagtingen.

2. Tiden, som er bestemt til at indslagte til Vinterforraad i en Huusholdning; (i Almindelighed November Maaned.) Det lafker nu snart ad Indslagtingen. Der er endnu længe til Indslagtingen. Hedder ogsaa Indslagtingsstid, Slagtetid.

Indsledsker eller indsleger sig, v. recipr. [Af sledsk, sleeg, blandus. See sledsker.] Gior sig yndet ved Sledskhed, ved Smiger og søde Ord. "Her vil jeg mig fuld snart indslege med min Sædalenhed." Bordingss poet. Str. p. 27.

Indslemmer eller indslammer, v. a. [Af det indste Schlamm og Schlammien.] Bruges om Træer og andre Væxter og bemærker: at sætte et Træ eller en anden Væxt saaledes i Jorden, at Rødderne vel tilhøyles med Jord og derpaa vandes, hvilke begge Ting gientages flere Gange, indtil Træet ligesom slaaer i en Dyd eller Slam. S. Gleischer's Hærebog S. 626. Oluffens Lærebog i Landoccon. S. 253.

Indslemming (en) n. f. Den Gierning at indslemme eller det at indslemmes. Oluffens Lærebog S. 253.

Indsletrer, v. n. imperf. indsletrerede. sup. indsletreret. [Af Svec. *slentra* og Germ. *schlendern*.] Dette Ord bruges i daglig Tale om Kroppens sætte Holdning under Gangen, og bemærker: kommer ind med en magelig, stidsesløs Gang og i det faste Lemmerne hid og did paa en uanfæktelig Maade. Han kom indsletrende med en Vidst i Haanden uden at agte paa Selvslabet. (Langebek.)

Indsliber, v. a. imperf. indsleeb. sup. indslebet. partic. indsleeben. Bringet ind i noget ved Slibning. At indslibe Figurer i Glas.

Indslibning (en) n. f. Den Gierning at indslibe eller det at indslibes. Disse Figureres Indslibning har været meget morsom.

Ind

Indslider, v. a. & recipr. imperf. indslæd. sup. indslidt. [See slider.]

1. Frembringer ved Slid og Brug. Disse huller ere ikke revne, men indslidte i Tøiet.
2. recipr. Trænger sig igiennem med Magt for at komme ind. (Lidet brugeligt.) Jeg kunde neppe indslide mig igiennem Mængden. (Langebet.)

Indsliffer sig, v. recipr. Har samme Bemarkelse som indslædsker eller indslæger; men høres ei uden i den lave Talebrug.

Indslinger, v. n. imperf. indslingrede. sup. indslingret. (Egentlig om Stibes Bevægelse; men ogsaa om fulde Folk, der ei kunne holde Legemet i Ligevægt.) Rastes vakkende hid og did, kommer ind i en ufladig Bevægelse. Stibet indslingrede paa Klippen. Han kom indslingrende i Scenen. (Langebet.)

Indslipper, v. a. & n. imperf. indslap. sup. indsluppet. partic. indsluppen. [See slipper ind.]

1. v. a. Lader komme ind, sætter ind, bringer ind. (Helt om Qvæg, og med Præpos. bag efter.) Køerne ere for denne Nat indslupne i Stalden.
2. v. n. Kommer ind ved Hælp eller ved Hjælp af andre. (See slipper ind.) Han er endelig indsluppen, efterat han havde staaet en hel Time udenfor.
3. v. n. Indløber, kommer ind af Uagtsomhed eller Stidselssøhed. Denne Feil er indsluppen imod min Vilje.

Indslubrer, v. a. imperf. indslubrede. sup. indslubret. [See slubrer.] Svælger sig i den Ting ned, søber noget paa en slubrende Maade. Det er ikke anstændigt saaledes at indslubre Suppen. (Langebet.)

Indsluger, v. a. imperf. indslugede. sup. indsluget, indslugt. [See sluger ind, sluger ned.] Sluget i sig, svælger i sig med Graadighed. At indsluge Mæden. Fisten har indslugt Krogen. (Langebet.)

Indslugning (en) n. l. Den Gierning at indsluge, eller det, at noget sluges ind. "Koppegisten troe nogle langt farligere ved

Indslugning end ved Indskættin. S. Etr. IX. S. 486.

Indslummer eller indslumrer, v. n. indslummede og indslumrede. li slummet og indslumret. [Af E Slummer, sopor. See slumr. Sovet ind, falder i Slummer, Sovn. Neppe var han indslummet, han igjen blev vækket. Ved Rids. Ridsen var han indslumret.

Indslumper, v. n. & a. imperf. i pede. sup. indslumpet. [See Slumper.]

1. Skeeer uformodentligen, hændes, ser ved Slump. Det kan vel nu indslumpe. (See slumper ind, til.)
 2. Kommer uformodentligen ind. (I geligt.) Han kom indslumpent samme. (Langebet.)
 3. v. a. Slaaer Slumper i. Han slumpet mange Ting i denne Slæf.
- Indslunken**, adj. Som ingen Fastholdighed har, meget slunken og i Sult eller Sogdom.

Indsluppen, partic. af indslipper. **Indslutning** (en) n. l. Den Gierning at indslutte eller den Tilstand at indslutte. Ordets forskellige Bemarkelser.

Indsluttelse (en) n. l. [Af indslutte.] Gierning at indslutte.

Indslutter, v. a. imperf. indsluttet. sup. indsluttet. [See indslutter.]

1. Lukker inde, sætter under Laas og indspærret. (Om Ting, for at betage de Frihed.) Fangerne ere indsluttet net. Man maa vel indslutte, her har, hvis man vil vogte det for T.
2. Lægger inden i, søber ind i. Han indsluttet det ene Bred i det andet cumentet fandres indsluttet i Bred.
3. Omgiver, omringer fra alle Kanter inden viffe Grændser, og derved Udgang og Bortgang. Byen er indsluttet af Fienden. I

sidste deraf bare de indsluttede af Mængden. Godfolket blev indsluttet af Røtteriet. Leiren indsluttede han med stærke Volde.

4. Mælder, taler om, anfører med i sin Tale; it. indbefatter, indbegriber. Dette var og; saa med indsluttet i Fredsforbundet. Jeg indslutter Dem altid i mine Bønner til Gud. At indslutte (indbefatte) meget i saa Ord.

5. Recipr. Indslutter sig: lukker sig inde. Han indslutter sig undertiden hele Dage i sit Værelse. (See indelukker, indelut-
ter.)

Indslyngen eller **Indslyngning** (en) n. f. Den Gierning at indslynge.

Indslynger, v. a. imperf. indslyngede. sup. indslynget. [See slynger.]

1. Kaster ind med Slyng. At indslynge en Steen igiennem Vinduet.

2. Fletter i hoerandre, slynger sammen, knytter een Ting ind i en anden ved Hielp af Slyngestofke, eller paa anden Maade. Lidser med indslyngede Guldraade.

Indsmælder, v. n. imperf. indsmæltede. sup. indsmæltet. [See smælder ind.] Bliver mindre, formindskes ved Smæltning, taber, forgaaer ved at smælted, hensmæltet, bortsmæltet, smæltet sammen. Talsgen er betydeligen indsmæltet. (Figurligen bruges det ogsaa undertiden om enhver Formindskning eller Aftagelse.) Hans Indkomster ere meget indsmæltede i de sidste Aar.

Indsmælder, v. a. Bringer forarbejdet Metal i flydende Tilstand ved Smæltning, omsmæltet. At indsmælte Sølvsmænter. Han har ladet alle sit Sølv indsmælte. At indsmælte Mønter. Bib. S. Efr. 1805. S. 10.

Indsmæltning (en) n. f. Den Gierning at indsmælte noget, eller det at noget smæltet ind.

Indsmeder, v. a. imperf. indsmedede. sup. indsmedet. Smeder sammen, fører sammen ved at smede, smeder fast. At ligge

indsmedet i Bolter og Jern. At indsmede et Stykke Jern i et andet.

Indsmider, v. a. imperf. indsmeed. sup. indsmidt. [See smider ind.] Kaster ind, fyler ind, slænger noget etsteds ind. Det er indsmidt af Vinduet.

Indsmigrer (sig) v. recipr. imperf. indsmigrede. sup. indsmigret. Vinder eens Vindst og Venstabs ved Smiger, går sig vinder hos een ved flest Væsen og Godtarslenhed. Han har paa ny indsmigret sig der i Huset. Han ved godt at indsmigre sig, hvor han kommer.

Indsmiler, v. n. imperf. indsmillede, indsmiile. sup. indsmilet. Trækker paa Smilebaandet, smiler ved sig selv. (Langebek.)

Indsminker, v. a. imperf. indsminkede. sup. indsminket. [Af ind, partic. intend, og sminker.] Sminker stærkt, overstrøger med Sminke, oversminker. Skuespillerne maae være vel indsminkede, for ikke at see sygelige ud.

Indsmørelse (en) n. f. Den Gierning at indsmøre noget.

Indsmører, v. a. imperf. indsmurte. sup. indsmurt.

1. Bestrøger vel med Smørelse, lader noget giennemtrænges af Salve, Olie eller andre Firtreiser, oversmører. At indsmøre en Bøffelsaad, fører man vil rense den. De havde alle indsmurt deres Haar med kostelig Salve.

2. Figurligen i den lave Talebrug: prygler tæt igiennem, banker dygtig af. Kommer du igjen saaledes, skal jeg indsmøre dig, saa du skal huske det.

3. I haanlig og foragtelig Bemærkelse: flækker ind imellem, indfører iblandt. Dette havde han paa en listig Maade saaet indsmurt i Contracten.

Indsmugler, v. a. imperf. indsmuglede. sup. indsmuglet. [Af Smug, Skul, Hemmelighed. See dette Ord.] Bringer hemmeligen ind, fører ind i Smug, indsmiger. Jeg tænker vel, at jeg skal saae det ind

indsmuglet. Han har indsmuglet mange Varer igiennem Porten.

Indsmugling (en) n. f. Den Gierning at indsmugle, eller det at noget indsmugles.

Indsmurt, partic. af indsmører.

Indsmutter, v. a. imperf. indsmuttede. sup. indsmuttet. [See smutter ind.] Kommer ind paa en hurtig og hemmelig Maade, lister sig hurtigen ind. Inden man saae sig for, var Hunden indsmuttet i Stuen.

Indsnæret, v. a. imperf. indsnærede. sup. indsnæret. [Af Snare, laqueus.]

1. Binder tæt sammen, snører vel fast, forspæner vel med Kæb. Det skal nok blive saaledes indsnæret, at det ikke saa let kan gaae løst.
2. Fanger, hilder i Snare eller Garn; ogsaa recipr. indvikler sig, forvikler sig i en Snare. Ræven blev saaledes indsnæret, at han ei kunde slippe ud. Han har indsnæret sig selv og kan ikke komme ud. Fuglen har indsnæret sig i Garnet.
3. Figurligen bruges det undertiden for: besnærer, hilder, forleder. Han er nu nok til at indsnære den, der ikke tager sig i Agt. (Langebef.)

Indsnævrer, v. a. imperf. indsnævrede. sup. indsnævret. [Af snæver, angustus.] Bringer i et snævrere Rum, inden snævrere Grændser, indskrænker, begrænses.

Indsnakker, v. a. imperf. indsnakkede. sup. indsnakket.

1. Indbilder ved Snak, foresnakker, faaer een til at troe noget ved megen Snakken, binder een noget paa Ormet. Det faaer du mig aldrig indsnakket. Han fik ham dog endelig indsnakket, at det var uddensigt at reise.
2. Recipr. Sætter sig i Gans ved at snakke, anbefaler sig ved sin Tale. Han kan godt indsnakke sig hos Folk.

Indsnapper, v. a. imperf. indsnappede. sup. indsnappet. [See snapper ind.] Trækker noget hurtigen uden fra ind. At indsnappe noget af Vinduet.

Indsneer, v. n. imperf. indsneede. sup. indsneet. See sneer ind.

Indsnegen, partic. af indsniger.

Indsnigelse (en) n. f. Den Gierning at indsnige.

Indsniger, v. a. & recipr. imperf. indsneeg. sup. indsneget. partic. indsnegen. [See sniger ind.]

1. Stieler ind, bringer ind paa en hemmelig eller forbuden Maade, indsmugler. At indsnige noget igiennem Porten. Dette har han indsneget til Eses.
2. Indsniger sig, v. recipr. lister sig hemmeligen og uformærkt ind. Tyven havde indsneget sig (sneget sig ind) i Huset uden at man mærkede det. Figurligen om Mids brug, Feil, Laster, Uordener, der lidt efter lidt og uformærkt faae Indvækst; og i denne Bemærkelse sættes Præpositionen ikke gjerne bag efter. Der havde indsneget sig mange Uordener i Statsbestyrelsen. Uppigthed og Overdaadighed have ogsaa indsneget sig iblandt dette tilforn saa tarvelige Folk. Der har indsneget sig endel Trøffel i Skriften.

Indsnigning (en) n. f. See Indsnigelse.

Indsnit (et) n. f. pl. som sing. [Af ind og Snit, incisio.] Snit, Skaar eller Skure, som gøres i en Ting med et skærende Redskab. At gjøre et Indsnit i Klædet. Han gjorde mange og dybe Indsnit i Barken. — I Deelen kaldes det Indsnit, naar et Stykke ligesom er udstaaet af Randen paa et Been; f. Ex. paa Sædebenet. (Incisura ischiatica.) Sætt. Osteol. 1 D. p. 18.

Indsnitter, v. a. imperf. indsnittede. sup. indsnittet. Skærer ind i med en Kniv, gjør Indsnit med en Kniv. De norske Bønder ere meget søde i at indsnitte Figurer i Træ.

Indsnitter (en) n. f. Een, som gjør Indsnit.

Indsniver, v. n. imperf. indsnivede. sup. indsnivet. [See sniver. Skrides og indsniber; men er ikke brugeligt uden i Maalets sprog.]

1. Sober ind, sumrer ind. Tjenestefolkene sidde om Aftenen og indsnibe (snibe ind) over deres Arbejde.

2. Svinder ind ved Hebe eller Kogning. Manden har skaaret saa længe, at den er reent indsnivet. (Langebek.)

Indsnivet, adj. [Af ind, part. intend. og snivet: befængt med Snibe.] Som er stærkt befængt med Snibe. Den Stald er ret indsnivet.

Indsnoer, v. a. imperf. indsnoede. sup. indsnoet.

1. Ombinder, omsnoer med Baand, binder sammen med Baand eller Snore, it. snoer eller binder eet ind i et andet. At indsnoe noget i Reeb, i Seilgarn. Det ene er saaledes indsnoet i det andet, at man aldrig kan faae det opløst.

2. Indsnoe sig, recipr. o: at indsmigre sig, vide at komme i Sunst og Yndest hos een ved at rette og søle sig efter ham. Han forskaarer tilgavns at indsnoe sig, hvor han kommer. (Langebek.) Er kun lidet brugt ligst.

Indsnorelse (en) n. f. Den Sierning at indsnoere. Lægerne ere enige i, at Indsnorelse er skadelig for Helbredden.

Indsnorer, v. a. imperf. indsnoede. sup. indsnoret og indsnørt. Binder tæt sammen med Baand eller Snore. Det var saa fast indsnoret med Seilgarn, at man ikke kunde faae det op. Absolute bruges det om Snorlids Iføring hos Fruentimre; helst med Vibegreb om en alt for stor Snæverhed. At indsnøre et Fruentimmer. Det maa uddøendigen være skadeligt, hver Dag at gaae saaledes indsnørt.

Indsnoring (en) n. f. Den Sierning at indsnøre, eller det at indsnøres.

Indsnorpen, adj. neutr. indsnorpet. [For: modentligen en ældre, nu ikke brugelig Form for Partic. af indsnørper.] Runken, strumpen, forstørret, indstørret af for megen Hebe. Stregen er gandske indsnorpen. (Langebek.)

Indsnuer, v. a. & n. imperf. indsnuede. sup. indsnuet. [Eet snuer.]

1. Trækker noget ved Hielp af Vanden igien; nem Næsen, indsnuer, snuer op i Næsen. At indsnue Tobak i Næsen. (Langebek.)

2. v. n. Begynder at sove. (Er et haantligt Udtryk.)

Indsnuser, v. a. imperf. indsnusede. sup. indsnuset. Det samme som indsnuer, No.

1. At indsnuse Tobak i Næsen.

Indsnylter (sig) v. recipr. imperf. indsnylede. sup. indsnyltet. Staffer sig Afgang til et Sted som Snyltegiest. Han har indsnyltet sig i mange Familier.

Indsø (en) n. f. pl. Indsøer. En Sø, som paa alle Sider er omringet af Land, som intet Udløb har. Landet har mange store og flækkerige Indsøer. Det Caspiske Hav er en Indsø. (Dette Ord er i nyere Tid indkommet i Sproget, da man tilforn i samme Bemærkelse brugte simpl. Sø.)

Indsød, adj. neutr. indsødt.

1. Meget sød, sød heelt igiennem.

2. Figurligen bruges det og undertiden om Mennesker, og bemærker: sledest, meget indsmigrende, fin og falsk.

Indsøger, v. n. imperf. indsøgte. sup. indsøgt. [Se søger ind.] Eder ind et steds, drager ind, søger Tilflugt. I dette Verishuus indsøge alle fra den Kant i Landet.

Indsøler, v. a. imperf. indsølede. sup. indsølet. Besudler, besmører noget med Skarn, ved at søle det deri eller trække det derigien; nem. At indsøle noget i Skarnet, i Fidt.

Indsøm (en) n. f. Søm eller Kantning paa Linned eller andet Tøi, som vender ind ad og ikke sees.

Indsømmer, v. a. imperf. indsømmede. sup. indsømmet. Eder Søm paa et Klæde demon inden til eller rundt omkring. At indsømme et Skjort.

Indsømning (en) n. f. Den Sierning at indsømme, eller det at indsømmes. Tøiet bliver noget kortere ved Indsømningen.

Indsørger, v. a. imperf. indsørge. sup. indsørget. Sørger indvortes og hestigen over noget, er meget sørrigfuld. Han gaaer beskaft;

bestandigen og indserger, men ingen veed hvorover.

Indsokker, v. n. imperf. indsokkede. sup. indsokket.

1. Gaaer etsteds ind paa Hoesokker. Værnet kom indsokkende i Stuen.
2. I lav Talebrug bemærker det ogsaa: gaaer sludket og reben om Fødderne, eller og med Hensyn til en slet og sokkende Gang.

Indsoven, adj. partic. See indsvoren.

Indsover, v. n. imperf. indsov. sup. indsovet. [See sover ind.]

1. Falder i Sovn; (oftest med Præpos. bag efter.) Han er gandske nylig indsovet.
2. Sovet indvendigen, er dørst og døsig. Han sidder bestandigen og indsover.

Indspadserer, v. n. imperf. indspadserede. sup. indspadseret. Gaaer nogensteds ind til Gods. (See spadserer ind.)

Indspæder, v. a. imperf. indspædede. sup. indspædet. Spæder i, fortynder ved at spæde, eller ved at iblande Vand eller andre flydende Ting. Han har indspædet for meget Vand i Vinen. (Langebet.)

Indspæger, v. a. imperf. indspægede. sup. indspæget. [See spæger.] Spæger i høj Grad, afholder fra al Velsøst og Overflodighed. At indspæge sit eget Legeme. Han seer ret indspæget ud. (Langebet.)

Indspænder, v. a. imperf. indspændte. sup. indspændt.

1. Hæfter ind, sætter fast med Spænde; it. indsnører, hæfter fastere og tættere sammen ved Hielp af Spænde. At indspænde en Rem i Sæletøiet. At indspænde sit Gehæng, sit Vælte, sine Stoe.
2. Omringer, indslutter, bespænder, omspænder. At være indspændt af Fienden paa alle Kanter.

Indspærrelse (en) n. f. Den Stiering at indspærre, eller det at være indspærret. Dampene, som formodentlig deres Overflodighed og Indspærrelse ikke kan andet end forenes og løbe sammen til Regn... B. S. Str. XI, S. 82.

Indspærre, v. a. imperf. indspærrede. sup. indspærret. Luffer inde, under Laas og Luffelse, formener indspærre, betager Udgang fra og Afgang indspærre een i et Kammer. Han sidder indspærret den hele Dag. De ne sidde indspærrede i Taarnet. Havnen er indspærret (tilspærret) den.

Indspærring (en) n. f. Den Stiering indspærre, eller det at indspærre.

Indspættet, adj. Spraglet, spættet har Spætter eller Pletter overalt (Langebet.)

Indspanker, v. n. imperf. indspankede. sup. indspanket. [See spanke] Gaaer ind etsteds med spændent stolte, opløstede Trin.

Indsparket, v. a. imperf. indsparkede. sup. indsparket. Sparket eller støder med Foden, at det falder ind etsteds blev indsparket igennem Døren.

Indspænder, v. a. See indspænder.

Indspigter, v. a. imperf. indspigtede. sup. indspigret. Sætter Spigter eller stikker indspigter een i en Rielt (Langebet.)

Indspinder, v. a. imperf. indspindte. sup. indspundet. partic. indspunden. Der uden omkring noget, saaledes bliver omgivet af det Spundne. Den indspinder Gluerne.

Indspodst, adj. Som er hemmelig som ved sig selv spotter eller foragter. Han saae ret indspodst ud, da han kom til Lykke.

Indsporer, v. a. imperf. indsporede. sup. indsporet. Indbenter, naaer, seer Hielp af Spor eller Fodtrin. At indspore et Dyr. (Gieldnere bruges det for: kommer paa Spor efter, Kundskab om.)

Indsprængelse (en) n. f. [At indsprænge] Den Stiering at sprænge eller stikke ind med Bold og Magt. Dørenes Indsprængelse.

2. Den heftige og voldsomme Maade, hvor: paa en Rytter søger at adsprede en Hov Tropper eller en samlet Mængde. Ved Rytteriets Indsprængelse blev Fienden kastet tilbage, adspjaltedes Folkehoben.

3. Farveblanding, flere forskellige Farvers Sammenblanding.

Indsprænger, v. a. & n. imperf. indsprænge og indsprængte. sup. indsprænget og indsprængt. [See sprænger ind.]

1. Sprænger, støder ind, kaster ind med Vold og Magt. Døren blev indsprængt med Magt.

2. Besprænger, bestræser. At indsprænge Rids med Salt.

3. v. n. Riber ind paa med stærk Fart, sætter an paa noget til Hest for at sprede eller splitte det.

Indsprængt, adj. partic. [af indsprænger.]

1. Farv blandet, som har flere Farver blandede i hverandre, broget, spraglet. Indsprængt Løi, Klæde.

2. Besprængt med Salt. Indsprængt Rids holder sig længere om Sommeren end det ferste. (Dog bruges oftere simpl. sprængt.)

3. I Mineralogien siges det om et Gossil, naar dette er forboret i og med et andet, fra en Haffelsneds indtil den mindste Størrelse; for Ex. Quarzen i Graniten; (inspersum) og Stiknes da imellem grovt, smaat og fint indsprængt. (Wad Term. oryctognost.)

Indspredet, v. a. imperf. indspredede eller indspredte. sup. indspredt. Spredet noget inde i et Rum. At indsprede Støvelse i Spiltovene.

Indspringer, v. a. imperf. indsprang. sup. indsprungen. partic. indsprungen. Gjør et Spring ind, springer uden fra ind. See springer ind.

Indspjotter, v. a. imperf. indspjottede. sup. indspjottet. [See spjotter ind.] Bringer Vand eller andre flydende Ting Høgheds ind ved Hjælp af en Sprøjte, eller et lignende Redskab. At indspjotte Vand igjennem Vinduet. At indspjotte en noget i Øret.

Indspjotning (en) n. f. Den Stiering at indspjotte, eller det at blive indspjottet.

Indspruder, v. a. imperf. indsprudede. sup. indsprudet. [See spruder.] Spruder noget ind paa eller til et Sted. At indsprude noget i Vinene paa een.

Indspytter, v. a. imperf. indspjottede. sup. indspjottet. [See spytter ind.] At indspytte een i Vinene. (Langebek.)

Indstabler, v. a. imperf. indstablede. sup. indstabledet. Stabler noget inde i et Rum. At indstable Brænde i Huns. (Kostgaard.)

Indstændig, adj. [Germ. inständig. Af ind og staaer; formodentlig dannet efter det lat. *instanter*.] Vedholdende, paastrængende, alvorslig, med fortsat Bestræbelse. Det var hans indstændigste Bøn. Uagtet min indstændige Bøn og Begiering.

Indstændigen, adv. Paa en indstændig, vedholdende, alvorslig Maade. Jeg beder Dem indstændigen, gjør ham dog ikke ulphelig!

Indstændighed (en) n. f. Alvorslighed, Hefsigheid, Inderlighed. At bede med Indstændighed, staaer adverbialiter for: indstændigen.

Indstænger, v. a. imperf. indstængede. sup. indstængt. [Af Stang, perrica.] Omgiver med Stænger, indgierder, indslutter. At indstænge en Mark. At indstænge Høns, Gæs, Creature o: sætte dem i Vuur eller Indelukke.

Indstængning (en) n. f. Den Stiering at indstænge, eller det at indstænges og at være indstængt.

Indstævne (en) n. f. Det samme som Indstævning.

Indstævner, v. n. imperf. indstævned. sup. indstævnet. Indkalder nogen at møde for Retten ved Stævnemaal, fremkalder for Retten enten som Part eller Vidne; it. indstæver en Sag for Domstolen. At indstævne een til Ting som Vidne. At indstævne Sagen for Overretten, for Højesteret. See stævner ind.

Indstævning (en) n. f. Den Handling at indstævne, eller den Handling, hvorved en Person paa loblig Maade indkaldes at møde for en Ret. Han mødte efter Indstævning. See Stævning.

Indstager, v. a. imperf. indstagede. sup. indstaget. Driver ind, fører ind ved at stage eller ved Hielp af en Stang. At indstage Baaden. (See stager.)

Indstalder, v. a. imperf. indstalvede. sup. indstaldet. [See stalder.] Sætter paa Stald, bringer i Stald, indbinder Qvæg. Hestene ere allerede indstalvede. Det er snart paa Tiden, at Studene skulle indstaldes.

Indstaldning (en) n. f. Den Gierning at indstalde, eller det at sættes paa Stald.

Indstamper, v. a. imperf. indstampede. sup. indstampet. Støder eller stamper med Foden, eller ved Hielp af et Redskab, en Ting ind i en anden. At indstampe en Væl i Jorden.

Indstampning (en) n. f. Den Gierning at indstampe, eller det at indstampes.

Indstemmer, v. n. imperf. indstemmede. sup. indstemmet. Svarer til, stemmer overens med. Dette indstemmer rigtigheden med det andet. (Langebef.) Brugeligere er v. simpl. stemmer. See istemmer.

Indstempler, v. a. imperf. indstemplede. sup. indstemplet. [See stempler.] Sætter Stempel paa eller ind i noget, trykker Mærke i med et Stempel. Hans Navn er indstemplet i Skeen. Han har ladet indstemple sit Mærke i alt Solvsiøet.

Indstempling (en) n. f. Den Gierning at indstemple, eller det at være indstemplet.

Indstiaaler, v. a. imperf. indstiaal. sup. indstiaalet. partic. indstiaalen.

1. Indfører hemmeligen og uformærkt; for nemmeligen om forbudne Varer, eller saadanne, ved hvis Indførsel Toldssig begaaes. Han har indstiaalet mange engelske Varer. Disse Varer ere indstiaalne om Ratten. See stiaaler ind.

2. Indstiaaler sig, recipr. Efter sit steds ind paa en Kiult og hemmelig Lyven havde indstiaalet sig i Huset sov. (See stiaaler sig ind.) Figur Tanker, Følelser, Lidenstaber, i mørkt og ubevidst opstige i Sielen. lighed indstiaal sig i hendes uskyldig Det Ønske indstiaal (indsneeg) sig us hos ham.

Indstiftelse (en) n. f. Den Gierning stifte, Indretning, Anordning, telse. Sacramenternes Indstiftelse. Den oplæste Indstiftelsens Ord.

Indstifter, v. a. imperf. indstiftet. indstiftet. Anordner, indretter, i Ophavsmand af. (Bruges sælden geistlige Ting.) Christus har i Nadverens Sacramente.

Indstifter (en) n. f. En Person, indstiftet noget. (Lidet brugeligt. Stifter.

Indstiftning (en) n. f. See Indstiftning.

Indstigen (en) n. f. Den Gierning ind.

Indstiger, v. n. imperf. indsteeg. f. steget. partic. indstegen. [See ind.] Træder med Foden ind i, stigende ind. Neppe var han ind i Vognen, før han begyndte at faae

Indstigning (en) n. f. See Indstigning.

Indstikker, v. a. imperf. indstak. f. stukket. partic. indstukken. [See ind.]

1. Støder, stikker ind i med Magt og At indstikke en Kniv i noget. (I Vrapos. bag efter.)

2. Putter ind imellem, lægger noget andet. At indstikke Sværd den. At indstikke noget i Eva

Figurligen i den Talemaade: at i sin Pibe 3: tie til og tage imod bliver sagt.

Indstikning (en) n. f. Den Gierning stikke ind.

Indstiller, v. a. imperf. indstillel. indstillet.

- Overlader til eens Vilje og Velbehag, lader samme an paa. Det vil jeg indstille til Gud, til Kongen ic. At indstille sin Sag til Dommerens Retfærdighed. "Han indstillede (indrettede) sit Regimente efter hendis Betænkende..." Hvitfeldt L. 1. p. 259. Opsætter, lader fare for nærværende Tid, afsætter indtil videre. Han har indstillet sin Reise. Løngbef. (Er egentlig en Germandisme.)
- I Biergvidenskab: at indstille en Grube: forlade en i Drift værende Grube. (Brännich.)
- I Jagtvindigheden: bestemmer ved Lede: Hunde, hvor Hjorten staaer i Skoven. Jægeren indstiller Hjorten.
5. Indstiller sig, recipr. Indfinder sig, møder personlig. Han vilde ikke indstille sig for Retten.
- Indstilling** (en) n. f. Den Gierning at indstille; fornemmeligen i Cancelliesproget: det som foreslaaes Kongen til Afgiørelse ved Slutningen af en Foreskilling, efterat Anledningen og Grundene ere anførte; det Væsentlige af en Foreskilling, som indstilles til Kongens Afgiørelse. See indstiller, No. 1.
- Indstimler**, v. n. imperf. indstimlede. sup. indstimlet. [See stimler ind.] Gaaer hober, viis, i tætte Ronger ind. Der indstimlede en stor Flok Mennesker. For at holde den indstimlede Mængde i Orden.
- Indstinger**, v. a. imperf. indstingede. sup. indstinget. [See stinger.] Det samme som indstikker; i ældre Skrifter. "Jernet i sin Side han indstinge lod..." (Af en gammel Psalme.)
- Indstirrer**, v. a. imperf. indstirrede. sup. indstirret. [See stirrer.] Seer stivt og næse ind paa, betragter med ufradendte Øine. (Helt med Præpos. bag efter.) At indstirre en i Øinene. (Løngbef.)
- Indstød** (et) n. f. Rides paa Hærerne de Creature, som blive ved og følge med Gaardene. Landes Bestr. over Hærerne. S. 90.
- Indstødere** (en) n. f. obfol. [Af Indstød, Isl. *innstæda*, *innstædagrir*, en fast

urærlig Capital, hvoraf Rente svares; og Dre.] Brugtes i ældre Litter om en vis Afgift af Jordebønderne, saasom af Umpindiges Jord. "Haffuer Wmage halff Marc Boel Jord, da bør der at gaae Indstødes Dre aff, det er fuld Rente..." Ehr. IV. R. Lov. Arbe B. c. 14.

Indstøder, v. a. imperf. indstødte. sup. indstødt. [See støder ind.]

1. Driver ind med Magt, giver Stød til noget, hvorved det falder ind, eller paa en voldsom Maade kommer ind. At indstøde een ad Døren. (Helt med Præpos. bag efter.) At indstøde en Dør, Bunden i et Lønde.

2. Stikker ind paa en voldsom Maade. At indstøde en Dolk i Liden paa een.

Indstødning (en) n. f. Den Gierning at indstøde, eller det at indstødes.

Indstøver, v. a. imperf. indstøvede. sup. indstøvet. Opspører ved Hielp af Lugten, henter ind paa Sporet. (Om Hundene paa Jagten.) At indstøve Vildter. (Løngbef.)

Indstopning (en) n. f. Den Gierning at indstoppe, eller det at indstoppes.

Indstopper, v. a. imperf. indstoppede. sup. indstoppet. [See stopper ind.] Følger i, putter i, propper ind i, udfolder noget efterhaanden ved at putte andre Ting der ind. At indstoppe en Pude i et Pudehoved. At indstoppe noget i Lommen.

Indstormen (en) n. f. Den Gierning at storme ind paa, voldsom Indtrængen af en samlet Flok. Ved Fienderne Indstormen i Byen kom alt i Uorden.

Indstormer, v. a. imperf. indstormede. sup. indstormet. [See stormer ind.] Trænger ind hober sig og paa en voldsom Maade. Hele Flokken kom indstormende i Værelset.

Indstraaler, v. n. imperf. indstraalede. sup. indstraalet. [See straalet ind.] Raster sig og straalet ind. Solen indstraalede (straalet ind) igiennem Vinduet. (Løngbef.)

Indstrækker, v. a. imperf. indstrakte. partic. indstrakt. [See strækker ind.]

1. Rækker udenfra ind, bringer ind ved at strække. Han indstrakte Haanden igjennem Vinduet.
2. Recipr. Indstrækker sig, gaaer ind, løber ind, strækker sig ind. Denne Viig indstrækker sig langt op i Landet. (Langebek.)

Indstrammer, v. a. imperf. indstrammes. de. sup. indstrammet. Gjør noget strammere end det tilforn var, udspiler noget, at det bliver stramt. At indstramme Tøiet paa Rammen. Det har indstrammet sig: er blevet strammere. (Langebek.)

Indstrander, v. n. imperf. indstrandede. sup. indstrandet. [See strandet.] Gaaer paa Strand, kastes af Stormen og Vølgerne paa Strand. I Nat er indstrandet et Skib under Anholt. "I Aaret 1775 indstrandede et Skib imellem Fiskerleierne." Mallings Handl. S. 38.

Indstranding (en) n. f. Det at et Skib indstrander; Skibbrud. Der skeer ofte Indstrandinger paa disse Øer.

Indstreifer, v. n. imperf. indstreifede. sup. indstreifet. [See streifer ind.] Gjør Streiftog, drager ind i et fiendtligt Land for at brandkaste eller deslige. Forposterne vare alt indstreifede over Grændserne.

Indtribet, adj. Som har Striber overalt. Indtribet Tøi. (Langebek.)

Indstrikker, v. a. imperf. indstrikkede. sup. indstrikket. Bringes ind imellem ved at knytte eller strikke, knytter ind i. Hun har lært at indstrikke Figurer i Serpenter. (Efter Langebek bemærker det: bemærker, loffet i Snare, indvikler i noget; men denne Bemærkelse er ikke almindelig.)

Indstroelse (en) n. f. [Af indstrøer.] Den Gierning at indstrøe eller bestroe; Bestroelse, Paaestroelse.

Indstrøer, v. a. imperf. indstrøede. sup. indstrøet.

1. Strøer inden i, bestroer, strøer paa indstrøe Maden med Salt. At indstrøe Palsen i Stalden. (Langebek.)
2. Figurligen: Anbringer hist og her iblande andet. I hans Prædiken overalt Vers indstrøede. De mange Bitterheder indstrøede i hamærkninger.

Indstrømmen (en) n. f. Den Gierindstrømme, det at noget strømmer. "De Tydskes Overmagt og uophørlig strømmen." (Engelstoft.)

Indstrømmer, v. n. imperf. indstrøede. sup. indstrømmet. [See strømmer ind.]

1. Flyder ind, rinder ind i Strømme. Det kom indstrømmende i stor Mængde.
2. Figurligen: Gaaer hobevis ind til et Sted; it. kommer ind i stor Flodighed. Da Døren aabnedes, strømmede Mængden i Huset. Destrømmer Rigdom nok til ham.
3. Det findes ogsaa activt brugt hos Digtere: "Der hvor det favnende Hav strømmer sin sørlige Nordbugt." Jenss bland. Digte. 1807. S. 312.

Indstryger, v. a. imperf. indstrøg. indstrøget. partic. indstrøgen. [See stryger ind.]

1. Snider ind i, smører ind i, bringer ind at stryge. At indstryge Salven.
2. Figurligen: Indsamler, straber sa. Han har indstrøget Penge nok i det Tid. (Langebek.)

Indstücken, partic. af indstikker.

Indstunder, v. n. hvoraf neppe bruges end partic. indstundende, som tilkommende, som stunder til, er uforudseende. Indstundende.

Indstuder, v. a. imperf. indstuede. indstudet. Pakker tæt sammen, studser i et Rum. (Om Gods og Værelse, Pakkeliere eller desl.) Indstude Læsen i et Skib.

Indstuvning (en) n. f. Den Stierning at indstube, eller det at noget indstubes.

Indstykker, v. a. imperf. indstøffede. sup. indstykket. [Af ind og Stykke.] Fælder i, sætter Stykker ind i noget. (Fornemmeligen hos Skræddere.) Denne Lap er saa net indstykket, at det ikke tiendes.

Indstyrter, v. a. imperf. indstyrtede. sup. indstyrret. [See styrter ind.] Slaaer i med eet, styrter ned i. (Især om Kornvarer.) At indstyrte Kornet i Sækken.

Indstyrter, v. n. [See styrter ind, hvilket er mere brugeligt.]

1. Fælder ind med en pludselig og heftig Fart. Muren indstyrtede paa dem. Han indstyrtede hovedfulds i Kielderen.

2. Recipr. Indstyrter sig, gaaer frem med heftighed, hvor der er Fare paa Færde. (See styrter sig ind.) At indstyrte sig i Faren, iblandt Fienderne.

Indstyrning (en) n. f. Den Stierning at indstyrte, eller det at noget styrter ind; pludselig og voldsomt Fald. Kornets Indstyrning i Sækken. Murens Indstyrning. Vælgernes Indstyrning i Skibet.

Indsuger, v. a. imperf. indsugede. sup. indsuget. [See suger ind.]

1. Suger i sig, trækker til sig, drifter i sig. Svampen har indsuget alt Vandet. At indsuge Lufsten. Vid. S. Skr. 1801. p. 119.

2. Figurliken: Modtager, tilvæner sig ved jævnlig Brug, antager for sandt, hvad man har hørt eller tilvænt sig fra Ungdommen, uden selv at prøve det. Denne Bilsfarelse har han indsuget med Moderermælken. Ved lang Omgang med Munkke har han indsugt megen Overtro.

Indsukker, v. a. imperf. indsukkede. sup. indsukket. [Bruges meest i præter. partic.] Indsukker i Sukker, lægger ned i Sukker, bevarer ved at fuge eller sylte i Sukker. Indsukkede Lemoner. (Apotek. Part af 1672.)

Indsukkring (en) n. f. Den Handling at indsukke eller at indspike i Sukker.

Indsulten, adj. [Af part. intend. ind og sulten.] Meget sulten, bundsulten.

Indsupper, v. a. imperf. indsuppede. sup. indsuppet. [Om rødt Mad og Drikke.] Tager til sig i smaa Portioner, saa; meget man kan søbe paa een Gang, søber i sig, indsøber. (Kun brugeligt i dagligt Tale.) Han har indsuppet alt hvad der var i Glasfen. (Langebef.) See søber og supper.

Indsvadser, v. a. imperf. indsvadse. sup. indsvadset. [Germ. einschwachen.] Gaaer een til at troe noget ved megen Snak, binder paa Vermet, foresnakker, indsnakker. At indsvadse een noget. (Langebef.) Et ikke brugeligt uden i Almues sproget.

Indsvælger, v. a. imperf. indsvælgede. sup. indsvælget. Slaaer i Svælget, tager i eet Slug, svælger ned med eet. At indsvælge Vinen med eet. (See nedsvælger.)

Indsværger, v. a. & recipr. imperf. indsvøer. sup. indsvøret. partic. indsvøren.

1. Gjør Eed paa, sværger paa. "Sander mennd havde gjort Markskell og indsvøret det til Kolbysang." D. Mag. 1 Bd. p. 202.

2. recipr. Forbinder sig ved Eed, sammen; sværger sig. De havde indsvøret sig med hverandre til dette Foretagende. Indsvorne Venner 3: meget trofaste, oprigtige, fortrolige Venner. (Langebef.)

Indsværmer, v. n. imperf. indsværmede. sup. indsværmet. [See sværmer ind.] Stimler ind i Hobetal, kommer ind i Sværme, flokkevis. De kom alle indsværmende paa os. (Langebef.)

Indsvag, adj. Meget svag; indvortes svag og søg. Han er gandske indsvag. (Langebef.)

Indsvaier, v. n. imperf. indsvaiede. sup. indsvaiet. Gaaer svaiende ind eller frem. (See svaier.) Hun kom indsvaierende med hendes vide Silkeklæder.

Indsvandt, imperf. af indsvinder.

Ind

Indsvelter, v. a. imperf. indsveltede. sup. indsveltet. [See svelter.] Lader de af Sult, indsparrer for at lade sulte ihiet, udsulter, forhungret. At indsvelte een. (Langebek.)

Indsvindelse (en) n. f. See Indsvinding. **Indsvinden** og **Indsvinding** (en) n. f. [Af indsvinder.] Det at noget svinder ind, formindskning, Pentærelse. Kornets Indsvinding paa Loftet. Man har fraregnet 10 Tønder for Indsvindingen.

Indsvinder, v. n. imperf. indsvandt. sup. indsvundet. partic. indsvunden. [See svinder ind.] Lader i Størrelse eller Mængde, svinder hen, formindskes. Kornet har ligget saalænge, at det er betydeligen indsvundet. Han er indsvunden meget i den sidste Sygdom. Indsvundne Kinder.

Indsvøb (et) n. f. Den Ting, hvori noget er indsvøbt, Svøb, Omsvøb.

Indsvøbelse (en) n. f. Den Gierning at indsvøbe en Ting, Indvikling, Omsvøbelse.

Indsvøber, v. a. imperf. indsvøbte. sup. indsvøbt. [See svøber ind.] Lægger i Svøb, vikler ind i noget, binder eller lægger noget uden om en Ting, for at bevare den. At indsvøbe noget i et Papiir, i et Klæde. At indsvøbe sig vel imod Kulden.

Indsvøbning (en) n. f. [Af indsvøber.]

1. Den Gierning at indsvøbe. Den Indsvøbning vil tage lang Tid bort.
2. Det, hvori noget er indsvøbt, Omsvøb, Indsvøb. Indsvøbningen var gnavet itu paa Bognen.

Indsvømmer, v. n. imperf. indsvømmede. sup. indsvømmet. [See svømmer ind.]

1. Om Mennesker eller Vanddyr: kommer ind til Land ved at svømme, svømmer ind imod Landet. Søhundene ere indsvømmede i Giorden.

2. Om livløse Ting: flyder ind, driver ind ved at flyde paa Vandet. Der kommer dagslige Ekstusbrag indsvømmende til Landet.

Indsvogret, adj. Besvogret; især naar flere Giftermaal have gjort Familier paa meer end een Maade besvogrede med hinanden,

saar at Personerne af Familien i Si til mere end eet Giftermaal ere i et Stab. Disse Familier ere indsvogret hverandre. (Langebek.)

Indsvovlet, v. a. imperf. indsvovset. sup. indsvovlet. [Af ind og Svovel, su. Besvovet eller giennemsvovet med.] At indsvovle en Tønde, et Viinsfad.

Indsvunden, neutr. indsvundet. pa. indsvinder.

Indsyder, v. a. & n. imperf. indsyder. sup. indsydet eller indsydet. partic. indsyden. Røget ind, røget boder ind, formindskes ved Røgning. noget indsyde indtil tredje Delen. (æb. f.)

Indsyer, v. a. imperf. indsyede. indsyet. [See syer ind.]

1. Syer ind i eller paa noget, hæfter Syning. Hans Naar er indsyet i Linned. At indsyde rene Blade i et
2. Luffer for ved Syning, syer i noget, for at det ikke skal bestadig falde ud. At indsyde noget i en En Naatte.

Indsyg, adj. Indsvortes syg, som li en indsvortes Sygdom.

Indsylder, v. a. imperf. indsyldede. indsyldet. Lægger ned med Salt, i eller andre til Spltning brugelige Kr. At indsyldte noget i Sukker, Honningdike, Salt &c.

Indsylder (en) n. f. En Person som in en Conditor.

Indsyldet, adj. partic. [Af indsylder.] er nedlagt, nedsyldet i Sukker eller Krydderier. Indsyldede Pomeranser syldede Sager, Confiturer.

Indsyldning (en) n. f. Den Gierning syldte.

Indsynt (et) n. f. Elfsyn, Opsyn, J de med noget; it. Omhu, Omsorg hvoagelighed. "Forinsynere, som skal Indsynt paa ham og Rigers Bedste. dels Saxo S. 158.

Indsynger, v. a. imperf. indsang. sup. indsyngnet, indsyngnet. partic. indsyngen, indsyngen. Indvoer, helliger med Sang. At indsyngne en Psalme. (A. S. Bedels Pa-vefronite.)

Indsyning (en) n. f. [Af indsyng.] Den Sierning at indsyng, eller det at noget indsynges.

Indsynger, v. n. imperf. indsyng. sup. indsyngt. partic. indsyngt. [See syn-fer ind.] Kommer ind i ved at synke. Han indsyng i Rosen.

Indsyngning (en) n. f. [Af indsyng.] Det at noget synker ind eller synker opbore ned. "Grubernes eller Rulernes Indsyngning." Oluffens oeconom. Ann. 8 B. S. 328.

Indtagt (en) n. f. [Af indtager No. 8.]

1. Indkomst, hvad man tager ind af Penge eller Penges Værd. Indtagt og Udgift. Indtagterne maae svare til Udgifterne. At have store Indtagter. Det blev ført til Indtagt.

2. Land eller Jord, som indtages eller indbrages inden for visse Grændser; i ældre Skrifter: et Stykke Jord, som af alle By- mænd tillige er indtaget, (med Art. et.) "De i det nye Indtagt anlagte Gader og Quarterer." Romm. Or. Hafn. i Fort. "Byens Indtagt er det Stykke Jord, som alle Byemænd tillige indtage af en deres Marke til Erste eller Hørsed; hvilket Indtagt da kaldes Erster eller Hørsenge." Ar. Bernsen. III. p. 450.

Indtagtesæ, n. f. obsol. Fremmed Fæ, som er indtaget eller opbragt i Hæns. (Langebet.) See Indnam.

Indtagtesbog (en) n. f. pl. Indtagtesbøger. [Af Indtagt og Bog.] En Bog, hvori man anfører sine Indtagter. Mod- sat Udgiftsbog. At holde rigtig Indtagtesbog. At anføre noget i Indtagtesbogen.

Indtæller, v. a. imperf. indtællede og indtælt. sup. indtalt. Rævner Tal af noget, som kommer ind, tæller sammen hvad der kommer ind. (Modsat udtæller.) At ind-

tælle Penge i sin Casse. At indtælle Gaar-ene, Gæssene, Vænderne. (Langebet.)

Indtælling (en) n. f. Den Sierning at indtælle. At have Opsigt med Pengenes Indtælling og Udtælling.

Indtænder, v. a. imperf. indtænder. sup. indtændt. Antænder, optænder. Naar Lys indtændes: naar Aftenen begynder. (Rokgaard.)

Indtændt, adj. [Af ind og tænder.]

1. Snedig, listig, snild, ublær. En indtændt Skalk. (P. Svob Ordpr. 2 D. S. 232.)

2. Det bruges og i daglig Tale om een, der ligesom indvortes brænder eller er optændt af heftige Lidenskaber; Had, Brede &c. Han var saa indtændt arrig. Han blev indtændt gal, da han hørte det. Det er et indtændt onde Menneske.

Indtærer, v. a. imperf. indtærede. sup. indtæret. Fortærer, hentærer, volder at noget skinder ind eller bliver mindre. Det er meget indtæret af Heden. Sygdommen har ret indtæret ham. Det bruges og som v. n. pass. og bemærker: svækkes, udmar- des, mister Huld og Kræfter. Han gaar og indtæres dagligen mere og mere.

Indtæret, adj. partic. [af det foregaaende v.] Indsvunden; mager, udmarvet, indfalden.

Indtagelig, adj. Som kan indtages, erob- res, tages med Magt. Denne Fæstning er ikke indtagelig.

Indtagelse (en) n. f. [Af indtager.] Den Sierning at indtage; dog ikke i alle Be- mærkelser af dette Verbum. I Særdeleshed: Betægtigelse, Erobring. Byens, Fæstningens Indtagelse.

Indtagende, adj. partic. [af indtager.] Som har saadanne, især udbortes Egen- skaber, der let og snart vinde Bisid; om- dig, takkelig, behagelig. Det er et ind- tagende Fruentimmer. Hun har et meget indtagende Væsen. En indtagende Musik.

Indtagenhed (en) n. f. [af indtager.] Ind- tagende Egenskaber, behageligt og tiltræk- kende Væsen, Vindighed, Takkelighed, Be-

hagelighed. (Bruges ikke meget hyppigen.) Det var ikke saameget hendes Skionhed, som hendes Indtagenhed, der drog alles Hjerter til sig.

Indtager, v. a. imperf. indtog. sup. indtaget. partic. indtagen. [See tager ind.]

1. Indblader, tager i Huus, lader komme ind. At indtage een i Huset til sig. De vilde ikke indtage ham i Lauget, i Selskabet. Skibet har indtaget sin Ladning, Besætning.
2. Inddrager, tager til sig, trækker ind, tager bort. Ved den paakommende Storm maatte de hastigen indtage Seilene. Stillet, som sad over Døren, er nu indtaget. "Det udstuckne Tegn skal indtages..." Høif. I. 1. S. 684.
3. Optager, indslutter, holder fast i Huus. (Om Nøg.) At indtage fremmed Nøg, som er gaaet over i eens Mark.
4. Gylder, opfylder, optager, betager, rummer. At indtage et stort Rum. Følget var saa stort, at det indtog den hele Plads. Bohaver indtog den største Deel af Stuen. Skibet kan indtage 1000 Lønder.
5. Beslæder, har inde; it. tilkæder, tager i Besiddelse. Justitiarius skal indtage det første Sted i Retten. Saa snart Kongen er død, indtager Sønnen sin Fædrenethrone.
6. Sætter sig i Besiddelse af, erobrer, faaer i sin Vold og Magt. Efter tre Dages Belæiring indtog de Fæstningen med Storm. Han har indtaget mange Lande og Stæder i en kort Tid.
7. Tager i Beboelse. (Bruges sjelden, og kun om høie Personer.) Det kongelige Hærskab har nu indtaget sit Vinter Palads, sin Sommer Residens.
8. Tager imod, oppebærer, hæver, indkasserer, indfordrer. Han indtager aarligen store Summer. At indtage Løden, Landgilden, Skatten. (Deraf Indtægt.)
9. Faar i sig, svelger ned; nyder ved at æde eller drikke. (See tager ind.) At indtage Medicin, Draaber, Pulver. Han

indtog Forgift. Det kongelige indtog Middagsmaaltidet paa et

10. Figurligen og i moralsk Forstand: overveiende Indflydelse paa Sielen paa Lidenstaberne og Villien, opbag, overtaler, overvinde, bedaa fører. (Hjælp med Propositionerne imod.) At indtage een ved Godhed, Smigreri. Hun er gandsk gen af ham. Han lod sig indtage komme, af Bekystens Forsørelser. Ikke indtage af hans store Løfter, søde Ord. At være indtagen for eller Person: forud at være over overbedist om dens Guldkommenhe være indtagen imod noget: være ufordeelagtigt Omdømme derom. forstaaet, gandske at indtage M for denne Plan. Kongens Ra være blevene indtagne imod ham ved des List... Sneedorffs Ellst. I. 10

Indtager (en) n. f. Kalder i Vi sproget den Person, som staaer p hend Hængebænk, og tager imod som kommer op af Skatten, tøm og hænger den ned igjen. (Brünr Indtale (en) n. f. Paatals, den (ved Lov og Ret at indtale eller p Ting. (Viden.)

Indtaler, v. a. imperf. indtalende, sup. indtalt.

1. Paataler, faaer tilbage ved at kræver formeligen ved Rettens Hi indtale noget ved Lov og Ret. At en Rettighed. "Forfarer Proosse Rettighed at være: Kirken frafom skal han give Kirkens Forsvar der at han det med Retten indtaler..

2 — 22 — 7.

2. I nogle nyere Skrifter (Germ. einre sprechen): indgyder, indgiwer ved At indtale een Mod, Trøst.

Indtapning (en) n. f. [At indtap

1. Den Gierning at sælde sammen de eller det at to Ting ere forbundne re; Indsældsig, Sammenhæftning

bindelse ved Tappe, Sammentapning. (Vihl om Teglværk. S. 20.)

2. I Beenslæren: den Bestaaffenhed, at Beensenes taffede Kanter gribe saaledes ind i hverandre, at de paa det næste befæstes, og danne taffede Forbindelser, Sømme (Suturæ.) Saxtorphs Osteol. 1 D. p. 26.

3. Den Sierning at tappe flydende Ting i noget. Vinens Indtapning.

Indtapper, v. a. imperf. indtappede. sup. indtappet. [See Tap og tapper.]

1. Forbinder ved Tappe, sælber en Ting i en anden ved Hielp af Tappe og Huller, hvori disse passe. "De indhuggede Huller, hvori Siernestolperne skulle indtappes..." Vihl om Teglværk. S. 19.

2. Lader flydende Ting løbe igennem en Tap eller Hane af et Kar i et andet. At indtappe Wiin i Glasferne. Det bruges og figurligen for: stienker i, spilder Glasferne. Han lader lystig indtappe, i hvem der skal betale det. (Langebet.)

Indtegnelse (en) n. f. [Af indtegner.] Indskrivning, Skriftelig Indførelse i en Bog, Indskrivning af eens Navn, Alder, Stand &c. i en Protocol, et Register. Indtegnelsen kostede 2 Rigsdaler. Deraf: Indtegnelses-Penge, Pengte, som betales for at worde indtegnet eller indskreven.

Indtegner, v. a. imperf. indtegnede. sup. indtegnet. Skriver ind, optegner, indfører i en Bog, i et Register, en Protocol, &c. desl. Det maa jeg have indtegnet i min Bog. "Med mere som ndi samme Bog skal indtegnis..." D. Mag. VI. p. 244.

At indtegne eens Navn i en Protocol. Han har ladet sig indtegne for den Sum.

Indtegnning (en) n. f. Det samme som Indtegnelse.

Indtigger, v. a. & recipr. imperf. indtiggende. sup. indtiggat.

1. Trygler sammen, tigger sammen, faaer ind ved at tiggte. Han kan indtiggte en god Deel om Maret.

2. recipr. Indtigger sig, opnaaer, skaffer sig Adgang til ved megen Tryglen, ved at give

mange gode Ord. Nu har han paa ny indtiggat sig i hendes Gunst. At indtiggte sig i et Embede.

Indtil, præp. og conj. [Sammenfat af ind og til. Angl. *untill*. Svec. *intil*, *ända til*.]

1. Som Præposition svarer det til Latinerne ad, usque ad, og bruges om Sted og Tid.

a) Til at bestemme et Sted, og hvorbort en Bevægelse strækker sig eller skal strække sig. Jeg fulgte ham indtil Porten. Han gik med mig indtil Byen. Jeg stod i Vand indtil Halsen. Vi reiste sammen indtil Berlin. Du maa følge ham indtil Stoben. Veien er god indtil det Sted, hvor Steenbroen begynder.

b) Om Tiden, og hvorbort en Handling strækker sig eller hvor længe den skal vare. Du maa bide indtil i Morgen, indtil i Aften. Jeg vaagede indtil Midnat. Du kan beholde Bogen indtil Kl. 12. Indtil denne Dag ved jeg ikke hvor han er bleven af. Lad saa være indtil videre, indtil nærmere Befaling.

2. Som Conjunct. bruges det blot om en vis Tid, hvis Maal udtrykkes ved et Verbum eller en heel Sætning, som ved denne Conjunct. forbindes med den foregaaende. Du maa bide, indtil jeg kommer. Det kan beroe, indtil vi sees igjen. Jeg vil vente, indtil jeg seer ham komme. Indtil Galba kom paa Thronen.

I Steden for indtil, baade som Præpos. og Conjunct., bruger man meget ofte til: Han fulgte mig til Byen. Du maa bide, til jeg kommer, &c. Kun ikke naar det begynder en Sætning eller Periode. — Indtil maa ei skrives i to Ord, og derved forveksles med ind til, (see ind, n.) som giver en forskiellig Menning. Veien indtil Ridesbanen: saa langt et Stykke af Veien, som naaer til Ridesbanen. Veien ind til Ridesbanen: den Wei, som gaar til, fører ind til Ridesbanen.

Indtillbeens, adv. Siges om den, som under Sangen vender Hædterne ind ad. Han gaar

gaaer indtilbeens. Det skæder ilde at gaae saa meget indtilbeens. "Han gaaer lidt indtilbeens paa venstre Foden..." (Vaggesen.)

Indtingelse (en) n. f. [Af indtinger.] Gierningen at indtinge.

Indtinger, v. a. imperf. indtingede. sup. indtinget. [See tinger.]

1. **Handler**, tinger med nogen om Betaling eller andet Vederlag for at give een Koft og Bolig eller en af Delene. Han har indtinget sit Barn hos disse Folk. "Hos en god Ven, hvor jeg har indtinget hende i Koft..." (Holberg.)

2. **Indtinger sig**, recipr. Tinger for sin egen Person, om hvad man skal give for Underholdning og Bopæl. Jeg vil indtinge mig paa et offentligt Værtshuus. Han har indtinget sig i et meget flet Herberge.

Indtingning (en) n. f. See Indtingelse.

Indtitten (en) n. f. Den Gierning at titte ind. Jeg vil ikke vide af den Indtitten i min Stue.

Indtitter, v. n. imperf. indtittede. sup. indtittet. Seer usformækt ind igiennem en Sprække eller Abning. See titter ind.

Indtømmer (et) n. f. [Af ind og Tømmer.] Det Træ eller Tømmer, som man bruger indvendigen i Bygninger, Skibe, Huse. Det er en Hovedsag ved en Bygning, at Indtømmeret er tørt og godt.

Indtør, adj. n. indtørt. Som er gandske giennemtør, tør til det Inderske.

Indtørrelse (en) n. f. [Af indtørre.] Den Gierning at indtørre.

Indtørre, v. a. imperf. indtørrede. sup. indtørret.

1. **Tørre** heelt igiennem, giennemtørre. Først det bruges, maa det ret indtørres.

2. **Tørre** inde i Huus, under Tag. At indtørre Linsti om Vinteren. (Langebek.)

Indtørres, v. n. pass. imperf. indtørres. des. sup. indtørret. Gsinder ind ved Tørring, taber sig, formindskes ved Tørring, tørres bort. Denne Safft er næsten gandske indtørret. Blette indtørres,

naar det staaer saa længe i Solen. lod Sveden indtørres paa Kroppen tørres ind.

Indtørring (en) n. f. Den Gierning tørre, eller det at noget indtørres.

Indtog (et) n. f. pl. Indtog. [præp. og Tog.] Den pragtfulde og delige Maade, hvorpaa Konger og eller Seiervindere drage ind i en By, var et prægtigt, kongeligt Indtog var en meget stor Mængde Menne samlet ved dette Indtog. Kongen sit Indtog til Hest. Efter hans Ordinger holdt han offentligt Indtog. Deraf de sammensatte Ord:

a) **Indtogsaar** (et) } n. f. Det I

b) **Indtogsdag** (en) } Dag, da tog holdtes.

c) **Indtogsheittid** (en) n. f. Tid og Fæstlighed, som foregaaer i Anledning af et Indtog.

d) **Indtogsflæder**, n. f. pl. dragt, prægtige og kostbare som man bærer ved et Indtog.

e) **Indtogsvoogn** (en) n. f. Voogn, den Voogn man holder sit I

Indtold (en) n. f. Den Told eller som man betaler for at indføre Waare eller en By, Indførselstold.

Indtolder, v. a. imperf. indtolded indtoldet. Giver Told eller Afgift at kunne føre Varer ind i et Land. By, fortolder. At indtolde sine I

Indtolding } (en) n. f. Fortoldning
Indtoldning } Gierning at betale indgaaende Varer. At bestige Kon Indtoldningen.

Indtoner, v. a. imperf. indtonede indtonet. [See toner.]

1. Giver Tønen an, istemmer, in At indtone en Psalme for Alteret.

2. Stemmer i med, synger i med af Tone. At indtone med de andre. gebek.)

Indtraad og **Indtræd** (et) n. f. Træd i Sæden for Indtrædelse. (Sa

Indtrædelse, v. n. imperf. indtrædte. sup. indtrædt. [See trædte.] Kommer ind med plumpe Trin, med Vibegreb om Samvirkelse. Han kom indtrædende i Stuen saa vaad, som han var.

Indtrædelse (en) n. f. [Af indtræder.]

1. Den Sierning at træde ind, Indgang, Indtræden. Ved hans første Indtrædelse i Stuen blev han strax tiende.

2. Figurligen: Begyndelse, Tiltrædelse; it. Indgang, Indledning til en Tale. Ved Maanedens Indtrædelse. Strax ved Indtrædelsen i Embedet. Ved hans Indtrædelse i et nyt Egteskab. Præsten saaledes derom allerede i Indtrædelsen. Heraf: Indtrædelsesprædiken og Indtrædelsestale.

Indtræder, v. a. & n. imperf. indtræder. sup. indtrædt. [See træder ind.]

1. v. a. Støder ind med Foden, træder paa noget saaledes, at det gaaer ind ad. Han har indtrædt Bunden i Løden.

2. v. a. Gaaer ind ved at træde. Hesten har indtrædt et Søm i Foden. Den Torn, han indtrædte (trædte ind) i Foden, volbede ham megen Smerte.

3. v. a. Træder stærkt ind ad. At indtræde sine Støer. (Langebek.)

4. v. n. Gaaer etsteds ind. At indtræde i Kirken, i Stuen. Han var neppe indtrædt af Døren, før han gav sig til at lee. (Bruges oftere med Præpos. bag efter.)

5. v. n. Kommer ind i, giver sig ind i, tiltræder. At indtræde i Verden. Han er allerede indtrædt i et nyt Egteskab. At indtræde i et Embede, indtræde i en Munkeorden. Han er nu indtrædt i sit tiende Aar.

6. v. n. Begynder, tager sin Begyndelse. Naar Naar indtræder. Sommeren er indtrædt; men endnu er der Kulde i Luften.

Indtrædt, adj. [af ind, partic. intend. og trædt.] Meget trædt og suet. Det er ret et indtrædt Menneske.

Indtræder, v. n. imperf. indtræder. sup. indtrædt. partic. indtrædt. [See træder ind.]

1. Ankommer, indfinder sig paa et Sted. Posten indtræder først i Aftes Afdagen.

2. Møder, hændes, foreskalder, indfalder. Mange Hindringer indtræder undervejs. Han indtræder paa en meget ubeleilig Tid. Der indtræder et frygteligt Jordbævs.

3. Gaaer i Opfølgelse, bliver virkelig. Spaadommen indtræder (træder ind.) Hvad han havde forudsagt, indtræder til Punkt og Prikke.

Indtrækker, v. a. imperf. indtrækker. sup. indtrukket. partic. indtrukken. [See trækker ind.]

1. Drager ind, slæber ind, bruger Magt for at faae en Person eller Ting nogensteds ind. Han blev indtrukket i Fængsel. At indtrække een med Magt i Huset.

2. Inddrager, indvækker, fører ind i. Han blev indtrukket med i denne Sag.

3. Samler ind, indfordrer. At indtrække sine Midler i Landet. At indtrække Penge ved Vexler. (Langebek.)

4. Inddrager under en offentlig Casse, confiskerer. At indtrække en Forbryders Egendomme. (Langebek.)

5. Sammenbrager, trækker sammen, trækker i Folder. At indtrække Gardiner ved et Vaand. At indtrække Seilene.

Indtrækker, v. n. & a.

1. Gincer ind, drager ind til Behov. At indtrække i et nyt Hus. (See trækker ind.)

2. (Om flydende Ting.) Gaaer ind i, bliver indtaget. At Vandet er indtrukket (trukket ind) i Svampen. (Activist kunde det udtrykkes: Svampen har indtrukket (indsuget) alle Vandet.)

Indtrækning eller Indtrækken (en) n. f. [af indtrækker.] Den Sierning at indtrække.

Indtræker, v. a. imperf. indtræder. sup. indtrædt. [Af ind og træder, Belg. treilen, fume navem trahere.] Trækker et Skib ved Hjælp af Tov ind i Havnen eller til Landet. At indtræke Skibe. Ved

Vordingborg maa Færgen ofte indtræles.

Indtræling og Indtrælen (en) n. f. Den Gierning at indtræle.

Indtrængelse } (en) n. f. [af indtrænger.]
Indtrængen }

1. Om Personer: Den Gierning at trænge sig ind, at skaffe sig Indgang paa en vold: som Raade. Ved Fiendens Indtrængelse i Byen. Ved Folkets voldsomme Indtrængen blev Vagten nødt til at vige tilbage.

2. Om Ting (især flydende.) Det at en Materie lidt efter lidt trænger igiennem en anden Tings fine Åbninger, og udbreder sig i dens Masse. Vandets Indtrængelse i Jorden.

Indtrænger, v. a. & n. imperf. indtrænge og indtrængte. sup. indtrængt og indtrængt. [See trænger ind.]

1. v. a. Gaaer ind med Magt, ved at bruge Vold og Ræbe. Bogerne stode saa tæt, at man ikke kunde indtrænge en eneste imellem dem. Figurligen: nøder ind, skaffer ind ved voldsomme Midler. "Han indtrængte sin Søn i kongelige Sæde." Bedels Saxo. S. 294.

2. v. n. Bruger Vold for at komme ind, drager ind med Vold og Magt. Fienden er indtrængt i Byen, i Landet. (Bruges i denne Bemærkelse oftere med Præpositionen bag efter.)

3. Indtrænger sig, recipr. Skaffer sig Indgang til et Sted ved at trænge paa, bruge Magt, trænger sig frem; it. figurligen: faaer Udgang ved Paatrængenhed. Han veed godt at indtrænge sig iblandt Mængden. At indtrænge sig i et Embede, i en Forretning. Han indtrænger sig i alle Selskaber. (Det bruges ogsaa med Præpositionen bag efter: [at trænge sig ind.]

Indtrætter (sig), v. recipr. imperf. indtrættede. sup. indtrættet. [See trætter.] Gaaer, opnaaer, forskaffer sig ved Strid, Trætte eller Proceß. At indtrætte

sig en Vro. (Langebek.) Ofcere tiltrætter sig.

Indtræk, imperf. af indtrækker.

Indtrak, imperf. af indtrækker.

Indtræmper, v. n. imperf. indtræmpet. sup. indtræmpet. [See træmper.] mer ind med plumpe og slampende. Han kom indtræmpende i et Hestestovler. (Langebek.)

Indtræver, v. n. imperf. indtræved indtrævet. [See træver.] Kommende ind til Hest; it. kommer løbet med plumpe, flyvende Trin. Han indtrævede i Gaarden, da man ventede ham. Det er uanfærdigt, des at komme indtrævede i Stuen.

Indtridser, v. a. & n. imperf. indtridset. sup. indtridset. [See tridser.]

1. Sører ind, bringer ind ved Hielp. Tridse. At indtridse svære Varer bet.

2. v. n. Kommer ind med en jævn, løs Gang. (I Almuesproget.) Han indtridsende i Stuen med sine to [See borttridser.]

Indtrilser, v. a. imperf. indtrilsed indtrilsed. [See trilsder.] Bringes erteds ind ved at vælte eller trilde de At indtrilde Stene. At indtrilde Haven paa en Hjulbør.

Indtriner, v. n. imperf. indtrinede treen. sup. indtrinet. [See trine] Det samme som indtræder. "At er dig Mø indtriner med en bange, fr Rod." Dehlenschlägers nord. D. S.

Indtripper, v. n. imperf. indtrippet. sup. indtrippet. [See tripper ind.] mer ind, gaaer ind med en tri Gang, med korte og hastige Trin. kom indtrippende i Stuen.

Indtrommer, v. a. imperf. indtrommet. sup. indtrommet. [See tromme] Gior bekiendt ved Trommeslag, ti giver en forestaaende Høitid eller H. ved Trommeslag. Det er en gammel at indtromme Ryttaar.

Indtroner, v. a. imperf. indtronedede. sup. indtronet. [See troner.] Sætter paa Trone, indsetter i Regieringen. (Langebek.) "Gud skal indtrone dem til Kynd i Evighed." (S. Rørups og Rabbeks d. D. R. Hist. III. S. 243.)

Indtruer, v. a. imperf. indtruede. sup. indtruet. [See truer.] Tvinger ved Trudsel til at gaa ind. (Langebek.)

Indtruffen, partic. af indtrækker. See Ordet.

Indtrukken, partic. af indtrækker.

Indtrumler, v. a. & n. imperf. indtrumlede. sup. indtrumlet. [See trumler.]

1. v. a. Vælter ind, triller ind.

2. v. n. Kommer frem eller ind paa et Sted paa en tumlende, uordentlig Maade. Hvorledes er det, du kommer indtrumlende? Han kom indtrumlende paa Ræsen. (Langebek.)

Indtrunder, v. n. imperf. indtrundede. sup. indtrundet. [See trunder.] Indsvinder. Mægen er indtrundet paa ham. (Langebek.)

Indtryk (et) n. f. pl. **Indtryk**. [Af indtrykker.]

1. Den Gierning at indtrykke.

2. Spor, som Indtrykket efterlader sig; Forbrydelser, som ved Trykning af et Legeme frembringes i et andet. Man ser tydeligen Indtrykket i Boret. Saaledes og i Osteologien: Indtryk i Hovedskallen af Hiernen. Muskel, Indtryk (impressiones musculares.) S. Saxtorph's Osteol. 1 D. S. 18. 163.

3. Figurligen: Virkning af udbortes Ting paa den menneskelige Siel: Sindets Rørelse. Broderens Død gjorde et heftigt Indtryk paa ham. Hans Tale gjorde indet, et stærkt, levende Indtryk paa Mængden. "De adskillige Indtryk, som udbortes Ting gjøre paa os." Sneedorff's Tilf. 1 Bd. S. 122.

Indtrykkelse (en) n. f. [Af indtrykker.]

1. Det samme som Indtryk, No. 1.

2. Virkningen af Indtryk. Indtrykkelse paa Siderne af et Insect. (Ström.) N. B. S. R. S. 1 Deel.

Indtrykker, v. a. imperf. indtrykkede og indtrykte. sup. indtrykket og indtrykt.

1. Bringet noget ind ved at trykke, driver ind, presser ind i. At indtrykke noget med Haanden, med Fingrene i et Kar. At indtrykke et Mærke, Fodspor i en Ting. At indtrykke et Segl i Bøg, et Billede i Gyps. At indtrykke Buler i et Kobberkar.

2. Indsøber, indtrænger. At indtrykke een i Stolen, i Sengen. Grenen er indtrykt til Muren.

3. Trykker en Ting saaledes, at den glider sig ind. Hiernekallen er indtrykket paa den ene Side. Deraf Indtryk No. 2.

Indtrykning (en) n. f. Den Gierning at indtrykke, eller den Tilstand at noget indtrykkes.

Indtumler, v. n. imperf. indtumlede. sup. indtrumlet. Kommer med usikre Skridt eller rævende ind. At indtumle paa Hovedet. At komme indtumlende som en fuld Mand. See tumler.

Indtusser, v. a. imperf. indtussede. sup. indtuset. Saaer, forstoffer sig ved at ruske eller borte, borte sig noget til, indborte, indvejer. Han indtusser alle de Kroner, han kan faae, imod Smaamønt.

Indtutter, v. a. imperf. indtuttede. sup. indtuttet. [See Tut.] Indlægger eller indsøber i en Tut eller et Kræmmerhus. At indtutte Penge.

Indtværer, v. a. imperf. indtværede. sup. indtværet. Forener tørre og flydende Ting sammen, ved at tvære eller røre de første ud i de sidste. At indtvære Meel i Suppen.

Indtvinger, v. a. imperf. indtvang. sup. indtvungen. partic. indtvungen. Bringet ind ved Tvang, tvinger til at gaa ind, indflemmer. See tvinger ind. At indtvinge Mægen i en, At indtvinge een med Magt.

Magt. Ved en Klemme kan Brevet igjen indvinges.

Indvaaner (en) n. f. [German. Einwohner. Svec. *Invånare*.] Een, som boer i en By eller i et Land, en Indbygger. See dette Ord. Byens Indvaanere. At stifte nye Indvaanere hen til et Sted.

Indvader, v. n. imperf. indvadede. sup. indvadedet. [See vader ind.] Gaaer til Guds giennem lavt Vand ind ad Landet til. At indvade til Landet.

Indvælder, v. n. & recipr. imperf. indvældede. sup. indvældet.

1. Flyder, rinder stærkt ind. Vandet indvælder giennem Taget, giennem Sprækken. (See Væld og vælder.)

2. Trænger ind paa med Magt. At indvælde sig paa een, paa nogen med Skildsord. (Langebek.) Utugtueligen at indvælde sig i den christelige Kirkes Tjeneste. Hviisfeldt 2. 1. p. 268. See indvælder.

Indvælten (en) n. f. Den Stiering at vælte noget ind paa et Sted.

Indvælter, v. a. & recipr. imperf. indvæltede. sup. indvæltet. [See vælter ind.]

1. Bringer noget ind ved at vælte det, triffer ind. De har indvæltet alle de store Stene, som laae udenfor.

2. recipr. Bruges det meest figurligen; saasom: At indvælte sig i alle muelige Laster. At indvælte sig paa een: uden giben Anledning at søge Leilighed til at oversalde een med Grovheder, Skildsord, Bestyldninger &c. Ved alle Leiligheder vil han indvælte sig paa Folk med Grovheder.

Indvækning og Indvæktelse (en) n. f. Den Stiering at indvælte.

Indværende, adj. verb. See indværende.

Indvæver, v. a. imperf. indvævede. sup. indvævet. Væver ind i, bringer ind i ved Vævning. At indvæve Blomster, Figurer i Tøi. Figurligen: det overnaturlige er indvævet i den hele Fortælling. "Sædelandskærlighed var indvævet i deres

Statsforfatning, Love, Religion &c. der.. Engelskøst om Nat. Opdr. p.

Indvælter, v. a. imperf. indvæltede. indvæltet. Vælter saalænge til d hænges ved det andet, bringer vedning det ene ind i det andet. At indfine Haar iblandt de grove (hos Heger.)

Indvæpser, v. a. imperf. indvæpset. indvæpset. (Om Stibe.) Haler ind i Havn eller til Oplagshedet.

Indvæfeler eller Indvæfeler, v. a. indvæfede. sup. indvæflet. [See ler.] Indfælder, indfævner, gik Kald og Væfeler, at møde for en Kier

Indvæfeling eller Indvæfeling (en) [Af foregaaende Verb.] Den Stiering indvæfeler eller give Kald og Væfeler møde efter lovlig Indvæfeling.

Indvæfter, v. a. imperf. indvæftede. indvæftet. [Er et forældet og lidet brugt Ord.] Væfter indtil noget seer biter, opbejder. At indvæfte eens Utskrivelse, Befaling. (Langebek.)

Indvæier, v. a. imperf. indvæiede. indvæiet. [See væier ind.] Væier, hv kommer ind, væier noget, som man f tage imod. At være tilfede, naar indvæies og udvæies.

Indvændelse (en) n. f. Den Stiering vende ind. See indvender, No.

Indvender, v. a. imperf. indvændte. indvændt.

1. Vender ind ad, vender den udvendig ind. At indvende sin Riortel, Rappengebef.) Mere brugeligt i den figurmærkelse:

2. Ansætter Modgrunde imod en anden stand, fremsætter en modsat Mening faster, modfiger. (Svec. *invända*. har altid noget at indvende. Herimvændte han, at han da ei var nær. Jeg har intet at indvende derimod seer ikke, hvad man kan indvendi imod.

Indvende al Skylden paa een. *Holefeldt* L. 1. p. 327. Vi sigte nu i denne Bemærkelse: at valse, kaste al Skylden paa een.

Indvendig, adj. neutr. indvendigt. [Af ind og vender. Germ. inwendig.] Som er inden i, eller i det Indvortes, som vender ind ad. (See indvortes.) De indvendige Dele af et Huus, af det menneskelige Legeme. Det indvendige i et Skib, i et Huus.

Indvendigen, adv. Inden i, inden til, i det Indvendige. Ruglen er indvendigen hুল. At føle Smærter indvendigen. At toe et Kar indvendigen. (See indvortes, adv.)

Indvending (en) n. f. pl. Indvendinger. [Af indvender No. 2.] Den Gierning at indvende eller anføre Modgrunde; it. det man indvender mod en Andens Mening eller Paastand. Det maa skee uden al Indvending. Jeg vil ikke vide af nogen Indvending. At gjøre Indvendinger imod noget. Denne Indvending lader sig let have.

Indventer, v. a. imperf. indventede. sup. indventet. Indebier, oppebier, venter paa noget. At indvente eens Skrivelse. (Bruges sjelden.) (Langebek.)

Indverkt (et) n. f. Det indvendige Verkt eller Arbeide i en Ting. Saa som: Indverket i en Laas. (b. Aph.)

Indvepler, v. a. imperf. indveplede. sup. indveplet. Gaaer ved Ombytning, bytter sig til. At indveple Guld for Sølv (s: Guldmont for Sølvmont.) At indveple Ducater. At indveple Fanger s: faae sine, af Fienden fangede Folk tilbage, imod at udløbere dem, man selv har gjort til Fanger. (See udvepler.)

Indvepling (en) n. f. Den Gierning at indveple. Fangers Indvepling. Courant Mønts Indvepling for Sedler.

Indvielse (en) n. f. [Af indvier.]

1. En høitidelig Forretning, hvorved noget indvies eller bestemmes til gudelig eller heligt Brug. En Kirkes Indvielse.

2. I Særdeleshed: høitidelig Indsættelse i et geistligt Embede. See Vielse. Deraf: Indvielsestale, Indvielseshøitid, o. f. v. Indvier, v. a. imperf. indviede. sup. indviet. [Af ind og vier.]

1. Helliger og bestikker til gudelig eller høitidelig Brug. At indvie en Kirke, et Alter. At indvie noget til Guds Ære. Indviet ved Bøn og Sang.

2. I Særdeleshed: bestikker og indsætter Morgen paa en høitidelig Naade i et geistligt Embede. At indvie een til Præst, Biskop. (Dette Udsprog skriver sig fra de catholske Tider, og man bruger nu meer det lat. ord *ordinere*.)

Indvigelse (en) n. f. [Af indviger.] Den Gierning at vige ind. (Langebek.)

Indviger, v. n. imperf. indveeg og indvige. sup. indveget. part. indvegen. Trækker sig tilbage ind til eller i et Sted. De maatte indvige i Staden for Fienden. (Langebek.)

Indviig (en) n. f. En Viig, Flod eller Bugt, som gaaer op i Landet, eller som ligger afsides. Vi kom ind i en Indviig. (Langebek.)

Indvisning (en) n. f. [Af indviser.]

1. Den Gierning at vise een ind til et Sted.
2. Bruges det som et Rettergangs-Udsprog, i Stedet for Indførsel; det at nogen efter loflig Dom lader sig indføre eller indvise i en Andens Bo og Eiendom formedelst vissterlig Gæld, Arv, o. f. v. (Rostgaard.)

Indvikler, v. a. imperf. indviklede. sup. indviklet.

1. Egentligen: indføjer, lægger noget i Dms søb. At indvikle noget i Papir, i et Klæde.

2. Gletter eet i... i et Andet, forvirrer. Garsnet er blevet saa indviklet, at det neppe lader sig opløse.

3. Figurligen: bringer i Vilbæbde, i Uslave, forvirrer, kommer i Forvirring, (recipr.) blander sig i forskiellige og viltsomme Ting. At indvikle een i Processer, i Forræd. Ved Ligt blev han indviklet i Snaaren. Han

har

har indviklet sig i mange forskellige Forretninger. En indviklet Sag, Handel, Proces o: vildsom, forviklet, som er bragt i Urede og Forvirring. "Fordviklet er det, som er i Urede; indviklet det, som i noget Urede er skult. Naar flere Ting ere indviklede i hinanden, er det hele forviklet. Saavel om indviklede, som forviklede Ting, bruges det udtrykt, at de udvikles... (Sporon.)

Indvikling (en) n. f. [Af indvikler.]

1) Den Gierning at indvikle, eller Tilstand at indvikles, saavel i egentlig, som figurlig Betydning. "Indvikling i et Foredrag giver, at man ikke kan blive det vaer, som det tales om... (Sporon.)

2. Hos nogle: det samme som Forvikling, eller Knuden i en Tildragelse, et Skuespil.

Indvilgelse (en) n. f. Den Gierning at indvilge.

Indvilger, v. a. imperf. indvilgede. sup. indvilget. [J Steden for indvilliger, af ind og villiger ell. vilger.] Bifalder noget, giver sit Minde og Samtykke til, samtykker, bevilger. At indvilge i en Ting. Dette har jeg for lange siden indvilget.

Indvinder, v. a. imperf. indvandt. sup. indvundet. partic. indvunden. [Af vinde, baade vincio og vinco.]

1. Indviser ved at vinde eller blinde. At indvinde noget i Bønder.

2. Indridjer, fører noget udenfra ind ved Hielp af en Vinde eller Eridse. At indvinde noget paa Loftet. At indvinde et Antertov.

3. Vinder tilbage, kaffer, tager tilbage ved Vaabens Magt. At indvinde i det store, hvad man taber i det smaa. "At hand skulde med Arlog indvinde under Danmarks Krone, alle de Land, som baare fratagen... Bedels Saxo S. 154. "Hvad hand hafte indvundet til Kronen, det lode hans Efterkommere fratage... Ib. S. 193. "Huem som vil fore nogen Vidnißbyrd, sin Odde med at indvinde... Ehr. IV. R. 100. Bedels B. c. 6.

Indvinding (en) n. f. Den Gierning at vinde, eller Tilstand at indvindes.

Indvinker, v. a. imperf. indvinkede. og partic. indvinket. Kalder ind i Vind. At indvinke een, som gaar. At lade sig indvinke i flette Huse.

Indvintret, v. a. imperf. indvintrede. indvintret. Luffer inde til Vind. "Da Bierne dermed ere indvintred skde nu i deres Dvalestand... Gleisch Biabl. S. 715.

Indvintring (en) n. f. Den Gierning at indvinde, Indeluffelse til Vinterleide. seher om Biabl, S. 781.

Indvirker, v. a. imperf. indvirkede. indvirket. [Af virker, rexo, indvirker, sætter ind i, dæver ind i. At virke Guld i Silke. "Paa hois R det danske Vaaben var indvirket... R. Fr. II. Krøn. S. 28. "Et Hove hvori der var Krands og Seiersstegn virkede... Tetens Plutark. III. S. 1

Indvirker, v. n. [Af virker, efficio. af de nyere Slagt Ord, for bogstav at udtrykke det tydske einwirken.] Indvirkelse paa, giver Virkning paa, Præpos. paa.) At indvirke paa et Skifte.

Indvirkning (en) n. f. [Af indvirke a. & n.]

1. Den Gierning at indvirke eet i et. En konstig, vægtig Indvirkning.

2. Indvirkelse, Virkning, Vaaavirkning

Indviser, v. a. imperf. indvise og viste. sup. indviset og indviist. [E ser ind.]

1. Viser een Veien ind til et Sted, lige hvor han skal gaa ind. Da han indviist mig til Bogen, forlod han mig

2. Det findes ogsaa brugt for: indført Bemærkelsen No. 1.

Indvogner, v. a. imperf. indvognede. indvognet. [Af ind og Vogn, cu fører ind paa Vogn. At indvogn Gods. (Langebet.)

Indvold (en ell. et) n. f. pl. **Indvolde**. [Isl. *innifli* f. *innfi*. Svec. *indförr*, *innförr*. Germ. *Eingeweide*.]

1. I Almindelighed: de indvortes Dele i Dyrene og Legemer, som have deres Sæde i Hjerne, Bryst og Bughulsheden; Hjertet, Lungen, Federen, Mægen, Larmene, o. s. v. I en mere indskrænket Betydning bruges det undertiden blot om Mægen og Larmene. "Der han var nedvortet, brast han midt i eo og hans Indvolde udhæledes." *Ua. G. I. 18.* At tage Indvoldene ud af et slagret Dyr. (Det bruges næsten kun i Mar.)

2. I vore Bibelsætninger bruges det undertiden, efter det hebraiske Språgs Lægebrug, for: Hjerte, inderlig Følelse. *8. Ex.* "hendes Indvolde brændte over hendes Søn." *1 Kong. B. 3. 26.*

Indvoldsoffer (et) n. f. Offer, som bestaaer af slagtede Dyrs Indvolde. "De nødtes med en bitter Tvang til Indvoldsoffer." *2 Macc. VI. 7.*

Indvoldsborm (en) n. f. Et Dyr, som hører til Ormedeassen, og findes i andre Dyrs Legemer.

Indvorder, v. a. obfol. [Svec. *inwarda*. (Westm. L. Köp. B. c. 1.) Af ind og Svec. *warda*, *värda*, tradere, hvoraf ogsaa antvorder. *Jos. Ihre Glossar. T. 2. p. 1084.* Suderm. L. Jord. B. c. 16. *Adelung f. v. antwortten.*] Overdrager, overgiver til Hrd og Ele, antvorder, overantvorder. "De indvorder med Passhæbde. *Frø Anne Tymmespotter forscreffne Scalderup Boldstedh og Gardstedh.* D. Mag. IV. p. 13.

Indvortelse (en) n. f. inuf. De indvortes Dele, Indvolde. (Langebøl.)

Indvortes, adj. [Island. *innverds*, *innamverds*; Svec. *inwardet*.]

1. Indvendig, som er inde i, inden for. Indvortes Splid og Eedragt. Indvortes Uroligheder.

2. I Sædelseshed: som er inden i et Menneske eller Dyr, som angaaer Legemets indvendige Dele. En indvortes Svaghed. Da

Indvortes Dele. "Det indvortes Menneske." Rom. VII. 22. En indvortes Nødsighed, Uro. I denne Bemærkelse bruges det og som Substantiv figurligt: Menneskets Indvortes kommer et altsid overens med dets Indvortes: Sindet, Tankerne, Hjertets Mening. Gud skænkender det Indvortes i Mennesket.

3. Indvortes siges om noget, som er inden til; indvendig om det, som er inden paa. Det Indvendige bemærker det, som er paa den anden Side. Det Indvortes kan ikke forstaaes anderledes end om det, som af en Ting ikke kan sees. Det Indvendige af et Plankeværk er det, som vender til det indskatte Rum. Det Indvendige i et Hus kan siges om Bygningen. Det Indvortes i et Hus kan siges, naar derved forstaaes Huusholdningen, Forsætningen, Bestyrelsen i et Hus. Indvendig siges blot om Legemer; indvortes som oftest ogsaa Mander og levende Væsen. (Spærron.)

Indvortes, adv. Inden i, indvendigen, i det Indvortes, inden i Legemet (ogsaa figurligt, om Sindet.) Han er indvortes syg. Indvortes i Landet (s: midt i, dybt i Landet.) *Holst. T. 1. S. 50.* Indvortes glad og fornøiet. "Indvortes ere de ribende Ulve." *Matth. 7.* "Udvortes synes I fromme, men indvortes ere I fulde af Hienstalskhed." *Matth. XXIII. 28.*

Indvover sig, v. recipr. imperf. indvover de. sup. indvovet. Drifter sig til at gaar eller drage ind et Sted. At indvove sig i et Hus, i Faren, midt iblandt Fienden. (Krugeligere er det at stille Præpos. for Verbet.) See vover.

Indvover, v. n. imperf. indvoverde og indvovte. sup. indvovet. Gaar ind i under Værten, vover ind i. [See vover.] Reglen er indvovet i Røbet. At indvove i Barken.

Indvralter, v. n. imperf. indvraltede. sup. indvraltet. [See vralter.] Kommer ind med en roffende Gang, som er egen

egen for toffe Mennesker og Dyr. Han kom indbrastende med et Bøm saa tyk.

Indvred, adj. [Af ind, præp. og ind, partic. intens.] Hemmelig og indvortes vred; it. heftig vred, arrig. Han er ret indvred derover, stans han ei vil lade sig mærke dermed.

Indvrevler, v. a. imperf. indvrevlede. sup. indvrevlet.

1. Indsvæber, indsvæller paa en uordentlig Maade. Det laae indvrevlet i en gammel Klub. (I den lavere Talebrug.)

2. Figurl. recipr. At blande sig ind i mange, især ubedkommende Ting. At indvrevle sig i mange Proceffer.

Indvrider, v. a. imperf. indvreed. sup. indvredet. partic. indvreden. Omdreier, fordreier, vridder ind ad, forvridder. At indvride Nøglen i Laasen. At indvride Halsen paa een.

Indvrikker, v. a. imperf. indvrikkede. sup. indvrikket. Bringer een Ting ind i en anden ved at vrikke eller dreie den frem og tilbage. Han har faaet Nøglen indvrikket i Hullet, saa at den hverken gaar frem eller tilbage.

Indvrimler, v. n. imperf. indvrimlede. sup. indvrimlet. [See vrimler.] Kommer vrimlende ind i Mængde, som Kryb, om hvilke Ordet vrimle egentligen bruges. Foll indvrimlede i Huset. (Langebek.)

Indymper, v. a. imperf. indympede. sup. indympet. [See ymper.] Indpoder, indsculerer. "Den norske Bonde indymper med Tellekniven sine Døtt. Kopperne..." B. S. Sfr. IX. S. 459.

Indympning (en) n. f. [Af indymper.] Den Gierning at indympe, Indpodning, Inoculation. "Med Enskan, som med Koppermaterie var indvrikket, har han indpodet Kopperne med større Lykke, end om Indympningen havde (var) faaet ved Indsnit..." Vid. S. Sfr. IX. S. 465.

Indyndet sig, v. recipr. imperf. indyndede. sup. indyndet. Et af nogle nyere Gørfattere imod Sprogets Analogie selvgyort Ord,

som skal bemærke: står sig pudent, sig Indest og Bisald.

Infanterie (et) n. f. coll. [Gall. *Infanterie*. Ital. *Infanteria*, *Fanteria*. De temmelig sikkert, at dette Ord bsr af det Tst. og Svenske *Fant*, Ital. *Saxon*. *Fant* 3: en Diener, et Tænt. *Fanter* kaldtes og forðum et ringere Krigsfolk, Trosskarle: *Vilioris* fort lites, quique impedimenta ser post aciem. Ihre.] Soldater, for til Fods, Fodfolk, Fodkrigere. Deres Granaderer, Jægere, Skarpskyttere Infanterie, o. s. v.

Infusionsdyr (et) og **Infusionsorm** (f. [Bruges meest i Pl. Af Lat. *in* kaldes i Naturhistorien fornemmelig Smaaøvr, som udvikle sig i Infusor dyriske Legemer og Plantebele; Pningsdyr (*Animalia infusoria*.)

Ingesefer (en) n. f. [Svec. *Ingefär*. Ingber, Ingwer. Sax. *Engeber*, ber, Engvaar. Gr. *γινγίβη*, γινγίβη. Den tørrede Rod af en Plante, der til Cardemommens Slægt (*Amomum giber* L.) og vokser i Ostindien og den bruges som Krydderi til Mad, i Medicinen. Eylltet Ingesefer er den Rod, nedlagt i Suffer.

Ingeseferhønning (en) n. f. En Blant Hønning, sijnsladt Ingesefer og Kruse som er tjenlig mod Sliimhøste. (M Landapothe.)

Ingeseferolie (en) n. f. Et Slags Olie destilleret af Ingesefer.

Ingen, adj. neutr. intet. pl. ingen. ingen Sammenlignings: Grader eller fel, [Svec. *ingen*. Al. *ingen*, *nichein* &c. Germ. *kein*. Isl. *eingin*, neutr. *eiki*, contr. pro *ein* ad *einn*, aliquis & *eigi*, non. v. (Andreas Lex Isl. & Jhre Glossar. saa kommer i det tydste *kein* af *ni* eller *nicht ein*, i Lat. *nullus* af *ne* og i Gr. *δεν* af *ε*, eller *ο* og *εις*.

derm. Bled det. freder: ængin, ængen, Engæn, ænghæn, eingi, engr.]

1. Det modsatte af nogen; ikke nogen, ikke noget. Jeg har ingen Skuld heri. Han har ingen Penge, ingen Venner. Du og ingen Anden. Det har ingen Fare. Jeg vedstintet bedre Raad. "Der er fast intet Land, der er fast ingen By, han so har været i, endogsaa ubi Ege." (Veder Haard.) Hun ved sig ingen Dag (St. ter) : hun er nær ved at giøre Varsel. (Ved Tilvæg af aldeles og slet forbihold Reg. telsen i Ordet. Jeg har aldeles ingen Deel heri. Han har slet intet hørt om denne Sag.)

2. I mange Tilfælde staaer det og absolute som Subst. eller Pron. F. Ex. Giv mig en Bog at læse i! — Jeg har Ingen. Hvad har du der i Kommen? — Intet! Ingen kan forudsæe, hvad der vil hændes ham. Det har endnu Ingen prøvet paa. Ingen kan giøre ham det efter. Ingen af os har gjort det. Endnu ved Ingen, hvor han er reist hen. At giøre Intet, er Begyndelsen til at giøre ild. Ordspr.

3. Af de Ord, som adverbialiser sætes til ingen, anføres nedenfor de, som sættes i et Ord; følgende derimod staae særskilte:

a) Ingen Deel. Jeg gjør det for Ingen Deel : aldeles ikke, ikke paa nogen Maade. b) Ingen Gang : ikke nogensteds. En Gang er ingen Gang, siges til And. Rødning for smaa Forskeller, som man kun ten Gang har begaaet, ic. c) Ingen Maade. Paa ingen Maade, i ingen Maade : aldeles ikke. "Er ingen, ingen Maade, ei een, at blive hørt." (Ewald. Harl. Patr.) d) Ingen Mand; f. Ex. Han er ingen Mand's Ven. Det er ingen Mand for godt. e) Intet Slags, (i daglig Tale: ingen Slags.) Jeg ved intet Slags Middel, bedre end dette. f) Ingen Ting. Han har ingen Ting lært. Han vil ingen Ting vide (: han vil ikke ud med, hvad han ved.) Han bestiller Ingen Ting uden at læse. Jeg vidste af

ingen Ting, for han med sig anslæde mig.

Ingenledes, adv. [See nogenledes.] Ikke paa nogen Maade, slet, ikke, ingenlunde. Forekommer meget hyppigen i ældre Skrifter. "Da skal Skipperen ingenledig forligge sin Vind." Frid. II. Soret. C. 6. "Men ingenledig i Ondskab og Tyranni." Bedels Saga S. 4.

Ingenlunde, adv. [See nogenlunde.] Aldeles ikke, paa ingen Maade. Det kan jeg ingenlunde tilstaae ham. Det stæer ingenlunde. Han vil ingenlunde taale at fornærmes.

Ingenfinde, adv. [Af ingen og Finde : Gang.] Aldrig, ikke een Gang, ei nogensteds. Det er ingenfinde stæet. Det har jeg ingenfinde hørt.

Ingensteds, adv. [Af ingen og Sted.] Ikke paa noget Sted, ikke nogensteds. Ingensteds i Verden. Han er ingensteds at finde. Det har ingensteds hjemme : det er ganske urimeligt, er blot Fant. — Ingensteds fra : ikke fra noget Sted. Jeg kunde ingensteds fra faae nogen Hielp. — Ingensteds hen : ikke til noget Sted. Jeg gaar ingensteds hen, men bliver hjemme hele Dagen. Comis: Ingensteds Gaard (Utopia.) Han boer paa Ingensteds Gaard. (Kaugebek.)

Ingenstund, adv. [Af ingen og Stund.] Det samme som ingentid.

Ingentid, adv. [Af ingen og Tid.] Aldrig, ikke til nogen Tid. Jeg har ingentid talt med ham. Man finder ham ingentid hjemme. (Det Modsatte af altid.)

Ingenvegne, adv. [Af ingen og Vegne. Det Modsatte af allevegne.] Det samme som ingensteds. "O hvad var Hæulen selv, hvis ingenvegne vørs Herte der sande Svær af skunden Dyk." (Saggesen.)

Ingesinne (et) n. l. obfol. [Germ. ant. Ingesinde. Af inni, domus, og Gesinde, Finde : Ende, af Germ. ant. Sind : iter. Angl. Sith; unde Gesth, locus iherii... Jof. Wagner's, Pal. 1808

rand og Jbre's Glossar; in. Adeltung. v. D. Gefinde.] Hunsfinde, Tpende, Huns: folk.

Ingot (et) n. f. [Angl. Ingot.] Kaldes og Indgus.

1. Et Snytte Metal, fornehmueligen Guld og Sølv, smeltet til Udsalg, i den Form, som man kalder Guld- og Sølv:Barre.
2. En Metal-Form, i Almindelighed af Jern, hvori saadanne Barre støbes. See Indgus.

Ingrøn (en) n. f. Det samme som Sind: grøn, Wintergrøn. Et Plantenavn, som tilføges Slægten vinca Linn. (Moth.)

Inne, **Inna**, n. f. obfol. [Isl. inna. Jæonf. Jhre v. o. inna.] Kaldes al den Udgift, som Bonden aarligen er pligtig at udgive, det være sig Landgilde, Skat, og al anden Redsel og Udgift som paakommer. (Ostersens Glossar.) Forekommer ofte i de gamle Love og forbindes gjerne med Stud. "For Husetost skal man leding inna oc stud rede." St. Lov. Hdb. Udg. S. 13. c. 27. Halde uppi alli inna oc bote slag ora. 16. p. 43. (I Gemen's Udgave inna.) "Then man eher stud och inna redher." St. Lov om Orbdemaal i Hadorph's Udg. S. 67. (S. Hvittfeld I. 1. p. 147. Suhn i Script. R. D. VII. p. 576. n. 281.)

Innesmand (en) n. f. obfol. [Germ. ant. innmann, inmisman. See Indebonde, og Inmann hos Adeltung.] Jnderste, Mand som bver til Leie, eller har søket sin Bopæl af anden Mand. "Er man brytht anners mans eller innesman i husum hans." Skaanske L. Gemen's Udg. XV. 1. I Jyd: se Lov forekommer ogsaa Inneskone.

Insect (et ell. en) n. f. pl. Insector. [Af det Lat. insectum.] Et Dyr, som har hoide Bled, Folehorn og ledede Bevægelses-Med: skaber; Kræf, Kryp.

Insectlære (en) n. f. Lære om Insecternes naturlige Bessaffenhed, Skielnetegn og Ind: deling; Entomologie.

Insel (en) n. f. [Af lat. insula.] See De.

Inspector (en) n. f. [Lat. inspector. inspecteur.] Opsynsmand, en Vork Opsynet med et vist Arbeide eller Indrøining er overdraget til. Dett mede Dnd bruges hyppigen, saavel som i Sammensvøining, f. Ex. I spector, Vandinspector, Revisi o. f. v.

Instant (en) n. f. [Af Lat. B. inst.] Et juridist Kunstudtryk, som bema vis Dømskol, et vist Retterting, Proccs er indskænnet for, eller som i son er pligtig at svare for. Sagen skænnet til, hoiler endnu ved først stants o: ved Underretten. Fra S get gaaer Sagen til sidste Instants Hoieste Ret. At dømme i første, i sid stants.

Instrument (et) n. f. [Lat. instrume] 1. Redskab, Vertisi. Chirurgiske, i Instrumenter. Absolut bruges Sørdeleshed om Løne:Redskaber, n ste Instrumenter. Han spiller ikke get Instrument.

2. I ældre Litter har det efter det været brugt som et juridist: technist om offentlige Brevskaber og Docume

Instrumentmager (en) n. f. En som diger Instrumenter, især chirurgiske skke og mechaniske.

Instrux (en) n. f. [Af lat. instruo.] Skrift, Rettefor, skreven Befaling, efter man skal handle og indrette i hold. Han sit en Instrux med paa i "See her eders Instrux." (Sneedo

Interessant, adj. & adv. [Af lat. in Gall. intéressant.] Som har m Birkning og Indspøelse paa os sel andre, som har fortrinlig Værd; indtagende, tiltrækkende, rørende, holdende, morende. En interessant denhed, Historie, Fortælling. De meget interessant Mand. Han se paa en meget interessant Maade. teressant Skrift. Han er ikke me teressant i Samtal. Han ved a

den tørreste Øienstand interessant. (De anførte danske Ord kunne i visse Tilfælde sættes i Steden for dette saa hyppigen brugte fremmede, hvis Begreb de dog ikke altid indtømme.)

Interesse (en) n. f. [Lat. B. *interesse*. Gall. *intérêt*.]

1. Fordeel, egen Fordeel, og Binding. Han seer blot paa sin egen Interesse. Sælles Interesse fordrede det.
2. Deeltagelse. Han har altid vist Interesse for den gode Sag. Han har slet ingen Interesse for Digeteksten.
3. Vigtighed, indtagende, tiltrækkende Egenkab. Det er en Sag af stor Interesse. Helten har nu den Interesse, han skal have. (P. Smith.) [I de allerfæste Tilfælde kan dette fremmede Ord undværes og undgaaes.]

Interessent (en) n. f. Se: Deeltager, Deelhaber.

Interesseret, v. a. & rec. imperf. interesserede. sup. interesseret. [Gall. *interessé*.]

1. Rører, indtager, vækker Opmærksomhed, virker paa Sielens Følelser. Denne Sag interesserer mig slet ikke. Det vil interessere ham, at faae denne Røghed at vide.
 2. Interessere sig for noget: tage Deel i, arbejde for, gjøre sig Umage for.
- Interesseret**, adj. partic. Siges i Særdeleshed om den, som blot seer paa egen Fordeel, egennyttig. Han viste sig meget interesseret. Hans Opførsel var meget interesseret. See egennyttig.

Interjection (en) n. f. [Lat. *interjectio*.] Kalder i Sproglaeren en Partikel, der ei er Billede paa nogen Tanke, men hvis blotte Lyd udtrykker en vis Følelse eller Stands: lidelse, en Forestilling af Lyst eller Ulyst; Følelsesord, Udraabsord.

Intet, adj. [neur. af ingen] & adv. See ingen.

1. Adj. Der var intet Menneske hjemme. Han havde intet Brød i Huset.
2. Adv. (Det bruges da og som Substant.) a) Ikke noget. Hvo intet gjør, gjør det

han ei bør. Af intet kommer intet. Bedre er noget end intet. At være noget i alt, og intet i noget. Han har nok af Munden, men intet i Sierningen. Intet er godt i Die og ondt i Bug. Ordspr. At blive til Intet, gøres til Intet: forgaae, opløses. (Deraf tilintetgjør, Tilintetgjørelse.) For intet: a) Uden Årsag. At blive vred for intet. Det stede ikke for intet. β) Uden Wederlag. At soge noget for intet. Man gjør ei gjerne noget for intet. At tjene for intet. b) Uegentligen bemærker det: lidet, meget lidet, næsten intet. Nu er Dagen intet. Dette er intet, imod hvad han havde tilsorn. "Mit Livs Tid er som intet for dig." Psalm, 39. 6.

- c) Det bruges og som Negation i Steden for: ikke, ei; hvilket dog egentligen er en Slædesløshed i den daglige Tale, som nogle Skribenter ikke have gjort det at efterfølge. "Dit Rigdoms Døds jeg intet ved, med al min Sands at fatte." (I en Kirkepsalm.) "Disse, som burde tale det bedste, tale det intet." Guldberg i Fort. til Plin. Forr.

3. I de Tilfælde hvor intet sætes til et Object, skrives det ikke i eet Ord, men særskilt. Saa som: intet betydende, intet bevendt, intet giældende, o. s. v.

Intet (et) n. f. Naar Ordet saaledes bruges som Substant. bemærker det: noget som ei er, til, det modsatte af Tilværelse; i. figur: nogen: noget meget ringe og ubetydeligt, Ubetydelighed. Skulle vi efter Døden falde tilbage i vort forrige Intet? Efter Kongens Død sank han tilbage i sit forrige Intet. "Den Søn af Intet, som af Evigheds hedens Fader sit Liv, Bevægelse og Form." (Lullin.)

Intonerer, v. a. imperf. intonerede. sup. intoneret. [Af ital. *intonare*.] Begynder at synge eller spille en Tone, istemmer.

Invalid (en) n. f. En udtrient Krieger, en i Kriegen lemlæstet eller saaret Soldat, som er uduelig til videre Krigstjeneste. Det er latter

tutter Invalider, (som gjøre Vagt paa denne Fæstning.

Jo, adv. [Isl. Ja. Svec. jo. Er beslegtet med ja.]

1. Et Bejaelsesord paa et negtende Spørgsmaal, hvis Modsatte man bekræfter; hvorimod ja bruges, hvor der i Spørgsmaalet ingen Negtelse er. Er Brevet endnu ikke frebet? Jo, det er. Har han ingen Børn? Jo, han har tre. Vil du ikke gaae med mig? Jo, jeg vil gjerne. (Denne Forskiel imellem Brugten af de bejaende Partikler ja og jo, er en sand Sprogprøve for indfødte Danske, som ikke letteltigen tage Feil heraf, naar de ei have forderbet deres Sprog ved at tale fremmede og tilfide forsamme Mødermaalet; og den bør i Skrift og Tale altid iagttages.)
2. En Bekræftelse paa en Sætning, især naar denne indeholder en Indledning, en Tvivl, Bevæggrund, v. s. v. Det kan jo slet ikke lade. Han har jo ikke været her endnu. Du har jo selv tilladt det. Det er jo ikke at udholde, at beskrive.
3. Et ironisk Udraabsord, en spottende Bekræftelse, naar noget tilføies paa Strømt. Jo! han har skilt sig smukt ved sit Værende. Jo! han er en fin Person. Jo! nu skulde jeg vel gaae ud i saadant et Veir. Jo! du kan troe, han har sig godt ad. — Det maa mærkes, at Ordet i denne Bemærkelse altid staaer først i Sætningen, og at det undertiden i daglig Tale gientages: Jo jo! han er ingen lille Person! Jo jo! det klæder smukt. Jo jo! jeg er ret bleven narret. Jo jo! han har ret grebet sig an i Dag.
4. Endelig, frem for alt, (efter det Tydske ja.) "At huorlunde Lykken vilde vende sig, had jo maatte beholde en Liffs Urfning efter sig." Bedels Saxo S. 31. "De paa det at Kongen skulde jo forstaa hans mening." ib. S. 299.
5. Efter en negtende Sætning staaer det som negtende Partikel i Steden for ikke. Der er ingen Dydig, som jo er bleven hadet: ikke er bleven hadet. Ingen er saa ringe,

at han jo (dog) troer sig opstøet over Ingen er saa ulykkelig, at Livet jo riden er ham klært. Der er intet saakeligt, som jo! Standsfastighed kan vinde.

6. I distributive eller inddelende Sætninger bliver det enten gientaget, eller Paades, desto bruges i Folgesætningen. høiere Sted, jo høiere Stald. Jo man overiler sig, des før kommer Maalet. Jo mere man har, des vil man have. Jo længere Reisen jo mere koster den. Jo høiere man Veiret, jo meer er man udsat for a Jo før, jo hellere. Jo meer, jo Det bliver jo længere, jo værre. — længere jo Klærere, er et Ravn, som en vis Urt. (Solanum Dulcamara Dog maa des eller desto nødvendig i Folgesætningen, dersom jo er igien flere Forsætninger, f. Ex. Jo længe gen varer, jo længere Handelen ligger jo flere af den arbejdende Klasse maa Baaben: desto (ikke: jo) større bliver der Mod.
7. Denne bekræftende Partikel bruges ogsom Ja, forved adskillige andre Ord ved Bekræftelsen forstærkes. f. Ex. gjerne. Maa han komme ind i Stue Jo gjerne! (See gjerne.) b) I eller rettere Jo Mænd (s: hellige Helgene, som man i de catholiske troer ved) er enten en blot forhøi kræftelse: Jo mænd har jeg seet ham mænd er han kommen! — eller et Tilord, naar man forundrer sig eller noget seldent eller utroligt. Jo er det mueligt? Jo mænd! er han kommen igien? Jo mænd! skulde han kelig være kommen? — Et spottent ironisk: Jo mænd! det kan gjerne heelt lare. Jo mænd! hvor kun blive særbig paa saa kort en Tid mænd! det er ikke engang halv f c) Jo saa mænd! Et med Ulyst til med et Slags Mishag bekræftende eller

afkrende Udraad. Er det tilladt at gaae her? Jo saa maend! — Jo saa maend har han været her i Gaar! d) Jo nok! siges naar man tillader noget, helst paa Vilkaar eller med nogen Betænkelighed. Kan vi tage Thiet af Vognen? — Jo nok! bring det her ind. Maa jeg nu gaae ud? — Jo nok! men Deres Broder maa blive hjemme. e) Jo vist! er en forstærket Bekræftelse af noget, som forud var benegtet af en anden. Jo vist er det sandt! Jo vist er han reist! Jo vist har jeg været hos ham. — Brugten af denne bekræftende Partikel er i øvrigt saa mangfoldig, og saa mange smaa og umærkelige Forandringer og Forskelligheder underkastet, fornemmeligen i daglig Tale, at den umuelligt kan udømmes i en Ordhag.

Jobonde (en) n. f. [Norst.]¹ Navn paa en Fugl af Maageslægten. Hedder og Jo-fugl, Jodp, n. Larus parasiticus. Müller Prodr. Zool. D. p. 20.

Jochumsdaler, Jockumsdaler (en) n. f. I gamle Skrifter det samme som nu Rigsdaler. (Af Jochimsdhal i Bøhmen, hvor de første Sølvmønter af dette Slags bleve møntede.)

Jod (n) [Hebr. י, Jod.] Er det Navn, som gives Bogstavet J, naar det ansees for medlydende, og hørt til i danske, svenske, tyske, engelske og flere Sprog bruges det Skrifteegn i blandt de mindre Bogstaver. Dette Tegnet, som ogsaa kaldes det lange J, er først imed Midten af det XVIIde Aarhundred indført i den latinske Skrift for at stille Consonanten J fra Vocalen J. De gamle Grækere og Romere kjendte ikke dette Tegn; heller ikke findes det i de ældste eller de ældre islandske Haandskrifter, i hvilke allevegne bruges i; lige som det og er vist, at vore Forsædre ikke kjendte Jod som et eget Bogstav i Alfabetet. Dette kan blandt andet oplyses af Deres Bogstavrim, og bekræftes derved, at i brugtes og endnu bruges i een Stavelse efter m, hvilket Bogstav i vort Sprog ikke

taaler at forbindes med en anden Consonant i samme Stavelse. (f. Ex. Møstner, Mød.)

Hvor Jod, eller Tegnet paa det medlydende J, udi dansk Skrift bør bruges, har, ligesom Veder Syn's og Gerner's indtil noie Dage, været meget omvistet. Følgende Bestemmelser synes grundede i Sprogets Natur, og kunne tjene til at sætte denne Sag i et klarere Lyd. — Bogstavet J har i det danske og de dermed beslægtede nordiske Sprog en firedobbelt, forskjellig modificeret Lyd og Brug. Det er:

1. En enkelt Vocal, naar det enten alene og for sig selv (som i: fører, i: skienker) eller og i Forbinding med et eller flere medlydende Bogstaver, udgør en Stavelse, hvis Grundtone det bestemmer (f. Ex. Jid, Jis, lide, ride.)
2. Tjener det til at danne en dobbeltlydende Vocal eller Diphthong, naar det i een og samme Stavelse staaer bag efter Vocalerne a, e, o og ø. (Bai — leide — Roie — spier.)
3. Sættes det ogsaa i det danske Sprog i een og samme Stavelse foran Vocalerne a og æ, e, o og ø, (f. Ex. gjaldt — Viælde — Bierg — Jioq — Mød) og ved at sammensmeltes med disse i en blød og hastig Udtale, bidrager det til Dannelsen af et Slags Diphthonger eller dobbeltlydende Vocale, som ere egne for vort Sprog, og ei beslaaende, som nogle ville, af Consonanten Jod og hine Vocale; hvilket tydelig nok viser sig af Forskiellen paa den Lyd, som J har i disse dobbelte eller hastigen sammensmeltede Toner, og den som det har der, hvor det som Consonant staaer foran en Vocal.
4. Er J en virkelig Consonant, naar det begynder en Stavelse, og staaer foran en af de Vocale a og æ, e, o og ø, u, y; og udtales det da med en mere stødende Lyd, som ikke finder Sted ved Bogstavet J, uden i disse Tilfælde, og hvorved Consonanten Jod characteriseres. (Ja — Jern — Jolle — Jubel — Jode — Jyde.) At dette

Skr:

Særlig for Consonanten Jod blot er udrundet fra en Forandring i Udtalen af Vocalen J, er vel høist rimeligt. — I nogle Ord, som begynde med Jod, er Oprindelsen til dette Bogstavs Brug, at Ordet er kommet af et fremmed Sprog, f. Ex. Jode, Jubel; andre bør egentlig have et J, til Lign paa en stærkere Aspiration, foran i, saasom Hiadder, Hiaff, hiaffer; i andre har der oprindeligen været en anden Consonant, som G; f. Ex. Jyde, af Gothe; Gøthe.

Heraf synes at følge: at Tegnet paa Jod, eller J som Consonant (j) ei burde bruges uden i de under No. 4 anførte Tilfælde, da det ellers ikke opfylder sin Bestemmelse, at tiene til Etieknemærke imellem Consonanten J og Vocalen J; og at man sælgelig ikke behøver, imod den paa Udtalen grundede Skriveretighed, at bruge Skrifteegnet Jod, hvor J er dobbeltlydende i Forening med en anden Vocal, hvilken der enten efterfølger eller foregaaer.

J at bruge Vocalen J efter g og k, hvor den (efter No. 3) i Udtalen sammensmelter med en efterfølgende Vocal, bør man ei gaae videre end fornødent, og for denne Brug kunde maaskee sættes saadan Grundse: at i forveed en anden Vocal i een Stavelse ei bør bruges i de Ord, af hvilke man i Sproget har en anden eller beslægtet Form, det være ved Bøjelse, det være Stammeord eller Afledsord; i hvilken i ikke findes; efter: som det i de fleste Ord undertiden kan forvirre Læseren ved at gjøre Etymologien utydelig, og derved forårsage uskabig og vakkende Skrivebrug. (F. Ex. skæret, ikke skærer, fordi det i imperf. hedder skær. Skændsel, skænder, fordi de komme af Skam. Kælver, kæmmer, kæmper, fordi Stammeordene Kals, Kam, Kamp interj. have.)

Jodut, interj. [Svec. Jodut v. Jodut. Germ. Jodute. Dette Ords Etymologie er fuldkommen ubisk og mørk, ligesom mange, men uden megen Held, have søgt at udfinde

den. Ihre tilfager sin Uldenbel vil udlede det af Jo, et Udbrag et gammelt tydsk Ord Dute el plebs. Jof. Wachter's, Ha Ihre's Glossarier; it. D. J. Skrift om dette Ord. Etocb.

Et fordom brugeligt Udbrag man jamrede sig, ahraabte Gølfhed, eller raabte Dee! over si andre. Jodut over mig Elend over Qvindelade! (Mariae V de Prege over dig Jodut! i Fred. II. Bibel af 1589, Bibel 1647 ic. (I de Frisfke Limer det ogsaa som et Udbrag skrig over en flygtende Misgier og i Bremen er det endnu brugt nimen.)

Jodder (en) n. l. pl. Joddre. Oprindelse; udtales ogsaa af U Steder Jyder, andre Steder, V røde Ujævnheder i Huden. (M

Jode (en) n. l. pl. Joder. [Isl. Svec. Jude; Germ. Jude

Judear; Angl. Jew; Gall. Judæus; Gr. Ἰουδαῖος, Mær

Oprindelse fra Stammen Jul
1. En Mand af det jødiske Sprog, der tales om de gamle Israels boede Palæstina, som om der mere, de nyere Joder. Joder fortæller i Bibelen. Joderne i over den hele Verden. Man k ham, at han er en Jode.

2. Een, som beklender sig til den glon. Det er sjældent, at en Jode. En døbt Jode 3: en har forladt sine Fædres Religion den kristelige.

3. Sigteligen og i en foragtelig J Magerkari, en vindesog, pengemand, som fordrer ubillig Vind Varer eller udlaante Penge. J Jode. Det er en kristen Jot flere Joder end de, der lade i Ordspr.

Uf dette Ord, høves følgende Sammensætninger:

- a) Jødeaager (en) n. f. Mager, som Jøderne pleie at tage, ubillig Rente.
- b) Jødeaar (et) n. f. Et Aar efter Jødernes Annæraf og Aarregning. (Brunsmans stedsebarende Cal. S. 176.)
- c) Jødeæble (et) n. f. Et Slags smaa søde Æbler, ogsaa kaldte St. Handdags; eller Paradiis Æbler, som Æblertræet Pyrus Malus paradisiaca bærer.
- d) Jødeagtig, adj. Som hører til, ligner eller passer sig paa en Jøde. Et jødeagtigt Væsen, Udseende. Jt., som egner en jødisk Magerkarl, Slinderagtig, som gaar ud paa at udsuge Folk ved ubillig Rente og Binding. Han gør sig selv Skam ved sig en jødeagtig Opsørrel.
- e) Jødeansigt (et) n. f. Et Ansigt, hvis Træk vidne om jødisk Herkomst, eller have Liighed med Jødernes særegne Ansigtstræk. Han har et livagtigt Jødeansigt, uagter han er en Christen.
- f) Jødeart (en) n. f.
 - 1. Jødisk Slægt, Byrd, Herkomst. See Art, No. 3. 4.
 - 2. Sind, Sindsbefæffenhed, Natur eller Tilboielighed, som er egen for Jøder; der bruges da og i ond Mening (See Jøde No. 3.) om et bedragerisk Sindelag, Tilboielighed til at snyde og bedrage. Jødearten sidder i ham.
- g) Jødebakkelse (en) n. f. Det samme som Jødekage.
- h) Jødebalsam (en) n. f. Saaledes kaldes den ægte hvide Balsam, som Balsamtræet (Amyris Opobalsamum) giver; fordi Jøderne forðum samlede den af dette Træ i Palæstina.
- i) Jødebarn (er) n. f. pl. Jødeborn. Et Barn af jødiske Forældre.
- k) Jødebeg (et) n. f. uden pl. En Underart af Jordbæ (Bitumen Asphaltum Scoriaceum, Wern.) saaledes kaldet, fordi det findes hyppigen i Judæa.

- l) Jødebrød (et) n. f. Det Brød, som Jøderne selv bage eller bruge.
- m) Jødeby (en) n. f. pl. Jødebyer. En By, som beboes af Jøder, som er anblift Jøder til Opholdssted.
- n) Jødedigt (et) n. f.
 - 1. Digt, Opfindelse af Jøder.
 - 2. Et poetisk Værk, hvori handles om Jøder, eller hvis Stienstand er taget af den jødiske Historie. "Det lange Jødedigt, som ingen læser." (Baggesen.)
- o) Jødedom eller Jødedomme (et) n. f. Jødernes Religion, Væsen og Skikke; jødisk Stat, Land og Rige, det hele Samfund, som har været eller endnu er i mellem Jøderne, saavel i politisk Henseende, som med Hensyn til deres Religion. I Modsætning til Christendom, Christenhed.
- p) Jødebragt (en) n. f. Dragt, som den, Jøderne pleie at bære. Han gif paa Marskerade i en polsk Jødebragt.
- q) Jødedreng (en) n. f. Et Drengsbarn, eller en ung opvoxende Karl af den jødiske Nation.
- r) Jødefolk (et) n. f. Det jødiske Folk, Jødernes Nation: Jødefolkets Historie.
- s) Jødefolk, n. f. collect. Folk, Personer af jødisk Herkomst og Religion. Man kan see paa Dragten, at det er Jødefolk. Der boe nogle Jødefolk i Huset.
- t) Jødegade (en) n. f. En vis Gade, hvor kun Jøder boe, som er anblift Jøderne til Opholdssted. Jødegaden i Frankfurt. "For end nærmere at lære det Indvortes af Jødegaden at kende..." Baggesens Labrint. 2 D. S. 127.
- u) Jødehøitid (en) n. f. En Fest eller Høitidsdag, som Jøderne høitigholde.
- v) Jødehus (et) n. f. Et Hus, som hører Jøder til, eller hvor Jøder boe. Der er du saa velkommen, som en Gæst i et Jødehus: der venter ingen om din Komme.
- x) Jødekage (en) n. f. Et Slags Bakkelse, som Jøderne tilkøbe til eget Brug, eller

eller for at sælge dem. Denne Kone
gaaer om og sælger Jødekager.

y) Jødekirke (en) n. f. Det Sted, hvor Jø-

derne holde deres Gudstjeneste; Synagoge.

z) Jødekirsebær (et) n. f. Et gult, fugle-
dannet Bær, som Tvilling; Blærebæger
(Physalis Alkekengi Linn.) bærer.

æ) Jødekæder n. f. pl. See Jødedragt.

ø) Jødekonge (en) n. f. En Konge over
det jødiske Folk. Er Du Jødekonge?
(hos Evangelisterne.)

aa) Jødeland (et) n. f. Det Land i Asien,
som Jøderne fordmum beboede og havde
inde; Canaans Land, Palæstina.

bb) Jodelium (et) n. f. See Jødebeg.

cc) Jødeløgn (en) n. f. En grov Løgn,
saadan som Jødernes Forsikringer i Rish
og Salg undertiden ere.

dd) Jødelugt (en) n. f. En slem Lugt og
Stank, især af Løg, som mærkes hos
ureenlige Jøder.

ee) Jødemønt (en) n. f. En Mønt af det
Slags, som i gamle Dage prægedes i
Jødeland, eller som i senere Tider er
flaaret, enten med Hensyn paa Jøder, eller
til Efterligning af hine.

ff) Jødesøre (et) n. f. Røvet paa en
Svamp. (Langebef.) Det samme som
Judasøre. See dette Ord.

gg) Jødepæl (et) n. f. [Af Jøde og Pæl.]
Bruges af Foragt som et Skældsord om
Jøderne.

hh) Jødepenge (en) n. f. Det samme som
Jødemønt.

ii) Jødepige (en) n. f.

1. Et ugift Fruentimmer af det jødiske Folk.

2. Som et foragteligt Ord, om en Tiener-
støpige hos en Jøde.

kk) Jødepræst (en) n. f. En jødisk Lærer eller
Geistlig, som foreskæder Jødernes Gudstje-
neste; en Rabbiner. "Herre! den Mand
er en Jødepræst." (Holbergs Mafferade.)

ll) Jøderente (en) n. f. Ubillig og ulovlig
Rente. See Jødeaaager.

mm) Jødekæg (et) n. f. Et langt og stort
Kæg, saaledes som endel Jøder pleie at
bære det.

nn) Jødestat (en) n. f. En Stat, f-
led af Jøderne, som er paalagt Jø-
deres Ophold i et Land eller af an-
sag. B. Geistl. Skr. N. S. IV. 6

oo) Jødeskole (en) n. f. En Skole
Jødebørn faae Underviisning, i
nes Forsamlingshus, Synagoge
gurligen: et Sted, hvor den
Stoien snaffer i Munden paa den
Her er en Skole som i en Jødes

pp) Jødestrift (en) n. f. Den Skri-
ft Jøderne fordmum brugte og endnu

qq) Jødesprog (et) n. f. Det
Jøderne fordmum talte i deres
Land. It. det forderbede Språk
Jøderne for en Deel nuomstund
indbyrdes imellem hverandre.

rr) Jødesøndag (en) n. f. Jøderr-
dag, eller Esverdagen, som de holt

ss) Jødesteen (en) n. f. Et Slags
som findes i Syrien og Palæsti-
holdes af Røgle for at være For-
af en Art Jæststær. (Lapides)
Romare ved v. Aph. 4 D. p. 18

tt) Jødetorn (en) n. f. Røvet
Plante, en Art af Korsved. R.
Paliurus Linn.

uu) Jødetro (en) n. f. Den jød-
eller Religion.

vv) Jødeviis (en) n. f. Jødisk
Skif. At aagre paa Jødeviis

xx) Jødevitak (en) n. f. En del
Gummiharpix, som Læge- Styr-
rax officinalis L.) giver, og so-
mindelighed kaldes Storax.

Jødelig, adj. neutr. jødeligt. [Af
Det samme som jødisk. "At een
Folket man maa døde, er gammelt
ligt og dumt..." (Baggesen.)

Jøder, v. n. [See Jøde, No. 3.]
Jødeviis i Rish og Salg, fordrer
den Priis for sine Varer, søger at
Handel. (I daglig Tale.)

Jødiinde (en) n. f. [Af Jøde.] E-
timmer af det jødiske Folk. Han b-
sig med en Jødiinde.

Jødiske, adj. & adv. [Af Jøde.] 1) Som er af Jøder, hører til Jøder eller passer sig for Jøder. Han er af jødiske Forældre. Det jødiske Folk. Han har skrevet et Werk om den jødiske Historie. Jødiske Overtro. Jødiske Kirsebær, see Jødekirsebær.

Adv. Paa Jødeviis, efter jødisk Skik og Brug. Du maa ikke handle saa jødisk med mig. Han aagrer saa jødisk som nogen.

Jogras (et) n. f. [Norsk.] En Art af Vikke, (*Vicia Cracca* Linn.)

Jokel (en) n. f. pl. Jøkler. [Island. *Jökull*.] Et norsk og islandsk Ord, som undertiden ogsaa bruges i Danmark, naar der tales om Islands Vierge. I det nederste af disse bemærker det en Tap.

1. Et Bierg, som Vinter og Sommer er beklædt med Is og Sne, et Jisbjerg, Sneefjeld.

2. I Norge bruges det og for: Huusgeel, Jistap.

Jol (en) n. f. [Af uvis Oprindelse, med mindre det er beslægtet med Isl. *Hjallr*, planities [angustior in latere montis.] En Klippe. (Norsk. Langebek.)

Jopling (en) n. f. [Norsk.] See Jypling.

Jorfejord (en) n. f. Kaldes paa sine Steder i Norge den Jord, som er bleven sur derved, at Vandet i lang Tid har staaget paa den uden at have Udsøg. See Top. Journ. for Norge, 26 H. S. 175. En Blanding af Sand og Muld kaldes og Jorfejord, ib. 27 H. S. 85. Et en grusagtig og ufrugtbar Jordart, Grudjord. (Hallagers norske Ords.)

Jormer, v. n. inus. [Maaskee beslægtet med det islandiske *jarma*, strepere, garrire.] Stormer, blæser; siges om Vindene: det jormer: Vinden tuder.

Jormet, adj. [Norsk.] Grumset, grusagtig.

Jorgensurt (en) n. f. [Af Jorgen n. pr. og Urt.] Et Navn paa en Snylteplante; *Lathraea Squamaria*. Fl. D. 136. Tre: klættet Skatrod. (Viborg.)

Jorsal, n. f. propr. [Isl. *Jörðsalir*.] Staden i Jerusalem (*Hierosolyma*), Jødelands

Hovedstad. Saaledes forfattet brugtes dette Navn i ældre Tider; ogsaa finder man deris af adskillige Sammensætninger, s. Ex. Jorsalsborg, Jorsalsfærd: Pilgrimstreise til Jerusalem eller til den hellige Grav; Jorsalsland: det hellige Land, Jødeland ic. (Kampv. S. 391.) See Jorsal. Joster (en) n. f. Kaldes paa sine Steder i Norge det Gisterebsskab, vi i Danmark benævne Lyster. S. Top. J. for Norge 14 H. S. 59.

Jog eller Hjøg (en) n. f. [Saxon. *Joc*. S. Brem. Wörterbuch. Maaskee beslægtet med lat. *iocus*.] Letsinelig Skæmt, lystig Spøg. Hvad skal den Jog til? Somme nemme Bog, somme Jog: Nogle lægge sig efter Lærdom, alvorlige Ting, andre efter Narrierier.

Johani, Johannes, et almindeligt Mandsnavn. See Hans. Deraf Johansbær, det samme som Ribs (*Ribes rubrum* Lin.) Johansbrød, St. Hansbrød, Navnet paa en bælgartet sød Frugt, som Træet, den stulpede Ceratonia (*Ceratonia Siliqua* Lin.) bærer. St. Hansgræs, et norsk Navn paa Planten Nis: Spiree (*Spiræa Ulmaria* Lin.) St. Hansløg, Navn paa den Plante, St. Hans: Greenpyb (*Sedum Telephium* Lin.) St. Hans: Urt, betyder det samme som St. Hans: Esq, og tilføjede priitbladet Perikon (*Hypericum perforatum* Lin.)

Joiir, v. n. [Norsk.] Lyder, tuder.

Jok eller Jot (en) n. f. [Norsk.] En liden Døl.

Jokkel (en) n. f. Er en forandret Udtales af Jokel, (see Ordet) eller og en blot Skrivelse. Forekommer hos Hvitfeld. I Norge bemærker det ogsaa et ubehandigt Menneske, en Klodrian. (Hallagers n. Ordsaml.)

Jol (en) n. f. [Med langt o. Maaskee beslægtet med det islandiske *Jodla*, volutare.] Efter Norsk: et Halsboer; det er, et udstoppet Halsklæde, en Halsbindel.

Jol, n. f. Et Navn paa en Efterplant. Angelica sylvestris Linn. Stod Angelike. (Viborg.)

Jolle (en) n. f. pl. **Joller**. [Germ. & Saxon. *Golle, Jolle, Jolle*. Svec. *Jella* eller *Julla*.]

1. J Almindelighed en Baad af det mindre Slags. Der kan ikke være mange Joll i saadan en lille Jolle.

2. En Baad af en vis Dannelsse og Størrelse, som hører til et større Skib; Seilskjolle, Skibskjolle. Heraf findes følgende sammen: satte Ord:

a) **Jollebeen** (et) n. f. Saaledes kaldes i Beentæren et vist Been i Haandledet og Roddriften. Os naviculare. Saxtorphs Osteol. 1 D. S. 6.

b) **Jollebom** (en) n. f. pl. **Jollebomme**. Korte Stykker Træ, der stode paa Siderne af et Skib eller agter ud, og hvor paa nogle af Skibets Gartsier hænges, naar man ei vil tage dem ind i Skibet. Heraf **Jolleboms**, **Toplænter** eller **Jolleboms**, **Barduner** o: Løve paa Værenden af Jollebommene, for at bære og fæste dem. (Løvensørn.)

c) **Jollerøer** (en) n. f. pl. **Jollerøere**. Kaldes det Mandskab, som er bestemt til at roe Skibets Jolle.

Jolle (en) n. f. Kaldes til Skibet et Lov, der gaaer igennem en enkelt Blot, og bruges ved forskellige Leiligheder, især til at heise noget op med. (Løvensørn.)

Jolle (en) n. f. [Maaskee et Diminutiv af **Jiord**, da **J** udelades i Udtalen, og **R** ved en tielen Udtale forandres til **L**.] En **Jiord**, en Drift af Creature. Bruges paa sine Stæder i Skotland. En **Jolle** **kaar**, **Eblin**. (Junge.)

Joller, v. n. imperf. **jollede**. sup. **jollet**. [Af **Jolle**, *scapha*.]

1. **Karer**, seiler paa en Jolle eller et andet lidet Garts. Jyderne komme jollende paa smaa Gartsier.

2. **Figurligen**, om en Rejse til Landt paa en tiden, uansetlig Bogn. At jolle ud i Dyret haven paa en Bøndebogn. Ordet hører i begge Bemærkelser til den lavere Talebrug, og bruges, dels i Skamt, dels til at ud-

trykke Mingeagt for den Færende anstalter.

Jom (en) n. f. [Norst.] **Gienlyd** (Hallagers n. Ordsaml.)

Jomer, v. n. [Norst.] **Gienlyde** **Gienlyd**.

Jomfru eller **Jomfrue** (en) n. f. p **fruer**. [Germ. *Jungfrau*, hvorfra vel har sin nærmeste Herkomst. Svec. *fru*. Jof. Jhre v. d. Ord.]

1. En **Pige**, som endnu er **Må**. **Hu** nu **Jomfru**. En gammel, ærbar **Enke** eller krænkst **Hore**, den ikke tage; men en **Jomfru** af sit han tage til **Hustru**. 3 **Rose D.** 2 **For mig er hun en reen Jomfru** har ikke besmittet hende. **Alle** og **saar** ikke **Jomfruer** at **dand** **Ordspr.**

2. **Pignessevild** siges det om et **Må** overdreven **Erbarhed** og **Peenhed**, ikke endnu har haft **Omgang** med **stimmer**. "Disse ere de, som ikke smittede med **Qvinder**; thi de er **fruer**." **Joh. Ab. XIV. 4.** **bruges** det ogsaa undertiden **figurl** en **Fæstning**, som ikke har været og om andre **Ting**, der ere nye og nu brugte.

3. En **Værestitel** til **ugifte Fruent** **hæderlige Piger**, som ikke ere af **ringe Stand** og **Godsel**. **Hvorf** **finder Jomfruen sig?** **Jeg har** **Deres Jomfru Datter**, **Jomfru** (Det sættes ogsaa **saabel** til **Da** som til **Slægt**; eller **Familienavne**.) **Titel** har, ligesom andre **Titler** **haanden aflaget i Værbi**. **J æld** **da Kongernes Døttre kun nævnel** **ken**, (see dette Ord) **var Jomfru** **deres navn** for **Piger selv** af den **høi** **hvilken Bemærkelse Ordet** i det **so** **bevaret**. "Han voldtog **høffniste** **velbyrdige Fruer** og **Jomfruer**." **Capo S. 281.** — **Jomfru Mat** **den hellige Jomfrue** kaldes **Christ**

Jom almindelige Navn i de catholiske Læber var: **Vor Frue**. Dette Navn er af Almuen brugt til at betegne adskillige Uer, saa som **Jomfru Mariæ Nøgel**, **Jomfru Mariæ Sengesoer**, **Sengehalm**, **Særk** &c., hvilke Navne findes opregnede i Registeret til Viborgs danske Plantenavne. **Jomfru Mariæ Rok** kaldes den Stiernefamilie Orion.

Det bruges og om ugifte Fruentimmer af hæderlig Stand, der tjene for deres Brød i saakaldte stikkelige Huse, ved at gaae Huusroderen tilhaande i Huusholdningen, bidrage til Børnernes Opdragelse, o. s. v. At tjene for **Jomfru**. **Jomfruen** i Huset. **See Huusjomfru**, **Kammerjomfru**.

3. I en uegentlig Bemærkelse, for at undgaae Brugen af det egentlige Ord, betyder det undertiden (ligesom i det hollandske) en Stige eller et lødgættigt Fruentimmer, der vil have Skin af at være et anseeligt Fruentimmer. (See **Jomfruhuus**.) Denne Ruffeste har mange **Jomfruer**. Han holder sig en **Jomfru**. En **Salsjomfru**: et løst Fruentimmer, som sidder paa sin egen Haand og gjør Røring af Ukyndighed.

6. Et af de tolv Himmeltegn eller Stiernebiler i Dyrekredsen. **Virgo**. I August Maaned gaaer Solen ind i **Jomfruens** Tegn.

7. Et jernbeslaget Redskab af Træ, hvormed Brøslæggere flaae Streenbroen fast.

8. **Jil-Skib**: et Slags Tridse, eller et Støkke Træ med Huller i, hvilket sættes i Enden af Banterne eller andet saart Lødder. (Sevensen.)

9. Et Slags Spil saa kaldet.

10. Af dette Ord haves følgende Sammenlæninger:

a) **Jomfrugtig**, adj. Som passer sig for en **Jomfru**, anstaaer, ligner en **Jomfru**. Hendes Adfærd, Ord, Lader ere ikke **jomfrugtige**. Det er en **jomfrugtig** Karl: i Pænhed lig en **Jomfru**, blødgættig, qvindagtig.

b) **Jomfrualun** (er) n. l. Saaledes kaldes det Alun, der findes i reen Tilstand som Jossil. *Alumen nativum*.

c) **Jomfruap** (er) n. l. Saa kaldes en Stjerne i **Jomfruens** Tegn. *Spica virginis*.

d) **Jomfrubælte** (er) n. l. Kaldtes forud et Livbaand, som man bandt om Bruden paa Bryllupsdagen, og som Brudgommen selv løste af, inden han gik i Seng med hende. (Moth.)

e) **Jomfrublik** (er) n. l. En **Jomfrues** Blik eller Dietast. "Hun fulgte Gudentrolig med glade **Jomfrublik**... Øhlen: slægers nord. Digte S. 125.

f) **Jomfrublumme** (en) n. l. Et Navn i Norge paa den Plante *Lychnis alpina*. Fjeld-Prægtstjerne. (Viborg). Fl. D. 65.

g) **Jomfrubly** (er) n. l. Det Bly, man erholder ved blot Røstning. *Funkes R. Hist. 3 D. S. 419*.

h) **Jomfruborg** (en) n. l. En Borg eller et fast Slot, hvori undertiden hos vore Forsædte Kongedøtre og andre fornemme Møer bleve vogtede og bevarede. (Engelskroft om Qvindek. Raar. S. 67. 70.)

i) **Jomfrubryst** (er) n. l. pl. — bryst. En Piges Brum eller B.yster, **Jomfrubarm**.

k) **Jomfrubuur** (er) n. l. [See **Buur** No. 2.] Kaldtes hos vore Forsædte det enkelt liggende Huus eller Værelse, hvor anseelige Mænds Døtre med deres Tjener og Møer, og de ugifte Fruentimmer i Familien opholdte sig; **Fruerstue**. See *Engelskrofts Qvindekionnets Raar* hos Skand. S. 56. 60. "Prindsessen Gurischa lod sit **Jomfrubuur** besogte af et Antal udbalgte Krigere.. ib. S. 67.

l) **Jomfrudom** (en) n. l.

1) Den Egenkab hos en Pige, at hendes Rødsfærd endnu er ubesmitret; **Mørdom**, (hvilket sidste Rødsfærd bruges i daglig

daglig Tale i Selskab af beløpdragne Mennesker.)

2. Tilforn brugtes dette Ord ogsaa om Mandkønner, om hvilket vi nu undertiden bruge *Evenddom*. "Da havde det været hannem ganske læst at forbarre sin jomfrudom.. (Om Adam.) Chr. Pedersen om Ecclesi. og Born at optætte. 1531.

m) Jomfrudragt (en) n. f. Den Klæde dragt, som Jomfruer bruge.

n) Jomfrudukke (en) n. f. Et Stæmte: de Ord om en pæn lille Pige, som man ogsaa pleier at sige om: hun seer ud som en Dukke, er saa pæn som en Dukke.

o) Jomfruerter, n. f. pl. Et et norst Navn paa Planten glat Taarnspids [Turritis glabra.] Fl. D. 809.

p) Jomfrufærd (en) n. f. Udsæd, som egner en Jomfru, Jomfruers Handling og Foretagende. "Jeg giorder dig med mit gode Sværd, Saa synes det ingen Jomfrufærd.. P. Eys R. B. S. 751.

q) Jomfrufagter, n. f. pl. Det samme som Jomfrulader.

r) Jomfrufarve (en) n. f.

1. Hvidens eller Harets smukke og ungdommelige Farve, som den pleier at være hos unge Piger. Hendes Ansigt har beholdt sin friske Jomfrufarve. "Hans Haar havde Jomfrufarve.. (Kæmpediserne S. 456.)

2. Den Farve paa Løi og Klæder, som bedst anstaaer ugifte Fruentimmer.

s) Jomfrufinger (en) n. f. pl. Jomfrufingre.

1. En skøn og glat Finger. (Langebek.)
2. Navn paa Planten almindelig Sværd: Lillie. Gladiolus communis. Rasm. Flora 1 D. S. 444.

t) Jomfrustof (en) n. f. En Forsamling af Jomfruer, en Hob unge Piger. (Phlensplægers nord. Digte S. 95.)

u) Jomfrufod (en) n. f. pl. Jomfruder. En liden, smuk og velstalt (Langebek.)

v) Jomfruføre (en) n. f. obfol. Færd, No. 2, 5, 6, og n. f. [Førde.] Udsæd, Udsæet, Sæde, Forretning, som egner en Jomfrude havde jeg stød min Jomfrustulde jeg tiene din Bispeføde.. S. 604.

x) Jomfruglands (en) n. f. Et stæmte Tale om en Piges smukke friske Udsæende. Hun har allerede sin Jomfruglands.

y) Jomfruhaand (en) n. f. pl. Jomfruhænder. En liden hvid og skøn (Langebek.)

z) Jomfruhaar (en) n. f.

1. Smukt Haar, som Jomfruer pleie have. Et Jomfruhaar drage: fere end ti Par Øren. (P. Ordsp.)

2. Navn paa en Modart: almindelig Udhætte. (Biborg.) Polytrichum commune. Linn.

aa) Jomfruhals (en) n. f. En pæn glat Hals. (Langebek.)

bb) Jomfruhønning (en) n. f. Den bedste og skæreste Hønning, som rimi af Bispehønses øverste Deel; is. Ho af en ung Bispehøns. S. Fleisch Biavl. S. 343.

cc) Jomfruhund (en) n. f. En Jomfruskuldehund, en liden, net Hund. Fruerhund.

dd) Jomfruhund (en) n. f. En skøn, hvid og glat Hund. (Langebek.)

ee) Jomfruhans (en) n. f. [See fru, No. 5.] Et Hund, hvortil den des Skinger. (Et mildere Udtryk Horehund.) At holde Jomfruhans: Han besøger stillet Jomfruhans.

ff) Jomfrufam (en) n. f. Navn en Skiermplant: almindelig Lat (Rasn.) Scandix pecten. Linn. s. Planten Aphanes arvensis. Linn.

- gg)** Jomfrukammer (et) n. f. Et Værelse, hvor Døttrene eller andre Piger i en Familie boe for sig selv.
- hb)** Jomfrukarl (en) n. f. Et Mandfolk, som klæder sig og opfører sig paa Qvindeskiis; it. en blodagtig, seig, fortialet Karl.
- ii)** Jomfruskæder, n. f. pl. Kæder, som et unge Gruentimmer gaaer med i sin Pigestand. Hun bærer endnu sine Jomfruskæder.
- kk)** Jomfrukloster (et) n. f. En Stiftelse, hvori uforsørgede og uformuende Piger opdrædes eller have deres Underholdning. See Frøkenkloster, Fruekloster.
- ll)** Jomfruknekt (en) n. f. [Ortaget efter det tydske.] Et Mandfolk, som sager efter Tæser, eller viser en overdreben og latterlig Hengivenhed mod Qvindetæskner; sædvanligen i daglig Tale: Pigerens Jens. See Jomfrusvend.
- mm)** Jomfrukrænkelse (en) n. f. Den Gjerning at krænke eller besøve en Pige.
- nn)** Jomfrukrænker (en) n. f. Den som krænker eller besøver en Jomfru. J. Ehr. III. Reces handler Art. 66: "Om Hoer: sag og Jomfrukrænkeren."
- oo)** Jomfrukrands (en) n. f. Et Hoved: smykke, en Krands, som ugifte Piger pleie at bære i deres Pigestand, eller naar de ere Brude. Figurligen: at besøve en Pige sin Jomfrukrands: stille hende ved hendes Ære, røve hendes Rødom.
- pp)** Jomfruskæder, n. f. pl. Udoortes Udsærd, Lader og Bevagelser, som somme sig for eller bruges af Jomfruer.
- qq)** Jomfruland (et) n. f. Dette Navn bærer en liden Æe ved Norges sydlige Kyst. (S. Clausens Norges Bestr. S. 45.) Ogsaa gives det undertiden den danske Æe Møen eller Møens Land. (Langebek.)
- ss)** Jomfulav (et) n. f. Selvfag af Jomfruer. Han søger altid Jomfulav.
- ss)** Jomfruleeg (en) n. f. Leeg med Jomfruer; figurligen: Elskovsleeg, Kiær: liighedsandel. "Her er icke Jomfruleeg eller at kysse og tage i Jaffu... Vedels Caro S. 35.
- rr)** Jomfrulevnet (et) n. f. Et tydst og ærbart Levnet, som det summer sig for en Jomfru. Hun fører ret et Jomfrulevnet i sin Enkestand.
- uu)** Jomfrulige (en) n. f. [Af Jomfru og Lige, forma, species, som endnu bruges i det Jølandske.] Lighed med Jomfrustikkelse. "Han havde ladet sig klæde skænt af Jomfrulige... P. Eyss Ræmmev. S. 456.
- vv)** Jomfrulille, n. f. En ung, spæd Jomfru; it. et Venligheds: Ord for: lille Jomfru!
- xx)** Jomfruliv (et) n. f. En Jomfrues Liv. (J. Ordets forskellige Bemærkninger.) S. Ex. "Det Jomfruliv, som hannem bar... (J. en gammel Psalme.)
- yy)** Jomfrulok (en) n. f. pl. Jomfrulokker. En Lok Haar paa en Jomfrues Hoved.
- zz)** Jomfrumælk (en) n. f.
1. Mælk, som undertiden findes i Brysterne hos Møer.
2. Et Slags Sminkeband, som ligner Mælk.
- aaa)** Jomfrunaal (en) n. f. Et Slags smaa, fine og stive Knappenåle.
- bbb)** Jomfrunoder eller Jomfrunykker, n. f. pl. Visse Lader og sære Nykker, som ere egne for talrige Jomfruer. (See Gruenoder, Fru nykker.) Hun har mange Jomfrunykker. Jeg kan ikke fordrage denne Piges Jomfrunoder. Det er ikke godt, naar en Dienstepige faaer Jomfrunykker i Hovedet.
- ccc)** Jomfrulie (en) n. f. Den klareste og fineste Bomolie, som faaes ved det første Tryk af Olieversen.
- ddd)** Jomfrupergament (et) n. f. Hvidt og gult Pergament, som tillaves af unge Lammeskind eller deslige.

- eee) Jomfrupige (en) n. f. Et Fruentimmer, som tiener og opvarter en Jomfru. (See Frokenpige.)
- ff) Jomfrugvægselv (et) n. f. Saaledes kaldes ogsaa i Mineralogien det naturlige eller gedigne Kvægselv. (Mercurius nativus.) Brännichs Mineral. S. 208.
- ggg) Jomfruran (et) n. f. En Piges Bortførelse med Vold, imod hendes eller hendes Paarsvendes Villie.
- hh) Jomfruraner eller Jomfrurover (en) n. f. Een, som bortfører en Pige med Vold.
- iii) Jomfrurod (en) n. f. Et Navn paa den Plante Tamnus communis. (Vormars Nat. Hist. ved von Aph. 4 Bd. S. 149.)
- kkk) Jomfrurov (et) n. f. Det samme som Jomfruran.
- lll) Jomfrusadel (en) n. f. En Sadel, som Fruentimmer ride i, Qvindesadel, Iværksadel. (D. Mag. I. 2. S. 29.)
- mmm) Jomfrusæde (et) n. f. Opholdssted, Bopæl for en Ms eller Jomfru. "Der — valgte sit Jomfrusæde den Yndige.. (Hertha.) Baggesens bland. Digte 1807. S. 312.
- nnn) Jomfrusæder, n. f. pl. Udsæd, som bruges af Jomfruer, Sæder, som passe sig for Jomfruer.
- ooo) Jomfruseng (en) n. f. Seng, hvori en Jomfru sover. "Fra Jomfrukloster J loffede mig, og fra min Jomfruseng... P. Syds R. V. S. 674.
- ppp) Jomfrusild (en) n. f. De tidlige Sild, som fanges i Begyndelsen af Sommeren, og hvori man endnu ikke finder Mæske eller Rogn.
- qqq) Jomfruskander (en) n. f. Een som krænker og stænder hæderlige Mæder og Jomfruer.
- rrr) Jomfruskare (en) n. f. Det samme som Jomfruskof.
- sss) Jomfruskif (en) n. f. Skif og Udsæd, som passer sig for en Jomfru.
- ttt) Jomfruskind (et) n. f. D som findes i Steden af Livmo Børen hos ukrænkede Fruenti holdes for et Tegn paa M Krandskhinde. Hymen. (Ephsens Vocabular. 1510.)
- uuu) Jomfruskrist (en) n. f.
1. Saa dan Skrift, som Jom at skrive. Den Skrift er al til at være Jomfruskrist.
2. I Bogtrykkerier: et Slags ste og fineste Skrifter et Denne Bog er trykt med Skrift. (Langebek.)
- vvv) Jomfrusnak (en) n. f. Tal staaer Jomfruer. Dette er in frusnak.
- xxx) Jomfrusøn (en) n. f. Et I er sødt af en Jomfru. (Sige stus i en gammel Psalme.)
- yyy) Jomfrusolsøie, n. f. Et den Plante Myosotis scorpioides Haartippet Rierminde. (W)
- zzz) Jomfruspil (et) n. f. En le spil, hvori Brillerne spilles (Langebek.)
- aaaa) Jomfruspind (et) n. f. H de, som undertiden i varme Se eller om Hæsten sigte om i I som Almuen paa sine Steder Levninger af Jomfru Marias de, hvilket hun ved sin Himn falde paa Jorden. Mogle ans Planteuld, andre for Spindel af Aranea extensa; de kal Sommervæv, Mariaspini fruens Traad.
- bbbb) Jomfrustads (en) n. f. som høre til en Jomfrues Houdelse.
- cccc) Jomfrustævne (et) n. f. Sammentkomst, Selskab af Pige jeg skulde staae til Jomfrust din Skuld blev og rød.. (Tra af A. S. Vedel, S. 92.)

ddad) Jomfrustand (en) n. f. Den Tilstand, at være Jomfru eller at være ugift, den Tid, en Pige er ugift. Denne Capital har hun samlet i sin Jomfrustand. Hun leder ret fornøiet i sin Jomfrustand.

eee) Jomfrustiil (en) n. f.

1) J Bogstrykkerier, det samme som Jomfrustrift.

2) Figurligen: Den Tugt og Blufærdighed, der findes hos ærbare Jomfruer. (Noth.) En lidet brugelig Bemærkelse.

ff) Jomfrusværm (en) n. f. Kalder en saadan Disværm, som en ung Sværm giver fra sig, i det samme Aar, den er færdig i Ruben. (Fleischer om Diavol S. 342.)

ggg) Jomfrusvend (en) n. f. Det samme som Jomfrukarl, Pigevend, Mødreng. (W. Spas Betænkninger om det citr. Sprog S. 89.) "Det du mig kalder en Jomfrusvend, derfor vil jeg dig intet sige." Rømped. S. 735.

hhh) Jomfrusvovel (en) n. f. Svovel, som findes i reen eller gedigen Tilstand i prismatistiske Crystaller. See Abildg. og Disborgs Naturkyndigh. S. 123.

iii) Jomfrusygge eller Jomfrusot (en) n. f.

1. En vis Sygdom, som paakommer ugifte Fruentimmer af Maanedstidernes Forstoppelse eller anden Marsag; Bleggsot, Bleggsyge. (Chlorosis.)

2. Lyst og Lidenstabs, som findes hos Jomfruer. Det er en gammel Jomfrusygge, at ville giftes. Ordbr.

kkk) Jomfrutimmer (et) n. f. En enkelt Jomfru, it. collective om alle eller flere ugifte Piger. (Dette nu ubrugelige Ord anføres af Noth og findes hos Noth; seib.)

lll) Jomfrutro (en) n. f. Jomfruers Trofast og Ordholdenhed. Jomfrutro er ikke meget at lide paa.

mmm) Jomfrubørger (en) n. f. Pigers Beskytter; et Tilnavn, som gives Her-

skules. "At stiale Røllen fra den gamle Jomfrubørger." Baggesens Ungdomsarb. 1 D. S. 235.

nnn) Jomfruband (et) n. f. Et Slags beklædende Band, Skonhedsband, Sminkband.

ooo) Jomfruveir (et) n. f. Smukt, klart og stille Veir, saa kaldet, fordi det er beleiligt for Fruentimmer at spadserer udi. (Langebek.)

pppp) Jomfrubor (et) n. f. Kaldes det meget hyde og klare Bor af en ung Disværm eller Jomfrusværm. S. Fleischer om Diavol, S. 343.

Jomfruelig, adj. [Af Jomfru.] Som hører til en Jomfru, egner en Jomfru, er Skik hos Jomfruer, Jomfruelig Ynde, jomfruelige Sæder, jomfruelig Kyndighed, Tugt, Prydelse, Trofast.

Jomfrunast, adj. [Af Jomfru.] Som anstaaer eller ligner en Jomfru. Jomfrunastke Lader. En jomfrunastke Karl. (Kan brugelig i daglig Tale.)

Jomsviking (en) n. f. pl. Jomsvikinger. [Af Jom, en Dyrsk Navn, og Viking, en Svovder.] En Indbygger af den gamle danske Stad Jomsvik eller Jalm i det gamle Nenden.

Jonkler, v. n. imperf. jonkled. sup. jonklet. Et Ord, som bruges i visse Egne af Siælland om Heste, som gaar en stodes Gang. (Junge.) It. om een, som sids der stodesløst til Hest. See, hvor han sids der og jonkler paa den Hest.

Jons, i Jons, adv. [Bruges i Jylland og paa Bornholm. Svec. i Jans. Efter Jhres Mening er det sammendraget af i adans; af Isl. adam, nuper.] Nyligen, nyssens, for nylig, for kort Tid siden. See Ordet Ands.

Jonsbogen, n. f. Saaledes kaldes den islandske, endnu gjældende Lovbog, givet af Kong Magnus Lagabæter, fordi den førtes hid Aar 1280 af Jon Langmand.

Jons

Jonsgræs (et) n. f. Et norst Navn paa en Plante. *Pinguicula vulgaris* L. Almindeligt Vibe-fedt. (Viberg.)

Jonsfok (en) n. f. [Norst. Jorderdet af Isl. *Jonsvaka* 3: *vigilia* St. Johannis.] St. Hans Dag. Denne Benævnelse skrives sig fra Messedags: *Saafende* eller *Primsfabene*, som i forrige Tider brugtes i Norge; lige som *Barsok* (3: *Bartholomæi* Dag) *Barsok*, *Dissok*, ic. Jvf. Wille's Bestr. over Silesjork. S. 247.

Jonsfokkol (en) n. f. Et norst Navn paa den Plante *Aiuga pyramidalis* Linn. Fl. D. 185. Saa kaldet fordi den blomstrer ved St. Hans Dags Tider. Strøms Bestr. over Sandmyr. 1 D. S. 70.

Jonter, v. n. See junter.

Jord (en) n. f. pl. *Jorder*; men kun i Bemærkelsen Nd. 5. [Isl. *Jörd*. Svec. *Jord*. Anglos. *earth*, *earth*; Angl. *earth*. Moesog. *airtha*. Al. *erda*, *herda*. Germ. *Erde*. Belg. *Aerd*. Ebr. *ṢṢ*. Gr. *ēga*; Lat. *terra*. At udlede dette ældgamle Ord af Gudinden *Hertias* Navn, er at glære Stammeordet til *Afledningsord*, eller reitere, at glære to Ord af eet.]

1. Den Planet, som vi beboe, og som i vort Solsystem er den tredje fra Solen, *Jordkloden*, *Jorderige*.

a) Egentligen: *Kloden* selv, uden Beboere. I Begyndelsen skabte Gud Himmelen og Jorden; og Jorden var øde og tom. Gen. I. 1. 2. Jorden bestaaer af Hav og Land. Jorden er rund. Mogle troe, at Jorden har været til fra Evighed.

b) *Jordkloden* med alt, hvad som af Skabte Ting findes paa den. Jorden dreier sig omkring Solen. Luften omgiver vor Jord. Mogle troe, at Himmel og Jord skulle engang forgaae.

c) *Jordkloden*, betragtet som Menneskenes Verden, den menneskelige Verden. Saa længe vi leve her paa Jorden 3: her i denne Verden. At vandre Jorden om. Det gaaer ikke anderledes til her paa Jorden. Jorden er alles Moder. Man

er den største Mand, Jorden nog saae. Det største Skarn, *Jord* bære. Den syndefulde *Jord*. Naar der, han er paa Jorden, saa ofte i den tredje Himmel (om en tid falder i dybe Sønder.)

2. a. I *Chemien* og *Naturlæren*: et ubrændbart, ildefast, for det meste Grundstof af hvid Farve, f. Ex. *Kalkjord*, *Talkjord*, *Risjord* m. f. *Deconomien*: en Blanding af Jord sædvanligen med forraadnede Dele af efter: *Dyreriget*, f. Ex. *Muldbjord*, *jord*, m. f. En seed, mæret, to dig *Jord*. At folde en Græs med Et Læs *Jord*. At ligge *Jord* til en At kaste *Jord* paa den Døde; bruges den Formlar: af *Jord* est men, til *Jord* skal du blive, o. f. v. Talen er, om flere Slags *Jord*, *Jordarter*. See *Ordet*.)

3. *Jordklodens* Overflade. At gaae, ligge, sidde, falde paa Jorden. noget op fra Jorden. At bære til Jorden, falde næsegræs ned paa den. At slaae Dinkene ned til Under Jorden 3: under *Jordstok* ber *Jordens* Overflade. At boe under den, grave Huler under Jorden. *underjordisk*. Over Jorden, i eller under Jorden.

4. *Figurligen*: Grav, som er berejdet, Begravelse, Gravsted. At bære til Jorden, følge et Ligg til *Jord* komme i Christen *Jord*, i de *Jord* (3: i en vis Afdeling af Kirke til at begrave fattige i.) Han der; han kan komme i Jorden so vil des saaledes, at jeg kan komme den med *Se*.

5. *Mark*, *Ager*, *Agerland*. Der ligger *Jord* til *Erøbet*. Denne gode *Jorder* til sin Gaard. De ligger meget bekvemt. Der høer i der grønde til *Maadens*. En *stet*, god, stet, ufrugtbar, høi, i

frugtig Jord. Mosejord, Ballejord, Sand-
Jorder, Rugjord, Byg Jord, Hvedejord,
20. Han kiste sig et Stykke Jord til Hu-
set. At dyrke, vokie, saae, harve, gilde
Jorden. Den Jord er vel lagt : det be-
handler. At naere sig af Jorden. Jor-
dens Frugter. At haeve Jordens Grøde.

"Jeg haver hviiste Døttre fem, at gifte
med Gud og Jord... (I en gammel Vise.)
"Jeg haver hende tiærer end Gud og
Jord... Levn. af Middelalder. Digtef. II.

S. 60. See ogsaa Fangejord, Riibes-
jord, Konejord, Ødeljord, Udjord, o. fl.

6. Af Ordspog og figurlige Talemaader, hørt
dette Ord forekommer, kan mærkes:

a) Om end Jorden var gloende, skal
man dog gaae paa den (: Man maa
finde sig i sin Skæbne, i hvor sørgelig
den endog synes at ville blive.)

b) Stik Fingeren i Jorden og lugt hvad
Landdu er i. K: Stik dig i Duns-
dighederne.)

c) Jorden er altid frossen for trevne
Søvn. (: Der er altid Vanhelighed
der for de Døgne.)

d) Han er færdig atlgaae i Jorden
(: dse) af Græmmelse, Sorg, Fortvib-
lelse. Du vil bringe mig i Jorden for
Eiden. See No. 4.

e) At blive ved Jorden : ikke opstige
sig høiere end man har Ene til.

f) At gaae under Jorden med noget :
følge, lægge Skul paa noget. "At de
ginge under Jorden med deris Faders
raad og anslag... Bedels Sags S. 299.

g) Ikke at fare med Jorden : slaae
stort paa, ville hvi i Veiret. (En pro-
bindstale Talemaade)

h) Han sover imellem Himmel og Jord,
siges om den der taler noget, som han ei
felo forstaaer. (Moth.)

i) Han har Penge i Jorden, siges om
den, som lader eller seer ned til Jorden.
(Moth.)

7. Af dette Ord haves en stor Mængde Sam-
menligninger. Af disse tage de fleste Ordet

i Nominat. (f. Ex. Jordable); nogle i den
gamle Genitivus, der endes paa e (f. Ex.
Jordefærd.) I Ordene Jordsmid og
Jordspart bruges den nubærende Genit. Af
disse sammensatte Ord ere de mærkeligste:

a) Jordnaander, n. f. pl. Naander, som troes
des at have deres Ophold under Jorden,
Nisser, Gnomer, underjordiske Væsener.

b) Jordable (er) n. f. En amerikansk,
fleeraartig Plante, hvis knolde Rod er
spiselig; Knoldet Golsikke. Helian-
thus ruberofus Linn. Undertiden fin-
der man, stamt urigtigen, Kartofler
kalde: med dette Navn.

c) Jordagern (en) n. f. Et Navn paa den
melede, spiselige Rodfrugt af Planten
Lathyrus ruberofus L. Knoldet Glad-
bælle. Hedder og Jordfigen, Jor-
nødder, Hednødder.

d) Jordagtig, adj. Som har Beskaffen-
hed af Jord, Tilghed med Jord. En
jordagtig Smag. Jordagtigt Brud,
om Mineralerne, naar der i deres Brud
vifer sig smaa Ujævnheder, og det mang-
ler Glæde og Stennemagtighed. (Frac-
tura densa terrea. Wad Term. ory-
cogn.)

e) Jordalen (en) n. f. En Maalestok, i
Almindelighed 10 Fod lang, som Jorden
maales med. (Moth.)

f) Jordart (en) n. f. pl. Jordarter.

1. Efter Bemærkelsen af Jord, No. 2
a. betyder det et enkelt Grundstof, saas-
som Leerjord, Kifjord, Kalkjord o.
s. v. "En eller flere Jordarter, na-
turligen forenede saa noie, at de ud-
gøre et haardt Legeme, kaldes Steen...
Abhdg. og Viborgs Naturf. S. 65.

2. I Følge Bemærkelsen No. 2 β: Jord
af en vis Beskaffenhed, en vis Blan-
ding af Jord. Denne Jordart er
ikke meget frugtbar. Mergel er en
blandet Jordart. En leerblandet
Jordart.

g) Jordarve (en) n. f. Navnet paa en
Plante, hvis Blade og Frø staae til Gæde
for

for Sangfugle og Røffinger. Alfine med-
dia Linn. Almindelig Hønsbid. (Vi-
borg.) Den hedder og Urde, Fugles
græs, Fuglesnerre, Hønsbid. (S.
Rafns Flor. 2 D. S. 381.)

h) Jordare (en) n. f. Den Linie, som
antages at gaa fra den ene af Jordens
Poler til den anden igennem dens Mid-
delpunct, om hvilken Linie Jorden an-
tages at dreie sig. See Ape.

i) Jordbaaren, adj. pl. jordbaarne.
Som er rød og baaren paa Jorden, for-
delt af Rødsel. Jordbaarne Bæener.

k) Jordbær (et) n. f. pl. det samme.

1. Et Slags befrugt og bærnet eller fug-
leformet Frugt af rød og hvidblandet
Farve, som er en meget velsmagende
og behagelig Epise. At plukke
Jordbær, spise Jordbær i Sukker.

2. Ligesom ved flere andre Frugter, brues
også Ordet ogsaa om Planten selv,
hvorpaa disse Bær vøxe. Almindelig
Jordbær, Markjordbær. Fra-
garia vesca L. At plante Jordbær.
Der vøxe mange Jordbær. Der gives
flere Afarter af Jordbær. Spanske
Jordbær, engelske Jordbær,
Ananas-Jordbær &c.

3. Et Slags Staldp, som ligner et Jord-
bær. Cardium Fragum Lin.

4. Af dette Ord habes adskillige Sam-
mensætninger, som forklare sig selv,
f. Ex. Jordbærhed, Jordbærblad,
Jordbærblomst, Jordbærbusk,
Jordbærkam, (3: den Kam eller
Opheining med smaa Tæpper, hvorpaa
Bærrene sidde.) Jordbærslugt, Jord-
bærmos, Jordbærplante eller Jord-
bærriis, Jordbærstak, Jordbær-
smag, Jordbærstilk, Jordbær-
tærte, Jordbærurt, Jordbærviin
o. f. v.

l) Jordbærtræ (et) n. f. [Af Jordbær
og Træ.] Et buskete Træ, som vøxer
i det sydlige Europa. (Arbutus Unedo
Lin.)

m) Jordbakke (en) n. f. En helt
flaalliggende Jordgrund; it. en
eller ordvortet Høi af Jord, en Jo

n) Jordbane (en) n. f. Den Bane,
hvilkens vor Jord aarligheds vælt
omkring Solen.

o) Jordbanke (en) n. f. En forhøiet
grund, Jordforhøining, Jordhøi.

p) Jordbeboer (en) n. f. Een som
paa Jorden. (See Jordbo.)

q) Jordbeg (et) n. f. uden pl.
Navn tilføjes adskillige Slags b-
bare Mineralier, der høre til de h-
eller faste Jordbærpirer (bitum-
Eaasom: jordagtig Jordbeg (B-
phaltum terrosus W.) Egentlig
phalt (B. Asph. scoriaceum. W.)
Bergbeg, Jødebeg.

r) Jordbesiddelse (en) n. f. Det at
have Jordegods i Besiddelse. "At al-
besiddelse er en Folge af Forlehi-
Rothe om Nord. Statsf. II. S. 6

s) Jordbeskrivelse (en) n. f. Beskri-
velse over Jordkloden, saavel dens Fi-
sil vort Solssystem, som dens nat-
og politiske Tilstand; Geographie.

t) Jordbeskriver (en) n. f. Den, som
en Beskrivelse over Jordkloden; e-
ograph.

u) Jordbeskrivning (en) n. f. See
beskrivelse.

v) Jordbever (en) n. f. Det samme
Bever (Castor Fiber Lin.) E-
gentligen om de Bevere, som ikke
Bollger, men giøre sig Gruber i J-
(S. Funks R. Hist. 1 D. S. 80

x) Jordbi (en) n. f. Dette Navn
ges et Insect af Biernes Slægt, f-
Honningbiens Slæde. Apis cer-
Lin. "Den store Humle eller
Jordbi... Slæfker om Blaat. S.
S. Hummel.

y) Jordblandet, v. n. imperf. jord-
dede. sup. jordblandet. Bland-
etlige Jordarter sammen, foreta
Jordblanding. "Naar han jord

det med Dvnd, Mergel og Kalk... Oslufsens oec. Ann. 8 Bd. S. 29.

z) **Jordblanding** (en) n. f. Den Blanding at sammenblande forskellige Jordarter; it. en saadan Blanding af Jordarter.

z) **Jordbo** (en) n. f. Det samme som Jordbeboer. See Bo. No. 5.

b) **Jordbog** (en) n. f. See Jordebog.

c) **Jordbor** (er) n. f. Et stort Bor, som børes ned i Jordstorken og trækkes op, fyldt med Jord, for at undersøge Jordlagernes Beskaffenhed.

ld) **Jordborg** (en) n. f. En Skanse eller Voldborg, opført af Jord og Græstør.

e) **Jordborger** (en) n. f. Jordens Indbygger, een som er fød paa Jorden, en Jordens Søn; it. et Menneske, som ikke er, eller ikke anseer sig for at være Medlem af nogen vis Stat eller noget vist Land; en Verdensborger, Cosmopolit. "En for Europas Skikke aldeles fremmed Jordborger..." Baggesens Tabprint. 2 D. S. 136.

f) **Jordbrand** (en) n. f. En Brand, som tændes i harpikagtige eller andre brændbare Legemer under Jordens Overflade; it. saadan underjordisk Ilds Udbrud af Jorden. (See Surttrbrand.) "Om denne underjordiske Ild var at ansee blot for en Ildsprudning, eller blot for en Jordbrand, eller og beage Dele..." Stephenzen om Ildspr. paa Isl. 1783. S. 28.

) **Jordbreide** (en) n. f. [Af Jord og Breide. See dette Ord. Isl. *brigda*, in controversiam vocare. cf. Ihre.] Den Handling, hvortil at paatale sin Odel, at fordræ sin Odelsjord ved Indbydning. Chr. IV. R. 208. Odels B. IV.

Jordbrytning (en) n. f. [Efter den nye Skriveendelse: Jordbrytning. See bryt No. 2.] En Sprætte eller Brinting i Jorden, et Sted, hvor Jorden revner ved Jordstøt eller af andre Åsager; It. det at Jorden saaledes bryt

ter eller revner. J ældre Skriftr: det samme som Jordstøt. "Saadanne frekkelige Jordstøt og Jordbrytninger, som hete Stæder og Bøer opsluger..." Arne Berentsen i Dedic. Kol. b.

ii) **Jordbrug** (er) n. f. [See Brug No. 9]. Jordens Drift og Dyrtning, den Haandtering at dyrke Jorden, Jorddyrtning, Aulsebrug, Maade at dyrke Jorden paa. At leve, nære sig af Jordbrug. Forbedringer i Jordbruget. Det engelske Jordbrug.

kk) **Jordbrugende**, adj. partic. Som driver Jordbrug og Agerdyrtning, agerdyrtende. Et jordbrugende Folk. (Guldsbergs B. 2. 1 D. S. 509.)

ll) **Jordbruger** (en) n. f. En Aulsebruger, Jorddyrker, Landmand. See Brugger.

mm) **Jordbund** (en) n. f. Jordens Overflade, for saavidt som den tillægges en vis Beskaffenhed, eller ansees beqvem til et eller andet Brug. En tør, fugtig, sandet, leret, frugtbar, gold Jordbund.

nn) **Jordbunte** (en) n. f. En Hob eller Dyrge af Jord.

oo) **Jordbyske** (en) n. f. [See Byisk og Byske.] En Lue eller Hævnhed paa Jorden.

pp) **Jorddække** (er) n. f. Et Dække af Jord, Jorden, for saavidt den tiener til at bedække noget.

qq) **Jorddækket**, adj. partic. pl. jorddækkede, jorddækte. Bedækker; tilhører med Jord. Jorddækte Klipper. (Præst Stærkodder, p. 271.)

rr) **Jorddæmning** (en) n. f. En Dæmning, et Dige opkastet af Jord.

ss) **Jorddam** (en) n. f. [See Dam No. 1.] Det samme som Jorddæmning.

tt) **Jorddamp** (en) n. f. En Damp eller Taae, som stiger op af Jorden.

uu) **Jorddeling** (en) n. f. Den Stærkning at inddele og udskifte Marker og Jorder i visse

- i visse Fodder og efter visse Maal; Jords Ristning. (Mr. Berentsen i Dedic.)
- xy) Jorddelingslære (en) n. f. Det samme som Jorddfistningslære.
- xx) Jorddigel (ei) n. f. [See Dige No. 1 og 2.] En Jordvold omkring Ager og Mark, eller en Dæmning af Jord imod Bander.
- yy) Jorddon (ei) n. f. [Af Isl. *Dynr*, *strepitus*.] Det underjordiske Don eller Bulder, som frembringes ved Jordrystelser.
- zz) Jorddrat eller Jorddrat (en) n. f. [Maaskee af Isl. *Nrat*, *tractus*.] Kaldest det, naar Jord, Støv, Sand eller Sne blæser eller flyger bort ved Vinden. (Moth. Løngbek.) Paa Følster bemærker det: den Vind, som blæser nærmest ved Jorden.
- aaa) Jorddragt (en) n. f. En jordist, for gængelig Dragt, ligesom en Dragt af Jord, eller som bæres paa Jorden. Figurer ligen, om det menneskelige Legeme. Naar Mennesket aflægger sin Jorddragt.
- bbb) Jorddrift (en) n. f. Jordbrug, Jordenes Dykning og Behandling til Agerbrug. (Luffens oec. Ann. 8 Bd. s. 104.)
- ccc) Jorddrog (ei) n. f. Et dovent, unyttigt Menneske, et udueligt Drog.
- add) Jorddrot (en) n. f. pl. Jorddrotter. Een, som eier Herregaard, Bøndergods eller andre Jordeiendomme med Herlighed og Rettigheder, en Jordegods ejer, Herremand, Gods ejer.
- eee) Jordduppe, n. f. [Rorst.] Et Plante: navn. Pyramidformig Løbelø. Vihorg. (*Ajuga pyramidalis* Lin.)
- fff) Jorddynge (en) n. f. En Dynge eller Hob af Jord, Jordbunke.
- ggg) Jorddyrker (en) n. f. Een som driver Agerbrug, giver sig af med at dyrke Jorden, en Agerdyrker, Landmand, Jordbruger, Agerbruger.
- hhh) Jorddyrkning (en) n. f. Den Haandtering at dyrke Jorden og drive Agerbrug, Agerdykning. Deraf: Jorddyrkningslære (en) n. f. Lære om Jordenes rette Dykning, Anvæntning af Jorden. (Luffens Lærebog. S. VIII.)
- iii) Jordeblee (en) n. f. [See Blee No. En Blee til at søbe Liig i, et Jogen, Liiglagen. (See Daggesees tårer. 1 D. S. 110.)
- kkk) Jordebog (en) n. f. pl. Jordebøger En Forregnsel over Hartkorn, Bøndergods, og hvad mere et Jordegods besatter, samt Landgilde, Høveri, Li og andre Indtægter, som det yder E
- lll) Jordebderkop (en) n. f. Et Slag derkopper, som altid opholde sig paa den og i Græsset, og hvis Spind i tiden sees paa Engene om Efter: *Aranea obretrix*. (S. Funks R. 1 D. S. 425.)
- mmm) Jordefader (en) n. f. En Hjælper, en Læge eller anden Person bistaaer et fødende Fruentimmer.
- nnn) Jordefærd (en) n. f. Den Hat at føre et Liig til Jorden og begrave Liigfærd; Liigbegængelse.
- ooo) Jordefærdske (en) n. f. Det som Jordefærd. "Hvorimod alle og Jordefærdskeer skulle være af de." Chr. V. R. Lov. 2 — 12 —
- ppp) Jordeggen, adj. neutr. jordegget.
1. Som selv eier sin Jord, som er eier. Jordeggen Bønder 3: eiere, Selveierbønder. "Paa Jordeggen Bønde, som besiddet egen Jord, og ikke giffner Løn i tre Aar." Chr. IV. R. Lov. 1 leie B. c. 1.
 2. Om urorligt Gods, som man selv Jordegget Gods 3: Jord, som har i Eie og ei til Forklæning Fæste; Eiendomsjord. See H. L. 1. s. 605.
- qqq) Jordeggen (en) n. f. En vis Egenskabet af Jorden; Jordstræk (v. Afs.)
- rrr) Jordegods (ei) n. f. pl. Jordegoder En Jordeiendom, eller en Herregods

med tilhørende Bøndergods; et Landgods. Han har i denne Egn et stort Jordegods. Han har solgt alle sine Jordegodser. Jordegodserne ere fleget i Priis.

III) **Jordeie** (et) n. l. Besiddelse af Jordegods med Eiendomsret. See Jordbesiddelse.

IV) **Jordeiendom** (en) n. l. Eiendom, som bestaaer i Jordegods. At have Pant i Jordeiendomme. Jordeiendommens Værd er fleget i saa Vel til meer end det dobbelte.

V) **Jordeies** (en) n. l. Een, som eier Jordegods.

VI) **Jordeskæde** (et) n. l. pl. Jordeskæder. Det samme som Liggskæde, Klæder, som gives den Døde med i Graven. Han lod gjøre sine Jordeskæder, medens han endnu levede. (S. Peder Syds Ord: spr. S. 92.)

VII) **Jordesk** (en) n. l. pl. Jordeskær. En Afgift, som Bonden i fordums Dage maatte svare sin Præst for en Begravelse i Steden for en Ko.

VIII) **Jordelagen** (et) n. l. Et Lagen, som den Døde svædes i udi Liggisten; et Liggelagen; en Jordbælle.

IX) **Jordelse** (en) n. l. See Jordleie. (Ehr. Pedersens Vocabular. 1510.)

X) **Jordeliin** (et) n. l. Et Liin, hvormed et dødt Fruentimmer klædes i Liggisten. See Liin. "Som jeg sad og sang og smte paa mit eget Jordeliin... Daggersens nyeste bl. D. 1808. S. 181.

XI) **Jordemaal** (et) n. l. Det samme som Jordmaal. (Henrik Faber, S. 454.)

XII) **Jordemoder** (en) n. l. pl. Jordemødre. [Isl. *Liosmoder*. Svec. *Jordgumma*, *Jordmoder*. Germ. *Wehfrau*, *Wehmutter*. Nettest udledes dette Ord af Jord, fordi Fødselsbielperinden i Heden: old optog det nyfødte Barn, der lagdes paa Jorden og rakktes Gaderen, for af ham at knæsettes. Til denne Old: tids Skik hører ogsaa det tydske Hebammen.

me. Andre, som Jhre, vilke, at det egentlig skulde hedde Jordmoder og komme af det Islandste Jod, Barnefødsel, hvoraf *jodfuk*, *Jodfot*. Endel have i nyere Tider urigtigen fredeet det Giordemoder, og villet udlede det af Giord. Den rigtigere Skrivemaade Jordemoder findes overalt i vore ældre og nyere Bibel: Oversættelser, ligesom og i Danske Lov.] Et Fruentimmer, som hjælper fødende Qvinder i deres Fødsel; Fødselsbielperinde. Deraf efterfølgende sex sammensatte Ord:

1) **Jordemoderbog** (en) n. l. En Bog, som handler om Jordemoderkunsten.

2) **Jordemoderembed** (et) n. l. En Jordemoders Forretning.

3) **Jordemoderkunst** (en) n. l. Læren om det, som hører til at hjælpe Barselskvinder og befordre Barnefødsel, en Jordemoders Videnskab, Fødselsvidenskab.

4) **Jordemoderløn** (en) n. l. Den Betaling, som gives Jordemoderen for hendes Forretning.

5) **Jordemoderstole** (en) n. l. En Stiftelse, hvor Fruentimmer undervises i Jordemoderkunsten.

6) **Jordemoderstol** (en) n. l. En Stof af særegen Indretning, til at lægge Barselskvinden i, for at have et bekvemt Leie under Fødselen.

7) **Jordemon** (et) n. l. uden pl. Det samme som Jordemon. (I ældre Skrifter.)

8) **Jordepragt** (en) n. l. Pragt ved Liggbegængelse eller Jordefærd. "Ei anden Jordepragt vil en uhykelig og myrdet Elsker somme... Don Quixote af C. D. Btehl. I. S. 114.

9) **Jorderige** (et) n. l. uden pl. [Isl. *Jardriki*. Germ. *Erdreich*.] Jordflaasens hele Omfang; Jordens Overflade med alle de Etablinger, som findes paa den. Jorderiges Indbygger. Ingen Jorderigs Mand.

10) **Jordert** (en) n. l. En Klæde af en Haffelsbuds Størrelse, som findes i Bælgen

gen af Guilandina-Bondue-Linn.. (Besmares R. Hist. ved v. Uph. 4 D. S. 157.)

2) Jordertestof (en) n. l. Det samme som Jordæble. See dette Ord.

3) Jordesærf (en) n. l. Det samme som Jordsærf; Liigstorte. (Nostgaard.)

4) Jordested (et) n. l. Gravsted; Sted, hvor nogen er jordet eller skal jordes.

5) Jordestoi (et) n. l. uden pl. Det samme som Jordestader; Linned, Klæder, som et Liig iføres naar det skal jordes. Han har sit Jordestoi liggende i Bereds-Kab.

6) Jordskællefab (et) n. l. Den Indretning, at Brugen af en Jord er sætlig for flere, at flere Stueviis og i Fælle-Kab dyrke en Jord, Skællefab i Mark og Ager. Jordskællefab er en Hinder for Agerdyrkningen. Jordskællefabets Ophævelse. See Fællefab.

7) Jordsæster (en) n. l. En, som har Jord til Leie eller i Fæste.

8) Jordsæstet, adj.; part. [Af Jord og sæster.] Som er sæstet eller sat fast i Jorden. Jordsæstede Væle. "Det jordsæstede Gierder." Chr. IV. N. l. Landsl. B. c. 26.

9) Jordsald (et) n. l. pl. som sing. Jordens Indsyntning; det, at en Deel af Jordens Overflade synker sammen eller sprækker ned i Hunkninger, som have daaet sig under Jordfladen; Jordsyntning; it. den Jordbøining, som herved frembringes. Der omkom mange Mennesker ved det store Jordsald i Helvetien. "De stule sig da under Stene — eller og i dybe Jordsald." Spec. Reg. S. 50.

10) Jordsfarve (en) n. l.

1. En sortagtig, graaladen eller brunnlig Farve, som ligner Jordens.

2. Et Farvestof, som bestaar af jordartede Dele; modsat Plantefarve, Gafffarve &c.

11) Jordsfarvet, adj. Som har en Farve, der ligner Jordens; muldsfarvet.

12) Jordsfast, adj. Som er fast i Jorden; et er rarlig, surarlig, ubevægelig. Jordsfaste Eiendomme. "Jor Stene." Dec. Mag. VII. S. 40.

13) Jordsedme (en) n. l. Jordhviertgedme; brændbare Fegemer, findes i Jorden eller flydende og Vand. De udgør en egen Klasse af Stoffer, kaldes bitumina, og forme enten flydende i olieagtig St eller faste og hårde i forskellige. S. Ex. Jordsed; Jordsed. (nichs Min. p. 168.)

14) Jordslade (en) n. l. Det Overflade af Jorden; Jordflodens Overflade. regne Jordsladens Indhold i Qv mile.

15) Jordslek (en) n. l. [Germ. flecken. See Flek.] Det samme Jordplet. Top. J. for R. 1 S. 30.

16) Jordslæde (en) n. l. [Af det Slæde, et vandret Erre; eller Jor] Det samme som Jordlag. "Sild som gaar igennem saltrige Jordslæde Brunnichs Mineral. S. 159.

17) Jordsfog (et) n. l. [See Fog, hedder og Jordsfog. Nostgaard.] og Erre, som af Vinden føres og drives om i Luften. Det findes ogsaa om Sne, naar den følger om foden. S. Top. J. for R. 6. S. 6.

18) Jordsfot, n. l. collekt. Fost efter fornufts Overtroes Digt, og sig i Høie eller under Jorden; Jor der; lunderjordiste.

19) Jordsforhøining (en) n. l. En v Jordhøining eller Vold af Jord; høiet Jordgrund; en Jordvold; høi, Terrasse.

20) Jordsfoster (et) n. l. En Aff af Jorden; et Væsen frembragt p den. "Hvor Brimmet, samlet a træde Jordsfostrets Mæring, se blev." Engds Eft. L. p. 444.

21) Jord

22) **Jordfri**, adj. n. **Jordfrit**. Bledes om den Jordensdom, hvoraf ingen Jordstod betales. En jordfri Grube. Et jordfrit Gods. **Jordfri Eiendom**. (Kostgaard.)

23) **Jordfrost** (en) n. f. Den Bæltstæmhed ved Jordens Overflade eller Jordkroppen, at den er gienemtrængt af Frost. "I Winter har jeg fundet Tæle eller Jordfrost i Jult Maaned." Top. J. for N. 14 H. S. 25.

24) **Jordfrugt** (en) n. f. pl. **Jordfrugter**. I Almindelighed: Frugter, som frembringes og frembringes af Jorden. I Særdeleshed, saadanne Frugter og Værter, der høstes af eller paa Jorden; som Korn, Havreter, Kartofler etc. Modsat Træfrugt.

25) **Jordfugtig**, adj. Som er fugtig i Bunden, som træffes Fugtlighed til sig af Jorden. Denne Ristber er meget jordfugtig.

26) **Jordfugtighed** (en) n. f. Den Bæltstæmhed, at være jordfugtig; Fugtighed, som kommer af en saad. Grund.

27) **Jordfund** (et) n. f. Hvad som findes under Jordens Overflade; jordfundet Gods.

28) **Jordfunden**, adj. partia. n. **Jordfundet**, [af Jord og fundet]. Som er funden i Jorden ved Graevning, Udsugning eller paa anden Maade. En jordsunden Elat. **Jordfundet Gods**. Chr. IV. R. Lov. Ordre B. 9. XI.

29) **Jordfyld** (en) n. f. **Jordfyldning**; Jord, som bruges til at opfyldes af. "Til Dækket bruges end videre Leerklining og Jordfyld." Aht om Løstved, S. 124.

30) **Jordgalde** (en) n. f. **Glansnaen** til Enslægtguden, **Enslæ** (**Gastiana** **Cantaurium** Linn.) fordi den er bitter som Galde. **Erge-Jordrog** (**Fumaria officinalis** Linn.) tilslægges ogsaa dette Navn, men rigtigt. (Biborg.)

31) **Jordgang** (en) n. f.

1. En Gang under Jorden; en underjordst Gang.

2. Gange eller Gangster i Havet eller imellem Bødene. At kaste Jordgange.

32) **Jordgeed** (en) n. f. Et næst Navn paa **Jordseggen**. **Tringa Orophus** Linn. See **Jordseggen**.

33) **Jordgiemmer**, v. a. Giemmer, bevarer, nedgraver i Jorden. **Jordgiemmer**. B. S. Str. R. S. V. S. 1743.

34) **Jordgiødning** (en) n. f. Giødning, som høst eller tilberedt bestaer af Muldjord, Mosjord eller anden seet Jord, hvormed man ager gødet. (Landh. S. Str. 1 D. 278.)

35) **Jordglas** (et) n. f. Det samme som **Jælgas**. See **Ordet**.

36) **Jordgliet** (en) n. f. Det samme som **Jordly**. See **Ordet**. (Langeb.)

37) **Jordgods** (et) n. f. uden pl. Kalder den mellemste Sort af Tobaksløbe, som aftas aet først i Jult Maaned; til Jorffiet paa Sandgods, Sandblade, som ere de fletteste, og bedste Gods, som de øverste og bedste Blade kaldes. Dec. Mag. VI. p. 82.

38) **Jordgrav** (en) n. f. En Grav eller Rude, som er gravet i Jorden; ligesom **Beergrav**, **Sandgrav**.

39) **Jordgraver** og **Jordstryber** (en) n. f. Høest Maade, som gøres Stangen; i Sandvigs danske Gange af den ældste Tid. S. 97.

40) **Jordgravel**, adj. Som er nedgraven i Jorden; in som findes i Jorden ved at grave, som graves op af Jorden. "Jorden er jordgravel Gods og løser lov, ligesom, da der Kongen troede Patten." Chr. V. R. L. S. 1943.

41) **Jordgroft** (en) n. f. En Groft, som høstes i Jorden eller paa Marken. At høste med **Jordgrofter**. (Hakker, næst Hund. Løstved.)

42) **Jord**

222) Jordgrund (en) n. f. Det samme som Jordbund. En god, frugtbart Jordgrund. "Seie og lerede Jordgrund." Landh. Selsk. Skr. I. S. 185.

XX) Jordgud (en) n. f. pl. Jordguder. Guder eller Aander, som menes at være i eller under Jorden; underjordiske Guder. "Uden Luit fordis han aff Jordguderne leffuendis derhen." Bedels Saxo S. 16. (Hos Saxo: dii infernales.)

227) Jordgulv (et) n. f. Et Sted, hvor den blotte Jord udgør Gulvet; et Gulv, som ei er belagt med Bræder eller Steen, men hvor man træder paa den bare Jord. Ligesom Steengulv, Leergulv, Brædegulv.

229) Jordgylting (en) n. f. Rabnet paa en Fugl, som hos Mosh ogsaa hedder Bagtel. Tetrao Coturnix. Linn. (Rostgaard.)

m) Jordhægn (et) n. f. Et Hægn, som bestaar af et Dige, en Vold, opkastet af Jord. (Landhush. S. Skr. VI. p. 342.)

22x) Jordhals (en) n. f. En smal Stræking Jord, med Hav paa begge Sider, hvorved to Lande forenes; en Landtunge, Jordtunge. (Isthmus.)

AAA) Jordhaltig, adj. [Efterlignet efter det tydske erdhaltig.] Jordholdig, som indeholder Jord.

22μ) Jordhare (en) n. f. En Art af Mus. Mus. Jaculus Linn.

22ν) Jordharpe (en) n. f. En Harpe eller et Musikinstrument til at harpe eller sige Jorden med. See Gruusharpe, Kornharpe.

22ξ) Jordharpse (et) n. f. Det samme som Jordfedme. Bitumen.

22ο) Jordhøi (en) n. f. En Høi eller oplaaet Bænk af Jord. I Jordhøi have de gamle Nordboer begravet deres Døde.

22π) Jordhøne (en) n. f. Et Slags Høns, som ere mindre end de almindelige; de lachnende spanske Høns. (Moth.)

22ρ) Jordhor (en) n. f. Det samme som Steenhor, Bierghor, Bierguld,

Asbest. En Steenart, som ligger stille i Graade og hvoraf forstøvet uforbrændeligt Is, Vapir o. s. v. cum Asbestus amiantus Wern. gebet.)

22σ) Jordhul (et) n. f. Et Hul i

22τ) Jordhule (en) n. f. En Hule den.

22υ) Jordhulme (en) n. f.

1. Det samme som Jordbi. Apis stris Linn.

2. Plantenavn til flere Arter af Hypericon (Hypericum) og sindbladet Kollise. Achillea lefolium.

22φ) Jordhump (en) n. f. Et lille Støkke Jord. See Hump.

22χ) Jordhumpel (en) n. f. En Jord. See Humpel.

22ψ) Jordhuus (et) n. f. pl. Jordhuuse. Et Huus, opført af Jord, Sten eller træ.

22ω) Jordhytte (en) n. f. En Hytte opført af Jord. Soldaterne leirede Marken i Jordhytter.

22) Jordis (en) n. f. Jis, hvormed den er bedækket; is. den frosne Korpe; Kladden, som paa norst Tælen eller Tællen. See Jor.

22) Jordild (en) n. f. En Ild, som der under Jordens Overflade, eller frem af Jorden; Jordbrand. Denne Jordild begyndte at bryde Holm om Jordbr. paa Island, 1709.

22) Jordkar (et) n. f. See Leerkar.

22) Jordkast (et) n. f. Den Sten, som kastes til Jorden; Jordkugle.

22) Jordkastanie (en) n. f. (Strikligere Jordcastanie.) I Rotte samme som Jordnød.

22) Jordkelder (en) n. f. En Kilde, som ligger under Jorden, som ingen har, underjordisk Kilde.

22) Jordklod (et) n. f. Klod af det at nogen ved Klod forsoer

- Jordegods (ik Ele. (D. Oberf. af Jonsb. S. 281.)
- 1) **Jordklump** (en) n. f. En Klump, en Haandfuld af Jord. Gud skabte Adam af en Jordklump. Mennesket er en Jordklump. (See Klump.)
- 1) **Jordklode** (en) n. f.
1. Jorden : den Kugle, det Verdenslege: me vi behoe. At grandste over Jordklodens oprindelige Bestaaffenhed. Man kan søge hele Jordkloden rundt, og ikke finde saadant et Menneske.
 2. En Afbildning af Jorden med dens Lande og Have; en astronomisk og geographisk Jordkugle.
- 1) **Jordkloft** (en) n. f. En Sprække eller Kæbning, et Gab i Jordens Overflade.
- 1) **Jordklump** (en) n. f. En sammenhængende, udmærket Masse af Jord. Figur: ligen; Mennesket er kun en Jordklump : et forængeligt Væsen.
- 1) **Jordkug** eller **Jordkug** (er) n. f. [See Kug, Kug og Kugger.] Siges om Veirliget, naar det kugger og følger over Jorden med Sne eller Sand og Sæb. (Langebek.)
- 1) **Jordkobolt** (en) n. f. Dette Navn tillægges flere Arter af Koboltarten, som have et jordarter liggende. Cobaltum ochraceum Wern.
- 1) **Jordkone** (en) n. f. Et norsk Navn paa en Fugl; Vagtelfongen. Rallus aquaticus Linn.
- 1) **Jordkreb** (en) n. f. Et Insect af Græshoppernes Familie, som fortid har nogen Lighed med en Krebs, og lever i Jorden, hvor den gjør megen Skade paa Kornets og andre Værter Rodder. Gryllotalpa Linn.
- 1) **Jordkreds** (en) n. f. Jordens Omkreds; Jordkloden selv.
- 1) **Jordkrone** (en) n. f. Det samme som Jordvæbende. See dette Ord.
- 1) **Jordkryber** (en) n. f. See Jordgænger.
- p) **Jordkugle** (en) n. f. Det samme som Jordklode.
- v) **Jordkul** (en) n. f. Det norske Navn paa en Plante. Ajuga pyramidalis. Pyramidformig Læbebl. (Viborg.)
- w) **Jordkul** (er) n. f. Trækul, som undertiden findes i Mængde under Jordens Overflade. (S. Bomars Nat. Hist. ved v. Nph. 4 T. S. 163.)
- n) **Jordkyn** (er) n. f. (Jordkyn.) I Norge: det samme som Jordart. Strøms Sandm. D. S. 350.
- nn) **Jordklare** (en) n. f. Lære om Jordklodens Bestaaffenhed, om dens Oprindelse og Dannelse, om dens Overflade, v. f. v.
- 22) **Jordlag** (er) n. f. Lag af forskellige, med hinanden afvejlende Jordarter, hvortil af Jordklodens Masse bestaar. De der: se Jordlag. At undersøge Jordlagene ved Boring.
- 23) **Jordlang**, adj. Som gaaer langs med Jorden, strækker sig langs med Jorden; siges egentligen om Heste, der i Købet strækker Benene langt ud fra hinanden, saa at Ringen er nær ved at berøre Jorden. En jordlang Hest. (Noth.)
- 77) **Jordlay** (en) n. f. Kalder, efter det islandiske Digtersprog, en Slange eller Drage, i Sandvigs Danske Sange af det ældste Tidrum S. 34.
- nn) **Jordleie** (er) n. f. [Af Jord og Leie, cubile.] Et Leie, som er redet paa Jorden.
- 11) **Jordleie** (en) n. f. [Af Jord og Leie, merces.] Jordskyld; Betaling, som man giver Jorddroten eller Jordleieren for den Jord og Grund, man har i Leie.
- 11) **Jordliggende** (er) n. f. Vælggenhed af et Jordsmån. "Om nogen skulde mene, at ikke enhver Jordliggende og Jordart har godt af Winterlægnings.. Dec. Mag. III. S. 366.
- 111) **Jordliv** (er) n. f. Menneskets Liv og Levnet paa Jorden, det jordiske Liv.

Jordlivets Rørelse og Udflydighed.
Jordlivets Indskrænkning.

vv) Jordlod (en) n. l. pl. Jordlodder.
En vis afdeelt og afmaalt Part af Jor-
der og Mark. Han har tre store Jor-
lodder paa den anden Side af Veien.
Ved Udflydningen og Indflydningen er en
hver Gaardmand kommen til at boe paa
sin Jordlod.

vi) Jordlodseier (en) n. l. Den som eier
en Jordlod, eller har Elendomsret til
samme; Grundseier. (Købe om Nær-
staatsforl. 2 D. S. 275.)

vii) Jordløs, adj.

1. Som ingen Jord eller Mark er til,
(om Huse eller Gaarde.) Et jordløst
Hus.

2. Som er uden Jord, som ingen Jord
eller Grund er. En jordløs Hund;
mand. "Den jordløse Almue." D.
Guldbergs Fortælle til Utopian. S. 21.

hh) Jordløsen (et) n. l. Jordbrøstelse eller
Jordklæb, og det Bulder, som derved
frembringes.

dd) Jordløsning (en) n. l. Den Hand-
ling, at indløse Odelsjord, som har va-
ret solgt eller pantsat. (D. Overf. af
Jondbogen S. 148 i Registeres.)

aa) Jordløve (en) n. l. Dette Navn til-
lægger Moth. Dyret Chamæleon (S.
Ordr), hvilket han ogsaa kalder Glæ-
deløve.

bb) Jordloppe (en) n. l.

1. I Almindelighed tillægges dette Navn
et lidet og dannet, sortgrønt Insect, som
hører til Glædeløpernes eller Guldbil-
lernes Slægt, og om Hørsædet gør
megen Skade paa spæde Kvalplanter
og andre Koffenturter. Chrysomela
oleracea. Linn.

2. Med dette Navn betegner man ogsaa
to andre Slags Smaltryb: et lidet
Insect med haarde Vingedækker, traad-
dannede Folehorn, Eyringspødder og
en Brød i Dagfrøen. Braadbille,

Mondella achilæa Linn.; og ei
som har en Læges Stærkelse og
ning, fortløden Farve og en ge-
met, indboiet Hale, som der-
ner sig af til at springe. Sti
Podura arboræa Linn. Begge
ligeledes Hæderterne Skade;
ere her tilfands ei saa almi-
Eet Junkes R. H. 1 D. S. 4

yy) Jordlugt (en) n. l. En lugt so
opgraver Jord har ved sig. E
Jordlugt

zz) Jordluis (en) n. l. Bruges
tiden i Seiden for Jordloppe.

xx) Jordlyd (en) n. l. En Lyd for
mer fra Jorden, fra Jordens Ob-
og høres enten over eller under.
"Da hørte hun en Jordlyd, som
over flang..." (Baggesen.)

pp) Jordlyst (et) n. l. Begrebet
Lustelse af brændbare Dampst, i
flige paa moradsige Steder, eller
dårige Legender ere forraadende.

rr) Jordlysning (en) n. l. Bem-
det ældre norske Lovsprog den Ha-
lostigen at lyse paa Eings eller ti
sin Odelsjord; Sælgerens Vaara
Røstet for at tilbageføre en mel-
løstret afhænder Jord. (Jævn
IV. R. Lov Odels B. c. 9.) Se
og Lyssning.

ww) Jordmaal (et) n. l. Et Ma-
Jorder og Marker. En Lande kan
i Danmark brugelig Jordmaal.

nn) Jordmaaler (en) n. l. En
som forstaaer at opmaale Jorde
udregne Indholdet af deres Ob-
samt give en Udfrysning af deres
en Landmaaler.

nnn) Jordmaaling (en) n. l. De-
ning at opmaale Jorder og herom
Indhold; it. Lære om at udfør
paa rigtig Maade, Landmaaling.
maalingen er en let Kunst for de
har mathematisk Kundskab. I
lagt sig efter, forstaaer Jordman
D

- Deraf Jordmaalingsskuff (en) n. f. Den Kunst at udmaale Jorder og Mark.
- 2) Jordmadif (en) n. f. plur. Jordmadifer. En befjendt rødagtig eller brunladet Orm, som lever i Jorden, men kommer frem imod eller efter Regn, og da undertiden kryber ovenpaa Jorden; Regnorm. *Lumbricus terrestris* Linn. (Woth.)
- 3) Jordmaf (en) n. f. [Norff.] Det samme som Jordmadif. (Müller Pr. Zool. dan. p. 215.)
- 77) Jordmarv (en) n. f. Et Navn, som gives Mergelen. "Under alle Myrer findes her gemeenslig et Læg Mergel eller Jordmarv, det er en gandske fin og feed Leer, som er den bedste Bindfel, som man kan faae... Dec. Mag. I. S. 122.
- 117) Jordmasse (en) n. f. En stor Mængde eller Sammenhobning af Jord.
- 119) Jordmon (et) n. f. See Jordsmon.
- 119) Jordmos (et) n. f.
1. J. Almindelighed: Mos, som vorer paa Jorden, til Forskiel fra Steenmos og Træmos.
 2. J. Særdeleshed: det samme som almindelig Uvesod, *Lycopodium clavatum* (Fl. D. 126), hvorefter man faaer Heremelet. (Semen *Lycopodii*.)
- 119) Jordmus (en) n. f. Dette Navn tillægges nogle Dyr af Mus- eller Rotteslagten, som opholde sig paa Marken og i Jorden. (*Mus sylvaticus*. *Mus gregarius* Linn.) See Markmus, Skovmus. Ogsaa tillægges dette Navn Spidsmusen. (*Sorex araneus* Linn.)
- 120) Jordnær, adj. Nær ved Jorden eller ved Jordens Overflade. "Den Vingeseld, som jordnær-ellers soaver... Baggesens Gien ganger, S. 89.
- 121) Jordnød (en) n. f. See Jordenagern.
- 222) Jordolden (en) n. f. Det samme som Jordnød.

222) Jordolie (en) n. f.

1. En Art naturlig Olie, som findes i Jorden, og udgør de forskjellige Elags Jordsedmer. S. Ex. Biergnaphtha, Steenolie, Biergtære &c. Hvor den findes i fast eller størket Tilstand faaer den Navn af Jordbeg, Biergbeg, Jordharpix. See disse Ord.
 2. J. Særdeleshed kaldes saaledes en enstelt Art af Jordsedmeres Slægt, som findes i flydende Tilstand; Biergolie. *Bitumen petroleum* Wern.
- 222) Jordomseiler (en) n. f. En, som har seilet Jorden rundt, som til Etids er kommen rundt omkring Jordkloden.
- 222) Jordomseiling (en) n. f. Den Gierning, at seile rundt omkring Jordkloden.
- 222) Jordorm (en) n. f. Det samme som Jordmadif.
- 222) Jordpaakastelse (en) n. f. Den Gierning at paakaste Jord; hvilket især bruges om den haardtillige Skif ved Udsædes Jordefærd.
- 222) Jordpære (en) n. f. Dette Navn tillægges undertiden Kartoffelplanten eller dens Rodfrugt (*Solanum tuberosum* Linn.) ligesaa Jordæblet. (*Helianthus tuberosus* Linn.) Egentligen er det blot dannet efter det tydske Erdbirne.
- 222) Jordpart (en) n. f. Det samme som Jordlod. (Top. J. for Norge. 26 H. S. 83.)
- 222) Jordplet (en) n. f. pl. Jordpletter. [Af Jord og Plet.]
1. Et lidet Stykke Jord eller Agerland; it. en Plet, en ringe Deel af Jordklodens Overflade. Han har vel et Hus, men ikke en Jordplet. Den Jordplet, hvor man sædes, har man altid tær fremfor nogen anden. "Dette Landsted er maaffee een af de første behøvede Jordpletter i Præstegjeldet... Top. J. f. N. 10 H. S. 36.
 2. En Plet paa Linned eller andet Læ, som det har faaet ved at ligge paa fugtig

fugtig Jord; da det-ogsaa siges at være jordslaget. Tøiet har ligget saa længe ude, at det er blevet fuldt af Jordpletter.

nn) Jordploining (en) n. f. Jordens Ploining, for at gjøre den beqvem til Saaening, eller i anden Hensigt.

ww) Jordpranger (en) n. f. En som idelig kiber og sælger Jordegods, for derved at vinde Penge. "Er det Velstand, at enkelte Jordprangere ere blevne rige?.. Oluffens oec. Ann. VII. p. 20.

nnn) Jordpreen (en) n. f. En cornesfuld Buskægt med røde Grene, smaa Blade og gule Blomster. *Ulex europæus*. Fl. D. T. 608. Europæisk Tornblad. (Viborg.)

a') Jordpunct (en) n. f. En vist antagen Punct eller et Sted paa Jordens Overflade.

b') Jordran (et) n. f.

1. Ran eller Tyveri, som begaaes paa en andens Jord og Ager, den Gierning at stiale eller med Vold borttage noget fra en anden Mand's Ager.

2. Den Gierning at berøbe en anden noget af hans Jord, ved at pløie ind paa hans Ager eller forrykke Grændsestækker.

3. I Norske Lov kaldes det: naar nogen uberettiget og ulovligen særer til Odel at besidde, dog han ingen Lov har deri. "Særer nogen anden dertil, undertagen den, som eter saadan Lov, og vil boe derpaa, da gjør han Jordsvan." N. Lov. 3 — 13 — 1.

e') Jordreebning (en) n. f. Den Gierning at rebe Jord, Jordens Afmaalning ved Mæst. Deres Marker bleve afdeelte ved Jordreebning.

d') Jordrev, n. f. Et norsk Navn paa Planten Jordvedbende. See dette Ord; kaldes ogsaa Vævendel. (Top. I. f. Norge, 23 S. S. 149.)

e') Jordrig, adj. Rigg paa Jord, som har Duerfædighed af Jord.

f') Jordreng (en) n. f. [Grauch.]

1. Et Navn paa Planteslægten Linn., hvoraf adskillige her i Landet.

2. J Særdeleshed: det almindelige paa en Art af denne *Elaria officinalis*. Linn. I røg. (Viborg.)

g') Jordreng (en) n. f. Et Laage, som driver langs n saasom en blaaagtig og tørundertriden i de hebe Sommer viser sig paa sine Steder i Maserne og imellem Gaardkaldes og Vjrrøg eller Vaf. og mere norske Vandløse. S. J. f. Norge. 20 S. S. 90.

h') Jordrør (et) n. f. Rør, under Jordens Overflade tilger, eller i anden Hensigt.

i) Jordrotte (en) n. f.

1. Dyr af Rotteslægten, som bolig ude paa Marken og den; saasom Banderotter *phibius* Linn. Bander *M. decumanus*. Linn.

2. Saaledes kaldes ogsaa den *Arctomys Citellus*.

k') Jordrydning (en) n. f. ning at rydde Jorden, eller udrydde og skobegroede Steland eller Engbund.

l') Jordrystelse (en) n. f. D som ved Jordstælv frembringer samme som Jordstælv, n en ringere Grad.

m') Jordsaad (et) n. f. See

n') Jordsæk (en) n. f.

1. En Sæk eller Væst fylde (ligesom Sandsæk.)

2. Figurligen: det menneskel som engang skal blive til J kommer i Claus Pors's Fol. 6.)

- a²)** Jordsærf (en) n. f. En Liigskorte, et linnet Klædemon, som den Døde iføres, naar han lægges i Kiste.
- o²)** Jordsætter, v. a. imp. jordsatte. sup. og part. jordsat. Redlægger i Jorden, jorder, begraver. At jordsætte et Liig. (Top. Journ. f. Norge 16 S. S. 28.)
- p²)** Jordsaft (en) n. f. Det samme som Jordolie. See dette Ord. (Langebet.)
- q²)** Jordsalt (et) n. f. Det samme som Steensalt; Røffensalt, som vindes paa Biergmandshuus, til Forskiel fra Søsalt, Rildesalt, Røgsalt, Tangsalt.
- r²)** Jordsand (en) n. f. Sand, som udgraves af Jorden; modsat Strandsand, Flodsand, Havsand &c.
- s²)** Jordsigte (en) n. f. En Sigte eller et Saalb, som bruges til at rense Jorden fra Grus og Stene og sigte den fin.
- t²)** Jordsindet, adj. Jordist findet, hvis du staaer til denne Verden. "Den, hvis Siel jordsindet er..." Bording's poet. Skr. S. 23.
- u²)** Jordskade (en) n. f. Skade, som gøres paa anden Mands Jord. "At Jordskade skal af 6 skionsumme Mænd vurderes..." D. Overs. af Jonsbogen. S. 184. Chr. IV. R. Lov Landsl. B. E. 18.
- v²)** Jordskærpe (en) n. f. Kaldes den Sæd, som givt Jorden karp og mager; f. Ex. Havre, Boghvede, Hør, Hamp, m. m. (Moth.)
- x²)** Jordskærpende, adj. partic. Som skærper eller udmagrer Jorden. Jordskærpende Sæd. Mr. Berentsens frugt. Herligh. S. 43.
- y²)** Jordskiælv (et) n. f. pl. som sing. [Isl. *Jardskjálfe*.] Jordens Rystelse, en stærk og voldsom Bevægelse under Jordens Overflade, som frembringes ved underjordist Jld. Veen blev ødelagt ved Jordskiælv. Italien hiemsøges ofte af Jordskiælv.
- z²)** Jordskiel (et) n. f. Jordskorpe, Jordens Overflade, øverste Grændse. (Er

libet brugeligt.) "Sæden skulde bære mange flere Fold, naar det nederste Knaa paa Straaet blev under eller i Jordskiellet..." Dec. Mag. I. S. 52.

aa²) Jordskifte (et) n. f.

1. Den Gierning at skifte Jorden i visse Parter, eller at udskifte og afdele Jordskiftet, som har ligget i Fælleskab. At foretage et Jordskifte. "Jordskifte stiger op til de ældste Tider..." Guldbergs B. H. 1 D. S. 509.

2. Den Gierning at skifte Jord med en anden, at bytte en Jordeiendom bort for en anden, Mageskifte af Jord. D. Overs. af Jonsbogen. S. 281. Chr. IV. R. Lov. Obelss. 3 E.

bb²) Jordskiftning (en) n. f. Det samme som Jorddeling, Jordskifte No. 1. Deres af Jordskiftningelære, Lære om, hvoreledes Jorden deles og skiftes af Fælleskab.

cc²) Jordskorpe (en) n. f. Jordens Overflade, det øverste Jordlag, som udgjør Jordklodens Overflade. Det er endnu ikke dybere end til den øverste Jordskorpe.

dd²) Jordsfred (et) n. f. pl. som sing. [Af Jord og frider, gradior, labor.; strides og Jordskrid.] Kaldes det, naar en heel Mængde Jord styrter ned fra høje Steder, eller synker ned i Dybet; Jordsald, Jordsynkning, Jordens Indstyrning.

ee²) Jordskud (et) n. f. pl. som sing. Det samme som Jordsfred. "Naar de øverste Lags Sammenhæng ikke meer kan bære den øverste Last (af Jord), da indfalder de (underjordiske Huler) og forårsage derved et saakaldet Jordskud..." D. S. Skr. VIII. S. 193.

ff²) Jordskuf (et) n. f. pl. som sing. Kaldes i Lovsproget, naar een i erod du staaer og kuffer en anden hen ad Jorden. "For Stadsflug og Steendflug og Beendflug og Rødflug og Haargreb og Jordskuf bødes treende sex Lod Søl..." D. Lov. 6 — 7 — 8.

gg) Jorde

gg¹) Jordskuffe (en) n. f. Et Redskab til at skabe det øverste af Jorden med, for at borttage Ufrud o. s. v.

hh¹) Jordskuffer, v. a. imperf. jordskuffede. sup. jordskuffet. Slaaer eller kaster een over Ende, og kuffer ham hen ad Jorden. "Om nogen støder en anden over Ende, eller paa anden Maade jordskuffer ham..." D. Overs. af Jonssb. S. 78.

ii¹) Jordskum (et) n. f. Kalder i Have: væsenet og Jordbrug den Jord, som er let, mager og udpridket.

kk¹) Jordskyld (en) n. f. Det, man betaler for Brugen af en anden Mand's Jord og Ager, Afgifter af Jordbrug; it. Skat, som gives af dem, der besidde Huse, Gaarde, Havepladser eller Jorder, som ikke ere jordfri Eiendom; Grundstat.

ll¹) Jordslæet, adj. See Jordslagen.

mm¹) Jordslag (et) n. f. Pletter paa Linned og andet Lsi, som er kommet i Berørelse med vaad eller fugtig Jord.

nn¹) Jordslagen, adj. n. jordslaget. Som er bleven plettet ved Jordens Fugtighed. Lintsiet er gaardste jordslaget.

oo¹) Jordslakke (en) n. f. Kalder i Mineralogien et pseudovulcanst Product, af let, bløredannet Substant, der har sin Oprindelse af jernholdende Leer. S. Kielsens Nat. Hist. 3 D. S. 231.

pp¹) Jordslange (en) n. f. En Slange, som opholder sig paa Landet, til Forskiel fra Vandslanger, Bandsnoge, der leve i Vandet. Hos Noth kaldes saaledes en Slange, der efter hans Beskrivelse er saa tyk som en Vandreskab, en halv Alen lang, brun paa Kroppen og meget forgiftig.

qq¹) Jordsluffe (en) n. f. En Sluffe eller Karre til at tsire Jord paa.

rr¹) Jordsmag (en) n. f. Jordagtig Smag, en vis Aftmag, som Fødevarer kunne faae ved at ligge i Jorden eller fugtige Kiellere. Disse Kartofler have en Jordsmag.

ss¹) Jordsmon (et) n. f. uden pl. [Alt Jord og Mon, Isl. manr, Eiendom.]

1. Jordegods, Jordeiendom. See Agermon.

2. Jord, Betænkning af Land. At vinde Jordsmon fra Fienden.

3. Jord af en vis Bestaffenhed, det samme som Jordbund. "De have Lyst at kende deres Fædreland indtil Jordsmonnets Bestaffenhed i hver dets Egn og øverste Aftrog..." B. S. Sfr. VII. S. 453.

tt¹) Jordsmutte (en) n. f. Er efter Moths Beskrivelse en liden graa Fugl, som altid flyver imod Jorden, og bygger Rede i Diger og Bakker, hvor den graver sig ned i Jorden. See Jordsvale.

uu¹) Jordsnegl (en) n. f. Kalder i Almindelighed de Snegle, som ophalde sig paa Landet, Landsnegle; til Forskiel fra Sø- eller Vandsnegle. I Særdeleshed kaldes saaledes de nøgne Snegle, der meest opholde sig paa Jorden og i Græsset. Limax.

vv¹) Jordføgning (en) n. f. Eggemaal, hvis Stenstand er Jord; den Handling, ved hvilken man efter Lovens Forskrift til Linge forfølger sin fuldkomne Ret til en Jord. (Ehr. IV. R. Lov. Odels B. c. 10.) See Odelsbreide.

xx¹) Jordføj (en) n. f. Det samme som Jordsvamp. (Hammers nordre Hugs: holdn. Calendar i D. S. 198.)

yy¹) Jordfort, adj. Som har en sort eller mørk Farve som Jorden, muldort.

zz¹) Jordspart (en) n. f. Et afdeelt Stkke Jord, en Jordlod. "Hvor nogen Jordspart er steent og reent, og ligger dog til een Gaard eller under dens Eiendele..." Ehr. V. R. Lov. 3 — 14 — 2.

aaa¹) Jordspet (en) n. f. pl. Jordspetter. Plet af Fugtighed, som Lsi faaer ved at ligge for længe paa Blegen. Lærredet er fuldt af Jordspetter. (Langebek.)

ccc¹)

bbb') **Jordspilde** (en) n. f. Den Glæde, som gøres paa anden Mand's Jord og Uger ved at bryde Høie, opgrave Jorden eller paa anden Maade; it. *Bodestas*, som for saadant Glæde skal betales. "De hielde Jordbrotten Jordspilde og Land: nam." Chr. IV. R. Lov. Landst. B. E. 44. "De bade dertil Landnam oc Jordspilde." Odelsb. E. 11.

ccc') **Jordsprække** (en) n. f. En Nabning eller Kiste i Jorden.

ddd') **Jordsprænger**, v. a. imperf. jordsprængede eller jordsprænge. sup. jordsprængt eller jordsprængt. Ansprænger en Hest eller dens Kræfter, rider den i saldt Led indtil den springer til Jorden. At jordsprænge en Hest. (Landsbef.)

eee') **Jordspringer**, v. a. imperf. jordsprang. sup. jordsprungt. *pauc.* jordsprung. gen. Springer op paa en Hest fra Jorden, uden Hjælp af Stigbiler. At jordspringe en Hest. I Hoven hedder det: at bryde en Hest. (Junge's Nordstall. *Mat.* Karakt.)

fff') **Jordsten** (en) n. f.

1. En Sten, som ligger skult i Jorden.
2. Stene af forskellig Stikelse, som ere hule i Midten, og i hvis Hulhed findes undertiden Jord, i andre Sand eller en flydende Materie. (Bomars Naturh. ved v. Alsheden 4 T. p. 186.)

ggg') **Jordstød** (et) n. f. pl. som sing.

1. Rystelse, som formentlig i Jorden, Jordrystelse.
2. Rodey eller Stubben af et Træ, som er opgraven eller afhuggen nede ved Jorden. At brænde Jordstød. Denne Mark staaer fuld af Jordstød.

hhh') **Jordstov** (et) n. f. Fin og let Jord, der er ligesom Støv, Støvjord.

iii') **Jordstrimmel** (en) n. f. Et smalt Stykke af en Uger; it. et smalt Stykke Land, imellem tvende Have eller Søer, hvorved to større Lande hænges sammen; en Jordhals, Lange. Denne Jordstrimmel,

ford ligger langs med Væien, har et Hoven. Denne Palove hænges sammen med det faste Land ved en smal Jordstrimmel.

kkk') **Jordstommer** (en) n. f. [af Jord og stommer.] - En gammel udlevet Mand, som stunder til Jorden. (Landsbef.)

lll') **Jordstrøg** (et) n. f. pl. som sing.

1. Egn, Landskab, Landskræfting.
2. En vis Del, et vist Strøg af Jorden: Floben, (det mathematisk) Elina; Zone; Himmelegn. At bryde i (under) et Kolde, hedde, tempereret Jordstrøg. Disse Plaster bryde i (under) dette Jordstrøg.

mmmm') **Jordsværte** (en) n. f. Et slags Græs, jord, som ogsaa kaldes Sværte, og bruges i Norge til Fæmning. *Humus tinctoria* Linn. "Jordsværte bruges af Bønderne indtil Tilfælde at sværte sigtstær med." Top. J. for Norge 20 S. 115.

nnn') **Jordsvale** (en) n. f. [Germ. *Erd-schwalbe*.] Dette Navn gives Dugtsvalen (*Hirundo riparia* Linn.) Müllers Prodrum. Zoolog. Dan. p. 34.

ooo') **Jordsvamp** (en) n. f.

1. Et almindeligt Navn paa de Stampe, som vore paa Jorden, som Stampo: her, Rørdier, Pisser, Jordsvamp o. s. v. Et Forskiel fra Træsvampe og Svamper.
2. Med det Navn betegnes ogsaa Træffelsvampen, *Lycoperdon Tuber* Linn. Træffel: Støvhø. (Viborg.)
3. Da endel af disse vore meger hastigen op, bruges dette Ord lignelsesviis om et Menneske, der hastigen er kommen hvidt i Veiret. "Han kom op paa Jorden saa hastig og ubemærkt som en Jordsvamp." Evalds Skr. 2 Bd. S. 273.

ppp') **Jordsynkning** (en) n. f. Jordens Indsynkning, Jordfald; Jordfred.

qqq') **Jordtaage** (en) n. f. Dunster, som stige op af Jorden og samle sig i en Taa: ge, Jorddamp, Jorddunster.

rrr)

xxv') **Jordtavle** (en) n. f. En Tasse, et Landkort, hvorpaa Jordfloden, med dens Lande og Have, er aftegnet.

xxx') **Jordtoi.** See **Jordetoi.**

xxv') **Jordtrætte** (en) n. f. Trætte, Toist om Jord.

xxv') **Jordeue** (en) n. f. Smaa Forhøininger eller Luer, som reise sig paa en flæt Mark eller Uger. Viberne sidde gjerne paa Jordeuer.

vvv') **Jordeunge** (en) n. f. En Odde eller Spids af Landet, som i Form af en Lunge strækker sig ud i Vandet.

xxx') **Jordtue.** See **Jordtue.**

yy') **Jordudskifter** (en) n. f. En Person, hvis Forretning er at dele og skifte Jordeiendomme. (Guldbergs Overs. af Nypian. S. 21.)

zz') **Jordudstykning** (en) n. f. Den Styring at udskille en Jordeiendom eller dele den i mindre Parter; Parcellering. (Maffens oec. Ant. 7. Bd. p. 29.)

z') **Jordugle** (en) n. f. Et Slags hvidamerikansk Ugle, som lægger Æg under Jorden. *Strix cucularia*. Linn.

β') **Jordunge** (en) n. f. En Jordens Søn, et Menneske (secræ filius.) Det bruges i forringende Bemærkelse om en ubetændelig Person i den Talemaade af Almuen. Spøget: en Kat maa see paa en Konge, maa jeg da ikke see paa din Jordunge? som gives til Svar, naar een spørger: hvorfor seer du paa mig? (Kostgaard.)

γ') **Jordvædse** (en) n. f. Vædse i Jorden; Jordens Sugtighed.

δ') **Jordvæg** (en) n. f. En Væg, opført af Jord.

ε') **Jordvæxt** (en) n. f.

1. I Almindelighed, alt hvad som voxer paa Landjorden; da Jordvæxter og Bevæxter modsættes hinanden.

2. I Særlighed, de Væxter, som voxer tæt ved Jorden og ikke blive til høie Planter eller Træer.

ζ') **Jordvand** (et) n. f. Vand, som samler sig paa eller under Jorden.

η') **Jordvandring** (en) n. f. Vand paa Jorden, et Menneskets Levn paa Jorden. Menneskets Jordring er saare kort.

θ') **Jordvedbende** (en) n. f. Navn en Plante. *Glechoma hederacea*. Fl. D. 789. (Vedbende; Korsfno; borg.) See **Jordved.**

ι') **Jordvei** (en) n. f. pl. **Jordveie** Vei, som blot er lagt af Jord, er steenlagt; modsat Kongevei, see. Veiene i Landet ere for det Jordveie.

κ') **Jordvide** eller **Jordvie** (en) [Germ. Erdweide.] Dette Ra lægges af nogle et Slags meget krybende Vide eller Vill. *Salix bacea* Linn. (Fleischer om Skovv S. 58.)

λ') **Jordvinde** (en) n. f. En Vind staaende af en vertical Rom med spager, som kan stiftes fra et andet; en Gabel. (Ergata.) S. torris Naturl. 2. Del S. 68.

μ') **Jordvirak**, n. f. See **Jordi**

ν') **Jordvold** (en) n. f. En Vold er opfæst af Jord eller Grænsen benhaan er befæstet med Jordvold

ξ') **Jordvurding** (en) n. f. obf. ved ogsaa **Jordvurding**. See **Jordvurding**. [Jordens Vurdering, Værdi, som sættes paa Jord; it, som betales af Jorden, Jordtaxt, Skat. Paa de Tider stiftede i efter Sed, som nu, men efter vurdning, regnendis Mark; E. Solfs Jorder, Stilling Jord. Jord... Hvist. T. 1. p. 265. som gaff ringere i Jordvurding Landstyd, end to Pringe Solfs. Jens Glossar. S. 409.]

Jordesse (en) n. f. [Af jorder.] Den ting at jorde, Begravelse, Jordesse Jorder, v. a. imperf. jorde. [Isl. iar Jord.] lægger ned i Jorden, begraver

reder til Jorden. At jorde et Læg. I Dag have vi jordnet de fiire Levninger af vor høden: farne Ben. Figurligen: "Fred skulde jorde Krav af Dødens Bitterhed... Bordingt.

Jordet, adj. [Af Jord.] Som er af Jord, har Lygt eller Smag af Jord, jordagtig. Dette Vand har en jordet Smag.

Jordig, adj. [Af Jord.] Som er af Jord, hører til Jord. "At bestaa af et saadant faugt jordigt Land. Mr. Berentsen, S. 81.

Jordist, adj. & adv. [Af Jord.]

1. Egentligen: som hører til Jorden, er af Jorden, findes paa Jorden. Det er et jordist Paradis (om er meget vndigt og behageligt Sted.) See underjordist, overjordist.

2. Figurligen: som hører til den Verden og dette Liv, sandelig, forgængelig, som hører ved Verdens Glæder og Lidelser. Jordist Forsalighed, jordist Væst; det Jordiste Gode. Han er meget jordist sin det.

Jordning (en) n. f. See Jordelse.

Jorsal, n. f. propr.: Bruges i ældre Skrif- ter, ligesom Jorsal, for Jerusalem. "Jeg kommer aldrig fra Jorsal hjem." Rambo. S. 364. Deraf Jorsalstand: Jor- land, Palästina; og Tilnavnet Jorsala- far, som den norske Kong Sigurd fik af sin Reise til den hellige Grav; Jorsala- borg, Jerusalem; Jorsala eller Jorsala- færd, Pilgrimsreise til det hellige Land.

Joseph, n. f. propr.: Et Mandsskoven. Bru- ges i Skien om et Mandfolk, som er eller lader, som han er meget tydt; it. om et fattigt, ufelt og sligeagtet Menneske. Der tænkes kun lidt paa Josephs Stæde. Ordsp. 3: den Fattige har kun sin Ben- ner.

Josephblomst (en) n. f. Er efter Roth og Langebet Ravnat paa en urt. Gertn. Bochsbarth. Tragopogon pratense Linn. Eng. Gedeffag. Flor. D. 906.

Jot, adj. [Norst. Maake af Isl. liotr, deformis] Hæslig, sal.

Jot (en) n. f. [Norst.] En Modstrøm i Ha- vet, eller den Tilstand af Havet, naar to Strømme, den ene oven til, den anden dy- bere, løbe imod hin. (Schjætes u. Ord fra Lofoten.) See Skand. Lit. Sk. 1807 3 D. S. 70.

Jotal. See Jette.

Jotulhaug. See Jettehøi.

Jotyd (en) n. f. Det samme som Jøhnde.

Journal (en) n. f. [Gall. Journal.] See.

Dagbog, Tidsskrift, Maanedsskrift.

Jpecacuanha, n. f. En sydamerikansk Plante, af flere Slægter, hvis Rod gives et bekendt Brækmiddel.

Jrer (en) n. f. En Irlander.

Jter, v. a. [Norst.] Fortryder. (Hallagers norske Ordsmat.)

Jtesol (en) n. f. Et Planteorden; en Art af saifeltig Rødhinde. (Vaa Lachuea Linn.)

Jrettesættelse (en) n. f. [Af Jrettesætter.]

1. Den Handling af en Overmand, Foresat, Dørlig, at jrettesætte een eller badle ham for hans Ord eller Stærning. Han fik en stor Jrettesættelse. I hvor mange Jrettesættelser han daglig faaer, saa hielver det dog indet. At give een en strifelig Jrettesættelse.

2. I Sørdeleshed: Paastand, som den ene Part gjør for Retten imod den anden. (Chr. 3tes D. 2. 5 V.) Min allernunderdanigste Paastand og Jrettesættelse bliver da følgen- de: er Advocaternes sædvanlige Formind i hiesse Ret.

Jrettesætter, v. a. imperf. jrettesatte. sup. jrettesat. [Af præp. i, Rette og sætter. See sætter i Rette.]

1. Dørler en andens Ord eller Stærninger, straffer ham derfor med Ord, latter, bebrei- der, foreholder een hans Feil. Bruges alene om Overmand; eller dem, der have Mædighed over den, som jrettesættes. "Dørl og laste siges om Personer og Ting; men man jrettesætter kun Personer. Vi jrettesætte nogen, naar vi overryde ham om, at han har handlet utigtigt, og be- breide ham det med Mærkel og Erindring.

(Epo:

(Sproget.) Jeg har saa ofte rettet ham
(sat ham i Rette) for denne Feil. Han var
alvorligen rettesættet for denne Uagtsom-
hed. Han blev rettesat for det, han ingen
Skuld havde.

2. I juridisk Bemærkelse: nedlægger Paa-
stand. See Rettesættelse No. 2. "Da for
den lille Commission, jeg sætter glubst i
Rette.. (Fællen i Drageduffen.)

Jrgang (en) n. f. [Jdft; af irre og irren,
errare.] En Gang, som er saaledes snoret
i Bugter og Krumpinger, at man har ondt
af at finde ud af den, og let kan forvirre
sig deri; en Vildgang. Lægspræge.

Jris, Jrisgræs n. f. [Kaldes og efter
Opfinderen Eriksgræs. Rossgaard.] Et
norst Navn paa en Urt, som i Norge bruges
imod Skarbug. Aereb. S. 228. Coch-
learia officinalis Linn. Paa Berge: Eris-
græs. (Dek.)

Jrist (en) n. f. En Fugl af Finkeslægten,
som er granaagtig af Farve, lidet mindre
end Vogsinken, og holdes i Buur for sin
behagelige Stemme. Fringilla canabina.
Linn. Jrist-Finke; rødhovedet Finke.
(See Hornemann om Stuefugle. S. 111.)

Jrlys eller Jrrellys (et) n. f. [Germ. Jr-
licht. See Jorðlygn, Engtemand.] Dun-
ster, som opstige af Jorden og om Natten
antændes. "Bedre er det at røve i Mor-
ket, end at belædes til Afgrunden ved Jr-
lys." Jacobi over Eurb. p. 24.

Jronie (en) n. f. [Lat. ironia; Gr. ἰρωνία.]
Etkult og forblommet Stien eller Spor
frømtfuld Tale, naar man netop mener
det modsatte af hvad man siger. Hans
hele Epitale over Manden var lutter Jro-
nie.

Jronist, adj. & adv. [Af Jronie.] Som
hører til Jronie, grunder sig paa Jronie,
frømtfuld, spottende; it. paa en frømt-
fuld Mand. Hans Ros var heel ironist.
Dette sagde han meget ironist.

Jren (en) n. f. [Af irrer. Lidet brugeligt
i god Stil.]

1. [Af irrer.] erro.] Fornuðlefs, Bølle-
Jring.

2. [Af irrer, irritio.] Virren til Bred-
irring.

Jrret, v. n. imperf. irrede. sup.
[Germ. irren; Lat. erro.] Gaar
vorder vildfarende; it. fæller, taget
(Bogens d. lat. der.) At irre i
(Langebet.)

Jrret, v. a. [Isl. erra. Anglos. irish, irritare. Germ. irren. Lat. irritio. S.
lung.] Vægren, giver bred, opløser. 2.
en til Bredes. At irre en Hund. "De
og saa vildfarende have det Uheld, som
Snak og ved, onde Berere og Berere a
irrede og ophidsede imod hinanden.
S. Str. IV. S. 228. "Discordi-
bet, dem meer og meer at irre.. N.
S. 228. Sang.

Jrresterne (en) n. f. See Planet.

Jrret, Jrring; see æret, Ering, æ-
rugo, grøn Rust.

Jrrevel (en) n. f. Vildsom Vei eller
Afsnit. At sætte en paa Jrrevel.
gebet.)

Jrrig, adj. [Af irrer.] Vrang, falsk
rig, vildfarende. Jrrige Meninger
gaar paa irrige Veie. (Langebet.)

Jrrigen, adj. [Af irrig.] Falskeligen
tigen. See vrangeligen.

Jrring (en) n. f. pl. Jrringer. [Af
erro. Germ. Jrnung.]

1. Vildfarelse, Feil, Fælgelse. D
en Jrring. At blive een ud af
ring. "Udi hvilken Jrring dog E
og flere Skribenter trokig efterfølge
N. S. Str. I. S. 257.

2. Menighed, Tvist, Misforstaaelse.
kommen en Jrring imellem dem.
øvrige Jrringer bleve optagne til
fiendes af Kong Magnat. Overrige f
mand.. N. S. Str. IV. S. 57.
det udi Fremtiden vilde giffue stor
de Uffidelse blandt Adelen.. (Et
Brev af Fred. II.)

Isfol (en) n. f. See **Isfjol**.

Isfjernerne (en) n. f. See **Isfjernerne**.

Isfaer, v. a. imperf. **isfaede**. sup. **isfaet**.
[Af i og faer.] Bringer Sæd i Jorden, faer Korn eller anden Sæd i Ageren.

Isfabelsfarve (en) n. f. [Efter Traditionen har dette Ord sin Oprindelse fra den spanske Prindsesse **Isabella**, der ved Ostendes Besættning i Aaret 1601 ikke skal have klaret sig i Linned, før det havde faaet denne Farve.] En hvid Farve med guuladent Skær; den Farve, som Linned har, der længe har været baaret nærmest Kroppen. (Bruges fornemmeligen om Heste.)

Isfabelsfarvet, adj. Som har Isfabelsfarve. En isfabelsfarvet Hingst.

Isfælder, v. a. imperf. **isfædede**. sup. **isfædet**.
[Af i og fælder.] Fader gaar igiennem et Saald, sigter igiennem et Saald i en anden Ting. Det Meel, som er isfædet, skal blive i Tønden. See **fælder**.

Isfar, adv. [Af i og far, seorsim, eximie, præsertim, admodum.] I Særdeleshed, i Besonderlighed, fornemmeligen, fremfor ander. Det var isfar ved hans personlige Tapperhed, at Slaget blev bundet. Han var isfar en meget kyndig Landmand. Hver isfar: enhver for sig; enhver i Særdeleshed.

Isfættelse (en) n. f. [Af isfætter.] Den Gierning at isætte eller sætte ind, Indsættelse. En Rudes Isfættelse.

Isfætter eller sætter i, v. a. imperf. **isfætte**. sup. **isfæt**. [Af i og sætter.]

1. Sætter i paa sit Ered, indsætter. Der blev et stort Stykke isfæt. Er Ruden endnu ikke isfæt? Den, som har udtaget det, maa isfætte det igjen.

2. Beskifter, indsætter i et Embede. Kongen har Maget til at isfætte og afsætte sine Embedsmænd.

Isk (en) n. f. Et norsk Navn paa Delphinen eller Marsvinet. Delphinus Phocaena Linn. Hedder ogsaa Nise. N. Vid. S. Str. 2 D. S. 258.

Isfel eller Isfel (er) n. f. [Norsk. Maaskee af v. yder, i Steden for Ydsel: det som ydes.] Mælken i Fiske.

Isen, n. f. [Af Anglos. *Isen*, *Isern*. Saxon. *Isen*, *Isern*. Germ. *Eisern*. Belg. *Iser*, *ferrum*.] Jern. Bruges allene i følgende Sammensætninger:

a) **Isenbod** (en) n. f. plur. **Isenboder**. En Krambod, hvor Isenfram salholdest, hvor Jerns og Messing; Kram med flere Varer sælges.

b) **Isenfarve** (en) n. f.

1. Farve, som ligner Jernets, Jerns farve. "Vingernes indre og skilte Side har Isenfarve.", Norsk B. S. Str. I. p. 263.

2. Kiinstødt Bliant, som bruges til at give Riffelovne Glands.

c) **Isengraa**, adj. Gråladet som Jern, blaagraa, jerngraa.

d) **Isenkræmmer** (en) n. f. En Kræmmer, som holder Isenbod, hvis Røring er at sælge Isenfram. (I Kjøbenhavn stielnes imellem Isenkræmmer og Jerns Kræmmer, som blot sælger gammelt Jernfang. See dette Ord.)

e) **Isenfram** (en) n. f. Messing; og Jerns fram, samt andre Varer, der sælges i Isenboderne.

f) **Isenterse eller Isenterse** (en) n. f. [Af Isen og Ters eller Tersse.] Et Redskab til Skibs, bestaaende af et Stykke spidst Jern, som bruges til Tøds splidsning.

Isfer, v. n. & a. imperf. **isfede**. sup. **isfet**. [Af Is, glacies.]

1. Hugger Isen op, Raffer Isen bort ved at hugge den op eller gienneisfave den. At isfe ved Landet, om en Fæstning. At isfe for Qvæget: hugge Huller i Vandet, at Qvæget kan komme til at drikke.

2. Isfer ind, bringer et Skib ind igiennem Isen. See **indifer**.

3. Isfer ud, bringer et indenfrosset Skib ud af en Havn eller Fiord i aaben Ss. Skibene maatte isfes ud. Bruges ogsaa recipr.

"Han

"Han gjorde sit Bedste med at lise sig ud af Landscrones Havn." Vid. S. Str. II. p. 124.

Isidder, v. n. imperf. isad. sup. isiddet. [Af i og sidder.] Forbliver i, beholder i Besiddelse, beholder Naadighed over. At isidde (sidde i) udfister Bo. (Bruges ei uden i Lovsproget.)

Ising (en) n. f. pl. Isinger. Er efter Moth Glynder. Arten Rødspættten, Pleuronectes Platea Linn. Han anfører ogsaa det Ordspog: Naar Dren er værst, saa er Isingen bedst: om Sommeren, da Dren fælder ei pletter at være saa godt, som om Vinteren. Paa Anholt og i Sjælland kaldes Slættten, Pleuronectes Flesus, Ising.

Isinger, n. f. pl. [Af Is, glacies.] Et Slags smaa sneehvide og temmelig haarde Hagel, som gemeenligen falde først i Foraaret. (Somares Nat. Hist. v. Aph 4 T. S. 191.)

Iskræter, v. a. imperf. iskræ. sup. iskræret. partic. iskræren. [Af i og kræter, leco.] Giver et Snit i, kræter ind i. It. i Skibssproget: viser et Lod igiennem sin tilhørende Blot eller Skibe. (Løvenørn.)

Iskræter, v. a. imperf. iskræde. sup. iskræret. Det samme som indkræter.

Isstienkelse (en) n. f. Den Gierning at stienke i.

Isstienker, v. a. imperf. isstienkede. sup. isstienket. [Af i og stienker.] Dser i, helder stødende Ting i. (See stienker i.) Den isstienkede Viin. Han drak af Glas: set, hvad der var isstienket.

Is skriver, v. a. imperf. iskræ. sup. iskrævet. partic. iskræven. [Af i og skriver.] Striver ind, skriver inden i. See skriver i.

Isfruer, v. a. imperf. isfruede. sup. isfruet. [Af i og fruer.] Struer ind i, struer fast, sætter fast ved at strue. Skuffer knappen maa ikke isfrues, førend Bordet er malet.

Isfyder, v. a. imperf. isfyd. sup. isfydt. [Af i og fyder.] Bringer ind ved at fyde, fyder ind. At isfyde en Skuffe.

Isflaer, v. a. imperf. isflø. sup. isflaet. partic. isflagen. [Af i og flø.]

1. Slaer ind, banker ind, rvinger Slag. Sømmet er dybt isflaget.
2. Luffer haardt til, luffer i med Porten blev isflaet af Vinden. (I tionen i sættes i Almindelighed bag)
3. Anbringer Isflættten i Væven; it. ind-i. Saameget af Garnet er "Gyldestykke, Bliant, Sølfstykke, get andet Silkestykke, som er isfla Guld og Sølf... Ehr. III. Neces.

Isflæbrer, v. a. See indflæbrer.

Isflæt (en) n. f. uden pl. [Af i og See isflaer. Germ. Einschlag; trag.]

1. Hos Bævere: de Traade, som ind Rindegarnet. "Naar paa noget I Spedalskheds Plage, paa Traader paa Isflættten... 3 Mose B. XIII.
2. (I daglig Tale.) Et Stykke Mad som er ret sulten imellem de fastfaste tider. At faae sig noget til Isflæt.

Islander (en) n. f. En Mand fra som er født paa Island.

Island, n. f. propr. [Denne Skrift er i Medfør af den almindel. Bru- ter Etymologien skulde det skrives Ji En De i Nordhavet, som tilhøre mark. Deraf adskillige sammensat f. Ex. Islandsfarer, Islandsfa- landskibmand, o. s. v.]

Islandsk, adj. Som er fra Island Island til, kommer fra Island. I Sammenhæng: Islandskestrømper. I Huvendel, er Maadnet paa en Irt chis hyperborea. Helelandet Hori (Viborg.) Islandsk Mos. En 2 eller 3, som bruges meget i Læge Lichen islandicus. Fl. D. T. 15.

Isflænger, v. a. Raster, smider iblandt indflænger.

Isfluger, v. a. imperf. isflugede. sup. [Af Præp. i og fluger.] Sluger i si

Ser ned; is. indbrækker, trækker i sig. Dette
Ssi isluger (sluger) megen Farve.
Slutter, v. a. imperf. sluttede. sup. sluttet.
 [Af i og slutter.] Gior en Ting saaledes
 til Dette, at den passer og slutter vel der,
 hvor den skal gaae ind. At islutte en Skuffe.
Smækker, v. a. imperf. smækkede, ismak.
 sup. ismækket. [Af i og smækker.] Lutter
 haardt og hastigen til, slaar i med Magt.
 Døren blev ismækket for hans Næse. (See
 smækker i.)
Smæltet, v. a. imperf. smæltede. sup.
 ismæltet. [Af i og smæltet.] Smæltet
 iblandt, forener eet med et andet ved Smelt-
 ning. Voret skal ismæltet harpiset. Det
 ismæltede Vot.
Smuler, v. a. imperf. ismulede. sup.
 ismulet. [Af i og smuler.] Kommer Smu-
 ler i. Røgt Mælk med ismulet Brød.
Isner, v. n. imperf. isnede. sup. isnet.
 [Af Iis, glacies.] Bliver kold som Iis,
 stiver af Kulde, bliver iskold. it. Rør-
 ner som Iis. Blodet isnede i mine Arter.
 Det isner i Lænderne, naar man bider paa
 noget, som er koldt.
Isning (en) n. f. [Af iser, hugger Isen op.]
 Den Gierning at ise eller hugge Iis op.
Isning (en) n. f.
 Saaledes kaldes paa nogle Steder i Stal-
 land en Hævelse i Overet, som undertiden
 indfinder sig hos Køer, der nyligen have
 født. (Junges Nordskæl. Alm. Char.)
Isører, v. a. imperf. isnørede. sup. isnøret,
 isnørt. [Af i og isører.] Snører noget i
 en Ting, binder noget tæt sammen. At
 isnøre et Livstykke. Det er ikke ibundet,
 det er isnørt.
Isoleret, adj. partic. [Af det franske isolé.]
 Adskilt fra andre, særskilt, affondret for
 sig selv, eenlig. (Dette fremmede Ord er
 i senere Tider blevet meget brugeligt; s. Ex.
 i Læren om Electriciteten.)
Isop (en) n. f. En krydret Plante, som dyr-
 kes i vore haver. Hyssopus officinalis
 Linn. Deraf Isopband, Isoplugt, Isop-
 stile, Isoppin.

Ispæder, v. a. imperf. ispædede. sup.
 ispædet. See spæder i.
Ispænder, v. a. imperf. ispændte. sup.
 ispændt. [Af i og ispænder.] Fæster i,
 hæfter sammen ved at spænde. Er Spilen
 ispændt? (See spænder i.)
Ispærrer, v. a. imperf. ispærrede. sup.
 ispærret. [Af i og ispærrer.] Tilspærrer,
 tilslukker for een, at han ikke kan komme ud
 eller gaae ind. Døren blev ispærret for
 mig, da jeg vilde gaae ind.
Isplidser, v. a. imperf. isplidsede. sup.
 isplidset. [Af i og isplidser.] Kaldes til
 Sees at befæste et Tød i et andet ved Splids-
 ning. (Løvensrøn.)
Isprænger, v. a. imperf. isprængte. sup.
 isprængt. [Af i og isprænger.] Det sam-
 me som indsprænger. "En stib, med de
 herligste farvede Blomster isprængt Esg.
 Sneedorffs Tilf. II. S. 137. "Stenen
 var isprængt med fine glimrende Riispar-
 titler." Dec. Mag. II. S. 337.
Isse (en) n. f. [Isl. Hiasf. Svec. Hiesse.]
 1. Den øverste Deel af Menneskets Hoved;
 Hovedisse. Hans Isse er gandske staldet.
 "I Freden blev min Isse graa." (Thaarup.)
 "Krygt ei for Solens Brand, som falder
 paa din Isse." (Lullin.)
 2. Figurligen, iser i Digtersproget: den øver-
 ste Top af noget, saasom af Fjelde. "Fjel-
 de, som staae der med Isser, stinnende af
 aldrig smeltet Sne." (Bram, i Skand.
 Lit. S. Skr. 1805. 2 Bd.)
 3. I Plantelæren: den øverste Deel af Paltens
 Overflade hos Svampene. (Rasn.)
 4. I Sammensætninger:
 a) Issebeen (et) n. f. Been, som danner
 Hovedissen. "Issebenene ere blandt de
 8 Been, som udgiøre Hovedskallen, og
 danne dens øverste Hvelving." Ossa
 verticis. Sæptorps Osteol. 1 D. p. 2.
 b) Issebule (en) n. f. En Forhoining
 (tuberositas) paa Midten af Issebenet,
 hvor Forboiningen hos Børn allerstørst be-
 gynder. Sæptorps Osteol. 1 D. S. 36.
 c) Isse-

- c) **Jffehul** (et) n. f. Hullet i Jffebenet (Foramina parietalia), som ligge i Nærheden af de bageste og øverste Hjørner, eller i Pilesømmen selv, og tiene til Aarsers Gienneingang. Saxtorphs Osteol. 1 D. S. 36.
- d) **Jffekant** (en) n. f. Den øverste Kant paa Jffen; Pileranden, som har Tænder eller Taster, der sammensøie Jffebenene og danne Pilesømmen. (Margo parietalis.) Saxtorphs Osteol. S. 37.
- e) **Jffeplade** (en) n. f. En af de 2 Beens plader, som danne Jffebenet.
- f) **Jffepunct** (en og et) n. f. Det Punct, paa Himmelen, som er lige over vort Hoved; Toppunct, Zenith. "Tvende nær ved Jffepuncten culminerende Stjerner..." B. S. Skr. X. S. 545.
- g) **Jffetop** (en) n. f. Det øverste af Jffen, eller det samme som Jffe. "Ein Jffetop med Egelsø bekrøner..." Ragns Dvers. af Virgils Georg. p. 18.
- Jffæde** (et) n. f. obsol. [Af i og Stæde.] Strigboile. Forekommer i Rimmfrøniken, hvor det hedder om Svend Tiuvesslag: Konningen aff Morga mitz Bigel holth, oc Evertiges Konning i mit Jffæde. "Sølnener oc yffæde wore aff guld... Flores og Blangestor. 1509 fol. b. 3. (Bruges endnu i nogle Egne af Sialand.)
- Jffand**. See Stand.
- Jffandsættelse** (en) n. f. [Af ifstandsætter.] Den Stierning at sætte en Ting i Stand eller gjøre den til Rette. Denne forfaldne Gaards Jffandsættelse vil koste mange Penge.
- Jffandsætter**, v. a. imperf. ifstandsætte. sup. ifstandsæt. [Af i, Stand og sætter. Bruges og ofte adskilt: Sætter i Stand. See sætter.] Gjør noget til Rette, boder, forbedrer en Ting, som har lidt Stæde; it. ophtælper, bringer i bedre Forfatning. Hvad han har ladet forfalde, skal ifstandsættes paa hans Regning. Kongen lod
- Fæstningsværkerne ifstandsætte**. Den som han lod forfalde, maatte jeg Stand igien. At sætte en forarm i Stand.
- Jffed**, adv. Bruges undertiden i dag for: i Steden eller i Stedet. I Dialect bemærker det i somme Egn paa Timen; i andre: i Eftermiddag.
- Jffemmen** (en) n. f. Stierningen at Jffemmer, v. a. & n. imperf. i de, ifstemte, sup. ifstemmet, iften i og stemmer.] See stemmer i.
1. v. a. Begynder at synge. At et Ebor, en Lufsang. Da de vare ifstemmede de alle en Psalme.
 2. v. n. Oploster Røsten illigemed elader sin Stemme høre tiiligemed en Som den ene begynder, saa ifte anden med.
 3. Giver sin Stemme med til noget; der, samtykker eens Mening, taler me Tone. Han var den eneste, vilde ifstemme dette Forslag. Ingen som vilde ifstemme med ham, med ogsaa Xenophon ifstemmer, i en Forandring i Dens Ravn... Skr. IX. S. 169.
- Jffter** (et) n. f. uden pl. [Isl. *istur* Ihre udsleder af *idur* v. *ydar*, ilia.
1. Det Fædt, som samles hos disse i den indvendige Glæde af Bugen. Fædt, Blomme, Nyrefædt.
 2. I ældre Skrifter findes det brugt fi me, Fædt i Almindelighed. Saaled Pedersens Lægebog.
 3. Deraf de sammensatte Ord:
 - a) **Jffterbaand** (et) n. f. Det far Færmhæfte. Kalbes saa, fordi d er belagt med Fædt. (Woth.)
 - b) **Jffterbag** (en) n. f. Kalbes den, som er dygtig feed og bi Ruggen. (Langebø.)
 - c) **Jffterbond** (en) n. f. Væise af fædt, Medfæder. (Brugeligt i det 1 ste.) B. S. Sk. I. S. 75.

- a)** **Isterbug** (en) n. l. 1. **Egentligen:** Bugen, Bommen. (Germ. **Schmeerbauch**.) 2. **Uegentligen:** Et tykt og fedt Menneske, som vel pleier sin Bug. **Isterbug** er krank i Hug : et vel pleiet Legeme er ofte forbandet med en svag Stel.
- e)** **Isterfeed**, adj. neutr. **Isterfedt**. 1. Feed, som Ister. 2. Som har meget Ister i sig, er meget feed.
- f)** **Isterflomme** (en) n. l. Det samme som Flomme. See Ordet.
- g)** **Isterfyldt**, adj. Det forspuet med Ister, som har en feed Bom.
- h)** **Isterhinde** (en) n. l. Den tynde Hinde, hvormed Isterflommen er oveltrukken.
- i)** **Isterhoved** (et) n. l. Kalbes i Jylland Slagtedyr, som have Ister, saasom Svinner, og modsettes dem, som have Tala. (Schade's Ord fra Mord.)
- k)** **Isterkier**, adj. Som gierne spiser Ister eller feed Mad; som gior sig ret tilgode for at blive feed.
- l)** **Isterlev** (en) n. l. [Af Ister og Lev.] En Lev, et Stykke Brød besmurt med Ister eller Fedt. Forekommer i det Ordsprog: Han tænker Ewig, som Isterlev smør : den, som giber den Ewig, tænker at faae dobbelt igjen. (V. Spv.)
- m)** **Isterløben**, adj. Blandet med Ister, glennemfeed.
- n)** **Istermad** (en) n. l. Fedt Kiød, eller anden feed Spise, som er blandet med Ister. (V. Jensen Eolding.)
- o)** **Isterild** (en) n. l. En feed Ild.
- p)** **Istermælt** (et) n. l. Smaltet Ister; Ister, som ved Varmen er blevet flydende.
- q)** **Istervom** (en) n. l. En tyk, feed Bom; it. en rofbuget Person.
- Isterad**, **Istrad** eller **Isterud** (en) n. l. [Maaskee forforret af Ildstedrad.] Kalbes i nogle Egne af Jylland Hovedlængden af en Bondegård, hvor Bonden selv boer med sin Familie og har sit Arnefed; Stuehund.

- [Moth. **Maatii** Bestr. over Slagen. S. 375. **Blischer's** Bestr. over Bium. S. 156.)
- Istertigen**, adv. inusf. [Af Ister og tigen.] Som Ister, i Lighed med Ister. Hun er istertigen feed : overmaade feed.
- Isterpiil** (en) n. l. Det samme som Skior Piil. **Salix fragilis** Linn.
- Istervie** (en) n. l. Det norske Navn paa Laurbærbladet Piil; (**Salix pentandra** L. Fl. D. T. 943.) Fordi dens Blade glindse, som om de vare odesmurre med Ister.
- Istiger**, v. n. imperf. **isteg**. sup. **isteget**. See **stiger i**, **stiger ind**.
- Istikker**, v. a. imperf. **istak**. sup. **istukket**. partic. **istukket**. [Af i og stikker.] 1. Stoder, putter, stikker ind i. See **stikker ind**. 2. Ell. **Slids**: at **istikke** Løvet : at giøre Antertøvet fast i Anterringen.
- Istoder**, v. a. imperf. **istodte**. sup. **istodt**. [Af i og stoder.] Stoder noget saaledes, at det gaaer ind i en anden Ting. At **istode** Væle. See **stoder i** og **indstoder**.
- Istopper**, v. a. imperf. **istoppede**. sup. **istoppet**. [Af i og stopper.] Putter ind i. At **istoppe** Gæss den Dei de fedes med. See **stopper i**.
- Istroelse** (en) n. l. [Af **istroe**.] Den Gierning at **istroe**.
- Istroer**, v. a. imperf. **istroede**. sup. **istroet**. [Af i og stroer.] Drosser eller stroer noget i en Ting. See **indstroer**.
- Istyrter**, v. a. imperf. **istyrtede**. sup. **istyrret**. [Af i og styrter.] Helder noget i med eet. Da Kornet var **istyrret**, blev Sækken tilbunden. See **styrter i** og **indstyrter**.
- Istyrtning** (en) n. l. Den Gierning at styrte i; eller det, at noget med et pludseligt Fald styrtes ned i. Ved Kornets **Istyrtning** blev meget spildt.
- Ilsruer**, **Ilsruer**, v. a. imperf. **isruede**. sup. **isruet**. [Af i oglsruer.] Det samme som **indsuger**. (Dog er dette sidste brugeliære.)
- Isvøbet**, v. a. imperf. **isvøbte**. sup. **isvøbt**. [Af i og svøbet.] Svøbet ind i. Det var

piir, Vassen var isvæbt. See svæbter i og indsvæbter.

Isyer, v. a. imperf. isyede. sup. isyet. [Af i og syer.] Syer ind i, paasyer. Det Lagen, hans Raab var isyet.

Isynker, v. n. imperf. isank. sup. isunket, isunket og isynket. See synker i og indsynker.

Itægt (en) n. f. [Af i og tager.] Bruges alene i det forældede Ord Itægtesæ, som anføres af Langeset, og bemærker det samme som Indtægtesæ.

Itæller, v. a. imperf. itælte. sup. itælt. [Af i og tæller.] Tæller sammen med, tæller under eet Tæl. I denne Sum er den sidste Udgift med itælt.

Italien, n. propr. Et bekiendt Land i det sødlige Europa, i det tidlige kaldet Vælsk land.

Italiener (en) n. f. En Mand fra Italien, een som er fød i Italien. Han er en indfødt Italiener.

Italiensk, adj. Som er fra Italien, er kommen fra Italien, er egen for Italien. Det italienske Sprog. De italienske Ord sager. At lære Italiensk, tale Italiensk : det italienske Sprog.

Italisk, adj. Det samme som italiensk.

Itapning (en) n. f. Den Gierning at itappe.

Itapper, v. a. imperf. itappede. sup. itappet. [Af i og tapper.] Lader flydende Ting rinde igiennem en Tap af et Kar i et andet. Der blev noget itappet af en anden Tønde. Ølet er endnu ikke itappet.

Itegner, v. a. imperf. itegnede. sup. itegnet. [Af i og tegner.] See indtegner.

Itægning (en) n. f. See Indtegning.

Item, adv. [Lat. item.] Iligemaade, ligeledes, fremdeles, saa og. Heraf det Ord: Item hjælper og til en Prædiken.

Iter, v. a. [Af pron. I, vos.] Siger I til een, tiltaler med I. At ite een. (Noth.) Er lidet brugeligt.

Itredelse (en) n. f. See Indtrædelse.

Itæder, v. a. [Af i og træder.] See træder i og indtræder.

Ittragter, v. a. imperf. itragtede. itragtet. [Af i og Tragte, infundit See tragter.] Hælder noget ind i en Tragte.

Ittragting (en) n. f. Den Stern itragte.

Ittrykker, v. a. imperf. itrykte. sup. [Af i og trykker.] See trykker i.

Ittu, adv. [Af i og tu : to, som fordrer ty og two.] I Trykker, sonder, lig: i to Trykker.) At bryde, brækket; at gaad ittu; springe ittu; at kære ittu.

Itværer, v. a. imperf. itværede. sup. ret. [Af i og tværer.] Kører ud i stander i med. Det itværede Meel Suppen tøl.

Ittylde, v. a. imperf. ittylde, ittylde. [Af i og ti See tlyder i.]

Jubel (en) n. f. [Af det Lat. jubulum. delig Glæde, Glæde, som opvækker raab, udmærket Fryd og lystighed. ges ogsaa i følgende Sammensætning]

a) Jubelaar (et) n. f. [Af det Hebræiske, (hvorom see Loven 3 Mos. 2 E. 10. v. 6. f.) og af den mosaiske reetning gave de Christne det, som i ne kaldte annus secularis, dette hvoraf siden dannedes det Lat. æm.] Det første Aar i et nyt Aarhund, eller det, hvormed Halvandet Aarhundrede begynder; it. i delighed et Aar, da man, efter halv eller halvhundrede Aars Forløb, erindrer sig en lykkelig Begyndelse glædefuld Begivenhed.

b) Jubelære (en) n. f. Den Erklæring af det Gode, som Skjold man helligholder et Jubelære Gud selv saar. — paa en Skuemant til Erindring Jubelaar.

c) Jubelbryllup (et) n. f. Høitid i Anledning af at et Ektepar har i halvhundrede Aar. See b

Bryllup, som er anført under **Golds Bryllup**.

- 1) **Jubeldag** (en) n. f. Den Dag, paa hvilken en Jubelfest helligholdes.
- 2) **Jubeldigt** (et) n. f. Et Digt i Anledning af en Jubelheistid.
- 3) **Jubelfest** (en) n. f. Den heistidelige Hed og Frydefest, som holdes ved et Aars Hundreds Begyndelse, eller og hvert hundrede eller halvhundredstyvende Aar til Erindring om en gladelig Begivenhed.
- 4) **Jubelfryd, Jubelglæde** (en) n. f. Den Fryd, som Jubelfesten giver Anledning til.
- 5) **Jubelheistid** (en) n. f. Det samme som Jubelfest.
- 6) **Jubelhymne** (en) n. f. En Hymne, Lobsang, i Anledning af en Jubelfest.
- 7) **Jubelkonge** (en) n. f. En Konge som har regieret i et halvt Aarhundred. (El. Grimann om Christian IV.)
- 8) **Jubellærer** (en) n. f. En Person, som har været i et Læreembede i 50 Aar.
- 9) **Jubelmønt, Jubelpenge** (en) n. f. En Skuepenge, slagen til Erindring om en Jubelfest.
- 10) **Jubelprædiken, Jubeltale** (en) n. f. Prædiken, Tale, som holdes ved en Jubelfest.
- 11) **Jubeltraad, Jubelstrig** (et) n. f. Et heist Fryderaad eller Glædesstrig af en forsamlet Mængde.
- 12) **Jubelsang** (en) n. f. En Sang i Anledning af en Jubelfest.
- 13) **Jubelviis** (en) n. f. Bruges adverbialiter med Præpos. paa. "Hvad Aander har, lovsungende dig hylder, o Mat! paa Jubelviis." Grimanns poet. Urb. i Saml. p. 73.

Jubileren (en) n. f. Den Gierning at jubilere.

Jubilerer, v. n. imperf. jubilerede. sup. jubileret. [Af Jubel. Lat. *jubilo*.] Høyrer, giver sin Glæde tilstende ved lydelige Fryderaad og andre udvortes-Tegn; glæ-

der sig høilighen. Han jubilerer ret som der hændtes ham en stor Lykke.

Jublen (en) n. f. [Af Jubel.] Det samme som Jubileren.

Jubler, v. n. imperf. jubled. sup. jublet. [Af Jubel.] Det samme som Jubilerer.

Judas, n. propr. Et hebraisk Mandsnavn; bruges for at betegne et falsk, underfundigt Menneske, saaledes som Forræderen Judas har været.

Judaslys (et) n. f. Et Lys af et falsk Hjerter; it. figurligen: Falskhed, Underfundighed, forstilt Venlighed. Joabs Hilsen og Judaslys ere meget gængse.

Judasøre (en) n. f. Et Navn paa en Svampart. *Tremella Auricula* Linn. Øre; Løverhinde. (Viborg.) Saaledes kaldet af Dannelsens Lighed med et Øre.

Judasøren, n. f. pl. Kaldes til Skibssvende opstaaende Sommerfjæder, holtede til Siderne af Stærnen, imellem hvilke Bugspidset hviler. (Løbenørn.)

Judasfæg (et) n. f. Et Kobbersarbejde rødt Stæg. (Langebek.)

Judastræ (et) n. f. Et Træes Navn, paa hvilket man troer, at Forræderen Judas skal have hængt sig. (Moth.) *Cercis Siliquastrum*. Linn.

Juffer (en) n. f. pl. Jufferter. [Skrides ogsaa Juffers, Jufferter. Af det Holl. *Juffer*, Jomfru.]

1. En smal Sommerfjæder, saasom til Maaler eller smaa Rundholter. "De hugge, for at sælge til Fremmede, Maaler, Vieler, Jufferter, Spærrer o. d., Decon. Mag. V. S. 173. S. Skovforordn. for Norge. Fleischer om Skovvæsenet, p. 231.

2. Kaldes til Skibssmaa Træer med Huller i, hvori smaa Laffeler sættes. (Langebek.)

Just (en) n. f. pl. Juster. See **Rydled**.

Jul (et) n. f. Et Ryk eller Stød. Siges især om Heste, naar Riidsvenden rykker dem tilbage med et hastigt Træk i Tømmen.

Julle (en) n. f. En Havgud, Flodgud; Røf. (Moth.) Forekommer hos Aræboe S. 26

- og 177. **Jugge** betyder hos Noth en **Junge** (en) n. f. inul. En stor Kntb. En **Jugge**, Baadsmænd; **Junge** 3: Knibe, som der Slags Kolt betyder sig af. (Noth.)
Bruges endnu i Norge om en Knib, som Børn derne bærer i Belter. (Halkager's norske Ordsaml.)
- Junker**, v. n. imperf. jukkede. sup. jukket.
 1. Bevæger sig op og ned i Sædet, sidder uroligen. See hvor han sidder og jukker. (Langebek.) Om afløgs Bæker, der stræbe forgievs at vilte reise Bagrebet, siges i Almuesproget: See hvor Hesten sidder og jukket og kan ikke reise sig. (Rostgaard.)
 2. Brister med Bagenden, bevæger Rumpen hid og did paa en utærlig Maade. (Noth.)
 3. Risper, røres, bevæger sig, som Hættet eller udslogtet Riid.
- Juleaften**, **Julebisp**, **Julebuk**, o. fl. deslige Ord, see under **Jul**.
- Juler**, v. n. imperf. julede. sup. julet. [Af **Jul**.] Holder sig lykkelig i Julen, leger **Jul**. (Noth.) See **Rperus** d. Ord; sprog. p. XLV.
- Julius** (en) n. propr.
 1. Et Mandens navn.
 2. Månnet paa den syvende Måned i Aaret; kaldes ogsaa **Julimaaned** og med et dansk Navn **Drumemaaned**.
- Julkær**, n. f. See **Jgelskær**.
Jumpe eller **Juppe** (en) n. f. obso. [Cf. Testament. Absalonis. Subm. Germ. Hist. VIII. p. 593. Isl. Hiupr. Germ. Jope, Jupe. Angl. Jub, Jumb. Lat. B. Jupa. Gall. Jupe. Ital. Giubla. Hisp. Jupone.] En viid og slid Riortel med lange Ermer.
- Jun**, n. f. coll. [Noth. Isl. Hion.] Ægte; folk. (Schyres n. Ord. fra Lofoten.)
- Junge** (en) n. f. [Uden Tvivl af **Gunge** for **Gynge**.] En Spand, som er fæstet i Brændlanken eller Brændstagen, hvormed man drager Vand op af en Brønd; Brøndspand, Brøndjunge; it. en Spand, hvori Vandet holdes og bæres til forskellig Brug. "Ved Brønden stod en Junge, med Vand opdragen." Etowings hed. Phil. S. 894.
- Junge** (en) n. f. [Tydsk.] En Dreng, en Pige. Bruges ikke uden til Elids. (Noth.)
- Jungmand** (en) n. f. [Af **jung** 3: u og **Mand**.] 3 Elidsproget: en halvbesatet Marro. (Lovenørn.)
- Junius** (en) n. f. Det af det latinske og ne Navn paa den flette Måned i Aaret kaldes ogsaa **Junimaaned** og med et Navn **Skiersommer**.
- Junker** (en) n. f. pl. **Junkere**.
Junker. Ant. Unghera, Ungars.
Junker. Af ung og Herre.]
1. En ung Adelsmand, en Adelsmand; heraf den Talemaade: en **Junk** i Bondeffoe, som bruges, i sammensætter fine og grove, smaa Ting, der et passe sammen.
 2. Fordum var der et Hæderknaver og Kongesønner; ja endog giørende Konger. (E. Clausse S. 772 og Jhres Glossar. v. 3. Endnu bruges det som en Række stilige Sammensætninger, **merjunker**, **højunker**, **videjunker**, **højunker**, **højunker**.
 4. Et Spotteord om een, og magelig, som vil leve uden at bestille noget, og over Hovedet. Det er fæ. Han vil ret agere **ker Stents**, plejede v er uarrigt, egenfærdigt, ste, eller, efter Høit Selle; hvilken Talemaade Spotteord over den

Jørgen Glenté, som kom hid ind i Kong Hanses Tid 1517. (S. Hvilsfeld T. 2. S. 1014.)

Junkeragtig, adj. [Af Junker.] Som fører sig op som en Junker, paa Herredis, viser sig fornem og stolt i Klæder, Ord og Lader; it. hoffærdig, som vil være fornem og agtes for noget stort.

Junkerbylste (en) n. f. Råbnet paa en Gist. Labrus Julis. Linn.

Junkereren (en) n. f. [Af junkererer.] Det, at een junkererer eller fører sig op som en Junker.

Junkererer, v. n. imperf. junkererede. sup. junkereret. [Af Junker. Svec. *Junkerera*.] Leder paa Herredis, fører sig op som en Junker; bruges som et Spotteord om et Mandfolk, der idelig vil stads og være pyntet, drive ledig omkring og steds søge Fornøielse, uden at tage sig noget alvorligt for. Han gaar hver Dag og junkererer. "Oste junkererer en fattig Borger, saasnart en Daler er løben i hans Lomme." Dec. Mag. VII. p. 240.

Junker (er) n. f. [Af Junker.] Det samme som Junkerereren.

Junkerlevnet (er) n. f. Et fornemt og mægtigt Levnet, Herrelevnet.

Junkeropffer, n. f. pl. Junkeragtige Opffer, Tilboielighed til at junkerere. (I daglig Tale.)

Junkerst, adj. og adv. Det samme som Junkeragtig.

Junkerstab (er) n. f. Junkerlevnet, Junkerereren. (I daglig Tale.)

Junkervæsen (et) n. f. En ung Herres eller Junkers Levemåde og Væsen, fornemt Væsen, storagtig Opførsel. Han skal ikke komme dith med sit Junkervæsen. Dette Junkervæsen har han nyligen lagt sig til.

Juntagring (en) n. f. [Maaskee af Junius og Tæge.] Gaalebes kaldes Myg (Culex) paa visse Steder i Island. (Esbædes Bestr. over Morskæ.)

Junter, v. n. imperf. juntede. sup. junter. Bedager sig op og ned, saasom naar een

ridet paa en Træder eller en Hest, der støder; eller naar to vippe op og ned paa et Bræt. It. er plump og usikkert i sin Gang eller Legemsbevægelse: Han juntede affed. (Kostgaard. Morth. Hos Kostgaard anses det ogsaa som et v. a. At junte een.)

Juppe (en) n. f. See Juppe.

Jur eller **Jør** (er) n. f. [Norst.] Et Ræb, et Løb. Deraf: Jurer eller jører, v. a. binder, snører med Ræb. (Hallagers N. Ordb.)

Juridisk, adj. og adv. [Af lat. iuridicus.] Som vedkommer Lov og Ret, overensstemmende med Lov og Ret, lovsformelig, retsgiældende. Juridisk Examen: den for Lovkyndige befalede offentlige Prøve ved Universitetet. Det er ikke juridisk betydt.

Jurist (en) n. f. En Lovkyndig; eller een som lægger sig efter Lovkyndigheden.

Just, adv. [Af lat. iuste. Sax. Svec. & Angl. just.] Retop; ret tilpaa, hverken meer eller mindre; it. om Tiden: strax, i det samme, lige paa den Tid. Det er just saa meget som behøves. Der gaar just to Ugen til. Det er just hvad han vil have. Just, da jeg gik ud af Døren. Just som Klokken slog tolv.

Justeer eller **Justere** (en) n. f. Det Sted, hvor lovbefalede Maal og Vægt prøves og justeres, og derefter forsynes med et Stempel.

Justeermester eller **Justeremester** (en) n. f.

1. En Embedsmand, hvis Pligt det er at prøve Vægt og Maal, og stemple dem.

2. Ved Mønten: En Embedsmand, hvis Pligt det er at eftersee Pengene, inden de slaas, og vaage over, at de indeholde den bestemte Vægt.

Justerer, v. a. imperf. justerede, sup. justeret. [Af det franske *juster*.] Afpaasfer, afmaaler nøagtigen, giver en Ting nøagtigen den Størrelse, Vægt, Stikelse som den bør have. At justere en Aken, Tønde, Skieppe. En justeret Aken o. f. d.

Justering (en) n. f. [Af justerer.] Den Glæring at justere, it. det at være justeret.

Justits

Justits (en) n. f. [Af lat. *justitia*.] Rettspleie, Retfærdigheds Haandhævelse, Rettens Overholdelse, Udøvelse. At holde streng Justits o: holde med Strenghed over Ret og Retfærdighed.

Justitsbetjening (eh) n. f. Et Dommetem: bede eller en anden Betjening, hvis For: maal er at fremme Rettens Pleie. (Snee: dorffs Tilf. 2 Bd. S. 68.)

Justitsbetjent (en) n. f. En Person, som af Regjeringen bestikkes til at see Loven efter: lever. See Rettsbetjent.

Justitscasse (en) n. f. En Casse ved hvieste Ret eller andre Retter, hvort samles Bø: der, som de tabende Parter idømmes.

Justitsraad (en) n. f. En Titel i Ran: gen.

Justitsdag (en) n. f. En mod den offentlige Forbryder paa Statens Begie anlagt cri: minel Sag til Strafs Undgiøvelse. Ikke enhver offentlig Sag er en Justitsdag, thi den kan ogsaa være civil; ikke enhver Sag som anlægges mod den, der har fornærmet en anden, er egentligen en Justitsdag, thi den har ikke, nysigtigen at tale, dette Navn, naar den anlægges af den Private, der er forurettet.

Juttel eller Jutul (en) n. f. Ved dette Navn betegner Bondealmuen i Norge en Fette eller Trost af Hantien, som Overtroen har skabt, og tillægger ham en Mage eller Hunderold, som kaldes *Diurre*, *Jyuri* eller *Uldri*. (S. Strøms Søndn. Bestr. T. 2 p. 307 og Hallagers norske Ords.)

Juttelbærtorn (en) n. f. Et Navn paa Brietorn Korsved (*Rhamnus catharticus*) der ogsaa kaldes Korsbærtorn, m. m. Fl. D. Tab. 850.

Jutteltrøst (en) n. f. Et nordt Navn paa den krusede Lidsel. *Carduus crispus* L. Heddet og i Norge Winterlidsel. Fl. D. T. 623. Strøms Søndn. Bestr. T. 1. p. 79.

Juul (en) n. f. uden pl. [Isl. *Jol*. Svec. *Jul*. Angl. Sax. *gehol*, *gehul*, *geola*, *geohol*. *Geohol-dag*, *Juledag*. Angl.

Bor. *Tale*, *Toule*. Af de mange stielige Etymologier til dette Ord, gende de mærkbare: 1. Af Brit. *Gwyl*, festum; Brit. f. A *Gwell & Gouil*, festum, & *Vigilia*; ogsaa i det Angelsax. *Gehul* en Fest i Almindelighed, som her har beviist. 2. Ihre holder de være af engelsk eller britannisk Op og dannet efter Christendommens Ju af C. Brit. *Chwyl*, conversio (i den falder ind ved Solhvervstid) Sax. *Geola*, med hvilket Navn de nebe vor December (ærra-geola) og (æstera-geola) fordi disse to M gaar foran og følge efter Solhverv Ihre Glossar. Beda de Rat. Te 13. Hicetii notæ ad. Menolog. p. 212) hvilken Etymologie i C ikke er meget forsiellig fra Rudec udleder Juul af *Jiul*, *rota*, Isl A. S. *whol*, fordi Mæret ved den ligesom dreier sig eller ruller omkri P. Bidalin vi, at *Fool* egentligen mærket enhver Fest, erhvort Gilt mindelighed, og at *Fool* og *Ol* i ere et og samme Ord. Cf. P. V Commentar. m. de vocula J Or. Sperling de festo Juul. Hafn.

1. Den Fest eller Høitid, som hellig Erindring om Christi Fødsel den 2 cember; hvormod de hedenske M Midvintersfest (Midvetrarblot) hel tes i Slutningen af Januar; og i dellen efter Christendommens Ju blebe disse to Høitider paa en Maa mensmeltede til een. (Jævnf. Sn les. Krøn. om Olaf d. Hell. Vi hade endnu 3 Uger til Juul. Iem Juul og Fastelavn ere 9 Uger At brøge, bage, giøre Huset reent sen.

2. Da man, fornemmeligen i forrige ikke indskrænkede Festens Hellighol em Dag, forstaaes ogsaa ved J Ju fra d. 25de Dec. til Helligere

Dag eller den 6te Jan., eller i det mindste de nærmeste Dage efter første Juledag. Julen pleier at være en almindelig Glæde-Rabstid. Han har i Ende at reise paa Landet i Julen. I Fjor var der Jul 3: det er ikke altid, at man kan sepe i Glæde og Lystighed. St. Knud driver Julen ud 3: Sanct Knuds Dag, den 7de Januar, glør Ende paa Julen. (Moth.)

3. Bruges det om den Lystighed og Glædestad, som pleier at finde Sted i Julen, der altid i Norden, saavel under Hedensketet som Christendommen, har været en almindelig Glædefest. At holde Jul, at leve i Jul og gode Dage. (Moth.) At lege Jul 3: holde Julelege. Her er Jul og gode Dage 3: her lever man lystigt. At drikke Jul med een 3: givr sig til gode i Selskab med een i Julen. At bære Julen af Dør, siges om den, der i Julen kommer ind paa et fremmed Sted, og gaar bort uden at ville nyde noget, hvilket fordom troedes at være af ond Betydning. Du maa ikke bære min Jul ud 3: du maa ikke gaae uskyldig, udbæret fra mig. (Moth.) Gud signe eders Jul! Jul til Naaste! er en Julehilsen, som enhver paa Landet kan sige, naar han kommer i en andens Hus, eller faae Valderafne (Moth) rettere Valderrune. Giv Stunder, Julen er lang! siges til den, der er alt for istemt, der vil leve alt for frist. (Dir: Herod.)

4. Af sammensatte Ord (i hvilke Jul altid tager et e i Enden) kan mærkes:

a) Juleaften (en) n. l. Helligaften før Juledag, som i Almindelighed pleier at fejres ved et Familiemaaltid. At spise sin Juleaftens Rabdere. Giem noget til Juleaften 3: spar noget af det Gode til en anden Gang. Næret er aldrig saa langt, Juleaften er jo i trang. Ordsp.

b) Julebisp (en) n. l. Kaldes i Julelegene paa Landet en Bondekarl, som af de andre oversværet i Ansigtet, gives

en Kuld i Munden med et Lys paa hver Ende, og derefter paa en naragtig Maade indvies til denne Bestilling, hoorpaa han vier saa mange Var sammen af Karle og Piger, som han finder for godt, hellske da maae offere ham noget for hans Umage; og den hvide Offer han ei er forsværet med, slaar han med en Ukepose, som han har stult under sin Raabe. (Moth.)

c) Julebus (et) n. l. Det samme som Julelys.

d) Juleboiel (et) n. l. [Formodentlig Jodst. See Boiel.] Giestebud som holdes i Julen hos Frænder og Naboe efter Naden. (Moth.)

e) Julebrænde (et) n. l. Kaldes den Ved, som man pleier at udvise Bønderne ved Juletider. (Rostg. Moth.)

f) Julebuk (en) n. l. Kaldest i forrige Tider et Menneske, der i Julelegene kom ind, vanstabt og udklædt som en Buk eller i en anden Skikkelse for at skræmme Børn og givne Abespil. (S. Holbørgs Comedie Julestuen.)

g) Juledag (en) n. l.

1. Den Dag, da Julefesten indfalder, som er den 25de December.

2. En af de Dage, som helligholdes i Anledning af Julehøitid. Saaledes har man Første, Anden, og tilforn Tredie Juledag.

h) Juledrik (en) n. l. Drikkegilde, som holdes i Julen; Julest, Høitid om Julen. "Maa jeg drikke Juledrik med unge Hr. Valle i Nar." P. Eyses Ræmpe B. S. 676.

i) Julefad (et) n. l. Et Fad, som fordom Børn pleiede at sætte ud Juleaften, i den Formening, at Kristus, i Erindring af sin Fødsel og Barndom, skulde give dem noget deri, efter deres Fortieneste i det forløbne Aar. (Rostg. Moth.)

k) Julefest (en) n. l. Det samme som Julehøitid.

l) Jule

- l) Julefred (en) n. f. Ved dette Ord betegnede man fordm den Fred og Hellighed, som skulde følge Jule- og juletid; som skulde følge Jule- og juletid: saaledes maatte al Strid og Fiendlighed ophøre, ingen Rettergang holdes, o. s. v. See Juleheligt. (Ehr. IV. N. 100. Mandh. B. C. 16. Cf. Bircherod. Palæstra ant. p. 66-92.)
- m) Julegast (en) n. f. En Gast, som man tilforn pleiede at slagte til Juleaften.
- n) Julegjestebud og Julegilde (et) n. f. Gilde, Gjestebud, lystigt Selskab, som holdes i Jule.
- o) Juleglæde (en) n. f. Den Gornstelse, man gjør sig, medens Jule- varer. Vi have kun haft en fattig Juleglæde i Aar.
- p) Julegrød (en) n. f. Grød, som man i Almindelighed pleier at fremsætte ved et Juleaftensgilde.
- q) Juleheligt (et) n. f. Den Tid imellem Juledag og Sanct Knud, da i forrige Tider ingen Rettergang maatte holdes. (Moth.)
- r) Julehilsen (en) n. f. En Hilsen som bruges i Jule, ved Juletid.
- s) Julehøitid (en) n. f. Den Høitid eller Feste, som holdes til Erindring om Christi Fødsel.
- t) Julehold (et) n. f. [Isl. Jolahald.] Julehøitid, Julefest, Jule- og Juleholdelse. (Rostgaard.)
- u) Julekage (en) n. f. Et vist Slags Kage, som bages til Jule.
- v) Julekalv (en) n. f. En Kalv, som fødes ved Juletid, og holdes for at være bedst at lægge til. Deraf Ordsproget: Julekalv og Paaskegrise gjør Bønderne rige og vise.
- x) Julekonge (en) n. f. En Person, som i Juleleeg skal forestille en Konge.
- y) Juleleeg (en) n. f. Adskillige Slags lystige Lege, som man pleiede at foretage sig især i Julestuerne paa Landet. Naar

- Ordet bruges om Kjøbskøbsstaaes derved glerne de saakaldte telege.
- z) Julelys (et) n. f. Lys, som i Jule; men i Særdeleshed som Almuens paa sine Steder lat om Ratten i Jule, Julelys. rods Palæstra antiqua. p. 16
- aa) Julemaaned (en) n. f. Maaned, i hvilken Jule- indertiden bruges det i Fleertal som i det Angelsaxiske) saavel sidste Maaned i det gamle, so første i det nye Aar, fordi den foran og den anden følger e hverv. (Rostgaard.)
- bb) Julemad (en) n. f. Epise, laves til Jule. Den var og hos Almuens bedre end den i Hverdagskost. (Moth.)
- cc) Julemærke (et) n. f. pl. Jule- disse Tegn i Henseende til Bestaendighed, som Bønderne paa i de tolv første Dage af og hvorefter de ville slutte, Belæst skal blive i Aarets tolv A (Moth.) Figurligen bruges i andre Klendemærker, hvoraf n at kunne forudsige eller antage noget. Nu glippe alle Jule- hvis ikke alle Julemærker s
- dd) Julemark (en) n. f. En Mark som Bønden i Norge skal give, ei har betalt sin Landsskyld inder ten. (Rostgaard. S. Ehr. II Landst. B. c. 1.)
- ee) Julemorgen (en) n. f. Første dags Morgen.
- ff) Julenat (en) n. f. Ratten dag; og i gamle Tider den før Aaret, eftersom man da regned Begyndelse fra Vinter, Solhverv.
- gg) Juleøl (et) n. f. Stærkt øl man paa Landet pleier at brygge ien, it. Julebrød, Julegilde. (Rostgaard.)

- hh)** Juleoffer (en) n. l. Den Gade, som Præsten og de øvrige Kirketjenere faa af Menigheden til Julehøitid.
- ii)** Juleotte (en) n. l. obfol. [Af Juul og Otte; Isl. *Otta*, diluculum.] Jule morgen; it. Froprædiken, Gudstieneste, som holdes Julemorgen. (Kostgaard. Moth.)
- kk)** Julepsalme (en) n. l. See Julefang.
- ll)** Juleqvæl (en) n. l. Det samme som Juleaften. Topogr. J. f. N. 17 Hest. pag. 66.
- mm)** Julevedsel (en) n. l. Smaavedsel, som gives Præsterne ved Juletider. (Bogemans geistl. Forordn. S. 306.)
- nn)** Julerente (en) n. l. Gæst, Brød, Æg og andre deslige Ting, som af Værterne ved Juletider gives til Ringmand, Klokkere og Skoleholdere. See Julevedsel.
- oo)** Julefang (en) n. l. En Sang eller Psalme, som synges til Gudstieneste ved Julehøitid. (Moth.)
- pp)** Julestud (en) n. l. obfol. Kaldes forud en vis Afgift, som betales dels til Kongen, dels til Væben ved Juletider.
- qq)** Julefommer (en) n. l. Kaldes det, naar man ved Juletid har mildt Veir: lig. Deraf Ordsproget: Julefommer giver Vaarfevinter. (Moth.)
- rr)** Julestue (en) n. l. Selskab, samlet for at holde Julelege og gjøre sig lystig, it. Stuen hvori saadant Selskab samles. At gaar i Julestue, holde Julestue. Julestuer ere nu ikke saameget i Brug som tilforn. Julestuen hedder en af Holbergs Comœdier.
- ss)** Juletanker, n. l. pl. Gudelige Tankter og Andagtsøvelser, som man bør have og foretage i Julen. (Moth.)
- tt)** Juletegn (en) n. l. See Julemærke.
- uu)** Juletid (en) n. l. pl. Juletider. Den Tid fra den 25de Dec. til den 6te Jan., da Julen helligholdes; it. den Tid fort før eller efter Juul. Det var ved Juletiden at han kom hjem fra sin Reise.
- vv)** Juletonde (en) n. l. En Tonde stærkt Bl, som forvares til Brug i Julen. (Moth.) "Du gifte os af din Juletonde, du er vor glade Grende... Kampen. S. 400. Du har vist smagt Juletonden, ligesom i Almuesproget til den, som er vel drucken eller bestenket. (Bircherods Antiqu. Julæ.)
- xx)** Juleuge (en) n. l. Den Uge, hvori Juledag indfalder.
- yy)** Juleurt (en) n. l. Det samme som sort Røsetod (Helleborus niger Linn.) fordi den blomstrer ved Juletider.
- zz)** Juleved (en) n. l. Det Brænde, som i Overflodighed brændes i Julen. (Moth.)
- aaa)** Julevid (en) n. l. Galskab, Spøg og Lystighed, saaledes som man pleier at drive i Julen. At lade fiende sit Julevid: gjøre Spøg og Ubespil. Jeg vil prøve, om han har sit Julevid endnu: om han endnu er saa lystig, som han tilforn har været. (Moth.)
- Juv, n. l.** [Morsk.] En steil Vasse, Drink, (Hassagers norske Ords.)
- Juveel (en) n. l. pl. Juveler.** [Svec. *Juvel*. Angl. *Juvel*. Germ. *Juwel*. Gall. *Joyau*, *Joyaul*; af Lat. *B. Jocale*.] En Edelssteen, helst naar den er fæben og indfattet i et Smykke. At handle med Juveler. Hun har et Hovedsmykke besat med Juveler.
- Juveelsnudebille (en) n. l.** Et meget smukt Insect, som har hjemme i Brasilien. *Curculio imperialis* Linn. (Klæbens Nat. Hist. I. S. 226.)
- Juveelhandel (en) n. l.** Ridsmandskab med Juveler. I Amsterdam og London drives den største Juvelhandel.
- Juveleer eller Juvelerer (en) n. l.** [Af Juvel.] Een som handler med Juveler eller Edelskene; it. en Guldarbejder, som forstaaer kunstmæssigen at indfatte dem og danne dem til Smykker. Han er en Juvelerer og handler med Svovelsifker: Ordsprog

sprog om den, der har store Ord og intet andet.

Jur (et) n. f. Dette Ord er optaget efter det tydske, høres undertiden i daglig Tale og bemærker: Snøderi, ulovlig Fordeel.

Jurer, v. n. imperf. jurede. sup. jurat. Begaaer Jur.

Jureri (et) n. f. Den Gjerning at jure; it. det samme som Jur.

Jvader, v. a. imperf. jvadede. sup. jvadet. See vader i.

Jvæster, v. a. imperf. jvæstede. sup. jvæstet. See væster i.

Jvæver, v. a. imperf. jvævede. sup. jvævet. [Af i og væver.] Det samme som indvæver. En kunstig Tegning var jvævet Tøiet med Guldbraad.

Jvenurt (en) n. f. Et Navn paa Planten rødprykket Rortsløbe. *Teucrium Chamæpitys* L. Fl. D. 733. (Langebek.)

Jver (et) n. f. See Jver.

Jver (en) n. f. [Svec. *Jfver*. Germ. *Eifer*. Isl. *afr*, *calidus*, *æstuosus*; yfr. *iratus*.]

1. Heflighed, Midklærhed, hoorned man enten forsværer og antager sig, eller afstyver, fordsømmer, glendriver en Ting. Han taler Religionens Sag med megen Jver. Hans Siel var giennemtrængt af en helig Jver. Han sagde ham imod med megen Jver. "Jver er en Folge af Meislerdighed; Hidsighed af Overiselse." (Epo-ron.)

2. Heflig Sindssvælgelse, Hidsighed, Brede, Harme. Det satte ham i stærk Jver. (Er ikke meget brugeligt.)

3. Deraf de sammensatte Ord:

a) **Jverfuld**, adj. Som viser megen Jver, som med Heflighed antager sig eller strider imod en Sag.

b) **Jversot** (en) n. f. Midklærhed, Skinsyge, Jversyge, en Mandes Værgelse og Brede over sin Elskedes eller sin Kones Utroskab. (Moisb.)

c) **Jversotig**, adj. Som er midklær over sin Væ, som midklær sin Kone

eller sin Elskede for Utroskab; n. iversyg. (Moisb.)

d) **Jversyg**, adj. Hos nogle Ry- samme som iversotig.

e) **Jversyge** (en) n. f. Det samme Jversot.

Jversættelig, adj. [Af iversk] Som kan udsædes, iversættes; bri- Stand.

Jversættelse (en) n. f. [Af iversk] Den Gjerning at udsæde eller sætte i Udsæelse, Guldbringelse, Guldsæelse, brydelse. Planen lagde han selv, men lod dens Jversættelse til andre

Jversætter, v. a. imperf. iversatte iversat. [Af i, Værk og sætter.] ter i Værk, bringer i Udsæelse, noget, man har foresat sig; opfølde- ningen, fuldbryder. At iversæt Planer, Beslutninger, sit Forsæt. som for at iversætte det, som var Han var hastig til at beslutte, men at iversætte.

Jvikler, v. a. imperf. jviklede. jviklet. [Af i og vikler.] Det som indvikler.

Jvinder, v. a. imperf. jvandt. sup. det. partic. kvunden. [Af i og v] Det samme som indvinder, men brugeligt.

Jvirter, v. a. imperf. jvirkede jvirket. [Af i og virker.] Bringel ved at virke eller væve, indvirker, med jvirkede Blomster.

Jvoper, v. n. imperf. jvopede. partic. [Af i og voper.] Groer ind i, i hinanden, groer sammen med. Diffi- ere saaledes jvopede, at man ha- stighed ved at stille dem ad.

Jvrer, v. n. imperf. jvrede. sup. [Af Jver.]

1. Viser sin Jver, handler med Mid- klær for eller strider imod nog- Heflighed og Midklærhed. Han jvre for Død og Meislerdighed. "Se- rind jffrede nu for de Svenske deri-

heltfeld E. 1. p. 28. "Han har
et meget haardt imod Biernes Bestie:
rind B... Fletscher om Blad. S. 432.

2. **Iv** er sin Bredde, gjør sig bred, er hidfig,
heftig. Han ivrer for ingen Ting. Hvad
er det du ivrer over?

3. **Iv**rer sig, recipr. [Germ. Sich ereis
fer n.] Bliver heftig, tager sig noget nær.
Han ivrer sig for ingen Ting. (Moth.)

Ivrig, adj. [Af Ivre.]

1. Som viser sin Ivrigighed, nidkær, som
med Heflighed og Ivre tager sig af en Ting.
En ivrig Religionens Ven. Han er en
ivrig Beskytter af de Ulykkelige og For-
trængte. At være ivrig for Statens Bed-
ste. "En hidfig Mand er den, som søres
til sit Viemod af Drift; en ivrig Mand
derimod søres dertil af Virksomhed, an-
tændt ved Overbevisning." (Sporon.)

2. Bred, hidfig, heftig, opbragt. Et iv-
rigt Sind, et ivrigt Hoved. Han kan let
blive ivrig for ingen Ting. At gjøre een
ivrig.

3. Elterig, som gjør noget med Flid og Alvor,
En ivrig Tilhører. Det er hans ivrige
Ønske.

Ivrigen, adv. [Af ivrig.] Med Ivre og
Heflighed, alvorligen, indfærdigen. Iv-
rigen at tale om noget. Han bad meget
ivrigen derom.

Ivrigighed (en) n. f. [Af ivrig.]

1. Nidkærhed, Varme, ivrig Bestræbelse.
Hvad han foretager sig, det gjør han med
Ivrigighed. Han drev med Ivrigighed paa
Sagens Fremme. "Ivrigighed er ofte en
stille Dyd, Hidfighed altid en lybende Sinds-
besættelse." (Sporon.)

2. Hidfighed, Heflighed. At gjøre noget
i Ivrigighed. Han ved ikke at styre sin
Ivrigighed.

Iyde (en) n. f. pl. **Iyder**. [Sv. Iute. For-
modentlig af Jote eller Gothe.]

1. Een som er født i Jylland, har hjemme i
Jylland. Der findes Iyder i alle Lande.
En ram Iyde. Vi ere alle Iyder for
vor Herre. Ordsp.

2. **Torre Iyder** kaldes de vindtorre Silb,
som komme fra Jylland. "Naar dig nogen
Karper byder, og du faaer kun torre Iyder...
Wessel.

3. **I Sammensætninger:**

a) **Iydebatte** (en) n. f. [See Batte.]

En raa Iyde, som ei har været iblandet
Folk. Det er ret en Iydebatte. (Moth.)

b) **Iydedreng** (en) n. f. En Dreng eller
ung Karl fra Jylland.

c) **Iydekarl** (en) n. f. En Karl fra
Jylland, en jydsk Karl.

d) **Iydefiærling, Iydekone** (en) n. f.

1. En jydsk Kone, en Kvinde fra Jyl-
land.

2. **Iydefiærlinger, Iydekoner**, pl.
Kaldes Flynder: Arten: *Clatten*
(*Pleuronectes Flesus* Linn.) See
Iyng.

e) **Iydeløgn** (en) n. f. En stor og ufor-
staaet Løgn. (Bruges meest i Norge.)

f) **Iydepige** (en) n. f. En Pige fra Jyl-
land.

g) **Iydepotte** (en) n. f. Et Slags sorte
Leerkar eller Potter, som forfærdiges i
Jylland, især i Nærheden af Varde.

h) **Iydekræp** (en) n. f. [Korsf.] En
Iydes Præst og store Ord.

i) **Iydestromper**, n. f. pl. Uldstrøm-
per som bindes i Jylland, især i Ham-
merum Herred og Omegne, og i Mæng-
de udføres detsfra.

m) **Iydevid**, (et) n. f. Kaldes under
tiden dansk Brændeviin i Norge, fordi
det vrider i Maven. (Langebet.)

Iyder, v. n. [Af Iyde.] Dette Ord
forekommer i Peder Paars, og bemærker der:
brauter, gjør store Ord. "Jeg iyde vil,
og prale."

Iydst, adj. & adv. [Af Iyde.]

1. Som er fra Jylland, hører til, vedkom-
mer Jylland. Iydst Uld, iydste Strøm-
per, iydste Viger. Den iydste Lov kaldes
den Landslov, som Waldemar II. udgav,
som det menes, Aar 1240, og som blev
giældende i Jylland og Spen.

2. **Iydst**,

2. **Jydsf**, bruges absolute og som Substant. om den jydske Dialect, det danske Sprog, som tales i Jylland. Naar han taler sit Jydsf, kan man neppe forstaae ham. Det er godt, brebt Jydsf.

3. **Adverbialiter**: Som en Jyde pleier, efter Jyders Blid. Han taler ganske jydsf. Det er ret paa sin jydsf.

Jyf (et) n. l. Det samme som Juf. At give et Jyf i Lommen. (Brugeligt i Jylland.)

Jypling (en) n. l. En Fugl, som horer til Sneppefamilien. Scolopax. (Norb.)

Jype, n. l. Kalder i Norge de røde Bær, som voxe paa Hjebentornen eller det vilde Rosentræ. Rosa canina. Usmindelig Rose. Fl. D. 555. (E. Jensens norske Ordsaml.)

Jyppling (en) n. l. [Udtalen er paa sine Steder nærmere Giuppling.] Et norsk Ord, som bruges søndensfjelds, og oprinde: ligen bemærker en Dreng paa 8/12 Aar. Det bruges ogsaa om en uersfaren Yngling; ligeledes som et haanligt Ord om en Gron: skilling, et ungt, uersfarent Menneske, der af Indbildskhed siltager sig Eldres Rettig: heder. I denne Bemærkelse forekommer det i Zeckij's Værker 1 Saml. p. 217.

Jysset eller jøsset, adj. Kalder en Farve, som er imellem hvidt og sort, graa, askefarvet.

Et jysset Haar. (Norb. Langebøl.) Høres endnu ofte paa Landet, og bruges om Dødd, som er blaffet eller har en ublid Farve. En jysset eller jøsset Ro.

Jytte (en) n. l. See Jyde. "Der kom en Jytte af Sønder: Jylland..." (I en gammel Vise.)

Jyv (et) n. l. [Norsk.] Et Baal, som antændes af Lyng eller Træ, ved hvis Røg Creaturene menes at blive befriede fra Udsi. (Hallagers Norske Ordb.)

Jyvrebrist, n. l. Et norsk Navn paa Planten Blaa Andromeda. Andromeda coerulea. Linn. Fl. D. 57.

Jyvremaal (et) n. l. Kalder i Norge et Slags guul Træmos. Hyssegul Støvskorpe. Byssus candellaris. Linn. Fl. D. 899.

Jyvre, n. l. [Norsk.] En Jetteqvinde, Trold: qvinde; et Navn, som Almuen paa disse Steder i Norge af Overtro giver Biergjens: tens eller Biergtroldens Kone. See Jutte. Paa andre Steder kaldes hun Aldri, Juvre og Jura.

Jyvrilling, n. l. [Norsk.] Af Jyvre og Kline eller Klining: paa smurt Blodbrod.] Slags Skifersteen. Kalder saa af den nor: almus, fordi Jyvre Kal have oversmurt med Smør. (Hallagers norske Ordb.)

R.

R er det tiende Bogstav i det danske Alpha-
bet, og svarer til *R* (Raun eller Gann) det
flette Bogstav i Runealphabetet. Skionde
haardere, nærmer det sig i Lyden til *G*,
som har optaget dets Plads i endeel Ord,
der fordmum skrives med *R*, og tildeels endnu
skrives saaledes i det islandske og svenske
Sprog; for Ex. Rige, fordmum Rike;
Dug, Duff; Sprog, Sprok. I
ældre Tider brugtes i danske Skrifter *ch* og
ff istedet for det dobbelte *R*, hvilket nu er
affaaret. Vi skrive nu ikke, istedet for
icke eller icke. *R* bruges i Almindelighed
ikke foran *u* eller *v*; men i sammes Sted
det af det latinske Sprog optagne, og egent-
lig overflodige *Q*. Saa bruges og i endeel
Ord af fremmed Oprindelse det latinske *C*
med lige Lyd som *R*, for ved Consonanter
og Vocalerne *a*, *o* og *u*. I Henseende til
de fremmede, i vort Sprog optagne Ord,
kan anmærkes: at de rigtigst skrives med
R, naar de ere af græsk Oprindelse, og i
dette Sprog skrives med *K*; derimod bruges

rettere *Ch* i saadanne Ord, som i det Græ-
ske skrives med *χ*.

Raa (en) n. s. pl. **Raer** [Isl. Kioi; efter
Bornholmernes og nogle Nørstes Udtale
Raie. Angl. Ka. Scot. ka, kae. Belg.
et Allemann. ka. Gall. jeay. Navnet
Raa udledes især af den Lyd, som Fuglen
giver fra sig.] Navnet paa en Fugl af Krage-
slægten, *Corvus Monedula* Linn., der ogsaa
kaldes Allike, Allikekrage. Raa giver
Skarn for Føde, og: fød Raa, og hav
Skarn igjen, ere af Peder Rolles Ordsprog.
Deraf:

Raa-Allike (en) n. s. Dette Navn gives Raaen
i Hornemanns Skrift om Stuefuglene S. 36.

Raalund (en) n. s. En Lund, hvor mange
Raaer opholde sig. (Langeslet.) Deraf Raa-
lundsborg, nu Rallundsborg.

Raabbel og **Raabler**, see **Robbet** og
Robler.

Raabe (en) n. s. [Sv. Råpa. Germ. Rappé.
Hos Hesychius bruges *καππαλία* om Fruens
timmerklæder, og i Middelalderens Latin

capæ, baade om Mandfolks og Fruentimmers Overkiortel.]

1. Et kort Klædebon, oftest uden Ermer, som for Varme Skjold tages over de andre Klæder. Efter Roth var Kaabe et Klædebon, som naaede til Knælen, og som baade Mandfolk og Fruentimmer laae med om Ratten, og Kvinder bare om Dagen. En tynd, en pialtet Kaabe. At tage Kaaben om eller paa. At gaae med Kaabe. At sidde med Kaaben paa. At skjule noget under sin Kaabe.

2. Figurligen: At skjule noget med Kierligheds Kaabe: bære over eller see igiennem Fingre med noget. "Under venlige Svoger, Kabs Kaabe swig hannem." Vedels Saxo S. 19. (Vi bruge nu Ordet Maske i lige Betydning.) At sætte en Kaabe paa noget: besmykke (Roth): at bære Kaaben paa baade eller begge Skuldre eller Armer; item: at skjære Kaaben efter Veiret, eller vende den efter Vinden, betyder: at rette sig efter Tiderne, at holde med dem, man er hos, eller den, som mest formaaer. Saaledes sit Paulus Elia fordom for sin Ustidigheds Skjold Naavn af Povet Wendekaabe. (See Kappel.) Dyd er Danneqvindens Kaabe, er et gammelt Ordsprog. Ofte er deilig Hjerter under reben Kaabe. (P. Lølle.)

3. Sammensætninger med Kaabe:

Kaabebaand (et) n. l. Et Baand til at binde Kaaben sammen med.

Kaabedræt (et) n. l. Dræt, Underfoder, som er under eller skal under en Kaabe.

Kaabedreng (en) n. l. En Dreng, som bærer Kaaben efter sin Herre eller Frue. (Langebek.)

Kaabeflig (en) n. l. Flig af en Kaabe.

Kaabeflip (en) n. l. Flippen, den yderste Ende af en Kaabe.

Kaabefold (en) n. l. Fold, Kynke paa en Kaabe.

Kaabehægte (en) n. l. En Hægte, hvormed Kaaben sættes sammen ved Halsen.

Kaabefrave (en) n. l. Kraven paa en Kaabe.

Kaabelos, adj. Som ingen Kaabe har paa, eller ingen eier. "Hertugen mødte Kongen og gif imod hannem Kaabelos." Vedels Saxo S. 275.

Kaabeslag (et) n. l. Slaget, som er for paa en Kaabe. (Roth.)

Kaabeveir (et) n. l. Siget om Veiret, naar det er foldt eller vaadt. Det er godt Kaabeveir i Dag. (Langebek.)

Kaabegræs (et) n. l. [Rorfl.] Den Urt Alchemilla vulgaris L. Almindelig Lovesod. (Viberg) Fl. D. 693.

Kaabet, adj. pl. Kaabede [af Kaabe.] Som bærer en Kaabe, har Kaabe paa. (Roth. Langebek.) "Kaabede Dreng." Holbergs uds. Skr. XI. 275.

Kaabte (en) n. l. See Kofte.

Kaad (en) n. l. [med fort aa. Isl. Kodd. Sv. Kudde. Vestergothl. Kätte. C. Brit. Cod, Cwd. Anglof. Cod, ceod, codde, en liden Sæk, Pose. See Jhres Glossar. og Adelsung under Küssen.] Et Pjods, et Hynde. (Hiorths Beskrivelse over Guldbandsb. I D. S. 151.) Skrides ogsaa Kødde. See dette Ord.

Kaad, adj. n. kaadt [Isl. kaat, kaats. Svec. kät.] Bruges saabel i ond som god Bemærkelse.

1. Overgiven, lystig, munter, levende. En kaad Qvie. En kaad Hest. Kaad som et Lam. Kaadt Qvæg, kaldes det Qvæg, som er utæmmeligt, og ikke vil lade sig drive af Folk. (Ostersens Glossar. 421.) "Som kaade Marsvin man da saae dem valse sig." P. Paars, I B. 2 S. "Nelsons Musa nu sig kaad og kiemtsom teer, nu heel alvorlig er." ibid. 4 B. 1 S. "Herr Skammel han boer sig Ror i Ty, han er baade riig og kaad." Vedels Tragica S. 102.

2. Letfærdig, uforskammet, overmodig. Han har en slem kaad Mund. Kaade, vilde Dreng.

3. Geil, løst, vellystig. En kaad Kvinde. En letfærdig Pige kaldes ogsaa figurligen kaad Geed. Den, som er kaad i sin Ungdom, faaer gaae kroget i sin

Alberdom. Ordspr. Det Raade, hedder hos Roth Kilderens eller Clitoris. Jord, som er feet og bærer overskødig, kaldes Raad eller geil Jord.

4. **Figurligen:** skarp. En Raad Kniv (Hjensl.) End videre bemærker Raadt Jern, efter Roth, Jern, som er smidigt, og lader sig godt arbejde; og Raadt Bl det samme, som stærkt Bl.

5. **I Sammensætninger.**

Raadenet adj. Som er let tilbeens, som gierne vil løbe og springe omkring.

Raadmundet adj. Som bruger mange unyttige Ord. Forskiellen imellem Raadmundet og aabenmundet er, efter Sporon: at en Aabenmundet udblaffer alt, uden Betænkning, om det bør tles eller ikke; den Raadmundede giver sin Betænkning om Alting, uden Beskyring, om det passer eller ikke.

Raadmundhed (en) n. l. Den Egenkab hos en Person, at være Raadmundet. Hans Raadmundhed kom ham dyrt at staa.

Raadmundighed (en) n. l. Det samme som Raadmundhed. "Raadmundighed og Overmod er det, hvormed din Alder mælder sig." Ohlenschlägers nord. Digte S. 350.

Raaddiet, adj. Som har letfærdige, velsigstige Dine. (Langebek.)

Raadfindet, adj. kaldes den, som er lystig, levende, overgiven.

Raadhed (en) n. l. uden plur. [af Raad.]

1. **Lystighed, Overgivenhed, Letfærdighed, Geilhed.** Raadheden har sat sig hos ham, og han er bleven mere adsladig. At gøre Skade af bare Raadhed. "Nu hist, nu her af Lyst og Raadhed sig bevægte." Frants Hansens Poetens Misbrug S. 137.

Raader, v. n. imperf. Raade, sup. Raadet. [Raaskee beslægtet med det Sv. Rafoa, Rafoa, som bruges i Værmeland.] Rorer og rager hid og did i noget; saasom rorer i Raben, rager i Høet, vender, river Høe. (Hallagers norske Ordsaml.) See Raver.

Raag (en) n. l. See Rog.

Raager, v. a. See Røger.

Raager, v. n. imperf. Raagede. Sup. Raaget. [I Lausens Skrifter knogher. Raaskee af Isl. gaa, animum attendere, og beslægtet med Riger, samt de Tydske gucken.] Riger, kikker, seer ud omkring, staaer paa Udkig. At Raage ind i Stuen, udaf Vinduet. At staae og Raage i Døren. (Det forekommer blandt andet i Lausens Postil Vinterd. Fol. 25; ogsaa paa adskillige Steder i Holbergs Comedier; men er nu gaaet af Brug.)

Raagger, v. a. [af Rog.] See Røgger.

Raagger (et) n. l. See Røgger.

Raagser, v. n. imperf. Raagsede, sup. Raagset. [Et Freqventativum af Raager. Sv. koka.] Seer og Riger tit ud omkring. (Langebek.) See Røser.

Raal (en) n. l. uden pl. undtagen i den jydsk Dialect, i hvilken det altid bruges i Fleertallet. [Isl. kál. Sv. Rål. Anglos. et c. Brit. Cawl. Angl. Cole, Colewort. Germ. Rohl. Gall. Choux. Hisp. Col. Ital. Coli. Lat. caulis, colis. Gr. καυλος]

1. Navnet paa Plantefægten Brassica Linn.
2. **I Særdeleshed:** een af de almindeligste Maadurter, Arten Brassica oleracea Linn., som giver os de forskellige Afarter af Raal, som: Blomkaal, Grønkaal, Hvidkaal, Savoikaal o. fl. At plante, sætte, hygge Raal. Raalen staaer godt i Aar. Han har begyndt i Aar at dyrke Raal i sin Have.

3. **Adskillige Planter**, som bruges til at spises lige som Raal; saasom: Svalderkaal (Egopodium Podagraria L. Fl. D. 670.) Rarvekaal (Carum Carvi Linn. Fl. D. 1091.) Klørvelkaal m. fl. Item forskellige Retter, som tillaves af Raal. Raalen er endnu ikke hakket, lavet, kogt. Vi skal have Raal til Middag. Jeg spiste Raal hos ham i Gaar. See Ordene: Langkaal, Sobekaal, Suurkaal o. fl. Skærtorsdag maa man have 9 Slags Raal, hedder det efter en gammel Huusholdningsregel, der synes at vise,

at Kaal forðum har betegnet alt Slags Grønt. (See Kaalgaard.)

4. Efter Roth: alt Grønt, som bruges til Steg.
5. Adskillige Slags Ufrud, som Markkaal, *Brassica campestris* Linn. Fl. Dan. 550. Algerkaal, Algerfennep, *Sinapis arvensis* Linn. Flor. Dan. 753. o. fl.
6. Bulderkaal kaldes paa nogle Steder i Provindserne Blandinger, som opkomme, naar man, til at aale Frøe, planter forstieklige Kaal. Afarter for nær ved hverandre.
7. Figurlige Talemaader: at gjøre Kaal paa En, af det lave Sprog, om at odervinde En, faae Bugt med En. "Gaar paa den sidste Klasse Kaal." Baggesen (Ungd. Arb. 2 D. S. 164.) Han skal ei gjøre mange Kaal fede: ligeledes en Talemaade af det daglige Sprog, naar man troer om En, som brouter, at han neppe ndretter meget. Endnu har jeg ikke seet Røgen af den fede Kaal (om den, som lover meget og holder lidet.) At æde sin gode Kaal i Roelighed. (Langebek.) Han sidder hjemme og æder sin Kaal ene (figes om den, der lever eenlig. Roth.) De søbe ikke godt Kaal sammen: de forliges ikke godt. At spytte i den Kaal, man siden selv maa søbe: at tage til Takke med det, man før har foragtet. "Den Kaal, jeg spyttede i, jeg skulde søbe selv." Wessell i Kiærlighed uden Strømper. Hvo, der har nok af Smørret, kommer noget i Kaalen; et Ordsprog om den, der rutter med Pengene. Kaal og Knur er ond Afstenskost.
8. Deraf Sammensætninger:
 - Kaalæder (en) n. l. En, som gierne og tidt spiser Kaal.
 - Kaalager (en) n. l. En Alger, beplantet med Kaal, eller som er bestemt til at sætte Kaal i.
 - Kaalagtig, adj. Som ligner Kaal eller kommer af Kaal. Her er en kaalagtig Lugt i Bærelset.

- Kaalbed (et) n. l. Et Havebed med Kaal i, eller bestemt til Kaal.
- Kaalblad (et) n. l. Et Blad af Kaal. Han er ei meer at lide paa, end et Kaalblad. Ordspr. (Langebek.)
- Kaalbruun, adj. Som er af bruunsleden Farve, liig Bruunkaal. Bruges i Mineralogien om Jøssilernes Farve. *Brassicinobrunus*. (Wab. Term. Oryctogn.)
- Kaaldag (en) n. l. En Dag, paa hvilken man pleier at spise Kaal til Middag. Kaal-dage, figer Roth, kaldes 3 Dage i Ugen: Søndag, Tirsdag og Torsdag, paa hvilke Kaal spises i borgerlige Huse.
- Kaales (et) n. l. Et Redskab, dannet som et latinsk S, hvormed man hakker eller slæmper Kaal. See Es No. 4. (Fleischers Havebog S. 157.)
- Kaalsad (et) n. l. Et Sæd til at have Kaal i, hvori Kaal sættes paa Bordet.
- Kaalsfrø (et) n. l. Frø af Kaal.
- Kaalgaard (en) n. l. Det samme, som Kaalhave. I Island bruges det næsten i Almindelighed om enhver Urtehave, hvilket vel er en Levning af Ordets gamle Betydelse.)
- Kaalgaardarve, n. l. Den Uet almindelig Hønselid, Arve, Jordarve. *Aline media*. Linn. Fl. D. 438 et 525.
- Kaalgaardsmænd (en) n. l. En, som dyrker og sælger Kaal og andre Haveurter, en Urtegaardsmænd. Olitor (Jon. Turonis Vocabular. rerum.)
- Kaalgaffel (en) n. l. Rednet paa et Insect, som hører til Ratsflugene, hvis Farve findes paa Kaalen. *Phalæna forficilis*. Wab. Cuvier. 2 D. S. 275.
- Kaalgrøn, adj. Som har en grøn Farve, liig Grøntkaalens; *prasinus*. (Roth.)
- Kaalgryde (en) n. l. En Gryde, som bruges til at koge Kaal i.
- Kaalhave (en) n. l. En Have til at plante Kaal i, eller hvori Kaal er plantet.
- Kaalhoved (et) n. l.
 1. Toppen af visse Kaalstæng, hvis Blade ligger

fig sammen i en rund, tæt Knold, lig et Hoved.

a. Figurligen: et Dummerhoved, et ensfoldigt Menneske. Han er ret et Kaalhoved.

Kaaljædsfe, n. f. Et norsk Ravn paa en Bregne. *Clangerede, Osmunde.* (Viborg.) *Osmunda Struthiopteris* Linn. Fl. Dan. T. 169.

Kaaliern (et) n. f. Det samme som Kaales.

Kaalsjord (en) n. f. God og sprød Jord, som er tienlig til at plante Kaal i.

Kaalkone (en) n. f. En Kone, som sælger Kaal. (Langebek.)

Kaalkurv (en) n. f. En Kurb til at bære Kaal i.

Kaalsøg (en) n. f. Røvet paa et Slags Isøg, som bruges til Kaal. *Pibelsøg, Allium fistulosum* Linn. Wild Isøg (*Allium oleraceum*. Fl. Dan. T. 1456) bærer og saa dette Ravn.

Kaallugt (en) n. f. Lugt af Kaal eller af Kaalsod. Her er en stem Kaallugt i Stuen. (Langebek.)

Kaalluus (en) n. f. Et lidet hvidt Ukre, som æder Kaalen, medens den er spød. *Aphis Brassicæ* Linn. See Jordloppe. (Langebek.)

Kaalmand (en) n. f. En, som dyrker og sælger Kaal. Hos Kaalmanden i Maanen — siges for at betegne et Sted, som ei er til. (Noth.)

Kaalmarked (et) n. f. Et Sted, hvor Kaal og andre Madurter salpdes offentligen. (Noth.)

Kaalmarv (en) n. f. Den midterste bløde Deel i Kaalstokken.

Kaalorm (en) n. f. Larven af en Sommerfugl (*Papilio Brassicæ* Linn.), som opholder sig paa Kaalen og afæder dens Blade. Germ. Kohlraupe.

Kaalplante (en) n. f. En ung Plante, opkommen af Kaalsæd, som forplantes eller henflyttes i anden Jord, for at væge de bedste. Jeg har kjøbt to hundrede Kaalplanter af Gartnere.

Kaalpotte (en) n. f. En Potte til at fuge Kaal i.

Kaalrabi (en) n. f. plur. som fing. En Afart af den almindelige Kaal, hvoraf der gives to Slags: Kaalrabi over Jorden (*Brassica oleracea gongylodes* Linn.), som sætter en hovedformig Stængel over Jorden; og Kaalrabi under Jorden (*Brassica oleracea Napobrassica*) med hovedformig Stængel under Jorden.

Kaalrod (en) n. f. plur. Kaalrødder. Roden af Kaal.

Kaalroer, n. f. plur. Saaledes kaldes Kaalrabi af nogle. (Fleischer's Hævedøg S. 117.)

Kaalsaft (en) n. f. Den Saft eller Vædske, som Kaalen indeholder, som sanderstaarne Kaalhoveder gide.

Kaalsmag (en) n. f. En Smag af Kaal eller som ligner Kaalens.

Kaalsod eller Kaalsaad (et) n. f. uden pl. En Suppe af Havregryn og Vand, som den hakkede Kaal koges i. "De gaffve hannem Rugbrød, fuldt af Saade og Rild, oc Kaalsaad derpaa." *Hvitfeldts Historie om Jens Grand Kol* 3.

Kaalspire (en) n. f. Et Skud af en Kaalrot.

Kaalstage, (en) n. f. Det samme, som Kaalstikke, Kaalstof.

Kaalstof (en) n. f. Den tykke Stængel, hvorpaa Kaalbladene sidde. Hans Been ere ikke tykkere end Kaalstoffke. Blad saa Kaalstof, at den kan andenfinde groe. (P. Rolfe.)

Kaalsuppe (en) n. f. Det samme som Kaalsod; item enhver Suppe kogt paa Kaal.

Kaaltæge (en) n. f. Et Slags Insecter af Tægeslægten, *Cimex oleraceus*. (Wads Overs. af Cuvier. 2 D. S. 245.)

Kaaltop (en) n. f. Toppen af en Kaalplante eller et Kaalhoved. (Phyf. oekon. Bibl. VI. S. 318.)

Kaaltrø (et) n. f. Et Trø, hvor der sælges Kaal og andre Madurter. (Langebek.)

Kaal (en) n. l. En Risp at spe Skoe med. (Moth.)

Kaalbette, see **Kolbette**.

Kaald, adj. see **Kold**.

Kaale, n. l. En norsk Benævnelse paa Planten *Campanula latifolia* Linn. Breddbladet Skofte. (Viborg.) Fl. Dan. T. 782.

Kaalst, adj. [af Kaal.] Det samme, som kaalagtig. En kaalst Lugt.

Kaane (en) n. l. [norsk.] En Spaan efter Kniven eller Høvlen. (Hallagers Ord-saml.)

Kaaphlomme (en) n. l. En Plante. *Centaurea Jacea* Linn. Flor. Dan. T. 519.

Kaappegæs (et) n. l. Den Urt almindelig Løvesod, *Alchemilla vulgaris* Linn. Flor. Dan. 693. See **Kaabegæs**.

Kaar (et) n. l. plur. **Kaar**. [Sv. anteqv. for. Isl. for.]

1) I Sing. Valg, Magt eller Tilbedelse efter egen Villie at kunne vælge. Du har Kaaret, Du kan tage, hvad Du vil. "Det skal stande udi hans Kaar." Chr. III. Reces Art. 69: "oc gaf hannem Kaar, enten han vilde lade sig døbe, eller han vilde strax døe." Clausens n. Kron. S. 143: "han gav dem Kaar, at de maatte vælge." Bedels Saxo S. 416: "han tog selv det første og undte Svend det andet og Rind det tredje Kaar." ibid. S. 346.

2. I plur. Tilstand, Forsatning, Vilkaar, Omstændigheder. Hans Kaar ere ikke meget gode, ere maadelige, slette. Han har onde Kaar. Mine Kaar forværres Dag fra Dag. At forbedre sine Kaar. "Gud trøste den, der haver Kaar, som alle ere slette." Keenberg i D. S. 312.

3. Forskiel. Der er Kaar paa at tale og skrive. (Jydsk.)

Kaar (en) n. l. [maaskee istedet for Karre eller- dog beslægtet med dette Ord.] Et Slags Hiulvær, forsynet rundt omkring med en Karm. Kaldes ogsaa en Styrte. (Riber Stift.)

Kaarde (en) n. l. [Sv. Kåre. Isl. Hior. Moeslog. *Hairus*. Ungar. Kard.]

1. Et Sværd af forskiellig Dannelsse. En blank Kaarde. At trække Kaarden. At stikke Kaarden i Skeden. At gaae med Kaarde. Han har Kaarde ved Siden. At løbe En ind under Kaarden. At erobre en Fæstning med Kaarden i Haanden, : med Storm. Den ene Kaarde holder den anden i Skeden. Ordspr. d. e. Den ene Magt veier op mod den anden. "Hvor vil den Kaarde hen med den Dreng?" siges i Skiemt, naar en ung Person har faaet en stor Kaarde paa.

2. I Særdeleshed et lige Sværd modsat det krumme eller Sabelen. Han vilde hellere hugges med Sabel, end segte med Kaarde. En trefantet Kaarde. I Høfforg bruges sort eller anløben Kaarde.

3. Figurligen bruges Kaarde til at betegne Krigsstanden, saasom: at komme frem ved Kaarden : at komme til Væge og Værdighed ved Krigsstanden. Een valgte Kaarden, en anden Vogen, : den ene slog sig til Krigsstanden, den anden til Studeringer.

4. Sammensætninger med dette Ord.

Kaardebaand (et) n. l. Det Baand, som er bundet om Kaardefæstet, og hvori Kaardebussen hænger. (Moth.)

Kaardebalg (en) n. l. Skeden, hvori Kaarden glemmes.

Kaardeblad (et) n. l. Bladet eller Klingen af en Kaarde.

Kaardedust (en) n. l. En Dust af Silke, Guld, eller Solotraad, som bæres til Udmærkelse i Kaardefæstet, især af Officerer.

Kaardefæste (et) n. l. Den øverste Deel af en Kaarde, hvori Klingen er sat fast; Kaardebæste, Kaardegreb.

Kaardeflade (en) n. l. Den flade Side af en Kaardeklinge. At slaa En med Kaardefladen. (Lungebek.)

Kaardegehæng (et) n. l. Det Bælte eller Hælsstierf, hvori Kaarden hænger. (Moth.)

Kaardegæs (et) n. l. Et norsk Navn paa en

- Plante af Irislægten, Iris Pseudacorus.**
Linn. Fl. Dan. T. 494.
- Kaardegreb (et) n. f.** Det samme som Kaar-
defæste. (Noth.)
- Kaardefæste (et) n. f.** See Kaardefæste.
- Kaardekarl (en) n. f.** Bruges i Stiemt om
et ungt, især ikke fuldvorent, Menneske,
der har faaet Kaarde paa.
- Kaardeflinge (en) n. f.** Det samme som
Kaardeblad.
- Kaardeknap (en) n. f.** Den øverste runde
Knap eller Klod paa et Kaardefæste.
- Kaardeleg (en) n. f.** Leg med Kaarden; og
figurligen: Strid, Fægtning med Sværd
eller Kaarde. (Langebek.)
- Kaardeod (en) n. f.** Spidsen af Kaardeflin-
ge, Sværdod.
- Kaardeplade (en) n. f.** Den Plade, som
fodder forved Grebet paa en Kaarde.
(Noth.)
- Kaardestede (en) n. f.** Det samme som
Kaardebalg.
- Kaardestag (et) n. f.** Et Stag, som gives
med en Kaarde.
- Kaardestidse (en) n. f.** Det samme som
Kaardeod.
- Kaardestik (et) n. f.** Et Stik med en Kaar-
de. Kaardestik er værre, end Sabelhug.
- Kaardesting (et) n. f.** See Kaardestik.
- Kaardestød (et) n. f.** Et Stød med en
Kaarde.
- Kaarder, v. a. imperf. kaarde, sup. kaar-**
det [af Kaarde.] Slaaer, hugger med en
Kaarde. At kaardes bruges som et v.
neutro-pass. om at sætte og slaas med
Kaarde. (Noth. Langebek.)
- Kaare (en) n. f.** [Norst.] Spaan, som hug-
ges af Træ. Bruges og collect. Hent
mig noget Kaare at lægge paa Ilden
[Nordenfjeldst.]
- Kaarel, n. f.** Et norsk Navn paa Planten
Gyldenlaf Hjørneklap, Erysimum chei-
rantoides. Linn. Fl. d. T. 923. (Viborgs
Plantenaavne S. 136.)
- Kaarelse (en) n. f.** [af Kaarer.] Sierningen
at kaare, eller vælge, Valg, Udkaarelse ic.
- Magten at vælge. "Kaarelsen stod til ham."
Wedels Saxo S. 49.
- Kaaren, adj. partic. [af Kaarer.]** Valgt, ud-
valgt. Snarere svige de Kaarne end
de Baarne. Et gammelt Ordsprog, der
sigter til at tillægge Forbindelsen imellem
Mennesker ved Gudselen større Kraft end
den, som man ved frit Valg kommer udi.
- Kaarer. v. a. [Norst. Sv. fära. Maaskee**
af Isl. hior, en stor Kniv eller Kaarde.]
At hugge eller siære i Træ.
- Kaarer, v. a. imperf. kaarede, sup. kaar-**
ret, part. pl. kaarede, og seldnere kaarne.
Skrives og i ældre Skrifter for: [Sv. fö-
ra. Isl. föra. Germ. kurren. Saxon.
koren.] Valger, udvælger. "Høther bleff
kaaren til Konge i Danmark." Wedels
Saxo S. 40. "Ung Adelskøn paa Tinge
stod, til Konge skal han kaaret være."
(Thaarup.)
- Kaarerige (et) n. f.** [af Kaarer og Rige.]
Et Rige, hvor Kongen vælges, Valgrige
(hvilket nu er mere brugeligt.) "Hand gjorde
Danmark til et Arffuerige, som her til
Dags haaffde været et Kaarerige." Wedels
Saxo S. 422.
- Kaarfryste, n. f.** Det norske Navn paa en
Siv-*Art, Juncus pilosus* Linn.
- Kaars (et) n. f.** See Kors.
- Kaas (en) n. f.** uden pl. [Sv. fös, fösa.
Gall. conrs.] Skrives ogsaa Cours.
1. Den Bei eller det Strøg i Søen, som et
Skib seiler, for at komme til et vist bestemt
Sted. Vi seilede en seil Kaas. De toge
seil af Kaasen. Det var ikke Kaasen til
England.
2. Figurligen: enhver Gang, Streg, Gort
og Strækning i Almindelighed. Han gif
sin Kaas; han gif sin Bei, gif bort. Lad
ham seile sin Kaas! At løbe, romme sin
Kaas. At bringe En paa den rette Kaas.
Han var paa en gal Kaas. "Han lod
ham fare sin Kaas." Hvitseld i D. S. 91.
"Kaar-jeg har faaet mit Pas, saa vandrer-
jeg min Kaas." Peder Paas IV B.
3 S. "Da du kan selv, saa let din Kaas

- til Læbets Rende." (Jacobi Fors. i de fl. Vidensk. 8 Stk. S. 264.)
- Kaas** (en) n. l. Kalbes et Kaar (hunnen blandt Kaarene) i visse Egne af Norge, hvortilmod Lammet kaldes Gimmerlam. (Strøms Søndm. S. 150.)
- Kaas**, **Kaars** eller **Kos**, n. l. [Norsk]. See **Rose**.
- Kaas** (en) n. l. Et ydte Ravn paa Planten *Agrostis Spica venti* Linn. Flor. Dan. T. 853.
- Kaasegræs**, n. l. En Art Løbefod, *Alchemilla vulgaris* Linn. See **Kaabe-græs**.
- Kaaser**, v. n. [Norsk] Sukker.
- Kaaser** eller **Koster**, n. l. plur. Smaa Hobe af Kviste og Grene, som falde i Braater i Norge, og brændes til Aske; hvorudi saaes Kug. (Bränniche.)
- Kaast** eller **Kost** (en) n. l. Et vist Antal Bord, som af een Mand stæres paa Gaven, og udgjør 3000 Stykker. En vis Mængde Kulved, almindelig 5 Alen lang, som i Norge hugges til Milerne, og med Rod, enden frydsøis oplægges i Skoven til tre Alens Høide. Af flere saadanne reises Kulmiln. (Bränniche.)
- Kaaster**, n. l. plur. See **Koster**.
- Kaat** (et) n. l. Et lidet Kammer. See **Kot**. (Wilkes og Hassagers Ordsaml.)
2. Navnet paa en Svampeart, *Boletus suberosus*. (Topogr. Journ. for Norge 14 B. S. 68.)
- Kaave** (en) n. l. See **Kove**.
- Kabale** (en) n. l. See **Labale**.
- Kabaleie**, n. l. (Urt.) See **Kabeleie**.
- Kabbe** (en) n. l. [Norsk.]
1. En tyk Kiøle eller Tommeskote. (Landsk. S. Skr. 2 D. S. 652.)
2. Et lidet Stykke Træ med tre Huller i, af hvilke det Vælempste er giennebrøget med et Stykke Løb, som bruges til at holde Seilets nederste Deel fast til Masten. (Strøms Søndm. S. 408.)
- Kabe** (en) n. l. Et Tegn, som sættes i Indløb til Havne, for at Skibene ei skulle løbe paa Grund; og (efter. Langedal) bestaaer af et Træ med Grenene paa.) See: den vel instruerede Skipper S. 173. 175.
- Kabel** (et) n. l. [Norsk]; funis: *καμυλος*. Jst. Kadall.] Et tykt Løb. See **Cabel** med sine Composita: **Kabelgarn**, **Kabels længde**, **Kabelstreb**, **Kabeltrum**, **Kabelstov**; skrives rigtigere med K.
- Kabelanker**, n. l. pl. [I gemeen Talebrug.] Hemmelige Friere, Vællere i Smug. Hun har sine Kabelanker. (Langedal)
- Kabelaring** (en) n. l. See **Cabelaring**.
- Kabelatrulle** (en) n. l. Et Skib: opret (vertical) staaende Ruller, for at vise Kabelaringen fri for Pomper.
- Kabelarfeising** (en) n. l. Korte Stykker Løb, flettede af Garn, som tages af Antertovet og Kabelaringen, naar Anteret skal lottes. (Løpsmænd.)
- Kabelaup**, n. l. Et norsk Navn paa Planten: Almindelig Løvetand, *Leontodon Taraxacum* Linn. Flor. Dan. 374.
- Kabelei** eller **Kabeleie** (en) n. l. Navnet paa Planten Eng-Kabeleie, *Caltha palustris* Linn. Fl. Dan. 668. (I Gøtting. Land Kablinger.) Den Urt europæisk Vildeblager (*Trollius europæus* Linn. Fl. Dan. 133) bærer ogsaa dette Navn.
- Kabelgat** (et) n. l. [af Kabel og Gat.] Det samme som **Kabeltrum**.
- Kabelsaaer**, v. a. imperf. **Kabelslog**, sup. **Kabelslaget**, **Kabelsaaet** [af Kabel og slatter.] Saaer Løvbort saaledes, som til Antertov er brugeligt, hvilket bestaaer af 9 Tokter, istedet for at almindeligt Løvbort slaes af tre.
- Kabeltegn** (et) n. l. Et kort Stykke Løb, hvis Garn ere adskilte eller oplydsede; item: et Redskab, der til Skibs bruges til at reengjøre og afstørre Dækket. Derfra overføres Ordet til det lidet Redskab, hvormed Kridt afskiles ved Spillebordet, og udtales da oftest **Kabtegn**.
- Kabepenge** (en) n. l. collect. [af Kabe og Penge.] Afgift, som betales af indseilende Skibe, for de i en Havn eller et Indløb

udlagte Kaber. (See Rescr. af 23 Junii 1792 og 29 Aug. 1796.)

Kabinet (et) n. f. See Cabinet.

Kablaken. See Kaplaken.

Kabler, v. n. (Svafensord.) See Kobler.

Kabliou (en) n. f. (af det Hollandske *Kabeljau*.) See Cabliou.

Kablinger, n. f. (Plantenaad.) See Kabelseie.

Kabrete (en) n. f. [Morsk af Kafe (Kage) sammentrukket Ka og Brete, af breder.] Et Slags tyk Belling, der bruges ligesom Nyssebrum, deels for sig, deels istedet for Surt til Rug, eller Havrefage. (Jensens n. Ordsaml. Villes Bestr. over Silsejord S. 192).

Kabuds (en) n. f. See Cabuds.

Kabudskaal (en) n. f. See Cabudskaal.

Kabys eller Kabysse (en) n. f. [Sv. Kabysa. Belg. Kabys.] See Cabysse; men skrives rettest med K. Deraf:

Kabyskiedel (en) n. f. pl. Kabyskiedler. En stor Kobberkiedel, hvori Skibsmaden koges.

Kabysrør (et) n. f. Et Jernrør, som gaaer op fra Kabysen paa Dækket, for at lede Røgen ud.

Kadet (en) n. f. See Cadet.

Kæde (en) n. f. (catena.) See Kiæde.

Kæde (en) n. f. obsol. [af kaad. Sv. Kåte. Island. *kæti*, af *kátr lætus*.] Kaadhed, Lystighed. "Liden Kæde giver stor Skade." Vedels Tragica S. 131. "Mig driver ingen Lyst eller Kæde til denne Reise." Clausens n. Krøn. S. 651 og 737. Det gamle Ordsprog: Fattig Mands Kæde haver mangen Ulæde: "naar den Fattige faaer Glæde, veed han ei at stikke sig deri." (Moth.) (Ordet er endnu brugeligt i Byen.)

Kæge (en) n. f. [Sv. Kefe. Cambro Br. Ceg. Belg. Kaek.] Høres undertiden i Almuesproget istedet for Kiæde.

Kæger, v. n. obsol. [af Kæge.] Sætter Hovedet frem.

Kæglen (en) n. f. [af kægler.] Sierningen at kægler. Den Kæglen fik aldrig Ende.

Kægler, v. n. imperf. Kægledes, sup. Kæglet. [Sv. Kåbbla, Kåpa, af Kæge eller Kogler. Bruges næsten altid som et v. neutro-pass. See Kiægler.] Stiænder, bruger Mund, mundhugges, fremfører unyttig Snak. At kægler om ingen Ting. Jeg vil ikke kægles længere med dig. De kægledes uophørlig undervejs. Altid har de noget at kægles om.

Kægler (en) n. f. [af v. Kægler.] En, som gjerne vil kægler.

Kægleri (et) n. f. Det samme som Kæglen.

Kækker, v. n. See Kiækker.

Kælen, adj. See Kiælen.

Kælver, v. n. imperf. Kælvede, sup. Kælvet. [Af Kald. Anglos. *callian*. Germ. Kälben, Kälbern.] Føder, faaer Kald; siges om Koen, og af Jægere om flere Arter af Hiorteflagten. Koen Kælvede, har Kælvet i Rat. See Kælver.

Kælvetid (en) n. f. Det samme, som Kælvetid.

Kæmmekam (en) n. f. [af Kæmmer og Kam.] En Kam med tætte Tænder, til at kæmme med, forskiellig fra Redekam.

Kæmmelse } en n. f. [af Kæmmer.] Sierning
Kæmmen } ningen at kæmme. (Langebek.)

Kæmmer, v. a. imperf. Kæmmede, sup. Kæmmet [af Kam. Sv. Kåmma. Anglos. *camhan*. Germ. Kåmmen. Lat. *comere*, af *κομν*, *coma*.]

1. Reder Haaret med en Kam. At Kænime Haaret op, tilbage, ned i Panden. At Kænime en Paryk. At Kænime Hestens Man. At Kænime sig, rede sit Haar. Figurligen: "Men strax med pindet Hare de madre Klumper Kæmmer." Virg. Georg. af Kavn S. 6. I almindelig Talebrug Kiælnes man imellem at Kænime og rede; det første sker med en tæt Kam eller Kæmmekam, for at rense Hovedet; det sidste med en viid Kam eller Redekam, for at bringe Haaret i Løse. Ratten siges at Kænime sig imod Regn, naar den med Hoden stryger sig over Ørene. (Moth.) Han er

faa sum, som Fruer havde kæmmet hans Haar. Ordsp. hos Langebek.

- 2) At kæmme Uld, at rede Uld med en saakaldet Uldkam.
- 3) Figurligen: at prygle, give Hug. At kæmme een af. At kæmme eens Lokker tilgavns. At kæmme een med Borgstuekam: fare med Haanden i Hovedet, ruske i Haaret. (Moth.)
- 4) At sæie et Godstykke og en Tørfod i hinanden; coagmentare. (Moth.)
- 5) Kæmmer efter, kæmmer igien, kæmmer paa ny og med mere Omhyggelighed. Varnets Hoved maae endnu engang kæmmes efter.
- 6) Kæmmer igiennem, kommer ret til Bunds, til Hovedbunden.
- 7) Kæmmer om, kæmmer paa ny, gjentager Kæmningen.
- 8) Kæmmer ud eller udkæmmer, reder Haar; som har været flettet, eller paa anden Maade sammensøiet. At kæmme sin Pidsk ud. At gaae med udkæmmet Haar. It kæmmer frem. At kæmme Haaret ud i Ansigtet.

Kæmmer, Kæmmerer, Kæmmererer, og faa Kæmner, og i Goldings Etymol. lat. Kemler (en) n. l. [Af Lat. B. *camerarius*. Al. *chamerer*. Germ. Kämmerer.] En Embedsmand, som forestaaer en offentlig, dog ikke hele Statens Kasse, eller en fyrstelig Person's Hoffstats Kasse, især den, der har med en Riidskabs Indtægt og Udgift at gjøre. Kæmmer ved Øresunds Soldkammer. Dronningens, Arveprindsens Kæmmerer, Byens Kæmner.

Deraf de sammensatte Ord:

Kæmnerembede (et) n. l. En Kæmners Beskilling og Forretning.

Kæmnerregnskab (et) n. l. Det Regnskab, som en Kæmmer til visse Tider maa aflægge over Byens Indtægter og Udgifter.

Kæmnerkasse (en) n. l. [af Kæmner og Kasse.] Den Kasse, hvortil Byens Skatter og Afgifter indbetales, af hvilke dens

offentlige Udgifter udredes, og som Kæmneren forestaaer.

Kæmneri (et) n. l. [af Kæmner.] Det samme som Kæmnerembede. (See d. Loo 1—2—21.)

Kæmning (en) n. l. [af Kæmmer.]

1. Gierningen at kæmme.
2. Den Gierning at sæie to Stykker Træ i hinanden. (Moth.)

Kæmningsværk (et) n. l. [af Kæmning No. 2 og Verk. See v. kæmmer 4.] Vielleværk i en Bygning, som er kæmmet eller sældet sammen. (See Bøvels Saml. om Agerd. 4 H. S. 127.)

Kæmpe (en) n. l. [af Kamp. Sv. et Germ. ant. Kämp. Isl. *kappr* pugil. Anglof. *Cempa*. Belg. *Kamper*. Lat. B. *Campio*. Angl. et Gall. *Champion*.]

1. En Stridsmand, En; som i gamle Dage gik i Kamp med en anden eller drog i Krig.
2. En Helt, en stærk og mandig Karl. Det er ret en Kæmpe, siges om en ypperlig Mand. (Moth.) Han kan lære Kæmpers Ryg at værke, siges om en brav Soldat. (Moth.) Alle Kæmper falde seierløs (d: de have ei godt af Seieren, som vindes efter deres Død), et Ordsp. hos P. Lølle. Disse to Ordets Bemærkelser, som begyndte at forældes, have nyere Digtere igien optaget.
3. En Jette, et overnaturlig stort Væsen. (I denne Bemærkelse, som det ogsaa har i de fleste Sammensætninger, er Ordet nu meest brugeligt.) Det er en Kæmpe af en Karl, siger man i daglig Tale om et meget høit Væsen.

4. Kæmpe kaldes paa Fjerdingsfarerne, et vist Slags søndermørste Fiskerbaade, Siderne af Fartsøiets forreste Deel. (Strøms Sandmør 1 D. S. 402.)

3 Sammensætning bruges:

Kæmpeæt (en) n. l. En Slægt af Kæmper eller Jetter, Jetteslægt; it. Hertumst af Kæmper. Disse Folk troede man var af Kæmpeæt. "Fra dem alene stammer du

med din Kæmpeart." Ohlenschl. nordiske Digte S. 68.

Kæmpeagtig, adj. Som har Egenstaber tilfældes, har Liighed med Kæmper.

Kæmpeansald (et) n. f. Et meget heftigt Anfald, hvorved overordentlig Kraft anvendes. "Anspænder en Stat sine Kræfter, da maa den anden sætte sig i Stand til at udholde Kæmpeansaldene." (Egge Noth.)

Kæmpeart (en) n. f.

1. Det samme som Kæmpeslæggt.

2. Kæmpers Natur, Væsen, Egenstaber eller Sædane. (Sej Art. No. 1, 2.) "Hvis han skulde Kroppen røre, stion, men fast af Kæmpeart." Ohlenschlagers poetiske Skr. i D. S. 152.

Kæmpearms (en) n. f. En Kæmpes Arm, en usædvanlig stor og stærk Arm. "Hvad synes dig vel om dit Sæde paa Jarl Harkons Kæmpearms?" Ohlenschl. nord. D. S. 254.

Kæmpebaand (et) n. f. [See Kæmpe, No. 4.] Det forreste Baand i et vist Slags norske Baade. (See Strøms Sømdør i D. N. B. S. Skr. N. S. II. S. 223.)

Kæmpebeen (et) n. f. Been, som have tilhørt eller troes at have tilhørt en Kæmpe.

Kæmpebegravelse (en) n. f. See Kæmpegrav.

Kæmpebillede (et) n. f. Et Billede i Kæmpeskrælle, et colossalt Billede, en Coloss. (Langebet.)

Kæmpeblod (et) n. f. Blod af Kæmper. Figurligen om den Modiges Blod.

Kæmpebog (en) n. f. En Bog om Kæmper. Saaledes benævner P. Eys Kæmpeskrælle. (Betænkninger over det cimbr. Sprog S. 87.)

Kæmpebryst (et) n. f. En Kæmpes Bryst, et stærkt, kraftfuldt Bryst. "Hvo der har stærke Arme og mandigt Kæmpebryst." Ohlenschlagers nord. Digte S. 71.

Kæmpedrift (en) n. f.

1. Heltegierning, Heltebaand, gamle Heltes eller Kæmpers berømmelige Bedrifter. (Noth.)

2. En saare mægtig Drift.

Kæmpedysse (en) n. f. En steensat Jordhøi, hvori en Helt eller Kæmpe ligger begravet: en Kæmpehøi, Kæmpegrav. (Langebet.)

Kæmpesøring (en) n. f. Et Slags norske Fiskebaade med tre Par Rorer, som bruges i Sømdør. (Strøms Beskr. over Sømdør i D. S. 400.)

Kæmpesied (et) n. f. Det samme som Kæmpeskrælle. "Kæmpesiedet Hestekrop med Kæmpesied fremstrider." (Sortrup.)

Kæmpeslue (en) n. f. Et Slags Slue af sort Farve med glindsende Hoved, som er den største af alle bekendte Arter. Musca grossa Linn. (Wads Euser II. S. 286.)

Kæmpesør, adj. Som har en overordentlig Hærlighed, ligner en Kæmpe. (Overs. af Don Quixote Tom. I. S. 158.)

Kæmpesølf (et) n. f. Et Sølf, som bestaaer af lutter Kæmper; figurligen i den høiere Stil: et stærkt, tappert, mandigt Sølf. "Norges Sønder er et herligt, trofast, tappert Kæmpesølf." Ohlenschlagers nord. Digte S. 250.

Kæmpegang (en) n. f. Gang, som Kæmper pleie at gaa, som passer sig for Kæmper.

Kæmpegræs (et) n. f. Dette Navn tilkædes i Norge Planter Phleum pratense Linn. I Island kaldes saaledes den Art Plantago lanceolata. Flor. dan. T. 437. (Ravns Flora i D. S. 642.)

Kæmpegrav (en) n. f. Et Sted, hvor man i Oldtiden har begravet Krigere og Helte; og da disse troes i Størrelse og Styrke at have overgaaet vor Tids Menesker, et Sted, hvor en Jette er begravet. See Kæmpedysse, Kæmpehøi.

Kæmpehaand (en) n. f. En Kæmpes Haand, en usædvanlig stor og stærk Haand.

Kæmpehandel (en) n. f. **Kæmper** **Daad** og **Bedrift**.

Kæmpeheire (en) n. f. **Ravn** paa en **Græs**-**art**, som voxer meget høi. *Bromus giganteus* Linn.

Kæmpehøi (en) n. f. En **Jordhøi**, hvori en **Kæmpe** ligger begravet. See **Kæmpe** **dyngse**.

Kæmpehøi, adj. Høi, som en **Kæmpe**, overordentlig høi. (Langebek.)

Kæmpehoide (en) n. f. En **almindelig** **Legems** **Høide**, som man tænker sig den hos **Oldtidens** **Kæmper**. (Langebek.)

Kæmpeild (en) n. f. I den høiere **Stil**: forrigt **Mod** og **mandig** **Tapperhed**, som findes hos **Kæmper** eller hos et **kraftfuldt** **Folk**. "Du skalst ei slutte **Norges** **Kæmpeild** med dine fromme **saade** **Dramme**-**fyld**." *Ohlenschl. nord. Digte* S. 352.

Kæmpekarl (en) n. f. En høi, stor og stærk **Karl**. (Langebek.)

Kæmpekraft (en) n. f. En overordentlig **Legemskraft**, saaledes som **Kæmper** eller **Jetter** have den. (El. *Grimanns* poet. *Arb.* I. S. 70.)

Kæmpekrig (en) n. f. **Jetterkamp**, **Jetternes** **Strid** og **Kamp** med **Guderne**, hvorefter fortælles i **Oldtidens** **Mytther**; i **Almindelighed** en **Krig**, hvor begge **Parter** stride som **Kæmper**. (Langebek.)

Kæmpekrop (en) n. f. En **Kæmpes** **Legeme**, en overordentlig stor **Krop**. (El. *Grimanns* poet. *Arb.* I. 26.)

Kæmpelængde (en) n. f. See **Kæmpehoide**.

Kæmpeland (et) n. f. Et **Land**, som man i **Fortiden** troede at beboes af **Kæmper** og **Jetter**; i **Almindelighed** et **Land**, som beboes af et **stribbart** og **tappert** **Folk**. "Gienfarte stærken **Jette**, jeg er fra **Kæmpeland**." *Ohlenschlagers* nord. D. S. 27.

Kæmpelav (et) n. f. Et **Lav**, et **Samfund**, en **Forening** af **Kæmper**. "Han skal ei fædes **Indgang** i vort **Kæmpelav**." (*Grundtvig*.)

Kæmpelig, adj. I **Størrelse**, i **Skabning**, i **Mod** og **Kraft**, liig en **Kæmpe**. (Langebek.)

Kæmpemæssig, adj. Liig en **Kæmpe** og en **Kæmpes** **Jdræt** og **Sierning**, passende til en **Kæmpe**.

Kæmpemand (en) n. f. Kaldes paa de **sejlskræftige** **Fiskerfartøier** den **Mand**, som sidder i **Kæmperummet** (see dette **Ord**), og fører de **sværeste** **Narer**.

Kæmpemod (et) n. f. **Mandigt** og **ubøieligt** **Mod**. "Uroffetligt som **Skibet** stod hver **Seemands** **Kæmpemod**." (*Sander*).

Kæmpemusling (en) n. f. Et **Slags** **Musling**, der er det største af alle bekjendte **Skaldyr**. *Chama Gigas* Linn. (*Cuviers* *Dyrehistorie* af *Mad.* 2 D. S. 68.)

Kæmpemuur (en) n. f. En overordentlig stor og stærk **Muur**, som **Kæmper** menes at have bygget. Dette **Ravn** har man ogsaa tilfugt **Vasaltbjergene**, fordi **Oldtids** **sagn** i nogle **Lande** har udgivet dem for et **Verk** af **Jetter** eller **Kæmper**. (See *Brännichs* *Mineralogie* S. 108.)

Kæmpensød (en) n. f. En stor **Rød**, som bruges til et **Slags** **Drengeleeg**. (*Roeth*.)

Kæmpeplads (en) n. f. En **Plads**, hvor paa der kæmpes, **Kæmpplads**, **Walplads**.

Kæmperøst (en) n. f. En **Kæmpes** **Røst**; it. en **Røst** stærk som en **Kæmpes**. "Jeg hører **Kæmperøst**." *P. Svob* S. B. S. 51.

Kæmperum (et) n. f. Kaldes i de **sejlskræftige** **Fiskerfartøier** eller **Fiskerbaade** det første **Rum** i **Korsboden**, som er **Kæmpen** nærmest. (See **Kæmpe**, No. 4. *Ströms* *Søndmør* 1 D. S. 402.)

Kæmpesæd (en) n. f. 1. Det samme som **Kæmpeæt**.

2. Det samme som **Kæmpestif**.

Kæmpesæde (et) n. f. **Kæmpes** **Opholds** **sted**, et **Sted**, hvor store, **kraftfulde** **Mennesker** bygge og boe. "Hil dig mit **Hødeland**, **navnkundigt** **Kæmpesæde**!" (*A. Bult*.)

Kæmpesæder, n. f. pl. **Sæder** og **Leve**

maade, som anstaae en Kæmpe. "Da Maris danske Flok med stolte Kæmpesæder." (Sorterup)

Kæmpesal (en) n. f. En Sal, hvor Kæmper opholde sig. "Hvit straalte i sin Lue den lyse Kæmpesal." Øhlenschl. nordiske Digte S. 4.

Kæmpesiel (en) n. f. En stærk, mandig Siel, Heltesiel, Heltesind. "Hvit glæde Seiersfader din Kæmpesiel." Øhlenschlægers nord. Digte S. 423.

Kæmpeskare (en) n. f. En Flok eller Skare af Kæmper.

Kæmpeskridd (et) n. f. Store Skridt, som blot Kæmper kunne tage. Figurligen: Stor og udmærket Fremgang i en Ting. Dette Land har gjort Kæmpeskridd i Oplysning. "Den Bane, som med Kæmpeskridd du gik." Rahbeks Tilskuer I. S. 239.

Kæmpeskygge (en) n. f. Skyggen af en affielet Kæmpe. "Her en gammel Kæmpeskygge vist i Ratten skrider hen." (Grundtvig).

Kæmpeslægt (en) n. f. Det samme som Kæmpeæt. "Alle Kæmpeslægters ældste Spire." Baggesens bland. Digte 1807. S. 277.

Kæmpeslag (et) n. f. Et veldigt Slag, som en stærk Mand kan give. At slaae Kæmpeslag. (Moth.)

Kæmpestærk, adj. Stærk som en Kæmpe, som har overordentlige Kræfter. "Den Kæmpestærke Stud." (Virgils Georg. af Ravn S. 57.) "Juden Hielbets Volde de vore kæmpestærke." Øhlenschlægers nord. Digte S. 32.

Kæmpestamme (en) n. f. En Stamme eller Slægt af Kæmper. (Øhlenschlægers nord. Digte S. 65.)

Kæmpestene, n. f. pl. Saa kaldes overmaade store Stene, som findes paa Marsten. (Moth.)

Kæmpestørrelse (en) n. f. Overordentlig Legemstørrelse, Størrelse som en Kæmpe.

Disse Folk troede man var af Kæmpestørrelse.

Kæmpestøtte (en) n. f. En overnaturlig stor, kolossal Billedstøtte. (Langebek.)

Kæmpeskridd (en) n. f. Skridt imellem Kæmper, Jettekamp, Jetteskridd; it. en Skrid, der føres med stor Mandighed.

Kæmpeskræfte (en) n. f. En overordentlig Legemskræfte, saadan som man tillagde Kæmper og Jetter.

Kæmpesundhed (en) n. f. En meget stærk og varig Helbred, som taaler mange Stød. (Todes samtl. Skr. 1 D. S. 135.)

Kæmpesværd (et) n. f. Et stort Slagsværd, som Kæmper brugte i gamle Dage.

Kæmpetider, n. f. pl. De Tider forðum, da der gaves Kæmper eller Jetter.

Kæmpetro (en) n. f. Tro, som egner Kæmper eller et mandigt og skribbart Folk. "Kæmpetroen, som Norden selv har avlet." Øhlenschl. nord. Digte S. 373

Kæmpesvalde (en) n. f. En mægtig uimodstaalig Kraft og Valde, liig Kæmpers. "Naturen i sin Kæmpesvalde." Baggesens Sienganger S. 131.

Kæmpeverk (et) n. f. Egentligen et Verk, som har en Kæmpe eller Jette til Ophavsmand; figurligen: et Verk, som kræver svær Visse og stærke Kræfter. "Du har jo engang dog paataget dig det Kæmpesverk, at baage over Landet." Øhlenschl. poet. Skr. 2 D. S. 352.

Kæmpevers (et) n. f. Det samme som Kæmpesvalde. (Moth.)

Kæmpesvald (en) n. f. Kæmpers Vild, Raade, Stik. Adverbialiter: paa Kæmpesvald: som det egner Kæmper, som Kæmper have for Stik. (Øhlenschlægers nord. Digte S. 84)

Kæmpesvalde (en) n. f. plur. Kæmpesvalder. Vise om Kæmper og Helte. I Bespyndelighed benævnes saaledes den Samling af tohundrede gamle danske Sange, hvort meget forekommer om Oldtidens vældige Mænd, Kæmper og Krigere, først udgivet af A. S. Vedel, siden forøget af P. Eyd,

og tilfaldt af Abrahamsen, Myerup og Rahbek.

Kæmpevorn (en) n. f. Figurligen: en meget fedt og tyk Bøge; it. en stærk Mave, som kan fordoie alt. "At mangen Kæmpevorn lykkeligen tvinger en Spise." Lødes samlede Skr. I. S. 156.

Kæmpevoyn, adj. 1. Som har en Hvide, liig en Kæmpe. 2. Som har faaet stor Kraft. Kæmpevoynne Rationer.

Kampen (en) n. f. [af v. Kæmper.] Kamp. Gjerningen at kæmpe.

Kæmper, v. n. et a. imperf. Kæmpede. sup. Kæmpet. [Af Kamp.] Sv. Kämpa. Angl. *campion*. C. Brit. *compa*. Germ. *Kämp*. fen. Saxon. *Kämpen*.]

1. Brydes, prøver Styrke, sætter, strider med en anden. Figurligen: søger med anstrængt Kraft at overvinde en Modstand. De kæmpede meget længe med hverandre. At kæmpe for Hødelandet. At kæmpe imod Synden, imod Fordomme.

2. I activ Bemærkelse i den Talemaade: at kæmpe en Kamp. Den Kamp var hastig kæmpet.

3. Kæmpes, som et v. n. pass. har samme Bemærkelse som Kæmper. De vedtog at kæmpes med Røverne. At kæmpes med hinanden. (Langebek.) I ældre Tider brugtes det ogsaa istedet for Kæmpes. "Alle Bisperne reyste vide om i Landene, og kæmpedes med hverandre, hvilken der mest kunde formere den christne Kirke." Hvitfeldt. Tom. I. S. 51.

Kæmper (en) n. f. plur. Kæmpere. En Stridsmand, en, som kæmper eller sætter mod en anden. "Kæmperne gaa i Kreds med oploste Spyd." (Ewald). Det findes undertiden ogsaa i Sammensætninger, saasom:

Kæmperhaand (en) n. f. En Kæmpes eller Krigers Haand. "Din høie Kæmperhaand mig ræk." Øhlenschl. nord. D. S. 173.

Kæmperleeg (en) n. f. Kæmpers Leeg,

Kæmpleeg, Strid Øhlenschl. nord. D. S. 173.

Kæphøi, adj. [af Isl. *kapp*, contumacia, eller *kép*, tumor, og *høi*,] overmodig, ubeskeden, næstløs. Han er meget kæphøi i Munden. Hans Løkke har gjort ham kæphøi (siges og kæphøiet.)

Kær (et) n. f. pl. Kære. [Isl. *Kiörr*, *Kiarmyra*. Sv. *Kärr*. Norst. *Kjærn*. I det nordlige England *Carre*.] En liden Sump eller Mose, et stillestående Vand, enten i en Eng eller Mark, eller en Landsby, hvoraf Badeskær. At udtørre et Kær. Dette Kær er fuldt af Frøer. Vandet i Kær og Moser er ikke af det reneeste.

I Sammensætning bruges:

Kæraget (en) n. f. En Ager, som ligger ved et Kær. (Langebek. Noth.)

Kærand (en) n. f. Et Slags Vildander. *Anas palustris*. (Noth.)

Kærblomster (et) n. f. Et Blomster, som vokser i eller ved et Kær.

Kærbunke (en) n. f. Norst. Ravn paa Planten *Aira aquatica* Linn. Fl. Dan. T. 381.

Kærduun (et) n. f.

1. Et Ravn, som i Jylland gøres afskillige Arter af Planterstængten Uldax. (Viborg.)

2. Uld eller Føn paa disse Urter. (Noth.)

Kæreeg (en) n. f. Et Slags Egetræ. *Quercus palustris*. (Landh. Selsk. Skr. VII. S. 178.)

Kærflaad (et) n. f. I Fyen: det første Græs, der om Foraaret skyder ovenpaa Damme og Kær.

Kærføn (en) n. f. Det samme som Kærduun.

Kærfros (en) n. f. Det samme som Skruptudse. *Rana Bufo Mulleri* Prodr. S. 35. R. Michsens Calend. S. 97.

Kærgræs (et) n. f. Græs, som vokser i og omkring Kær.

Kærgran (en) n. f. Et Slags Grantræ, *Pinus palustris*. (Landh. Selsk. Skr. VII. S. 200.)

Kærgrund (en) n. f. En sampet, vaad Grund, Mosegrund. (Landh. S. Str. I. S. 243.)

Kærhø (et) n. f. Hø, som faaes af det Græs, der voxer i og omkring Kær.

Kærjord (en) n. f. Fugtig, slid Jord, Mosejord. (Landh. Selsk. Str. I. S. 225.)

Kærlilie (en) n. f. En Plante, som voxer paa fugtige Steder, kalusarted Iris, Iris Pseudacorus. Fl. Dan. T. 494.

Kærmyffe (en) n. f. Planten Calla palustris. Fl. Dan. T. 422.

Kærsv (et) n. f. Svb, som voxer paa Bredden af Kær, Mosevb. (Langebet.)

Kærtorv (en) n. f. Torv, som graves i Kær eller Mose, Mosestov, Mprestov. (Sielløbs Beskr. over Høland S. 126.)

Kærudd (en) n. f. Det samme som Kærdun.

Kærurt (en) n. f.

1. Et Ravn paa Planten Parnassia palustris. Fl. Dan. T. 584. (Ephsens Apotheker. Konst I. 351.)
2. Kærurter kaldes i Almindelighed saadanne Urter, som voxer i eller omkring Kær.

Kærvand (et) n. f. Det samme som Mosevand.

Kære (en) n. f. [See Kærer.] J ældre Skrif-ter, det samme som Kæremaal. "Som faae her nu høst og høre min Kære." D. Weigeres R. Føst Fol. 13. At give Løst og Kære paa noget. (D. Mag. IV. S. 18.) De faae the Kofteher køptas uthen Bondshens Kære. Jydsk Lov. III. 44. Tha ær han nærmær at kære sin Kære ther føræ war sætter. Eriks Siall. I. II. S. 51.

Kæredag (en) n. f. obfol. [af Kærer og Dag. En Sognedag, naar der maas kæres eller føres Kæremaal til Thinge; Thingdag.]

Kæreløs, adj. Upaaanket (skrives kjerløs, danske Magasin 6 D. S. 272) "og lader ham qvit og kæreløs for alle."

Kæremaal (et) n. f. [af Kærer og Maal.] Klage, Klagemaal, Beslagelse, Anklagelse. At høre Ens Kæremaal. Sielens Kæremaal over Kroppen, er Titelen paa en

gammel dansk Bog. See nye danske Magasin II.

Kærer, v. n. obfol. [Sv. Kæra. Anglof. cearian] beslagtet med qveror. Kær hos Røtter bemærker accusatio, qverela actoris. Anglof. Car, sollicitudo, qverimonia. (See Vid. Selsk. Str. II. S. 165.)

1. Klager, jamrer, beslager sig. At kære sin Nød for En. Enhver kærer sin Qvide. (P. Ebb.) "Barn kærer at det senger stog og siger icke, hvad det beyder." P. Lølle Fol. 36. a.
2. Anklager, fører Klage over, fører til Thinge eller for Dommeren. At kære paa En. (Lauzens Postil. Sommerd. Fol. 254.) "Tha skule andhre frendther nest ere kære that for Koninghen." Jydsk Lov I. 8. Kære om hans Sierninger, ad hans Sierninger. (Skaanske Lov I. 8. 15.) At kære Huusfredsbrede. Constit. Erici II. "Om det bliffuer til Ting kærret." Chr. III. Recess Art. 22. At kære Huusfred og Gaardsfred. ibid. Ulben lod paa Stavne kære, det hans Guds var stiaalet bort. Keenberg's Str. II. S. 193.

Kærer (en) n. f. En, som kærer, en Klager, Anklager.

Kæresøndag (en) n. f. [af kærer og Søndag. Sv. Kärusunnudag. cfr. Jhres Gudsfar.] Søndagen for Palmesøndag (Dominica Judaica), fordi Jøderne paa denne Dag begyndte at føre Klager over og yppe Trætte imod Jesus.

Kærling (en) n. f. pl. Kærlinger. (Efter den almindelige Udtale Kiælling. Røst Kiærring. Sv. Kärning eller Kärling. Jsl. Kérla, Kérlling, Kélling. Et dim. af Karl, og her derfor skrives Kærling.)

1. En gammel ublevet Kone (dog meget ofte med Tillægsordet gammel.) "En Kærling fandt et Glasstenaar." Keenberg II. S. 266. Kærlingen drømmer om sin Stav og Soen om sit Drav (et Ordsp). Kærlingen vil have sin Trætteiraad, et Ordsprog hos P. Lølle. Kærlingen æder ogsaa Tvedak; men det er derefter. Ungdommen vil rase,

sagde Kærlingen, hun sprang over et Halmstraa. Kærlingen kiender (befaler) sin Søn at tage Klæder paa, naar Dagen er blidest. P. Lølle. Hvad skal Kærling i Jomfruelad, siges om et forskiendeligt Menneſke i et godt Selskab. (Moth.)

2. En Kone uden Hensyn til Alder, men i Danmark med Begreb af Ringeagt. En fuld gemeen grov Kærling. Hvad vil den Kærling her i Gaarden? Deraf Sammensætningerne: RendeKærling, StodderKærling, FiskerKærling. Stundom kan og en Mand af Spøg saaledes kalde sin Hustru.
3. I Norge meest Kone, ligefrem uden noget andet Bibegreb.
4. En feig og slet Karl, en Mandsperson, som befatter sig i Ord eller Gierning med det, som er uansændigt for hans Ræn. Han er en stor Kærling.

Sammenfatte Ord med Kærling:

Kærlingagtig, adj. qvindagtig; den eller det, som ligner en Kærlings Adfærd, i Bemærkelsen No. 4, eller passer sig paa Kærlinger. Han er saa Kærlingagtig i sit Bæsen. Deraf:

Kærlingagtigen (adv.) Han bærer sig Kærlingagtigen ad.

Kærlingagtighed (en) n. l. Den Egenſkab at være Kærlingagtig.

Kærlingars (en) n. l. En Kærlings Dagende. Man gjør en god Ring af Kærlingars.

Kærlingbør (en) n. l. Rødvind baade paa Hen- og Tilbageveien.

Kærlingefruus (en) n. l. Saaledes kaldes Planten gunst Rokande, *Nymphaea lutea*, Flor. Dan. T. 603. formedelt sit frue-dannede Frøhuus.

Kærlingepreft (en) n. l.

1. En Præst, Kærlinger gierne gide hørt.
 2. En, som teer sig i Tale og Adfærd, som en Kærling No. 4.
- Kærlingsfabel (en) n. l. pl. Kærlingsfabler. Sludder og Fabler, som fortæles og troes

af Iettroende og overtroiske gamle Kærlinger.

Kærlingflaas (et) n. l. Utidigt urimeligt Spøg, en Ting, som intet er værd.

Kærlinggraad (en) n. l. Hyppig, utidig Graad, som naar Kærlinger gide sig til at flæbe; item i Almindelighed en utidig upassende Graad. Hvad skal den Kærlinggraad til? "Jeg engang bliver feed af saadan Kærlinggraad." Peder Paars 2 B. 3 S. (Udg. af 1772. S. 151.)

Kærlinghofte (en) n. l. En idelig Hofte, som Lidet eller Intet ophøstes med.

Kærlinghytte (en) n. l. En ringe udsel Hytte.

Kærlingjernhat (en) n. l. Den, som brænder af sin Manddom, og er dog i Gierningen feig. (Moth og Langebek.)

Kærlingfnegt (en) n. l. Et forkielet angst Menneſke.

Kærlinglatter (en) n. l. En gammel Kones Latter. Kærlinglatter endes gierne med Hofte. Ordsprog.

Kærlingmand (en) n. l. 1) En Kærlingagtig Mand; 2) en Mand, der lader sig lede af sin Kone (vir uxorius.)

Kærlingmaneer (en) n. l. Maade at bære sig ad paa som gamle Koner.

Kærlingmund (en) n. l. Stoiende, skildende Tale, efter gamle Kærlingers Viis. Hør hvilkken Kærlingmund han bruger! (Langebek.)

Kærlingpose (en) n. l. Bruges som et Skieldsbord.

Kærlingraad (et) n. l. Raad, som gamle Kærlinger gide, Lagemidler, som gives efter gamle Koners Raad. "Dog blev hun huiuspå ved et saadant Kærlingraad." Peder Paars 2 B. 2 S.

Kærlingras (en) n. l. En afmægtig Bevægelse (Moth.)

Kærlingroſ (en) n. l. Navnet paa Planten Skov-Hestehale, *Equisetum sylvaticum* Linn. Flor. Dan. T. 1182. Hestefod Strøms Søndmør i Part S. 87 og Viborgs Plantenavne S. 205.

Kærlingsflif (en) n. f. Det samme som Kærlingmaneer.

Kærlingsfladder - snaf - squalder - fludder (en) n. f. Tale, Snaf, Dom, Mening, saadan som Kun egner og anstaaer gamle Kærlinger at komme frem med. Løst Kærlingsfladder og Landetabel. (P. Paars S. 166.) Han bad ham ikke troe paa saadan Kærlingsfladder. P. Paars 2 B. 2 S. Vedels Overs. af Særo af 1610. S. 305.

Kærlingsflav (en) n. f. En Ræv, som gamle Koner storte sig ved.

Kærlingstænd (en) n. f. paa Norsk Kærringstænd.

1. En lang Mennesketænd med en smal Hals, fordi Tænderne tage denne Form hos gamle Koner.

2. Planteslægten Lotus Linn.

3. Ravn paa Planterne: almindelig Kærlingstænd Lotus corniculatus Linn. Flor. Dan. Tab. 991, Engelsk Bløse Genista anglica Flor. Dan. Tab. 619 og almindelig Vaar, 199 Primula veris. Fl. Dan. Tab. 433.

4. Bær paa forskelligbladet Vedbende, Hedera Helix. Flora Dan. Tab. 1027.

Kærlingstænt (en) n. f. En unyttig, meget ubetydelig Ting eller Omstændighed, som kun kan have Betydning for gamle Kærlinger.

Kærlingstarm (en) n. f. En udenlandsk raritet Plante, Smilax herbacea Linn.

Kærlingstone (en) n. f. Høffe. (Moth.)

Kærlingstøi (et) n. f. Ubetydelige Ting, Smaating, som Mænd ei behjæmre sig om at lægge Mærke til.

Kærlingtræ (et) n. f. Det samme som Kærlingskonetræ, Cerasium aquaticum Lin. (Moth.)

Kærlingunge (en) n. f. Et forfælet og tidsopdraget Barn.

Kærlingsverf (et) n. f. Det samme som Kærlingstøi.

Kærlingsviis (en) n. f. Kærlingsflif. Bruges som adverb. Paa Kærlingsviis.

Kærlingsvoren, adj. Det samme som Kærlingsagtig. (Krafs Psylot. S. 94.)

Kærlingsøre (et) n. f. En Kri Mudding, Ostrea maxima Linn.

Kærlinger, v. n. imperf. Kærlingede [af Kærling.]

1. Bruger Mund, mundhuges. At staae og Kærlinge om ingen Ting. (Langebet.)

2. Kieler og er utidigen narsom. At Kærlinge for et Barn, er reent at fordærve det. Der er Kærlinget for meget for ham, da han var lille.

Kærmesse. See Kirkesmesse.

Kærre (en) n. f. [See Kærre, som i Grundten er det samme Ord.] En liden Boge paa to Hjul til at trækkes af en Hest eller en Mand. [Brugeligt i Norge.]

Kærrelæs (et) n. f. Et Læs, som føres paa en Kærre, som er saa kort, at det kan føres paa en Kærre.

Kærve (en) n. f.

1. Skure, Indsnit. At kære en Kærve paa Stoffen for hver Gaad Brænde.

2. Det Skaar eller Indsnit, som udgier det første Sigt paa et Orvar. (Cavaliers Krigsbøtter 1807. S. 67.)

Kærvestof (en) n. f. En Stof, hvorpaa man kærer Kærver. Da Livets Kærvestof var fuld af Ar og Dage. (Kalkers Overs. af Ovids Klagebreve Fortæll.)

Kærvet, adj. Tallet, som Blade.

Kærver, v. a. See Kærver.

Kærlighed (en) n. f. obsol. [af at kærta, at indelufte, indslutte, omgive og Hød, en Hat.] Fortæres af de fleste at være en Jern eller Kobberhat, brugt af Krigsfolk til Dække for Hovedet. (Rosob Ankers Fortæll. over jydskt Løbb. ved Ordet.)

Kætte (en) n. f. [Sv. fätte, cunae, lectum. f. septum in stabulis. Ch. Ihre Glossar. unde kätta, includere.] Et afluft Rum, et særskilt Indelukke. "Bedre er det at have saa Gøttin hjemme i Gaarden, eller i en dertil indrettet Kætte." Vedels Saml. om Agerd. 1 H. S. 54.

Kætter (en) n. f. See Kætter.

Kæver, v. n. imperf. Kævede, sup. Kævet.

Ragebein, som skal bages i en Øde eller Pande.

Ragegilde (et) n. f. Blandt Mennes et Gilde, hvorved spilles om en Rage.

Rageklister (et) n. f. Det, som Bierne samle, naar de bygge og fæste Ragerne i deres Kuber.

Ragemund (en) n. f. Gaaldest kaldes i Skuit En, som gjerne gæder spist Rage. Han er ret en Ragemund.

Ragestid (et) n. f. [af Bemærk. No. 2 af Rage.] Bruges figurligen om Mæden: saasom i den Lærmæde; det kræver i Ragesstedet. (Pangebet)

Ragestrud. Se Strud eller Struts.

Ragge (en) n. f. [Isl. *kaggr*. Sved. *er* Norv. *fagge* og *fak*. Angl. *Cag*. Gall. *Chave*.]

1. En liden Tonde, en Dimpel. (Moth.) En Dotte eller Spand til at giennemtarre Vær i. For Et. Meelragge; item en Erkeflætte. (See Pontoppidans R. Stodfar.) "Raggarneet forbyrnes ovenil med en røm og letlydende Ragge." Strand Sandmar E. 447.

2. Et habent Skibsrøm, som en Følge. (Moth.)

Ragger, v. n. [af Ragge +] imperf. faggede, sup. fagget. Bliwer tyknaret, især af for megen Eftisning; item bliver frugt sammelig, laver til Varsel. (Hallagers norske Ordbog.)

Raglen (en) n. f. uden plur. [af Ragler.]

1. Gierningen at fagle som en Høne.

2. Figurlig: Sladdren, Mundhuggen.

Ragler, v. n. imperf. faglede, sup. faglet. [Sv. *Räla*. Angl. *Cackle*. Belg. *kackelen*.] Bævnelsen er efter Lyden.]

1. Hønses Lyd, naar den skal til at lægge Æg eller har lagt Æg. Hønsene fagle alle sammen. Høns, som meget fagle, lægge kun faa Æg.

2. Figurligen: brouter, taler store Ord; it. sladder. Han fagler altid som Høne for Æg. Han fagler over sine egne Æg, som en Forfatter, som raser sine egne Strif-

ter. Han kan hverken fagle eller Æg; han dør til ingen Ting.

Ragler (en) n. f. [af Ragler No. 2. Sladder. (Moth.)]

Ragleri (et) n. f. [af Ragler] plur. rier. Unyttig Sladder, Hadder, der, Brouten.

Ragstern, Ragstregem. See Rag. Rahn (en) n. f. (tydsk) Grube, Rahn, Tommer og Bræder pyfret Stiul, paa Muur eller Klippe ober Gruben Nabning belagget med Goldbomme af peltommer og et Gulv af Bræder. Et detsford. (Brünnichs.)

Rahytte (en) n. f. [Belg. *Kajuyte*.] See af Roie og Hytte, og skrives rigtigere med R.

1. Et Varsel bagest i Skibet. See E. 2. Et Felt, et Pannus. "Var udi hyttedør." 2 Mose B. 33. 10. [H. send Oversættelse af Mose Bøger.] Deraf:

Rahyttereng (en) n. f. En Dren opvarter Skibscapitainen.

Rai (en) n. f. plur. Raiser. [Holland Sved. *faj*. Gall. *Quai*.] Kasseplad Strandbred, belagt eller belædt Steen.

Rajaf (en) n. f. plur. Rajaffer (ei landst Ord.) En lukt Skindbaad i Nabning i Midten for en eenlig Marson, der roer meget hurtigen og brug nemmelig til allehaande Gangst paa. Deraf:

Rajafaare (en) n. f. En Hare mel paa begge Ender, som bruges til at Rajaf.

Rajafroer (en) n. f. En, som roer kan roe en Rajaf. Han er en god i roer. Der maas følge en Rajafro Storbaaden.

Rajafstol (en) n. f. Et trebenet C for paa en Rajaf, hvorpaa Ragerne for Hørpuntline oprullet og andre redskaber liggende. (Fabricius.)

Rajaputter (et) n. f. Melaleuca Leu

drog, af hvid Blade destilleret Rajaput-
olje. Euphens Apothekerkunst 1 D. S. 579.
Rajaputolie (en) n. f. Olie, som destilleret
af Rajaputtræets Blade.

Raidige (et) n. f. Kaldet i Marseggenene i
Ribe Amt et Slags lave frøse Jorddiger,
der gaae som en Arm ud i Havet. (Bes-
træp om Agerd. i Jylland S. 118.)

Raje (en) n. f. Hængende Vorter paa Dvæg,
verruca penilis. (Noth og Langebek.)

Raje (en) n. f. [Rorsf.] 1. Et Navn paa
Alliken eller Raaen. (Ström-Söndm.
1 D. S. 238.)

2. En Hytte. (Willes n. Ordsp.) See Röt.
Rajen (en) n. f. [af Rajer] uden plur. Sjæ-
lingen af Raje.

Rajer, v. n. imperf. RajeDe, sup. Rajet,
[af Raa.] Bruges om Allikens Rost. All-
ken Rajer.

Rajer, v. a. Et Stiksbudtræk.

1. At Raje Seilene, er at forandre Seilenes
Stilling fra een Side af Masten til en an-
der, hviles Raa finder Sted paa visse
mindre Fartøier.

2. At Raje en Raa, er at sætte den i en fraa-
Stilling.

Rais eller Raisgræs (et) n. f. Kaldet i nogle
Egne af Jylland den Plante Nardus stricta.
Flor. Dan. T. 1022. I Sallingland kal-
des Spergula arvensis. Fl. Dan. T. 1033.
Winterkais.

Raiser (en) n. f. See Reiser.

Rafadu eller Rafatu, n. f. [et fransk Ord.]
En Engelsk Ravn af Pappegøllægten fra de
molukkiske Øer. Phittacus cristatus. (For-
nemann om Stuefugle S. 31.)

Rafelak (et) n. f. plur. Rafelaker. [Gall.
Kakerlagus] Navnet paa den Insect Blat-
ta Linn. (Cuviers Dyrerhistorie ved Wad-
II 234) Han hopper som en Rafelak.
Ordet bruges og som Skældsord.

Rafel (en) n. f. [Sv. Rafel. Germ. Rachel
af obsol. Rauh 2: vas cavum, eller af
det latinske vacabur.]

1. Et Kar af Leer; en Potte, som fordm
bruges til Rafelovne. (Langebek.)

2. Bruges i Jylland af almindelig Mand (so-
bet for Rafelovne. Heraf da Rafelmund,
det samme som Rafelovnsmund og Rafel-
stue, Stue, som der er Varme i.

3. Figurlig: Noget, som ikke duer (Lignelsen
af en skrøbelig Potte) saasom en Stakkel,
et slet og skrøbeligt Menneske; item en gam-
mel og skrøbelig Hest. At ride paa en gam-
mel Rafel. En doven Rafel, equus fri-
gulus (Nucl. Latin.) En hoffærdig Rafel
(P. Sp.) Obs.

4. I Sammensætning:

Rafelgrube (en) n. f. En Grube eller For-
dybning udenfor Rafelovnsmund, hvor
Aften og Gloven kastes i. (Langebek.)

Rafelgryde (en) n. f. Et Slags smaa run-
de eller firkantede Leerkar; item de Støf-
ter, som Rafelovne hos Bønder sættes op
af. (Noth.)

Rafelpotte (en) n. f. See Rafelgryde.

Rafelstue (en) n. f. Den Stue i Huset,
hvor der er Rafelovne. Naar man udgaaer
af en heed Rafelstue. (Niels Michelsens
Lægebog 1664. S. 76.) obs.

Rafelvarme (en) n. f. Rafelovnsvarme.
Storsteensild i Stuen er bedre end Rafel-
varme. (Niels Michelsens Lægebog 1664.
S. 76.) obs.

Rafelverk (et) n. f. Døse, Kar eller an-
det, som er gjort af Rafler. (Noth.)

Rafelovne (en) n. f. [Sv. Rafelugn.]

1. Egentlig en Døse af Rafler, en Grydeovn
eller Potteovn; som bruges i Bønderstuer.

2. I Almindelighed enhver Stueovn, enten
den er af Jern eller anden Materie. At
lægge i Rafelovnen. Endnu er Rafel-
ovnen ikke varm. Han kryber i Rafel-
ovnen, om En, som er meget koldskær.
Det er en varm Karl bag Rafelovnen,
siges om den, som altid sidder hjemme og
intet bestiller; item om den, som er stæ-
len. At sidde bag Rafelovnen, siges
figurlig, saavel om at være lad, som om
at være ræd; for Ex. i Bøllers onde Op-
rustelse: "Han jo ved Rafelovnen sad,
da Rugen blev indtagen."

3. Sammensættelser af Kafelovn:

Kafelovnsbroder (en) n. f. En blød og feig Karl.

Kafelovnsdør (en) n. f. Dør til en Kafelovn.

Kafelovnsfod (en) n. f. Fod til en Kafelovn.

Kafelovnskarl (en) n. f. See Kafelovnsbroder.

Kafelovnsknap (en) n. f. Knap til en Kafelovn.

Kafelovnskølle (en) n. f. En Kølle, hvori Malt tørres ved Kafelovnsvarme. (Moth.)

Kafelovns malt (et) n. f. Malt, som er tørret paa en Kafelovnskølle.

Kafelovnsmund (en) n. f. Åbningen eller Hullet, hvorigennem Ild og Brænde lægges ind i Ovnen.

Kafelovns pille (en) n. f. Pillen til Ovnen, hvorpaa Kafelovnen staaer.

Kafelovnsplade (en) n. f. En af de Jernplader, hvoraf en Jernovn bestaaer; item den fremstaaende Plade ved Kafelovnsdøren, som tjener til at samle den udfaldende Aske.

Kafelovnsrør (et) n. f. Et rundt Jernrør, som fra Ovnen gaaer ind i Skorstenen.

Kafelovns skinne (en) n. f. Det Stykke Jern, som sammensætter Sideskifterne af Kafelovnen. Ruomstunder støbes Kafelovnene saaledes, at disse ikke bruges.

Kafelovns spjæld (et) n. f. Et Spjæld i Kafelovnsrøret.

Kafelovns trumle (en) n. f. En ved Kafelovnsrøret befæstet Trumle.

Kafelovns tud (en) n. f. Det Rør, som gaaer fra Ovnen ind i Skorstenen, for at drage Røgen bort, Kafelovnsrør. (Moth.)

Kafelovns varme (en) n. f. Den Varme, som kommer fra en Kafelovn, modsættes Varmen fra en Bagerovn, Solens Varme, o. f. v.

Kafelovns veir (et) n. f. Siges figurlignende i daglig Tale om stærk Frost og Kulde,

fordi man da tyer til Kafelovnen er gode Kafelovnsveir.

Kafetore (en) n. f. [Maaskee af Faglen fagler og tore, en benagtende (Isl. *tor*.) En gammel Høne, som lægger Æg. (norst. *Hallager*.)

Kakhælet, adj. uden Hæle. (Langebe

Kakker, v. a. [Eg. *facca*.] Pant eller pikke, bruges især af Strilerne gens Stift om at banke Muslingens Stykker, som bruges til Madning. (Deraf:

Kakkeri (et) n. f. *Kakkeri*, 1 (Maaskee fordi man drillede Strile med sin Kakker.)

Kakker, v. n. imperf. *kakkede*, sup. *kak*. Det samme som fagler. *Frantsens Poetens Misbrug* S. 64.

Kakker, v. n. imperf. *kakkede*, sup. *kak*. Sax. *kæcken*. Anglos. *car*, *stercus*, *latrina*. Lat. *caco*.] Størst Behov. ges ifkun i gemeen Tale. Deraf:

Kakkestol (en) n. f. Det samme som stol. (Moth.)

Kal (en) n. f. *Kalales* og *Kalle*, *Kalt*.

1. En Gang inde i Træet, ligesom Hare gaaer rundt om Marven, de indre f i Veden eller Træets Kiærne; item Marven. (Kleischer om Skovvæsnet)

2. Naadent eller trostet Ved i Kiærnen af men, omgivet af friskt Træ.

3. (Norst) en Bul, Stamme, den tydelig af Træet mellem Roden og Toppen.

4. (Norst) runde Stokke, besatte med dre i den ene Ende, som bruges istedet til Dørne. (Top. Journal for 26 Hefte S. 112.)

5. Plantenavn. Det samme som aarting, *Salicornea herbacea* Flor. Dan.

Kal (en) n. f. [Isl. *kálf*. Angl. *Calf* legg. Svec. *Bentkalf*.] Læg paa steds Been.

Kalamanké. See *Calamant*.

Kalander (en) n. f. [af det tydske *Kale* En Løipresse eller et Slags Valsev.

Udsæderne, hvori Lolet træktes imellem en Kasse af Træ, og en hui Metalbasse, heldet ved en indlagt Jernbolt, for at det skal blive glat og glindsende.

Kalandrer, v. a. imperf. Kalandrede, sup. og partic. Kalandret. Præster Løi med saadan en Massine.

Kalcedon (en) n. l. See Chalcedonier.

Kalcineret, v. a. See Calcineret.

Kalcineerovn (en) n. l. I Biergverksproget: En Glamovn med hosliggende Rist, hvorpaa svovlige eller arsenikafste Kobolt-Erster og Sliger, formeddelt den fra Glamovnen overspikkende Lue, afgive de flygtige Dele, og Ersten opderes til at forene sig med Glasmassen under Entæstningen; Potassen kalcineres, d. e. fra sin raa og urene Tilstand gaar i Kalcineerovnen over til et tørt og fra brændbare Dele renset holdt Lidsalt. (Brünniche.)

Kald (et) n. l. [I sine første 3 Bemærkninger mangler det plur.; i de andre har det plur. som sing. Sv. Kall af falder.]

1. Kaldelse, Anraaben, Sierningen at raabe. Det skete for en Kvindes Kald. (Michael om Skabelsen.) Han kommer ikke for det første Kald. (Langebek.)

2. Indkaldelse for Retten, Stævning. At give En Kald og Varsel. At spille Kald og Varsel. Afhiemle Kald og Varsel.

3. Drift og Lyst til Noget. Jeg sølte intet Kald hos mig til at blande mig i den Sag.

4. Den Korretning, hvortil man er kaldet; den bestemte Virksomhed, hvortil Standen leder Borgeren. At passe sit Kald. At gaae udenfor sit Kald. I mit Kald saa flittig at være (en Psalme.) "Er min Eone end kun liden og mit Kald en ringe Ting." (P. M. Trøjel.) "At gjøre sit Kald tydeligt. Kuldfomme sit Kald." (Koldings Kirkehistorie.)

5. I en mere indskrænket Betydning: Et geistligt Embede, som et Bispefald, Degnefald; men især bruges det absolute om Præstefald. At søge et Kald, faae et Kald. Et godt, et ringe, et maadeligt

Kald v. et Kald med gode, ringe eller maadelige Indkomster. Kaldet hører Kongen til, eller er Kongens v. Kongen har Kaldsrettighed. Han blev dømt fra Kald og Kiøle. Der er to Enter i eller paa det Kald. Enken blev i eller ved Kaldet v. blev gift med den unge Præst.

6. De fornemste Sammensætninger:

Kaldsbog (en) n. l. En Bog, hvori optegnes Født og Dødt og andet, som hører til Sognetaldshistorie; Kirkebog. (Top. I af Mørge 2 H. S. 4.)

Kaldsbrev (et) n. l. Det skriftlige Document, hvorved En betroes et Præstefald. Hans Kaldsbrev er endnu ikke udfædet. At løse sit Kaldsbrev.

Kaldseddel (en) n. l. [af Kald No. 2 og Seddel.] En Seddel, hvori En skriftlig skæbnes til Thing, Stævning.

Kaldsherre (en) n. l. Den, som har Kaldsrettighed.

Kaldsmand (en) n. l. pl. Kaldsmænd [af Kald 2 og Mand.] Et Raadstuebud, en Stævningsmand; den, som for Sagforeren giver Kald og Varsel. Her har været to Kaldsmænd i Dag. [Jordum, siger Moth, hedde de 7 Mænd i Sognet, som kaldte Præster, Kaldsmænd.]

Kaldsbret } (en) n. l. [skrives og Kaldsrettighed } derettighed af Langebek.] Rettighed at give et Præstefald borte. Herremanden har afstaaet sin Kaldsbret til Kongen.

Kaldelig, adj. [af verb. falder] bruges alene i Sammensætning, saasom igientkaldelig, uigientkaldelig.

Kaldelse (en) n. l. [af falder.] Sierning. Kalden i gen at kalde.

Kalder, v. a. imperf. kaldede eller kaldte, sup. og partic. kaldet og kaldt. [Sv. kalla. Isl. kalla. Cambr. Brit. galu. Angl. to call. Lat. calare. Græc. καλεω.]

1. Giver En mundtlig tilkiende, at han skal komme, beder eller hyder Rogen at komme, henter, raaber an. At kalde En til Bords, til Bryllup. Naar jeg kalder, skal I strax

komme. Jeg lod ham kalde til mig. At lade Præsten kalde. Han kom, som han var kaldet : Han kom ret tilpaa. Efter den almindelige Sprogbrug sættes dette verbum ofte som v. intrans., hvor det egentlig skulde staa i passivo, for Ex.: Jeg saar lade ham kalde.

2. Rævner, giver Navn. At kalde en Ting med sit rette Navn. De skal kalde mig graa og lade mig gaa : de kan ikke giøre mig noget. At kalde En ved Navn. Det kalder jeg Galskab. At kalde sig anderledes, end man hedder. Ifølge Espersen hedder en Ting med det Navn, som den ifølge sin Natur har; den kaldes med den Benævnelse, som Villie, Vane og Omstændigheder have givet den.
3. Bestikker, forordner [især til et geistligt Embede.] Der er endnu Ingen kaldet til det ledige Præstekald. At kalde En til et Embed.
4. Fordrer frem, indskæbner til Thinge. At kalde En i Rette, til Thinge, paa Raadstuen. [I denne Betydning er det obsolet., da skævne er meer brugeligt.]
5. Sætter, bringer. At kalde Noget i Endel.
6. Med Præpositioner og Adverbier:
Kalder ad. Raaber paa En. Jeg har kaldt ad ham.
Kalder bort. See Bortkalder.
Kalder for, v. a. Henter til, opraaber og fordrer frem. Han blev kaldt for (nemlig for Retten.) At kalde En for sig : lade ham komme frem, for at tale med ham.
Kalder fra, v. a. Henter, raaber bort fra. At kalde En fra et Sted, sine Forretninger.
Kalder frem eller fremkalder, v. a. Raaber frem, beder eller byder at komme frem. At kalde frem for en Dag. Et nyt Vidne blev kaldt frem. At kalde noget frem for Huset. (Langebef.)
Kalder igjen, v. a. Kalder atter, raaber anden Gang paa En.

Kalder ind, v. a. Henter nogen ind; det samme som indkalder. At kalder ned eller nedkalder, v. a. anmoder eller befaler En at komme. At kalde En ned fra et Sted. Kaldt ned fra Morge.

Kalder op.

1. Lader komme op ovenpaa, Kald ham op paa Loftet. (I Sproget.)
2. Kalder op af Søvn, vækker.
3. Rævner, giver Navn efter et. Jeg lod min Fader kalde op. blev kaldt op efter sin Mordbroderne Betydning bruges rigtigt kalde.

Kalder paa.

1. Raaber paa, kalder i sin første B. At kalde paa en Forbigaaende. Drengen!
2. Vækker af Søvn. Kald paa Morgen Kloften 6.
3. Anraaber, anmoder om Hielp, Betydning Præpositionen ogsaa foran. Kald paa mig i din Ræf skal frelse dig. See paaKalder.
Kalder sammen eller sammenkalder moder om at samles, beder eller samles. Han lod alle Husets Børn sammen. Han sammenkalde.
Kalder til. Henter. Kalder til beder at komme til mig. At kalde til sig. Kalder til Hielp, til Skab, til Vidne : anmoder og fordrer Regnskab af, opfordrer til i en Sag. Kalder til Reeb Reeb. (Chr. III. Rec. Art. 28)
Kalder tilbage.
1. Igienkalder. Det han dengang har han siden kaldt tilbage og intet. Det Rygte blev snart tilbage.
2. Raaber eller henter, beder eller komme tilbage. Jeg blev strax tilbage, da der var noget han havde at sige mig. At kalde en Gæst fra et Hof.

Kalder tilhobe, det samme, som kalder sammen.

Kalder tilside. Kalder hen affides. Jeg kaldte ham tilside, paa det ingen skulde høre, hvad vi talte sammen.

Kalder ud eller udenfor. Deber eller bekalder En at begibe sig udenfor, udaf Husset, ud paa Gaden. Han lod mig kalde ud af Stuen. Kald ham ud, om han er hjemme.

Kalender (en) n. l. [Skrides rigtigt med K, da det kommer af det Græske *καλειν*. Lat. *calo*, *calare*.] See **Calendar**.

Kaleffe (en) n. l. See **Caleffe**.

Kalent (en) n. l. og **Kalenthuus**. See **Calent**.

Kalfare n. l. Et norsk Ord, som betegner Taget paa Bøhuset eller paa Loen. (Hallerger.)

Kalfatter, v. a. [af Belg. *kalfatern*, maafee af Gall. *calo*, beslagtes med **Riol**.] See **Calfatter**.

Kalgræs (et) n. l. [Norsk] Miodurt eller Gedeffæg, *Spiraea Ulmaria*. Flor. Dan. Tab. 54.

Kali, n. l. [i Chemien] Plantelubsalt.

Kaliber, n. l. See **Caliber**.

Kalk (en) n. l. [So. Kalk. Germ. *Kelch*. Isl. *kalkir*. Lat. *Calix*. Angl. *Calic* og *Cale*.] Et Begger, et Drickekar; men kun i den Betydning, naar der tales om Alterens Sacramentes Kalk og Dis. En uden Kalk. Han forænte en Guldalk til Kirken. "Ligesaa tog han og Kalken," hedder det i Indskriftens Ord.

2. I bibelsk Forstand ogsaa Lidelse. "Min Fader, er det ikke mueligt, at denne Kalk fan gaar fra mig uden at jeg skal dricke den." Matth. XXVI. 42.

3. I Botaniken det samme som Begger. Deraf:

Kalkdis (en) n. l. Den Talksten, som horer til Kalken paa Alteret.

Kalk (en) n. l. uden pl. [Sved. et Belg. Kalk. Anglos. *Chalk*. Gall. *Chaux*. Ital. *Calcina* af det latinske *calx*] Rødgys paa

en vis Jordart. (See Brännichs Mineral. S. 3. Tychsens Apothekerkunst II. S. 312 s. folg.) At slaas Kalk, at brænde, lade, se, stobe Kalk. At komme Sand i Kalken. Lødest Kalk, ulødest Kalk, Meelkalk, Steenkalk.

Ord sammensatte med Kalk:

Kalkagtig eller **Kalkartet**, adj. som ligner Kalk, som indeholder Kalk eller er af Kalkens Natur.

Kalkart (en) n. l. Et vist Slags Kalk eller Kalksteen. "Udi Brændingen blive de rene Kalkarter holdt." Brännichs Mineralogie S. 4.

Kalkartet adj. det samme som Kalkagtig.

Kalkbad (et) n. l. [I Garverforaget.] En Opløsning af ulødest Kalk i Vand, som bruges til Hundernes Kalkning.

Kalkbænk (en) n. l. Det sirlantebe Trug, hvori Kalken slaas.

Kalkballe (en) n. l. Et Redskab, hvort Muurmesteren har den Kalk, han skal mure eller hvidte med.

Kalkbiere (et) n. l. Et Gletsbiere, som bestaar af Kalksteen.

Kalkbing (en) n. l. En stor Trælasse til at giemme Kalk i. (Noth.)

Kalkblandet, adj. partic. Blandet med Kalk, som har Kalkdele ved sig.

Kalkborste (en) n. l. Det samme som Kalkkost.

Kalkbøtte (en) n. l. En Bøtte, som bruges til Kalk.

Kalkbrænder (en) n. l. Den, som brænder Kalk af Kalkstenene.

Kalkbrændert (et) n. l. Et Sted og Ustalt, hvor der brænder Kalk.

Kalkbrænding (en) n. l. Stærningen at brænde Kalk; eller den derved frembragte Kalk.

Kalkbret (et) n. l. Det Bret, som Muurmesteren har i Haanden at lægge Kalk paa, naar han murer.

Kalkbrud (et) n. l. pl. som sing. Et Sted, hvor Kalksteen brydes.

Kalkbyld (en) n. l. [I Tegnestuensaben.] En Byld, som indeholder Kalkarte.

Kalkbøde (en) n. f. [Lat. cremor calcis.]
En tynd Binde, som sætter sig ovenpå
Kalkband, naar det i nogen Tid staaer ud-
sat for Lufts Birkning.

Kalkfri, adj., som ingen Kalk har ved sig,
som ikke er blandet med Kalk. Paa de
Steder, hvor Agergrunden er leret og al-
deles kalkfri. Landh. S. Str. I S. 259.

Kalkfuge (en) n. f. Kalkes; Maaarbejde den
Fordybning mellem Stenene, som udfyl-
des med Kalk.

Kalkgjemme (en) n. f. Hos Bloddyrene et
forskellig dannet celluløst Organ, som in-
deholder sædvanlig en Kalk holdende tyk
Væske.

Kalkgrav eller Kalkgrube (en) n. f. En Grav
eller Grube, hvor Kalksteen brydes.
(Vidensk. Geist. St. R. S. III. S. 145.)
eller det samme som Kalkgroft og Kalk-
kule.

Kalkgroft (en) n. f. (I Garversproget)
en Kule eller et i Jorden nedgravet
Hul, hvori Garvere nedlægge Huder i
Kalk.

Kalkgruus (et) n. f. Gruus af Kalksteen,
smaa Stumper af Kalksteen. "Maurleer
er blandet i Overfladen med smaat Kalk-
gruus." Phys. Bibl. XIV. 196.

Kalkhuus (et) n. f. eller Kalkhytte (en)
n. f. Et Stul til at gemme Kalken i,
item et Sted, hvor Kalk staaer.

Kalkjord (en) n. f. En Jordart, som i en
vedholdende Tid forandres til den saa kaldte
levende eller uløskede Kalk.

Kalkkar (et) n. f. Det samme som Kalk-
groft og Kalkkasse.

Kalkkasse (en) n. f. En Kasse, hvori Kalk
løskes.

Kalkkiste (en) n. f. En Kiste eller Kasse
til at føre eller gemme Kalk i. (Langebek.)

Kalkklippe (en) n. f. En Klippe, som be-
staar af Kalksteen.

Kalkkølle eller Kalkkøve (en) n. f. En
liden Kølle paa en lang Stang, som Kalk-
sagerne bruge at slaas Kalk med.

Kalkforalle (en) n. f. Et Glas
dyr, Millepora polymorpha Li

Kalkkost (en) n. f. En Kost af S-
ker, hvormed Muurmesteren hvidt

Kalkkristal (en) n. f. pl. Kalk-
kristal af Kalk. See Kristal No.

Kalkkrykke (en) n. f. I Garverspro-
get, hvormed Garverne omri-
sen i en Kalkgrube.

Kalkkule (en) n. f. En Grube i
hvori man gemmer den løskede K

Kalklader (en) n. f. Lader tilber-
et Kalk, modsat Varklader.

Kalklever (en) n. f. Det samme som
svovellever.

Kalkluud (en) n. f. En af Kalk løst
uløstet tilfæstet Mud.

Kalkmalk (en) n. f. [Lat. lac calcis.]
des i Chemien det hvidfarvede
hvori en tilsat eller septende Deel
Kalk er opløst; naar Kalken satte
Vandet klarer, kaldes det K.
(Tychsens Apothekerk. II. S. 313.)

Kalkmeel (et) n. f. Finstødt, fin-
løstet Kalk, Meelkalk, Kalk-
senken saer man ofte, blandet m-
eller Meelkalk." Vid. Geist. Str.
S. 191.

Kalkmangel (en) n. f. Den Mangel, hv-
ken har meel overhaand. Marga-
des kaldes Leermangel. (Brann-
rat. S. 24.)

Kalkmølle (en) n. f. En Mølle, i
hvil Kalk males til Pulver.

Kalkolie (en) n. f. (Oleum calci-
urigtigt: Naar man i Chemien h-
den saltsyrede Kalkjord eller fixe C
(Calx muriatica), naar den i Li-
bleven stødende. (See Tychsens
ferkung II. 316.)

Kalkopløsning (en) n. f. Kalk,
bragt i opløst Tilstand. (Landh. I
S. 175.)

Kalkovn (en) n. f. En Ovn, hv-
sten brændes.

Kalkpensel (en) n. f. En mindre Ka-

Kalkpuds (en) n. f. [af Kalk og Puds.]

Den tilberedte Kalk, hvormed en Muur
gøres jævn og glat. Modsat Gipspuds;
da Gips ogsaa bruges til Puds.

Kalkfriig, adj. som er overskudigen forsynet
eller blandet med Kalk. En kalkfriig
Jordart. (Landh. S. Sfr. I. S. 179.)

Kalkfruur (en) n. f. [Morff] Navnet paa
et Slags Koraller, hvoraf man paa sine
Sæder i Norge brænder Kalk, kaldes og-
saa Biergruur. (Morffe Vid. Gelf. Sfr.
IV. S. 71.)

Kalkfaald (et) n. f. Et Redskab, hvoriglen-
nem Kalk og Sand sælbes, at Stene kan
fraskilles.

Kalksand (en) n. f. Kalk, som er hen-
smulret og ligner Sand. "En af Stal-
og Koraller henfaldet sin Kalksand."
(Humus calcarea.) Brännichs Mineralog.
S. 117.

Kalkfigte (en) n. f. Det samme som Kalk-
faald, men bruges fornemmelig til at
sætte Gips med.

Kalkflærer (en) n. f. Kaldes den, som gjør
Gipsarbejde og Dvæselevert, Crustarius.
(Woth.)

Kalkflæe (en) n. f. En Muurflæe.

Kalkfliser (en) n. f. En fliseragtig Kalk,
kalkblandet Stifer.

Kalkkopi (en) n. f. En Stakel, som Kalk-
slagere og Muurmestere bruge til at flusse
Kalken sammen med.

Kalkkriver (en) n. f. En Embedsmand,
som holder Regnskab over Kalk. "Rogen
af Byens smaa Beskæftigede, saasom Hav-
nemester, Korn- og Saltmaaler, it. Kalk-
kriver."

Kalkkuffe (en) n. f. Et Redskab, hvormed
man omrører Kalken.

Kalkflaer eller (en) n. f. Den, som gjør
Kalkflager. Kalken istand og laver den
sammen med Sand, Leer og Vand.

Kalkspand (en) n. f. En Spand, hvoraf
Muurarbejdernes Haandlangere betjene sig.

Kalkspath (en) n. f. [Spathum calcareum.]

En vis Art af Kalksteen. Naturhist. Gelf.
Sfr. IV. 2. S. 207.

Kalksteen (en) n. f. plur. Kalkstene. Ste-
ne, som indeholde Kalkjord, og hvoraf
brændes Kalk. Calcareus densus, vul-
garis.

Kalksteenmos n. f. [i Botaniken] norsk Be-
nævnelse af Lichen calcareus, kalkartet
Lav.

Kalkstøbning (en) n. f. Den Sierning at
støbe, udbløde eller lædse Kalken. (Nval.
Lat. ved D. maceratio.)

Kalkstøv (et) n. f. Kalk, som er henmul-
ret i Støv, it. løs Kalkjord, som findes
paa Bunden af Havet. (Brännichs Mi-
neral. S. 6.)

Kalksoovellevet (en) n. f. [Lat. hepæ cal-
cis, calx sulphurata.] Soovel, som er
opløst af brændt Kalkjord og forenet med
denne; kaldes ogsaa soovlet Kalk. (Tsch-
sens Apothekert. II D. 312.)

Kalktang (en) n. f. Et Redskab, hvormed
Huderne tages op af Kalkgruben (i Gar-
versproget.)

Kalktønde (en) n. f. En Tønde til at maale,
føre eller have Kalk i.

Kalktrug (et) n. f. Et Trug, hvori Haand-
langerne bære Kalk til Muurarbejderne.

Kalkuld (en) n. f. Uld, som tages af Skind
ved at fælde Kalk. "Den indenrigste saa-
kaldte Kalkuld er af meget ringe Værdi.
Placat fra 1776, 21 Aug. Schous Ud-
tog 6 D. S. 190.

Kalkvæg (en) n. f. En Væg, som er kalket.

Kalkvand (et) n. f. Vand, som indeholder op-
løst uledet Kalk.

Kalkvogn (en) f. n. En Vogn, indrettet
til at føre Kalk i.

Kalkatur (en) n. f. Veddet af Cæsalpinia
brasiliensis, et Træ.

Kalkelse (en) n. f. See Kalken.

Kalken (en) n. f. [af kalket.] Den Sierning
at kalle. Den Kalken og Hvidten
saar aldrig Ende. (Langobek.)

Kalker, v. a. imp. kalkede, sup. og part. kalket [af Kalk.] Bestrøger, hvidter med Kalk; lægger i Kalk. At kalle Baggene. Kalkede Huder. Kalkede Græde.

Med Smaaord:

Kalker op, v. a. Punter og lyser op ved at kalke. At kalke en Stue op.

Kalker over, eller overkalke, overstrøger med Kalk. Den Dag maa kalkes over nok engang.

Deraf Sammensætningerne:

Kalkeskiv (en) n. f. Et Slags Kniv, hvor med Garverne affkræb det ved Huderne hængende Fedt og Kib.

Kalkeredskab (et) n. f. [af Kalker og Redskab.] Redskab, som bruges til at kalke eller paastryge Kalk med. (Langebet.)

Kalkerive (en) n. f. Et Redskab, hvormed Kalken hugges løs i Tønderne.

Kalkeskuffe (en) n. f. En Skuffe, hvormed Kalken bringes ud af Tønderne.

Kalketang (et) n. f. Et Redskab, hvormed Garverne tage Huderne op af Kalkkarret.

Kalkning (en) n. f. [af Kalker.]

1. Gierningen at kalke, Kalks Paastrygelse, Hvidning. Han har ophørt med Kalkningen for i Dag.

2. Det, at være kalket. Kalkningen paa den Dag duer intet.

3. Metalleres Forvandling til et Udseende som Kalk, Forkalkning (calcinatio.) Roth.

4. I Garversproget: Huderens Tilberedning ved Kalk.

Kalkon eller Kalkun (en) n. f. pl. Kalkoner.

[af Calcutta i Indien, hvorfra man urigtigen troede dem komne.] Et Slags Høns, høns, Meleagris-Gallo-pavo Linn., som oprindeligt har hjemme i Amerika.

Kalkonst eller kalkunst, adj. [af Kalkon.]

En kalkonst Hane, Høne eller Kylling. Kalkonst Høns. Han blev saa rød i sit Ansigt, som en Kalkonst Hane, om En, som bliver meget arrig. Kalkonst. Bønder kalder man i Stamt Selveierbønder eller andre

formuende, og derfor modige og Bønder.

Kalle (en) n. f. See Kal.

Kallebasse (en) n. f. Frugten af Cret. Cuiete Linn., skrives og Kalebasse.

Kallebofnøge, n. f. plur. De Sids forbund fangedes ved Kalleboderne i Jylland. Deraf Ordspøget: Kallebo duer hverken at syde eller stege (magre bleve de omfæder.)

Kalleqværn (en) n. f. [af Kal og Qværn] En Mølle med lodret staaende Axel hvis øverste Ende Løberen ligger, o hvis nederste Deel kraae Skovle ere at se, for at modtage Vandet fra renden.

Kalles, v. n. passiv. [af Kal No. 1.] I aabne sig, slaae ud, springe ud. "A kan see Kloverens røde Blomster: Et Dec. Mag. IV. S. 112.

Kallet, adj. [See Kal No. 2. S. 6.] om en Træbul, som er hvid, træf reonet i Midten, især om Egetræ. nen af denne Eggesamme er Kallet. Egetømmer. (Biborg.)

Kallig, adj. [Isl. akaslegg] forfærdelig

Kallun (en og et) n. f. pl. Kalluner [af Kaldauten. Cambrice Cohudd. L. barb. calduna, beslagtet med det Xolas.

1. Nøgets Tarne og Indbolde. Stegt lun. At gjøre Kallun reent. At Kallun. (I daglig Tale regnes til e lun ogsaa Hovedet og Fødderne af de røde Kreatur.)

2. De drødsiggende Dyrs Aars Møder.

3. I det lave Sprog bruges det om Dei Indbolde. Han satte ham ned, si rykede i hans Kallun. At vende sit lun o: brække sig. "Skiont tappere K i Helsted sig rørte." Peder Paars. Dog anden Gang.

3. Sammensat:

Kallunfedt (et) n. f. Fedtet af Kallunfinker, Finker af Kallun.

Kallunpølse (en) n. f. Pølse, tilkødet af Søffet Kallun. (Moth.)

Kallunsmænd (en) n. f. En Mand, som følger Kallun og Finker af Kallun. Slagtere og Kallunsmænd nævnes i en Forordning af 8 Mai 1788.

Kallunsuppe (en) n. f. En Suppe, kogt paa Kallun.

Kallunfæt, adj. [af Kallun.] Reengfæt, reent og godt. (Moth og Langebek.) P. Svogers Ordprog 2 D. S. 67. Det er Kallunfæt, slappet og klart.

Kallme n. f. Det samme som Kalmus. See Kalmus, hos Moth Kalmus.

Kallme (en) n. f. [Germ. Kalm. Gall. calme.] Hæblif. (Moth.)

Kalmus. See Kalmus.

Kalofte eller **Kalofte** (en) n. f. [burde skrives Galofte af Lat. Gallicæ, it. Galoccia. Gall. Galoché.] Et Slags Skoe, som bæres udenpaa andre Skoe eller Støvle. (Ordet findes allerede hos Moth.)

Kalot (en) n. f. See Calot.

Kals (en) n. f. [Isl. kals.] Spot og Vanære. Sier mig ikke den Kals. (Moth.)

Kalstrep (en) n. f. [Dorff.] Rødvædet paa Straaleblomstret Hestehov. (Viborg.) Tus-silago frigida. Flor. Dan. Tab. 61.

Kalveene. En Revue i kalter Træ.

Kalvsprække (en) n. f. En Sprække i kallet Træ. (Viborg.)

Kalt (en) n. f. See Käl.

Kalv (en) n. f. pl. Kalve (Sv. Kalf. Angl. Calf, Celf, Celf. Germ. Kalb.)

1. Kørs og mange andre Dyrs Unger, saasom Hjortens. En spæd, en liden, en feed Kalv. En Diekalv. En Tyrkalv. En Hjortekalv. En Diekalv, mælkebruffen Kalv. (Moth.) At springe som en Kalv. Hvor mange Kalve har Hinden kastet? Koen sit Kalv i Ræt. Koen har kastet sin Kalv (i: eller fæstet i Uide.) Moth. At pløje med en Andens Kalv, siges figurlig om den, som brammer med eller betænger sig af en Andens Wiisdom. (af den berømte Historie om Samson.) At faae en

Kalv, er en Talemaade blandt Pøbelen, om at brække sig af Julekalv. Der er en Kalv i Ræsen i: Ureenlighed, Sned. (Langebek.)

2. Figurligen: en ung Person, som gierne vil spøge. (Moth.) Saaledes i Helts poetiske Skrifter S. 193: "Du seer, at hver en Kalv og hver Bonhase rimer." Ordprog: Sammel Ro vil ei vide, at hun og har været Kalv; item: Koen har glemt, at hun har været Kalv. Magre Kalve ei springe. Hvo, der slagter sine Kalve, behøver ei at føde Øren. Den Fattiges Kalv og den Riges Børn skal snarest døe. Fattig Mands Kalv og rig Mands Datter vore snart til.

3. I Umindelighed et Appendix eller et mindre Stykke, som hænger ved et større. Et stort brunt Klæde mit ein Kalf. Ny danske Magasin i B. S. 5. Paa dette Sted en Hætte.

4. En Stræng tvunden af nogle Garn, som lægges inden i svært, fabelslaget Tøvert til Udfyldning. (Løwenørn.) Ogsaa Dele af Indtammeret i et Skib. (Forordn. 18 Martii 1776. Schons Udtog 6 D. S. 271.)

5. Den bagerste Pøse paa en Rust, hvort Fjlene tilsidst samles.

Sammensættelser af Kalv ere:

Kalvbagtig, adj., som ligner en Kalv, som er fuld af Feeg og vil gierne stie.

Kalvebaas (en) n. f. Baas til at sætte Kalve i.

Kalvebeen (er) n. f.

1. Det samme som Korsknoget hos Køer og lacrum.

2. Det nederste af Kalvenes Been fra Knæet eller Hælen af.

Kalvebristel (en) n. f. Bristel paa Kalve, og en deraf tilkødet stiv Ræt. See Bristel.

Kalvebryst (er). Bryststykket af en Kalv. Et fægt Kalvebryst. (Langebek.)

Kalveboiel n. f. Det Sted, hvor Kalve

indsættes for sig selv, naar de skal fedes.
(Moth.) See Videl No. 8.

Kalvebør (en) n. l. Det Indvold, hvori Kalveføstret ligger i Køsterleie hos Køen.

Kalvedands (en) n. l.

1. Omspringen, Leeg af Kalve.
2. Letfærdig Omsætten. "Fra Kalvedands han bedre freu til Skjogsvandsen fremmes." Sorterups poet. Smaas. S. 41.
3. Raa Mælk, som første Gang malkes af Køer eller Gaar efterat de have kaldet eller læmmet. (See Nucl. Lat. v. colorum.)
4. En Ret, som er lavet af raa Mælk.
5. I Norge, en Slags Gelee, tilkøbet af Kalvefisd. (Hallager.)

Kalvedop (en) n. l. [af Kald og Dop.] De smaae Horn, hvormed Kalven fødes, og som først afkødes i det tredje Aar.

Kalvedrif (en) n. l. En blandet Drif, som gives Kalve. (Moth.)

Kalveseber (en) n. l. En egen Sygdom hos Køerne, som indfinder sig efter Kaldningen.

Kalvesierding (en) n. l. Hjerdebelen af en slagtet Kald.

Kalvesød (en) n. l. Foden af en Kald. Splæde, indbagede Kalvesødder. (Langebet.)

Kalvgamme eller Kalvegamme (en) n. l. See Kalve- } baas.

Kalvegryn, coll. n. l. En Suppe af Gryn, kogt paa Kalvefisd. (Rorke oet. Maga. An 6. S. 16.)

Kalvehaar (et) n. l. De Haar, som faaes ved Kalvestindets Tilberedning.

Kalvehave (en) n. l. En Have, et Indelukke, hvor man har Kalve gaaende.

Kalvehorn eller Kalvhorn (et) n. l. Horn, som en Kald har. Han har endnu ikke stødt (løbet) Kalvehornene af sig, er en figurtig Latemaade om den, der endnu ikke har hørt op at være Dreng, der fører sig drengagtig op.

Kalvehoved (et) n. l. Hovedet af en Kald.

Kalvehuus (et) n. l.

1. Et Hund, hvori sættes Kalve.
2. Det samme som Kalvebør.

Kalvefisd (et) n. l. Fisd af en Kald.

Kalvefisdsuppe (en) n. l. Suppe paa Kalvefisd.

Kalvefros, n. l. Germ. Kalbgefri

1. Kaldenes Tarme, som hænges i Tarmhæftet eller Kalvenikke.
2. Figurlig: Linned i Brystet paa en Fræde eller Vandskæfforte.

Kalvekudst (en) n. l. Gaalendes i Sjælland en Kudst, som koster Kalve eller andre Høddare til Kald.

Kalvelæder (et) n. l. Garvet Kald.

Kalveløbe (en) n. l.

1. Den fjerde Mæde hos opfødte Ra
2. Den Materie, som er i den fjerde og som har den Beskaffenhed, som kalder Mælken.

Kalvemave (en) n. l. Maven i en Kalvenikke (et) n. l. Tarmhæf Kalve.

Kalvenæse (en) n. l.

1. Næsen af en Kald.
2. En Plante, Stor Torrefkab, Linn. majus Linn.

Kalverede (et) n. l. Esterdyrd hos (Viborg).

Kalvestind (et) n. l. Stind eller af Kalve. Et Par Kalvestindsbu gen lod jeg indbinde i Kalvestind. der ei vil lyde Fader og Moder, fre Kalvestind i: Trommen, det bliver Soldat. Være bunden til stindet.

Kalvespring (et) n. l. Raade Sprunge Kalve pleie at gjøre. (Langel)

Kalvesteeg (en) n. l. Stegt Kalvesti

Kalvesti (en) n. l. Stald, hvor opfædes. At Kvierne blive for vel saabel i Kalvestien, som derefter oerconom. Bibliothek V. 27.

Kalvestik (et) n. l. Et dødeligt S give En et Kalvestik. (Moth.)

Kalvestyr n. l. pl. Finker, som laves i maden paa en Kald. (Nordskallan)

Kalvesuppe (en) n. f. Suppe paa Kalve-
Fisd.

Kalvesynkning (en.) Det at Koen mod
Kalvetiden faaer en Huulning paa hver
Side af Halsen mod det uddendige Be-
rende.

Kalvetand (en) n. f.

1. Een af de 20 Tander, hvormed Kalven
fødes, og som siden fistes.

2. I Bygningsskonen: en Tand eller frem-
aaende Deel i Hovedgæmsken, især i
den joniske og korinthiske Orden.

Kalvetid eller Kalvetid (en) n. f. [af Kalver
og Tid.] Den Tid, paa hvilken Koen so-
der sin Kalv. "Kalven havde været levet-
de til Kalvetiden." Pphs. secon. Bibl. III.
S. 470.

Kalvedænge (et) n. f. Et indhegnet Sted,
hvor Kalve gaar paa Græs.

Kalvevogn (en) n. f. Saaledes kaldes i
Sjælland de Vogne, som Kalveludfæne
fra Landet føre til Kjøbenhavn med. Han
er reist ud paa Landet med en Kalve-
vogn.

Kalv (en) n. f. See Kalle.

Kalv i Læggen. See Kal.

Kalvæde (en) n. f. [norsk.] See Kold-
væde.

Kalver, v. n. [af Kalv vitulus] imp. Kal-
væde. Sup. Kalvet. [Isl. kálfa.] See
kalver.

1. Føder Kalv, faaer Kalv. I denne Nat-
tur Koen kalvet, i daglig Tale kalvet.
"Hans Ko kalvet og er ikke ufrugtbar."
Job. XXI. 10. Det siges ogsaa i Jagt-
forøget om Hinden.

Spæger, Jeger. (Moth.)

Deraf Neutropassiv.

Kalves, bruges om at springe som Kalve.

Kalver, v. n. Siges om Isen i Grønland,
naar den bryder sig og falder i store Stykker
ned i Esbunden, f. Ex. Ijsfjeldene kunne
falve igjen, og bryde sig i mindre Stykker.
Bid. Gelf. Str. nye Saml. 3 B. S. 71.

Kalver op, v. a. Trækker Gyllegarnet op,

for at tage Giften ud af Kalven; for Ex.:
hvor skal vi i Dag kaste Garnet ud, og hvor
skal vi kalve op? Dette Sted er ikke be-
quemst til at kalve op paa. Oluffens Land-
oekonom. S. 224.

Kalver, v. a. kalvæde, kalvet. Udfylder
en Mangel i et Lømmers Lykkelse ved en
paalagt Træfloods [af Kalv i Lovverf.]

Kalveri (et) n. f. [af kalver.] Raadhed, Lyk-
sigthed hos Kalve og unge Mennesker. "Der-
af gaaer atter Lastens Sti til Børnespil og
Kalveri." Sorterups poet. Smaaf. S. 37.

Kalvet, adj. See Kallet.

Kalville (en) n. f. Et Slags røde Væbler,
Sommers-Kalville kaldes det tidligere modne;
Vinters-Kalville det sildigere modne.

Kaly (en) n. f. En Plante Salicornia herba-
cea Linn. Fl. Dan. T. 303.

Kam (en) n. f. plur. Kamme [Sv. Kam.
Isl. Kambr. Germ. Kam. Anglosax. Camb.
Angl. Combe.]

1. Et Redskab med Tander, hvormed man re-
der og renser Haar, Uld, Hør o. f. d. eller
hvormed man sætter Haar og Haarstetninger
paa Hovedet. En Elfenbeinskam, en
Tætskam o: en Kam, hvor Tanderne sidde
tæt sammen. En Redekam og Kæmme-
kam modsættes, da den ene bruges til at
rede Haaret med og den anden til at kæmme
med. At skære alle over een Kam, siges
figurlig om at behandle Alle paa een og sam-
me Maade. Der saager du Kam til dit
Haar, siges om den, der har fundet sin
Ligemand, som kan sige ham nok at tage
Vare, især om den, der har faaet en myn-
dig Kone. Kam og Kagekniv svige man-
gen Dyd o: Pønt bedaarer mangan Qvinde.

2. Den fremstaaende tættede Deel paa visse
Dyr's Hoved: Hanekam.

3. Den øverste Deel af Hestens Hals, hvor,
paa Mannen sidder.

4. I Væverierne.

a) Et Redskab paa en Væv, hvormed Illas-
ten slaes tæt sammen i Rendingen.

b) Den Række af Soller, hvorigennem Ren-

- dingen gaar, og hvorved dens Traade bevæges mod hinanden.
5. Det Stykke af en Nagel, som sidder paa den nederste Ende, og som Laasen lukkes op med.
 6. De smaae Bretter paa et Vandmøllehjul, hvorpaa Vandet falder, og derved omdrøber Hulet.
 7. I Jylland det tattede Stykke Jern, hvori Rinken, som gaar hen til Plodagen, styres frem og tilbage.
 8. Den over Taget fremstaaende Deel af en Muur.
- Sammensætninger med Ram:
- Ramagtig, adj. som i Skikkelse ligner en Ram, cristatus. (Brühnrichs Mineralogie S. 244.)
- Rambille (en) n. l. [af Ram og Bille.] Et Slags Insect, henhørende til de fædevingedes, Drilus. (Wads Dyrhist. II. 199.)
- Rambørste (en) n. l. Børste til at rense Ramme med.
- Rambret (et) n. l. Et pløiet Bret med en Ram, som passer i et Hulbret.
- Ramfoder } (et) n. l. [af Ram og Foder.
Ramfederal } tal.] Et Redskab at giemme Ramme udi.
- Ramformig, adj. Som har Skikkelse af en Ram.
- Ramgarn n. l. Garn, spundet over Ramme. Deraf Ramgarnslagen. (Noth.)
- Ramgierde (et) n. l. Et Gierde, bestaaende af Pæle, Stævre eller smaa Træer, der i kort og lige Afstand ere plantede paa et Jordbilde, eller af tilfævede og tilhuggede Stager eller Pæle, der sættes til Hegn i lige Rader, Gierdehække, Stakitsværk. "Af Pælene sættes et Ramgierde paa Diget." Decon. Magazin V. S. 372.
- Ramgræs n. l. [norst.] Det samme som Ramformig Hundehale *Cynosurus i-status* Linn. Fl. Dan. T. 238.
- Ramhiul (et) n. l. Et Hiul med Taffer, som ere indfattede i Hiulringen, men staae parallelle med Axelen, for at gribe i Taffterne af et vandret Hiul.

- Ramhøvl (en) n. l. En Høvl, hvormed man gier to Furer paa een gang.
- Ramhuus (et) n. l. Det samme som Ramfoder. (Langebek.)
- Ramjædske n. l. Norst Benævnelse paa Bregnen: spidstakket Mangeløv, *Polypodium cristatum*. Fl. Dan. 707.
- Ramlade (en) n. l. Den Deel af en Bød, hvori Rammen sidder; det samme som Slagbord.
- Ramladeblot (en) n. l. Den nederste Deel af Ramladen, hvori Støen sidder.
- Ramladedæffel (et) n. l. Den Deel af Ramladen, som sidder ovenover Roret eller Støen, og hvorpaa Haandgrebet sædbankig findes.
- Ramladefinne (en) n. l. Et af de to Træstykker, som gaar fra Ramladestangen gennem Ramladedæflet ned til Ramladeblokken.
- Ramladestang (en) n. l. Det øverste Træstykke af Ramladen, hvorved den hænger paa Vægens Arme, formedelsk tvende Pigge i Jernpander.
- Rammager (en) n. l. En, som gier Ramme. Deraf Rammager-Haandværk.
- Rammusling (en) n. l. En Afdeling af Slægten Østers, ostrea. (Wads Dyrhist. II. 56.)
- Rampolype eller Kloffepolype (en) n. l. En Art af Kørpolyper (*Tubularia campanulata* Linn.)
- Rampotte (en) n. l. En Potte, hvori man varmer de Ramme med lange Staaestænder, hvormed Ulden bearbejdes til Tager.
- Ramstæl (en) n. l. Det samme som Rammusling. Naturhist. Selst. Skr. 2 Bd. 2 Hefte S. 85.
- Ramslager (en) n. l. Det samme som Rammager, men mindre brugeligt. (Noth.)
- Ramstok (en) n. l. En af de Rierpe, hvorpaa Gallerne hænge.
- Ramstykke (et) n. l. En Deel af et Ramhiul.
- Ramtand (en) n. l. plur. Ramtænder. En Tand i en Ram.

Kam (en) n. f. plur. **Kamme** [Svec. *Kam*. Isl. *kampr*, en Hoi, den øverste Deel af en Bøg.]

1. Den opstaaende Kant paa et Bret, som er ploviet sammen. (Noth.)
2. Hænkam. See dette Ord. Figurlig: Hæret, klippet i Lignelse af en Hænkam.
3. Et Bolderk af Sten og Jord, til at imodstaae og standse Vandets Løb. (Noth.)
4. Den øverste Deel af et Røstverk, Tindingen paa en Muur, de trappeformede Udhængninger paa gamle gotiske Bygninger, eller Toppen af et Bierg, Pjuntten af et Fjeld. "Veien falder her til Forbiergets øverste Kam." Landets Beskrivelse over Hars S. 87. See Kirkekam, og forestaaende Kam No. 8.
5. Den opstaaende Rand ovenpaa en Hielm, Hielmkam. (See Nucl. Lat. f. v. *conus*.)
6. De Stubber paa Eng eller Køruland, som blive staaende høiere end det andet, naar Græsset eller Kornet er meiet af. (Noth.)
7. Til Skibb: Et langagtigt Stykke Træ med runde Huller, hvori Raafælsbaandene gives fast.

Kam (en) n. f. [skrives rettest *Kumme*. Lat. *cumera*.] Det store Kar, som Springvand løber i, en Vandkam, item en Meelbing. (See *Kumme*.)

Kamee (en) n. f. plur. **Kameer** [maaskee af det Arabiske *kamaa*, en Amulet. Fransk *Camee*. Ital. *Cameo*.] En Edelsteen af visse Arter, hvori udføres ophøjede Figurer, og hvori forskellige Fags Farver anvendes af Kunstnerne til Figurerne's Dannelsse.

Kameel (en) n. f. [Græc. *καμηλος*.] See **Cameel**, hvor dog No. 2, som en urigtig Betegnelse, maa falde bort.

1. Navnet paa en Slægt af Drøvtyggerne (*Camelus* Linn.)
2. Det samme som Dromedaren eller den eenpulede Kameel (*Camelus Dromedarius* Linn.) og den toepulede Kameel eller Trampeldyr (*Camelus bractianus* Linn.)
3. Et Slægt tillukkede Lettepramme, opfundne i Holland, for at bringe dybtgaaende Skibe over flade Grunde. (Løvensr.)

4. Uegentligen en sky og tilbedannet Hest. Det er ret en Kameel, han rider paa.

5. Graa Kameel kaldes Planten *Anthemis arvensis* Linn. Fl. Dan. T. 1178.

6. En Fisk i Ostindien. (v. Aph. Overs. af Bom. Naturhist.)

Deraf følgende Sammensætninger:

Kameelblomst (en) n. f. Blomst af Kamille Munketrone (*Matricaria Chamomilla* Linn.) og af den romerske Kamille (*Anthemis nobilis* Linn.)

Kameelbuk (en) n. f. En ostindisk Art af Antilope, der har en Hals og en Puffel, som Kamelen (*Antilope Tragocamelus* Linn.)

Kameeldriver (en) n. f. Den, som fører Kamelerne f. Ex. i Karabanerne.

Kameelbue (et) n. f. Det samme som Kameel No. 2.

Kameelflue (en) n. f. Et Insect, som kaldes saaledes formeddelt sit Brokstriids lange Bygning (*Raphidia Ophiopsis* Müller. Prodrum. p. 147.)

Kameelgarn (et) n. f.

1. Garn af Kamelens Haar.
2. Garn af den angoriske Geds Uld, som bruges til Kameloter og andre Toier, samt af Posementmagere og Knapmagere til deres Arbejder.

Kameelged (en) n. f.

1. Urigtig Benævnelse til det sydamerikanske Lamadyr, som bruges til at bære svære Byrder (*Camelus Lama* Linn.) Funks Naturhist. I D. S. 119.
2. Den angoriske Ged, men da har Kameel sin Oprindelse af det arabiske Kamel (*Capra Hircus Angorensis* Linn.)

Kameelhaar (et) n. f.

1. Haar af Kamelens Hals, Puffel og Krop, som samles, naar den sælber om Vaaren, og bruges til at spinde Garn af m. m.
2. Uld af den angoriske Ged, som bruges til det virkelige Kameelgarn.

Kameelhals (en) n. f.

1. En lang og tilhængsiet Hals, som Kamelens.

2. Et Insect. See Rameelsflue.
- Rameelsho (et) n. l. En Græsart, som er Kamelen en behagelig Bøde (Andropogon Schoenanthus Linn.)
- Rameelhorn (et) n. l. En bestindigt Gift (Strombus lucifer Linn.)
- Rameelskald (en) n. l. Kamelens Unge.
- Rameelskiød (et) n. l. Kiødet af Kamelen, som spises gierne, især unge Kamelers.
- Rameelsko (en) n. l. Saaledes kaldes Hun-kamelen.
- Rameelsmælk (en) Mælken af Kamelen, der bruges som Lægemiddel.
- Rameelsmøg (et) n. l. Gisdning, som Kamelen kaster, og hvoraf den ægyptiske Sal-miak vindest.
- Rameelsparde (en) n. l. Et drøbtvggende Dyr fra det indre Afrika: Giraffen. Wads Dørf. af End. i D. S. 170.
- Rameelspuffel (en) n. l. Den Fedtclump, som findes paa Kamelens Ryg.
- Rameelspy (et) n. l. Den giftige Fraade, som Kamelen og Kamadyret kaster fra sig i Dryp-de og Brede.
- Rameelsstraa (et) n. l. Det samme som Rameelsho.
- Rameelskruds (en) n. l. Det samme som Strudsfugl (Struthio Camelus Linn.)
- Ramelot (et). See Camelot.
- Kameral og Kamerat. See Cameral og Camerat.
- Kamfer. See Campher, arab. *casur*, og skrives rettere med C.
- Ramille (en) n. l.
1. Navn paa Planteslægten Anthemis Linn.
 2. Det samme som Cameelblomst. (Viborg Plantenavne S. 170.) See dette Ord.
- Ramin (en) n. l. See Camin.
- Ramisol (en) n. l. See Camisol.
- Kammer (et) n. l. plur. Kamre. [Svec. Kammer. Germ. Kammer. Gr. *καμαρα*. Lat. *camera*.]
1. En liden Stue i et Hus, ethvert særskilt lille Værelse, saasom Spiiskammer, Sovestue, Værelse, Studestue, Stude-kammer, Stude-kammer, Stude-kammer, Stude-kammer.
 2. Ethvert Sted, hvori Noget forbares og glemmes, saasom Hjertekammer, Krudt-kammer; de smaa Rum i Bierens Kuber; Kammeret i en Mors.
 3. Det kongelige Kenter eller Skatkammer, Stedet, hvor Kyrkens Indkomster beregnes, modtages og anvendes; item de Personer, som bestyre alt dette. Nu kaldes især Kenterkammeret og Toldkammeret saaledes. Han indsendte Beløbet af Skatterne til Kammeret, og Kammeret gav ham Qvittering.
 4. Et lidet Tøvær, som sidder overst paa en Baadshage, Spade eller andet slgt. (Woth.)
 5. Hos de eenfalkede Konchylier kaldes Kamre de indvendige Abninger, som fremkomme derved, at Vendingerne (anfractus) ere dreiede omkring Spindelen (columella) i en vis Afstand fra hinanden. (Wad.)
 6. De opstaaende Haandsfang paa en stor Sav. (Woth.)
 7. I Bergverksproget: paa en Grubestrosse eller Affætning, dens øverst fremstaaende Brede (Stiger, Instruction.)
 8. I Sammensætninger:
- Kammeradvocat (en) n. l. Den, som fører Kenterkammerets Sager, eller de Sager, hvor det kommer an paa Kongens Indkomster og hvad dermed staaer i Forbindelse.
- Kammerassessor (en) n. l. Et Medlem, enten af Collegiet, Kammeret kaldet, eller af en Ret, Kammeret; ogsaa blot en Rangs titel.
- Kammerbaand (et) n. l. Kaldes paa Kammeret og Morsere et Baand eller en forholdet Ring ovenfor Krudtkammeret til Vedbølse. (Wachlenburg om Feltartillerie. S. 8.)
- Kammerbæcken (et) n. l. Et Kar at lade sit Vand i. (Langebek.)
- Kammerbetragt (et) n. l. Det Løi, som

Raggen i et Kammer beklædes med. (Noth.)

Kammerbetient (en) n. l.

1. Store Herrers fornemste Opbærtere, saasom: Kammerjomfru, Kammertienter.
2. Rentekammerets Officianter.

Kammerbøder, n. l. plur. Bøder, som Rentekammeret pålægger enten sine Betiente eller andre efter Lovene.

Kammerbord (et) n. l. Bord og Anretning for det fornemste Epende hos store Herstaber. Herremanden vilde, at hans Børns Informator skulde spise ved Kammerbordet.

Kammerbud (et) n. l. En, som er Bud ved Rentekammeret eller et andet Collegium, som har Navn af Kammer.

Kammercollegium (et) n. l. Samlingen af de Herrer, som have Sæde i Rente- eller Soldkammeret. Kammercollegiet raadslog længe om den Sag.

Kammerdræng (en) n. l. Fordum det samme som Page. (See Liigprædiken over Jorgen Urne 1649.)

Kammerfiscal (en) n. l. Den, som efter Rentekammerets Befaling fordum anlagde Sager mod dem, der troedes at have fornærmet Kongens Indtægter.

Kammerfolk, n. l. pl. De fornemste Epende hos store Herstaber.

Kammerfrøken (en) n. l. En Pige af fornemme Stand ved Hoffet, som tjener til kongelige og forfæltige Personers Opbærting. I Gærdeleshed Dronningens første ugifte Hofdame.

Kammerfrue (en) n. l. Titel, som undertiden er bleven givet et gift Fruentimmer blandt Dronningens Kammerfolk.

Kammerfureer (en) n. l. See Fureer No. 1.

Kammerfyrbøder (en) n. l. Fyrbøderen ved et Collegium, som bærer Navn af Kammer.

Kammergiæld (en) n. l. Statsgiæld, som hæfter paa Krongodser.

Kammergods (et) n. l. Kalbes i Tydsland et vist Slags Domainer eller Krongodser.

Kammergulv (et) n. l. Gulvet i et Kammer.

Kammerhals (en) n. l. Det indfæbne Sted imellem Kiedelen og det fugledannede Kammer i en Morteer.

Kammerherre (en) n. l. Oprindeligen den, som gjorde Opbærting i forfæltige Personers Værelser, siden en fornemme Mand, som er udmærket med et Hæderstegn, i Form af en Røgle.

Kammerherinde (en) n. l. En Kammerherres Hustru.

Kammerherrenøgel (en) n. l. En Nøgel af Guld eller andet forgyldt Metal, som Kammerherrer bære.

Kammerhore (en) n. l. Vølverste, Slegfredsone, Bislaaperste, Concubine. (Langebek.)

Kammerhue (en) n. l. En Hue, som man gaaer med inden Døre, Nathue. (Langebek.)

Kammerhund (en) n. l. En Hund, som for det meste holdes inde i Værelset, Stuehund, Skisdehund; item en Hund, som store Herrer have i deres Værelse og ved deres Seng, for at bevogte dem.

Kammerjæger (en) n. l.

1. En Tiener i Jægerdragt i fornemme Herrer's Huse.

2. Een, som ved at fordrive Uæi af Hues og Værelser, en Rottesfanger.

Kammerjomfrue eller Kammerjomfru (en) n. l. Forhen, da Kongernes Døtre kaldtes Frøken, den Fornemste af en Dronnings, Prindsesses eller et andet forfæltigt Fruentimmers opbærende Jomfruer. Bruges nu om enhver fornem Frues Kammerpige.

Kammerjunker (en) n. l.

1. En adelig Betient ved Hoffet, hos os imellem Kammerherre og Hofjunker.

2. Figurligen: Een, som giver mange Complimenter, eller som vil være meget fin og beleven i sin Tale og Adfærd. Deraf:

Rammerjunker = Snak, Complimenter.
(Holberg.)

Rammerkudst (en) n. l. Den Kudst, som
kører for Kammerfolkene ved Hoffet.

Rammerlæke (en) n. l. Den fornemste Læ-
ke hos store Herrer.

Rammerleie (en) n. l. Den Leie, som be-
tales for et Kammer. Saa meget giver
jeg i Kammerleie om Ugen.

Rammerloft (et) n. l. Loftet i et Kammer.

Rammerlud (en) n. l. Saaledes kaldes for
Spøg Vandet, som er ladet i en Kammer-
potte.

Rammermester (en) n. l. Har uidentificeret
været det samme, som Kammerherre,
Camerarius regis. (Langebet). Kong Erik
Menveds Kammermester nævnes i danske
Mag. I. S. 73.

Rammermusik (en) n. l.

1. Musik, som opføres i Bærelser. Kam-
mermusik har en anden Stil end Kirke-
musik.

2. Den Musik, den kongelige Familie lader
opføre for sig allene.

Rammermusikant (en) n. l. Den Tone-
kunstner, der spiller, naar Kongen vil
have Kammermusik.

Rammernøgel (en) n. l. Nøgel til et Kam-
mer. Jeg har forlagt min Kammer-
nøgel.

Rammerordning (en) n. l. Den kongelige
Anordning, som foreskriver de Regler,
hvorefter de Embedsmænd, som staae un-
der Rentekammeret, have at rette sig i
Sager, som vedkomme Rentekammeret.

Rammerpage (en) n. l. En ung Adels-
mand, som gjør Opvartning hos fyrste-
lige Personer; hos os er han imellem Kam-
mer, eller Hofjunker og Page.

Rammerpige (en) n. l. En Pige, hvis For-
retning især er at paafløde, pynte og op-
varte fornemme Fruer og Damer.

Rammerpotte (en) n. l. En Natpotte.

Rammerpræsident (en) n. l. Den, som
forestaaer Kammercollegiet.

Rammerraad (en) n. l. pl. Rammerraa-

der. En Titel, som gives igiennem Rente-
eller Toldkammeret.

Rammerreglement (et) n. l. See Kam-
merordning.

Rammerrente (en) n. l. De Bøder, som
paalægges kongelige Oppbevarelsesbetiente,
for at indehænde med kongelige Penge over
den Tid, da de burde have afleveret dem.
Det er efter Kammerretsordningen dobbelte
Renter, og desuden 10 Procent. (Lan-
gebet.).

Rammerret (en) n. l. En Ret, som bestod
af Kammercollegiets Medlemmer, og havde
Magt at forhøre og domme i alle Sa-
ger, som angik Kongens Indkomster; men
den er nu afskaffet. I den tydske Rigs-
ret, som holdes i Weplar. (Noth.)

Rammerretsdom (en) n. l. En Dom, som
Kammerretten har fældet. (Langebet.)
Saaledes ogsaa Kammerretsordning 3:
Ordning for Kammerretten og Kammer-
retsstævning.

Kammersag (en) n. l. pl. Kammersager.

1. En Sag, Proces, som angaaer Rente-
kammer-Anliggender, og føres af Rente-
kammer-Advocaten paa Embedsvægne.

2. Enhver Sag, der vedkommer Kammeret
eller foretages der. Det er en Kammer-
sag og ingen Cancelliesag.

Kammersecretær (en) n. l.

1. Den, som forestaaer det Contoir under
Rente- eller Toldkammeret, som kaldes
Kammercancelliet.

2. En, som har faaet Secretærtitel igiennem
Rentekammeret.

Kammersegl (et) n. l. Det kongelige Segl,
hvormed Rentekammeret forsegler det,
hvortil det store kongelige Segl ikke bru-
ges. Dette er det kongelige Vaaben med
tvende Røgløber overførs.

Kammerfriser (en) n. l. Den, som Fri-
ser for en fornem Herre. (Noth.)

Kammerforg (en) n. l. En Sorg ved Hof-
fet, som bruges af fyrstelige Personer, og
dem, der nærmest omgiver dem, enten ind-

til Hof, eller Landsfog anlægges, eller i de Tilfælde, hvor disse ikke paabjdes.

Kammerspeil (et) n. f.

1. Et Redskab, hvormed man maaler Kamrene i det saakaldte grode Skjdd.

2. En Træstave af 2 til 3 Tommers Længde, som lægges over Krudet i Kammeret af en Morterer eller Haubits.

Kammerstil (en) n. f. I Kammercollegiet vedtagen Stil. See Cancelliestil, Stil efter visse Formularer.

Kammerstol (en) n. f. En Natstol.

Kammersvend (en) n. f. obsolet. Det, som nu kaldes Kammerherre, Kammerjunger. Bedels Saxo, Udg. 1610 S. 29. "Da blev Kongen heel bedrøvet, kaldte paa sin Kammervend." Ohlenschl. poet. Skr. I. 152. Dronningens Kammervend af Worland. Apost. Siern. 8, 27.

Kammerciener (en) n. f. Den fornemste Tiener; den, som klæder Herren selv af og paa.

Kammertone (en) n. f. I Musikken den Tone, hvori Instrumenterne stemmes on heel eller halvanden Tone dybere, end den Orgelet staaer i, den saakaldte Chortone.

Kammerverk (et) n. f. Kaldes den Indretning i en Bilingaard, naar Kanterne ere opbundne i en lang Række. Ungu vinea. (Nucl. Lat.)

Kammervindue (et) n. f. Et Vindue i et Kammer. (Laggebet.)

Kammervogn (en) n. f. Den Vogn, som Kammerkudffen tæsker. See dette Ord.

Kammeral, adj. See Cameral.

Kamerat og Kameratskab, n. f. See Kamerat.

Kammerdug (en) n. f. uden plur. [af Camerich, Cambray og Dug]. Et Slags fint Linned, som især gjordes i stor Mængde i Kammerich eller Cambrai i Nederlandene. Der er Kammerdugbruer om Halsærmerne. Kammerdugsgaal er en meget fin Raal, og Kammerdugstraad meget fin Traad, som bruges til at sy Kammerdug eller lignende fint Lø med.

Kammerereer eller Kammererer (en) n. f. [af Kammer 3.] See Kammerer.

Kammers (et) n. f. plur. Kammerfer [af Kammer.] Saaledes freves og udraledes fordom Kammer i Bemærkelsen No. 1.] Renbergs Skrifter I D. S. 132 og 312, og Arent Bernsen 2den Bog S. 129. Paa Landet i Byen kaldes det lidet Værelse, hvor Pigerne sove om Natten, et Kammer, og der, hvor Karlene sove, et Herbergs.

Kammet, adj. [af Kam, crista.] Forspnet med en Kam eller med opreiste Tæpper (cristatus.) Brühnisch Mineral. S. 207.

Kamp (en) n. f. [Isl. kamp.] Almindeligt Navn for Steenmasse. Haard som Kamp. "Står du der og bliv til Kamp hin graa." Kampen. S. 177 (1739.)

Sammensættelser deraf ere:

Kampefjeld, et Fjeld af Kamp eller Granit, en Klippe. "Du knuste et min Pande, med haarde Kampesfjeld." Ohlenschlägers nord. Digte S. 108.

Kampehaard, adj. 3: haard som Kamp. "Det kampehaarde Staal igennem Guldet trænger." Helles Poesier S. 72.

Kampeis (en) n. f. Kaldes det, naar mange Stykker Is ere frosne paa hinanden. See Iskamp. (Moth.)

Kampeis (en) n. f. Kaldes det Fodst, splittet Hornsteen, der ofte udgjør Hovedmassen af Hornsteens Porphyrer, og findes som enkelte Stene paa Marken. (Kindlinger)

Kampeklippe (en) n. f. Det samme som Kampesfjeld. "Større, stærkere Steen end Dødes Kampesklipper" ibid. 228.

Kampesten (en) n. f. plur. Kampesten. Det samme som Kamp, fornemmeligen store Stene, som ligge enkelte usammenhængende paa Marken, især de, som ere forned i Sammensætningen; saasom: Granit, Syenit, Porphyr og flere. Her ligge mange Kampestenene paa Markerne. Mange gamle Kirker ere bygte af Rams

pesteen. De sprængte de store Kampes-
tene med Krud.

Kamp (en) n. f. Tørt og dødt Ved eller døde
Steder i grønt, fældet Træ. I denne
Faar Brænde er det meste Kamp. Deraf:
Kampbrænde, som har samme Bemer-
kelse.

Kamp (en) n. f. [Isl. *kapp*. Anglos. *camp*.
Svec. *Kamp*. Germ. *Kampf*. Ital. *cam-
po*. Gall. *combat*. Latinobarb. *campus*]

1. **Strid**, Slagsmaal, Bægtning. Det var
en haard Kamp. Det er at betragte som
en Kamp paa Liv og Død. En Kamp
imellem Mørket og Lyset. At gibe sig i
Kamp, gaae i Kamp, træde i Kamp
med Nogen. Sng Mand lover ei gierne
Kamp. Peder Kolles Ordsprog.

2. [Norsk.] En Glette til Hvælse for Krigsfolk.
Sammensatte deraf ere:

Kampdommer (en) n. f. En Dommer i en
Kamp eller i en Kampseeg, en Strids-
dommer.

Kampeplads, **Kampplads**, **Kampfreds**
(en) n. f. Den Plads, det Sted, hvor
paa der kæmpes og slaes, Balplads.
Der laae mange Døde paa Kamppladsen.

Kampfærd eller **Kampesærd** (en) n. f.
Kamp og Strid, Krigsfærd, Vaaben-
færd. (Kampesiferne.)

Kampfuld, adj. Riig paa Kamp og Strid,
hvor Kamp ofte forefalder. Et kampfuldt
Tog. (Præms Stærktodder S. 291.)

Kampgang (en) n. f. Strid, krigerst Mø-
de. "Jugen i Kampgang vilde mod hine
bestaae blandt dem; nu leve paa Jorden."
Baggesens bl. Digte 1807. S. 85.

Kampgridst adj. Den, som higer efter Kamp
og Strid.

Kampleeg (en) n. f. En krigerst Leeg, Ved-
delamp i Krigsvelser. De græste Kamp-
lege.

Kamplysten, adj. Som har lyst til, er
begierlig efter Kamp og Strid.

Kampmanddraber (en) n. f. Den, som i
en Kamp sælger mange Giender. Kamp-

manddraberer Hektor. Baggesens
1807. S. 87.

Kampspil, **Kampespil** (et) n. f. D
me som Kampseeg. (Langebek.)

Kampe (en) n. f. Et Stykke af J
dræver omkring i Søen.

Kampe (en) n. f. En Plante. P.
media, Linn. Fl. Dan. Tab. 581.

Kamper, adj. (Tødt) væn, stadfælig
Kamper (en) n. f. [Isl. *gámr*, mage

1. I Jylland bruges det om en gamm
uanselig, men dog god Arbeidshe
styg stærk Kamper. (Schade over W
Paa Norsk og Svensk betyder Ka
Hest.

2. Et uskikkeligt og foragteligt M
(Moth.) Deraf:

Kampestald (en) n. f. Stald, hvor
Heste føres. Staae paa Kampe
saae Halmhaffelse til Høde. Det
siges uegentligen om givte Mænd,
lade deres Gaarde til unge Folk.

Kampet, adj. [af Kamp.] Bruges
væsenet om den Egenkab ved Træet
har Kamp eller den første Grad af I
nelse, og især om Vægetræ.

Kams (en) n. f. Paa norsk, Tor
ættet med Meel og Kommen. Me
Kams spilder man ogsaa Torste
høitken Ret kaldes Kamshoved.

Søndmør S. 549.

Kamshoved (et) n. f. Et Fiskeh
er faldt med sammenættet Meel
leder tilligemed Kryderie. (Norsk.

Kan, -v. auxil. præf. Sing. Kan, pl
ne, imperf. kunde, sup. kunnet,
at kunne. [Isl. *kunna*. Sv. *kunna*.
fönnen. Belg. *konnen*. Angl. *ca*

1. Haver physisk Evne til, formaa
Muelighed til. Han kan ikke i
Steen. Hvad een ikke kan, de
flere. Gienden er saa udmættet, at
næsten intet (nemlig udrette.)
være, at de mædes. At kunne,
andet, end at vilke.

haver intellectuel Evne til, er dygtig til. **haver** begynder at kunne sionne. Han **kan** ikke tælle til Fem. Man kan ikke vide det. Det kan formodes.

haver moralsk Evne til. Han kan ikke bringe det over sit Hjerte. Han kan ikke lide hende. Jeg kunde ei lade det være. Jeg har ikke kunnet undlade at bemærke. Jeg skal gjøre, hvad jeg kan. Meer kan man ikke fordrø af ham. Jeg kan ikke gjøre det, uden at være uretfærdig.

Har Tilladelse eller Lov til Noget. Du kan nu gaae : det er dig nu tilladt at gaae. Han sagde, at jeg gjerne kunde gaae paa Komœdie : at jeg havde Lov dertil. Han kan gjøre det, han har Penge. Nu han er borte, kan jeg tale frit.

Kan, v. a. imperf. kunde, sup. kunnet; men partic. pass. er et brugeligt. [Svec. kunna. Aleman. chunnen, kunnon. Ulphil. kunnan. Anglosax. cennan. Cambro-brit. gwn. Isl. kunna. Græce κοινειν apud Hesychium.] Veed, forstaaer, har Kundskab om, veed Bested om. At kunne en Videnskab, en Kunst. Han kan baade Latin og Græsk. Han kan sin Bog. Han har kunnet tale Latin, men har glemt det igjen. Han kunde sin Tale udenad. Han kunde ikke sin Læctie i Dag. Det Barn kan en heel Hoben for sin Alder. Bonden troer om ham, at han kan mere end sit Hæderbor : at han forstaaer at trole, høre, vise igjen o. s. v. Han kan noget med Doctori, Stræderi, Smedferi, er Almue. Talemaader. Han kan hele Horats udenad. Deraf kunnende, den, som er forfaren. En kunnende Kvinde talde Skaanningerne den, de troe at kunne høre.

Kanal (en) n. f. See Canal.

Kanallie (en) n. f. See Canallie.

Kanapee (en) n. f. See Canapee.

Kanaristrø. See Canaristrø, og ligesaa de øvrige deraf sammensatte Ord.

Kanseller og Kansellie. See Cancellor og Cancellie.

Kande (en) n. f. [Isl. kanna. Svec. fanna. Germ. Kanne. Latinobarb. canna. Græc. κανθαρος. Lat. cantharus.]

1. Et Drikkekar af Metal, Træ eller Leer af ubestemt Størrelse og Indhold, forsynet med Laag, Hank og Pibe, hvorimod et Kruus er uden Pibe eller End. Kanden er tom. Han har tomt Kanden. Der er to Kander paa Bordet. At lade Kanden gaae omkring. Tudekande, Soldekande, Ølkande o. s. v. Han maa ei drikke af Kande med godt Føls : han er et Skumpelskud, en Ridding, uærlig. Kande af Gaarde og Kande i Gaarde holder Grandselag. - P. Kolles Ordsprog. "Kande ud og ind af Gaarde, gjør, at vi længst Døner vorde." Berners Overs. af Hesiodus. Kildegangen Kande kommer ofte brude den hjem, hædder det sammesteds. Naar Kanden er fuld, saa løber den over : drukne Føls lægge ikke Lønne paa deres Mund, lade sig ikke styre. (Moth.)

2. Andre Kar, hvis Skikkelse og udvortes Form ligner en Kande. Saa som en Smørkande, Vandkande, Mælkekande, Tærsekande.

3. I Grubesproget: Det nederste Cuerer i en Pompesats, som nqaer Pompebandets Cump.

4. Et vist Maal for stpende Vare, holdende 108 danske Cubiktommer, to danske Potter eller $\frac{7}{2}$ Deel af en Korntønde og $\frac{1}{8}$ Deel af en Øltønde efter Forordningen af 10de Januar 1698, og egentlig et Reductionsmaal, da det danske Pottemaal er det lovbestedte Grundmaal. I ældre Tider (1656) var en Kande Jonning 4 Potter, og 32 udgjorde en Tønde. En Kande Mælk, en Kande Øl &c.

5. Ordet Kande har i ældre Tider ogsaa været brugt som et ubestemt Maal for andre end stpende Vare; saaledes bemærker i Midten af det 17de Aarhundrede en Kande Smør i Almindelighed 16 Mark, men har i visse Egne af Jylland f. Ex. i Galling. Egnen været 20 Mark Smør.

Sammensætninger af Kande ere:

Kandebænk (en) n. f. Et gammeldags Skab til at sætte Kar, Kade, Tællertener, Drifkebare paa. Der er kommen Skab og Kandebænk sammen, Ordsprog 3: der ere to samlede, som ligne hinanden.

Kandebord (et) n. f. Kaldes nu en Skient. (Moth. cfr. Pedersens Vocabular. f. v. *incitega*.)

Kandebørste (en) n. f. En Krabser, Børste til at rense Kander med.

Kandebug (en) n. f. Bugen paa en Kande.

Kandebund (en) n. f. Bunden paa en Kande.

Kandedreng (en) n. f. Hanten paa en Kande. (Moth.)

Kandedrif (en) n. f. En Drift af en Kande. Han tog en god Kandedrif. (Langebek.)

Kandegræs (et) n. f. Det samme som Skovgræs, som bruges til at fure Kander med. Skov Hestehale, Equisetum hyemale Linn. Fl. Dan. T. 1409. Rant, Hestehale, Equisetum anienle Linn. tilføjes ogsaa dette Navn. (Langebek.)

Kandehant (en) n. f. Haandsanget paa en Kande.

Kandehoi, adj. Kaldes den, som er meget lav og liden af Bøxt. (Moth.)

Kandelaag (et) n. f. Laaget til en Kande.

Kandelykke (en) n. f. Den sidste Drift i en Kande. Kandelykke og Konelykke ere baade gode, et gammelt Ordsprog.

Kandemaal (et) n. f.

1. Et Maal paa en Kande.

2. Et Kar, der rummer det Maal, som kaldes en Kande. Jeg har ladet mig gjøre et Kandemaal, som er justeret.

Kandemælk (en) n. f. En Met Mad, som laves af Mælk, Meel og Æg. (Moth.)

Kandevæ er det samme som Kandehant.

Kandepibe det samme som Kandetud.

Kandestab (et) n. f. Et Skab til at sætte Kander [samt Potter og Kade] i.

Kandestee (en) n. f. En Stee, som der kan gaae en Kande i. (Langebek.) Der-

af Ordsproget: Kandestee er en stor Stee.

Kandestikker (en) n. f. Kaldes den, som stikker alle Kander og Kruse, som suppler til alle Maaltider. (Moth.)

Kandestob (et) n. f. Et Stob paa en Kande, eller som der netop gaaer en Kande i.

Kandestober (en) n. f. En Haandværksmand, som arbejder i Tin. Deraf Kandestoberlav, Kandestoberstift. Comedien: den politiske Kandestober.

Kandetæl (et) n. f. 3 Antal af Kander. Bruges adverbialiter ligesom Kandevis.

Kandetommer (en) n. f. En, som kan drifte godt, en Driftbroder, en fugtig Broder. Han er en god Kandetommer. (Langebek.)

Kandetud (en) n. f. Den fremstaaende hule Pibe paa en Kande, som man stikker af.

Kandevis adverb. Efter Maalet af en Kande. At kobe, sælge Mælk i Kandevis.

Kandidat (en) n. f. See Candidat.

Kandis. See Candis.

Kane (en) n. f. [Isl. *kani*. Svec. *kana*. Germ. *Kahn*. Gall. *canot*. Hisp. *cano*.] Et Knubstib, Egetane, et Slags Baade. Deraf Kanemand 3: den Mand, som fører en Kane. (Moth.)

Kane (en) n. f. [Biskop beflagtet med det nyansførte Kane.] Et Slags Slæder og Røretst, at kjøre paa Is og Sne. De vare ude at kjøre i Kane. At kjøre i Kane med Een, siges i daglig Tale om Een, som man gloer en eftertryffeligt Rejselse eller Drettesættelse.

Deraf Sammensætningerne:

Kanebiede (en) n. f. Biede, hvormed Seletriet til Kaneheste behænges, for ved Lyden at tilkiendegive Folk, at de skulle gaae tilfide.

Kanefart (en) n. f. En Fart, en Reise i Kane. Det var en behagelig Kanefart. At anstille en Kanefart udenfor Bøen.

Kaneføre (et) n. f. Føre, Veiens Be-
qvemhed til Kanefars. I Nar bliver intet
Kaneføre. Vi have et herligt Kaneføre.
Kanegyngge (en) n. f. Et Slags Gyngge,
i Stikkelse af en Kane, som dreies om i
en Kredse.
Kanehest (en) n. f. En Hest, som bruges
for Kane.
Kanefjørse (en) n. f. Gierningen at fjøre
i Kane. Der er saadan Kanefjørse paa
Gaderne, at man ikke kan høre Lyd for
Bjælterne.
Kaneflap (en) n. f. En Flap bag paa Ka-
nen at fælde paa.
Kanenæt (et) n. f. Det Næt, der spæn-
des imellem Kanehesten og Kanen, for at
frie dem, som fælde i Kanen, for at over-
færkes med det, som Hestens Bagbeen op-
fæste.
Kanepidst (en) n. f. En Pidst, som brn-
ges, naar man fjører i Kane.
Kanereise (en) n. f. En længere Kanefjør-
se. (Langebet.)
Kanestænger n. f. plur. De Stænger,
imellem hollte Kanehesten gaaer.
Kaneteppe (et) n. f. Det Teppe, som ud-
breedes over deres Fodder, som fælde i
Kanen.
Kanetop (en) n. f. Den Qvast, hvormed
Kanehestene prydes paa Hovedskolen imel-
lem Ørerne.
Kanetoi (et) n. f. Seletoi til en Hest for
en Kane. Den fjører et prægtigt Kanetoi.
Kaneel (en) n. f. See Caneel (skibes rig-
tigere med R af det græske κανα.)
Deraf Sammensætningerne:
Kaneelagvavit (en) n. f. En Agvavit med
Tilsætning af Kaneel.
Kaneelbalsom (en) n. f. En Balsom, til-
beredt med Kaneel.
Kaneelbark (en) Barken af Kaneeltræ.
Kaneelbrun, adj. Som har en brun
Farve, litig Kanens.
Kaneelfarve (en) n. f. En brun Farve,
som ligner Kanens. (Langebet.)

Kaneelkys (et) n. f. Kys af en dunnhaget
Wandsperson.
Kaneellugt (en) n. f. Den Lugt, som er
egen for Kaneelbarken.
Kaneelolie (en) n. f. Olie, som destilleres
af Kaneelbarken.
Kaneelpulver (et) n. f. Støbt Kaneel.
Kaneelrose (en) n. f. En Art Rose, Rosa
cinnamomea Linn.
Kaneelsmag (en) n. f. Smag af Kaneel.
Denne Doppelse har en Kaneelsmag.
Kaneelsukker (et) n. f. Kaneel, som er
overtrukket med Sukker, indbagt i Suk-
ker. (Langebet.)
Kaneeltræ (et) n. f. Træ, som giver Ka-
neelbark. Laurus Cinnamomum Linn.
Kaneelvand (et) n. f. Vand, destilleret over
Kaneelbarken.
Kaneelviin (en) n. f. Viin, hvorpaa der
er sat Kaneel. (Woth.)
Kaneelvop (et) n. f. Vop, tilkøbt med Blan-
ding af Kaneel.
Kangel (en). See Kongel.
Kangler, v. a. imperf. fanglede, sup.
fangledet [Nordensfeldts i Norge.] Plukker,
risper Lyd til Goder for Creaturene. [Vof.
Ihre sb. Dial. Lexion.]
Kangler, v. a. imperf. fanglede, sup.
fangledet. Bruges om den Fugl Lomens (Co-
lymbus septentrionalis) Stemme. (Woth.)
Kangrer, v. n. imperf. fangrede, sup.
fangret. Bruges om Svansens Skrig. At
fangre som en Svane: at give en stignen-
de Lyd som Svansen. (Woth.)
Kanguru (en) n. f. Ravn paa en Afdeling af
Posedyr (Didelphis,) som opholder sig kun,
saavidt bekendt, i Rhodoland. De have
Bagfodderne fem til sex Gange længere end
Forsfodderne.
Kanifel. See Karmifel.
Kanin (en) n. f. See Canin.
Kanf (en) n. f. obsolet.
1. En Stohal. (Woth og Langebet.)
2. [Isl. kánk] Sagleverf.

Kankenafte (en) n. f. [af Kanter og Raffe.]

Den, som er spodst og slaar med Raffen. Bruges kun i Hverdagsproget.

Kanter, v. n. imperf. kanfede, sup. kanfet. [af Kanf.] Slaar tilbage med Raffen, og giver spodste Viner. Han gaar og kanter med Raffen, og giver sig til som en Nar.

Kanter og Kantrer, v. n. det samme som fangrer.

Kanfter, v. a. imperf. kanfede, sup. og partic. kanflet [Bornholmst.]

1. Med Præposit. sammen, at forvilde især Traad.

2. Figurligen: at kanfle et Par Føls sammen, at øgevie et Par. Heraf:

Kanflepose (en) n. f. En, som giver noget forkeert og aabdt.

Kannes (en) n. f. En stor Skalf [nebul.] (Noth.)

Kannik. See Cannik (skrives rigtigere med K, af det græske *κάνων*.)

Heraf Sammensætningerne:

Kannikebonde (en) n. f. En Bonde fra et Gods, tilhørende et Kannikedom. (Noth.)

Kannikebord (et) n. f. Kannikers Samspisning.

Kannikebrød (et) n. f. Gæstet Brød. (Noth.)

Kannikesøde (en) n. f. God, lægger Mad, som Kanniker plejede at spise den. (Noth.)

Kannikegaard (en) n. f. Kanniks Bolig.

Kannikegods (et) n. f. Gods, som tilhører et Kannikedom.

Kannikekirke (en) n. f. En Domkirke.

Kannikemad (en) n. f. See Kannikesøde.

Kannikesæde (et) n. f. Et Sted, hvor Kanniker have deres Ophold, hvor der er et Kannikedom. (Noth.)

Kannisas (af det græske *κάνισ*.) See Cannisas.

Kanon (en) n. f. 1. See Canon. Det skrives nu i Almindelighed med K.

Kanonist. See Canonist. Der skrives med K. **Kans** (en) n. f.

1. En Suppe af Havdegrøn, Erter eller Byggrøn sødne i Vand til en med Medisfer eller Gløst: eller en af Meel og Vand med hakket salt som en Kaal. (Noth.)

2. Uegentligen: En Blanding af saadende Omstændigheder, som giver til at vise sig, eller overalt Grundning til noget. I daglig Tale hørmaaderne: Det er Kans for eller det er Kans for dig, 3: det som du ret vil gjøre dig tilgode med er Kans nok til at faae det vel best er Kans til at faae Knægten i. (Den gamle danske Oversættelse af S. 109.) "At lægge Hæ ind, jeg ingen Kans." P. Paars 1 S. 74.

3. Gods og Formue, Fordeel og Han har ypperlig Kans.

Kansee, adv. [af Kan, possum og se] Bruges til at betegne den Omstændighed Noget uueligen kan indtræffe, at uueligt, men ikke bestemt afgjort. I som Maaskee, hvilket er mere. Han kom ikke til den bestemte Tid; er han syg. Kansee jeg reiser, see ikke.

Kant (en) n. f. plur. Kanter [Sve. Isl. kantr, Germ. Kant. Gall.

1. Breden, Randen, det Yderste af Spidsen eller Hjørnet af en Vinkel af Glasst, af Støbet, af Kanten paa et Støbt. At sæt paa Kant eller Høikant 3: at paa Enden. Jeg stødte mig paa Jæten. Kanten af Kniven er nok Kanter paa Krykkerne (marginallorum,) hvorved Kiædes imeddefanter og Endefanter. Han Kant, siges om den Halvberusede i alle Kanter og Kroge. Høikant hos Tømmermænd.

2. Et Sted, en Egn, med Hensyn dens fire Hjørner. Han er født paa

kanten af Norge. Han er ikke fra den Kant, som jeg. Der strømmede Folk til fra alle Kanter.

3. I Kppersproget: et Wiinsfad, som ei er fuld.

Kant, adj. Bruges med Tilføjning af Klar om det, som er færdigt og istand, som det skal være. Jeg er Kant og klar, og kan række, naar det skal være. Det er Kant og klart.

Kantate. See Cantate.

Kantøble (et) n. l. Et Slags Øbler, som ligesom Ealviller, men er forskelligt fra disse ved et mindre og mere skarptantet Øblehus.

Kante, n. l. Det samme som Kant No. 1. (Langebet.)

Kanter, adj. [af Kant, paratus.] Den, som er ruunter, deber og frisk, især om den, som er helbredet og istand igien efterat have været syg. Han er nu gandske Kanter.

I Dag er jeg ikke saa Kanter, som igaar. (Woth. Blicher i Bium Sogns Beskrivelse S. 15.)

Kanter, v. n. [af adj. Kant eller Kanter.

S. Kantrer sig og Kantes.] Kommer sig, forbedrer sin Tilstand. (Bruges i Byen og Land baade om Levende og Livløs. Naanedeskriftet: For Sandhed II. S. 152.)

Kanter, v. a. et neutr. imperf. Kantede, sup. Kantet [af Kant, Rand, Spids.]

1. Sommer, sætter Worde og Rand paa et Klædemon. At kante et Skjort, en Due, et Par Stoe.

2. Vælder om paa Kanten, paa Siden. Baaden kantede [hges oftest Kantrede.] At kante Torden 3: eller sætte Torden paa Kanten for at tørres.

3. Kanter om, hos Sommermandene, er at vende et Stykke Træ fra en Kant til anden. At kante en Biælke, et Stib.

4. Paa Norff betyder at kante eller at kante paa sig, at gjøre Krumspring. (Hallager.)

Kantet, adj. Item partic. præet. [af Kant og Kanter.]

1. Som har Kanter [i Bemærkelsen No. 1.] En Kantet Steen, et Kantet Bord. Girkanter. Han er saa Kantet i Ansigtet som en Valbirkelænde. Ordsprog. (Langebet.)

2. Sommer, omsat med Worde og Rand. Et Par kantede Stoe, en Kantet Stortel.

3. Figurligen: snild, listig, vittig, som veed at svare for sig. En Kantet Karl, en Kantet Tale. Hvo, som kommer til en Kantet Karl, han støder sig. Ordsprog. (Woth.)

Kanthage (en) n. l. En hvar Jernhage, som bruges til at flæbe Sommer med. (Lædensrn.)

Kanthovl (en) n. l. Hos Sommermand og Smedere et vist Slags Hovl.

Kantknop (en) n. l. I Norge Navnet paa Sedum sexangulare. (Viborgs Plantenavne S. 93.)

Kantler (en) n. l. En liden Hest. (Olavsk Skagens Beskrivelse S. 375.)

Kantmærke, n. l. I Norge Navnet paa Mniun triquetrum (Viborgs Pln. S. 216.)

Kantning (en) n. l. plur. Kantninger [af v. Kanter.]

1. Stierningen at kante, somme. Jeg blev ikke færdig med min Kantning, for det var Aften.

2. Sommer og Randen selv. Kantningen er løben op.

3. Overdeltelse. Skibets Kantning.

Kantonerer, v. n. See Cantonerer. Heraf Kantonering, som ikke er anført under E.

Kantor (en) n. l. See Cantor.

Kantpils (en) n. l. Er i Norge Navnet paa Boletus granulatus. (Viborgs Pln. S. 264.)

Kantrer, v. n. imperf. Kantrede, partic. Kantret [af Kant, en Rand.]

1. Vælder om paa Kanten, paa Siden. De vare urolige i Baaden, saa den Kantrede med dem. En stor Baad Kantrer ikke saa let.

2. Det bruges ogsaa, fløndt flødnere, i transitiv Bemærkelse, for vælder om, lægger

over Ende: "Man kantræ det til Dykker-
funken bestemte Sted om paa Siden." W.
Geist. Str. IX. S. 514.

3. Strømmen siges i Sæmandsproget at
kantræ, naar den vender sig og løber til
den modsatte Side, hvilket i Almindelighed
seer, hvor der er Ebbe og Flod. (Løwenørn.)

Kantræ sig, v. reciproc. [af Kanter adj.]
Bliver frist og kanter, kommer sig, kører
sig. Han begyndte for nogle Dage siden
at kantræ sig

Kantring (en) n. f. plur. Kantringer [af
kantræ.] Tilstanden eller Gierningen af
kantræ. Baadens Kantring, Strømmens
Kantring. Saadanne Kantringer seer
kun ved heftige Vindstød.

Kantstaal (en) n. f. Et norsk Navn paa Lichen
farinaceus. (Viborg Planten S. 235.)

Kantøler. See Cancellær.

Kantsnekke (en) n. f. [af Kant og Snekke.]
Navn paa et Skaldyr. Den plettede
Kantsnekke, *Helix maculata*. (Müllers
Hist. verm. 2 B. S. 35)

Kantsop, n. f. Et norsk Navn paa *Agari-
cus citrinus*. (Viborg Planten. S. 258.)

Kap, n. f. obsolet. [Isl. *kapp* et Svec. *kap*.]

Higen, Stræben efter at være først, at
komme først, og være den bedste.

Forbindelse med Præpositionen om, br-
uges det adverbialt. At løbe om Kap.
Jeg reed om Kap med ham. At segle om
Kap, løse om Kap, drikke om Kap.
Gjeldnere bruges i Kap. Ofte lægges En-
delsesbogsstavet s til. At ride, fiske, løbe,
løse om Kaps, fordi Præpositionen for-
dum skyrede Genitiv. (Noth anfører end-
nu Betjeningen: Gierlighed.)

Kap, adj. [af Subst. Kap.] Obsolet.

1. Den, som er duelig og høflig til sin Gier-
ning.

2. Gierlig. (Noth.)

Kap paa Stoe, paa Hæsets. See Kappe.

Kapel (et) n. f. See Capel.

Kapell (et) n. f. (i Biergverksproget.) En
liden af Beenaale i en egen Form slagen
hull Staal, hvorpaa i Probeovnen under

Ruffel afdrives Guldprøver eller Kobber-
formet til mueligste Reenhed fra andre ind-
blandede Metaller. (Brünnich.)

Kapellan (en) n. f. See Capellan.

Kapellanie (et) n. f. See Capellanie.

Kapelle (en) n. f. See Capelle.

Kapelmester. See Capelmester.

Kaper (en) n. f. See Caper.

Kapers. See Capers.

Kapfus, adj. [af kappes og fus. Isl. *fús*.]
Begierlig efter at kappes. (Norst.)

Kapital. See Capital.

Kapitel. See Capitel.

Kapitulerer. See Capitulerer.

Kaplaken, n. f. [Svec. Belg. et Theotisce.
Kapplaken.] Bruges om de Penge, som
Skipperen faaer, foruden den accorderede
Fragt.

Kapløb (et) n. f. uden plur [af Kap og Løb.]
Veddeløb, Løben om Kap.

Kapløber, v. n. [af Kap og Løber.] im-
perf. kapløb, sup. kapløbet. Det sam-
me, som løber omkap.

Kapning (en) n. f.

1. Den Gierning at kappe. See dette Ord.

2. Virkningen af at kappe. Kapningen paa
det Træ sidder meget lavt.

Kapon (en) n. f. plur. Kaponer, skrives og
Kapun [Anglos. *Capun*. Gall. *Chapon*.
Lat. *capo*.]

1. Egentlig en gildet Hane. En feed Kapon.
At stoppe, fede Kaponer.

2. Uegentlig: en Gilding eller udpytlig Mands-
person. Han er en Kapon. (Noth og
Langebek.)

3. Sammensætninger af Kapon ere foruden
Kapon, Bryst, Rind, Stæg v. f. o.

Kaponmester (en) n. f.

1. Den, som kaponerer.

2. Den, som gilder Heste og andre Hæn-
dyr.

Kaponsteen (en) n. f. En liden Steen, saa
stor som en Banne, klar som en Kristal,
der findes i Kaponmader, om hvilken de
Gamle havde den Tanke, at hvo der bar

den hos sig, et lunde overvindes af Regn. (Moth.)

Raponstopper (en) n. l. Den, som fæder Raponer.

Raponstopperi (et) n. l. plur. Raponstopperier. Det Sted, hvor Raponer fædes.

Raponer, v. a. imperf. Raponede, sup. Raponet [af Rapon] Silber, Ræder unge Hænderklinger. De Raponer Ryllinger. (Langebek.)

Raponerer, v. a. [af Raponer.] Figurligen: at giøre af med En.

Rappe (en) n. l. [Svec. Rappa. Germ. Rappe, beslagtet med Raabe] betyder et høvert Skul i Almindelighed, men især:

1. Et Hovedskul, som Fruentimmerne bære paa Hovedet, en Raskappe: en Rappe at ligge med om Ratten. Hun gik ud om Formiddagen med Rappe paa under Hatten.

2. Et langt Klædebon, som bæres over en Mandspersons Klæder, enten for Regn eller Kulde, Rindom ogsaa for Stads. [Latino-barb. cappa. Isl. kápa. Ital. cappa.] En Reiskappe, Rytterskappe, Sørgekappe. Soldaten snæbte sig i sin Rappe. Jeg tog Rappen over mig, fordi det regnede. At skære, vende, bære eller hængte Rappen efter Veiret, siges figurlig om at rette sig efter Tiderne og holde med det stærkeste Partie. Ligesa: at bære Rappen paa baade (begge) Skuldre. Det tager jeg paa min Rappe: jeg tager Skulden derfor paa mig.

3. Bruges om mangehaande Arter af mindre Bedækninger, saasom:

Rappe til Sperlagen og Gardiner er det øverste Stykke, der hænger ovenover det nedhængende Gardin.

Rappe til Bøsser og Pistoler er det, som Besæret tilbækkes med i Regnveir. Ligledes er Rappe paa et Granatrør et Overtræk af Seildug, dypet i varmt Vælg, der sættes paa Granatrørets Hoved. Exercer. Regl. for Artill. 1804. S. 99.

Rappe paa Hestetoi. Det Stykke Læder, som hestes til Stavenes øventil, og gaar ud over Huderne, for at afsørge Regn.

Rappe paa Lundstikke. Det brede Jern ovenpaa Lundstikken.

Rappe paa Hammel: det Beslag paa hver Ende af en Hammel, som Svingelen hænges i. Kaldes ogsaa Hammelskappe.

Rappe paa Skoe eller Støvler. Et Stykke Læder, som anbringes enten udvendig eller indvendig paa Støvlen (men altid indvendig paa Skoen) over Hælen, for at skione Skafet paa dets Sted. Det er en slem Vane at gaar paa Rappen af sin Sko.

Rappe paa Strygejernet paa en Vogn; den Ende af Vognens Strygejern, som sidder fast paa den faste Hammels Ende. (Moth.)

Rappe paa Plaielen kaldes i Jylland det Stykke Læder, hvorved Slagelen forbindes med Handelen.

Rappe hos Bloddyrene er en Hinde, som omgiver hele Kroppen, og efter Slægternes Forskellighed er naaben, enten foran eller ved den ene eller ved begge Ender.

Rappe hos Hattemagerne, et tragtformet Laag over Urinskiedelen, som staaer noget ud over Klædelens Rand, og leder Dvalmen ud ved et Rør igiennem Taget.

De opstaaende Stær, som Duer eller andre Fugle har paa Hovedet, er deres Rappe.

4. Sammensætninger med Rappe:

Rappebaand (et) n. l. Baand, hvormed en Rappe bindes sammen.

Rappedrager (en) n. l. En, som bærer Rappe, som har Rappe paa, eller bærer Rappe efter en anden. [Drager er her det tydske dragen.] (Holbergs udv. Skrifter XI. 275.)

Rappedue (en) n. l. En Due, som har en Rappe paa Halsen.

Rappehægte (en) n. l. En Hægte, hvormed en Rappe hænges eller hægtes sammen.

Rappehætte (en) n. l. En Rabuds, Regnhætte, Reiseslag om Hovedet. (Først paa Funden i Erik Menveds Tid. Vid. Hvitfeldt ad ann. 1307.)

- Rappehage** (en) n. f. See **Rappehagte**.
- Rappekrave** (en) n. f. Den øverste Deel af **Rappen**, som omgiver Halsen.
- Rappelæder** (et) n. f. Bagskytlet af Skoens Overlæder.
- Rappellig** (et) n. f. Saa kaldtes tilforn det Ligg, som hele Skolen gik for med **Rapper** paa. (Moth og Langebek.)
- Rappeløs**, adj. uden **Rappe**. "Han tide maade reise! **Rappeløs**." Wiel. Saml. af danske Vers 4 B. S. 25.
- Rappepul** (en) n. f. Pullen af en **Rappe**. No. 1.
- Rapperoes** (en) n. f. Roes, som gives paa Ens **Rappe** eller Bag. (Langebek.) Han giver horte paa **Rapperoes**, saa faae de Skam, der ere daglig hos (Ordsprog.)
- Rappeflag** (et) n. f. Den nedhængende Deel af **Rappens** Krave, som gaar over Skuldrene; it. de Golder og Flige, som ere for paa en **Rappe**, naar den slaes om begge Sider.
- Rappesom** (en) n. f. En Som, som fremkommer ved at spe med Sting over Ranten, de ombruede Rande af en med Agtersting gjort Som. (Moth.)
- Rappestrimmel** (en) n. f. Et Stykke af en **Rappe**, No. 1.
- Rappestrud** (en) n. f. Den fremfrittende Deel af en stiv **Rappe**.
- Rappestykke** (et) n. f. Det bageste Stykke af Skoens Læder.
- Rappetræ** (et) n. f. En Knag, hvorpaa **Rapper** og andre Klæder ophænges. (Langebek.)
- Rappekniv** (en) n. f. See **Rapper**. n. f.
- Rappelaup**, (en) n. f. Et norsk Ravn paa almindelig Løvetand eller *Leontodon taraxacum*.
- Rappen** (en) n. f. plur. mangler [af v. **Rappes**.] Stieringen at **fappes** med Rogen. (Wid. Geist. Skr. 1800. S. 167.)
- Rapper**, v. a. obfol. imperf. **fappede**, sup. **fappet** [af **Rappe** 3: Skiul.] **Rapper**, at **fappe** Hoser 3: at sætte **Rapper** paa Hælen af Hoserne. (Langebek.)
- Rapper**, v. a. imperf. **fappede**, sup. **fappet** [Svec. **fappa**. Belg. et Germ. **fappen**. Gall. *couper*. Græce *κοπτεν*.]
1. Hugger over, skærer over, hugger af. At **fappe** et Træ, at **fappe** Toppen af Træerne. At **fappe** Masten, de **fappede** Ankerstobet (hvilket ogsaa uegentligen kaldes: at **fappe** Anker.)
2. At spe en **Rappesom**.
- Rapper** (en) n. f. [af verb. **Rapper**, affæret.] Saaledes kaldes hos Grønlandsfarerne den, som med en stor **Rappekniv** afskærer de seieste Stykker af **Spættet**.
- Rapperollike** (en) n. f. See **Rapronke**.
- Rappes**, v. neutropas. imperf. **fappedes**, perf. har **fappets** [af **Rap**.] Bruges med Præpositionerne om og i, i den Betydning: at hige og stræbe efter at være den første; at ile omkaps med en Anden. De **fappedes** om, hvo der først kunde faae sin Lætte lært. At **fappes** med En om, hvo der først kan naae Porten. At **fappes** med En i Læsning, Skrivning. At **fappes** med En i at somme.
- Rappestrid** (en) n. f. [af v. **fappes** og **Strid**.] Medbeileres Bestræbelse efter at overgaae hinanden.
- Rappesyge** (en) n. f. [af **fappes** og **Syge**.] Medbeileres angstelige Higen efter at overgaae hinanden.
- Rappet**, adj. [af **Rappe**.] Som er klædt med **Rappe**, som har **Rappe**. Store Flokke af **fappede** Brødre (3: Munk.) Wid. S. Skr. XI D. S. 347.
- Rappeviis**, adv. [af **Rap** eller **fappes** og **Viis**.] Ages om flere, som stræbe efter et Maal med lige Anstrængelse, som **fappes** om at naae et Maal. **Rappeviis** søge de at fremsætte de fuldkomneste Stykker.
- Raprenden** (en) n. f. [af det følgende **Verbum**.] Stieringen at løbe omkap.
- Raprender**, v. n. imperf. **faprendte**. Løber omkap.
- Raprer**, v. a. See **Caprer**.
- Rapriol**, n. f. See **Capriol**.

Rapron (en) n. f. [Isl. *kaprun*. Latinobarb. *caprona*.] En Calot. (Moth.)

Rapronike eller Rapronike } (en) n. f. [uden Tøst af Rapron] et Rejseflag, en Calot eller Cabudse, som Bønderne bruge om Vinteren, naar de færdes i ondt Veir, da den slæbes ned over Ørerne og Halsen. (Elaus Pors Huusbog VIII. 6.)

Raps, bruges adverbialiter i Sammensætning med om. See **Rap**.

Rapsd (en) n. f. [i Norge.] Blandeforn af Byg og Vinterrug eller Halvdelen Byg og Halvdelen Havre. (R. Vidensk. Selsk. Skr. 5 D. S. 500.)

Rapsel (en) n. f. [det latinske medii ævi *capsula* og tydske *Kapsel*] plur. *Kapsler*, strids rettere *Capsel*.

1. Det samme som *Frøhuus*.

2. Føderal til at gemme noget i.

Rapsom (en) n. f. See **Rappesom**.

Rapsun (en) n. f. plur. *Rapsuner*. [Germ. *Kapzaun*.] Et Jernredskab, som lægges paa Hestens Hæse, og bruges især til usprøjlig Heste, som tilrides, eller til unge Heste for at slaa dem.

Raptein. See **Captein**.

Rapun (en) n. f. See **Rapon**.

Rar (et) n. f. Det samme som **Rarm**. See **D. D.**

Rar (et) n. f. plur. det samme. [Isl. *ker*. Svec. *Rar*.]

1. I Almindelighed: Alt det, som bruges til at komme noget i. Et tomt, et fuldt **Rar**. **Rarret** løber over. **Østekar**, **Oliekar**, **Saltkar**, **Guldkar**, **Sølvkar**, **Leerkar**. Et **Rar** Vælf. Det er bekvemt at have rene **Rar** til sin Vælf. P. Lølle.

2. I Sædeleshed **Trækar**, sammensatte af Staver og Baand; **Ølkar**, **Bryggerkar**, **Mælkedar**.

3. Figurligen i Physiologien og Anatomien: **Canaler** eller **Rar**, som føre en eller anden Vædske. **Vandkar**, **Sueurkar**, **Blodkar**.

4. Ordspog: At slaa Vand i bundløst **Rar**; at gjøre forgæves Arbejde. Man

skal varsligen bære fuldt **Rar**. (P. Lølle) **Rar** være sig, hvor der er Fare. Det lagde du i et tørt **Rar**, siges til den, som betroer noget til En, der et kan tie. (Moth.) Hvert **Rar** staaer paa sin egen Bund **Rar** Enhver er god for sig. Brodne **Rar** i alle Lande.

5. Sammensætninger med **Rar**.

Rarbaand (et) n. f. pl. det samme. Baand, Stord om **Rar**.

Rarbad (et) n. f. Et Bad, som tilberedes i et **Rar**. "Kong Sigurd var i **Rarbad** paa Oplanden, og var tielbet osuær **Rareit**." Elausens Snorre S. 414.

Rarballe (en) n. f. En Balle, som sættes under Røstekarret, for deri at opsamle den Ur, som løkker af Karret. (Moth.)

Rarborste (en) n. f. En afflaaren, skalket og riv Røst, som **Rar** bærtes og gøres rene med. **Rarborste**-Lyng kaldes paa Mors Planten *Erica Tetralix*.

Rarbrænde (et) n. f. Et Brændejern, som **Rar** mærkes med. (See P. Svob Betænk. om det cimbr. Sprog S. 42.) See **Rar**-mærke.

Rarbund (en) n. f. Bunden i et **Rar**; det nederste runde og flade Træ, som **Rar**karverne samles paa.

Rargang (en) n. f. Et Slags Tøfamp hos vore Forsædre, hvori man fulde segte i et foroven luffet **Rar** med et Stykke Træ eller en Trænebel i Haanden. (Skand. Lit. Selsk. Skr. 1808. 2 Dv. S. 266.)

Rargiord (en) n. f. En Jernstinne, som lægges om **Rarrets** Staver, for at holde dem tæt sammen.

Rarhud (en) n. f. Den Hinde i Fiskenes Svømmeblære, som indeholder Blodkarrene. (Phys. oeconom. Bibliothek IX. S. 56.)

Rarflud (en) n. f. **Flud**, som bruges til at optoe og reengisre Røstekar med. Om En, som bliver ringagtet og sat tilside, bruges den Talemaade: Han bliver ikke mere anseet, end en gammel **Rarflud**.

Rarmager (en) n. f. En Bødker, som gjør

Krøkar. (Noth.) See Langsartiklerne
S. 402.

Karmærke (et) n. f.

1. Mærke, som sættes paa et Kar, enten for at betegne Eiermanden eller i anden Hensigt.

2. Et Mærke eller Tegn, som bruges ifødet for Segl eller Ravn's Underskrift; Bo-mærke. (Webers Saml. til den danske Hist. I H. S. 112. af en Dystraa fra 1624.) "Til ydermere Stadsfæstelse have vi sat vores sædvanligt Karmærk her ned den under." (See Acta Consistorii for 4de April 1649. Fol. 270. a.)

Karmon (et) n. f. obsolet. [af Kar og Mon, Isl. *munn* Eiendom] det samme som Kar, brugeligt i det nordlige Island om alle Slags Kar, Potter &c.

Karsav (en) n. f. En Sav med opstaaende Haandgreb, til at danne Kar med. (Noth.)

Karsfyl og Karspyl (et) n. f. Skident Vand, som Ristekar ere optoede i; i Særdeleshed det, som fyldes eller skylles af Melleskarrene, og som gives Kalvene at drikke.

Karspulle (en) n. f. Et Hul i Bunden af et Kar, hvorigennem Bødsken kan løbe ud. "Et oversædet Halvanker med nogle Karspulle i Bunden." Oluffens oekonom. Ann. IX. 154.

Karstav og Karstave (en) n. f. plur. Karstaver. De Stæle, som bruges til at gøre Kar af. (Noth.)

Karstol (en) n. f. Et Redskab til at sætte Kar paa, for at tørres; i Særdeleshed et Redskab, hvorpaa Ristekarret sættes. (Noth.)

Karvand (et) n. f. Det samme som Karsfyl.

Karvisk (en) n. f. En Viske af Halm eller Hø, hvormed Ristekar tørres.

Karabin. See Carabin. Maaskee ifødet for Kalabrin, fordi det brugtes af et bekiendt kalabrisht Ryttteri.

Karaffe. See Caraffe.

Karakter. See Character.

Karat. See Carat. Arab. *Kirath*.

καρατιον, skrives rigtigere med R.

Karavane. See Caravané.

Karavalle. See Caravalle. Maaske det Isl. *karfi*, Hibern. *Karbh*, et Skibe.

Karbass (en). See Krabass.

Karbendit (en) n. f. En Plantes Ravn. net Knopbegger. (Viborg) *Centaurea benedicta* Linn. og er Apothekernes *Ca benedictus*, af hvilke Ord det danske er en Forkortning.

Karbonade. See Carbonade.

Karbunkel. See Carbunkel.

Karde (en) n. f. plur. Karder, u Karter, men skrives urigtigen saa [Svec. *Karde*, Ital. *Cardo*. Gall. *don*. Latinobarb. *Cardo* og *Cardu* det latinske *Carduus* eller det cambr *Carthu*, som bemærker rensse, reer Et Redskab, fuldt af smaae frogede tænder, til at reise og rensse Ulden med ny Karde. Jeg har fæst gode Karder.

Deraf Sammensætningerne:

Kardebolle (en) n. f.

1. Slægtnavnet til Planteslægten *Di Linn*.

2. Ravnets paa Planten *Dipsacus* *Aris* Linn. Fl. dan. T. 965.

3. De pigfulde Høbeder af Rodder debolle (*Dipsacus fullonum* Linn. bruges i Uldmanufaktur til at eller reise Ulden paa uldne Tøier.

Kardegilde (et) n. f. Kalder paa et lidet Gilde, som anrettes for pigerne.

Kardemager (en) n. f. Den, som Karder.

Kardepige (en) n. f. Bruges forne i plur. om de Piger, som man paa det beider sammen fra alle Radoeri paa een eneste Aften at faae færdigt Forraad af Uld.

Kardqvinde (en) n. f. [af **Karde** og **Kardkone**] Kvinde eller Kone.] Et Fruentimmer, hvis Eysel er at karde. **Uld.**

Kardekast (et) n. f. Skaffet eller Haand-fanget paa en Karde.

Kardetand (en) n. f. En af de Fjernhager og Staaltraade, som fide i Kardon.

Kardetidsel (en) n. f. See **Kardebolle** No. 2 og 3.

Kardelse (en) n. f. Den Gierning at karde.

Kardemome. See **Cardemome.**

Karden (en) n. f. See **Kardelse.**

Karder (en) n. f. En, der karder.

Karder, v. a. imperf. **Karbede**, sup. og partic. **kardet**. [I ældre Skrifter (som i Eobings Etymol. col. 178.) kaldes det karter, som det og kaldes i Norge og Island. Ang. *card*. Belg. *caerden*. Gall. *carder*. Ital. *scardeffare*. Lat. *carere*.] See **Karde**. Keder **Uld** med **Karder** og gør **Lager**. Vi have **kardet** den hele **Aften**. **Kræmme** ere bleve trætte af at karde. Vi have faaet alt vor **Uld** **kardet**.

Karduse (en) n. f. See **Cardus**.

Karekier [Isl. *karakeffi*.] En Pind til at rage i Jiden med (Roest.)

Karer, v. a. et n. [Isl. et Svec. *kara*, Germ. *scharren*, maaskee beslægtet med *karrig*. Nu kun brugeligt i Norge.]

1. **Karer om**, for Ex. i **Hoet**, i **Waden**. At **kare** sin **Pung** : satte sine **Penge** til. (Roit.)

2. **Kager sammen**. At **kare** **Warmen** er at komme kold **Afte** over **Sloderne**, for at bevare **Jiden**.

3. **Stræder**, **anstrænger** sig. At **kare** sig frem : stræbe sig frem.

Karestikke (en) n. f. Det samme som **Karekier**.

Karet (en) n. f. See **Karet**.

Karg, adj. See **Karrig**.

Karger, v. n. obl. imperf. **kargede**, sup. **karget** [af **karg**, **karrig**.] **Sparer** i **Utg** **de**; er omdrevent sparsom. "Det hjælper

intet at **karge** og **spare**." **Wedels** **Sars** af 1610. S. 270.

Kariol. See **Carlol**.

Karl (en) n. f. [Svec. *Isl.* et *Alemann*.

Karl. Anglofax: *Coarl*. Germ. *Kerl*. C. Brit. *Carl*.]

1. **Mandsperson** i Almindelighed, hvilket er den ældste og oprindelige Betydning. En **brav Karl**, en **ærlig Karl**.

2. **Den**, som i **Manddom** er udmærket. Det er en **heel Karl**. Han er **Karl** for at bære det **gandste** allene. Han er **Karl** for sin **Hat**. Jeg er **Karl** for at faa det **bragt** i **Stand**. Han **rod** sig som en **Karl**. Kommer han, **hal** han **finde Karl** for sig. I denne Betydning bruges det ogsaa ironice med **Adjectiver**, saasom: Jo, du er en **Kion Karl**! Det er de to **rette Karle**! Men at det tages i en foragtelig Betydning, er kommet ind i **Sproget** af **Udskælen**. Saa **dan** en **Karl** kan man ikke **tro**. En **gemeen Karl**. **Ho**ad **figer** du, **Karl**?

3. **Tienestekarl**. Jeg vil **sende** min **Karl** til dig. **Præstens Karl** kom. Han **tiener** for **Karl** (i Modsetning af at **tiene** for **Dreng**). En **Abiskarl**, **Gaardskarl**, **Staldkarl**, **Arbeidskarl**, **Ladekarl**. En **halv Karl** (rettere i eet Ord **Halvkarl**) kaldes hos **Bønderne** en **ung**, **halvvoxn Karl**, som **dog** er **ældre**, og **faaer** mere **Løn** end en **Dreng**. [Paa **Kastler** derimod bruges Ordet **Karl** i **Særdeleshed** om **Gaardmændene** i en **Op**.]

4. Et **ungt Menneske** ved en vis **Haandtering**, som ikke **langer** er **Dreng**. At **blive Karl**. **Krammeren** gjorde sin **Dreng** til **Karl** : **svend**. Han **blev Karl** i **Fior**.

5. Med **ung** **foran** betyder det **En**, der **endnu** ikke er **gift**. Det bruges **mest** **sammenfat** i et Ord. Han er **endnu** **Ungkarl**. Det er en **gammel** **Ungkarl** : en **gammel** **Peder** **svend**.

6. En **gammel Mand**, i **Særdeleshed** en **gammel** og **fattig** **Mand**. Ofte er det i **Karlis Huus**, som ei er i **Kongens Gaard** (bruges i **Norge** og i det **ældre** **Danske**. **Strøms**

Søndmer. Ihes sønste Dialect. Lepson.
 Roth.)
 7. Hannen blandt Fuglene, for Ex. Kypkarl.
 (Roth)

Deraf Sammensætningerne:
 Karleaar, n. l. plur. Ungdomsaaar, den
 Tid, da Mandfolk bære Naar af Ungkarle
 eller Ungersvende. (Langebet.)
 Karlealder (en) n. l. Ungdomsalderen hos
 Mandkionnet. (Langebet.)
 Karleansigt (et) n. l. Et Ansigt, som en
 Karl, et mandligt Ansigt. Hun har ret
 et Karleansigt.
 Karlebænk (en) n. l. En Bænk, som Lie-
 nestekarlene sidde paa.
 Karlebuper, plur. Buper, som ere spede
 til en Karl.
 Karlesadde (en) n. l. Mandssadde, Mand-
 person, som skaar Sadde.
 Karlegjerning (en) n. l. Guld Arbejde, som
 en Karl har gjort paa Landet. (Roth.)
 Karlehænder, n. l. plur. Hænder, som en
 Karl. Den Pige har ret et Par Karle-
 hænder.
 Karlekammer (et) n. l. Et Kammer, som
 Tjenestefolkene af Mandkionnet ligge i.
 Karlekier, adj. Som har Lyst til Mand-
 folk. En Karlekier Pige. (Roth og Lan-
 gebet.)
 Karlekierling (en) n. l. En Mandspæ-
 son, som i Ord eller Gjerning blander sig
 i Kvindeskionnets Forretninger. (Lange-
 bet.)
 Karlekiole (en) n. l. En Kiortel, som
 Mandfolk bruge. (Roth.)
 Karleklaeder, n. l. pl. Klæder, som Mand-
 folk bruge, Mandfolkelaeder.
 Karlekion (et) n. l. Modsettes Kvinde-
 kionnet. For i Karlekionnet end i
 Kvindeskionnet. (Christian IV. n. Lov.
 Arbe D. Cap. VII.)
 Karlekav (et) n. l. Kav og Sammentomst,
 som Karlene have indbyrdes. Dreng skal
 holde sig fra Karlekav.
 Karlelon (en) n. l. Lon, som den saer,

der stener for Karl. Modsettes
 eller Drengelon.
 Karlemand, n. l. plur. Det samme, so-
 Karlesfolk. (Forekommer i Christian IV
 norske Lov Arbe D. Cap. 8.)
 Karlemod (et) n. l. Mod, som anse-
 en Karl. Mandmod. Den Pige b-
 Karlemod.
 Karlerøst (en) n. l. Røst, som en I
 Jeg hørte Karlerøst i Kammeret.
 Karleskif (en) n. l. En Skif, Karl
 at følge. Det var den Gang Karl
 rygte Tobak.
 Karlestol (en) n. l. Karlestole kal-
 Kirke de Stole, hvori Mandfolk
 deres Sted eller Stæde. (I
 Kvindeskionnet.)
 Karlestue (en) n. l. Det samme,
 gestue. (Roth.)
 Karlestykke (et) n. l. En beret-
 ning; en Handling af en b
 eller stærk Karl.
 Karlestyrke (en) n. l. Styr-
 Karl.
 Karlesyg, adj. Det samme i
 (Langebet.)
 Karlevis, adv. Som en i
 levis.
 Karleborn, adj. Det, sat
 agtig.
 Karlsfolk (et) n. l.
 1. Mandfolk; en Mand
 2. Karlsfolkene siges
 Vi kan ikke spise
 Karlsfolket eller i
 hiem af Marken.
 Karlsfodding (en) n. l.
 ger. En stor Fod-
 Karlsfodding. Udt
 Karlsbogen. (En
 Karlsfod (en) n. l. I
 fod.
 Karleis (en) n. l.
 eller die 3: sde,
 Slags store fald
 lager.)

Karlele (en) n. f. Arrest og Beslag. (Moth.)
Karleier, v. a. imperf. Karleiede, sup. og
 partic. karleiet. Læger i Arrest; gjør Be-
 slag paa Noget. (Moth.)

Karline (en) n. f. Navn paa Planteflægten
Carlina Linn. (Viborg.)

Karlstidsel (en) n. f. Navnet paa Planten
Carlina acaulis Linn. Stængelsløs Karl-
 line. (Viborg.)

Karlbogn (en) n. f. [Svec. *Karlwagn*.
 Anglosax. *Carleaswagn*. Angl. *Charls-
 wain*; af Isl. *Karl*, Viding eller det Cam-
 briske *Cortwya*, Bognen.] Gys Stierne i
 den store Bism ved Nordpolen, i Skikkelse
 af en Bogn.

Karm (en) n. f. [Svec. *Karm*. Lat. *car-
 pentum* eller *carmentum*.]

1. En lukket Bogn, indrettet til at sidde i.
 "J spænder graa Sanger for Karmen rød."
 Kampen. 1739 S. 500. "Hun sætte sig
 i den sørgsldene Karm." *ibid.* S. 462.
 "De løstede hende i Karmen ind." *ibid.*
 S. 563. En hængende Karm omtales
ibid. S. 667. Brudekarm: Brudebogn
ibid. 682.
2. Det Træværk og de Lister, som Døre og
 Vinduer sættes i. En Vindueskarm,
 Dørkarm.
3. I en Mølle, Træværket, som omgiver
 Møllestenene.
4. I Bogtrykkeriet, den Deel af Bogtrykker-
 pressen, hvori Formen og Fundamentet
 ligger ovenpaa Iskebrættet.
5. Det opstaaende Træværk omkring en Brønd.
 Deraf Riedkarm (jyds) Besundkarm.
6. Den Afdeling i Tørrehuset (Kallen), hvor
 paa Maltet lægges hen for at tørres.
 (Moth.)

Heraf Sammensætninger:

Karmdør (en) n. f. Døren til en Karm.
 (Langebek.)

Karmsod (en) n. f. Den underste Deel af
 en Karm. Karmsoden i et Vindue.
 (Hys. oecon. Bibl. VIII. S. 20.)

Karmhest (en) n. f. En stor og stærk Hest,
 som bruges til Rørsel med Karm; Kar-
 rethest. (Moth.)

Karmhingst (en) n. f. En Vognhest, Vogn-
 hingst. (Chr. Pedersens Vocabular. f. v.
Dextrarius.)

Karmhoppe (en) n. f. Karrethoppe (jyds.)

Karmklæde (en) n. f. Et Slags Klæder,
 der have paa Siderne en opstaaende Kane.
 (Moth.)

Karmvindue (et) n. f. Vinduet paa en
 Karm, Karrethvindue. (Langebek.)

Karmbogn (en) n. f. See Karre. (Lan-
 gebek.)

Karmmelon (et) n. f. Et Slags Kribeflint,
Melo montis Carmel. (Brünnichs *Wine-
 rat* S. 52.)

Karmer, v. n. imperf. Karmede, sup. Kar-
 met. [Belg. *karmen*, *kermen*, beslagtet
 med Harm] slaget og jamrer. (Moth.)

Karmesinrød, adj. See Carmesinrød.

Karnap (en) n. f. plur. Karnapper. [Maa-
 ske beslagtet med *Quarnellus*, i Widdes-
 alderens Latin: sirlantet Aabning paa
 Stadsmure.] Udbygning paa et Hus, for
 at have Udsigt til flere Sider. Karnapper
 vare fordem meget i Mode.

Sammensætninger med dette Ord:

Karnapluger (en) n. f. En Luger paa en
 Karnap. (Langebek.)

Karnapstue (en) n. f. Den Stue, hvor
 ved er anbragt en Karnap.

Karnapvindue (et) n. f. Et Vindue paa
 Karnappen.

Karnat (en) n. f. Til Skibs det samme som
 Stagkarnat.

1. En Vinde eller Stige paa en Stage til at
 heise svære Lyngder ind i Skibet. (Læm-
 sn.)

2. Vindetabl i Skibene, bestaaende af tre eller
 fire Blokke, og i hver Blok en Skive, hvor-
 igennem Hidskabet gaaer. (Moth og Lan-
 gebek.)

Karnav (en) n. f. obkol. [uden Tvivl af Ka-
 rer.] Et Instrument, som Røffe og Bagere

bruge til at røre op i Jiden med. "Som Stigere plede med deres Karnab at røre i Brandene." (Rimkrøniken Fol. 52.)

Karnabal. See **Earnabal.**

Karniffel (en) n. f. plur. **Karnifler**, skrives ogsaa **Karnifel** [en forvædet Udtale af det latinske *Carnifex*.]

1. En Stof. (Moth.)

2. Kuegten i Spillet *Styrvoit*.

Karnifler, v. a. imperf. **karnifled**, sup. **karniflet** [af n. f. **Karniffel**. Svec. *Li-von*. et Germ. *Karniffeln*.] Bruges i almindelig Tale om at slaae, banke, prygle. Jeg skal dygtig karnifle ham. "En voldsig Rimrod, som kan karnifle Andre." (P. Svds Ordsp. 2 D. S. 29.) "Rephler som karnifledde og nedfældede de Andre." i Mo-tebog VI. 4. efter *Swanings Bibel* af 1647.

Karniol. See **Carniol.**

Karnis. See **Carnis.**

Karotte (en) n. f. En dyrtet Art af Gulerødder (*Daucus Carota*.)

Karpe (en) n. f. [Svec. *karp*. German. *Karpfen*. Angl. *Carp*. Belg. *Kerper*. Gall. *Carpe*. Lat. *carpio*. Gr. *καρπίας*.] Ravnets paa en bestemt Ferskvandsfisk, *Cyprinus Carpio* Lin. (Wads Eud. I S. 393.)

Deraf Sammensættelserne:

Karpedam (en) n. f. Dam, hvori der er sat Karper.

Karpegrund (en) n. f. Saadan Grund i Søer og Damme, som er passende for Karper.

Karpekarudser (en) n. f. plur. Et Slags Fisk, som er en Blanding af Karper og Karudser (*Cyprinus hybridus*. Börner.)

Karpeleeg (en) n. f. Karpens Ravn eller Eg. Saaledes ogsaa *Froleeg*. (Moth.)

Karpestæl (en) n. f. pl. som sing. Stæl, hvormed Karpen er bedækket.

Karpetunge (en) n. f. Et Stykke Kød, som hænger ved Ganen paa Karper, og holdes urigtigen for at være Tungen.

Karpesteen (en) n. f. Steenhaarde Been, som findes i Karpens Hoved og hjælper til Ho-

ressen (*Lapides carpiorum*.)

Apothekerskrift I. S. 767.

Karpeyngel (en) n. f. Unge, der sættes i Damme og opfædes. S. 224.)

Karper, v. a. imperf. **karpede**, pet, partic. **karpet**, **kørker**.

Karre (en) n. f. (Svec. *Karra*. Kiærre. Cambrobrit. *Carr*, Ca. Karre. Gall. *char*. Lat. *carrum*. Ital. *carro*.)

1. En Vogn med to Hjul, som Brødkarre, Krudkarre. 3. Overrige: en almindelig Kæse.

2. I Jylland: en Hjulvogn. (Moth.)

3. I Norge ogsaa Kædningen paa

4. Sammensætninger ere;

Karreboffe (en) n. f. [af Karre Gevæ, som forbum brugtes i Karre.]

Karrebonn (en) n. f. De Træk Karren, imellem hvilke Karreb

Karrehest (en) n. f. En Hest, i en Karre.

Karredriver (en) n. f. (Moth.) som gaar ved Siden af den Karre og driver paa Hesten.

Karrekudst (en) n. f. Den, som Karre. (Langebek.)

Karrerummel (en) n. f. Vognrummet af Vogne og Karre. "Der i min Karrerummel tosnede. rups poet. Smasaget S. 82.

Karreet. See **Carreet.**

Karri (et) n. f. Et Slags meget hvidt, som bringes hid fra Ostind

Karrig, adj. [Isl. *karrgr*. Gen. Anglos. *car*, *care*. Moeslög. *ka*

care, *cura*.] Paaholden: gniere ei gjerne vil gaa ud det, han har rig Mand ei selv giver, ei (i under). Ordsp. Man er me naar man intet har. (P. Lølle.)

Karrigen, adv. [af Karrig, adj.] karrig, gniidst Maade.

Rarrigfalt (en) n. f. En, som er overmaade Rarrig. (Woth.)

Rarrigfiling (en) n. f. Det samme.

Rarrighed (en) n. f. [af Rarrig.] Den Egenhed at være rarrig og gniægtig. Hans Rarrighed kan ikke undskyldes.

Rarriglig, adj. og adv. rarrig og rarrigen.

Rarrigpuge (en) n. f. Det samme, som Rarrigfalt.

Rarrigskab (en) n. f. Den Rarriges Sindelag og Adfærd. Af latter Rarrigskab har han aldrig Fremmede til sig.

Rarrigvorn, adj. [af Rarrig og Endelsen vorn.] Som er hengiven og tilbøielig til Rarrigskab.

Rarriol (en) n. f. See Carriol.

Rarroufel. See Carroufel.

Rarrosfe. See Carosse.

Rarrasse (en) n. f. [af Rar og Ruffe, en gammel Rost.] En liden stor Rost, der bruges til at strubbe Rar med (Jydsk.)

Rarse (en) n. f. uden plur. [Germ. Kresse. Holst. Rars og Rars. Gall. Cresson.]

Planten *Lepidium*. (Hornemanns Plante-

lore S. 392, og Arten deraf *Lepid. sativum* Linn., samt først Rars paa Plan-

ten *Sisymbrium Nasturtium* Linn. Flor. Dan. T. 690.) Jeg tiender vel Rarse,

og de Bønder, der ad den stamende.

P. 206. Deraf Haugekarse, *Lepid. sativ.* Linn., Engkarse, Vandkarse,

Cardamine pratensis Linn. Fl. Dan. T. 1039. og *C. amara*, samt *Sisymb. Nasturt.* Linn., Brøndkarse, *Sisymbrium Nasturt.* Linn. og *Cardamine amara* Linn.

(uden Brunkars) Vild Rarse, *Card. prat.* og *Sisymb. sylvestre* Flor. Dan. T. 931.

Commonsatte Ord deraf ere:

Rarsebed (et) n. f. Bed til at saae Rarsefrø i.

Rarsefrø i.

Rarsefrø (et) n. f. Det Frø, hvoraf Rarse avles.

Rarsefalsat (en) n. f. Salat, lavet af Rarse.

Rarsefrø (en) n. f. Et Slags frø-

med Drif (Holtzschels Rarsfrø 4to. T. 3. S. 668.)

Rarsekaarel, et worst Rars paa *Erysimum Barbarum*. Fl. Dan. T. 985. (Bl. borgs Planteavne S. 136.)

Rarsk, adj. [Svec. Rarsk. Isl. *karstur* for *Karlskur*, af *Karl*, Mand.]

1. Stærk og af gode Præster: "Den Rarske tilfødd." (Clausens Ordre S. 372.)

2. Sund, frisk, som ikke lider noget: "De Rarske have ikke Lægedom behøv." (Math. IX. 12.) "De bleve alle Rarske, hvad Brød de havde." (Clausens Norges Beskrivelse S. 144.)

Rarskhed (en) n. f. [af Rarsk.] Helbred, Sundhed, Rarskhed.

Rart eller **Raart** (en) n. f. [Isl. *karth*] scabrities, Rughed. Sv. *Kart*]

1. Frugttræ, Frugtens Begyndelse. "De Frugttræerne kan faae Gavn nok af at sætte Rart eller Begyndelse til Frugten." Dec. Mag. II. S. 179.

2. (Wort) knudben Frugt, se Hvasshed, Rughed. Jættelædes paa nogle Steder Mønter har Rorter, saa lange de er røde og haarde eller umodne. (Willes Skæffords Beskrivelse S. 124. Willes Oldbog.)

Rart. See Rort.

Rarte (en) n. f. See Rårde.

Rarteblot (en) n. f. pl. Rarteblotte, Stibeblot til Løvsæd, som ikke har noget be-
stemt Sted, men bruges efter Fornødenhed.

Rartel (et) n. f. Et Slags Stof. (Woth.)

Rartel (et) n. f. See Cartel.

Rarter, v. a. See Rarder.

Rartesse. See Carresse.

Rartnagl (en) n. f. [Isl. *kartnagl* af *Rar* og Rughed, Hvasshed; udtales ogsaa *Rarte-nagl*.] En vanskabt Nagl.

Rartoffel eller **Kartoffel** (en) n. f. pl. Kartoffler og Kartofler. [Germ. *Kartoffel*, maa-
see af *ErDapfel*] Røddet paa Planen *Solanum tuberosum* og paa dens spiselige Rod-
frugt. Man sætter eller planter Kartoffler, hopper Kartoffler, tager Kartoffler op.

Sammensætninger:

Kartoffelavl (en) n. f. Kartofflers Dyrtning.
(See. Ann. VII. S. 3.)

Kartoffelhakke (en) n. f. En Hakke, som
bruges til at hugges Kartoffler med. (Oluf-
sens oec. Ann. VIII B. S. 84.)

Kartoffelhøver (en) n. f. Et Redskab til at
optage Kartoffler. (See Landoe. Tid.)

Kartoffelrødder (en) n. f. Rødder Kartoffler,
som, som stæder eller rene. (Olufsens oec.
Ann. VII. S. 316.)

Kartoffelplod (en) n. f. En Plod til at
hugge Kartoffler med. (Olufsens Ann. VII.
S. 10.)

Kartoffelsæd (en) n. f.
1. Sæningen af Kartoffler. Sæde lang-
somt har Kartoffelsæden udvædet sig.
2. Afgrøden af Kartoffler.

Kartoffelskærer (en) n. f. Et Redskab til at
sænderkæde Kartoffler, naar de i Mængde
bruges til Dagsføde, eller til Brød. (Dec.
Ann. VII. S. 112.)

Kartoffelskaffer (en) n. f. Et Redskab til at
røggælle Kartoffler. (Olufsens oec. Ann.
VII. S. 112.)

Andre Sammensætninger med Kartoffler
ere for Ex. Kartoffelboller, Kartoffel-
brændevin, Kartoffelbudding, Kar-
toffelgilde, Kartoffelgrøn, Kartoffel-
lage, Kartoffelmeel, Kartoffelsuppe,
Kartoffelbelling o. f. p.

Kartave (en) n. f. See Carotve.

Karuds eller Karudse (en) n. f. pl. Karud-
ser. [Germ. Karusch, Karusche, Ka-
rutsch.] En Fisk af Karpeslægten, Cypri-
nus Carasius.

Sammensættelser deraf ere:

Karudsedam eller -park (en) n. f. En
Dam, som der er Karudser i.

Karudsemund (en) n. f.
1. Egentlig en Karudses Mund.

2. Figurligen: en liden updelig Mund.
Karudsesluger (en) n. f. Den, som æder
og opsluger Karudser. Under og andre
Fugle ere Karudseslugere.

Karuntel (en) n. f. En falskefarbig Oppte.

Jeg vend ikke den Time, Karun-
der over mig.

Karve eller Karvi eller Karvekaal
[Germ. Karbe, Karve, Car-
carum. Gr. κῆπος, κῆπον; n
karver.] Ere norste Rødder paa
eller Kummeh, Carum Carvi Li
Dan. T. 1091. (Ströms Söndas
S. 81.)

Deraf Sammensætningerne:

Karvegræs (et) n. f. (Dec. Mag
16) See Karve.

Karvekaal (en) n. f. Kaal, som
paa Karve eller Kommen.

Karvefage (en) n. f. Et Stag
hvori man kommer Karve eller
Toldforordn. af 15de October 17

Karvesollate (en) n. f. Et norst
Planten Geum rivale. Flor.
722. og paa Geum urbanum
Dan. T. 672. (Hornemanns
lære.)

Karvebræt (et) n. f. Et lidet
Rere Tobak paa.

Karvekniv (en) n. f. En Kniv
Tobak med.

Karvmærke (et) n. f. [af Karver og
Det Tegn, som Kolt, der ikke har
brugte i Steden for deres Rødder.

Karvepind (en) n. f. [af Karver og
En mindre Karvestof, som br
Søndernes Grøndekædner. (Vend

Karver, v. a. Karvede, Karvet. [Sv
wa. Germ. kerben. Anglosax.
Angl. carve. Gr. κείρειν.]

1. Skærer i smaae Stykker. At Kar-
(Norst.)

2. Skærer eller ridser i Røget.

Karvestof (en) n. f. [af Karver og
En Stof til at antegne Røget paa,
Røget ind i; item Regnskab. "At
Karvestof: at tage paa Regning
danste Glossarium.) "Og alt er
paa Karvestoffen skeden." (I
III B. 3 Sang.)

Karvogn (en) n. f. [af Karve og

En Rætteløse. (Goldings Etymolog. Lat. S. 943.)

Rase (en) n. f. I Ræder og Ras, Raas, Raars og Ras, og er beslagtet med Rvas, Isl. kdr, Dyrge; kasa, opdyngte.]

1. En Dyrge, især af Skarn. (Noth.)
Bruges nu kun i Sammensætningen Ro-
rase o: Skarnet; Rærne lægges paa Marken.

2. I Rørge: en Samling af Grene og Løb,
som skal brændes til Brænde, eller en brændt
og beslaet Plads.

3. I Rørge: en Dragt, saa meget man kan
bære paa Ryggen.

4. I Rørge: et Sted, hvor et vist Slags Kornkaffe eller
Erbsæd. (Landh. Geist. Strifter II D.
S. 638.)

5. I Rørge: et Slags store Kurve til at bære
paa Ryggen, som sættes af Birkeqviste.
(Se Rørge Søndag 1 Part. S. 76. Landh. S.
S. 118.)

Deraf:

Rase Bræt (et) n. f. Et Bræt, som bruges
deres Ræderes Garvning. (Noth.)

Rase Røde [udtales Raaserøde] (en) n. f.
En raa, udelig Stensodning, der ei har
et andet, end at ligge i Asen. (Noth.)
Se Beskrivelse over Guldbrændt. I D.
S. 151.)

Rase Røng (en) n. f. See Rase Røng.

Rase Røtt (en) n. f. See Rase Røtt.

Raset adj. Ankommen, næsten gaaende suur
eller raadden; som kaser Sild.

Rasial (en) n. f. plur. Rasialer. [Svec.

Rasiala eller Rasika. Angl. Jack et Cas-

sock. Ital. Giacca, Casaco; maaske af det

latinske medii mvi Casa, casula. Hos

Hesychius er κασάω et Slags fort Røde.

man.] En vid, flækket Røttel. (Noth.)

Rasselot (en) n. f. plur. Rasselotter.

1. Røttet paa en Hvalslagt (Phyleter).

2. Artnavn paa Patte Rasselotten (Phy-

leter Catodon. Hollens Naturhistorie

S. 169.)

Rasset (en) n. f. See Raset.

Rasse (en) n. f. Risse. See Rasse.

Rasse (en) n. f. Dyrge. See Rasse No. 1.

Rasferolle (en) n. f. See Rasseferolle.

Rasial. See Raset.

Rasie (et) n. f. Et vedligende Raset,
Casia Senna. (Ephsens Apothekerf. I D.
S. 420.)

Rasig, adj. det samme som Raset.

Rast (et) n. f. plur. det samme som Raset.

1. Stieringen at kaste, slænge. Et Rast med
en Steen, med Pile; et vist Rast. Det
Rast var godt. Et Rast med Rødder, et
Rast med Rinder, Røstast. Et Rast
med Rødder, med en Steen. Et Rast med
en Rast; Rast af Rinder, et Rast paa
kommande Røsting, Røsting. (Deraf:
Røstast, Røstast.) Rast med Rø-
ninger, Røstingast. Det Røstast Rast. Et
har to Rast endnu.

2. Den Afstand eller Længde, i hvilken noget
kan kastes, saasom Steenast o: saa langt
man kan kaste med en Steen.

3. Det, som slaes eller meies med Røst paa
eengang. Et Rast Rast, Røst.

4. Det Antal Penge, der paa engang kastes
nd med Haanden, i Røsting om fire
Stykker ad Gangen. Røst Rast i Røst,
linger giver en Røstaler. Et Rast Røst
er 4.

5. Saa mange Unger, som fødes (kastes)
paa engang. Et Rast Røst, Røst,
Røsting.

6. En Plads, som er omkastet eller indkastet
med Dige til Eng eller Røsting. (Noth
og Røsting.)

7. Det Røst af en Røst, fordi man først ka-
ster det paa Røstet. (Noth og Røsting.)

8. En Røst, saasom Rast i Røst, Rast paa
Røst. (Noth.)

9. I Røst: en Røst, nogen Røst. (Hallager.)

10. I Røst: et Røst, hvor en Røst for
Røst er Røst er Røst, til hvilken Røst en
høer Røsting det Røst Røsting en Røst.
(Storms Saml. af Røsting Røst.)

11. En Røsting med Røsting: it. de Røsting,
som Røsting giver i de Røsting Røsting
eller Røsting Røsting. Et Rast med Røsting.

Hallingkast kaldes i Norge Spring i Halklingdandsen.

ra. Bruges dette Ord med Prapositionen i foran, adverbialiter om Lang, Færd, Pandel, Væsen. At give sig i Kast med Een: at indlade sig med nogen; men har oftest en haanlig Betydning. Han vil i Kast med mig: han vil have fat paa mig; og siges det baade i en god og ond Mening. At komme i Kast med Fienderne: at komme til at staaes med dem. Kast i Kast, siges om idelig Kasten. (Hermed kan mærkes det angelsassiske *Craſt*, *Strid*, *imp*, i hvilken Bemærkelse Kast ogsaa anføres af Thra.)

Kastanie (en) n. l. See Castanie.

Kastebarn (et) n. l. Et udsat Barn, et Barn, som Forældrene lægge hen paa Gaden eller i andre Folks Huse. (Noth.)

Kasteblok (en) n. l. pl. Kasteblokke. Stibsblokke til Tøværk, som intet bestemt Sted have, men som man binder fast eller sætter paa de Steder, hvor man behøver dem. (Løvehorn.)

Kastebold (en) n. l. Det Sted eller Huus, hvor Etenden vdes. (Ehr. V. norske Lov II. 32. 1.)

Kastebøle (en) n. l. Det samme som Ankerbøle. See d. O.

Kastehold (en) n. l.

1. En Leeg, som leges ved at kaste en Bold fra Haand til Haand.

2. Bolden, som man saaledes leger med.

3. Figurlig siges: at være Lyffens Kastebold: at friste mangehaande Lyffens Afværlinger.

Kastebro (en) n. l. En Bro til at kaste over et Vandsted, i Særdeleshed Pontons.

Kastebul (en) n. l. Et Livstykke uden Værmer, som saadantigen fortill staaer aabent.

Kastedrag (en) n. l. I Norge det samme, som en Dragliste.

Kasteflage (en) n. l. I Norge det samme som Kastevind. (See topogr. Journ. for Norge 29 Hefte S. 29.)

Kastefoster (et) n. l. Et Foster, des i Uride.

Kastegarn (et) n. l. Et Sankedod; at kaste ud efter Rist.

Kastegvær (et) n. l. Et Gvær, stes; saasom et Kastespjyd, en Kalle.

Kasteglæde (et) n. l. En Vundel som bekræftes ved det Kærlig og Pige for at kunne kaste om en Kage.

Kastegiord (en) n. l. Den Buggio hører til Hestens Kastetol.

Kastegods (et) n. l. Det, som er af Skibet i Havsnød. (Noth. La

Kastekande (en) n. l. En Kande i Lærkerne faae, naar de have alere færdige med at kaste Kornet. (Noth.)

Kastekappe (en) n. l. En Kappe, den Vide, at dens ene Flig kan lægges Stulbrene.

Kastekiep (en) n. l.

1. Egentlig: en Sten til at kaste de omløbende Betlere gjerne bruge, den, hvorved de slætte sig. Bruges i den figurlige Betydning af en og ringe Ting eller Person. Jeg være hans Kastekiep. Han Kastekiep.

2. Et Slags Monster i Syehus, Varning, især Dreng, hørt gaar paa Skaf, den ene over den. (Noth.)

Kasteklæde (et) n. l. Et Klædebon tigen at drage paa over de andre.

Kastekølle (en) n. l. En Stridskølle man fordam bringer til at kaste paa den; et Slags Kastegvær. (Noth.)

Kastel (et) n. l. See Castel.

Kasteline (en) n. l. Det samme som Kastetov.

Kastelse (en) n. l. Det at noget kastes ned i Kastelse paa Jorden. Lærningen stelse.

Kasten (en) n. l. Gierningen at kaste: kun Benden og Kasten med ham i

Kastnet (et) n. l. [af Kaste og Net.] Et Net eller Garn, som man bruger til at fiske eller noget, saasom for at fange eller fiske det. (Langebek.)

Kastnod (et) n. l. [Korst.] Et Slags Garn eller Fiskebød, som bruges i Nordlandene. (Wid. Gelf. Skr. X. S. 198.)

Kastepill (en) n. l. plur. Kastepile. En Pile, som kastes med Haanden, eller et Kastetræ.

Kastepos (en) n. l. Til Skibs en Ilden Spand, forsynet med et Røb, hvoraf man fornemmeligen betjener sig for at heise Vand op af Søen paa Dækket. Modsat Stangpos.

Kastplads (en) n. l. Stedet, hvor noget kastes. Kastplads for Korn, Brænd, for Hesten o. s. v.

Kaster, v. a. kastede, kastet. [Svec. kasta. Isl. kasta. Angl.-cast.]

1. At give noget Bort (glemme) Kasten ved et Sted. At Kaste Stene; og Kaste med Stene. Han kastede efter Vinduerne med Stenen. Han kastede færdig: traf uret. At Kaste Tørninger; Kaste Rod om noget. At Kaste sit Ei her og der. At Kaste Granaat, Sværmere.

2. Slænger fra sig. At Kaste Grædet og Løbe. At Kaste, hvad man har i mellem Hænderne. At, hvad der løse, er kasket paa Gulvet. At Kaste Bogen bag Bænkene: slaa sig fra Bogen, forlade Studeringer.

3. Afkægger, træffer af sig. Han kastede Riolen. At Kaste sine Børnekøe; figurlig om at opføre at være Værn.

4. Afkæder, taber, lader falde. Kasket har kasket Tænder. At Kaste Tænderne. At Kaste Haarene, Hænderne. Kasket kaster Klatterne. At Kaste Garnet. Led os Kaste Voddet, Ræsen, for at drage (nemlig Fiske.) At Kaste Anter: lade det fra Skibet spænde ned i Dybet, for at sættes i Haabunden.

5. Hægger om; sælger. At Kaste et Træ, en Stov. At Kaste Sæden, Kornet, som slaaer paa Marken.

6. Udryder, giver fra sig. At Kaste Straa-

ler. At Kaste Stygge. At Kaste sit Vand.

7. Støder tilbage, vender ved Angreb at forsæde sin Stilling. Fienden kastedes. Godfolket blev kasket af Rytteriet.

8. Bevæger hid og did. Kaster det afstorkne Korn med Kasteskud. At Kaste Kornet paa Kædet, i Køen. Det Korn maae kastes endnu engang, for at blive ret reent.

9. Graver, opfører, opkaster. At Kaste et Dige, en Vold, en Dæmning. Der blev kasket en Grav, en Grøft. At Kaste en Bei, en Sti. Det findes ogsaa brugt i denne Bemærkelse som v. n. At Kaste i en Hoi efter Statte.

10. Sver, sammenføjer ved Synting. At Kaste to Stykker Ise sammen i Smidene. At Kaste Termene i eller til en Riote.

11. Vender, bevæger til Siden. Han kaster Hesten til den anden Side. (At Kaste en Hest: kaster Hesten, naar den kastes paa Jorden, saasom af en Hødsmed eller Dyrslæge.) I Børstværksproget kaster den ene Gang at Kaste den anden, naar den har forevirket den, og kaster den ildigemed et Stykke af Bierget til Siden. (J. Kall's Afhandl. om Malmstær i Skandin. Gelf. Skrifter 1806. I B.)

12. Fæder, sæder Unger. Søen har kasket 6 Brødre. Hundene kastede deres Hvalpe den ene Gang end den forrige.

13. Udlader; lader fare. Hønen har kasket sine Kullinger, Gaasen sine Gæddinger, Høypen sit Hol.

14. Misbærer, giver Misbyrd, sæder i Urette. Dopper, Røen, Haaret har kasket. (Eolhings Etymol. lat. col. 852.)

15. At Kaste sine Fædder vel, siges om en Hest, som har en rask og skolt Gang.

16. Figurligen bruges det om Synets Andenelse. At Kaste et Blik i eller paa noget. At Kaste Øinene i en Bog. At Kaste et Die til En. (See Diekast.) it. om at give visse Fagter. At Kaste med Rasen, Ræsten; ogsaa om Sindets Bevægelse. Kaster al Ederes Sorg paa Gud. 1 Pet. 5, 7.

17. Reciprocé betyder Kaster sig.

a) Kaster sig hurtigen ned. Han har kastet sig paa Sengen; han kastede sig paa Sophaen.

b) Kaster sig, vender sig fra den ene Side til den anden. Han ligger og kaster sig i Sengen. Hesten, kaster sig.

c) Begiver sig i sig Kast hen til eller i noget. At kaste sig paa en Hest: stige hurtigen til Hest. At kaste sig i en Vaad, at kaste sig ind i en Kastning.

d) Bliver vind og Klat. Træet kaster sig.

e) Sumer; om flydende Regemer, naar der i dem sker en Sundsaldning; it. bliver sur. Allee, Vinen kaster sig, har kastet sig. Rypen bliver kastig, sur og kaster sig. (Heisler om Blaal.)

18. Forbindelse med Smagord:

a. Kaster ad: følger af ramme. At kaste ad En med et Væde, en Siden.

b. Kaster af, v. a.

1. Kaster fra, slænger bort. Kaste af Bogstaven, hvad der er derpaa; kaste Dyren af sig. Kaste noget af. Hesten kastede ham af: slog ham af. Han blev kastet af Droth ud i Vandet. Kaste af Beien, rydde til Side.

2. Kaster til Ende, hører op at kaste. Læreren har kastet af paa Loven: har endt Kornets Kastning.

3. Slænger bort som ubrugbare. Om den fattige de gamle Klader, du kaster af. Den Kiole er for god til at kaste af endnu.

4. Stiver Fordeel. Det kaster noget af at være i hans Tjeneste. Ofteft lægges pron. recip. sig til. Den Heste kastede ikke meget af sig. At kaste Fordeel af sig. Oecon. Mag. 1 B. S. 127.

5. At kaste af, siges ogsaa om en vis Bending i Engelskbandse: at fore op og kaste af.

c. Kaster af Beien, v. a. Det samme, som kaster bort, kaster tilside.

d. Kaster bort.

1. Slænger hen som unyttige.

2. Taber af Skibdeløshed.

e. Kaster efter.

1. Slæer efter, følger efter Rogen med Roget, man kaster. Der blev kastet efter ham med en Steen.

2. Tæller efter. At kaste en Tæl, et Krammerhund med Penge efter. Jeg har ikke kastet Pengene efter.

3. Opfylder igjen. Graven kastedes efter. See efterkaste.

f. Kaster for, v. a. 1. Slænger hen, for ved, hen til. At kaste Væde for Hensene. Man kaster ikke Perler for Svinn. At kaste sig for End Gode. At kaste Ondt for En: lægge noget, hvort En skal gaa, i den Tanke ved Tærbdom af tilføle ham nogen Skade. 2. Forekaster, bebrejder.

g. Kaster forbi. Slæer forbi, saasom at kaste forbi ved at se efter Roget i en Bog, eller ved at slaa Regler.

h. Kaster fra, v. a. Afsondrer ved at kaste. At kaste Honer fra Korn. (Moth.) At kaste Sneen fra Døren. Karlen blev kastet fra Hesten. At kaste fra Beddingen, kaldes i Skibssproget at gjøre Ankerlodet løst fra Beddingen.

i. Kaster fra sig, v. a. Slænger fra sig; slæer sig af med. At kaste sit Vand fra sig. At kaste Byrden fra sig.

k. Kaster frem, v. a. Kaster noget foran eller fremad.

l. Kaster hen, v. a.

1. Slænger hen, henkaster. See dette Ord.

2. Taber, mister, bliver af med, kaster bort. Det er et kastet hen, hvad man giver sin Ven. (Moth.) Jeg har kastet min ene Handske hen. Jeg finder ikke min Pennestift; den er vist kastet hen.

3. Kaster sig hen.

a) Frivilligen at give sig i ringere Kaar, Stand.

b) Det samme, som kaster sig bort. See Vortkaster.

n. Kaster i, v. a. Slanger ind i. At kaste noget i Vandet, en Steen i Brønden. Brevet kastede jeg i Kæledøren. Han blev kaster i Bøngel. At kaste en i Dinene paa En (bruges ogsaa figurligt om at forblinde, kaste, bedrage En). Kaster i Grams. See Grams. Kaster i Hob: kaster og slanger sammen i en Dunge. Kaster i Land: sætter hurtigen i Land. Fienden kastede nogle Tropper i Land. Kaster i Mæsen: bebrejder; forekaster. At kaste en sine Ungdomsfeil i Mæsen. Kaster i Beien.

1. Kaster noget, en Steen eller Ellig, hen i en Dei.

2. Figurlig: lægger Hindringer i Veien for noget.

n. Kaster igien, v. a. Stopper atter til, kaster til, kaster efter. Graben blev kaster igien. At kaste en Brønd igien.

o. Kaster igiennem.

1. Slanger igiennem. At kaste en Steen igiennem Vinduet.

2. Graber igiennem. At kaste igiennem et Bierg, en Vælle.

3. Igiennemblader. At kaste en Bog igiennem.

4. Eftertæller. At kaste en Sum Penge igiennem, for at se, om man har tækket rigtig.

p. Kaster imod, kaster nogle saaledes, at det rammer eller kunde ramme paa en Ting. At kaste Glasstet imod Væggen. Han kastede en Steen imod ham, da han kom ind af Døren.

q. Kaster ind, v. a.

1. Slanger ind i. Han kastede en Steen ind igiennem Døren, Vinduet.

2. Indfører, indbringer. At kaste Røst og Betænk ind i en bekvemt Bø. Han kastede sig ind i Tænkningen med et Par Begreber.

3. Indgæfter, indbygger. At kaste en Ager, en Eng ind. At kaste en Dei ind paa begge Sider. (Langebet).

4. At kaste sig ind under en Tænkning.

4. At gøre Labegrave. (af kaster, Bemærkel. seu No. 9.)

5. Tage sin Tilflugt nær til en Tænkning, for at søge Beskyttelse af den (af kaster No. 17. c.)

r. Kaster med, bringer noget til at kaste, biff i længere Tid. Drengen kastede med Steen. Efterat han længe havde kaster med Stokken, kastede han den bort. (At kaste med Ratten, med Hovedet. See kaster No. 1 og 16.)

s. Kaster ned, v. a. Slanger ned. At kaste noget ned paa Jorden, i Vandet; at kaste en ned af Høften, Broen. Han kastede sig ned for hans Fædder. At kaste sig ned fra et højt Sted.

t. Kaster om, v. a.

1. Slaar omkuld, overende. At kaste en om paa Jorden. Stormen har kaster ham, Bogen om. At kaste en om paa Væggen.

2. Vender Blade om i en Bog. Jeg kaster de om bag i Bogen.

3. Bruges ogsaa absolut i Stedet for kaster Lod om. At kaste om, hvem der skal have en Ting. (Roth.) Soldaterne maatte kaste om Salgen. (Langebet.)

4. Kaster om sig.

a. Ligger paa sig, som kastede Raaben om sig og gik ud.

b) Venter ved mundtlige Udtalelser, og giver sig til paa en for andre fornærmende Maade, saasom: at kaste om sig med Skildsord, med Trusler. At kaste om sig med store Ord.

u. Kaste omkring, v. a.

1. Gør Grab om. At kaste omkring en Mads.

2. Vender Blade om i en Bog. At kaste omkring paa den anden Side.

v. Kaster omkuld, v. a. See kaster om No. 1.

x. Kaster op, v. a.

1. Hører ved kaster op i Veiret. At kaste Bolden op. Det blev kaster op paa Loftet.

2. Blader efter, opsøger i en Bog. Jeg har fastet op i Bibelen, for at eftersee det smitsede Sted. At faste et Ord op i en Ordbog.
3. Spper, brækker sig. Han fik Ondt og fastede op. At faste Diod op.
4. Skyder op fra sig. Havet kaster Sand, Tang op.
5. Grader op, forhøjer ved Gravning. At faste et Dige, en Dæmning op. At faste en Vold, en Skanse op. At faste Jord op om Trærne.
6. Kaste op, i Strikning, begynde paa en Strømpe.
7. Kaster sig op: opbøjer sig, opfatter sig. At faste sig op til Konge. At faste sig op mod Dyrigheden.
7. Kaster over, v. a.
 1. Slænger hen over, at faste en Steen over Tager. Kaster over Bord eller Borde: faste noget af Skibet ud i Havet. Kaster over Ende: koder til Roget, saa det falder.
 2. Skinlet hurtigen; ifører sig hurtigen. At faste noget over Papirerne. At faste Rappen over sig. Kaster Muld over: indvoter til Klosterlevnet. (Langebet.) See Muld.
 3. Overspilder. Han blev kastet over med Skarn.
 4. Siges det om Hesten, naar den under Gangen sætter sine Bagben frem over Forbenenes Spor.
2. Kaster paa, v. a.
 1. Hentaster, hentslænger paa. At faste Roget paa Jlden. Der blev kastet Jord paa Tager. At faste Ondt paa En: forgjøre, forbyde. At faste Skarn paa En: bagvoske. At faste Dinene paa Roget. At faste Runer paa En. (Langebet.)
 2. Ifører; tager paa i Hast. At faste Rappen, Riortelen paa, eller paa sig.
 3. Tilslægger, hænfter til, tilbender. At faste Foragt paa En: gjøre foragtelig. Efterat have kastet Foragt paa alle Religioner.

Snebbes patr. Lill. V B. S. 474. At faste Skibden paa den, som ikke havde fortjent det. At faste Had paa En. At faste Kierlighed paa En. (Moch. Langebet.)

aa. Kaster sammen, v. a.

1. Forer sammen til et Sted. At faste Bøgerne sammen i en Krog.
2. Sammensper. At faste to Stykker Lø sammen.
3. Kaste en Ager sammen: eller pløje den fra Midten af.
5. Kaster til, v. a.
 1. Bringer ved Kasten hen til. At faste en Steen hen til Roget, at faste Roget til en Dyrge. At faste til Beddingen, kalder i Skibssproget: at gjøre Ankertovet fast om Beddingen. (Lawensrn.)
 2. Sigter og kaster efter. At faste til med et Vble.
 3. Sper til, kaster sammen ved Spind. At faste Ermerne til Riolen.
 4. Tilstopper, spilder. At faste Graden til.
 5. Hensender. At faste Dinene til hørende. At faste Dinene til en Pige. At faste et ondt, godt, mildt Die til En.
 6. Kaster til, bruges til Skibb om at gjøre et Løng fast, saasom i Commando: Kaster til!

aa. Kaster ud.

1. Slænger og forer ud. At faste Roget ud paa Gaden. Det blev kastet ud igennem Vinduet. At faste En ud af Huset. Man maa ikke faste det skibne Vand ud, for man har det rene. (Ordsprog.)
2. Grader ud; udlæder ved Grøfter: at faste Vandet ud af en Dam. At faste en Es ud.
3. Slæaer den første Kalk eller Muurmateriel paa Korningsen eller Korbekledningen. At faste et Loftdakke ud.
4. Kaste en Ager ud, pløje den fra Uden.
5. Gjør Udcast til, conspicerer, fatter i Hænden. At faste et Brev ud. (Langebet.)

2. *Artnavn paa Hundstatten Felis Catus*. Linn. En gammel, en graa Kat. Ratten miaber, knurter. Ratten har Ristinger. Af en Rængde Ordspog og Talemaader, hvori dette Ord forekommer, ere især at mærke: Naar Ratten er borte, spiller Musen paa Bordet (om Uorden af Mangel paa Opsyn.) Hov som glemmer til Ratten, glemmer til Ratten. Alle Katte ere sorte i Mørke. Ratten knurter ikke, for den faaer Muns, og Konen ikke for hun faaer Puns. Gamle Katte labe og Melk. (P. Løkke) siges om gamle Mand og Koner, som endnu ere lefsverdige. Det vil' alt muse, der fra Kat er kommen. (Mørk.) Ratten er gierne, hvor man stryger den. Man træder Ratten saa længe paa Halen, til han vender En Kierne. Naar Rattene rives, saa løbe de i Rød, siges i Byen; Mørk udtrykker det: "saa bliver der Unger af." Han spiller med ham, som Ratten med Musen, om den, der forstaaer let at dreie en Anden efter sit Sind. At fløbe Ratten i Gællen, siges om den, der fisker det, han ei har seet, eller hvis Værdi er ham ubekendt. Du skal ei faae den Kat i min Sæk: du skal ei narre mig. Han skal holde mig en Kat i Selen: han skal ikke giøre det ustraffet. (Langebet.) Ratten vil' vel have Fiske, men den vil' ei vade Kloen. (P. Løkke.) At være saa fiad af noget, som Kat af Sennep: at være meget fiad af noget. Der skal Ingen sige Kis eller Pus til hans Kat: der kan Ingen paa mindste Maade skade ham. Naar Husbond ei er hjemme, sidder Ratten for Overbordende. At trine paa Ratten. (Elaus Pors. B. v.)
3. En lang Raderpung eller et Bælte, indrettet til at giemme Penge i.
4. Den Lamp, hvidmed Rattoseerne skræffes. At faae Kat, giøre En Kat: "Da skal hun lattes med den fine Katte." Schous Udtog af Forordn. IV. B. S. 483.
5. I Bækningsvæsenet: en Forpøining, som

- anlægges paa Væstionen, Enthin Glaciet, for at see og forurolige Si
6. I Artillerivæsenet: Et Redskab, man søger om Græber eller Jordpø børende Kanoner.
7. De to Tærtreer paa en Glæde, de begge Røder sammen.
8. En Stids: De Stier, hvidmed hidses op fra Klippen til Strandstien
9. De vigtigste Ord, sammensatte m ere følgende:
- Ratauge** (en) n. l. [Mørk.]
1. Planten *Ratvie*, *Evetand*, 1 amplexicaule Linn. Flor. Dan.
 2. Saaledes kaldes ogsaa Planten delig Knophager, *Centauri* Fl. Dan. T. 519.
- Ratblof** (en) n. l. pl. Ratbloffe til Stids en søer treflvet Blof u hage. (Lewensm.)
- Ratbu** (en) n. l. [Mørk.] En Væ urt, Strandhuse, *Antemissa* Linn.
- Rathage** (en) En stor Jerthage til Interet op med.
- Ratlober** (en) n. l. Den Ende af hvori der hales.
- Ratvie** eller **Rattessie** (en) n. l.
1. Et Die paa Ratten. Saaledes ogsaa ethvert andet Die, som lig tens; for Ex. han har Rattessie
 2. Plantenavn paa Haartippet A de (*Myosotis scorpioides* Lin Dan. T. 583.) og paa Ratvie-2 (See Ratauge No. 1.)
- Ratviet** adj. siges om den, der i agtige Vint, som have Lighed m sine.
- Ratviesteen** (en) n. l. (Det samme i tesiedpal.
- Ratost** (en) n. l. Planteflægten A Arten deraf rundbladet Ratost, rotundifolia Linn. Fl. Dan. samt Skovratost, *Malva* Linn. Fl. Dan. T. 523.

Ratrygget, adj. Ræd om Glæde, hvis Det er buet. (Løvensru.)

Ratpoer (n) n. l. En Rødder, som gaaer fra den ene Side af Skibet til den anden, for at styrke Dækket og Siderne.

Ratstib (n) n. l. Et Slags Rødder.

Ratstiert (n) n. l. Et Slags Rødder, som indfildes om en Bøt, og sættes efter ind i den om en Grif.

Ratugle (en) n. l. En Art af Ugle, *Strix passerina* Müll. Prodrum. Zool. Dan. pag. 11. Wad. 1. 210. "En sat Ratugle man paa Taget og saa saar." P. Paars IV. D. 3. Sang.

Ratugle (en) n. l. [Rorfl.] Det samme som *Stenugle*, *Strix Bubo*. Müll. Prodrum. Zool. Dan. S. 10.

Raturge (en) n. l. [Rorfl.] Det samme som *Ratstib*.

Ratcarbalsom (en) n. l. Rorfl. Rødder paa Planten *Cardamine pratensis* Linn. Fl. Dan. T. 1039.

Ratcart (en) n. l.
1. En Slags, Art af Ratte. Det er en god Ratteart vi have.
2. Rattenatur, Rattes Egenskaber. Der er Ratteart i dem.

Ratclom (en) n. l. Rorfl. Rødder paa Planten *Gnaphalium dioicum* Linn. Fl. Dan. T. 1228.

Rattebyld (en) n. l. En Ederbyld paa Hægermanden.

Rattebyldsteen (en) n. l. Saaledes kaldes en Bodersteen (se dette Ord), fordi Almenen mener, at Børn saar Bylder deraf. (Rorfl.)

Rattebyldurt (en) n. l. Det samme som *Baar Grifstels*, *Draba verna* Linn. Fl. Dan. T. 983.

Rattebonds (en). Se Rattejagt.

Ratdrag (et) n. l. Kaldes det, naar man rides og drages heftig om noget. (Rorfl.)

Rattedrne (en) n. l. En saftfuld Plant: bidende Steenpryd, *Sedum acre* Linn.

Ratfedt (et) n. l. Det afsmaltede Fedt af

Rattens Blomme og Rødder fyndet et Lægemiddel.

Rattefod (en) n. l. Et Rødder, som tilføjes flere Planter, saasom: *Gnaphalium dioicum* Linn. Fl. Dan. T. 1228. Rattefødt og Ratteføder. Se disse Ord.

Rattefog (et) n. l. Naar Rattene syge sammen, rides og slaes; Slagsmaal. (Rorfl. Lægebek.)

Ratteføde (en) n. l. Det, som Rattene spise. Mælk og Mælk er Ratteføde, et Ordspøg.

Rattegat, n. l. [af Isl. gat, Rødder.]

1. Et Hul, som Ratten snarer igennem. (Lægebek.)

2. Nomen proprium for den Døds Hæng i mellem Island og Norge.

Ratteglæde (en) n. l. Saaledes kaldes flere Planter, hvorefter Ratten har en bespørgelig Rødder, saasom Rattefødt, stærkt lugtende Rødder, *Teucrium Marum* Linn. og Rødder *Valeriana officinalis* Linn.)

Rattegoup (en) n. l. [Rorfl.] En Art af Rattefødder; en Rødder, *Telis lynx* Linn.

Rattegræs (et) n. l. En Græsart, *Alopecurus pratensis* Linn.

Rattegube (en) n. l. Det samme, som Rattegoup (Lægebek), Rides og Rattegoup. (Lægebek. Journal for Norge XII. D. S. 63.)

Rattegul (et) n. l. Slimmer af tomkat brun Farve.

Rattehale (en) n. l.

1. Hælen paa en Rat.

2. Rødder paa Planteflægten *Lythrum*. (Bibergs Plantenavne S. 97.) og Arten deraf *L. Salicaria* Linn. Fl. dan. T. 671.

3. Planten, som giver Hæmelet eller almindelig Uvædd, *Lycopodium clavatum* Fl. Dan. T. 126.

4. I Island bruges det almindeligen om lange skræbte Styer paa Himmelen.

Rattejagt (en) n. l. Bruges saavel om Rattens Jagt efter hængende af Grif, og

som og om Jagen efter Rattene, naar man vil have dem bort.

Ratteskilling (en) n. f. plur. **Ratteskillinger**.
En Unge af en Kat; kaldes ogsaa selv den Killing.

Ratteskib (et) n. f. **Skib** af slagtede Ratter.
Bruges ogsaa for at betegne andet smaat og daarlige Skib. Det Lammeskib, Slagteren har bragt, er som Ratteskib.

Ratteskiver (en) n. f. Planten Anthyllis vulneraria Linn. Fl. Dan. T. 988.

Ratteskiv (en) n. f. pl. **Ratteskiver**.

1. Riserne paa en Kat. Han har Regle, som Ratteskiver.

2. Sko med hvide Hæle. (Langebæl.)

Ratteskur (en) n. f. Den knurrende Lyd, som Ratter give fra sig, naar de finde dem selv.

Rattesalle (en) n. f. Boden paa Ratten.

Rattelyst n. f. Ravner paa Planteslægten Nepeta. (Viborgs Plantenavne S. 19.)

Rattemiaven (en) n. f. Den Lyd, som en skrigende Kat giver fra sig.

Rattemynte (en) n. f. Det samme som almindelig Rattelyst, Nepeta Cataria. Fl. Dan. T. 580.

Rattenegl (en) n. f. En vanstabt Regl paa et Menneske (maaskee Rattenegl, Isl. kortnagl. See Kart, 2.)

Rattensle (en) n. f. Rorff Ravn paa Planten almindelig Haneke, Galeopsis Tetrahit. Fl. Dan. T. 929.

Rattensieopal (en) n. f. Et Slags haard, men mindre giennemslagtig Opal, som faaer et bevægeligt Skin fra sig, naar den bringes i Lyset, ligger det, som Rattens Øine give fra sig. (Brännichs Mineralogie S. 44.)

Rattepine (en) n. f. Bruges nu kun ugentligen i Spøg om den, som er i stor Berørelse. Han er i en stem Rattepine.

Rattespis (et) n. f. Urin af Ratter.

Rattespadder (en) n. f. [af Bladder, Dyr] Sludder, taabelig Snak, Døs.

Ratterad (en) n. f.

1. Egentlig Rattetræden af en Kat.

2. Figuren: et Skildmærke, som er af Pøbelen.

Rattereie (en) n. f. Røvet paa Bladstilken Bortemæll (Euphorbia plus Linn.) (Rorff.)

Ratterei eller **Ratterid**, n. f. Rattene gen og Strigen, naar de parres.

Ratterist (en og et) n. f. Et Rist af Saar i Huden, revet af en Kat. (Rorff.)

Ratteriv (et) n. f. Bred i Livet paa et Børn, som Almuens Overtro udsæder at Roderen er gaaen over et Sted, Ratter have revet. (Rorff.)

Ratterød (en) n. f. pl. **Ratterødder**. 1. den af Læge Valerian, Valeriana cinalis Fl. Dan. T. 570. 2. et Skildmærke

Ratterumpe (en) n. f.

1. En Rats Hale.

2. Det samme som Rattle (Amentum).

3. Røvet paa Planteslægten Cat Linn.

4. Ravn paa flere Planter, saasom bladet Rattelyst, Lythrum Salic Fl. Dan. T. 671. Almindeligt Egehoved, Echium vulgare. Fl. I T. 445. Bladbladet Uldør eller Rist, Eriophorum polystachion L Fl. Dan. T. 1381. (See sektion. I VIL S. 334.) og efter Rorff bet det ogsaa Hattelyst, Trifolium vense. Fl. Dan. T. 724.

Ratteskæg (et) n. f. 1. Bortskærens kring Rattens Mund.

2. En Græsart: stiv Bortskæg, Nacta stricta Linn. Fl. Dan. T. 1022.

Ratteskind (et) n. f. Skindet af en Kat. Pels af Ratteskind.

Ratteskrig (et) n. f. Den skarpe giennetrængende Lyd, som Rattene give fra Ratteskry, adj. Gange og ræd for Ratteskry, ikke kan taale eller fordrage Ratter.

Rattesolv (et) n. f. uden plur. Blomme solvhold Farve.

Rattespads (en) n. f. 3 daglig i Springen og Hvilsen; it. Læter, Udsæt. Han brugte allehaande Rattespæl

for at slippe. Han gjorde mange ander-
lige Rattespadsfer.

Rattespør (et) n. f. Et svart Indtømmet,
der ligger tværs over Ridsboret langs med
Boringen. (Løwenorn.)

Rattestein (en) n. f. Et Slags Ralksteen,
som ved Risting giver en urinagtig Lugt
fra sig; det samme som Stinksteen. Paa
Herse de hvide kieselagtige Steene, som
hævet spruller.

Rattestiert (en) n. f.

1. Rattens Hale.

2. Ravnens paa Planten almindelig Ager-
maane, Agrimonia Eupatoria. Flora
Dan. T. 588.

3. Til Stids et kort Stykke Løbert med
en Fletning, som er tilspidset mod
Enden.

Rattestol (en) n. f. Plantenavn: Skov-
Ratost, Malva sylvestris. Linn. Flora
Dan. T. 1223.

Rattestrud (en) n. f. [maaskee af Ratter og
Strut eller Strud, et Halsbind.] Er
iblandt Bønder en Probe paa Styrke,
hvorefter de lægge sig næsegrunds ned paa
Jorden med Hodsfaalerne vendte mod hin-
anden, og et Baand, bundet om begge
Bryst saa fort, som deres Liv er, at der
kan være stivt over begge Ryg og Been,
i hvilken Stilling enhver gjør sit Bedste,
for at drage sin Krop med Hænderne,
hvorpaa den, som kan drage den anden af
hans første Plads, har vundet. (Moth.)
At drage Rattestrud. (Langebek, af Kri-
miske Bog.)

Rattesvands (en) n. f.

1. Rattens Hale.

2. Planteslagterne: Båndspil. Hippu-
ris; og Hestehale. Equisetum Linn.

Rattetarm (en) n. f.

1. Rattens Larmkanal, Streng af Rat-
tetarme.

2. Ravn, som tillægges flere Planter, saa-
som krybende Potentille, Potentilla
reptans Linn. Fl. Dan. Tab. 1164.
og efter Moth kaldes saaledes

Banday, Potamogeton marimum. Fl.
Dan. Tab. 186. og de udenlandske Bø-
ter Lawsonia inermis og Smilax herba-
cea Linn. samt i Almindelighed stængende
Ufrugtsplanter, saasom Convolvulus ar-
vensis og Polygonum Convolvulus
Linn.

Rattetunge (en) n. f.

1. Rattens Tunge, en Tunge, besat med
hvide Pigge, som hos Ratten.

2. Et Slags Muslinger, Tellina Lingua
felis. (Cuvier Naturhist. overs. af Wad
2 D. S. 64.)

3. Et Plantenavn: Strand-Beibred,
Plantago maritima. Fl. Dan. T. 243.

Ratteurt (en) n. f. Planten: Nepeta Cata-
ria Linn. Fl. Dan. T. 580.

Ratatalog (en) n. f. See Catalog (Rides rig-
tigere med R. af det græske καταλογος.)

Rate (en) n. f. En halvvoxen Dreng.
(Moth.)

Ratechet. See Catechet [af det græske κα-
τηχης, og her derfor med sine Derivata
skrives med R.]

Ratechetist, adj. som angaaer Katechisering.
Ratechetist Methode, Ratechetist Probe.

Katechiseren (en) n. f. Det at undervise Ung-
dommen i Religionen ved Spørgsmaal og
Svar. Den Katechiseren saar aldrig
Ende. Hans Katechiseren vandre meget
Bisald.

Katechisering (en) n. f. Den hele Handling,
som foregaaer ved Katechiseren. Katechise-
ringen varede meget længe i Dag.

Rater (en) n. f. En Hankat.

Katechismus (en) n. f. See Catechis-
mus.

Kathedet (et) n. f. [Gr. καθέδρα] Lærestol.

Katholik n. f. See Catholic, skrives rettere
med R. af καθολικός.

Ratis (en) n. f. [Sved. katis, Fiskeruse:]
I Norge en Fiskegaard eller et Stierde i
Bandet at have Fisk i; kaldes og Garva-
Ruse. (Exp. Journ. 27 Hæfte. Wilkes
norske Ordbog. Ihre so. Dial. 27.)

Katrineblomme (en) n. f. Et Slags store tørrede Blommer, *Prunus domestica damascena* Linn.

Katning (en) n. f. [af v. a. *fatter*.] Gierningen at fatte.

Katter, v. a. *fattede*, *fattet*. [af *Kat*, en *Tamp*]

1. *Glaer*; giver Hæg med en *Kat*.
2. *Skænder* og *tugter* med *Ord*. (Noth.)
3. At *fatte* *Tovverk*, kaldes i *Skibssproget*, naar ved *Tovverk*, som er meer end 4 *Tommer* tykt, *Endegarnene* adskilles og ved dem dannes et Slags *Fletning*, som gaaer spids ud, hvorved *Tovet* bliver bekvemmere til at gaae igennem en *Blof* eller et *Hul*. (Løwenørn.)
4. *Katter*, bruges ogsaa i *Skibssproget*, naar man i en *Grund*, som man *frøgter*, ei vil holde *Ankeret*, *kaster* et mindre *Anker* et Stykke fra det større, og lader hiint ved et *Tov* eller en *Kiæde* hæftes til dette, hvilket kaldes at *fatte* *Ankeret*. (Løwenørn.)
5. *Katte af*, er at *slaae* *digt af*. (Noth.)
6. *Katte op*, er at *give* *Agt*. (Noth.)

Kattes, v. n. *pass. imp. fattedes*, *sup. fatter's*, [af *Kat*, *Dyret*.] At *slaaes* som *Katte*. At *fattedes* om *Roget*.

Katfod (en) n. f. [norsk.] det samme, som *Katrefod*.

Kattun. See *Cattun*.

Kav eller **Kav**, adj. *inuf.* (See *afkavet*. *Angl. akward*.) *Prang*, *forkeert*, *bagvendt*, *abet*. Deraf:

Kavet eller **kavet**, adj. i samme *Bemærkelse*.

Kavhaand (en) n. f. 1. Den *bagvendte* *Haand*. At *give* En en *Dast* med *Kavhaanden*. (Noth.) 2. Det samme som *Reithaand*, den *venstre* *Haand*. I denne *Bemærkelse* bruges *Ordet* paa *Norsk*.

Kavfod (en) n. f. Den *venstre* *Fod*.

Kavhaandet, adj. [Jydsk.] Det samme som *Reithaandet*. (Schædes *Ordsamling* fra *Norsk*)

Kauer eller **Faber**, v. n. *fauede*, *fauet*, *Skriger* eller *blæffer* som en *Kav*. (Nuel. *Latin. v. gannio*.) Efter *Noth* bruges det om *kalkunste* *Hønses* *Røst*.

Kaurer, v. n. *fauede*, *fauet*, *hønses*. See dette *Ord*. (Norsk.)

Kaus eller **Kavs**, adj. (jydsk, beslagtet med *Gau* og *Kav*) *frisk*, *rast*, *stærk*.

Kause (en) n. f. [Norsk. Isl. *kusa*.] en *Kat*. (Hallager.)

Kaut, adj. og adv. *stet*, *ringe*. (Noth.) Norge: *storagtig*, *stolt*. (Hallager.)

Kauter eller **kavter**, v. n. *fauede*, *fauet*. *Viser* med *Hænderne* af *Glæde*; *item* med *Forsødderne*, som *Hunde*, der *slaae* paa *Bagbenene* og *viser* fra sig med *Forsødderne*. (Noth.)

Kav, adj. [Norsk; formodentlig beslagtet med *Gau*. See dette *Ord*.] *Duelig*, *fermdygtig*.

Kav (en) n. f. [Norsk; synes beslagtet med *Kod* og *Kovre*, nedenfor. Isl. *kaf*.]

1. *Tyk* *Luft* og *Taae*, som *hænger* ned over *Fjeldene*; *tyktsalbende* *Snee*. *Udtales* og *slaa* *Kag* eller *Kage*, deraf maaſkee *Wier* *nens* *Anslag* blev en *Kage* i den gamle *Reinike* *Køfs* *Fol. C. III.*)

2. En *samlet* *Klynge* *Mennesker*, som *foraarsage* *Alarm* og *Stoi*; *item* *Alarm*, *Tummel*, *Fortrædelighed*.

3. *Dyb* i *Havet*. (Isl. *kaf*.)

Kavalleer og **Kavalleri**. See *Cavalleer* og *Cavallerie*; men *skrides* *rigtigere* med *K* af *καβαλλος*.

Kaver, v. n. *favede*, *favet*. (Isl. *kafa*, af *Kav*.)

1. *Dukler* under *Vandet*.
2. *Tumler* med *Hænderne*; *fave* i *Sneen*, *arbeide* sig *frem* i den; *fave* i *Marken*, *saule*; *fave* *Høet*, *vende* det, at det *kan* *lufte*.
3. *Gier* sig *forglæves* *Umag*, *arbeider* uden *Fremgang*. (*Stroms* *Søndmør* *Lom. I. S. 512.*)
4. *Kommer* i *Forvirring*.

Ravent. See **Cavent.**

Raveri (et) n. l. Fortrædelighed og Alarm.

Raviar. See **Caviar.**

Ravle (en) n. l. obl. (Isl. *kefli*.)

1. Et afbugget Stkke, en Cylinder (Rorst.)

2. En Skede, Raardebalg. "Drog Sværd af Forgylbene Raufle," i Kampeviserne. "De Drif drög sit gode Sværd, som det var bænden i Ravle." Kampev. 1739. S. 421.

3. I Norge: Bletsprute eller Bletsift, *Sepia officinalis*.

4. I Norge: Jyrrebark eller runde Træstykke, som sættes paa Fiskergarn, for at holde det oppe fra Grunden. Deraf **Bud-kavle**. Langebek. (Ströms Søndmør i D. S. 121 og 443.)

Ravlegræs (et) n. l. Rorst Ravn paa Planten *Alopecurus pratensis* Linn. Viborg Pl. 22.

Ravler, v. n. Ravlede, Ravlet, Drypser; er seendragtig. (Moth.) Deraf:

Ravler (en) n. l. En Drypsepind, een, der er seendragtig. (Moth.)

Ravling (en) n. l. plur. Ravlinger. Et Ravn paa den Plante *Arnica montana*, Linn. Fl. Dan. Tab. 63. (I Harespøsel i Jylland og Sallingland.)

Ravorn (en) n. l. En Havfugl, omtrent af Størrelse som en Gaas, saa kaldet, fordi den idelig dykker under Vandet, *Colymbus fuscus*. (Ströms Søndmør i D. S. 238.)

Ravrer, v. n. Ravrede, Ravret (Lat. *cavrire*.) bruges om Pantherdyrets Røst. (Moth.)

Ravret, adj. stellende, om Dyr, der reiser sig paa Bagbenene. Hesten stod lige Ravret op. [Jordst.]

Ravring (en) n. l. plur. Ravringer. (Egentlig Raging af Rage og Ring, som man især i Jylland kalder Brødstorpe.) Al Slags tvebagt Brød, som, naar det engang er bagt, fløves og endnu engang sættes i Ovnen; Tvebat. (See Hammers mørke Hundholdn. Cal. II D. S. 4.) I Jylland kaldes især saaledes hjembagte Rugtvebatter, og smaae blødbagte Sigtebolter.

I Norge har man Hvedekavring, Sukkerkavring, Smørkavring o. fl.

Ravringbrød (et) n. l. Al Slags Brød, der er bagt som Ravringer eller Tvebatter. (Hammer Hundh Cal. II D. S. 2.)

Ravringmund (en) n. l. Kaldes for Spæden, som gierne spiser Ravringer. (Langebek.)

Ravter. See **Rauter.**

Raxe og Storkakse (en) n. l. [Sv. Raxe. cfr. Ihre Glossar.] Saaledes kaldes Øster paa i Norge en stor Wand af Red og Ridel; Væster paa derimod Riakse og Storkiakse. (Willes Allejordske Ord.)

Red, Redssommelig, adj. See **Ried**, Riedssommelig.

Redel (en) n. l. pl. Reder eller Redler. [Sv. *kättil*, Norv. *Katt*; Isl. *ketill*, Moeslog. *katil*, Anglos. *Cetil*, Angl. *Kett's*, Germ. *Kessel*, Belg. et Saxon. *Ketel*, Gr. *κоруλα*, Lat. *Catillus*.] 1) Et Kar af Messing, Kobber eller andet tyndslaget eller gydet Metal. En Theekedel, en indmuret Redel. Der smittede den Redel ikke den Gryde: naar To lige stette komme sammen. 2) Fordybningen i et Voldværk. 3) Det øverste Rum i en Rorterer. 4) Et Vildsvin. Leie.

Deraf Sammensætningerne:

Redelarne (en) n. l. Et muret Hul paa en Skorsteen til at sætte Redler i. Kaldes nu med et fremmed Ravn Comfur.

Redelbøder (en) n. l. 1. Den, som løber om paa Landet og glør beskadigede Redler istand igien. 2. Rorst; (udtales Rallebotar) en Rieltring.

Redelbund (en) n. l. Bunden i en Redel. Saa fort som en Redelbund.

Redelskiffer (en) n. l. Det samme som Redelbøder.

Redelsfører (en) n. l. Den, som reiser om og sælger Redler.

Redelgreb (et) n. l. Et Greb eller en Pant til at bære eller løfte en Redel i.

Redelgrim (en) n. l. Det Sorte, som af Røgen sætter sig paa Redelen.

- Kedelgrube** (en) n. l. Det samme som **Kedelarne** (Noth.) skrives og **Kedelgrue**. See **Grue**.
- Kedelhank** (en) n. l. See **Kedelgreb**.
- Kedekobber** (et) n. l. Lyndt slaget Kobber, hvoraf **Kedeler** gøres.
- Kedelfrog** (en) n. l. En **Frog**, som **Kedeler** hænges paa i **Storstenen**.
- Kedellaag** (et) n. l. Et **Laag**, som lægges over en **Kedel**.
- Kedelost** (en) n. l. (Udtalest Norge **Kielost**.) En **Ost**, som **nordensfjelds** i Norge laves af **Raamælk**, der langsomt koges i en **Orpbe** eller **Kedel** til den bliver **tyk**. **Nordste Vidensk. Selsk. Skr. V. S. 106.**
- Kedeløre** (et) n. l. See **Kedelgreb**.
- Kedelpikker** (en) n. l. **Kedelsmed**, den **haandværksmand**, som gior **Kedeler**.
- Kedelske** (en) n. l. Et **Slags Jernkroge**, som med **Hager** kan læntes op og ned, for at hange **Kedelen** høit eller lavt i **Storstenen**. (Noth.)
- Kedelsmed** (en) n. l. En **Kobbersmed**, som forfærdiger **Kedeler**; En, som reiser omkring og sælger **Kedeler**.
- Kedelsteen** (en) n. l. **Bandets jord** og **saltagtige Dele**, som **bundfældes** ved **Kogning** og sætte sig fast i **Kedelen**. (Vid. Selsk. Sk. n. Saml. IV. S. 15.)
- Kedeltræ** (et) n. l. Et **Frugttræ**, hvor **Top** eller **Krone** gøres ved **Bestiæringen** **huus** inden i; kaldes og **Kugltræ**. **Olussens Lærebog 248.**
- Kedeltrumme** (en) n. l. En **Harpukke**. (Kensens **Frederik II. Krøn. S. 28.**)
- Kedeltrummeslager** (en) n. l. Den, som slaar paa saadan en **Trumme**, kaldes og **Harpukker**.
- Kege** (en) n. l. obl. See **Kæbe**.
- Keger**, v. n. **fegede**, **keget**; om **Gaasens** **Lyb**. "Gaaret bræger og Gaasen **feger**." (Gred **Seerts** **Vise**.)
- Regle** (en) n. l. plur. **Regler**, skrives ogsaa **Regel** [Germ. **Regel**, Sv. **Rågla**, Angl. **Kile**, **Kayls**, Gall. **Quille**.]
1. I **Mathematiken**: et **Legeme**, som opstaaer, naar en **retvinklet Triangel** dreier sig om sin **Axel**.
2. Een af de ni **smalle, runde Stykker**, hvor til man i **Reglespillet** slaar med **Bosselen**. At spille **Regler**, at sætte **Regler** op, reise **Regler**.
3. I **Bogtrykkerierne** og hos **Skriftstøberne**: den **afslange Firkant**, som udgør **Bogstavernes** **Hoide**.
4. I det **lavere Sprog**: en **haanende Benævnelse**. Der kom to **Regler** gaaende med **Briller** paa **Næsen**. Det er en **underlig Regle**.
5. **Sammensættelser** med Ordet **Regle** i første **Bemærkelse**:
Regledanner og
Reglesformig, adj. som har en **conisk Form**, eller **Skikkelse** som en **Regle**.
Reglesform (en). **Form** af en **Regle**, **conisk Dannelsel**.
Reglehylster (et) n. l. Et **Hylster** om en **Regle**, saasom om en **Dværnregle**. (Phyl. **oskon. Bibliothek VII. S. 243.**)
Reglesnekke (en) n. l. Et **Slags Bløddyr** af **regledanner** **Skikkelse**, **Conus**. (Enviens **Naturhist. af Mad II D. S. 47.**)
Reglesnit (et) n. l. Et **sist Udsnit** af **Regler**, **Sectio conica**. I **Mathematiken**: **Læren** om **Reglesnittene**.
Regletaarn (et) n. l. Et **Taarn**, som gaaer op i en **Spids**, liig en **Regle**.
6. **Sammensætninger** med Ordet i anden **Bemærkelse**:
Reglebane (en) n. l.
 1. Den egentlig dertil **indrettede Bane**, hvor **Kuglerne** løbe til **Reglebrettet**. En **lukt Reglebane**.
 2. Det **Sted**, det **Vertshuus**, hvorved en saadan **Reglebane** er anlagt. Den gaaer hver **Søndag** paa **Reglebanen**.
Reglebord (et) n. l. Et **Bord**, som er **indrettet** til at spille **Regler** paa med et **lidet Reglespil**.
Reglebøsse (en) n. l. En **Kugle**, **Bøsse**, at slaar **Regler** med.

- Reglebret** (et) n. f. Et firkantet Bret ved Enden af Reglebanen, som Reglerne sættes paa.
- Reglehave** (en) n. f. En Have, hvori der er en offentlig Reglebane.
- Reglekonge** (en) n. f. Den midterste af de ni Regler, som er højere end de andre, og kaldes ogsaa i Almuesproget Niskonge. (Moth.)
- Regleplads** (en) n. f. En Plads, hvor man spiller Regler, eller som er beqvem til Reglespil. (Moth.)
- Reglerad** (en) n. f. Kaldes 3 Regler, som staae i Rad. (Moth.)
- Reglereiser eller Reglesætter** (en) n. f. som sætter Reglerne igjen paa deres Plads, naar de ere slagne om.
- Reglespil** (et) n. f. En Leeg med Regler.
- Reglespiller** (en) n. f.
1. Den, som spiller Regler.
 2. Den, som godt spiller Regler eller glerne gior det. Det er ret en Reglespiller.
- Regler**, v. a. og n. feglede, feglet [af n. f. Regle.]
1. v. a. Stabler spidst op, i Form af en Regel. At fegle Læro. (Moth.)
 2. v. n. obs. (Germ. fegeln.) Spiller Regler. (Moth og Laugebet.)
- Regler**, v. n. See Fægler.
- Rehrradthul** (et) n. f. (tydskagtigt.) I Biergeverksproget: et Vandhul med to Rader Skotter for Oversalsdaandet, som formiddelt Skjedslemmen i Vandrenden slipper paa det ene Skotleslag, og svinger Hulet med Vandets Hald fremad, eller falder paa det andet Skotleslag imod Vandfaldet, og giver Hulet en tilbagegaaende Gang. Dette Hul med sit dobbelte Stangfeldt, Torger og Jernstøtter eller Trosserne udgior Rehrradts-Maskinen, som er en Opfordringsmaskine for det Ty og Malm, som brydes i Gruberne. (Brünnich.)
- Rei**, adj. [Synes at være samme Ord, som Hall ovenfor.] Wang, uret, denstre. Den feie Haand. (Laugebet.) See Reite og Reithaander.
- Reigbyld** (en) n. f. See Rieghbyld.
- Reil** (en) n. f. En Stribe. Deraf-Hull Reil: en lang Sture i Roget. (Moth.)
- Reil eller Reilgaas** (en) n. f. Et Slags Bildgæd. (Moth.) Deraf:
- Reiler**, v. n. Som siges egentlig om Bildgaasen, naar den rækker Halsen i Veiret, for at see sig noie om. Figurlig om at see noie til, og tage sig vare. See Rieget. (Moth.)
- Reile** (en) n. f. [Sv. keila.] Et Slags Torst: det samme som Brosme, Gadus Brosme. (Möhrs isl. Naturhist. S. 70.)
- Reile** (en) n. f.
1. En liden Havn, en Bugt.
 2. Et Pytte, et Vand til at bløde Hump L. (von Appelen.)
- Reiner**, v. n. obsol. Feinede, feinet. Farer, styder sammen af Forkrættelse. (Moth.)
- Reip** (en) n. f. pl. Reiper. [Isl. keipr] Krides og Kieip. (Moth.)
1. Roerbret; Roerpind. (See Strøms Bondm. i D. S. 403.)
 2. Løertræet under Slædebunden. (Willes Ordbog, Willes Sillej. Ordsamlng.)
- Reis** (en) n. f. (kaldes og Rits.)
1. Et Slags Stibe, celox. (Moth.)
 2. Et Redskab af Træ med en Pig i Enden at drage store Fiske i Land med. (Moth.)
- Reiser**, v. a. Reisede, Reiset. [Sv. resa. Isl. kiosa, Moeslog. kiusan, kaufan, Anglosax. ceosan cyssan, Alem. kiesen, Sax. fōsen, Gall. choisir, Angl. choqse et chuse.] Vælger; udlaaret. Han er alt Reiset og kronet. "Danste Mænd Reisede ham til Konge." Bedels Saga af 1610. S. 170.
- Reiser** (en) n. f. [Moeslog. og hos. Talian. Kaiser, Germ. Kaiser. Af det latinske Cæsar.]
1. En Værestitel for nogle Regenter. Den romerske Reiser. Sider Reiseren det Reiserens er.
 2. Reiser paa Skatstadi, Kongen i Skatspill,

hvilkens sidste Benævnelse er mere brugelig. (Langebek.)

3. Fordum den øverste af Stodderfogderne eller de saakaldte Stodderkonger. (Noth.)
4. Et Insekt, en Art af Dagfugl, Papilio Paphia, Linn.
5. En meget stor Slange, Kæmpeslange eller Kongesnabel, Boa constrictor Linn. (Bonares Naturhist. ved von Aphelen.)
6. En Fiskeart, kaldet Keiseren fra Japan, Chætodon imperator. (Wad I. S. 388.)

Deraf Sammensætningerne:

Keiseræble (et) n. l. [Germ. Der Kaiserapfel] Et Slags store Æbler. (Nyt Bibl. for Phos. 5 B. S. 441.)

Keiserdomme eller Keiserdom (et) n. l.

1. Værdigheden at være Keiser.
2. De Lande og Stater, en Keiser regierer over.

Keiserfri, adj. Keiserlig fri eller fri under keiserlig Beskyttelse. Siges især om Rigsstæderne i Tydskland. En Keiserfri Stad. (Hvitfeldt I. S. 101. obs.)

Keiserghysden (en) n. l. En Mynt i Tydskland.

Keiserinde (en) n. l. [af Keiser.]

1. En Keisers Hustru.
2. Et Slags store tidligmodne Parer.

Keiserfonge (en) n. l. En Regent, som forener den keiserlige og kongelige Værdighed. (Baggesens Ungd. Arb. 2 D. S. 62.)

Saaledes og Keiserdronning Maria Theresia.

Keiserkrone (en) n. l.

1. Den Krone en Keiser krones med; item figurlig: Keiserværdighed. At trage efter Keiserkronen. Han bragte Keiserkronen til sit Huus.
2. Navn paa Planteregnet Fritillaria Linn. og paa Arten deraf Fritillaria imperialis Linn. Rasm Flora II D. S. 439.
3. En Art af Reglesnekken, Conus imperialis Linn. Cuviers Naturhist. af Wad II. S. 42.

Keiserkrøning (en) n. l. Den Handling, at en Keiser krones, og de Høitideligheder,

som derved foregaae. Keiserkrøningen foretoges tilforn i Frankfurt.

Keiserlov (en) n. l. Saa kaldtes i ældre Tider den romerske tydske Ret. "De studere hver efter sit Sind, somme i den hellige Skrift, somme i Keiserlovene, somme i Medicin." Af en gammel Skoleordnantes danske Magazin VI. S. 364.

Keiserløs, adj. som er uden Keiser, som ei regeres af en Keiser. "Efter hannem stod det romerske Rige Keiserløs i 17 Aar." Hvitfeldt Rom. I. S. 243.

Keisermagt (en) n. l. Den Magt en Keiser har.

Keisermode (et) n. l. Et Møde, en Sammentkomst, som Keiserne holde. Keisermodet i Erfurt 1808.

Keiserpibe (en) n. l. Et Slags lange Tobakspiber af Pibeleer. "Nys slog din sidste Tølp mig nu min allerlængste bedste Keiserpibe." Baggesens Ungdoms Arb. I. S. 73.

Keiserlige (et) n. l. Det samme som Keiserdom eller Keiserdomme.

Keiserret (en) n. l. Det samme som Keiserlov. At domme efter Keiserretten.

Keisersnit (et) n. l. I Jordemoderkonsten: en vis Operation ved haarde Fødsler. (Operation cæsarienne.)

Keiserstad (en) n. l. En Hovedstad i et Keiserdomme, en Stad, hvor en Keiser residerer, har sit Ophold.

Keiserthrone (en) n. l. En Keisers Throne. At besætte Keiserthronen.

Keiserurt (en) n. l. En Stierplante, Weiserrod, eller almindelig Storstier, Imperatoria Ostruthium Linn. Rasm Flora II D. S. 358.

Keiserbaaben, n. l. (et.)

1. En Keisers Baaben.
2. Navnet paa Bregnen eller Orn Bremmeløv, Pteris aquilina. (Viborgs Plantenaavne S. 207. 8.)

Keiservalg (et) n. l. Den Handling, at

Sælge en til Keiser. Keiserfølget i Tydsk.
Land stede tilførn af Churfyrsterne.

Rei Færdværdighed (en) v. l. Den Væ og
die Vost, at være Keiser.

Reiserlig, adj. som tilhører, tilkommer og
paaser sig for en Keiser.

Reiserligsinde, adj. som er paa Keiserens
Parti.

Reiserst, adj. Det samme som keiserligsin-
det. Han er god Reiserst (obl.)

Reisning (en) n. l. obl. [af Keiser, eligo.]
Stieringen at keise.

Reite (en) n. l. [See Rei og Rau.] Den ven-
stre Haand. Han bruger Reiten til alting.

Deraf:

Reithaandet eller **Reithændet**, adj. som har
mest Styrke og Behændighed i den venstre
Haand, og bruger den istedet for den højre.

Rei, adj. See Riæl.

Rei (et) n. l. [af v. Reffer.] Den Lyd eller
Røst, man hører, naar Glasene strige.

Reife (en) n. l. [af Reffer.] Et Gaasenes.
Figurliken: en Sladdermund. (Woth.)

Reffen (en) n. l. Glasenes Strigen.

Reffer, v. n. Reffede, Reffet [Efterligning
af den naturlige Lyd.]

1. Striger, som en Gaas. Den Gaas, som
Dovedet er af, Reffer ikke mere. (P. Eyd.)

2. Figurliken: Sladder og bagtaler.

Reider (en) n. l. See Riælper.

Reien, adj. See Riælen.

Reife (en) n. l. [af Redel.] En liden Redel.
(Langebef.) Et liden Hækar af Færn med
et langt Stæft, som bruges i Riæfenes.
(Woth.)

Reife (en) n. l. [Strides og Riæfe, Sv. Pål-
ka, Isl. kialki, maxilla.] En liden Kane
eller Slæde. (Ströms Gædum. Beskriv. i D.
S. 525. Pontopp. Gloss. Nilses Ordbog.)

Deraf:

Reifer, v. a. Reife, Reiset. Rorer No-
get paa en liden Slæde. At Reife Gods
over Jæen. (Woth og Langebef.)

Relp (et) n. l. [Angl. kelp.] Tangaste; Afte,
som vindes ved at brænde Tangarter og som
ved Kalcinerings giver det mineralke Lidsalt.

Deraf: Relpbrænder, Relpbrænding,
Relpgrube, Relpovn, Relpvirkning.
See Tangbrænder, Tangbrænding,
Tanggrube, Tangovn, Tang-Afste-
virkning m. fl.

Relptang (en) n. l. [af Relp og Tang, fu-
cus.] Korstielte Tangarter, som ved
Brænding give den Afte, hvøraf Mineral-
Lidsalt vindes. (Nyt Bibl. for Physik. Det.
ic. I. S. 325.)

Rempe (en) n. l. See Riæmpe.

Render. See Riender.

Rengler, v. n. Renglede, Renglet. Bruges
om Strandmaagens Røst. (Woth og Lan-
gebef.)

Renner, Rennedom og Rennesvenne. See
under Riender.

Rer (et) n. l. palus. See Rær.

Rerer, v. n. Rerede, Reret. [Angl. rere,
cara, cura; caran, sollicitum esse; ca-
rian, curare, Alem. karen. (Jof. Gram i
Widensk. Selsk. Skr. V. S. 174.) Germ.
sich an etwas kehren.]

1. Rerer sig om, Rerer sig efter, agter efter,
statter om; bryder sig om. Der er Ingen,
der Rerer sig derester. I kan giøre, hvad
I vil. Der var Ingen, der Rerede sig
derom. Ingen Reret sig om, hvad han
siger.

2. Rerer sig (især i den jydsk Dialect): For-
andrer sig til det Bedre; bedrer sig efter en
Egdom; it. forbedrer sine Vilkaar. Han
har begyndt at Rere sig. For 8 Dage siden
begyndte jeg at Rere mig.

Reridon (en) n. l. plur. Reridoner [af det
franske Gueridon.] En Præstefodstøtte til en
Lysstige. Et Lysbord, en Lysdrager,
Reretok.

Rering (en) n. l. uden plur. [af Rerer.]

1. Forbedring, Forandring til det Bedre
efter en Egdom; it. Forbedring i sine
Kaar. Vi mærkede ikke til nogen Rering
nied den Eyge. Tag din Rering, hvø
du tog din Slæde. (Woth.)

2. Undskyldning; i daglig Tale siges paa Lan-
det: Der er ingen Rering for; Du maa

komme 3. Du maa endelig komme; der hjælper ingen Udsigting.

Kermes (en) n. f. [Gall. *kermes*.]

1. Et Slags Skoldlus, som opholder sig paa Bladene af en i Spanien og Portugal voksende Ege, *Coccus ilicis* Linn. (Eusiers Naturhist. oversat af Wab II. S. 257.)

2. Mineralst Kermes, et tilberedt Lægemiddel af det rene Spidsglæs, som ogsaa kaldes Kartheuser Pulver. (Eusens Apoth. II D. S. 430. Brännichs Mineral. S. 125.)

Sammenlætninger:

Kermeseg (en) n. f. Et Slags Egetræ, som vokser i de sydlige Lande, hvorpaa Kermesormen lever, *Quercus coccifera* Linn. (Landh. Geist. St. 7 D. 178.)

Kermeskorn (et) n. f. En Apothekervare, som er det tørrede Kermesinsect fuldt af Ege. (Eusens Apothekerkunst I D. 779.)

Kermesfast (en) n. f. Den med Sukker indkogte Vædske, som udpresses af Kermesinsectet, et Lægemiddel.

Kersei (en) n. f. [Sv. Kersing, Angl. Kersy, Germ. Kirschen, Gall. de la Carisse, Ital. cariseu, Belg. karisui.] Et Slags uldent Træ. En Kerseis Træ. (Vestn. Mag. V. S. 297.)

Kerte (en) n. f. obl. [Sv. kerta, Isl. kerti, Germ. Kerze.]

1. Et Lys.

2. En Fattel, en Lysstage. "Et Par Messingkerter." (Langebek.) Bruges hyppigen i Jylland.

Deraf er sammensat:

Kertemisse (en) n. f. Forekommer i gamle Bøger, og er det samme som Ryndelmisse. See dette Ord (udtales forderbet Kirtemis.)

Kertepibe (en) n. f. En Lyspibe; Piben paa en Lysstage, en Fattel. (Moth.)

Kerteraf (et) n. f. [Af Kerte og Raf eller Rag.] Lysstande, Lysvæge; Lysgarn (norsk.) Gerns Gendmars Beskrivelse I D. S. 525.

Kertestof (en) n. f. Det samme som Kertidon. (Moth.)

Kertesvend [Isl. *Kertisvinn*.] Jordum en Hofbetjent, maaſket fordi de holdte Lys for de store Herrer.

Kertet, adj. Det, som er svigtet. (Moth.)

Kertling (en) n. f. Uden Trisol diminutiv af Kerte. En lang Riep, heftet i et Stykke Træ, paa hvis øverste Ende et Lys sættes fast, at samtlige Husets Folk kunne see ved. (Langebek.)

Ketse]

Ketser (en) n. f. [Germ. Ketser, Svec.

Ketsel] *Katſa*, Angl. *catch*, at fange.]

1. Et Ret, et Fiskegarn, Fiskeruse.

2. Et Slags Stiberm. (Langebek.)

3. Et Redskab til at fange Vandinsecter med.

4. Et Redskab at slaae Vold, især Feders hold med.

Ketsmager (en) n. f. En, som gjør Ketsere.

Kette (en) n. f. See Kætte.

Ki (en) n. f. Det Hede ved Lyften eller ved Laaret. Der er aldrig saa fed en Ki, der er jo en Kierte i (Ordsprog.) (Moth og Langebek.)

Kiaak (en) n. f. [Norsk.] beslagtet med Kæg og Fægler.

1. Alarm, Tummel.

2. En, som altid Rander og skier.

Kiaake eller Kiake (en) n. f. [Norsk.] See Kæg.

1. Kiaben, Kindebenet.

2. Dreng, Kiægte.

Kiaaker, v. n. [Norsk.] Sludrer, taler mere, end der behøves, klammer og skier; Kiaakes, quæves, klammer.

Kiaakset eller Kiafset, adj. [Norsk.] som maa sidde og ei kan gaa.

Kiaas, adj. lusliddt [Norsk.] Viles Ord saml.

Kiaaster eller Kiafter, v. n. [Norsk.] drageranden stærk; it. harter, hoster. (Viles Ordsaml.)

Kiæbe (en) n. f. [Hollat. Keve, Røy, der Kindebacken, i nogle overtydte Egn.

Riadelinie (en) n. f. Den frumme Linie, som en i begge Endre ophængt Snor frembringer. "Det Riadeliniernes og andres

dermed beklædte Figurets Beskrivelse." Vid. Selsk. Skr. 1801. S. 220.

Klædemaaling (en) n. l. Opmaaling ved Hæft af en Klæde.

Klædemønster (et) n. l. Et Slags Spæning.

Klædeplod (en) n. l. En Stængelplod: en Plod uden Hjul, som har en Jernklæde fra det Bageste af Rasten hen til Stikkesiden for Stærkes Skyld.

Klædepompe (en) n. l. Et Slags Støvs-pompe, hvis Indretning ligner det saa kaldte Paternoster. Dersk. (Læmstr.)

Klæderegning (en) n. l. Opdelingsmaade af geometriske Proportioner, høort for: komme flere end fire Størrelser. (regula multiplex.)

Klæderim (et) n. l. Røm, som kommer igien i Begyndelsen, i Midten og Enden af et Vers.

Klædering (en) n. l.

1. Det samme som Klædeled eller Ringen, som Klæden er sammensat af.

2. En Ringerring, som bestaar af Klæder, eller dog af flere Klædebits sammenhængende Støkker.

Klædeslutning (en) n. l. Kaldes i Logiken en Slutning, der opslæer af en Række af Sætninger, i hvilke Prædicater af den foregaaende altid bliver Subjectet i den efterfølgende, eller ombende. (Sorites)

"Mange Sandheder blive bekvælige paa een Vej, som ikke uden forvildede Klædeslutninger findes og indsees paa en anden."

Vid. Selsk. Skr. 1801. S. 275.

Klædesting (et) n. l. Et Slags Sting i Spæning, som ligne en Klæde.

Klædesøm (en) n. l. Kaldes i Spæning en Søm med Klædesting.

Klædeviks, adv. i Form af Klæder.

Klæft (en) n. l. pl. Klæfter. Sv. Klæft. Isl.

Klæft: beklægtet med Angl. *crovan*; Angl. *to chew*; Germ. *Kauen*. See Klæve.

1. Det samme som Mænd. (os, oris), men et mindre ødelst og oftest i ond Bemærkelse og kun i taglig Tale forekommende Udtryk.

2. Der sidder en Potters Klæft paa ham. At

bruge en grøn, slem, uforstannet Klæft. At halde Klæften og tie. At gæse En paa Klæften er det samme, som at flaa En paa Øret. Den sit paa Klæften 2: sit et Ørefigen.

3. Det samme som Klæbe (maxilla).

3. En Person. Saaom: der var ikke en Klæft 2: sit ingen.

4. En Bøsschane. (Moth.)

5. De to udslaaende Enden paa en Hjulbort høort Hulet gaar. (Moth.)

Deraf Sammensætningerne:

Klæftebeen (et) n. l. Det samme som Klæbebeen.

Klæftegrund (en) n. l. Den Deel af Klæften, hvori Lænderne ere rodfæstede. "Lænderne dobbelt Klæftefaa fast i Klæftegrund." (Archeoes Hexam. S. 256.)

Klæftejern (et) n. l. plur. det samme.

to Jern, der sidde paa de to Horn af en Hjulbort, hvor Hulets Bolt gaar igennem. (Moth og Langeb.)

Klæftestærk, adj. Om Hesten, det samme som haardmundet. "Dog alt for foris alt, og alt for klæftestærk." (Sorterups pøtt. Småasager S. 71.)

Klæfter, v. n. Klæstede, Klæstet.

1. Bruger Klæsten, lader Munden klæstigen løbe. (Moth.)

2. Klæstes, mundhugget. (Moth.)

Klæstet, v. n. pass. [af Klæft], Klæstedes, Klæstets. Mørge: klæstes, mundhugget.

Klætt (en) n. l. absol. [Svec. *Kefe*, Cambrorit. *Ceg*, Anglosax. *Cens Ceor*, Belg. *Kach*, Germ. *Kefe*] Kind, Kindbeen, Klæbe, Mund.

Deraf Sammensætningerne:

Klættbyld (en) n. l. Hævelse eller Bøst under Hagen; Krop, Struma. (Henrik Kaber S. 74.)

Klættklæde (en) n. l. Den Jernklæde, som Bidslet bindes med under Hestens Hage. (Moth.)

Klættspor (en) n. l. Det samme som Stattsfil, Lat. *Cervicis asellorum*. (Moth.)

Riagol (en) n. l. En Bl eller Stam under Dødens Hald. (Moth.)

Riager, v. n. Riagede, Riaget. Sætter Døvedet ud eller sætter det fremad. (Moth.)

Riagler, v. n. Riaglede, Riagler (af Riag.)

1. Sætter unyttig Snak.

2. Elsker, bruger Mund. At følge over ingen Ting.

Riagler (en) n. l. [af Riagler.] En, der er tilbøjelig til ved enhver Leilighed at Riagle.

Riagles, v. n. pass. at trættes og Riandes. De to har altid noget at Riagles om.

Riagleri (et) n. l. plur. Riaglerier [af Riagler.] Skænden, Mundbrugen; Sieringen at Riagle.

Riaken, adj. (Moth. Riaker det Riaken.) det samme som Riæsen. Han er saare Riaken (Moth.) Hesten er Riaken, fordi den har faaet for megen Havre. (Roest.)

Riæse (en) n. l. (Rorff.) en Riand.

Riæser, v. n. [af Riæse Riag. See Riag.] Bider En af; svarer haanlig. (Rorff.)

Riæl (en) n. l. Ravn paa et Agerdykningsredskab i Norge, som har nogen Lighed med en Plov. Naar Agerne ere tilsaade, gøres med en Riæl almindelig et Par store Fuger midt ned ad Ageren.

Riæl (en) n. l. Ravn paa en Fugl. (Moth.)

Riæl, Riæle eller Riæld (en) n. l. plur. Riæler. En provindsial Udtale af Riide i Betegnelserne No. 2; anføres her formeldt Sammensætningerne. En Brand i en Bondegaard. At drage Vand op af Riælen. Riælen kaldes efter Igen, saasnart den var færdig. Udtalede ogsaa Rioul.

Deraf Sammensætningerne:

Riældgynge (en) n. l. I Jylland den Indreining, hoormed Vand opdrages af Brønden, befaende af Opfander eller Riælsule, Svinde og Riælsfang; kaldes i nogle Egne Riælsbæve og Riældsvinge.

Riælsbæve (en) n. l. En, som kaster

Brødt op; en Brænbæve, in Brænde graver. (Jodff.)

Riælsbærm (en) n. l. Erderket om en Brænde. (Moth.)

Riælsbæse og Riælsbæse (en) n. l. Et stort Ravn paa Silymbrium Nasturium Lin. Flor. Dan. Tab. 690. Wiborg S. 135.

Riælsbærm (en) n. l. En Bærm, som anslægger Brænde. (Jodff.)

Riælsbærm og Riælsbærm (et) n. l. En Ravn paa Mnium locatum Lin. Wiborg S. 215. Flor. Dan. Tom. 298.

Riælsbærm (et) n. l. Rorff Bærmæsse af Planten Ranunculus foetoratus Lin. Fl. Dan. Tab. 571. Wiborg S. 214.

Riælsbærm (en) n. l. Den Bærm, som Vandet drages op i af en Riæle.

Riælsbærm (en) n. l. Den Bærm paa Enden af Riælsbærm eller Brændstøp, som føres ned i Brønden, for at optrække Vandet; Brændstøp. (Jodff.)

Riælsbærm (en) n. l. Støtten eller Opfanden, hoormed Brændstøp holder. (Jodff.)

Riælsbærm See Riælsbærm.

Riælsbærm See Riælsbærm.

Riælsbærm (et) n. l. En Brændstøp, et Brændstøp, som man har fæstet ved Brønden.

Riælsbærm (en) n. l. Den Bærm eller det Rør, hoormed Vandet drages op af Brønden. (Moth.)

Riæle (en) n. l. (Rorff.) Et Bærmæsse. (Aggershus Stift.)

Riælsbærm (en) n. l. [af Riæler og Bærm.] Et Bærm, som det Riæles meget for. Han er ret Roderens Riælsbærm. Hverlig i Høstens Riælsbærm er den, som Høsten fører ind i Aking. "Guds og Roderens Riælsbærm." (Carverffs Læstue II S. 214.)

Riælsbærm eller segge (en) n. l. Det samme som Riælsbærm. See Segge.

Riælen, adj. af Riæler. Svec. Riden (i Skaane.)

er det som tilfældet, endog som den Taler
des Undermand. **Klar!** naar vi
De komme igjen?

Klarbøtte. See Klarbøtte.

Klarelidt (en) n. l. obf. [af klar og lidt.]

En, som man underhaanden klar, en
klarest. (Langebek.)

Klarholden, adj. [af klar og holder] elstet,
efholdt. (Woth.)

Klarer, v. (klager.) See klager.

Klarste (en) n. l. af klar, som et Sub-
stantiv.

1. En Person's Fortællende. Han har saet sig
i Klarste. Den Klarste blev hende utro.
Han har en Klarste i hæn By.

2. **Klarste**; er Klarstenen hlemme? Hvor-
ledes befinder Klarstenen sig? Kan den
Spørgende kan bruge Ordet i den Betyd-
ning. Den Svarende siger: min Mand,
min kone (sammeldags, og for det meste
saa brugeligt i Provindserne og blandt de
flektære Folkelasser.)

Klarhed (en) n. l. uden plur. [af klar.]
Begierlighed, Klarhed efter Væ.

Klarring (en) n. l. [af klar.] Det samme
som Klarste. (Langebek.)

Klarkommen, adj. neutr. Klarkommen [af
klar og kommer.] Den eller det, som ved
Møde eller Mødetagelse behøver. En klar-
kommen Ven. Din klarkomne Skrivelse.
En klarkommen Tidende. "Den skal være
Tidende fuld, som et er klarkommen."
(P. Løffe.)

Klarlig, adj. [af klar.]

1. Venlig, venstelig, sød, elskende, klar,
klar og sødelig. En klarlig Om-
gangelse, et klarligt Besøg, en klar-
lig Bøder, at tage en klar og klarlig Af-
sed, en klarlig Hilsen.

2. **Klarlig**, tilbøjelig; obsol. "Menister er
saare klarlig naar Raaden til at gøre sig
klarer." (Elaud Pers.)

Klarlig, adj. [af klar og lig.]
Klarlig, adj. [af klar og lig.]
At tale klarlig til. [af klar og lig.]
Klarlig, adj. [af klar og lig.]

Klarlighed (en) n. l. uden plur. [af klar
og lig.]

1. Den Hælle, hvorved noget ordet og be-
hageligt for det egen Skab, en uegennet-
tig enten af Agtelse eller Skonhedsfølelse
og Velbehag oprunden Velvillie. En
klar, en reen Klarlighed. Klarlighed
hæriver. Klarlighed til sig selv, sin Na-
ste, Fædrelandet, Gud, det Gode, det
Skonne, Væren, Dyden; barmhjertig Klar-
lighed. At føle Klarlighed for nogen.
At lægge sin Klarlighed for Dagen.

2. Almindelig Velvillie, et klart Sindelag,
et godt Hjerte, velvillig Omhyggelighed.
Han viste Klarlighed i sin Vandel. At
finde noget med Klarligheds Raade.
Haver jeg ikke Klarlighed, da er jeg intet.
1 Cor. 13, 2. I denne Betydning bruges
Ordet især med Præposit. for og imod.
Hans Klarlighed for min Søn viste sig
ved mange Leiligheder. Klarlighed mod
de Uvenlige er almindeligere i Orienten,
end i Europa. Gud kan menneskeligt siges
at have Klarlighed for Menneskene.

3. **Klarheds** en paa Rensdrift, Skon-
hedsfølelse og Agtelse grundet Tilværelighed,
Rensklarhed. Ettersom er en lidenskabe-
lig Klarlighed. At opvække Klarlighed,
brænde af Klarlighed, være indtagen af
Klarlighed til En. Hendes Klarlighed
var reen og skyldig; at intages af en
uvidende Klarlighed. Deraf Ordspø-
gene: Lang Skismisse giver kold Klar-
lighed. Det er ondt at følge Klarlig-
hed og Høste. Klarlighed er som Min-
nerbug, falder saa snart paa en Hj-
benytn, som paa en Rosens Bld me.

4. Enhver Tilværelighed til noget, der synes
saa klart, at man glemmer sig selv over
den klare Gienstand. Klarlighed til
Alting, til Vind, til Kaffe. Jovens Klar-
lighed til sin Skolehund var naragtig.

5. **Klarlig** bruges Ordet i den Talemand:
Han skal nok saae Klarligheden og finde;
han vil saae at føle Ubehageligheder af sit
Foretagende.

6. **Kiærlighed** er i Cancellistil en Bemærkning, som Forster bruge til deres Brøder. "Ederes Kiærlighed!"

7. **Brugtes** fordom af Præster som Tilskud til Menigheden.

Sammenfættninger med Ordet Kiærlighed: **Kiærlighedsbaand** (et) n. l. Den gjensidige Tilbærlighed, som forener to elskende Personer. (Langebet.)

Kiærlighedsbedrifter n. l. plur. Handlinger udsøvede af Kiærlighed i Bemærkelsen No. 3.

Kiærlighedsbeviisning (en) n. l. Tilfæddigelse, Vuring, Beviidelse af Kiærlighed i Bemærkelsen No. 2.

Kiærlighedsbrev (et) n. l. Et Brev fra Ens Kiæreste, eller et Brev, hvori der handles om Kiærlighed og Elskov.

Kiærlighedsbrynde (en) n. l. [af Brynde.] Hefsig, sandfælt Afsraa efter en Person af det andet Køn; rigtigere Elskovsbrynde.

Kiærlighedsdigt (et) Poese, Vers, hvis Indhold er Kiærlighed.

Kiærlighedsdrif (en) n. l. En Drif, som troedes at opvække Kiærlighed hos den, som drak den; (Noth) hedder rigtigere Elskovsdrif.

Kiærlighedserklæring (en) n. l. Den Udtæling, hvorved man tilskæder nogen sin Kiærlighed, i Betegnelserne No. 3.

Kiærlighedsforstaaelse (en) n. l. Hemmelig Kiærlighedsandel.

Kiærlighedsgierning (en) n. l. En Barmhertigheds og Gøddædigheds Handling. Det er Kiærlighedsgierning at besøge de Syge. Se Kiærlighedsgierning imod sin Næste.

Kiærlighedsgræs (et) n. l. Et Græs paa: en Græsart, *Briza media*. Fl. Dan. T. 258. (Viborgs Plantenaavne S. 26. Hornemann S. 629. Rost S. 543.)

Kiærligheds gud (en) n. l. Guden for Elskov.

Kiærligheds gudinde, **Gudinden** for Elskov.

Kiærlighedsandel (en) n. l. En Handling, der ere foranledigede ligbed.

Kiærlighedsald (en) n. l. Hefsig Ki i Bemærkelsen No. 3.

Kiærlighedsøks (et) n. l. Et Ki givet af Kiærlighed.

Kiærlighedsålye. See Kiærlighedsmaaltid (et) n. l. I

menskeds Maaltider, som blev i de første Christnes Forsamling kaldes Alterens Sacramente endtiste Skrifter et Kiærlighedsmaaltid (et) n. l. Et tegn om Kiærlighed.

Kiærlighedsøpant (et) n. l. Noget givet til Forsikring og Vinde omhed, især i Bemærkelsen No. 3.

Kiærlighedsøpæl (en) n. l. Egent Pæl, hvormed Elskovsguden fohos de Gamle; deraf figuraligheds Opvækkelse.

Kiærlighedsøpligt (en) n. l. En Pligtighed paalægger, i Bemærkelsen

Kiærlighedsøpve (en) n. l.

1. Det, hvorved Kiærlighed prøv

2. En Handling, som beviser Kiæ

Kiærlighedsøvriis (et) n. l. Straf, søv paa den, man elsker; den figuraligen: at sugte En med Kiærlis: mildeligen, i Naade.

Kiærlighedsøfang (en) n. l. See hedsøvise.

Kiærlighedsøfale (en) n. l. Et Øvelse i Kiærlighed. At gaae i hedsøfale: søv sig i Kiærlighet

ger. (Langebet.)

Kiærlighedsøstanker, n. l. plur. Ei Kiærlighed.

Kiærlighedsøstegn (et) n. l. Det si eller troes at beviser Kiærlighed.

Kiærlighedsøvise (en) n. l. Elskovs Øvise, som gaaer ud paa Kiærlis. See Elskovsøvise.

Kiærlighedsøvminde (en) n. l. [af adj. Kiærlis] Det samme, som Gjorgi

eller et Røsn paa Planten *Myosotis scorpioides* Lin. Flor. Dan. T. 583. Først i Bihørgs Plantenabne S. 40. Røsn Flora 2 D. S. 31. Er siden ogsaa brugt af Digtere.

Klærne (en) n. l. [Isl. *Kiærne*, Svec. *Kerne*, Germ. *Kern*, Ital. *Cerna* og lat. *B. Cernea*; Ordet er beslagtet med Korn.]

1. Bemærker i Almindelighed et Legeme, som er indsluttet i noget Huls; for Ex. hos Støbere den indre Form eller den Møse, der bringes inden i Formen, for at den støbte Materie kan blive hult inden i; til Forskiel fra den ydre Form, som kaldes Kiørnen hos Skriftstøbere.
2. I Særlighed Frøet af visse Værter med den Hinde, der omgiver samme; Froskiærne. Velskiærner, Frugtskiærner, Kirsebærskiærner, Blommeskiærner &c. Den, som vil have Kiørnen, faaer knække Nødden. (Ordspr.) Kiærne bruges ogsaa absolut, istedet for Korn: disse Solen have ikke faaet megen Kiærne. Alt kommer Kog af Kiærne, et Ordsprog hos P. Løse. See Kog.
3. En Stång af Leer eller Jern, hvormed man tilbejdringer en Hulsbed og Nabning i Kanoner eller andet støbt Stykke.
4. Hos Barberere det samme, som Fæstbed og Tætbed; for Ex.: "En Tilfætning af Kalksud giver Huderne mere Kiærne." (Bergsøe om Barberierne 1 B. S. 100.)
5. Kiørnen i et Træ; det Nærmeste af Veden indvendig i Stammen.
6. I Hestens Mund den benvedannede Forhøjning paa Gummehinden af Forlæben, lat ovenfor Skæretænderne. At sukke, brænde Hesten paa Kiørnen.
7. Den tegleformede Hulsbed i Hestens Skæretænder, hvorefter dens Alder tilveedst Kender. Kiørnen er udslidt, misvisende, pyramideformig.
8. I Kiørnen det Sted, hvor Hierneklæsterne forene sig. *Corpus callosum*.
9. I Artillerie, Videnskaben, Samlingen i

en Kanon fra Mundingen til Gunden, Løbet. See Kiørnesud, Kiørnelinie.

10. Figurligen: Det Jæderke, Bedste, Kraftigste, eller det Fortræffeligste, meest velskende af en Ting. Kiørnen af Armeen, af Landets Ungdom. "Kiørnen af en Nation." Suedorfs Till. IV. S. 331. Af et Skrift, af en Tale, en Prædiken. Der er Tand og Kiærne i det han siger. (Langebet.)

Deraf Sammensætningerne:

Kiørnebidet (en) n. l. 1. Røbet paa en Fugleslægt, *Loxia*. (Hornemann om Stuefugle S. 83.) 2. Røbet paa en Art af denne Slægt, *Loxia Eucleator* Mællers Prodrum. S. 30.

Kiørnesud, adj.

1. Som har mange Kiørner.

2. Kraftfuld, stødig.

Kiørnesoder (et) n. l. Røde af det klare Korn. Høden holdes for bedre Kiørnesoder for Hesten, end Bøget.

Kiørnesfrugt (en) n. l. En Rødet Frugt, som indslutter en Rød, for Ex. Kirsebær. Det samme som Steensfrugt.

Kiørnesøde (en) n. l. Mæring, som Kornarterne give Hundsdyrene. Kiørnesøden gjør Hestens Haar glat.

Kiørnehinde (en) n. l. En tynd Hinde eller Skæl, som omgiver Froskiærner. (Langebet.)

Kiørnehuus (et) n. l. Stemmestedet for Kiørnerne inden i visse Frugter, saasom Væbber og Pærer. At klare Kiørnehuus huser ud af et Væbber.

Kiørnelase (et) n. l. En Lase eller Klynge af Kiørner, saasom af Agern. (Virgils Georg. af Røsn S. 30.)

Kiørnelinie (en) n. l. Kaldes i Artilleriet Kanonens Mellemlinie, i hvilken Kuglen sætter ud af samme. (Wechlenburg om Feldartillerie S. 9.)

Kiørneløs, adj. som ingen Kiærne har.

Kiørnemur (en) n. l. Kaldes i en Smelteovn den indvendige Mur, som er Jden nærmest, og derfor for vore af ildfaste Stene. (Vid. Gell. Skr. 1801. S. 210.)

Riemord, n. f. pl. kraftige og smidige Ord.

Riemroffning (en) n. f. En Røbberrøffning ved Foldals Verk i Norge, under hvilken Røbberrøffningen efter Røbberrøffningens Røbberrøffning findes ved Sønderflodning samlet til en haardere hant Røbberrøffning, og er tabt i den udbændige Deel, som frakleides. (Brännich.)

Riemseid (en) n. f.

1. Det saade Græs eller Græs selv af de egentlige Kornsorter (cerealie.) Riemseiden staaer i Mar. bedre, end Belgiseiden.

2. Træst, som indslutter et flødet Græs i en haard Skaf, for Ex. Røbberrøffning, Høstelsed.

Riemsejning (en) n. f. Den Tid af Blomstringen, naar Græsset danner sig; for Ex. det betydeligt for Augens Riemsejning. (Olfensens oron. Annal. VIII. S. 301.)

Riemsejole (en) n. f. Den Deel af en Træsejole, hvori de unge Stammer opvokses af Græs, kaldes ogsaa Græsejole. (Olfensens Lærebog. Landecon. S. 130.)

Riemsejst (et) n. f. Hos Artillerister: Et Stak, som rummer Maalet i Kanonens forlængede Riemsejlinie eller Riemsejlinie. (Weichsburg om Feldartillerie S. 82.) modsat et Riemsejst.

Riemsejstegge (en) n. f. Det samme som Heelstegge, der fremkommer, hvor ingen Straale kan komme fra det lysende Legeme.

Riemsejsteg (et) n. f. Et smidigt Sprog, en kraftfuld Sentens eller Læresregel. (Langebek.)

Riemsejstamme (en) n. f. Et Træ, som er opvokset af en Riemsej. "Efter saa har var den største Deel af Haven besat med unge Riemsejstammer." (Rye phys. Bibl. V. S. 420.)

Riemsejstang (en) n. f. En cylindrisk Jernstang, som bruges i Støberier, til i Støberingen at frembringe en rund og lang Pundning, for Ex. Løbet i Kanoner.

Riemsejstær (en) n. f. i en Riemsejstær eller Stærstær.

Riemsejstærken (en) n. f. Ved Heste Gierning at giøre Indsæt paa Hestes Riemsej, see Riemsej No. 5, for at forarske Bløden. (Phys. oron. Bibl. III. S. 84)

Riemsejstøbning (en) n. f. Gierningen støbe, eller det, at Riemsej støbes i Riemsej.

Riemsejstøb (et) n. f. Det samme som Riemsejhinde. (Landhush. Selsk. VI D. S. 360.)

Riemsejstøpper, n. f. plur. udbalte Trøper.

Riemsejstær, v. a. Riemsejstær, Riemsejstær [Riemsejstær] Lærte Hælerne af Bygget (paa Riemsejstær) See Riemsejstær.

Riemsejstær (en) n. f. See Riemsejstær.

Riemsejstær (en) n. f. Den norske Udtale af C det Riemsejstær.

Deraf Sammensætninger:

Riemsejstærhaat (et) n. f. Riemsejstær Haat paa braadet Tang (Fucus aculeatus Fl. Dan. T. 355.)

Riemsejstærtruf (en) n. f. Et norsk Riemsejstær paa Planten Ajuga pyramidalis Flor. Dan. T. 185.

Riemsejstærtruf (et) n. f. Et norsk Riemsejstær Træt Dværgtrif (Viborg) Betula Flor. Dan. T. 91.

Riemsejstærtruf (et) n. f. Riemsejstær paa træne: Hippuris vulgaris Lin. Fl. T. 87., Eriophoron polystachion Fl. Dan. T. 1381. og Eriophoron venise Lin.

Riemsejstærtruf (en) n. f. Riemsejstær paa Planten Hønsedav Kornel. Vibon nus svecica. Lin.) Flor. Dan.

Riemsejstærtruf (et) n. f. obfol. [et] Det samme som Riemsejstærtruf. Hexaëmeron S. 168.)

Riemsejstærtruf (en) n. f. Riemsejstærtruf.

Riemsejstærtruf (en) n. f. Riemsejstærtruf en Tangart, Ficus Filum L. Tab. 821.

Riært og Riæruud. See Riært og Riæruud.

Riærv (en) n. f. pl. Riærv. [Svec. Rerf. we. Germ. Garbe. Belg. Garwe. Gall. *gerbe de bled*. Efter Jhre af det latinske *acervus*] betyder i Danmark tre sammenbundne Kornæeg. At tage Liende i Riærvet — modfat at tage i Skibben; i Norge derimod bemærker det et Ræeg eller Risp. (Hallagers Ordsaml.) Figurlig: om Høsten eller den høstede Gød. "Allemog giver første Gang en god og reen Riærv. Decon. Mag. III. 369. "At tage sex Riærv af Jorden" (i: lade den bære sex Gange. (Alfens decon. Ann. VII. S. 354.)

Riærvæie (en) n. f. Et norsk Navn paa belgeredet Vill. Biborg. *Salix phylicifolia* Flor. Dan. T. 1053.

Riærvet, v. a. Riærvæde, Riærvet [af Riærv.] Sammenriver det meiede Korn, for at binde det i Ræeg eller Riærv. (Falkersf.)

Riærvæstfæ (et) n. f. [af Riærvet og Styf. fæ.] Saameget sammenrevet Korn, som bæres frem af den, som Riærvet. (Falkersf.)

Riæse (en) n. f. [Isl. *Kafr*. Goth. *Kes*. Maafke Stammeordet til Germ. *Räse* og Angl. *chese*.] Et norsk Ord paa Løbe af en Kalb, en Ostløbe. Willes Gillejord. S. 190. Ehytte om norske Ord i Scand. Lit. Gelf. Str. 1807. S. 11. Deraf:

Riæser, v. n. Riæsede, Riæset. Bruges om at oste eller lave Ost (i Romsdalen R. B. Gelf. Str. V. S. 79)

Riæsoft (en) n. f. [Norsk af Riæse og Ost.] Gødmaiksoft af Romalk eller Gødmaik, som laves ved Hielp af Løbe eller Riæse. (R. B. Gelf. Str. V. S. 79.)

Riæsse (en) n. f. [Dansk. *Rasse*; cfr. Jhres Dial. Lex.] I Norge et Par af Vidietra til at bære Runer, Løv og Kul i. (Hallager.)

Riætter (en) n. f. [Svec. *Rättare*. Germ. *Reher*. Saxon. *Retter*, maafke af *Cathari*,

et Navn, der gaves Manichæerne i Italien og Frankrig fra 12 Aarhundrede.]

1. **Brangtroende**, den, som har urigtige Religionslæringer, eller som afviger fra den vedtagne religiøse Lære.

2. **Obl. Den**, som spæder imod Naturen, en Sodomit. (Weth.)

Deraf Sammensætningerne:

Riættærand (en) n. f. Riættæst Rand; en Rand, som ei stemmer overens med den rette Lære og antagne Tro. (Langebet.)

Riættærbog (en) n. f. En Bog, hvortil mange Religionslærdomme indholdes.

Riættærdommer (en) n. f. Medlem af en Riættæret.

Riættærlære (en) n. f. En fra den antagne Tro afvigende Religionslære. (Langebet.) Sneed. Till. VI. S. 382.

Riættærløgn (en) n. f. En Løgn, opdigtet af Riættære.

Riættærmager (en) n. f. Den, som er tilbøjelig til at erklære anderledes tænkende for Riættære. Deraf:

Riættærmageri (et) n. f. pl. Riættærmagerier. Tragten efter at forkiættre Andre.

Riættærmening (en) n. f. En Mening, som strider mod den antagne Tro.

Riættærmester (en) n. f.

1. Den, hvem det paaligger at opspore og straffe Riættære.

2. En Erkekiættæ. (Langebet.)

Riættæret (en) n. f. En Ret, som bærer Riættærier.

Riættærsind (et) n. f. Riættæst Tænkmaade.

Riættærvæb (et) n. f. Et foragteligt Ord til at betegne et slet Foredrag af kiættærlærdomme. "Og dette Riættærvæb med andet mere, Til Barnet Jesus frækt at dedicere." Baggenss blandede Digte 1807 S. 240.

Riættærvæn (en) n. f. En, som holder sig til Riættæerne, som holder deres mange lærdomme. (Langebet.)

Riættærvill (en) n. f. Bruges som Ad-

verbium med Præp. paa. Han blev behandlet paa Riatterviis o: saaledes, som Riattere pleie at behandles.

Riatteri (et) n. f. pl. **Riatterier** (af Riatter.)

1. **Riatterst Læstemaade.** Hans Riatterst gjør, at han aldrig bliver Præst.
2. En vrang Lære, forkæret Menning i Religiønsfager. Det er et grovt Riatteri.
3. (Obfol.) En grov skændig Læst. (Moth.) Sodomitert, Blodskam og utugtigt Levnet. (Klimtrouiken Fol. B. 6. Vedels Saxo af 1610. S. 31. 54. 240. Chr. Pedersens Vocabular.)

Riatterst, adj. [af Riatter.]

1. Den eller det, som er falskt og vrangt imod den orthodoxe kristelige Tro. "Skj et Riatterst Menneske efter en og anden Paamindelse." Tit. III. 10. En Riatterst og fordommelig Lære.
2. Grov og skændig. En Riatterst Hore. Vedels Saxo af 1610. S. 57. (Moth.)

Riætting (en) n. f. (Formodentlig af Riæde, Germ. Kette.) I Skibssproget: Jernlænker, som findes paa adskillige Steder i Skibet og ved Læfkebærket, og have forskellige Navne efter deres Brug, som Raakiætting, Ankerkiætting, Roerkiætting &c. (Løwenørn.)

Riæve. See Riæve.

Riævler, v. n. Riævlede, Riævlet, af Riæbe, som og skrives Riæve; og

Riævles, v. neut. pass. Riævledes, Riævlets, Svec. fäbla, bruger Mund; trættes med; klændes; klamres. Det samme som Riægles.

Riævleri (et) n. f. pl. **Riævlerier**. [af Riævler.] Det samme som Riægleri.

Riæper eller **Riæpler** eller **Riæper** v. n.

1. Hugger ind paa.

2. Sluger Maden [Nordenfjeldst i Norge].

Rid (et) n. f. plur. det samme [Norv. Rie, Svec. Rid, Angl. Cidd eller Kidd, Lat. cadus.] En ung Bue; Sedens Afledning,

eller Unge. Saa faad, som Sammensat dermed er Ridkød, o. f. o.

Ridder, v. n. (af Rid, ligesom i Kalb.) Gøder Rid. (Moth.)

Riddike, ogsaa **Ridike** (en) n. f.

1. Ravn paa Planterne Sinapis Linn. Fl. Dan. T. 753. Brassica stris Linn. Flor. Dan. T. 550 og nus Raphanistrum Linn. Flo T. 678.

2. Lidt Riddike.

Ridel, adj. inuit. Riden eller Rilde kommer i Tansens Postil Winterde 33. "Verden er Rieden og Ridel icke høre sin Brøst." Bruges endi jydsk Egne, saasom paa Morsø. saa Ridel, at man ei kan røre i (Langebek.) "Jeg var icke saa i jeg forstod, hvad en Qvindis Vels (i de 12 Patriarkeres Testamente.) mesteds forekommer det Substantiv

Ridelhed (en) n. f. Det samme som Ried [Germ. Rigel, Rigel.]

Ried, adj. [Svec. fed, Gall. gued] stee af Isl. ged animus, gediatur: som søler Mangel paa Tilfredsstillelse en Gysel, som søler Tiden er for i leed ved Noget, som man har nydt get af. At være Ried af Noget. Ried af den Snak. At gjøre En noget. De ere Riede af at leve. Ried af Jer Liv Angkar! (Holberg cadab). Jeg er Ried af at skrive: der icke skrevet længere. Han er saa Ried deraf, som Kat af Sennep e Riærling af suur Ost. Man dori af eenhaande Mad. (W. Løfles Or Ried i Guds Ord. Hos Claus &

Riede (en) n. f. uden plur. [af adj Mangel paa Tilfredsstillelse ved ei eller en Rydelse. Misfornøielse n man har for meget af; Ulyst, Rielighed. At fatte Riede til noget. Lede til Mad.

Kiedesse (en) [af kied] n. f. Kiede, Kiedsomhed. (Ehr. Pedersens Vocabular obsl.)

Kieder, v. act. et recip. kiedede, kiedet, [af adj. kied.]

1. **Rec.** Føler Tiden for lang, kan ikke finde Ti i Fredsstillelse ved noget, føler Uro. Jeg kiedede mig den hele Aften. Man kieder sig altsinns altid i det Selskab.

2. **Transl.** Bolder og forarsager Kiedsomhed. Han kiedede mig med sit Væb. Jeg vil ikke kiede Jer med at fortælle mine Alderdoms digheder. I hans Selskab kiedes man aldrig. At kiedes ved (eller over) noget. At kiedes ved Tiden, kiedes ved at lide.

Kiedhed (en) n. f. See Kiede. (Langebet) obsl.

Kiedsom eller **Kiedsommelig**, adj. (af kied,) som forvolder Kiede og Lede, der ikke medfører Moro, fortredelig, ubehagelig. Han er en kiedsom Mand i sin Tale. Et kiedsomt Levnet. Det er et kiedsomt Arbejde. Tiden saldt mig ret kiedsommelig. "At jeg maaskee skulde blive kiedsommelig for en Deel af Læserne." Sneedorffs Tilsk. i D. S. 406. Lang Tale gjør kiedsommelige Tilhørere. Deraf:

Kiedsomhed eller **Kiedsommelighed** (en) n. f. Det samme som Kiede. Af lutter Kiedsommelighed var han stittig til at lase. Det langvarige Ophold voldte mig megen Kiedsomhed.

Kiedsomt eller **Kiedsommeligen**, adv. Det var kiedsomt at være der saa alene. Han taler saa kiedsommeligen længe. Kiedsommeligen at see noget an.

Kieft (en) n. f. See Kieft.

Kieis, adj. (Beslægtet med det tydske Kaue) rast, overgiben, uregierlig. Bruges blot om Creature. (Willefs Ordbog.)

Kieiser, v. n. [af kieis] Svec. kesa, at hoppe; viser sig overgiben, bisser. (Halsager.)

Kiesam (en) n. f. Et norsk Navn paa Bregnen *Osmunda spicant*. Linn. Flor. Dan. T. 99.

Kiefter, v. n. See Kiefter.

Kield (en) n. f. [norsk.] Fuglen *Strandkade*, *Hæmatopus Ostralegus* Linn. Ström's Söndmör S. 259.

Kielder (en) n. f. plur. Kieldere og Kieldre. Svec. Källare, Anglosax. *Celler*, Gall. *Cellier*, Belg. *Kelder*, Germ. *Keller*, Lat. *cella*.

1. Rum og Aflukke nede i Jorden under Husene til at fordare Spise, Drik, Brænde o. s. v. Der kan ikke gaa mere Brænde i Kielderen, end to Fædne. En dyb, kold Kielder. At lægge Bl, Blin i Kielderen. Den drikker altid meest, som er længst fra Kielderen. (Ordspr.) Som Kielder gjør en gal Kedesvend. (P. Lølle Ordspr.) En Jordkielder, Ølkielder, Viinkielder, Brændekielder, Saltkielder, en hvaldet Kielder, en Brønnekielder.

2. Bærelse og Baaning under et Hus. Der gaaer ikke for Lede af Kielderen. Der boer en Spelbøker i Kielderen.

3. Et Fængsel, et Fangehus; thi dertil bruges Kieldere under Raadstuerne. At sætte En i Kielderen.

4. Vildeligen Havets Bund. Det Skib gik i Kielderen: Skibet forgik.

5. Deraf Sammensætningerne:

Kielderæsel (et) n. f. Et Insect. See Bænkbeeder.

Kielderbarn (et) n. f. Et Barn af en Familie, som boer i Kielderen.

Kielderdreng (en) n. f. En Dreng, som staaer i Lære i en Viinkielder. Ifr. af danske Mag. I. 21.

Kielderdør (en) n. f. Døren til Kielderen.

Kielderfolk, n. f. plur. De Folk, som boer i en Kielder.

Kielderhals (en) n. f.

1. Redgang til en Kielder.

2. Navnet paa Planteregnet *Daphne*. See phys. oekon. Bibl. VIII. S. 288. og paa Arten deraf: *Daphne Mezereum* Linn. Flor. Dan. T. 268.

Kielerhul (et) n. f. 1. Et Lusthul paa en Kieler. (Langebek.)

2. Et lidet Kuffet i en Kieler.

3. En foragtelig Benævnelse paa et Kielerkammer. Jeg vil ikke være længere i det Kielerhul.

Kielerkammer (et) n. f. Et Kammer i en Kieler. (Begtrup om Agerdykn. i Jysk. land 162. 1 D.)

Kielerkat (en) n. f.

1. En Kat, der har sit Tilhold i en Kieler.

2. Spottelig. En, som boer i en Kieler. (Moth.)

Kielerkone (en) n. f. En Kone, som boer i en Kieler.

Kielerkloffen (et) n. f. Et Kloffen, som er i Kieler-Etagen. (Langebek.)

Kielerleie (en) Den Leie, som gaaer af en Kieler.

Kielerlem (en) n. f. En Lem, en Faldør for en Kieler.

Kielerluge (en) n. f. En Luge, som tjener til at give Luft og Lys Afgang til en Kieler, som ingen ordentlige Vinduer har; it. det samme som Kielerlem.

Kielermand (en) pl. Kielermand. En Mand, som boer i en Kieler.

Kielermeister (en) n. f. Den, som har Opsyn med en Wiinkieler.

Kielernøgel (en) n. f. Nøglen til Kielerdøren. Han tør ikke betroe hende Kielernøglen.

Kielerorm (en) n. f. Det samme, som Kieleræsel.

Kielerpaf (et) n. f. Et foragteligt Navn paa Kielerfolk.

Kielerpige (en) n. f. Saaledes kaldes i Vertshuse og Gæstgivergaarde den af Pigerne, der skænker Ol, Wiin og Brændevin.

Kielerpost (en) n. f. En Pumpe til at pøse Vandet ud af en Kieler med.

Kielertrum (et) n. f. Rum under et Huus til en Kieler. Her er kun lidt Kielertrum i dette Huus: Kieleren er ikke stor, og kan ikke rumme ret meget.

Kielerfriver (en) n. f. Den, som Bog over hvad som indføres i Wiinren og igjen udtappes.

Kielerstue (en) n. f. 1. En Stue der-Etagen (Langebek.) 2. Skient et Verrshuus.

Kielersump (en) n. f. Et Hul i der, hvorhen man leder Vandet, indpumpes.

Kielersvend (en) n. f. Det sam Kielermeister; it. den, som i en Kieler tapper Wiin ud til Kunderne. Beskab med Kielersvenden. P. Ordspr. "Han gik til den Kielerbad hannem om et Stykke Brød." Vedels Tragica S. 56.

Kielerstallie (en) n. f. Tallier, som tilskids til at hidse Guds op og ned deren med, og ere forskellige fra Tallier deri, at Bloftropperne tørke som mueligt.

Kielerstafte (en) n. f. En gammel (Moth.)

Kielerstos (en) n. f. Det samme som derpige, men bruges altid med K

Kielertrappe (en) n. f. Trapp forer ned til Kieleren.

Kielerunge (en). Foragteligt No et Kielerbarn.

Kielervinde (en) n. f. Et to Styk sammensviede i hver Ende med e holt, hvorpaa store Wiinfade med lades i og af Kieleren. (Moth.)

Kielergang (en) n. f. [Mørst] I Karles Besøg om Ratten hos dere ster. (Germ. Probenächte.) Ma forandret Udtale af Qvelgang. (Etr. n. Saml. V. S. 88.)

Kielen. See Kielen.

Kielke. See Kelfe.

Kieltring (en) n. f. pl. Kieltringe af det Svenske Råtring af kält gielte, overhange med Truglerier c rier, eller af det Jyske og gl. De en Hytte (Eng. cot), hvorfra Koi Hytteboer (i Holsten Rodener.)

1. En Hundmand. (Fred. 2dend Stattesforordning.)
2. En Trogler, en Præster.
3. Udflug af den laveste Pøbel; især Landløbere, der nære sig af foragtede Haandteringer, saasom Sobodere, Broksnidere, Lætere. At fortiges som Kieltringer: at slædes og strax være gode Venner igjen. I Jylland ogsaa andre ombankende Haandværkere, for Ex. Slarmestere.
4. En Stjengel, et stænkende Menneske.
5. Kieltringer kaldes hos Bagere et Slags smaa Tvedakter, hvoraf gives 4 for en Skilling. (Viborg.)
6. Sammensætninger deraf ere:
Kieltringet (en) eller **Kieltring-Affom** (et) n. l. Slet og gemeen St og Affom.
Kieltringagtig, adj. paa Kieltringers Wiis.
Et kieltringagtigt Levet. Det lader saa kieltringagtigt.
Kieltringdang, n. l. Kieltringers Slagsmaal. Deraf det Ordspog: **Kieltringdænge** varer ikke længe. (Rosgaard og Langebek.)
Kieltringsfærd (en) n. l. Færd (Rg. 6), Dødsfærd som Kieltringer, gemeen Udfærd.
Kieltringhund (en) n. l. En Hund, som Landløbere føre med sig. 2) Et grovt Skjelsord blandt gemene Folk.
Kieltringhuus (et) n. l.
 1. Et Huus, hvori der leves paa kieltringviiis.
 2. Den kieltringagtige Leveemaade selv. Især bruges det om ondt Forligelsemaal. Der er ret et Kieltringhuus imellem de to Egtesfolk.**Kieltringfage** (en) n. l. Kaldes paa nogle Stæder i daglig Tale og for Spøg Eggefage, især med Bleskestiber i.
Kieltringkarl eller **Kieltringknekt** (en) n. l. En nedrig og gumpet Karl; et Skjelsord.
Kieltringkram (et) n. l. Det samme som Kieltringpaf.
Kieltringlarm (en) n. l. Gemeen, pøbelagtig Støien. Hvad er her for en Kieltringlarm? (Langebek.)
Kieltringlevnet eller **Kieltringlo** (et) n. l.

- Et udfælsigt Levet. De leve et Kieltringsliv. 2) Et udfelt Levet.
- Kieltringpaf** (et) n. l. Samling af Kieltringer. Sid vi igien bare af med det Kieltringpaf!
- Kieltringsfik** (en) n. l. En fik, gemeen og foragtelig Skik, som kun sammer sig for Kieltringer.
- Kieltringspil** (et) n. l. 1. Et gemeent Spil. 2. Et lavt Spil.
- Kieltringstøi** (et) n. l. Det samme som Kieltringpaf.
- Kieltringunge** (en) n. l. Et foragteligt Udtryk om en Ungerunge eller et andet fattigt Barn. (Langebek.)
- Kieltringviiis** (en) n. l. Kieltringers Brug, Skik. Bruges adverbialiter: at leve paa kieltringviiis.
- Kieltringvoren**, adj. Se kieltringagtig. Af kieltring findes desuden endnu flere Sammensætninger, for Ex. Kieltringqvinda, "snak" "værk" o. s. l.
- Kiemmer**, v. 2. Se kiammer.
- Kiempe** (en) n. l. Se Kamppe med dets Sammensætningen.
- Kiende** (et) n. l. [af kiender.] Et Mærke og Tegns paa Noget, hvorved det kan kiendes. "Dette er Kiende paa en bestemt og fremgaaende Krypsallisation." Naturhist. Selsk. Skr. II. 2 Hest. S. 175. Jeg har lagt Kiende i Bogen, der, hvori jeg slap. Jeg har taget Kiende paa ham.
- Sammensættelser med Kiende ere især følgende:
- Kiendebogstav** (en eller et) n. l. (i Grammatiken.) Et characteristisk Bogstav.
- Kiendeland** (et) n. l. Den Jord i Marken, som særdeles er indbegnet med Græs, Steen og Stabel, og som ellers kaldes Ornum, Stus og Sarkøb. (Langebek, af 10de Lov.)
- Kiendemærke** (et) n. l. 1. Det samme som Kiende. Det er det visseste Kiendemærke. 2. Bestemte om det Kiende paa en Ting, der ei er grundet i dens egen Natur. At sætte Kiendemærke paa Noget.

Kiendemerker, v. a. **Udmærker**, giver **Erkiende**, karakteriserer. "I hver Begæelse, hver fri Gestalt, som Kiendemerker." [Baggesens Rimbrev.]

Kiendetal (et) n. f. I Logarithmer det hele **Tal**, hvoraf Logarithmen bestaaer i **Modsatning** til sammens **Brøkeiser**, som kaldes **Mantissen**.

Kiendetegn (et) n. f. plur. litg. singul.

1. Det samme som **Kiende**.

2. Det **Kiende** paa en **Ting**, der er grundet i dens egen **Natur**. De **Kiendetegn**, hvorefter vi domme. At have et sikkert **Kiendetegn** paa **Roget**. Den **Rødhed** paa **Himmelen** ved **Solens** **Redgang** er **Kiendetegn** til **Blas** i **Morgen**.

Kiende (et) n. f. Saa meget, at man netop kan **kiende** eller **skielne** det : en **Ubetydelighed**. Denne **Stof** er et **Kiende** eller et lille **Kiende** mindre end den anden. **Skoene** ere et **Kiende** for **støre**. Paa **Kastet** bruges det ogsaa om **Ud**: Vi en lille **Kiende**, saa gaaer jeg med Dig.

Deraf **Sammensætninger**:

Kiendegran (et) n. f. }

Kiendemaal (et) n. f. } : **Udet**, som neppe kan **kiendes**. Det maa være et **Kiendegran** længere eller kortere. Det er et **Kiendemaal** længere, end det var. (Langebek.)

Kiendedom (en) n. f. obl. [af **Kiender**, doceo] **Lærdom**. "Hvæd trost og Kenedom og hjælp i haffue forsmadh." (XV Tegn for vor Herres Dom. 1509.) Den første **Kiendedom**, rudimenta. (Chr. Pedersens Vocabular.)

Kiendefader (en) n. f. obl. plur. **Kiendefædre** [af **Kiender** : **Lærer**, og **Fader**. Isl. *kennifadir*]. **Lærefader**, **Kirkefader**. (XV Tegn for vor Herres Dom. Rbh. 1509. **Tausens** **Antsvær**. Fol. D. 2.)

Kiendegrund (en) n. f. af **Kiender** og **Grund**, principium cognoscendi i **Philosophien**. **Kiendegrunden** til vore **Rundskaber**. **Tre Schow's philosophiske Forsøg** S. 11.

Kiendekost (en) n. f. obl. [af **Kiender** : **Lærer**, og **Kost**, **Gilde**]. **Læregilde**, **Drif**

eller **Gieffebud**, som nogen **Salbe** gifte han kom i **Lære** hos en **Haandværker**. (R. Hans's **Gildekraa** for **Stom**. D. Mag. T. 3. S. 232.)

Kiendelig, adj. [af **Kiender**.] Den som let kan **kiendes** og **adskilles** fr **Ting**. **Kiendelig** nok af **Ansigtet**.

Se **Kiendelig**. At tage **Kiendelig** **Skriften** er vel noget **afbleget**, i **Bogstaverne** ere dog **Kiendelige**.

Kiendeligt nok, at han mangler **Kiendeligheden**, adv. [af **Kiendelig**.]

Kiendelig **Maade**. Han har **Kier** **afmalet** ham. Han har gjort det **lige** **groot**.

Kiendelighed (en) n. f. [af **Kiender**; **Beskaffenhed** hos **Roget**, at det er **ligt**.

Kiendelse (en) n. f. [af verb. **Kiende**]

1. Det at man **kiender** noget.

2. (i **Loofyndigheden**.) En vis **Dom** nemlig et under **Sagen** opkommet **maal**, for **Er**. om **Stævning**, **E** om **Vidnesførelse** afgjeres, men **vedsagen** selv, hvis **Afgjorelse** **skedd** **delig** **Dom**, hvilken ikke kaldes **Kienden** naar den afgjeres af **Person** ikke ere **egentlige** **Dommere**, saas **teretter**, **Boldagtsmand** ic. I **affags** **saadan** **Kiendelse**. Der **Kiendelse** **gaaet** i **Sagen**.

3. Det samme som **Kiendetegn**, **mærke**. "De **brendes** **tilmet** i **di** **stet** til en **enig** **Kiendelse**." **E** **norste** **Lov**. Tyde B. c. XVII.

4. **Roget**, som **gives** til **Tegn** paa **erkiender**, at have været noget **hvo**, der **overtræder** **denne** **Lov**, en **Kiendelse** til **Selskabets** **Lo** **kal** **saar** en **Kiendelse** for jer **haat**

5. En **Afgive** af det, man har i **Br** **andens** **Eiendom**. **Kiendelse**, se **Bernsten** i **Danmarks** **frugt**. **hed** **anden** **Bog** S. 129, var **fo** **Gave**, men er **nhomstunder** **blev** **kyldig** **Udgift**, som **enten** en

Bonde eller nogen anden af den Gaard og Grund, som ellers er hans egen Arv og Eie, aarligen udgiver til den, han som sin Husbond, Herkøb eller Jordbrot er-tienet. Conf. norske Lovs Landsteier-Balken Cap. I.

6. (Provindsfæst.) Det samme som Kiende. En lille Kiendelse endnu, saa faaer Bæg-ten accurat.

Kiendenem, adj. [af Kiender og nem.] Som lettelig kiender synlige Gienstande, eller kiender og fatter dem med den indre Sands.

Kiendepist (en) n. f. obfol. [af Kiender, do-ces, og Pist.] En Læredreng. "Item hvissen nagger Rænnepist til sit tager i thet Embedet." Skraa for Skindere-Em-bedet i Rasmus. 1429.

Kiender, v. a. imperf. Kiendte, supin. og partic. Kiendt. (Isl. *kenna*, Angl. *cenam*, Svec. *kenna*, Anglice *ken*, Germ. *kenn-*en; hos Hesychius *novem*.)

1. Har en klar og tydelig Forestilling om No-get, saa at jeg kan stille det fra andre Ting. Børnet har lært at Kiende Bogstaver. Det Træ Kiender jeg ikke. Man skal Kiende en Rar paa Noget. Jeg har først nyslig lært at Kiende ham : gjort Bekendtskab med ham. I daglig Tale synes man at Kiende den, som man har eller har haft Omgang med. At Kiende En af Ravn, af Person, af Udseende. "De Kiende ikke Fredens Vej, og der er ingen Ret i deres Gange." Ef. LIX. 8. At Kiende sig selv er ikke let.

Jeg Kiender Krudet. Vilde enhver Kiende sig, da spottede ingen mig. Han kan ikke Kiende Høire fra Venstre, Hvidt fra Sort. Han Kiender alle Veie og Stier. Han Kiender sine Folk : han veed nok, hvem han giver sig af med, eller har at be-stille med.

2. Gienkiender. Jeg Kiendte ham paa No-gen. Jeg Kiender dig ikke mere. At Kiende sit Smør i en andens Kaal. Man kan Kiende ham blandt Tusinde.

3. Føler, fornemmer. [Norst.] Kiend hvor fint, blødt det er!

4. Erkiender, tilstaaer, vedgaaer. At Kiende de sine Feil. At Kiende En for sin Over-mand, sin Son. Det Kiender jeg ham ikke god for. "Han Kiendte sig at være ham dette og andet Godt Skjellig." Bedels Sarg S. 466. Udg. 1610.

6. Dømmer, affiger Kiendelse og Eragning. Retten Kiendte saaledes. At Kiende i en Sag. At Kiende imellem de stridige Par-ter. Thi Kiendes for Ret. "Det hører Riksen til at Kiende og dømme ndi Troen." Goldings Kirkehistorie. At Kiende En med, imod : til hans Fordeel eller Lab. (Lange-bek.) See paaKiender, underKiender.

6. Beskjeder (obsolet.) Christian den Tjendes norske Lov, Mandhelge-Balken Cap. 10. "du Mand Kiender Anden Lyonet." — "Sidan wære bondans wald, horo mickit han wil hanum *kenna* oc lac foræ giuæ." Ef. Lov VII. Cap. 5.

7. Lærer, underviser, underretter om. (ob-solet.) — Tragica S. 4. Iphiganders græn-landske Kronike Fol. 8. 2. At Kiende een gode Raad. "Gud Fader ndi Himmerig sin Willie han os Kiendte. (Ringo S. 151.) "Hr. Orm han deres Banner førte og Veien dennem Kiendte." (i en gammel Wise.) "Somme Kiendte han Pater noster." (Jer-tegnspostillen Fol. 37.) Mad Kiender Mæle og Klæder frem at gange. (Ord-sprog hos Peder Kalle.) "Rød Kiender nogen Rone at splinde." Ordsporg hos P. Epp.

8. Sammensat med Præpositioner eller Adver-bier bag efter:

a. Kiender fra.

1. Adskiller, veed Forskiel paa. At Kiende det det Sande fra det Falske, Sort fra Hvidt. At kunne Kiende en Ro fra en Veirmølle.

2. Dømmer fra. At Kiende een fra Andet. (Langebek.) (Du bruges fraKiender.)

b. Kiender i Straf, Mækt, Pengebøder : dømmer i. (See Kiender. 5.)

re. Kiender igien, kiender noget paa sig, som man tilforn har kiendt eller haar Kiendskab om. Jeg kiendte ham strax igien, kiendte jeg ikke havde seet ham i 10 Aar. See Gienkiender.

d. Kiender paa, dommer, affger Kiendelse. (Nu bruges paa kiender.) "Til det blev kiendt oc sagt paa Sagen." (Goldings Retsbisk.)

e. Kiender til.

1. Kiender. Jeg kiender intet til ham: jeg kiender ham ikke, ved intet om ham. I dette Land kiender man intet til Jis og Snee.

2. Tilkommer, tilkiender. At Kiende En Arven til. Dommeren kiendte ham til at bode en Sum Penge. (Nu bruges tilkiender.)

f. Kiender under, dommer en anden Dom utrigtig at være. Hotelleret kiendte Dommen under. (Nu bruges underkiender.)

g. Kiender ved Magt: dommer noget rigtig at være. Kiende en Dom, et Forlig ved Magt. I ældre Tider brugtes det i denne Bemarkelse ogsaa uden præp. ved. "Eha skal hin ær hitte sigbia til oc linsæ, aa annær man kænne for thæt kost. St. Edd VIII. 3. Eha ma Bondan take æhet han kænne for oc hane æhet fore æt. ibid XV. 4.

h. Kiender sig ved. See Kiendes og ved kiender.

Kiender (en) n. l. (Germ. Kenner) af verb. Kiender, Ro. 1. Den, som har en tydelig Forestilling om noget, forstaaer sig paa noget. Han er en Kiender af Skilbærter, Oldsager, gode Vine. Jeg kan ikke domme om Musiken; dertil er jeg ikke Kiender nok.

Deraf Sammensætninger:

Kienderblif (et) n. l. Et Diebst, der rober eller synes at robe en Kiender. Han oversaae det Hele med et Kienderblif.

Kiendermine (en) n. l. En Mine, der

rober eller synes at skulle robe en. Han gav sig ret en Kiendermine Kienderste (et) n. l. En Kiender at see noget paa. Hans Kienderste en snart Feilen.

Kienderviis (en) n. l. Bruges aliter: paa Kienderviis: som en som Kienderste pleie.

Kiendes, passiv. af kiender, vedstaaer, erkender, tilegner, vel Bruges forud uden Præposition, som en Anden Gield Koldig er, og Gielden." Frider. II. Gaardret. 3 "Da vera den Bannmand, som Gierningen." Ebr. IV. R. 2. M. Cap. X. "Alle de Vidner, som hdis Gierningen for." ibid. Nu Ordet med Præpositionen ved. og kiendes, ved mig. Kiendes denne Bog? De kiendes strax v som strax efter, at de havde kiend den for. Giden han er bleven fangen af hans rige Slægtninge Ki ham. Hoppen vil ikke kiendes ve "En kennes han vedh the koste, i them effter i sin heud." Jyske Lo Bruges ogsaa reciproce: vi lærte Kiendes: kiende hinanden.

Kiendesvend (en) n. l. [af afsløet. doceo og Svend.] Lærling, Disciplebling. (Moth.) "Eher esher i sus openbare fore alle sine Ken (Rogre Bønner Kol. 6.)

Kiendespag, adj. [Svec. kænnesp kænispakr. Af kiender, cognispag, som set kan fatte eller nemu lærenem, kiendenem. (Moth.) D forældede Ord bruges endnu i Ro Mors i Jylland.

Kiendesøn (en) n. l. [Isl. Kænninga; nægte Søn, Stegfredsøn. (Dar S. 132.)

Kiendetegn (et) n. l. See Kiende Sammensættelser.

Kiending (en) n. l. plur. Kier Kiendinger [af kiender.]

En Bekende; En, som man er fiendt med. obloet. og kaldes i gamle Bøger ofte Kyn- dinger. "Jeg veed, at mange af mine Kiendinge ere komne hid hen med tomme Hænder, men inden nogle har har faaet is som Ulfeklinger." Holbergs Geert Bekphaler 8de Scene.

Kundskab. Heraf Landkiending 3: Kund- skab om Landens Leilighed. (Noth.) "For- aa den Bogstavkiending og den Sam- is ret kan lære." Corterups portiske maaestkrifter S. 26.

is Skibss Rger man at have Kiending af ind, naar man af Kysternes Udseende rder, ved hvilken Kyststrækning man be- der sig.

a lille Smule; det samme som Kiende. (Noth.)

Heraf:

ind Dingsnavn (et) n. l. [af Kiending og Navn]. Et Stammenavn, hvorved En an kiendes, hvad Folk han er af. (Noth.)

ind Dingsignal (et) n. l. Signal, som Krigsskibe har aftalt, for at kiende hin- anden.

ids (en) n. l. [Noth]. De smalkere og rste Hængelinier, forsynede med Kroge aa Enderne, og hængende paa Bakkens lange Hovedlinie. Dec. Magazin S. 359. (i Hæfterne.)

endsgjerning (en) n. l. [af Kiende og Gierning.] En Gierning, hvorom man kan erholde den tydeligste Kundskab, en daubare haandgribelig Sag, et Faktum. "End kommer han med Kiendsgjerning."

Fr. II. Gaardstet.

indskab (en eller en) n. l. uden plur. [af fiender.]

Kundskab; med Art. et. Dit Kiendskab is Sagen er kun ringe. "Især en Kundskab m Personer.

Den Omgang, hvorved Kundskab om Ver- mer erholdes. Har Du noget Kiendskab i ham? I det Selskab kom jeg i Kiendskab ed ham. "Siden vort første Kiendskab."

Bekiendskab. Rahbets, Tharis. 1806.

S. 116. At fornye et Kiendskab ibidem 112.

3. Bekiendtskab, med Art. en (No. 2.) Folk, som man kiender. Jeg har ingen Kiend- skab der i Byen.

Kiendtsag (en) n. l. [af Kiende og Sag.] Det samme som Kiendsgjerning. (Noth og Langebet.) Christian den 5tes danske Lov I. 6. 22.

Kiendst eller Kiensst (en) n. l. [maaskee af Isl. kyn, nu Kion, hvoraf alfkens.] Bruges paa Nordse om en Blanding af Havregryn og Meel. Gaalebes ogsaa Staaalkienst, om gammelt Jernstramlerie; Fædtkienst, gammelt, ureent Fædt. (Schæde.)

Kiendstegn (et). See Kiendetegn.

Kiendt (adj. part. af Fiender.) At være fiendt bruges baade active og passive. Han er fiendt i den Egn, kan nemlig enten være: han fiender Menneskerne, Skodene, Markerne i den Egn; eller ogsaa: han fiendes, er fiendt af Folk der; de fiende ham. Jeg har den Ære at være fiendt af ham, siges, naar en Fornemmere fiender mig. Vi ere fiendte sammen, siges om Ligemand, som kiende hinanden. At være fiendt i fornemme Huse 3: at have Adgang der. Du maa gjøre mig fiendt med ham 3: du maa staae mig hans Bekiendtskab.

Kiep (en) n. l. (Svec, Kapp, Lat. cippus. Isl. keppr, maaskee beslagtet med σκηπτω, σκηπτω.) En Stov, en Stok, især til at støtte sig ved; at gaae ved Kiep. Han er saa gammel og affældig, at han altid gaaer ved Kiep. At bante En af med en Kiep. Han er voxet fra Riset til Kieppen. At støtte sig paa en brodden Kiep. En lille. Viis man kiender neppe, end Socrates, han reed paa Kieppe. (Vessel.) En sei Kiep paa en trædt Ryg. Ordsp. (Noth.) Det koster Been at ride paa Kieppe. (Peder Lølle.) Det gaaer som Kieppe i et Hjul.

I Sammensætninger:

- a. Kieppedreng (en) n. f. (forældet) fges med et Slags Ringeagtelse om Laquai eller Tiener. It. om Corporaler.
- b. Kiephest (en) n. f.
1. En Kiep eller Stof, som Børn bruge til at ride paa.
 2. Figurlig: en vis Ting, som man har for Fortierlighed til, og jevnlig bringer paa Bane. Det er ret hans Kiephest. Nu er han kommen paa sin Kiephest. "Enhver menneskelig Rytter rider igien nem Verden paa sin særegne Kiephest." (Baggesen.)
- c. Kiepslug (et) n. f. Hug med en Kiep. (Bred. den Andens Gaardret See Art.)
- d. Kieppeber (en) n. f. Hug af en Kiep (comist.) At give En Kieppeber. (Worth.)
- e. Kieppergdands (en) n. f. Prygl. (Almuesproget.)
- f. Kiepstof (en) n. f. De to faste Stykker Træ i Vognen, hvorpaa Vognkierpen sidder fast. Bristkammelen paa Forhjelen, naar den sidder fast, hedder ogsaa Kiepstof. Jeg har været ude i Skoven at hugge Kiepstofke.
- g. Kiepstreg, n. f. pl. See Kiepslug. (Langebet.)
- Kiepper, v. a. obsolet, imp. Kieppede, sup. Kieppet (af Kiep.)
- x. Driver med en Kiep, staaer. Jeg skal kieppe dig.
2. Pass. flammes, lides. 3. Med Smaagord:
- a. Kiepper af. Slaaer med Kiep. I Jylland bruges det for: trettefætter, taler frægt til, bringer en Raadmands til Taushed.
 - b. Kiepper op. Driver op med en Stof.
 - c. Kiepper paa o: trækker og driver paa. Bruges impersonaliter: det kiepper paa.
 - d. Kiepper ud o: med en Stof staaer Sædet af, saasom: at kieppe Ud Ud.
- Kier, adj. — carus. See Kier.
- Kier, n. f. — palus. See Kier.
- Kierer, v. n. flager. — See Kierer.
- Kierne (en) n. f. [af v. Kierner, formentlig lig beslægtet med Dværn.] Et rundt Kar,

- hvert Steden adskilles i Smør og melk ved Hielp af et Redskab (Kier som bruges op og ned deri.) At p. Kiernen. Deraf ere sammensatte:
- Kiernebaand (et) n. f. Et Baand Giord om Kiernen.
- Kiernebrügge (et) n. f. I Jylland et Brød med strift Smør paa, som der har hiulpet til at kjerne. (Worth.)
- Kiernegaas (en) n. f. Et Stykke af brød, som gives den, der har (Worth.) Udtale Ringaas.
- Kiernehest (en) n. f. En Hest, som en Kiernemaskine.
- Kiernehorn (et) n. f. En Ring, som sættes fast ved Kiernestangen; hvorigiennem Kiernestangen gaar, hindre Stoden fra at sprude op, der kernes.
- Kiernehul (et) n. f. Nabningen paa af Kiernen, hvorigiennem Stangen.
- Kiernehuls (et) n. f. Det Huls for Aalsgaard, hvori Kiernemaskin.
- Kiernelaag (et) n. f. Et Laag til med et Hul midt i og et Haandst. Siden at tage det op med.
- Kiernemaskine (en) n. f. En Maskine drive Kiernen med. See Kierner.
- Kiernering (en) n. f. See Kiernes.
- Kierneslang eller Kierneslav (en) n. f. lang. Stang med Bret, med Hulle Enden, hvormed Stoden i Kiernen o.
- Kierneslaver (en) n. f. Staver, hvori den er sammensat.
- Kiernevinde (en) n. f. En Vinde, en Kiernes, bruges.
- Kiernemælk (en) n. f. uden plur. I de. Mælk, som i Kierningen Ri.
- Smørret. Deraf: Kiernemælksgrøpe, Delling o: Brød o. f. v.
- Kiernemælk.
- Kiernen (en) n. f. [af Kiernes.] Si at kjerne.
- Kierner, v. a. Kiermede, Kiernet; i na, Svec. Kerna, Anglosax. cernan

kernen, Angl. *churn*. Trækker Smør af Bløden ved idelig at slaas eller støde den. Vi har Kiernet i Dag. Igaar Kiernede Røboen. At Kierne og intet Smør faae. Ordsp. 3: at spille sin Umage.

Kierving (en) n. f. [af Kierner.]

1. Uden plur. Kiervingen at Kierne. Den Kierving vil vare hele Dagen.

2. Med plur. Kiervinger. Saa meget som Kiernes paa engang. Dette Smør er af den Røste Kierving. Med to Kiervinger fik vi Ottingen fuld.

Kierring. See Klerring.

Kierte, n. f. See Kerte.

Kiirtel (en) n. f. pl. Kiirteler (af cartilago.)

Afhængings- eller Formildelsesredskab hos Dyr, saasom: Spøstkiirteler, Randkiirteler; isom et lidet rundt Legeme, som undertiden findes paa Blade, Stængler og Blomster. Rødet er fuldt af Kiirteler. Der er aldrig saa fede et Stykke, der er jo en Kiirtel hos. Ordsp. "Der findes altid sandelig en Kiirtel hos det Fede."

Reenberg's Skr. I. S. 96.

Deraf ere sammensatte:

Kiirtelagtig, adj. som har Lighed med en Kiirtel. (Videnst. Geogr. Skr. nye Saml. I D.)

Kiirtelbysld (en) n. f. En Svagbed paa Halsen (Lat. Struma.) Keigebysld hos Henrik Faber.

Kiirtelhvævelse (en) n. f. En unaturlig Hvævelse eller Soutmen i Kiirtlerne paa et levende Menneske eller Dyr. (Phyf. secon. Bibl. IV. S. 141.)

Kiirtelknude (en) n. f. Døpkiirtel, op-hovnet Kiirtel.

Kiirtellære (en) n. f. Læren om Kiirtlerne.

Kiirtelmund (en) n. f. En Plantefægt (Androsace Linn.) Viborg's Plantenavn. S. 43.

Kiirtelsyge (en) n. f. Sygdom i Kiirtelsystemet hos Mennesker eller Dyr.

Kiirtelviis, adv. I Skikkelse af Kiirteler. "Mineralet findes Kiirtelviis indsprængt."

Phyf. sec. Bibl. I. S. 218.

Kies og Kiesel. See Kiis og Kisel.

Kietal, adj. (Isl. *kátr*.) Raad, overgivet; Kielen. (Norst.)

Kieyle. See Kæyle.

Kieze (en) n. f. En Dyr. (Nordenfjeldst.)

Kif, n. f. obsol. See Riv.

Kifter, v. n. imp. Kiftede, sup. Kiftet. Er god for; overkommer. Den Røster har saa megen Søgning, at han ikke kan kiste den. (Roth og Langebet.)

Kig, adj. som gleder sig. (Roth.)

Sammensætninger deraf:

a. Kighorn (et) n. f. Et Horn, hvoraf efter gammel Overtro driffes brødt Smør smod Kighoste.

b. Kighoste (en) n. f. [Svec. Kighoste, German. Reichhusten af Reichen, Isl. *kykia deglutire*, Angl. *Cooping-cough*, *Chincough*, af *chink*, giver en klingende lyd: Plattydsk Kiechhoost.] En frampagtig Hoste (*tussis convulsiva*), som hølner i Halsen. Den kaldes ogsaa Bornehoste, da Børn meget ere udsatte derved.

Kigeglas (en) n. f. [af Kiger v. a. og Glas.]

1. Et Glas til at see igennem, enten længere bort, eller mere grant, end med det naturlige Syn.

2. Det samme som Kigvindue.

Kigen (en) n. f. Lyden ved tør Hoste. Sammenlign Hoste og Kigen. (Niels Michelsen's Lægebog 1664. S. 164.)

Kigen (en) n. f. uden plur. af verb. Kiger. Kiervingen at Kige. "Der er saadan Kigen og Gloen."

Kiger, v. a. og n. Imper. Kigede og Kæg, sup. Kiget og Kæget (Isl. *gagja* furtim inspicere, af *ga* observare; Svec. *kika*; Scot. *keyke*, Plattydsk Kieken, Belg. *kyken*, Germ. *gucken*.) See Kaager.

1. Som v. n. Stiæler mig til at see efter noget. Han stod bag Porten og Kæg. At Kige En i Røret, bruges figurligen om at aflure En hans hemmelige Planer, efterspore hans Rindte Veie.

2. Som v. a. Seer efter Røget, især med Vibegeb af Stræben, Anstrængelse og

Reisegjæbede at fige Stierne, at fige en Hare i Leiet.

3. Med Præpositioner:

a. Riger af : lader af at fige. Har I ikke figet af endnu?

b. Riger efter : see noie efter. At fige efter de Forbigaaende.

c. Riger frem, v. n. viser sig lidt efter lidt. Hiortens Læffer figede frem af Buxten.

d. Riger i. At fige i Bøgerne; i Spillet.

e. Riger igiennem. At fige igiennem et Glas.

f. Riger ind, seer ind igiennem et Hul eller en Abning (bruges meest om en hemmelig Maade at see ind i et Sted.) At fige ind igiennem Vinduet, ad Døren i Huset.

g. Riger op, seer op med Blik. At fige op imod Himmelen.

h. Riger paa, seer noie og med Opmærksomhed paa noget. Det er uanfængigt, saaledes at fige paa Folk.

i. Riger ud, at fige ud af Vinduet.

Riger (en) n. f. [af verb. figer.] En, som figer. Bruges meest kun i Sammensætninger, saasom: en Stiernefiger, Posefiger, Båndfiger.

Righul (et) pl. Righuller n. f. [af figer og Hul.] Et Hul til at fige igiennem.

Rigvindue (et) n. f. [af figer og Vindue.] Et Righul, et lidet Vindue.

Rigollet, adj. [af figer og Die.] Røddes den, som altid seer skarpt og noie paa en Ting. (Moth.)

Ril (en) n. f. En spids indgaaende Padvagt. See Rile No. 5.

Ris (en) n. f. [Germ. Ries.]

1. Gruus.

2. I Mineralogien og Biergværksvidenskab: en metallisk, gullglimdende Blanding, hvori Jernet er foretset med Svovl, undertiden ogsaa forsat med Kobber eller Arsenik, Jernkis, Kobberkis, Arsenik, Svovelskis &c. (See Brünichs Mineral. S. 177. 229. 246.)

Deraf Sammensætningerne:

Risballe (en) n. f. Jernkis, som kugledannet Stikkelse. (Brünichs Mineral. S. 246.)

Risfugle (en) n. f. Rundagtige Fugle som undertiden findes i Skifer eller Kobbler. (See Landh. Geol. S. 472. 473.)

Risnyre (en) n. f. Nalmen i Svovlskis, og er kaldt af Rile (Eop. Journ. f. M. 3. S. 5.)

Ril (et) n. f. uden plur. [af Riger.] (gen at fige. Bruges kun i Sammenhæng med Udkif.)

Rilbær (et) n. f. Brugten paa Enebærrens Sandm. i Part. S. 100.)

Riffer, v. a. og n. frequentativum ger, imp. kiffede, sup. og part. Seer ofte og hurtigen. Jeg har bl. i den Bog. Han har den Bane a andres Papirer.

Riffer (en) n. f. 1. See en Rige

2. Figurligh: en Jidpote eller som Fridentimre undertiden sætte med Gløder eller varmt Vand udi.

Riffert (en) n. f. plur. Riffertter [Riefer] af Riffer. Røddet paa Instrument, dannet som et Ror i hver Ende, til at see mere langt end med de blotte Øine. En god, dyr Riffert. Hos denne Instrum saer man gode Riffertter. (See Glas.)

Deraf Sammensætningerne:

a. Riffertsfederal : Federal til en R

b. Riffertglas. Seber Glas til fert.

c. Riffertslaag. Et Laag til en R

Rilnab (et) n. f. Det norste Røddet Slags Sælunde, som ellers med Røddet kaldes Røddet. (M. Geol. Sk. I S. 25.)

Ril (et) n. f. Røddet, Tarmeløb (Lat. hernia). (Diction. Herlov.) Ril nogen bliver brøden, og Tarmene i ndi Pungen. (Henrik Røddet)

"Baand, som bruges til dem, der have Kild og ere brodne." *ibid.* S. 87. Heraf:

Kilvrid (et) n. l. Priapismus. (Moth og Lægebet.)

Kilde (en) n. l. [Isl. *Kelda*, palus, Svec. *Källa*, Germ. *Quelle*, Anglosax. *Weal*, *Wal*, *Welle*, Angl. *Well*; af vælder, qvælder.]

1. Et Vandspring, et Sted, hvor Vand vælder op af Jorden, item det rindende Vand, som løber fra Vældet. En trift, kistig, klar Kilde. At ose af Kilden. At stoppe Kilden. Kilden vælder op af Jorden. Kildens Risten. Denne Kilde rinder meget sagte.

2. En Brønd (i Provincial-Udtale: Kield.) Det er forskide at fyde Kilden efter, naar Bæret er drucknet. (Ordsprog.)

3. En Sundhedskilde, Lægekilde, et mineralisk Kildesalt. At bruge Kilden, tage ud til Kilden. Ved St. Hansdagstider reise Kildehaverne i Floketal til Kilden (Kirken pils i Dyrehaven.) Paa Bakker reises ogsaa til Kilden, den ved Rippinge; i Tjen til den ved Hørup.

4. Figurlig: Udspring, Ophad, Marsag, Anledning. Det var Kilden til al min Ulykke. De gamle Love ere Kilden til den nyere Lovgivning. At gaae til Bækkene og lade Kilden flaae.

5. Sammensætninger:

Kildeaare (en) n. l. Aare i Jorden, som fører Vand hen til Kilden.

Kildebad (et) n. l. Et varmt Bad, som vælder op af Jorden (thermæ). Moth.

Kildebred (en) n. l. Bredden af en rindende Bæk eller Kilde. (Pedersens Vocabul.)

Kildedrif (en) n. l. En Drif Vand af en Kilde. At faae en Kildedrif. (Oehlenschlägers nord. Digte S. 85.)

Kildesest (en) n. l. Hørløstetter ved eller i Anledning af en Kilde (Fontinalia.)

Kildesø (en) n. l. Almindelig Søs i vore Bænde, som kan spises (Rana esculenta.) Wad. Cuvier. I. 322.

Kildegangen, adj. obfol (af Kilde og partic.

Gangen af gaaer) som gaaer ofte til Kilde. Kildegangen. Kande kommer oftebruden hjem. (Per Tøllers Ordspr.)

Kildegang (en) n. l. Vandets Løb i en Kilde; rindende Kildebænds Gær. "Han fik med Sand det til at flyde i dampet, rolig Kildegang." (Oehlenschlägers port. Skr. 2 D. S. 365.)

Kildegyng (en) n. l. Den Indretning ved en Brønd, hvorved Vandet hæves i Været.

Kildegiest (en) n. l.

1. Den, som er Giest ved en Kildehøitid.

2. I Kiøbenhavnernes Sprog den, som indfinder sig ved Kirken pils Kilde. I Dag vare der mange Kildegiester.

Kildegilde (et) n. l. Et festligt Maaltid ved eller i Anledning af en Kilde.

Kildehøitid (en) n. l. Det samme som Kildesest.

Kildekarm (en) n. l. Raskærket om en Kilde.

Kildeløb (et) n. l. Det Løb, hvori Vandet løber fra en Kilde, saavel som og Vandet selv, der kommer fra Kilden.

Kildemos (et) n. l. En Mosslagt (Fontinalis Linn.)

Kildenymphe (en) n. l. De Gamles Raskader, Nympheer, som troedes at opholde sig i Kilderne.

Kildepyt (en) n. l. Det samme som Kildekarm. (Moth.)

Kildereise (en) n. l. Reise til Kilden. I Kiøbenhavnernes Sprog især den om Sommeren sædvanlige Reise til den saakaldte Dyrehave. (Holbergs Comedie i Kildereisen.)

Kildesalt (et) n. l. Kistkensalt, som erholdes af Saltkilder (Sal fontanum.) Brånniche S. 159.

Kildeslud (et) n. l. Sted paa Ager eller Eng, hvor den bestandigen er fugtig, uden at have Vand paa Overfladen.

Kildespring (et) n. l. Det Sted, hvor Kilden kommer frem af Jorden; Vandspring; Vandet og Kilden selv. Kildespringets Bænde. (Virg. Georg. ved Rask.)

Kildestang (en) n. f. Den Stang, ved hvilken Spanden optrækkes af Kilden.

Kildesule (en) n. f. [af Kilde og Sule, Isl. *sula*.] Opstanderen, hvori Brøndvinden ligger.

Kildesvinge (en) n. f. Det samme som Kildegyng.

Kildetid (en) n. f. bemærker i Kjøbenhavnernes Sprog den Tid om Sommeren, da Folk pleie at reise til Kilden 3: til Dyrehaven. Kildetiden er endnu ikke begyndt.

Kildevaaner (en) n. f. Det samme som Kildemos. (Landets Beskrivelse over Tæerne S. 26.)

Kildevand (et) n. f. Vand af en Kilde; Roeskilde har pynteligt Kildevand. Her falder det bedste Kildevand i Landet.

Kildevæld (et) n. f.

1. Stedet, hvor Vandet vælder op af Jorden; saa og Vandet selv, som springer ud.

2. Figurlig: Ophav, Oprindelse, Udspring, saasom i æstetiske Bøger: Gud er al Gødheds Kildevæld.

Kildevogn (en) n. f. En Vogn, hvorpaa man ager til Kilden; i Særdeleshed de Bøndervogne, hvorpaa Kjøbenhavnerne age til Dyrehaven i Kildetiden.

Kildebeen (et) n. f. [skrives ogsaa Kilderbeen.] Laarbenet paa Hans og andre Fugle. (Roeth.)

Kilden eller Kildren eller Killen. See Kildel. adj. af verb. Kildrer eller Kilder eller Killer) Svec. et Germ. kighlig.

1. Den, som let kan kildres; den, som ikke uden at lee, kan taale, at man rører ved ham; som er tilbøjelig til at føle Kæde, der riger til den Grad, at den nærmer sig til Smerte. Han er meest Kilden i sine Sider, under sine Fødder, ved Halsen o. s. v.

2. Figurlig: Som let kan støde sig over noget, som let kan blive vred; smf. indet. Han er forfærdelig Kilden, han kan blive vred over ingen Ting.

3. Vanstelig, som er betænkeligt at røre; det er en Kilden Sag at have at best. "Drengen er lidt fremfusende, til lidt Kildren." Ewalds Skrifter S. 193.

Kildenhed (en) n. f. Den Betskaffelse være Kilden.

Kilder. See det brugeligere Kildrer.

Kilder (en) n. f. Een af de udbændige dele hos Hunpattedyrene. Det samme som Fimbriae, Clitoris.

Kilderbeen (et) n. f. See Kildebeen

Kildren (en) n. f. [af kildrer.] Sie at Kildre.

Kildresip (en) n. f. [af kildrer og Sip] føres af Roeth, som Oversættelse toris, Kilder.

Kildrer, v. a. imperf. Kildrede, sup. Svec. Kittla, Germ. Kiheln, Krideln, Anglosax. citelan, G. touller, Lat. titillare.

1. Rører ved Rogen paa Legemets m. Kibede Dele; ved en sagte R. opvækker en frampagtig indtil Grad behagelig Bevægelse; at Kilde i Siderne. Han Kildrede mig i Røgen en Pennesieder. Han leer som i Kildret.

2. Figurlig: Fornøier, gjør godt, og behagelige Fornøiemøder; det Kilde at blive saaledes roet. Det Kildre Fornøielighed. Det Kildrer i hans Lær, naar han roes. (Roeth.) "dre Sindet med en artig Tanke." dørfs Tilf. I. 52. "I smertelig Kildrende Smerte." Baggesens Bærker i D. S. 215. En Kildren lyst; en Kildrende Hevn. Baggesens Bærker i D. S. 228.

3. I Sæfproget at lade Seilene Kildre: vel the sails in the wind. (Schneid bærkers Ord.)

Kildenem, adj. som let kan kildres.

Kildring (en) n. f. uden plur. [af Kildren] at Kildre; det samme dren.

Kile (en) n. l. plur. **Kiler** [beslægtet med **Kolle**, Isl. **Kill**, Svec. **Kil**, Anglosax. **Coel**, Angl. **Keel**, Germ. **Keil**, Belg. **Kiel**, hos **Gvidas** **κηλον**, et **Spyd** af **Træ**.] Ordets almindelige Bemærkelse er et **langagtigt Legeme**, som i den ene Ende er **tilspidset** eller **tyndere** end i den anden. I **Særdeleshed** bemærker det:

1. En **Vægge**, et **Stykke Jern** eller **Træ**, **tykt** i den ene Ende og **slad** **affspidset** i den anden, og **bruges** til at **sløve** **Bed** eller andre **Ting** med. En **tykt**, en **tynd Kile**. En **Jernkile**. En **Trækile**. At **slaae**, at **drive** en **Kile** i et **Stykke Træ**. At **splitte** noget med en **Kile**. **Drive** sammen med **Kiler**. Den ene **Kile** **driver** den anden ud.
2. Et **Stykke**, som **slædes** ind i en **Blig** af et **Klædebon**. At **sætte** en **Kile** i en **Skiorte**.
3. En **Sprække** for paa **Buxerne**, **hvorigen** **mandsfolkene** **lade** deres **Band**. (Noth. obsol.)
4. Et **Stykke Land**, **Eng**, som har **Kileformig** **Stikkelse**.
5. En **mindre** **spids** **indgaende** **Haabugt** (i denne **Betydning** **udtales** det sædvanligen **Kiil**.) Den i **Vendspil** **saar** **kaldede** **Kile** eller den **inderste** **Haabranding**. (R. Bibl. for **Physik** VI. 128.) I **Norge** og **Sverige** **bruges** **Ordet** i mange **Sammensætninger** **Dycktil**, **Garbofil**.
6. **Kilen** paa en **Podest** **kaldes** den **Deel** af **Dvisken**, som paa **begge** **Sider** er **tillaaen**, og **stikkes** ned i **Stammen**, fordi den **løber** **spids** ud mod **Enden**. (Kleischers **Hævedog** S. 305.)
7. Et **tykt** **Stykke**, en **Stumpe**, en **Humpe**, saasom en **Kile** **Brød**. En **Kile** **Gleff**. Se hvilke **Kiler** han **stær** af. Deraf **Sammensætningerne**: **Kileagtig**, adj. som har **Lighed** med en **Kile**. **Kilebeen** (et) n. l. **Middelbenet** i **Pierne**; **Kilens** **Grundstade** (os **phenoidium**.) **Kiledannet**, adj. [af **Kile** og **Dannet**] som har **faaet** **Stikkelse** af en **Kile**. (Videus. **Cell.** Str. 1800. I. S. 143.)

Kileformig, adj. [af **Kile** og **Form**] som har **Dannelse** som en **Kile**.

Kilemusling (en) n. l. Den **Art Muslinger**, som **kaldes** **Donax**. (Wads **Enviert**. II. 67.)

Kilhakke eller **Kilehakke** (en) n. l. Et **Biergmandsredskab**; en **stær** og **tillspidset** **hakke** til at **lodrive** **støre** **Stene** med. (Phys. oecon. Bibl. XVIII. 91.)

Kilhandste (en) n. l. I **Biergværker** en **Jernring**, der **sættes** paa **Birkelilens** **øverste** **Ende**, for at **Kilen** under **Inddrivningen** **ikke** **skal** **splintre**.

Kiljern (et) n. l. I **Biergværker** et **Jern**, som **bruges** til at **gøre** **Åbning** i **Hulstof** **Enden**, hvor **Birkeliler** **skulle** **indslaaes** til at **fæste** **Lappen** eller til at **tætte** en af **Klodseværk** **optømret** **Cump** i **Gruben**.

Kileknokkel (en) n. l. et **Been** i **Hestens** **Skelet**.

Kilramme (en) n. l. I **Bogtrykkerierne**. En **Ramme** uden **Skruc**, der ved **Kiler** **sammenpresser** **Formen**.

Kilsump (en) n. l. I **Biergværker** et **Stem** me for det **Band**, der **vilde** **hindre** **Grubedriften**, **bygget** af **Klodseværk** og **dreven** **sæt** med **Kiler**.

Kilen (en) n. l. [uden plur. af **Kiler** v. a.] Den **Gierning** at **kile** eller **drive** **Kiler** i. "Ved den **evige** **Kilen** **blive** de **bedste** **Pløse** **snart** **fordærvede**." (Oluffsens oecon. Ann. 8 B. S. 210.)

Kiler, v. a. imperf. **kilede**, sup. **kilet** [af **Kile**.]

1. **Driver** **Kile** i, **fæster** med **Kile**. **Figur** **lign** i det **lave** **Sprog**, at **kile** **Radet** med **Brød** i: **spise** **meget** **Brød** til **Gule**.

2. **Stynder** **sig** med noget, i hvilken **Betydning** det **kun** **bruges** i **Hverdagsproget** med **Præpositionerne** paa og i.

3. **Sammensætninger** dermed:

a. **Kiler** af i: **stær** af; at **kile** et **Stykke** **Brød** af; med **Begreb** af **Plumshed**.

b. **Kiler** efter (i **Hverdagsproget**) **dropper** **sig** **bagesier**; at **kile** **efter** med **Brød** i: at **spise** **meget** **Brød** **ovenpaa** det **Brød**.

c. Kiler i, spiser stærkt og hurtigt. Han kiler ret Maden i sig.

d. Kiler ind, driver ind med Kiler.

e. Kiler paa, driver stærkt paa, skynder sig saare med noget. Du vil vi igien kile paa.

f. Kiler sammen, fæster sammen med Kiler.

Kille — Kille — en Interjection [af Kildrer], som fremsiges af den, som Kildrer den anden. (Moth)

Killen. See Kilden.

Killer, v. 2. See Kilder eller Kildrer.

Killing (en) n. f. plur. Killinger [af Rid, Svec. *Ridling*, *Killing*, *Kelle*; Island. *Kiellingr*.] Ungen af visse Slags Dyr, nemlig Harekilling, Kaninekilling, Ratterkilling. Ratten er med Killinger. I Norge kaldes ogsaa et Rid Killing. (Langebef.)

Kiltebaand (et) n. f. [af Kilter og Baand.]

Et Baand, hvormed Pigerne paa Landet kilte sig op, naar de have saadant Arbejde, for, hvorved de fide Klæder ere dem i Veien, eller i Almindelighed et Baand at kilte sig op med. "Der Himmelsøglen har i Kildebaand at bære." Sorterups poet. Smaaf.

S. 60. "Forer han bort i barmi sinu, eller i Kilstu sinu bote twa sra. St. 200 II. Cap. 11.

Kiltebrog (en) n. f. [af Kiltre og Brog.]

1. Korte Buxer, som Piger har i den ældre Tid.

2. Den, som har korte Buxer. (Langebef.)

Kiltebuxer n. f. pl. Det samme som Kiltebrog. (Moth)

Kiltekniv (en) n. f.

1. En stor Kniv, som hænger ved Kildebaandet.

2. I figurlig Betydning om den, der bærer en saadan Kniv. (Helts Skrifter S. 187.) En Kiltekniv med blaa og grønne Snore, ndraaber uden Skam hver Mue, for en Dore. (Efr. Schandrup Efr. plagula D. 2.)

Kilten (en) n. f. [af Kilter.] Stjernen i Kilde.

Kilter, v. 2. imperf. Kiltede, sup. Kiltet,

(Svec. *Kiltra*, Isl. *kilsta*.) Opbinde derne over Hosterne med et Baand Bælte; binder Klæderne op om Lave ikke at uleiliges i Gangen (bruges de cibr., deels med Præpositioner.) Op om sig; hun Kiltede sig for hun g Vandet. At Kilde sig ned : at løse det og lade Kiltningen falde. "Hun sig op som Hønen i Regnveir."

Kiltested (et) n. f. [af Kilter og Sted] Bæltested; det Sted om Livet, hvormed Klæderne hænger.

Kilting eller Kiltning (en) n. f. [af Kilt]

1. Stjernen i Kilde.

2. Den Holde, hvori Klæderne ere op. Hun bar Barnet i sin Kilting. I Kastede Pengene i sin Kilting. (S. norske Historie. Schön. Udgave T. S. 221.)

Kiim (en) n. f. plur. Rime (Germ. Aleman. *Chimu*, Saxon. *Kiem*, *cymma*, *gemma*, Græc. *κυμα*.) Løst beslagtet med det følgende Kiim.

1. Den liden Spire, som skyder af alle Sæd, naar den begynder at vox.

2. Spiren, som ligger imellem Frøblat

3. Billedligen: Spire til Roget; han længe Dødens Kiim hos sig. (Ry for Phosf VI. S. 80.)

3. Det fineste Meel [Lat *pollen*.] (S)

Kiim eller Kimme (en) n. f. (Angl. Belg. *Kiem*, Saxon. Svec. *Kin* *gima* *hiscere gimr*, locus late pater

1. I Almindelighed den yderste Rand get. I Gardeleshed:

2. Den øverste Rand paa en Lønde (i bestemte Artikel.)

3. Horizonten. (Moth og Olaffen.)

Kiimblad eller Rimeblad (et) n. f. ste Blade, som følge efter Frøbladene sejs Læreb. i Landøer. 1. Udg. S.

Kiimblad (en) n. f. En Eggdom i Hær i Høden. (Oluffens Lærebog S. 87. jfr. phpf. becon. Bibl. XIV

Kim (en) n. f. [Isl. *Kdm*, Saxon. *Kiem*,] **Gød**, fuligo. (Moth og Langebet.)

Kime (en) n. f. *Fisken cyprinus Aphya*. (Fop. J. f. Norge 21 Hefte S. 169.)

Kimekraft (en) n. f. [af *kimer* *germino* og *Kraft*.] **Grøets Kraft** til at kime eller spire. **Vegetationskraft**. (Olfens oecon. Ann. 8 B. S. 269.)

Kimere (en) n. f. [af *kimer*.] Det, at noget fremspiser. For at standse Grøets **Kimen**. (M. Bibl. for Phyl. VI. S. 260.)

Kimer (en) n. f. [af *kimer*, *tinnio*.] **Gjerningen** at kime med Klokker. Den **Kimen** varede en heel **Time**.

Kimer, v. n. imperf. **Kimede**, sup. **Kimet**, [af *Kim*, *germen*.] **Spirer frem**; **saar** 2. **Spirer**; **Møstet kimer**.

Kimer, v. a. imperf. **Kimede**, sup. **Kimet**, [af *Kim*, *fuligo*.] **Besmitter med Gød**. (Moth.)

Kimer, v. n. imperf. **Kimede**, sup. **Kimet** [af *Kim*, den pderste Rand. (Svec. *Kimma*, Angl. *chime the bell*.)

1. **Glaar Slag i Slag** med **Knebbelen** paa den ene Side af en **Kirkekloffe**. "De bare Grøder, paa hollte de have **Kimet** og **banfet**." (Stonn. heb. Phyl. S. 859.) Det **kimer** til **Helligaften**. Det **kimer** altid for det **ringer** sammen (et Ordsprog om Piger, som først klappede og kyssede, saa længe indtil de samtykte Alt.)

2. **Lyder som Klokker**, naar man **slaaer** paa dem **Slag i Slag**. "Jugen **Kirkeklokker kime**." (Ohlenschläger.)

3. **Figurligen** om ideligen at ringe paa en **Kloffe**. Han **spød** og **kimede**.

Kimer (en) n. f. plur. **Kimere** [af *kimer*, *tinnio*.] Den, som **kimer** med **Kloffen**. Deraf **Kirken Kimers**, et Ogenavn til et **Quindfolk**, som gjerne vil **stændes**. (Langebet.) **Tillige** et nomen proprium for et **Billede** i **Roeskilde Domkirke**.

Kimning (en) n. f. uden plur. [af *kimer*.]

1. Det samme som **Kimen**.
2. Den **Klang**, som **Klokkerne** give, naar de **kimes**.

Kimmalet adj. [af *Kim* *pollen* og *malet*.] **Blint** og **smaat malet**. (Langebet.)

Kimme (en) n. f. **Randen** paa en **Lande**. See **Kiim**.

Kimmer (en) n. f. [af *Kimme*. Saxon. *Kimer*.] En **Bødter**, som gior **saadanne** **Kar**, der kun have een **Bund**, som **Spande**, **Ballier**. (Fpdsf.) **Moth**.

Kimning, **Kimning** eller **Kimning** (en) n. f. [af *Kim*.] I **Esproget**: 1) **Grændsen** af vor **Spidsbide**, eller den pderste **Grændse** af den **synlige Horizont**, hvor **Luft** og **hav** synes at **blandes**. (Løwenørn.) Det **glimter** i **Kimningen**. **Varrende** **Gny** **bekunder** et **Ubeir** i **Norden**. (Ebaarnp.)

2. En vis **Strimmel** af **Skibets** **Bandslinie** uden **Børds** (**Kottailon**), som **Skibe** ved sine **sedvanlige** **Bewægelser** **blotter** over eller **bringer** under **Bandsfladen**. (Løwenørn.)

Deraf **Sammensætningerne**:

Kimningsdalen (en) n. f. Den **Vinkel**, som **Spidslinien** gior med den **irkkelige Horizont**. (Løwenørn.)

Kimningskiol (en) n. f. En **Kiøl**, som **ligger** paa **Siden** af **Skibet**, der **hvor** **Kimningen** **findes**.

Kimningsvægger (en) n. f. **Lyffe** **Planter** af den **indvendige** **Klædning** paa det **Sted**, hvor **Kimningen** **træffer**. (Løwenørn.)

Kims (en) n. f. [af *kimser*.] Et **spødt** og **høfærdigt** **Menneske**. (Moth.)

Kimsen (en) n. f. uden plur. [af *kimser*.] **Gjerningen** at **kimse**.

Kimser, v. n. imperf. **Kimsede**, sup. **Kimset**, see **Gimser**. (Isl. *kimi derideo*.) **Giges** først og egentlig om en **Hest**, som **slaaer** med **Ratten**, naar **Mpg** eller **Bluerne** **stikke** den. **Dernæst** **figurlig**: om at **slaa** med **Rasen**, **kaste** med **Ratten**, som af **Foragt**. Det er ikke at **kimse** ad; **Ratten** **slaaer** og **kimser** ad **Bellingene**, fordi den er for **hebd**. **Soen** **kimser** af **Goderet**.

Kimveir. See **Kimningsvægger**. (Moth.)

Kim (en) n. f. [Isl. *gin rictus*. Angl. *cine*, *rima*.] **Reone**, **Sprække**. (Nordskallandsf.)

Kin, n. f. [lat. *Keen*.] Det samme som *Fyrren*, *pinus sylvestris* Linn. *Heraf* *Kinrøg*.

Kin (en) n. f. *Storsteen*. (Nordenfjeldsk, ventelig beslagtet med *Kiim*, *Sod*.)

Kinnebakkeblof (en) n. f. Et *Stiksbredskab*, liig *Katteblof* (see dette Ord), og bruges som denne, men er sværere. (Løwenørn.)

Kind (en) n. f. plur. *Kinder* [Svec. *Kind*, Anglosax. *Cinne mentum*, Angl. *Chin*, Germ. *Kinn*, Belg. *Koon*, Isl. *Kinn*, Lat. *gena*, Græc. *yevis*.] Sidedelen af Ansigtet nedenfor *Diet*. At kysse *Een* paa *Kinden*. Han slog mig paa *Kinden*. Lærerne randt ham ned ad *Kinderne*. *Hule*, blødt, indfaldne *Kinder*. *Røde*, *runde*, *fulde Kinder*.

Sammensættelser deraf:

a. **Kindbakke** (en) n. f. Det samme som *Kind*.

b. **Kindbeen** (et) n. f. See *Kiæbebeen*.

c. **Kindflue** (en) n. f. Slægtnavnet paa tovingede *Fluer* (*myopa*.) *Wab. II. 297*.

d. **Kindgrøft** (en) n. f. En *Forbryning* i *Kinderne*, naar man leer, kaldes nu et *Smilehul*.

e. **Kindhest** (en) n. f. [Isl. *Kinnhest*, af *Kind* og *Island*. *hafa*, at stælde; eller og blot en billedlig Beskrivelse paa *Kindens* voldsomme Bevægelse ligesom *Oretæve*.] Et *Orefigen*; et *Slag* paa *Kinden*. *Kindheste* berledes. (*Wob. Mercur 159*.) Jeg gav hende og en *Kindhest*, at baade *Næse* og *Mund* stode i *Blod*. (*Wobels Saxo af 1610. S. 122*.) "Paa diise Ord Peer Paars en vældig *Kindhest* fik." (*Peer Paars 2 B. 1 Sang*.) "En *Kindhest* taale og den lille i sin Lomme." (*Peer Paars 2 B. 1 S.*) "Det sidste *Bøger* saar den første *Kindhest*." (et Ord-sprog hos *P. Volle*.)

f) **Kindhøi**, adj. obfol. som er stort og anseeligt. (*Woth*.)

g. **Kindhule** (en) n. f. Det samme som *Kindgrøft* (obl.)

h. **Kindkæbe** (en) n. f. Den *Kin* gaar fra den ene *Bidselhang* til den. (*Widensk. Geogr. Skr. n. S. 207*.)

i. **Kindklov** (en) n. f. Det *Sygdo* de *høst* *Heft*, især de gamle, naar kunne tygge *Soderet*, men *lyst* *iglen*. (*Top. Journ. IX. 94*.)

k. **Kindkule** (en) n. f. *Høst* *Hesten* *ning* eller *Forbryning* paa *Hagen* *Kindkuden* ligger.

l. **Kindmuffel** (en) n. f. *Muffel* *Kinderne*.

m. **Kindpust** (en) n. f. (af Isl. *pn* *figen*) det samme som *Kindhest*.

n. **Kindrose** (en) n. f. Det *Røde* *ne*. (*Woth*.)

o. **Kindsteen** (en) n. f. plur. *K* *Saaledes* kaldes de *store* *Stene*, ges midt i en *Steenbroe*, saavel som lægges *yderst* i *hver* *Bai* (*Woth*.)

p. **Kindtand** (en) n. f. pl. *Kini* *Kindtænder* ere de *store* *Tænder*, bag i *Munden*. (*Æltand*, see *d* *dentes molares*; *Barnet* har end *Kindtænder*. Der *brøder* en *K* *frem*.

q. **Kindstæg** (et) n. f. Det, som med et *tydsk* Ord kalder *Bakkenba* *gespeilet*, dansk *Overs. S. 288*.

Kinding (en) n. f. plur. *Kindinger*
1. *Udsæet* paa en *Es*, hvor *Da* *lades*. (*Woth*.)

2. Det *udskarne* *Hul* paa en *Wo* *det* *Slykke* *Erre* i *Forvognen*, hv *stangen* sættes. Den *Wogn* i *Kindingen*.

Deraf:

Kindingstræer, n. f. plur. *d* *staaende* *Træer* paa *Korapelen*, *Wognkindingen*, hvori *Wognstang* (*Woth*.)

Kinke (en) n. f. (maaskee beslagtet r *rima*.) Det, som *støder* ud paa *protuberatio*. (*Woth* og *Langeb*)

Køber, v. n. imperf. *Købde*, sup. *Købt*.

1. *Køber*, giver *Køb* fra sig.

2. *Køber* sagte paa *Køget*, som giver *Stenlyd*.

3. *Køber* uafadeligen. (Noth.)

Køfgræs (et) n. l. *Korft* *Ravn* paa *Planter*
Sedum Telephium Linn. *Flora* Dan.
T. 686.

Køfhorn. See *Kighorn*.

Køfhoft. See *Kighofte*.

Kinner, v. n. [*Anglosax. cinas*, German.
giennen, Isl. *ginn*.] *Gaber*, *renner*, *bræf*
ter. *Kinner*-*Træ*. (Noth og *Kangebet*.)

Kmonge, (en) n. l. [*Isl. Kimmungr*, *axilla*
navigii.] Den øverste Deel af *Dorskolpen*.
(Noth.)

Knrøg. See *Konrøg*.

Køb (et) n. l. uden plur. (Germ. *Kauf*,
Sax. *Koop*, Angl. *Coop*, Isl. *Kaup*)

1. *Eiendoms Erhvervelse* formodt *Betaling*.

Køb og *Salg*. Der er *Lo* om *Køb*et.
At *Købt*de paa *Køb*et. At faae noget
til *Køb*et, *erhverve* noget ved *Køb*. Det
er gjort paa *Køb*, *figes* — i *Modfætning*
af *bestilt* *Arbejde* — om det, som er for-
færdiget, for at afhændes til den første den
bedste, og derfor mindre *umhyggeligt*.

2. Den, angaaende en *Sings* *Afhændelse* slut-
tede *Forening*; *Køb*et er nu sluttet. *Køb*
et kan ikke gaae tilbage. At falde fra sit
Køb. Jeg betalte ham noget paa *Køb*et.
Det er ikke indbefattet med i *Køb*et. At
gaae fra sit *Køb*. Vi staae i *Køb*
herom.

3. *Prisen*, man *køber* noget for. *Gode*, *let*,
billigt *Køb*. At gjøre dyrt *Køb* paa no-
get. Vi komme nok tilrette om *Køb*et.
Sig mig det *nojest* *Køb*. o: den ringeste
Pris, det kan sælges for. At give *Køget*
til i *Køb*et. Oven i *Køb*et, det gik med
i *Køb*et. *Bedste* *Køb* er fra første Haand.
Han giver nok *Køb*, bruges *baade* *egent-*
lige: han lader nok *Prisen* falde; og
til *fige* *figurligen* om En, som er *paastaaen-*
de, at han nok kommer til at give
efter.

Købeball, n. l. obsolet. *Køb* *Køb* og *Ball*.

*Ravn*et paa den 7de Bog i den gamle nor-
ske *Lo*, som handler om *Køb* og *Salg*,
Laan og *Leie*, *Giels* og *deslige*.

Købeprev (et) n. l. [*Køb* og *Prev*.]

Et *Prev* eller *Betænkning*, *hørd*et *Køb*
paa fast *Eiendom* *stadfæstet*. At *Køb*et i
Huset tilkommer mig efter *Købeprev*ets
Lydende.

Købeprod, **Købepst**, **Købepst**, **Købep-**
stede, **Købepstred** o. s. v. kaldet *Prod*,
o. s. v., som er *Køb*, i *Modfætning* til
det, som er *ladet* eller *tilberedt* til *Høst*
holdningens *Brug*.

Købepcontract } (en) n. l. Den *Contract*,
Købepforening } som sluttet, eller den *Bet-*
ænkning, der forfattet imellem *Lo*, naar
de afgjøre et *Køb* om faste *Eiendomme*.
Efter *Købepcontracten* hører mig til *Alt*,
hvad der er *nagelsfast* i *Huset*. (*Hold*. *Rom*.
Abacadabra.)

Købepst (Isl. *Kaupst*, af Isl. *For*, *Køb*.)

Swigefuld *Afhentelse*. Det er *Købepst*,
om man *køber* det, *hvorudi* *Sælgeren* *intet*
eier, uden saa er, at det bliver solgt med
Eftermandens *Vinde*. (*Rong* *Wagn* *Lagab*.
Gulathings *Lo*, see *Paus* *Gaml*. af norske
Love *Tom*. 1. S. 187.)

Købepst, adj. Den, som *giern* *køber*.
(Noth og *Kangebet*.)

Købepst (et) n. l.

1. *Varer*, som ere *tilfals*. Han tog alt
Købepst i *Diefen*.

2. *Arbejder*, der ere *forfærdigede* uden *Om-*
hyggelighed, for at sælges til den første den
bedste. Man kan see paa *Arbejdet*, det
er *Købepst*.

3. Den *Sadegaard*, som er *køb*, men ikke
arvet. (Noth.)

Købepst (en) n. l. [*Køb* og *Jord*.]

Jord, som En har bragt i sin *Eie* ved *Køb*,
Gave eller *Wagestifte*, og ei ved *Arv*. (*Wye*
Skandske *Lo* I. 22.)

Købepst, adj. Den, som er at faae *tilkøb*,
som kan faaes *tilkøb*. (*Kangebet*.)

Kiobelpst (en) n. f. Begjærtskøbskøbs efter at kio.

Kiobelpsten, adj. [af Kiober og Iysten.] Den, som finder Behag i at kio.

Kioben (en) n. f. [af Kiober.] Gierningen at kio.

Kiobepagt (en) n. f. [af Kiober og Pagt.] Det samme som Kiobeforening.

Kiobepriis (en) n. f. Den gieldende Priis paa en Ting, den Priis, hvorfor man kiober noget ind. De giængste Kiobepriiser.

Kiober, v. a. imperf. kiohte, supin. kioht. [Isl. *kaupa*, Svec. *köpa*, Germ. *kaufen*, hos Ulfphilas *kaupan*, hos Kero *choufan*, Angl. *cheap*, Anglosax. *ceapan*, Sax. *fo-pen*, *föpen*, Gall. *accepter*, *acheter* (af *acceptare*), Bohem. *kupawati*, finice: *caupaan*.] Er beslagtet med *capere* og med *gaff*, *gauf*, som i det Overtidske betyder en Haand.

1. Tilforhandler sig noget for Varer eller Penge. At kiohe dyrt eller dyre At kiohe Ratten i Sækken : ikke at see sig for, hvad man kiober. Den, der kiober alt, hvad han seer, han maae græde, naar Andre leer. Man kan og kiohe Guld for dyrt. (Ordsprog.) At kiohe Haare af Gaasen : kiohe af den, som ikke har fornøden at sælge. Han kiohte i dyre Domme. At kiohe En løb; kiohe sig løb fra et Løb. At kiohe for rede Penge. At kiohe paa Borg. At kiohe sig fri : Kasse sig fri for Noget ved Penge. At kiohe sig ind i et Embede. At kiohe sig frem : at kiohe sig een Rang og Betiening til efter den anden.

Sammensat med Smagord:

a. Kiober af.

1. Tilforhandler sig Ens Varer (rettere bruges affkiober).

2. Befrier sig for Noget ved Betaling. Han kiohte sin Medpæller af.

b. Kiober bort eller bortkiober, kiober alt det af en Væge, som er til Salg; alle Exemplarer af den Bog ere kiohte bort.

c. Kiober fra. Ved Penge befrier get. At kiohe sig fra Udskrivning kiohte hende fra sig.

d. Kiober ind. Ved Kio forsnyer Noget, især til sin Husholdning indkiober. Jeg har kioht Bra Vi have endnu ikke saaet Smør kiohe ind i rette Tid.

e. Kiober op.

1. Optiober alt, hvad der er at sees Vare. Han har kioht al raaden op. At kiohe Smør Lørdet.

2. Udgiwer til Kiohmandskab. Kioht alle mine Penge op : alle mine Penge.

f. Kiober sammen, samler ved Han kiober en Hoben Bøger (See Sammenkiober.)

g. Kiober til.

1. Forkøber sig ved Kio, at kioht get til for rede Penge (rettere til).

2. Ved Kio at lægge noget til allerede har. Løbet var for, maatte kiohe et Stykke til.

3. Underkiober, besidder. At kioht til at giøre en Ulfke, til at paa Gaaenden.

h. Kiober ud. Ved Betaling be- til at forlade en vis Gilling. Han ham ud af Fælledeket. Kongen alle Mettehaveerne ud. Han kioht ud af Fangerket.

i. Kiobes ved. Kiohlaer eller kioh Alkæder, som man kiobes ved der eller Gaarde, Huse, Skibe det. (Kiohes. Cap. 10. Ebr. IV. Landsl. B. Cap. 10.) obsol.

Kiober (en) n. f. [af v. kiober.] D kiober. Det var at affkræfte Ki Der vare mange Sælgere, og Kiobere. Der er saa godt som Kiobere.

Kiobeseddel (en) n. f. [af Kiober og E En Seddel, som sættes paa en Ting et Huns, for at giøre tilkiende, at

affkøbt; bruges ogsaa om et vist Slags Forteriefædler, som man ikke selv har valgt hos Collecteuren, men købt saadanne, som de ere.

Kiobestilling (en) n. f. Penge at købe for; den Sum jeg har købt noget for. Det var en fin Kiobestilling jeg gav for det Hus.

Kiobesum (en) n. f. [af Køber og Sum.] Den Sum, som noget købes for. Der kan noget af Kiobesummen blive staaende i Gaarden.

Kiobesyg, adj.

1. Som er forelegen for at købe, som har overbuden Kiobesyg, som kører, hvad forekommer.

2. Som ei kan købe. (Obsol. Langebek.)

Kiobfærd (en) n. f. [Isl. kaupferd.] Handel, Handelskøjsel, Handelsreise, Købmandskab. Han seglede den Sommer udi Kiobfærd Øster til Estland. (P. Clausens Smørre S. 148.) Han drog tidt i Kiobfærd. ibid.

Kiobhandel (en) n. f. [obsol. Germ. Kaufhandel.] Handel, Købmandskab. Søge sin egen Fordeel med en anden Mandes Skade i Kiobhandel. (S. Clausens Post. B. D. F. 177.)

Kiobing (en) n. f. obsol. [af Køber.] Isl. kaupngir, Købsted. Ordet er tilovers i nogle Købsteders Navne, saasom: Rytsting, Ringsting, Saxsting, Stubbesting, Hæresting. Hvad der udi Kiobinger skeer. (Ryerup og Rahbek's Diget. Hist. 2 D. S. 204.) De reiste der Kiobing og bygde Bye. (Lyschanders grønt. Krøn.)

Kiobingsmand (en) n. f. [af Kiobing og Mand.] En Købstedmand. (Den jydsk. Lov.)

Købmand (en) n. f. [af Køb og Mand.] plur. Købmænd. Isl. kaupmadr, Svec. Köpman, Anglosachs. cheapman, Germ. Kaufmann.

1. En, der handler, der ernærer sig ved Køb og Salg. (I denne Bemærkelse bruges det

i de smaa Købsteder om enhver Jubbauer, som ernærer sig paa den Maade.)

2. I Kiobenhavn ligesom og i Skriftsproget bruges dette Ord i en mere indskrænket Betydning om dem, der handle i Stort, da derimod de, der handle i Smaat, og især ere beskæftigede med at sælge ud, kaldes Kræmmere. Landboen sælger til Købmanden, og kører af Kræmmeren. En rig Købmand. Der ere mange Købmænd paa Børsen i Dag.

3. En Køber; den, som kører noget; at faae Købmand til sit Hens. Gode Værer finde nok Købmand.

4. I Sammensætning:

a. **Købmandsaaud** (en) uden plur. Den Aand eller Tænkemaade, som er egen for Købmandskanden; Handelsaaud.

b. **Købmandsbod** (en) n. f. plur. Købmandsboder. En Bod, hvori en Købmand holder sine Værer tilfals.

c. **Købmandsbog** (en) n. f. Den Regnskabsbog, hvori Købmanden indfører, hvad han kører og sælger.

d. **Købmandsbrev** (et) n. f. Brev, som skrives om Handelsfager af Købmand.

e. **Købmandsbrug** (en) n. f. Stik og Brug, som er sædvanlig hos Købmænd. At vinde og tabe er Købmandsbrug.

f. **Købmandsflaade** (en) n. f. En Flaade af Købmandskibe.

g. **Købmandsdreng** (en) n. f. Dreng hos en Købmand.

h. **Købmandsfolk**, n. f. plur. Personer, som høre til Købmandskanden, eller tiene hos en Købmand.

i. **Købmandsgaard** (en) n. f. En Gaard i Smaastæderne, indrettebde til deri at drive Mæring som Købmand. Købmandsgaarde betales godt.

k. **Købmandsgiev**, adj. God for en Køber, sælgelig. (Svds Ordsprog P. II. S. 11.) Den Stud er ikke købmandsgiev.

l. **Købmandsgilde** (et) n. f.

1. Et. *Lag* eller *Gamsfund* af *Riobmand*. (R. Hanses Privil. for Trefoldigheds-gildet i Odense.)
2. Et *Giestebud*, som gives for *Riobmand*, eller hvor det gaaer til som hos rige *Riobmand*.
3. *Riobmandsgods* (et) n. l. Gods og Varer, som tilhøre en *Riobmand*, som *Riobmand* handle eller kunne handle med.
4. *Riobmandshaandtering* (en) n. l. En *Riobmands* *Hæringsvej*.
5. *Riobmandshuus* (et) n. l. Et *Handels* huus.
6. *Riobmandskarl* (en) n. l. Bruges nu kun i *Smaa*stæderne om den, som har lagt sig efter *Handelen*, og visse Aar har, som *Dueng*, slået i en *Riobmandsbod*, indtil han er bleven *Karl*, som det kaldes, istedet for hos *Haandværkerne*: *Evend*.
7. *Riobmandskone* (en) n. l. En *Kone*, som driver *Riobmandskab*.
8. *Riobmandskav* (et) n. l. Det *Løb*, som de *Riobmand*, der hører i een *By*, hører sammen; see *Riobmandsgilde* No. 1.
9. *Riobmandsord* (et) n. l. Det *Løfte* en *Riobmand* giver.
10. *Riobmandsklib* (et) n. l. *Roffardieskib*; (indfattet *Orlogskib*). "Et *Riobmandsklib* han vel er lig, han gjør lykfelig ham og rig." (*Ohlenschläger*.)
11. *Riobmandsstolthed* (en) n. l. *Penge* stolthed; den *Art* af *Stolthed*, hvortil *Riobmandsaanden* leder.
12. *Riobmandsstil* (en) n. l. *Stil* eller *Skrivemaade*, som bruges i *Riobmands* Breve.
13. *Riobmandsvægt* (en) n. l. En *Vægt*, som er mindre end den rette forordnede *Vægt*. (*Woth*.)
14. *Riobmandsvare* (en) n. l. *Vare*, som en *Riobmand* har at handle med. *Gode*, af sættelige *Handelsvarer*.
15. *Riobmandsvæsen* (et) n. l.
16. *Indbegrebet* af alt det, som vedkommer *Riobmandens* *Eysel*. Det hele *Riobmandsvæsen* behagede ham et.
17. Den *Adskærb*, hvori *Riobmand* underkøfter sig. Den havde ret i *mandsvæsen*.
18. *Riobmandsf*, adj. og adv. [af *Riob* som hører til *Riobmandsvæsen*; *bru* verbaliser: paa sin *Riobmandsf* (*isa* *Bemærkelse*.)
19. *Riobmandskab* (et) n. l. [af *Riobm* i. *Handel*; *Varers* *Riob* og *Salg* *Hæringsvei* en *Riobmand* driver. De *Riobmandskab* er ikke forbeholdt, driver *Riobmandskab*. At *fiat* er det bedste *Riobmandskab*.
20. Et. *Riob*. Jeg har gjort et godt *mandskab*. Jeg fortryder ikke det *mandskab*.
21. I ældre *Skrifter*: det samme som *mandsgods*, *Vare*. "De grandgi acte, at *Wdendisse* ikke vdføre nog *mandskab* imod *Lob*, men de *Privil* som er *Hunder*, *Genatit* 10. cfr. *Ehv*. IV *Riobeb*. c. x. *Hollten* *Kypman*, si mer til *stadhen* met *fiadhe*, læret *siigh* *Kypmanskab*. *Riobenhavns* *P* *Kong* *Christoph* 1443.
22. *Riobs*, adv. [af *Riob*] bruges med at være *fal*, *tilfal*, *tilfald*. Det e faae *tilfiobs* 3: man kan ikke faa *fiobe*. Jeg fik det *tilfiobs* under. Er det *tilfiobs*?
23. *Riobfib* (et) n. l. [af *Riob* og *Det* samme som *Riobmandsklib*. (I mer i *Clausens* *Snorro* S. 688. 71
24. *Riobflaaen* (en) n. l. *Gjerningen* at *Riobflaaer*, v. a. [af *Riob* og imperf. *Riobfløg*, sup. *Riobflaaet* slaget, part. *Riobflagen*, *Riobflaget* *Riob* ofte bekræftedes ved *Hae* *Svec*: *Riobflaga*; *handter*, *gier* *Ri* *flab*. At *Riobflaa* med *En* om *Lader* os *Riobflaa* med *flaanden*.
25. *Riobslag* (et) n. l. [af *Riobflaaer*. *Handel*.
26. *Riobslager*; det samme som *Riobfla*.
27. *Riobslurning* (en) n. l. Den *Handling* *slutte*, og det, at være *Riobsluttet*.

Kibflutter, v. a. imperf. Kibfluttade, sup. Kibfluttet. Det samme som Kibflaer.

Kibstad } (Isl. *Kaupstaðr.*)

Kibstad, (en) n. f. [af Kiber og Stad.]

1. En Handelsstad; en Stad, hvor der drives Handel og Wandel, og som af Landets Regiering er begavet med visse Rettigheder og Friheder. En stor, en smuk Kibstad. At anlægge en Kibstad. En liden, ildebygget Kibstad. At boe i Kibstaden. Denne Landsby ligner en lille Kibstad.

2. I Sammensætning:

a. **Kibstadagtig**, adj. som ligner Kibstadsbrug (modsat landsbyagtig.)

b. **Kibstadborn** (et) n. f. plur. Kibstadborn. Den, som er barnefødt i en Kibstad. Det samme som Hvedebrødsborn.

c. **Kibstadbyrk** (et) n. f. En ældre Bønavnelse, som nu kaldes Kibstadret, modsat Landbyrk eller Landbyrkeret. Kibstaderne i Danmark erholdte tidligt Byrkeret, og fritoges derved fra Herredstingenes Jurisdiction, hvorfor Byrkeret i det ældre Sprog betegner i særdeleshed Kibstadbyrker.

d. **Kibstadbygning** (en) n. f. Huse af Grundmure eller Bindingsværk, saaledes som de pleie at være byggede i Kibstader. (Woth.)

e. **Kibstadfolk**, n. f. collect. De, som boe i en Kibstad, have hjemme i en Kibstad. Det er saa Kibstadfolks Stil.

f. **Kibstadfrihed** (en) n. f. Rettigheder og Privilegier, som Handelsstæder pleie at have. Byen har Kibstadfrihed.

g. **Kibstadføde** (en) n. f. Det samme som Kibstadmad.

h. **Kibstadgaard** (en) n. f. En Gaard i en Kibstad.

i. **Kibstadgade** (en) n. f. En Gade i en Kibstad. At stode paa en haard Kibstadgade: boe i en Kibstad, hvor man mangler de Gudsde, der ere ved at boe paa Landet.

k. **Kibstadgierning** (en) n. f. plur. Kibstadgierninger. Arbejde og Forretninger, som forefalde i en Kibstad. Hun et ikke vant til andet end Kibstadgierning.

l. **Kibstadgods** (et) n. f. pl. Kibstadgods. Gods, som tilhører en Kibstad. See Gods.

m. **Kibstadgrund** (en) n. f. Den Grund og Jord, som hører en Kibstad til, og ligger indenfor dens Mure eller Grændser. Der svares ingen Statter af denne Kibstadgrund.

n. **Kibstadhus** (et) n. f. Et Hus i en Kibstad, eller bygget, som Huse i Kibstæder pleie at være.

o. **Kibstadjord** (en) n. f. Eiendomsjord, som ligger til en Kibstad, Byjord.

p. **Kibstadkald** (et) n. f. Prestekald i en Kibstad. Han søger et Kibstadkald.

q. **Kibstadkarl** (en) n. f. Et ungt Menneke fra en Kibstad.

r. **Kibstadkirke** (en) n. f. Kirken i en Kibstad, modsat Landsbykirke.

s. **Kibstadkone** (en) n. f. En Kone, som har hjemme i en Kibstad, og som har Kibstadmanerer.

t. **Kibstadlevnet** (et) n. f. Levnet, Levesskik, som er brugelig i en Kibstad. (Woth.)

u. **Kibstadlæs** (et) n. f. Et Læs, som pleier at føres paa Vogne fra Kibstæderne, et Borgerlæs; modsat Bondelæs.

v. **Kibstadmad**, n. f. Foden, som den falder i Kibstæderne; i Modsætning af Landsbykost.

x. **Kibstadmand** (en) n. f. En, som boer i en Kibstad, Indbygger i en Kibstad. (Ehr. 3. Reces Art. 68.)

y. **Kibstadmaneer** (en) n. f. Skik og Vilis, som er brugelig eller passer sig i Kibstæder.

z. **Kibstadmark** (en) n. f. plur. Kibstadmarker. En Mark, som tilhører en Kibstad.

aa. **Kibstadms** (en) n. f. En Tjansfru, som er født og lever i Kibstaden. Negatue

og Riøstædmøe blive ikke længe ved.
(Ordsprog.)

δ. Riøstædpige (en) n. f.

1. Det samme som Riøstædmø.
2. En Pige, der tjener i en Riøstæd.

aa. Riøstædpræst (en) n. f. pl. Riøstædpræster. En, der er Præst i en Riøstæd.

bb. Riøstædprivilegium (et) n. f. Frihed eller Rettighed, der er forundt en Riøstæd, betragter som moralsk Person; for Ex. at have Areltord, Magistrat o. s. v.

cc. Riøstæddret (en) n. f.

1. Indbegrebet af de Love og Vedtægter, som gælde for en Riøstæd; modsat Landboret.

2. Indbegrebet af en Riøstæds Privilegier og Rettigheder.

3. En Domskol i en Riøstæd. Riøstæddretten har paakjendt Sagen.

dd. Riøstædrettighed (en) n. f. En Rettighed, som ved Loven er hjemlet en Riøstæds Borger, for Ex. at drive Handel.

ee. Riøstædstif (en) n. f. Stif og Sæder, som hørte i Riøstæder.

ff. Riøstædskole (en) n. f. En Borger-skole, en Skole i en Riøstæd, hvori sædvanligvis undervises i flere Ting end i en Landsbyskole, hvilken den modsættes.

gg. Riøstædsuerte (en) n. f. Drog, som hører Staden til. (Moth.)

hh. Riøstædskegne (et) n. f. Marked i Riøstæderne.

ii. Riøstædvant, adj. part. byvant, vant til at leve i en Riøstæd.

kk. Riøstædvæsen eller Vliis, n. f. Den Maner, som bruges i Riøstæderne.

Riøstæding (en) n. f. [af Riøstæd.] En Indbygger af en Riøstæd. (Danske Digtek. Hist. 3 D. S. 33.)

Riøstevne (et) n. f. Isl. kaupstefna [af Riøstæder og stævne.] Marked. (Elausens Snorro S. 383.)

Riøstevend (en) n. f. [af Riøstæder og Evend.] kaldes en ung Person, som har lært Riøstæ-

mandshandel, og tjener en Riøstæd Riøstmandskarl. (Moth.)

Riød (et) n. f. [Isl. Riöt, Svec. Röt, gut, Sax. kut intestina, maaflæ af Katten, Kuttan, Svec. Kotta o. se a. Egentlig:

1. De bløde Dele paa det dyrkede Legeme sat Knokler, Been, Hud.) Riødet er sidt paa det Slags Riø. Landriødet. Den groer ind i Riødet. Riødet faller ham o: han bliver maver. Han har Riød at læge. Der er gaaet dødt i Riødet i Gaaret. Der er ikke skabt paa ham.

2. De bløde spiselige treblede Dele hos ne: Dyreriød, Hønseriød o. s. v. C ferst, kogt Riød; sort, hvidt Riø banke, hakte Riød. Han er værd sit som aad sin Kaal. (P. Lolle.) Det er sødest, som sidder næst Benet. (P. At salte Riød, naar det begynder at ne o: at ranke for sigt paa at for en Skade. Riød uden Salt er Bari Lugt o: bliver snart fordærvet.

3. Samme Dele hos Pattedyrene, i Mning af dem hos Fiskene. I Fasten Katholikerne ikke spise Riød.

4. Den bløde Substantis paa Frugter dre Plantedele, for Ex. af Kirsebær rer, Meloner, Blommer, Champ tistoffer o. s. v.

6. Figurlig:

1. Slægt, Natur, Art. Han er mi og Blod. Det er ham i Riødet baa ikke i Klæderne Gaaret.

2. I Bibeloversættelsen:

a. Alle levende Skabninger; alt Riø. Esaiæ 40, 6. Deraf Talemaa gaae alt Riødet Gang o: gaae ud o den, dse. "At der ingen er saa ha mægtig, at han so al Riødet De gange." (P. Paars I B. 3 S.)

b. Det menneskelige Liv. "Eti al havde fordærvet sin Dret, paa I (1 Mos. 6, 12.)

c. Den menneskelige Natur. "Ordet blev Ris og hovede iblandt os." Joh. 1, 14. Deraf Christi Komme i Risdet o: Christi Menneskesvordelse.

d. Menneskets sandfælige Deal, dets sandfælige Begjærligheder (hvor det da i Almindelighed modfættes Anden). Anden er villig, men Risdet er stæbeligt. Math. 26, 41. Deraf Talemaanden: Vi ere alle Riis og Blod. o: alle sandfælige. At modfætte Riisdets Lyster og Begjærligheder. Riisdet begjærer imod Anden, men Anden imod Riisdet. Gal. 5, 17. Dem, der ikke vandte efter Riisdet, men efter Anden. Rom. 8, 1.

e. Menneskets jordiske Stilling med Vibegeb af Svaghed og Fortrængelighed. "I hans Riisdage." Hebr. 7, 1. I det vi omgaaes i Riisdet, stride vi ikke efter Riisdet. 2 Cor. 10, 3.

3. I daglig Tale: en Kone, i Ordsproget: Har han først Brød, faaer han nok Riis; hvor Riis betyder en Kone, og Brød Levebrød, Embede.

Deraf Sammenfætningerne:

- a. Riisdæden (en) n. l. Stærningen at æde Riis.
- b. Riisdædende, adj. partic. som lever af dyrt Riis. Mennesket er et Riisdædende. Dyr. Modfættes græsædende og plantædende.
- c. Riisdæder (en) n. l. som æder Riis. Han er en dygtig Riisdæder.
- d. Riisdagtig, adj. som har Righed med Riis.
- e. Riisdænk (en) n. l. En Slagbank at hugge Riis i Stykker paa.
- f. Riisbalde eller Riisballe No. 1 (en) n. l. See Valle. En Samling af Riis-tresler, een eller flere Møller.
- g. Riisbeen (et) n. l. Et Been, der paa der endnu sidder noget Riis.
- h. Riisblof (en) n. l. En Blof at hugge Riis i Stykker paa.
- i. Riisbød (en) n. l. Det samme som Slagterbød.

k. Riisbøld eller Riisbølle (en) n. l. (see Bolle No. 1.) En Klump af haffet Riis m. m., som kommer paa Riisbøller.

l. Riisbrof (et) n. l. Et Slags Brof, Sarrocle.

m. Riisbryst (et) n. l. siges om tynde og store Kvindbryste, som ikke give megen Die.

n. Riisbug (en) n. l.

1. En Riisæder, en, som gjer meget af Riismad. (Langebet.)

2. En, som har en tyk Bug.

o. Riisbyld (en) n. l. En rød skampartat Udvæxt, som sætter sig i Røsen eller paa andre Steder af Kroppen (Polypus, sarcoma.)

p. Riisdag (en) n. l.

1. Tre Dage om Ugen: Søndag, Tirsdag, Torsdag, paa hvilke spises Riismad. (Roth.)

2. Hos Katholikerne de Dage om Ugen, da det er tilladt at spise Riismad: modsat Fastedage. Det maae hie til en Riisdag i Ugen, siges i det daglige Liv om en Ting, som taaler Udsættelse.

q. Riisdei (en) n. l. Stært Riis, som stræbes, haffes og bantes eller stodes i en Morter, hvorved det dannes til en Dej, som bruges til Boller, Pølser o. s. v.

r. Riisdeed (en) n. l. En græssetig stor Fed. Han soer een Riisdeed efter den anden, da man ikke vilde troe ham.

s. Riisfarve (en) n. l. En rød eller rødlig Farve, som signer den af Riis.

t. Riisfarvet, adj. som har Riisfarve.

u. Riisfaste (en) n. l. Den Fastetid hos Katholikerne, da det ei er dem tilladt, at spise Riis. (Langebet.)

v. Riisflenger, v. a. imperf. Riisflengede, sup. og part. Riisflenget. Med Kniv eller andet skarpt Redskab hugger Een store Saar. (Roth.)

x. Riisflige (en) n. l. Et Stykke af en Mølle.

y. Riisfuld, adj. som har meget Riis;

- Risfulde Faber. Den Risfulde Kone. (Rabns Virg. Georg.)
- z. Risfulder, v. a. imperf. Risfuldt, sup. Risfuldt; fulder med Ris. "De dybe Saar Risfulder." (Arboes Hexaem. S. 136.)
- æ. Risfode (en) n. f. Fode, som bestaaer af Ris, dyrist Fode, Risspise; modsat Plantefode. (Hypf. oconom. Bibliothek XVII. 215.)
- ð. Risgaffel (en) n. f. plur. Risgaffer. En Gaffel, som bruges til at tage Risdet af Gryden med.
- aa. Risgryde (en) n. f. En Gryde, hvori Ris koges. De ægyptiske Risgryder, i Mos. B. 16, 3. siges figurligen om god Rost.
- bb. Risgryn (coll.) Risdsuppe med Gryn i. [Morst.] (Dec. Mag. 6. S. 16.)
- cc. Risghævelse (en) n. f. (Wid. Gelf. St. N. S. IV. 426.)
- dd. Risghals (en) n. f. kaldes den, som er meget feed og har en tyk Hals, og derved hindres fra, at tale tydeligt. (Moth.)
- ee. Risghammer (en) n. f. plur. Risghamre. En Træhammer, hvormed man banker Risdeten, eller og Risdet, for at gløre det mere.
- f. Risghinde (en) n. f. En Musket, Udbrænding, som ligger under Huden, og tiener til dennes Bevægelse.
- gg. Risghorn (et) n. f. Rabnet paa et meget stort Skaldyr, Strombus Gigas Linn. (Wid. Gelf. St. n. S. 2 D. 230.)
- hh. Risghoved (et) n. f. En Domsen, et dyrt og sandselsøst Wæsen.
- ii. Risghammer (et) n. f. plur. Risghamre. Et Kammer til at sætte Ris i sin Commeren. (Langebek.)
- kk. Risghedel (en) n. f. En Redel til at fuge Ris i.
- ll. Risghendst (en) n. f. En ringe Deel Ris [tydsk]. See Riende. (Moth.) Riend. (Langebek.)
- mm. Risghelder (en) n. f. En Rielder, hvor man gemmer Ris i.

- nn. Risghier, adj. som gjerne eder Ris.
- oo. Risghier (en) n. f. En Riis, som bruges til at Riie Ris med.
- pp. Risghier (en) n. f. En Riis til at hange Ris paa.
- qq. Risghier (en) n. f. Det samme som Risghammer (Nacl. latin.)
- rr. Risghier (en) n. f. Et lidet Risghier, for Ex. de affaldende Risghierer aftoges til Riim. (Vergsæ om Garverierne i B. S. 306.)
- ss. Risghier (et) n. f. Et Slags Hårpibe Summi, som tilføres os fra Persien og det lykkelige Arabien. (Sarcocolla.)
- tt. Risghier (en) n. f. Mslags Riis ladet af Riis; han spiser gjerne Risghier. Den maae være syg for Riisghier, som gaaer i Stoven og bider Snegle. (Ordsprog.)
- uu. Risghier og Risghier (en) n. f. En af Spæsternes og andre Insecters og fremkomne Larve.
- vv. Risghier (en) n. f. Egentlig:
1. En meget feed, kødet og dyrt Hopp.
2. Uegentligen som Skildpørd: et feedt, tyktværet og ladt Kvindfolk.
- xx. Risghier (en) n. f. [Isl. Riisghier-gari.] En Slagter eller den, som holder soltet Riis sal. "Var ude, sagde han, Riisghier sol." (Riisghierens Fol. 73. 6.) Deraf Riisghiergade i Riibenhavn, hvor forud holdtes Riis sal; nu Riisghiergade. (Moth.)
- yy. Risghier (en) n. f. Morst Riis paa Englen Musvit (Parus major Linn.) Strøm Engdier S. 239.
- zz. Risghier (en) n. f. Den, som gjerne eder Riisghier.
- aa. Risghier (et) n. f. Det samme som Riisghier. (Moth.)
- bb. Risghier (en) n. f. See Riisghier.
- aaa. Riisghier (en) n. f. En bred Slagter, som Riis hugges i Stykker med.
- bbb. Riisghier (en) n. f. Et dumt Wæsen — det samme som Riisghier.
- ccc. Riisghier (en) n. f. En for Riisghier Paste.

- ddd.** Ridpenge (coll.) Penge, som gives Soldater paa Marscher og i Krigstider til at købe Rid for. (Interims-Feltreglement S. 53.)
- eee.** Ridpostei (en) n. f. plur. Ridpostei. Postei lastet af Rid.
- ff.** Ridpølse (en) n. f. Pølse lastet af hakket Rid. Han snaffer som en Ridpølse, der er aaben i begge Enden, er en ordsproglig Talemaade om En, der snaffer opad Dagene.
- ggg.** Ridret (en) n. f. En Ret Ridmad. Efter den Ret fik vi en Ridret. En god, trofast Ridret.
- hhh.** Ridrig, adj. som har meget Rid paa sig, ridsfuld.
- ii.** Ridrød, adj. som har en rød Farve, lig Rids. (Bid. Selsk. Skr. n. S. 11. S. 72.)
- kkk.** Ridsaar (et) n. f. Et Saar, som trænger ind i Mufflerne. (Langebek.)
- lll.** Ridsaft (en) n. f. Blodvand, som Rids det indeholder. (Phys. oeconom. Bibl. XII. 81.)
- mmm.** Ridsæf (en) n. f.
1. En Sæt til at bære Rid i.
2. Ridsforraad. Urter, som kunne spare Gryntender og bræde Ridsæffen. (Oes. Magasin 6 B. S. 16.)
- nnn.** Ridsave (en) n. f. En Ridsraad. (Moth.)
- ooo.** Ridside (en) n. f.
1. Den Side paa en Hud, som vender ind ad; modsat Ridside.
2. Qvindelønnen; Spindeliden. (Moth og Langebek.)
- ppp.** Ridslugende, adj. partic. siges om Dyr, der ere graadige efter Rid, og leve fornemmelig deraf. Ulden er et Ridslugende Dyr.
- qqq.** Ridslyst (en) n. f. Et Udtryk til at betegne sandselig Begjærtighed, især Lyst til det andet Rid; Ridslyst, Dienslyst og et overdaadigt Levnet. 1 Joh. 2, 16.
- rrr.** Ridsmule (en) n. f. En gandske liden Deel Rid. (Langebek.) Der er ikke Rid-
- smule paa ham; han er ikke andet end Skind og Been, siges om den, som er meget mager.
- sss.** Ridsneffen. En Art Snekker (Strombus pugilis.) Wad. II. S. 38.
- ttt.** Ridsø (en) n. f. Et stort fedt og ureensligt Qvindfolk. (Moth.)
- uuu.** Ridsød eller Ridsaad (et) n. f. Det samme som Ridsuppe. (Phys. oec. Bibl. VIII. 236.)
- vvv.** Ridsøg, adj. kaldes den, som er lad og doven. (Moth.)
- xxx.** Ridspise (en) n. f. Det samme som Ridsmad.
- yyy.** Ridspiisning (en) n. f. Stieringen at spise Rid.
- zzz.** Ridsfreg (en) n. f. Den midterste Deel af Laderet. (Bergsee om Garberierne 1 B. S. 649.)
- æææ.** Ridsstykke (et) n. f. Et Stykke Rid, især et saadan stort Stykke, hvor der er lidt eller aldeles intet Been iblandt. (Moth.)
- ööö.** Ridsuppe (en) n. f. Suppe lastet paa Rid (modsat Viinsuppe, Kiærnemelksuppe etc.) Om Søndagen spise vi gjerne Ridsuppe.
- ååå.** Ridsdapt (en) n. f. Dapt, som sættes af Dørligheden, og hvorefter Slagterne skalde være forbandne at sælge Ridsdet.
- bbbbb.** Ridsdort (et) n. f. Det Lort, hvor slagtet Rid sælges.
- cccc.** Ridsdønde (en) n. f. En Lønde, hvori nedsalter Rid bevarer.
- ddddd.** Ridsdreble (en) n. f. En Dreble i Ridsdet, Muffelfibre.
- eeee.** Ridsdvæpt (en) n. f. En blød Havelsk.
- fff.** Ridsdvare (en) n. f. Rid af slagtede Dyr, betragtet som en Handelsdvare. (Phys. oec. Bibl. XIV. 75.)
- gggg.** Ridsdvenne (en) n. f. Bughinde; den Hinde, som af Indvolden er indsvæbt med (Peritoneum). Moth obl.
- hhhh.** Ridsdvom (en) n. f. En forædt, tyk og feed Bom; Jstervom.
- iiii.** Ridsdyer (et) n. f.

Riødder, v. a. imperf. **Riøddede**, sup. **Riød-**
det (i Garverierne) afpikker eller aftager
Riødtreslerne af Huderne. (Bergsøe S. 36.)

Riødder (en) n. l. En Garverfønd, som af-
riødder Huderne & afflaver de vedhængende
Riødtresler. Deraf:

Riøddefnib (en) n. l. En Riød, som bruges
til Huderne's Afriødning.

Riøddejern (et) n. l. Det samme som Riød-
defnib.

Riødelig, adj. [af Riød.]

1. Regemlig. At ville see Gud med Riøde-
lige Øine.

2. Som er af samme Art, eet Riød og Blod.
De ere Riødelige Brødre. Min Riøde-
lige Broder. En Riødelig Søn. (Skon-
nings hebenste Philosophie S. 252.) &
Slægfred Søn, naturlig Søn.

3. Sandfelig, overensstemmende med de
sandfelige Begjærligheder. Et Riødeligt
Menneske; Riødelige Løfter; Riødelig Wiis-
dom. "Haver du Riødelige Øine, eller
vil du see som et Menneske seer." Job.
X. 4.

Riødeligen, adv. [af Riødelig.]

1. I Blødsforvandlskab: Han er mig Riøde-
ligen beslægtet.

2. Velsigstigen; at være Riødeligen findes;
at leve Riødeligen.

Riødelighed (en) n. l. Riødeligt og verdsligt
Væsen.

Riødet, adj. [af Riød] fuld med Riød. Et
godt Riødet Stykke. "De Riødede Dets."
(Vid. Geist. Skr. IX. S. 456.)

Riødig, adj. [af Riød] Det samme som
Riødet, Riødrig, Riødagtig.

Riødsens (et af Genetiv dannet adj. ligesom
Dødsens.) Af Bestandsenhed som Riød.
Han gif Riødsens Gang.

Riøge (et). See Rege.

Riøgemester (en) n. l. See Regemester.

Riøffen (et) n. l. See Røffen, med dets
Sammensætninger.

Riøl (en) n. l. [Svec. Røel, Anglosax.
Ceeal, Angl. Keel, Isl. Riöll og Riölr,
Gall. la Cale, Belg. et Germ. Kiel,

i Middelalderen *Ceala* (Cuila), maattet af
holr, hoolr, hūul.] Det underste lange
Riøls løbende Stykke kommer i et Skib,
hvilket tilligemed Opflødningsen udgjør Un-
derlaget for Bundstøtterne og Forbinder For-
og Agterstaden med hinanden. Riølen
født paa Grund. Fartøiet trænger til en
nye Riøl. Sid Pløven gaar og Riølen
rende. At gaar under Riølen, det samme
som Riøhales.

Sammensatte Ord med Riøl:

a. **Riølbrækkelig**, adj. hvis Riøl lettest
kan brækkes.

b. **Riølbrækkelighed** (en) n. l. Den Egen-
skab at være Riølbrækkelig.

c. **Riølbrækning** (en) n. l. Det, at et
Skib bliver eller er Riølbrudt. "Dette Skib
havde en Riølbrækning 6 Tommer stor."
(Vid. Geist. Skr. 1800. S. 282 og 286.)

d. **Riølbrudt**, adj. part.

1. Siges om Skibe, paa hvilke Riølen for-
medels en alt for svær Vægt i For- og
Agterenden, eller som en Følge af dets
Bygning, bliver buet op efter i Midten.
(Løwenørn.)

2. **Riøldannet**, Riølførmig, rundhvaldet til
begge Sider. Riølbrudte Blade (*Folia*
carinata.)

e. **Riøldannet og Riølførmig**, adj. som har
Dannelse lig en Riøl.

f. **Riølgang** (en) n. l. En af de underste
Rader Planker paa Riølen.

g. **Riølhale**, v. a. imperf. **Riølhalede**,
sup. og part. **Riølhålet**.

1. Vender Skibet paa Siden, for at kom-
me til at eftersee og styre Riølen, eller
den Deel af Skibets Sider, som ere un-
der Vandet, naar den har nogen Skade.

2. Flyr og reparerer Riølen eller kalfatter
Skibet.

3. Straffer En ved at trække ham under
Riølen. Er en Livsfraf for Forbrydere
blandt Vantrofer.

h. **Riølhaling** } (en) n. l. Sierningen at
Riølhaling, Riølhale, eller det at være
Riølhålet.

1. **Riølaſſe** (en) n. f. [af Riø og laſſe.] Foreningen af Sammeret i Riølen ved Indfugninger og Volter. (Fr. 18de Martii 1776.)
 2. **Riøplanke** (en) n. f. Den underſte af Klædningsplanterne i et Skib. (Den velinſtruerede Skipper S. 33.)
 3. **Riørende** (en) n. f. Den Rende i Brædbanken, hvori Riølen glider, naar Skibet løber af Stabelen.
 4. **Riøſvint** (et) n. f. En Kær for Planke neders i Skibet langs med Riølen. (Wid. Selſt. Skr. 1800. S. 274. Landh. Selſt. VII. S. 210.)
 5. **Riøtræ** (et) n. f. Et ombugget Træ, hvoraf kan dannes en Riø. I Danmark altid en Bøg. "Vil man opelſe unge Bøge til Riøtræer." (Landh. Selſt. Skr. 7de Bd. S. 217.)
 6. **Riøvand** (et) n. f.
 1. Det Vand, ſom ſamler ſig i Skibet ved Riølen.
 2. Det Vand i Havet, ſom Skibet giennemſtrømer og gaaer i, og det Spor, ſom det ved Kærten efterlader i Vandet. Det ene Skib ſeiler i Riøvandet af det andet, naar det følger umiddelbart bag efter dette i Vandet.
 7. **Riøvender**, v. a. imp. Riøvendte, ſup. og part. Riøvendt. Lægges et Skib paa Siden, ſaa at Riølen kommer i Betæet. Skibet er Riøvendt.
- Riø.** See under Rø.
- Riølig**, adj. See Rølig.
- Riølighed** (en) n. f. See Rølighed.
- Riølle** (en) n. f. See Rølle.
- Riøllert** (en) n. f. See Røllert.
- Riøp** (en) n. f. Hanten af en Bøtte (Røſt.)
- Riøſt** kaldes i Norge en Hæſſeſygdom [beſtaaer enten i Beenſtiøt eller Blodſtiøt.] (Top. Journ. for Norge IX. S. 93.)
- Riøtt** (et; i ældre Tider: en) n. f. plur. det ſamme. [Svec. Røn, Isl. Kyn og Kind, Ulphilas. Kuni, Angloſ. Cyn, Cyne, Alemann. Chunne, ſynes bekræftet med Angloſax. cennan, Moefog. kinnon, Germ.

- ant. kinnon gignere, Græc. γένος, Lat. genus.
1. **Slægt**, Slægtskab, Familie. De ſaarede Oluf af Valdemars Riøn. (Lyſchanders grønlændske Krønike.) Wanddraberen eller hans Riøn. (Chr. 3dies Reces 21de Art.) Bedre at være Riøn lig, end Konge lig (P. Volke.) At løſe En i Ruld og Riøn. Det hele menneſkelige Riøn: eller hele Menneſkeſlægten.
 2. **Art**, Slægt (obſolet.) "For thes Røns Waade bødes ei uden til den, ſom Staden ſit. (Gamle ſkaanske Lov.) "Røbe er en Røns Pæperform." (Harpeſtrengs Lægebog.) I Wendskøbet bruges endnu: Kornſiøns, Riøſiøns (eller ſom det og udtales Riønſt) for Kornvare, Riødvare. (Wid. Selſt. Skr. V. S. 174. See Riøſkendiſt.) Heraf Sammenſætningen Alſiøns (Ant. Alſiøns.)
 3. Indbegreb af alle Individer, ſom med Hensyn til Forplantelſen have viſſe organiſke Dele tilfællede, og derfor betragtes at udgjøre een Art. Wandſiønnet, Qvindeſiønnet bruges om Menneſter; derimod Hanſiøn, Hunſiøn om Dyr. Det ſmukke Riøn, det ſvage Riøn. Dette kaldes ogſaa ofte uden Tillægsord: Riønnet. Hun er en Røe for Riønnet. Det vilde være at fornærme Riønnet.
- Riøn**, adj. comparat. Riønner, ſup. Riønneſt Isl. kyndugr audax. Svec. Røn, Angloſax. con, cyn congruus conveniens, Germ. Rühn.
2. **Tapper**, raff, mandig (obſolet.) Riønne og dierfor Wand. (Hvidſfelde VI. S. 339.) I Tragica S. 29. den ſierde Broder en Helt ſaa fætt, fordi han var en tempe fætt. Riimſen. Fol. 2. "Med et flent Rød." Hvidſfelde Tom. 1. S. 623.
 2. **Smuk**, takkelig, behagelig, yndig.
 - a. Om en udbortes Skabning, Udſeende og Skikkelse. En Riøn Pige, en Riøn Hæſt, en Riøn Hæde.
 - b. Om arrige, høviſſe og gode Sæder, og hvad andet der er takkeligt og belæstet.

3. En Kion søn Mand. "Det var en Kion Tale, han holdt. Den anden har Kionnere Gebærder. Et Kiont Væsen 3: takkelige Lader og Manerer. Dreber man Konan Rakke Bote sig Dre. (Skaanske Lov IX. 20.)

3. Kyndig, som har Indsigt i [Isl. *kiann*] [obfion, loofkyndig [Isl. *lofkann*] Idelig Gierning (Duelse) gjør Kion og duelig. (Olassen.) "De bleve altfor Kionne" 3: vise og kloge, forekommer i Isdernes Kionne. Saa var jeg stum dog Kion i Sind. (P. Egede R. D. S. 8.)

4. Anseelig, betydelig; saasom: det kostede Kionne Penge. Der var en Kion Hob Golt tilskade.

5. Spottevis siges: so! Du er en Kion Karl! det har Du en Kion Ere af! (Langebek.) "Hvis ei, da staaer jeg der en Kion." (Baggesens Riimbr. S. 15.)

6. Euphemistisk kalde Bønderne Bøssen af Overtro den Kionne; ligesom de i Juleen paa visse Steder kalde Røtter og Muus de store og de smaae. (Moth og Langebek.)

Kionhed (en) n. l. uden plur. [af Kion, adj i Bemærkelsen No. 1 og 2.] obf.

1. Mandighed, Kionhed. Sin Kionhed og Mod lod han betee. Kampesif. 316. (Lansans Postil Winterdel. Fol. 143.)

2. Takkelighed, Behagelighed. Der er Maade med hendes Kionhed.

Kionligen, adv. [af adj. Kiont, No. 1.] (obf.) usforfærdet, driftigen, modigen, uden Frygt. "De maae alle inden disse Dage fredeligen og Kionligen besøge de Herrens Lande og Steder." (Hvidf. Tom. 1. S. 528.)

Kionneblom (en) n. l. Rorst Maen paa Planteflægten Nymphæa Linn.

Kionrøg n. l. See Konrøg.

Kionsboining (en) n. l. [af Kion og Boining] kaldes i Sproglæren den Boining eller Forandring i Enden, som Ordene modtage ved at omkaste Kion. Adjectivernes Kionsboining. (Dichmans danske Sproglære S. 251.)

Kionsdeel (en) n. l. [af Kion og Deel.] Den Deel af Legemet, som tilkiendegjør Kionnet.

Kionsdrift (en) n. l. [af Kion, genus og Drift.] Den naturlige Drift til Samlete, som er indplantet Mennesker af begge Kion. (Om Dyr bruges meer Parrellyst.) At vække, virke, forhoie, undertrykke Kionsdriften.

Kionsseed (en) n. l. [af Kion, genus og Eed.] I vore gamle Love: Eed, som givres af Kionsnævninger eller af næste Slægt og Brøder inden Herred eller Egsfel Bønder kaldes ogsaa Frændeseed. (Jydsk Lov I. 41. II. 18.) Bønde, som til nogen Kionsseed bliver dømt. (Ebr. IV. Reces 2 B. Cap. 6. Art. 21.)

Kionsegenkab (en) n. l. [af Kion, genus og Egenkab.] Den Vætskaffenhed ved et Legeme, der udgjør Kionnets Eartkiende. Ved Egetskab sættes tvende Personer af forskellig Kion i gienfældig Besiddelse af deres Kions Egenkaber.

Kionskierlighed (en) n. l. En Kierlighed, hvori Kionsdriften har Deel.

Kionsnavn eller Kionsnævning (en) n. l. [af Kion, genus og Navn eller Nævning plur. Kionsnævninger. I vore gamle Love: Nævninger eller Sandemænd, som toges af Sagsforerens Slægt og Frøder, for at vidne i en Sag (de progen probantis A. Sunesen.) og skulde de est jydsk Lov I. 1. være 12 Mand inden tred Byrd og inden Egsfel bosiddende. (Ebr. Lov I. 2, 19. Rosob Anders Lovhist. 2 S. 453.)

Kionsord (et) n. l. De Smaaord i Sproget, hvorefter Ordene Kion betegnes; Artikler.

Kiont, adv. [af adj. Kiont.] Paa en Kion Maade; at skrive Kiont. Det var Kiont gjort af ham.

Kior (et) n. l. Det, hvormed Hesten bindes paa Engen, hvor den skal græsse. (Rorst. Hallager.)

Kiorbar; adj. som kan befæres med Vogne. Kiorbare Veie.

Kiøre (en) n. f. [af Kiører.]

1. Det samme som Kiøring.
2. I daglig Tale: en Gierning, som gaaer meget hastigen. Det gjorde han i een Kiøre. Det gik i een Kiøre.
3. Jagen, Paadriiden. Han sit Kiøre (adtales Kiør.) Han maatte hurtig afsted. [Morff.]
4. Lynd Ørd, høri er lidt Myse. Ind, koge Myse af Suurmælk; ringe Ost lavet af den sure Melks Vasse, efterat den bødre Ost først er beredt af Melken selv. [Morff.]

Kiørebane (en) n. f.

1. Plads til at anstille Veddekiørsler paa.
2. Plads, hvor Heste tilkiøres.

Kiørebro (en) n. f. En stor stærk Bro, som man kan kiøre over.

Kiørebrug (en) n. f. Hvad der bruges, naar man kiører. En Hest til Kiørebrug. Det er Kiørebrug at holde af til Høire.

Kiørhest (en) n. f. En Hest, som bruges til at kiøre med (hos Vænderne Kiørhest.) Vognhest, modsættes Ridehest.

Kiørhynde (et) n. f. Det samme som Agehynde.

Kiørel, n. f. See Kiørrel.

Kiørlyst (en) n. f. Lyst til at kiøre.

Kiøren (en) n. f. Gierningen at kiøre.

Kiørende [af Kiører.]

Partic. præf. af Verbet: Kiører; for Ex. Jeg er ikke kommen ridende; jeg er Kiørende. Han er vel Kiørende — bruges i Thjeland om den, der er i Velstand, og som er velfaren. (Magaards Beskrivelse over Thye.)

2. Som Substant. Kiørsel. Det er kun et langsomt Kiørende. Det Kiørende faaer aldrig Ende. Et ondt Kiørende.

Kiørpidst (en) n. f. En Pidst, som Rudsten bruger, naar han kiører; modsat Ridepidst.

Kiører, v. a. et n. imperf. Kiørte, sup. og partic. Kiørt [Sves. *kōra*, Isl. *keira*, pel-lere, Anglos. *cyran*, *cyrran* vortere,

maakee beslagtet med Lat. *currus*, 'og *yugovv*.

1. Som verb. act. Kiører paa Vogn. At Kiøre Korn, Sommer, Brænde. Han blev Kiørt fra et Sted til det andet.

2. Kiører Hestene for Vognen. Er Rudst. I nogle Egne af Jylland bruges det alleve i denne Bemærkelse; for Ex.: Vil du Kiøre, saa maa du ogsæ med. At Kiøre Plov; at Kiøre Havn (siges om den, som trækker Ploven eller Harken.) At Kiøre et Par sø-lige Heste. Jeg lod min Rudst Kiøre for ham; han kan ilde Kiøre, som ikke kan vende. (P. Lølle.) At Kiøre Vognen isty-lter eller sty. At Kiøre et Par Heste ihjel. Han Kiører, som han havde staaet Hest og Vogn. Han blev Kiørt ihjel af et Par løb-ske Heste. Mange ere, som Kiøre vil; see den, som drage skal. (P. Lølle.) Det er bedst at Kiøre, imedens man har Svoden. (Ordsprog.)

3. I daglig Tale bruges det om at slænge eller kaste noget uden Orden; it. ihedet for bri-ver, jager, giænger; han har Kiørt det Sam-men, uden nogen Orden. Han Kiørte det ene iblandt det andet. At Kiøre En hjem, Kiøre En ud af Stuen o. s. v.

4. I Norge bruges det ogsaa om at pløie eller fræge Jorden. (Landh. Geist. Skr. 2 D. S. 18. Sommerfelt.)

II. Som verb. neut. øger; føres paa Vogn; færdes. Jeg vil heller Kiøre end ride. Han blev træt af at Kiøre saa mange Mil paa een Dag. Vi Kiørte seil i Skoven. At Kiøre førend der er forspændt: at giøre sin Gierning i Utide og fortidligt. At Kiøre graffat; at Kiøre i By; Kiøre i Mag; Kiøre i Hov eller tilhabe, d. e. flere tilsam-men. At Kiøre med fire, med sex Heste. At Kiøre med Toppe: føre Toppe paa Hestenes Hovedstai.

I Forbindelse med Smaaord:

a. Kiører ad, v. n. kiører hen paa. At Kiøre ad Landeveien.

b. Kiører ad, v. n. : kiører til Bed-

fre; høres meget blandt Bønder. (Langebek.)

c. Rorer af, v. a.

1. Trætter, udmatter ved at fiøre. At fiøre et Par Heste af.
2. Holder op at fiøre; nu siges: af fiører.

3. Dreier af til en anden Side. Da vi vare komne det Huns forbi, fiørte vi af paa vor høire Haand.

d. Rorer afsted.

1. v. n. Begynder at fiøre. Vi maatte snart til, at fiøre afsted.

2. v. n. Rorer fast, fører frem. Han fiørte afsted som en gal Mand.

3. v. a. Driver frem. Han fiørte ham afsted, saa det havde god Stil.

e. Rorer af Veien; baade som v. n. at fiøre af Veien for En; og som verb. act. Han fiørte i en Hast alle Folk af Veien.

f. Rorer bort; baade som et v. n. Begynder sig bort til Vogns; han er allerede fiørt bort; og som v. a. De fiørte ham strax bort; de førte ham bort til Vogns; ogsaa: de joge ham bort.

g. Rorer efter, v. n.

1. Rorer bag efter; følger til Vogns. Han fiørte efter os den hele Wei. Rør foran; jeg vil fiøre efter.

2. Henter med Vogn; fiør efter Præsten. Imorges fiørte han til Byen efter Lønnen.

3. Driver paa. Han fiører efter med Svæben.

h. Rorer fast, v. n. Ager hurtigen; det modsatte af at fiøre sagte. Rør fast!

i. Rorer feil, v. n. Fiøre en urigtig Wei.

k. Rorer hen.

1. v. n. Rorer til. At fiøre hen til Skoven. Hvor er den fiørt hen? At fiøre hen til Een.

2. v. a. Driver hen til. Han fiørte Karlene hen til deres Arbeide.

l. Rorer hjem, v. a. og n.

1. v. a. Fører En til Hjem paa Vogn. Han fiørte hende hjem i sin Karret.

2. Driver hjem, jager hjem. Han fiørte Drengen hjem.

3. v. n. Ager til sit Hjem, reiser hjem til Vogns; han er endnu ikke fiørt hjem.

- m. Rorer i, v. a. og n. driver i. Siges figurlig: Det skal jeg fiøre i ham igjen; 2: jeg skal haardelig behæide ham. At fiøre en Vogn i En 2: hilde En en Vogn ind. Han fiører alting i sig, d. e. sluger i sig, spiser stærkt. See hvor han fiører i sig. At fiøre i Ring med en eller med noget 2: holder slent Huns med, vender op og ned paa. "Naar han paa saadan en Maade har fiørt i Ring med de saa Linier af Ad. Brumenski." (Wid. Selst. Off. i D. S. 32)

n. Rorer imod.

1. Rorer paa; at fiøre imod en Steen, en Stolpe.

2. v. n. Rorer i Møde; reiser i Møde til Vogns. Vi fiørte om Morgenen tidlig ud imod dem.

o. Rorer ind.

1. v. n. Begynder sig ind til Vogns. At fiøre ind i Byen. Lad ham fiøre ind (i Gaarden.) Han vil ikke fiøre ind, men heller holde udenfor Porten.

2. v. a. At indføre til Vogns eller paa Ageren, som at fiøre Korn ind, i høitiden Bemærkelse det hyppigen bruges uden accusat. Vi have fiørt ind (2: Korn) den hele Dag siden i Morges Kl. 6.

3. Jager ind; giennær ind; saasom: han fiørte dem ind med sin Pibst.

p. Rorer i Veie, v. n. Forstyrre, forvirre. Hvor han fiører i Veie dermed (ut omnia turbat.) (Langebek.)

q. Rorer fra.

1. v. n. Rorer bort, begynder mig til Vogns bort fra et Sted eller fra Vognen. At fiøre fra sit Hjem. Han fiørte fra os, da Hestene vare trætte.

2. v. a. Driver fra. At fiøre En fra, hvor han intet har at bestå.

k. Kiører frem, v. n.

1. Kiører videre. Kiør dog frem, at andre kunne komme forbi.
2. I Sørdeleshed om at fiøre med den forsvandte Vogn hen, hvor den skal benyttes. Naar Rudffen har forsvandt, skal han fiøre frem.
3. Kiører løs, v. a. Driber løs; især om Medicin, som begynder at virke. Det fiører løs i Maven. (Langebef.)
- t. Fiøre neden om, v. n. Kiøre ad en Wei, der ligger lavere.

u. Kiører om.

1. v. a. Kiører omkring. At fiøre om i Gaderne.
2. v. n. Vender om med Vognen til den anden Side. Kiør om i en anden Gade.
3. At fiøre forbi med en Vending. Han fiørte om den anden.
4. Kiører om Kap. See Kap eller Kaps.

v. Kiøret omkring, v. n.

1. Egentligen: ager trindt omkring; it. reiser til Vogns omkring paa forskjellige Steder. At fiøre omkring en Skov, et Huus. Veien bliver meget langer, dersom vi skal fiøre omkring paa Landet.
2. Uegentligen: rører om. Hvor han staaer og fiører omkring deri.

x. Kiøret omkuld, v. a. Kiører overende. At fiøre En omkuld.

- y. Kiører oven om, v. n. Kiøre ad en mere høitliggende Wei. Han fiørte oven om, de fiørte neden om.

z. Kiører over.

1. v. n. At komme til Vogns hen over; fiøre over en Bro, en Aa.
2. v. a. Beskadtige noget, ved det at Vognen gaaer derover. Barnet blev fiørt over paa Gaden.

æ. Kiører overende, v. a. Bringer noget til at falde, ved at fiøre over det.

ö. Kiører paa.

1. v. n. Støder an paa Noget med Vognen; at fiøre paa en Steen, en Afviser.

2. v. n. Haster, Rønder sig.

3. v. a. Skynder paa, driver paa. See, hvor han fiører paa! Kiør paa Ratten, medens Halen staaer. (Langebef.)

4. v. a. Drøder bort. At fiøre En paa Døren; at faste En ud af Stuen.

aa. Kiører sammen eller tilsammen.

1. v. n. Ager paa een Vogn sammen; lad os fiøre sammen.
2. v. a. Mæner og blander i. Han fiører Alting sammen, saa man siden ingen Rede kan finde deri.
3. v. a. Rører forskjellige Ting paa een og samme Vogn. At fiøre Rug og Hvede sammen paa een Vogn.

bb. Kiører til.

1. v. a. Ager hen til et Sted. Lad os fiøre til Byen.
2. v. n. Kiører stærkere, fastere; Skynder sig meget med sin Kiørsel. Det er bedst vi fiøre lidt til, ellers naae vi ikke at komme hjem før Aften.
3. v. a. Væner Heste til at gaae for Vogn; at fiøre et Par unge Heste til (i denne Betydning ogsaa tilfiører.)

cc. Kiører tilbage.

1. v. n. Ager til Stedet, hvorfra man kom.
2. v. a. Drøde tilbage; at fiøre Folk tilbage.

dd. Kiører tilside.

1. v. n. Ager af Veien; fiør tilside, og lad mig komme frem.
2. v. a. Fager bort. Han fiørte Mængden tilside, saa der endelig blev ryddeligt.

ee. Kiører tvært over.

1. v. n. Kiører lige over. Rudffen fiørte tvært over Torvet.
2. v. a. At beskadtige Noget ved at lade en Vogn gaae midt over ham. Drengen blev fiørt tvært over.

ff. Kiører ud.

1. v. n. Fager ud, reiser ud til Vogns. Vi agte at fiøre ud i Skoven i Eftermiddag; han er fiørt ud for en Time siden.

2. v. a. Fører ud paa Vogn. Vi skal
fiøre Giedning ud.
3. v. a. Driver og jager ud. At fiøre Een
ud af Stuen.
- gg. Riorer vild, det samme som Riorer
feil. See vild.
- Rioreredskab (et) n. f. Redskab, som hører
til for at fiøre, Vognredskab. (Landh. S.
Efr. II D. S. 50.)
- Rioresvend (en) n. f. Den, som med Sam-
men registrer Hestene for en Vogn; en Rudst,
det samme som Agesvend. (Wedels Saxo
af 1610. S. 144.) Hørs gielder ofte, at
Rioresvend er vred. (P. Poffe.) Vil han
op at age, saa skal jeg visse for, at han
faar Rioresvend.
- Rioresæde (et) n. f. Rioresvendens Sæde.
Paa den Vogn er et godt Rioresæde.
- Rioresyg, adj. som er ikke tilfreds, uden
han kan komme til at fiøre.
- Rioresoi (et) n. f. Alt det, som udfordres,
naar man skal fiøre, saasom: Seletoi,
Vogn, Heste. Den Rudst holder altid sit
Rioresoi i god Stand. "Et fældene Rioresoi
for en Poet." (Baggesens Rumb. S. 245.)
- Rioresomme (en) n. f. En Somme, som brugs
til at fiøre med; modsat Ridesomme.
- Rioresvending (en) n. f. [af Riorer og Ven-
ding.]
1. Gjerningen at vende en Vogn; det, at en
Vogn vendes, og Plads dertil. I den
Gaard er ingen Rioresvending.
2. Hastig Vart. Han kom ud i en Riores-
vending.
- Rioresvei (en) n. f. [af Riorer og Vel.] En
Alfarvei; en Vel, som man kan fiøre paa
(modsat en Godsti, Gangsti.) Der er en
bred Rioresvei.
- Riorfram (en) n. f. En Sæde. (Bergenssk.
Pontoppidan.)
- Rioring (en) n. f. [af Riorer.]
1. Uden plur. Gjerningen at fiøre.
2. Med plur. Rioringer. Den Vel, man i
et Beed gik med en Vogn. (Noth.)
3. Drift og Skynding, man paa en Gang
ger til en Gjerning. Han gik det i
Rioring. See Riorer. Han var to i
ringer især med Fienden, det er: to E-
ge. (Noth.)
4. Stoelgang, Sæde. Han har mange i
ringer efter det indtagne Vagemål
(Noth.)
5. I Norge bruges det om Pløining. (I
Riorer No. 4. Landh. Selsk. Efr. 2
S. 54. Sommerfelt.)
- Riormeister eller Rormester (en) n. f. [i
Stæ af det islandste *kiarra* eligere.] I
som paa Hallen efterseer Klædet over
Stang. (See Halle (en) n. f. Langel
"At Stædernes Børighed skal for hvert
besyderi en Rormester beskilles." (Bdi
3 April 1775.)
- Riorner, v. a. [af Korn.] See Rør
- Riorning (en) n. f. Det samme som R-
fel. (Det. Magazin 2 B. S. 323.)
- Rioring.
- Riorret (et) n. f. [af Rør, norsk Rio-
ist. *kierald*] Et Rør især af Træ. (I
Mag. II. S. 116.)
- Riorreloue (en) n. f. [norsk af Rør
Rør og Loue, (af tvætter), noget,
med mange tvætter.] En Rørklod.
- Riorfel (en) n. f. plur. Riorfeler [i
rer.] Gjerningen at Rogen ager ef-
ter, at der fiøres. Her er megen
fel og Rorsfel i denne Gade. Se
nemfiorfel, Indfiorfel o. f. v.
- Deraf:
- Riorfelbonde (en) n. f. En Bonde
ligger under et Biergbarfs D-
for Betaling forreter Værkets
- Riorvel (en) n. f. See Rørvel.
- Rior (en) n. f. Ravn paa Plant
Reddise, Raphanus Raphan-
Dan. 678. Et flemt Urud,
me som Knub. "Skaldre og
snart kornløs" [et svensk Ordsp-
gebet.]
- Riorer (en) n. f. See Roter.

Ridder, v. a. Norst. Imperf. Riddede, sup. og part. Riddet [Isl. *riasa*, Svec. *ridfva*.]

1. **Ridder**, betager Manden eller Veiret.

2. Om den Fugtighed, som (mod Toveir, Sne eller Regn) viser sig paa isbelagte Elve og Bunde. (Willeb. Gillejords Beskrivelse S. 71.)

Riol (en) n. l. plur. **Rioler** [af det ældre **Rioles** **Riortel**.] Et Klædebon med Vermer. En gammel **Riol**. At lægge **Riolen**. Han kom meget ung i **Riolen** (Præstedragt.) Han blev dømt fra **Riole** og Krave. **Rioeret** **Riole** er god baade Sommer og Winter. (Om Videnskaber, som tiene baade Unge og Gamle.) En **Overtiole** — **Præfektiole**, **Commerktiole**, **Wintertiole**, **Ristertiole**, **Søndagertiole**.

De vigtigste Sammensætninger med **Riole**, foruden de let forstaaelige: **Rioleærme**, **Riolefoder**, **Rioleknæp**, **Riolekram**, **Riolesomme**, **Riolesom** o. s. v. ere:

Riolefante (en) n. l. En Rejsende, som seer fremmed ud i Klæder. (Norst.) See **Fante**.

Riolesnor (en) n. l. En Endr, hoormed en **Riole** nedentil eller i **Commene** er besat.

Riolesopslag (et) n. l. Opslaget paa et **Rioleærme**. See **Vermeopslag**.

Rioleslark (en) n. l. [af **larke**, labe om, Norst.] Det samme som **Riolefante**. (Halsager.)

Rioletasse (en) n. l. Den Klap, som sidder over Lommebulet eller dets Sted paa Siden af en **Riole**.

Rione (et) n. l. [maaskee beslagtet med **Rolle**, **Rol**, **Id**.] Et Torrehuus. (Norst.)

Riortel (en) n. l. plur. **Riortle** og **Riortler** [Svec. *Riortel*, Anglosax. *Cyrtel*, Angl. *Kertels*, Isl. *Kyrtill*; maaskee beslagtet med Germ. *Rüttel*, Dan. *Rittel* diminut. af Germ. *Rutte*.] Det samme som **Riole**, bruges meest i det ældre Sprog og i Bibeloversættelser; Herren gjorde Adam og hans Hustru **Riortle** af Stind, 1 Mos. 3, 21. De saandt under hver deres **Riort-**

ler. End glædes Barn ved fold **Riortel**. (P. Solle.)

Sammensætninger med **Riortel**:

a. **Riortelslig** (en) n. l. **Slig** af en **Riortel**. Jeg udryftede min **Riortelslig**. **Rehem**. 5 13.

b. **Riortelgiære** (en) n. l. See **Giære**. En siden Rand neder om **Riortelen**.

c. **Riortelske** (en) n. l. Den nederste Deel af en **Riortel** eller **Raabe**; **Riortelrand**, **Bræmme**, **Peniculamentum**. (Henrik Faber S. 98.)

d. **Riortelskab** 2: den bageste og nederste Deel af en sid **Riortel**, som er længere, end **Fordelen**, og ligesom søver efter den Gaaende paa Jorden.

Rip eller **Rippe**, Interject. Et Udbræksord, som bruges paa Landet, naar man vil kalde paa en spæd Kalb.

Ripe (et) n. l. Norst [af **Riper**, bänder; (Isl. **Rippi**) **Bidsel**.]

Ripen, adj. [Norst.] Lyftig, faad, overgiven. (Stroms Søndmøer S. 525.)

Riphage (en) n. l. [af **Ripper** **Ro**. 1 og **Hage**.] En svær Hage, som kroges om en af **Ankersligene**, naar **Ankeret** skal **kippes**.

Riphat (en) n. l. [af **Ripper** **rapio** og **Hat**.] En Drengelæg, hørt de tage **Hattene** af hinanden. Leeg hvad nu vil uden **Riphat**, sagde den Skurkede. (P. Solle.)

Riphiertet, adj. [af **Ripper** **palpito** og **Hier-te**.] Den, som er saa rød og bange, at **Hiertet** banker i Livet paa ham. See **hiertekippet**.

Riplyng (en) n. l. Norst **Ravn** paa **Planten** **Solanum dulcamara** Linn. Fl. Dan. Tab. 607.

Rippe (en) n. l. plur. **Ripper** (Germ. *kipp* *corbis*, Cambr. *rip*, Anglos. *cypa* *cephinus*.)

a. **Hos Farverne**: en **Farvekiedel**. See **Indigokippe**.

b. **Farvesuppen** selv i **Blaafarving**.

Rippe (en) n. l. (beslagtet med Germ. *Rufe*, Belg. *Ruf* og *Rose*.) En liden ringe, **Bo-** lig, en **Draa**, et ringe **Puns**. Han gaar

i alle Ripper og Kroer. Deraf en Hore-
fippe o: et Horehuus.

Rippe (en) n. f. (Germ. Rippe, Rippe pro-
minencia, beslagtet med Kopsf.) Karmen,
som omkringgiver Pillestenen i et Oryn-
værk.

Rippe (et) n. f. plur. Ripper [af Ripper
palpito.]

1. Et pludseligt haardt Anfald, som kommer
over En, der ligger syg. Der kom en
Rippe paa ham, hvori han nær var ble-
ven borte.

2. En lille Ruus (Gyest.).

Rippe (en) n. f. [Moth.]

1. En Dragt smaat Brænde [af fippe, at
binde.] (Hallager.)

2. Paa Hærerne: 40 Skind eller 4 Degere.
(Landts Beskrivelse over Hærerne S. 418.)

Deraf:

Rippeved (et) n. f. Smaat Brænde til en
Dragt.

Rippe (en) n. f. [af interject. Rip.] En spød
Kald. (Moth.)

Rippe, adj. spød. (Moth.)

Rippegiød (en) n. f.

1. En spød Giød.

2. En Hore; en sminket Rippegied. (Helt.)

Rippefippe. See Rip.

Rippen (en) n. f. uden plur. [af fipper, pal-
pito.] Gierningen at fippe. (Efr. Røn. af
2 Jan. 1776.)

Ripper (et) n. f. [Germ. Röper, Reper,
som Frisch udsleder af Belg. Reper, et
Winkelmaal.] Et Slags Bomuldssti, som
bæves saaledes, at Traadene i Iflatten
krøbe Rendegarnet, ikke i rette, men i
flade Vinkler. (See Beckmanns Techno-
logie S. 81.)

Ripper, v. a. Imperf. fippede, sup. fip-
pet, Svec. et Isl. kippa, Saxon. Rippen,
uden Tvivl beslagtet med fapper.

1. Act. rykker, drager hurtigen. At fippe
Skoene o: i en Hast drage dem paa. Han
fipper til sig, hvad han kan. (Moth
obfol.)

2. Act. til Stids, drager op, især i Talemaa-

maaden: Fipper Ankeret; at bringe An-
keret til Stids, naar det hænger under Rame-
op paa Siden af Skibet. (See Frid. 51
Skridtsart. Br. S. 140.)

3. Nætr. Bevæges hastig, hopper, klæber.
bæver. Hiertet fipper i ham af Angst. Ry-
lagt Riød fipper.

4. [Moth.] a. At binde.

b. Givre noget i en Hast; gaae hurtigt.

c. At fiske med to Medeflange.

5. Ripper op, siges om Rør og Gaar, som
naar de males, ikke vil lade Mælken ned.

6. Rippe. I Rypesproget: at borttage sa-
meget af Metallet, som et enkelt Stykke
veier mere, end det skal.

Ripperender (en) n. f. [af Rippe, tugurium
og render.] Den, som har Tilhold i Hore-
fipper. (Moth.)

Ripperkattun (et) n. f. [af Ripper og
Kattun.] Et Slags Sti, halv Silke og
halv Bomuld med ophjælede Striber. (Det-
Magasin IV. S. 302.)

Rippertønde (en) n. f. Saadan Leder kan ved
Hovedet være saa tyk, som en Rippertøn-
de. (Wid. Self. Skr. X D. S. 203.)

Rippesto (en) n. f. [af Ripper No. 1.] Samle
forstribte Stø. (Moth.): Efter Langebet:
et Slags Stø i Blesing, som bæres paa
de blotte Fødder.

Rippesto (en) n. f. [af Ripper og Stø] Kal-
des i Norge en uordentlig Ebbe og Flod, da
Havet undertiden i Ebbetiden stiger, i Flod-
tiden falder. (See W. Vid. Self. Skr. n.
Saml. 2 B. S. 100.)

Riprem (en) n. f. En Rem, som Selerne
bindes ud og ind med. (Moth.)

Ripstroppe (en) n. f. [af Ripper No. 2. og
Stroppe.] En Tøstroppe med Blot, som
bruges, naar Ankeret skal fippes.

Ripprer, v. a. imperf. fipprede, sup. fip-
pret [af Ripper, Germ. Röpern] sætter
Ropper paa Klæde og Stø.

Ririk (en) n. f. Det samme som Ririk. Et
Slags Ukrud, som vøges i Kornet.

Rirke (en) n. f. plur. Rirker [Svec. Ryr,
Ria; hds Rero og Ridorus Chirichu,

Anglosax. *Cyrice*, *Cyre*, Angl. *Church*, Polon. et Boh. *Cerkien*, *Cirkuo*; ventelig af det græske *κυριακη*.]

1. Et Gudhuus; en Bygning, som er indviet især til de Christnes offentlige Gudsdiens-
telse. At bygge en ny Kirke; at indvie en Kirke. Denne Kirke er helliget vor Frue. En Domkirke, en Forskirke, en Annexkirke, Kraftkirke, Jodekirke. Lad Kirken staa midt i Byen, d. e. lad blive det Mest. Hvad skal Gud i Kirke, der, hvor Døds ei døe. Kirken er død, dog spænger Præsten i den ene Ende. (P. Løkke.)

2. En Menigheds Forsamling i sig en Bygning til offentlig Gudsdiens-
telses Høldelse; Gudsdiens-
telse (i hvilken Bemærkelse Ordet er
uden pluralis.) At gaa i Kirke; at for-
samle Kirken. Jeg har været i Kirke i
Dag. Hun gaaer i Kirke i Dag; besø-
ger Gudsdiens-
telsen første Gang efter sin Bar-
seffens, og som det kaldes; holder sin
Kirkegang. En Kone, der ikke endnu har
iagttaget denne Skik, siges: at ligge inden
Kirke. At lede en Kone i Kirken.

3. Et Samfund af alle de Mennesker, som be-
kende sig til den samme Religionstro, og
den derpaa grundede Gudsdiens-
telse. Den
romersk-katholske Kirke, den lutheriske Kirke,
den christelige, evangeliske Kirke, den syn-
lige, usynlige Kirke, den stidende, trium-
pherende Kirke. At sættes i Kirkens
Bund; udelukkes af Kirkens Samfund for
begangne Forbrydelser. Den fortrpste,
tidende Kirke.

4. De fornemste Sammensættelser af Ordet
Kirke ere følgende:

a. Kirkeaar (et) n. l. Det geistlige Aar, som
begynder fra første Advent: Søndag; mod-
sæt det borgerlige Aar, som begynder den
1ste Januar.

b. Kirkeager (en) n. l. En Ager, som til-
hører en Kirke. "Derfor man ploghar af
Kirkeuagere eller har af Kirkeuag." (Skaanske Kirkelov §. 5.)

c. Kirkeandagt (en) n. l. Andagt eller

Gudsdyrkelse i en Kirke. At holde sin
Kirkeandagt. (Langebet.)

d. Kirkeanker (et) n. l. Et Anker paa en
Kirkemur. See Anker No. 2.

e. Kirkeanlæg (et) n. l. Opbyggelse af en
Kirke.

f. Kirkealter (et) n. l. Et Alter i en Kirke.
(Langebet.)

g. Kirkearbejde (et) n. l. Et Arbejde, som
forrettes til Kirkens Opbyggelse eller
Bedrøvelighed. Kirkearbejdet blev sat til
Licitation.

h. Kirkebakke (en) n. l.

1. Den Bakke, hvorpaa en Kirke ligger.

2. Det Sted paa Kirkegaarden, hvor no-
get oplyses. (Morke Lov §. 496. 3—
14—15. Forordn. 5 Febr. 1685. §. 2.)
Altsaa det samme som i Danmark Kirke-
stevne.

i. Kirkeband (et) n. l. Offentlig Udelukkelse
fra gudsdienslig Samfund. See Band.

k. Kirkebestilling (en) n. l. Et Embede ved
en Kirke. "Smaa Kirkebestillinger maae
ikke betienes af den verdslige Vridighed."
(Bogtmans Forordn. for Geistligh. §. 462.)

l. Kirkebetient (en) n. l.

1. Overhoved Enhver, som har noget Kirke-
Embede; altsaa og Præsten.

2. I Særdeleshed bruges det meest om de
lavere Betiente ved Kirkeforretningerne,
som Klokkere og Gravere. "Præster og
Kirkebetiente." (D. Lov 6—3—1.)

m. Kirkebibel (en) n. l. Den til Kirkens
Brug bestemte Bibel.

n. Kirkebillede (et) n. l. Helgenbillede, som
i de katholske Kirker fremsættes til Skue
og Tilbedelse. (Langebet.)

o. Kirkeblof (en) n. l. En Blof i eller uden
for Kirken; hvort fromme Gaver hen-
lægges.

p. Kirkebod (en) n. l. Den Straf Kirke-
lobene paalægge, aabenbare eller offentlig
Skrifte.

q. Kirkebøn (en) n. l. plur. Kirkebønner.
See Bøn. Bøn, anordnet til den offent-
lige Gudsdiens-
telse.

- x. Kirkebog (en) n. l.
 1. En Bog ved en Kirke eller Menighed, hvori Egteviæde, Communicanter og Døde tegnes.
 2. En Regnskabsbog for en Kirke, hvori skal indføres Kirkeskolens eller Kirkens Indkomster, Eiendom og Rettigheder, samt Inventarium, Ornamentur m. v. deslige.
- xi. Kirkebolig (en) n. l. En Bølg, som er bygget paa Kirkens Grund eller paa dens Befæstning.
- xii. Kirkebonde (en) n. l. En Bonde, som ligger til en Kirke, der hører til et Kirkegods. (Moth.)
- xiii. Kirkebro (en) n. l.
 1. En broslagt Kirkevei. (Moth.)
 2. En Bro paa en Kirkevei.
- xiv. Kirkebrød (et) n. l. Brød, som bruges ved den hellige Nadvere.
- xv. Kirkebrud (en) n. l. Brud i theologisk Betydning med Hensyn til Kirkens eller Sjelens Samfund med Christus. "Den Lyf, den Ro, den Væ kan aldrig siges ud, naar Sielen den maae være sin Sjælsers Kirkebrud." (Kingo S. 133.)
- xvi. Kirkebrud (et) n. l. Indbrud i en Kirke. At gjøre Kirkebrud. (Moth.)
- xvii. Kirkebrug (en) n. l. See Kirkeskif.
- xviii. Kirkebryder (en) n. l. En, som gjør Indbrud i en Kirke; en Kirkesøer. "Der han Kirkebrytare eller Mordare tha mughu the domæ ham i Hinghl. (Ef. 200 VII. 15.)
- xix. Kirkebryllup (et) n. l. Bryllup, som skeer ved Vielse i Kirken; modsat Stillesbryllup.
- xx. Kirkeby (en) n. l. En Landsby, hvori der er Kirke.
- xxi. Kirkebygning (en) n. l.
 1. Det samme som Kirke No. 1. At opføre en Kirkebygning. En gammel Kirkebygning.
 2. Arbeidet ved en Kirkes Bygning og Opførelse; han foreskød Kirkebygningen.

- xxii. Kirkechor (et) n. l. Den øverste Deel af Kirken, hvor Alteret staar, kaldes oftest blot Choret.
- xxiii. KirkeDaab (en) n. l. Daab, som foretages offentlig i Kirken; modsat Hjemmedaab.
- xxiv. Kirkedag (en) n. l. En Dag, paa hvilken der holdes Kirketieneste. (Moth.)
- xxv. Kirkedegn (en) n. l. Det samme som Degn. See dette Ord No. 1. (D. Mag. VI. S. 247.) "Hvis Sölin eller andet Samon findes paa Kirkegaarden eller i Kirken, skal Kirkedeggen forpligtet være, det at optage og til Kirkesørgerne at henvi driffue."
- xxvi. Kirkedøbt, adj. partic. døbt i en Kirke; modsat hjemmedøbt.
- xxvii. Kirkedør (en) n. l. En Dør ind til eller i en Kirke; bruges især om Hovedindgangen til Kirken. At sætte Døknænet for Kirkedøren.
- xxviii. Kirkeduer, plur. Duer, som opholde sig i Kirkeaarne.
- xxix. Kirkeeng (en) n. l. En Eng, som tilhører en Kirke. See Kirkeager.
- xxx. Kirkeier (en) n. l. Det samme som Kirkeherre.
- xxxi. Kirkeembede (et) n. l. Et Embede ved en Kirke, et geistligt Embede.
- xxxii. Kirkesader (en) n. l. Lærefædre, som i de første Aarhundreder efter Christi Fødsel med Lære og Skrifter hjalp til at danne og lægge Grundvold til den kristne Kirke. En af de latinske eller græske Kirkesædrene. See Sæder.
- xxxiii. Kirkesalk (en) n. l. En Art af Falkeslægten, Spurvehøgen (Falco tinnunculus Linn.)
- xxxiv. Kirkesæ (et) n. l. Kirkens Guds og Rigdomme.
- xxxv. Kirkesærd (en) n. l. Kirkegang; Reise til Kirken. Naar de gaae i Stads og Kirkesærd. (Stonings hed. Philosophie S. 203.) "Op Stel og agt vel vrie, din Jesu Kirkesærd." (Kingo.)
- xxxvi. Kirkesæne (en) n. l. En Sæne, som i

De katolske Liden brugtes ved Processioner og glemtes i Kirkerne.

ss. Kirkefest (en) n. f. Bruges i katolske Lande om den aarlige Fæst, som holdes til Erindring om Kirkens første Indvielse.

tt. Kirkefordrer (en) n. f. En, som eier en Kirke, og har Ret til at kalde Præst og Degn. (Moth obl.)

uu. Kirkeforretning (en) n. f. Gudstienesten vedrørende Forretninger eller Handlinger i en Kirke, saasom Børnedaab, Altergang og Brudevielse.

vv. Kirkeforsamling (en) n. f. En høitidelig Forsamling af en Kirkens Medlemmer eller deres Repræsentanter. Det latinske *Concilium* eller Synode.

xx. Kirkeforstander (en) n. f. Det samme som Kirkeværge. See dette Ord.

yy. Kirkested (en) n. f.

1. Enighed imellem en Kirkens Lemmer eller Lærere i hvad der angaaer gudstienstlige Forretninger.

2. Den offentlige Sikkerhed, som tilkommer Kirken, dens Personer og hvad den tilhører. At giøre Brud imod Kirkefreden, at bryde Kirkefreden. (Kong Magni Gulatings Lov. Paus Tom. I. S. 215.) Kirkefred regnes fra man drager fra sit Hus ret Veien til Kirken, og siden ret Veien hjem. Chr. 3. Reces Art 23. Kirkefredsbrydere ibid.

zz. Kirkefrihed (en) n. f. Fri Religionsøvelse.

aaa. Kirkegaard (en) n. f. 1. En til Begravelse bestemt og indviet Plads ved Kirken. Grue Kirkegaard. Iha haflue han Kirkegaard um doer. (J. Lov III. Cap. 37.)

2. Enhver til Begravelse bestemt og indviet Plads. Iode, Kirkegaarden, Adfæntes Kirkegaard. Deraf:

Kirkegaardsblostm (en) n. f.

1. Røst Ravn paa Planten *Leontodon taraxacum* Linn. Flor. Dan. T. 574.

2. Udsæt hos gamle Folk. (Langebet.)

3. Graat Haar. (Claus Pors.) I de to Øste Betjæninger brugtes Ordet (ad-

vanstgen i plur. Han har Kirkegaardsblostm.

Kirkegaardsbrixt (en) n. f. En Brixt, der pleier at ligge ved Indgangen til Kirkegaarden i en Landsby, for at hindre Kreature fra at gaae derind.

Kirkegaardsmuur (en) n. f. Den Muur, der omgiver en Kirkegaard.

dd. Kirkegænger (en) n. f. En, som gaaer i Kirke; en stittig Kirkegænger.

aaa. Kirkegang (en) n. f.

1. Veien til Kirken; si bœ ved den anden Ende af Byen, og har en lang Kirkegang; item: en Kirkesti.

2. Gængen til Kirke; Kirkens og Gudstienestens Besøgelse. Han forsømmer aldrig nogen Søndag sin Kirkegang.

3. I Særdeleshed: den høitidelige Kirkegang, som en Kone holder efter sin Varselsens. Hun holdt sin Kirkegang i Søndags; og saadan en Kone kaldes en Kirkegangskone.

bbb. Kirkegiesteri (et) n. f.

1. Bruges oftest passet om den Forpligtelse, der hvilede paa Kirken, ligesaa vel som paa Klostre fra den Tid, de rigelig vare klædt udfyrelse med Jordegods og Tiender, at give Landets Konger, Prælaterne, for saavidt disses Jurisdiction strakte sig, og i Særdeleshed Kirkepatronerne Naturalpræstationer til deres Underholdning, samt underholde deres Hunde og Heste til Jagt.

2. Altid om alle Slags Naturalpræstationer, Kirken ligesom en anden Jordebot kunde lade oppebære hos de Bønder, der havde sættet deres Gaarde af Kirken. See Giesteri No. 3.

ccc. Kirkegods (et) n. f. Gods og Egenomme, tilhørende en Kirke.

ddd. Kirkegulv (et) n. f. Gulvet i Kirken, som i Almindelighed er lagt af Steen. Confirmanderne opstilles paa Kirkegulvet. Stolestaderne paa Kirkegulvet. De skal haflue deris Sæder paa Kirkegulvet.

hvor de best med smaa Stole kan dennem
hjælpe." (Danste Magazin VI. S. 246.)

ccc. Kirkeherre (en) n. l.

1. Den, som eier en Kirke; en Kirke-
patron.

2. Sognepræst i en Kistebad.

kkk. Kirkehielp (en) n. l. Den Hielp, som
Kirker yde. "Ved Kirkehielp blev Mar-
hans Domkirke opbygget."

ggg. Kirkehimmel (en) n. l. Loftdækket i
en Kirke. Kirkehimmelen var besat med for-
gyldte Stierne.

hhh. Kirkehvelving (en) n. l. Hvelvingen
i en Kirke.

kkk. Kirkejord (en) n. l. Jord, som hører
Kirken til. (Arnt Bernsen S. 407 og
463.)

kkk. Kirkesam (en) n. l. Kirkesag [af
Isl. *Kampr*, paries domus.] Han bandt
sin Hest til Kirkesam. (Kæmpevis. Udg.
1739. S. 709.)

lll. Kirkesasse (en) n. l.

1. Det Skrin, hvori Kirkens Nidler
gjemmes.

2. Kirkens Nidler.

mmmm. Kirkesib (et) n. l.

1. Sib, som sluttes om en Kirke.

2. Den Tært, som Kirkens Korn anlæses
til; (den gangbar Priis paa Kornet i et
vist Sogn. Kirkesib pleier at være rin-
gere end Kapitelstært.

nnn. Kirkesiorfel (en) n. l. Kirsef, som
Bønderne maae forrette for deres Sogne-
kirke.

ooo. Kirkeslæder/ n. l. plur.

1. Slæder, som Kirkebetienterne bære un-
der Gudstjenesten.

2. Høitidsklæder, som man ifører sig, naar
man gaar i Kirke.

ppp. Kirkeslappe (en) n. l. En lille Bænk
paa Kirkegulvet, som er sæt til en Stol,
og kan op og nedslædes.

qqq. Kirkesloffe (en) n. l. En Kloffe, som
hænger i en Kirke eller paa et Kirketaarn.

Jugen. Kirkesloffer lime. (Oblensslæ-
ger.) Kirkesloffernes festlige Ringen og
Rimen. (Vaggesen.)

rrr. Kirkesnap (en) n. l. Den øverste Spids
paa en Kirke eller et Kirketaarn. Diebe-
len satte hannem op paa Kirkesnappen.
(Matth. IV. i H. Lausens Postil B. D.
Kol. 167.)

sss. Kirkesrotte (en) n. l. Iyskrone i Kir-
ken. (Langebek.)

ttt. Kirkesø (en) n. l. En Sø Kirken til-
hørende, hvoraf aarligen svares visse Pund
Gæld til den. (Ehr. 3dies Forordning.
See Paus Saml. af N. L. Tom. 2.)

uuu. Kirkeslaage (en) n. l. De smaa Døre
paa Kirkegaardsmuren, hvorigiennem man
gaar til Kirken.

vvv. Kirkeslade (en) n. l. En Lade bygget
ved en Kirke, hvor Kirkestjenden af Korn
fulde indlægges og udtærkes, om ingen
vilde fæste den. (D. L. 2—22—72.)

xxx. Kirkeslæt (et) n. l. Et Læn, som Kir-
ken giver.

yyy. Kirkeslæter (en) n. l.

1. Det samme som Kirkeslæder.

2. Præst, en Religionslæter. (Moth.)

zzz. Kirkeslampe (en) n. l. En Lampe, som
brænder i Kirken.

æææ. Kirkeslandbo (en) n. l. Kirkens Børn
de; Kirkebørn. (Hvidtfeldt.)

ööö. Kirkesleie (en) n. l. Leie, som betales
til en Kirke, enten for der at have Stole-
slæde eller andet Brug af Rummet i sam-
me. (D. Magazin VI. S. 247.)

aaaa. Kirkeslem (et) n. l. Medlem af et vist
Religionssamfund. (D. Magazin III.
S. 41.)

bbbb. Kirkeslig (et) n. l. Llig, som skal be-
graves i Kirken.

cccc. Kirkesloft (et) n. l. Loftet eller Hvelvin-
gen i en Kirke. (Moth.)

dddd. Kirkeslov (en) n. l. En Lov, som an-
gaar geistlige Personer og Ting.

eeee. Kirkeslys (et) n. l. Lys til Kirkens
Brug, især de hvide tykke Vokslys, som

flaer paa Alteret og ere tænde, medens Sacramenter uddelles.

aa. Kirkemand n. f. pl. Synes i vore gamle Love at bemærke det samme, som Sognemand. "Of haue han Grannæwitne eller Kirkymanne." (Stell. Lov II. Cap. 76.) "Eha skule Kirkevarie of andre Kirkemen, the beste, so at the ere i 2 swarie henne..." (Kirken iordhen til eller fra, Jydsk Lov L. 44.)

egg. Kirkemai (en) n. f. Grunt, meest Grene af Birk, som Kirkeskolene prydes med til Pintsen. (Chr. 5tes Lov S. 399.)

hhbb. Kirkemesse (en) n. f. Messe, som holdes i en Kirke.

iii. Kirkemisse (en) n. f. eller: Kærmisse (en) n. f. Høitid, som forðum holdtes aarlig til Erindring af en Kirkes Indvielse. Deraf: Kirkemissedag, en Kirkes Indvielsesdag; den Dag om Aaret, paa hvilken Kirken blev indviet, og siden Mindet derom aarligen paa samme Dag fortsat. (D. Magasin 2 B. S. 20.)

kkkk. Kirkemode (et) n. f.
1. Det samme som Kirkeforsamling (Concilium, Synodus.)

2. Det, som nu kaldes Landemode.

III. Kirkemusik (en) n. f. Musik, som paa Festdage og ved andre høitidelige Leiligheder opføres i Kirken.

mmmm. Kirkemuur (en) n. f. Muur eller Væg paa en Kirke; it. Muur om en Kirkegaard.

nnnn. Kirkenavn, Kirkenævning (en) n. f. I det ældre Lovsprog: Nævninger eller udnævnte Sandemænd, der toges af Kirkesognet, for ved Eed at afgjøre Sager om Trolddom, Kirkeran og andre geistlige Forseelser, om Testamenter, Kirkejorde m. d. (See jydsk Lov I. 44. III. 69. St. Kirkelov Cap. 5, 6, 9, 11. Fred. II. Recess Art. 8. Ros. Anders Lovb. 2 D. S. 455.)

oooo. Kirkeoblat (en) n. f. Oblat, som bruges ved den hellige Næddere.

pppp. Kirkeordinant (en) n. f. En Bog, Kirkeordning } hvori Kirkesittene foreskrives, kaldes nu Kirkeritual. (Chr. den 3des Kirkeordinant.)

qqqq. Kirkepatron (en) n. f. Den, som eier en Kirke med dens Indkomster, og har Kalds eller Forslagsrettighed til Kirkelærernes eller Kirkebesienternes Udnævnelse; Kirkeherre.

rrrr. Kirkepaasund (et) n. f. Digt, som en Kirkes Verientere have vidst at gjøre glædende.

ssss. Kirkepart (en) n. f. En Kannikes Indkomst.

tttt. Kirkepenge n. f. coll. Penge, som tilhøre en Kirke; Kapitaler, som Kirken eier og trækker Renter af. (Krent Bernsen 2 B. S. 172. 173.)

uuuu. Kirkeprier } (en) n. f.
Kirkeprior }

1. En Degn, som læser i Choret forend Elienesten begyndes og naar den er endt. (Woth.)

2. (Paa visse Steder i Jylland) en Klokker. (Langebek.)

vvvv. Kirkepille (en) n. f. En muret Pille, som bærer en Hvalding i en Kirke.

xxxx. Kirkeport (en) n. f. Den store Port paa en Kirkemuur, hvorigennem Liig indføres. (Woth.)

yyyy. Kirkepryd, Kirkepryding eller Kirkeprydelse (en) n. f. Prydelse enten i det Indvendige eller paa det Udvendige af en Kirkebygning.

zzzz. Kirkepsalme (en) n. f. Psalme eller aandelig Vise, bestemt til at synges i Kirken ved den offentlige Gudsdiensete. Kirkepsalmebog er den Bog, som indeholder Kirkepsalmer.

ææææ. Kirkeraad (et) n. f. Et Samfund af flere Mænd, som sammer i geistlige Sager eller har Opsyn med samme.

öööö. Kirkeraad (en) n. f. En geistlig Titel.

- A. Kirkeran (et) n. l. Den Midgierning, ved Vold at tilvende sig en Kirkes Eiendom; Kirkerov.
- B. Kirkeraner (en) n. l. En, som begaer Kirkeran.
- C. Kirkeregnskab (et) n. l. Regnskab over Forvaltning af en Kirkes Eiendomme og Indkomster. (See Ostersens Glossar. 1652 S. 442.)
- D. Kirkereise (en) n. l. Reise til Kirkens Lard eller i dens Anliggender.
- E. Kirkeret (en) n. l. Et Indbegreb af Kirkelove, jus canonicum, ecclesiasticum.
- F. Kirkeriim n. l. Salpeter, som sæder ud paa en nybyggt Kirkevæg. (Moth.)
- G. Kirkerist (en) n. l. Det samme som Kirkegaardsrist.
- H. Kirkeritual (et) n. l. Det for en Kirke gieldende Ritual, kaldes ogsaa blot Ritual.
- I. Kirkerøver (en) n. l. En, som valdeligen borttager en Kirkes Eiendom.
- K. Kirkeroveri (et) n. l. Den Handling at røbe en Kirkes Gods, bruges og i Loven om Kirkeoveri.
- L. Kirkeroverist, adj. som hører til eller er hengiven til Kirkeroveri. En Kirkeroverist Handling.
- M. Kirkerotte (en) n. l. En Rotte, som opholder sig i en Kirke. At være saa fattig, som en Kirkerotte (en Talemaade, hvormed man betegner en høj Grad af Fattigdom.)
- N. Kirkerov (et) n. l.
1. Det samme som Kirkeran.
 2. Det Gods, der er røbet fra en Kirke. At Kirkerobet blev bragt i Sikkerhed.
- O. Kirkesad (en) n. l. Var forud en vis Maade eller Maal Hvede, som blev ydet til Kirken St. Mortensdag. (Moth.)
- P. Kirkesag (en) n. l. En Sag, som vedkommer Kirken eller Geistligheden; en geistlig Sag.
- Q. Kirkesamfund (et) n. l. Et Samfund af Mennesker, som bekiende sig til en sæls, i Særdeleshed til den christne Tro.

- R. Kirkesang (en) n. l.
1. Høitidelig Sang ved den offentlige Guds-tjeneste i Kirkerne; at holde Kirkesangen vedlige; at forestaae Kirkesangen.
 - 2) En Psalme; en Kirkepsalme.
- S. Kirkestammel (en) n. l. En Stammel, som bruges i Kirkerne.
- T. Kirkestat (en) n. l.
1. En Stat af Penge og Kostbarheder, som er samlet, og bevaret ved en Kirke. At plyndre Kirkestaten.
 2. Stat, som Kirkerne have at udrede til Kongen. (Hogtmanns Forordninger for Geistligheden S. 883.)
- U. Kirkestif (en) n. l. plur. Kirkestif, fe. Visse i Kirker, og ved Guds-tjenestens brugelige Ceremonier og Indretninger; Ritual, Kirkeritual.
- V. Kirkestraa (en) n. l. (obsolet.) Kirkelov; den gamle skaanske Kirkestraa. (Kosob Anders jur. Skr. 3 D. S. 89.)
- X. Kirkestole (en) n. l. En Skole, som hører til eller er beliggende ved en Kirke, eller et vist Kirkesogn. Trinitatis Kirkestole.
- Y. Kirkestov (en) n. l. En Skov eller Skovlod, som tilhører en Kirke. (St. Kirkelov §. 6.)
- Z. Kirkefriver (en) n. l. kaldtes tilforn den, som beregnede Kirkens Indtægt og Udgift efter Stiftsamtmandens og Bisshopens Befaling. (Moth.) Regnskabsfører og Tilsynsbetjent ved en Kirke.
- Æ. Kirkeskyld (en) n. l.
1. En Forpligtelse til Kirken.
 2. (Paa Valkær.) Den Høstidag, som Hundmændene efter Loden ere pligtige at give til Præsten.
- Ø. Kirkeskyt (et) n. l. Besordring for Kirken.
- Aa. Kirkesmykke (et) n. l. Et Smykke eller Atenodie, som tilhører en Kirke.
- Bb. Kirkesold (et) n. l.
1. Solvsti, som bruges i Kirkerne ved

- Ondtjenesten** og som Kirkerne etc. Han bebreidede dem at have borttaget Belgiernes Kirkeselv. (Minnedag April 1804. S. 61. Rahbek.)
- 2.** **Selv**, som er Krabet eller Naaret af en Kalk eller et lignende Solvredskab, og hvormed Overtro har villet helbrede Sygdomme.
- Cc.** **Kirkespiir** (et) n. l. plur. **Kirkespire**. Spiret paa et Kirketaarn.
- Dd.** **Kirkesplid** (en) n. l. Splid imellem forskellig Lønkende i Religionen. Arianerne opbakte Kirkesplid.
- Ee.** **Kirkesproite** (en) n. l. En Sproite, som det paaligger en Kirke at anstaffe sig og vedligeholde.
- Ff.** **Kirkestævne** (et) n. l. Det Møde, som Bønderne i fælles Anliggender holde uden for Kirken.
- Gg.** **Kirkestage** (en) n. l. En Stage, hvor paa Lys sættes paa Alteret i Kirken; Alterstage.
- Hh.** **Kirkesteen** (en) n. l. Gamle, røde, stærke Muursteen, hvoraf Kirkerne pleie at være opførte. (Forordn. 14 Sept. 1767.)
- Ii.** **Kirkestente** (en) n. l. En Stente paa en Kirkesti.
- Kk.** **Kirkesti** (en) n. l. En Sti, en Stien, der til Kirken.
- Ll.** **Kirkestige** (en) n. l. En Brandstige eller anden stor Stige, som findes ved en Kirke.
- Mm.** **Kirkestol** (en) n. l.
1. Stolestade i en Kirke.
 2. **Kirkestolen** i Christian den 5tes Lov S. 379, er Kirkens Hovedbog eller en Fortegnelse paa Kirkens Indtømt, Eiendom og Retslighed. "En rigtig indbunden Kirkebog til Kirken, som ellers kaldes en Kirkestol, hvori skal indføres al Kirkens Indtøgt og Udgiot. (D. Mags. VI. S. 244); kaldes ogsaa sammesteds Kirkestolbog.
- Nn.** **Kirkestraf** (en) n. l. Straf, som tilfældes efter Kirkens Love, eller efter den geistlige Ret.
- Oo.** **Kirkestuf** (et) n. l. Særlig (indbegrebet) Jord i Marken, som tilhører Kirken (obl.) "For uten of ther er ornum et Kirkestuf et nofer mans enke Kop." (Jydsk Lov I. S. 55.)
- Pp.** **Kirkestyld** eller **Kirkestield** (et) n. l. obl. Det samme som Kirkestyveri. (Henrich Faber S. 423.)
- Qq.** **Kirkesvale** (en) n. l. En Art af Svaleslægten (*Hirundo Apus* Linn.)
- Rr.** **Kirkesyn** (et) n. l. Kirkens Besigtelse; et Syn, som holdes over en Kirkebygningens indvendige og udvendige Tilstand.
- Ss.** **Kirketaarn** (et) n. l. En hoi Bygning af Murs eller Træ, hvori Kirkens Klokker hænge.
- Tt.** **Kirkeetag** (et) n. l. plur. Det samme som Eget over en Kirke.
- Uu.** **Kirketavle** (en) n. l. Den Tavle, som bæres om i Kirken under Prædiken, for at indsamle frivillige Gaver.
- Vv.** **Kirketid** (en) n. l. Tid at gaar i Kirke. Nu er det snart Kirketid; det har ringet sammen. Jeg meente, det var ikke Kirketid. Nu alle Folk ere i Sengen. (Bibels Tragica S. 238)
- Xx.** **Kirketiende** (en) n. l. Den Part af Tienden, som Kirken nyder af Bonden til sin Vedligeholdelse, som er hver trediede Kær af Kornet.
- Yy.** **Kirketiener** (en) n. l.
1. Bruges om Kirkens mindre Betiente, som Degen, Klokker, Organist, Vælger, træder, Graver og Piffer.
 2. En Gaardmand eller Husbond, som ligger til en Kirke med Herlighed og Landgilde. (Langebek.)
- Zz.** **Kirketieneste** (en) n. l. (forkortet: Tieneste.) Den offentlige Andagtsoldelse i Kirken. Kirketienesten er endnu ikke begyndt.
- Aa.** **Kirketsi**, n. s. coll. Indbefatning af alt Kirkeredskab, især om Kalk, Duff, Messingagl, Messinglorte og andet, som sædvanligen forvares hos Præsten.

Oö. Kirketoft } (en) n. f. En Ager eller
Kirketofte } Tofte ved en Kirke.

Aa a. Kirketugt (en) n. f.

1. Ordens Haandhævelse ved den offentlige Gudstjeneste.

2. Orden i en Kirkes Lemmers udvortes Opførelse, for saavidt samme haandhæves af Kirkens Repræsentanter; Kirke-disciplin.

Bbb. Kirketyp (en) n. l. Den, som begaaer Kirketypveri.

Ccc. Kirketypveri (et) n. l. Den Sierning at siæle af Kirkens Guds.

Ddd. Kirkeugle (en) n. f. En Art Ugler, som bygger sin Rede i Klipper og gamle Mure (Krix ulula).

Eee. Kirkeumbodsmænd (en) n. f. Saaledes kaldtes fordom en Kirkeforstander, curator templi.

Fff. Kirkevæg (en) n. f. plur. Kirkevægge. Væggen eller den indvendige Muur i en Kirke.

Ggg. Kirkeværge } (en) n. f. Den, som har
Kirkeværger } Kirkens Indtægt og Ud-
gift under Hænder, og derfor gjør Regnskab, saa og i andre Ting paaseer Kirkens Tare.

Hhh. Kirkeværgeri (et) n. f. Den Bestilling at være Kirkeværger. "Ingen maae heder være fri for Kirkeværgeri, undtagen Borgemeister og Raad. (D. Magazin VI. S. 244)

Iii. Kirkevar (et) n. f. kaldtes fordom efter Almuens Overtroe et Spøgelse, som lod sig see ved Kirkerne mod Vest. (Moth.)

Kkk. Kirkevase (en) n. f. [Jydsk.] En indgrøftet Kirkesoi.

Lll. Kirkevei (en) n. f. Vei til Kirken. "Hvad vilde han, der? det var ikke paa hans Kirkevei." (Ordsprog.)

Mmm. Kirkeviesse (en) n. f.

1. Den Forretning at indvie en Kirke (Pans norste Love I D. S. 19.)

2. En Brudevielse, som forrettes offentlig i en Kirke.

Nnn. Kirkeviin (en) n. f. Den Viin, som bruges til Sacramentet.

Ooo. Kirkevindue (et) n. f. Vindue paa en Kirke; item ethvert stort langagtigt Vindue, der ligner dem, som bruges i Kirkerne.

Ppp. Kirkevogn (en) n. f. En Vogn, hvor paa Præsten kører til Kirke.

Qqq. Kirkejirat (en) n. f. En enkelt Prydelse i en Kirke.

Kirkehistorie, Kirkehistoriker, Kirkeinspector og flere letforstaaelige Sammensætninger blise her forbigaaende.

Rrr. Kirke (en) n. f. Et Redskab at tomme en Brændeviinskiedel med (Moth.)

Kirker, v. n. imperf. kirkede, sup. kirket, bruges om Høgens Røst.

Kirre (en) n. f. [Germ. Kerbe.] En liden Rids eller Sprække (Gyensk.)

Kirrer, v. a. imperf. kirrede, sup. og part. kirret. Skærer Tørskurer i Roget, som at kirre Rist: at klare den tvært over Stærne. See Karver. (Moth.)

Kirrer, v. n. [Germ. Kirren] Giver en st, skar, jirende lyd fra sig; lyder som en Sættepibe. (Moth.)

Kirret, adj. [af Kirre.] Rebnet, sprækket; bruges især om Huden, naar den sprækker af Vinden. (Kallsterk.)

Kirring (en) n. f. [af Kirrer.] En kort Tids Stikstand i Havet imellem Ostfald og Vestfald, eller det ene Strømsfalds Ende og det andets Begyndelse. (See Landets Væst. over Færserne S. 130.)

Kirsk (en) n. f. Samme paa Kirsebærtræ. (Moth.)

Kirse (en) n. f. Det samme som Kirsebærtræ.

Kirsebær (et) n. f. [af Kirse og Bær. German. Kirsche, Plattysk og Hollandsk Karsse, Svec. Kirsebår, Anglosax. Cyrse, Angl. Cherry; af det latinske: Cerasum og Græske: κεράσιν.]

1. Frugten af Kirsebærtræene, som henhører til de saakaldte Steenfrugter; for Ex. Mai Kirsebær, sorte, røde, spanske, velcke, syltede Kirsebær. Figurligen: det er ikke godt at plukke Kirsebær med de Store.

2. **Smekfrugter og Bær**, som ligne Kirsebær; for Ex. Kornelkirsebær, vilde Kirsebær, Haugekirsebær, Jodekirsebær. *Heraf:*
- a. Kirsebærbrændeviin (en) n. l. Brændeviin sat paa Kirsebær.
 - b. Kirsebærbrun, adj. bruges om en brun Farve: Hos Hesten kaldes saa den mørkebrune Lød, som ligner Farden af sortebrune Kirsebær.
 - c. Kirsebærfarve (en) n. l. En Farve, som ligner Kirsebærs Rødlighed; heraf adj. Kirsebærfarvet.
 - d. Kirsebærfugl (en) n. l. En Art af Nærnebiderslægten, *Loxia coccythraustes*. (Hornemann om Stuefugle S. 94.) Hos Müller. *Loxia enucleator*.
 - e. Kirsebærgreen (en) n. l. Green af et Kirsebærtræ.
 - f. Kirsebærgrød (en) n. l. Grød, lavet af Kirsebærsaft og Grøn.
 - g. Kirsebærhave (en) n. l. En Have, bestemt alene til Kirsebærtræer. *Vandene ved Bordingborg have mange Kirsebærhave.*
 - h. Kirsebærkiærne (en) n. l. Kiærnen af et Kirsebær.
 - i. Kirsebærmos eller Sæft: Mos eller til en Grød indkogt Sæft af Kirsebær.
 - k. Kirsebærstamme (en) n. l. Stammen af et Kirsebærtræ. *Man roder sure Kirsebær paa sure Kirsebærstammer.*
 - l. Kirsebærsteen (en) Stenen i et Kirsebær.
 - m. Kirsebærstilk (en) n. l.
 1. Stilkens ved et Kirsebær.
 2. Ravnens paa et Plantedyr, *Buccellaria globifera*. (Zool. dan. 1 D. S. 63.)
 - n. Kirsebærsuppe (en) n. l. Suppe, lavet paa Kirsebær.
 - o. Kirsebærtid (en) n. l. Den Tid, da Kirsebærene ere modne.
 - p. Kirsebærtræ (en) n. l.
 1. Det Slags Træ (*Prunus Cerasus* Linn.) som bærer Kirsebær.
 2. Træ Ved af Kirsebærtræ.
 - q. Kirsebærtvo (en) n. l. En, som har paalet Kirsebær. "Svar jeg det, pa gid

- jeg blide til en Kirsebærtvo," er en Tid, naar man sværger for Spøg. (Moth.)
- r. Kirsebærband (et) n. l. Band, som der pileres eller skrælles af sorte Kirsebær. (Tunkes Naturhist. 2 D. S. 50.)
 - s. Kirsebærviin (en) n. l. Viin, hvorpaa Kirsebær ere satte.
- Kirseglas**, n. l. Det samme som Kirse eller Gummi af Kirsebærtræ. (Moth.)
- Kirsegummi** (en) n. l.
1. Det samme som arabisk Gummi. (Moth.)
 2. Gummi af Kirsebærtræer.
- Kirsej**, n. l. See Kirsej.
- Kirsevas** (et) n. l. Blønde af Kirsebærtræ.
- Kirsevade** (en) n. l. Saalbed kaldes de Summidtaaber, som afsvedes paa Kirsebærstammer.
- Kirt**, adj. maaſkee beſlægtet med Kirtet, bruges især i Sammensætningerne:
- Kirtbuger**, adj. 1. Ildkneben i Planterne. Hesten er kirtbuget; 2. opſtiortet, opkittet.
- Kirtmavet**, adj. Det samme som kirtbuget.
- Kirtnæse** (en) n. l. En Næse, der er brat.
- Kirtnæset**, adj. Det samme som bratnæset. (Moth.)
- Kirtel** (en) n. l. See Kirtel.
- Kirtel** (en) n. l. En lille Væſingsſkaal med et langt Stæft til at ſte med. (Moth.)
- Kis** (en) n. l. [Isl. *Kiſa*, Germ. *Kies*, en Hunkat.]
1. En Kat, især naar man kalder paa den.
 2. Bruges som Interjection. *Ja, en Kat bruge Kis til min Kat.* (Ordsprog om et uafhængigt Meinſte.)
- Heraf:*
- Kispus**, n. l.
1. Det samme som Kis, Kat.
 2. En Børnekug, som beſtaaer i at kunne ſlaae den andens Haand med en derpaa liggende Brille, førend denne kan røkke Haanden bort; den, som holder Brillen, kaldes **Kispus**. (Moth.)
- Kis**, n. l. See Kis.

Riset (en) n. l. plur. **Riseter** [Germ. Riesel.]

1. Almindelighed større eller mindre afrundede Stene af Riseflagten, som findes ved Stranden eller Flodbredder; for Ex. Riserne kunde vel ikke have sin Oprindelse der, hvor man saa hyppigen finder dem. (Wad.)

2. Særdeleshed: almindelig **Quarts** (Si. ex. **Quartzum** vulgare.)

Deraf Sammensætningerne:

Risefart (en) n. l. En Art af Fosfil, som hører til Riseflagten.

Risefartet, adj. som har Bestanddele tilføjet og Lighed med Riseflene.

Risefgyp (en) n. l. Gyp, uoprentlig blandet eller kemisk forenet med **Quarts** for.

Risefugtighed (en) n. l. Det samme som **Risefædse**.

Risefjord (en) n. l. Den Jordart, som smeltet med Risalt giver Glas; det samme som **Glasjord**. (Abildgaards og Viborgs Naturkyndigh. S. 137. Oluffsens Lærebog i Landøkonomien S. 92.)

Risefland (et) n. l. Småe Korn af Fosfilier, som høre til Riseflagten.

Risefsniter (en) n. l. [Germ. Rieselknitter.]

En Risefart, som har flere forskellige Former, og afsætter sig af Vandet i de varme Kilder, især som ved Geiser i Island. (*Silex thermatis.*)

Risefiver (en) n. l. En grøddet Risefart, som bruges undertiden til Glassestene og Brolægning (*Silex schistosus.*)

Riseflægt (en) n. l. Den Slægt af Fosfilier, hvis Hovedbestanddele er Risefjord, og som give Jyd med Silicea (*Silicea.*)

Risefsteen (en) n. l. Det samme som **Risef**.

Risefstuf (en) n. l. Det samme som **Risefsniter**.

Risefædse (en) n. l. En Opbløsning af sammensmeltet Ludfast og Risefjord eller Glas i Vand. (Abildg. og Viborgs Naturf. S. 138.)

Riser (en) n. l. En Jernring i det Hul paa Dækket af et Skib, hvorigennem Stom-

men af et Gangspil gaaer, for at forebygge Stid. (Lindensn.)

Rising (en) n. l.

1. Paa Morskse: Indhold af Riff.

2. Den afkaarne Ryg, Hoved, Bug, Hale af en Spegesild. (Woth.)

Risner (en) n. l. Maal paa Smør, nemlig saa meget, som en Rierding. (Chr. d. 5tes Forord. S. 269.)

Risviet, adj. [af Ris og Vie.] Den, som har smaae tændrende Pine; katoiet, tindersiet.

Risper, v. a. imperf. Rispede, sup. og part. Rispet. Garver Læder.

Deraf:

Rispebret, n. l. Et Bret at garve Læder paa. (Woth.)

Rise (en) n. l. En Hale. (Woth.)

Risse (en) n. l. eller **Resse**. En godvillig Pige, som let lader sig overtale til hvad man vil. (Woth.)

Rissel, adj. [Iyds.] Rielen; smindet. See **Ridel**.

Risselinke (en) n. l. [af Risse.] En Pige, som er løs paa Traaden. "Den Risselinke, han faaer, lader sig aldrig nvie med een Mand." (Holb. i Henrik og Pernille 2 Act. 3 Scene.)

Risser (v. a. og n. af Ris Ro. 2.)

1. v. n. Siger Ris.

2. v. a. I Snudspil afsætte En ved at sige Ris til ham, fordi man har den Brille, der forestiller en Kat. Han afsætte en Streg, fordi han blev Risser.

Risser, v. a. imperf. Rispede, sup. Risset, blinker med Øinene. (Langebek.)

Rist. En Interjection eller et Smibbeord. (Woth.) Det bruges, naar man vil jage en Kat bort.

Riste (en) n. l. [Isl. et Svec. Rista, Germ. Riste, Anglosax. Cest, Angl. Chest, Gall. Caisse, Latin. Cista, Græc. xista, beslagtet med Kasse, Germ. Kasten.]

1. En laaset Kasse; et større Skrin eller et be-
vægeligt med Luffelse forsynet Gemmested af større Omfang. Templens Riste Matth.

- 27, 6. Pengekiste. Kisten er pakkfuld; en splinter ny Egekiste; at gaae i Kisten; aabne den. At bryde Kister og Skrine. Aaben Kiste gjør dristig Lyb. (Ordsprog.) "Ligge i stoeen eller Kisten medh mand oc Brod." (Jyske Lov)
2. Liigkiste, bruges ofte enkelt, saasom: Kisten er flaaet til. Liget er nylig blevet lagt i Kisten. En Marmorkiste.
3. I disse Sammensætninger: et Glemmeked, i Almindelighed, en Daarekiste, Stærnkiste.
4. Et Rum til at lunge Kist eller Dyr ind, saasom: Alekiste, Jyderkiste; item en Kasse, hvori levende Dyrte og andet Vilde føres. (Langebek.)
5. Fædningen paa en Kalkvogn. See Kiste, vogn. (Moth og Langebek.)
- Deraf Sammensætningerne:
- a. Kistebænk (en) n. f. En Kiste, hvori Roger kan forvares, og som tillige er indrettet saaledes, at man kan sidde paa den.
- b. Kistebeslag (et) n. f. Beslaget paa en Kiste. See Beslag.
- c. Kistebord (et) n. f. Et Bord, hvorunder der er et Skab eller store Skuffer. (Moth.)
- d. Kistebroder (en) n. f. Den, som pleier at spise i Samfund med en anden. (Moth.)
- e. Kistebund (en) n. f. Bunden i en Kiste. Han sanker paa Kistebunden, d. e. skraber Penge sammen.
- f. Kistebyld (en) n. f. plur. Kistebylder. Byld paa smaae Børn, som de efter gammel Overtro have faaet, fordi Moderen, imedens hun var frugtommelig, har siddet paa Kister, hvorpaa der var store Samboeder.
- g. Kistefæ (et) n. f. plur. Det samme som i ældre Skrifter: Penge og anden Skat, som glemmes i Kister.
- h. Kistefod (en) n. f. plur. Kistefodder; det, som en Kiste sættes paa, at den ikke skal faa paa det bare Gulv.
- i. Kistegiemt, adj. forvares i Kiste.

- k. Kistegods (et) n. f. coll. Gods, som glemmes eller føres i Kister. (Langebek.)
- l. Kistegreb (et) n. f. plur. d. f. Et Greb eller en Hant til at bære en Kiste i.
- m. Kistehængsel (et) n. f. plur. Kistehængsler; Hængsel paa en Kiste. See Hængsel.
- n. Kistehullet, adjunct. forsynet med smaae kantede Huller eller Fordybninger (cellularis; forekommer i Brännichs Mineralogie S. 243 om den sorte Blodsteenmalms ydre Skikkelse.)
- o. Kistefiole } n. f. Helligdagsskæder.
Kisteskæder }
- p. Kistelaag (et) n. f. Laaget paa en Kiste.
- q. Kistelaas (en) n. f. Laas for en Kiste.
- r. Kistelagt, adj. som er lagt i en Kiste; i Særdeleshed i en Liigkiste.
- s. Kisteløkke (en) n. f. Et lidet Rum, Afslutte oven i den ene Ende af en Kiste til at gemme allehaande Smaasager i.
- t. Kisteluge (en) n. f. Den Plads i Skibet næst ved Ruffet. (Røding I. 495. 842.)
- u. Kistenagel (en) n. f. Det samme som Kistebyld. (Langebek.)
- v. Kistenøgel (en) n. f. plur. Kistenøgler. Nøgel til en Kiste.
- x. Kisteplade (en) n. f. Den Plade paa en Liigkiste, hvorpaa Overkriften findes.
- y. Kistestrud (en) n. f. (obsol.) Det samme som Kisteskæder. (Moth.)
- z. Kistevogn (en) n. f. En Vogn med indfæstet Fading som en Kiste, hvori bortføres Uhumskheder. (Schous Udtog af Forordn. IV. S. 314.)
- Kit (en) n. f. uden plur. [Svec. Kitt; Germ. Kitt; maasses beslægtet med Kette] En sei og bindende Materie, som bruges til haarde Legemers Sammenskielse, for Ex. Marmorkit, Binduskit.
- Kita (en) n. f. En Spand, paa Bornholm. (Skovgaard.)
- Kitblære (en) n. f. [af Kit og Blære.] En Blære eller et Stykke af en Blære, hvori Blærmestrene føre Kit med sig.

Rithar (en) n. f. plur. Ritharer. See **Ei**thar.

Ritte (en) n. f. (formodentlig beslagtet med Rita.) En liden Krulle. (Moth.)

Rittel (en) n. f. plur. Rittler [Germ. Rittel, diminut. af Ritte.] En Lærredstørrel, som bruges for Ex. af Krigsfolk, Gaardskarl o. s. v.

Ritter, v. a. imperf. Fittede, sup. og part. Fittet [af Rit.] Sammenbinder med Rit. At fitte en Vinduesrude.

Rinfæbæst (en) n. f. See **Riusbæst**.

Riurugnes (er) n. f. Et norsk Navn paa Planten *Lychnis viscaria* Linn. Flor. Dan. T. 1032.

Rius (en) n. f. Et norsk Navn paa Planten *Centaurea Cyanus* Fl. Dan. Tab. 993.

Riusbæst (en) n. f. Norsk Navn paa Planten *Daphne Mejerium* Linn. Fl. Dan. Tab. 268.

Riuser, v. a. (obsolet.) See **Ryser**.

Riv (en) n. f. uden plur. [Plaatydsst Rief, Isl. et Svec. Rif.]

1. Trætte, Klammerl. At yppe Riv : behynde at klamres og trættes. "Iht af en ringe Sag ei reises saadan Riv." (P. Paars 3 D. 1 B.) Han ligger i uophørlig Riv og Strid med sine Rabber. Ofte kommer stor Riv af liden Trætte. Brødre Riv gaaer til Siel og Liv. Hvo, som klæder igien, han ypper Riv. Riv reiser sig af værre Dind. (P. Løkke.)

2. Krig og Fælskag. "Rivs Rymare [d. Ryt; nye Lidender] er døde Mand og saar : saarede (belli rumores sunt cædes, præda, cruores. P. Løkke.) Hos Chr. Pedersen oversættes ogsaa pugna og prælium ved Riv og pugnare ved Rive.

Rivagtig, adj. som gjerne larmet og flænder; tilhøielig til Riv og Trætte. En Rivagtig Qvinde.

Rivagtigen, adv. med Tilhøielighed til Riv eller Udseende deraf. (Langebek.)

Rivagtighed (en) n. f. Tilhøielighed til Riv.

Rive (en) n. f. En Engelsk Ravn, Struntjæger, *Larus parasitus*. (Mülleri Prodrömus

Zool. Dan. og Ströms Söndmars Bækr. 1 D. S. 239.)

Rivebytte (er) n. f. uden plur. Det som dantes, naar To klædes. (Langebek.) Det er ondt Rivebytte at tage Hug ind. (P. Løkke.)

Rivefuld, adj. meget Rivagtig.

Rivelig, adj. [af Riv] obsolet. Det samme som Rivagtig, trættefuld. Rivelige Begæringer forekommer hos El. Vord.

Rivelyst (en) n. f. Det samme som Rivagtighed.

Rivelysten, adj. Begærlig efter Riv.

Riven (en) n. f. uden plur. Handlingen at Rive.

River, v. n. imperf. Rivede, supin. Rivet. [Germ. Reifen, Belg. et Saxon. Riven.] Mundhugges, klædes, klamres. At Rive med Een om Roget; at Rive med sin Tilstand. (Bording S. 207.) Naar to Rive, da tage den, der eier. (P. Løkke.)

River (en) n. f. Et splidagtigt, trætteklært Menneske; en Trættebroder.

Rives, v. neutro passivum imperf. Rivedes, supin. Rivets, De Rives bestandig. At Rives med Rogen. Naar Riger og Dreng Rives holde de snarest til Egetestab. (De Lades Phraser.)

Rivesyg, adj. Sygende efter Riv.

Rivesyge (en) n. f. Sygen efter Riv.

Rivit [med det sidste i langt.] Uglens Rof mod godt Veir. (Moth.)

Rividel (en) n. f. Et Insect. *lucanus cervus* (Linn.) Det samme som Egehiort. See dette Ord.

Rivvorten, adj. Det samme som Rivagtig.

Klaa og (en) n. f. uden plur. [Svec. Klåda, Klaade] af Klæder.]

1. Det samme som Klæ. Han solte Klæet paa sin hele Krop.

2. Enat, Udslæt, Skab.

3. I Almuesproget bruges en Klæde om en Klods, et ubehøvlet Menneske.

Klaabasse (en) n. f. [af Klæder og Basse.] En, som altid klæder og river sig. (Moth.)

Klaade (en) n. f. Kaldes til Skibs et lidet rundt Stykke Træ med et Huf igiennem, som

Bruges paa forskjellige Steder til at lade det løbende Tøddærf gaae derigennem, for at holde det klart. (Løwenørn.)

Klaaer, v. a. og n. imperf. *klaaede*, sup. *klaaet* [Svec. *Klā*, Anglosax. *clavan*, Isl. *klaa*, *klo*, Belg. *Klowen*, Plattysk. *Kleyen*; maafee af *Klo*, ungv. *is*]

1. *Kliver* eller *kratter* (nu mindre brugeligt, end *Kliver*.) Jeppe bag Øret saa *klaaede* han sig. At *klaae* sig op til Noget. Man skal ei *klaae* der, som man ei *kliar*. (P. Holle.)

2. *Haver* i gemlig Omgang med et Qvindsfolk. (Moth.)

3. *Skraaber* sammen; *corradere*. (Moth.)

4. *Klaaer* af.

a. *Klaaer*, *banke*, *prygler*. See *Kliar*. (Langebek.) At *klaae* En dygtig af.

b. Det samme som *klaae* No. 2.

Klaafingret (en) n. f. En, som rører ved Alting [Morf].

Klaagræs (et) n. f. Et norsk Navn paa Planten *Linnæa borealis* Flor. Dan. T. 3.

Klaahammer (en) n. f. En Hammer afhaardt Staal, spids i den ene og bred i den anden Ende, som Steenhuggere bruge. (Moth.)

Klaakusse (en) n. f. Det samme som *Løpder*, *Karbebolle*. (Viborg) *Dipsacus Fullonum*. Flor. Dan. T. 965.

Klaamaa (en) n. f. [af *Klaa*, *Klæ* og *Maa*.] Det samme som *Ringorm*, *Skaborm*. (R. B. S. Str. III. 431.)

Klaasteen (en) n. f. En Steenvægt, som hænges i Bunden af Høstergarnet, for at det skal synke. (Hallager.)

Klaasyg, adj. [af *syg* og *klaaer* No. 2], som er begjærlig efter at *klaae* eller at *klaaes*.

Klaate, n. f. [norsk.] Klumper eller Knopper foran paa Kreaturenes Horn.

Klaaved (en) n. f. [norsk.] En Buskvæxt; tyds. *Tamarisk* (Viborg) *Tamarix germanica* Linn. Flor. Dan. T. 234.

Klaav (en) n. f. See *Klov*.

Klaave (en) n. f. See *Klove*.

Klabb (en) n. f. [Svec. *Klabb*, *truncus crassus brevior*; Isl. *klumbr*.

1. En Skohæl, item

2. Et ildegiort Arbejde; og

3. En Kuster. (Hiortbys Bestr. over Guldsbrandsdalen i D. S. 151.)

Klabajer, n. f. pl. Smaa Tværtræer, som nages paa Planterne i et Skib.

Klabber, v. n. [af *Klæber* eller det foregaaende *Klabb*.] Hænger fast ved Hælene, siges for Ex. om Sneen. (Hallager.)

Kladatsk (et) n. f. Et Slag eller en Lyd, som forårsages derved, at man slaaer for Ex. med den flade Haand paa det blotte Legeme, eller begge Hænder imod hinanden o. f. v. (hedder ligesaa paa Plattysk.) See *Kladsk*.

Kladde (en) n. f. [Svec. *Kladd*; paa Plattysk og Hollandsk *Kladde*.]

1. Snabs, Ureenlighed.

2. Klaffen eller det første Udskift til noget, som uden Orden og Jærlighed i Hast slænges paa Papiret, og siden skrives reent. Deraf:

Kladdebog : en Bog, hvori man skriver paa Klaf.

Kladde (en) n. f. Et Udgangsfol. (Langebek.) See *Klod*.

Kladder eller } (en) n. f. Røvet paa en
Kladde } Skermolante; det samme som
Sufferrod, *Sium filarum*.

Kladder } (en) n. f. [af *Kladde*.] (Sax.
Kladderi } (et) *Kladeri* S. Brem. W. Buch)

1. Ting af ingen Værdi, unyttigt, intet værdt; *Klæb*, *Snaf*. At tage sig Skarn og *Kladder* til, agere nugas. (Eoldings Etymolog.) I nogle norske Dialekter betyder *Kladder* eller *Klatter*, ildegiort, forkeert. I Høen siger Almuen: "Det er *Klærie* med ham." Naar En gaar og hiber af, og begynder at blide naag. De andet saadan *Kladeri*. (Eoldings R. H.)

2. Erætte, *Kiv*. "Lader volder ofte *Kladder*."

Deraf Sammensætninger:

Kladderagtig, adj. [af Kladder] Sax. *Kladderig*.] Fusteragtig, fludderagtig, som ei er tilgavns gjort, eller som ei gjør noget tilgavns. See Kludderagtig. Deraf:

Kladderagtigen, adv.

Kladderagtighed (en) n. f. [af Kladderagtig.] Den Beskaffenhed hos Noget, at han gjør kladderagtigt Arbeide.

Kladderframmer (en) n. f.

1. Den, der sælger Duffetst og anden ringe Kram. (Moth.)

2. Den, som fører Gladder om By.

Kladderfælde (en) n. f. [af Kladder.] [Anglosax. *Cleadur*; Angl. *clatter*, crepitaculum; to *clatter*, crepitare.] Et lille Redskab af Metal med smaae Klokker ovenom og et Stykke dreiet Been nedentil, som gives spæde Børn at lege med og bide i, Lænder ud paa; en Rangle. (Moth.)

Kladderstak (en) n. f. Urimelig Stak. (Moth.)

Kladderværk (et) n. f. Unyttigt Værk. See Kladderi.

Kladdervoren, adj. [af Kladder.] Unyttig, ubrugelig, lumpen, kladderagtig. See Nucl. Lat. f. v. *futilis*.

Kladderer, v. n. [af Kladder.] imperf. Kladdrede, sup. Kladdret.

1. Kladderer.

2. Gjør unyttigt Arbeide. (Moth.)

Kladdres, v. n. past. imp. Kladdredes, sup. Kladdrets. Trættes om ingen Ting. (Moth.)

Klade (en) n. f. [Isl. *Kládi*, strues.]

1. En Dynge; en stor Mængde af noget, som er vel sammenlagt. (Langebet.)

2. Et stort Stykke af noget; en Klade Jis. (Moth.)

3. I Særdeleshed: en Mængde Løv. (Ben-sjfel.)

Kladha (obfol.) n. f. [Isl. *Kládi*, Gnat, Udslæt.] Iforn Kladha oc Ræfform skal man taks Salt oc Koparræk. (Harpestrengs Lægebog i nye danske Magasin i B. S. 60.) See Klade.

Klads, n. f. [af Kladde.] Snabs; noget;

som ikke buer. Det er kun Klads. (Langebet.)

Kladst (et) n. f. plur. Kladst [Germ. *Klatsch*, Angl. *clash*, Belg. *klets*.]

1. Den Lyd, som høres, naar man smækker med noget, som med en Pidsk; eller naar vifte, især bløde Legemer, slaas imod hinanden. Det gav et dygtigt Kladst, da jeg slog ham i Haanden.

2. Et Smæk; det Slag, som frembringer saadan Lyd. Han fik et Kladst i sin Haand.

Kladst, v. n. imperf. Kladstede, sup. Kladstet [af Kladst.] Smækker eller giver saadan Lyd, som forarsages ved Smækken. Kladst den staaer og Kladst den med Pidsken. Han slog ham, saa det Kladstede efter.

Klæ (en) n. f. En Urst; det samme som Klæver, *Trifolium* Linn. (Langebet.)

Klæber, v. a. et n. imperf. Klæbede, sup. Klæbet [Svec. *Klibba*, Norvag. *Klabber*, Anglosax. *cleosan*, Sax. infer. *Kleben* eller *Kleben*, Germ. *Klebe*, er, som Belg. *Klebe*, Germ. *Klebe*, *Klebe* viscus, beslagtet med *γλῦα*, Lat. *glus*, *gluten*.]

1. Neutr. Bliver hængende ved; bruges især om Ting, som formædelsst en sei Fugtighed blive hængende ved hinanden. Beget Klæber ved Ringrene; Bladene Klæbe sammen af Klisteret. De Lys, hvori Cytheres bedste Nectar Klæber. (Baggesens Ungd. Arb. 2 D. S. 27.)

2. Act. Kliner, sætter ved Liim eller Klister. At Klæbe Papiir paa Væggen. Det kan ikke Klæbes fastere, end det er. Det blev saaledes Klæbet, at det nok bliver fiddende. At Klæbe noget sammen med Liim.

Klæbersteen (en) n. f. [af Klæber og Steen.] En Bægstens Art, *Steatites cretaceus*, hvoraf i Norge gøres Ovne, Grøder og andre Ting. (Brännichs Mineralogie S. 87.)

Klæbesnekke (en) n. f. Raabet paa et Slags Skaldyr, *Trochus agglutinans*. (Eudiers Dyrhistorie ved Bnd II. S. 34.)

Klæbning (en) n. f. [af Klæber.]

1. Handlingen at klæbe.

2. Forbindelsen, der frembringes ved at klæbe. Klæbningen er løsnet, saa det gaaer snart fra hinanden.

Klæbrig, adj. [Germ. Klebrig, af Klæber.] som indeholder eller er overtrukket med en sei sammenbindende Tugtighed. En klæbrig Gæst. Deraf:

Klæbrighed (en) n. l. Den Bæklæbning, som noget har, at det er klæbrigt.

Klæde (en og et) n. l. [Svec. Klæde, Anglosax. clād, pannus; clathar, vestimenta, vestes; Clad, Cloth; Germ. Kleid; Isl. Kladi; maafee af Klid, explicare, Klid, explicatio telæ.]

1. (en) Alt det, man klæder sig i; det, som Legemet er bedækket med. Jeg giver ham baade Klæden og Foden. Den har Klæden og gaaer om Foden, siges egentlig om Dyrene; men siden lignelsesviis om Snylkegiester.

2. (et) Et Stykke Løi, tienslig til at bedække noget med. At have et Klæde om Hovedet. Han vaskede Bordet af med et flident Klæde. Det blev svabt ind i et Klæde. Heraf Sammensætningerne: et Forklæde, Forklæde, Bordklæde, Liggklæde, Hylleklæde, Halsklæde, Haandklæde, Kulleklæde, Strygeklæde o. s. v.

3. Et Slags uldent Løi. At væbe, farve Klæde. Grodt Klæde. Det Klæde er ikke for godt at sye Græffe af. Engelsk Klæde. (I denne Bemærkelse bruges Ordet ogsaa i Genitiv, ligesom et Adjectiv, for Ex. Klædesbuxer, en Klædestrøje, Klædesklæder o. s. v.)

4. I Plural: Klædebon, Klædning, Dragt, eller som tiener det menneskelige Legeme til Skind og tilfuge til Prydelse. Fløse, for rede, gammeltdags Klæder; Hverdagsklæder, Sangklæder, Overklæder, Underklæder. At tiene for Koff og Klæder. Han har endnu ikke faaet Klæderne paa. Han er nolsig kommen i Klæderne. At tage andre Klæder paa, at hielpe En i Klæderne, At føre sig i Klæderne; kaste Klæderne af sig. Han er ikke ret i sine Klæder i Dag.

bruges figurlig om En, som ikke er i ret godt Lune. Det er ham ei i Klæderne faaret, men i Risdet faaret. (Moth.) Man kiender en Fugl af Fjærene, og en Kar paa Klæderne, d. e. det udvortes; er et Ordsprog. Per Lølle har følgende: Man kiender (s. lærer) at male, og Klæder frem at gange. (I ældre Tider brugtes Klæder absolut, om Munkedragt, saaledes i Raanske Lov om Ars Cap. 39: "Uthan han far udhi clathar oc tagher clathar.") Han er sei at drage af Klæderne: han er ikke god at overtale.

5. Sengenklæder, i daglig Tale for Kortbæddes Styd. Der er ingen Klæder i Sengen. Det er godt Veir til at sole, svale Klæder i. De toge alt, hvad de fandt, lige til Klæderne i Sengen.

6. Alle Klædemon, som vaskes eller ere vaskede. Det er godt Veir til at tørre Klæder i i Dag.

7. Tilfids de Stykker Seildug, hvoraf et Segl er sammensat. Deraf:

a. Klædebølle, n. l. Et Slags Træhammer, udhulet paa den ene Side, som bruges til Skib, naar et Løi skal klædes, eller omsnoes med Kabelegarn eller deslige; i Mangel deraf betiener man sig af

b. Klædespaan, langligt fladt Træ.

7. Ord, sammensatte med Klæde i dets første Betydninger:

a. Klædebod (en) n. l. En Bod, hvor man følger Klæde og andre Vare, som Klædeskræmmere handle med. Her er mere end een Klædebod i denne Gade.

b. Klædebørste (en) n. l. En Art af Børste, hvormed man afspudser Klæder (modsatte andre Slags Børster, som Lænderbørster, Spænderbørster.)

c. Klædebold (en) n. l. En Bold, overtrukket med Klæde. (Moth.)

d. Klædebom (en) n. l. Den Deel af en Væv under Brykdommen, hvorpaa det vævede Klæde væves. (Bechmanns Technologie S. 59.)

- e. Klædebon (et) n. f. [af Klæde og Bon, Isl. *bunadr* ornatus.] Et høvert Stykke, som bruges til Paaklædning, Klæder. Overflødighed med Dragt og Klædebon. (Portalen til Friderik den 2dens Rees.)
- f. Klædedragt (en) n. f.
1. Klædning; en nye, en gammel Klædedragt.
 2. Art og Maade at klæde sig paa. Til en nymodens Klædedragt høre korte Skjyder.
- g. Klædefabrik (en) n. f. Fabrik, hvor der gøres Klæde; og
- h. Klædefabrikør (en) n. f. (See Klædemager, Dugmager.) Den, der fabrikerer Klæde, eller forestaaer og bestyrer sligt et Manufaktur.
- i. Klædefarver (en) n. f. En, som farver uldent eller andet Klæde. (Henrik Faber S. 179.)
- k. Klædeflig (en) n. f. Kant af et Stykke Klæde.
- l. Klædeslip (en) n. f. See Klædeflig.
- m. Klædeforordning (en) n. f. Anordning, angaaende Klædebragten.
- n. Klædegjemmer (en) n. f. En, som har Klæder i Forvaring, og har Opsyn med dem. (Langebek.)
- o. Klædehalle (en) n. f. Et Sted at prøve Klæde paa. See Halle. (Langebek.)
- p. Klædehandel (en) n. f. Handel med Klæde. Deraf:
- Klædehandler (en) n. f. Den, som handler med Klæde.
- q. Klædehue (en) n. f. Hovedbedækning af Klæde.
- r. Klædekammer (et) n. f. Et Kammer, som bruges til at ophænge og gemme Gangklæder i.
- s. Klædekant (en) n. f. Det samme som Klædeliste eller Kant om Klæder; kaldes og Klædeforn. (Woth.)
- t. Klæde'appe (en) n. f. En Mantel af Klæde.
- u. Klædeliste (en) n. f. En Riste til at gemme Klæder i. (Henrik Faber S. 88. l. v. *vestiaria*.)

- v. Klædekiøle og:
- x. Klædekiørtel (en) n. f. En Kiøle, Kiørtel af Klæde.
- y. Klædeknep og
- z. Klædeknep (en) n. f. plur. Klædeknapper. Knapper overtrukne med Klæde.
- æ. Klædekoffert (en) n. f. En Koffert til at gemme Klæder i.
- ö. Klædekost (en) n. f. En Art af Kost, hvormed man pudser Klæder.
- aa. Klædekræmmer (en) n. f. Den, som alenevis udsælger Klæde. I denne Sade boe mange Klædekræmmere.
- bb. Klædekræm (en) n. f. Gamle Klæder, som Warstændiserne handle med.
- cc. Klædefurv (en) n. f. Kuro til at bære Klæder i; for Ex. Vask, Linned, som skal ruller o. s. v.
- dd. Klædelap (en) n. f. plur. Klædelapper. En Lap eller Klud af Klæde. Et Teppe, gjort af Klædelapper.
- ee. Klædeliste (en) n. f. En Riste eller Rand, vævet af grovere og stærkere Uld, hvormed Klædet paa begge Sider i Længden indfattes, for at det uden Skade kan udsændes. (Bechmanns Technologie S. 64.)
- ff. Klædemagasin (et) n. f. See Klædeoplag.
- gg. Klædemager (en) n. f. See Klædefarver.
- hh. Klædemanufactur (et o: en) n. f. Det samme som Klædefabrik.
- ii. Klædemon eller Klædesmon (et) n. f. [af Isl. *munir*, res.] Det samme som Klædebon.
- kk. Klædemøl (et) n. f.
1. En Larve af en Ratteslugt, som fortærer Klæde. (*Phalæna farciella* Cuviers *Naturhist. ved Mad* 2 D. S. 277.)
 2. Insectet selv af formentlige Larve.
- ll. Klædeoplag (et) n. f. Et Udsalgsted for Klæde.
- mm. Klædeorm (en) n. f. Det samme som Klædemøl.

- nn. Klædepakke (en) n. f. Et Klædestykke sammenlagt, saa det udgør en Pakke.
- oo. Klædepalt (en) n. f. plur. Klædepalter. Forretnings Klædestykker; skrives nu Klædepialt.
- pp. Klædeperse og (en) n. f. En Presse,
- qq. Klædepresse } hvori Klæde og andre uldne Tøier presses, for at blive glatte og glindsende. (Bedmanns Technol. S. 83.)
- rr. Klædeperfer (en) n. f. Den, som perfer Klædet.
- ss. Klædepulver (et) n. f. Et veltugtende Pulver, som strøes imellem Klæder, for at bevare dem for Møl. (Langebek.)
- tt. Klæderække (en) n. f. Et Bret med Knaage i til at hange Klæder paa. (Langebek.)
- uu. Klæderamme (en) n. f. En Ramme, hvori Klæder udspringes, for at tørres.
- vv. Klæderand (en) n. f. See Klædeliste.
- xx. Klædesæd (en) n. f. (obsolet.) Klæde, dragt; Møde at klæde sig paa. "Jeg seer det paa din Klædesæd." (i en gammel Vise.)
- yy. Klædesæk (en) n. f. En Badsæk til at føre Klæder i, naar man reiser. (Moth.)
- zz. Klædesax (en) n. f. En Sax til at overstikke Klæde med.
- ææ. Klædeskab (et) n. f. Et Skab, hvori man bevarer Gangklæder.
- öö. Klædeskærer (en) n. f. Den, som overkærer Klæde.
- aaa. Klædeskifte (en) n. f. Ombytningen af Klædedragt; Omklædning af Klæder. Han aflagde med denne Klædeskifte sit tyrranniske Hierte. [Vedels Saxo af 1610 S. 242.]
- bbb. Klædeskræder (en) n. f. En, som spær Klædeskræder.
- ccc. Klædeskriin (et) n. f. Et Skriin til at gemme Klæder i.
- ddd. Klædeskuffe (en) n. f. En Skuffe i et Skab eller Dragtstue, hvori man gemmer Klæder.
- eee. Klædeslæb (et) n. f. Et Slæb paa Klæder. See Kiortelslæb.
- fff. Klædesnor (en) n. f.

1. En Snor til at tørre Klæder paa, hvor paa Klæder hænges.
2. Snorer paa Klæder.
- ggg. Klædestang (en) n. f. En Stang, hvor paa Klæder hænges, især hos Barbere, for at tørres. (Langebek.)
- hhh. Klædestue (en) n. f. Det Værelse ved en Badsstue, hvor man fører sig af Klæderne, og hvor de glemmes, medens man bader sig. (Moth.)
- iii. Klædesvands (en) n. f. (obsolet.) See Klædeslæb.
- kkk. Klædesvirkning (en) n. f. Klædevarers Forfærdigelse.
- lll. Klædetorv (et) n. f. Et Torv, hvor gamle halvsidte Klæder sælges. (Moth.)
- mmm. Klædevæver (en) n. f. En, der gior Klæde; en Klædefabrikant.
- nnn. Klædevæveri (et) n. f. Et Sted, hvor Klæde væves og tilberedes i det Store.
- ooo. Klædevævning (en) n. f. Handlingen at væbe, og det at der væves Klæde.
- ppp. Klædevælker (en) n. f. En, der vælker og tilbereder Klæde.
- qqq. Klædevare (en) n. f. Klæde (i Bemærkelsen No. 1), betragtet som en Handelsvare. At handle med Klædevarer.
- Klædelse (en) n. f. [af Klæder.] Gierningen at klæde. De vare ifærd med Ligets Klædelse.
- Klæden (en) n. f. [af Klæder.] Handlingen at ifæde sig eller tage Klæderne paa. Den faaer aldrig Ende den Klæden paa.
- Klæder, v. 2. imperf. Klædede eller Klædte, supin. Klædet og Klædt [Svec. Klåda, Germ. Kleiden, Angl. to cloath.]
1. Tager eller giver Klæder paa; forsyner Komet eller Kroppen med de til Skind og Pryddelse fornødne Klædeimon. At klæde sig i Sort. Han er klædt paa (efter) Møden. Hun er ved at klæde sig. Jeg klæder mig saa simpelt som muligt. Hvorledes gaaer han klædt? At gaae hvid, sort klædt. Hun gaaer altfor tyndt klædt. (Ved dette partic. dannes ogsaa ved Sam-

- mensætninger nogle Adjectiver, som vel-
klædt, hvidklædt.) At klæde sig i Jern,
i Staal : at tage Harnisk paa. Han klæ-
der sine Etenere prægtigen. At klæde den
Nøgne. Nu kom Konerne, som skulle klæ-
de Liget. Som man er klædt, saa er man
hædt (: hædret) sagde Tudsen, da hun
sprang af Klædebøtten. (P. Syn.) Hver
er saa hædret, som han er klædt. (P. Lølle.)
2. Beklæder, betrækker, overdrager noget med
noget andet. At klæde noget med Dæler
og Bræder. Engene klædes med Græs og
Urter. Han var værd at klæde Steile og
Hjul. At klæde Kirken med Mal. At
klæde en Stue med smukke Stillerier. At
klæde et Skib med Planke. At klæde et
Tung : omsøbe det med Kadelgarn eller
gammelt Seildug, for at det ei skal sam-
files eller gnæves.
3. Figurliken :
- a. Fylder en vis Plads, saasom : at klæde
en andens Embede (obsolet.) Han klæder
det Sted vel, han sidder paa. (Langebek.)
At klæde Brudgomms Sæde. (Vording
S. 121.)
- b. Anstaaer, lader (ikke alene om Klædemon,
men ogsaa om udsortes Handlinger.)
Sort klæder ham godt. Den Dragt klæ-
der ham slet ikke. Alting klæder de
Smukke. Den Motaliseren klæder ham
ikke.
4. Med Præpositioner :
- a. Klæder af. See Afklæder.
- b. Klæder i (med object. accus.) ifører.
Hun klædte Datteren i Silke. Han klædte
sig i Purpur og kostelige Linklæder. Luc.
16, 19.
- c. Klæder om : eller forandrer Dragt; sa-
ger andre Klæder paa. Pigen klædte
Barnet om. Han klædte sig om for han
gik tilhørd.
- d. Klæder op : forsyner med Klæder. De
klædte ham op fra Top til Taa.
- e. Klæder over : beklæder; betrækker med
Noget. At klæde en Stol over med Læ-
red, med Læder.

- f. Klæder paa (paa staaer her adverb.);
ifører Klæder i Almindelighed. Jeg kan
ikke gaae ud, førend jeg bliver klædt paa.
At klæde sig paa.
- g. Klæder ud; tager en fremmed Dragt paa,
eller ifører en anden Dragt end den sæd-
vanlige. At klæde sig ud i Gruentimmer-
klæder. Han blev klædt ud som en
Tork.
- h. Klæder under. Underfører; sætter no-
get under Andet. (Roth og Langebek.)
- Klædes, Genitiv af Nominativ, Klæde,
bruges i Sammensættelser om det, der er
giort af Klæde. (See Klæde No. 1.)
For Ex. Klædesbuxer, Klædesstrække,
Klædeskjole, Klædesvest. Men urigtigen
skrives ifølge denne Analogie Klædesmon, da
dette Ord bemærker, ligesom Klædemon, et
hvert Klædningsstykke.

Klædning (en) n. l. plur. Klædninger.

1. Det, som behøves til at klæde en Person
med; en Klædedragt: Paaklædning.
2. En enkelt Dragt; et enkelt Sæt Klæder.
Jeg har faaet mig en heel ny Klædning
: Kjol, Vest og Beentklæder.
3. Det, som noget er styrket eller beklædt
med; Beklædning, saasom: Beklædnin-
gen ved Riisen af et Skib. Den yderste
Klædning eller Forhudning af et Skib;
Klædningen indenbords og udenbords paa
et Skib.

Klædningsanslag (et) n. l. Draperie, Dra-
periemaaed. Phidias's Klædningsanslag
var simplere og ædlere, end hans Forgæn-
gers.

Klædningsstykke (et) n. l. Et enkelt Stykke,
som udgør en Deel af en Klædning.

Klæf (et) n. l. (obsolet.) Det, som er meget
paahængende, som idelig hænger ved. Det
er ret et Klæf (om et klæret Barn.)
(Roth.)

Klæge eller Klæge (en) n. l. See Klæg.

Klæge, adj. See Klæg.

Klækker, v. imperson. imperf. klækkede,
supin. klækket (Svec. kläcka, German.

Kleden, Sax. *Klicken*.] Forslaaer; er nok; skræker til. Dette kan kun klække lidt. Det klækker intet mere i ham, end et Blaabær. (Moth.) Det klækker intet. (Vording S. 50. Eoldings Etymol. lat. col. 1217.)

Klækker, v. a. et n. imperf. klækkede, sup. klækket [Isl. *klekka*, Svec. *kläcka*]; maa, see det samme, som klukker.

1. Bruges egentligen med præpos. ud om Høns og andre Fugle, der udruge deres Æg.

2. Med præpos. op; opføde, opfostre. At klække en Kylling, et Lam op. Jeg har klækket dig op i mit Høns fra din Barn-dom. (Holberg Pernilles korte Grønsand 1 ste Act. 7de Scene 35te Repl.) Det er bedre at klække Ørneunger op, end Øgleunger. (Moth.)

3. Med præpos. for; drager Omsorg, tieler for. At gaae og klække for En. Ved Overtalelse formaane ham til at spise og tage sin Sundhed i Agt. (Moth.)

Klækkerid (en) n. f. [af Klækker og Tid.] Den Tid, da Fugle drage til Rede og ligge paa Æg.

Klækkelig, adj. som kan forslaae; tilstrække lig. En klækkelig Hielp; en klækkelig Pengesum.

Klækskab (et) n. f. [Isl. *Klækiskapr*.] Besmittelse med nogen slem Sierning. (Moth.)

Klænge n. f. Ufrud i Ugeren, *Galium aparine*. (Hallager.)

Klænger, v. n. Klæbrer, hænger sig ved, klynger sig fast til; item spotter. (Hallager.) Deraf:

a. Klængeklæft : en Spotter.

b. Klængenavn : Øgenavn. (Hallager.)

Klæpaal (en) n. f. Kalder et Slægt Kal i Himmelforden. (Schade.)

Klæppe (et) n. f. Et Slægt Huggerebskab. [Morsk.] (Landh. Selst. Skr. 3 D. S. 362, 376.)

Klæptræ (et) n. f. Paa Morsk; de to Styk-

ker Træ, som anbringes i Hovedlaget af Hovedernes Tøger. (Schade.)

Klæve, eller Klev og Kløve. See under Kløve.

Klæver, v. n. og a. See Klæber.

Klassen (en) n. f. [af klaffer.] Sierningen at klasse.

Klaffer, v. a. imperf. klaffede, sup. klaffet, [Svec. *klaffa*, C. Brit. *clappian*, garrere, German. *klaffen*, pludre, sladre; klaffen, at blæse, gise; maaſkee af C. Brit. *Clef*, vox beslagter med det tydske *Gleffe*, og det svenske *Glåfs*, Hundegisen og *glåffa*, at gise.]

1. Siger igjen, hvad man skulde tie med; sladder. At klasse noget ud.

2. Bagtaler, bagvækker (den almindeligste Betydning i gamle Skrifter.) "Lader Verden Eder kun klasse." (Ringo S. 260.) At klasse gjør ugunst.

Klaffer (en) n. f. [af verbo klaffer.]

1. En, som intet kan fortie. (Moth.)

2. En Bagvækker. Hvad slutter jeg om Hunden, mig Hæ, men Klafferens Stam! siges, naar man klædes af gemene Kolf. (Moth.) "Saa mange da ere de Klaffere til, som mig monne lykkes forunde (misunde)." (A. S. Bedels Tragica S. 36.) Klaffere og Ridderrød, fører mængen i stor Rød; et Ordspøg om En, som afslidigen befores. (Moth.)

Klaffer (et) n. f. [af verbo klaffer.] Det samme som Klafferer eller Klafning: Bagtalelse, Bagvækkelse; det Onde man taler paa en andens Bag. Deraf Sammensætninger:

a. Klafferaag (et) n. f. Den Plage Klaffer paafører den Bagtalede. "Om al Verden mig vil hade, spænde mig i Klafferaag." (Ringo S. 445.)

b. Klafferdigt (et) n. f. Et Standskrift. (Moth.)

c. Klaffertand (en) n. f. Bruges figurlig om den, som har en hvas Tunge, og som fortægger andres gode Navn og Rygte.

- d. **Klaffertunge** (en) n. f. Det samme som Klaffertand.
- Klafferi** (et) n. f. [af Klaffer] plur. Klaffier. Dagta'else, Eftertale.
- Klafferst**, adj. [af Klaffer], som gjerne klaffer; som hører til Klafferi. En Klafferst Tunge, Mund.
- Klafferste** (en) n. f. [af nomen. Klaffer.]
- En Sladdertaste. (Roth.)
 - En Dagta'ste.
- Klaffersøster** (en) n. f. [af Klaffer og Søster] Det samme som Sladdersøster.
- Klafning** (en) n. f. [af Klaffer.] Gierningen at klaffe.
- Klag** } See Klagge.
Klage }
- Klag**, adj. [Bornholmsk, beslegtet med Klagge og Klag.] Et hsielig. (Skovgaard's Bornholms Vestr.)
- Klage** (en) n. f. [tydsk Klage, og hos Ottfried Klaga, Sax. et Belg. *Klagt*; hos Ulphilas *Klahai* ploratus infantum; græc. *κλαγγειν* clamare.]
- Udtryk, hvorved man giver sin Rød, sin Sorg eller sine Lidelser tilkiende; Jamren. De fattiges Klage. Klage over en Dens Død. Der er stor Jammer og Klage i huset. Det er just min Klage. Deraf Beeklage.
 - Besværing, Beskyldning, Paanke saavel mundtelig som skriftlig. Der er kommen Klage over ham. Lad mig ikke høre nogen Klage over dig. At føre Klage imod En. At give Guds Klage over En, siges om en hæftig Beklagelse over Nogen. Jeg har ikke faaet min Klage reenskreven. Han opsatte Klagen for Vonderne. En falsk, ubillig, usandsfærdig Klage. Deraf Anklage.
 - I Sammensætning:
 - Klagebrev** (et) n. f. Et Brev, hvori man beklager sig. (Ovid's Klagebreve, overs. af Falster.)
 - Klagedigt** (et) n. f. Et Digt, hvori man beklager sig; en Sørgefang, Elegie.

- Klageluld**, adj. fuld af Beklagelser. En klageluld Tale.
- Klagehuus** (et) n. f. Et Huus, hvor der er Sorg og Klage; et Sorgihuus. (Langebek.)
- Klagekone**. See Klageqvinde.
- Klagelyd** (en) n. f. En Lyd fra En, som jamrer og beklager sig. Jeg hørte en Klagelyd.
- Klageløs**, adj. [Anglosax. *clagles*, German. *Klaglos*.] Som er uden Klage, som har intet at klage over. (Langebek.) At stille En klageløs.
- Klagemaal** (et) n. f. Det samme som Klage, helst i den anden Bemærkelse. Et skriftligt Klagemaal. At føre Klagemaal over En. Pluralis er usædvanlig. "hvad Sandhed der er i de stærke Klagemaale over vort Sprog." (Guldberg i Fortalen til Plinii Løvt.)
- Klageqvinde** (en) n. f. Qvinde, som i ældre Tider leiedes til at græde og klage over de Døde.
- Klageremse** (en) n. f. En lang og trætende Beklagelse.
- Klagerium** (et) n. f. Klagesang, Elegie. (Langebek.)
- Klagerøst** (en) n. f. En klagende Stemme.
- Klagesang** (en) n. f. En Sørgefang, en Elegie.
- Klagekrift** (et) n. f.
 - Et Skrift, som indeholder Beklagelser over en sørgelig Tilbragelse eller detsige.
 - Et Skrift, som indeholder en Besværing eller Anke.
- Klagekrig** (et) n. f. Et Skrig, hvorved man klager sin Rød; et ynkeligt Skrig, et Jammerkrig. "Nu saarer Udes Klagekrig mit Hjerte." (Baggesens samtl. Værker i D. S. 227.)
- Klagesuk** (et) n. f. Et Suk, hvorved man klager sig; et klagende, dybt Suk, som tilkiendegiver Smerte og Sorg. (Ophlenschlagers nord. Digte S. 151.) Jeg hørte under Jorden dine Klagesuk.

17. Klagestemme (en) n. f. En Stemme, som udtrykker Klage; en klagende Stemme, Klage lyd. "Lyden af Stavets nule Sønners Klagestemmer." (Baggesens bland. Digte 1807 S. 222.)

18. Klagetale (en) n. f. Liigtale.

19. Klagetone (en) n. f. Det samme som Klage lyd.

20. Klagevers (et) n. f. Elegie.

21. Klagevis (en) n. f. Det samme som Klagesang.

Klagelig, adj. [af Klager.]

a. Som passer sig til Klager. En klagelig, sørgelig Stemme. Med klagelig Røst.

b. Uafelrig; Medlidenshed værd. Han lever i klagelige Omstændigheder. (I denne Betydning er beklagelig mere brugelig).

Klageligen } adv. [af klagelig] uafeligen.
Klagelig } "Løste de hende saa klagelig alt paa den Ganger graa." (A. S. Wedels Tragica S. 192.)

Klagen (en) n. f. [af Klager.] Sierningen at klage; der høres idelig Klagen og Klynken i det Huud.

Klager, imperf. klagede, sup. klaget (Isl. *klökva*, ingemiscere, *klaga*, accusare; Svec. *klaga*, German. *klagen*, Græce *κλαίειν*.)

I. a. Verb. neut. udtrykker ubehagelige Følelser; han jamrede og klagede den hele Nat; bruges med Præpositionerne over og for, saasom: at klage over de dyre Lider. At klage over heelt Sind: klage uden siellig Aarsag. Han klagede over Mangel paa Søgning. At klage over Eens Medfart. Bønderne klagede over deres Herremænds Haardhed. Børnene klagede for deres Forældre over Tienerens Uartighed. (I ældre Litter brugtes det i denne og i den følgende Bemærkelse med paa, istedet for over. De klagede haardt paa ham)

b. Anklager, bekløder, besvarer sig over noget for Øriggheden eller for Dommeren.

Han klagede for Kongen. Der blev klaget for Øriggheden.

c. Reciproce: Beklager sig, jamrer sig, giver sig. Barnet har klaget sig den hele Dag. Jeg hørte ham ligge og klage sig. At klage sig i sit Hoved: at klynke og jamre sig over, at det gjør ondt i Hovedet. Han klagede sig for sit Brøst: at det gjorde ondt i hans Brøst. At klage sig for Penge, for Brød. (Langebef.) At klage sig for een (som enten er død, eller lider lidet.)

II. Active: Forer Klage over noget. Jeg klagede ham min Rød: jeg klagede min Rød for ham. Jeg klager det for Jorden, for Stof og Steen. At klage Een for sin høire Haand: hæve sig selv paa Een. (Langebef.) Han klagede sit Uheld for sin Ven. Har du noget at klage? At klage Een an for Forræderi. See Anklager Ro. 1.

Klager (en) n. f. [af Klager.] En Person, som klager, helst i Ordets juridiske Betydning. Hvor der ingen Klager er, der er ingen Dommer. Han mødte for Klageren: i Klagerens Sted.

Klagge) Morst Klaf, og i Aggershunds-
Klag eller) Stift: Kraf, Isl. *klaki*, Svec.
Klagen n. f.) Klafte. 1. Dynd og Pludder paa Veien. (Moth.)

2. Frost i Jorden, som og (paa Morst) kaldes Talg eller Telle. Deraf: Jisklage eller Klagge. Klaggen er endnu i Jorden. (Langebef.) Naar Klagen er af Jorden om Foraaret. (Fleischers Havebog S. 94.)

Klagget, adj. [af Klag.] Dyndet, sølet, sumpagtig. En klagget Wei. (Langebef.)

Klaser, v. n. imperf. klafede, sup. klafet. Fryser paa Marken, bliver til Jis. (Morst.) Klaf (en) n. f. plur. Klafte (Germ. *Klief*; maaskee beslægtet med det danske Klif, Plaf, tyds. *Klaff*.)

1. En Draabe, som falder fra et flydende Legeme, og forarsager en Plet paa noget; item den Plet, som forarsages ved sig en

Draabe. Der kom en stor Klaf paa Papiret. En Blakklaf er ikke god at faae taget af.

2. Det øverste paa et Tag inden til. Det fadder i Klaffen. (Noth.)

3. Figurligen: Smitte paa Eens ærlige Ravn og Rygte. "Saa sætter han det en nærlig stem Enak og Klaf paa. (Helsvaders Morfus diaboli S. 59)

4. En Klat, et Stykke. En Klaf Smør. (Noth.)

5. Første Udkast til noget Skrevet. At vise Een Klaffen. Han saae min første Klaf. Jeg kreb det først paa Klaf.

6. I Sammensætning:

a. Klafbog eller Klaftebog (en) n. f. Det samme som Kladdetog eller en Bog, hvortil først for det løse antegnes, hvad dagligen foreskalder (især i Handel), som siden reenskrives.

b. Klafpapiir (et) n. f.

1. Det Papir, som det første Udkast gøres paa, eller som man prøver Penne paa.

2. Graat Papiir, som trækker Blakklafte til sig.

c. Klakrov (Skieldsbord) bruges om den, der gjør stident alt det, han rører ved. (Noth.)

d. Klakfeddel (en) n. f. Det samme som Klafpapiir.

e. Klakvorren, adj. og adv. Det, som er besudlet og ilde tilspyt med Klafte; en Klakvorren Skrift. Han skriver saa Klakvorren.

Klaf (en) n. f. (maaskee samme Ord, som Klag eller Klagge), kaldes i Jylland sum-pige, lave Steder i Marskegnene, hvor ingen Knebel eller Marskegræs groe. Klaf-ten er ikke god i Ar 3: har ikke godt Græs. (Ribe, Stift.)

Klaf (en) n. f. Et lidet Leerkrus eller en Leerpotte at drikke af [Jydsk.] (Langebek.)

Klafte (en) n. f. (maaskee samme Ord, som Klagge og Klaf.) Et Fiskested i Havet; Weed. (Naturhist. Gelf. Skrifter 5 B. 1 S. 80.)

Klaffen (en) n. f. uden plur. [af Klakker.] Sierningen at klafte.

Klakker, v. a. og n. imperf. klaktede, sup. klakket [af Klaf, Germ. Kletten.

1. v. a. Kommer Klafte paa. Han har klakket hele Papiret over. Han klakker det i hinanden.

2. v. n. Giver Klafte fra sig. Denne Pen klakker, saa jeg ikke kan skrive med den. Deraf: klakker bort, sætter til, forsvinder. (Noth.)

Klakker (en) n. f. Den, som sætter sit Gode unyttig til. (Noth.)

Klakker, v. a. (Noth) knuser Kobberne paa Kreaturerne isedet for at giibe dem.

Klakkeri (et) n. f. [af Klakker] plur. Klakkerier. Slet Skrift, slet Haand.

Klakning (en) n. f. Det samme som Klaffen.

Klam, adj. Svec. kram, Isl. kramr, Anglosl. clams, et Haand; Angl. clammy, sei, klædende; Germ. klam.

1. Som har en ringe Grad af Fugtighed hos sig; for Ex. fugtigt Meel eller Linned. Dette Linned er ganske klamt. Klæderne blive kram klamme, naar de komme i Varmen. (Saa klæbe de frodne Klamme Læder til Baldurs Mund. (Ohlenschlag-nard. D. S. 193.)

2. Som formedelst sin liden Fugtighed let lader sig sammentrekke. Sneen er klam.

Klamei (en) n. f. [til Skibb.] Et Redskab til at indbringe Værket i Maadberne.

Klameier, v. a. imperf. klameiede, supin. klameiet; tætt; kalfatrer et Skib.

Klameislag (et) n. f. En Kalle, hvormed man driver paa Klameien.

Klamhed (en) n. f. [af Klam.] Beskaffenheden at være klam.

Klammer, v. a. og n. [af Klam] German. klammern, Ant. klammen. (See klammrer.)

1. Kniber sammen, trykker sammen. (Noth.)

2. Hænger tæt sammen. Sneen klammer.

Klammer (en) n. f. (Germ. klammer, Svec. klammel eller krammel, Polon.

Klamra, Anglosax. *Clam*, vinculum; Belg. *Klamme*, *Klampe*. See *Klampe*.
Et Redskab, sædvanligen af Jern med Hager i Enderne, til at holde noget sammen med; i Særdeleshed:

1. Hos Guldsmede: en liden Tang eller Klemme af Staaltraad, som holder Esløvet tilfammen, naar det skal loddes. (Langebet.)
2. Hos Bogtrykkerne: Hager, som fastholder Bogskaverne; item frumme og indbøiede Streger, hvormed nogle Ord i den trykte Skrift indklamres. See d. Ord.
3. Til Skibs- og Jernstænger, som enten frummes eller bøies i en ret Vinkel, og bruges til at holde Planter eller andet sammen.

Klammer (en) n. f. (beslægtet med *Klam*)

1. Stoi og Larm af mange, som raabe i hinandens Mund. Hvad er det for en Klammer?
2. Riv og Trætte; at ligge i Riv og Klammer. Ingen skal dem gjøre nogen Klammer, 2 Macc. II, 31.
3. En Trækløkke, som hænges paa Kær. (Moth.)
4. I Sammensætning:
 - a. Klammeragtig, adj. Den, som er tilbøielig til Trætte; kibagtig, trættelig. (Moth.)
 - b. Klammerbroder (en) n. f. Den, som gierne opper Klammeri.
 - c. Klammerbøtte (en) n. f. Det samme, som Klammerbroder.
 - d. Klammerhoved (et) n. f. Det samme.
 - e. Klammerhøger (en) n. f. Det samme, som Klammerbroder. "Mars ødel af Gemyt, dog ret en Klammerhøger." (Arboes Hexam. S. 161.)
 - f. Klammerdyrren, adj. Det samme, som Klammeragtig. (Cold. Etymol. ved O. litigiosus.)

Klammeri (et) n. f. plur. *Klammerier*. Riv, Trætte, Mundhuggen. At komme i Klammeri; at ligge i Klammeri med Een.

Klammerst, adj. tilbøielig til Klammeri. (Langebet.)

Klammerurt (en) n. f.

1. Ravn, som tillægges Planten *Campylopus*, *Galium uliginosum*, og dirløst *Wellsøbe*, *Galium verum*. Linn.
2. Et Ravn, som de skandinaviske Bønder give Tobakken. (Sim. Paulli de abusu Tab. pag. 5.)

Klamp eller **Klampe** (en) n. f. plur. *Klamper*, German. *Klampe*; beslægtet med *Krampe* og *Klammer*.)

1. Et Stykke af noget. Isen tages op i store Klamper. (Langebet.) En Klampe Brød. (Moth.)
2. De Træer, som bindes under Skoenes for Fodangler. (Moth.)
3. Beslaget under Træsko (paa Kølster.)
4. Et Stykke Træ, som Krøblinger have i Hænderne, at hjælpe sig frem med, naar de have mistet Fødderne.
5. De Stykker Træ i en Vogn, som stude for og bag til paa Vognbunden eller Vognbræderne (hos Hjulmænd.)
6. Til Skibs: Smaatra af forskellig Stikelse, der deels tiener de større til Underlag, og deels til derom at vinde og fastgøre det løbende Tongværk. Deraf ere adskillige Slags, saasom Krydsklamper, Nareklamper, Mast-, Bedings-, Rost- o. s. v. Klamper.
7. En Træstole eller Klods, som heftes paa Hestes, Hundes og andre Kreaturers, og saa paa Gæffenes Fødder, at de ei skulle løbe eller styde bort. (Ribe, Stift.)
8. (Rorst.)
 - a. En Klump eller Knop paa Kreaturers Horn.
 - b. Figurligen: en Klods, en Træklods, et klodset Menneske.

Klamp (en) n. f. [af verb. *Klamper*.] En gammel ubrugbar Hest. (Moth.)

Klampehone (en) n. f. En Kone, som gaar med Klamper, en Krøbling.

Klampemand (en) n. f. En Mand, som gaar med Klamper, en Krøbling.

Klamper, v. n. imperf. klampede, sup. klampet [af Klampe.]

1. Trampler og triner haardt til, ligesom man havde Klamper paa Fodderne.
2. I Jylland bruges det temmelig almindelig, ligesom Krapper om Sne, der i Tæppe hænger fast ved Fodderne.

Klampning (en) n. f. [af Klamper.]

1. Sierningen at klampe en Hest. Man har forglemt Klampningen.
2. Det at være klampet. Klampningen forårsager ofte Ringsfod og Overbeen. Wiiborg Hestens Benævnelser S. 87. "Koret har en forholdsvis større Klampning eller Bredde." (Videnf. Selsk. Skr. 1800. S. 279.)

Klamren (en) n. f. [af Klamrer.] Sierningen at klamre og Tilstanden at klamres.

Klamrer, v. n. og a. imperf. klamrede, sup. klamret.

1. v. n. Gier Larm og Bulder; giver en knæbrende Lyd. At klamre med Tænderne, med Fodderne, med Døren. (Langebek.) "Lemmene paa Bihyppen maae med Kroge heftes fast, at de ikke skal klamre." (Gleisner om Diab. S. 683.)
2. v. a. Oprører Drifkebare, at de blive tykke og uklare. At klamre Wiin, Øl.

Klamrer, v. a. imperf. klamrede, sup. klamret [af Klammer.]

1. Gier noget fast og sammenhængende med hinanden.
2. v. recipr. Klamrer sig, griber tæt om noget med Hænder og Fødder, holder sig vel fast. De fremstrække den ene Haand mod os, og klamre sig ved Livet med den anden. (Ewald 3 D. S. 165.)

Klamres, v. neutro pass. imperf. klamredes, sup. klamrets [af Klammer, Riv.] Rives, trættes, mundhugges. De klamres tidlig og sildig, og det om ingen Ting.

Klamret, adj. [norsk.] Om Veien, naar den er stenet.

Kland, n. f.

1. Orm i Rug, som er Larven af Curculio

granarius; hos Wäster Månder. (Woth og Langebek.)

2. Insektet Dermestes lardarius hos Wäster. See Klaner.

Klander (en) n. f. [Isl. *klandr*, Gall. *esclandre*, Svec. *kland*, *klander*, *cenfura*, Angl. *slander*.]

1. Skade og Fortrød. (Woth.)
2. Dagbasse, Kasser. "Synb, Klander regierer." (Thomasons Psalmebog S. 144.)

Klandrer, v. n. imperf. klandrede, supin. klandret; Isl. *klandra*.

1. Skader. 2. Dagbasser.

Klandres, v. neutropassiv. imperf. klandredes, supin. klandrets. Trættes, klædes. (Woth.)

Klaner, n. f. Det samme som Kland. (Bads Dyrehist. II. 185.)

Klang (en) n. f. [af Ryere bruges plur. Klange.] Germ. et Svec. *Klang*, Lat. *clangor*; en tonende Lyd af nogen Vægt, hest, hest, som er behagelig. En grov, stærk, dump, liggig Klang. Den Kloffe har en god Klang. Vasners Klang, Fløiteklang; at blive begravet uden Sang og Klang. Ei sødere Mælk og Klang kan lunde høre. (P. Paars I B. S. 111.) Hvad er Navnets Klang i Nutids Snak. (Baggesen i Kiimbr.) Lyd kan gaae over i Klang. Foruden Sammensætninger med Klang, der begynde med andre Ord, for Ex.: Gienklang, Esterklang, Klingklang, Misklang, Velklang, Samklang o. f. v. kunne mærkes følgende:

Klangfigur (en) n. f. En Figur, som dannes sig paa en tynd Plade, bestrøet med let bevægelige Legemer; for Ex. Sand eller Hefsemeel, og sat i Svingning ved en Bevægelse, som frembringer en Klang.

Klangfuld, adj. [af Klang og fuld] som er fuld af Klang; riig paa Toner: "den klangfulde Lyre." (Baggesen.)

Klanghul (et) n. f. Den Røst, der igiennem Klangene kommer.

Klanghuus (et) n. f. Kalbes i flere Egne i Island det Skuur eller den Bygning paa Kirkegaarden ved taarnløse Kirker, hvort Klokkerne hange.

Klangløse (en) n. f. Læren om Klang, Musikk.

Klangløs, adj. [af Klang og løs.] Som er uden Klang, som ingen Lyd eller Tone giver. Dandsløs var Danden og Klangløs. (Baggesens blandede Digte 1807. S. 300.)

Klangmaaler (en) n. f. Et Redskab til at maale Lyd og Toner med.

Klangspil (et) n. f. [af Klang og Spil.] Klingende, tonende Spil, Spil paa et klingende Instrument. "Fortryllet af den Skønneds Dvad og Klangspil." (Baggesens bl. Digte 1807. S. 296.)

Klangret, v. n. imperf. Klangrede, supin. Klangret [af Klang] bruges om Orkens Sang. (Langebek.)

Klanker (en) n. f. En Knude paa et Reb. (Falkersf.)

Klaner, n. f. See Klaner.

Klant, adj. (maaskee af Klat,) liden. En liden Klant Gaard. (Moth og Langebek.)

Deraf:

Klanting (en) n. f. Den, som har kun liden Styrke. (Moth og Langebek.)

Klanter, v. n. imperf. Klantede, sup. Klantet; forslaaer, er tilfærdig. Det Klantet ikke (bruges paa Vord.)

Klap (et) n. f. plur. Klap [Germ. Klap, af Klapper, Angl. clap.]

1. Den Lyd, som fremkommer ved brøielige Legemers Sammenslødning; i Særdeleshed Hændernes. Parterret gav sit Bifald tilfiende ved gientaget Klap.

2. Aarsagen til sig en Lyd eller Slaget.

a. Sagte, smaae, venlige Slag med Haanden. Han gav ham saa mange Klap og gode Ord. Hans Beslutning stod fast, der hjalp hverken Væn eller Klap.

b. Hug, Slag, Bank. Han fik dygtig Klap. At give En Klap paa Ryggen, paa Erten.

3. I Sammensætning:

Klapstift (en) n. f.

1. Naard tør Stift, som maae bankes med, førend den kan koges. (Moth.)

2. Hug, Slag, Bank. At fortjene, faae Klapstift (i daglig Tale). Langebek.

Klaphingst (en) n. f. En Hest, som har mistet den ene Steen (equus semicastratus). Moth.

Klaphörn (et) n. f. En venerisk Byld i Laartrigen. (Moth og Langebek.)

Klapjagt (en) n. f. En Slags Jagt, hvor ved et vist Sted af en Skov eller Krat omspændes af en stor Deel Folk, hvilke med Skrig og Klap i Hænderne udjage Vildtet. Herremanden lod det hele Gods tilfige til Klapjagt. Deraf:

Klapjagtsbyffe (en) n. f. En liden Byffe, som ikke duer. Duggaarde, Rævenpuder og Klapjagtsbyffer due ikke meget. (Ordspr. Langebek.)

Klapkølle (en) n. f. Et Redskab, som bruges ved Taffelagens Forsærdigelse.

Klap eller Klappe (en) n. f. plur. Klapper, [Germ. Klappe.]

1. En Smække, der hænges for noget, for at skule eller tilbætte det. En Duxeklap, Strubeklap.

2. Et bevægeligt Redskab, som ved et andet Legems Paavirkning tilflutter en Aabning, en Ventil for Ex. paa en Pompe, Sprætte, Hierteet m. m.

3. Et Træstykke, som lades op og ned til at aabne eller lukke, for Ex. paa et Glas eller Skatol.

4. Et Gæde, en bevægelig Bank, sættet til Kirkestolene, at det kan lades op og ned. (See Forordn. af 16 May 1685 om dem, som vil leie Stolestader eller Klapper i Kirkerne.)

5. Noget, som hænges for Vinene, om Halsen, om Benet af en Tyr, en Hund eller andet uregierligt Dyr. En Klap paa Hestets ved Hestens Dine. See Klamp No. 7.

6. Et Stykke Papiir, som for Tydelighedsskyld tilføies et Landkort. (Matrikul-Ju-
struxen S. 18.)
7. Et Træstykke, som findes i en Klapp-
grime. (See d. Ord.)
8. Enhver af de forskellige udbendige Dele,
som Kapselen (en Plante-frugt) opsprin-
ger i.
9. Ethvert af de Blade, som Bageret og
Kronen hos Græsarterne bestaa af.
Deraf Sammensætninger:
- a. Klaphandsker. Handsker med Klapper
paa, saaledes, som for Ex. Vonderpiger-
ne endnu bruge.
- b. Klapholt (et) n. f. Det Træ, Bødder-
ne bruge til Bunde i Fædeværk.
- c. Klapsløber (en) n. f. Kalder tre Kaarne
Tallier, som hange i Stroppe om Top-
pen af Stængerne og bruges i Mersene;
Mersstakkel. (Løwenørn.)
- d. Klammuffel (en) n. f. En Muffel, som
ligger ovenpaa Strubelaaget. (Viborg.)
- e. Klammusling (en) n. f. Navnet til en
Slægt af de hovedløse Bloddyr med en
stør uregelmæssig og pigget Skæl, Spondy-
lus. (Wads Overs. af Cuviers Naturh.
II. S. 53.)
- f. Klammusling (en) n. f. [Germ. Klapp-
mücke.] Et Slægt grændsløse Sæl-
hunde, saakaldede af den store Hætte
eller Pandebjælke, som de have paa Ho-
vedet. Selske (Phoca cristata f. leonina
Linn). (Naturhist. Selsk. Skr. 1 B.
2 H. S. 120.)
- g. Klappgrime (en) n. f. En Grime,
som bestaaer af to Stykker Træ, hvori
Hovedstolen sidder, og som fortil forenes
ved en Ræsesnor, og bag til ved Grim-
stakket. (Efter Vedels Samlinger fjerde
Hæfte S. 99.)
- h. Klappesleie (en) n. f. Den Sleie, som
gaaer af en Klap i Kirken.
- i. Klappetøiet (et) n. f. Et Tøiet med en
Klappgrime.
- Klapning (en) n. f. Stærningen at klappe,
eller det, at noget klappes.
- Klappetøiet (en) n. f. 1. En Døst, hvorpaa vasket Tøi hænges.
2. En Døst, hvor man læser paa. (Roth.)
- Klappebro (en) n. f. Et Slægt smaae Træ-
broer, som bruges i Norge. Det ubetyde-
lige Træfang, som bruges til smaae Klapp-
broer. (Schous Udtog af Edn. 10 D.
S. 434.)
- Klappelse (en) n. f. Det samme som Klapp-
ning, Hierte Klappelse.
- Klapper, v. a. et n. imperf. Klappede, sup.
klappet [Germ. Klappen, Isl. et Svec.
klappa, Angl. clap, C. Brit. clapa, fe-
rire.]
1. Neutr. a. Giver en Lyd fra sig ved at slaae
to Legemer imod hinanden, som for Ex.
ved at slaae Hænderne sammen. Der blev
længe klappet i Comodien; man skal
klappe med sine Hænder over ham. (Job.
27, 23.) Vonderne skal ud i Morgen at
klappe. (See Klappjagt.) At klappe
med Vingerne.
- b. Banter, pletter. Hierte klapper i ham
af Angst.
2. Activ. a. Slaaer sagte og venligen. At
klappe sit Barn; at klappe Smør. Klap
Moderen vel paa Laaret, saa faaer du
Datteren. Klapper du Bonden, saa
napper han dig. (Ordsprog.) At klappe
En paa kinden; at klappe ved Laaret v.
smigre. (Langebek.) At klappe paa Syn-
de (en Juleleeg). Langebek. Klappe,
klappe Rage, hvo skal os den bage (en
Børnesang.) At klappe Sti/moders
Klappen v. at slaae.
- b. Banter sagte. "Saa klappede han selv
paa hans Dør." (Fertegnspostillen Fol. 71.)
Han klappede paa Døren med Riste. (Arel
og Walborg S. 169.)
- c. At klappe imellem Hænderne; bruges i Car-
deleshed om at klappe Tøi, hvori der er
kommet Stibelse. Deraf maaskee Tale-
maaden: det er klappet og klart v. Alting
istand. (Holbergs Henrik og Pernille 3 Act,
1 Scene.)
- d. Ugentlig; prygl og slaaer. Dan klap-

- pede ham dygtig; at saae en Klapper
Erste : at saae Eng. (Reenberg I. 78.)
3. Klappes, v. n. pass. imperf. klappedes,
sup. klappede; klapper hinanden. De
lyffes og klappes ved alle Leiligheder.
4. Med Partikler:
- a. Klapper af. 1. Banker af; at klappe
Støvet af Klæderne. 2. Slaaer, pryglar.
At klappe En. digt eller dygtig af. 3. I
Dands: tilkiendegiver ved Klap, at Dand-
sen er endt.
- b. Klapper bort : Jager bort ved Klappen.
At klappe Dyrene bort.
- c. Klapper efter.
1. Strøger og sætter efter. At klappe
efter med Skoolen, siges om en Grav.
Deraf Talemaaden om den Sierrige:
han saarer ikke nok, for man klapper
efter med Skoolen.
2. At klappe efter Røve : at anfille Klap-
jagt efter Røve.
- d. Klapper paa bruges i ældre Skrifter
i Hædet for banker paa. "Leder og I skulle
finde, klapper paa, og eder skal oplades."
(Landsens Post. Sommerd. Fol. 58.)
- e. Klapper sammen.
1. Jager Vildtet sammen paa Klapjagt.
2. Lutter til; hæfter og sætter sammen eller
til hinanden. At klappe Graven sam-
men med Skoolen. (Langebek.) Figurlig
og i daglig Tale siges: et Par Brudfolk
at klappede sammen, med Hensyn til de-
res Leifindighed i at indtræde i Egetræk.
- f. Klapper til.
1. Egentligen lutte til ved at klappe: at
klappe Graven til med Skoolen.
2. I Skibssproget: at klappe til Ankers
det samme, som at gaae til Ankers. (La-
mætern.)
- g. Klapper ud.
1. Egentligen: banker noget jævnt og
ryndt ud.
2. Uegentligen: lee ud med Klappen. Med
Føddernes Klap at bespoote og forhaane
den, som stiller sig stædt ved det, han
giver sig ud for. (Moth og Langebek.)

Klapper (en) n. f. [af Klapper v. a.] En
Person, som klapper. En af de utrætte-
ligste Klappere paa vort Parterre. (Snæd-
Lilje. V. S. 175. De brutale Klappere,
et Skuespil af Ewald.)

Klapper (en) n. f. Ravn paa Palmetræet,
Cocos nucifera Linn. Deraf:

Klappernodder : Cocosnoder eller de store
Noder, som voxer i Ost og Vestindien paa
Klapperne.

Klapper (en) n. f. Et Slags Træskaller, hvor-
med Garberne banke de udblødte Huder.
(Bergsø om Garberierne I B. S. 252.)

Klapperbyffe (en) n. f. [af Klapper og Byf-
se.] Et Stykke udhulet Hyl, hvor smaa
Drenge sætte et Stykke vaadt Papiir eller
Blaar i hver Ende, og drive det Øverste ud
med det Underste, hvilket giver et Smæk,
faldes og Hyldebyffe.

Klappernod (en) n. f. Et Slags Træ, som
voxer i Lybsland; Blærenod, Staphylea
pinnata Linn.

Klapperose (en) n. f. Det samme som Korn,
Valmue (Papaver Rhoeas Linn.)

Klapperslange (en) n. f. [af Klapper og
Slange.] Navnet paa en giftig Slange,
slægt i Amerika (Crotalus Linn.) som har
dette Navn af den klappende Lyd, som den
med Øverledene af dens Hale eller Krop
frembringer, naar den bevæger sig. (Wad.
I. 328.)

Klappersteen (en) n. f. Et Slags hult Mj-
remalm med en løs Kierne indvendigen
(Aitres). Brunnichs Mineralogie S. 242.

Klappert. (en) n. f. [af Klapper].

a. En Raugle.

b. Klapperbyffe. (Moth.)

Klappestang (en) n. f. [af Klapper og Stang.]
En fladbugget Stang, eller en Stang med
en Hæl i Enden, som bruges til at klappe
Jorden fast i Haver eller paa Agre. (Phyf.
occ. Bibl. XVI. 326.)

Klappetræ eller Klapptræ (et) n. f.

1. Et Redskab af Træ til at banke eller klap-
pe Jorden fast i Havebede. (Fleischer)

Hoved. S. 36. og Lænderhund. S. Str. 5 D. 452.)

2. Et Skomagerværktøj. (Langebek.)

3. Det samme som Mærstakkel.

Klaprer, v. n. forårsager en Lyp, som af Hamren. At klapse med Lænderne, med Vingerne. Forgæves klapper han med langsom rorte Vinger. (Forsøg i de skønne Vidensk. 12te Stk. S. 31.)

Klaprose. See Klapperose.

Klaps, n. l. coll. I daglig Tale: Hug, Prægt.

Deraf:

Klapser, v. a. prægler, banker.

Klapstang. See Klappestang.

Klapved (et) n. l. Det samme som Klap-holt.

Klar, adj. compar. Klarere, super. Klarest, [Isl. *glíðr* og *glær* af *glíð* lucere; Svec. et German. klar, C. Brit. *clær*, Angl. *clear* et *glare*, Glimer. See Klar. Gall. *clair*, Lat. *clarus*.]

1. Betegner den Bessæthed hos Lyden og Stemmen, at den er tydelig; og hos Lysen, at det er reent og stærkt; at den let lader sig fornemme og skelne fra enhver anden. En klar Stemme, en klar Røst, et klart Skin. Deraf figurlig:

a. Om hvad der er forsaaligt, begribeligt, tydeligt, aabenbare. Den Sag er klar, Han sagde sin Mening med rene og klare Ord. At gøre en Ting klar og tydelig for En; den klare Sandhed. Et klart Beviis; et klart, lyst Hoved. Han har et meget klart Foredrag. "Da skal hvert Gierning blive aabenbar; thi Dagen skal gøre det klart." (1 Cor. III. 13.) Deraf soleklar.

b. Færdig, afgjort, istand, tilendebragt. Jeg er ikke bleven gjort klar ved Toldbo-den endnu. De meente, at det var en klar Sag og Tryghed paa begge Sider. (Wedels Saxo S. 330.) "Klar fra Afademiet." (Sneedorfs Liss. II. S. 51.) Jeg tog mig, uroft, for min Regning klar at gøre. (P. Paars III B. 1 S.) Hans Skat var altid klar, naar Exequierer

(Udpanter) kom. (Hells Str. S. 176.)

At gøre klart for En: betale for ham. Nu er det klart med ham: hans Betsand er forbi, eller han er død. I Skibsfroget: at gøre Intersouget klart; at gøre Skibet klart til at vende. Klart Skib siges, naar alle Hindringer ere ryddede tilside, og alt er færdigt til at imødegå en Fiende. Da samtlige vores Død var saa som klar til Vands. (P. Paars I B. 2 Sang.)

2. Betegner den Egenkab hos Legemerne, at Lysstrålerne gaa igennem dem, nemlig:

a. Lys, giennemfægtig; klar Luft, klar Him-mel. Nu er det den klare Dag. Klare Perler. En klar Kilde; klare Dine: Som Himlen selv, naar den er klar. 2 Mos. Bog 24, 10. Saa klar som Glas. Vin-duerne ere ikke ret klare. Klar Vind. Klart bruges i Modsetning af plumret og tøl; deraf det uegentlige Udtryk: "Then klare Guddom;" forekommer i Maria Psalter Kol. 66. Der beder han om den Spædel klar; d. e. det spæde Barn Je-sus. (A. S. Wedels Trag. S. 254.)

b. Aaben, tynd, klar, fin: klart Net-tug. En klar og stærk Hud. (Langebek.)

3. Sammensætninger af Klar:

a. Klarbrændende, adj. partic. en klar-brændende Lue.

b. Klardunkle (det) n. abj. et l. Masse af fordeelt Lys og Skygge i Malerier (*chiaro oscuro*)

c. Klargjort, v. a.

1. Gjør klar, lyst, reent, skinnende.

2. Afgjort, bringer til Ende, gjør færdigt. At klargjøre et Skib. At klargjøre sine Regnskaber. "Forliget og den Sif-termaalshandel var klargjort." (D. S. Str. IV. S. 135.)

d. Klarflingende, adj. om det, der flin-ger klart, for Ex. en Stemme.

e. Klarlydende, adj. om det, der lyder klart, for Ex. en Klokke.

f. Klarlysende, adj. om det, der lyser klart, for Ex. en Tæppe.

- g. Klarseende, adj. partic. det samme som klarshuet.
- h. Klarflinnende, adj. om det, der flinner klart, for Ex. en Stjerne.
- i. Klarspeil (et) n. l. Den gennemsigtige Speil. *Magasin VIII. S. 140.*
- k. Klarshuet, adj. som har et klart Syn, som seer klart og tydeligt. "Du skal være ligesaa klarshuet, som din Stemme er behagelig." (Sneedorfs Tistler Tom. 2. S. 167.) Figurliken bruges det for klarvindig. "Disse Hindringer ere det, at de Klarshuede skulle vurdere." (Det. Magasin VIII. S. 140.)
- l. Klarvænge, adj. som har klare, gennemsigtige Vænge; Klarvænge Insecter (Hymenoptera.)
- m. Klarvænge, adj. som har klare Vænge. Barnet ligger ganske klarvænge i Duggen, og sover ikke saa snart.
- lar, n. l. See Klar. Guler. (Hollænderne kaldte dem.) Deres.
- klare, adj. klarvænge; ufuld. (Ibnd.)
- klaragtig, adj. noget klar, som grænses til Klarhed. Klaragtig Steen, klaragtig Veir.
- klarekiedel (et) n. l. Klarer og Kiedel. En Defilerekiedel. I Skifferfabriker: den Kiedel, hvori Sifferet klædes. Sifferet bringes fra Klarekiedelen til Kiedelkiedelen.
- klarelse (en) n. l. [af Klarer.], Sierningen at klare. See Klaring.
- klarens (en) n. l. Det samme.
- klarepung (en) n. l. [af Klarer og Pung.] En uden Pung, gjort som en Kleg, hvorigennem Noget fæd, til det bliver klart (Manica Hippocratis). *Woth.*
- klaret, v. a. et n. imperf. klarede, supin. klaret.
- v. a. gior klar og reen. At klare noget med Eggehvide, igennem graat Papiir. At klare Misb; at klare Kaffe med Hunsblod; klaret Smør 3: Smør, som er fæst ved Saltet. (I pass. bruges det un-

- derstiden intransitivt for: bliver klar; for Ex. Det klædes, naar det har staaet i nogen Tid.)
2. v. a. Defilerer; at klare Brandevins. Vi skal til at klare i Dag.
3. v. a. Skjæler Løt op efter Vassen, naar det skal opbringes til Tørring. At klare Klæder, Klæder (Bangebet); at klare Linne op, er i Jysk at udskyde oploget Linned.
4. v. a. Gior færdig, afgior, bringer til Ende. Det kan ikke klare Sagen, du maa selv tale med ham. At klare sig Regnskab; (Bangebet.)
5. Skjæler (af Skib), at klare et Løng, en Kære, saa at de strax kan bruges. Dette Skib klæpede ogsaa, og var hurtig nok til at klare Broen. Naaden klædes fra det Brandevins.
6. v. a. Betaler. At klare for sig; at klare sin Guld, sin Landhænde (Batterst). At klare Stofke; paa Gæster; at betale Bøder i Bøddelslanger. (Bødderne klædes med Sturer i en Stof af Oldermænden.)
7. v. n. Det klarer, begynder at klare, bruges impersonaliter, naar det efter en Tid og mørkt Veir begynder at blive klart.
8. I Sammensætning med Partikler, som:
- a. Klarer af.
- b. Klarer op.
1. v. a. Skjæler op efter Vassen, at klare Klæder op.
2. v. a. Til Skib: at klare op paa Dæltet 3: at gior ryddeligt; lægge hvert Løng paa sit Sted.
3. v. imperson. Bliver klar. Det begynder at klare op opad Dagen. Det klarer op allevegne. "Himmelen begynder at klare op." (Det. Magasin V. S. 209.)
9. Recipr. Klarer sig fra, gior sig fri for. "De vare nogle Dage omringede med Jis,

farend de kunde klare sig fra samme." (Wid. Selst. Skr. N. Saml. III. S. 234.)

Klærer, v. a. et n. imperf. klærede, sup. klæret. [af klær.] See dette Ord No. 4 og 5.

1. v. a. Gjør færdig, afgjør, bringer til Endeighed. At klære et Regnskab. En Stump Ducateguld klærer af hans Gæld. (Schöndorfs Skr. plag. A. 4.)

2. v. a. Betaler; jeg har klæret for os begge. Der er endnu ikke klæret paa Vertshuset.

3. v. n. Et Skib siges at klære, naar det ved et Toldsted, som det maae passere, angiver sin Ladning, og betaler den derfor paa budne Told.

4. Klærer af. See afklærer.

Klaret, n. f. (med Tonen paa sidste Stavelse) uden plur. (Krafft: Vinclairet.)

1. En bleget Brændevin.

2. En fuphet Vin; Carthagenwein; Lu. tendrauf. (Noth.)

Klarmand (et) n. f. [af klær og Mand.] Det Mand, som efter Klaringen bliver tilbage i Kieleden. (Langebek.)

Klareveir (et) n. f. [af klær og Veir.] Klart Veir, som behøves, naar man skal klare Lunklader. (Noth.)

Klarhed (en) n. f. uden pl. [af klar.] Den Betskaffenhed hos en Ting, at den er klar. Ordet bruges baade med Hensyn til Lyden, for Ex. Stemmens Klarhed; og med Hensyn til Lyset; for Ex. Speilets, Diets Klarhed. "Og Herrens Klarhed skinne over dem." Luc. II. 9. "Soleus Klarhed er en anden, og Maanens Klarhed en anden, og en Stjerne overgaaer den anden i Klarhed." 1 Cor. XV. 41. Vinens, Diets Klarhed. I Forhold til Skin og Glans mener Sporon i eensidige danske Ord, at Klarhed bestaaer deri, at Tingen ved den lader sig see i sin fulde Form. Figurligen Tydelighed eller Egenkaben hos en Sag, at den letteligen forstaars, afslæses fra andre, og ingen Tvivl underka-

set. Hans Bevisers Klarhed overt dem omsider. Klarhed i et Begreb.

Klaring, n. f. [af klær, plur. klarin] Det samme som Klærlse, Klaren; i devinets Klaring. At gjøre Klaring noget, bemærker paa Mordet: at gi Sog færdig.

Klarlig, adj. [af klar] tydelig. Af at er klarligt, at o. f. o.

Klarligen, adverb. [af klarlig] aaben synbarligen, tydeligen. Hans Die klarligen i Sam. 14, 27. Det er klarligen laft for mig. Esai 4, 18.

Klart, adv. [af klar] stannende, lyft, bare, tydeligen. Solen, Lyset, klar. Jden brænder klart. Det klæses saa klart, som (et) so og so er.

Klas (en) n. f. En sedsalende Smigrer som gæfne vil være hos Brændst. (Hollager.)

Klas, n. f. [Isl. klas. 1) Centa. 2) i futura.]

1. Ungtunge, ubrugelige Ting. Det er andet, end Klas eller Klasteri. (W.)

2. Det samme som Klar, Bækeri. (lager.)

Klas (et) n. f. Navnet paa et Glags T som de haap paa Grønlandsfarerne a ge Spættet paa. (Viddings Mædgers S. 843.)

Klase (en) n. f. [Isl. klas; Svec. Kls]

1. En Klynge eller Samling, sær af ter, addende paa en Stil, som al der, Vær o. f. o.; bruges dog ofi egentligen om Vundruer.

2. En Klase Garn eller Siorn er et i eller Stoffe Garn, som er rendet nen. (Langebek.)

3. I Sammensætning:

Klasebaand (et) n. f. Et Fiddel (Noth.)

Klasebær (et) n. f. Et norsk Røt Kruebær, Klynge, Rubus in Linn. Fl. Dan. Tab. 134.

Klasefuld, adj. Som har Oversis af Klaser. En klasefuld Blingsot.

Klaseklertm (en) n. l. Navn paa Plante-
slægten *Oenanthe* Linn.

Klasestilk (en) n. l. Den Deel af Klase-
hjørpaa Bærrene med deres Stille Rode.

Klasing (en) n. l. Klaseklumring. (Noth.)

Klasse. See **Classe**.

Klasser, v. n. [isl. *klafa*.] See **Klas** og
Klanser. Står noget stes, taler urent;
it. stes med noget. (Dallager.)

Klat (en) n. l. plur. **Klatter**.

1. En Smule, et lidet Stykke, en liden
Samling af noget, en Klat Smør. At
komme en Klat Smør i Kaalen. En Klat
Jord. Han har solgt sin Gaard for en
Klat r. for en ringe Priis. Figurlig:
at holde en Klat af En, er at holde tem-
melig meget, en hel Deel af En (i daglig
Tale.)

2. En liden Deel Ueenlighed eller Smuds
paa noget.

3. En liden Pige. (Noth. Plattepøse Klatte.)

4. I Sammensættelser:

Klatars (en) n. l.

1. Den, som idelig begynder sig. (Noth.)
2. En ung Gelle, som har store Indbils-
ninger om sig selv. (Noth.) Ordet br-
ges kun i det laveste Sprog.

Klatfinger (en) n. l. Den som er næstsom,
og uddet af Hænderne, det han har i dem.

Klatfiste (en) n. l. Det samme som **Klat-
finger**. (Ejendomsord til et Riddesløst
Dwindelsk.)

Klatfodet, adj. som er seen til Fods, som
et kan komme afsted. (Noth.) Tørfodet,
Klobet. "En Klattesfodet Bamse." (Eder-
røns poet. Smasager S. 73.)

Klatgaard (en) n. l. En liden Gadegaard,
som et har sit fulde Hartorn. Der ligge
nogle Klatgaarde her og der.

Klatgield (en) n. l. En liden Gield, som man
her og der er skyldig.

Klathaaret, adj. Den, som har en Mar-
tette, eller uredt og sammenfiltet Haar.
Mannen er Klathaaret paa Løven.

Klatkude (en) n. l. Det samme som **Klat-
fiste**. See **Kude** (lavt Udtryk.)

Klatrød. Det samme som **Klatars**; item
den, som gior sin Gierning langsom,
eller som slipper et og tager et andet (br-
ges kun i det laveste Sprog.)

Klattebag (en) n. l. Den som kommer drat-
tende bag efter de andre. (Noth.)

Klatvild, adv. stykkvild; i smaae Portio-
ner og Afdejliger; at faae sine Penge klat-
vild ind.

Klatvorren, adj.

1. Ubehændig, som sædvanligen taber, ho-
dan har under Hænder. Han er saa
Klatvorren. See **Dratvorren**. Al-
mindeligere:

2. Den, som gior sin Gierning uden Fynd
og Stil. En Klatvorren Skræver.
Detaf:

Klatvorrenhed (en) n. l. Den Egenkab, at
være uordenlig i sin Gierning.

Klatsiet, adj. kaldes den, som har sam-
mentilskrede Diehaar.

Klatst og Klatst. See **Klatst**, **Klatst**.

Klatte (en) n. l. [af **Klat**.]

1. Det, som er indviklet og klæber sammen.
(See **Klat** No. 2.)

2. Et haanende Udtryk om en ung Pige, som
ikke bier til at udrette noget. Den Klatte!
han bilder sig noget ind.

Klatten (en) n. l. uden plur. [af **Klatte**.]

1. Gierningen at klatte; at faae sandt og
sagte. Saadan Klatten bryder Børnet sig
ikke om. Den Klatten og Klatten fordrer
Børnet.

2. Gierningen at give ud i Klattesid eller til
Klatten. Den ideltige Klatten har brage
hans Pengesager i Vorden. Klatten til
Sliffert (hos Børn.)

Klatte, v. n. et uimperf. Klattede, sup.
Klattet [af **Klat**.]

1. Ståer sagte. "Hun Klatte lidt; men
flaer ikke for Alvor. (Langebet.)

2. Gør sin Gierning stodesløs; slipper et
og tager fat paa noget andet, og gior al-
drig noget til Ende.

3. Gaar sagte. (Noth.)

4. Med bort eller hen betyder det, at gior

ad i Klatter, og ad til Klatter eller uden reel Rytte. Han har klattet alle sine Pen-ge bort. Han gaar og klatter det hen, uden at vide, hvor det bliver af.

Klatteri, n. f. plur. Klatterier.

1. Gierningen at klatter.

2. Det, som er af ingen Værdi. Hans Arbejde er kun Klatteri; det er Klatteri med hans Arbejde.

Klattet, adj. part. som klæber fast sammen, og er indviklet i hinanden; som har Klatter. Et klattet Haar. "En klattet Gole kan blive en Hest," hedder det i Ordsproget. Klattede Vine.

Klattetel (et) n. f. [som hvad der viser sig i Klatter eller Smagshob], bruges adverb. med præpos. i foran: de komme i Klattetel.

Klattering (en) n. f. [af Klatter].

1. Paa Galster: en liden ubetydelig Ræst af noget.

2. En Sildefugl, et Kreatur, som er født paa Næse. (Galsterf.) Ralder og saa Sildeflætting.

Klatter, v. n. imperf. Klattrede, sup. Klattræt [Germ. Klettern, Svec. Klettra]. Greventativ af Klavre; krydler hurtigen. At klattrer op i et Træ. Han klattrede op i Mosen. Han kan klattrer som en Kat. At klattrer op paa et Bierg.

Klattrerang, (en) n. f. [af Klatter og Stang].

1. En Stang til at klattrer paa; for Ex. i gymnastiske Øvelser.

2. En Stang, hvorpaa der er anbragt Jernpinder, for at fange Fugle. (Hovsman om Stuefugle S. 86.)

Klatn (en) n. f. En Ende Løng, en Heststump. Deraf:

Klauner sammen, det er det samme som kankler sammen. (Stongaards Børn: hokn.)

Klause (en) n. f. plur. Klausen og Klausen.

En Samling af Eid, som udgør et Stykke Garn. Klare Søster, sender jeg Dig i en

Sto ti Stier og fyrr Klausen Tråd. (Træ (Danke Dag. 6. S. S. 273.)

Klausen, v. n. imperf. Klausede, sup. Klauset.

1. Lægges Mader, langsom, som naar den vil smage.

2. Bræger i Mader, naar man ei veed, hvad man gider have. At klause i Mader. See Klausen. (Woth.)

Klausgarn (et) n. f. bisset Garn.

Klaue (en) n. f. plur. Klaver. Træ eller Jernhaand, som Gæst bindes i Baasen ved. See Klove.

Klavehaand. See Klovehaand.

Klaver (en) n. f. En Planter Rod, Snerre Melislobe. (Galeum Aparine) Flor. Dan. Tab. 495. Paa Mors: Plante: Kroum hirsutum.

Klaverende (en) n. f. [af Klaver og Rende] En Vandrende af sammenføjede Planter, som leder Vædet i et Biergærk til Vandhulet, og som er indspandt i Klaver eller Kammer.

Klavert (en) n. f. [Woth.] En Engelsk Ravn: Tornskade (Lanius excubitor Linn.)

Klavre (en) n. f. [Johf.] Ravn paa et Busketræ (Lonicera periclymenum Fl. Dan. T. 928.)

Klavren (en) n. f. Gierningen at klavre.

Klavre, v. n. imperf. klavrede, sup. klavret. (Klæget med Klo, Klyder og Klatterer.) Arbejder sig frem langs ad noget, ved at bruge Hænder og Fødder. Han løse længe og klavrede, inden han kunde komme op. Det bruges ogsaa om Insekter. De klavrede i hundredevis. De Propositioner med hvilke det oftest forbindes, er: and, ned, op, over, ud; for Ex. Klavre ind igennem Rinduet, ned af et Træ, og i Mosen, over et Stier, ud af et Hul.

Klebbet (en) n. f. plur. Klebre. De smaa Tænder, som stude fra de store Rødder (Fibrae radicum.)

Klebbert (en) n. f. plur. Klebberter.

1. En liden dum Klotte, som hænges paa

Bester, som at høre, hvor de gaae i Skoven.

2. Et Redskab, som knæbrer, naar det omvælt.

Klebrer, v. n. imperf. klebbrede, sup. klebbret, lyder som en Røflokke. (Noth.)

Klebel (en) n. f. plur. Klebler [Svec. Klöp, Belg. Klopel; beslagter med at flappe.]

1. Egentligen det samme som Knebel paa en Kofte. (Langebek.)

2. Figurligen: Kæft, kaad Mund.

Klebre, n. f. plur. Brugsborene i hvide Lillier. (Langebek.)

Klebrig, adj. [af Kleber.] See Klæbrig.

Kleffes, v. neutropals. imperf. kleffedes, sup. kleffets. At lege Rødder i Hænde (ludere par impar.) Noth.

Kleg, adj.

1. Som gjerne Kleber sammen, som indeholder en sei sammenbindende Fugtighed; f.egs især om Brød, som er deiet, ikke vel bagt, og derfor hænger ved, naar man tager derpaa. Brødet er Klegt. Kleg Møg, kaldes i Jydland saurt Møg, uden Graa. Ligeledes f.egs om leret Jord, at den er Kleg eller leerkleg (v. Nucl. lat. f. v. lutosa.)

2. Som er blød og eftergivende ved Hævelse. Mit Landtiød er Klegt. (Noth.)

Deraf Sammensætninger:

Klegbrød (et) n. f. Brød, som er deiet eller ikke vel giennembagt. (Noth.)

Klegdynd (et) n. f. Sammenhængende leret Dynd. (Noth.)

Klegjord (en) n. f. Jæd leret Jord. (Noth.)

Klegmødding (en) n. f. En Mødding, der bestaar af Klegmøg, (brugeligt paa Værde.)

Klegmøg (et) n. f. Sejt dyndet Møg.

Klegside (en) n. f. Den Side paa Græsstrø, som vender nedad mod Jorden, modsaar Græsfliden. "De sættes da med Klegfliden ned paa samme Maade, som de ere opgravede." (Phyf. oekon. Biblioth. IX. S. 18.)

Klegslim (en) n. f. En tyk slimagtig Jord-

slække; Dynd, Mosefynd. Den tykke Klegslim, som Vandet fører med sig. (Phyf. oec. Bibl.)

Klegagtig, adj. som har den Egenkab at være kleg.

Klegagtighed (en) n. f. Egenkaben at være kleg.

Kleger, v. n. imperf. klegede, sup. kleget; er sei. Brødet kleger.

Kleges, v. neutropals. imperf. klegedes, sup. klegets. At blive sei. (Noth.)

Kleget eller **Klegget** [af Kleg.] Det samme som Kleg. Kleget Jord, lutum. (Nucl. latin.) den klegede Grund udenfor Diget i Marsklandene. Kleget Brød.

Klegthed (en) n. f. Den Egenkab, at noget er klegt.

Kleg (en eller et) n. f. [Isl. kleggi, malla compacta.]

1. Den fede Jord, som udgior Marken (See Phyf. oec. Bibl. IX. 2.) "Paa disse fede Strandbredder, hvor Kleg aarlig samles alt mere og mere." Ibid. S. 4. J Bendspæsel: Leer og Muddet. Efter Noth Kalk.

2. a. Slægtnavnet paa Insecterne, som høre til Slægten Tabanus.

b. Arten deraf, som kaldes Brems Tabanus Casculus. (Möllers Prod. Zool. Dan.)

3. Planten Storcreppe, Arctium Lappa. (Rorff.)

Kleif, adj. flisl, brad. See Kleib.

Klein, adj. [Isl. klén, Svec. Klen, Germ. Klein] liden, spød, tynd, smal, spinkel. En liden Klein Karl: en Karl, som er lav og spøblemmet. Kleine Fingre. En Klein Stemma: en fin og spød; item: et kleint Mæle.

Deraf Sammensætninger:

Kleinhalfet, adj. som har en si. Hals.

Kleinsmækker, adj. som har spøde tænder.

Kleinsivet, adj. smal i Kroppen.

Kleinsmælet, adj. som har en soag Stemme.

Kleinmodig, adj. som strax er forfagt; strax lader Røbet falde: At blive klein-

modig. "Erøber de Kleinmodige." i Tøff.

5, 14. Deraf:

Kleinmodigen, adv.

Kleinmodighed, n. f. Den Egenskab hos nogen, at han er Kleinmodig.

Kleinsmed (en) n. f. [Germ. Kleinschmidt.] Det Slags Smede, som gjøre smaat og fint Smedearbejde, for Ex. Laasfmed (modfattes: Grovsmed.) Deraf:

Kleinsmedarbeid eller Kleinsmedarbeide, Kleinsmedhaandværk, Kleinsmedsvend o. f. v.

Kleintærende, adj. det samme som smaatærende. (Arrebo.)

Kleine (en) n. f. (maaskee af Kliner. See Klenit, hos Golding Kleinet.) Et Slags Bakkelse af Sukkerdei, afflaaret med et Sporejern, og bagt i Smør eller Fedt i en Paande. Deraf:

Kleinedei (en) n. f. Dei, hvoraf bages Kleiner.

Kleinejern (et) eller Kleinespore (en) n. f. Det Sporejern, som Kleinedeien dannes med.

Kleiner, v. a. (af Klein) gjør liden. Glæden kleiner Sorg. Deraf forkleiner. (Noth.)

Kleinhed (en) n. f. Den Egenskab, at noget er kleint.

Kleining (en) n. f. Forringelse eller det at være forringet. ohl. (Noth.)

Kleinlig, adj.

1. Liden, spæd, fin og af ringe Størrelse. En kleinlig Person.

2. Som er kiesen, og ei kan taale Ondt. Kleinlig og kræselig. Ef. XLVII. 1.

3. [Noth] lygelig. Deraf:

Kleinligen, adv. (Noth), om hvad der er smaat og spæd.

Kleinlighed (en) n. f. Den Egenskab at være kleinlig.

Kleint, adv. Om en fin Stemme.

Kleis eller Klos. See Klas og Klasser. En, som taler tykt og ureent eller ensfoldig, eller hvad man ikke støtter om at høre. (Hallager.) Deraf:

Kleiser, v. n. Det samme som Klassi Klausur.

Kleiv eller Klev (en) n. f. [Noth. Kleist, angustus.] En smal og v. Sti over Bierge. (Strøms Gænder 525. R. Vid. Selsk. Skr. nyeste S. 60). Denne Dal gaar over Kiever. (Top. Journal for R. XI. 6)

Klem, n. f. plur. Klem, uden Artikel. Plattypst Klemme; see Klemmer. vanligen med præpos. paa foran:

1. Tilstanden, at noget klemmer eller tæ. Døren staar paa Klem: nær tilsluttet, at den kunde klemme

2. Smerte eller Kneb i Naden; Koll har klemme Klem.

3. Tynd, Kraft og Eftertryk i et eller mundtligt Foredrag. Tynd og Den Tale havde Klem. Det har Klem med ham. Sligt Salan haver nogen Klem. (P. Paars 3 Sang.)

4. I Sammensætning:

Klemfrue eller Klemmefrue (en) Et Redskab til at klemme Ting i med; for Ex. i Skibsbjggeri, paa de Instrumenter m. m. cf. B. 6 R. Saml. III. 103. Om Klem skulde springe eller ei være fast nok i (Her tales om en Riffert.)

Klemhærte (et) n. f. See Hærte. genhed; at komme i Klemhærte.

Klemhage (en) n. f. Et Bødderredskab med Endebaandene spændes paa og bruges ogsaa i Garversproget om D Hæftning.

Klemme (en) n. f. [af verb. Klemmer Klamma, Germ. Klemme.]

1. Redskab eller Værktøj til at holde tæt sammen med; saasom en Jule Jernklemme. At sætte en Klem noget; at sætte en Nag i Klemme.

2. En Snævre, hvor en eller flere indknebne og ikke godt kan slippe u kom i Klemme, og kunde hverken

ud eller ind. At klemme i Klemme. (Langebet.)

3. Rigets Klemme kaldtes i gamle Dage Rigets første Segl med to forskellige Aarsbenmærker, af hvilke det ene gjerne var Kongens Billede, fordi det ved en Klemme eller Perse blev aftrykt i Bly, som et Hængesegl ved Kongebrevene. (See Ihre u. O. Klemme.)

4. En Sygdom hos Hesten og andre Husdyr, som viser sig med en krampartet Sammentrækning og Stivhed i Musklerne; Stivkrampe (Tetanus). See Mund-Klemme.

5. Et Redskab af tvende udhulede Stykker Træ, spidte med tørrende Nidler, som bruges ved Hestens Oildning, for at standse Blødning; for Ex. at gilde Hesten med Klemmer.

Figurligen: det, hvormed Nogen tvinges og angstes; Trængsel, Rød, Betrængelse, Følgelighed. At sætte en Klemme paa En, paa Ens Hale. At hjælpe En ud af Klemme. Den Edderfugl var haardt i Klemme. (Eovalds Biskop.)

3 Sammensætning:

Klemmebrev (er) n. l.

1. Et Kongebrev med Rigets store Segl eller Klemme; for Ex. Sielands Stifts Klemmebrev af Christian III. om de skændte Præstefalds Forbedring. (Hofmanns Fund. 1711. S. 549.)

2. En Skrivelse fra Sielsheren til den Sielshundne, for at paadrive Sielshundens Betaling (i juridiske Acter.)

3. Klemmehage (en) n. l. En kroget Tang, som store Steen tages op med. (Noth.)

Klemmelse (en) n. l. [af Klemmer.]

1. Sierningen at klemme.

2. Det at man klemmes.

3. Det samme som Beklemmelse.

Klemmen (en) n. l. Sierningen at klemme.

Klemmer, v. a. imperf. Klemmede, supin. Klemmet eller klemt. [Germ. Klemmen, Svec. Klemma.]

1. Trykker meget. Stoen klemmer; Klæderne klemmer.

2. At trykke noget imellem toende Lege-mer. Jeg klemte Fingeren imellem Døren. Han klemte Hesten tæt op til Muren.

3. Figurligen: om at plage, at klemme En til at betale, til at bestende. Naden klemmer. Jeg skal klemme ham saaledes, at han skal huske paa mig. "Gaa klemme de rige Patroner." (Baggesens Udg. Arb. 2, S. 177.)

4. 3 Sammensætning:

a. Klemmer af:

1. Ved Klemmen mister noget eller tager noget af. Jeg klemte min Regl af ved Laasen.

2. Overvinde, bringer i Knibe. Han klemte ham dygtig af, da de disputerede.

3. Afstrænger, tvinger til at sige eller give fra sig. At klemme Nogen en Bestendelse af. At klemme En Vandet af; klemme En til at græde. (Langebet.)

b. Klemmer i; lukker i. At klemme Døren i.

c. Klemmer ind, v. a.

1. Tvinger noget sammen.

2. Indelukker i snævre Grændser. See indklemmer.

d. Klemmer inde: indelukker, bringer i Knibe.

e. Klemmer paa, v. a. et n. Ved Jorigheden tager noget vare; driver paa, at noget kan gaa hurtigere. Klem paa, ellers faaer det aldrig Ende. At klemme paa En for Penge. Klem paa Ratten, imedens Hælen staaer. (Ordsprog hos Langebet.)

f. Klemmer sammen, v. a.

1. Ved Klemmen at holde sammen. At klemme Fingrene, Bogen sammen.

2. Gaaer løs paa hinanden i Slagsmaal. Nu vil de til at klemme sammen.

g. Klemme til, tager paa at klemme; lukker til ved at klemme. Klem til med Tangen. At klemme Døren til.

h. Klemmer udaf; afstønger En Tilfælde. Jeg skal nok klemme Sandheden udaf ham.

Klemmeredskab (et) n. f. [af Klemmer og Redskab.] Et Redskab, som er indrettet til at klemme med; for Ex. en Tang. (B. S. S. n. S. I. S. 125.)

Klemming (en) n. f. [af Klemmer.] Den Sierning at klemme. (Kleisch, Hasebog S. 306.)

Klemt (et) n. f. [af Klemter] plural. det samme. Den Lyd, som Kloffen giver, naar der klemtes. Jeg hørte kun eet Klemt. Det gav ikkun to Klemt.

Klemten (en) u. f. Sierningen at klemte. Klemter, v. n. imperf. Klemtede, supin. Klemtet. [Svec. klämta og klåpta, af klappa; see Klebel.] Slaaer langsomme Slag med Knebelen paa den ene indvendige Side af Kloffen, for at gjøre Larm, og forsamlé Indbyggere i en By, saavel ved Jidskaade, som i Beleiringer o. s. v. Det klemter, der maae være Jibbs; der klemtes med Stormkloffen (forskjelligt fra Rimer.)

Klenge, n. f. [Morff.] Galium aparine Linn. Fl. Dan. 495. Snerre Melklobe. (Viborg.) En Art af Melklobe, som formeestlig sin Rude klonger sig fast til andre Legemer.

Klenit, n. f. (obl.) [Svec. Klenet; maaftes af Kliner, Svec. Klena, og beslagter med Kline.] Et Slags Kage, bagt med Meis, Olie og Peber, Artologanus. (Henric Faber.)

Klenod, plur. Klenoder, eller Klenodie (et) n. f. [Svec. Klenod, Germ. Kleisnod, Bohem. Klenot, Latin. Clenodium, Græc. κλεινώδιον, af Isl. klén, liden, og audr, Gods, Eiendom]

1. En kostbar Ting, saasom Edelstene, Guld, Perler. Dyrt Klenod giør ofte lystig Paasyn (sæpius aspectum confert emblemata reffectum.) P. Lølle. RigsKlenodier; de kostbare Smykker, som bruges ved Kroningerne.

2. En Stat, en Belønning i Almindelighed.

De, som løbe paa Banen, løbe vel alle; men een faaer Klenodiet. 1 Cor. IX. 24. Jager efter Maaket, efter det Klenod, som hører til det Guds Rigs. Philip III. 14. Deres er et dyrebart Klenodie. (Korsøg i de skønne Vidensk. 3die Stk. S. 96.)

Klenodiefrin (et) n. f. Et Frin til at giemme Klenodier.

Klep, adj. [Isl. kleppr, timor] stor, stærk. (Moth.)

Klep (en) n. f. plur. Klepper.

1. En stor uartig Dreng. (Langebek.)

2. Et Slags store Aal. (Langebek.) En røget, spæget Klep.

Klepaal (en) n. f. Det samme som Klep No. 2. angvilla major.

Klephoved (et) n. f.

1. Aal med store Hoveder. (Langebek.)

2. En Uforkandig, et dumt Menneske, et Rindhoved.

Klep (en) n. f. [Morff.]

1. En Jernhage eller et Slags Hatpæn, som hugges i store Fiske, for at kunne trække dem op i Baaden. (Ström's Sandmør 1 D. S. 439.)

2. En Steen hængende i Dørskolpen; som drager Døren til. (Hallager.)

Klephovedet, adj. [af adj. Klep og Hoved.] Den, der har et stort Hoved. (Moth.)

Kleppe (en) n. f. Paa Fælter: en Bugt af Havet, som med Løst Vand gaaer ind i Landet; kaldes ogsaa et Noer.

Klepper, v. n. Stor Gist og Larm. (Moth.)

Klepper (en) n. f. eller Kleppert, plur. Kleppere, Klepper og Klepperter. [Isl. Klepp-heslr, Germ. Klepper, Belg. Klepper, Svec. Klippare.]

1. En rask, men uanseelig Hest. Han reed paa en ung Klepper. (Langebek.) De Lydskes smaae Klepper. (Vedels Saxo S. 333.) Han har fægt sig en Kleppert at ride til Himmels paa, fægtes om en gammel Mand, som gifter sig med en ung Pige. (Moth.)

2. Sigurligen: en stor vreden Knud. Der er

paa saa har bleven en lang stor Kleppert af ham.

Kleptæ (et) n. f. plur. **Kleptæer**. Det Træstykke, som bindes paa Hovedet af Dvæg og Gavl, naar de sættes i Træ. (Begrund om Agerdyrkning i Island I. S. 407.)

Kleptutte (en) n. f. See **Tutte**. [Kalkst.] Et lidet hult Træstykke, hvori Meieren har Vand, til at bløde den Steen, hvormed han hudsfer sin Læ.

Klerk (en) n. f. plur. **Klerke** og **Klerker** [af det Græske κληρικος.]

1. En geistlig Person; og, da de Geistlige i Middelalderen vare de eneste, som lagde sig efter Videnskaberne, saa betydede **Klerk**

2. En Lærd, og modsattes Lægmand (Læns.)

Klerkeri (et) n. f. [af **Klerk**.] Geistlighed, Præstestab. "Det gamle Klerkeri blev saa glad, at Staden var dennes Kæmpe." (Wedels Saxo S. 538.)

Klette. See **Klitte**.

Kleve (en) n. f. See **Kløve**. (Jfr. **Did.** S. 1 D. S. 75.)

Klever, adj. (Angl. *clever*.)

1. Levende og fyrrig.

2. Huel og træff. (Moth.)

Klever, v. n. See **Kløber**.

Klever, n. f. **Trifolium**. See **Kløver**.

Klepe (en) n. f. [Morsl.] En Orneart, Ornfalken. (*Falco Butio* Linn.)

Klid (en og et) n. f. collectiv. [Skrives og **Kle**.] (Svec. **Kli**, Germ. **Klege**.) Visse tørre Frugter; stielartede smaae Dele af frødt eller malet Korn, især Rug, Hvede og Byg, som sælbes fra Melet. At søde Hønsene og Vænderne med **Klid**. Der er kommen **Klid** i Brødet. Hvedeklid, Mandelklid. "Hvis Dyd, naar Rangen sigtes fra, findes **Klid** at være." (Falkers Rangsøge.)

Deraf Sammensætninger:

1. **Klidagtig**, adj. som ligner **Klid**, som der er **Klid** iblandet.

b. **Klidbeitse** (en) n. f. En Læd, lavet af Guurdel og Vand, hvori Garverne bringe Huderne til at skulne.

c. **Klidbrød** (et) n. f. Brød, som er baget af **Klid** eller af Meel med **Klid** iblandet.

d. **Klidfuld**, adj. Det samme som **Kliet**.

e. **Klidlav** (en) n. f. [Morsl.] Det samme som **Klidkærpe**.

f. **Klidmos** (en) n. f. Det samme som **Klidkærpe**.

g. **Klidpose** (en) n. f. En Pose, hvori **Kli** det sælbes ved Melets Sigtning.

h. **Klidkærpe** (en) n. f. [Morsl.] Planten *Lichen furfuraceus* Linn., kaldes og **Klidlav** og **Klidmos**. (Viborg.)

i. **Klidsten** (en) n. f. Et Slags Gedssteen, *Saxum ollare lamellare*. (Brännichs Mineralogie S. 110.)

k. **Klidvand** (et) n. f. Varmt Vand, som gødes over **Klid**, for at opløse de megede Dele. (Oluffens oekonom. Anmærkninger 8 B. S. 410.)

Klidet eller **Kliet**, adj. [af **Kli**] som er fuld af **Kli**. **Kliet** Brød.

Klidder (en) n. f. Ufrud, som voxer blande Boghvede. (Moth.)

Klidder: **Kladder**, n. f. Ugyldigt Læd, Læperi; noget, som intet dner; **Klidder**sladden. (Diction. Herlovianum.)

Kligter, v. n. imperf. **Kligtede**, supin. **Kligtet**. Bruges om en kalkunst Hønses Røst, naar den seer en Fugl flyve. (Moth.)

Klif (en) n. f. plur. **Klikke**, Germ. **Kleck**, Svec. **Klicka** og **Klack**; maafter beslagtes med Isl. *klaki* ignominia eller *lakti* vitium.

1. Egentligen: det samme som **Klak**, Smitte eller Plet paa noget. At sætte en **Klif** paa Papiret.

2. Figurligen: Skam, Spot, en Smitte paa eens gode Ravn og Rygte. At sætte Enen **Klif** paa, at den ikke saa let vil kunne slukke den af sig. "Det er en **Klif**, som Avind; paa ham kaster." (Helts Skrifter. S. 169.) See **beskifter**.

Kliff, et adverb. substant. En vis dumy Lyb. Dødsen slog Kliff. Deraf egentligen om et mislykket Forsøg. Den Gang slog det Kliff for ham.

Kliffen (en) n. f. [af Kliffer v. a.] Handlingen at kliffe; for Ex. med Pennen, Penselen eller Kalkstøben. Hvad er det for en Kliffen?

Kliffen (en) n. f. [af Kliffer v. n.] Det, at noget, for Ex. en Bøsse slaar Kliff. Den Kliffen slaar aldrig Ende.

Kliffer, v. a. [af Kliff, macula. Germ. Klicke, Svec. Klicke] imperf. Kliffede, sup. Kliffet.

1. Egentligen: siger ikke til; for Ex. med Pen, Pensel, Kalkstøb o. s. v. Han Kliffede hele Papiret over, ifødet for at skride derpaa. "De maae aarligen kliffe og kliffe paa deres usle Leerspytter." (Det. Magaz. S. IV. S. 345.)

2. Uegentligen: sætter En en Kliff paa. I denne Betydning bruges det mere i Sammensætningen bekliffer. See dette Ord No. 2. Deraf:

Kliffer over; at kliffe Papiret, Væggen over.

Kliffer, v. n. imperf. Kliffede, supin. Kliffet; siger om et Skjodegear, som ikke gaar af, naar Staalet slaar imod Klinkerene. Man siger ogsaa: han gaar og kliffer med Bøssen, naar En skyder, men Intet træffer.

Kliffer (en) n. f.

1. En Fuster paa Muurmester, eller Malerhaandværket. Deraf: Muurkliffer. (Langebet.)

2. En, som skriver ilde. (Moth.)

3. En Bagværter. (idem.)

Klifferi (et) n. f. plur. Klifferier. Arbejde, Skriveri eller Maleri, som intet dner.

Kliffe (en) n. f. kaldes en Matrøs af Ringagtelse, for de begede Klæder, han har paa. (Moth.)

Kliffer, v. n. See Kligter. (Moth og Langebet.)

Klimat (et) n. f. plur. **Klimater** (af x. Lat. *clima*.)

1. Endeel af Jordkloden, beliggende li to med Equator jævnløbende Kredse med Hensyn paa Lusten og Veir Jordstrøg. De hede og kolde Klima

2. Almindelighed enhver større eller Egn paa Kloden, med Hensyn til liget. Det haarde Klimat tvinger Mene til Arbejde.

3. Veirligets sædvanlige Beseffenhed vis Egn. Klimatet blev mildere, d vent bleve udryddede.

Klimmer (en) n. f. Den Lyb, som M give, naar de slaas sammen. (Deraf:

Klimrer, v. n. smaalærmer og klamre noget, som giver Lyb.

Klimp (en) n. f. plur. **Klimper** (Isl. Svec. Klump, C. Brit. clump, Klump, Saxon. Klamp, Klump, Angl. clump et lumb, spæd beslægt adj. klam og substant. Liim, og de hørende Ord.) En liden sammenhængende udmættet Masse. Især en liden: en haard Klump Jord, som ei vil bryde af Harpen, men maa slaas i Deraf Sammensætningerne:

1. Klimpagtig, adj. som er beskæl Klimper.

2. Klimpegn (en) n. f. En Egn, hvor den er klimpagtig og ujævn. "Hvilsmand vrimlende Klimpegn." gesens blandede Digte 1807. S. 71

3. Klimpesuld, adj. som er fuld af Klimpesuld Jord. (Langebet.)

4. Klimpeslaar (en) n. f. Den, som der Klimper i. (Moth.)

5. Klimpestet (et) n. f. Det, at man Klimper i sonder.

6. Klimpevalts (en) n. f. En Tran sat med cirkelrunde Knive, som ti at gienneustiare Jordklumper, sat saa den valganstet Tromle. (Oecon. An. 7 D. S. 373.)

7. **Klimpevoren**, adj. det samme som **Klimpagtig**.
8. **Klimphæst** (en) n. f. En kort, undersat Hest. (Moth.)
9. **Klimpfølle** (en) n. f. En Kasse at faae Klimper i Stykker med. (Diction. Herlov.)
- Klimpe** (en) n. f. En Kasse, som Klimper faaes i Stykker med. (Moth.)
- Klimper**, v. a. et n. imperf. **klimpede**, sup. **Klimpet** [af **Klimp**.]
1. Bænker **Klimper** (en). (Moth.)
 2. Blider til **Klimper**. Jorden **Klimper**. (Langebek.) Heraf:
- Klimper** sammen, **klæber** sammen; Jorden **klimper** sammen. (Fleischers Skovvæsens Bog S. 525.)
- Klimpestyrkning** (en) n. f. Kriksstyrkning.
- Klimpet**, adj. partic. [af **Klimp**], fuld af **Klimper**. Det samme, som **Klimpagtig** eller **Klimpevoren**; **Klimpet** Jord.
- Klimprer**, v. a. imperf. **klimprede**, supin. **Klimpret**, frembringer en sagte Klang, saasom ved at røre lynde Metalplader eller Stængelæg. "Og **klimprer** paa den gyldne Strang fra Morgen og til Aftens Ende." (Ohlenschläger.)
- Klimter**, v. a. Se **Klemte**.
- Klinebroder** (en) n. f. (Moth.) (af **Kliner** og **Broder**.) Den, som giver vel faaet Væd. (Langebek.)
- Klinedagger** (en) n. f. Af **kline** og **dagger**. See **Dajer**. Den, som gjerne vil **kline**, og som har lært dermed at bestille. (Moth.)
- Klinefolk**, n. f. collect. [af **Kliner** og **Folk**.] De **Folk** paa Landet, som **kline** Vægge.
- Klineleer**, n. f. (af **kline** og **leer**):
1. Leer, som er ællet med Halm iblandt, hvormed Vægge **klines**.
 2. I **Chemien**: en fed Blanding, der har den Egenskab, at den **klæber** godt, og bliver haard, naar den er tørret. (Eph. sans Apothekerkunst II. 34.)
- Klinele** (en) n. f. (af **Kliner**.) Gierningen at **kline**; og det, at noget **klines**.

- Klinen** (en) n. f. Gierningen at **kline**.
- Klinenød** (en) n. f. [af **Kliner** og **Nød**.] En gennemboret Nød, sat paa en beget Traad, hvormed Børn fordam plejede at lege i deres Huer til Rødden brækkedes. (Langebek.)
- Klineqvinde** (en) n. f. [af **Kliner** og **Qvinder**.] Et Fruentimmer paa Landet, som **kliner** Vægge. (Langebek.)
- Kliner**, v. a. imperf. **klinede**, sup. **Klinet**. (Svec. **kline**, Angl. **clavian**, maafee beslagtet med **liim**, Angl. **lim**, **gluten**.)
1. Blir noget fast og sætter det sammen med **Klister**, **liim** eller noget slikt, som **klæber**. At **kline** med Vex, med Leer. At **kline** et Blad Papiir i en Bog.
 2. I snævrere Forstand bruges det om at sætte og tætte Væggene med Leer. Jeg har ikke faaet alle Væggene **klinede** endnu. Væggen trænger til at **klines** paa ny. Vi ere nu især med at **kline**.
 3. Paa Morsk bruges det om at smøre, besmøre, overstrøge. (Schytte i Skand. Gelf. Skr. 3 Qvart. 1807. S. 72.)
 4. I Sammensætning med Partikler:
 - a. **Kliner** af, holder op at **kline**; blider særdis med **Klining**. Vi faae **Klinet** af til Middag.
 - b. **Kliner** efter, sukker til ved at **kline**. Vi skal endnu have det halve **Klinet** efter.
 - c. **Kliner** i hinanden, bruges om at skrive tæt og smaat; ligesom:
 - d. **Kliner** ind; sætter ind imellem ved at **kline**. At **kline** Væde ind i en Bog. Figurlig: at **kline** ind imellem Linjerne, er at skrive noget tæt ind imellem Linjerne.
 - e. **Kliner** paa; sætter ovenpaa ved at **kline**. At **kline** Papiir paa Væggen.
 - f. **Kliner** sammen:
 1. Egentlig: forbindes ved at **kline**, **klæber** Bladene sammen med Læ, med **liim**, eller andet **klæbende**.
 2. Figurlig: skriver smaat og tæt. Den **kliner** Bogstaverne alt for tæt sammen.

g. Klinet til; luffer en Klabning ved Klabning; fører noget til hinanden ved Klabning eller sligt.

Kliner (en) n. f. (af verb. Klinet.) En, som Klinet; et maae snart have Klinere.

Klinet (verb. neutro-passiv.) imperf. Klinedes, supin. Klinet. Sides om Værn i en Leeg med Rødder. See Klinenød.

Klinespaaen (en) n. f. (af Kliner og Spaaen.) En Spaaen, som bruges til at paastrykke Kliningen.

Klinet (et) n. f. (af Kliner og Bøx.) Bøx, som bruges til at stoppe i Klynner, eller tilklime noget med. (Kadus Overs. af Virg. Georg. S. 83.)

Kling (en) n. f. En liden Klang. (Moth.) Almindeligen ikke uden i Sammensætning med Klang, Klingklang og Dingdang, Ord uden Tanker.

Kling (en) n. f. (sammensætning af Klining.) [Moth] Klabbrod med Smør eller andet Svul paa. (Haffager.)

Klinge (en) n. f. [Svec. Klinga, German. Klinge, Belg. Klinge, Klinke, af Klinget No. 1.] Bladet af en Kaarde, Lee, Daggert, eller sligt spydformet Vaaben eller Rødstab. See Kaardeklinge, Sværd, Klinge, Sabelklinge. En liden, en sei, vel hærder Klinge. Den Kaarde har en god Klinge. En Uls Klinge: en bygtig Klinge. Han staar sig som en Uls Klinge, er et Ordspøg, som betynder at staa sig godt. At byde En ud for en Klinge, er at byde En ud at duellere. At komme En ind under Klingen. "Hvinden fast hør Dag man stærkt paa Klingen gif." (P. 1 B. S. 2.) At gaar En haardt paa Klingen, er: at bringe En i Forlegenhed. Han lod dem springe over Klingen: han lod dem bræbe.

Klingedigt (et) n. f. [af Klinger og Digt.]

1. Den Digteart, som kaldes Sonnet. (Moth) nu ikke brugeligt i denne Betpning.

2. Et Digt, hvort blot er taget Hensyn til Klingklang.

Klingen (en) n. f. [af Klinger.] Et at Klinge.

Klingenoder. See Klinkenoder.

Klingepung (en) n. f. [af Klinger og Pung] En Pung paa et langt Skaf, som Kirker bruges istedet for Tavle, Penge i til de fattige. (Moth.)

Klinger, v. n. imperf. Klingede, flaa Klinget [Svec. Klinga, Germ. Angl. clink, og slank, Lat. clange κλᾱγγω.

1. Egentlig siges om haarde elastiske som, naar der slaes paa dem, gi nende og klar Lyd fra sig. Malm det, Sølv, Penge, Klinge. Malm, en klingende Bialde, Et Spil, klingende Frost. Ved saad det sang og Klang i hendes Krykker. 1 B. S. 2.) Det Klinger grovt, i haelligt. Naar jeg har det, der 2: Penge, faar jeg nok det, der 3:

Figurlig: om anden Lyd, som gi gende: lyder, giver Lyd. "Ordet meget pedantisk." (Sneedorfs Tilf S. 327.) "Det Klinger og lyder i Sandhed." (Schonnings hed. Ph S. 609.)

3. Ligeledes figurlig bruges det om de Maade, hvorpaa noget optages af rende. Det Klang ikke godt i ha 2: han vil synes ilde derom. "Et Klingede et vel i Bloeds Dre." (I II Dag 3die Sang.)

Klinger, adv. [af Kling] som lyder skarpt. Den Klokke har en Kling. Hun har en Klinger Røst. Deraf Klingert, adv. om det at lyde fint: Han synger Klingert.

Klingergaas (en) n. f. [Det samme Graagaas, Anas, anser ferus (Prodromus S. 14.)

Klingertim (et) n. f. [af Klinger og Det samme som Klingedigt.]

Klingespore (en) n. f. [af Klinger re.) De Sporer med en løs Sæter som Klinge, naar man gaar.

Klingefrost, en Klingsdrosel, *turdus torquatus*. (Hallager.)

Klingler og **Klingler**, v. n. Det samme som **Klinger**; Klingslende Biedler, Klingslende Frost, haard, reen Frost. Det er i Dag en Klingslende Frost.

Klining (en) n. f. [af Kliner.]

1. Gierningen at Kline. Jeg troer neppe, at den Klining faaer Ende i Dag.

2. Det, som er Klined, og Kret, hvormed der Klined. (Oecon. Magazin I. S. 63.) Kliningen salde af igien, formedest den Bladsregn.

3. (Rorff.) Orsd med noget smert paa, f. Ex. **Smertklining** (Scandin. Gelf. Strifter 3 Quart. 1807. S. 72.) **See Kliner** No. 3 og Kling.

4. Et Slag under Dret. (E. J. Aftedols Nordte Glosebog.)

Kliningsværk (et) n. f. [af Klining og Værk] En saadan Bygningsmaade, hvori Byggene er Klinede med Leer. Kliningsværk er ikke saa stærkt, som Muurværk. En Bygning af Kliningsværk. (Begrebet om Agerdyrkningen i Norrejylland I. 645.)

Klinke (en) n. f. [Holl. *klimmer*.] Et Slags smaa haarde brandte Teglstene (som Klinge, naar man slaar paa dem). Det er gode bestandde Klinker.

Klinke (en) n. f. Et Slags smaa Fartsier. (Schons Udsog af Forordn. 4 D. S. 710.)

Klinke (en) n. f. Isl. *klínka*, pessulus, obex; Svec. *klínka*; Germ. *klínke*; Gall. *clénche*, *clínche*; Latinobarbare: *cliquetus* og *clínkers* at lukke med en Klinke.

1. a) Et lidet Stykke Jern eller Traa paa en Dør eller anden Luffelse, som falder i en Hage for at lukke.

b) Undertiden kaldes ogsaa Klingsfingeren saaledes. **See** dette Ord.

2. Et Jern hos Dævere, som sidder paa Sideskælen, og holder Hullet paa Underlæberne tilbage, naar det skal staae.

3. Glade Metalkramper, hvormed noget holdes sammen, eller sonderbrudte Ting igien forenes. Klinker paa Sierntsi, Porcellain.

4. **Luffstik**: den med Klinkeshammeren fadslagne Ende af Volten over Klinkeringen, saa at hiin ikke gaar tilbage igiennem denne.

5. Et Stykke Jord, som løber ind imellem andre Stykker, enten af anden Bonitet paa samme Mands Lod eller imellem andres Lodder.

6. **J Sammensætning:**

a. **Klinkebaand** (et) n. f. En Smør, hvormed Klinken paa en Dør bruges. De to vil drages om Klinkebaandet, siges ordspørgsvis om to Koner, som lade fremmes lig til Varsel, at de vil kappes om, hoder først skal komme ned. (Roth.)

b. **Klinkebolt** (en) n. f. Et eget Slags Bolte til Skibe, hvis ene Ende nitted over Klinkeringen.

c. **Klinkebygget**, adj. siges om smaa Skibe eller Fartsier, som ere byggede saaledes, at den ene Plank ligger med Kanten oven paa den anden, hvorefter Fartsieris Sider blive ujevne. **See** Kravebygget.

d. **Klinkebygning** (en) n. f. Det, at Klinke bygge eller det at være Klinkebygget. **See** Klinkebygget.

e. **Klinkefald** (et) n. f. En Krampe eller et Sværjern, som er slaget fast paa Døren over Klinken, hvori den gaar op og ned.

f. **Klinkefinger** (en) n. f. plur. Klinkefingre, det Redskab i et Lukke, hvormed man fra modsat Side oplofter Klinken for at lukke op.

g. **Klinkegiel** (en) n. f. Det samme som Klinkjern. **See** Ordet Giel.

h. **Klinkehaandgreb** (et) n. f. Et Haandsfang paa en Dør under Klinkefingeren, som hører til at lukke med Klinke.

i. **Klinkehage** (en) n. f. Den Hage, som er fast i Karmen, hvori Klinken falder, for at holde den lukket.

k. **Klinkehammer** (en) n. f. Et Slags Hammer, som bruges til Klining eller Klinkning ved Skibsbyggere.

1. **Klinkehul** (et) af verb. Klinker og Hul; det Hul, som gøres i Porcellain m. m. med Drilleboret, for deri at fæste Klinken.

- m. Klinksejren (et) n. f.** Et lidet bebyggeligt Jern, slædt uden til, som gaar igennem Døren under Klinken, for at lukke den op uden fra.
- n. Klinkelaas (en) n. f.** En kongsig Klink med en Laas, som oplukkes ved en Nøgle.
- o. Klinkenagle (en) n. f.** [af Klinker og Nøgle.] Et Stm. med et rundt slædt Hoved i den ene Ende, og paa hvors anden Ende gøres et Hoved med Klinkeshammeren. (Moth.)
- p. Klinkenød, Klinkenæt, Klinkenot (et) n. f.** Det lille Hoved paa Klinkenaglen, som gøres med Klinkeshammeren. (Moth.)
- q. Klinkenippe (en) n. f.** Det samme som Klinkefinger.
- r. Klinkerplade (en) n. f.** [af Klinker og Plade.] En Jernplade med et Hul, hvor igennem Klinkenaglets Ende bringes, for at vitted.
- s. Klinkering (en) n. f.** En Ring, som lægges paa Enden af en Klinkesholt, for at nisse dens Ende derpaa.
- t. Klinkeslag (et) n. f.** Et Lukke med Klinker.
- u. Klinkesøm (et) n. f.** Det samme som Klinkenagle. See dette Ord.
- v. Klinketunge (en) n. f.** Det samme som Klinkefinger. See dette Ord.
- x. Klinkerupfker (en) n. f.** Det samme.
- Klink eller Klinker (en) n. f.** En Børnsleeg, hvori Penge kastes mod en Væg; og naar den Kastendes Penge ved Tilbagefaldet kommer den andens saa nær, at der er kun et Svænd derimellem, saa har han vandet. (Moth.) Deraf:
- Klinkebret (et) n. f.**
1. Et Bret, som Drengene lege Klink paa.
 2. Et Bret, hvorpaa Drengene Klink med Skotteler. (Langebet.)
- Klinkenode (en) n. f.** Klinkenoder kaldes i gamle Synodalibus de flere lange sammenfattede Noder. (Langebet.)
- Klinken (en) n. f.** Stjernen, at Klinker.
- Klinker, v. a.** [af Klinker] imperf. Klinker. De, supin. Klinket.
- 1. Klinker et Stm., en Vost eller noe** som gaar igennem noget, i den side, at det kan blive bredt og ligesom ved, for at holde fast. At Klinker.
- 2. Sammensæter med Klinker eller flastter.** (See Ordet No. 3.) At Klinker, en Lasteren. Denne Kop er Klinkede Kartier. Deraf:
- 3. Klinker sammen.** Ved Klinken menes. Den Lasteren, som er gjerne blive Klinket sammen.
- Klinker, v. n.** [German. Klinger.]
1. Frembringer en Klang, gior Lyd get. At Klinker med Glasene; paa Bæstener for Bier, som søv.
 2. Lege med Skotteler.
 3. Spille Klink, en Børnsleeg; med Penge. See dette Ord.
- Klinkert (en) n. f.** Et Klinkerbygget.
- Klinkning (en) n. f.** Stjernen og det at noget Klinkes.
- Klint (en) n. f. plur. Klinte, Sve** Isl. klettr, see Klit; German. Græc. κλίτος, Lat. clius. Et den yderste høie Punt af et Land.
- Kante, et Bierg ved Habbred** strækker sig ud i Havet. En ste Møens Klint, Stevns Klint.
- a. Klintebred, Klintbred eller K** de (en) n. f. Bredden, den yderste mod Havet af en Klint. "So si Shoe har paa Klintebredde stod gesens nyeste bland. Digte 1808.
- b. Klintbrud (et) n. f.** Et Sted paa hvor Klintstenen brydes. (Dan III. S. 81.)
- c. Klintecrystal (en) n. f.** En hals, som indvendig er erystal samme som Karmelstein. (Mineralogi S. 52.)
- d. Klintespids (en) n. f.** Den eller Spids af en Klint.
- e. Klintsteen (en) n. f.** Sten, som paa en Klint i et Klintbrud. (Dan III. S. 81.)

1. **Klintesvale** eller **Klintsøvale** (en) n. f. det samme som **Jordsvale**. See dette Ord.

Klinter (en) n. f. [Svec. *Klint* (lychnis segetum major *Agrostemma*, *Githago*. Linn.)

1. **Klinter** paa en **Plantefægt**, *Agrostemma* Linn.

2. Et eget **Slags Ukrud** i **Kornet**; almindelig **Klinter**. (*Viborg Agrostemma Githago*. Fl. Dan. Tab. 576.) Ofte voxer **Klinter** efter **Hvedesæd**, eller der kommer en sort **Ung** efter et hødt **Veg**. **Klinter** har yndige **Blomster**, men bringer upadig **Frugt**. **Hvite** og **Klinter** er bedre, end **Intet**. (Ord-sprog.) Deraf:

Klinterar (et) n. f. Et **Ar** af det **Kadelige Ukrud**, *Spingel Eenbælg*. (*Viborg*). *Lolium temulentum*. Linn.

Klinterbrød (et) n. f. 2: **Brød**, hvori der er **Klintermeel**.

Klinterfros (et) n. f. Et **Froskorn** af almindelig **Klinter**, *Agrostemma Githago*. Linn.

Klinterfuld, adj. som der er megen **Klinter** i. En **Klinterfuld** **Uger**, **Klinterfuldt** **Korn**. (Langebæf.)

Klinterforn (et) n. f. Et **Froskorn** af **Klinter**. (Langebæf.)

Klintermeel (et) n. f. plur. det samme. Meel af **Klinter**. (*Simon Paulli Flora Dan.* S. 29. *Phyf. oecón. Bibl.* II. 105.)

Klinterfold (et) n. f. Et **Golds** med smaae **runde Huller**, hvorigiennem **Klinter** allene kan falde, og ei **Unger** eller **Kornet**.

Klinter, adj. [af **Klinter**], som er fuld af **Klinter**. **Klinter** **Aug**.

Klip (en) n. f. [Balkerst.] Det samme som **Klap**. See dette Ord.

Klip (et) n. f. [af **Klipper**.]

1. Det samme som **Klipning**; **Stæren** med en **Sag**.

2. **Norveg. Aug**, **Frøgl**. (*Hallager*.)

Klipfæl (en) n. f. [af **Klippe** og **Fisk**.]

1. **Biste** **Forskaarer**, sædvanligen **Gobliu** eller **Streg** (*Gadus morhua*), **Langer** (*Gadus moly* Linn.) og **Brosmer** (*Ga-*

dus Brosme. *Müllers Zool. Dan.*) som tørres paa de blotte **Klipper**, efterat de i **Fordelen** ere saltede. (*Serms Sundm.* 1 P. S. 272, 292, 485.)

2. **Ravn** paa en **Fiskefægt**, hvorefter der findes mange **Arter** med de **Klinter** **Karver** udi de varme **Landes Hæder**, *Chelodon*. (*Nat. Naturhist.* 1 D. S. 386.)

Klipkuller (en) n. f. [af **Klippe** og **Kuller**.] **Tor Fisk** af **Kulleren** (*Gadus aeglefinus*, *Müller*) tilberedt som **Klipfisk**. See dette Ord No. 1.

Kliplange (en) n. f. En **tor Fisk** af **Langearten** (*Gadus molva* Linn.) behandlet paa samme **Maade** som **Klipfisk**.

Klipning (en) n. f. [af **Klipper**.] **Stærningen** at **Klippe** eller det at noget **Klipped**. **Tærenes** **Klipning** varede i mange **Dage**.

Klipning (en) n. f. [af **Klippe**, *rupes*.] **Stærningen** at lægge **Fisken** paa **Klippen**, for at tørre.

Klippe (en) n. f. (Svec. *Klippa*, *Anglosax. clif*, *Angl. cliff*, *Cambrobrittan. clif*, *Græc. λέντας*.)

1. En meget stor **Steenmasse** over **Jorden** eller i **Havet**. **Klipper** og **Stær** i **Havet**. **Stær** betødte paa en **Klippe**. At **stær** op af en **steil** **Klippe**. At bygge **Nede** i **Klipperne**. Han kom lykkelig forbi **Klipperne**. **Klippers** **Stær**.

2. En **Stærnesteen** under en **Bygning**.

3. **Stærne**: en fast og tryk **Stærne**. "Du est min **Klippe** og min **Stærne**." *Psalm.* 31, 4.

4. I **Sammenfættning**:

a. **Klippeagtig**, adj. som har **Egenskab** af **Klippe**.

b. **Klippebæk** (en) n. f. En **Bæk**, som **rinde** imellem eller ned fra **Klipper**. "Ned igiennem **Fjeldet** **dansed** en **solklar** **Klippebæk**. (*Ohlensch. nord. Digte* S. 70.)

c. **Klippebælte** (et) n. f. I **Digtersproget**: en **Kreds** eller **Ring** af **Klipper**, som omgiver et **Sted**. "Indsæn — **hvis** **Brød** der i et **eensigt** **Klippebælte** **stodt**." (*Sagen, Charis* 1805. S. 48.)

- d. Klippebarn (et) n. f. Figurligen: den, som er født paa en Klippe, eller i et bjergfuldt Land. "Norges raske Klippebarn." D. Tist. 1808. I. S. 388.
- e. Klippebeen (et) n. f. I Anatomien: en Deel af Lindingebenet, kaldes og Klippehoi.
- f. Klippeblof (en) n. f. En uformelig, udannet Fjeldsteen, en Blof af Kampesteen. "Gætte vil jeg mig paa Stranden, paa den nøgne Klippeblof." Ohlenschl. nord. Digte S. 186. See Blof.
- g. Klippebrud (et) n. f.
1. Et fra en Klippe nedrevet eller nedfaldet Stykke.
 2. Massens Beskaffenhed, som en Klippe viser ved at brydes eller sønderlaars.
- h. Klippebygger (en) n. f. En, som bygger paa Klippen. (Arbejdet om Ørnen Hexam. 197.)
- i. Klippedannet, adj. som har Stikkelse af en Klippe. (Vid. Gelf. Str. ny Saml. 3 B. S. 542.)
- k. Klippeegn (en) n. f. En Fjeldegn, Klippefuld Egn. (Ohlenschlagers nord. Digte S. 108.)
- l. Klippeelv (en) n. f. En Elv, som rinder imellem Klipper.
- m. Klippefast, adj. dybt grundfæstet som en Klippe, uroffelig. Han stod klippefast i alle disse Væld. "Jeg midt i dine Følger skal klippefast bestaa." (Charis 1806. S. 142.)
- n. Klippefuld, adj. som er fuld af Klipper. Et klippefuldt Land, Hav.
- o. Klippegrebling (en) n. f. Et Dyr af Familien Gnaberne (Gnires) paa det gode Haabs Forbjerg. Hyrax. (Wad. I. 137.)
- p. Klippegrund (en) n. f. En Grund, som bestaaer af et Bjerg eller en Klippe. At bygge et Hus paa Klippegrund. Røppe kan et Gibraltar selv hvile trygt paa sin Klippegrund. (Walling over Guss. S. 31.)
- q. Klippehaard, adj. meget haard som en Steen eller Klippe. (Kan
- r. Klippehal (en) n. f. En Hal af en Klippe. "I dybe Klippehall den Herre svar." (Ohlenschlagers Digte.)
- s. Klippehierte (et) n. f. Et Hiert er saa haardt som en Klippe. "Der selv stige Følelser i Klippe" (Ohlenschl. Correggio S. 165.)
- t. Klippehoi (en) n. f. Den Deel dingebeenet, hørt Høreorganet ligg dingebeenets Klippehoi (pars petri temporum) kaldes og Klippebeen.
- u. Klippehul (et) n. f. En Abn i Klippe.
- v. Klippehvelving (en) n. f. En frembragt ved Natur eller Kunst i pe. Ingen udhugne Klippehvelv seile igiennem. (Skand. Littera Str. 1806. 2 B. S. 412.)
- x. Klippekam (en) n. f. Kafen paa en "Spørg Hannibal derom; hin valpekam blev sammensmeltet." (S poet. Smaastr. S. 55.)
- y. Klippeklæber (en) n. f. Ravnslags Staldyr. (Vid. Gelf. S. 2. S. 223.)
- z. Klippekløst (en) n. f. Kløst eller i en Klippe; Fjeldrøve, I "Glimt af den blege Maane si Klippekløst." (Ohlenschlagers Digte S. 50.) See Klipperist.
- aa. Klippekyt (en) n. f. En Strandbred, som bestaaer af (V. S. Str. ny Saml. V. S. 2
- ö. Klippeland (et) n. f. Et bjergfuldt Land; hvor mange Klipper staa
- aa. Klippeleie (et) n. f. Et Leie paa eller en Klippe.
- bb. Klippeluft (en) n. f. Den a riste Luft, som man finder høit dene, Biergluft, Fjeldluft. En Lunge med et Par Drag Kl (Ohlenschlagers nord. Digte S. 1

- c. **Klippemur** (en) n. f. En steil Klippe, der reiser sig lige i Veiret som en Mur. (Vid. Gelf. Skr. ny Saml. IV. S. 163.)
- d. **Klipperad** (en) n. f. En Rad eller Græfning af Klipper. "Da kom de til en Laage nbi den Klipperad." (Oblenschlägers nord. Digte S. 50.)
- e. **Klipperis** (et) n. f. En Grund i Havet af Klipper.
- f. **Klipperist** (en) n. f. En Rist eller Revne i en Klippe. "Han drat som Elven søker nbi en Klipperist." (Oblenschlägers nordiske Digte S. 87.)
- g. **Klippestiold** (et) n. f. Et Stiold, hugget ud af en Klippe; et Kiøpmæssigt Stiold af Sten. "De havde Klippeskiolde og Spid af Granestammer." (Oblenschl. nord. Digte S. 60.)
- h. **Klippesøn** (en) n. f. I Digtersproget, En, som er født blandt Klipper eller i et Klippeland. Figurligen: "Dig stulte Klippesøn, Dig hilses jeg o Jesu." (Sagen i Charis 1805, S. 48.)
- ii. **Klippesfæde** (en) n. f. Den øverste Rand paa en Klippe. (Langeb.) obl.
- kk. **Klippesfred** eller **Klippesfæd** (et) n. f. Fæd, naar et Stykke af en Klippe revner og falder ned.
- ll. **Klippesflot** (et) n. f.
1. Et Stot, som ligger paa en Klippe; Biergflot.
 2. I Digtersproget: Klippernes inderste Dyb og Haulinger. "Og alle Klippeslotte ham aabne deres Skat." (Oblenschlägers.)
- mm. **Klippespid** (en) n. f. Toppen af en Klippe.
- nn. **Klippespring** (et) n. f. Det Sted paa en Klippe, hvor Vandet springer ud.
- oo. **Klippestryger** (en) n. f. En Skarbaad. (Leib's Glossarium.)
- pp. **Klippetinde** (en) n. f. Den øverste Top eller Spids af en Klippe.
- qq. **Klippetop** (en) n. f. Det samme som Klippespid.

- rr. **Klippebæg** (en) n. f. plur. Klippebægge. En stor, bred Klippe, der reiser sig i Veiret, som en flad Bæg; en Fæd-bæg.
- ss. **Klippe** (en) n. f. 1. En liden Reeg, som ikke er for stærket at stære Hæftelse af til Hæftene; Havreklipper.
2. Toppen eller Rodmen paa Havren. (Langeb.)
- tt. **Klippen** (en) n. f. [af Klipper.] Stieringen at klippe.
- uu. **Klipper**, v. a. imperf. Klippede, sup. Klippet (af Klippe, rupes.) Lægger Stien paa Klipper, for at tørres.
- vv. **Klipper**, v. a. etn. [Svec. klippa, Anglosax. clypan, Isl. klippa, Angl. clipp, Scot. clepe.]
1. v. a. Egentligen: stærer med Sax. At klippe sit Haar; at klippe Faar; at klippe Byrbom; at klippe reent af; at klippe en Vægn op; at klippe Penge.
 2. Figurligen: formindsker, forringer, bedrager, besværer. At klippe Ens Indkomster 3: formindste dem. At klippe Vingerne paa En 3: at betage En sin Frihed eller Magt. Dyrene klippe Dussene. Det er klippet for ham 3: han er kommen i Forlegenhed. De klippede mig tilgavns 3: trak brød Penge fra mig. Ikke er han klippet og værre er han raget, siges om den, som er meget lidet behandlet. (Moth.)
 3. Morst: pnygler, slaar.
 4. v. n. Bevæger sig hurtigen frem og tilbage, for Ex. Øinene blinker eller klipper, bruges og om Fingrenes Bevægelse og Ørenes hos Hesten eller Hiorten. (Moth og Langeb.)
 5. Sammensætninger:
 - a. Klipper af; tager af ved at klippe. At klippe Haaret af.
 - b. Klipper bort; det samme som klipper af.
 - c. Klipper efter, klipper nok engang, især for at gjøre det første Gang giorte Snit, eller gjøre det klippede kortere.
 - d. Klipper fra; deler, adskiller noget ved

at klippe. Han klippede en Aften fra af det hele Stykke.

e. Klipper i, forklipper sig, klipper uret og hen i noget, som man ikke vilde eller fulde klippe. At klippe i Fingeren.

f. Klipper ispykker o: at klare fra hinanden.

g. Klipper ind i; for Ex. Klade, og derved fordarve det.

h. Klipper itu. 1. Det samme som at klippe ispykker.

2. Ved Klipping at fordarve. Barnet klippede sine Billeber itu.

i. Klipper løs: klipper fra hinanden det, som har været hestet sammen.

k. Klipper op. 1. Nabner ved at klippe. At klippe en Bleg op.

2. Odelægger ved at klippe. Barnet har klippet alle sine Kort op.

l. Klipper over. Skiller reent fra hinanden ved at klippe. At klippe et Baand over. Talemaaden: at klippe alle over een Kam, som egentlig er laant af Haar. Klærerkonsten, bruges uegentligen om, at behandle alle paa een og samme Maade.

m. Klipper til. 1. Passer noget til, i det man klipper. At klippe Klædet til, saa der kan blive en Kiole af.

2. Klipper, begynder at klippe. Som han stod og talde derom, klippede han til i det samme.

n. Klipper ud; danner noget ved Klipping til en eller anden Skikkelse. At klippe Papir ud i Billedet og Figurer. At klippe Silhonetter ud.

Klipper (en) n. f. [af Klipper.] Den, som klipper.

Klipper og Klippert (en) n. f. See Klippert.

Klippestue (en) n. f. [af Klipper og Stue.] En Badstuebod. (Dictiog. Herlov.)

Klippetid (en) n. f. [af Klipper og Tid.] Den Tid, da Haarene klippes, Tiden til Haareklipping. Det er endnu ikke den rette Klippetid. (Phys. oecom. Bibl. VI. S. 54.)

Klippig, adj. [af Klippe] Fuld af et klippigt Land. Den fedeeste Mull altid paa Biergs og klippige Steder. (Søndmør i D. S. 42.)

Klipping (en) n. f. 1. Den flette som afklippes, fordi den sidder fast saa løst, som den gode. (Syds Di Regist. til anden Deel.)

2. Et tørret Skind af et Lam, slagte St. Hansdag med Ulden paa (modsaaling.)

Klipping (en) n. f. plur. Klippin verbo Klipper, Svec. Klipping] e Mant, dannet ved Klipping, og d forringet Vardi. At lade slaae Klipping Deraf:

Klippingsmont (en) n. f. Det sam Klipping.

Klippingskind (et) n. f. Et Skind endnu har sin Uld, som ei er (Noth.)

Klippingsuld (en) n. f. Uld, som ei af tørrede Skind.

Klipuld (en) n. f. [af Klipper o Uld, som klippes med Sax, i i ning mod den; som afrides.]

Klir (et) n. f. Det samme som i "Klirret af Sværdene." (Ewald.)

Klirren (en) n. f. [af Klirrer.] Den s høres, naar noget klirrer; en klirre Sværdeklirren.

Klirrer, v. n. imperf. Klirrede, sup. Giver en vis halv klingende, halv de Lyd fra sig, hvilken Ordet est saasom: naar Glas sønderlaaes, el slaaer en Laarde imod en anden. I de Sporer. "Naar Sablen klirrer det hoier." (Baggesens Ungdomsai S. 128.)

Klisteer (et) n. f. See Klysteer.

Klister (et) n. f. [Svec. Klistet, Kleystr, German. Kleister; ma det latinske *glus*, *gluten*, Græc. γ 1. En klæbrig og papartet Materie Legemets Sammensættelse.

2. I Særdeleshed en tynd Pap af St

Dand, som Bogbinderne især bruge at klippe med. Klisteret er for-tyndt, for tykt.

Deraf Sammensætningerne:

Klisteraal (en) n. l. Et Slags Infusions-dyr, som findes i Klister. (Vibrio glutinis. Wad. II. pag. 346.)

Klisteragtig, adj. som ligner Klister, sei og slimagtig, klæg.

Klisterbørste (en) n. l. En Børste, som bruges til Klisterets Paaklæning.

Klisterhorn (et) n. l. kaldes hos Stomagerne et Orehorn, som de have Klister i.

Klisterpind (en) n. l. En Træspatel, hvorved Stomagerne tage Klisteret ud af Klisterhornet.

Klisterpotte (en) n. l. En Potte til at have Klister i.

Klistersteen (en) n. l. En Steen, som Stomagerne bruge til at udjævne det paaklæmede Læder.

Klisterer, v. a. og n. imperf. Klistrede, sup. Klistret [af Klister, Svec. Klistra.] Sammenføier med Klister: at Klistre Betræf paa Baggene. Han er isærd med at Klistre.

Deraf i Sammensætning:

a. Klister ind:

1. Egentligen: sner ind imellem med Klister. At Klistre Blade ind i en Bog.

2. Uegentligen: skriver noget ind imellem det, som før var færdet. (Moth.)

b. Klister paa; sætter med Klister noget paa andet. At Klistre Tælen paa en Bog.

c. Klister sammen. Act. med Klister at føie sammen. At Klistre Pap sammen. Neut. at noget hænger sammen, som det var klistret. Barnets Die klistrede sammen om Morgenens.

l. Klister til; tilstikker en Kåbning ved Klisteren.

klisteren (en) n. l. Stieringen at klistre.

klistring (en) n. l. Stieringen at klistre; item: det, at noget klistres. Den Klistring faaer ikke Ende i Dag. Klistringen er allerede gaaet løs.

klit, adj. obl. den, som ei er for og fast, og ikke duer til Arbeid. Deraf:

Klite (en) n. l. En liden Pige, som ei er god for nogen stor Sierning. (Moth.)

Klitebøren, adj. som har ingen Art. (Moth.)

Kliteri (et) n. l. Et slet Arbeide, som er af ingen Art eller Styrke. (Moth.)

Klit, Klitte (en) n. l. plur. Klitter [Morsk Klette, Isl. klett, Svec. Klett, C. Brit. klothr, collis] er beslagtet med Klint.

1. En af Gipsesand sammenblæst Banke.
2. En Strækning af sige Banke, som især findes paa den vestlige Kyst af Jylland. At boe i Klitten; at vogte Klitten, Sandklitter, Sandbierge. (Langebet.) Levende Klitter 3: de Sandbanke paa Strandbredden, som skytte sig for Vinden fra et Sted til et andet.

3. Hielerør (Diborg arundo arenaria Flor. Dan. T. 917.) En Græsart, som voxer frodigen i Gipsesandet, og plantes for at dæmpe det.

At Klit er sammensat:

Klitandordning (en) n. l. Løb, efter hvilken Sandflugterne dæmpes.

Klitarbeide (et) n. l. Arbeide ved Klitternes Fredning og Beplantning med Sandvæxter.

Klitbakke og Klitbanke (en) n. l. En Sandbanke, som er blæst sammen af løst Sand.

Klitbavn (en) n. l. Bavn, som opreises paa en Klitbanke.

Klitboer (en) n. l. Det samme som Klitbo.

Klitbo (en) n. l. En, som bygger og boer paa Klitten.

Klitbjerg (et) n. l. En stor Klitbakke, et Sandbjerg. (Phyf. oecon. Biblioth. XIII. S. 377.)

Klitbøde (en) n. l. Straf for begaaen Forseelse mod Klitanordningen.

Klitcommissær (en) n. l. Den, som efter Loven er beskikket til at have Overopsyn med Sandflugtdæmpning og det derhen hørende.

Klitdiævel (en) n. l. Skildsord til dem, som have Opsyn med Klitternes Fredning

og Plantning, fordi de sætte Forbryderne i Bøder.

Klitdistrikt (et) n. l. En vis Strækning af Klitter, som er henlagt under Vedkommendes Opsyn.

Klitdole (en) n. l. En Pæl eller Jordtue, som er sat for at vise Klittens Grænse.

Klitegn (en) n. l. En Egn, hvor Sandklitter findes. (Phyf. oecon. Biblioth. III. S. 244.) Han boer i Klitegnen.

Klitfaar (et) n. l. 3: Faar, som gaar i Klitten, og har god, reen og lind Uld. (Langebek.)

Klitfoged (en) n. l. kaldes i de Egne, hvor Thyvesand hersker, en Opsynsmand over et vist District af Strandkanten og de Anlæg, som gøres til Sandflugtens Dæmpning.

Klitforordning (en) n. l. Det samme som Klitanordning.

Klitfredning (en) n. l. Klitternes og de i samme plantede Sandvæksters Fredning imod Vold af Mennesker og Dvæg.

Klitgaard (en) n. l. En Gaard, som ligger i Klitten.

Klitghalm (en) n. l. 3: Hielmerør. See Klit No. 3.

Klitghare (en) n. l. En Hare, som opholder sig i Klitten.

Klitghund (et) n. l. plur. Klitghuse. Et Hund, som ligger imellem Klitbankerne og er sædvanligens jordløst.

Klitghør (en) n. l. Roden af Hielmerør (Arundo arenaria Lin.)

Klitghyrde (en) n. l. Den, som vogter Kreature i Klitterne.

Klitghugt (en) n. l. Den Stærkning at af hugge Sandvækster, som ere plantede i Klitterne for at dæmpe Sandflugten. (Phyf. oecon. Bibl. III. S. 409.)

Klitjagt (en) n. l. Den Jagt, som holdes især efter Ræve og Hare i Klitterne.

Klitjyde (en) n. l. Sandjyde; en Jyde, som boer i Klitegnene.

Klitlang, adv. langs med en Sandklit i de fede Egne, samt Klitlang, hvor

just den største Mangel er paa Jdebrand, sel." (Phyf. oecon. Bibl. XII. S. 306.)

Klitlinie (en) n. l. Fredningslinien, som bestemmes ved Klitdolerne.

Klitmile (en) n. l. 3: Klitbanke.

Klitmulct (en) n. l. Det samme som Klitbøde.

Klitræv (en) n. l. En Ræv, som opholder sig i Klitten.

Klitreeb (et) n. l. Ræb, snøet af Hielmerør eller Klitterag.

Klitreise (en) n. l.

1. Reise i Klitterne.
2. Befalede Vægter eller Rørsejer, Klitvæset vedkommende.

Klitlange (en) n. l. Forbrydning imellem Sandflugtbankerne, sædvanligens forårsaget af Vinden.

Klitriis (et) collect. Et Ravn man i nogle Egne af Jylland tillægger Hvideriset, (Sax fusca Lin.) der ellers i Almindelighed kaldes Graariis. (Phyf. oecon. Bibl. III. S. 262.)

Klitstrækning (en) n. l. En Strækning af Lyfllandet eller Strandbredden, hvorpaa Sandklitter findes.

Klitstud (en) n. l. En Stud, som gaar i Klitten.

Klittag eller Klittetag n. l. 1. Det samme som Hielmerør. See Klit No. 3.

2. Et Tag paa et Huus, som er tækket med Hielmerør.

Klittorv (en) n. l. Torv, som graves i Klitterne 3: Væretorv.

Klitvægter (en) n. l. Den, som paasætter den befalede Orden i Klitterne. Klitfoged.

Klitvæsen (et) n. l. Det, som vedkommer Klitternes Plantning og Fredning.

Klitværn (et) n. l. Et Værn, som opføres for at standse Sandflugten.

Klitvæxt (en) n. l. En Væxt, som groer i Klitten, og derfor er dienlig til at dæmpe Thyvesand. (Phyf. oecon. Bibliothek III. S. 268.)

Klitvippe (en) n. l. Ar eller Top af Hielmerør. See Klit No. 3.

Kloddevæltet (en) n. f. Røvet paa et Infusionsdyr, volvox globatus. (Kiølsens Naturhist. I. 334 og W. S. Str. n. S. 2 D. S. 247.)

Klodspande (en) n. f. [af Klod No. 3, og Pande.]

1. En, som har et stort Hoved. (Noth.)
2. Et tykthovedet Menneske, en Døsmer. (Langebek.) See Klodspande.

Klodrian (en) n. f. Det samme som Klod No. 3; et Skildsord.

Klods (en) n. f. plur. Klodser [af Klod.]

1. Et tykt, udannet Stykke Træ. At lægge en Klods under noget; at hænges Punden en Klods om Halsen.
2. Til Skibs: Et Stykke Træ af en vis Dannelselse, som faaer særdeles Benæbnelser i Forhold til, hvor og hvortil det bruges; for Ex. en Klods imellem Båndsklokkerne Spanterne.
3. Den haarde Hud i Hænderne eller under Fødderne, som kommer af meget Arbeid eller Gang. (Noth.)
4. En Taffel med tykke Træsoller; en plump Sko, som ei sidder fast paa Foden, en Træsko. (Noth.)
5. Figurligen: en Døsmer, et Dummerhoved, en grov Knold, en Tølper, som der ingen Liv eller Munterhed er i. Han er ret en grov Klods.

6. I Sammensætninger:

Klodsbane (en) n. f. En firkantet indelukket Plads, paa hvilken der spilles med Klodser, som blive fastede glennem en Jernring. (Noth.)

Klodshoved (et) n. f. Et taabeligt Menneske.

Klodsmager (en) n. f. En, som gjør Klodser. See Klods No. 4.

Klodspande (en) n. f. Det samme som Klodshoved.

Klodsport (en) n. f. Den Jernring, som faaer paa Klodsbanen. (Noth.)

Klodsregning (en) n. f. En gammel Benævnelse for Kyberegning. (Noth.)

Klodssko (en) n. f. Sko med Klodser under,

tienlige i det Føre; bruges især af Trætimmer.

Klodstors (en) n. f.

1. Store Skærtors, som Rosen og Eskorpe giver, og som sædvanligen fastes Løvbejeren.
2. Tykke Træstors eller Elstors, som dannede uden Former, ved at overfløden paa Grønningen udbredte Løvbejeren modsættes Formetors.

Klodsværk (et) n. f. Firkantede Træklodser til Bygninger imellem Bindingsværk istedet for Muursten.

Klodser, v. n. et a. imp. Klodse, sup. Klodset.

1. v. n. Gaaer slæbende og klampetvoren med Fødderne.

2. v. a. Især i Sammensætning: Klodser af, bruges om Lømmere.

1. Naar de hugge det Groveste af Lømmet.
2. Naar de med al Magt hugge paa en ubrækkende Knast. (Langebek.)

Klodtræ (et) n. f. [af Klod og Træ.] En Stok, krum i den ene Ende, som en Klod drives affod med i Leeg.

Klød, adj. forspnet med hornagtige Kløer (Holtens Naturhist. S. 29. unguiculatus.)

Kløde, **Kløe**, **Klø** (en) n. f. uden plural [af Klæde.]

1. En purrende Kold i Huden, Kløder i Krillen. Efter den søde Kløe, kommer den sure Kløe. Naar der kommer Grøde i Veiret, kommer der Kløe i Læderet. (Ordsp.)
2. Figurligen: Prygl, Hug. Kommet han der, saa faaer han Klø.

3. I Sammensætning:

Kløfinger (en) n. f. Den, som gierne vil røre ved Klø.

Kløhaand (en) n. f. Det samme som Kløpind.

Kløpind (en) n. f. Et Medskab at Klø Ryggen med.

Kløesalve (en) n. f. Smørrelse, hvormed man fordriver Kløen.

Kløesmørrelse (en) n. f. Det samme som Kløesalve.

Rledesot (en) n. f. *Knat.* (Hendrich Harsvængs Lægebog.)

Rloefsg, adj. som gjerne vil fløes.

Rloefsgge (en) n. f. En Hudsygdom, som er forbunden med Rlœ.

Rlœlse (en) n. f. Det samme som Rlœen.

Rlœ. 1.

Rlœen (en) n. f. uden plur.

1. Stieringen at fløe og ride sig. Lad den Rlœen være.

2. Den Tilstand eller Fornemmelser, naar Huden fløer. Der er kommen saadan Rlœen paa mig.

Rlœer, v. a. n. et recipr. og imperf. fløede, sup. fløet.

1. Active et recipr.

a. Egentligen: fløer, rider eller skraber, for at stille den Krillen i Huden, som kaldes Rlœ. At fløe sit Hoved, eller fløe sig i Hovedet. At fløe sig bag Øret. Det ene Hæl fløer det andet.

b. Figurligen: fløer, bryder, prygl. At fløe Ens Ryg. Han blev fløet, saa han tal huse det.

c. Active. Om udsigtigt Samlele. Han fløer Hende; hun lader sig fløe.

2. Som neutr.: Bruges det om at have eller stole den Krillen i Huden, som kaldes Rlœ. Hovedet, Gaaret, Armen fløer. Det bruges ogsaa impersonal. Ryggen fløet nok paa ham. (Figurligen om den, som nok fortæner Prygl.) "Men efter deres egne Begieringer tage sig selv Lærere i Hovedet, efter som Ørene fløe paa dem." 2 Timothy. 4. 3. (om Ryggerrige.)

3. I Sammensætning:

a. Rlœer af, v. a.

1. Rlœer af med Reglene.

2. fløer, prygl. Han blev fløet paa Timen fløet dygtig af.

b. Rlœer efter. Meest egentligen: med Betødning af Begierlighed, lyst. Det fløer hans Nase efter. Hans Øren fløe efter Ryt.

Rlœer (en) n. f. Wundlemmet, især med Den spn. til Samlele. (Rothol.)

Rlœer i Kortspil. See Rlœ, Rlœer.

Rlœflogh, n. f. See Rlœflog.

Rlœst (en) n. f. plur. Rlœster, [Svec. Rlœst, Isl. Rlœst. Germ. Rlœst] (af Rlœver.)

1. Sprække, Splitte, Gab, Kneve. En Rlœst i Klippen. Han har en Rlœst i Hagen. Større og mindre Knever i Jorden, som kaldes Rlœster. (Abildg. og Wib. Naturkyndighed S. 314.)

2. Det, som er deelt i to Arme eller Grene; for Ex. en trekløstet Plantestub. At sætte Spitrerne fast i Jorden ved en Rlœst. (Dec. Magazin 1 B. S. 201.)

3. Stedet paa Hestens Ryg, hvor Rlœsabelen ligger.

4. En smal med Sangsteen udfyldt Kneve i et Bierg, som undertiden indeholder Metaller, og kaldes Ersklœst. "Uden Ersklœst og Sangsteene, aaben Rlœst, er Rlœst." (Al om Jernmalm.)

5. I Sammensætning:

Rlœstfodet, adj. det Fø, som har kløstede Fødder.

Rlœsthaget, adj. som har en Sture i Hagen, som har en kløstet Hage.

Rlœsthest (en) n. f. En Hest, som bruges til at bære Byrder i Rlœsabelen.

Rlœstholt (en) n. f. Et Stykke Træ, som er tvetvækket, en Tvege.

Rlœstkløbe (et) n. f. Slægt navn paa Insecter, som høre til de vingede (Coloptera), og høre i Blomster som Biler, men i Nadsler og udstoppede Dyr som Lægger (Anthrenus). (Kielsen's Naturhist. 1 D. S. 220.)

Rlœstnæse (en) n. f. En Nase med en flig Rude over Nederdelen, Nasus bifidus; (Moth.)

Rlœstnæset, adj. som har en fløet Nase.

Rlœstfabel (en) n. f. See Rlœstfabel.

Rlœstfægget, adj. som har et kløst, tvædekløst. (Langebet.) Tvækløst.

Rlœstet, adj. [af Rlœst eller af verbo Rlœst og partic. Rlœstet], som er deelt i to eller flere Grene. Deraf: tvetvækket, trekløstet &c. En kløstet Hage, kløstet Hjørte

tunge. En Art af Dregne, som vøxer i det sydlige Europa (*Asplenium Hemionitis* Lin.) det samme som *Wakert*.

Kløftig, adj. [af *Kløft*, *fissura*], som lader sig kløbe, *Kløvelig*. *Feed Qvarts* er *Kløftig*. (*Brännichs Mineral*. S. 35.)

Kløftnaal (en) n. f. [af *Kløft* og *Naal*.] Navnet paa en *Kaal*sløgt (*Crambe* Linn.) saaledes kaldet, fordi *Støvnaalens* *Gulster* ere *Kløfede*. (*Flor. Dan.* T. 316.)

Kløftnaalet, adj. [af *Kløft* og *Naal*.] En *Støvnaal* (*flamen*), hvis *Stift* er deelt i Midten. Heraf *Kløftnaalet* *Puil* (*Salix filia*). (*Landh. Gelf. Skr.* 6 B. S. 113.)

Kløgedrif (en) n. f. [af *Kløget* og *Drif*.] Et *Brækmiddel*, et *Vomitiv*.

Kløgelse (en) n. f. [af *Kløget*.]

1. Handlingen at *Kløge* eller *spøge*. (*Schönninghs* *hed. Phil.* S. 425.)

2. *Qualme*, *Træng* til at brække sig. "*Kløge* sig, som ved at drikke, falde ud til *Bræk*, *kæiser*." (*Wid. Gelf. Skr.* IX. S. 470.)

Kløgelling (en) n. f. [af det *Eydske*: *Kløgling*, *Luther*.] *Judbildte* *Kløge*. (*Lausans Jesu* *Lidelse*, *Folio* 58.)

Kløgen (en) n. f. Handlingen at brække sig.

Kløget, v. act. et recipr. imperf. *Kløgede*, *supin.* *Kløget*. Har *Qualme* og er nærved at kaste op; brækker sig, giver *Hals*. At *Kløge* den grønne *Salde*, af sig; at *Kløge* sig. (*Woth.*)

Kløges, verb. neutropass. imperf. *Kløgede*, *supin.* *Kløgets*, *spør*, *brøder* sig. (*Eolbings* *Etymol. Ess.* 1474.)

Kløgt (en) n. f. plur. *Kløgter*. I ældre *Skrifter* skrives det undertiden *Kløft*, [*Belg. Klucht*]; *Skaerpsindighed*, *Finhed*, *spilende* *Wittighed*, især i *Skrift* eller *Tale*. Han besidder megen *Kløg*; der er *Kløg* i Ordene. Han er fuld af *Kløgter* (*peracutus est*) *Langebet*. "*Bring rimet Ord og Kløgter frem*." (*Reenberg* *Skr.* I. 246.)

Kløgter, v. a. imperf. *Kløgte*, *sup.* *Kløg-*

ter. Kaster op. Han *Kløgter* det i *Hand* fra sig. *Bedels* *Saxo* S. 379, 505 (obl. *see* *Kløgter*.)

Kløgteri (et) n. f. [af *Kløg*, plur. *Kløgterier*.] *Tvungen* *Skaerpsindighed* og *Wittighed*. (*Kerhs* *Glossar*.)

Kløgteriageri (et) n. f. *Utidig* *Higen* efter *Kløg*.

Kløgtig, adj. [af *Kløg*.] *Wittig*, *fin*, *skarp*. En *Kløgtig* *Maad*; en *Kløg* i *Poet*, *Kløgtige* *Ord*, *Kløgtig* *Tale*. Han er *Kløgtig* nok, *Kløgtig* til *Røget*.

Kløgtigen, adv. [af *Kløgtig*.] Paa en *Kløg* *Maade* at *tale*, *afhandle* *Røget* mrg. *Kløg* *tigen*.

Kløgthighed (en) n. f. [af *Kløg*], det *same* som *Kløg*. Deri er ingen *Kløg* *tighed*.

Kløj, adj. *Kialen*. (*Woth.*)

Kløie (en) n. f. En stor *Kialen* *Pige*. (*Woth.*)

Kløier, v. n. imperf. *Kløiede*, *sup.* *Kløiet*, er *Kialen*. (*Woth.*)

Kløker (en) n. f. *Haandgrebet* af *Træet* paa en *Stovsag*.

Kløns (en) n. f. [*Bornholm*]. *Svec.* *Klunt*. *Knob* paa *Enden* af en *Støbefnært* eller paa en *Næse*; *Klunt*. (*Stovgaard* *Bornholm* *Beskrivelse*.)

Klør, n. f. i *Kortspil*. *See* *Kløver*. Heraf: **Klørknegt**. 1. *Egentligen* den *Figur*, som i *Kortspil* kaldes *Knegten* i *Kløver*.

2. *Ugentligen*; et *Stielsord* for *Kiemt*. Hør du *Klørknegt*!

Klør (en) n. f.

a. Et *sort* *Menneske*, en *Bondetsker*. Han er en *egen* *Klør*. (*Woth.* og *Langebet*.)

b. *Klør*. *Attenbeen*.

1. En *Blodlind*. (*Woth.*)

2. Et *Kiemtefuldt* *Stielsord*. (*Langebet*.) Hør du *Klør* *Attenbeen*!

Kløse (en) n. f. [*maaskee* *stødet* for *Klodse*, af *Klod*.]

1. De *Brødboller*, *Klod*, eller *Reestumper*, som kommer paa *Suppe*.

2. Et *Slags* *Pølser*, for *Op*. af *Bakkes* *Mer*

Solfklob (Nucl. latinit. ad v. Sangvicalus.)

3. [Bornholmst.] En Klob's Jord paa Platinengen, som maa trumles sender. (Stodgaard.)

Klov eller **Klove** (en) n. l. pl. **Kløde** eller **Klover**; det samme som **Klob**. Der blev ikke en **Klob** tilbage, Exod. II. 26. 3. ikke et **Femon**. **Klob** om **Klob**, fges i Rorge om sælles Græsgang.

Klov, **Klove** eller **Kleve** (en) n. l. plural. **Klover** (Isl. *klof*.)

1. Det Rum og Kammer paa Landet, hvorudi Karlene og Drengene ligge. Gaae ind i **Kloven** og tal til Drengen. (Langebet.)

2. Det lille Kammer hos Bønderne indenfor deres rette Stue, hvori de hade deres Mad; et Spisefammer. (Moth.) **Klovark** i **Kleve** og **Væfkeheld**. (Schow's Udt. af Bdn. X D. 434.) **Jndre Kleue** eller **Rissa**. (Siall. 200 III B. 13 Cap.)

3. [Moth.] Et af de toende Kammere, som findes i Enden af Baaningshuset ovenfor Storkenen (Piselen.)

4. Et Dueslag (norst.)

5. En Natstol. (Moth.)

af **Kleve** No. 3 Sammensætningerne:

Klovekammer (et) n. l. **Giestekammer**, udsales **Kleukammer**.

Klovetos (en) n. l. En Pige, som seer til gode ved Silde.

Klov eller **Klove** (en) n. l. plur. **Klover**, Svec. *Klef* eller *Klif*, Isl. *kli*, Anglos. *clufa*.

1. En Sadel eller Hestesæde, hvori Hesten kan bære Byrder.

2. Den Byrde, som hænges i Klov-saddelen paa hver Side af Hesten.

3. [Norst.] Maaden, paa hvilken man hænger Lasten udvendigen paa begge Sider af Stibets Agterdeel. De udgaaende Stibe forsynes med Ege og Smaalast paa Dækket, i **Klov** og i **Klov**. (Det. Magazin V. 146.)

Klove. See **Klove**.

Klovejern (et) n. l. [af v. **Klover** og **Jern**,] plur. det samme.

1. En Jernbægge at **Klove** Træ med, for Ex. hos Bønderne for at **Klove** Staver med.

2. Hos Smedde en Bægge af Staal at **Klove** Jernstænger med. (Moth.)

Klovefile (en) n. l. [af v. **Klover** og **Kile**.]

En **Kile**, som bruges til at **Klove** Træ med. Thi før, da brugte man for Høst **Kloves** file. Ravn's Oversættelse af Virg. Georg. 8.

Kloveelig, adj. [af **Klover**.] Som kan **Klove**, som lader sig **Klove**.

Kloveelse (en) n. l. Det, at noget **Klove**.

Kloven (en) n. l. Gierningen at **Klove**.

Klover, v. a. imperf. **Klove**, sup. **Klovet**, [Svec. *Klyfwa*, Isl. *kliufa*, Anglosax. *cleafan*, *cleofan*, Francon. *chliufan*, Angl. *cleave*, Belg. *Kloven*, Sax. *Klōwen*, *Klōben*, Germ. *Klieben*.] Stiller noget ad langs igiennem. At **Klove** Brænde; at **Klove** noget med en **Kile**. Han **Klover** et Gaar i 10 Døse, om den, som er alt for usigtig i det, der synes ubetydeligt. Deraf: **Haarklover**.

Deraf i Sammensætning:

Klover ad, v. a. Stiller ad. At **Klove** noget midt ad.

Klover af, v. a. Ved **Kloven** at tage Noget af.

Klover fra, v. a. Ved **Kile** stiller fra.

Klover igiennem, v. a. Stiller ad fra Ende til anden.

Klover itu, v. a. Stiller ad i to Stykker.

Klover, v. a. [af **Klov**.] Lægger **Klov**-delen paa. Deraf:

Klover op, v. a. Lægger **Las** paa Hesten; sadler op [Norst.]

Klover (en) n. l. uden plur. (har sit Rødn af de **Klove**de Blade.) Svec. *Klover*, Plattysk *Klöver*, Anglosax. *claeferwynt*, Angl. *claver*, Belg. *klaver*, Germ. *Klee*.] Rødn paa en Plantefægt (*Trifolium* Linn.) saasom **Rødklover**, **Hvidklover**.

3 Sammensætning:

Kløver, Ager (en) n. f. En Ager, hvori der er saaet Kløver.
Kløveravl (en) n. f. Biering af Kløver, Kløveren's Dyrkning som Fødeurt. (Olufsen oecon. Ann. 7 D. S. 250.)
Kløverblad (et) n. f.
 1. Bladet af en Kløverurt.
 2. Figurlig bruges det om et Antal af 3; de udgøre ret et Kløverblad. Dette navnkundige Kløverblad. (Minerva 1804 Martii S. 313.)
Kløverbladnæse (en) n. f. En Art af Flagermus med en kløverbladdannet Hinde paa Næsen (Vespertilio haliatus.)
Kløvereng (en) n. f. o: en Eng, hvorpaa der groer Kløver.
Kløverfrø (et) n. f. Frø af Kløver.
Kløvergræs (et) n. f. Græs, som er blandet med Kløver; item: afflaet Kløver; at fore med frist Kløvergræs.
Kløverhø (et) n. f. Kløver, som er tørrtet til Hø. At fore sine Høste med Kløverhø. (Olufsen's oecon. Ann. 7 D. S. 350.)
Kløverhøffe (en) n. f. En Høffe eller Stak af Kløver.
Kløverhøst (en) n. f. Kløveren's Indhøstning; den Markstykke at slaa og indbjerge Kløveren.
Kløverkobbel (en) n. f. En Kobbel, besaaet med Kløver, en Kløvereng. (Phyf. oecon. Bibl. XVII. 352.)
Kløverkors (et) n. f. 3 Vandeansestien: et Kors med et Kløverblad paa hver Ende (Gall. Croix trellée.) Vid. Gelf. Skr. N. Saml. I. S. 194.
Kløverland (et) n. f. Et Stykke Land, besaaet med Kløver; en Kløverager. (Olufsen's oecon. Ann. 7 D. S. 100.)
Kløvermark (en) n. f. plur. Kløvermark. En Mark, som er besaaet med Kløver.
Kløvermule (en) n. f. Det samme som Kløverbladnæse.
Kløversæd (en) n. f. Frø af Kløver.
Kløversalt (et) n. f. Et Slags Spresalt, udbraget af Suurkløver. (Phyf. oec. Bibl. XIV. S. 73.)

Kløverslæt (en) n. f. Det samme verbst.
Kløverstak (en) n. f. En Stak
Kløverstub (en) n. f. Stubben af eng, som er slaaet. (Olufsen's 8 B. S. 181.)
Kløversyre (en) n. f. (acidum) Syre af Suurkløver.
Kløvertang (en) n. f. En Art af retang. (Viborg) fucus vesicu
Kløvertoste (en) n. f. Et lidet saet med Kløver.
Kløvertre (et) n. f. Et Træ n blad: (Wads Euvier I. S. 104 det Ederkrone (Viborg) Pich Linn.
Kløverurt (en) n. f. Det f Kløver.
Kløver (en) n. f. (det samme Ord gaaende, udtales i Almindeligh Klør.) Den Figur i et Spil Dannelsen ligner Kløverblade, trellée; jeg har ingen Kløver paa Deraf Sammensætninger, der Raabene paa alle de tretten Roi Kløver er malet, for Ex. f Kløver-Konge, Dame, Krieger o. s. v. Figurligen: at lure paa o: at passe paa Leiligheden. (Lar
Kløveshyge (en) n. f. En Sygdom qvæg og andre Huusdyr, kaldet dervold (claudicatio Adami.) Skr. Ny Saml. IV. S. 487.
Kløvfrø (en) n. f. [Morff.] En trellstet Stv (Viborg) Juncus Dan. T. 107.
Kløvgang (en) n. f. Laf Kløv Gang (især paa Bornholm) Jord, som ei dyrkes. [Kløv til Eng og Kløvgang er bevilgt Forordn. 9de Sept. 1787.
Kløvkrone (en) n. f. Raab paa slægt saaledes kaldet, fordi Kor kløstede. (Viborg: Cerastium I
Kløvning (en) n. f. plur. Klø Kløver.]

1. **Skæringen at Klove**, og det at **Klove**.
2. I **Jylland** bruges det om **Stykker af en Klove** **Steen**, et **Tæ** eller andet. Se **Klovninger** 2: to **Klove** **Stykker**. (**Schædes Ord** fra **Norsk**.)

Klovrede, (en) n. f. [**Norsk**,] **udtales** ogsaa **Klovred** 2: **hvad** som **bærer** **et** **en** **Klov** **sadel**. (**Aggershuus Stift**.)

Klovsattel (en) n. f. [**af** **Klov** og **Sattel**.] Det **samme** som **Klov** eller **Klove**. At **bente**, **føre** **noget** **paa** **Klovsaddelen**; at **lægge** **Klovsaddelen** **paa** **en** **Oxe**. Et **Wæl**, som **bærer** **Klovsattel**.

Klovt (en) n. f. See **Kloft**.

Kloftig, adj. [**af** **Klover**] som **et** **lader** sig **klove**. Det **samme** som **Klove**lig.

Klog, adj. comp. **Klogere**, superlat. **Klogest**, **Svec.** **klof**; hos **Ditrid** **glaw**, **Anglosax.** **gleaw**, **Isl.** **glöggr**, **af** det **gamle** **lügen**: **afsee**. **Svec.** **glo**, **Isl.** **glöggva**, **Angl.** **look** **Ordet** **Bemærkelse** er **bleven** **overført** fra det **Physiske** til det **Intellectuelle**.

1. **Kaldes** den, der **besidder** en **ualmindelig Grad** af **Indsigt** i **Livets** **Anliggender**; **For** **farende** og **deraf** **spidende** **Evne** til at **vælge** de **tiensligste** **Midler** til sit **Diemeed**, samt **Harbighed** i at **stikke** sig i alle **Omstændigheder** og **heldigen** **benytte** dem. Ordet **bruges** og om **hvad** der er **bevirket** ved denne **Egenskab**, og **derfor** **bærer** **Præg** af **samme**. En **klog** **Regent**. De **kloge** **Jomfruer** **tog** **Olje** i deres **Kar** (**Matth.** 25, 4). I **Daa** **rer**, **naar** **vilde** I **blive** **kloge**? (**Ps.** 94, 8). Et **klogt** **Raad**; en **klog** **Sparfommelighed**. Han er **sa** **klog**, som han er **stor**. Han er **klog** **nok**, han **veed**, **hvad** han **gør**. Af **Skade** **bliver** man **klog**, men **ikke** **rig**. Han er **mig** **for** **klog**. Iit **sidder** en **klog** **Mand** **under** **reben** **Kappe**. Man **skal** **være** **klog**, **naar** **Lykken** er **bred**. **Agger** **vil** **være** **klog**, **gøte** **end** **Hænen**, **figes**, **naar** **Yngre** **vilde** **lære** de **Eldre**. Han er **klog** i sine **Tanker**, **bruges** om den **Selvkloge**, **hvem** og de **selgende** **Ordsprog** **gilde**. Han er **klog** af **Moders** **liv**. Han er **sa** **klog**, at han **kan** **bære** **Stræffet** **gode**. Han er **klog** **paa**

Kattens **Død**, **naar** han **har** **hiernen** i **haanden**. (**Norsk**.) **Kloge** **Hans** **kan** og **gøre** i **Reider**, eller **gøre** ogsaa **Windæg**.

2. **Betegner** i **daglig** **Tale** den, der **har** **Indsigt** i **noget** **Wist**, og **forbindes** da **med** **paa**. **Klog** **paa** **Skælmstykke**. Han er **klog** **nok** **paa** sin **egen** **Fordeel**. Han er **klog** **paa** **Himlens** **Lob**, men **paa** **Jorden** er han **en** **Kar**. Jeg **kan** **ikke** **blive** **klog** **paa** det.

3. **Bruges** i **daglig** **Tale** om den, der **har** **al** **mindelig** **Menneskeforstand** eller **sund** **For** **nust**. Jeg **troer** Du er **ikke** **ret** **klog**. Det er en **klog** **Dreng**. Naar **mon** han **vil** **blive** **klog**. Der **blev** jeg **ikke** **klogere**.

4. **Siges** i **Almuesproget** om den, der **for** **staar** **himmeltge** **Kunster**, eller, som det **hedder**, **kan** **mere** **end** sit **Baderør**, der **kan** **dise** **igien**, **spaae** i **Kort** og **Raffe** o. f. v. Den **kloge** **Mand** eller **kloge** **Kone** **kaldes** ogsaa den, der **giver** sig af **med** **Qual** **salveri**.

Klogelig eller **Klogeligen**, adv. [**af** **klog**.] **For** **standigen**, **med** **Klogskab**. I **Konger** **handler** **klogeligen**. (**Ps.** 2, 10.)

Kloghed (en) n. f. Et **nu** **mindre** **brugeligt**, **tydsagtigt** **Ord**. See **Klogskab**.

Klogskab (en) n. f. [**af** **klog**.] Den **Egenskab** at **være** **klog**; **Evne** til at **vælge** **tienslige** **Midler** til sit **Diemeed**. En **ualmindelig** **Grad** af **Indsigt** i **Livets** **Anliggender**. **Ad** **stilles** fra **Wiisdom**, som den **endnu** **dybere** **Indsigt** i **Lingenes** **Sammenhang**, eller **Evne** til **baade** at **kiende** de **bedste** **Diemeed** og de **tiensligste** **Midler**. Et **Menneskes** **Klogskab** **gør** ham **langmodig** (**Ordspr.** 19, 11.) **Klogskab** er det **rette** **graa** **Haar**. (**Wiisb.** 4, 9). Al **menneftelig** **Klogskab** **kom** der **tilført**. Der **kommer** **ingen** **Klogskab** **ud**, **hvor** **ingen** er **inde**. (**Langebet**.) **Klogskab** **kan** **ikke** **ophøve** **Pligt**. Han **prufner** i **Klogskab**. **Deraf**:

Klogskabelære (en) n. f. En **Lære**, **hvori** **Begrebet** om **Klogskab** er **lagt** til **Grund**; en **Lære**, der **blot** **gaar** **ud** **paa** det **Opbygg**.

Klogstabsregel (en) n. f. plur. **Klogstabsregler**. En Leveegel for den Kloge; en Regel Klogstaben paalægger.

Klogt, adv. det samme som klogeligt. Han svarede meget klogt paa det spidsfindige Spørgsmaal.

Kløie (en) n. f. Et ladet og ikke optaget Børn. Hun er ret en lang Kløie. Deraf:

Kløiet, v. n. imperf. **Kløiede**, sup. **Kløiet**. Hanger efter. Hun gaar altid og kløier efter Moderen. (Langebøl.)

Klodde (en) n. f. [Rusl.] Naab paa Bregnen, storstuet Mangeløv. (*Polypodium*, *Filix mas*. Flor. Dan. T. 1346).

Kloffe (en) n. f. [Svec. *Klocka*, Anglosax. *Clugga*, Angl. *Clock*, Sax. *Kloffe*, Germa. *Stoche*, Gall. *Cloche*, Latino-barbar. *Glocus*, *Clocca*.]

1. Egentlig et hult Redskab, helst af Metal, ovenil smalt og luft, og nedentil bredt og aabent, hvilket enten med en Kuel eller en Hammer bringes til at klinge. At ringe en Kloffe, eller med en Kloffe. Kloffen klemmer. At klemme med en Kloffe. En Bordkloffe. Alle Klofferne gik for Lige. At slaa en Kloffe. Man behøver ei at hange Kloffe paa Gieften, han ringer sig nok selv; 2. en Bar klemmes paa sin Tale. (Moth.) Han passer flittigt paa Kloffen (om en Enplegieff.)

2. Uhr, Seierbart. Kloffen slaar, gaar; gaar for fast. At stille Kloffen; at sætte Kloffen paa 12. Kloffen viser Et; er slaaen To. Hvad er Kloffen? Kloffen henimod Fire vil han komme. At stille Kloffen; Kloffen slaar mig ei i Seng, ei heller slaar den mig op som den, der leder efter sit eget Hoved. Du ved jeg, hvad Kloffen er slagen 2: hvoledes det er sat. "Jeg allerede feer af lang Erfarenhed, hvad Kloffen slagen er." (P. Paars 4de Bog S. 1.)

b. Ugentligen: formedels nogen Lighed i Hen-

seende til den advoortes Form med Kloffer i den første egentlige Betydning:

1. Adskillige Kar, der ere dannede, som en Kloffe, saasom Glasfloffer, som Podemestere bruge for at sætte oder Planterne. Dykkerfloffer, som Dykkerne gaar under Vandet med o. s. v.

2. I Botaniken.

a. Naabnet paa en Plantestagt (*Campanula*, Linn.) som ligner smaa Kloffer.

b. Et Blomst af kloffedannet Figur.

3. Disse Klademø, som Gruentimmerne bruge; Understørt af tykt Lø. En ulden Kloffe, en kasten Kloffe; item Understørt, som smaa Børn gaar med; Værnekloffe.

4. Brenringe af kloffedannet Figur. Den holder mere af Kloffer, end af Slinger.

c. I Sammensætning:

Kloffearm (en) n. f. Træet, som gaar ud fra Kloffearmen, og tjener til Besættelse for Løvet eller Rebet, hvort man trækker, for at ringe.

Kloffeartet, adj. ligesom Planter, som høre til Kloffefamilien.

Kloffeape, **Kloffeape** (en) n. f. Bielen, hvortil Kloffen besættles, ved Kransejernene, og hvorpaa den hanger.

Kloffebede (en) n. f. Den Bue, som gaar foran Horden, og har en Kloffe om Halsen. (Moth.)

Kloffeblomme (en) n. f.

a. En Ur i Akmindelighed, som har kloffedannede Blomster.

b. Den Blomst, som ogsaa uden Sammenfættelse hedder Kloffe (*Campanula*.) Se Kloffe 2. b.

Kloffeblomster (et) n. f. Det samme som Kloffeblomme. (Moth.)

Kloffebuur (et) n. f. Et kloffedannet Anglobuur. (Hornemann om Stæf. S. 195.)

Kloffedaab (en) n. f. En katolsk Cereemonie at døbe og nængive Kloffer. (Ehr. 3. Ordinant, Rbh. 1540. S. 9.)

Kloffedannet, adj. som har Lighed i sin Form med en Kloffe. (Wid. Gelf. Str.

ny Saml. IV. S. 395.) Campanulatus.)

Kloffeerts (en) n. f. Det samme som Klof-femalm. See dette Ord.

Kloffejaar (et) n. f.

a. Et Jaar med en Kloffe om Halsen, som er Anfører for hele Jaarefloffen.

b. Figurligen: eteenfoldigt Menneske. Han er ret et Kloffejaar.

c. Et Barn, som er tiølent efter sin Moder.

Kloffeform (en) n. f. En Indretning at løbe Klofter i.

Kloffeseder (en) n. f. En elastisk Boiel, hvori en liden Kloffe hænges, for dermed at kunne ringe.

Kloffesto (en) n. f. En Art Kræer, saakaldet, fordi de give en kloffeartet Lyd fra sig. Peder Ores Kræer, Rana bombina tuca. (Wålvers Prodrömus S. 35.)

Kloffegalge (en) n. f. kaldes til Skib's Stolen, hvori Skibskloffen hænges.

Kloffegyder. See Kloffestøber, som er brugeligere.

Kloffehammer (en) n. f. En Hammer i et Seiersvark, som ved at falde paa Klof-ten tilfældigvis Timer og Kvarteer.

Kloffehjul (et) n. f. plur. det samme. Et Hjul i et Uhr eller Seiersvark, som hæver Kloffehammeren.

Kloffehul (et) n. f. plur. Kloffehuller. Hul paa Kirkeetaarnet, hvorfra Lyden af Kloffen høres; Lydhul, Klanghul.

Kloffehuus (et) n. f. plur. Kloffehuse.

a. En Træbygning, hvori Kloffen hænges ved de Landbyskirker, hvor der ingen Taarn er.

b. Det Gitteret eller Træomfatning, som er om et Gjenhul eller Seiersvark.

Kloffeliste (en) n. f. Det samme som Klof-fehuus, b.

Kloffeklang (en) n. f. Kloffers Lyd. At blive begravet uden Sang og Kloffeklang, og Kloffeklang og Dødningsang, og Rødne sig i Flugten." (Vaggesens bl. Digt 1807. S. 353.)

Kloffekebel (en) n. f. (i ældre Skrifter findes og Kloffekebbert, Kloffekeiser, Klof-feklebel, Kloffekebel.) Det fæledannede Stykke Jern, som hænges midt inden i en Kloffen, for at slaae paa den, naar der ringes, times eller klemtes.

Kloffeke (en) n. f. En Ke, som bærer Kloffe om Halsen.

Kloffekrone (en) n. f. Boilen paa den øverste Deel af en stor Kloffe, ved hvilken den hæftes til Kloffen ved Kranejernenes Hielp.

Kloffelyd (en) n. f. Den Lyd, som Kloffen giver, naar der ringes.

Kloffelyng (en) n. f. En Art af Lyng; Kronkronet Lyng. (Viborg) Erica tetralix Fl. Dan. T. 8r.

Kloffemalm (en) n. f. Den Materie, som Klofter støbes af, der bestaaer af fine Kobber, Tin og noget Gold.

Kloffemetal (et) n. f. den Blanding af Metal-ten, som især bruges til Kloffers Støbning; det samme som Kloffemalm.

Kloffeonsdag (en) n. f. Saaledes kaldtes forðum Onsdagen i Dimmelingen, fordi Klebelen da bandtes fast i Kloffen, og blev først løst igjen Paaschedag. (Vid. S. Skr. 2 D. S. 162. Gudelige Bønner, trykte i Kbhvn 1509. Fol. 5. 6.)

Kloffesore (et) n. f. Lappen paa den øverste Deel af en liden Kloffe, hvorved den hænges.

Kloffepeolype (en) n. f. en Art Polype, Tubularia campanulata. (Wad. II. 350.)

Kloffepege, n. f. coll. De Penge, som betales til en Kirke eller Kirkeier for Klof-ternes Ringning, ved Ligsæd. (Edn. af 13 Aug. 1734.)

Klofferand (en) n. f. Den yderste Rand paa den nederste Deel af en Kloffe.

Kloffereeb (et) n. f. Det Reeb, hvormed Kloffen ringes; eller det Reeb, hvormed Hammeren drages, for at lade Kloffen slaae.

Klofferem (en) n. f. Det samme som Klof-ferist.

Klokkering (en) n. l. Den Ring inden i en Klokke, hvori Knebelen hænger.

Klokkeringer (en) n. l. Den, som ved at trække i en Snor, bringer Klokkerne til at lyde; ogsaa kaldet fletten Ringer.

Klokkesang (en) n. l. 1. De Toner, som Sangværksklokkerne give. 2. Sang om en Klokke. Schillers Klokkesang.

Klokkesirat (en) n. l.

1. Sirat paa en Klokke.

2. Sirat, som ligner en Klokke.

Klokketast (et) n. l. Den opstaaende Deel paa en Bordklokke, hvorom man sætter med Haanden.

Klokketjæl (et) n. l. Det samme som Klokketjæl.

Klokketjæl (et) n. l. En under aaben Dime med staaende Klokketjæl med Bræder over.

Klokketjæl (et) n. l. Det samme som Klokketjæl. "Ved Klokketjæl, om Dødens Dag og Dømmens vi paamindest;" (I en Afteend.)

Klokketjæl (et) n. l. Bestemmelse af en vis Tid, et vist Diebst. Han kom til det Klokketjæl; jeg satte ham et vist Klokketjæl, inden hvilket han maatte være her igen.

Klokketjæl (en) n. l. Det samme som Klokketjæl, Klokketjæl.

Klokketjæl (et) n. l. Sangværks. Mer Sangværks. Musik.

Klokketjæl (et) n. l. Et Spil paa et Klokketjæl. "At staa i Veiret som et Klokketjæl." (Sneedorfs Tilst. 1ste B. S. 351.)

Klokketjæl (en) n. l. Stigadset, hvori Klokkerne hænger. (Og. Mag. 5 B. 246.)

Klokketjæl (en) n. l. Stangen, hvori man trækker, naar man vil ringe paa en Port eller Bordklokke.

Klokketjæl (et) n. l. Det samme som Klokketjæl.

Klokketjæl (en) n. l. Den Kunstner eller Haandværksmand, som støber Klokker.

Klokketjæl (et) n. l.

a. Det Haandværk at støbe Klokker, og andre lignende Ting af Metal. Han lærte

Klokketjæl i Holland. (Retn. om Viborg S. 207.)

b. Det Sted, hvor Klokkerne sættes et Klokketjæl.

Klokketjæl (en) n. l. En Bøg hvori Klokkerne hænger. (Moi)

Klokketjæl (en) n. l. Den Snor, Staaltråd eller Rødd en Klokke bringes til at give i

Klokketjæl (en) n. l. et Klokketjæl Bladhat (Viborg campanulatus Linn. Inorst)

Klokketjæl (et) n. l. Et i der hænger en Klokke, især i

Klokketjæl (en) n. l. Det sa Time, bruges gemeentligen saal sat; "en heel Klokketjæl;" "Klokketjæl."

Klokketjæl (en) n. l. Den tøj hvormed Knebelen spændes sammen. (Moth og Dictiohar. H)

Klokketjæl (et) n. l. Det Klokketjæl. See dette Ord.

Klokketjæl (et) n. l. Det samme Klokketjæl

Klokketjæl (en) n. l. Den træde med Godderne bringes at give Lyd.

Klokketjæl (et) n. l. See Klokketjæl

Klokketjæl (en) n. l. En tøj, som formædels sit dyrkes i Havenne (Camp Linn.)

Klokketjæl (en) n. l. lige Indvielse hos de

Klokketjæl (en) n. l. Ubr.

Klokker (en) n. l. 1. Den, som til bestemte Klokkerne og stiller S

2. Den fornemste Under

Klokketjæl. "En til Klokkerne 10." (M)

S. 248.)

3. I Norge det samme

4. I Sammensætning

Klokkerbestilling (en) n. l. Den Forretning at være Klokker.

Klokkerdreng (en) n. l. En Dreng, som gaar Klokkeren tilhaande.

Klokkerembede (et) n. l. Det samme som Klokkerbestilling.

Klokkerkarl (en) n. l. En Karl i Klokkens Tjeneste.

Klokkerkone (en) n. l. Klokkerens Kone.

Klokkerpenge (n. coll.) De Penge, som gives Klokkeren, naar man lader sig tegne, for at communicere.

Klokkerstieneste (en) n. l. Det samme som Klokkerbestilling.

Klokkerinde (en) n. l. Klokkerens Kone. "Hans alt bebudnet med en liden Brokost var, som Klokkerinden ham paa Gengen nylig skar." (P. Paars III B. 3 Sang S. 251.)

Klokker (en) n. l. Et norsk Naavn paa en Fisk, der ogsaa kaldes Rødfisk, Dugen (*Perca marina* Linn.) Strøms Sandmørs Bæst. i D. S. 302.)

Klokkeri (et) n. l. pl. Klokkerier [af Klokker.] En Klokkers Bestilling.

Klomme eller **Klomsen**, v. a. [Norsk] at høre, forhøre, forholde ved Hæret. Deras

Klomme eller **Klomsing** (en) n. l. Hærbæring; Hæret.

Klommebong (en) n. l. Bruges i Norge om smaa Bevæxter paa Enebærtra. (Hallager.)

Klop, n. l. [Norsk.]

1. [I det Bergenske] et stort Trug at haffe Rind eller Talle i.

2. En liden Træbro over en Elv eller et Mo-sevand; item: en friskaaende Trappe, saa som Stabbaursklop. (See Strøms Sandmør I S. 526. Top. Journal for N. 25 D. S. 125, hvor det skrives Kloppe.)

Klop (en) n. l. [Kastet.] En Træstilk, som lægges om Hestens og andre Kreaturers Tænder, for at forhindre dem fra at springe; kaldes ogsaa Klapp, og i Sanderjylland Klamp. See dette Ord No. 7.

Klopfegter (en) n. l. [Egde.]

1. Egentligen; En, som segter med Sabel

eller Kaarde af Træ, hvorved den Tabende blot bantes.

2. Ugentligen: en fortalende Sophist, En, som med megen Dram fremfører svage Indvendinger.

Klopfegteri (et) n. l. plur. Klopfegterier.

1. Fegten med Træabel eller Trækaarde.

2. Fegten med store Ord og uafgjørende Grunde.

Klopfisk (en) n. l. See Klappfisk.

Klophammer (en) n. l. Ravnets paa en Bøders Træhammer.

Klopholt (et) n. l. Et Stykke Træ, hoormed der bantes eller klappes; bruges af afstillede Komfæder og Haandværkere.

Klophoved (et) n. l.

1. Et Menneske med et tykt og blodet Hoved.

2. Et tungnemmet Menneske. (Diction. Herloviani)

Klopper, v. a. imperf. Kloppe, sup. Kloppe; [af det Egde-Kloppe.] 3 Bogtrykkerierne: at slaae med Slutpinden paa Klop-holten, for at redbanke Bogstaderne i den afsatte Form, til at forebygge, at de ikke skulde slaae for høit.

Klorer, v. a. imperf. Klorede, sup. Klorét [af Klo.] Kradsen, riber med Klorer eller Regle. [et et norsk Udtryk, som dog findes hos Noth.] Katten Klorede Barnet: "De skønne Børne! de klorede mit Bæder." (Suhms Forsøg i de skønne Vid. 10de Stk. S. 51.)

Klos, adv. [Angl. close.] Tæt ved. At indlade sig Klos i Begtning med en stendelig Brig.

Kloster (et) n. l. plur. Klosters og Klostre Germ. Kloster, Angl. cloister, Gall. cloître, Ital. chiostro; alt af det latinske claustrum.]

1. En grundmurets indelukket Bygning hos Katholikernes og de gamle Christne, hvor Munke eller Nonner, som til et eenligt og afdægtigt Levet have forpligtet sig, opholde sig i deres Livstid. Egentligen kaldes Selskabet af flige tilfammen levende Personer ogsaa et Kloster. At gaae i Kloster; give sig i Kloster (i ældre Tider: fore i

Kloster.) At forlade Klosteret. De fleste Klosters ere nu ophævede. At gienne i Kloster (en Juleleeg. Langebet.)

2. Hos os Lutheranere er det en Stiftelse for ugifte Piger, eller og for Enter, hvor de have deres Ophold, Huusholdning, Guds-tjeneste o. s. v. for sig selv, indtil de enten giftes eller døe. Frøkenkloster, Jomfru-kloster, Fruekloster, Duebrøderkloster.

3. Stiftelse til fælleds Spiisning, sundom og dermed forbundne lærde Øvelser, enten for Studerende ved Kiøbenhavns Høiskole, eller for Disciplerne i de lærde Skoler.

4. Høje Steder i Stifterne, som ere indrettede til de fattiges Underholdning, og som ogsaa faae Navn af Hospitaller. Klosterset i Slagelse.

5. I Sammensætninger:

Klosterbetient (en) n. l. den, som tjener i et Kloster.

Klosterbegravelse (en) n. l. Begravelse i et Kloster.

Klosterbibliothek (et) n. l. Et Bibliothek, som tilhører eller har tilhørt et Kloster; Klosterbogsamling.

Klosterbiørn (en) n. l. Et værant og uelskabeligt Menneske. "De mærke nok, at du er en Klosterbiørn." (Sorterups poet. Smaas. S. 86.)

Klosterbog (en) n. l. En Bog, tilhørende et Kloster (Krag's Efterretn. om Viborg S. 204) især saadan, hvori Klosterets Indkomster, Tiender o. s. v. indføres.

Klosterbønde (en) n. l. En Bønde, som giver sit Landgilde til et Kloster.

Klosterbord (et) n. l.

1. Et Bord i et Kloster.

2. Et Bord paa Klosteret, i Betjeningen No. 3, hvorefter man deeltog i fælleds Spiisning eller og i fælleds Øvelser.

Klosterbroder (en) n. l.

1. Det samme som Munk.

2. En, som forretter de hushellige Arbejder i et Kloster (Frater laicus) Lægbroder.

Klosterbrug (en) n. l. Vedtagen Skik i et Kloster.

Klosterbygning (en) n. l. Bygning, horende til et Kloster.

Klosterdaler (en) n. l. De 4 Mart eller den flette Daler, som istædet for Spiisning gaves ugentlig de Studerende ved Enskildet i Kiøbenhavn.

Klosterdømt (en) n. l. Stiering, Saaftværlig, som udøves i et Kloster, vedkommer et Kloster, Klosterforretning. (Vagssens Sienganger S. 158)

Klosterdør (en) n. l. Indgangen til et Kloster.

Klosterdragt (en) n. l. Munkenes eller Nonnernes Klædemon.

Klosterdreng (en) n. l. Opbarter i et Kloster.

Klosterfoged (en) n. l. Den Broder, som er Foged paa et Klostergodt.

Klosterfolk (n. l. coll.) Munke, Nonner og andre Folk, som opholde sig i eller høre til et Kloster. (H. Tausens Postil.)

Klosterføde (en) n. l. Den Mæring eller det Underhold, som gives Munkene i et Kloster No. 2.

Klosterforstander (en) n. l. En, som foreskaffer et Kloster (No. 2), og bestyrer dets Huusholdning.

Klosterfrøken (en) n. l. I ældre Tider: adelige Piger; i senere Tider: fornemme Rangspersoners Døtre, som høre til et Kloster No. 2.

Klosterfrue (en) n. l. En Frue, som har Plads i et Fruekloster.

Klostergaard (en) n. l. En Gaard ved et Kloster. Efter den ældre Bygningsmaade: en firkantet paa alle Sider med Vænge omgivet Gaard, som omslutes af Klosterets fire Sidebygninger.

Klostergang (en) n. l.

1. Den hvalvede indre Munkegang omkring Gaarden i et Kloster.

2. Enhver Gang inde i Klosteret, eller Gang til de undertiden til Eksterne hørende Haver.

Klostergartner (en) n. l. Den Broder blandt Munkene, som er Podemester i Klosterhaven.

gave (en) n. l. En Gave til et Kloster.
Iber, imperf. Kloster gav, supin.
rgivet, particip. Kloster given.

Sætter i Kloster, giver ind i et
r, som Munk eller Nonne. "De
min Jomfrue Kloster givet. (P. Epos
S. 776.)

tergiver sig, v. recipr. Giver sig
et Kloster, giver Løfte, som Munk
Nonne. (Hvidf. Tom. 1. S. 265.)

iven, adj. partic. kaldes den i Hæve-
et, som havde gjort Løfte at gaae i
r. En kloster given Jomfrue. (S. J.
ng.)

ids (et) n. l. Gods, som tilhører
har tilhørt et Kloster. Ved Refor-
neh kaldt Kloster godserne til Kronen.

have (en) n. l. Have, hørende til et
r.

jerre (en) n. l. Priorer i et Kloster.

jomfrue (en) n. l.
samme som Nonne. (Lauzens Postil
1. Kol. 143.)

igift Pige, som har Velg og Ophold
som frue kloster.

ord (en) n. l. Jord, som ligger til
Kloster; Jordegods, som et Kloster eier.

arl (en) n. l.

op optagen Munk, som finder i et
r.

Student, som gik paa Communiteret
Kloster. (Langebet.)

lat (en) n. l.

aligen; en Lat, som opholder sig i
Kloster.

aligen; en Student, som oder den
retnede Tid hos sin Hæder paa Kloster-
Communitet. (Moth.)

lied (en) n. l. Kløderen i et Klo-

Klosterlied derne ere forsynede med
Biser.

lied (et) n. l. bruges i den figurlige
sagde: "at have Klosterlied" v. sige
sagt Kald, have Tilbedelighed til Klo-
ster. "Dog Jutha blev der ikke længe,

thi hun ikke havde Klosterlied." (Hvid-
feld Tom. 1. S. 265.)

Klosterkirke (en) n. l.

1. Kirke ved et Kloster, hvori Munkene eller
Nonnerne holde Gudstjeneste.

2. Kirken ved et Jomfrue eller Frøkenkloster.

Klosterkloffe (en) n. l. Kloffen i et Klo-
ster eller i en Klosterkirke.

Klosterkost (en) n. l. Den Kost, som for-
dum gaves de Studenter, der havde Klosteret
eller Communiteret.

Klosterlærred (et) n. l. Et Slags fint tyndt
Lærred (fordi det forvædges i Klosteret.)

Klosterlatin er jo det bedste Latin, ligesom
Klosterlærred er det bedste Lærred. (Nisse
i Erasmus Montanus)

Klosterlasse (en) n. l.

1. Det samme som Klosterlat No. 2. (Moth.)

2. Stieldsord, der bruges for Ex. om en
Nordmand Laurentius Nicolai, som gik
over til den romerske Kirke. (Langebet.)

Klosterlatin, n. l. Slet Latin, saaledes
som det ved de for-
dum brugelige Disputeres
Duelser hørtes paa Klosteret i København.

Klosterlem (et) n. l. Et Hospitallem. See
Kloster No. 4.

Klosterlydnet (et) n. l.

1. En Klosterbroders Dannelses, Wandel og
hele Forstands og Pieters Forhold.

2. Det samme som Klosterliv.

Klosterliv (et) n. l. Klosterbrodrenes efter
disse Regler bestemte Forhold i Henseende
til Hæder, Klæde, Opholdelse, Andagts-
svær og andre advoordes Stikke. "1263
gaff Konning Erichs Euster Agnes sig i
Klosterleffnet." (Hvidfeld Tom. 1. S. 265.)

Klosterløfte (et) n. l. Det Løfte, som et
vorent Menneske, eller endog Forældre i
et Barns Sted aflegge, om Personens til-
kommende Indtrædelse i en geistlig Orden.

Klosterlovet, adj. partic. den Person, af
eller for hvem Klosterløfte er afstalt. "Jeg
var Klosterlovet for jeg var født under N."
(Langebet af en gammel Vise.)

Klosterlyd (en) n. l. Tydt til at gaae i Klo-
ster, og blive Munk eller Nonne. "Den

oerbundne Klosterlyst" (Sandbøgs Levn. af Middelalderens Digter. I. S. 58.)

Klostermad (en) n. l. Det samme som Klosterkost. (Moth.)

Klostermand (en) n. l. Det samme som Munk. (Todes Skr. I. 160.) "Ength Biskop eller bærild; Klark eller Klosterman." (Rosob Ansh. Løsh. Tom. 2. S. 543) "Alle Riddere og Swane, Klærke og Klostermen." ibidem.

Klostermark (en) n. l. Den Jordstrækning, som hører til et Klosters Avlsbrug. "Esferoms Klostermark er bakkfuld."

Klostermø (en) n. l. Det samme som Klosternonne.

Klostermuur (en) n. l. En Ringmuur, som gaaer omkring et Kloster og indstutter alle Bygningerne, som høre til Klosteret, Gaard, Have o. s. v. "Ofte rede de det Kloster om og om den Klostermuur." (P. Gyds Kiempediser S. 777.)

Klosternonné (en) n. l. Et ugift Fruentimmer, der er indsat i et Kloster.

Klosterpatron (en) n. l. Den Helgen, som har et Kloster under sin Beskyttelse, f. Ex. Franciscanernes den hellige Franciscus, Jesuiternes Ignatius Lolola o. s. v.

Klosterpige (en) n. l.

1. Det samme som Klostermø.

2. En Pige, som tjener i et (lutherisk) Kloster.

Klosterport (en) n. l. En Port, som man gaaer indad til et Kloster. Klosterporten i Gørs. "De rede for den Klosterport, og rysted i den ring." (P. Gyds Kiempediser S. 465.)

Klosterportner (en) n. l. Forsneren ved et Kloster, som sædvanligen i de katolske Klostre er en Klosterbroder.

Klosterpræst (en) n. l. En Præst i et Kloster, eller Jomfruekloster. (Stampes Anm. 5te B.).

Klosterprovst (en) n. l.

1. Provsten, som foreskæer Communitetet i Kistebadn.

2. Den Adelsmand, som foreskæer de adelige Klostre i Hertsigdommene.

Klosterregel (en) n. l. Regel, som ere i et Kloster, ere bundne til sig efter.

Klosterret (en) n. l. Den Ret, som over en Munk, der har forseet den Straf, som ved den bliver at holde Klosterret, udskæde K.

Klosterriis (en) n. l. En Kratflørende et Kloster, for Ex. Kloster Efferom.

Klosterstif (en) n. l. Stif, som Sted i et Kloster. (Langebek.)

Klosterstiver (en) n. l. En, i Regnskabet ved et Kloster.

Klosterstole (en) n. l. En Stole forenet med et Kloster, som ud af et Kloster, eller er oprettet i lagt Kloster.

Klosterstifter (en) n. l. Den, som lagt eller anlægger et Kloster.

Klosterstid (en) n. l. Den Tid, som var bestemt til at gaae paa Kloster Communitetet, for at disputere gebet.)

Klosterstener (en) n. l. En Sten ligger til et Kloster. (Langebek.)

Klostertraad (en) n. l. Et Stof sin Traad, som især spindes i e Brabant, og brugtes hyppigen an til sin Syning og Kniptinge Bruun Jauls Varelex. 2 D. S.

Klosterugt (en) n. l. En Samling af Gorkrister, der høre til Del ligholdelse i et Kloster.

Klostervang (en) n. l. Den Indstrækning, som Klosterliden sterksket medfører.

Klot (en) n. l. [af Klud.] En red Klæder, som endnu hænger ned. hænge i Klotter paa ham. Deraf:

Klotted og Klotteboren, adj. som og pialtet. (Moth.)

Klot eller Klotting (en) n. l. Paa en Plag eller ung Hest. See Klat

Klov (en) n. l. plur. Klover og Klov

Klaue, Anglosax. *Claw*, Svec. *Klo*, Isl. *Klauf*,] af Klove eller af Laf, en Haand.

1. Kløftet Horn paa Dvægs Fodder, saasom paa Gaar, Svain, Hjorte. "Endogsaa vort Hø skal gaa med os; det skal ikke en Klov blive tilbage. 2 Mos. 10, 26. "Det, som har Klove og adskiller Klovnes Klove." 3 Mos. 11, 3. Kamelen har ikke Klove. 3 Mos. 11, 4. Saa at Klov mod Klov, Horn mod Horn regnes. Ebr. 5tes d. Lov 6. 476. (See Fællov.)

2. **Klæver**, som Hæmmere, Kæbs og Krabber hævde. Store, haarde, hule, hvide, runde Klæver. (Langebet.)

3. **Klæ** Sand at tage noget med, en Jiltang, Jild Klæppe. Deraf: Jernklov, Jildklov, Ji i Klov; item et Redskab til at hegle Pamp med.

4. **Sammensættelser:**

Klovborg (en) n. l. En liden Kiste, som Skibsskørmænd giennem deres Redskaber i. (Langebet.)

Klovhælle (en) n. l. En Trætræg, som forener Kloten med Stangen.

Klovjern (et) n. l. Et Smederedskab.

Klovlog (et) n. l. Det samme som Hvidlog (allium sativum). Hendrich Hørpestræng. Lægebog i n. danske Magasin I. S. 113.

Klovmand (en) n. l. En Art Lette (Fringa.) Det samme som Strandbøstasin (Fringa littorea Linn.)

Klovtag (en) n. l. Det Træ, som Kloten klæder i. (Langebet.)

Klovstav (en) n. l. En Stab, som bruges til at giennemstikre Klaufer. (Biborg.)

Klovtraad (en) n. l. [af Klov og træder.] Hæts Træden, hvor Dvæget træder Gæden ned. (Efr. Vesp. 2. B. B. Cap. 4.)

Klove (en) n. l. [Svec. *Klofwa*, *Klofve*, af *Klover*] i Ebr. 5tes norske 2. 5—8—11 skrives dette Ord *Klove*. "Der Hæst af Enk eller godel af Kloten," er egentlig en Kist, en Sprække, men bruges om:

1. Trængsangen i Vedet, hvor det lettest lader sig spalte. Du har ikke truffet Kloten. (Johf.)

2. Om En, som spændes om Halsen paa Dvæ, at binde det fast i Baasen med. En *Klolove* (Saxon. *Klave*.)

3. Om Bolter og Jern, som lægges paa Rids, hederes Hænder og Fodder. At ligge i Klover og Jern. (Hvitfeld.)

4. [I ældre Skrifter]: Forraadskammer, Fædebur (Isl. *klofi*, *cella penuraria*.) "Oste gaar god Korte til tom Klove. (P. Epp.)

5. En Bolle af Træ paa Drættet for en Klov eller en Hæse, der forspændes med fire eller sex Dg; den besættes imellem Stangen og Styrhamlen, hvori de forreste Hæse trække.

6. **I Sammensætning:**

Klovebaand (et) n. l. Kæb, som hænges fast ved Kloten, hvormed Fæet bindes til Baasen. At hugge Klovebaand. (Deton. Magasin V. S. 371.)

Klovebinder, v. a. imperf. Klovebandt, sup. Klovebundet; gior fast med Klove. See dette Ord No. 2.

Klovebindsel (et) n. l. Skræffen ved Kloten (No. 2) paa Dvægets Hals, hvormed den bindes i Baasen.

Kloveløs eller **Klols**, adj. Dvæ, som ingen Klove har, som gælder lod uden Klove. Han gaar og driver som et Kloveløst Hø. (Langebet.)

Klovebunden, adj. partic. som bindes eller er bunden i Klove, liges af Hænderne om det Dvæ, som holdes i Stald, og er saa stort, at det et gaar løst. At have otte Klovebundne Dvæghoveder.

Klover, v. a. imperf. Kloveb, sup. Klovbet, [af Klove.]

1. Spænder Klove paa; at Klove Fæet.

2. (I Norge): Hegler Pamp med en Klov. See Klov No. 3.

Kloverter (en) n. l. plur. Kloverter [af det stammeste Klauver.] I Hverdagssproget: en stor Krabat (et Slags Skildbord.)

Klub, **Klubbe** (en) n. l. Umasse beslagtes med Knub, Klunt, Klump, og der sene. R. Klubba, Angl. *club*.]

1. Et kort, tykt, og ubaanligt Stykke Træ, en Kalle. (Grensens Søndm. i D. S. 526.)
2. En Jordklump. At slaae Klubber itu. See Klubbekolle.
3. Et Redskab, hvormed forskelliges Metaller skrues.
4. Uegentligen: et firkantet, et klumpet og tykt Menneske. (Morch. Hallager.)
5. Budding. (Topograph. Journ. for Norge 21. S. 35.)

Klub (en) n. f. plur. Klubber [af det engelske *Club*.] Et Selskab, som har vedtaget at komme sammen til indbyrdes Uderholdning, og i dets Forsamlinger rette sig efter visse Vedtægter; bruges baade om Selskabets Medlemmer, og om Stedet, hvor Sammenkomsterne holdes. Klubben holder alle offentlige Blade. Han gik hen i Klubben. Rygt i Klubben. Næste Eftermiddag saar Klubben andre Bærelser.

Deraf Sammensætningerne:

Klubbal (et) n. f. Et Bal i en Klub. Paa Klubballer er Selskabet mere blandet, end paa Familienballe.

Klubbibliothek (et) n. f. En Klubs Bogsamling.

Klubfest (en) n. f.

1. Fest i Anledning af en Klub, for Ex. paa dens Stiftelsesdag.

2. Fest, der høitideligholdes i en Klub.

Klubgang (en) n. f. Det, at nogen besøger Klubber, kommer jævnlig i en Klub. Klubgang kan være en uhyggelig Afvejsling. (Rahbeks Tilf. i B. S. 234.)

Klubgiest (en) n. f. En, som jævnlig kommer i en Klub.

Klublid (et) n. f. Den Maade at leve paa, der finder Sted i Klubber. Klublivet er for den Ordsloste et hertogment Midde til at fordrive Tiden.

Klublov (en) n. f. Lov, der er bleven vedtaget i en Klub.

Klubvæsen (et) n. f. Alt, hvad der hører til Klubber og Klubber. Hvor Klubvæsen er i Undersøgt, forenkles Samfundets.

Klubben (en) n. f. En Person, med man i Klubbens Bærelser omgaar den.

Klubvæsen (et) n. f. Væsen, som en Klub, og indskrænket til samme.

Klubvert (en) n. f. Den Episteme for Betaling giver Klubgiesterne den Drikke.

Klubvæsen (en) n. f. Det norske Navn paa den Maade, som kaldet, formodentlig brede sammensluttede Ræd og dens tydelig. (Norske Vid. Selsk. Skr. III. S. Møllers Prodrum p. 16. cfr. S. Søndm. i D. S. 219.)

Klubbekolle (en) n. f. [af *Klubb*, gle Kalle.] En Kalle til at slaae Jordklumper med.

Klubber, v. recipr. imperf. Klubbede, Klubbet, [Morch] at Klubbe sig 2: at sig sammen.

Klubbelig eller Klubbet, adj. [af Klub Træklods.] Lasket, tykt, seer, ubeholdt. (Grensens Søndm. i D. S. 110.)

Klubber, v. n. forekommer i Betydning Klyver i Lænsans Winterpostil, Fol.

Klubfop (en) n. f. Navn paa *Campestris Clavaria*.

Klud (en) n. f. [Svec. *Klut*, Isl. *Clut*, C. Brit. *Clot*, beslagtet med det en *Clout*, refarcire, interpolare, og det forrige *Clut*, *Clot*, *commisura*.]

1. En Lap, et lidet Stykke af Linned, 1 eller Silke, gamle Klude. En linne den Klud. At sætte en Klud paa n at binde en Klud om Fingeren; at binde Badmestikale med en Kludeklud. (H. Paars 4de aden Gang.) Gæt Kludeklud.

2. Et Klæde, som bindes om Halsen Halsklud, Halsdag. At binde Klud om Halsen. "Bokriseren sidt Blak havde paa sin Klud." (H. Paars 4de aden Gang.) Gæt Halsklud.

3. Et opstaaende Halsklæde, som bærer i gamle Dage.

4. Uegentligen: Bestemmelse, Meddelelse, Afgørelse. At sætte en Klud paa at sætte en stem Klud paa En. (Morch)

5. **Sammensætninger:**

Kludbøder, v. a. imperf. Kludbødte, sup. Kludbødte, lapper med Klude.

Kludbøder (en) n. f. En, som bøder eller lapper gamle Klæder. (Woth.)

Kludhandel (en) n. f. Handel, som drives med Klude.

Kludehynde (et) n. f. Et af forskellige farvede Klude sammenspøt Vaar.

Kludeklæder, n. f. plur. Parletinsdragt. (Langebek.)

Kludestram (en) n. f. Altsens gammelt Løi, som ikke duer til noget. (Langebek.)

Kludestrammer (en) n. f. En, som sælger Klude eller gamle lappede Klæder.

Kludemagasin (et) n. f. Det Hus, hvori Kludene gemmes ved Papirsmøllerne.

Kludepapir (et) n. f. kaldes det af linneklude forfærdigede Papir, Linneepapir; til Forskiel. fra Bomulds-papiret.

Kludepose (en) n. f. En Pose til at gemme Klude i.

Kludesamler (en) n. f. En, som gaar omkring, for at samle Klude til Papirsmøllerne.

Kludeskab (et) n. f. Et Stæmme, hvori Fruentimmer forvare deres Eptoi. (Chiffonnière.)

Kludestæring (en) n. f. Maaden at sønderkøre Klude paa.

Kludestæder (en) n. f. En Stæder, som lapper og bøder Klæder, en Lappedestæder.

Kludeteppe (et) n. f. Et Teppe, sammensat af Klude.

Kluder (en) n. f. plur. Kludere [Klides og udtales i Almindelighed Kludrer] (af Klud, Svec. Klutare, paa Plattysk Klüterer; de Englands Clouterly follow og de Hollands Kloets.)

1. **Essentligen:** en Kludestrammer, eller En, som sælger Klude, og gamle Klæder.

2. **En** Lapper, Lappedestæder.

3. **Ugentligen:** Den, som gjør luppent og færdigt Arbejde, en Kuffer. "Den Kluder, der har sammensmedet de fælste Diplomata." (Bis. C. Nr. 1 D. 185.)

4. En, som duer til ingen Ting.

5. **I Sammensætning:**

Kluderagtig, adj. Skidsløs forrettet. Deraf:

Kluderagtigen, adv. Arbejdet er Kluderagtigen gjort.

Kluderagtighed (en) n. f. Den Beskaffenhed at være Kluderagtigen gjort.

Kluderarbeid og Kluderarbeide (et) n. f. Et fuseragtigt Arbejde, som i det Enkelte er gjort i Hast og uden Flid. (Langebek.)

Kluderknekt (en) n. f. [Skidsord.] Et Skidsløst Menneske.

Kluderpak (et) n. f. Et Skidsord om en Samling af Kuffer eller flette Arbejdere.

Kludermads (en) n. f. Det samme som Kluderknekt.

Kludertoi (et) n. f. Skidsløst og flet Arbejde.

Kludervare (en) n. f. Flette Vares, som ere gjort af en Kludrer. (Langebek.)

Kluderverk (et) n. f. Det samme som Kludrarbeide; men mere med Hensyn til det Hele.

Kludervoren, adj. som arbejder Skidsløst. Deraf:

Kludervorenhed (en) n. f. Egenkab at være Skidsløs i Arbejde.

Kluder, v. a. imperf. Kludede, sup. Kludet [af Klud.]

1. Lapper sammen med Klude.

2. Gjør Skidsløst Arbejde. At Klude noget sammen. (Woth.) En Kludet Trøie.

3. Ugentligen: om at opføre Hytter. En old Sommer og Grene til Hyrdebøis at Klude. (Archo.)

4. Gjør sine Ord eller sin Skrift fide. (Woth.)

Kluderi, n. f. [af verb. Kluder, plur. Kludrier.] Lapperi; det, som intet duer, eller som hverken har Fond eller Klem.

Kludet, adj. part. [af Klud.] Stillet, reben. En Kludet og lappet Kiortel. (Langebek.)

Kludrer, v. a. Det samme som Kluder, og nu mere brugeligt i daglig Tale.

Kludrer (en) n. f. Det samme som Kluder, n. f. **Kluft** (en) n. f.

1. [Rorff.] En Strogaffel.

2. Rist, Nabning i et Bierg. (Langebet.)

Kluf (en) n. f.

1. Den Lyd Hønen giver fra sig, naar den ligger paa Eg eller talder paa sine Kollinger.

2. Den Lyd adskillige andre Fugle give fra sig, naar den har nogen Lighed med Hønen, for Ex. Rattergalens Kluf og Lærkens Slag. (Baggesens samlede Værker i D. Side 6.) Turtelduens dybe kleine Kluf. (Baggesens Klumbreve S. 111.)

3. Den Lyd, der høres af et Menneske, som hulker eller græder heftigen. Deraf:

Klufæg (et) n. f.

1. Et raadvent Eg, et, der kluffer, naar det rystes.

2. [Lyde] det sidste Eg, som en Høne giver, før den strukker eller vil til at ligge.

3. Ugentligen: End sidste Arbejde. Bruges i Ordsproget: Han har gjort sit Klufæg, d: det er ude med ham. (Moth.)

Klufhøne (en) n. f. [Germ. Gluckhenne.] En Høne, som ligger paa Eg eller gaar med Kollinger.

Kluf (en) n. f. Beslægtet med det forrige Ord.

1. En Lyd, som høres i Halsen, naar man hastigen synker Drickedarer. Han drak, saa det sagde Kluf, Kluf.

2. En Taar, en Mundfuld Drifte. "Vor Orpheus en Kluf af Rectorstassen sit." (H. Paars 4de B. S. 2.) At tage sig en god Kluf; drifte i smaa Kluf. (Langebet.)

Kluffen (en) n. f. uden plur. [af Kluffer.]

1. Stærningen at kluffe.

2. Hulken, Hiften, Graad. Hvad er det for en Kluffen. (Langebet.)

Kluffer, imperf. kluffede, supin. kluffet, [af Kluf, Germ. Glucken, Angl. clocan, Lat. glaciare.]

1. v. n. Giver den Lyd fra sig, som kaldes Kluf, bruges især om Hønen, men ogsaa om Rabnen. (See Nucleus Lat. f. v. crocio) og andre Fugle.

2. Græder heftigen, hulker. See, hvor han staar og kluffer.

3. Ugentligen: smigtrer. At kluffe (Moth.)

4. Synker hurtigen en eller anden Drif. Kluffe af Glasfen. (Langebet.)

5. v. a. At kluffe noget op og ned i H bruges i Christen Pedersens Lægebog Betødning, i hvilken vi nu sige: at fl Halsen.

Klumme (en) n. f. [af det latinske colum kaldes i Bogtrykkerierne en Side sa Bogstaver, og sammenbundne for at i Formen. At forstøde Klummerne satte dem i vrang Orden.

Klumme (en) n. f. [af Klump] En menhangende Klump eller Klunge, si Bier, Viindruer o. desl. (Langebet.) snart Visværmen har sat sig i Klumme Pose, maa man angribe den. (Obsecon. Ann. 7 D. S. 267.)

Klump (en) n. f. plural. Klumper. [Klump, Klus og Klimp, Cambri Clump, Isl. Klumbr, Belg. Klomp, Lump, Germ. Klump og Klumpe

1. En sammenhangende eller sammenbundet Masse. En Klump Bly eller en blod eller haard, en stor Klump, dage Klumper i Westgrøden.

2. Boller paa Etbemad. Han vil Klumper paa Soden (Suppen) d: at ville sige eller giøre en Ting bedre den var før sagt eller gjort. (Moth. Langebet.)

3. En vis Ret Mad; Meelspise, tillavet af Klumper, tydske Klumper.

4. Ugentligen: Den, som er klumpet. Deraf Sammensætninger:

Klumpebly (et) n. f. Bly, der i tykke Stykker, modsat Rullebly. (nichs Mineral. S. 220.)

Klumpejern (et) n. f. Et Jern, i en Sax, med Klumper paa Enderne, med Haarkrallerne brændes. Papill

Klumpemelk (en) n. f. En Ret Solbestaende af Melk med Klumper paa Klumpetal, n. f. bruges kun som bium med Præpositionen i foran,

Begnet een Klump efter en anden. Græs. Hopperne faldt ned i Klumpetal.

Klumpeuld (en) n. l. Uld, som er klumpet sammen og urede.

Klumpfirtand (en) n. l. Rødnat paa Fiske. *Tetrodon mola.* (Kiølsens Naturhist. L. S. 177.)

Klumpfist (en) n. l. Rødnat paa Fiske. *Mola.* (Wads Dyrehist. I D. S. 352.)

Klumpfod (en) n. l.

1. En ildebannet Fod.

2. Det Menneske, som har en ildebannet Fod. Deraf:

Klumpfodet eller **Klumpesfodet**, adj. Den, som har en Klumpfod. "En Klumpesfodet, som det Lykke vender ned paa sine Skindbeene." (Sorterups poetiske Smaastr. S. 73.)

Klumpfak (en) n. l. [af det plattyske *Klump-fak*.]

1. Rødnat paa en Juleleg, hvortil bruges et snoet Tørklæde, hvormed den ene Legende slaaer den anden.

2. Det til en Klump snoede Tørklæde, som bruges ved denne Leeg.

3. De Slag, der meddeles med dette Tørklæde.

4. I Spøg om Bank i Almindelighed. At give en Klumpfak.

5. Et Slags Kortspil, hvortil hørte Kne paa Fingrene med Kortet. (Roth, der skriver Klumpfak.)

Klumpagtig, adj. Klumpet, som ligger i Klumper, bestaaer af Klumper, ligner en Klump.

Klumper, imperf. klumpede, sup. klumpet, [af Klump.]

1. v. a. Bringer sammen i Klumper, gør noget til en Klump. At klumpe sammen. (Roth.)

2. v. n. Gaaer langsom og klodset af Sted. (Roth.)

3. Recipr klumper sig: danner sig i Klumper, antager Skikkelse af en Klump. Græs af Anemoner klumper sig formedelst sin megen Uld stærk sammen. (Fleischers Hædebog S. 538.) Siges og om Bierne,

naar de samle sig, sætte og hange sig sammen i en tpf Klunge. (Fleischers Hædebog S. 360.)

Klumpes, verb. neutropass. imperf. klumpedes, sup. klumpets; bliver til Klumper. (Langebek.)

Klumpet, adj. part. [af Klump.]

1. Som er rundagtig og i Klumper.

2. Som er kort og tpf.

3. Det, hvis Odd er afflidt.

Klumpetis, adv. det samme som i Klumpetal.

Klumpvoren, adj.

1. Som er plump, tpf og uhandelig.

2. Dorst.

Klumpvorenhed (en) n. l. Legemets Klumpthed og Uhandelighed.

Klums (en) n. l. Det samme som Klase.

Deraf:

Klumsbær, coll. Bær i en Klase.

Klums, adj. Doven og dorst.

Klumrer, v. n. imperf. klumrede, supin. klumret. Siges med Hensyn til Samleie om at ville, men ikke kunne. At ligge og klumre paa. (Roth og Langebek.)

Klunger, n. l. Det norske Rødnat paa Planter *Arctium lappa* Lin. Flor. Dan. T. 642. og paa Hybentorn (*Rosa canina* Lin. Flor. Dan. T. 555.)

Klungerliistorn (en) n. l. [Rorst.] Det samme som Klunger, der ogsaa kaldes Rype-træ. (Strøms Sødm. S. 119. Top. Journ. for Norge 29de Hefte S. 83.)

Klunk (et) n. l. See Kluk No. 1.

Klunker, v. n. imperf. klunkede, sup. klunket, skriger som en Ravn.

Kluns (et) n. l. [I Jylland.] Klokketjæst paa Kirkegaarden. (Langebek.) See Klangehjør.

Klunt (en) n. l. plur. Klunter [Svec. *Kluns*, Plattysk *Klunt*, Angl. *Clodd*, er beslægtet med *Klump*, og i Latinen med *glomus*, *globus*, *gleba*.] Et stort, udannet, helst rundagtigt Stykke, en Klump, en Knude; en Stok med en stor Klunt paa Enden; en Klunt paa Røsen.

Kluntagtig, adj. som er klodset.

Kluntet, adj. [af Klunt.]

1. Som har en Bult eller Knude, som er tyk i Enden. En Kluntet Næse.

2. Det samme som klodset, klumpvoren, kloddet. Han er saa kluntet i sit Bæsen.

Kluntetoi (en) n. f. Klodsede Mennesker.

Kluntevælle (en) n. f.

1. [Morff.] Et Slags Sødmeftskost. (R. Bib. Selsk. Skr. V. S. 101.)

2. [I Gyn.] En Ret af sammenslæben Vælf.

Kluntetæse (en) n. f. [af Klunt og Næse.]

En Næse med en Bult paa. Deraf:

Kluntetæset, adj. som har saadan en Næse.

Kluntvoren, adj. See Kluntagtig.

Klup (en) n. f. En Knub. Deraf:

Kluphoved (et) n. f. Et stort Hoved, hvori der er ingen Forstand. (Moth.)

Kluphovedet, adj. Den, som har et Kluphoved. (Moth.)

Kluphammer (en) n. f. Det samme som Klupper.

Klupper (en) n. f. En Hammer, hvormed Overlæderet bankes. (Bergsøe om Sarverier S. 34.)

Klure (en) n. f. [Morff.]

1. De frumme Træhager, som stude i Bøttebænker. (Strøms Sandm. 1 D. S. 513.)

2. En Ring, som sættes i Svinenes Tryne.

3. En Person, som seer ud baade til Ondt og Godt. (Strøms Sandmør loc. cit.) Hvoraf Gildklure, en fiak, rask Karl.

Klurer, v. 2. See Klure No. 2, bruges om at ringe Svin eller andre Dyr (Moth.)

Kluret, adj. [af Klure.] Krum, krumdanet, krumboxen, indviklet. (Strøms Sandmørs Bøst. 1 D. S. 513.)

Klurk (en) n. f. En Laar, et Drag af Drilkebarer. Han tog sig en Klurk af Blaffen. See Kluk No. 2.

Klurker, v. n. imperf. klurkede, sup. klurket; tager sig en Laar.

Kluse (en) n. f. En Dal. (Ref. Bibelovers. Exod. 14.)

Kluster (en) n. f. En sammenhængende Klynge

af noget, for Ex. Bier, Vinbrun samme som Klumme. (Moth.)

Kly. See Klyn.

Klyde (en) n. f. Et Slags Fugle, Froskra Avosetta Lin. Wad. I. p. og Insektet Empis Flava Müllers mus.

Klyder, n. f. Et Slags Tang (Nordst. Viborg)

Klyds. See Klys.

Klyst, klystig; en forældet Skrivelse for Klost, klostig.

Klympe (en) n. f. [Morff.] Det saaklubalt.

Klyn eller Klyne (en) n. f. plur. [paa Plattepøst Klun.] Et Slags lange og tynde Lør, seef Mosetors.

Selsk. Skr. 1 D. S. 275.) Klokasse er Ribe Jyd, hedder det Ordspøg No. 136. See L

Deraf;

Klynartet, adj. Siges om den som nærmer sig til at være Klynseagtig. Klynartet Rose eller S (Landh. Selsk. Skr. I. S. 243.)

Klynbrokke (en) n. f. Et afbrudt Lør eller Klynnejord.

Klynful (et) n. f. Kul, som i Mosetors. (Moth.)

Klyngrav (en) n. f. Det Sted, graves. (Moth.)

Klynjerd (en) n. f. Sort, se torvartet Jord, som opgraves i Moser. (Landh. Selsk. Skr. I. Brännisch Mineral. S. 117.)

Klynmose eller Klynemose (en) Rose, hvor Klyn eller Klyntoi (Moth.)

Klynspade eller Klynspade (en) Lørspade, som har en opret skaft, hvorefter Løven paa eensgang (I Jylland.)

Klyntorv (en) n. f. Mosetors, Klyn. (Occ. Magasin 1 B. S)

Klyng, n. f. Det samme som Klyn No. 3. (Strøms Sandm. I

Klynge (en) n. l. [Angl. *cling together*, co-
hærere, in unum coalescere.] En sammen-
hiet eller sammensanket Mængde, en Dyrge-
eller Hob af eet Slags, helst om levende
Dæseer; en stor Forsamling. En Klynge
Bier. Der stod en heel Klynge Bøll.

Klyngen (en) n. l. Stierningen at Klynge.
Klynget, v. recipr. neutr. og act. imperf.
klynge, supin. klynget [af Klynge.]

1. v. rec. Samler sig hyderis. Bierne be-
gyndte at klynge sig oppe i Træet. "Naar
Børn sig om mig klynge." (Baggerens.)

2. Med Præpos. ved: hænger sig fast ved.
"Der Mennesker har klynget sig ved Mæsten."
(Ewalds Skr. 3 B. S. 165.)

3. Med Præpos. til: slutter sig til. Barnet
klynge sig fast til Moderen.

4. Med Adv. op:

a. Stiger op af noget, man holder fast ved.
Drengen klynge sig op i Træet.

b. Forer En i Veiret, som er bunden, brug-
ges især om at henge En. "Klynge
mig i Galgen op igjen." (Baggerens
Ungd. Arb. 1 D. S. 186.)

5. v. n. med Præpos. paa: at henge fast paa
Noget. Ved at klynge sig paa ham, havde
han nær truffet ham ned.

6. v. a. med Adv. sammen: forer tæt sam-
men, binder tæt sammen.

Klynget, v. neutr. passiv. imperf. Klynge-
des, supin. klynget. Samles i Hob.
Bæet klynget. (Langebet.)

Klynget (en) n. l. En Bustart, Lat. *rubus*.
(Bornemanns Plantelære S. 540.)

Klyngetal, n. l. bruges kun som Adv. med
Præp. i, og betegner klyngevis. Græs-
hopper i Klyngetal. (Langebet.)

Klyngevis, adv. I Klynge; lignende en
Klynge, eller dertil passende og henhørende.
De kom ikke gaadende parvis, men klynge-
vis.

Klynghul, et norsk Navn paa Planten Sa-
tifraga cespitosa Linn. Flor. Dan. T.
1388.

Klyngraa, n. l. plur. i Botaniken Benævnelse

for paa cirrh. capreoli; det samme som
Klyngraa.

Klynk eller **Klynken** (en) n. l. uden plur.
[af Klynker.] Jærende Røst. Stier-
gen at klynke, klage og give sig. O lad
den klynke Klynken trænge saa dybt, saa
himmelsk i vort Bryst. (Ewald.)

Klynkelig, adj. klagende, klynkende. En
klynkelig Røst.

Klynkeligen, adv. paa en klagende Maade.
Han kom saa klynkeligen ud dermed.

Klynker, v. n. imperf. klynkede, sup. klyn-
ket, [Plattysk Klynken, Syec. Klanka.]
Sukker, jamrer, klager og giver sig. At
klynke over heelt Sind, siges om den, som
klager uden kiellig Marsag, eller ingen Ting.
En klynkende Stemme.

Klynker (en) n. l. [af verb. klynker.] Den,
som er uforstaaelig, og som idelig klager
uden Grund. Deras:

Klynkeri (et) n. l. plur. Klynkerier: Klage-
maal uden Marsag. Han kiedes ved sine
Klynkerier.

Klynkevoren, adj. som har Vane at klynke.
Den klynkeborne Alderdom.

Klynksom, adj. tilbøjelig til at klynke. Et
klynksomt Bæst.

Klyp (en) n. l. [skrives ogsaa Klype og Klyp;
Isl. *klipa*.] Rorsl.

1. Knibe, Klemme.

2. Saa meget man kan tage imellem to Fingre.

3. Et Sted at træde over Stierdet.

Klyb eller **Klybtræ** (et) n. l. Det hul for-
an paa Skibet, hvor igennem Ankertovene
gaae ud og ind. Et Skib siges at ligge
for aaben Klyb, naar det ligger for to
Ankere, af hvilke hvert staaer til sin Side,
saaledes, at Ankertovene ikke ere snoede
eller ligge over hverandre. (Løbenavn.)

Klybbaand (et) n. l. Et Baand i Boven
paa Skibet oven og neden for Klybhul-
terne.

Klybskat eller **Klybskul** n. l. Det samme
som Klyb.

Klyset, v. n. [af Klyb, imperf. klybde,
supin. klyset.] Et Gemandendragt. Seem

begynder, at flyde, naar Vandet; enten medens Skibet ankrer eller seiler, gaar indad Klydhullerne.

Klysteer. See Elysteer.

Klyv (en) n. l. [af Skib.] See Klyver.

Klyvehals (en) n. l. [af Klyver og Hals.]

Den, som er drifsig og foroven til at flyde. Den Dreng er ret en Klyvehals.

Klyvekrog (en) n. l. [af Klyver og Krog.]

En Løgte med adskaaende Spoler til begge Sider; og en Krog i Enden, for at sætte den oven til det Sted, man vil flyde op til. (Moth.) En Klyvekroge.

Klyven (en) n. l. [af Klyver.] Stierningen at flyde.

Klyver, v. n. imperf. flyvede, supin. flyvet; [Svec. klifva, Isl. klifra, Angl. climb, Anglosax. clef, et Bierg.] Klavrer op, siger op; at flyve i Veiret, som en Kat; at flyve op i Rasken, op paa et Bierg, i et Træ; at flyve over et Gierde. Hvo hvit flyver, falder dybt. (P. Spv.) At flyve ind igiennem Vinduet; at flyve ned.

Klyver eller Klyvert (en) n. l. Skibets forreste trekantede Seil, hvoraf store Skibe gemeentlig have treende, en Storklyver, Middel- og Stormklyver. Deraf:

a. Klyverbarduner, n. l. pl. Tong, som gaar fra Rotten ind paa Bassen, og tiene til at støtte Klyverbommen, naar man fører Seil paa den. (Løwenørn.)

b. Klyverbom (en) n. l. den Stang, som paa store Skibe flydes ud fra Borsprydet og paa mindre Fartøier fra Skibets selv, og hvorpaa Klyverne heises.

c. Klyversok (en) n. l. Et Slags Seil paa mindre Skibe, hvor Slagsok findes; den indre Klyver. (Løwenørn.)

Klyvestang (en) n. l. [af Klyver og Stang.]

Det samme som Klyvekroge. (Brandfor. ordn. 19de Julii 1799, Art. 41.)

Kna eller Knaa (en) n. l. [af Knaaer.] See Knaast og Kneider (norst.) Sammenæltet Del. I Løwenørnen og flere Steder, hvor

K ikke indtales, hedder det Naanorste Seil. Str. V. S. 130.)

Knaaer eller Knaer, v. a. (Norst. Kneider. Elter, deiner. Hali Vand og Knaes imellem Hænderne Seil. Str. 2 B. S. 217.)

Knaart (en) n. l. See Knort.

Knaattes eller Knottes, v. neutr. des, stendes saa smaat. (brugt Morsse.)

Knab (en) n. l. (Norst.) En liden fi de Punt af et Bierg, en Biergsko Knade.

Knabber, v. a.

1. Skraber eller banker sagte paa paa en Dør. (Moth.)

2. Eder frist. (Norst.)

Knabe (en) n. l. obsol. [Isl. knapi, Sax. Knape, Germ. Knabe og Angl. ant. Knave.]

1. En opvoksende Mandsperson, en eller Dreng (Anglosax. Cnape, Knabe.)

2. En til andres Eleneste og Opbar bunden Ungling (Germ. Knappi)

3. En Adelsmand, som endnu ikke har, men stod i en Ridders Tid var Væbner og Skjolddrager. "E med syv hans Søner." (Mar. Folio 30. Rosod Anch. jur. Str. S. 579.) Deraf:

Knabesad (et) n. l. Et Sæd, so paa Bordet for Væbnere, Svener eller ringere Adelsmand og nere. (See Knabe.) Knabi Herresæde. (Danske Magasin S. 50.)

Knabegaard (en) n. l. En mids gaard. (See danske Magasin 2 L)

Knabestob (et) n. l. Et kort Bøge Rande, som Knaberne drak af. (Snorro S. 749. Danske Magasin S. 50.)

Knabret, adj. ujævn, kaudret. Et Glas: et Glas med Buffeler. (S)

Knader, v. a. imperf. knadede, i

det [norst.] Trykker med Knæerne, lægger
Det. See Knaaer. Deraf:

Knader (en) n. l. Den, som lægger Døsen.

Knade (et) n. l. Det samme som Knold
No. 4. Man seer ikke andet for sig, end
lægger nøgne Biergknader. (Vid. Selsk.
Skrifter XI D. S. 107.) See Knab.

Knadde v. n. imperf. knaddrede, supin.
knaddret; bruges om Gaasens Rost, naar
den vil i Bangen. Det samme som gratler.
(Noth.)

Knæer, v. a. See Knaaer og Knæder.

Knæder, v. a. See Knaaer.

Knæ (et) n. l. plur. Knæ eller Knæer.
[Svæc. Knæ, Germ. Knie, Anglosax.
cneow, Mölog. kniu, Isl. kné, knie, Angl.
knee, Gall. genu, Lat. genu, Græce
γόνυ.]

1. Den udvortes fremstaaende Bøst mellem
Lægt og Skinnbeen: hos Dyr: og ad-
skillige Dyr. At bøse Knæ for En. At
falde paa. (i) Knæ for En. Angerpe
sig, til ikke længere knæe bi. At knæe
i Bønd til Knæerne; at knæe en Høne i
Knæ: at slagte en Høne; at komme paa
Knæ eller paa Knæerne: at komme til-
stede. Han er paa Knæerne: det er
gaaet tilbage for ham; han er snart rui-
nere.

2. Leed paa Straa, Stille og Rør, samt Bugt
paa Træ eller Grene. (Noth.) "Sæden
sætter Knæ." (Begtrup om Agerdyren. i
Sigtand I. S. 254.)

3. En Høge, indfælden i Sommer. (Noth.)

4. Et Stykke Stibstommer af et Træ eller
Gren, som er voxet saaledes, at den har
en Bugt eller Bøining, som omtrent er ret-
vinklet, og derved er stillet til at befæste
Siderne i et Stib, ved at boltes til Bæl-
ter og Dæk; Stibknæ. Item: et støbt
eller smedet Jern af samme Stikkelse til
denne Brug; Jernknæ.

5. I Bygningskonsten og hos ender Haand-
værksfolk bruges det om ethvert fremragende
Vinkelhjørne; en Skalf eller Stiber, som

sættes under ubhængende Bygninger (Noth.)
Knæ under en Bælke. (Langebek.)

6. Et Led i Slagtskab eller Svogerkab.
(Noth.)

7. Sammensætninger med Knæ:

Knæbaand (et) n. l.

1. Et Baand ved Knæerne, som Strømper
ne bindes op med; et Høsebaand.

2. Den Strimmel nederst paa Beendfladerne,
hvorved de spændes fast om Knæerne.

3. I Bygningskonsten: et Stykke Træ, hvor-
med to andre Stykker (sammensættede) en
Dipling. Ligeledes et Jernbaand, som
et Knæstummer belægges med for Styrtets
Stølb.

Knæbæp (et) n. l. Et lille rundt Been, som
er fladt indentil og afbøjet indentil, og for-
ret med Brust, beliggende over Lærets
Ledning med Skinnbeenet.

Knæbinder, v. a. Binder Benene sammen
paa Dagg, for at fæstes, slagtes o. l. o.

Knæbøjelse (en) n. l. Bøiningen at bøse
Knæ, for Tr. i Andagt.

Knæbøiere, n. l. plur. De fem Røstler,
som bøse Skinnbeenet.

Knæbøjet, adj. part. En, som har kastet
sig paa Knæ, som ligger paa Knæ. Eng-
bøiede Figurer i Hieroglypher.

Knæbøining (en) n. l.

1. Den Bøining at bøse Knæ. Mange
Knæbøininger fandt Sted ved Audiencon.

2. Den bagerste Deel af Forknæet hos Huus-
dyrene. (Viborg Hestens Anatomi S. 64.)

Knæbugt (en) n. l. Det Sted, hvor Knæet
bøies, Hulingen bag under Knæerne.

Knæbueffen (en) n. l. Bøiningen at bøse
Knæ. (Noth.)

Knæbueffer, v. a. imperf. knæbueffede,
supin. knæbueffet, det samme som Knæ-
bøier. (Lausans Jesu Lidselse Fol. 24.
Stonings hed. Philosoph. S. 814.)

Knæbueffelse (en) n. l. o: Knæbøjelse.
(Noth.)

Knæbyld (en) n. l. En svampagtig Ledhæ-
velse paa Hætte; Muf.

(Knædyb, adj. dyb, lige til Knæerne. Søren er knædyb.

Knædybt, adv. saa dybt, at, det gaaer til Knæerne. Man grave Kaal knædybt ned i Jorden. (Kleischers Hædeh. S. 115.)

Knæfald (et) n. l. Handlingen at falde paa (i) Knæ. Han gjorde Knæfald for Kongen, for at bede om Raade. "Al Suk og Bøn, al Knæfald var omsonst." (P. Paars 1ste Bog S. 5.) Deraf:

Knæfaldet, v. n. imperf. knæfaldt, sup. knæfaldet. At falde En tilfode, for paa mig at bede om Roget.

Knæforflæde (et) n. l. Et Forflæde, som ikke rækker længere end til Knæerne. See Halsforflæde.

Knæfuld, adj. som har mange Knæ (om Dyrter.) "Knæfulde Spveitids." (Ravns Overs. af Virg. Georg. S. 27.)

Knægigt, (en) n. l. Gigt i Knæerne.

Knægæs (et) n. l. En Urt's Ravn, som og kaldes Hundegræs og Knoppegræs (Triticum repens) Flor. Dan. Tab. 748. Item den Art, som Viborg kalder rød-blomme-rett Sandbaaner (Arenaria rubra.) Flor. Dan. Tab. 740. samt Spergel, Spargula arvensis Flor. Dan. T. 1033.

Knægrube (en) n. l. Den Fordybning, som findes for til paa Hestens Laarbnogel oven for Knæenden. (Viborg-Hestens Anatomie S. 24.)

Knæhæst (en) n. l. Den hele Deel bag Knæet, hvor det stodes.

Knæhøi, adj.

1. Høi til Knæerne. Knæhøi Græs; knæhøie Bænde.

2. Alden. En knæhøi Karl.

Knæhøst, n. l. plur. Høst, som kun rækker til Knæerne, halve Høst. (Hendr. Taber S. 93.)

Knækarl (en) n. l. En liden sø Karl.

Knækore (en) n. l. Rinningen paa Bægerne ved Knæerne. (Noth.)

Knæled (et) n. l. Led ved Knæet. Det i Knæledet. (Langebek.)

Knæpude (en) n. l. En Pude, hvorpaa

man knæler. (Lodes samtlige C S. 324.)

Knærem (en) n. l.

1. Knæbaand, Strømpebaand.

2. Hos Skomagerne den Rem, hveden holdes fast paa Knæet.

Knærende (en) n. l. Fordybningen i Isforsætningen og Regleforsætningen Hestens Laarbnogel. (Viborg Heltomie S. 24.)

Knærdør (et) n. l. Et Dør, som holder en Vinkel; Vinkelrør.

Knæsatning (en) n. l.

1. Stiges om Planterne, naar de i eller led.

2. Handlingen, naar En lyser i Røn, fordi dette forudm stede ved det antagne Børn paa sine Knæ.

3. Den, som er lyt i Ruld og Røn forte Raade.

Knæsetter, v. a. imperf. knæsa knæsat.

1. Setter paa Knæ. "Og knæsa gen og sig for." (Thaarup.)

2. Lyset i Ruld og Røn; antages Det tilfældigvis omlyst ved Røn som en Typisk Handling. "Har mig knæsat." (Ohienschlag S. 154.)

Knæskal (en) n. l. Det samme i been og mere brugeligt.

Knæskinne (en) n. l. Børnsharnis.

Knæso (en) n. l.

1. En So, som ikke vil vore. (i Stiges og om en liden Hest.

2. Et Spattenavn til et Menneske liden af Dægt.

Knæsol (en) n. l. Den udgaaende Sol. (Noth.)

Knæfoster (en) n. l. bruges i Betyd Gladderfoster i Claus Pors Bo

"Hun gif ind til sine Møderfosterfoster;" medmindre Knæfoster betyde Beslagtede. See Knæ

Knæpænde (et) n. l. Et Spænde, Knæbaandet eller den Strimmel

- me ved Knæerne spændes og holdes sammen.
- Knæstole** (en) n. l. En Stole, som knæfælder til Knæerne. (Langebet.)
- Knæstykke** (et) n. l.
- Den Del af Noget, som danner en delformig Bugt.
- Et Billede, som forestiller Personen indtil Knæerne; modsættes et Brystbillede.
- Knæstykke** (en) n. l. Det samme som Knæspænde.
- Knæstykke** n. l. pl. De, som ere lange ude beslagtede, saasom: i fjerde og femte Led. (Langebet.)
- Knætommer** (et) l. n. Tommer, som er fæstet til Skibstæ.
- Knæværn** (en) n. l. En Vandsperson af lav Vægt. (Bornholmst.)
- Knæværk** (en) n. l. Det samme som Knægigt.
- Knæven** (en) n. l. Smærter i Knæerne, gonagra. (Noth og Langebet.)
- Knæbber** (en) n. l. See Knebbet.
- Knæbber**, v. n. See Knebbet.
- Knæet**, adj. [af Knæ], som har Knæer og Led; siges om Planter. (Decon. Magazin VI. S. 334.)
- Knæg** (et) n. l. [af Knæ.]
1. En Bugt paa Noget, som er fæst, og kan ikke brydes. (Noth.)
2. Bræt, Mær, Staaft, Beskædigelse. Han har faaet saa meget et Knæg. (Lexic. Herlov. et Nucl. latinit.) Det sammensatte:
- Knægstag** (et) n. l. [Germ. Knickstag,] er et forældet Skibsbudstyk for Krydsstangsstag.
- Knæger**, v. a. et n. imperf. knægede, sup. knæget, obfol. [Svec. knäsa, kniga, gemna flectere; Belg. kniegen, ingeniculari; Germ. neigen.]
1. Synes i Knæ formædelt Afmægt. (Noth.)
2. Bøfter og ydmyger sig. At knæge imod En: bønfulde, bede ydmygeligen. (Noth.)
3. Gier bønfuldig, søkker Bøden, knæger mig. (Langebet.)

4. Gaar et Knæg. (Noth.)
- Knægevoren**, adj. og adv. ydmygelig, med ydmygt Bøn; at tale knægevoren. (Noth.)
- Knæk** (et) n. l.
1. Et Ord, som efteraber den Lyd, et haardt Legeme giver, der brydes eller springer itu. Knæk udtrykker en finere Lyd, og Knæk en grovere.
2. Den Glæde noget faar i det det knækker; det at noget er halvbrudt, men dog hænger sammen. Glædet har faaet et Knæk.
3. Afbræk, Glæde, Tab. Han fik et haardt Knæk: han leed et stort Tab paa sin Formue. Ved det Fald fik hans Helbred et Knæk.
- Knæker**, v. n. siges om den Lyd, som Føllet eller Hesten giver, naar de smaaabrinste. (Junges nordstjælandske Almue.)
- Knækhaspe** (en) n. l. En Haspe, som efter visse Omgange giver et Knæk til Beddens Afdeling.
- Knækkegræs** (et) n. l. uden plur. [af knækker, frango og Græs.] En Uets Ravn. Vadderoffet (equivetum fluviatile eller palustre. Flor. Dan. T. 1183.) som og kaldes Roffet, Knæppegræs. (Viborg.)
- Knækemorrod** (en) n. l. Røddet paa en Havurt, ogsaa Sukkerrod kaldet Sium Silarum Linn.
- Knækken** (en) n. l. Gierningen at knække.
- Knækker**, v. n. imperf. knækkede eller knæk, supin. knækket, [af Knæk.] Svec. knäcka, Germ. et Belg. knacken, Angl. crack, Græc. κρᾶναι.
1. Giver en saadan Lyd fra sig, som betegnes med Knæk. Tæbakken knækker under Tænderne. At knække med Fingrene. Der var noget, der knæk. Det knæk i Benet berødet.
2. Bræktes. Væsten knæk i Stormen.
- Knækker**, v. a. imperf. knækkede, supin. knækket.
1. Knuser og brækker med nogen Lyd. At knække Rødder; at knække Halsen paa En; at knække Luns. Figurligen siges at knække Halsen paa en Glaske for at drikke Vin.

2. Stor Skaar i Ens Belfærd eller nedbær; det samme som Knæger. Det har gandske knækket hans Mod. "Foragt knækker Mo. det paa Folk." (Sneedorfs Tilst. 6te B. S. 517.)
- Knækker** (en) n. f. [af Knække, frango.] Et Redskab at knække noget med, for Ex. en Noddeknaver.
- Knækkerod** (en) n. f. Det samme som Knæfemorrod.
- Knækvatter** (en) n. f. En liden Insekt, en Træorm.
- Knæpfiil** (en) n. f. (*Salix fragilis* Linn.) Landh Gæst. Str. 6 D. S. 137.
- Knækto** (et) n. f. kaldes visse Løv, som ere bestemte til at standse det af Stabelen liggende Skib i Gatten, og som eet eller andet springe itu.
- Knælen** (en) n. f. Gierningen at knæle.
- Knæler**, v. n. et a. imperf. knælede, sup. knælet [af Knæ.] Angl. to *Knæl*, Germ. *Knien*, Belg. *Kniden*.
1. Viser Knæ, falder paa Knæ, ligger paa Knæ. At knæle for Alteret. Han gjorde knælende Afviget; han knælede for ham. At knæle for Haman, siges figurligen: at fire for en Magtigere.
 2. Bøtter Knæerne af Svagbed; han gaaer og knæler: med bøiede Knæ. Man læs fede ham saadan Byrde paa, at han knælede derved.
 3. Slaaer ihjel, bringer til at falde; at knæle En. (Noth.)
 4. Bringes paa Knæerne. Lægges sde. At knæle sine Bønder. (Noth.)
- Knæler** (en) n. f. Navnet paa Insekten Mantis. (Cuviers Dyrhist. Bnd. II. S. 235.)
- Knæler** (en) n. f. [Jydsk.] Det yderste Maal i Langholt, fordi den Spillende, naar han under Løbet stikkes med Holten saa nær Maallet, at han knælende kan naa det, da er fri.
- Knælestive** (en) n. f. [af Knæler og Stive.] Maalet i Boldspil. (Noth og Langebek.)
- Knælevoren**, adj. vakkende i Sangen, naar Knæerne ei holdes stive.
- Knæling** (en) n. f. plur. **Knæler**.
1. Den, som er knælevoren.
 2. Den, som er liden af Vægt, knæcleus latinit. v. *vegrandis*.)
 3. Den, som formaar kun lidt, bestaae sig som en Karl, helst i naar han ei kan gjøre Bætted. skreven op for en Knæling: han let under Bønnen. At styde En Knæling, er at drikke En ful Knæstob eller Knæling, aut abeat. (Noth.)
 4. Skindet af et Lam, som er taget Paake og St. Hansdag, og som sig ved sin Silkebløddhed. (Niels Huusbolds. Kalender 1664. S. Knæp (et) n. f. See Knep.
- Knæpper**, v. a. See Knapper.
- Knæpperer**, v. n. See Knebbere.
- Knæpskarre** (en) n. f. Legetoi Børn, Kangle. See Kladderke latin. f. *crepitaculum*.
- Knæpter**, v. a. [af Knæp, adj.] indkrymper. At knæpte Huden i Pantoppidan.)
- Knærker**, v. a. See Knetker.
- Knæv**, adj. See Knev.
- Knævel**. See Knebel.
- Knævel** (en) n. f. plur. **Knæveler**. udstrakt Stedeknæ. *Polygonum* Flor. Dan. 803.
- Knævert** (et) n. f. Godtgødt, Knier. [Jydsk. Bændspil.]
- Knævel** (en) n. f. [Svec. Knäfn Knevel.
- Knag** (en) n. f. [Isl. *naggr*, Sve. Angl. et hibern. *Knagg*, nod tuber.]
1. En Knag, Knude, Kvist i Træ
 2. En Nagle af Træ med opstående Enden; som er gjort fast, for at get paa; en Krog, en Knege. Knag op; at henge Noget paa
 3. En liden Stof paa Leestafet at med den venstre Haand.

opstaaende. Træstoffer i et Møllehjul, gaar i Drevel. See Knaghiul.
 Skibb; de Haandtag, som ere paa Rat- eller det Hjul, hvormed Roret dreies.
 Det sydlige Staaland det samme, som alsk eller Skunk o: det Stykke Træ, fæstes paa Sparrerne, for at føre Tagget ud fra Muren. (Viborg.)
 (et) n. l. [af Knager.] Lyden i et haardt rørt Legeme, naar det bøies eller saar ud. Man hørte Knag og Brag.
 (et) n. l. Bræk, Reen, Beskadigelse. røpste saar lettelig Knag. (P. Syd.)
 r er gaaet Knag paa min Bognstang.
 ehals (en) n. l. [Svec. Knakhals.] en, hvid Hals er rød (som en Knag.)
 ri, som r opblæst; haardnakket, risghalt. Det maa Knagehals ihukomme, Gaasen luder under hvide Dørre. (Peder 12.)
 en (en) n. l. [af Knager.] Det, at Ro- knager.
 et, v. n. imperf. knagede, supin. aget. [Svec. knaka, Germ. knacken, æc. *knaxan*] giver en Lyd fra mig, r naar et haardt Legeme bræktes eller er derved. Vielsen knager, og er nær- at gaae iten. Det knagede og bragede De Mæster og Stænger. Isen knager er ikke at troe. Han slog ham, saa det agede i hans Sidebeen. Det klader ikke, det knager, siges, naar man endelig hade Roget frem, om der end er Fare.
 der, v. a. ælter, deiner; at knage Meel. Roth.)
 gesild (en) n. l. [af Knage, resonare, i Gild.] Roget Gild, som knager under anderne.
 ghiul (et) n. l. [af Knag og Hjul.] Et hul i en Mølle, som er fuldt af Knager, r at føre Drevel om; Kamhjul.
 græffe (en) n. l. [af Knag og Række.] r Række Knager eller Kroge at hænge noget paa.
 grib (et) n. l. Knubstib Lyd.

Knagtor, adj. det, som er saa tørt, at det knager. (Roth.)
 Knagvoren, adj. det, som strax knager, naar det røres. (Roth.)
 Knai (et) n. l. Udslæt paa Kroppen, Tnat. (Br. paa Mors.)
 Knaiet, adj. [af Knai.] knattet, besat med Udslæt. (Br. paa Mors.)
 Knail (en) n. l. [Bornholmsk.] En Forhø- ning paa Marken; en liden Bakke. (Skov- gaard.)
 Knæk (et) n. l. Efterbælse af den Lyd, som fremkommer, naar haarde Legemes pludselig bræktes. See Knæk No. 1. Knæk, sagde Stolen, og strax var den i Stykker. Deraf Knækmandler.
 Knæk (en) n. l.
 1. [Rorsk.] En liden Bænk. (Stroms Sund- mør I. 526.)
 2. En Lue, en Knold, item: et urpddet Stykke Jord, fuld af Luer, som saaledes ikke er stiftet til Dyrtning. (Nagaards Thye S. 244.)
 Knald (et) n. l. plur. det samme [Svec. Knall, Germ. Knall, Anglos. Cnall.]
 1. En stærk og heftig Lyd, et Skrald, bruges meest om Lyden af Torden, af Skud; item om Smelden af en Pidsl. Det gav et stort Knald.
 2. Uegentligen siges: Knald og Fald, om hvad der pludseligen sker eller foregaaer "Det er dermed kun Knald og Fald." (Bage- gesens Rismædere S. 119.) Det er Knald og Fald med ham, siges: a. om den, der strax dør af et Skud. (Roth.) b. Om den, der er saa syg, at han ved mindste Anfald af Sygdom strax dør.
 3. I Sammensættelser:
 Knaldblus (et) n. l. Et hastig og voldsom Antændelse, ledsaget med Knittren og Bragen.
 Knaldblis (et) n. l. Salpetersauret Blis, som giver et stærkt Knald, naar det lægges paa Gløder (Plumbum tonans.)
 Knaldglas (et) n. l. En lille rund Glas-

Kugle, fyldt med Luft eller Vand, hvilkken, naar den lægges paa Gløder, springer istykker med stor Lyd.

Knaldguld (et) n. l. En Forbindelse af Guldhite (Guldoxid) og Ammoniak, som ved at ophebes forpuffer med et betydeligt Knald. (Orsted.)

Knaldluft (en) n. l. En Luftblanding, hvis Forbrændning er ledsaget med et Knald. (Orsted.)

Knaldolie (en) n. l. En Forbindelse af Kvælstof og Itefsaltspire, som besidder den Egenskab ved mindste Opvarmning at forpuffe med et forfærdeligt Knald. (Orsted.)

Knaldpulver (et) n. l. En Blanding af Salpeter, Kul og Svovsel, der forpuffer med et stærkt Knald, naar det ophebes, endog uden at være indsluttet. (Orsted.)

Knaldqviksolv (et) n. l. En Qvicksolvsforbindelse, der ved Opledning forpuffer med Knald. (Orsted.)

Knaldsolv (et) n. l. En Saltsforbindelse, der ved Opvarmning eller Stød hestigt forpuffer.

Knalder, v. n. [Krives og Knalter] imperf. Knaldede, sup. Knaldet.

1. Giver et Knald eller Skrald fra sig. Se. været Knalder, Kanonerne Knalde.

2. Frembringer eller forarsager et Skrald med Noget. Han stod og Knaldede med Pibsten. At gaae og Knalde med et Gevær, bruges undertiden om at skyde for Lidsfordid, for at høre den Lyd, uden at sigte efter Noget.

Knalding (en) n. l. Raareffern og anden Ureenlighed, som hænger ved afsklippet Uld. (Roth.)

Knøst eller **Knøst** Laf Knæ, Knæ, Knæ, at ælte, hvoraf Kna sammenkøstet Det og Ost] Et Slags Ost i Norge, tillavet af tyk saur Mælk, eller af Kiærnemælk, som i Smag ligner en saur Potteost. (Ströms Søndmør i D. S. 377.)

Knop (en) n. l. plur. Knapper [Isl. knappr, Svec. Knapp, Anglos. Cnap, Angl. Knob, tuber; Germ. Knopf; Plattsch]

Knop, Hibern. Cnap, fibula. nodus.] beslagtet med Knop, Kn

1. Overhoved betegnes dermed en lille eller et lille rundagtigt Legeme paa eller Enden af noget, saasom Gad Knappen paa en Pille, paa et Stokknop, Raardeknap, Kirteknopen staar paa fire forgyldte R. Figurligen om Hovedet: at beti Knappen 3: bade med Hovedet. koste hans Knop 3: det er halssning.

2. Dyppigt bruges det om de smaa ligen rundagtige Sammenhæftninger ved Klæderne: Kiols, Duppeknapper; Soloknapper, Kamelgarns Knapper o. s. v.

3. Til Skibs: Knapper bruges ved Vimplet. Man har Flagknapper, peknapper og Chalupknapper. D Slags sættes paa Flagspillet, det al Toppen af den Stok, hvor Vimplet det sidste paa Toppen af Chalupsm.

4. En liden Pose af Lærred med i fyldt, som hænges i den Sogges Di bruges imod Landpine. (Roth.)

5. Sammensætninger heraf:

Knappansætter (en) n. l. Hos St en stor Naal, hvormed Knapper i Knappblom n. l. Det norffe R. Centaurea jacea. (Viborg.)

Knappbyld (en) n. l. En liden hæ ved Kumpchyllet, som er mere end plinagtig [condyloma.] (R

Knappform (en) n. l.

1. Et Stykke Træ, som spæ ind i som Knappen skal bestaae af, hi kaldes en overtrukken Knop.

2. Formen, som Knapper støbes i.

Knappforsætning (en) n. l. En Kn Forhaining paa Haandsprenes I gel, hvorved Hovedet forenes mel (Viborg Hestens Anatomi S. 24.

Knappfeytle. Et norff Navn paa conglomeratus og Junc. effusus | T. 1094 og 1096.

Knapgrube (en) n. f. En rund Jordbysning, som findes nedenfor Knapfortsætningen. (Viborg Hestens Anatomi S. 9.)

Knapgræs. Et norsk Navn paa Centaurea jacea. (Viborg) Flor. Dan. T. 519.

Knapful (et) n. f. De Huller paa Klæderne, som Knapperne bringes igiennem til Sammenhængning. Deraf: Knapfulsmaal, en Maal, hvormed Knapfuller syes.

Knapfulde (en) n. f. Ved Glasværkerne: en Høtte, hvor Glasknapper forberedes. (Bibl. oekon. Bibl. IV. S. 189.)

Knapjern (et) n. f. Et Redskab hos Knapmændene at bore Knapformer med.

Knapindfæring (en) n. f. Det Indsnit, som findes imellem Knapfortsætningen og Knapfortsætningen paa Ralleknoglen hos Hestene. (Viborg Hestens Anat. S. 8.)

Knapmager (en) n. f. En Haandværksmand, som forberedte Knapper.

Knapost (en) n. f. Et Slags meget smaa runde Surrnælsdytte, af Stikkelse som en Knap, eller liden Brille, der laves i Island og i Norge. (Norske Vid. Selsk. Skrifter V. S. 131.)

Knappenaal (en) n. f. Et lidet rundt, tyndt, spidst Stykke Metal, med en Knap i den øverste Ende, som bruges til at fæste noget sammen med. Et Bred Knap-penaale; at hæfte noget fast med en Knappenaal. Deraf:

Knappenaalshoved (et) n. f. Den øverste fugleformede Deel af en Knappenaal.

Knappenaalspids (en) n. f. Spidsen af en Knappenaal.

Knappenaalsrist (en) n. f. En Ridsse i Huden ved en Knappenaal.

Knapfæb (et norsk Ord) det samme som Knapfrygte (Viborg) det norske Navn paa Scirp. palustris Flor. Dan. T. 273. (Hornem. Plantelære.)

Knapfolsie, en norsk Benævnelse paa Trollius europæus Flor. Dan. T. 133.

Knapneffen, Trochus vestiaris, hos Wab. II. 33.

Knaptrækker (en) n. f. Et Stræder-Instrument at knappe til med første Gang, naar det falder for trangt.

Knapurt (en) n. f. I nogle Egne af Island den Plante: Statice armeria Lin., som ogsaa kaldes Krigsfarl. Flor. Dan. T. 1092. (Viborg) item Planten Jasion montana. Lin. Flor. Dan. T. 319.

Knap, adj. [Svec. Knapp, Belg. Knap, Isl. knappr, knæppr.]

1. Snæver, trang, kneben. Riolen er for Knap. Figurligen, om Høddet der ikke kan strække til: det er Knap Maal. Tiden er dertil for Knap. Knap siges om Vinden, naar den næsten blæser lige imod den Sætlende. Siges ogsaa om den Paaholdende. Hun er meget Knap af sig.

2. Snar, hurtig (obl.) Han er Knap til Føds. Hun har Fødder rappe og Knappe. (Peder Daffes Dølebenedelse.) Han var saa hændig og Knap. (Lyschanders grønlandske Chronica.) Figurligen: hastig af Sind og Gemyt. Han er sår Knap for Hovedet.

Knap, Knapt, adv.

1. Trangt, slet, ringe, fattigen. At leve Knapt. Det gaar Knapt til for ham; det slaar Knap og nap til.

2. Reppe: det stær Knap. Han kunde Knap bare sig for at lee.

3. Røse, karrigen. Han blev holdt meget Knapt.

4. Hastigen, snarligen (obl.) At jeg saa Knap skulde gifte mig. (Danske Magasin 2 Deel S. 367.) Han kommer Knap. (Nagaards Eghes Beskrivelse.)

Knapfodet, adj. [af Knap, celer] som er rask paa Fødderne, snarfodet.

Knaphændig, adj. som er hastig til at forrette sin Gierning.

Knaphændig, knaphændigen, adv. 1. Hastigen til Gierning. 2. Reppe, Knap-hændig ere vi fødte. (Wiib. Bog 2, 2.)

Knaphændighed (en) n. f. Den Egenkab at være knaphændig.

Knapshed (en) n. f. Den Egenkab at være knap, snæver; Snæverhed, Mangel, Mangelighed, Karrighed; for Ex. Tidens Knapshed. Det vil med stor Knapshed kunne erholdes. "Den Knapshed, som ofte findes i de bedste Kornegne." (Dec. Magazin VII. S. 360.) Der er ellers for stor Knapshed (Karrighed) hos ham.

Knapshens eller **Knapshyllinger** n. f. kaldes en Art af Høns eller Kyllinger, som staaes levende og kaages i Smør. (Moth.)

Knappeiligen, adv. [af Knap.] Det samme som adv. Knap eller Knapt.

Knapmaal (et) n. f. om Roget, som er tærbent og karrigen tilmaalt.

Knapmundet, adj. hastig, talende.

Knapnæring (en) n. f. kaldes 1) et Red og lidt deraf. Siemme er kun Knapnæring. 2) Ringe Erhverv.

Knappensie (en) n. f. [af adj. Knap og sie.] Den, som er gnidst, karrig og gnieragtig. (Moth.)

Knapper, v. a. [af Subst. Knap.] Imperf. knappede, sup. knappet.

1. Gjør fast og sammenhæfter med Knapper; at knappe Kloten. Han knappede sin Vest. Figurligen: "Naar Trældomsaaen knappes for meget ulideligen harz om Halsen." (Dei. Sæd. Caro. S. 333.)

2. Sammensat med Præpositioner:

a. Knapper af. See afknapper.

b. Knapper i. Sætter Knapperne i Hullet.

c. Knapper ind. See indknapper.

d. Knapper op. S. eller løser Knapperne af Hullet.

e. Knapper sammen:

1. At fæste for Ex. Klæderne sammen.

2. At spare sammen. Han ved at knappe sammen. (Langebek.)

f. Knapper til. S. lukker sammen ved at knappe; at knappe sin Klot, Trosie til.

Knapper, v. n. [af adj. Knap No. 1.] Imp. knappede, supin. knappet, Impersonal. det knapper. S. det tager af, formindstes,

kan ei strække til. Bruges og med Præpositionen af: det knapper af for ham.

Knappelse (en) n. f. Et Slags saaa Vølser, gjorde af Dyr og Svinetind, som ophænges paa et kunstet Sted inde i de tørres. (Moth.)

Knapsæk (en) n. f. [flattet Knapsack, Heitst Knapsack, Angl. Knapsack, Fransk Canassa.] Et Slags Badsæk for en Wandtmand, Randsel, Tornister, Sværsek. (N. Danske Magazin 2. S. 168.)

Knapsindet, adj. [af Knap No. 2 og Sind.] som let kan blive uret.

Knapsindig, adj. det samme.

Knapskriver (en) n. f. [af Knap No. 2. og Skriver.] En, som kan skrive hastig, en Juskriver, Tachygraph.

Knapsnakke (en) n. f. Navnet paa et Skaldyr helix rotundata. (Wüllers Historia vermium 2 B. S. 29.)

Knapskob (et) n. f. See Knabestob.

Knaptang (en) n. f. Hos Grovsmiddene en Tang, som har en krumbøjet Klæft med Knap og en lige Klæft med en Fordybning.

Knaptasse (en) n. f. Det samme som Knapsæk.

Knaptaring (en) n. f. Knap og indskrænket Levemaade.

Knaptid (en) n. f. Indskrænket Tid til Roget.

Knar (en) n. f. [Bornholmsk.] En Knast i Træ. (Stodgaard.)

Knar (en) n. f. [Jædre Skrifter: Isl. knör, Anglosax. cnear.] En Art af store langsigtige Hørselsfibre, kaldes ogsaa Knor. (Riempeviserne i Udgaven 1764. S. 135. Clausens Snorro S. 467.) Deraf Knarstib, det samme, og Knarresmed, en Stibsbjgger. (Langebek.)

Knar (en) n. f. [af Knarrer.] Den nævnte skrøbelige Lød, som Hulsene give fra sig, naar de ikke ere smurte, eller Dørhangler, som ere for trænge. (Moth.)

Knarand (en) n. f. [af Knarrer og And.] Et Slags Vender, Aas Krepera. (Wüllers Prodromus.)

Knargaas (en) n. f. Det samme som Knarand.

Rnarf (en) n. f. 1. Det samme som **Rnar**,
sonus stridens.

2. Et vanskeligt og knarvorent Menneske, sær
om gamle Mænd. Det er en gammel **Rnarf**.
"Paa gamle **Rnarfs** Bids." (Helt S. 120.)

Hvor der er **Rnarf** inde, kommer **Rnarf** ud.
Rnarfsfugl (en) n. f. Kalder paa Morsø
den Fugl *Rallus Crex*, Linn.

Rnarfen (en) n. f. uden plur. [af **Rnarfer**.]

1. Det, at noget knarfer. "Man hørte **Rnar**
fen nu i Bænke, nu i Sengen." (P. Paars
4 B. S. 3.)

2. Vanskelige Menneskers Knur. Hans robin-
delige **Rnarfen** gjorde mig lid af ham.

Rnarfer, v. n. imperf. **Rnarfede**, supin.
Rnarfet (Svec. **knarka**) Frequentativum
af **Rnarfer**. See **knirker**, som udtrykker
en lignende, men finere Lyd.

1. Giver en nævn knurrende eller skurrende
Lyd fra sig. Døren **knarfer**; det **knarfer**
i Hjulene. Det **knarfer** som Riep i Hjul
(Ordspr.) Vognen gaaer alligevel den **knar**-
fer (om den, som er sygelig, og dog lever
længe.)

2. Knurrer og giver inde Ord fra sig.

Rnarfvoren, adj. [af **Rnarfer**.]

1. Som gjerne giver en skurrende Lyd fra sig.
En **knarfvoren** Dør.

2. Som er vanskelig og fortrædelig. Deraf:
Rnarfvorenhed (en) n. f. Den Egenskab,
at være **knarfvoren**.

Rnarre (en) n. f. [af **knarrer**.]

1. En Skralde. (Eldings Diction. Herlo-
vianum.)

2. En Skosklade. (Moth.)

Rnarrebasse (en) n. f. [af **knarrer** og **Bas**-
se.] Een, som altid knurrer. Det er ret
en **knarrebasse**. (Langebek.)

Rnarren (en) n. f. Det at knarre.

Rnarret, v. n. Imperf. **knarrede**, supin.
knarret, Svec. **knarra**, Plattysk **knar**-
ren og **gnarren**, Anglosax. *gnyrran*,
Angl. *to gnarr*.

1. Giver en skurrende Lyd (i mindre Grad,
end **knarfer**.) Hjulene **knarre**; Dør-
hængslene **knarre**, naar de ere for trænge

eller behøve Smørrase. Rne Vagne **knarre**
meest (et Ordsprog hos P. Gys.)

2. Skriger som Elephanten (barriere.)

3. Murrer, knurrer. Hvad er det han gaaer
og **knarret** for.

Rnart (en) n. f. [af **knarret**.] Et vanskeligt
og brantent Menneske. (Moth.)

Rnart (en) n. f. En Knude i Træ. See
Knort "Der er **Rnar**t i hver Art;" et af
P. Gys Ordsprog. Deraf:

Rnarthylde eller **Knast**thylde (en) n. f.
En unaturlig Hævelse, som er haard,
hvid eller blåblaa, stinnende og uden Pine.
Skæder, Schirrus. (Moth.)

Rnartevoren, adj.

1. Det samme som **knarfvoren**.

2. Som er fuld af **Knorter**. (Moth.)

Rnarvoren og **knar**tevoren, adj. det samme
som **knarfvoren**. (Sneedorfs Læstner II.
S. 336.)

Rnarvorenhed (en) n. f. Det samme som
knarfvorenhed. (Langebek.)

Rnas (et) n. subst.

1. Det at tørre og sprøde Sager brydes med
en knittrende Lyd; bruges adverbialt med
Præpositionen i: at slaas i **Rnas**. Det
gik i **Rnas** o: smaa Stykker.

2. Dagværk, Sufferter eller Mandgødt, der
knirker under Tænderne. Han gaaer altid
med **Rnas** i Tommen. (Langebek.)

3. **Rnat**, Udslæt paa Hænderne. (Langebek.)

Rnasen (en) n. f. Det, at Noget knaser.
See dette Ord.

Rnaser, v. n. imperf. **knasede**, supin. **knas**-
et.

1. Giver en Lyd, som naar Noget gaaer i
Rnas. Bjørnen slipper ikke for det **knas**-
er. Det **knaser** under hans Tænder. (Søren
Twilling's Quid tua.) Det **knaser** imellem
Tænderne.

2. Trygger paa Noget, øder Noget saaledes,
at der frembringes den ovennævnte Lyd.
Han gik og **knasede** paa Noget den hele
Tid.

Rnaseri (et) n. f. [af **knaser**] plur. **Knases**

- rier. Læfteri; Slifferi; det samme som Knas No. 2.
- Knasten** (en) n. f. uden plur. [af Knaster.]
Det, at man knaster.
- Knaster**, v. a. et n. imperf. Knastede, supin. Knastet (Frequentativum af Knaster.)
1. Knuser og gnider smaa; tygger og æder Roget, som giver en knasende Lyd. Lad mig æde den Arm og! lad mig knaske den. (Forsøg i de skønne Videnskaber 3die Stk. S. 172.) See Gnaster.
 2. Skar Lænder, som Bilbbassen, giver Lyd med Lænderne, som naar Musene stæve.
- Knasteri** (et) n. f. plur. Knasterier. Det samme som Knasteri.
- Knastevoren**, adj. som gjerne gider knaste. (Moth.)
- Knastlen** (en) n. f.
1. Det at man knaster.
 2. I Særdeleshed; den Lyd, som Musens Gnaben medfører.
- Knaster**, v. n. diminutivt frequentativ. af Knaster, imperf. Knastede, sup. Knastet. Giver en Lyd, som naar noget Smaat gaar i Knas; især om den Lyd, som høres, naar Musen stæver og gnaver. Knastende Brød. (Todes samtlige Skrifter 4de D. S. 23.)
- Knast** (en) n. f. plur. Knaste og Knaster, Saxon. Knast. (Schupes holl. Idiot.)
1. Knude i Træ; det samme som Knort og Knort.
 2. Et fært, stibindet, egenfindigt Menneske. En sær gammel Knast, en rig Knast (Germ. Knasterbart.)
- Knastefuld**, adj. [af Knast og fuld.] Som har mange Knaster og Knuder.
- Knaster** (en) n. f. See Canaster.
- Knastet**, adj. [af Knast] Knudret, knortet; som har Knaste. Et knastet Træ.
- Knastør**, adj. [af Knaster og tør.] Saa tørt, at det knaser.
- Knas** (en) n. f. En liden Hoi af Steen eller Jord. (Rorff, Aggershus Stift.)
- Knabel** (en) n. f. En Plante, som ogsaa kaldes Tandurt, Tandgræs (Sclerantus annuus. Flor. Dan. T. 504. (Viborg.)
- Knabret**, adj. ringet som Svinn. (Landhunds holdn. Gelf. Skr. 2 D. S. 108.)
- Knas** (en) n. f. Ureenlighed i Korn, som Hrs og deslige (brugeligt paa Morsø.)
- Kneb** (et) n. f. plur. det samme (uds. langt) [af Kniber; Svec. Knepe, Germ. Kniff, Plattysk Kneep.]
1. Klemmelse, Nap, Greb med Fingre eller Tang.
 2. Saameget som man kan holde imellem to Fingre, et Fingergreb.
 3. Brid i Møven, Bugbrid, Kolt. Barret har Kneb, derfor skrider det.
 4. Kneb paa Klæder er der, hvor de ere indknebne i Livet. Den Kiole har et godt Kneb; har intet Kneb, er forskaaet i Knebet.
 5. Ugentligen: Gienbørdighed. Det var et haardt Kneb for ham.
 6. List, Rønke, utilladelig Kunstgreb. Han betiente sig af et Kneb; at bruge Kneb i Spil. Han forstaaer de rette Kneb.
- Knebbaaend** (et) n. f. [af Kniber og Baand.] Et Baand at knibe Hattene med; et Hattobaand.
- Knebel**. See Knevel.
- Knebbel** og **Knebber**, adj. obl. lætter. Deraf:
- a. **Knebbelkøst**, n. f. Lætter Mad, som man tygger langsom paa [skrives og Knebelkøst.] (Moth.)
 - b. **Knebbelstand** : den, som altid vil have noget Smaat, noget Knas at tygge paa. (Skrives og Knebelstand.)
- Knebber** eller **Knebbert** (en) n. f.
1. En Skralde, Snurre, Klappert.
 2. En løb, knad og fladdervoren Mund. Lut dog Knebberten til! : ti stille! Hun har en slem Knebber, siges i Vendsyssel om et Fruentimmer, der har en slem Mund og er meget livsfyg.
- Knebbren** (en) n. f. uden plur. [af Knebbere.] Det, at noget knebber.

Knebbret, v. n. imperf. **knebbrede**, supin. **knebbret**.

1. Giver en Lyd, som Englene med deres Røb; bruges især om Storkens Lyd.
2. Slaaer Lænderne sammen af Kulde.
3. Lader Munden løbe; sladder hen i Veir og Wind. — (Moth.)

Knebbrevoren, adj. [af **knebbret**.]

1. Kuldstær, naar een **knebbret** af Kulde, især Geberkulde.
2. Sladderagtig.

Knebel (en) n. f. See **Knevel**.

Knebler, n. f. plur. Gaarenes og Harenes Starn. Gaareknebler, Hareknebler. (Mors.)

Knebler, v. a. imperf. **kneblede**, supin. **kneblet**.

1. Klemmer, trykker sammen. (Landh. Gelf. Skrifter 7de D. S. 25.)
2. Rnytter eller slynger Baand (brugelig paa Mors.)
3. Tugger og bruger Summerne. At tage Roget at **kneble** paa. Deraf:

Kneblestof (en) n. f. En Stof, som bruges til at **kneble** eller slynge Baand med. (Mors.)

Knedder (en) n. f. En siorgammel Hare. (Moth og Langebek.)

Kneden (en) n. f. [af **kneder**.] Sierningen at **knede**.

Kneder, v. a. (udtales især i Norge: **Knæer**, **Knøer**, **Knæer**) imperf. **knede**, supin. **knedet** [Svec. **Knäda**, Isl. **knoda**, Anglosax. **gnidan**, Angl. **to knead**, Belg. **Kneden**, Germ. **Kneten**, Plattysk **Knaien**, beslagtet med *κνν* *κνν* *fricare* og Ordene **Kno** eller **Knide**] alter, deiner. Deraf:

- a. **Knedespade** : et Træværktøj at **knede** Deien med.
- b. **Knederrug** : et Deinetrug.

Kneder eller **Knæder** (en) n. f. [af v. **Kneder**, Germ. **Kneten**.] Kaldes i et Bageri de toende Svende, hvis Arbejde er at lægge og giøre al Deien til fint Brød, og at besæmme, naar den er færdiggjort eller ræstet

til at indsettes i Ovnen, samt at bræffe Brødet af, naar det er bagt. (Bagerens Laugsartikler S. 26.) "Knæderen, saa og Bagersvendene, skal i rette Tid passe deres Mesters Arbejde."

Knef (en) n. f. Mavepølse. (Pontoppidans norske Glossar.)

Knef, adj. See **Knev** eller **Knøv**.

Kneffelspyd (et) n. f. (Wedels Saxo S. 484.) See **Knevelspyd**.

Knegger, v. n. imperf. **kneggede**, supin. **knegget**.

1. Egentligen: om Hestens Lyd, naar de drinke.
2. Figurligen: om at Røggerlee.

Knegt (en) n. f. [Germ. **Knecht**, Svec. **Knecht**, Anglosax. **Cniht**, **Cnight**, Angl. **Knight**, som dog nu blot bemærker en Ridder.] plur. **Knegte**.

1. Et ungt Menneske af Mandkøn, en Dreng; bruges især paa Landet i denne Betydning. Han er nu en stor lang **Knegt**. Jeg var den Gang en **Knegt** paa 17 til 18 Aar.

2. En Tjener, en Karl, som tjener. Deraf: **Staldknegt**, **Rideknegte**, **Bryggerknegte** o. s. v. item: i Biergbærksproget **Arbeidsfolk** af den yngre Arbeidsklasse, som hyttes **knegt**, **Løndeknegt** m. m.

3. I ældre Skrifter: en Soldat, fordi man fordm sit **Landsknegte** eller **Stridsknegte** hvervede fra Tydskland. (See Wedels Saxo S. 355.) "Gav de **Knegte** Forlov," hedder det i Coldings Kirkehistorie. See **Krigsknegt**.

4. En foragtelig Benævnelse, et Haanudtryk. Den **Knegt** har underkædet sig at gaa bort. Det var en liberlig **Knegt**. "Jeg den **Knegt** skal lære, at vise Prindsen Vra." (P. A. Heiberg.)

5. Det malede Kortblad, der forestiller en **Knegt**: **Rudeknegt**; de fire **Knegte**.

6. Et ringe Slags Brød. (Langebek.)

7. Figurligen bruges det om adskillige Redskaber, hvori Begrebet om Tjenestgjæren ligger til Grund.

8. Med et forringende Begreb.

- a. Et Stod, en Stibor under en Bieffe, en Hvide eller deslige.
- b. Et Stykke klistet Træ, gjort til at kunne selv trække sine Støvler af: en Støvleknegt.
- c. Et Træhaandtag paa en Dør. (Syvte Ord. sprog 2 Deel S. 123.)
- d. Hos Skomagerne det Stykke Læder bag til paa Støvlerne, haarpaa Sporen hviler; en Sporeknegt.
- e. Et Stykke Træ med en Skive i Enden, som hastes til Siderne af Skibet paa adskillige Steder, for derved at gjøre det løbende Toudark fast. Det saaes forskielligt Navn, efter det forskiellige Toudark, hvortil det bruges.
- f. Paa Kors: et vist Stykke Træ i Nøden.
- g. Hos Snebtere: en firkantet Stok paa en Fod med indhugne Hager, i hvilke kan op og nedstyktes en i et Led hængende Klods, hvor paa Snebteren lægger den yderste Ende af et Bret, som skal hvelles.
- h. En Pind paa en Væg, slagen paa Sideblokken, i hvilken Dørstokken ligger med den ene Ende.
- i. En Skibsskib, som man hanger under en Bieffe at hidse noget op med; Hidseskibet ved Stormasten, Kordeknegten.
- k. Hos Artilleristerne: en nedentil lydblyndt Jidkugle, som hugger sig fast med sin Spidse, og saaledes virker, hvad den skal.
- l. Knegt paa en Spinderot 2: Opkanderen, som bærer Rokkehovedet.
9. I Sammensætning:
- Knegtebasse (en) n. l. Bruges i Byen om en voksen Dreng, og ellers som et spøgende Udtryk. (B. Simonsen.)
- Knegtheft (en) n. l. Den Klepper, som en Ridesknegt bruger til Breves Befordring.
- Knegtehold (et) n. l. "Postbønderne (i Korsge) skal allene være fri for Udskrivning, og Knegtehold eller Munderingspenge." (Fdn. af 13de Sept. 1746.)
- Knegtemest er en vis Art af Søbemand. See Knegt No. 6. (Langebek.)

- Knegtstang (en) n. l. En Stang, som gaar fra Stangen paa Mesanmasten. En Krydstang.
- Knegter, v. a. imperf. Knegtede, sup. knegtet. Afstraffer for Forseelser (Korsf.)
- Knegtstiff, adj. som hører til en Knegt. Knegtstiff arbeide; paa saadan Knegtstiff Maade.
- Knegtstiff, adv. Han behandler ham i Knegtstiff.
- Kneis (et) n. l. [af Kneiser.] Rakkens vigtige Tilbagekast. Han gav et Kneis i Rakkens.
- Kneise (en) n. l. En Borger. Ordet taales i en foragtelig Forstand, som Spidsborger (Korsf.)
- Kneisefop (en) n. l. [af Kneiser og Fop.] Den, som er hovmødig og slaar med Hovedet. (Korsf.)
- Kneisemaaned (en) n. l. Bruges om Høsten for Kærlinger. (Langebek.)
- Kneisen (en) n. l. Det, at man kneiser. Gierningen at Kneise.
- Kneisenakke (en) n. l. Den, som af Kneisen mod slaar med Rakkens.
- Kneiser, v. n. imperf. Kneisede, sup. Kneiset; beslegtet med Kneis og Kneiser.
1. Staaer opreist. "End kneiser en Kneise paa dette Sted." (Bisen om Sindr.)
 2. Seer høit, bærer Hovedet høit og set i Hagen i Veiret. At Kneise med Rakkens. Han Kneiser som en Kat med et Kneise. (Syvte Ord. sprog 2 D. S. 119.)
 3. Uegentligen: har stotte og hoffærdige der, brystet sig, gjør sig stor.
- Knekker, v. a. See Knækker.
- Knelling (en) n. l. Det samme som Kneiling. See dette Ord.
- Knep (et) n. l. plur. Knep [Svec. Knä German. Knipp, Knipps, C. Br. knippus.]
1. Lyden af Noget, som brydes eller skræms frem ved en Trykning.
 2. Smaa Slag eller Rap. Kom ikke der paasker Knep. At give et Knep i Næsen (Næseknep.) At faae Knep i

Røng Bone, hedder det i Ordsprog
saar enten Korn eller Knep.
tteler, Globuli lusorii (Moth), at
med Knep.

Handling, naar man med Tommel-
ren spænder Mellemfingeren ned i
iden. At slaa Knep for Ens Næse,
i en figurlig Talemaade: om at trodse,
begegne med Spot og Overmod.
at slaa Kneb i Tømmen er at være
paa En, men ikke have Mod til at
fin Brede.

Sammensætninger:

juus (et) n. f. Et Pilehund, et
bet. (Peder Syds Ordsprog.)

i Vanden (en) n. f. Et dansk Ravn
Planten Thalistrum flavum, Flor.
T. 939.

lage (en) n. f. Et Slags tynde haar-
Roget, som knase eller kneppe under
iderne: Krumlage, Goderaad.

lavring (en) n. f. Haarde-Ravringer.

asse (en) n. f. En Tassepang med
klaas for, der lukkes med en Staaf-
er, som knepper. Deraf:

asselaas (en) n. f. Laasen for en Ta-
ung, som knepper.

vebak (en) n. f. En haard Løbak.

(en) n. f. [af knepper.]

Redskab, som knepper.

egentligen: en Staddeer. (Moth.)

See Knippe.

r, v. a. et n. imperf. kneppede,
kneppet, Germ. knippen, knip,
Angl. knapp, frangere cum crepitu,
Knappa. [af knep.]

r Lyd fra sig, som naar Roget brydes
stedes frem ved Trykning.

arsager saadan en Lyds Frembringelse;
r. ved at dræbe Udsi. At kneppe.

er Knep med Fingrene. At kneppe
or Vandet. Han kneppede ham paa
ene. At kneppe En paa Næsen.

legemlig Omgang med Qvindfolk.
h. og Langebet.)

5. Stor sit Behov. (Moth og Langebet.)

Kneppert (en) n. f. plur. Knepperter [af
Knepper.] En Snællert, et Ladejern, en
Lancet.

Kneppert, adv. peent, net (maaskee af Kneb
eller Knob.) "Net Jomfruer kneppert-
trædha." Maria Psalt. Sol. 2.

Knepperte (en) n. f. Stalde. (Diction. Her-
lov.)

Kneppur (en) n. f. Et norsk Ravn paa den
Urt, som paa dansk hedder: enkelt Gros-
stjerne, Thalistrum simplex. Flor. Dan-
T. 244. (Wiborgs Plantenavne S. 113.)

Knepter, v. a. See Knæpter.

Knerker, v. n. See Knarker og knirker.

Knerker, v. n. [af Knarrer] siges om Wild-
bassens Lyd, naar den staaer Lønder.
(Moth.)

Knetagræs (et) n. f. Et norsk Ravn paa den
Plante, Lycopodium Selago. (Wiborg)
Flor. Dan. T. 104.

Kneter, v. n. See Knæder.

Knev, adj. [Isl. Knæfr, fortis, acer. af
kná, posse.]

1. Rast, modig (obsolet.)

2. Rian. En knev Pige.

3. Net, pyntet. Karlen er saa knev i Dag.
"Ja vist, thi jeg saa knev mig ei anstille-
tor." (Sorterups poet. Smaasager S. 86.)

Deraf:

Knev, adv. Net, pynteligen. Han holder
sig knev i Klæder.

Knevel (en) n. f. Det udskaaende Skæg over
Læberne; Isl. knýfill, tuberculum. Deraf:
Knevelsbart, Knevelskiæg. Det samme.

"Gæd, Gæde, Knevelsbart al Tid af
Kroppen dres." (P. Haars 4 B. S. 1.)

Knevel (en) n. f. plur. Knevele, [Maatpøst:
Knevel, Germ. Knevel, Svec. Knäfs-
mek.]

1. En Pørgl eller tyt Stof.

2. I Gærdeleshed: en tyt Pind, som stikkes
i Munden for at hindre, at den, som vol-
delig behandles, ikke skal strige.

3. En kalleformig Metalstang, som hænger i
Kloffen og slaar paa dens indvendige Si-

der, naar man ringer. En Klokke-
Knevel.

4. Jernet paa et Jagtspyd. (Noth.)
5. Til Skib: en liden dreiet Træpind med en Knap paa Enden, som man sætter ind i Diet paa et Loug, for at holde det til et andet.
6. Trøhuset paa Hør.
7. Et Drog, en Usling.
8. Et Menneske af liden Vægt. En bitte Knevel. (Morsst.)
9. Diævelen (venteligen først et Skælbsbord.) Knevelen fare i dig!

10. Sammensætninger:

Knevelbom (en) n. l. En Stang, hvorpaa man undertiden befæster Knevelsjernet.

Knevelbuk (en) n. l. [af Knevel No. 6 og Buk No. 4.] En Buk, hvorpaa Knevelsammen fæstes.

Knevelsfros eller Knevelstros (et) n. l. Fros af Kneveler. Hørrens Knevelsfros. (Rafns Overs. af Georg. S. 5.)

Knevelsjern (et) n. l. [af Knevel No. 6.] Et Redskab, hvormed Hørrens Trøhuse afrives.

Knevelskam (en) n. l. Det samme som Knevelsjern.

Knevelsløs eller Knevelsløs, adj. som er uden Kneveler. Knevelsløs Hør.

Knevelspyd (en) n. l. Klokkespyd under Ringning. Det var Cartoonkald og Klokkers Knevelspyd. (Gortterups poet. Smaasager S. 106.)

Knevelredskab (et) n. l. Et Redskab, hvormed Hørrens Trøhuse afrives, eller og Høren selv bankes, for at gjøre den myg.

Kneveltring (en) n. l. Ringen til Knevelen i en Klokke.

Knevelspyd (et) n. l. Et med en Knevel No. 4 forsynet Jagtspyd (Danske Magasin Tom. 5. S. 6. Reimite Fes 1555. Fol. 149. 6.)

Knevelstok (en) n. l. En Stok at trække Skind paa. (Noth.)

Knevelsfærd (en) n. l. Gandens, Diævelens Spil.

Knevel (en) n. l. plur. Kneveler.

1. Ravn paa Planteflægten Scleranthus. (Viborg.)

2. Ravn paa Planten: aarlig Knevel (Scleranthus annuus. Flor. Dan. T. 504.)

Knevel, adj. Gladderagtig. Hun er saa Kneveler i Munden. (Langebek.) See Kneveler.

Knevel, verb. neutr. og recip. [af Knevel, adj. Jydsst.] Holder sig Knevel og net, er artig. Hun Kneveler sig noget. Han Kneveler om sig. (Langebek.)

Knevelhed (en) n. l. Den Egenkab at være Knevel.

Kneveler, v. a. imperf. Knevelde, sup. Knevellet [af Knevel.]

1. At prygle En af, faae Bugt med En. (Morsst.)

2. Kornet Korn; overfarer Kornet med Pleiel.

3. At afrive Hørrens Trøhuse.

4. At banke Høren med et riflet Bret, for at gjøre den blød.

5. Stopper og slutter Munden til med Knevel. At Knevel eens Mund.

6. Med Præposit. ud eller ind, bemærker det til Skib, at sætte en Knevel (No. 5) ind i et Løvsle eller tage den ud.

Kneveling (en) n. l. Den Handling at Knevel, eller at blive Knevellet.

Knevel eller Knevelst, adj. Raad, trodsig; Knevel i Munden. (Jydsst.)

Knevelser, v. n. Viser Trodsighed i Ord eller Fagter.

Knevelter, v. n. imperf. Knevelte, sup. Kneveltet [af Knevel No. 1.] Viser sig raad og næstløs. (Jydsst.)

Kneveltig, adj. Næstløs; du er altid saa Kneveltig. (Jydsst.)

Knib, n. l. See Knevel.

Knibbe (en) n. l. En hvas Steen (i Tøllemarken.)

Knibe (en) n. l. [af Kniber.]

1. En Klemme; ethvert Værktøj til at knibe eller klemme noget med. "Hummer, som de havde grebet med en Knibe eller Tang af

Knip (en) n. f. En liden Tang, Jåbtang; (Hallager.)

Kniphammer (en) n. f. En Vandhammer, hvorunder Smedejern efter Opvarming udsmedes, for Ex. til Spader, Høle m. m. (Bränniche.)

Knippen (en) n. f. uden plur. [af Knipser.] Sierningen af kniple.

Knipser, v. n. [af Knippel, Svec. Knippa, Sax. Knuppeln, Germ. Knippen;] beslagget med Knipstær.]

1. Slynger, Ketter, slaaer Traad i Mønster med Kniplestøtten, eller Kniplinger.

2. Slaaer, pygler; Knipser En af, er at slaae En tæt med en Knippel, at bærte En dygtig af. (Woth.)

3. Ord, sammensatte med Knipser i første Betydning.

Kniplebret (et) n. f. Et Skat, udstoppet og overtrukket Bredt for at kniple paa.

Kniplepige (en) n. f. En Pige, som forfærdiger Kniplinger; Knipserke.

Kniplestind (en) n. f. See Kniplestok.

Kniplestok (en) n. f. Det Sted, hvor unge Piger lære at kniple.

Kniplestrin (et) n. f. Et lille Strin med et Skat, udstoppet Laag at kniple paa.

Kniplestok (en) n. f. En liden Stok med en Klunt i den ene Ende, at kniple med.

Knipserke (en) n. f. En Kniplepige.

Knipling (en) n. f. plur. Kniplinger. Det, som ved Hjælp af Kniplestokke sættes i Mønster af Traad. Fine og kostbare Kniplinger; aabne, tallede, smalle Kniplinger. Riolen var nedenom besat med Kniplinger.

Deraf:

Kniplingsfreske (en) n. f. En Halskrumme af Kniplinger for Fruentimmer.

Kniplingsgierde (et) n. f. Et Steengierde, sat med løse Steen, og som derfor har mange smaa Abninger.

Kniplingsgrund (en) n. f. I Broderi den aabne Grund, som er af Kniplinger eller ligner Kniplinger.

Kniplingskaal (en) n. f. En Kaalart *fica oleracea laciniata*.

Kniplingskappe (en) n. f. [af Kappel] En Fruentimmerkappe af Kniplinger.

Kniplingskoralle (en) n. f. *Millipora lola*. Wad II. S. 369.

Kniplingskrummer (en) n. f. Et selger Kniplinger, som holder Knitstak.

Kniplingsmønster (et) n. f. Et Mønster af Kniplinger efter.

Kniplingsruer, n. f. plur. Knipling Ketter.

Kniplingsfom (en) n. f. *Caalebes-otis futura cancellata* paa Hiera i Vidensk. Selsk. Skr. nye Saml. S. 255.

Kniplingsstræ (et) n. f. Veddet af *Daphne Lugo* Lin.

At Knipling hæves endnu ligesaa Sammensætninger, som der gives stoffer, der bestaae af Kniplinger, Kniplingshat — Kiole — Klør — Tøi — Top.

Knippe (en) n. f. Spat, en Heststavn. (Hallager.)

Knippe (et) n. f. plur. Knipper [Svec. pe, Isl. *knippi*.] Et Bunt; det, sammenbundet i en Høb. Et I Nøgler, et Knippe Straa, et I Hø, et Knippe Palm. I Botanik Blomster, som stode i et Bunt. A noget med i Knippet; at løse Knip. Deraf Sammensætningerne:

Knippebrænde (et) n. f. Brænde, i Knipper; Ridsbrænde.

Knippedannet, adj. som ligner et I har Stikkelse af et Knippe. (Vid. Skr. 1800. I. S. 172.) I Botanik Rodder, som stode i et Bunt.

Knippeformet, adj. det samme som piddannet.

Knippetol (adv. med Præpos. i) At det, som findes i Bunder.

Knippevis; det samme.

Knippel (en) n. f. plur. **Knippeler** [Svee. **Knippel**, Germ. **Knüppel**, beslaget med **Knop**, nodus.] I Almindelighed et langagtigt, tykt, runde Stykke Træ, især en Stok at slåe med; en Pægl. Der skalde en god Knippel paa hans Ryg. Vil man løfte Spurver, da kaster man ikke blandt dem med Knippel. Prov. (D. Mag. III. S. 51.) Deras:

Knippelbrænde (et) n. f. **Grænebrænde**.

Knippelfugle (en) n. f. [af **Knippel** og **Fugle**.] En fort tyk Jernstang med en Klump, liig en Halbfugle, paa hver Ende, som skydes ud af Kanoner; Stangfugle.

Knippelfot eller **Øgge** n. f. **Knip**, **Pægl**, **Slag** af en **Knippel**. Du skal saae den **Knippelspige** paa din Krop.

Knippelsuppe. Det samme. (Claus Pors. Folio 3. 4.)

Knippen, adj. farrig, paaholden. (Pontop. videns. norske Glossarium.) See **Kniber**.

Knipper eller **Knippe** (en) n. f. En Blod-Åle paa Hestens Been, hvoraf den kalder (Norsk.) "Derimod er Blodhale, som kaldes Haseband, **Knipper**, Ringbeen, Skjort, Skalkænder og Hoerband almindelige Ravne." (Top. Journ. 18 H. S. 75.)

Knipper, v. 2. [af **Knippe**, imperf. **Knippede**, supin. **Knippet**.] Binder sammen i **Knipper**. At **Knippe** Røglernes sammen. **Knippede** Blade kaldes i Botanikken de Blade, som fædes sammen i et Bunt.

Knipper, v. 2. (Diminutiv af **Kniber**.)

Kniber løselig og sagte. (Norsk.)

Knips, adj. See **Knibst**.

Knipsen, v. n. [af **Knips** adj.] Med Ord eller Gæster viser **Knips**hed (Norsk.)

Knipshed (en) n. f. See **Knips**hed.

Knipsindet, adj. Den, som har en **Knips** Sindsskemning.

Knipsindig, adj. Den, som har et **Knips** Sindslag.

Knirkbille (en) n. f. Et Slags Bille, paa Latin: **Crioceris**. See **Wads** Dyrhist. II. S. 214.

Knirken (en) n. f. uden plur. [af **Knirke**.] Det, at en knirkende Lyd frembringes.

Knirke, v. n. **Knirkede**, **Knirket**; giver en jittrende usævn Lyd fra sig (finere end **Knarke**.) Nye Skoe **Knirke** gjerne. Grosse Sne **Knirke** under Fodderne. "Da **Knirkede** Døren saa frøgtelig tyst." Daggesens Ungd. Arb. 2 D. S. 98. "Løvinde **Knirker** med Lænderne." (Forslag til de skønne Videnskaber 10 Stk. S. 98.)

Knirrer, v. n. **Knirkede**, **Knirket**.

1. Giver gjentaget en Slags knirkende Lyd.

2. Især om den Lyd, som høres, naar Støvmusen flæver i Roget; knadler. (Norsk.)

Knirsen (en) n. f. **Stjerningen** at give en knirkende Lyd.

Knirke, v. n. **Knirkede**, **Knirket**. Over en med Hvidten forbunden knirkende Lyd. I Kaserie **Knirkede** han med Lænderne. Bildhaffet **Knirker** med Lænderne.

Knis (en) n. f. Høi latter (Norsk.)

Knisen (en) n. f. uden plur. [af **Knise**.] **Stjerningen** at løe høi. (Norsk.)

Kniser, v. n. **Knisede**, **Kniset**. Løer høi. (Norsk.)

Knister, v. n. **Knisfede**, **Knistet**, siges om Aftenbakkens Røst. Den snurrer, fliser, knister.

Knistknas (et) n. f.

1. Det samme som **Knas**: Sukkertø og flige Læstevier.

2. Allehaande Ting af ingen Værd.

Knistren (en) n. f. **Stjerningen** at knistre.

Knistrer, v. n. **Knistrede**, **Knistret**.

1. Griner, sniser stærkt.

2. Om den Lyd, som den spruttende Ild giver fra sig. Saltet **Knistrer** paa Ilden.

Knistregrød (en) n. f. [af **Knistrer** og **Grød**.] Siges figurlig om Roget, som affedkommer latter. Han har saet **Knistregrød**: han kan ikke bære sig for at løe. (Langebek; Ordet bruges og i Tjen.)

Knitrer, v. n. **Knitrrede**, **Knitret**; giver en vis jævnlig afbrudt bragende Lyd fra sig, som Ordet efterligner. **Knitrrende** **Snir**

ker. (Phyf. oekonom. Bibl. II. S. 303.)

"Fordner Knittre." Ewald i Balders Død.

Knittring (en) n. f. [af Knittrer.] Den Lyd, naar noget knitter. (Phyf. oekonom. Bibl. II. S. 304.)

Kniv (en) n. f. [Isl. *knifr*, Svec. *Knif*, Anglosax. *Cnif*, Gall. *Canif*, Belg. *Knyff*, Angl. *Knife*, C. Brit. *cnaisso* tøndere, *Cnaif* tonsura.]

1. Et Redskab med Skæft paa, som er skarpt paa den ene Kant og har Ryg paa den anden, og bruges til at skære med. Et Dofin Knive; en Kottekniv, Vordkniv, Madkniv, Lommekniv, Guldkniv, Løllekniv, Skærekniv. Denne Kniv bider godt. Kniven er ikke skarp. "Mads traf ud sin Løllekniv" (i Visen.) At sætte En Kniv paa Stråben; figurligen om: at bringe En i yderste Knibe. At være imellem Kniv og Dag : være i for Forlegenhed. Den ene Kniv holder den anden i Skeden. Det er en odd Kniv, der ei kan bide paa en Pung. Sid ingen drage sin Kniv til suur Veking (: homini nihili non est respondendum.) Sax gjør Barn blind og Kniv eensiet. Bedre er ureen Kniv med Stemme, end reen med Stemme. De ere ei alle Mær, der have drilige Haar, eller gode Stegere, der have lange Knive. (P. Lølle.) Galt Mand's Kniv er først i Smær. Den Kniv skal være hvas, med hvilken Høerklav skal gildes. Lad din Hustru have den flattede Kniv, og behold selv den lange.

2. Figurligen: Mandens lønlige Lem; hun vil til Knivs : hun vil have Mand. (Moth.)

3. Sammensætninger med Kniv:

Knivbag eller Knivsbag (en) n. f. Ryggen paa en Kniv.

Knivbakke (en) n. f. Det samme som Knivbag; Plader saa tynde, som en Knivbakke. (Dec. Magazin V. 175.)

Knivdannet, adj. som har Skikkelse af en Kniv. (Oluffens oecan. Anmærkn. 2 B. S. 157.)

Knivebestik (et) n. f. Et Sæt Knive.

Knivfærdig, adj.

1. Det Kreatur, som buer til at tages af. (Langebet.)

2. Figurligen om den Pige, der er dig (i Almuesproget.)

Knivflis (en) n. f. Et Slags Flis, C. scutatus. (Wad. I. S. 349.)

Knivfoder eller Knivhuus (et) n. f. rat til Knive.

Knivformet, adj. det samme som dannet.

Knivmad. (en) n. f. Mad, som spises med Knive. Modsattes Skæmad eller mad, og kaldes ogsaa Estermat.

Knivblad (et) n. f. Bladet paa en Kniv.

Knivseg (en) n. f. Eggen paa en Kniv.

Knivskaar (et) n. f.

1. Skaar, som gøres med en Kniv.

2. Skaar i en Knivseg.

Knivskæft (et) n. f. Haandfangel Kniv.

Knivskede (en) n. f. Det, som Kniv sættes i. At snakke for sin Kniv snakke hen i Laaget, (Moth.)

Knivslag (et) n. f. Et Skaar af (Moth.)

Knivslagen, adj. Den, som er i en Kniv. (Moth.)

Knivsmed (en) n. f. Den Haandbeholder som gjør Knive.

Knivsnabel (en) n. f. Den Fugl, der Ellskrager (Coracias garrula.)

Knivsnit (et) n. f. En Skramme Kniv.

Knivsod (en) n. f. Spidsen af Fem Ringre er bedre end en Kniv.

Knivstryg (en) n. f. Ryggen eller paa et Knivblad.

Knivstaal (et) n. f.

1. Et Staal, som lægges for Eggen paa, at den kan være skarp.

2. Staal at hvæsse Knive paa.

Knivspidse (en) n. f.

Spidsen, den spidse Od paa en Knib.
Saa meget, som der kan ligge paa Spid-
en. At tage en Knibspidse af et Pul-
ver.

ibstif eller Sting (et) n. f. Hug eller
Stik med en Knib. (Chr. IV., norske Lov-
Bundh. B. Kap. 13.)

ibstikken, adj. part. giennemstikket med
en Knib. (Langebek.)

er, v. a. knibede, knibet [af Knib.]
tiffer Smør op med Knib; siges især om
flere Smør tids igiennem med en rue-
get Knib, for at rense det; at knibe Smør.
(Moth., Langebek.)

er, v. a. See Kniber.

es, v. n. passiv. [af Knib.] Slaes
af Knibe. (Moth.)

styr (en) n. f. En Afart af Ushanen
(edrao hybridus.)

(en) n. f. plur. Knoer. [Svec. Knoge,
hnuí, beslagtes med Knude, Knogle.]

De opstaaende Ender af Ledene paa Fingre
og Taer.

En Knude i Træ.

3. See Knop.

orm (en) n. f. See Knuborm.

re (en) n. f. En Gist af Aborreflægten
erca marina.)

Dersteen (en) n. f. collect. [af Knad-
er.] Smaasteen. (Børnholmsk.)

(en) n. f. Gaamegen Dei, som lægges
i eengang til Bagning.

er, v. a. ælter. See Kneuder. (Pon-
spid. norske Glossarium og Strøms Sandm. I D. S. 526.)

stet (en) n. f. [af Knoe og Stet.] Den
i hos Brødet, naar det ikke er æltet nok.
ofsgaard og Langebek.)

te (en) n. f. [af Knop.] (Langebek skri-
det Knoble.) En liden trind Knop paa

er, hvori Hørfrøet er. See Knevel No. 6.
(Moth.)

l (en) n. f. n. f. Det nederste af et Kleske-
ke, hvor det lille Been sidder. (Moth.)
er, v. n. See Knyger.

Knoost (en) n. f. [af Knoer og Ost.] Det
samme som Knaost.

Knor (en) n. f. (obfol.) forekommer i Epps
Kiempetiser om Dronning Sophie: "Den
onde Knor;" maaſkee beſlægtet med Knur,
Knar, Knark. (Peter Eps oversætter det
ved Nodus)

Knor (en) n. f. Forældet Benævnelse paa et
Kismandsſtib. See Knar og Knor.
"Men Vilgen bryder den haarde Knor."
(Udb. Wiſer fra Middelald. 3 D. S. 231.)

Knorres (en) n. f.

1. En liden Dreng.) (Moth og
2. Et lidet Begger.) Langebek.)

Knos (en) n. f.

1. Egentligen: en liden Høi; Toppen af et
Bjerg. [Svec. Knos, Isl. Hnau.]
2. Figurligen: en liden Dreng eller Karl,
en fremvoxen Dreng. En rast, ferm
Knos; en ung halvvoxen Knos, en næs-
vits Knos, en halstyrig og uregierlig
Knos.

Knosling (en) n. f. [af Knos.] Paa Talsler;
en halvvoxen Karl.

Knoske (en) n. f.

1. En Plantes Rod: Boletus igniarius.
(Biborg S. 265. Strøms Sandm. I D.
S. 76.)
2. En tilarbejdet Træsamp, der bruges som
Lønder til at slaae Ild i; en Træsamp.

Knøten, adj. [beslægtet med Kneb.]

1. Ret, pæn. En Knøten Pige.
2. Behændig. Han er Knøten paa Hænder-
ne (Moth.) See Knøter.

Knøtter (en) n. f. [Isl. Knöttir.] En Træ-
bold. (Moth.)

Knøtter (en) n. f. Paa Norſk: en Kornſerke.
(Emberiza miliaria.) Wüllers Prodrömus
S. 31 og Strøms Sandm. I D. S. 240.

Knog, adj. See Kneb.

Knog. See Knug.

Knoggel eller Knogle, Knofte (en) n. f.
plur. Knoggeler eller Knogler [Isl. hnuí,
Svec. Knoge, Germ. Knochen, Anſelof.
Cnucl, Sax. Knuffel, C. Brit. Cnyn,
Ital. Nocco af Kno.]

1. Det samme som Knø.
2. Knuderne paa Enderne af Been, hvorved de sammenføies med andre Been, og afgior et Led.
3. Been i Almindelighed. At have stærke, føre Knogler.
4. Paa Mors Ankelfoder, Yderknogel, Indertknogel. (Schad.) Heraf:

Knoggefør, adj. som har føre Knogler.
 "Om end hans lette Kofte, der skinner
 Hjertet og hans Knogelføre Høfte."

Knogleknobret, adj. som Knoglerne staae frem paa, skinnader. Et knogleknobret Kypd. (Sorterups poet. Smaaf. S. 70.)

Knogler, v. a. [af Knogle.] Glaes knyttet Næve.

Knogles, v. n. passiv. [af Knogle.] Glaes med knyttet Næve.

Knof, Knofke (en) n. l. Det samme som Knoggel. Der er Intet paa Dyret, paa Haren, uden Hud og Knoffer. At gnave paa en Knof.

Knofbeen (et) n. l. See Knoggelbeen. (Moth.)

Knof (en) n. l. En Jordtue, Jordknold. (Moth.)

Knoffel (en) n. l. plus. Knoffer. Det samme som Knoggel og Knof. Heraf Sammensætningerne:

Knoffelbeen (et) n. l. Et Been, som har en Knogel, os capitatum. (Moth.)

Knoffelbidffen (en) n. l. Lafferi, cape-die. (Kangebet.)

Knoffelbidfferi (et) n. l. Frieri, Eftoss-handel. At gaae paa Knoffelbidfferi.

Knoffelbygning (en) n. l. Den hule Samling af Been i et dyrt Legeme. Dyr har en stærk Knoffelbygning.

Knoffel (en) n. l. Den hule Samling af Been i et dyrt Legeme. Dyr har en stærk Knoffelbygning.

Knoffelled (et) n. l. Ledet paa et Been eller en Knoffel, eller som dannes ved to sammensiede Been.

Knoffelmøke (en) n. l. En paa maales Knoffer.

Knoffelpulver (et) n. l. Det Pulver, som tørrede Been gior, naar de stodes og siges.

Knoffelsuppe (en) n. l. Suppe, lavet af pulveriserede Knoffer.

Knold, Knolde eller Knolte (en) n. l. [Svee: Knol, Knula, Knpla, Anglosax. hnoh, Cnolle, Angl. Nodde, Germ. Knollen, beslaget med Knudel.]

1. En Knude paa Mennesker eller Træ, en dybt eller kort paa Træ.

2. En rund Knud med mange Lag, som en

3. En Jordklump.

4. Spidsen eller den hule Knude paa et Bælt.

5. Den haarde Hud paa Hænder eller Fødder.

6. En Løv — en Løvknold. (Moth.)

7. En liden Dreng. Han er kun en Knold endnu.

8. Et bondeagtigt ubeboet Menneske; grov Knold. Jeg skulde lære denne grov Knold at tale. (Forsøg i de skionne Bøger 3 Bst. S. 159.)

Knoldagtig og knoldvoren, adj. fuld af Knolde; beladt med Knolde.

Knoldbasse (en) n. l. En færdig Bælske, en Horebut. (Stielsord om en Ungtig.) (Moth.)

Knolde eller Knoller, adv. Knoldede, Knollet [af Knold.]

1. Stor Knolde.

2. Glaes Klumper itu.

3. Figurligen: besover et Fruentimmer.

Knoldet eller Knollet, adj. part. Ages om en Knod, der bestaar af sammenhobede Knoller.

Knoldfilleri, n. l. Navnet i Memnichs Polyglottenlexicon paa Apium dulce radice n paca.

Knoldvært (en) n. l. [af Knold og Vært] Urter, som have en knoldagtig Knod; Bl.

Knollet, adj. [af Knold.] Grov, agtig.

Knop (en) n. f. plur. Knopper. [Isl. *Knopp*, *Sve.* c. Knopp, Belg. Knoppe, German. *Knosp*, *Knauf*, *Knopf*; Angl. *Knob*, *tuber*; af samme Herkomst, som *Knap*,] **over** hovedet noget rundt og kugleformet, **men** ikke meget stort. (Se *Hvedeknop*.) **En** trind Knap paa Enden af Noget.

De rundagtige Knuder paa Træer og Buxse, **hvor** i saabel de unge Blade, som de unge **Blomster** ere indslattede, og ligesom indviklede for de springe ud. Træerne begynde at **føde** Knopper; der ere allerede **Knopper** paa Træerne. En *Rosknop*, *Blomsterknop*, *Frugtknop*.

Kna paa Straa.

Rabnet paa Planten *Raphanus Raphanistrum*. Flor. Dan. T. 678.

5. **Salable**, som vover ud af Egens Frugt, **men** tørre og mere taffet, end det, som findes paa Bladene. (Bergsøe om Garverierne S. 62.)

6. **Rabnet** paa adskillige Slags Knuder paa *Skibstos*, og ligeledes paa de smaa Knuder paa Loggen eller Loglinen, hvorefter Hastigheden af Skibets Seilads maales. Vi løbe 8 Knap (Knopper) i Dagten. (Løwenstr.)

7. **Sammensætninger:**

Knopbæger. Rabnet paa Planteslægten: *Centaurea* hos Viborg S. 171.

Knopformet, adj. dannet som en Knop, som har Stikelse, lig en Knop.

Knopfrø Urt (en) n. f. Planten *Ranunculus bulbosus*. Flor. Dan. T. 551.

Knophumle (en) n. f. Humle, som Knopperne ikke have aabnet sig paa.

Knop i Korn (en) n. f. Ribberspore, Hæmspore, BlaaKnop (*Delphinium consolida*). Flor. Dan. T. 683. Viborgs Plantenavne S. 110.

Knoplog (en) n. f. De Arter af Slægten *Allium*, som bære Log i Toppen.

Knoporm (en) n. f. Larven af Insekten *Sphinx convolvuli*.

Knopst (en) n. f. Ost, som sænker sig paa

Ballen, naar den faaages efterat man har gjort Ost af Mællen. (Langebek.)

Knoppegræs, n. f.

1. Det samme som Hundegræs, *Qviffener*, *Qvistrødder*, *Senegræs* (*Triticum repens*). Viborgs Plantenavne S. 31. Flor. Dan. T. 748.

2. Den Urt *Padderokke*, *Knaffegræs* (*Equisetum fluviatile*). Viborg S. 206.

Knoppelæder (et) n. f. Et med Knopperpulver tilberedt Læder. (Bergsøe om Garverierne I B. S. 320.)

Knopperpulver (et) n. f. [af Knopper og *Salabler* i Agern, og Pulver.] Fint malede eller fint stødt *Salabler*.

Knopsvane (en) n. f. Den samme Svane (*Anas olor*.)

Knoptang (en) n. f. Rabnet paa forskellige Tangarter.

1. *Hestetang*, en Tangart, som i Norge bruges til *Sjodfning*. Vidensk. Selsk. Skr. X. 252. (*Fucus nodosus*) Viborgs Plantenavne S. 244. Flor. Dan. T. 146.

2. *Skalmetang*, *Skulpetang*; *fucus filiquosus*. (Viborg.)

3. Paa Rørst det samme, som det danske *Strandliever*, *Fucus vesiculosus*. (Viborg.)

Knopurt (en) n. f.

1. Det samme som *Blaaurt*, *Tobaksurt*, *Kornblomst* o. s. v. (*Centaurea Cyanus*). Flor. Dan. T. 993.

2. Den almindelige Knopurt, sædvanlig paa høilende Marker og i Kornet (*Centaurea jacea*). Viborg S. 172. Flora Dan. T. 519.

Knopvalle (en) n. f. Kalbes i *Beile*. Amt i *Jylland* Ostvalle, som der spises som *Søbemad*. (Bogtrup om Agerdyrkningen i *Jylland* I D. S. 671.)

Knopning (en) n. f. Det at knoppes. "Pospernes Forplantelsesmaade ved Knopning." (E. Rørbe.)

Knopper v. a. og n. knoppede, knoppet, *Knop* der Knoppe, *saar* Knoppe. Deraf *Knopper* af: *bider* eller *bryder* Knoppene af.

1. Det samme som Kno.
2. Knuderne paa Enderne af Been, hvorved de sammenføies med andre Been, og udgiøre et Led.
3. Been i Almindelighed. At have stærke, føre Knogler.
4. Paa Mors Ankelfoder, Yderknogel, Inderknogel. (Schæde.) Heraf:
Knoggelfor, adj. som har føre Knogler.
"Om end hans lette Kofte, der skinker Hjertet og hans knogelføre Høfte."
(Kingo.)
Knogleknobret, adj. som Knoglerne staa frem paa, skinnader. Et knogleknobret Krop. (Sorterups poet. Smaaf. S. 70.)
Knogler, v. a. [af Knogle.] Slaaer med knyttet Ræbe.
Knogles, v. n. passiv. [af Knogle.] Slaaes med knyttet Ræbe.
Knof, Knofke (en) n. l. Det samme som Knoggel. Der er Intet paa Dyret, paa Haren, uden Hud og Knoffer. At gnave paa en Knof.
Knofbeen (et) n. l. See Knoggelbeen. (Moth.)
Knof (en) n. l. En Jordne, Jordknold. (Morsst.)
Knoffel (en) n. l. plur. Knoffer. Det samme som Knoggel og Knof. Deraf Sammensætningerne:
Knoffelbeen (et) n. l. Et Been, som har en Knogel, os capitatum. (Moth.)
Knoffelbidsten (en) n. l. Løfteri, cupedia. (Kangebel.)
Knoffelbidsteri (et) n. l. Grieri, Eftrods-handel. At gaae paa Knoffelbidsteri, obfol. (Kangebel.)
Knoffelbygning (en) n. l. Den hele Samling af Been i et dyrist Leeme. Dette Dyr har en stærk Knoffelbygning.
Knoffelmasse (en) n. l. Den deisfulde Masse, som marfulde Been gide ved Stødningen.
Knoffelled (et) n. l. Ledet paa et Been eller en Knoffel, eller som dannes ved to sammensøiede Been.

- Knoffelmolle (en) n. l. En Masse paa malets Knoffer.
- Knoffelpulver (et) n. l. Det paa tørrede Been gide, naar de siges.
- Knoffelsuppe (en) n. l. Suppe pulveriserede Knoffer.
- Knold, Knolde eller Knofte (en) n. l. Knol, Knula, Knula, Angk. Cnolle, Angl. Nodde, Germ. beslaget med Knudel.]
1. En Knude paa Hænder eller i øret eller Knort paa Træ.
 2. En rund Rod med mange Læg.
 3. En Jordklump.
 4. Spidsen eller den hule Ende paa Bierknold.
 5. Den haarde Hud paa Hænder eller
 6. En Løv — en Løvedknold. (M)
 7. En liden Dreng. Han er kun endnu.
 8. Et bondeagtigt ubeboet Men grov Knold. Jeg skulde lære d Knold at tale. (Forsøg i de skøn. 3 Stk. S. 159.)
- Knoldagtig og Knoldvoren, ad Knolde; beladt med Knolde.
- Knoldebasse (en) n. l. En færdig en Horebuk. (Stieldord om en Moth.)
- Knolde eller Knofte, adv. knoldt let [af Knold.]
1. Giv Knolde.
 2. Slaaer Klumper itu.
 3. Figurligen: besover et Kvænting
- Knoldet eller Knollet, adj. part. f Rod, der bestaaer af sammenhobe
- Knoldfilleri, n. l. Navnet i Demiglottentexicon paa Apium dulce paca.
- Knoldvært (en) n. l. [af Knold] Urter, som have en knoldagtig Ristelæg, Svibel. (Moth.)
- Knollet, adj. [af Knold.] Støagtig.

Knop (en) n. f. plur. Knopper. [Isl. *Knopp*, Svec. *Knopp*, Belg. *Knoppe*, German. *Knosp*, *Knauf*, *Knopf*; Angl. *Knob*, *tuber*; af samme Herkomst, som *Knop*,] overhovedet noget rundt og kugleformet, men ikke meget stort. (Se Hvedeknop.)

1. En trind Knop paa Enden af Noget.

2. De rundagtige Knuder paa Træer og Buske, hvort saadel de unge Blade, som de unge Blomster ere indslattede, og ligesom indviklede for de springe ud. Træerne begynde at fyde Knopper; der ere allerede Knopper paa Træerne. En Rosenknop, Blomsterknop, Frugtknop.

3. Knæ paa Straa.

4. Rabnet paa Planten *Raphanus Raphanistrum*. Flor. Dan. T. 678.

5. Salæble, som voxer ud af Egens Frugt, men tørre og mere tættet, end det, som findes paa Bladene. (Bergsøe om Garverierne S. 62.)

6. Rabnet paa adskillige Slags Knuder paa Skibsskov, og ligeledes paa de smaa Knuder paa Loggen eller Loglinen, hvorefter Hastigheden af et bords Seilads maales. Vi løbe 8 Knop (Knopper) i Dagten. (Løvenstr.)

7. Sammensætninger:

Knophæger. Rabnet paa Planteslægten: *Centaurea* hos Viborg S. 171.

Knopformet, adj. dannet som en Knop, som har Et. lighed, liig en Knop.

Knopfrø Urt (en) n. f. Planten *Ranunculus bulbosus*. Flor. Dan. T. 551.

Knophumle (en) n. f. Humle, som Knopperne ikke have aadnet sig paa.

Knop i Korn (en) n. f. Ribberspore, Hærspore, Blaatknop (*Delphinium consolida*.) Flor. Dan. T. 683. Viborgs Plantenavne S. 110.

Knoplog (en) n. f. De Arter af Slægten *Allium*, som bære Log i Toppen.

Knoporm (en) n. f. Larven af Insekten *Sphinx convolvuli*.

Knopost (en) n. f. Ost, som sanker sig paa

Ballen, naar den faages efterat man har gjort Ost af Mælken. (Langebet.)

Knoppegræs, n. f.

1. Det samme som Hundegræs, Quikkener, Quikkrodder, Senegræs (*Triticum repens*.) Viborgs Plantenavne S. 31. Flor. Dan. T. 748.

2. Den Urt Padderokke, Knættegræs (*Equisetum fluviatile*.) Viborg S. 206.

Knoppesæder (et) n. f. Et med Knoppertpulver tilberedt Sæder. (Bergsøe om Garverierne i B. S. 320.)

Knopperpulver (et) n. f. [af Knopper og Salæbler i Agern, og Pulver.] Finnt malede eller fint stødt Salæbler.

Knopsvane (en) n. f. Den samme Svane (*Anas olor*.)

Knoptang (en) n. f. Rabnet paa forskellige Tangarter.

1. Hestetang, en Tangart, som i Norge bruges til Gidsfæng. Vidensk. Selsk. Skr. X. 252. (*Fucus nodosus*) Viborgs Plantenavne S. 244. Flor. Dan. T. 146.

2. Skalmetang, Skulpetang; *fucus filiquosus*. (Viborg.)

3. Paa Rørst det samme, som det danske Strandkleeve, *Fucus vesiculosus*. (Viborg.)

Knopurt (en) n. f.

1. Det samme som Blaaurt, Tobaksurt, Kornblomst o. s. v. (*Centaurea Cyanus*.) Flor. Dan. T. 993.

2. Den almindelige Knopurt, sædvanlig paa hvidende Marker og i Kornet (*Centaurea jacea*.) Viborg S. 172. Flora Dan. T. 519.

Knopvælle (en) n. f. Kalbes i Veile Amt i Jylland Ostvællen, som der spises som Gødemad. (Bogstrup om Agerdyrkningen i Jylland i D. S. 671.)

Knopning (en) n. f. Det at knoppes. "Pospervens Forplantelsesmaade ved Knopning." (E. Rørbe.)

Knopper v. a. og n. Knoppede, knoppet, Knoppe, Knoppe, faaer Knoppe. Deraf Knopper af: bider eller bryder Knoppene af.

Knoppes, v. neutropasiv. Det samme. Træerne begynde allerede at knoppes, "Aldrig knoppes den mere; thi rundt afkrævede Jernet Lodet og Barken deraf." Baggesens bland. Digte 1807 S. 81. Blyden knoppes. (Noth.)

Knoppet, adj. part. det, som har Knopper; knoppede Klæder.

Knoprig, adj. det samme.

Knor (en) n. f. obsol. [Isl. *Knörr*, Angl. *Cnear*.] Fordum et Slags store Rindmands Ribe. See **Knar**.

Knor (et) n. f. See **Knur**. Et norst Ravn paa Fjsten Knurhane, Trigla hirundo.) Wästers Prodomus S. 47.

Knorkens (et) n. f. Meel eller Gryn. (Noth.)

Knorpegaas (en) n. f. En Art Vandfugl (Anas bernicla Lin.) (Erse.)

Knorpel (en) n. f. Bruff, Sener og Træler. "En udstaaende Knorpel i Ganen." (Vid. Selsk. Skr. XII. S. 296.) Deraf:

Knorplet, adj. 3: vortet, knortet (i Anatomien.)

Knorris (en) n. f. Et Glas Brændevin, en Copken. (Jydsk, brugt af Løde.) See **Knørres**.

Knort eller **Knorte** (en) n. f. [Germ. *Knort*, ren, Angl. *Knur* og *Gnar*.] Ravnets paa adskillige faste, haarde, rundagtige Forhøininger eller Hæbeller, saasom:

1. En lille Knude paa Træ.

2. En liden Tue paa Jorden. "Hvad du støder mod en Knort, skal du det ikke agte stort." (Ohlenschlägers poet. Skrifter 1 D. S. 324.)

3. En Vorte, en Blyb. (Noth.)

4. En liden Puffel paa Ryggen (Nucleus under Struma.)

5. Stumpen af et afhugget Lem. (Noth.)

6. Et lidet Røgle Barn. (Børnholmsk; Skovgaard S. 391.)

7. Figurlig: et lidet og forholdsmæssigen tykt Menneske. Det er ret en Knort. Baade om Mennesker og Creature, som ikke trives,

figes at de staa i Knort 3: Væsten.

8. Deraf Sammensætningerne:

Knortagtig, adj. som har Knorte

Knortefuld, adj. besat med mange

Knortekiep (en) n. f. En Kiep med

Knorteløs, adj. som er uden Kn

Knorthudet, adj. Haardhudet, net.

Knortvoren, adj.

1. Det samme som knortagtig.

2. Liden, som ikke vil bryde. Se **Knortvoren**. (Langebet.)

Knortegaas (en) n. f. Det san **Knorpegaas**. See dette Ord.

Knortet, adj. [af Knort.]

1. Som er ujævn og fuld af Knortet. Veien var saa knortet af Kroken. ret bestod ikkun af en Knortet! (Forsøg i de skønne Videnskaber S. 98.)

2. Ugentilgen: branten, fortrædelig **Knorter**, v. n. knurrer, muffet, fra sig. (Jydsk.)

Knortret, adj. [af Knort.] Det i knortet, men bruges sjældnere.

ret Bark. (Decon. Magazin 7 D)

Knosset, adj. kaldes Deten, naar er ættet. See **Knoset** under K

Knøt (en) n. f. [af knytter.] En Sinfelse i Væsten. See **Knort**

Knøt (en) n. f. Et Slags kryb (culex reptans niger alis hyalin lers Prodomus S. 182.)

Knøt (en) n. f. kaldes i Norge staa eller lægge Tos og Reeb m og von Aphelen.)

Knøt (en) n. f. Et Barn; bruges Røn. (Jydsk i Vendsyssel; maaft med Knegt.)

Knøt (en) n. f.

1. En liden Knude. (Noth.)

2. Alle Slags smaa Blyder. (W

Knorter, v. n. [Sved. *Knorta* murare; Belg. *Knortern*, garrisk Isl. *gnótra*, *knidre*.] Taler 3

fremmede Sprog, og gjør sig til deraf; efter aaben de Kornemmes Udtale. (Vilfies Ordbog.) I Pontoppidans norske Glossarium forklares: at knote sig, om at hvide sig og in specie om Fræntimmeres Hovmod. Deraf:

Knodelig, adj. 2: pønt talende. (Norff.)

Knottet, adj. branten, knurboren. (Jydsk, i Ribe Stift.)

Knoble (en) n. f. [beslaget med Knevel.] En Hvirvel; item en Pind at lukke for et Led med. (Norff.)

Knodring (en) n. f.

1. Knude og Knuden i Kroppen.

2. Enden af et Tob. (Slavisk Skagens Be-kræftelse.)

Knub (en) n. f. plur. Knubbe, [Svec. Knubb, Plattysk Knubbe, Belg. Knoob, Knubbel, Angl. Knob; oprindeligiis beslaget med Kno.]

1. Bollen af et Træ, som Grenene ere afhuggede; Stub. "Sandt nok, jeg sidder paa denne Knub." Baggesens Ungd. Arbejder 2 D. S. 187.

2. Et stort Stykke ubaandeligt Træ, en Klods. "Han tog en stor Knub og lagde i sin Seng i Lyffingen." (Elausens Snorro S. 339.) Han er saa dum, som han var huggen af en Knub. (Langebet.)

3. En Blot, et Stykke Træ at lægge under Noget.

4. En Urt.

5. Figurligen: et stort, tungt, ubehændigt Menneske; og deraf en Dødsmer, et dumt Menneske, en ubehøvlet Knub.

6. Stid, trodsig, som ei lader sig styre.

7. En liden, stærk og underfat Hest. (Moth.)

8. Sammensættelser med Knub:

Knubbeher (en) n. f. En Hær af Bønder, folk. (Moth.) Hos Hvitfeldt S. 518 kaldes saaledes den Krigshær, som Erik Kong Magni Son af Sværrig førte udi Skaaene imod de Danske 1359.

Knubhude (en) n. f. En Hudsnaar, som er gjort af haardt Træ med Bøiler. (Moth.)

Knubhoved (en) n. f. Den, som har et stort tykt Hoved; item: en eenfoldig, uforstandig eller og trodsig Person.

Knubord (et) n. f. Et anstødeligt, fornærmeligt Ord. (Norff.)

Knuborm (en) n. f. Larven til Sommerfuglen, Kaalorm, Guldorm. (Müllers Prodrömus S. 115.) "Kaalplanterne opvækst af et Slags Orme, som Bønderne kalde Knuborme." (Oluffsens Ann. 8. S. 226.)

Knubskæde (et) n. f. En Knub, man kan sidde paa. (Moth.)

Knubstib (et) n. f.

1. En Baad, som er udhulet af et heelt Stykke Træ. (Moth.)

2. Et liden fladbundet Stib, en Ege.

Knubstive (en) n. f. Et Bord af et heelt Stykke Træ. (Moth.)

Knubslæde (en) n. f. En stærk Slæde til at føre Knubbe paa.

Knubstol (en) n. f. En Stol af et heelt Stykke Træ. (Moth.)

Knubuge (en) n. f. Den første Uge i Majsmaaned. (Moth.)

Knubbogn (en) n. f. En lav og stærk Bogn, at føre Knubbe paa.

Knubben (en) n. f. [af Knubber.] Sierningen at Knubbe.

Knubber, v. a. og n. imperf. knubbede, supin. knubbet [af Knub.] [Isl. Knippa, Sax. Knüffen, Svec. Knubba, Knuffa.]

1. Slæder, banker, giver Hug. Han knubbede ham gandske artig, 2: han bankede ham tilstrækkelig. Hesten knubber sig (bider, gnaver sig.) Phys. sekon. Bibliothek IV. S. 246.

2. Skander, svarer huds igien, især mod sin Overmand. At knubbe imod En. (Moth.)

Knubbes v. n. passiv. [af Knub.]

1. Skændes, flammes.

2. Slædes og bides.

3. Siges det om Hestene, naar de kisse hinanden, gnave hinanden. (Langebet.)

Knubbet, adj. [af Knub.]

1. Fuld af Knubbe, hvor der er mange Knubbe.

2. Figurligen: stridig, trodsig. Han gav Knubbede Ord: han svarede trodsig og spodst. "For de give mig Knubbede Ord," hedder det i den Begjærligheds anden Act, 15de Scene, sidste Repl.

Knubbrer, v.n. imperf. Knubbrede, supin. Knubbret. Knubbrer med Tænderne. (Moth.)

Knubbret, adj. [af Knubbret.]

1. Skarp og ujævn. En Knubbret Vel. (Moth og Langebek.)

2. Haard, trodsig, stridig og halstarrig. (Moth.)

Knubbrekantet, adj. [af Knubbret og Kantet], som har knubbrede, ujævne Kanter. Et Knubbrekantet Glas. (Myerups og Rahbeks d. Digtek. 3 D. S. 160.)

Knubling (en) n. f. En stor Knude paa Enden af et Læs. (Moth.)

Knubvoren, adj. [af Knubber og Knubbet.] Tilbøielig til Stridighed og Trodsighed.

Knud — et Mandsnavn. At gjøre sig til Knud, eller gjøre Knud af sig, : at være opsætsig, gienstridig og halstarrig.

Knude (en) n. f. [Isl. *Knútr*, Germ. *Knoten*, Plattysk *Knutte*, Anglosax. *Knot*, ita, Svec. *Knut*, Bohem. *Knot*, Angl. *Knot*, Lat. *Nodus*.] Medfører overhoved Begreb om en rund eller rundagtig uregelmæssig Ophængelse paa et Legeme, eller om et rundagtigt, uregelmæssigt, uregelairt, haardt Legeme selv; i Særdeleshed om runde, haarde Udværter i Dyr og Planteriget.

1. Udvært paa Træ, Svamp; Ujævnheder paa Grene, hvoraf Vind udryder, som paa en Viinstok. (Moth.)

2. En Knast i Træ; iten Brændebæd, som er fuldt af saadanne Knaster eller Udværter, og modsættes Skært, reent Brænde. Den hele Tavn Brænde bestaar af Knuder. Denne Knude kan jeg ikke faae fløvet.

3. Led eller Knæ paa Urter og Planter. Han leder om Knuder paa Rør, *nodum in scirpo* qværit. (Moth.)

4. Hovedet af det mandlige Lem (Glansnis.) Brännich Dyrenes Historie S. 4.

5. Udvært paa dyriske Legemer eller Hæved deres fiendagtige Dele. Hun fik Knude i Brøstet. Han slog ham, saa blev en Knude paa Stedet.

6. I snævrere Betydning: den rundagtige Forhængning eller Hængelse, som fremkommer naar Traad, Kædb, Baand eller noget i hoieligt Legeme knyttes og vikles i hinand og derpaa trækkes sammen. At slaa Knude paa Traaden. At knytte en Kny at binde i Knude; at giemme sine Pen i en Knude. Den Knude er ond at op. Der maa spæ Knuder paa Linjerne. En Haardknude eller Knyknude. En Drageknude eller Eeknude; en RendeKnude. Kny gif snart op : løsneses snart. Han Knude paa sit Lærklæde, for ei at glemme det.

7. Figurligen: en mørk Tale; en tvivlsætning, som ei let kan svares til. (Moth.)

8. En vanskelig og besværlig Sag, som i er godt at komme tilrette med. Den Sagen er ei god at løse. Deri stikker just Sagen : deri ligger Vanskeligheden. "H Knuden, her er Vanskeligheden som Oversætter." (Plin. Fortælle til Trajan Guldberg.)

9. Forvikling i en episk eller dramatisk Handling, som tjener til at spænde de handlende Personers Kraft, og derved at vække større Deeltagelse.

10. Ondt og haardt Veir eller streng Fiendtryk: Kyndelmisseknude holder nu herude.

11. Et Stykke knudret eller knortet. "Han havde opbrudt en liden Knude, i han saae Bgg." (Dec. Mag. V. S. 1)

12. Et haardt og ubesværligt Men. (Moth.)

13. I Astronomien: Puncter, i hvilke gættens, en Planets eller Kometes Baner skære Ekliptiken; opstigende, nedstigende Knuder.

4. Et Slags Biff, der og kaldes Knudefiff, Steensmerling.
15. Ravnnet paa en Græsart (Phleum nodosum) Knudekæmpe, Knudegræs. Flora Dan. T. 803.
16. Ravnnet paa Planten: Polygonon aviculare, efter det tybste Knotengræs.
17. Sammensætninger med Knude:
 Knudebille, et Slags Bille, Anthrenus scrofularia. (Wads Dyrehist. II. S. 185.)
 Knudebrænde (et) n. l. Brændebød, som bestaar af store Knuder: Jeg har faaet meget lidt stærk Træ; men det meste er Knudebrænde.
 Knudebug (en) n. l. Den, som har en udflaaende Bug; siges baade om Mennesker og Dyr.
 Knudefeber (en) n. l. En Forkølelsesfeber, som viser sig hos Hesten med et pludseligt Udbrud af smaa runde Hævelser paa Overfladen af Hestens Kropp. (Ryt Bibl. III. 65.)
 Knudefingeren, er Ravnnet paa et Slags Krebs, Cancer granulatus. (Wad. II. 99.)
 Knudefiff (en) n. l. Steensmerlingen (Lobitis tænia.)
 Knudefuld, adj. Fuld af Knuder. "Den Knudefulde Podagra." (Arreboes Hexam. S. 114.)
 Knudefryndser, n. l. plur. Fryndser, besatte med Knuder. (Woth.)
 Knudegræs. See ovenfor. Knude (en) Urt.)
 Knudekæmpe (en) n. l. En norst Benævnelse paa en Græsart, Phleum nodosum. (Wiborgs Plantenavne S. 21.) Fl. Dan. T. 380.
 Knudekøddet, adj. som har store udflaaende Ankelskoder.
 Knudelever (en) n. l. Lever af Knudefiffen. Deraf det jydsk Ordsprog: for Knudelever og Brasentunge er Skanderborg et Heeresæde. (Woth og Langebek.)
 Knudelinie (en) n. l. En Linie, dannet ved Knuder. (W. Geist. St. 5 D. 2 S. 54.)
 Knudepind (en) n. l. En Pind, som Fruensimmerne have Træd paa, naar de slaae Knuder.

- Knudetiig, adj. Fuld af Knuder, knudret. (Langebek.)
- Knuderød (en) n. l. Et norst Navn paa Planten Scrofularia nodosa. Flor. Dan. T. 1167.
- Knuderum (et) n. l. Det Rum, som er imellem to Knuder. (Woth.)
- Knudefom (en) n. l. En Samning med Knuder.
- Knudetang (en) n. l. Det samme som Knoptang. (Ryt. Bibl. for Pphs. I. S. 304.)
- Knudevorn, adj.
 1. Fuld af Knuder.
 2. Indviklet og forknøttet.
 3. Haardnakket og uregierlig. Deraf:
 Knudevornhed (en) n. l. Den Egenskab at være Knudevorn.
- Knuder, v. a. knude, knudet [af Knude, Svec. knyta.]
 1. Slaaer Knuder (er et Slags Fruentimmerarbejde.) See Knytter No. 1.
 2. Knuder sammen, bruges om at binde sammen med Knuder. Deraf adject. partic.
 Knudet, som er bunden sammen med Knude.
- Knudrekast (en) n. l. [af Knudrer og Kast.] En Halsklud, som bindes i Knuder. (Woth.)
- Knudret, v. a. knudrede, knudret [af Knude. Slaaer Knuder. (Woth.)
- Knudret, adj. [af Knude.] Fuld af Knuder og Knorter; ujævn, humplet. Knudret Træ; en Knudret Vej.
- Knuer, v. a. See Knuger.
- Knug, eller Knog (et og en) n. l. plur. det samme [beslægtet med Knuger.]
 1. En Trykkelse, Sammenklemmelse, Anstød. Vi fik et Knug. Saadanne Knug taaler man nok. (Grønlandsk Chronica.)
 2. En stor Storm. "Jætte er nu mere Vinters Knog end fordem." Det var saadant et Knug og Fug (v. Storm og Stud eller Sne), at man neppe kunde komme frem. Deraf: Himmelsknug, Jordknug, Sandknug.

"Hver Dag gav haade Kulb oc Knog." (Grønlandske Chronica.)

3. Figurlig: Skade, Fortrød, haard Modgang. Det var et haardt Knug for ham. (Moth.)

4. Paa Fælster og Fokand bruges Ordet om et ubøiemt Lidsrum. Det er nu et godt Knug, siden vi faaer.

Knugelse (en) n. f. [af Knuger.] Det, at Noget knuges.

Knugen (en) n. f.

1. Gierningen at knuge.

2. Rysten, Stielven af Kulde. Jeg finder saadan Knugen i mine Lemmer.

Knuger, v. a. knugede, knuget.

1. Trykker, tryster, ryfter heftig; klemmer med Hænder eller med andet. At knuge Skieppen; at knuge ispykker : at knuse, brække. At knuge En ihjel. Et knuget og flubdet Maal. Luc. VI. 38.

2. Figurlig: plager, tvinger. Den store Kulde knuger Nøgget: Kolden eller Fæderen knuger ham, saa han ryfter. Kornet knuges af den stærke Mattekroft.

3. I Forbindelse med Partikler:

a. Knuger af. See Aftknuger.

b. Knuger sammen : trykker og klemmer tættere sammen.

c. Knuger ud : trykker ud af; at knuge Citronen ud; d. e. at trykke Saften af Citronen.

Knugler, v. a. knugtede, knuglet (Diminutiv. af knuger.) Riber smaat imellem Hænderne; gler Smaat, smulrer. (Moth.)

Knugser, v. a. knugtede, knuset (Frequentativ af knuger.) Gler Smaat, ved ideligen at ride. (Moth.)

Knul (en) n. f. [Bornholmsk.] En liden Knude et eller andet Sted paa Kroppen, som efter Bi eller Myggestik, eller hvor man har stød sig. (Stougaard.)

Knuler, v. a. See Knugler.

Knultret, adj. knubbræt, usjøn.

Knur (en) n. f. [af Knurrer.] En Snab, et knarvorent Menneske.

Knur (et) n. f. uden plur. [af samme Et Ord som Knurrer, snarret og andre mapoietiske.]

1. Et Ord, som efterligner Hundenes og tenes Rost.

2. Onde Ord af et bredt Menneske; Sden og Dadelen, Murren. Raal og A er ond Aftenskoft: et Ordsprog. vankede latter Mur og Knur fra Mo til Aften. Gud bedare os fra Røg, A og onde Qvinder. (Moth.)

Knuragtig, adj. Knurboeren, branten, trævelig. (Chr. 5tes Lov 2—19—10.)

Knurfiß (en) n. f. Saaledes kalde nogle Fiß, andre kalde Søhane (Trigla.)

Knurhane (en) n. f. En Art af Fiskesteenpikkeren (Cottus cataphractus.)

Knurren (en) n. f. uden plur. [af knur Gierningen at knurre.] Hendes Knur faaer aldrig Ende.

Knurrer, v. n. knurrede, knurret. knurra, Anglosax. gnyrran, Germ. f ren.]

1. Siges egentlig om Hundes og Rattes Hundens knurrede ad ham. Ratten fter ikke for den saar Muns, er et sprog. Figurlig: Habet knurrer, det sufer og bruser. Waven eller Tai knurre — af Sult.

2. Stænder, giver Ondt fra sig, branter, gn Han knurrer uophørlig saa lang Dag At knurre paa En, er at stænde paa overstående ham. At knurre imod imod Dørligheden. At gaae og knurr sig selv, er at smaaaknurre, brumle Han knurrer som en Potte Gaa (Moth.)

3. Sammensætninger:

Knurrebasse (en) n. f. En, som altid rer og giver Ondt fra sig.

Knurrekappe (en) n. f. Et lidet Klæd hørende til Fruentimmerens Morgen (Langebek.)

Knurrepotte (en) n. f. Et brantent, sygt Menneske, som idelig knurrer.

- Kn** en *Costo Knurrepot.* (Sortertyp **Kn** (et) n. f. Drage; som Stude drage poet. Smaaakrister S. 2.)
- Knurrevorn**, adj. dranten, end at giere eilmaade. See **knarvorn**. Deraf:
- Knurrevornhed** (en) n. f. Den Egenkab at være knurrevorn.
- Knurres** (en) n. f. See **Knorres**.
- Knurres**, v. n. passiv. [af knurter,] at kandes. De knurres og murres hele Dagen.
- Knurster**, v. a. Gier Smaat, smulrer. (Moth.)
- Knus** (et) n. f. pl. det samme [af knuser.]
1. Det at Noget knuses.
 2. Et stort Stod, for Overlast. "Vebær fra Fiendens Vold og Knus." (Vægtersang.)
- Knuselse** (en) n. f. Det at Noget knuses.
- Knusen** (en) n. f. Det at man knuser.
- Knuser**, v. a. imperf. knusede, supin. knuset eller knust. Formodentlig af knuger. [Isl. *knofa* eller *knofa*, Alemann. *chnusjan*, *chnisjan*, Belg. *kneusen*.
1. Brøder, støder eller klemmer Noget istykker. At knuse noget i en Morter. Det blev knust ganske smaat.
 2. Figurligen bruges det om saadanne Sindsbewægelser og Lidenstaber, som giøre et heftigt, smerteligt og vedvarende Indtryk paa Sielen. "O! borttag af mit knuste Bryst den Kummer, som dit Tab mig lærte." (Baggesens Ungdoms Arb. 2 D. S. 28.)
- Knust** (en) n. f. (Landh. Gelf. Skr. 1 D. S. 73.) See **Knusse**.
- Knustegaas** (en) n. f. En norsk Benævnelse af den Plante *Boletus fomentarius*. (Viborg S. 264.)
- Knuster**, v. a. See **Knurster**.
- Knustning**, **Knusning** (en) n. f. (af knuser.) Handlingen at knuse.
- Knust** (en) n. f.
1. Kvist eller Knart i Træ.
 2. Et Slags Hvedebrød med 24 Knuste, er et figurligt Udtryk paa et Riis. (Moth. og Langedek.)
- Knustet**, adj. [af knust.] knudret, ujævn.
- Kn** (et) n. f. Drage; som Stude drage Moug i. (Moth.)
- Kn** n. f. obf. formodentlig det samme som **Knug**. "I saadan Vee og Hjertens **Kn**." (Wittelsens Mariæ Psalter Fol. 14.)
- Kn** (et) n. f. plur. det samme. Den mindste Lyd, som nogen kan lade høre fra sig; de meest sagte Ord. Man hører ikke et **Kn** af ham.
- Kn** (et) n. f. Det samme som **Knventre**. (Top. Journ. for Norge XIX Hefte S. 112.)
- Kn** (en) n. f. Det at man knyer.
- Kn**, v. n. imperf. knyede, supin. knyet. [Svec. *knä*, Germ. *knuffen*.]
1. Ruffer, mumler sagte ved sig selv, soarer med sagte Røst noget imod. Han turde ikke knye. De bleve saa forstrækkede, at de knyede ikke et Ord. "Jatet Lam knyede." Sneedorfs Tilskuer 1771. S. 104. "Men lad dem knye et Ord." (Ewalds brutale Klappers S. 18.)
 2. Rører ved, berører. (Bornholmsk.)
 3. Røffes, bevæges frem og tilbage. "Widrik tog den med baade Hænder, han kunde den ikke knye." (Udvalgte Biser fra Middelalderen 1 D. S. 31. obf.)
 4. Rædes, reises (obf.) "Hun satte sig i en anden Ham, hun lod fast efter knye." (Udvalgte Biser 1 D. S. 193.)
- Kn** (et) n. f. [af knyger.] Det samme som **Knug**; bruges meest i Forbindelse med Ordet **Kn**, og betyder da: **Kn** og **Kn**, Blæst og Sne.
- Kn** (en) n. f. Veirligets Beskaffenhed, naar det knyer. Det er enaar **Kn** og **Kn** i Dag.
- Kn**, v. n. imperf. knygede, sup. knyet og knoget [af **Kn**.] Bruges om Veirliget, naar det sneer med Blæst. Det knyer og knyer om Ørene.
- Kn** inde, v. n. hindres fra at komme ud ved **Kn** og **Kn**. (Moth.)
- Kn**, v. n. bliver mager. (Moth.)
- Deraf:
- Kn**vorn, adj. siges om Dvæget, som ei vil vkke eller triges.

Knyling (en) n. f. Den, som et Kan vort eller trives. See **Knæling**. (Moth.)

Knylkorvel (en) n. f. Et norsk Ravn paa Planten *Chærophylum bulbosum* Linn.

Knylsolie (et) n. f. Et norsk Ravn paa den Plante *Ranunculus bulbosus*. (Viborgs Plantenavne S. 115. Flor. Dan. T. 551.)

Knylsop (en) n. f. Det norske Ravn paa en Svamp, *Agaricus exstinctorius*. (Viborg S. 254.)

Knytter, **knyser**, v. n. Det samme som **knyser**. Han tør ikke **knyse**. **Knys** et Ord om du tør. Han kan ei **knyse** op iblandt Folk: tør ei omgaaes frit med Folk. (Obsolet. Moth.)

Knyst (et) n. f. See **Knøst**.

Knyst (et) n. f.

1. Det samme som **Kny**, en svag Lyd.

2. I Jylland bruges det om tør Høste.

Knyster, v. n. (obsolet.) Det samme som **knyser**. (Zaussens Sommerpostil Fol. 260.)

Knystrer, v. n. [af **Knyst**; brugelig i Vendsyssel] høster.

Knytgræs (et) n. f. Ravn paa Planten *Spergula arvensis*. Flor. Dan. T. 1033.

Knytnæve (en) n. f. En knyttet Næve.

Knytning (en) n. f. plur. [af **Knytter**.]

1. Det, at Roget knyttes.

2. Bruges om Planter og Blomster, naar de knyttes til Frugt.

3. Om Wæsten, naar den knyttes i Brysterne, eller om Blodet, naar det ved en uforstygig Aareladen bliver ledret imellem Hud og Kød. (Moth.)

4. Strikning, eller Gierningen at knytte.

Knyttegarn (et) n. f. uden plur. [af **Knytter** og **Garn**.] Traade eller Garn til at knytte Strømper eller andet af.

Knytteknude (en) n. f. En Knude, som er bunden saa fast, at den er vanskelig at løse op; en Haardknud; modsættes en Trækknude.

Knyttekone (en) n. f. Et Fruentimmer, som giver sig af med at knytte, hvis Røring det er.

Knyttelse (en) n. f. [af **Knytter**.]

1. Tilstanden at Roget er knyttet. Banes **Knyttelse**.

2. Bindelse, en Eegdom. Han har **Knyttelse** i Livet.

Knyttten (en) n. f. [af **Knytter**.] Stierni at knytte. Den **Knyttten** faaer a Ende.

Knyttepind (en) n. f. Et Redskab til at knytte med; en Strikkepind.

Knytter, v. a. imperf. knyttede, sup. 1. tet [af **Knude**; hedder paa Plat **Knutten** og **Knütten**, Anglof. *Chui* Angl. *to Knit*, Svec. *Knyta*, Isl. *ta* eller *knita*.]

1. Gjør Knuder, binder Knuder, for at de Roget saft sammen. Han knyttede Knude for.

2. Indklemmer, indkniber; at knytte sin I at slaa En med knyttet Næve.

3. I en snevrere Betydning: strikker, strækker. At knytte Garn; at knytte e Strømper. En knyttet Matrosie.

4. Jager ind; siges om Gæfuglene, naar de jage Gården sammen; de saa kaldte e knuder. Alfen kan godt knytte e (Nordlandsk.)

5. Figurligen:

a. Forener noie. De ere ved Wenskab tede til hinanden.

b. Trykkes, angstes. At knyttes (Vedels Caro S. 218.) obsolet. Se knyttes, Forknytted.

9. I Forbindelse med Partikler:

a. **Knytter** af: holder op at knytte. har ikke knyttet af endnu.

b. **Knytter** i: binder sammen. At i i hvoandre.

c. **Knytter** ind: binder ind ved at Knude. See indknytter No. 1 o.

d. **Knytter** op.

1. Løser en Knude op.

2. Forbruger til Knytning. Hun har tet et Pund Garn op.

e. **Knytter** sammen: binder far Deraf: at knytte et Par Folk far

Robækken (en) n. l. Den Knogel, som danner Krydset, og som hos Kæer er af forskellig Bygning fra den hos Tyre.

Robande (en) n. l. Hos Bondealmuen i Tysen en Uddægt paa Dielaaget eller i Diekrogen, ellers Næglen eller Hanten kaldet, fordi Overtroen antog, at naar en Robandede d: gav et bredt Brød mod en Forbigaaende, fik han en slig Uddægt. (Vedel Simonson.)

Robeen (et) n. l. En Jernstang af 4 til 5 Fods Længde med Kist i den ene Ende. I Seemandsproget. (Lewenstern.) See Rosod.

Robeest (et) n. l. Det samme som en Ro; ogsaa et gemeent Skibsbord.

Robielde (en) n. l.

1. En Biele eller liden Klokke, som hænges om Halsen paa Kærne, for deslettere at finde dem paa Græsgangene.

2. Et Navn paa en Plante: Anemone pulsatilla. Lin. C. Norv. Rubielle, Rubiølle. Hornem. Plantelære S. 288.

Robissen (en) n. l. Kærnes Bissen eller voldsomme Renden, for at undgaae Kobræmsens Stik (paa Jodst Kobeis.) Jeg agter ei mere derom, end Kobeis.

Roblomme (en) n. l. Et Navn paa den Urt Eng-Rabbeseie (*Caltha palustris* L.) som ogsaa kaldes Engblomme og Smørurt. See Viborgs Plantenaarne S. 117. Flor. Dan. T. 668.

Roblomi (en) n. l. Det samme som Kobdrive.

Robrølle (en) n. l. En Rosasse.

Kobremis (en) n. l. En Brems, som plager Kærne med sit Stik paa Ryggen, for at nedlægge sine Egg; det samme som Oxeparre; paa Norst Buværre (*Oestrus bovis*. Müller Prodr. Z. D. 1939.)

Kobrygge (en) n. l.

1. En Gang af to, tre eller fire Planter Brede, for at kunne gaae fra Skandsen til Bakken i et Skib; item et Overtøb eller Dæk paa smaa Fartøier. "Er Kobryggen eller Offuerløbet ikke dresst og for-

varit som det sig bør." (Frederik II. Cap. 53.) cfr. Oskt. Weilles S ad h. v. Deraf: Kobrygsbiæl Kobrygsstæ.

2. En liden Bro, som lægges fra Landet et Skib, hvor Døgg skal indtages. (S)

3. Et aabent Skib uden Overtæk. (S) Kobumpet (en) n. l. Det samme som hyrde (Woth og Langebek.) Forek i Vordings Skrifter S. 268, og i endnu af Skiamt i Nordstalland. (S)

Kobynke (en) n. l. En Urt: almi Eitorie (*Cichorium intybus* Flor. T. 907.)

Kodild (en) n. l. En Plante: Handed (*Anthemis cotula*) kaldes ogsaa Saasædild. See Viborgs Planter S. 170.

Kodrevel (en) n. l. plur. Kodrevle

1. Et Navn paa den Plante *Lycophis* (almindelig Krumhals. Viborg.) Dan. T. 435.

2. Det samme som: rynket Steenfrø. (Flora 2 D. S. 37.) Lithospermum vense. Flor. Dan. T. 456.

Kodrik (en) n. l. kaldes en Rot Drandedrat; amyliis. (Woth.)

Kodrive (en) n. l. Et Plantenavn; de me som almindelig Daarlyff. (P veris Linn.)

Kodriver (en) n. l. En, som driver

Kodrovel (en) n. l. plur. Kodrovel samme som Kodrive.

Rosod (en) n. l. plur. Rosodder.

1. Koben af en Ro.

2. Et Slags Brakkejern eller Red Jern med en Kist i Enden, til at de Stene og deslige. See Robeen

Rosode (en) n. l.

1. Navnet paa en Plantestegt: *Merum* Linn. (Viborgs Planter. S. 320.) Hornem. Plantelære S. 320.)

Rosorpagter (en) n. l. En, som mod Afgift forpagter Brugen af et dist Kær; en Hollænder. See dette (Langebek.)

Rogang (en) n. l. Græsgang for Rser.
"Græsningsen var tienslig nok til Stutteri,
men ikke just til Rogang." (Dic. Mag.
3 B. S. 242.)

Rogiedning (en) n. l. Det samme som
Romæg. (Oluffens oec. Annaler 10 Bd.
S. 65.)

Rogiedste (en) n. l. Det samme.

Rohaar (et) n. l. Haaret af en Ro. Rohaar
bruges ofte for Røshaar.

Rohæffe (en) n. l. En vidspølet Hæffe, som
er indrettet til Rsernes Rødring.

Rohale (en) n. l.

1. Hælen af en Ro; en Korumpe.

2. En Fist af Røffeslægten; Norv. Plet-
roffen (Raia batis. Müller Prodr. 308.)

3. Den Urt Pastinak (Pastinaca sativa.)
(Moth.)

Rohals (en) n. l.

1. Halsen paa en Ro.

2. En Hals af den finere Bygning, som til-
kommer Roen. Denne Tyr har en Ro-
hals.

Rohave (en) n. l. En Mark eller Eng,
hvor Rser gaar paa Græs. "Vil rydde
udi Udmark til Gæbed eller Rohave."
(Christ. V. norske Lov III. 15, 8) Saa-
ledes bruges ogsaa Kalvehave, Lamme-
have, Dyrehave og flere. See Have
Ro. 1.

Rohjord (en) n. l. En Jjord eller samlet
Flokk Rser. (Langebek. Waggesens Gien-
ganger S. 50.)

Rohold (et) n. l. Rseres Underholdning og
Opdrift, det at holde Rser. (Oluffens
oec. Ann. 7 B. S. 352.)

Rohorn (et) n. l. Hornet af en Ro, hvoraf
Hyrderne paa somme Steder betiene sig for
at give Tegn, naar Dvæget skal drives paa
Græs.

Rohoved (et) n. l.

1. Hovedet paa en Ro.

2. I Særdeleshed et Hoved af en særdeles
finere Bygning end Roens, modsat Tyre-
hoved.

Rohud (en) n. l. Huden af en Ro. En Ro-
hud garbes ikke saa hastig, som et Kalves
Kind.

Rohuus (et) n. l. Det samme som Røstald.

Rohvede (en) [Germ. Ruhweizen.] Et
Mavn, som gives nogle Arter af den
Planteslægt Røfode (Melampyrum Lp.)
See dette Ord. Jevns. norske Vid. Sess.
Strifter V. S. 531.

Rohyrde (en) n. l.

1. En Hyrde, som vogter Rser paa Mar-
ten.

2. Den Urt Hænsfod, Ranunculus sylve-
stris (Moth.) Hos Simon Pauli Hvide-
ved Anemone (Anemone nemorosa. Lin.
Flor. Dan. 549.)

Rokase (en) n. l. Røg, som Rserne kaste
paa Marken i runde, flade og smaae Hobe.
At brænde tørre Rokaser. Det lugter af
Desmer, som en Rokasse. Prov. (Lan-
gebek.) See Røffe.

Rokied (et) n. l. Rødet af en slaget Ro.
Slagterne sælge ofte Rokied for Øretied.

Roklage (en) n. l. Rserens Klagemaal.
Et komist Digt af Ringo.

Rokloffe (en) n. l. Det samme som Rø-
bielde.

Roklov (en) n. l. Det kløfede Horn paa
Roens Fod.

Roklove (en) n. l. En Klove; et krumbøjet
Træ eller Jern, som spændes om Halsen
paa Roen, for at binde den fast i Baasen.

Rokopper (en) n. l. En Bleg, som inde-
holder enten en hvidladet Vædske eller en
Vorte, indfinder sig fornemmeligen paa
Rserens Pver, men indpodes ogsaa Men-
nesker: agte, blaallige, sorte, gunstladne,
vortebannede Rokopper. Han har haadt
Rokopper. Deraf de let forstadelige Sam-
mensætninger: Rokoppe-Ur, Blegn,
Indpoder, Indpodning, Materie,
Skorpe, Smitte, Udslæt.

Rokoppering (en) n. l. den opstaaende røde Cir-
kel, som omgiver Rokoppeblegner.

Rokrybbe (en) n. l. En Rrybbe i en Ro-
stald.

Rolade (en) n. f. Bruges i Byen istedet for Rostald.

Rolader (et) n. f. Lader, som er tilberedt af en Roes Hud.

Roleie (en) n. f. Lede, som gives for Brugen af en Ro. Roleie paa Færserne. (Krent Bernsen 2 B. S. 92.)

Rolendet, adj. siges om den Hest, der har en forgygget Lend.

Romand (en) n. f.

1. En, som omgaaes Rser. (Langebek.)

2. En, som har Rser i Forpagtning. (Noth.)

3. En Eyr. (Langebek.)

Romelf (en) n. f. Melken af Rser. Romelf er ikke saa feed, som Gaaremelf.

Romelfkost (en) n. f. Ost af Romelf; bruges ikke ofte, da man, ved at nævne Melk allene, i Almindelighed forstaaer Romelf.

Romsg (et) n. f. Gisdningen af Rser.

Romule (en) n. f.

1. Munden paa Roen.

2. Et Navn paa en Styrplante: Mose-Rogleaf (Scirpus cespitosus Lin. Wiborgs Planter. S. 19.)

Romusling (en) n. f. Slægtnavnet paa et toskallet Bloddyr, Chama. (Wads Eudier 2 D. S. 67.)

Romunte (en) n. f. En Urt: Sædelandsmunte, Mentha arvensis. Fl. dan. T. 512.

Rosie (et) n. f.

1. Diet af en Roe, eller saa stort som en Roes.

2. Et Navn paa den Plante: Ugercamille, Anthemis arvensis. Fl. dan. Tom. 1178.

Roost (en) n. f. Ost, som er lavet af Romelf.

Ropande (en) n. f.

1. Panden paa en Ro.

2. En bred og stor Pande, der har Lighed med en Roes, for Ex. paa en Hest. (Soterups poetiske Smaasager S. 68.)

3. Et dorst og sandfælsøst Menneske.

Ropatte (en) n. f.

1. Den fegleformede Deel paa Roens Over, som Kalven tager i Munden, for at patte.

2. Plantenavn paa

a. Relliferod, Geum rivale Lin. manns Plantelære. Flor. Dan.

b. Slangemyrder, Scorzonera h Lin.

c. Almindelig Ulvesod, Lycopodium vatum. Flor. Dan. T. 126.

Ropenge (en) n. f. plur. Forklaret Bernsen 2 B. S. 101. (Jensf. ved en Udgift for nogen særlig Besvi Græsning til en eller flere Rser. Selsk. Skr. n. Saml. V. S. 14.)

Ropige (en) n. f. En Pige, som paa (Langebek.)

Ropis (et) n. f. Roens Urin.

Ropranger (en) n. f. En, som ku op, som handler med Rser. (over Siælland 2 D. S. 386.)

Rorogter (en) n. f. En Mand, ter eller oppasser Rserne; en Rol

Rorogterke (en) n. f. Et Gruentim ragter eller oppasser Rserne. (La

Rorose (en) n. f. Det samme som

Rorumpe (en) n. f. See Rohake.

Rorogget, adj. siges om Hestens Lenden har en Fordybning der, forener sig med Rydset. (E poetiske Smaasager S. 70.)

Rosimmer (en) n. f. Et norsk Pl. det samme som Rodrive, R Primula veris Lin. (Ström 1 D. S. 116.)

Rostæl (et) n. f. Det norske Rost Slags Staldyr: Venus islandic lers Prodr. 2977.)

Rostarn (et) n. f.

1. Det samme som Romsg.

2. Efterbyrden, som Roen bærer, har kalvet.

Rosmor (et) n. f. Smør, kiernet a (Langebek.)

Rostald (en) n. f. En Stald, h staar paa Foder; til Rostfælt f stald, Faarestald o. s. v. Dan Rostalden.

Rostænge (et) n. f. [af Ro og Stang.] Et Rost, som er lagt af løse Stænger over Rostalden. (Woth.)

Rosteen (en) n. f. En Flintesteen, som ved Vanders Fald eller anden Aarsag er udhulet og gienemboret. (v. Aph. cfr. Adeling.) Lapis vaccineus. Waller.

Rostorm (en) n. f. kaldes stille Veir til Svæ. (Langebæst.)

Rostvære (en) n. f. Et Ravn paa den Urt Buffelblad. (Woth.) *Menyanthes trifoliata* Flora Dan. 541.

Rostvands (en) n. f.

1. Det samme som Rohale.
2. Et Slags Spil med Læringer.

Rosthyge (en) n. f. Sygdom hos Køer. See Dvæghyge.

Rotæge (en) n. f. Insekt eller Uld, som findes paa Køer, urigtigen kaldet Dvæghund.

Rotoier (et; hos Langebæst en) n. f. Et Ræb, hvormed Køerne bindes eller tæres paa Marken. See Toier.

Rorunge (en) n. f.

1. Tungen af en Ro. See Oretunge, som i daglig Tale oftere bruges.
2. Planten *Anchusa officinalis*, Læge-Oretunge, Fl. Dan. T. 572.

Rovang (en) n. f. Det samme som Rohave; for Ex. Dronningens Rovang ved Frederiksberg.

Rovender, v. n. siges til Skib, naar Skibet vender ved at dreies omkring med Vinden.

Rovending (en) n. f. En saadan Skibets Bevægelse.

Rourin (en) n. f. Den Væske, Nyrerne afsandre af Blodet, og som udføres igennem Urinvejen og Aabningen af Bærenden.

Rourt (en) n. f. See Roblomme.

Rovom (en) n. f. 1. Bugen eller Vommen af en Ro.

2. En tyk Vorn hos et Menneske.

Rovommet, adj. siges om en Hest, der har en tyk og slid Bug. (Sorterups poetiske Smaasager S. 71.)

Rovorn, adj.

1. Kaldes den Stub, som ikke er seed og spidig.

2. Et Menneske, som er dorst og uden Forskand. (Woth.)

Rovreffe (en) [af Ro og reki, res ejectionis island.] See Rofase.

Royver (et) n. f. hos Langebæst (en). Overet af en Ro.

Robalt. See Robolt.

Robbe (en) n. f. plur. Robber.

1. Et Ravn paa den almindelige Sæl eller Sælhund.

2. Et saare fedt og lastet Menneske. (Woth.)

Heraf:

Robbefangst (en) n. f. Den Gierning at gaar paa Jagd efter og fange Robber.

Robbegasse (en) n. f. En Kælle til at slaa Sælhundene ihjel med. (Landis Bøst. over Færø S. 378.)

Robbeherre (en) n. f. Det norske Navn paa en Art Kasseletter; *Physeter microps*. (Müllers Prodr. 53.)

Robbemøler [af mølle, isl. Sandbanke.] kaldes Sandbanterne ved Indløbet af Rymindegabet ved Ringklæbingfjord.

Robbestyteri (et) n. f. Den Gierning at jage og stybe Robber. (Schons Udtog af Forordn. 4 B. S. 224.)

Robberumbaad [af Robbe, Rum og Baad.] En Baad, hvorpaa man roer med tre Par Rorer, og hvori der endda er et ledigt Rum, passende til at lægge en Robbe i.

Robbestind (et) n. f. Skindet af en Robbes Sælskind, Sælhundestind. (Strøms Sandmør i D. S. 398.)

Robbespy, n. f. Et Navn, som af Fiskerne nordensfjelds i Norge gives en Klasse af bløde Plantedyr, der ellers kaldes Gopler eller Maduser. (Naturhist. Gelf. Sfr. V. 1 S. 130.)

Robbetran (en) n. f. Tran, som koges af Robbernes Fidt eller Spæk.

Robbeveide (en) n. f. [af isl. Veida, Gangst.] En norsk Benævnelse paa en Indretning,

hvorefter Kobber eller Sølhunde fanges.
(Schous Udtog af Forordn. 4 B. S. 224.)

Kobbel (en, efter Langebøl et) n. f. plur.
Kobbeler og Kobler. [Svec. Koppel,
Angl. et Gall. *Couple*, Cambro-Brit. *Cupl*.
Ital. *Coppia*, Lat. *Copula*.]

1. Det, som lægges om Halsen paa Heste og
Stude, naar de spændes for Vogn eller
Plov, og paa andre Dyr, der paa lige
Maade sammensættes: en Halskobbel, et
Kobbelbaand. At sætte i Kobbel. At
lægge Kobberne paa Hestene. At tage
Koblen af Jagdhunden. De to staae i een
Kobbel 3: de ere lige gode. (Noth.)

2. Et Antal af flere sammensættede og med hin-
den forbundne Ting af et Slags; dog for
det meste kun brugeligt om to eller et Par.
Jageren førte en Kobbel Hunde med sig.
En Kobbel Heste (siges om et udestemt An-
tal Heste, der ere koblede sammen.)

3. To Sparrers Sammensætning. (Noth.)

4. Et Lag Stokbygning, *Stratum tignorum*.
(Noth.)

5. En indhegnet Eng, hvor Heste og andre
Kreature gaar paa Græs. (Noth.)

6. Kobler under Isen, hvor Fiskerne staae
efter. At staae Aal paa Kobbel. (Noth.)

7. Figurlig bruges det om en Stempling og
Forbindelse til at gjøre Onde. (Noth.)

8. Med Kobbel habes følgende Sammensæt-
ninger:

Kobbelager (en) n. f. En Ager, som er ind-
deelt i Kobler; item en Ager, som udgjør
en Deel af et Kobbel. "Paa tre i de sæd-
vante Afdelinger inddeelte Kobbelagere."
(Phyf. oec. Bibl. XVII. S. 371.)

Kobbelbaand (et) n. f. Et Baand, hvor-
med Jagthunde sammenskobles. See Kob-
bel No. 1.

Kobbelkurs (en) n. f. Den Kurs, som ud-
drages ved Beregning, Sammenligning
af forskellige Kurser. Gjennemsnits-
Kurs.

Kobbelhunde, n. f. plur. Jagthunde, der
ere bundne sammen i en Kobbel, at to og
to maa følges ad.

Kobbeldrift (en) n. f. Kalder den Land-
brugsmaade, efter hvilken alle dyrkelig
Jorder inddeles i Kobler eller lige stor-
Marker, og nytted i et bestemt Omløb, af-
seende til Sæddyrkning og til Engbrug.
(Oluffens oec. Ann. 2 B. S. 163.)

Kobbelinddeling (en) n. f. Jorderes In-
deling i Kobbeler, Kobbeldrift. (Oluffens
oec. Ann. 8 B. S. 24.)

Kobbelkiede (en) n. f. Den Lænke, hvor-
med Hestene kobles til Vognstange.
(Noth.)

Kobbelrem (en) n. f.

1. En stærk Læderrem, hvormed Jagdhun-
de kobles sammen. See Kobbelbaand.

2. De Remmer, hvormed Hestene spændes
til Vognstangen. (Noth.)

Kobbelring (en) n. f. Den Jernring, som
sættes paa Vognstangen, og hænger i En-
den af Kobbelkieden.

Kobbelsted (et) n. f. Kalder paa Mors i
Jylland: Nabningen i Kornegs, Raderne
paa Ageren; maafee fordi man paa disse
Steder kan fare igiennem med de sammen-
koblede Hæder. (Schade.)

Kobbelstof (en) n. f. En Rendesnare, som
staaes paa Reeb. (Noth.)

Kobbelvæsen (et) n. f. Den Indretning i
Landvæsenet med Markerne Inddeling i
Kobler. Det hollandske Kobbelvæsen.
(Phyf. oec. Bibl. VIII. S. 191.)

Kobber (et) n. f. uden plur. [Isl. *Kopar*,
Svec. *Koppar*; hos Ottfried *Kuphar*,
hos Strömer *Chopher*, Germ. *Kupfer*,
Saxon. *Kopper*, Anglos. *Cyper*, Gall.
Cuivre, Hispan. *Cobra*, Lat. *Cyprum*,
aes cyprium.]

1. Et rødt, brunt, klangfuldt, metallisk glim-
sende og meget smidigt Metal, som regnes
til de saakaldte værdige Hælmættaler, og af
en Tyngde imellem 8 og 9 Gange større end
Vandets. Grødkobber. Rødkobber. Ce-
mentkobber. Gårkobber 3: Kobber, som
er bragt til den uueligste Grad af Reenhed
og Smidighed. At smelte Kobber, ud-
hamre Kobber i Plader. At mynte Penge

Kobberfødet, adj. som har Fødder af Kobber; item siges det om et Dyr, som har meget hårde Høse. (Noth.)

Kobberforhude, v. a. Forsyne et Stik med Beflødning af Kobber. Man Kobberforhuder Grønlandsfarerne.

Kobberforhudning (en) n. l.

1. Stærningen at forhude et Stik med Kobber.

2. Det samme som Kobberhud.

Kobberfrossen, adj. kaldes den, som er stiv af Kulde. (Noth.)

Kobbersyrisk (en) n. l. [af Kobber og Syrisk, en Hjerdedeel af en Dyr.] En liden søn af Kobbermynt.

Kobbergang (en) n. l. En Gang eller Åre i Jorden, der indeholder Kobber.

Kobbergeist (en) n. l. Saaledes kaldes hos de gamle Egmiskere en stærk Eddike, som faaes ved at underkaste Spanfgrønt en tør Destillation.

Kobberglas (et) n. l. En blågraa Kobber-erts, der bestaar af Kobber og Svovel, *Cuprum nitidum*.

Kobbergrønt (et) n. l.

1. I Almindelighed enhver grøn Kobberfalk eller Kobberrust. See Spanfgrønt.

2. I mere endfranket Bemærkning: et halvsyret med Kulsyre forenet Kobber af spanfgrøn Farve og mustet Brud, *Cuprum chrysololla*.

Kobbergube (en) n. l. En Grube i et Bjerghæft, hvor der stades Kobber.

Kobbergøder (en) n. l. Det samme som Kobberstøber. (Eoldings Etymol. v. *erarius*.)

Kobberhaltig. See Kobberholdig.

Kobberhammer (en) n. l.

1. En stor Hammer med en bred Bane til at udhamre Kobberet i Plader; en Bredhammer.

2. Et Hammerværk, hvor Kobberet forarbejdes. (Phyl. oecon. Bibl. VI. S. 251.)

Kobberhammerstiel. See Kobberstiel.

Kobberhammerflag. See Kobberflag.

Kobberhandel (en) n. l. Handel med Kobber, item (som er mere brugeligt) med Kobber eller Kobberstøkker. Deraf: **Kobberhandler** (en) n. l. En, som handler med Kobberstøkker.

Kobberhane (en) n. l.

1. En Hane af Kobber til at tappe flydende Væske af et Kar.

2. En Veirhane af Kobber. (Langebet.)

Kobberhat (en) n. l.

1. Det samme som Kobberhielm. Saaledes ogsaa Jernhat, hvilket meget ofte forekommer i gamle Skrifter.

2. Den Kobberhat, som især Vægtene forhen bare til Straf for grove Forseelser.

3. I Brandevins, Brænderier den øverste Deel af Destillationskøledele.

Kobberhielm (en) n. l. En Hielm eller Værbhat af Kobber. Der var en Kobberhielm paa hans Hoved. (1 Sam. 17, 5.)

Kobberhertet, adj. siges den at være, som er haard og ubøielig.

Kobberhone (en) n. l. Røddet paa en Fugl af Sneppestagten, *Scolopax lapponica*. (Wüllers Prodr. 188.)

Kobberholdende, adj. partic. som indeholder Kobber. (Brännichs Mineralogie S. 210.)

Kobberholdig, adj. det samme (tydsk Kupferhaltig.)

Kobberhvid (en) n. l. En Hvid, en ringe Kobbermont. (Virgil's Ecl. oversat af P. Jensen Koeskilde.)

Kobberhud (en) n. l. Kaldes den Beflødning af tynde Kobberplader, hvormed Skibe overtrækkes saa vidt de stikke i Vandet, deels for at bevare Træet, deels for at fremme Seilingsens Hurtighed.

Kobberhytte (en) n. l. En Bygning eller et Sted, hvor Kobberet, der udbringes af Jorden, smides. (Wid. Geogr. Str. for 1801. S. 116.)

Kobberjord (en) n. l. Det samme som Galmeistein. See dette Ord.

Kobberkalk (en) n. l. Halvsyret Kobber af

2. Skæl, eller tynde, runde Plader af Kobber, squama. Et Harnisk af Kobberskæl. "Gloende Kobberskæl stule dens bugtede Krop." (om Lindormen.) Præms Stærf. Odder S. 168.

Kobberskat (en) n. l.

1. En Afgift, som ydes i Kobber. (See Chr. V. Forordning om en Kobberskat for Norge 1674.)

2. En Rigdom af Kobber. Der ligger en stor Kobberskat i dette Bierg.

Kobberskilling (en) n. l. En Kobbermønt af en Stillings Værdi.

Kobberskiold (et) n. l. Et Skiold af Kobber. Rhoboam lod gjøre Kobberskiolde. (1 Kong. 14, 27.)

Kobberskiver (en) n. l. En jordharpixar, tet Mergel, som indeholder Kobber Schistus cuprinus.)

Kobberskiver n. l. plur. Runde og flade Stykker, som faaes ved at udgyppe det smeltede Kobber.

Kobberskum (et) n. l. Den fraadeartede Materie, som flyder ovenpaa det smeltede Kobber.

Kobberslag! n. l. plur. Halsoprebe Kobberskæl, som falde af Kobberet ved Hamsingen, naar det har været udsat for en stærk Hede.

Kobberslagen, adj. part.

1. Kaldes det, som er irret. (Moth.)

2. Tækket, beslaaet med Kobber. (Goldings Etymol. l. v. aratur.)

Kobberslange (en) n. l.

1. Billedet af en Slange, forfærdiget af Kobber. (See 4 Mos. 21, 9.)

2. Det norske Navn paa Staalormen, angvis fragilis, ogsaa kaldet Hvidorm, Blindorm. (Wüllers Prodr. n. 306.)

3. Den norske Slange Gullfræningen, Coluber Chersea. Linn.

Kobbersmed (en) n. l.

1. En Smed, som arbejder i Kobber, og deraf forfærdiger Kobberkar, en Redelsmed.

2. Navnet paa en brosfinnet Fisk i de franske Havne, Zeus faber. (Wads Cuvier S. 385.)

Kobbersmedde (en) n. l. Et Værktøj, hvor Kobber udsmedes i Plader, eller hvor der forfærdiges Kar og Redskaber.

Kobbersneppe (en) n. l. I Tyen det samme som Kobberhøne, Scolopax lapponica (Hornemann.)

Kobbersøm (et) n. l. Et Søm af Kobber eller med Kobberhoved. At slaas en Blyplade fast med Kobbersøm.

Kobberspiger (et) n. l. Et tykt Søm af Kobber, som bruges til Stiksbjggeri.

Kobbersteen (en) n. l. Kaldes hos Biergarbejderne en Malm, som ved gjentagne Brændinger har mistet de fremmede Dele og alene beholder Kobberet tilbage. (Brannichs Mineralogie S. 227.)

Kobberstif (et) n. l. Udstikning af Figurer i en Kobberplade; item Astrykket af samme paa Papir eller en anden Materie. See Kobber No. 4 og Kobberstykke.

Kobberstikker (en) n. l. En Kunstner, som forstaaer at udgrave eller aase Figurer i en Kobberplade.

Kobberstikkeri (et) n. l. Omfang af alt, hvad der hører til Kobberstikning. Kobberstikkeri har udbredt Smag for de skønne Kunster.

Kobberstikkerjern (et) n. l. Det Redskab, hvormed der udgraves Figurer i en Kobberplade, en Gravstikke.

Kobberstikkerkunst (en) n. l. Den Kunst at udgrave Figurer i en Kobberplade.

Kobberstikkerkunsten har bidraget til at udbrede Sanden for Tegning.

Kobberstikning (en) n. l. Den Handling at stifte i Kobber.

Kobberstikpresse (en) n. l. Det samme som Kobbertrykkerpresse.

Kobberstikken, adj. part. Det, som er stiftet i Kobber. En Kobberstikken Titel.

rober (en) n. f. En, som forstaaer
e forskellige Kør og andre Ting af

lyffe (et) n. f. Et Afskæft af en
et Kobberplade. See Kobber 4.
bberstik.

ørte (en) n. f. Halsporet Kobber
ansort Farve og matte fløagtige
det synes at være opløst Kobber.
er Kobberglas, Cuprum fuligino-

ag (et) n. f. Et Tag, belagt med
plader.

øft eller Kobbertæppet, adj. tæ.
d Kobberplader.

øle (en) n. f. Afskæft af en Kobber.

ættur (en) n. f. Vandfrit Brande-
ller Alcohol, som indeholder en
falk, og har en kastaniebrun Farve.

tel (en) n. f. Et Titelblad for en
som er stukt i Kobber, i stedet for
e trykt.

oi, n. f. collect. Hudsgeraad og
Ting, gjorde af Kobber; forarbejdet
See Kobber No. 2.

raad (en) n. f. En tænd, breven
unden Traad af Kobber.

ra (et) n. f. Kaldes en metallisk
tion, som frembringes ved Galva-
1. (Sartorij Electricit. Lære B.
)

rykker (en) n. f. En, som ved en
afstrykker de fra Kobberstikkeren
Plader.

rykkerballe (en) n. f. En Bude,
ed Kobbertablerne indskrævet.

rykkeri (et) n. f. Et Værksted, hvor
plader afstrykkes.

rykkerpresse (en) n. f. En Presse,
Kobberplader afstrykkes.

rand (et) n. f.

raandbærkerne: den svageret eller jern-
Kobbervitriol.

2. Et kobberholdende Vand; Vand, som in-
deholder Kobberdele, saasom Cementvandet.

Kobberværk (et) n. f.

a. Et Biergverk, hvor der vindes Kobber.

b. Et Værksted, hvor Kobber forarbejdes.

c. En Bog, som bestaaer af Kobberstykker,
eller hvori der findes en stor Mængde
Kobbere. Dette er et meget kostbart
Kobberværk.

Kobbervitriol (en) n. f. Et metallisk Mid-
delsalt, som frembringes ved at opløse
Svovelsyre.

Kobbret, adj. [af Kobber.] som har Lighed
med eller indeholder Kobber. Det samme
som Kobberagtig.

Koble (en) n. f. Tjærebart eller andet Træ
paa Gissergarn, til at holde dem ovenpaa
Vandet. "End om Drætgarn eller Gisse-
redskab spildes, saa at Vand kaster over
andens Koble." (Chr. V. norske Lov
5-11-22.)

Koblen (en) n. f. [af Koblet.] Det at man
kobler, den Handling at koble.

Kobler, v. a. og n. imperfect. koblede,
sup. koblet. [Svec. koppa, German.
koppeln, kuppeln, kaupeln; Angl. to
couple, Gall. (dog kun i første Bemær-
kelse) compler, acmpler.]

1. Sætter i Kobbel sammen, sammenføjer ved
en Kobbel, forbindes, forener. At koble:
Hjste. Jægeren har koblet Hundene. See
Kobbel No. 1.

2. Figurlig v. a. og n. a) I en noget forag-
telig Bemærkelse, at forene Folk ad Hø-
testad, sidste Giftermaal. b) I en mere
forhadet Bemærkelse: at foranledige og hiel-
pe til utilladelig Omgang imellem et Mand-
folk og Kvindetimmer, og forsøre til samme;
at drive Kufferi. Han lever af at koble.
At koble er et stændigt Haandværk. "Og
nu den Mær, som kobler, Fru Venus."
(Ohlenschlägers poet. Skr. i D. C. 321.)

3. At koble Cursen bruges i Esmandspro-
get, naar et Skib i et Gemaal eller en an-
den bestemt Tid har seilet forskellige Cursen

og i forskellige Afstande: naar da den endelige Kurs og Veiens rette Længde, som Skibet i denne Tid har tilbagelagt, udregnes og bestemmes, kaldes dette: at foble Curserne. (Løvenørn.)

4. Robler af, holder op med at foble.
5. Robler an, fobler til; at foble en Hund an: foble den til en anden Hund. (Moth.)
6. Robler ind; indfreder, indbegner. At foble et Stykke Jord ind. See Robbel No. 5.

7. Robler op; lægger Robbel paa, binder i Robbel. At foble Hundens op. (Løvenørn.)

8. Robler samment, bemærker det samme som fobler 1 og 2. a. At foble Hestene samment. Han forstaaer godt at foble Folt samment: at stifte Gistemaal.

9. Robler sig tilfammen: sammensrotter sig, gjør Stempling. (Moth.)

Robler, v. n. Siges i Sømandsproget om Havet, naar det er i en kort og kruset Bølgegang, der almindeligst forårsages, naar Vind og Strøm gaar imod hinanden, eller naar Bølgerne støder mod Kanterne af Grundene eller Forhojninger i Havet. Se en Kobler. (Løvenørn.)

Robler (en) n. l. [Svec. *Kopplare*, Germ. *Kupler*, Bohem. *Kuplir*.]

1. En Person, der hjælper til at bringe Folt i Egetesab, en Gistemaal: Gifter. (i foragtelig Betydning.)

2. En, som lader sig brøge til at staae en anden sin Vilje med et Qvindsfolt (minister libidinis) Moth.

3. I Søveledshed, En, som befordrer offentlig Vekøst og Utag; en Ruffer, Horeverk.

4. Den, som hidser Folt sammen. (Moth.)

Robleri (et) n. l. [af verb. fobler.] Den Gierning, at foble (i anden Bemærkelse.) Han driver et flammeligt Robleri.

Roblerpels (en) n. l. [af Robler og Pels.] Skient og Belsuning, som en erhverver sig ved at have stiftet et Egetesab. (Spotviis og foragtelig. Baden.) Efter det Tydske.

Roblerste (en) n. l. [af Robler.] Et Gimmer, som driver Robleri, stifter i Robler eller befordrer Utag. See Rob.

Roblet, adj. partic. [af fobler.] Robblade — kaldes i Plantelæren to eller Blade, som med Grundens fode fast p. Bladstil; trefoblede, firefoblede 2 (Kafns Flora I. S. 33.) Roblet brug, det samme som Robbedrift. (sees oec. Ann. 8 B. S. 166.)

Robling (en) n. l. [af fobler.]

1. Den Handling at foble; mest i dette oprindelige og egentlige Bemærkelse. hundenes Robling.

2. Navnet paa en Fisk: Gobius Jozo. Siet Robling. (Müller. Prodr. Zool. Ströms Sundm. 1 D. S. 323.)

Robolt (en) n. l. uden pl. [Angl. et Robalt; Lat. *robaltum*.] Maaskee böhmske Kow, Ertz, og kowalsy, ertz ertsholdig.

1. Et meget tungt mineralist Legeme, som blandt de saakaldte Halvmetaller, hvis Ralk frembringes en blaa Farve Kobolt, Jordkobolt, Ståndet (Cob. mineralisatum nit. Wern.)

2. I en vidtløftigere Bemærkelse kaldes alle afstikkige mineralist Legemer, som Kobolten, uden at besidde dens i Rof (uagte Kobolt); og Biergarbe pleie at kalde ethvert Mineral, som d. liende, Kobolt.

- 3) Sammensætninger med dette Ord: Koboltagtig, adj. som har Tilhæng med kob. En koboltagtig Ertz.

Koboltbeslag (et) n. l. Et Slags ofte Kobolterts, Cob. ochr. rubr. ter. Wern. (Junkes Naturh. 3 D. S.

Koboltblaat (et) n. l. Den blaa Farve tilberedes af Kobolten.

Koboltblomster, n. l. plur. En ofte Kobolterts, mineraliseret med Arsen af rødlig Farve, Cob. ochr. rubr. vad Wern. (Brünniches Mineral. S. 2

Kobolterts (en) n. l. En Malin, som holder Kobolt.

- Roboltfarve** (en) n. f. Den Farve, som Robolt giver, der frembringes ved Robolt. (Brännichs Mineral. S. 294.)
- Roboltgang** (en) n. f. En Gang udi Mineralerne, som fører Robolterts.
- Roboltgrus** (et) n. f. kaldes Roboltmalmen, naar den ved en tør Pulning er fuser. (Brännichs Mineral. S. 296.)
- Roboltgyppe** (en) n. f. Et Sten, hvor Robolt virkes og tilberedes. (Brännichs Mineral. S. 280.)
- Roboltkalk** (en) n. f. Den sorte metalliske Kalk, som frembringes ved Roboltens Forbrænding: "Lidsaltene opløse Roboltkalken." (Brännichs Mineral. S. 292.)
- Roboltkalk** (en) n. f. Robolt, mineraliseret med Svovl og Arsenik.
- Roboltkonge** (en) n. f. Roboltens rene metalliske Dele, som ved Halmens Smeltning sætte sig paa Bunden.
- Roboltmalm** (en) n. f. det samme som Robolterts.
- Roboltmeel** (et) n. f. Den tilberedede Kobolt, som er bragt i Skikkelse af Meel eller Pulver. "Gaffor er et fint malet og velstegtes reent Roboltmeel. (Bränn. Mineral. S. 298.)
- Roboltmalm** (en) n. f. En Roboltmalm, som fra sit metalliske Sammenhang er opløst og bragt i en smaltrende Tilstand.
- Roboltstoffer** (en) n. f. En ofteragtig Kobolterts (Cobaltum ochraceum Wern.)
- Roboltverf** (et) n. f. Det samme som Roboltgyppe. (Brännichs Mineral. S. 298.)
- Rod eller Rot** (en) n. f. (langt o.) Et norff Raavn paa en Gist, som og kaldes Murt. (Eap. Journ. 11te Hefte S. 125. 12 H. S. 7.)
- Rodde** (en) n. f. [Anglof. *Crod*, *Codde*, *scrotum*, *testiculus*; Angl. *Cod*, Belg. *Kodde*.]
1. Testiklerne paa et Menneske eller Dyr.
 2. En Pude, Hoveddyne. (Noth.)
 3. Stene, som hænges i smaa Poser paa Halsen, eller den underste Snor af et Giffegarn ved Liimfiorden. Deraf:
- Roddehvi** (en) n. f. En Forhøining i Hiernen, som ligner en Rodde. Roddehviene ligge ovenpaa Hærbalderne i Hiernen.
- Rode** (en) n. f. [Germ. *Röthe*, Bohem. *Kutek*.]
1. Det rundagtige, udsaaende Been paa hver Side af Hoden ovenfor Hælen; Ankelfode; Rodebeen; item det nederste Leed paa en Hæsefod.
 2. En Lærning (talus) — fordi de giorde af Rodebeen. At lege med Roder. "Saadha Reylar och Rodar slar jeg paa Jord." (P. Michael om Menneffets Levet.)
 3. Et Slags Drengesleg, som leges med Roder eller Lærninger, tegnede paa alle fire Sider. (Noth.)
 4. Heraf følgende Sammensætninger:
- Rodebeen** (et) n. f. Hodledets Knoffel paa et Menneskes eller Dyrs Been, som danner Roden.
- Rodebøffe** (en) n. f. Et Bøger eller en Bøffe, som man kaster Lærninger af. (Noth.)
- Rodeduff** (en) n. f. En Haarduff paa Hestens Hod ved Ankelfoderne.
- Rodeknoffel** (en) n. f. Det samme som Rodebeen. (Wiborgs Hestens d. Benævnelser S. 19.)
- Rodet**, adj. [af Rode.] Kaldes den, som har flere udsaaende Ankelfoder. (Noth.)
- Rodle** (en) n. f. Mellegyppe. [Noth.]
- Rodue** (en) n. f. [Isl. *Kot*, Svec. *Råte*, Anglof. *Cote*, Angl. *Cott*, Cambro-Brit. *Cwt*, Fin. *Cota*, Lappon. *Kuatte*, Esthn. *Kodda*. Dette gamle Ord er saaledes næsten til i alle nordiske Sprog. I det Persiske bemærker *Cott* og i det Malabariske *Kodtei* en Bæstning.] En liden Gyppe paa Lander, hvor der kun er en Raalgaard til. Den Rodue maa han sidde i sin hele Livstid. (Langebet.) Deraf:
- Rodner** (en) n. f. [Germ. *Röthener*, *Röthener*; Angl. *Cottager*.] Den, som boer i saadan en Gyppe uden Abling; en Huusmand.
- Rodrhuns** (et) n. f. [af pl. Roder af Ro, og Huus.] En Rodald. (Langebet.)

Rørlaug eller Rørløis (en) n. l. Et Pund Smørs Indkomst, som skal være Rørløis, eller Løis af en Ro. Naar Rørlaug eller Rørløis op en Rørløis Værd, da regnes 3 Rørlaug mod 1 Hest og 2 mod 1 Hørs. (Mr. Bernsen 2 B. S. 107.) 3 Tøllemaarten regnes 16 Rørlaug paa en Lande Korn. Heraf:

Rørlaugsmøg, n. l. 3: Gjødnings af en Ro. "Rørlaugsmøg, det er saa meget som en Ro mager om Vinteren, skal lægges paa hvert halve Pund Sæd." Chr. 5tes B. 2. 3 — 14 — 42. (Jævnf. Chr. IV. R. 2. Landløse B. Cap. 8.)

Rørløis (et) n. l. (formodentlig contr. af Rørløis) kaldes en Rørløis paa Jydsk.

Rørløis (en) n. l. Et Ravn paa den Plante Almindeligt Hønegræs, Høne, Veihøne, *Agrostis spica venti*. (Viborgs d. Plante- navne S. 22.)

Røgl (en) n. l. obfol. Trætte, Klammert. Der kommer Røgl af Kierne 3: drukne Røgl vil gierne klammes; et Ordsprog hos P. Laale.

Røge (et) n. l. obfol. [af Røger.] Det samme som Røffen. (Er tilovers i følgende Sammensætning):

Røgemester (en) n. l. [Isl. *Rizmeistari*.]

1. Den Berient ved Kongens Hof, som har Indseende med Kongens Røffen. (Kong Waldemars Røgemester, nævnes i Vedels Saga 1610, S. 488.) En Røffen skriver, efter nævrende Talebrug.

2. En Skaffer ved Brykuper og andre Høstider. Der var Smal Hans Røgemester — en figurlig Talemaade om, hvor det gaar knapt og usselt til i Mad og Drikke. "Der Røgemesteren smagte Vandet." (Joh. 2, 9.)

Røle (en) see Røle.

Røite (en) n. l. [Isl. *Rot*. See Rodne.] Kaldes en Høst i disse norske Egne. (Top. Journ. f. R. 1 H. S. 88.)

Rørløis (en) n. l. [af Røgl, Røger.] Et Qvindstykke, som er vel forfaren i at føge.

Røffen (et) n. l. pl. Røffener [af Røger.] Sv. Røf, Germ. Rüche, Røke; Anglos.

Cyrenus, Angl. *Kitchen*, Lat. Gall. *cuisine*, Polon. *Kuchnia*, Kuchyne.]

1. Det Sted, hvor Maden føges og Et stort, rummeligt, lyst Røffe forære noget til Røffenet. Det gælder i Røffenet. Det er Ondt at Hund af Røffenet. (Ordsprog.)

2. Madens Tilskænnelse med alle Rørløis og alt, hvad derhen hører. At f. besørge Røffenet. At drage Om Røffenet. At sætte en over Røffe

3. Maden selv, som tilføjes i Røffene Talemaade: Født Røffen 3: folde

4. Sammensætninger:

a. Røffenarbejde (et) n. l. Arbejde foretages i Røffenet. Hun er god til Røffenarbejde.

b. Røffenbank (en) n. l. En Røffenet.

c. Røffenbord (et) n. l. Et Bordet.

Røffenbrug (en) n. l. Anvendelse net, til Spisning eller Mad "Væler haves til Røffenbrug." (Bestr. over Agerdyrkningen i Jylland S. 405.)

Røffendør (en) n. l. Døren Røffenet. At trykke bag Røffe At ligge sig for Røffendøren 3: være stultesyg. (Langebet.)

Røffendreng (en) n. l. Drengen Røffenet besørger de ringeste Rørløis (Kaldes hellere Røffedreng.)

Røffendug (en) n. l. En Dug, ges i Røffenet.

Røffengræs (en) n. l. En Dreng, 3: ne snager i Røffenet.

Røffengulv (et) n. l. Gulvet udi 3

Røffenhave (en) n. l. En Have Røffenurter især pøse og dyrkede have — til Forskiel paa Blomst Fruithave og Lysihave.

Røffenild (en) n. l. Ild paa Røffen Røffenet.

Køffenkar, n. f. collect. De Køf, som bruges i Køffenet.

Køffenkat (en) n. f. Kødes den, som gierne vil snage i Køffenet. (Moth.)

Køffenkælle (en) n. f. En liden Kobberkaal med en Pant, hvori smaa Ketter koges. (Moth.) Kaldes nu omstunder Kaffe-kælle.

Køffenkniv (en) n. f. En Kniv, som bruges i Køffenet; til Forskiet paa Vordkniv, Lommekniv &c.

Køffenlatin, n. f. Glet Latin, barbarisk og forvædet Latin — formodentlig, fordi det fordm. kaldes glet Latin i Klosterkøffen-erne.

Køffenmester (en) n. f. Den, som foreskæer Madtilberedningen i et Køffen; bruges især om en vis Betient i det kongelige Køffen.

Køffenøxe (en) n. f. En Øxe, som bruges i Køffenet til at hugge Rind og deslige.

Køffenordning (en) n. f. Anordning for kongelige og herskelige Køffener.

Køffenpige (en) n. f. See Køffepige.

Køffenjager, n. f. plur. Udehaande Ting, Redskaber, Waabene m. v., som bruges i et Køffen. Jæn finder ikke andet, end lutter Køffenjager.

Køffensalt, n. f. coll. Det almindelige Salt, som man bruger i Køffenerne: til at salte Væden med; det samme som Røg salt.

Køffenseddél (en) n. f. En skreven Fortegnelse over de Ketter, som ved et Waaktid skulle komme paa Bordet. Han har ikke Køffenseddelen, siger man i Gæstgæsthuset. En, der fortæller, hvad man skal spise at spise.

Køffenskab (et) n. f. Et Skab i Køffenet til at giemme Episebare og andre Ting i. "Strax Marthe Køffens til Køffenskabets rendte." (P. Paars 2 B. 3 Song.)

Køffenske (en) n. f. See Køffeske.

Køffenforsteen (en) n. f. Storkøffens og Arneskæpes i Køffenet. Du man rage Uden paa Køffenforstenen.

Køffenkriver (en) n. f. En Betient ved kongelige eller andre store Køffenet, som fører Regnskab over Køffenudgifterne, og holder Bog over, hvad der er i Køffenet.

Køffenlydder (et) n. f. Skyllevand, Levinger og Affald, som stiles bort i Køffenet. Dec. Magazin VI. S. 7. (lidet brugeligt.)

Køffentionske (en) n. f.

1. En Betænkning ved et Køffen.

2. Den Tieneste, som gøres i et Køffen.

Køffentol, n. f. coll. Alt det Redskab, som bruges i Køffenet.

Køffentas (en) see Køffetas.

Køffentrappe (en) n. f. En Trappe, som gaaer op til Køffendøren; modsat Hovedtrappe. (Vagges. Ungd. N. i D. S. 129.)

Køffenurter, n. f. plur. Udehaande Waabener, som bruges i Køffener.

Køl (en) n. f. See Risl.

Køle, adj. [Lat. gelidus, hos Otfried knali. Germ. kühl, Sax. kōlig, Anglos. cole, Angl. cool. Er af samme Oprindelse som Kold.] Cool, kølig. Det betegner ligesom en Middeltilstand mellem Varmt og Koldt; dog nærmere Kulden, ligesom Punkenhed nærmere sig Varmen. Det er en køl Dag. Det er kølt i Veiret. Det er et godt kølt Værelse om Sommeren.

Kølbøtte. See Kølbøtte.

Køle (en) n. f. [Isk. køli, Germ. Kühle, Kühlung; hos Rosler Chuli.]

1. Lustens kølige Beskaffenhed. Skygernes Køle. At spadser i Kølen. "Vestendens Køle den omklæder." (Vaggesens samtl. Verker i D. S. 171.)

2. En cool Vind tilfødes; et kølt Vindpuff i Seilene. (Moth.)

Køleballie (en) n. f. [af Køler og Ballie.] Ballek, som bruges stænde med Vand i paa Krigsskibe, for at køle Kanonerne; Køleballier.

Køledrik (en) n. f. [af Køler og Drik.] En kølende og kødskende Drik, som tages mod indvortes Hede; en Køledrik. (I Apokalypsen Julep.)

Kølesad eller Kølesar (et) n. f. [af Køler og Sad eller Sar.] Et Sad eller Sar, hvori noget afføles; i Bryggerier det samme som Kølestof. (Landh. S. Skr. V. S. 531.) I Rindmøller er Kølesar de Røbbeskar i Salpetersintrings-Huset, i hvilke Salpeteren aaffyder.

Kølestof (en) n. f. [af Køler og Stof.] En Stof, som bruges til at afføle noget ved at slanke Vand derpaa, især til Skibs; en Kølesaber.

Køelse (en) n. f. [af Køler.] Den Handling at føle. (Er lidet brugeligt.)

Kølemiddel (et) n. f. [af Køler og Middel.] Et kølende Middel.

Kølen (en) n. f. [af Køler.] Den Sierning at føle. See Køling. Item en kølig Luft. "Hvilken optivende Kølen din løvsulde Top luster ned paa mig." (Sneedorffs Lill. II. S. 132.)

Køleovn (en) n. f. [af Køler og Ovn.] En Ovn hos Glasmagere, hvis Hede er ringere end der behøves til at smelte Glasst. (Besmanus Technol. S. 374.)

Kølepande eller Kølefiedel (en) n. f. En Pande eller Riedel, som bruges i Sukkerfyderier eller Bryggerier til at afføle i.

Køleplaster (en) og Kølesalve (en) n. f. Plaster eller Salve, som føler.

Køleqvast (en) n. f. En Qvast paa en Stang, som bruges til at afføle med i Einkølerierne.

Køler, v. a. imperf. Kølede, sup. Kølet [af Føld, Isl. *kala*, Svec. *kyla*; hos Otfried *kualen*, hos Roster *chualen*, Germ. *kühlen* og *kölen*, Anglos. *colan*, Angl. *to cool*.]

1. Gjør kold eller kølig, svaler. Det Køler godt i den stærke Hede. Meloner Køle for meget. At Køle Vinen. Det Køler Blodet. En Kølende Drif. Et Kølende Pulver. Lad det først Køles. At Køle sig i Vandet. (Afføle sig, er mere brugeligt.)

2. Figurlig bruges det om at formindstke Lidensternes Hede, enten det saa stærk ved at dæmpe dem, eller ved at lade dem udbræde.

At Køle sin Harme. At Køle (i: udføle) sin Bredde, sit Rod paa En. At Køle sit Sind. En er Kierlighedens noget kølet.

3. Kølet af, v. a. bruges ligesom *kølet*. Føler om at svale noget med kolde Sager. See Afføler.

4. Køler op, v. n. Siges til Skibs, naar Vinden begynder at blæse. Det Køler dog mig op. (Roth.)

Kølepenninge n. f. coll. Penge, som gives for at kaste Rugen; thi i det den kastes, kaldes den (obhol.) Rye danske Magasin rye S. 282.

Kølesaft (en) n. f. [af Køler og Saft.] En kølende Saft eller Vædske. "Kølesaft ved de fugtige Urter." (Øhlenschlägers nord. Digte S. 170.)

Kølestof (en) n. f. Kaldes flere og meget Kade eller lave Kar, som bruges i Bryggerierne til at afføle Øllet, efterat det er kogt i Panden; et Kølesar. (Landh. Seif. Skr. 5 D. S. 531.)

Kølesaber (et) n. f. [af Køler og Saver, af det engelske *Swab*.] kaldes til Skibs et Redskab, høormed stærkt Vand paa Kanonerne, for at køle dem.

Køletonde (et) n. f. [af Køler og Tonde.] I Brandevinsbrønderier eller Destillereverker, en Tonde med koldt Vand, hvorigennem Destillerepthen gaaer, for at køle de Draaber, som løbe dertigennem. Kaldes ogsaa Svaletonde.

Køletrug (et) n. f. [af Køler og Trug.] Et Trug hos Smedene, hvori de køle det gloende Jern.

Kølevand (et) n. f. [af Køler og Vand.] Vand, som bruges til at afføle noget i. "Du vort Kølevand hid." (Øhlenschlägers nord. Digte S. 167.)

Kølig, adj. [af Føld og Føl.] Som er køl og sval, eller som føler. Luften er kølig efter Tordenen. Gaae ikke i den kølige Aftenluft. En kølig og skærsuld Lund.

Køligen, adv. af det adj. kølig.
Kølighed (en) n. f. [af Køler og kølig.] Den Beskaffenhed ved noget, at det er køligt og

Kale. Aftenens Kølighed er behagelig om Sommeren.

Kling (en) n. f. [af Koler.]

Den Handling at affale noget.

Kulbanden at være kølig, især en kølig og frisk Luft, som Aftenkølningen. Vi sit en god Kølning efter den stærke Hede. At reise i Kølningen. "Hvor dig Silkepomp og fryd i Kølningen." (Korsb. i de Nionde Vidensk. 9 Stk. S. 150.)

En sagte Vind; det samme Kule No. 2. (Noth.)

Kulle (en) n. f. (Hod) Langebet Kølne, som er en ældre Skrivemaade. Isl. *kylina*, Svec. *Kölna*, Anglosax. *Cylm*, *Cylno*; Angl. *Kilm*; detslignende af det gamle islandsk *koh*, ignis, maaſkee beſkæftet med *culina*.)

En Ovn eller muret Glæde, som man gær Malt paa, eller hvorpaa man uddræber det Korn, som har været i Støb, efterat man har lagt Jib under Kølseret, for at røge eller tørre Maltet. At lægge Malt paa Kølten. At tænde under Kølten.

I Norge: et Huus uden Loft med en Teglovn i Midten, hvorpaa tørres Korn og Malt; et Løstehus. (Hallager.)

Sammensætninger med Ordet Kulle:

Kullebiørn (en) n. f. En lille Hvelotning med adskillige Huller, hvor Røgen farer ind fra Kølseret, at de medfølgende Gnistere der kan dæmpes, og den rene Røg komme til Kølseragerne. (Noth.) Forordn. af 9de Mai 1749.

Kullebranket eller **Kullebrændt**, adj. part.

Saa kaldes det Malt, som af alt for stærk Hede er brændt eller fordet paa Kølten.

Kølledør (en) n. f. Døren eller Nabningen ind til Kølten, hvorigennem Jiben lægges ind.

Køllefæle, n. f. plur. Bræder med mange Huller paa, hvorpaa Bygget lægges, som skal gøres til Malt. (Noth.)

Køllefager, n. f. plur. Plader af Kobber eller Jern, eller sammensættede Vidien, som bruges isædet for Køllefæle. (Noth.)

Køllegriid (en) n. f. Det samme som Køllesbiørn. (Noth.)

Køllegruue (en) n. f. [af Kølke og Gruue.] Kølens Nabning. Hant sad ved Køllegruuen. Se Gruue.

Køllehul (et) n. f. Et Hul, hvorigennem Barmen trækker ind til Maltet. (Langebet.)

Kølleld (en) n. f. Jib af stort Brænde, saaledes som man lægger under en Kølke.

Køllemalt (et) n. f. Malt, som er tørret paa en Kølke, røget Malt. Et Forskiet paa vindtørret Malt og Kølkelovus-Malt.

Kølletør (et) n. f. En fiden Stofsteen, som gaaer op til Køllesbiørnen. (Noth.)

Kølletørret, adj. part. som er tørret paa en Kølke. Kølletørret Malt, det samme som Køllemalt.

Kølle (en) n. f. [Køllens tilførsel hyppigen Køllet, Isl. *Kylfa*, af *kölfr*, lignum teres; Svec. *Köls*, Germ. *Kölbe*, *Kölle*; Belg. *Kölpe*.]

1. En tyk Prgst, et Redskab til at flaae og flæde med, som har et Skæft til at holde ved, der neden til bliver tykkere, og ender sig i en rundagtig tyk Knub. Derkules forestilles med en Kølle i Haanden. Stridskøller bruges foruden i Krig.

2. Formedelt en Art Lighed i Stillelsen kaldes saaledes det bagste hylle Been eller Laar paa slagtede Dyr; Bagflæddingen. Saaſom Dyrskølle, Kattekølle, Lammekølle, Bedekølle.

3. I Sammensætninger:

Køllegagtig, adj. Som har nogen Lighed i Dannelse med en Kølle, kølledannet. (Noth. Sest. Str. N. S. II. S. 56.)

Kølkebeen (et) n. f. Saa kaldes to Been for paa Dyrskæft, som flæde fast med den ene Ende i Dyrskæftet og med den anden i Skulderbladets øverste Udvæxt, og fastes med brede og stærke Senebaand. Os clavicular. (Noth.)

Kølledannet eller **Køllesformig**, adj. Som har Lighed med en Kølles Stillelse (Ch-

vatus.) I Botaniken kaldes saaledes en Blomsterstilk, naar den bliver stibdelig tykkere imod Enden.

Kolledrager (en) n. l.

1. Den, der bærer en Koll, for Ex. Hercules.

2. Mønnet paa en Svampeslag, Clavaria. (Viborgs danske Plantenavne S. 268.)

Kollehoved (et) n. l.

1. Hovedet eller den tykke Ende paa en Koll.

2. Et Drog, et Dødsmerhoved. (Langebek.)

Kollehug (et) n. l. Hug eller Slag af en Koll.

"Jeg lodder alle Sager uden Kollehug"; et Ordsprog hos P. Laake.

Kollehypp (en) n. l. Et Slags Hvepser

(Malaris Fabric.), som ad Bads Euvier Tom. 2. S. 247 henføres under det Genus: Koyhypp (Spheg.)

Kolleorm (en) n. l. Et Slags Indvolds-

orme, som findes i Fiske (Scolex.) I Bads Euvier Tom. 2. S. 321 henføres de under Klassen Spolorm (Ascarides.)

Kollepølse (en) n. l. Et Slags Armpølse

per (Coryne.) Müller Zool. Dan. T. 1. t. 4. Bads Euvier Tom. 2. S. 340.

Kollefast (et) n. l. Støftet eller haandgrebet paa en Koll.

Kolleslag (et) n. l. Et Slag med en Koll.

Kollestykke (en) n. l. En Stængel af Pigstærken Klasse (Murex Brandaris.) See Bads Euvier Tom. 2. S. 35.

Kollespærmer (en) n. l. En Art Aftenfugle eller Sværmer (Sphinges.) (Bads Euvier Tom. 2. S. 267.) hos Fabricius Zygaena.

Kollesvamp (en) n. l. Et Slags langagtige Svampe, der i Skikkelse have Liighed med en Koll (Clavaria.) See Kolledrager.

Kolleurt (en) n. l. Mønnet paa Planten Papaver Argemone. Fl. Dan. T. 367.

Kollevalmue (en) n. l. Det samme som Kollurt.

Kollert (en) n. l. [Svec. Koller og Kyller; Germ. Koller. Uden Tvivl af det i Midtælderen brugelige latinske Ord Collare. Paa Engelsk betyder Collar en Halskrave,

og paa Ital. Collare et Halsbaand hem. Kollar, en Kiortel uden A. Et Slags Læderharnisk eller Kyrad beklædt med Brødt og Røg, og hang ved Halsen, men var uden Armer og var tilførsel af Kollertier. Deraf Kollertmager (en) n. l. En, som

beger Kollertier.

Kollner, v. a. Kollnede, Kollnet. To

Det samme som Koller; gier told.

snart Kollnes. Hans Tidighed

Kollnes.

Kollning. See Kolling.

Kollon, Kollplaster, Kollsalve ac. S.

Kollon u.

Kollve, Kollve, Kollve (en) n. l.

gamle Skrivemaade istedet for Koll dette Ord.

Koll eller Kollon (en) n. l. [Morff.] Et

stade eller Kier. (Lunds Bestr. over Tellemarken.)

Kollsburt, n. l. Et Navn paa den

slægt Koenigia. (Viborgs danske navne S. 31.)

Kollnel, n. l. [Svec. Kynnel, Lat. Et Navn paa en Plante, ogsaa kaldet (Saturcia.) Moth.

Kollnise (en) n. l. Det samme som

atn. (Moth.)

Kollrog (en) n. l. uden plur. [Svec.

röd; German. Kienruß, Kier

See Koll og Koll. Goden af

Græn eller Fyrretæ; en Sværte

Farvestof, der frembringes ved at

dele sætte sig fast i Ovnen eller Et

at brænde Kollrog.

Deraf:

Kollrogsad (et) n. l. En Lunde

Kollrog føres og bevares.

Kollroghytte (en) n. l. Et Sted

Fabrik, hvor Kollrog tillaves.

Kollrøst (en) n. l. En gammel Et

maade istedet for Churkrøst.

Kollrøst, forfattet for Kollrøst.

(et.). See Kollrøst.

Korne eller **Kyrne** (en) n. f. [Germ. *Der Körner.*] Et Redskab hos Smede, som bruges til at slaae smaa Huller i Jern og Messingplader; en Weitel. (Moth.) Deraf: **Kornemølle** (en) n. f. [af v. a. *Körner* og *Mølle.*] Den Indretning i Kruddmøller, hvorved Kruddet kornes.

Korner eller **Kyrner**, v. a. [af *Körne.*] Slaaer smaa Huller med en *Körne.* (Moth.)

Körner, v. a. [af *Körn.*]

1. Overfarer det afdorne Korn isælligen ved Pleielen, for at faae Avnerne fra Kornene. At *Körne* Byg. (Oekon. Magazin III. S. 362.)

2. I Kruddmøller: forvandler den stampede Kruddets til Korn.

Korrits (en) n. f. See *Kyrads.*

Korvel (en) n. f. Navnet paa en almindelig Urt, som bruges til Spise. *Scandix* Linn. (I Almindelighed fortaales ved *Korvel* det her det Species *Scandix cerefolium.* See *Wiborgs* danske Plantenavne S. 59.) Deraf:

a. **Korvelstro** (et) n. f. Græs af denne Plante.

b. **Korvelskaal** og **Korvelsuppe** (en) n. f. Kaal eller Suppe, lavet af *Korvels* blade.

Kob, **kober**, **Kobstad**, **Kod**, **Kol**, **Felhaler**, **Kolgang** ic. **Kön** (genus.) **Kön** (pulcher) **Körer**, **Körfel**; med deres sammenfattede og afstammede Ord, see under *Kön.*

Köter (en) n. f. [Germ. *Köther* eller *Köter.*]

1. En ringe Hund, uduelig til Jagt, Bondehund eller Gaardhund af den almindelige Race.

2. Et Skielbsord til et foragteligt Menneske.

Kof, **Koffib.** See *Ruf.*

Koffardie, med dets Sammensætninger, see *Coffardie*; men bør rettere skrives med *K*, da det kommer af det islandske *kampfara*, hvoraf det hollandske og nedersachske *Kooppardije.*

Koffernagler, n. f. plur. Smaa dreiede Træagler, omtrent af en Fods Længde, som indsættes i dertil indrettede Huller, og hvorpaa det løbende Tongvært fastgøres langs ved Siderne af et Stib; *Koffinagler.* **Koffert** (en) n. f. [Germ. *Koffer*, Angl. *Coffer*, Cambr. *Coffr*, Gall. *Coffre.*]

1. En Kiste, i Almindelighed med hvalvet Laag og overtrukket med Skind, til at føre Løi i paa Reiser; en *Reisekiste.*

2. En over en Fæstningsgrav lagt Vold, forsynet med Bryllværn mod begge Sider, og Skydehuller, hvorfra de Beleirede med Muffetild kunne forurolige de Beleirende. Bruges nu selden ved Fæstningers Anlæg.

Koffinagler, n. f. plur. See *Koffernagler.*

Koffrer, v. a. et rec. oblal. *Koffrede* — *Koffret.*

1. *Koffter*, forbedrer, fører til Rette, sætter istand. At *Koffre* et Hus. At *Koffre* paa Veien. Han *Koffrer* lidt paa sig (eller kommer sig lidt) efter hans Sygdom. (Moth. Længebet.) "At Landet kan *Koffres* og komme til Fred." *Qvintad* Tom. 4. S. 123. 4to.

2. *Koffrer* sig; forbedrer sig, formeres stærkt; tager til. Han *Koffrer* sig lidt efter Sygdommen.

Kofte (en) n. f. [Svec. *Kofsta*; maafee dimin. *Kaabte* af *Kaabe.*] En tiden og kort *Kaabe* eller *Kiortel*; en *Wondetale*, en *Trøst.*

Kofstig, adj. [Iybb.] *Kofsig*, vitt, overgiven. Han er saa *Kofsig* (maafee af *Lsl. kátr.*) (Længebet.)

Kog eller **Kogge** (en) n. f. pl. *Kogge* eller *Kogger* [Isl. *Kuggr*, Aleman. *Kogge*, Angl. *Cock-boat*, Lat. B. *Cogga*, *Co-go*, *Coggo.*] Et lidet fladbundet Kartsel, at fare med, hvor der er ladet Vind, saasom i Limfjorden. Forekommer i P. Clausens nye *Krshike*, og er meget brugelig i Jylland. Hedder ellers ogsaa en *Stagsb*, fordi den rages frem. (Jof. S. R. D. Tom. 1. p. 250. Grams angelsax.

Ord i Vid. S. Str. V. S. 175.) Deraf de sammensatte Ord:

- a. Kogfolk eller Koggesfolk, n. f. collect. Skibsfolk, som fare med en Kog.
- b. Kogmand eller Koggemand (en) n. f. En Mand, som fører en Kog.
- c. Koggeskib (et) n. f. Et Skibs store Kogger, som forðum brugtes endog i Krig. "Dette Aar kom 30 store Koggeskibe aff de slaviske Seeder." (Hvitfeldt Tom. I. S. 288.)

Kog (en) n. f. [eller Kœg, Germ.] Kalbes i det Slesvigske et nyt Stykke Marskland, som er indtaget fra Havet og indhegnet med et Dige. Kronprindsens Kog. See Forland.

Kog (en) n. f. pl. Koger.

1. (Med et kort o) en Tap eller Tand i et Kam, eller Stiernehiul, som griber i Drebet.
2. Lindingen eller den øverste Spidse af en Murr. (Noth.)

Kog (en) n. f. (med langt o) [Norff. Isk. k. her, gramus.] En Dyrge, Møgdyng. (Norff. Vid. Selsk. Str. V. S. 501.) See Kof, Krues.

Kog (et) n. f. [af Koger.]

1. Kogning, det at noget koger. Gryden er i stærkt Kog. Det Kal hade et jevnt Kog.
2. Saa meget som koges paa een gang. Et Kog Barn.

Kogebog (en) n. f. [af Koger og Bog.] En Bog, hvori læres og beskrives alskaaende Reisers og Vandrærs Tilværelse og Behandling. Betydning: det er ikke efter min Kogebog: ick-efter mit Sind.

Kogegrube (en) n. f. [af Koger og Grube.] En Grube at koge i.

Kogehuus (et) n. f. [af Koger og Huus.] Et Huus, hvor der er Indretninger til at koge i det Større, saasom ved Saltværker, Blegierier o. s. v. "Et Kogehuus til St. Gertrids Drift." (Oluffsens oec. Annal. IX. S. 245.)

Kogeild (en) n. f. Ild til at koge ved; til Forskiel for Ex. fra Stegeild.

Kogekar (et) n. f. [af Koger og Kar, som bruges til at koge i. oecom. Ann. LX. S. 153.]

Kogekiedel (en) n. f. En Kiedel, som til at koge i, eller er tjenlig dertil secon. Bibl. XVIII. S. 343.)

Kogekone (en) n. f. En Kone, som at koge af Slags Mad, og bruge Kogekunst (en) n. f. Den Kunst at tillave Maden; Madens Kogning; det som en Kunst. At forstaae. sten. Hun er ret udlært i Kogekogelig, adj. [af Koger.] Som lad (Langebek.)

Kogen (en) n. f. [af Koger.] Den koger, den Handling at koge. D andet end Kogen og Stegen h igienhem.

Kogepotte (en) n. f. En Potte, som til at koge i.

Kogepunkt (en) n. f. [af Koger og Den Punkt paa et Thermometer Varmemaal, som viser det koges Hede.

Koger, v. m. Kiger, seer ud af Raager.

Koger, v. n. et a. imperf. kogede supin. koget og kogt. [Svec. Kofochen, Lat. coquere.]

1. Som et Intrantidum med h have: syder og bobler op ved Jining, der frembringer en Opløsning eller Fortyndelse hos de koges. Suppen koger. Risde kogt nok. Lad Grøden koge med Melken koger i Jiden. Kogt En kogende Kiedel. — Betydning: koger i Marne 2: er i en begelse.

2. 2. I activist Bemærkelse: bring tilbereder ved Kogning, tillaver andre Ting med Jiden til at vort eller til anden Brug. Item kogende Vand (saasom: at f Læred.) At koge Mad. Koges i Vand. At koge Sa

At Føge under kule Laag. Hun har føgt Røden forderbet. Han lærer at føge. At Føge til et Bryllup.

1. **Figurlig:** Røden Føger 3: fordsier Røden. Søren Føger Blindrøerne 3: de modtes ved Solens Varme; item bruges det om at lægge Raad og Anslag op: de føger paa noget, som ikke er godt. (Roth.) Han har føgt Raal paa sit Arvegods 3: forødet det. Han Føger meget God paa sit Rød 3: han gjør store Ord af ringe Ting. Man skal føge, før end man retter an. Prov. 3: man skal beløbe sig paa en Ting, før end man vil sætte den i Værk.

3. Røger af, v. 1. og 2.

a. v. act. Røger tilstræffelig.

b. v. n. Holder op at føge. Gryden har føgt af.

c. Skilles fra i Røgning. Fædet Føger af.

d. Røger over, gaar i Aste. Røsten Føger af.

4. Røger bort. See bortføger. Figurlig: at Føge sine Midler bort 3: at sætte dem til. Det Føger nok bort 3: det glemmes nok.

5. Røger fra 3: skilles fra i Røgningen. Alt Fædet er føgt fra.

6. Røger hen, formindstes ved Røgningen; det samme som Føger bort (intransit.)

7. Røger igiennem; føger noget til det bliver ret mere. Rødet er ikke føgt igiennem.

8. Røger ind, v. n. et a. skinder ind ved Røgning; it. formindster ved at føge. Rødet Føger formegit ind. Det maa Føges ind til en Tredebeel.

9. Røger om; føger anden Gang, føger paa Ry.

10. Røger op eller opføger.

a. v. n. Gyder og bobler op ved Røgning. Lad Røsten Føge op (saar et Opføg.)

b. v. 1.

a. Røger om igien, føger paa ny. Røg Suppen op.

6. Førgter eller giver en ny Glæde ved Røgning. At Føge Guld op; Føge en Mynt op. Røge en gammel Hypothek op.

11. Røger over, v. n. Røger ud over Bredderne af Karret. Vandet Føger over. Porten Føger over.

12. Røger paa. Figurigen: at overlægge. Han gaar og Føger paa Røget.

13. Røger ud.

a. Førgter ved Røgning. Det samme som Føger op, v. 1. 2.

b. Skiller fra ved Røgning. At Føge Fædet ud af Røget.

c. v. n. Sprækker eller gaar i Stykker ved Røgning. Røsten Føger ud.

Røgeri (er) n. l. [af v. Føger.]

1. Det samme som Røgning; Røstebæsen. Der er et uendeligt Røgeri i dette Røsten.

2. Røgested, et Sted, hvor der Føges, en Røgeindretning.

Røgerum (er) n. l. [af Føger og Rum.] Saameget Rum i et Kar, som er fornødent, naar det i Karret indeholdte skal kunne føge. Rødelen maa have Røgerum.

Røgestid (en) n. l. Tid, enten første eller nedsatte, som Føges til Spitsning.

Røgestib (er) n. l. [af Føger og Stib.] Et Stib, som lægges ud i en Gavn eller paa en Rød, hvor en Flaade af Røsfartøier er samlet, for at dennes Rødsflab kan spise og sove paa dette Stib.

Røgestmedie (en) n. l. Et Stages Røstemedie, hvor man forandrer Røstern til Stangjern. (Abildgaards og Wiborgs Naturf. S. 187.)

Røgestmedning eller Røgstmedning (en) n. l. En vis Behandling af Røstern i Røgestmedien, for at gjøre det smidigt. Den i Overrig brugelige Røgstmedning. (Phys. oekon. 18 D. S. 151.)

Røgested (et) n. l. [af v. Føger og Sted.] Et Sted, hvor der Føges.

Røgestvamp (en) n. l. [af Føger og Svamp.] En Svamp, som ved Røgning

kan blive spiselig, saasom Morkter, Trøster, Ekampioner. (Saaledes udmærkes flere Madbare, som i Almindelighed koges, ved denne Sammensætning, saasom Kogearter, Kogesild o. fl.)

Koggel (et) n. l. [af Kogler, Isl. *kukla*, German. *Gaukel*, *Gaukeley*; *Gonkele*, hos Noiker. *Gockel*, Winsb.] Alle Slags fellsomme Konster og Blendverk, hvorved foregivne Højemestere forblinde Mængdens Øine. (See det mere brugelige Kogleri.) Heraf:

Koggelspil eller Koglespil (et) n. l. Haandtering med deslige Blendverk; Gigglespil, Tassenspilleri, Kogleri. (Jert. Vostil Fol. D. 1.)

Koggemand (en) n. l. [af Kog eller Kogge, *scapha*, og Mand.] See Kogmand.

Kogger (et) n. l. plur. Koggere [Isl. *Kogur*, Svec. *Roger*, hos Roster *Chosher*, Germ. *Röcher*, Anglos. *Coter*, Angl. *Quiver*, Hispan. *Cuchar*, Ital. *Cocarro*, Gall. *carguoir*.] Et Giemsel eller Foderat til at føre Pile i; et Pilekogger. Tag nu dit Kogger og din Bue. 1 Mos. 27. 3. Han sætter dem alle i et Kogger 2: han stærrer dem alle over een Kam, gjør ingen Forskiel paa dem.

Kogger, v. a. imperf. koggede, sup. kogget. fører frem i en Kog eller Kogge. At kogge Gudsæt op ad Storden.

Kogheed, adj. [af Koger og heed.] Som har Kogningens Hede, som er saa heedt, at det koger og syder. Kogheedt Vand.

Koghede (en) n. l. [af Koger og Hede.] Den Grad af Varme i et stødende Legeme, som er saa stærk, at dette koger.

Koghjul (et) n. l. [af Kog, dens rotæ molaris, og Hjul.] Et Hjul i Mølleværker, som er besat med Tappe eller Kogge og driver Drevel omkring, et Ramhjul. (Moth.)

Kogle (en) n. l. See Kongel.

Kogleap (et) n. l. Ravn paa Planteragten *Scirpus*. See Viborgs danske Planteravne S. 18.

Koglebærende, adj. Den eller det, som bærer Kogler eller Kongler. Grannen hører til de Koglebærende Trær.

Kogledannet, adj. som har Form af en Kongel.

Koglen (en) n. l. [af v. Kogler.] Den Gierning at kogle. "Hvad vil al denne dumme Koglen sige?" (Ohlenschl. poet. Skrifter II. S. 376.)

Koglepil (en) n. l. [af Kogle og Pilt.] Ravn paa en Art Pilt, *Salix conifera* (Lamh. S. Skr. VI. S. 114.)

Kogler, v. a. et n. (imperf. koglede, sup. koglet.) Frembringer Blendværk ved legemlig Behandling og stulte Konster; driver Tassenspilleri. (See Gigglet, hvormed dette Ord er beslagtet) "Der met fortryffede eller koglede hand Viarmerne, at de ikke kunde see dem." (Elausens Smorro S. 254.) "Efter hvor Evoldene koglende vørge Finniens Bierge." (Baggesens samtlige Værker I D. S. 67.)

Kogler (en) n. l. En Kogler eller Tassensspiller; en foregiden Højemester, som forblinder Folks Øine med Kogterier. "Egyptiske Koglere gjorde ligesaa ved de Besværgelser." (2 Moseb. Cap. 7.)

Kogleragtig, adj. Som er liig en Kogler paa en Koglers Viis. Kogleragtige Bårder. (Langebek.)

Kogleri (et) n. l. [af Kogler.] Blendværk foregivne Højekonster, som udøves af Koglere; it. den Gierning at kogle. Han gjorde mange Koglerier. Alt fabeligt Kogleri bør forbydes. "Jeg er ogsaa af de Lærter at her er Kogleri under." (Holb. Gent. of Pern. 3 A. 12 Sc.)

Koglerst, adj. See Kogleragtig.

Koglerstke, (en) n. l. [foem. af n. l. Kogler.] Et Fruentimmer, som øver Koglerier og Højekonster.

Koglespil (et) n. l. See Tryllespil.

Koglespil (et) n. l. See Koggelspil.

Kogleverk (et) n. l. [af Kogler og Verk.] Det samme som Koggelspil, Kogleri.

Koffekylling (en) n. f. [af Kof, gallus gallinaceus og Kylling.] En Hane-
kylling.

Koffemad, n. f. coll.

1. Mad, som en Kof laver.
2. Mad saa god, som om den var lavet af en Kof.

Koffepige (en) n. f. [af Kof, coquus, og Pige.] En Pige, der tjener i Koffenet og foger Maden. "Eil Koffepigers Roes, hvad kan man sige mere?" (P. Paars 3 B. 2 S.) Hun har Gang som en Koffepige.

Koffepilt (en) n. f. [af Kof, coquus, og Pilt.] Det samme som Koffedreng.

Koffeskee (en) n. f. [af Kof, coquus, og Skje.] En stor Skje til at bruge i Koffenet, en Madslas, en Skummeskee.

Koffetoi, n. f. coll. De Koffetaber, som en Kof bruger.

Koffetos (en) n. f. [af Kof, coquus, og Tos.] Det samme som Koffepige, men i en ringere og lavere Betjening. "Sligt Marthe Koffetos, som var i Stuen ene, til Hierte gif." — P. Paars 3 B. 1 S. "At! hoor jeg smurte hvad var Koffetos i Gaar." *ibid.* 4 B. 1 S.

Koffedæsen, n. f. Koffes Udsæd, og Alt, hvad dem angaaer.

Kofhoved (et) n. f. Navnet paa en Plante, *Arnica montana*, Bierg-Volverlei. (Viborgs Plantenavne S. 168. Fl. Dan. T. 63.)

Koffelforn (et) n. f. Et Slags giftige Bær, som faaes af den ostindiske Buskægt *Menis-pernum cocculus* Lin.

Koffer, v. a. koffede, koffet [af Kof, Dynge.] Sætter i Smaandunger. At kofke os.

Koffes, v. n. pass. [af Kof, en Hane.] Slaaes og springer mod hinanden som to Hæner, der strides. Hænerne koffes. De have været oppe at koffes før eller om noget. (Moth. Længebet.)

Koffrer eller **Kogrer** v. n. [Germ. *Sackern*.] Bruges om Hæns eller Hønses Nest, naar

de falder paa deres Høns eller Kyllinger. (Moth.)

Koffeare, see **Coffeare**.

Kokosnød, see **Cokosnød**.

Kofsmat (en) n. f. [af Kof, coquus, og Mat, Isl. *mati*, socius, det engelske *mat*, Medhjælper.] En Underkof til Stib, Stibakoffens Medhjælper.

Kofurt (en) n. f. Det samme som Kofhoved. See dette Ord.

Kol (en) n. f. obsolet. [Is. *Koll*, vertex, Svec. *Kul*, *Kulle*.]

1. Hoved, Hovedtop, Hovedisse.
2. Fjeldtinde, Fjeldspids. (Moth.) See Kulle. (Synes hos os at være tilovers i Navnet Kullekulle, som i Siælland et Par Steder fore, der ligge høit paa Banke.)

Kol n. f. [Isl. *kolfr*.] See **Kolv**.

1. En Pæl, som skydes af en Bue. "Staalbuen spændt i Stild, lagde paa sin Kol." (Kæmpen. S. 608.)

2. En Jernpind, som sættes i Fjederlaase til at lukke dem med.

3. En Støtte, som sættes under et Hjul.

4. Et Vandpas, Vandmaal. (Moth.)

Kolbe (en) n. f. [Isl. *Kolfr*, lignum teres; Germ. *Kolbe*; hos Otfried *Kalben*.]

1. I Aln. et kort, mod Enden tykkere afrundet Stykke (beslaget med Kulle.)

2. I Særdeleshed. a. I Chymien et Kar af Glas, Metal eller andre Materier med en rund Bug og en snever Hals, Destilleer-Kolbe.

- b. Den nederste tykke Ende paa et Skydegevær, Flintekolbe.

- c. Hos Bogbindere: et Staaletak, hvor med, naar det er varmet, Bogernes Bind glattes; Blættekolbe.

- d. I Plantelæren en Blomsterstilk, som indesluttet af en Skede (Spadix.) Hornem. Pl. L. S. 28.

Kolbøtte (en) n. f. [eller *Kolbytte*; Fransk *culbute*, Svec. *Kulbytta*; maaskee af *Kol*, vertex; og *bytter*.] En hurtig Vending med Kroppen, naar man stiller sig paa Fødder og Hænder, og saaledes valter sig.

kaster sig hovedfulds over; et hovedfulds Kold. As støbe (∴ støde) Kolbøtter, foretage en saadan Øvelse. (I Røge: at kaste Biser ∴ bære sig ad som Biserne, naar han vil ned ad Bakke.)

Kold, Koldt, adj. [Isl. *kaldur*, Svec. *kall*; hos Wph. *kalds*, hos Kero *chalt*, Germ. *kalt*, Anglos. *cealt*, Angl. *chill* og *cold*, Belg. *coud*, Lat. *gelidus*.] I streng Forstand det, som er berøvet al Varme. Da nu dette ikke finder Sted ved noget bekiendt Legeme: saa er Kold et relativt Udtryk, en Egenskab, der tillægges det, som har en ringere Grad af Varme end andre Legemer, og modsættes Varm og Heed.

2. Egentlig: som har tugen, eller en umærkelig Grad af naturlig Varme hos sig, eller som ikke ved Jiden er opvarmet. Isen er Kold. Dønen er bleven Kold. Kold Mad, ∴ Mad, som spises uden at være kogt, eller som er bleven kold og spises uopvarmet. Koldt Kaffen. Da i Almindelighed det menneskelige Legemes naturlige Varme betragtes som Maalestokken for Kulden, saa falde vi de Legemer Kolde, der have mindre Varme end vore Legeme. Jernet er Koldt at føle paa. Vandet er mig for Koldt. Det bliver Koldt i Veiret. En Kold Blæst. Jiskold, siges om en stor Kulde. Amphibierne have Koldt Blod. Kold Jord kalder Agerdyrkerne den lerede Jord, fordi den længe holder Vandet, og hindrer Solstrålerne fra at trænge igennem. (Brännichs Mineral. S. 78.) Den Kolde Bygning i en Vikube kaldes det, naar Biserne saaledes sætte deres Rager, at biffes Kant staaer mod Ighvehullet, og modsættes den varme Bygning. (Fleischer om Diavt S. 165.) En Kold Natur siges den at have, som har mindre Fyrighed og naturlig Varme end andre. Kold Forgysdning kaldes den, som sker med Guld, der blot er opløst i Kongvand.

3. Figurlig: som mangler indvortes Liv og levende Kælfse, som er uden Kraft og Iver; item: som sker med Kølighed og Eftertanke;

og modsættes da Varm, hidsig, heed (ligeledes figurligen.) See Koldfindig. Forstandens Kolde Grunde kunne ofte ikke seie op imod Hjertets varme Følelser. Kold (∴ lunken) Andagt. En Kold Tale ∴ uden Fynd og Kraft. Et Koldt Hjerte. Han er Kold i sit Vensteb, i sin Sierning ∴ koldfindig, efterladet. Han modtog ham meget Koldt, uden varm Deeltagelse. Deres Vensteb er bleven Koldt; det er bleven Koldt imellem dem. Koldt (∴ sindigt) Overlæg. At myrde med Koldt Blod, d. e. med roligt Overlæg. Den Kolde Alderdom ∴ som fører Kulde med sig.

Man siger ordsprogsvis: Det er ondt at gøre Jld paa et Koldt Arnested ∴ at fremvirke noget, uden at have Midlerne dertil. Lang Skilsmisse gjør Kold Kierlighed. Han giftede sig forend Manden var Kold i Jorden. Lov og Ret er Kold ∴ agtes ikke. (Noth.) Kold Sommer gjør varmt Læderguld. (P. Laaske.)

3. Sammensætninger med Kold:

Koldagtig, adj. Noget kold, kølig. (Langebek.) Koldblodet, koldblodigt, adj. Som har koldt Blod. Amphibierne ere Koldblodede Dyr. It. figurlig: som gaar tilbørligt med koldt Blod, koldfindig.

Koldbløder, v. a. Udbløder i koldt Vand eller anden kold Vædske, lægger i koldt Blod. Finken skal Koldblødes.

Koldblødning (en) n. f. Den Sierning at Koldbløde og det at Koldblødes. Samledes kaldes ogsaa i Særdeleshed en kemisk Operation (maceration), som stilles fra Digestionen derved, at den foretages uden Jld. (Efr. Lichsens chem. Haandbog 1784. S. 288.)

Koldbrand (en) n. f. Den Tilstand af en dyrt Dyr, at denne har tabt sit naturlige Udseende, sin Varme og Kølighed. (Sphacelus.) Der er gaaen Koldbrand i Saaret.

Koldbyld (en) n. f. En Byld, som viser sig med formindsket Varme og Kølighed; kold Hævelse (Tumor frigidas.)

Koldfeber (en) n. l. Et Slags Feber, som viser sig afvejlende til bestemte Tider med Kulde, derpaa følgende Hede og Ered; kaldes ogsaa slet hen Feber eller Kolde, Koldesyge. Han har faaet Koldfeber. At sætte en Koldfeber. See Kolde.

Koldfrossen, adj. [af Kold og fryser.] Som er ganske forfrossen, forkommen af Kulde.

Koldfyrt (en — et) n. l. Det samme som Koldbrand.

Koldgarvet, adj. om Læder, som er garvet i den sædvanlige kolde Egebarfs Oplosning.

Koldgrundet, adj. Tilkiendegiver den Egen- skab ved Jorden, at den er sid og fugtig. Koldgrundet Jordbund. (Olfussens secon. Ann. 8 B. S. 245.)

Koldhamrer, v. a. Hamrer Metallerne medens de ere kolde, for at giøre dem tættere og forme dem. At koldhamre et Stykke Kobber. "Ressinget lader sig koldhamre til et tynde Blif." (Brünichs Mineral. S. 278.)

Koldjord (en) n. l. Kaldes saadan Jord, hvori der har været saet Havre, og som er giødet til ny Sæd. (Moth.)

Koldmeisel (en) n. l. En stærk forskaalet Meiselseller et Huggejern hos Smedene, hvormed de hugge koldt Jern over.

Koldpis (en) n. l. Den sygelige Tilstand, i hvilken Urinen lades i liden Mængde, og med stærkende Smerte; Strangurie.

Koldvind (et) n. l. Koldvindig Tænkemaade, et Sindelag, der ikke let sættes i heftig Bevægelse.

Koldvindet, adj. Den, som i et vist Tilfælde ikke røres eller heftigen bevæges. Sin naturlige Hestighed ungtet, var han den Gang koldvindet.

Koldvindig, adj. Den, som ikke lettelsen sættes i en heftig Bevægelse, som er uden levende Følelser, som er langsom til Brede. En koldvindig Opførsel. Koldvindig Mors. Et koldvindigt Svar. Den ene var opbragt og hidsig, den anden rolig og koldvindig.

Koldfindigen, adv. Paa den Maade, uden at tage sig en Ting nær; tilgældigen. At svare, handle koldfindig.

Koldfindighed (en) n. l. Koldfinds Udøvelse; koldfindigt Væsen og Opførsel. Han tog imod ham med Koldfindighed. Han viste megen Koldfindighed i denne Fare. Han gif Døden med Koldfindighed i Møde. Koldfindighed har ofte Grund i Indsigt og Rebelighed, Lunkenhed i Vansindighed og Ubetyrning. (Sporon.)

Koldsaal (en) n. l. En kold Ret, som almindeligst spises om Sommeren, af Bl og Viin, hvori man brækker Brød, og kommer Sukker, Citron, Mustat og andre Krydderier dertil.

Koldstort, adj. Kaldes det Jern, der lader sig godt smede, naar det er gloende, men bræktes let, saalænge det er kolde. Mod sættes rødstort. (Vid. Selsk. Skr. n. S. V. S. 249.)

Koldstørhed (en) n. l. Den Egen- skab hos Jernet, at det er koldstort.

Koldstøbt, adj. partic. [af Kold og støber.] Koldstøbt Lød kaldes den Lød, som er tilberedt af koldt Vand og Afse. (Moth.)

Koldts (en) n. l. Kaldes det, naar det fryser ret stærkt. (Moth.)

Koldtvæt (en) n. l. Tæt eller Væst i koldt Vand.

Koldvæde (en) n. l. (Norst.) Vand, som deels opstiger af Aarer i Jorden, deels om Foraaret nedrinder fra Biergene, og som vanskeligen udtørres af Solen. (Top. Journ. for Norge 17 H. S. 89. Decon. Magazin VI. S. 14.) Kaldes ogsaa Biergsie.

Kolde (en) Kolden, n. l. (uden plur.) [Isl. Köldu.] Det samme som Koldfeber. (Mere almindeligt i Altnorsproget.) Han har Anfald af Kolden. Han har gaaet længe med Kolden. Kolden knuger ham. Manddags og Fredledags Kolden. At sætte Kolden p; standse Feberanfaldene ved styrkende Lægemidlers Brug. Deres:

Rosbegras (et) n. l. Rosnet paa Plan-
ten Lusitgyliden Enzian (*Gentiana Cen-*
taurium.) Fløz. Dan. T. 617.

Roldepis. See Roldpis.

Roldesot (en) n. l. Det samme som Rold-
syge. (Henrik Harpestrengs Lægeb.)

Roldesygge (en) n. l. (Island Roldusot.
Svec. Skålfvesot.) Det samme som Rold-
den; Roldfeber.

Roldeligen, adv. med roligt Overlæg. Han
henrives af sin Indbildningskraft, hvor
han Roldeligen burde have overlagt.

Rolder eller fulder, v. a. [af Kul, fullet.]
Stævner, qvister et Træ, afhugger Gre-
nene, glør Træet fullet. (Dec. Magazin
i B. S. 94.)

Roldet, adj. part. Det samme som hvidtrø-
fket. (Phyl. dec. Bibl. 17 D. S. 390.)

Roldner, Roldnes, v. n. [af Rold, Svec.
fallna.] Bliver Rold, svales. (Lidet bru-
geligt. See Roler, Roldes.)

Roldt, adv. (af Rold.)

1. Egentlig: med Kulde (physik.) Det blø-
der Roldt i Dag.

2. Figuralig: Roldfindigen, ligegyldigen. Han
tog det Roldt op. Han tog meget Roldt
imod ham: uden Hjertelighed.

Rolf (en). See Rold.

Rolfist (en) n. l. Det norske Navn paa en
Fiskeart, ogsaa kaldet Lysing af dens Iysen-
de Stiel (*Gadus merluccius*. See Strøms
Sandmør i D. S. 295. Müllers Prodr.
S. 342.)

Rolibrit (en) n. l. See Colibrit.

Rolje (en) n. l. Det norske Navn paa en Fi-
skeart: Ruller, (*Gadus æglefinus*. Müllers
Prodr. 347.)

Rolif (et) n. l. See Colif.

Rolfer, v. n. (Norst.) Ruller, glør daarligt
Arbejde. Deraf:

Rolfer (en) n. l. En Ruller.

Rolfet, adj. Rulleragtig, forfuffet.

Rollats, Rollation. See Collats.

Rolle (en) n. l. [Maaskee af Rol, vertex.
Svec. Rulla. See Kul.] Kaldes paa
nogle Steder i Norge et adskillt Roldbeget

Field. (Strøms Vestr. oder Eger S. 5.)

Bierg: Rolle. (Vid. Geist. Skr. XI. 2. 158.)

Rolle (en) n. l. Kaldes paa nogle Steder i
Norge Hjortens og Elsdvretts Hun, ligesom
Hammen Bringe (maaskee fordi den er uden
Horn.) Top. Journ. f. R. 2 i D. S. 31.
Strøms Sandm. i D. S. 152.

Rolle (en) n. l. [Norst. Isl. Kolla.] Et liden
Kar, en Skaat eller Botte; for Ex. Mel-
fekolle: en Siebette. I Særdeleshed er
Rolle eller Lysfekolle en stor rund Jernlam-
pe, som hænges op under Loftet, for at
oplyse Stuen. Deraf Rollebaat: et Kar
af Træ, stiftet som en Baad eller Bse, der
hænges under Lampen, for at Olien kan
dryppe deri. (See norst. Slofebog af E. J.
S. P. N. Rbh. 646. Pontoppid. Glossar.
Strøms Sandm. S. 526. 561.)

Rollekt, Rollektor. See under E.

Rollemiss eller Rolkemoder (en) n. l. Ravn-
net paa en Fiskeart (*Gadus carbonarius*.
Müller. Prodr. Zool. Dan. 355.)

Roller, v. a. obfol. [af Rol, fulcimentum.]
Sætter Støtter under noget. At Rulle et
Hund. (Norst.)

Roller eller Ruller (en) n. l. [Germ. der Roller.]
En Hestespyd, som viser sig med Ddfighed
eller Raseri, og vanskeligen helbreddes. Dyr-
lagerne stielne imellem den stille, den galsne
og Soelfoller. Deraf:

Rolleraare (en) n. l. Den Aare, hvorpaa
vanskundige Smede aarlade Heste, for at
helbrede Roller; sædvanligen Lindingpuls-
Aare.

Rollerstald (en) n. l. En Stald af egen
Indretning til Rullerke Heste.

Rollerst, adj. Kaldes en Hest, naar den har
denne Sygdom.

Rollet, adj. See Fullet.

Rolon (et) n. l. [af det Græske *κωλον*.]
See Colon.

Roloni, Rolonist. See Colonie.

Roloqvint [af det græske *κολοκυνθα*]. See
Coloqvint.

Rolorit. See Colorit.

Rolosh (en) n. l. [Gr. *κολοσσος*.]

1. En Billedstøtte af overordentlig og overnaturlig Størrelse.
 2. Et Mindesmærke, eller en Form af overordentlig Størrelse.
- Kolossalst**, adj. som er af overordentlig eller overnaturlig Størrelse; uhyre stor, kæmpestor. En kolossalst Billedstøtte; en kolossalst Bygning.
- Kolter**, v. n. (Af Koller.)
1. Siges det om en Hest, der har Kolter og ei vil lade sig styre.
 2. Figurlig bruges det om et Menneske, der ikke er rigtig i Hovedet. (Mørk.)
- Koltring** (en) n. f. [Norsk.] En lille Dreng, en Pige.
- Kolv** eller **Kolf** (en) n. f. [oblol. Isl. *kolf*.] See **Kol**, sagitta.]
1. En Pils. "Orm mon vade de Kolv i Kæmpeblod." (Kæmpe. S. 441.) Den ene fædret Kolden, den anden stoder den ud. Et Ordsprog hos P. Esp. "Kolve, me stingsred om Skuldrene lydt, da med Brede han fremgik." (Baggesens nye bl. Digte 1807, S. 55)
 2. Det samme som Kolbe paa et Skjædegæver. See **Kolbe** No. 2. b.
 3. I Norge bruges det istedet for Kalle. (Pib! om Teglbærf S. 72.)
- Kolv** (en) n. f. See **Kolle** og **Kol**. I Jagtsproget: Hjortens Horn, medens de endnu ere laadne.
- Kolver**, v. a. et n. (af **Kol**, vertex.) Bølter. (Norsk.)
- Rom** eller **Rum** (en) n. f. See **Rumme**.
- Romtag** (en) n. f. Et Stags Stø, som bindes fast til det smalleste af Læggen. (Norsk.)
- Rom an**, interj. Velan! Top! See **ankommer** No. 11.
- Romeet** (en) n. f. See **Commeet**, men bør rigtigst skrives med R. Læster det Græsse *κωμης*.]
- Romist**, adj. See **Comist**.
- Romle** (en) n. f. [Norsk. Isl. *kymbill*.] En Klump eller Bolle af Blod eller Lever.
- Romma** (er) n. f. See **Comma**.
- Kommandant**, **kommanderer**, **Komman-**

de, og de dermed sammensatte Ord. See under E.

Komme, **Kommen** (en) n. f. (af **kommer**.) Den Sierning at komme; Infomst, Tilkomst. Vi ventede med Bægsel hans Komme.

Kommelse (en) n. f. [Af **kommer**.] Det, at noget kommer (Iffun brugeligt i Sammensætninger, saasom: Efterkommelse, Fuldkommelse, Ihukommelse.)

Kommen (en) v. r. See **Rummen**.

Kommende, adj. part. (af **kommer**.) Det, som kommer eller skal komme, tilkommende. Det kommende Aar. Kommende Slægter skulle velstige hans Minde.

Komment (en) n. f. [af **Rum** eller **Rom**, ovenfor. Belg. *Kommetje*.] En liden Staal.

Kommer, v. n. (Konstrueret med **sielpeder** bet er;) samt i nogle Tilfælde v. trans. imperf. kom, part. kommen, sup. kommet. [Isl. *koma*, Svec. *komma*; hos *Uphilas quiman*; hos *Isidor* og *Kero quiman*; (i Imp. *quam*;) hos *Otfried queman* og *koman*; hos *Rotker chomien*; hos *Latian euman*; Germ. *kommen*; Anglosl. *cuman*, *coman*; Angl. *to come*.]

A. verb. n. I Almindelighed og i Betydningens vidtløftigste Udstrækning vorder nærværende paa et Sted, nærmer sig, koster sig nærmere til — uden Hensyn til Maaden, hvorpaa. (Denne Bemærkelse ligger virkelig altid til Grund ved dette Verbum, endog naar det bruges til at udtrykke en Bortferrelse.)

I den egentligste Bemærkelse bruges det om levende Væsener, der af egen Kraft vorder nærværende eller nærme sig til et Sted.

I. Egentlig: Han kommer om en Time. Han kom for et Dieblis siden. Der kommer han. Gieskerne ere komme. Kommer De snart? Jeg kan ikke komme. Kom og følg mig! Han kom, som han var (som om han var) faldet: han kom just til rette Tid. — Maaden, hvorpaa nogen kommer, udtrykkes ofte ved et aktivt

- d. Naar Tid kommer, saa kommer Raad :
Tiden bringer de bedste Raad.
- e. Han kom der som Hund i heds God :
han kom ganske i Uside; sit Afvisning.
- f. Han er vel kommen den Vel for : han
har vel prøvet ligesaa meget eller større
Ting tilforn.
- g. Han kommer Ingen nærmere, end de
vil have ham : han gjør Ingen Fortred
eller Overlast.
- h. At komme af Dynen i Halmen (siges,
naar man forvarrer sin Tilstand.)
- i. At komme fra noget med et blaat Øie :
blive afpryglet.
- k. Han kommer igjen, som en ond Penge.
- l. Den kommer og, som kommer sidig.
- m. Den kommer ogsaa frem, som ager med
Drenbogn.

III. Det Verbum kommer bruges i Forbin-
delse med en stor Deel Adverbier, Præposi-
tioner og andre Ord, udi mangehaande for-
sættelige Bemærkelser, hvoraf følgende ere de
vigtigste:

1. Kommer ad.

- a. Reiser, drager. Han er kommen ad
denne Vel. Jeg kom ad en anden Gade.
- b. Gaaer, bekommer. Han kommer let
ad sin Tode. (Moth. Løngel.) Sid
du maa tribes deraf, som du er kommen
ad det til. (Moth.)
- c. I ældre Skrifter bruges: at komme no-
get ad i samme Bemærkelse, som kom-
me noget til : vedersæres en Ulykke.
See adkommer.

2. Kommer af.

- a. Skilles fra, kommer bort fra. Skibet
er kommen af Grund. Han kunde ikke
komme af Bognen. At komme af sin
Tieneste. At komme af Syne. Kom-
mer du af Dine, kommer du af Sind;
kommer du af Hjertet, du kommer al-
drig ind; hedder det i et Ordsprog.
- b. Forvoldes, forarsages af; oprinder,
udspringer af. Det kommer Alt af den
samme Årde. Det kommer af, at han
ikke forstaaer det. Han er kommen af

forskællte Forældre, af et godt Hånd. (Se
ovenfor II. 2.)

- c. Afføres. Han er endnu ikke kommen af
Klæderne.
- c. Befriet fra. At komme af sin Siel.
(See kommer ud af.)
- e. Kommer af Brug. Denne Skif er
for lange siden kommen af Brug : af-
lagt, forældet.
- f. Kommer af Dage : doer, omkommer.
Han kom vinkel af Dage. Man siger,
han er ikke kommen vel af Dage.
- g. Kommer af Du : bliver forglemmt. Det
er kommen mig af Du.
- h. Kommer af Lave : bliver forsporet,
bragt i Uorden. Mit Løi er reent kom-
met af Lave.
- i. Kommer af med : bliver fri for, reder
sig ud af, mister. Jeg kan ikke komme
af med ham. At komme af med sine
Varer. Han er kommen af med alt,
hvad han eiede. See bliver af med.
- k. Kommer af Dine, af Sigte : bliver
uslyktig, kommer ud af Nærværelse.
- l. Kommer af sig selv; voxer eller kommer
frem af Jorden uden menneskelig Medvirk-
ning; it. kommer ubuden paa et Sted.
- m. Kommer af Bane med. Han er efter-
haanden kommen af Bane med at drikke.
- n. Kommer af Veien : farer vild fra
Veien. Han kom af Veien i Market.
It. kommer bort, bliver borttaget. Lad
dette snart komme af Veien.
3. Kommer afsted.
- a. Act. Foranlediger. See afstedkommer
Ro. 3.
- b. Intrans. Kommer frem, iler fort, kom-
mer videre. Lad os komme afsted en-
gang! Er du endnu ikke kommen afsted?
At komme seent afsted. Han kommer
afsted som en gal Mand. Kommer af-
sted med noget : udretter, forretter. Han
er kommen ilde afsted dermed. See hvor
han kommer afsted!
4. Kommer an.

- Kommer ofte.** At komme ved eller ilde an. Der kom du ret an.
- b. Erholder Befordring.** Det er i den Velværeligt at komme an.
- c. Voger, trives.** Kløverne kommer ikke ret an.
- d. Kommer an paa, berøer paa.** En ankommer paa.
- 5. Kommer bag efter.** Han kommer altid bag efter : for sigdig. Bag efter kommer tynde Bl. Prov.
- 6. Kommer bag paa : uforvarende og uventet.** Det er uhyggeligt, at komme saaledes bag paa Folk. At komme bag paa En, som Juleaften paa Konen.
- 7. Kommer bort. Ser bortkommer.**
- a. Kiser bort, drager bort.** Han er endnu ikke kommen bort. Han kom bort (til Stids) for Styrmand.
- b. Bliver borte, forkommes.** Min Daase er kommen bort.
- c. Kommer af sin Elendeste.** Hun kom bort for Evert.
- d. Kommer efter.**
- a. Folger efter, kommer bag efter, haade med Hensyn til Tid og Sted.** Gaae kun, jeg skal nok komme efter. En Ulfke kommer efter den anden. Et følger efter i et Embede, succederer. Han kom efter mig som Byfæder.
- b. Kommer for at hente eller søge efter.** Han er kommen efter Tøiet. Han kom efter sin Kone, da det blev mørkt. (Tonens Eftertryk lægges da paa Verbum.)
- c. Udforsker, erfarer, faaer Kundskab om.** At komme efter Sandhed, efter Aarsagen til noget. Jeg skal nok komme efter det. Jeg er kommen efter hans Bedragerier. At komme efter en Kunst : opdage dens Væsen. (Tonen hviler da paa Præfixion.)
- d. Faaer fat paa, rammer, søger at faae.** Han kom efter Tyven med en Pjog. Kommer han efter dig med sin Pids, saa faaer du en Ulfke.

- 9. Kommer for.**
- a. Forefalder, indtræffer, møder.** Det kommer ofte for. Det Tilfælde kommer ofte for. Dette Tilfælde kommer heel selde for. Naar en Leilighed kommer for.
- b. Bliver foretaget.** Sagen kommer for i Dag (i en Ret.) Vogerne kommer for i Morgen (paa en Auction.)
- c. Lader sig see, træder frem for.** Lad ham ikke komme for mine Dine. At komme for Anker : ankre.
- d. Bringes for, fortæller.** Personalet kommer for Kongen. Det kom for Oprigheden, at han var reist hemmelig bort.
- e. Synes, forekommer ligesom, aabenbares.** (baade absolut og med Object.) Det kom mig for, som jeg saae ham. Det kom mig for i Drømme. Det kommer mig underligt for. Han kommer mig ikke rigtig for. "Reget underligt kom for mig." Clausens Snorre S. 295. At komme for Dagen, komme for en Dag, for Lyset : borde aabenbar. — At komme for Haanden. Han tager, hvad der først kommer ham for Haanden. — At komme for eens Mund : blive overhaudet. At komme for Orde : blive bekendt. Han er kommen for Orde, som Rigsgehandsker. (Woth.)
- f. Komme til. At komme for Skade.** Han kom for Skade og slog et Glas i Stykker. "At hun omfide kom for Skade, og fik en Hals for lidt." Bagesens Ungd. Arbeid. I. S. 77. Komme for Skade : komme i Varselseng, om ugifte Fruentimmer. At komme for Vandare : gjøre noget af Vandare.
- g. Komme for : altfor. At komme for (: alt for) nær.** a) Kom mig ikke for nær. b) Han kommer ingen for nær. c) Han er kommen Pigen for nær : han har besøvet hende. At komme for tidlig. Hun er kommen for tidlig : har faaret ilde, aborteret. Item: hans

- Kone er kommen to Maanedes fortidlig.
10. Kommer fort.
- Kommer affed, kommer bort.
 - Forsremmes, befordres. Klaus vil nok komme fort i Verden. See Kommer frem.
11. Kommer fra.
- Egentlig en Bevægelse fra et Sted. Hvor kommer du fra? At komme hjemme fra, langvejs fra.
 - Kommer bort fra, mister, Rilles fra. At komme fra sit Embede: blive affat. At komme fra Huus og Gaard, fra sin Velfærd. At komme fra sig selv, komme fra Sind og Sanser: blive af-sindig.
 - Slipper fra, reder sig ud af. At komme vel fra noget. Han kommer galt fra det Stykke Arbejde. Han vil komme fra det med Skamme.
 - Bringes ud fra, forvildes fra. Han kom fra sin Prædiken. Nu kom jeg fra det jeg vilde sige.
12. Kommer frem.
- Vlutter sig frem, kommer videre fort. Giv Plads og lad mig komme frem! Han kommer kun langsomt frem. Man kan ikke komme frem for Mennesker. Sæden, Blomsterne komme frem: voks op af Jorden, komme tilsyne.
 - Fremstiller sig, kommer tilsyne, træder frem. Lad ham komme frem, om han tør! Kongen bad ham, at komme frem af Kredsen.
 - Forsremmes, befordres. Han er ret kommen frem: har gjort god Lykke. Til at komme frem i Verden hører dristig Selvtillid.
 - Kommer frem med: bringer frem, bærer frem. It. fremfører, bringer paa Bane. Han kom frem med sine gamle Drømmerier. See fremkommer.
13. Kommer hen. Om Bevægelse mod noget. Kom hen til mig paa Gaden. Hvor

- kom han hen (: hvor er han kommet hen) efter Julebranden?
14. Kommer hid; kommer heden til en, hvor han er. Kom nærmere hid! Kom her hid! Kommer hid til mig alle, som arbejder og ere besværede. Math. 11, 28.
15. Kommer hjem; kommer tilbage til sit Land, til sin By eller sit Hus. Han er kommen hjem fra sin Udenlandsrejse. Han kommer hidig hjem hvor Aften. Han kom hjem, som sin Faders Hund: han førte sig selv en Ulfke paa Halsen. (Morch.)
16. Kommer i: gergader i, gaar over til, bringes af en Tilstand i en anden. At komme i Fare, i Fængsel, i Armod. At komme i Egteskab, i Familie, med En. At komme i sine Klæder (blive påklædt.) At komme i Fald: Forsald. at komme i Afald: forringes, tage af. At komme i Varns Rød: være især med at føde. At komme i Verraad: blive betænkt og overveiet. At komme i Besiddelse af noget. At komme i Betragtning: blive andset, agtet paa. At komme i Brug, i Mode ic. At komme i Erfaring om noget: erfare, faae at vide. At komme i Flor: blive blomstrende, haade egentlig og figurlig. At komme i Foragt. At komme i (indgaae) Forbund med En. At komme i et Hus: have Adgang i det. At komme i Fortræd for noget. At komme i Gang. Uhret er kommet i Gang. Han er endnu ikke ret kommen i Gang dermed: bleven behandret i, kommen i Øvelse med. At komme i Gield. At komme i godt Græs, komme i Grevens Tid: komme ilde an, i en uheldig Tid. At komme i Haar sammen. De kom i Haarene paa hverandre: kom i Strid, kom op og sloaes. At komme i Hu: rinde i Tanker, blive erindret. Kom ihu, at du helliger Hviledagen: erindret. At komme i Rast med: forsøge, give sig i Rast med. Naar jeg først kommer i Rast med det. Han er ikke god at kom-

me i Raft med. At komme i Langdrag : blive forhalet, opsat fra Tid til anden. At komme i Latter, i Gaaad. At komme i Lav med : saa at bestille med. Han er kommen i Lav med en Skielm. At komme i Lave : komme i Orden, i Rigtighed. Naar alting er kommen i Lave. Han er endnu ikke kommen i Lave : sin nye Bolig. At komme i Leiersold : blive bragt i Forlegenhed. At komme i Munden. Man har ikke lige alt, hvad der kommer een i Munden. At komme i Folks Munde : blive ikke omtalt, berøgtet. At komme i Ord for noget : blive bekendt for. Hun er kommen i et ondt Ord : er bleven let berøgtet. At komme i Rigtighed med noget. At komme i Røstighed. Det kom mig i Sinde : jeg fik i Sinde, det faldt mig ind. At komme i Snal med een. Naar han først kommer i Snal, er der ingen Ende derpaa. At komme i Stand. Han er kommen godt i Stand : har forbedret sine Billaar. At komme i Stand med noget, faae det særdigt, fra Haanden. (Smedorffs Tilst. IV. S. 20.) At komme i Straf. At komme i Tag : faae fat paa, faae at bestille med. Det kom mig i Tanke : det randt mig i Sinde. At komme i Vane med noget. At komme i Veien. Der kommer altid noget i Veien : der indtræffer altid en Forhindring. At komme i Veiret. Han er i fort Tid kommen hoi i Veiret : til stor Værdighed og Anseelse. At komme i Vilderede. At komme i Vædest, i Unaa : de hos een. At komme i med : i Forbindelse, i Vane med. Naar jeg først kommer i med Arbeide. At komme i med een. At komme i med at drikke.

7. Kommer iblandt; komme i en Mangfoldighed. Lad det ikke komme iblandt det andet. Naar dette kommer iblandt Folk : bliver udspredt, offentlig bekendt.

8. Kommer igien.

a. Kommer tilbage til det Sted, hvor man gik fra. Jeg kommer igien om en Time. Kom igien, om du tør : kom endnu engang saaledes. Kom nu igien og blid Steer itu. Prov.

b. Indfinder sig igien, kommer atter. Jesu beken er kommen igien. Du kommer han igien med hans Galilæa. Du kommer mine Ord igien : Udfaldet stadfæster dem. Det kommer igien, sagde Straden, han gav sin So Flest. Prov.

c. Figurlig siges det om noget, man har nydt, der forvolder Qualmen og Opstiggelse. Raalen kommer igien. Vinen kommer igien : stiger i Hovedet.

19. Kommer igiennem.

a. Egentlig: Kommer fra den ene Ende til den anden. At komme igiennem en By. Der er saa fuldt, at man ikke kan komme igiennem.

b. Næder sig ud af, hjælper sig frem. Han har ondt ved at komme igiennem eller faae sig igiennem : hans Udfomne er meget knapt og tørvekt. At komme vel igiennem Verden. Han troer, at han kan allevegne komme igiennem med Penge. Det er ikke allevegne, at man kan komme igiennem med Hovedet. Prov. : med Egenfindighed og Stibhed.

20. Kommer imellem. — Kommer saaledes, at man adskiller to eller flere. Skystøtten kom imellem Egypternes og Israellernes Hær. Der er kommen dem noget imellem : de ere blevene ueens. Han kom imellem (og forligte Sagen. See Mellemkomst.) At komme imellem Ro og Kirkegaard med een : hindre hans Anslag, faae ham sat der, hvor man vil have ham.

21. Kommer imod.

a. Han kom imod ham : kom ham imøde.

b. Er lig, kan udholde Sammenligning med. Han kommer ikke imod hans Broder i Lærdom.

22. Kommer ind. See indkommer.

- a. Fløtter sig ind uden fra. Vinden er kommen ind i Bøen. Lad ingen komme ind i Stuen. At komme ind ad Døren. At komme ind under Bestuings Kanoner; d. e. komme saa nær til dem, at man er beskyttet ved dem. Han kom ind til mange Børn, til en stien Formue o: giftede sig til. At komme ind i et Embede, i en Bet.
- b. Betales, indleveres, erlægges, yder Indkomst. Der er kommen mange Penge ind i disse Dage. Hvad der kommer ind af Gødder.
- c. Kommer frem med, bringer frem. At komme ind med en Ansøgning. Der er kommen mange Klager ind imod ham. See indkommer No. 3.
23. Kommer løs o: i befriet Tilstand. Dette Brev er kommet løs. Han er nylig kommen løs af sit Fængsel o: sluppen ud, sat i Frihed.
24. Kommer med.
- a. Kommer i Folge med. Han kom dog med. Kan jeg ogsaa komme med? Den kommer ogsaa med, der driver med Stude. Prov.
- b. Bringt frem, fører frem. Hvad et det du kommer med der? Kommer han snart med Hesten?
- c. Fremfører, forebringer. Han kommer med sine toffede Indfald.
25. Kommer nær o: i en kort Afstand. Kom ikke for nær til Vandet! Han kommer ingen for nær; v. han kommer ingen nærmere, end de vil have ham o: han foruretter eller fornørliger ingen. At komme noget nær bruges figurligen for: ligger, kommer op imod. "At komme Monsieret saa nær, som man ønsker det." (Sneedorffs Tilst. IV. S. 4.)
26. Kommer ned.
- a. Egentlig: kommer fra et høiere Sted til et lavere. Kommer du snart ned? Han kom hovedfulds ned ad Trappen.
- b. Kommer i Barselsang, føder. Han er

lykkelig kommen ned med en (Langebet.)

27. Kommer om.

- a. Omringer, kommer omkring. Alle om ham. Der kom saa nær ham, at han ikke kunde staae sig er opstillet saa meget, at ingen kunne om.
- b. Lunder om, særdes. Han er ukommen om v. omkring i Verden.
- c. At komme om en Hals o: geraad gøre.

28. Kommer op.

- a. Egentlig: reiser sig, flytter sig op komme op paa Hesten, op ad og ham kun komme op. Sæden f op o: voxer op af Jorden.
- b. Figurligen: reiser sig.
- a. Han er kommen op af sin Sygdom han er bleven helbredet. Hun men op af Barselsang. Solen nu ikke kommen op. Han i komme op for ham o: ikke h. han hindrer ham i hans Lykke. Dermer ikke op imod ham o: kan ikke sig med ham, er ham ikke voksen.
- b. Naar er denne Skit kommet Den Raade er nu kommen i o: kommet i Brug. Der saa meget op nu omstunder o: her fort saa meget i Brug. De at staaes, at særdes. Disse D me først op i Mergen o: begynd ges, opdaabes ved Auction.
- c. Aabenbares. Derfor hans S ter engang komme op.
- d. Fremstille sig. At komme op men.

29. Kommer over.

- a. Slipper over, vinder over. At over paa den anden Side. I lykkelig over Graften. Kom sn til os.
- b. Gættet over o: overgaaer. Han men over ham i Skolen. Al langt over nogen.

ræffer, faaer fat paa, overrumpler. At
komme over en selvem Bog. Det er
et godt at komme over sig. Jeg skal
et komme over ham. Han kom over
m (greb ham) i Sierningen. At kom-
e een over Halsen 3: overrumple ham
afte uformodet.

ræffer, rammer, vorder glengjeldt. Det
l Komme over dig engang, naar du
indst ventet det. Sid det Komme over
og dine Børn! Gædrenes Synd skal
omme over Børnene.

ormaaer, han kan umulig komme over
et alt allene. Det er jeg kommen over,
ges om et besværligt Arbejde, som man
ar tilendebragte. — Kommer jeg over
ten, har da et pøer Spandet; it. Kom-
ler jeg over Hovedet, saa kommer jeg
of over Halsen 3: naar jeg formaaer det
Storre, saa formaaer jeg ogsaa det Min-
ere. (See overkommer.)

Kommer overeens med 3: bliver enig
red. Der kommer overeens med bore
ider, at give den Stærkere Ret. De
en ikke godt komme overeens 3: de for-
ges ikke godt.

Kommer paa.

Kommer op paa; it. bliver, frembringes.
te Komme paa Hesten, paa Vognen.
han er endnu ikke kommen paa Veien.
Stiber er kommen paa Grund. — Han
Kommer ofte paa Komedie. Der er
Kommen et Hui paa din Riise. Der er
Kommen en Kurre paa Træden 3: der
er noget kommen i Alrigtighed, man er
bleven ueens.

Berører, omtaler. Kom ikke paa den
Wateris, Lad os komme paa noget an-
det.

Indtræffer, hændes, opkommer. Der
kom en Storm paa. Matten kommer
paa. Vinteren kommer paa inden vi
blive færdige. Der kom Jip paa. Jiald
noget skulde komme paa. Høitiden, Fod-
fælsdagen kommer 3: indtræffer, paa en

Randag. Der er kommen ham en Ege-
dom paa.

d. **Overfalder**, overrumpler. Han kom
paa mig, da jeg allermindest ventede det.
Det kom paa ham, som en hidsig Fæder.
At komme snigende paa een. Han kom
ham, væk paa 3: han kom uformodende
over ham. At komme een paa Fædet 3:
overfalde, angribe ham.

e. **Kalder** ud til, kommer at berøse paa. Det
kommer til sidst paa min Regning. Det
vil komme paa din Kasse, paa dit An-
sør. Hvil Skæden vil komme paa
ham.

f. **Winder**, vænder sig, falder paa. Jeg
kan nu ikke komme paa hans Raad.
Hvor er han kommen paa de Tanker?

g. **Beløber** sig til, kommer til at koste. Den
ne Klædning kommer mig paa nogle
Snese Rigsdaler. Hvor meget kommer
paa mig, paa min Andeel?

h. **J** forskellige uegentlige. Forbindelser:
Kommen paa Bane 3: bringes paa Tale.
Da det kom paa Bane om hans Seier.
Kommer paa Benene 3: kommer i Stand
igien, kommer sig efter en Sygdom.

Kommer paa Døren 3: kommer ud af
Huset med det Onde, kommer af sin Tje-
neste. **Kommer** paa Fald. **Kommer**
paa Fode 3: kommer til Raaster, reiser
sig af en liden Forfæining. **Kommer** paa
for Fod 3: kommer ud af sit Bægsel.

Kommer paa Gang 3: sættes i Drift
og Besægtelse. **Kommer** paa Halsen 3:
overvalder, vælder ind paa. Alt dette
er nu kommen ind paa Halsen. Han
kommer ud paa Halsen, inden vi veed
et Ord af det. — **Kommer** paa Rygerne

3: forarmet, kommer i slotte Omstændig-
heder. **Kommer** paa Snaf, paa Tale
3: bliver omtalt. Det kom paa Snaf
om hans Bistormact. **Kommer** paa
Spør efter noget. **Kommer** paa Valg.
Han kommer ikke paa Valg denne Gang
3: han er ikke blandt dem, af hvilke der
skal vælges.

32. Kommer sammen.

a. Forsamles, forenes. Kongen lod Stænderne komme sammen.

b. Forenes i Hærfab, bliver viet. De ere ikke komne sammen.

c. Kommer i Ord, kommer til Rundsammen : kommer i Ordveksling, i Trætte.

33. Kommer sig.

a. Kæder sig Hælbred igien, kommer til Kræfter; it. kommer i Stand igien. Er han kommen sig efter sit Fald? Han er endnu ikke ret kommen sig af sin sidste Sygdom. Han var længe i flette Omstændigheder; men nu kommer han sig godt. Han kommer sig som mullent Brød. Prov. (i hans Omstændigheder blive daglig lettere.)

b. Hændes, indtræffer. Det kan vel komme sig. Hvor kommer det sig? (i hvad er Aarsag til.) Jeg ved ikke, hvordan det kommer sig. Bruges og til en Aarsags Angivelse i Forbindelse med Propositionen af. Hvoraf kommer det sig, at du er saa glad i Dag? Sv. Det kommer sig af, at jeg har faaet gode Tidender.

34. Kommer til.

a. Ankommer, kommer paa et Sted. Han kom til Byen i Aftid. Han kommer til ham hver Dag : besøger ham. Kommer du til Gaarde og gaa dig til Bæde. Prov. (Siges om en fortrædelig og besværlig Sie.)

b. Opnaaer, bekommer, kommer i Besiddelse af; it. har Ledighed til at gøre noget. Han er kommen til store Midler ved sin Handel. At komme til Embede, til Værd og Værdighed. Han er nu kommen til den Alder. At komme til Stiald Aar og Alder. Han kom til Skade. (Ulykke), og brød sit Been. Hvordan er du kommen til det? (i: hvorledes er det kommen i din Eie.) At komme til noget med Rette. At komme til sig igien; til hvad man har mistet. At komme til Opreisning, til Kræfter. Jeg skal gøre det, saasnart jeg

kan komme til. Jeg kan ikke komme for ham : han er mig i Veien. Jeg blot komme til, som jeg vilde. Det kan let komme til at falde.

c. Bliver til, falder ud til. Det vil me dig til Skade, til Fortræd. Det til Klammerie, til Forlig. Det til Kommen til Slagsmål. Hvoledes du til at falde? Han vil lade det til til Proces. Det kommer ham til at han ikke er myndig : er til ham deel.

d. Bringes til, sedes til; tager sig At komme til Omvendelse, til Hæders Erkiendelse. — Lad os dog til til Hovedsagen, til Texten. Kom til Afters : forringes, faaet til Vilskaar. Kommer til Afters, Anferet falde, faaet Anfer. mer til Ende, til Endelighed get. — Kommer til Hænde, er først i Dag kommer mig til. Kommer tilfort : under Tab og midlertid. — Kommer til Orde i Ordet. Lad mig dog komme til. "Han kom saa til Ords."

(saaledes sin Tale.) Clausens S. 48. Kommer til Rette : Hælbred igien; it. forbrøder, Stæde, kommer i Stand. Han ikke kommen til Rette efter At komme til Rette med En overens; forliges. Han er komme til Rette med. at vi skulde vel komme til Rette god Forskaelse.) Særbørff S. 357. Kommer til sig faaer sin Samling igien; faaer en eller anden Tidenskab. — Stæde, til Bese : kommer gen; kommer til Syn. Binden, faaer til Ords, Roret og Sællens Sælling til at seile nær. Lægges til, faaer sammen.

brige kommer til, saa blider det nok.
 Kom en Feber til.
 es til, bliver af Omstændigheder roun-
 til. Jeg kommer vel til at giøre det,
 i jeg vil eller ikke. Du vil komme
 i fortryde det. Du vil komme til
 rge, for det du drifter nu. Prov.
 efare's noget Ondt. Lad Barne's in-
 pynte til. Ista'd der skulde komme
 noget til paa Reisen. Om jeg (mig)
 mer noget til. "Hvad kan de komme
 r Med?" — hedder det i en Psalme.
 kommer, hører til, påsligget som
 i. Det kommer ham til som Bar-
 Gader. Denne Gang kommer det
 il. Sam noget kommer mig til (et
 Anderl.) See Tilkommer.
 nimer tilforn, See forekommer.
 nimer huerandre tilforn med Verbo-
 ed. (Rom. 12, 10.) i: kappes om at
 huerandre Agtelse.
 nimer tilpas i: til hellellig Tid.
 nimer ud.
 iover sig ud fra et Sted, kommer frem.
 Kom ud af Huset. Han kommer
 ig ud i: han holder sig bestandig hjem.
 At komme ud paa Landet. At kom-
 i i Islandt Kolf, komme ud i Verden.
 komme ud at tiene. Der Kom i: Rod
 i ud. Hvor tæter Gode er inde, der
 mer intet Gode ud. Prov.
 der fri, løsgjæst. At komme ud af
 gsel.
 ier aabenbar, kommer for Lysets ud-
 i. Det er kommet ud i Islandt Kolf
 i er bleven almindelig bekendt. Det
 met vel ud engang, hvo der har
 i det. At lade en Bog komme ud.
 Udkommer.
 mmer ud af. 1. Forlader. At
 me ud af Skolen. Komme ud af
 færing. 2. Roder sig ud af. Kom
 ud af sin Steld, af en vanskelig Sag.
 vedt ikke, hvorledes jeg skal komme
 af det.

- c. Kommer ud med i: siger frem, kommer
 frem med. At komme ud med Sandhe-
 den. Kom ud med Sproget i: sig Sand-
 heden reent ud. — Jt. behjælper sig med,
 har nok af. Han forsaaer at komme ud
 med Lidt. Jeg kan ikke komme ud med
 de Penge, jeg har faaet.
- f. Kommer ud over i: tillægges, tilregnes.
 Det vil komme ud over dig selv i: du vil
 selv komme til at undgælde derfor. Skyl-
 den vil komme ud over mig i: jeg vil
 faae Skyld derfor.
- g. Kommer ud paa i: falder ud til. Det
 Kom ud paa, at han vilde have Penge.
 Det kommer ud paa eet, paa det samme
 i: det er ligegyldigt.
38. Kommer under i: underlægges. Han
 Kom under ham (i Slagsmaat.) At kom-
 me under Noget i: blive underdanget.
 At komme under Eens Herredomme. At
 komme under Tiltale for noget. At kom-
 me under Seil. At komme under med,
 komme under Veir med noget i: opdage,
 komme paa Spor efter noget.
39. Kommer ved. 1. Dreff i andre Skrif-
 ter: bekommer, faaer fat paa, kommer
 til. Hvor er du kommen ved (til) alle
 disse Penge? "Iht wor det hamff haabe,
 at han kunde komme ved det lagge den
 aff." Lauffens Post. S. D. Fol. 88. Han
 er kommen ilde ved (affed.) 2. An-
 gaer, hører til, er påarsrende. Hvad
 kommer det dig ved? Det kommer ikke
 Sagen ved. Kommer han dig noget
 ved, hvor naar kommer han dig ved? (i:
 er han beslagstet med dig?) See Ved-
 kommer.
- B. Kommer, v. transit. I Almindelighed:
 kaffer noget tilbede paa et Sted, hvor det
 ei var tilforn; bringer hen paa et Sted.
 I denne Bemærkelse bruges det fornem-
 melig med følgende Propositioner:
- a. Kommer af. At komme noget af i et
 Sag i: hælde det af, lægge det af. At
 komme Een af Dage i: ynkomme. At
 komme noget af Lade i: bringe det i Ulaad.

At komme Een af med noget : Kikke ham ved.

b. Kommer fra : Kikker fra, holder fra. Kom Hæfterne fra og læg dem for sig selv.

c. Kommer i; bringer, lægger, sæter i. At komme noget i et Kar. At komme Salt i Maden. At komme noget i Brug : indføre. At komme (b: sætte, bringe) noget i Gang. At komme noget i Hu : mindes, erindre sig det. Jeg kan ikke komme i Hu, at jeg har seet ham før. Kom i Hu, at du helliger Hviledagen.

"Kom vel i Hu, min unge Brud! at jeg dig saa mon faste." (Oblenschläger.)

At komme een i Op og Rygte. (Moth.)

At komme noget iblandt noget andet.

d. Kommer iglennem : Her iglennem. Det maa Kommes iglennem et Klæde.

e. Kommer over. At komme (b: fræe) Sukker over Grøden.

f. Kommer paa. At komme Ol paa Tønder; komme Kpderi paa Maden, Korn paa Qvænen. At komme noget paa Baad : fremsføre det i en Samtale, være Ophavsmand til. At komme noget paa Gang. At komme Een paa noget : erindre ham derom. Jeg skal nok komme ham paa det, hvis han skulde glemme det.

g. Kommer sammen. At komme (b: blande) Bix og Vand sammen.

h. Kommer til : bevæger, tilføjer, bringer til. At komme Een til at gøre noget. Han kom mig til at lee; til at lyse, til at falde. At komme Een til at falde. At komme noget til Bete : bringe i stand. (De fleste af disse Talemaader høre til Døer, dagssproget.)

Kommis (en) n. f. [Gall. Commis.]

Kommissar (en) og Kommissariat (et), see under E.

Kommission (en) see Commission.

Kommissionær (en) n. f. See under E.

Kommode (en) n. f. See Commode.

Kommoedianr (en) n. f.

1. Navn paa en Skuespiller med Vil af Ringeagt, en Gøgler.

2. Den, som i det daglige Liv spiller et taget Rolle. Deraf:

Kommoediantvæsen (et) n. f.

1. Alt, hvad der hører til Kommoedie Levet og Virksomhed.

2. Opsæt, som tigner en Kommoedie Kommoedie (en) n. f. (Andet under E die, men skrives rigtigere med K, det Græske *κωμωδία*.)

1. Et lystigt Skuespil, et Lystspil; i Særgespil. Holbergs Kommoedier.

2. Et Skuespil i Almindelighed. At gøre Kommoedie. Saa gaar det til i Kommoedien til tidlig Ende.

3. Skuespilskedet. Jeg traf ham paa moedie. Der var mange i Kommoed

4. Enhver lystig Handelse eller især lig som Tildragelse. Det var ret en L die.

5. En Række af forskellige Handlinger, Adfærd. Jeg troer her spillet Kommo at man holder at føre Een bag Lyset. Kommoediebillet (en) n. f. Et Teg, giver Adgang til Kommoedien.

Kommoediegang (en) n. f. Besøg i Sk huset.

Kommoediegang (en) n. f. Den, i sger Kommoedien. Han er en Kiti moediegang.

Kommoediehus (et) n. f. En Bygning, Skuespil opsætes.

Kommoedietid (en) n. f.

1. Den Tid af Aaret, da Skuespil i Folk tage ind fra Landet mod Kom tiden.

2. Den Time paa Dagen, da Sku pleler at begynde.

Kommunikant, Kommunikation, Kom cerer. See under E.

Kompagni (et) see Compagnie.

Kompan (en) og Kompanke, see pan.

Kompas (et) n. f. tilføjemed dets Sa setninger. See Compas.

Kompe (en) n. l. [Rorh. Beslægtet med det islandke *Kompan*.] En stor og fornemme Mand.

Rompen (en) see **Compan**.

Komperose (en) n. f. [Hort.] **Bildning** af
Lorsemader og Eggskeboder af Biskleber,
Mrel og Urtor.

Kompeutter, n. f. pl. [Rang.] Bistebøyer,
lavede af Bistelenes eller Rogn.

Kompliment (en) n. f. See Compliment.

Købst (en) - n. 1. Køb-kommer: Den Gier-
ning at komme. Er kun brugeligt i Sam-
menfættninger, saaledes Afkøbt, Tilkøbt,
Tilbagekøbt, Gienkøbt.

Konzert. (en.) See Concert.

Rondor (en) n. f. En inoget stor Mestags
af Strøbnes Stog, som her findes i de
biørgsfude Råhæstninger i Sydamerika.

(Vultur Gryphus. Bado-Euiler Leg. I.
C. 199.)

Rone *Andr.* D. *Flak* et *St.* ant. *Aona*, *Uph.*
Quens og *Quind*, *Anglof.* *Ques*, *Liegg.*
Alemann 36. "Chonnober Wagt" (*Exo-*
rem *ant* *virginiam*.) — Der gamle Holmi-
n af *kour* *vir*; beklægtet med det græske
gurv, opnaad *Quinde*, "Moedgosti" et
Alemann, *Quens*, *Quind*, *Quine*; "ma-
de af *Anglof.* og *Alemann*, "Cannan, *Ar-*
nian, *gervy*, *generale*.)

2. Enboer Qvindsperson, som er eller har været gift. Kone og Piger. En søn, artig, behagelig Kone. En fornem Kone. En gammelt erverdig Kone. Konen i Huset 2. Hustruoder, Madmoder.

2. En Hustru eller ægteskabet kvinde. At tage
 sig en Kone. Han har faaet sig en smuk
 Kone. At gjøre en Pige til Kone. At
 blive Kone. At have Kone og Børn at
 sørge for. At tage een til Kone, have een
 til Kone. Vi besøgte den unge Kone 3:
 som nylig er bleven gift.

3. Af Ordsprog og Mundheld over dette Ord kunne mærkes:

a. Den, der har en fin Kone og en hvid
Hest, har bedste Betydning.

Man kaster ei fort Rone til Grønsæl o
grim Rone gjør ei leetelig Manden til Ham
ret. W. Laale.

c. Manden saer fäst at vide, at hans Kor
ne, en sm Hore.

de Dyr, best med Fiske og Korn, med Riep.
Man tæmmer vilde Dyr, som Hæ og
Kone. N. 249.

s. Om, Pige, om det Mændens Gæst til Gaa
de og ikke hans Taa. P. Læse. 11

f. Konens Trøst for Mandens Døds.
P. Laake.

g. Die Kaiserlichen Konzepte sind:

L. Delig (x bestrige, ⁱⁿ sanden) er ^{en} Kone,
som Raalen hun gjorde. (Talis erit mu-
lier, quale coquebat olas.) P. Råde og
P. Ege.

I Sammensætninger:

Ronebaad (en) n. f. Saaledes falde de danske Kolonister i Grønland et Slags aabne Skindbaade, Hætte end Kajakken, der roes af Kvindfolk, og bruges ved deres Hjættekæiser og andre Kysttog. (3 Landets Sprog Umiak.)

Konebrøder og Konesøder (en) = 1
Bruges undertiden, isædet for Svoger
og Svigersøder.

Ronehader (en) n. f. En, som hader
 Kvindekønnet, en halvkarrig Vebersvend.

Romsjord (en) n. f. Sædgård efter
Skragods, som Rosen-frøer sin Hustru
de til, og som denne af maa afstaa.
Efr. Siell. 100 & B. Cap. 21, 22, 25.
S. Anders Loubistorie I. B. 611. II.
S. 485. o. f.

Konefjer, adj. Sædes den, som efter
Bruchstimmer for meger. (Drogh.)

Konelille; et smigrende Ord, som man kun
 ser sin Kone med. (Roed.)

Rønkelod (en) n. f. Lod eller Arvpart, som
tilfalder Sønne eller Enke indt et
Bo-

Renemoder (en) n. l. Det samme som
 Svigermøder.

Konemorder (en) n. l. En Mand, som
morder sin Kone.

Konesyg, adj. Kalbes den, som har Udsyg-
heds Anfælgning. (Morb.)

Konesyge (en) n. l. Udsyg og vellystlig
Begyndelse efter Umgang med Kvinder.
(Morb.)

Konfekt (en) n. l. See Confet.

Konfirmant, **Konfirmation**, **Konfirmerer**.

See under C.

Konfirmerer, **se Confirmerer**.

Kong (en) eller

Konning n. l. *Rosa Canadensis* alsindelig.
Meyan, (*Origanum vulgare*.) Fl. D. 638.

Konge (en) n. l. Efter den ældre Skrive-
maade **Konung**.

Den gamle, Cimbriske
Kongs er endnu tilovers i nogle Steders
Mavne, for Ex. Kongskilde, Kongsva-
det (i Sjælland), Kongsvinger (i Norge),
foruden i nogle Ord, som nedenfor anføres.

Isl. **Kongr**, **Kanungur**; Svec. **Konung**,

Kung, **Anglola**, **Cyng**, **Cyng**; **Cyning**;

Angl. **King**; Alemann. **Kuning**, **Cho-**

ning, **Choninge**; Germ. **König**; Belg.

Koninck; Cambro-Brit. **Cun**, **dominus**;

Tartarice **Chan**; Fenn. **Kuningas**; Carl.

König: Enten efter Jhre af **Kun**, **Cun**,

Hun, Hundrede 2: Hovedmand for Hun-

drede: Oskid. Libr. 3: C. 2: **Kuning**, om

Hovedmanden i Capernaum. Jst. Tacit.

Germania 6. Alar rimeligere af **Kunr**,

skald. Mand, i Gædelsheds Gyfte, som fore-

kommer hos de ældste Digtere. Jof. Slav-

skens Supplémenter til Jhre.]

Kongelig: 1 a) B. vidstilig Bemærkelse:

den, som har den højeste Valds og Myn-

denskab den hvieste Dyrighed. I denne

Bemærkelse kaldes Gud i Bibelen en **Kon-**

ge eller Kongernes **Konge**,

b) I den sædvanlige, meer indskrænkede Be-

tydning: en Regent over et Kongerige, som

Kong følger næst efter Kællere, og gaaer

over alle øvrige regierende Gyfter. **Kon-**

gen af Danmark. — En Arvekonge —

medfættets **Baldkong**, der blive Konge

ved Arveret. At være, laare, holde,

stærke af **Konge**. Om det Kongerige

Elendige. Kongens Mand. At have Kongens

gens Raade. At bruge Kongens

3: bryde en Døt op med Rigt. Kongens

Guds gaaer i Kongens Berge 3: Kongens

konfiskeret. Kongens Ræ, (i ældre

Bøger, som hiemsalde til Kongen. (Kongens

Ordet som Verditet kaldes foran et Kongens

propr., mistet det (ligesom Ordene **Kong**, **Grue**, **Jomfrue**) i Enden: **Kong**

den 7de. **Kong** **Phillip** af Spanien

a) Heral forskellige Talemaaders: **Kong** **Konger** **Konger**; et gammelt Runeskrift

figter til Kongens sorte Gyfte og Konger

Konger ere. **Guldet** paa Jorden. **Kong**

Kong, **den** **Carl**. **Kongen** **er** **Kong**

Kong **Ende**. **Kong** **finder** **der** **Kong**

Kongens **Der**, som man finder i

Kongens **Col**. (P. 104.) **Kong**

a) **Sigurlig**: a) **I** **Digter** **for** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kong **Kong** **Kong** **Kong** **Kong**

Kortfald: det mædte Kortblad, der fore-
fæller en Konge. *Kortfaldt*.

Konge, *Regulus*, kaldes i Metallurgien
det rene Metal, som stædes i Hænder af
Digsten ved Ersterens Smeltning og Rens-
ning; for Ex. Arsenikkonge, Kobalkonge,
Ejendomsfælske.

Konge, eller *Ruffelant*, er det norste
Ravn paa et Stægt Staldp. (*Nerita lito-
rea*. Müllers Prodrum S. 244.)

Kongen, er en Sommerfugl, hvis Vin-
gers Skønhed have givet Anledning til dette
Navn. (*Papilio Aglaia*. L.)

Sammenfatninger med Dyret Konge i
første Bemærkelse;

Kongedel (en) n. f. Den Høidsaand, hvor-
af en Konge, som aarer Gud, aarer Lo-
ven og elsker sit Folk, er bestaet. "Or-
det stæder vel forhoie Løften om europæisk
Kongedel." E. Mothe.

Kongecable (et) n. f. Et Navn paa den am-
erikanske Plante *Ananas*, for dens Brugters
Dyrlighed. (*Bromelia Ananas* Lin.)

Kongesagt (en) n. f. [Kriger og Kongesagt]
(af Konge og ager). Kierket i kongeligt
Verinde, Kongerelse.

Kongesat (en) n. f. uden plur. Kongeslag;
kongelig Vord og Stamme. "Saa sandt
jeg er af Kongem." (Ahaan.)

Kongesarm (en) n. f.

1. En Konges Arm.

2. Billedet om en Konges Magt. "Kan
du end over Hænder byde, saa stæder dog
for min Kongearm." (Jugemans Sam-
sættelse.)

Kongearv (en) n. f. (i Lovens Kongens
Arv.) Den Arv, som tilfalder Kongen,
naar der enten ikke ere arveberettigede
Stæmminge til inden 7de Mand, eller og
den retningsløse Arving udebliver i den lov-
bestemte Tid, nu 15 Aar efter at Arven
er falden. (Chr. V. danske og norske Lov
5—2—11. Isfr. jyske Lov i B. 23 Kap.
Er. Menveds stæll. Lov i B. 15 Kap. 6 B.
17 Kap. Chr. IV. norske Lovs Arvebælt
Kap. 7, 11.)

Kongebærer (en) n. f. Digstet, om den
Konges Dødsdødsst. "Bucerpholus, nu
dig, du store Kongebærer." Cortenaps
poet. Smaaf. S. 67.

Kongebaad (en) n. f. Et Fartoi, der brin-
ges i Kongens Stænde.

Kongebarm (et) n. f. En eller Datter af
en Konge. "De jeg haffuer ædt med Konge-
barm." Tragedia S. 5.

Kongebager (et) n. f. Et Bager, alene
bestemt til Kongens Brug. "Med Kon-
gebægret vil jeg haddet dig." (Jugemans
Masaniello.)

Kongebegravelse (en) n. f. En Begravelse,
hvor Kongens Lig ere fordebet; Kongegrav.
Kongebegravelseerne i Roskilde Domkirke.

Kongeblaat, n. f. Den hvide blaue Farve.

Kongeblood (et) n. f.

1. Kongens Blood. Han udgav sit ædle
Kongeblood.

2. Kongelig Affom og Slægt. Han er af
Kongeblood. "Han var sødt af Konge-
blood." Vedels Sags S. 75.

Kongebollig (en) n. f. Duns eller Bollig,
hvor Kongen opholder sig.

Kongeborg (en) n. f.

1. Et befæstet Slot, hvor Kongen ophol-
der sig.

2. Et høit kongeligt Slot. "Paa Konge-
borgen var der samt og øde." (Jugemans
maun.)

Kongebrev (et) n. f.

1. En kongelig skriftlig Befaling.

2. De Forordninger, som fordem udgives i
Kongens Navn, og under Kongens Haand
med Rigsraadets Samtpfæ; og naar de
paa næste Rigsdag bleve stadfæstede, er-
holdt Gyldighed som Landlove. Frid. 2.
Haandfæstning Art. 38—39.

3. En Testamentsbevilling for Vefæstede,
eller en kongelig Bevilling til at holde
Bryllup, uden foregaaende Tillysning fra
Præstolen.

Kongebro (en) n. f. En Bro, som er anlagt
eller underholdes paa kongelig Befæstning.

Kongebrode (en) n. l. Forgiftelse udsat for Kongens Person eller den kongelige Hæder ved en Væddelse eller Angreb paa Regleringen (Crimen læsæ majestatis.) At blive udsat for; dømt for Kongebrode. (Moth.)

Kongebud (et) n. l. En kongelig Befaling.

Kongebud (en) n. l. Det samme som Kongebudsel.

Kongecement (et) n. l. Det bedste og mest smukke Slags Cement. Det samme, som Kongement.

Kongedand (en) n. l. Den Dandens Konge udøver. Lev Fredrik! lev og se de kongelige Kræfter! Den Kongedand hævder sig for det Land. (H. W. Zerkel.)

Kongedatter (en) n. l. En for, talvænge, en spansk, Philisbaler. n. l. 1600.

Kongedatter (en) n. l. Datter af en Konge.

Kongedomp (en) n. l. [Isl. Konungdóm.] Den Stilling at være Konge, kongelig Embede, Værdighed.

Kongedragt (en) n. l. 1. En Klædedragt, som en Konge bærer. 2. Den Dragt, som udmærker en Konge. Da siger Olaf i sin Kongedragt. (Oblenschläger.)

Kongedyd (en) n. l. Dyd, som egner en Konge. Udsat Kongelig og Kongedyd. (W. G. Str. for 1800. I. S. 275.)

Kongedømme (et) n. l. [Angl. Kingdom; Belg. Koninkdom; Isl. Konungdæmi.] De Riger, Lande og Folk, som en Konge behersker og raader over.

Kongesembede (et) n. l. En Konges Embede eller Bestilling, som hersker over et Folk. (E. Mothes Nordens Statsforfatning 2. D. S. 85.)

Kongesfest, **Kongesvine** (en) n. l. Obl. Laf Konge og Isl. gni; Stof, Materie.] Kaldes i gamle Dage: 1. den, som i Folge sin Slægt eller Høfde kunde vælges til Konge. 2. Den, som virkelig var valgt til Konge.

Kongesfader (en) n. l. Den, som er Fader til en Konge eller Stamfader til en Slætte

af Konger. Den, Christian 5. Dg. Kongesfader — Dig Hør fra Olaf. (Ewald.)

Kongesift (en) n. l.

1. Naam paa Siften Blennyus re Zeus Lenz.
2. Paa Børs kaldes saaledes en Sift af Morrefæsten, Petca No Linn. (Ländes Beskrivelse 1808. S. 178.)
3. Nalen, Siluris Granis, som eller Landets Børs Bør, kaldet i formelst sin Siftendehed og Str.
4. Kongesift kaldes disse Slags Sift i Folge de ældre danske Bør anfalet Sift og Sift og Sift (uden Sift blev Siften i Landet, sech død) kaldte den Kongen. (E. 200 III. 62. Staanke 200 VII. 1. cher 200 III. I. S. 442.)

Kongeslag (et) n. l.

1. Slag eller Dimpel, som føres paa hvor Kongen eller Kongeliges Person bærer. Verdisig kan Naam Kongeslag tilende. (Præm. S. 107.)
2. Den en Hørdtæppe kaldes ogsaa det Slag, som Krigsfibe føre, i anden Hørdtæppe Slag de føre de ilge Slag. Det danske Bør (See Soart. af 1732. S. 107.)
3. Sift for Dampslags Kongeslag. (S. 107.)

Kongeslynder (en) n. l. Den, som i Slags føre Siftedre: Modskatte (Pleukondates Platon. 177. Prodroin. S. 173. S. 176.)

Kongesøft (en) n. l. En Sift. Spektongen betiente sig paa Kongesøft (en) n. l. 1. Sift, som elget til en Kongebrode. 2. Sift, som elget til en Kongebrode. (S. 173. S. 176.)

Kongesøft (en) n. l. Den, som er Fader til en Konge eller Stamfader til en Slætte

Kongefølge (en) n. l.

1. Det, at Konger følge paa hinanden. I et Valgtrige er Kongefølgen ubestemt ved Røstelen.

- Række af Konger, som efter hinanden have behersket et Land. "Den bedst mulige Fortælling af deres Bedrifter og af vor Kongefølge." Salmes Hist. af D. Fort. til Tom. 1.

Kongefølge (er) n. l.

- En Konges Følgeskab.
- Et Følgeskab, som egner en Konge.

Kongefæd (en) n. l. (i danske Lov: Kongens Fred) Kongeligt Tilsagn om personlig Sikkerhed. "At lyse Kongens Fred over Manddraberen til Thing." Chr. V. D. 2. 6—12—9.

Kongefugl (en) n. l. Saaledes kaldes paa forskellige Steder Heiren og Rørdrummen.

Kongegaard (en) n. l.

1. Gaard eller Slot, hvor Kongen opholder sig, eller som er indrettet til Bolig for ham.
2. Gaard med Aalebrug, til hofliken Kongens Landgods var henlagt; hente titlige til Opholdssted for kongelige Bortente (meest i ældre Skrifter.) Rosod Anders Jur. Skr. 3 D. S. 331. See Kongsgaard.

Kongegræs, n. l. Det norste Ravn paa Planten *Origanum vulgare* Lin. Flor. Dan. Tab. 1587. paa Dansk kaldet Merian.

Kongegedvinst (en) n. l. Den huleste Gedvinst ved Englefyddning; den, hvorved man bliver Englefydd.

Kongegods (et) n. l. Gods og Eiendomme, der tilhøre en Konge, eller hvoraf han for sin Regieringstid har Brug. "Det meget Kongegods, som vore Konger besadde i Middelalderen." Salmes Hist. Dist. af Dants. III. S. 8.

Kongegrub (en) n. l. Et Ravn, som tilhører en Fugl af Grubeflygten, der findes i Amerika; Grubeflygten (*Vultur* Pap.).

Kongeguld (et) n. l. En fin guld Farve; mættet, laaret af vittigfærdet Blåstien og Dagsfærdig.

Kongehage (en) n. l. En Hage, bestemt til samling Brug, som en Kongehage. See dette Ord.

Kongehal (en) n. l.

1. Kongens Hal. Den Sal, hvor Kongen opholder sig.
2. Figurliken: den hule kongelige Væg. "Hvor Vedbragts Gid i Kongehallen spiler." (Vedbr. Overs. af Kørners Rosamunda.)

Kongehat eller Kongehætte (en) n. l. Saa kaldes den anden Mave hos drøvtyggende Dyr. (Viborg. Hestens Beskrivelse S. 40.)

Kongehæder (en) n. l.

1. Det Opholds i en Konges Sælling.
2. Hæder af Kongemagtens Velde.

Kongehunde, n. l. pl. Hunde, der høre til den Race, som bruges til Kongens Jagt.

Kongehus (et) n. l.

1. Et kongeligt Slot.
2. En kongelig Slægt eller Familie. Det oldenborgske Kongehus.

Kongejagt (en) n. l.

1. En Jagt, bestemt til at fange Kongen eller den kongelige Familie.
2. Et Slags Forsølgjagter til Krigsflængs Brug, som ogsaa undertiden anvendes.

Kongeklaare (et) n. l. Det samme som Kongeguld. (Hvitfeldt Sam. 1. S. 834.)

Kongekartoffel (en) n. l. Røddet paa et Slags meget gode Kartoffer. (Rafus Flora 2 D. S. 158.)

Kongekerte (en) n. l. Et Plantehaas; det samme som Kongelys. (Tychsens Apoth. Konst 1 D. S. 285.)

Kongekiertel (en) n. l. See Kongekiertel.

Kongekoral (en) n. l. En Art Koraller (*Isis hippuris*. Waas Euvier Tom. 2. S. 361.)

Kongekrabbe (en) n. l.

1. En Art af Krabber (*Cancer* *Beudantus*).
2. Det første af alle Insecter: den kæmpagtige Polkhatt. (*Monoculus* *Polypheusus*.)

Kongekrone (en) n. l. En Krone, der

fortæller om Kongens Levet og Værdi.
(Oversat danske Skriveristighed.)

Kongekrone (en) n. f.

1. En kongelig Krone. "Den gamle Smed arbejder flittig paa min Kongekrone." (Ohlenschläger.)

2. Figurliken: Kongebalde, kongelig Værdighed og Magt. At forene Keiser og Kongekronen paa sit Hoved. Han trængte efter Kongekronen.

3. Et Phytanum paa *Tritillaria regia*.

Kongekroning (en) n. f. Den Handling, hvorefter en Konge krones.

Kongekummen (en) n. f. En Lugeplante. *Ammi majus* Linn.

Kongelliig (et) n. f. En Konges datter Luge. "Et. Værdi Kirke der Kongelliig." *Spøds Kampen* S. 609.

Kongellike (en) n. f. Navn paa den brændgule Lilje. *Lilium bulbiferum* Linn.

Kongelliv (et) n. f.

1. Det Liv, som en Konge fører. At være træt af Kongelivets Tyrer.

2. Dittetligen: Et herligt Liv. Det er ret et Kongelliv.

Kongeløste (et) n. f. Et Løste, som en Konge giver. "Et Kongeløste der være ubeslægtet."

Kongeløs, adj. som er uden Konge. Et kongeløst Rige. *Kampen* S. 262. "At de kunde ikke være kongeløse i saadan Lande." *Clausens Snorre* S. 272.

Kongeløsning (en) n. f. Saa meget Guld, som en Konge betaler, der skal løsløses af Tungenkab. Sid jeg nu kunde finde en Kongeløsning: siger den stændste Bonde, naar han skal grave dybt i Jorden.

Kongelov (en) n. f.

1. Egentlig enhver Lov, udskæft af en Konge; eller som en Konge er underkastet.

2. I Særdeleshed kaldes saaledes det danske Riges uforanderlige Grundlov, udskæft af Frederik III. efter Enevoldsmagtes Indførelse. "Gamle Kongelov" kaldes ogsaa et Udsætt til en bestemt

Haandfæstning for Christoffer II. og de danske Konger, forfattet 1320. See *L. Anders d. Løshift II. S. 125*.

Kongelys (et) n. f. Navnet paa Planter slægten *Verbascum*, og især paa den Art af samme, kaldet flidbladet Kongelys, *V. Thaplus*. *Fl. Dan. T. 631*.

Kongemaal (et) n. f. I Reglespil: et kort Maal, fra hvilket Kongen maa rammes først med Boffelen; hvis ikke, da er Rast omsonst. (Moth.)

Kongemagt (en) n. f. Magt og Myndighed, som en Konge besidder og udøver. "At aldrig Kongemagt og Borgerrettighed fiendtligen mødes." *Rechts Nordens Statsforf. 2 D. S. 251*.

Kongemo (en) n. f. Det samme som Kongedatter, eller i Almindelighed en kongelig Prindsesse. "Haarsagde Kongemo, din Strengheds Ynde." (Ohlenschläger.)

Kongemøde (et) n. f. Et Møde, en Sammenkomst imellem Konger.

Kongemord (et) n. f. Et Mord, som sker paa en Konge.

Kongemorder (en) n. f. Den, som myrder en Konge.

Kongenavn (et) n. f. Navn og Titel af Konge. Han har Kongemagt, kiandt han ikke fører Kongenavn. "Naar du vil, saa naaer alle dig med Kongenavn." *Ohlenschläger Nord. Digt S. 248*.

Kongenellike (en) n. f. Et Slags skævt og vakkende Mellem, som stier Kongen og de Fornemme paa de mest skikkelige der til Prædelse, og som det indbyrdes af *Tshinka Papoica* kaldes.

Kongeorv (en) n. f. En Art af *Falco* slægten. (Norv. *Fjeldorn*. *Falco* *caerulescens* *Müllers* *Prod. Z. D. 60*.)

Kongepen (en) n. f. Navnet paa en Planteslag (*Hypochaeris* *perennans* *L.* 2 Udg. S. 429.)

Kongeligt (en) n. f. Alting, som er af Kongens Embede og Værdighed, og som er af Kongens og endog de kongelige Rættigheder med Glæde.

Rongepompe (en) n. l. Et Slags store Skibspompe med Metalstøbe og Emmeret (Pierre), der have deres Oprindelse fra Frankrige, og sættes i Bevægelse ved en Væghæng, anbragt paa Stormasten.

Rongeport (en) n. l. Port eller Indgang til en Kongeborg. "Andre dante op for Kongeporten naie." Virgils Georg. af Raon S. 52.

Rongepragt (en) n. l. Pragt, som en Konge fører, passende med kongelig Værdighed.

Rongepulver (et) n. l. Det samme som Rongement.

Rongerad (en) n. l. En Række af Konger, selv af en Stamme, som, den ene efter den anden, have regieret over et Land. "Et sidste Mand i Danmarks Rongerader." El. Trimmings næst, Arbejder i de Saml. S. 10.

Rongerække (en) n. l. Det samme som Rongerad. I denne lange Rongerække, hvor saa udmærkede Hænder!

Rongereise (en) n. l. Reise, som Under-saatterne, især Bønder, maa gjøre for Kongen. See Rongegat. Se, gjøre Rongereiser, som i Rongereiser.

Rongeret (en) n. l. (I Roms Kongens Na. Ret), forsom Kongens Andet i Roderne. See Konge Gidsen. See S. 5 Kap.

Rongeretter, n. l. pl. Kongelig Mad, let, især Spise, saaledes som den tilkædes for Kongens Bord. (Kongeket.)

Rongerettighed (en) n. l. En Rettighed, som en Konge har, eller som tilkommer ham som Konge og Regent. (S. Røche.)

Rongerige (et) n. l. Et Rige, hvis Regent fører Kongetitel. Et Kongedømme kan indbefatte flere Rongeriger.

Rongerodt, n. l. Den hvide røde Farve.

Rongerose (en) n. l. Plante i Sigtrøse, *Paeonia officinalis* Linn.

Rongesunde eller **Rongestone** (en) n. l. edf. En Røse, i det gamle poetiske Språk: en Samlede, Samtaler. En, som er med

Kongen, for at bære ham til Sædes. (Roth. Rongebek.)

Rongescepter (et) n. l.

1. En Stab, som Kongeværdighedens Erekrone.
2. Vænet paa Plante *Asphodelus luteus* Linn.

Rongesæde (et) n. l.

1. Kongelig Stol eller Throne. At sige sit Rongesæde. (Elausens Snorre S. 43.)
2. Det Sted, hvor Kongen opholder sig. Rige var i Nidstien Rongesæde i Danmark.
3. Væghængen: det Sted, hvor noget Stort og Godt har været Sæde. "Et Hjerle. Gode Rongesæde." (Rabbel.)

Rongesæl, adj. kaldes det Rige, som har en god Konge, som er lyffelig ved sin Konge.

Rongeslag (en) n. l. Røds og Rongeslag. Kongens Andet i Sægsald eller Bøder. "Og bød da (for Bøld) Bønden 3 Mark, Rongeslagen 3 Mark, og 3 Mark den, som Virkeretten tilhører." Chr. IV. Virkeret. (Jof. Chr. III. Rets Art. 22.)

Rongesal (en) n. l. En kongelig Sal, en Sal i et Slot, i en Kongeborg. "Kong fra den lyse Rongesal saa Blade." Ohlenschlägers nord. Digte S. 396. "At tale dierte Ord i Rongesalen ved Brud fra Arilds Tid." Ohlenschlägers Valkaale.

Rongesalat (en) n. l. En Art af Dyrke, som bruges til Salat. (*Artemisia Dracunculus* Linn.)

Rongesliste (et) n. l. Forandrings i Regeringen ved en Konges Død eller Afgaaf og en andens Tiltrædelse.

Rongeslægt (en) n. l. Kongelig Familie, Kongehus, Kongestamme.

Rongeslag (et) n. l. Det Slægtbyggere: en for Læmmermandsløst; der bruges til at drive Rastetræer sammen og beslægt.

Rongeslange (en) n. l. En Rødslange, som findes i Bygg Indier. *Boa Constrictor* Linn.

Kongssæl (en) n. f. Et kongeligt Sæl, en Kongeborg. (Dr. Margrethes Privil. for Riidskæderne i Danmark Art. 30.)

Kongesmykke (et) n. f. Smykke eller Prydelse, som bæres af en Konge, saasom Krone, Diadem o. s. p.

Kongesøn (en) n. f. En kongelig Prinds, Son af en Konge.

Kongespil (et) n. f. Det, høort en Konge haver at spille sig. Saaledes kaldtes et Skrift i det gamle norske Tungemaal fra 13de Aarhundrede. "Og som en Overre vil du Norden kienste dit edle Kongespil." (Ohlenschläger.)

Kongespjir (et) n. f. Et kongeligt Spjir eller Scepter. "Odin kienste dig dit Rige med dit Kongespjir." Ohlenschlägers Nord. Digte S. 203.

Kongespil (et) n. f. Et Spil, høort man leger Konge.

Kongespil (et) n. f. Et Spil, Konger spille. Krigen er et Kongespil.

Kongespind (et) n. f. Ravnet paa Planten Asphodelus luteus. See Kongesep.

Kongestad (en) n. f. Landets Hovedstad, hvor Kongen opholder sig, en kongelig Residensstad. "O Kongestad! din Giebers Vinde til Dansteds sidste Slægt skal staa." (Thaarup.)

Kongestamme (en) n. f. Det samme som Kongehuus, Kongeslæggt. Af denne Kongestamme ere mange store Rædd og Præmte.

Kongestat (en) n. f. En Stat, som styres og beherstet af en Konge, et Monarchie. (O. Guldberg, i Fortæll. til Appian.)

Kongestav (en) n. f. Det samme som Kongespjir, fordi Kongernes Scepter i gamle Dage blot var en Stav. (Widenf. Gell. Skr. for 1801. RD. S. 234.)

Kongestevning (en) n. f. En Stevning til Kongens højeste Ret. (Woth.)

Kongestol (en) n. f.

1. En kongelig Stal, en Skram Sværrings sanderbundte Konges Brudsfængens gylde Stalper (Ohlenschläger.)

2. Et sonderligt Sted og Sted af paa hvilket Kongerne fordrum ble og hylbete, saasom Kongstol Leire. (See Dalmer's Dirdraa. Jevn. Stolkonge.)

Kongetal (et) n. f. Rædemetal eller i over de Konger, som have reglet Land, Series regum. "Her begyndt Kongetal paa denem, spæderit Envids Konger puer i Clausens Snorre S. 39. (Minerdi I. S. 67.)

Kongetiger (en) n. f. Den egentlig Fehs tigris.

Kongetiende (en) n. f. Den tredie Tienden, eller den trediede Deel Bonden avler, som oprindeligen Kongen, indskattes Kistetiende kaldende.

Kongetjener (en) n. f.

1. Den, som tjener en Konge.

2. Kongens Bonde. (Woth.)

Kongetitel (en) n. f. Kongelig Titel

gædder. Røgte Ryster have i den saar Kongetitel.

Kongething (et) n. f. Et Thing, et forsamling, som en Konge samme høort en Konge havde Hofstet. holdes der det i gammel Tid. et thing." (Ohlenschlägers poet. S. 363.)

Kongethrone (en) n. f. En kongelig Stal, Kongestol. "Hic bager Kongen i: komme til Kongeriget som "Hafes, hantled som en helig til Kongethronen." (Ohlenschläger.)

Kongetter (en) n. f. En Kongesøn, som lever i en Kongesøn, som lever i en Kongesøn.

Kongesætt (en) n. f. En Kongesæt, Kongesæt. "Du Kongesæt, Vith. bager." (Thaarup.)

Kongeværdighed (en) n. f. Den Høi-
hed, som er forenet med Konge-
magt og Kongetitel; it. en Konges Embe-
de. Kongeværdigheden var forhødt hos
Romerne.

Kongevalg (et) n. f. Den Handling, at væl-
ge en Konge, som foretages af Rigets Stæn-
der i et Valgrege. Jevnf. Valgkonge.

Kongevand (et) n. f. Et Slags Stedevand,
eller en Blanding af Salpetersyre og Kop-
falsyre. Den har dette Navn, fordi den
opløser Sølvet, som kaldes Metallerne
Konge.

Kongevad (et) n. f. Stednavn paa Livs-
vædet Thaja Linn.

Kongevæi (en) n. f. Gaalede kaldes man
nu ikk med Rkt anlagt stor Landevei, en
Afsædvei igennem Landet, Hovedlandevei.
Figurligen: "At gaae den rette Konge-
vei til Herodes Tempel." Jacobi over
Pard. S. 9.

Kongevæis (en) n. f. Kongelig Stik og Væis.
At modtage een paa Kongevæis, opføre sig
paa Kongevæis. Det er ikke Kongevæis at
drive Livmandskab. (Langebøl.)

Kongelig, adj. [af Konge.] Som tilhører
en Konge, passer sig for en Konge, udgaaer
eller kommer fra en Konge. Det konge-
lige Haus. De kongelige Børn. At føre
kongelig Pragt. Kongelige Forordninger
og aabne Breve. Kongelige Skatter.
Kongelig Majestæt, en Titel, som gives
Konger, naar man tiltaler dem eller taler
om dem; ligesom Kongernes Sønner og
Døttre kaldes Kongelig Høi-
hed. Heraf:

Kongeligen, adv. Paa kongelig Væis, som
det kommer sig en Konge, som Konger pleie.
At gaae kongeligen flødt. Der blev kon-
geligen anrettet. At tage kongeligen imod
Een. Det staaer kongeligt til hos ham:
meget prægigt og overflødt.

Kongel (en) n. f. pl. Kongle og Kongler,
[Svec. kanka; at dangle:] skrives ogsaa
Kaaugel og Kogel.

1. Et Fregiemme med træagtige Stiel, der
ligge paa hinanden, liig. Læstene paa

at Haus; saasom paa Gran og Tjørretræer.
Strobilus. En Barklase. (Deton. Magasin
Tom. 2. S. 329.)

2. [Norst.] En Spindel, Ederkop. (Strøms
Søndmør I. S. 177.)

Kongelfiertel (en) n. f. Et lidet fegledannet
brunagtigt Legeme, som ligger paa Hjerne-
ne i Piernen (Glandula pinealis.)

Konglebider (en) n. f. Det norske Navn paa
en Fugl, eller kaldet Kirsebærst, Kiernes-
bider (Loxia enucleator.) Norst. Vidensk.
Selsk. Skr. 3 D. S. 576.

Kongler, v. a. kongleds, konglet. [Norden-
fielst] plukker eller risper Løv til Føde for
Creaturene.

Kongro (en) n. f. [Norst.] Det samme som
Kongle No. 2. (Strøms Søndm. S. 177.)

Kongsægt eller **Kongsæct**, n. f. [af Kongs,
den gamle Genitiv. af Kong, Konge og
Ægt.] Væder til Kongen for Mishandling.
Forekommer i Christian IV. norske Lov.
(Kongsæct eller Kongsægt kaldes endnu
paa nogle Steder i Norge Leiermaalsbøder.
Wiises norske Ordsamling.)

Kongsalverod (en) n. f. Et Navn paa en
Plante, Løge-Rulsukker, Symphytum offic-
inale. (Flor. Dan. Tab. 664.)

Kongsdag (en) n. f. Leidebred efter begangen
Randdrab, indtil Sagens Udførelse ved
Dom. (Ehr. IV. norske Lov. Rand. B. 1.)

Kongsgaard (en) n. f. Det samme som Kon-
gegaard. Kongens Gaard eller Slot.
(Hvitfeld I. S. 246.)

Kongsted, n. f. Et Slags Landgilde, som i
forrige Tider gaves af endeel Gaarde i Dan-
mark, som en Hielp til Kongens Hestes For-
ring, naar Kongen eller hans Hoffinder
være paa Reiser. (A. Bernsen 2den B.
S. 96.)

Konisk, adj. [af $\kappa\alpha\upsilon\sigma$.] See fegledannet;
fegleformig. Konisk Dannelsel. (Brün-
nicks Mineral. S. 21.)

Konk (en) n. f. En Børneleeg, som bestaaer
af 21 Forandringer med en Kniv. (Woth.
Langebøl.)

Konkel (en) n. f. obsol. plur. **Konkler**. Forvirring, Vilderebe. (Belg. **Konkel**.) **Woth.**

Konkel (en) n. f. [Jydsk.]

1. En Jordtue, Jordhøi.
2. En Kog Konkel, fges paa Mors om en gammel, ildebannet Hest.

Konkel, adj. Klumpet, ujevn; for Ex. om pletet Jord. (Brugeligt paa Mors i Jyl. land.)

Konkelfuus (en) n. f. Vilderebe. (Woth.)

Konkelvorn, adj. Det samme som adj. **Konkel**.

Konkelpibe (en) n. f. Halspiben eller Luftrøret hos Døeg. (Woth.)

Konkler, v. a. [af Konkel.]

1. Forvirrer, bringer i Vilderebe.
2. Forfalder, færdørver noget, at det mister sin Virkning og Kraft. (Woth.) Deraf: Forkonkler, som bemærker det samme. (Jeonf. **Kankler**.)

Konklerti (et) n. f. [af Konkler.] Forvirring, Forfalskning.

Konkurs. See **Concurs**.

Konkylie (en) n. f. (Græc. *κορυλλιον*.) Gæstehuus, Staldværs Bolig. En **Konkylie**-Samling.

Konnoissement (et). See **Connoissement**.

Konsonant (en). See **Consonant**.

Konst (en). See **Kunst**.

Konstabel (en) n. f. See **Constabel**.

Konsumtion (en) n. f. See **Consumtion**.

Kontant; adj. og adv. See **Contant**.

Kontor (et) n. f. See **Contor**.

Kontraband og andre Sammensætninger med **Kontra**. See under **Contra**.

Kontrakt (en) n. f. See **Contract**.

Konventhuus (et) n. f. See **Conventhuus**.

Konvention (en) n. f. See **Convention**.

Konvoi (en) n. f. See **Convoi**.

Kop (en) n. f. [Germ. **Kopf**, Lat. **Caput**.]

1. Et Hoved. Forekommer undertiden i ældre Skrifter: at slaae en paa hans Kop. Det er han Kop og Pande for (i: det er han Hæfter for.) Jeg slaar dig paa din Kop. Det kan jeg ikke faae i min Kop.

2. Til Skibets Faldes saaledes det Hoved afstilte Ting, saasom Roerkop, Spit (Løvensørn.)

3. Den Ende paa et Spigerboer, som borer med. (Woth.)

4. Den ikke Ende paa Spillet af en (Woth.)

5. Sammensætninger af **Kop**:

a. I Betydningen No. 1.

a. **Kopgield** (en) n. f. (Jydsk) n. f. Det samme som **Kopfgeld**.

b. **Kophsi**, adj. hoiroftet, næst.

c. **Kopstat** (en) n. f. [Germ. **Kopfstat**.]

En Stat, som enhver Underkøbt eller Person, en ved eller sin Person, en ved at udskrive en **Kopstat**.

d. **Kopsum** (et) n. f. En, der beslaar Stole og nagler i Hovedet.

β. I Betydningen No. 2.

Kopslæder (et) n. f. Det i en **Kol**, som Tænen løber

Kop eller **Koppe** (en) n. f.

[Isl. et Svec. **Kopp**, Ar.

Kop, Hispan. **Copa**, It.

Coupe, Hung. **Koppa**, Gr. ap. Hesych. *κὺψ*.

gamle Ord hører, til

Ichyphus til den talrige

bemærke et hult Rum

1. En tuden Staal, hvor

Kaffe og Thee, og

2. En tuden Staal, hvor

Et Par **Kopper**.

o. f. d. En **Kop** i

2. En tuden Staal, hvor

af, hvoraf man

nd, og derpaa sæt

den er opridset, si

sette **Kopper**.

Kopmølle eller **Kopmølle**

ofstærket Spit,

formet i **Kop**.

Kopost (en) n. f. Ofte Mælk, som opsettes i Kopper, for at formes, og for det efter skal at spises.

Copal (en) n. f. [et mexikansk Ord.]

- En hvid, glindsende og giennemagtig Gummi, som stæver ud af det amerikanske Kopaltræ (*Rhus copalium* Linn.)

- En tæt og fast elektrisk Jordsedme, der i Farve ligner Rødt, men er mindre hård (*Electrum Copak*. Brännichs Mineral. S. 175. Dens mineraliske Væsen er imidlertid Tvivls underkastet.)

Kopalfernis (en) n. f. En Lakeris, som tilkæbes af Kopal.

Kopaltræ (et) n. f. En Art af Sumak, som skal give Kopalen (*Rhus copalinum* Linn.)

Kopar (et) n. f. [af Kopper, variolæ, og Ar.] Et Ar eller Mærke, som Børnekopper og andre Kopper efterlade sig, især i Ansigtet.

Koparret, adj. [af Kopar.] Som har Mærker eller Ar i Ansigtet efter Børnekopperne. Han er meget stærkt koparret.

Kopi (en) n. f. See Copie.

Koppeblegne (en) n. f. [af Kopper, variolæ, og blegne.] Den Bleg, som fremkommer paa de Steder, hvor Kopperne bræde ud. (Ryt physik. Bibl. III. S. 295.)

Koppeduft (en) n. f. [af Kopper, variolæ, og Duft.] Duft eller Lugt af Koppematerialet. (Ryt physik. oekon. Bibl. V. S. 361.)

Koppesfeber (en) n. f. [af Kopper, variolæ, og Feber.] Den Feber, som Børnekopperne medføre.

Koppegiering (en) n. f. [af Kopper, variolæ, og Giering.] En Giering i Legemets Vædder, som forårsages af den ved Smitte eller Indpodning bibragte Koppegift. "Ved Kold Væsen og Luftræk kan man standse Koppegieringen." Phys. oekon. Biblioth. IX. S. 262.

Koppegift (en) n. f. uden pl. [af Kopper, variolæ og Gift.] Børnekoppernes særegne Smittegift, som kan bibringes Mennesket, enten ved naturlig eller kunstig Smitte. At

undersøge Koppegiftens Natur. Hos mange Børn slog Koppegift ikke an. Phys. oekon. Biblioth. IX. S. 261. Koppegiftens Indpodning.

Koppejern (et) n. f. [af Kopper v. a. og Jern.] Et lidet skarpt Jern, hvormed man ridser Hudens op paa det Sted, hvor Blodet skal drages ud med Kopper.

Koppesone (en) n. f. [af Kopper v. a. og Sone.] En Sone, som kopper eller kopsætter Folt. (Woth.)

Koppelugt (en) n. f. [af Kopper, variolæ, og Lugt.] En vis Lugt, som man pleier at fornemme hos dem, der have Børnekopper. (Phys. oekon. Biblioth. IX. S. 267.)

Koppematerie (en) n. f. [af Kopper, variolæ, og Materie.] Den Vædder, som indeholder Koppegift.

Koppelstene, n. f. plur. Kaldes i Søndmør smaa rundagtige Stene, som findes paa Bunden i Elvene. (Strøms Søndmør I. S. 25.)

Kopper, v. a.

1. Hugger eller kapper Toppen af Træer; it. mapper Hjerteskuddet af paa Tobakspalter, for at Sidebladene kan faae bedre Væxt. (Vegtrup om Agerd. i Sieskand 2 D. S. 179.)

2. Kopper af 3: slaar Hovedet af, halskugler. (Woth.)

3. Udbrager Blod ved at ridse Hudens og sætte Kopper. At lade sig kopper.

4. Kopper Smør 3: kommer det i Kopper til Udsalg. (Langebek.)

Kopper, n. f. plur. En smitsom feberagtig Syge, der ytrer sig i røde Pletter paa Hudens, som siden blide til Blyder, sætte Skorp, falde af, og undertiden efterlade sig smaa Huker eller Ar; it. disse Blyder selv (Lat. *Variolæ*.) Kaldes ogsaa Børnekopper eller Smaakopper; og ere forskellige fra Vandkopper, Kalkopper og Gaarekopper. At ligge syg af Kopperne. Hun har endnu ikke haft Kopper. Disse Kopper ere meget farlige. At indpode Kopperne.

Koppeskorpe (en) n. f. [af Kopper, variolæ, og Skorpe.] Den Skorpe, som Kopperne ved Lørringen danne.

Koppesmitte (en) n. f. [af Kopper, variolæ, og Smitte.] Den Smitte, som er ved Bornekopperne og udbredes ved disse.

Koppesnor (et) n. f. [af Kop, cyathus, og Smør.] Først Smør, der sættes i Kopper til Udsalg, som Amagerne glæde. (Langebet.)

Koppesneppert (en) n. f. [af Kopper, v. a. og Sneppert.] En Art af Sneppert, som bruges til Kopsætning.

Koppesygdom (en) n. f. [af Kopper, variolæ og Sygdom.] Sygdom, som er en Folge af naturlige eller indpodede Kopper. "Den Troe, at Inoculation frembringer en ufuldkommen Koppesygdom." *Phys. oec. Bibl. IX. S. 281.*

Kopsætning (en) n. f. Den Handling at kopsætte.

Kopsættelse (en) n. f. Det at blide Koppet, det at lade sig kopsætte.

Kopsætter, v. a. [af Kop og sætter.] Opridser Hudens paa et Menneske og sætter Kopper paa, for at trække Blod ud. (See Kopper, v. a. 3.) Han er nyligen bleven kopsat. At kopsætte var mere brugeligt i forrige Tider, end nu tilbogs.

Kopsætter (en) n. f. En, som forsøger at kopsætte og udøver denne Gierning.

Kor med sine Sammensætninger. See Chor.

Koral eller **Koralle** (en) n. f. [Gr. *κοράλη*.] See Coral, men skrives rigtigere med K.

1. En steenagtig eller hornagtig Boelig af forskjellig Stikelse for flere Plantedyr.

2. Plantedyrene selv, der behoe disse Huse, og ere af forskjellige Arter, saasom Gallekoraler, Hornkoraler, Leedkoraler, Stiernekoraler &c.

3. Et Slags Perler eller smaa Kugler, som dreies af Koraller, Koralperler; røde og hvide Koraller.

4. Ord, som ere sammensatte med Koral:

Koralærtis (en) n. f. En atten Døgns

Ærts, der af sin rundagtige Skik des saaledes.

Koralagat (en) n. f. En smut bro, med røde Pletter, der noget li raller.

Koralbægger (et og en) n. f. Et Skaller, som bestaae af bæggeformler, der ligesom ere satte den en anden.

Koralbark (en) n. f. Et Slags i der overtrækker allehaande Co (Flukra. S. Overs. af Blumenb. S. 413. Cobark. Wads Euvier S. 355.)

Koralblomst (en) n. f.

1. De runde, i regelmæssige Rækker Ender af Korallernes Grene.

2. Rabnet paa Planten Hvidesed i (Weirurt.) *Anemone nemorosa.* Dan. Tab. 549.

Koraldreier (en) n. f. Een, som dr haande kunstige Sager af Koraller

Koralstifter (en) n. f. Een, som f raller op af Habet.

Koralstifteri (et) n. f. Opstikningen raller, og hvad dermed staaer i Kor Koralstifteriet drives med Fordeel i Havet.

Koralgreen (en) n. f. En enkelt i et Koraltæ eller en Koralsamling

Koralhuus (et) n. f. Boelig for e (Vidensk. Selsk. Skr. ny Saml. I

Koral klippe (en) n. f. En Klippe som bestaaer af flere sammengroet træer eller Koralsamlinger.

Koralmos (et) n. f. Mos, som fi paa Overfladen af Koraller. (Wt Skr. ny Saml. I. S. 366.)

Koralmusling (en) n. f. Et Slags ger af en fion rød Farve, som Kammuslingernes Slægt (*Pecten* fus.) Wads Euvier Tom. 2. S.

Koralperler (en) n. f. Perler, da Koraller.

Koralrød, adj. som ligner Koraller de, rød som en Koral.

Koralsked (en) n. f. Et hos ældre Naturfor-
kere den mellektige Vædse, der under-
tiden findes i Enderne af Koralgrenene.

Koralskop (en) n. f. Et Plantedyr, som har
en svampagtig Substant til Grundstøben,
(Spongia.) Wads Eubier 2 D. S. 369.

Koralsluger (en) n. f. Ravnnet paa en Fiske-
art af de saakaldte Raalesfiske. (Syngna-
thus Pelagicus. Wads Eubier. Tom. 1.
S. 447.)

Koraltræ (et) n. f.

1. Flere sammenhængende Koraller, der i
Stikelse ligne et Træ, en Koralsamling.
2. Et indianer Træ, som bærer koralskæ-
brugter (Erythrina Corallodendrum
Linn.)

Koralline (en) n. f. Ravnnet paa en Art Ko-
raller (Corallina officinalis. Oersf. af Blu-
menbachs Naturhist. S. 414. Hos Wad
Moskoral.)

Korallist, adj. [af Korall.] Som er af Ko-
ral, eller har Lighed med Koraller. Ko-
rallist Drøppsteen. (Brännichs Mineralogie
S. 10.)

Korbar (et) n. f. Ravnnet paa et Slags Bær,
af Korbarfvinger, Rubus cæsius. Linn.
(Vid. Plantenavne S. 104. Hørnem. Plan-
telære anden Udg. S. 491.)

Kordin eller **Kortin** (en) n. f. [Lat. B. Cor-
tina e Gall. ant. *couvertine*.] Et Forhæng
eller Omhæng om Sengen, for Vinduer eller
deslige. (Exod. 26.) Noth. See Gar-
din og jevnf. Kongl. Vid. Selsk. Skr. 1 D.
S. 11.

Korduan (et). See Corduan.

Kore (en) n. f. [maaskee af Germ. Knt,
Gall. Cuir, Lat. Corium.] En Bræmme
eller Kantning, som sættes paa Klæder;
et Slags Silkegaloner med gjennemtrufne
Sniplinger (Fimbria.) Gruontimmerne bære
fordum Korer paa deres Skjorte. (Noth.)

Kore (en) n. f. [maaskee beslegtet med Lat.
Caurus.] En sagte Wind, som reiser sig
paa Havet efter Vindstille. (Noth.)

Korender, n. f. pl. See Corender. Skri-
ves rettere med R.

Korenderviin (en) n. f. En afførende Drik
for Børn. (Noth.)

Korer, v. a. See Kaarer. "De ingen Kog-
nungeise og Kore vilde." (Nydanske Maga-
sin 3 B. S. 11.)

Korer, v. a. imperf. Korede, sup. Koret [af
Kore]

1. At belægge med Korer eller Bræmmer.
(Noth.)
2. I Island bruges det i Særdeleshed om
at lye et Stykke Klæde oven paa Bris-
skjættet og omkring paa Hælen af de saa
kaldte Stumphoser, hvorfor disse ogsaa
kaldes Korede Hoser.

Koriander (en) n. f. [Gr. *κοριαννον* og *κο-
ριον*] En Stiermplant (Coriandrum sati-
vum Linn.) See Coriander.

Kork (en) n. f. [Angl. Cork, Germ. Kork,
Hispan. Corcho; formodentlig fordæret
af det latinske cortex.]

1. En let, blød og svampagtig Bark af Kork-
egen (Quercus suber Linn.)
2. En Prop eller Tol af Kork!
3. I Norge og paa Færøerne: toende Arter
af Lav, Lichen tartareus Linn. Viinsteen-
lav, og Lichen saxatilis Linn. Steenlav;
se den Farve, som disse Lavarter give.
4. Sammensætninger med dette Ord:

Korkagtig, adj. som ligner Kork No. 1.

Korkarbeide (et) n. f. Kunstfrembringelse af
Kork.

Korkballe (en) n. f. En stor Palle, hvort
Propper forsendes.

Korkbeslædning (en) n. f. Et Lag af Kork,
som besættes udbendig paa Vaade.

Korkbunt (et) n. f. Et Knippe af Kork-
stykker, i hvilket den fine Kork eller Hølels,
korken føres som Handelsvare.

Korkeeg (en) n. f. Det Træ, hvis Bark ud-
gør Korken (Quercus suber Linn.)

Korkfarve (en) n. f. Den Lav, som Kork-
lavene i Farberierne give. See Kork
No. 3.

Korkflaad (et) n. f. Korkstykker, hvoraf
flere besættes paa den øverste Line af Fiske-
garnet. See Flaad No. 3.

Korkgiord eller **Korkgiordel** (en) n. f. En Svømmegiord, forfærdiget af Kork.
Korkfugle (en) n. f. En Kugle, dannet af Kork. Et Electrometer af Korkfugler.
Korklav (en) n. f. En Art af Lav (Lichen), som giver Korkfarve.
Korkmaskine (en) n. f. Et Redskab, hvor med man skærer Korken i stykker, for deraf at gjøre Propper.
Korkmos (en) n. f. Et Slags Steenmos, som voxet i Mængde i Norge og paa Færøerne, og bruges til at farve brunt; Steenmos, Steenlav. (Lichen saxatilis Linn. Viborgs Plantenaagte S. 233. Hornem. Plantelære 2den Udg. S. 931.)
Korkprop (en) n. f. En Prop eller Tof af Kork, en Korktol.
Korkskærer (en) n. f. Den, som skærer Propper eller andre Ting af Kork.
Korkskæreri (et) n. f. Et Værksted, hvor man skærer Kork til Proppe.
Korksko (en) n. f. Et Slags lette Sko med Saaler af Kork, som fordam bruges. Der høres meer til Dands, end Korksko; et Drosprog hos P. Eya.
Korksolle (en) n. f. En Solle, skaaren af Kork. Korksolle i Stovlene holde Fodderne tørre.
Korkspaan (en) n. f. Affald ved Korkskæring. Svømmegiorder gjøres af Korkspaan.
Korksyre (en) n. f. En Plantesyre, som udbrages af Korken.
Korktol (en) p. f. Det samme som Korkprop.
Korktræ (et) n. f. Det samme som Kork, eeg.
Korktrækker (en) n. f. Proppetrækker.
Korktroie (en) n. f. En Troie, som er foret eller belagt med Kork, for at kunne holde et Væsen oppe paa Vandet; en Svømmetroie.
Korkvorte (en) n. f. Esfork, et Slags Plantedyr, der udbreder sig over Klipper og Stene som en Vort. (Alcyonium

mammillosum. Wads Euvier S. 370.)

Korker, v. a. Forkede, forket. Sætter en Prop eller Kork i en et lignende Kar. At forke (Langebek.)

Korket, adj. [af Kork.] Det forkagtig. Et Træ siges i Planten have en forket Stamme (Truncus) naar Barken er blød og i men tilfælde elastisk. (Rafns Flo S. 33.)

Korn (et) n. f. plur. som sing. et Germ. Korn; hos Ulphi Angl. Corn. Er tydeligen beklædet med Kierne.]

1. I Almindelighed ethvert gandske eller rundagtigt Legeme, og bruges i mange Sammensætninger, ligesom adskillige Planter's Kro. Saaer af smaae Korn, der spyrunde, men ere kantede. Si undertiden som Korn. Sandkorn, Rindkorn, Peberkorn, Korn, Hieskorn, Bygkorn, o. s. v. Er Kx med saa mange denne Bemærkelse er den figurlige opfattet: et lille Korn, for: g en gandske kort Tid. Saaer jeg et Korn? Die dog et lille Korn Korn: ikke det allermindeste. er Korn i det Svenske et Di naar det sættes dag efter Ordet.
 2. I Særdeleshed: Græs af de P bruges til Brød, og udgjør 1 Hvedekorn; al Slags Sæd; til Spise, som Hvede, Rug, o. s. v. (I denne Bemærkelse sædse som et Collectivum i Sing melet, heste, tørste, kaste, r male Kornet. Haardt Korn (modsatset let Korn, eller Saaekorn eller Sædekorn: de bruges til at saae; modsatset det Korn, som forbruges til Blandingskorn, naar meer en

Sæd saaes i en Ager. Kornet skaer godt i Aar. Kornet siger (bliver dyrt.) Kornet giver det i Aar. At handle med Korn.

Den Sædart, som hyppigst dyrkes og bruges i et Land, kaldes fortrinligst Korn, saasom Bygget i Stæland. Saaledes Rugen i Øvre og Nedre Sachsen; Vveden kaldes i Frankrige du bled etc.

3. Formedelt Tilgæng i Stikkelse bemærker Korn:

a. I Metallurgien, det lille runde Stykke af fint Metal, som under Prøven og efter Afvæjningen bliver tilovers paa Kapellen. (Moth.)

b. Korn eller Sigtekorn paa et Sæd, er den lille Knop, som findes nærværende Mundten paa Løbet, og over hvilken man sletter igennem den Riær eller det Indsnit, der haves til Sigte paa den anden Ende af Løbet. Deraf den Talemaade: at Tage fuldt, halvt, fint Korn i Riæren. (Esbull. Krigsbøger 1807. S. 67.)

c. Hos Uhrmagere, et lille rundt Hul i Midten af Spændestangen paa Dreierbænk, som gjør, at det, der skal dreies, gæder fastere.

4. I Myntvidenskaben: indvortes Værd og Gehalt. En Mynt af godt Skrot og Korn. Langbet. (Er taget af det Tydske, og bruges ligesledes i det Svenske.)

5. Ved Metalleres Forarbejdning bruges det om Malmens Udseende i Brøddet. Fint, grovt Korn, finfornt, grovfornt Metal.

6. Ordspørgsvis siger man:

a. Det Korn bliver ikke malet, som bæres paa ond Døvn. (P. Lølle.)

b. Man skal seiden godt Korn af ond Ager: onde Forældre have seiden gode Børn. (P. Lølle.)

c. Stærrig Døvn mæler alle Slags Korn.

d. Fattig Mand's Korn vokser altid tyndt: den Fattige bliver altid fattig.

e. Han har både Korn og Kiærne: han har gode til Bedste.

f. At bære Segel i anden Mand's Korn: hofte, hvor en anden saae; upde Frugten af en andens Arbejde.

g. Wegen Halm, lidet Korn: om den, som lover meget og holder lidet. (Moth.)

h. Han hører, hvorledes Kornet vokser, siges om en lad Kropp, der ligger og stræker sig i Marken Dagen igennem. (Moth.)

7. I Sammensætninger:

Kornaager (en) n. l. Utilbørlig Handel med Korn, hvorefter det opskrues i Priis.

Kornaagerer (en) n. l. En, som aager med Korn, som holder Kornet tilbage, og bruger allehaande Kunstgreb, for at bringe det til at sige.

Kornaande (en) n. l. Det saame som Korn, høst. "Bønderne havde først deres Torveskar og Torrelse at iagttage, og siden deres Glætte, samt Kornaande." Decon. Magazin 3 B. S. 203. 4 B. S. 213.

Kornaar (et) n. l.

1. Aaret, betragtet med Hensyn til Kornets Held. Et godt, slet Kornaar.

2. Et frugtbart Aar paa Korn. Det har været ret et Kornaar i Aar.

Kornædende, adj. part. Som æder Korn, nærer sig af Korn. Kornædende Kugle; til Forskiel paa Flodædende. (Wads Eudier.)

Kornafgrøde (en) n. l. Det, som avles og høstes af Korn. (Vid. Selsk. Skr. ny S. 2 D. S. 403.)

Kornager (en) n. l. En Ager, som er besaaet med Korn; item i Sædeleshed en Bygager.

Kornart (en) n. l. Et vist Slags af Korn. Spelt er en ukendt Kornart i Danmark.

Kornavl (en) n. l. Kornets Frembringelse, med Alt, hvad dertil hører. Der er en slet Kornavl i den Egn. At befordre Kornavlen.

Kornavler (en) n. l. En Mand, som driver Kornavl og Agerbrug; Aalsmand. See Avler.

Kornavner n. l. pl. See Avner.

Kornap (et) n. f. Af paa Kornet. En Krands af Kornap.

Kornbaad (en) n. f. En Baad eller et lidet Bortoi, som bruges til at føre Korn paa.

Kornbaand (et) n. f. Baand, som vries eller dries sammen af Straae eller Sid, og bruges til at binde det afmaalede Korn i Keeg.

Kornbælg (en) n. f. Bælgen eller Stalken, som omgiver Kornet.

Kornbehov (et) n. f. Den Mængde af Kornvarer, som et Land, en Provinds eller Stad aarligt behøver og forbruger. Norges Kornbehov er meget betydeligt.

Kornbierring (en) n. f. Den Gierning at at bierge Kornet, eller at høste det og bringe det i Hus. (Eoldings Etymol. lat. Col. 487.) Saaledes ogsaa Høsterring.

Kornbille (en) n. f. Ravnet paa en Slægt af Insekter (Trogosita) som regnes blandt de Skedvingedes Klasse, og som leve af Korn (Coleoptera.) Wads Euvier T. 2. S. 188.)

Kornbing (en) n. f. En stor Trælasse til at glemme adskillige Slags Kornvarer i. See Bing.

Kornblomme (en) n. f. Det samme som Kornblomst.

Kornblomst (en) n. f. En almindelig Urt, som vøxer hyppig blandt Kornet; Blaa-korn, Knopbæger, Knopurt (Centaurea.)

Kornbrændevin (en) n. f. Brændevin, som brændes af Korn, til Forskiel fra Brændevin af andre Ting.

Kornbrand eller **Kornbrynde** (en) n. f. Brand i Kornet, en Sygdom hos visse Kornarter, især Hvede, Havre og Bgg, hvorved Bagerbælgene, isædet for at sætte Kierne, opfyldes med et sort Stov, der begynder at udsille sig paa den Tid, de funde af blomstre. (Rafn's Pl. Physiol. S. 481.)

Kornbund (en) n. f. Et Jordsmon, tienligt til Korn.

Kornbunke (en) n. f. En mindre Korn-dynge.

Kornby (en) n. f. En Landsby i en god Kornegn, hvortil der ligger gode Kornmarker. (Bogstrup om Agerdyrkningen i Jylland I. S. 474.)

Kornbøigd (en) n. f. I Norge: en Egn, en Landstrækning, hvor Kornet trives vel, hvor Kornavlens drives med Held. I gode Kornbøigder, som have Forraad paa Agerjord. Landhush. Selsk. Skr. i D. S. 19.

Korndræ (et) n. f. Rugslødens Blomster. See Dræ.

Korndrager (en) n. f. En Drager, som bærer Kornsekkene til og fra Stibe, Magasiner og destlige. "Kornskræberne skulle i Jdebrandstiftelse tilholde Korndragerne at begide sig til Sprøiterne." Brandorden af 1749. Art. 39.

Korndynge (en) n. f. En Høb eller Dynge af Korn. Hans Koft ligger fuldt af Korndynger.

Korndue (en) n. f. Et Ukræ; det samme som Kornmøl. See dette Ord.

Kornegn (en) n. f. En Landstrækning, hvor Kornavlens drives med Held, hvor der vøxer meget Korn. Denne er en god Kornegn. Kornemter, n. f. plur. See Emter.

Kornfeder, v. a. Kornfedede, Kornfedet. Feder med Korn. Et kornfedet Solin. **Kornflest** (et) n. f. Flest af Sviin, som er fedede med Korn.

Kornfork (en) n. f. Det samme som Korn-tyv No. 2.

Kornfrugt (en) n. f. Wæstens Brugter, af Slags Kornslad.

Kornfrø (et) n. f. Frø af Agerfennos, Sinapis arvensis L. og Markslad, Brassica campestris Linn., som bruges til Fode for Sangfugle.

Kornfuld, adj. rigt paa Korn. Kornfuld Ager, &c.

Kornføder, v. a. Frembringer tilstrækkelig Korn til Fode. Dette Land kan Kornføde

faa mange Menneſker. (Wid. Selſt. Str. 1. N. Saml. 2 D. S. 403.)

Kornførfel (en) n. l.

1. Tilførfel af Korn. Kornførfelen til Norge er om Vinteren forbunden med Fare.

2. Det Korn, der tilføres. Stormen ødelægger mangen en Kornførfel.

Korngaard (en) n. l. En Gædgaard, hvis Marker fornehmelig ere udlagte til Kornførfel; modsat Græsgaard, hvor Markerne mæſt ere udlagte til Græſning. (K. B. S. Str. 2 D. S. 399.)

Korngield (en) n. l. Skadeserstatning, ſom tilkom den, hvis Gæd af en andens Kreatur var bleven ødelagt. (Eſtaatske Lov IX. 3.)

Korngiemmes (en) n. l. En, ſom lader Kornet henligge fra et Aar til et andet.

Korngulv (et) n. l. Kalbes to Waggerum for i Læden, hvor Kornet lægges, naar det hjemabes. (Woth.)

Kornhalm (en) n. l.

1. Halm eller Straa, ſom faaes af Kornvæxter.

2. Bruges det figurligen om Kornhøſt, Kornførfel, eller om et Aar, i hvilket en Ager har været beſaaet med Korn. "De ſage der ſædvanligen efter Brændingen (af en Ager) to Kornhalme uden Giedſke." Oluffens ſekon. Ann. 7 D. S. 416. See Halmfald.

Kornhandel (en) n. l. Handel med Kornvare. Han er bleven riig ved Kornhandel.

Kornhandler (en) n. l. En, ſom driver Handel med Korn.

Kornharpe (en) n. l. En Harpe eller et Guld, beſtaaende af en paa Straa opſtaaende Ramme med Staaltraadbund, hvorpaa Kornet kaſtes, for at renses det fra Uoner. See Harpe No. 2.

Kornheſſe eller **Kornheſ** (en) n. l. En Wængde Kornneeg, ſom ere opſatte i en Heſſe eller Etal, for at bedares i den frie Luſt. (Heſſe eller Hæſ bruges i Almin-

delighed om Korn, ligesom Etal om Hæ.)

Kornhielm (en) n. l. En Bygning af fire høie Støtter med et Tag over, ſom kan ſpyttes op og ned, hvorunder Korn bierges. (Woth.) Item en Hytte paa Marker, hvor det mælede Korn føres ind, for at ligge tørt i onde Veir. (Nucl. Lat. v. nubilarium og Henrik Faber S. 387.)

Kornhøſt (en) n. l.

1. Den Gierning at indhøſte Kornet. Kornhøſt er ſvært Arbejde.

2. Den Tid paa Aaret, da dette ſkeer. Kornhøſten er endnu ikke begyndt. Imellem Høhøſten og Kornhøſten.

Kornhule (en) n. l. En Hule i Jorden til at glemme Korn i, ſaaledes ſom i Afrika og andenſteds er brugeligt. (Wid. Selſt. Str. 1800. I. S. 52.)

Kornhulke (en) n. l. Skeden eller den Deel af Straaet, ſom indſlutter Aret, ſørend det fremſpyder. See Hølf No. 3.

Kornhuus (et) n. l. Et Huus, hvor aſtærket Korn glemmes; et Kornmagasin; it. et Huus, hvori det mælede Korn tørres, ſom bruges paa nogle Steder i Norge. (Dec. Magasin Tom. 7. S. 229. Chr. V. Forordn. af 14 Aug. 1677.)

Kornjagt (en) n. l. Et Slags Kornſkib.

Kornindkomſt (en) n. l. Indtægt i Korn.

Kornjord (en) n. l. Jord, ſom er tienlig til Kornførfel, Agerjord.

Kornjøde (en) n. l. Den, ſom aager med Korn. See Jøde No. 3.

Kornkærv (en) n. l. En Kærv af Korn. See Kærv.

Kornkaſter (en) n. l. Den, ſom kaſter Kornet, enten med en Kornkøvl paa Loftet, eller med en Kaſtekuſſe i Loen, for at renses det.

Kornkielder (en) n. l. En Kielder under Jorden, hvor Korn længe kan glemmes. (Woth.)

Kornkiendſt (en) n. l. [maaſkee af Kiender]; ſom kan kiendes at være af Korn.] En ringe Deel Korn til at ſaae, eller liden

Meel og Gryn til at spise, som fattige Folk bede om. (Er brugeligt i Island. Noth, Langebek.) See Kiende.

Kornkøb (et) n. l. Handel eller Kjøbmandskab med Korn. Han har sluttet et fordeelagtigt Kornkøb.

Kornkiste (en) n. l. En Kiste til at gemme Korn i, en Kornbøng. (Henrik Faber S. 372.)

Kornkvarre (en) n. l. Et norst Ravn paa Fuglen Agerrige. (Rallus Crex. Linn.) Top. Journ. f. N. 21 Hest. S. 143.

Kornkræ (et) n. l. Ravnnet paa et Insekt, Curculio granarius (Müllers Prodr. 976.) See Kornorm.

Kornkrebbs (en) n. l. Det samme som Jordkrebbs. See dette Ord.

Kornkrudt (et) n. l. Krudt, som er kornet; modsættes Meelkrudt, hvori ingen Korn findes. (Wehlenburg om Felt-Artillerie S. 47.)

Kornkuro (en) n. l. En Kuro til at føre eller gemme Korn i. (Henrik Faber S. 372. f. v. Cumbera.)

Kornlade (en) n. l. Et Huus, hvor Kornet glemmes, naar det er indhøstet.

Kornlag (et) n. l. Et Lag af Kornneg, af indhøstet Korn. Kornlag i en Lade.

Kornlak (en) n. l. Kalder den Gummiak, som er afpillet af Grenene, hvor den frembringes af Lakkioldlusen (Coccus Lacca), og bestaar af finaa gulrøde Korn (Gummi laccae in granis.) Lychsens Apotheker-kunst I. S. 781.

Kornland (et) n. l.

1. Et Land, hvor Kornavlens er i Flor, hvor der avles meget Korn. Danmark er et godt Kornland.
2. Det samme som Kornmark, Kornager.

Kornlærke (en) n. l. Ravnnet paa en Fugl Emberiza miliaria. (Müllers Prodr. 251.) Kalder ogsaa Bomlærke. Hornemann om Stuefugle S. 99.

Kornlæs (et) n. l. Saa meget Korn, som føres paa et Læs. (Langebek.)

Kornlee (en) n. l. En Lee til at meie Korn med, en Meielee.

Kornlo (en) n. l. En Lo, hvori man tørsker Korn.

Kornløber (en) n. l. En Kuro til at bære Korn i.

Kornloft (et) n. l. Et Loft, hvor Kornet glemmes, naar det er astorftet.

Kornluster (en) n. l. Den, som kaster Kornet med en Kornstool paa Loftet, for at lufte det. See Kornkaster.

Kornmaal (et) n. l. Et Maal (saasom en Stieppe eller Tonde,) hvori astorftne Kornvare maales; det i Landet indførte og brugelige Maal paa Kornvare.

Kornmaaler (en) n. l. En, som er bestikket til at udmaale Korn.

Kornmængde (en) n. l. Et vist Forraad af Kornvarer. "Den Kornmængde, som et Land for nærværende Tid indbringer." Vid. Gelf. Skr. ny Saml. 3 D. S. 485.

Kornmagasin (en) n. l.

1. En Bygning, bestemt til Kornoplag. Et stort, grundmuret Kornmagasin.
2. Kornoplaget i en saadan Bygning. Kornmagasinerne flyttedes.

Kornmangel (en) n. l. Mangel paa Kornvare, saavel Brødkorn som Saaekorn. Høsten er falden saa slet ud, at man maa frøgte for Kornmangel.

Kornmark (en) n. l. En Mark, som er besaaet med Korn, eller tienstlig til at avle Korn paa.

Kornmarked (et) n. l. Et Marked, en Salgeplads, hvor Kornvare holdes tilfals eller ere at faae tilkøbs. "Norden er det letteste Kornmarked." Markfelt om Danmarks Kornhandel S. 281.

Kornmo eller Kornmod (et) n. l. Et elektrisk Lustslyn, der bestaar i et Slags Igenild uden Torden, og viser sig som et udbredt og strax forsvindende Skin (fordi det oftest sees om Høsten, naar Kornet modnes.) Vid. Gelf. Skr. Tom. I. S. 333.

Kornmol (et) n. l. Ravnnet paa en Rastfugl, hvis Larve giver megen Skade paa Korn.

lofter (*Phalæna græcella*.) Wads Eubier 2 D. S. 278.

Kornmølle (en) n. f. En Mølle til at male Korn paa, til Forskiel paa Oliemølle, Stampemølle &c.

Kornmuld (en) n. f. Det samme som Kornbund.

Kornmuus (en) n. f. En Art af Muus, som sædvanligen opholder sig i Kornet paa Marken (*Mus agrarius* Linn.) See Agermuus.

Kornmynte (en) n. f. En Plante, der ogsaa kaldes Agermynte (*Mentha arvensis* Linn. Flora Dan. T. 512.)

Kornneeg (et) n. f. plur. som sing. En Mængde Kornstraa sammenbundne i et Neeg.

Kornnem, adj. villig til at frembringe Korn; kornnem Jord.

Kornnød (en) n. f. Stor Kornmangel. Den aldeles feilslagne Høst lader Kornnød befrugte.

Kornorm (en) n. f.

1. Et almindeligt Navn paa de Insekter, som bestadige Kornet.
2. I Særlighed det samme som Kornfræ (*Curculio granarius* Lin.) og Snudebille, *Rhinoceros frumentarius*. Müll. Prodr. Zool. Dan. pag. 90.

Kornoplag (et) n. f. Oplag eller Forraad af Kornvare, samlet paa et Sted.

Kornplante (en) n. f. Plante, som fremkommer og vøxer op af et i Jorden nedlagt Sædkorn.

Kornplantning (en) n. f.

1. Den Sierning, at sætte Kornplanter ved Hielp af en Plantepind.
2. Det Korn, som saaledes er udplantet.

Kornpleiel (en) n. f. Et Redskab, hvorved man udtærsker Kornet, og kerner Bygget.

Kornplet (en) n. f. Det Sted, hvor man tærsker Korn ved at lade det udtræde af Bælgen ved Stude eller Heste.

Kornprang (en) n. f. Det, at man pranger med Korn eller optiøber Korn.

Kornpranger (en) n. f. En, som alene optiøber Korn for at giøre dyr Eld. Ru maa Kæbslageren staae Strikker til Kornprangeren. Prov. 3: nu er der godt Kise paa Korn. (Roth.)

Kornpris (en) n. f. Den giældende Pris paa Kornvare, det som Kornet paa en vis Eld giælder. Høie eller lave Kornpriser. Kornpriserne falde stærkt.

Kornpuger (en) n. f. Den, som lader det optiøbte Korn henligge, for at forøge Dyrtid.

Kornpugeri (et) n. f. Det, at være Kornpuger.

Kornraa (en) n. f. [Rorff.] En Stavre eller Stør, hvorpaa Kornneeg ere opsatte og fastbundne for at tørres. (Landh. S. Skr. II. S. 660.)

Kornrense (en) n. f. Et Redskab til at rense Korn med.

Kornrenser (en) n. f.

1. En Person, som er sysselsat med at rense Korn.
2. Et Gaald, hvormed Kornet renses.
3. En Maskine til at rense Korn, bestaaende af en Kasse, forsynet inden i med et Slags Viste. (Landh. Selsk. Skr. 7 D. S. 35.)

Kornrensning (en) n. f. Den Sierning at rense Kornet fra Straa, Røer o. d.

Kornriig, adj. Som bærer eller frembringer meget Korn. Et kornriigt Aar. Kornrige Dale. (Thaarup.) En kornriig Høst. (Oluffens oekon. Ann. 8 B. S. 181.)

Kornrose (en) n. f.

1. Navnet paa en Plante af Balmeslægten (*Papaver Rhoeas* Linn. Fl. Dan. T. 1580.)
2. Bruges det om trende Arter af Planteslægten *Nigella*: *Damascena sativa* og *arvensis*.

Kornrust (en) n. f. En Sygdom hos Kornet, som bestaaer i rustfarvede Pletter eller et rødagtigt Støv, der sætter sig paa Halmen, Bladene og Bælgen, og standser Planten i sin Væxt, saa at Kornene blive

smaa og magre. (Kafns Plante-Physiologie S. 311. 312.)

Kornsaald (et) n. l. Et Saald, hvorind Kornet renses.

Kornsaed (en) n. l.

1. Det Korn, som saaes i Jorden.
2. Den Sierning at saae Korn. Kornsaeden har været vanskelig i dette Aar.
3. Den Tid paa Aaret, da man saae Korn. (Moth.) Kornsaeden kom flde i Aar.

Kornsaek (en) n. l.

1. En Sæk bestemt til Korn.
2. En Sæk fyldt med Korn. Kornsaekkene læssedes paa Vognen.

Kornsejel (en) n. l. En Sejel til at klare Korn med.

Kornsigte (en) n. l. Et fint Saald, som bruges til Kornets Rensning.

Kornslag (et) n. l. Areslag, Arespids, Værster paa Kornar, Kornstat. (Langebet.)

Kornslaring (en) n. l. Den Sierning at affære Korn paa Marken, hvorfor bodes Landnam efter norske Love. (L. Evensen om Landnam S. 16.)

Kornslib (et) n. l. Et Slib, som er ladet med Korn, eller bruges til at føre Korn i fra et Sted til et andet.

Kornstat (en) n. l.

1. En Stat, som pdes i Korn.
2. En Stat, som paabjdes af Korn. Af græden.

Kornstikker (en) n. l. obl. Det samme som Kornbrager. (Eoldings Etymologicum.)

Kornskovl (en) n. l. En Rasteskool, hvor med man kaster Korn.

Kornskovler (en) n. l. Det samme som Kornkaster i første Betjdnng.

Kornskriger (en) n. l. Det norske Navn paa en Fugl af Ravnslægten, Corvus glandarius. (Topogr. Journ. for Norge 14de Hefte S. 54.)

Kornskriver (en) n. l. En, som har et Kornfortaad at føre Regnskaber. (Moth.) See Brandordningen af 1749, Art. 39.

Kornskjld (en) n. l. Landgjilde, som uddredes

i Korn. (Rebnes i danske Lov 3—13— til Korstiel paa Smørskjld.)

Kornsneppe (en) n. l. Ravnets paa et Sted, Vertigo. (Müllers Hist. ver T. 2. p. 124.)

Kornspiger (en) n. l. Et Sted, hvor af tørret Korn glemmes; et Kornmagasin. (Moth. Jos. M. Berntsen S. 36.)

Kornstaal (et) n. l. [Korst] Kaldes paa nogle Steder i Norge den Afvelina i Loden, hvor Kornet henlægges, ligesom Afvelingen paa den modsatte Side, hvor Høet glemmes, kaldes Høstaal.

Kornstak (en) n. l.

1. En pyret Dunge af afmeiede Kornueeg.
2. Det samme som Hesse, Kornhøse.

Kornstak (et) n. l. Stak paa Korner.

Kornstange (et) n. l. Et vist Rum i Kornladen. Fem Kornstanger ere endnu uaf-tørstne.

Kornsteen (en) n. l. En Sten, hvori ses ligesom Korn eller Høede, der er bleven forstenet.

Kornsti (en) n. l. En Sti igennem det voxende Korn, gjort deo Mennesker eller Hæer.

Kornstilk (en) n. l. Den øverste Deel af Straaet, som bærer Aret eller V ppen.

Kornstor (en) n. l. En Stavre, som Reaverne heftes paa, for at tørres i Luften. (Oekon. Magazin 2 B. S. 169.)

Kornstraa (et) n. l. Kornets Stroa eller Stængel, som bærer Aret.

Kornstærkning (en) n. l. Sierningen at tørre Korn.

Kornet (en) n. l. En Banedrager. See Cor-net.

Kornet (et) n. l. Et Horn til at blæse i, Krumhorn, Ludehorn. (See Nucl. Lat. f. v. cornu.)

Kornetteblæser (en) n. l. Den, som forkaart at blæse paa et saadant Instrument, en Sinfelblæser, Hornblæser. (Nucl. Lat. f. v. cornicen.)

Kornethed (en) n. l. Den Egenskab at være

Kornet. Naar Krudt har tabt sin Kornet
hed, kaldes det Dreckkrudt.

Korning (en) n. l. [af korne.] Den Gier
ning at korne.

Korporal (en) n. l. See Corporal.

Korpe (en) n. l. Saaledes kaldes Ravnene
paa nogle Steder i det søndenfjeldske Norge.
(Fon. Journ. for Norge 14 B. S. 54.)

Korrektor (en) og **Korrektur** (en). See un-
der C.

Kors (et) n. l. plur. som sing. [Isl. *Krofs*,
Svec. *Kors* og *Kryfs*, Anglos. *Cruce*,
Angl. *Cross*; hos Isidor, Ottfried og
Willeram *Crux*, Germ. *Kreuz*, Lat.
crux, Gall. *croix*, Slavon. *Krest*, Vand.
Krisch, Pers. *Cruc*, maaſtee beſlagtet
med Krykke og Krog]

1. Almindelighed: ethvert Legeme, enhver ret
Linie, som overſkæres af en anden under
en ret eller ſiev Vinkel. Det almindelige
Kors danner fire rette Vinkler. Antonius
Korſet har Liighed med et latinsk T; An-
dreas Korſet med et X. Korſets Figur
3: den Stikkelse, ſom et Kors har. At
lægge noget over Kors 3: forſkuiſt, ſaa-
ledes, at et Kors fremkommer. At lægge
Benene over Kors. At ſidde med Hæn-
derne over Kors eller i Skidet 3: være
ledig og orkeſløs. Et Guldkors, et De-
manſkors 3: et Smykke af Guld eller Edel-
ſtene, ſom har Figur af et Kors. Et Grav-
kors, Dødningskors, d. e. et Kors, ſom
ſættes til Mindetegn over Aſdødes Grave.

2. a) Et Redskab, beſtaaende af en Pæl eller
Støtte, med et Tværtræ over, hvorpaa
Misdødere fordm bleve udſpiledede og ſagt
naglede, for ſaaledes at henrettes. For-
trinligviis forſtaaes ved Korſet, eller det
hellige Kors, det Kors, hvorpaa Jeſus
Chriſtus leed Døden. Korſets Død 3: den
Dødsmaade at forſkæſes. Korſets Pine.
At nagle til Korſet. At døe paa Korſet.
Redtagelſen af Korſet (nemlig Chriſt.) —
Figurelig ſiger man: at krybe til Korſet 3:
pdyngge ſig, tilſtaa sine Forſeetſer, beſien-
de, at man har Uret.

b) Heraf bemærker det figurelige i det bibeſke
og theologiske Sprog: 1) Chriſti Død paa
Korſet. Eph. 2, 16. "Korlige dem — med
Gud formebeſt Korſet." 2) Læren om
Chriſti Død paa Korſet. Gal. 5, 11. "Da
er Korſens Forarnæſe affaſſet." Phil.
3, 18. At være Chriſt Korſes Giende.
3. De Chriſtes Lidelſer, Elendigheder og
Svagheder paa Legeme og Aand (fig.ledes
uden plur.) At bære ſit Kors med Taal-
modighed. De Troendes Kors og Gien-
vordighed. Enhver har ſit Kors. Det
er et ſtort Kors, Gud har paalagt ham.
Han har ſit Kors med den ſyge Kone. (See
Huuskors.) "At huſe ſige Folk, er ikke
lidet Kors." P. Paars 3 B. 2 Sang.

3. Korſets Tegn, ſom af Trefrygt for Chri-
ſti Død meget tidlig blev brugt ved forſkiel-
lige Skikke i den chriſtelige Kirke; men ſnart
paa mange Maader misbrugt af Overtro.
At ſlaae et Kors for ſig. At betegne ſig
med Korſets Tegn. — Af den i det 11te
Aarhundrede opkomne Skik, at hefte et
Kors paa deres Klæder, der lode ſig hørve
til at bekrige Vantro og Riettere, ere de
Talemaader oprundne: at tage Korſet, og
at prædike Korſet.

4. Et Tegn eller en Korsfigur, der ſættes til
Mærke eller Erindring ved noget. At mærke
noget med et Kors. At ſætte et Kors ved
noget.

5. Et Redskab, ſtaaende paa Kryds, for at
ſtøtte eller opholde noget. "Udhulede Træer,
ſom oplægges ved Samſældingen paa de der-
til indrettede Kors eller Bultte." Decon.
Magasin 2 B. S. 289. Hos Bogtrykker-
ne kaldes det Krydsstræ, hvorpaa Arkene
ophænges, for at blive tørrede, et Kors.

6. En Interjektion, hvormed man udtrykker
Forundring og Overraaſeſe: Kors! hvor
du forſkrækkede mig!

7. Ordſprogsviis ſiger man:

a. Hvo der har Korſet, ſigner ſig ſelv
forſt 3: hvo der har Leilighed bruger
den.

- b. Han kan bære sit Kors om Halsen, som et Smykke (om den, som ingen Ulykke har.)
- c. Han er saa bange for dig, som Jan den for Korset. (Langebek.)
- d. Du har der nogen Benene over Kors (siges, naar alle med eet tier stille i et Lab.) Roth.
- e. Kors mellem mig og dig! v. bort fra mig.
- f. Han har Kors mellem Hænde, for han vil sætte med Sværde (accingitur ad pugnam.) Han har Kors paa Bryste, for han vil være en Tyrke. (Roth.)
3. Sammensætninger med dette Ord:
- Korsarmet**, adj. En korsarmet Stængel (caulis brachiatus) har en Plante, naar de modsatte Grene ere saaledes staaende, at hvert Par danner et Kors med det oven- eller nedensaaende. (Hornem. Plantelære 2den Udg. S. XXII.)
- Korsbaand** (et) n. f.
1. Ethvert Baand, som gaar over Kors.
 2. I Bygningskonsten et Kors af Træ, hvormed Støtter og Spærre sammenbindes; Krydsbaand i Bindingsværk.
 3. Et Rum i en Madon. (Physik. ocean. Bibl. 18 D. S. 175.)
 4. Et Ledebaand paa den indvendige Side af Hestens Haseled.
- Korsbær** (et) n. f. Frugten eller Bærret af Korsbærtornen.
- Korsbærtorn** (en) n. f. Et Træ; det samme som Korsved, Brietorn (Rhamnus catharticus.) Flor. Dan. T. 850.
- Korsbanner** (et) n. f. Et Banner, hvori Korsets Tegn er forestillet. "Korsbannerne vilde i Eriken valse." (Ohlenschläger.)
- Korsbeem** (et) n. f. Røvet paa et Been, der ligger ved Enden af Rygraden, imellem begge Hofteben (Os sacrum.)
- Korsbier**, n. f. plur. kaldes de Bier, som bygge deres Hager forskids, isædet for at andre sætte deres Bygning snegleformig. (Fleischer om Biavl S. 167.)

- Korsbinder**, v. a. Umbinder noget korsvis. Korsbinder en Bog, et Brev.
- Korsblad** (et) n. f. See Korsløv.
- Korsbladet**, adj. siges om Planten, naar Bladene sættes saaledes paa dem, at de danne fire Rader.
- Korsblom** (en) n. f. Et norsk Ravn paa Bregne eller Ornbærmeløv (Pteris aquilina Linn.)
- Korsblomst** (en) n. f.
1. Ravn paa en Plante. Almindelig Mellemurt (Polygala vulgaris. Hornemanns Plantelære 2den Udg. S. 653.)
 2. Saaledes kaldes ogsaa i Almindelighed de Blomster eller Urter, som have korsdannede Kroner, som Raal, Sennep, Rødbiter o. fl.
- Korsblomstertage** (en) n. f. Røvet paa en Tage; som findes hyppig paa Planter med Korsblomster. Cinex ornatus. (Wads Euvier II. S. 245.)
- Korsbor** eller **Korsbyrd** (en) n. f. En Høitidsdag i Pavehedens Tider, paa hvilken Præsterne drog omkring i Marken med Kors og Fane, for at lyse Velsignelse over Ager og Eng, Huus og Hiem, og indvie Landet til et frugtbart Aar. (See Danske Magazin 3 B. S. 57.)
- Korsbroder** (en) n. f. Dette Ravn forte i Middelalderen de Personer, der af Andagt satte et Kors paa deres Klæder eller drog omkring med Kors i Hænde; især de, der lode sig hævne til et Korstog.
- Korsbud** (et) n. f. Bud, som Præsterne i Norge forud skulde sende omkring med et Kors til deres Sognmænd, for at lade giøre dem Helligdage og Fastedage. (See Paus Saml. af norske Love 2 D. S. 130.)
- Korsbue** (en) n. f. Buerne i en Hvalping, som gienneviske hinanden i Midten. (Langebek.)
- Korsbygning** (en) n. f. En Bygning, i Stikkelse af et Kors, for Ex. en Kirke.
- Korsdag** (en) n. f. Saa kaldtes i de katolske Tider de tre Dage næst foran Christi

Himmelfartsdag, da Korset bæres om i Procession.

Korsdaler (en) n. l. En Daler, hvorpaa er præget et Kors; en Krydsdaler, som er af ringere Værdi, end en Speciedaler. (Moth.)

Korsdands (en) n. l. En vis tilforn brugelig Dands, som Holberg omtaler i Jean de France 2den Akt 4 Scene.

Korsdannet, adj. dannet i Stikkelse af et Kors. En Plante siges at have en Korsdannet Krone, (Corolla cruciata) naar 4 ligedannede Kronblade, forsynede hver med en lang Negl, staae lige over for hinanden, i Form af et Kors. (Rafn's Fl. i D. S. 34.)

Korsdrager, **Korsdragerinde** (en) n. l.

1. Hos de Catholiske, den som bærer Korset i høitidelige Omgange.
2. Et elendigt, med Smerter og Siensordigheder beladt Menneske. (Moth. Længebet.) See Kors, 2 b, 3.

Korsedderkop (en) n. l. Røvet paa en meget stor rød Edderkop med hvide og sorte Punkter. Aranea diadema. (Wads Euvier II. S. III.)

Korsfæstelse (en) n. l.

1. Den Sierning at korsfæste. Korsfæstelsen stete før Hvitiden.
2. Det at være korsfæstet. Korsfæstelse var en Slaves Straf hos Rømerne.
3. Figurligen: Spøgelse, Undertrykkelse, Røvdets Korsfæstelse.

Korsfæster, v. a. korsfæstede, korsfæstet.

1. Henretter En ved at nagle ham levende til et Kors. Christus blev korsfæstet for Menneskenes Synder.
2. Figurligen og i Bibelsproget: spæger, sæmmer, lægger Baand paa. At korsfæste Røvdet: undertrykke lidelige Lykker.

Korsfane (en) n. l. Det samme som Korsbanner. "Korsfanens Væb, Heltens Exempel." Baggesens bland. D. 1807. S. 312.

Korsfigur (en) n. l. Stikkelse af et Kors.

Korsfist (en). See Korstroid.

Korsflue (n. l.) Røvet paa en Flueslægt Bibio Fabr. almindelig Korsflue (Musa plebeia L.) Wads Euvier 2. S. 291.)

Korsformig, adj. Dannet som et Kors. Blomsterne have korsformige Kroner, naar de have 4 ved Grunden stærkt forlængede og hinanden modsatte Blade. (Hornem. Plantel. 2 Udg. S. XLVIII.)

Korsfugl (en) n. l. See Korsneb.

Korsgaas (en) n. l. Et Slægt Søgule, Mergus Albellus Linn.

Korsgade (en) n. l. Gader i en Ridskab, som overstære hinanden i rette Vinkler; Tværgader.

Korsgang (en) n. l.

1. Hos Catholikerne, en Procession, hvortil Korset bæres omkring.
2. Enhver Gang, som overstæres af en anden under en ret Vinkel.
3. I Særdeleshed i Klostrene, en halvvet Gang, som i Firkant løber rundt omkring Klosterbygningen eller Kirken.

Korsgevær (et) n. l. Et Spyd med en Spids, der har Stikkelse af et Kors, som Underofficererne tilforn brugte; en Partisane.

Korsgilde (et) n. l.

1. kaldtes fordam de Gilder, hvormed Bønderne helligholdt Korsmidse eller Korsbyrd.
2. Saaledes kaldes Moth de Giestehuse, som Rømerne anrettede paa Korsvejene, deres Guder til Væb.

Korsgrube (en) n. l. En Jordbævn i Menneskets Bæcken, som findes paa den indvendige Flade af Korsbenet.

Korsgræs (et) n. l. Et norsk Navn paa Plante: Rispspiren, Spiraea Ulmaria Linn. Fl. Dan. 547.

Korshammer (en). See Krydshammer.

Korshai (en) n. l. En Art af Haaslægten, Squalus Zygaena Linn.

Korsherre (en) n. f. En Ridder, som bærer et Kors paa sine Klæder. Især førte Tempelherrerne og siden Malteseridderne denne Titel.

Korshøitid (en) n. f. En Helligdag hos de Pavelige, til Gufommelse af, at Christi Kors paa samme blev fundet i Jorden. (Noth.)

Korshul (et) n. f. Et Hul, som har Stikfelse som et Kors. (Olausens oeconomiske Ann. IX. 154.)

Korshvælving (en) n. f. En Hvælving, hvis Stuer løbe sammen og overkrybe hinanden i Midten. See Korshue.

Korshvid (en) n. f. En ringe Mynt med et Kors paa. (Noth.)

Korsjord (en) n. f. Jordegods, som er henlagt til Bedligholdelsen af et Kors. (Noth.)

Korskirke (en) n. f. En Kirke, som er bygget i Stikfelse af et Kors.

Korsknaftet, adj. partic. Siges om Hestens Lend, naar den er brækket der, hvor den forener sig med Krydjet.

Korsknoget (en) n. f. Det samme som Korsbeen.

Korsklæde (et) n. f. Et trekantet Linklæde, undertiden besat med Kniplinger, som Fruentimre af de lavere Klasser binde om Hovedet, enten under eller over Huen.

Korslagger, v. a. forslagde, forslagt. Lagger noget krydsvis, over Kors. "At forslagge Hænderne over Bryffet paa de Døde." Mperups Mindeesm. fra Ndt. S. 80.

Korsknop (en) n. f. Navnet paa en Planteslægt: Veddende Korsknop (Glecoma.) Viborgs Pl. N. S. 120. Hornem. Pl. 2. S. 557.

Korslend (en) n. f. Den Deel af Ryggen, som sidder mellem Hofterne, og understøttes af Korsknoglen, eller det saa kaldte hellige Been.

Korsløv (et) n. f. Navnet paa Planten Crucianella Linn., saaledes kaldet, fordi

Bladene staa i Kors. Vid. Selsk. Sk. 1800. 1 B. S. 58.

Korsmaaned (en) n. f. Kaldtes den Maaned, hvori Korshøitiden eller Korshar indtraf. (Noth.)

Korsmand, n. f. plur. Korsfoldater. "Frem, frem, Krigsmænd, Korsmænd, Kongens Mænd." (Snorro Heimskr. 2 D. S. 138.)

Korsmarked (et) n. f. Et Marked, som tilforn plejede at holdes ved Korshøitiden, hvor især allehaande Smaaragerier solgtes. (Noth.)

Korsmisse (en) n. f. To Dage om Aaret, den 3die Mai (Korsmisse om Vaaren) og 14de Sept. (Korsmisse om Høsten), som tilforn helligholdtes, og især hos Bønderne stode i stor Agt. (Noth.) Efr. Chr. IV. norske L. Tingf. B. Cap. 9. Landel. B. Cap. 2.

Korsnæb (en) n. f. Navnet paa en Fugl, der udmærker sig ved sit Næb, hvis frummede Spidser ligge korsvis over hoerandbre. *Loxia curvirostris*. (Rafers Prodr. 244.)

Korsost (en) n. f. Ost, som Bønderne fordam gæve Præsterne i Foræring, naar disse bare Kors og Fane omkring for en god Kornhøst. (Noth. Langebek.)

Korsræv (en) n. f. Et Slags Ræv, der have en sort Stribe langs ad Ryggen og en anden tværs over Skuldrene. (*Canis vulpes cruciatus*. Müller Prodr. 6. En Jens Munk hos Langebek.)

Korsridder (en) n. f. Det samme som Korsherre.

Korsstole (en) n. f. Modgangs, Siensordigheds Stole. At gaa i Christi Korsstole. (Langebek.)

Korsnit (et) n. f.

1. Den Punkt, hvort to Linier overkrybe hinanden. (Baden.)
2. Et Snit, som sker korsvis. "Huden aabnes med et Korsnit." Pöppf. oecon. Bibl. I. S. 265.

Korssoldat (en) n. f. En Kriger, som betegnes med Korsets Tegn, drager paa et Korstog.

Korssøster (en) n. f. Det samme som Korsdragerinde.

Korsspor (et). See Krydsspor.

Korsstaaende, adj. partic. siges om det, som staaer i et Kors; f. Ex. korsstaaende Blade.

Korsteen (en) n. f. En Art af Nyrresten (Lapis nephriticus), som gienneffaaeren viser Figuren af et Kors. (Overs. af Blumenb. Naturhist. S. 513.)

Korsting (et). See Krydsting.

Korstegn (et) n. f. pl. som sing. Korsets Figur, et aftegnet eller afbildet Kors. At hnge et Korstegn i Lusten. At hnge Korstegn paa Tugstene. "Den Korstegnet tilkægte Hellighed." Myerups Min. besm. fra Oldt. S. 81.

Korstegner, v. a. imp. korstegnede, sup. korstegnet. Betegner med Korsets Tegn at indvie En til et Korstog. "Kong Valdemar blev ogsaa korstegnet af Paven." Vid. Selsk. Skr. 4 D. S. 142.

Korstidsel (en) n. f. Plantenavn, almindelig Kartine. (Viborg *Carlina vulgaris* Linn.)

Korstog (et) n. f. plur. som singul. Kestog, som i Middelalderen foretoges mod Bantroe og Kettere. See Kors 3.

Korstrin (et). See Krydstrin.

Korstroid (en) n. f.

1. En Sogum af Bløddyrernes Klasse; S. stjerne, Asterias caput Medusæ. (Müllers Prodr. S. 235.)

2. Et Slags Hvaler, Troldskafelot. *Physeter macrocephalus*. (Holtens Fauna S. 167.)

Korsurt (en) n. f. Ravn paa en Plante; almindelig Brandbager, *Senecio vulgaris*. Fl. Dan. T. 313.

Korsværn (et) n. f. Tvende opreiste Rastker af Kor, Langhalm, Lang eller Stærdsel, satte i Kors, for at samle Blødsædet. "Disse Korsværn blive for kost-

bare til Sandflugtens Dæmpning." (Phys. oec. Bibl. III. S. 401.)

Korsved (et) n. f.

1. Slægtnavnet paa Træarterne af Rhamnus Linn. (See Viborgs Plantenavne S. 49.)

2. Træet i Fuglebær, Qvalfved. (Viborg.) *Viburnum opulus*. (Hornem. Plantelære 2 Udg. S. 291. Fl. Dan. T. 661.)

Korsvei (en) n. f. Det Sted, hvor to Veie overkæde hinanden. At komme til en Korsvei.

Korsviis, adverb. Over Kors, i Stikfælle af et Kors. At lægge Armene korsviis over hverandre.

Korsviished (en) n. f. obl. Det at noget ligger korsviis. "Du skal nu i denne hellige Tid udstrække Armene i Korsviished." (Jertejns Postil Fol. 87, b.)

Korselig, adj. [af Kors. See korsfer sig.] I Almuensproget: forfærdelig, ydselig, saaledes at man maa forfærdes og korsfer sig derover.

Korsfer, v. a. korsfede, korsfet. [af Kors.] Gier Korsets Tegn; betegner med et Kors. Man kan korsfe Banden fra sig, men ikke onde Mennesker. Prov. "Som hanner korsfer skal med Gadervor tilbage." (Bording S. 3:8.) At korsfer sig 3. betegne sig med Korsets Tegn. At korsfer sig for eller over noget 3: stude, blive forbavsset.

Korsfar (en). See Korsfar.

Korsfer (et) n. f. [med Tønen paa sidste Stavelse.] Et Slags Snarlid. See Korsfer.

Kort, adj. og adv. comp. kortere, sup. kortest. [Svec. kort, Anglos. *steort*, Angl. *short*, hos Kero *surc*, hos Oufried *churs* og *kurt*, Germ. *kurz*, Gall. *court*, Ital. *curto*, Lat. *curtus*, Pers. *chord* og *churd*.] Som har en ringere Udstrækning i Længden end en anden Ting, der enten tillige nævnes, eller forudsættes som bekendt. Modsat lang. (Mellem kort og stakket er den Forskiel, at det sidste er mere indskrænkende end det første; kort er egentlig det, der ikke

er saa langt; som det kunde være; flakket det, der ikke er saa langt, som det burde være. (Spørgs.)

1. Egentligen: om Udstrækning i Rummet og som oftest i Længden. En kort Kiøle. Denne Kiøle er mig for kort. Denne Vej er den korteste. Et kort Syn: som ikke rækker langt.

2. Figurligen: om liden Varighed i Tid, stat, let, som ikke varer længe eller ikke fordrer megen Tid. Livet er saare kort. Dagene ere korte om Vinteren. Den korteste Dag: Vintersolhvervs Dagen. Den Glæde varede kun kort. En kort Tale eller Prædiken. En kort Husommelse: som ikke længe kan bevare en Ting. (Mobsat en varig eller stærk Husommelse.) En kort Stavelse: som udtales i kortere Tid og med mindre Eftertryk end en lang. For kort Tid siden. Kort derefter. Det vil vise sig inden kort Tid. Det korteste Midde er det bedste (som kræver mindst Tid.) Et kort Begreb, Indhold, Udtog af en Videnskab, en Lære, en Bog ic. At satte sig kort over en Materie.

3. Kort er ogsaa et Slags Udbrud eller Vindeord, hvormed man forkynnder Slutningen af det, man vil sige. Kort! han vilde slet ikke lade sig overtale. — Ligesaa bruges: Kort sagt! Kort at sige! Kort at fortælle! Kort og godt! : ligesom, uden Omvæb og Vidtøstighed. Søg mig kort og godt, hvad De vil. Kort og godt! der bliver intet af. — Kort ud, reent ud. Han vil kort ud ikke, absolut ikke. (Eoldinga Etymolog. lat. col. 1324.)

4. Talemaader, hvort dette Ord bruges i en særegen Bemærkelse:

a. Han brød kort af: pludselig, hastig.

b. At komme til kort eller for kort ved noget: tabe, lide Skade, overvindes. At komme til kort i sin Regning. "De meente den nemt skede for kort, om de ikke maatte nyde deris Faders Leen." Hvitfeldt Tom. 1. S. 236.

c. At giøre kort Proces med En: affærdig ham i en Hast.

d. At giøre En kort Bækked, et kort Svømmebækked En eftertrykkeligen eller med Ubehag og Brede.

e. At være kort for Hovedet: stemt til Mæde, let at fornærme. Kort anbud: See anbud.

5. De mærkeligste Sammensætninger med d. Ord:

Kortaandet, adj. Som træffer Dreiet i Besvarlighed, flataandet, trangbrøstet.

Kortaandighed (en) n. l. Den spægelige Efterskaffenhed, at være kortaandet. (Phylocon. Bibl. 2. S. 73.)

Kortærmet, adj. Som er forsynet med kortærmer. En kortærmet Kiøle.

Kortbenet, adj. Som har korte Been. Et kortbenet Hest.

Kortbuk (en) n. l. Rædet paa en Slæde eller Klasse af Insekter (Lamia Fabr. der høre iblandt Træbukkene (Cerambyce Linn.) Wads Envier Tom. 2. S. 217.

Kortfattat, adj. part. Som er affattet eller handlet i Korthed. Kortfattat Indbegreb Indhold af et Skrift.

Kortflasket, adj. om en Trøie, hvis Skulderer ere mere brede end lange.

Kortgevær (et) n. l. Et kort Sidegevær. "Underofficerernes Kortgevær behænges med Flor." Rosenlands Krigsret 1ste Del S. 529.

Korthaaret, adj. Som har korte Haar. En korthaaret Planteskægel (Caulis hirtus.)

Korthalet, adj. Som har en kort Hals. Korthalede Fugle: de, hvis Halefied ere kortere end Fodderne. (Hornemal om Stuefugle S. 21.)

Korthalsat, adj. Som har en tyk og kort Hals.

Kortkodet, adj. Siges om Heste, som have en for liden Længde af Roder.

Kortkroppet, adj. Som har en kort Krone. Kortkroppet Hestart kun tager 14

• Kortrups poet. Smaaſager 1714.
1.

be (en) n. l. Røvet paa en Plante.
(Teucrium.) Bib. Pl. R. S. 118.
Jermanns Pl. L. S. 548.

Det, adj. Som har korte Leed. (Vid.
l. Skr. R. S. 1 D.)

liet, adj. Som danner korte/Linier,
aer af korte Linier. "Kortliniede

2." Øhlenschläger i Kort. til Nord.
e S. 17.

Det, adj.

des en Person, hvis Overdeel af Krop
fra Halsen til Høfterne er kort i For-
til Benenes Længde. (Woth.) I lig-
e Bemærkelse bruges det om Klæder,
Overdeel er kort. En Kortlivet

n varer kun kort Tid, er af flakket
ghed. (Denne usædvanlige Bemærk-

forekommer i Smeedorffs Tilfuer II.
50. "Deilige Arbeider ere saa Kort-
e.")

rfet, adj. Som har en stumpet

b (et) n. l. Røvet paa Planteflag.
Myrrhus. Wellugtende Kortneb,
dix odorata Linn. Spanst. Korvel.
ns Flora 2. S. 304.)

bbet, adj. Som har et kort Neb.
th.)

Det, adj. Som har en kort Od eller
se; Kortoddet Blomstercapsel.

et, adj. Siges om Dyr, hvis Øren
ære brede end lange.

ttet, adj. Siges om Køns Øver,
dets Patter mangle Længde i Forhold
is Stærrelse.

mpet, adj. Siges især om Hesten,
dens Hale ikkun naaer til Hæfterne.

Det, adj. Siges om Hesten, naar
Stede eller Høft stuler sig indensfor
hæet.

ddet, adj. Siges om den Korttel
Læse, hvis Flig har en liden Længde.

Kortfrivning (en) n. l. Skrivning med
forkortede Tegn, Brachygraphie.

Kortstraet, adj. Som har korte Straae.
Rugen var i Nar Kortstraet.

Kortsnagel (en) n. l. Et Slags Duer med
kort Neb. (Woth.)

Kortsynet, adj.

1. Som har et kort Syn, som ikke seer ty-
deligt i en lang Afstand, nærsynet. Han
er meget Kortsynet.

2. Figurligen: Som ei er istand til at over-
flue og beregne Folgerne, som ei trænger
dybt ind i Tingenes Sammenhæng. Rier-
lighed gjør ofte Kortsynet.

Kortsynethed (en) n. l. Den Egenskab at
være kortsynet. (R. Vid. Selst. Skrifter
N. Saml. I. S. 60.)

Korttalende, adj. part. Som siger sin Me-
ning i Korthed, som ikke bruger mange
Ord. (Woth.)

Kortvarig, adj. Som ikke er af lang Va-
righed, forgængelig. (Modsat langva-
rig.)

Kortvil (en) n. l. obfol. [Germ. Kurz-
weil.] Iyflig Tidfort og Tidsefordriv,
Skient og Wantethed. (See Skønnings-
hed. Phil. S. 519. 599.)

Kortviler sig; v. r. (ubæneligt.) Kortviler
sig. "At drive Spøg og Kortvile sig med
En." Bantings Itinerar. S. 81.

Kortvillig, adj. Iyflig, skientfom, som
veed at opfinde morsom Tidsefordriv. Et
Kortvilligt Indfald. Kortvillig Spøg.
(Øhlenschläger.) "Kæmperne bedrede alle-
haande Kortvillig Iyfl." Webels Særo
S. 33. "Han var i sin Skient saare
Kortvillig." Skønnings hed. Phil. S.
606. En Kortvillig Raad v: en Gief,
hofnar. (Woth.) Eoidings Erymol. lat.
col. 1128.

Kortvillighed (en) n. l. Den Egenskab at
være Kortvillig. (Woth.)

Kort (et) n. l. [af Lat. charta. Svec. Kort,
Angl. Card, Germ. Karte, Ital. Carta,
Gall. Carte.]

1. (plural. Kort.) Smaa mæde og med forskellige Figurer betegnede Blade af sammenklignet Papiir, hvormed man spiller; Spillekort. Et Spil Kort 3: saa mange Kortblade, som der horer til et Spil. At spille Kort. Skal vi have et Slag Kort? (i Koffesproget). At blande, give, afdage Kortene. At have gode, flette Kort paa Haanden. Deraf Visitkort. At afdage sit Kort.

2. (pl. Kort og Kortter.) En geographisk Aftegnning af Jordens Overflade, et geographisk Kort; Landkort. (Se dette Ord.) Sofort 3: Aftegnning af Landenes Ryster, Stæder, Bælters og Grundes Beliggenhed 3: d. til Sejarendes Bedste. Platte Kort 3: de, som forestille Jorden som flad. Vorende Kort, d. e. de, hvorpaa Vreddehalerne ere i ombendt Forhold til Længdehalerne. At søge et Sted paa Kortet. At affatte en Cours paa Kortet. Deraf: Himmelskort, Maanekort.

3. (pl. som No. 2.) En Table paa Posthusene, hvorpaa Eierne til alle ankomne Breve opaaes, at enhver kan afhente sit. (Noth.)

4. Bignrligen siger man:

a. At forspille sit Kort 3: tabe sin Lykke og Velstand; bære sig galt ad.

b. Han har spilt sit Kort godt 3: han har passet godt paa sin Fordel.

c. At lige En i Kortet 3: udpeide hans hemmelige Anslag. "Det veed jeg, og kan sige, at man en Vrigghed i Kortet ei maa lige."

H. Paars i B. S. 5.

d. Kortene vare saaledes blandede 3: Sagen var saaledes anlagt.

e. Der er kommen Splid i Kortet 3: der er kommen Uenighed imellem dem.

f. I Kort gielder intet Broderskab.

5. Sammensætninger med dette Ord:

Kortadning (en) n. f. Den Handling at adse en Kobberplade til et Landkort.

Kortark (et) n. f. Sammentimet Papiir, som bruges til Spillekorts Forfærdigelse.

Kortbillede (et) n. f. En Afbildning paa et Herreblad i Kortspil.

Kortblad (et) n. f. Et enkelt Blad Spil Kort.

Kortbord (et.) Et Bord, hvorefter der leses Kort, Spillebord.

Kortbrev (et) n. f. Det samme som blad.

Kortfabrik (en) n. f. Et Sted, hvor forfærdiger Spillekort til Udsalg.

Korthuus (et) n. f. Et lidet Huns, mensat af Kortblade. Børn bygge huse.

Kortliim (en) n. f. En Materie, hvor Kortarkene sammenlimes.

Kortmager (en) n. f. En, som forfæ Spillekort.

Kortmasering (en) n. f.

1. Den Handling at trykke Prifterne gurerne paa den bageste Side af Kortet.

2. Disse Prifter og Figurer selv.

Kortmaal (en) n. f. Et Slags Mæsting hvorefter de sammenklæbte Kortark ogses for at tørres.

Kortomslag (et) n. f. Det Papiir, et Spil Kort eller en Kortpakke er viklet.

Kortopslag (et) n. f. Et til Udsalg liggende Forraad af Spillekort eller kort.

Kortpakke (en) n. f. En Pakke, som holder flere Spil Kort, sædvanlig Spil.

Kortpapiir (et) n. f.

1. Stærkt og tykt Papiir, hvorefter Kort gøres, og hvorpaa Landkort ti

2. Det samme som Kortomslag.

Kortpatron (en) n. f. En Plade af papiir, hvori Kortbillederne og Rorerne ere med et Stempel udhugget hvorefter man betjener sig ved Spillekorts Malmning.

Kortpenge, n. f. pl. Penge, som Spillekorts Ende henlægges paa Spillet til Dobarterne.

Kortplade (en) n. f. En Kobberplade, med Landkort aftrykt.

Kortpokerer (en) n. f. Den, som glitter
Spillekort.

Kortpresse (en) n. f. Et Redskab, hvor-
med de sammenklinede Ark til Spillekort
presses og hvormed geographiske Kort af-
trykkes.

Kortprøve (en) n. f. En Prøve, som an-
fikkes af en Landmaaler eller Landinspek-
tor over et Korts Nøjagtighed.

Kortprøver (en) n. f. En af Rentekamme-
ret til Kortprøver befuldmægtiget Mand.

Kortramme (en) n. f. Den Rand, som
omgiver et Landkort, og hvorpaa Længde-
og Bredegraderne ere anførte.

Kortreffe (en) n. f. En Stillaad, som bru-
ges til Korternes Opstilling, for at tørre
dem, førend de glittes.

Kortrulle (en) n. f. Et sammenrullet Land-
kort. Han sidder med en Kortrulle i
Haanden.

Kortsamling (en) n. f. En Samling af Land-
kort.

Kortskildt (et) n. f. Den Figur paa et Land-
kort, som indeholder dets Titel m. m.

Kortspil (et) n. f. [I den ældre Skrive-
maade Kortenspil.] Et Spil, som fore-
tages med Kort eller malede Blade.
Kortspil har været manges Ulykke. Han
er meget hengiven til Kortspil.

Kortspiller (en) n. f. En, som giver sig af
med at spille Kort.

Kortspaaner, plur. Kortstrimler, som af-
falder ved Spillekortenes Beslipning.

Kortstempel (et) n. f.

1. Et Redskab, hvormed Kort stemples.

2. Aftrykket af Kortstempelen.

Kortstikker (en) n. f. Den, som stikker
Landkort.

Kortsværte (en) n. f. Den Sværte, hvor-
med Land- og Søkort trykkes.

Korttegning (en) n. f. Handlingen at tegne
geographiske Kort: Ved Officers. Gra-
men gives Charakterer for Korttegning.

Korttrykning (et) n. f. En, som aftryk-
ker Kort.

Kortudsalg (et) n. f.

1. Det, at sælge Spillekort eller geogr a-
phiske Kort.

2. Stedet, hvor de sælges.

Kortegal (en) n. f. obl. [Af ga II. Corps de
Garde.] De fleste Krigsfolk vare i deres
Kortegaler. (Hjørings Leirpoliti f. e. 3)

Korteer (et) n. f. See Kvarteer.

Kortelig, korteligen, adv. [af Kort.] Kort,
i Korthed, paa en kort Maade.

Kortelse (en) n. f. [af Kort.] Det, at noget
forkortes eller afkortes, Formindskning.

Korter, v. a. [af Kort.] Kortede, kortet.

1. Gjør noget kortere, forkorter, formind-
sker. At korte Klæderne. At korte Haa-
rene. At korte Seilene. (Moth.) Dage-
ne kortes: blive kortere, tage af.

2. Trækker noget af fra en Sum, afkorter,
afdrager. At korte noget i en Fordring,
i et Regnskab, i Landgilden. (D. Lov 3 —
13 — 12.) "Korte hannem sin Fract i
Betalingen." Fred. II. Særet. Art. 54.

3. Kortet af, neutr. formindsker. Det
forkortes af for ham: hans Omstændighe-
der forkortes. (Moth.)

4. Kortet ind. At korte ind paa en Ende
Løngvært, bemærker til Skibs at trække
den til sig, saa at den ikke ligger saa løs
eller slap som tilforn. Kort ind paa Skib-
det. (Lødenørn.)

Korthed (en) n. f. [af Kort.] Den Bestaffen-
hed, at en Ting er kort, saavel i Henseen-
de til Varighed i Tid, som Udstrækning i
Længde. Veiens Korthed. Livets Kort-
hed. At besitte sig paa Korthed. For-
tal det i Korthed.

Kortning (en) n. f. [af Kort.] Det, at man
forkorter noget; Afskortning, Forkortning.

Kost (en) n. f. med langt o, plur. Koste,
(formodentlig beslagtet med Kvast og
Qvist.)

1. I Almindelighed noget, som er bundet
sammen i et Knippe: saaledes siger man en
Blomsterkost, Urtekost: et lidet Knippe
af Blomster.

2. Et Knippe Rids, som bruges til at feie
med, en Ridskost. At binde Koste. At

feie Gaden med en Kost. Mange Riis gjøre stærke Koste, Prov. 3: de, som ere svage hver især, blive stærke, naar de forene sig. Rye Koste feie bedst; et Ordsprog, som bruges i det daglige Liv, især om dem, der nylig ere komne i Tjeneste.

3. En Haarbørste paa en Stang, til at feie Gulvene med og feie Støvet bort. En Feiekost, Strubbekost, Støvekost, Effekost.
4. Kost (Corymbus) kaldes i Plantelæren en Samling af Blomster, der gaae saaledes ud fra Hovedstilkken, at Kronstilkene blive kortere, jo mere de nærme sig dennes Spidse, saa at Blomsterne tilhobe danne en jevn Flaade ovenil. (Rafn's Flora I D. S. 34.)

5. I Sammensætninger:

Kostebaand (et) n. l. En Snor eller Baand, hvormed Koste sammenbindes.

Kostebær (et) n. l. I Island det samme som Krakling.

Kostebinder (en) n. l. En, som binder Koste af Riis.

Kostebinden (en) n. l. Den Handling, at binde Koste.

Kostehvine (en) n. l. Et Slags Græs, blaat Glittergræs, Melica cærulea, (Fl. Dan. T. 239), hvoraf man gjør Lokoste.

Kostelyng (en) n. l. De høie Buske af almindelig Lyng, Erica vulgaris (Fl. Dan. T. 677) eller de udstrakte Ranker af sort Krakling, Empetrum nigrum, (Fl. Dan. T. 975,) hvoraf man binder Koste.

Kosteriis (et) n. l. Riis, som ere tienstige til at binde Koste af. At siære Kosteriis i Skoven.

Kosteskaf (et) n. l. Et Skaf eller en lang Stok, hvorpaa Kosten sættes.

Kostghel (en) n. l. En Buskart; det samme som Gjel, Spartum scoparium (Fl. D. T. 313.) hvoraf gøres Koste.

Kostmellike (en) n. l. En Art af Mestike. (Dianthus barbatus Linn.)

Kost (en) n. l. [med et fort eller aabent o, Isl. *Kostr*, Svec. *Kost*, maa ske af *kio/a*, *kaare*.]

A. Bemærker i det gamle Danske, ligesom i det Svenske og Islandsk:

1. Valg. "Bil han hælder jarn bera, tha aghi tha's Kost." (Skaanske Kirke. Ket Kap. 7.) See Kostebedsted.

2. Maade. at være paa eller at sætte i Værk paa. "En worthær swa at alla Limana ligga annær Kost en tostan." Ry Siell. 2. IV. 2.

3. Gøse til at handle. "Eha a han at sende sin Brænda foræ fl allar thær sal Kost hanær til." Ry Siell. Lov III. 26. (M. S.)

4. Ting, Midler, rørligt Gods. "Hvidær Kost." Skaanske 2. VII. 7. "Ora allar annær Kost." ibid. VII. 14. "Han sal hafve forbrudt de Raaster, han med sig til Gistene fører." Hvidsfeldt Tom. 3. S. 681.

B. Af disse forældede Bemærkelser ere endnu følgende Spor tilbage:

5. Rørligt Gods, dog kun, naar det er staalet. (I hvilken Bemærkelse Ordet alene bruges i Ikertallet.) At sælge staalet Koster. "Tages Koster bort af andens Gaard." D. 2. 6—16—3. Naar Tyvene trættes, faaer Bonden sine Koster igien. Prov. Tyvekoster.

6. [Germ. die Kosten.] Gods, som anvendes paa noget. Omkostning, Udgifter. Bruges iskun i den ene Talemaade Kost og Læring, der efter de danske Love er den Beføstning, som En anvender paa at udføre en Sag ved Retten, og som Modparten, isald han er den Tabende, efter Dommerens Kiendelse, maa betale. Han blev dømt i Kost og Læring. (I alle nu brugelige Derivater af Ordet er denne Betydning herskende.)

C. De endnu hyppigen brugte Bemærkelser af Ordet, i hvilke det tages som et Collectiv.

7. Fødemidler, Spise. At noies med sin pæl Kost, legger Kost, grov Kost; Hundmands Kost o: saadan Spise, som dag'ig sættes paa Bordet, daglig Mad. Bryllupskost o: Spise, som vankter ved

Brødkupper. Barselkost. Det er en haard Kost at fordsie: det er en ubehagelig Sag. Forstand vil ei bo hos lekker Kost. Prov.

3. Den hele Underholdning, forsaavidt som den fornemmelig bestaaer i Føden. At give sine Tjenestefolk Kost og Løn. At sætte En i Kost et Sted. At ringe sig i Kost. "Dog plat uærdig han ei tærer Kongens Kost." P. Paars 4de B. 1ste C. Han er god at have i Kost: han spiser kun lidt.

Deraf Sammensætningerne:

Kostcadet (en) n. l. Den Cadet, for hvilken gives aarlig Betaling paa Cadetacademiet.

Kostdag (en) n. l. En Dag, paa hvilken En bliver bespiist et Sted. Denne Skole-discipel har fire Kostdage om Ugen.

Kostebodseed (en) n. l. [af *Kostabod* Isl. conditionis oblatio.] Den Eed, som Sagvolderen efter Forening med Sagsøgeren aflægger. (Juramentum voluntarium.) Jyske Lov 3 B. 42 Cap.

Kostgiæld (en) n. l. [af Kost, sumtus og Giæld.]

1. Det, som er bekostet paa noget, og hvorfor skal have Bederlag. (Moth.) Jyske Lov I. Cap. 29.
2. Pridbetaling for noget. (Brugeligt i Tyen.)

Kostforagter (en) n. l. En, som er kræsen og ikke forniøiet med sædvanlig Kost. Bruges gjerne benægtende: Han er ingen Kostforagter: han er forniøiet med hvad han kan faae.

Kostfri, adj.

1. Fri for Bekostning, som ingen Omkostninger har. En kostfri Reise.
2. Som har sin Underholdning uden Betaling. At holde En kostfri.
3. Som gjerne meddeler andre af det han har, gæmild, godsigrende. "Den kostfrie Jord." (Arreboers Hexaem. S. 130.) "En kostfri Mand." (Bording S. 99.) Det er godt at være kostfri af en andens Pung. Prov. (Du er giestfri mere brugeligt i denne Betegnelse)

Kostfrihed (en) n. l. Den Egenskab at være kostfri eller giestfri. (Moth. Langebek.)

Kostfrit, adv. Det, at noget ikke foraar-sager Bekostning. Jeg fik Pакken kostfrit affendt.

Kostfuld, adj. Det samme som kostbar, betæstelig. "Kostfulde Grøfter, som vaare Almuens til stor Besværing." Huitfeldt Tom. I. S. 514.

Kostgænger (en) n. l. En, som enten for Betaling eller frit faaer sin Føde hos nogen. At have mange Kostgængere.

Kostgiver (en) n. l. Den, som giver en anden Kosten. (Langebek.)

Kosthold eller Kostehold (et) n. l. Penge eller Betaling, som gives til Føde og Ophold. "Regnskabs-Probster skulle have af hver Kirke, som Formue haver, en Rigsdaler i Probstpenge og en Ordsdaler Kosthold." D. 2. 2—22—52.

Kostholder (en) n. l. En, som giver Kost og Underholdning; som holder Epiiskop. (Langebek.)

Kostmaal (et) n. l. Et Maal, hvori Matrosernes Maanedskost afmaales. Det holder 3½ Skæppe. (Forord. af 31te Jan. 1806.)

Kostpenge, n. l. pl.

1. Penge, som man betaler for sin Kost, eller faaer til sin Kost.
2. De Penge, som en Hushoude giver sine Tyende ugentlig eller maanedlig, istedet for at give dem Kosten i Huset. Han har ophævet Husholdningen, og giver Folkene Kostpenge.

Kostseddel (en) n. l. En Seddel, som gives Mandskabet paa Krigsskibe, til at vise, hvad Dag og til hvad Maaltid enhver Mand er kommen ombord, og igien afgaaet. (Frid. V. Esart. af 1752. S. 313.)

Kostskole (en) n. l. En Indretning, hvor unge Mennesker for Betaling nyde Undervisning og Underholdning.

Kostværd (en) n. l. Den Betaling for Kosten, som en Bonde i Norge skal give sine

Tjenestefolk, om han bortviser dem i Ustide. Chr. IV. R. 2. Kiøbeb. Cap. 23.

Kostværdet, v. a. obl. Kostværdede, kostværdet. Koster, gjør Bekostning paa. "Ehet, som iak kostværdet paa min Datter eller iak herefter gjøre vil." D. Mag. 2 B. S. 40. (1461.)

Kostvære, v. n. obl. At gjøre Bekostning paa noget. "Han lod sig og kostvære med Møller at bygge." Hvitfeld Tom. 3. 4to. S. 529. (See foregaaende og efterfølgende Ord.)

Kostværger, v. a. obl. Kostværgede — kostværget. Det samme som Kostværdet. "Det hendes Fader havde, eller vilde paa henne kostværge." D. Mag. 2 B. S. 42. (1461.)

Kostvært (en) n. f. En, som man er i Kost hos, en Pleiefader. (Abrahamson.)

Kostbar, adj. [af Koster, v. n. og Endelsen.]

1. Som fordrer megen Bekostning, som koster meget, dyr. En kostbar Bygning. Et kostbart Maaltid. Denne Rejse var mig meget kostbar. Det er mig for kostbart.
2. Som har stor Værdi, hvorpaa megen Bekostning er anvendt, dyrt, prægtig. Kostbare Klæder. Kostbart Bøssab. En kostbar Anretning. Kostbare Stene. Gædt Venstas er en kostbar Gæde. Hvert Minut er mig kostbart og vigtigt.

3. Uegentligen bruges det om den tvingende og kostlede Maade, hvormed Fruentimmer vilke give sine Indigheder en overdreven Værdi; og i Almindelighed, naar nogen søger at give sig en falsk Vigtighed. Hun gjør sig overmaade kostbar. Gjør Dem dog ikke saa kostbar med Deres Raad!

Kostbarhed (en) n. f. [af kostbar.]

1. Den Omstændighed ved en Ting, at den er dyr og kostbar.
2. Kostbarheder, n. f. plur. kostbare og prægtige Sager. At bringe sine Kostbarheder i Efferhed.

Kostbart, adv. [af kostbar.] Dyrt, til høj Priis. Man lever her meget kostbart.

Kostelig, adj. [af Kost, sumtus.] Hertil høvertig, dyrebare. Kosteligt Egn. Kostelig Spise. Kostelige Pyntelser, Klæder. Kosteligt Arbejde. Kosteligt Sieste bud. (Clausens Snorro S. 141.)

Kosteligen, adv. [af dette adj.] Paa en herlig og prægtig Maade. At blive kosteligen beværtet.

Kostelighed (en) n. f. Den Bestaaffenhed, at noget er kosteligt. (Noth.)

Koster, n. f. pl. See Kost med Fort og No. 5.

Koster, v. a. kostede, kostet; feier med en Kost.

Koster, v. a. [af Kost, victus.] Giver Kost, bespiser, underholder med Føde. At koste og lønne en. At koste og klæde sig selv. (Noth. Langebek.)

Koster, v. n. [af Kost, sumtus: Svec. Kosta, Germ. Kosten, Ital. costare, Gall. couster, Bohem. kofovati, Polon. kof-tuje.]

1. Gjør Omkostninger paa. At koste meget paa en Ting. At koste sig nye Klæder. Der er kostet meget paa hans Opdragelse. Den Ting er ikke værd at koste noget paa. "At koste et Glas Vin paa en." Skonn. heb. Phil. S. 310.

2. Udfordrer Omkostninger og Udgifter; giæder.

- a. Egentlig. Dette Hund koster mig 1000 Rdlr. Hun har kostet ham mange Penge. Hvad eller hvormeget koster en Aften (hvormeget sælges den for, hvad er Prisen?) Det koster intet. I hvad det skal koste; det koste, hvad det koste vil.

- b. I figurlig og vidtløftigere Bemærkelse: udtræves til; it. forvolder Tabet af. Det kostede mig meget Arbejde. Det vil koste Møie og Tid. En saadan Kiøle koster meget Klæde. Det kostede mig meget Overtalelse, mange Taarer. Det koster Dem kun et Ord. Seieren koster de meget Blod. Denne Handelse kostede ham hans Helbred. Det vil koste hans Tid. Om det kunde koste min Hals!

- Rosnet** (et) n. f. obl. [Isl. *rofnadar*.] Beskæftning, Omkostning. (Ehr. IV. R. 2. Thingf. B. Cap. IV. Urkeb. Cap. XXI.)
- Rosning** (en) n. f. obl. Omkostning, Beskæftning.
- Rot** (et) n. f. [Isl. *rot*, Sax. *rotte*, Angl. *rot*, Svec. *Röta*.] 1. Hytte. 2. Et lidet Kammer, et affædes Hul. (Norff. Wäses Ordbog.)
- Rotkarl** (en) n. f. obl. [Af Rot og Karl.]
1. En gammel Hytteboer.
 2. En Stodder.
- Rous** eller **Rous** (en) n. f.
1. Et Die eller en Omboining paa Enden af et Skibstoug, hvori sættes en Jernring eller Boile, for at kunne trække et andet Toug derigennem. (Løwenørn.)
 2. I Sønderjylland: Hvalvingen i en Bagerovn. (Vid. Selst. Str. 1 D. S. 75.)
 3. En stor Drekrulle. (Jobst.)
- Roværn** eller **Rovære** (en) n. f. (i Staaenke Lov Roværn lib. 9. Cap. 20. [af Ro og Værn, eller af Rofve, en Hytte og være] bruges nu i Norge om en Stuehund, for-dum om en Hørdehund.
- Rove** (en) n. f. [Norv.] eller *kov*, (Isl. *kaf* eller *kof*, submersio, suffocatio.)
1. En seeb, flæbende, stærk lugtende Væd-ske, som udsæder af adskillige Træer, især Gran og Eyr, deels af sig selv, deels ud af Indsnit; Hørpik.
 2. Elium, som samler sig for Brystet. (Ströms Sundmør S. 526.) it. en gammel Høse. (Moth.)
- Rove** (en) n. f. [Anglos. *Cosa*, *Cose*; Isl. *Kofi*, *kofi*; Svec. *Råve*.]
1. Et lidet Udskuur hos Vonderhuse, som staaer paa Støtter og er tækket med Tang, til at sætte Raar og Smaakreatur i. (Moth.) Brugeligt i Eyr; for Ex. en Torrefove.
 2. Et Afstykke eller affondret Sted i den ene Ende i et Værelse, hvori Sengen staaer, og hvor man har sit Natteleie, en Alkove; (Moth.) it. et Sted i Loen, hvor Palmen lægges.
3. I ældre Tider have de katolske Kapeller i Norge været saaledes kaldede. (Wäses Beskrivelse over Sillejord S. 47 og 55.)
4. En Bletning af Rids, som sættes ved Stranden, for at fange Fisk. "Vi fik skønne Fisk i Roberne."
- Rovent**. See **Covent**.
- Roveridse** (et) n. f. [Af Rove, Hørpik og Ridsse.] En Ridsse, som staaer i Barten af de fede Træer, for at Roven skal rinde ud. (Wäsmanns Technol. S. 393.)
- Rodner**, v. n. [Af Rod, Elium for Brystet, Isl. *kafna*.] (Norff.) er nær ved at quæles. Ströms Sundm. S. 526.
- Rovres**, v. n. pass. See **Koffres**.
- Rovring** (en) n. f. See **Ravring**.
- Rous** (en) n. f. See **Rous**.
- Rovser**, v. n. Stiemter, fører lystig Gaaf paa Vane. (Moth.)
- Rovsten** (en) n. f. [Af Rous], skrives ogsaa **Koffsten**. En lille Staal, et lidet Driftekar. (Nucl. Latin. v. *cantharus*.)
- Royer**, v. n. [Svec. *Roya*; maaſkee af *Kaager* 3: *kiger*.] Rækker Halsen, og seer ud omkring, ligesom Fuglene, naar de ville til at flybe. Fuglen Royer. Du maae Roye, førend du flyber. Prov. 3: lav dig til, førend du vil begynde paa noget. End Royder Duen; medens Duen Royer. Prov.
- Kraadden**, adj. [Jobst.] Uvillig, treven.
- Kraafelav** (en) n. f. [Af Kraage 3: *Krage*.] Det norske Navn paa en Mosart (Lichen barbatus.)
- Kraafeliin**, n. f. Et norsk Plantenavn. See **Krageliin**.
- Kraas** (en) n. f. pl. **Kraaser**. [Svec. *Krås*, Germ. *Gefröße*, Bohem. *Okrúzy*, maaſkee af *Kruse*, *crispere*.]
1. En Fuglemave, Fuglekro. Figurlig: Han satte det alt i sin Kraas 3: han satte det til ved Dyppighed og Vælsøhet.
 2. Hovedet, Halsen, Fadderne, Vingerne, Kreen, Leveren og øvrige Indvolde af en Fugl, især af en Gaas. See **Gaaſes Kraas**. Een Gang Kraaser 3: de Kraaser, der findes paa en Gaas. Heraf:

- Kraafesuppe** (en) n. f. En Suppe, kogt paa Gaafekraas.
- Kraas**, adj. [Kraafke beslagter med froer sig.] Hovmodig, opblæst. Han seer saa kraas: bryster sig, seer saa hovmodig ud. (Tydsk. Morsk.)
- Kraaver**. See Kraver, v. n. [Norv. Svec. Krappa, Isl. *kreppa*, constringere.] Samler sig til Jis, fryser fast.
- Krab** (en) n. f. [Morsk.] Beslagtet med Kravler, Kryber. Et lille uanseligt Menneske; et lidet Dyr. (Paa tydsk er Krabbe, i den lavere Talebrug, et lille uopdraget Barn.)
- Krabast** (en) n. f. [Svec. Karbas, Germ. Karbatsche.] Vochter og Udelung uledede dette Ord af det gamle Kar, Kor: Læder (Isl. *keyri*, scutica) og baster, Germ. bastschen, staaer, banker. I det Persiske er *Kyrbac* en Tydsk af Læder.) En Tydsk eller Soobe, som er stættet af Læderremmer. At give En af Krabasten. Han fik dogtig af Krabasten. "Der trænger til gien-tagne Dast af sin Mamas Krabast." Bag-gefens Overs. af R. Klim. Cap. 9.
- Krabaster**, v. a. [Af Krabast, Germ. Kar, bastschen.] Prygler med en Krabast.
- Krabat** (en) n. f. plur. Krabatér, (venstelig af Krab n. f.).
1. Som er i en sølsom Dragt. (Moth.)
 2. En Pralhals, som gier sig meget til. (Moth.)
 3. En Røver. (Moth.)
 4. En overgiden Dreng, et vildt, uspyrligt Menneske. Lad ham være i Fred, din Krabat! Det er ret en vild Krabat. En listig, forslagen Krabat.
- Krabbe** (en) n. f. [Svec. Krabba, Anglos. Crabba, Angl. Crab, Germ. Krabbe, Gall. Crabs, Gr. *καρὰβος*.]
- a. Navnet paa en Slægt af Størpedyr, Crustacea. (Wads Euvier 2 D. S. 98.)
 - b. I Gærdeslæd den Almindelighed Cancer Moenas. (Müllers Prodr. Zool. Dan. pag. 195.)
- Et af de tolv Himmeltegn i Dyrskredsa (Cancer.)
3. En stor Steen, bunden ved et Korstræ, som Kisterne bruge i Stedet for Anker; til at lægge Baade fast ved. (Moth.) I Norge bestaaer en Krabbe (som er meget større end en Krake,) af en Steen, indstøttet imellem fire lange Træer og to Sværtræer, som dan-ne fire udslaaende Kloer, der kunne sætte sig i Grunden. (Ströms Södm. S. 447.)
 4. Et lidet Jernanker med fire Grene til at opdrage noget af Vandet. (Moth.)
 5. Krabbe, Waadskrabbe, er Tongvært af en vis Indretning til at furre Baade og Kartaler fast paa Skibene. (Løvenørn.)
 6. Et Slags Væder med haard Skaf, som godt kan glemmes.
 7. Ordsprogsviis siger man: At give Krabben Mad: kaste op, til Sees. Som de gamle Krabber krybe for, saa vil de unge efter, og Børn følge Forældres Exempel.
 8. Sammentætninger med dette Ord:

Krabbeæder (en) n. f.

 1. En vestindisk Fugl, som sluger Krabber. (Didelphis Cancrivora Linn.)
 2. Den blåa Heire (Ardea cærulea.)

Krabbeang (en) n. f. Det samme som Krebsgang.

Krabbeflo (en) n. f. plur. floer. Kioen eller Sæen paa en Krabbe. Deraf: **Krabbefloed**, adj. som har Krabbefloer.

Krabbeost (en) n. f. En grønagtig forurt Materie, som findes under Røgskallen paa Krabberne, og hvoraf man laver Dyrskredsa, hvori de spises.

Krabbesaf (en) n. f. Det samme som Krabbeflo.

Krabbetra (et) n. f. Et Træanker. (Moth.)

Krabber, v. a.

 1. Riber med Reglen i noget, krabber med Klør eller Vægle. (Moth.)
 2. Til Skibs forstaaes derved, at afskibe i Træ den Streg, hvorefter Træet skal tilhuges eller affaves. (Løvenørn.)

Krabber, v. n. [Morsk. Svec. Krabba.]

Krabler paa Hænder og Fødder, krybder langsomt frem som en Krabbe.

Krads eller **Kras** (en) n. f. [Germ. *Kradze*.]

1. Roer og smaa Saar, som komme efter at kradsfe huden.

2. I Biergværker og hos Metalarbejdere, smaa Stumper og Billinger af Jern eller Metal, som falder af ved Jernens Pufning eller Metallens Forarbejdelse, og fæses sammen i en Hob, for at renses. (Woth.) See **Kræts**.

Kradsblik (et) n. f. [af **Kradser** og **Blik**.]

En Messingplade med mange smaa Huller, hvori Siertlerne sætte Knapperne, naar de skulle poleres med **Kradsbørsten**.

Kradsbørste (en) n. f. [af **Kradser** og **Børste**.] En Børste af Messingtråd hos Metalarbejderne til at polere med.

Kradse (en) n. f. [af **Kradser**.] Det samme som **Kradser** 1.

Kradsen (en) n. f. [af **Kradser**.] Den Siertning at **kradsfe**.

Kradser, v. a. **Kradsede**, **kradsat** [Svec. *kratta*, Isl. *kræffa*, Saxon. *kræuen*, Germ. *Krasen*, Angl. to *grate*, to *scratch*, Ital. *grattare*, Gall. *grater*.] Ordet udtrykker temmelig nøie den Lyd, som følger med Handlingen, og er derfor et Onomatopoeikon, som findes i de fleste Sprog.

1. Kræder med et spidsigt eller skarpt Redskab hen over noget, river, fløer, skraber. At **kradsfe** en med Neglene. At **kradsfe** sig i Hovedet. Ratten har **kradsat** ham. Hønsene **kradsfe** i Jorden. At **kradsfe** Pinene ud paa En. At **kradsfe** Ud 3: karte den eller trække den, efterat den er indsmurt, igiennem Jernhager, der ligesom Hgler faae raddiis paa et Brædt. (See Beckmanns Technol. S. 48.)

2. Renset, poleret. Siertlerne **kradsfe** deres Arbejder 3: polere dem med **Kradsbørsten**.

3. Hos Hattemagere bruges det om den Handling, hvormed Haarene eller Luen paa Hatten frembringes formodent en **Kradser**.

I Sammensætning med Præpositioner:

a. **Kradser** af. 1. Riber af ved **Kradsning**. See **Ufkradser**. 2. Hører op med at **kradsfe**.

b. **Kradser** op 3: river op, **kradsfer** Hnl paa. At **kradsfe** Huden op. At **kradsfe** et Saar op. Hesten **kradsfer** Jorden op eller sparker den op med Fødderne. At **kradsfe** Luen op paa det valkede Klæde 3: løsner den sammenfildede Ud paa Overfladen og bringer den op over Traadene.

c. **Kradser** ud 3: skraber ud, sætter ud med en Kniv eller et andet skarpt Redskab. At **kradsfe** Aften ud af Tobakspiben. At **kradsfe** Skrift ud.

Kradsekniv (en) n. f. [af **Kradser** og **Kniv**.] Et Agerdyrkings-Redskab, som især bruges ved Radsaaening. Scarificator. (Olausens oec. Ann. 8 B. S. 372.)

Kradser (en) n. f. [af dette Verbum.] En, som **kradsfer**. Saaledes: en **Udkradser** 3: den, som **kradsfer** eller karter Luuen. Lu-**kradsfer**, den som opkradsfer Klædet, efterat det er valket og før det bliver overflaaret. (Beckmanns Technol. S. 49. 73.)

Kradser (en) n. f. [af verb. **Kradser**.]

1. Enhvert Redskab til at **kradsfe** med; f. Ex. **Kradser** til en Tobakspibe. I Uldmannsfakturer, et Slags grove Kamme eller Hgler til at **kradsfe** Ulden med. Hos Hattemagere: et katedannet Redskab uden Haandgreb, hvormed Luen paa Hattene frembringes.

2. Hos Artillerister: et Redskab af Jern med to Hager, til at trække Ladningen ud af Kanoner og andet Skydegevær.

Kradser (en) n. f. Navnet paa et Slags smaa Spolorme, som findes i Dyrnes Indvolde, og hvoraf findes forskellige Arter. (Echinorhynchus.) Mülleri Zool. Dan. T. 2. S. 74. Wads Euvier Tom. 2. S. 319.)

Kradsjern (et) n. f. [af **Kradser** og **Jern**.] Et Jern til at **kradsfe** eller skrabe med; saa som hos Kobberskifterne, et trefantet Redskab af Staal til at udkradse Reilskif i en

Plade. Hos Artikleristerne: et Jern til at strabe Ureenligheder af Kanoner og Morsere.

Kradsning (en) n. f. [af Kradsse.] Det at kradsse; it. det at noget kradses. Uldens Kradsning.

Kradstidsfel (en) n. f. See Kradetidsfel.

Kradsuld (en) n. f. [af Kradsset og Uld.] Den groveste Deel af Ulden; Blokuld, som man kradsfer af Klædet med Karteboller.

Kræ (et) n. f. pl. som sing. [Formodentlig af Kreatur.]

1. Et lille, uanseligt Dyr. (Af Medbyt eller Foragt.) Et usfelt, stakkels Kræ.

2. Alsklags Dvæg og Bæ; Creature. Hverken Mennesker eller Dvægkræ kan være ude i saadant Veir. Man seer paa Gaardkræet, hvordan Bonden lider. Prov.

3. Lighedsvis: et usfelt, paa Forstanden indskrænket Menneske. Det er et usfelt Kræ, et dumt Kræ. Man siger ogsaa: et ondt, arrigt Kræ.

4. I Norge bruges det som Navn paa et Slags Hestvandskift af Lægeslægten; Gorerke. (Strøms Sundmor. S. 292.)

Deraf:

a. **Kræls**, adj. [af Kræ og løse.] Som er uden Kræ, som ingen Creature har. (Wielands Saml. af danske Vers T. 9. S. 650.)

b. **Kræsyge** (en) n. f. [af Kræ og Syge.] Sygdom blandt Creaturene, Dvægsyge. (Defon. Mag. 5 Bd. S. 202.)

Kræft (en) n. f. uden pl. [Svec. Kræftweta, Germ. Krebs.]

1. En Sygdom, som viser sig i en eller anden kirtelartet Deel, med en langsom tiltagende, begrænset, haard ujevne Hævelse, hvori der tillige føles en egen stikkende og brændende Smerte, og som tilsidst gaaer over i et ondartet bulnende Saar (Cancer, Carcinoma.)

2. En Sygdom hos Frugttræer og andre Træer; hvorved Barken angribes og Stammen deslids fortares, saa at Træet som oftest gaaer ud.

3. Figurlig bemærker det noget, som og tilintetgør. En ædende Kræbets Belsærd. "Som en fortærent greb denne Tegnemaade videre og sig." (Rahbets Fortæll. i D. S.)

4. Sammensætninger med dette Ord: **Kræftagtig**, adj. Som ligner Kræft af Kræft. En kræftagtig Skade.

Kræftbyld (en) n. f. En Byld, som aarsaget af Kræft.

Kræftgift (en) n. f. Det samme som smitte.

Kræftknude (en) n. f. En Kræftknude, der i Almindelighed sætter i sterne; den saa kaldte hele eller Kræft.

Kræftmiddel (et) n. f. Et særegent middel mod Kræft.

Kræftpulver (et) n. f. Et eget Pulver, som man har anvendt mod Skade.

Kræftsaadde (en) n. f. Den ondart som Kræftsaar give.

Kræftsaar (et) n. f.

1. Et Saar, forårsaget af en aabent byld.

2. Kræftagtige Saar; onde, urene nakkede Saar, der komme enten rift eller Skibbugts Skarphed, a handlede Bolninger eller dealige. (Nors Lægeordb. S. 344.)

Kræftsalve (en) n. f. En Salve mod Kræft.

Kræftsmitte (en) n. f. Den Sygdom, som er Kræften egen.

Kræfturt (en) n. f. Et Navn paa den St. Hans Steensryd, Sedum phium. (Wiborgs Pl. R. S. 1. Dan. Tab. 686.), fordi man i den mod Kræft.

Kræfter, v. a. [af Kraft] (ub) Styrker, giver Kræfter. (Woth.) fine Glotte 3: befæste eller repar (Oronl. Chronica.) Jerns affra

krge (en) n. l.

Rabnet paa en Slægt af Træer (Prunus.)
Viborgs Pl. R. S. 100. Hornem. Pl. 2.
2 Udg. S. 467.

En enkelt Art af denne Slægt; almindelig - **Krage** (Prunus institia.) Hornem. Pl. 2. S. 472.

krge (en) n. l. I nogle ydste Egne (saasom i **Harssfel**) kaldes saaledes de trende stærke **Stoffer** Træ ved Enden og i Midten af Leiren eller Høstatterne paa en Vogn, hvor ved disse holdes sammen. (Viborg.)

Kragebar, Kraftebar. See **Kræfning, Kragebar.**

Krager, v. a. [af Krog] **kragede, frægt.**

1. **Gjør** noget frumt eller kroget. (Jensf. Krøger.)

2. **Pløier** Jorden overtværs med en Krog, pløier efter for at faae Gæden dybere ned i Jorden.

3. **Karer** over med en Harbe, harver Kor. net i Jorden (Moth.)

Krager, v. n. Er ilde forvaret i Hovedet, er gal. (Moth.) At **kræge** ilde. (Langebef.)

Krage (en) n. l. [Morsk] maaskee af **Kræger, v. n.** En uskikkelig, uhyggelig Person.

Kræf (et) n. l. pl. som ling. [Svec. **Kræf.** Jensf. **Kræ.**] Et lidet krybende Dyr, **Smaakryp, Insekt.**

Kræfbar (et) n. l. Et norsk Navn paa en **Buskægt** og de **Bær**, den frembringer; det samme som **Kræfning.** (Strøms Søndm. I. S. 86.)

Kræfer, v. n. [Morsk, af **Kræf.** Svec. **Kræfa.**] **Kryber** frem, kommer langtsomt afsted.

Kræffe (en) n. l. [dimin. af Krog.] En liden Krog. **Leire-Kræffer** kaldes Skoven ved Leire, fordi der skal være mange **kragede Træer.** (Langebef.) "Stormhuen han rygte fra **Kræffe.**" (Sorterups nye Høstefange S. 60.)

Kræfles, v. n. **Skriger** som Gaarefyllingen. (Langebef.)

Kræfning (en) n. l. **Rabnet** paa en liden **Buskægt:** **Kragebar, Kraftebar, Kræf-**

ling. . Kaldes i Jylland **Kræfning, Empetrum nigrum.** (Viborgs Pl. R. S. 197. Hornem. Pl. 2. 2 Udg. S. 877.)

Kræmer (en) n. l. [Svec. **Kræmare,** Germ. **Kræmer,** Slavon. **Kramar,** af **Kram** og **Krammer.**]

1. En **Handelsmand**, som handler i det **Smaa**, som holder aaben Bod og sælger **Kramvare** ud i smaa Partier. **Kræmmeren** kaldes saa, fordi han **udpakker** og **indpakker** sine **Vare**, samt **udfolder** dem for **Køberne.** (Sporon.) En **Hørkræmer, Høsekræmer, Jænkkræmer, Klædekræmer, Urtekræmer** o. s. v.

2. **Kræmmeren** kaldes de løstkaarne **Dele** paa en **flamsk Sild**, som **Hoved, Bug, Hale, Krog,** naar Silden ædes raa. (Moth.) Endnu brugeligt i Jylland.

3. **Ordsprogsvis** hedder det:

a. Mange ere **Varninger** i **Kræmmerens Sæt** (Multa reservantur Apothecis quæ licitantur,) P. Lelle.

b. **Køb Kræmmeren,** saa har du **Krammen** for inter.

c. **Enhver Kræmer roser** sine **Vare.**

4. I **Sammensætninger:**

Kræmeraand (en) n. l. **Smaaahandelsaand.** Et Udtryk for det **Uforbeholdt** i den **Tænkesmaa**, der er egen for den mindre **Handelsaand**, som ved **Nærighed** adskiller sig fra **Købmandsaand**, med hvilken den har **Bindeslyge** tilfaldet.

Kræmeragtig, adj. Som er liig en **Kræmer.** Han seer saa **Kræmeragtig** ud.

Kræmeralen (en) n. l.

1. En **Alen**, som **Kræmerne** bruge.

2. En **knap Alen.** Løst er maalt med **Kræmeralen.**

Kræmerdreng (en) n. l. En **Dreug**, som **tiener** hos en **Kræmer**, en **Boddreng.**

Kræmereed (en) n. l. En **toetydig Eed**, en **Eed**, som kan **udtolkes** i to **Meninger.** **Kræmereed** og **Horegraad** er ei at **troe.** Prov. (Moth.)

Kræmerfolk, n. l. plur. **Folk** af **Kræmer.**

anden. Det er Kræmmerfolk, som reise til Markedet.

Kræmmerhandel. See Kramhandel.

Kræmmerhuus (et) n. f.

1. Et sammensøbt, i Enden ombesiet Stykke Papiir, liig en ombendt Regle. At gjøre Kræmmerhuuse. Det er godt til Kræmmerhuuse.

2. Navnet paa toende Arter af Reglesnekernes Slægter: Knipslepuden (*Conus generalis*) og Wenonistfeglen eller Vorpset (*Conus virgo* Linn.)

Kræmmerhuustød (en) n. f. En Jordlod, hvis Figur i den ene Ende løber sammen i en Spids, eller med en meget kort Rundlinie. "En forsigtig Udsifter undgaaer omhyggeligen de saa kaldte Kræmmerhuustødder."

Kræmmerkone (en) n. f. En Kræmers Hustru; it. en Kone, som driver Smaahandel.

Kræmerlatin, n. f.

1. Kaldes de Marker, som Kræmerne sætte paa deres Vare, til Efterretning om hvad de kunne sælge dem for.

2. Slet Latin, Klosterlatin, Kjøkkenlatin.

Kræmerlaug (et) n. f. En Laugsforening imellem Kræmere.

Kræmermærke (et) n. f. Det samme som Kræmerlatin.

Kræmerpapiir (et) n. f. Papiir, som søbes omkring Krambare.

Kræmerpige (en) n. f. En Pige, som staaer i Bøden hos en Kræmer og besørger Udsalget.

Kræmerregning (en) n. f. En Regning, som Kræmeren giver ind til dem, der have borget Vare hos ham.

Kræmersjæl (en) n. f. En ved Kræmersaand nedværdiget Sjæl. Han har ret en Kræmersjæl.

Kræmersvend (en) n. f. En Svend eller Karl hos en Kræmer, en Bødsvend. "At jeg paa Halsen og ei Kræmersvende faaer." (P. Paars 2 B. 1 Sang.)

Kræmerulff (en) n. f. Forbum en foragtelig Benævnelse af Kræmere.

Kræmervegt (en) n. f. Den Vegt, som bruges i Kramboderne, Krambødsvegt.

Kræmerbare. See Krambare.

Kræmeri (et) n. f. [af Kræmer.] Kramhandel; it. Vare, Krambare, Smaakram. Postkræmmere, som løbe om paa Landet med Kræmmeri, nævnes i Kong Hanses Privileg. for Kjøbst. 1502. (Dict. Herlov. Moth.)

Kræmerstke (en) n. f. [af Kræmer.] Det samme som Kræmerkone.

Kræmning (en) n. f. [af frammer, v. a.] En Haandsfuld. (Moth.)

Kræng, adj. [Isl. *kringr.*]

1. Snild, artig, klog. En kræng Mand.

2. Bestalende, som ved vel at frembringe sine Ord. Han er kræng i Munden. "Snild og kræng i Tale." Kræmper. S. 192. "Han var i Sindet saa kræng." A. S. Bøds Tragica S. 209.

3. Som er fast og bestandig i sit Forsæt.

4. Rem, hændig, rask, vel oplagt. Kræng med Hænderne. (Jydsk. Ringkøbning Amt.)

5. Som staaer haardt paa sin Mening, enten den er ret eller uret; egenstændig. (Moth.) Det er en kræng Hund.

Krænge (en) n. f. Kaldes til Skibssmaa Bugter, der staae sig paa Tougværket og forhindre, at det ikke løber villigt igennem Blokkene. Kaldes ogsaa Rink. (Lewensru.)

Krængemær (en) n. f. [af krænger og Mær.]

1. Et gammelt udueligt Og, som er værd at krænges. (Langebek.)

2. Saa kaldtes de skæbnefulde Bønder, fordi de selv toge Huden af deres døde Heste. (Moth.)

Krængen, adj. og adv. [af krænger.] Som er vendt om paa den anden eller vrangne Side; vrangt, forkeert; it. ilde, ulykkelig. Den krængne Side. Han drog sin Kiole krængen paa. Han tom krængen affed. (Moth.)

Krænger, v. a. imperf. krængede, sup. krænget.

1. Vender noget om paa den anden eller vrang Side. At krænge en Handske, en Strømpe. At krænge et Skib : lægge det paa Siden for at fiske det eller eftersee det paa Siderne. At krænge Skibet 4, 5 o. s. v. Planter af Vandet. Vinden krænger Skibet : lægger det paa Siden.
2. Trækker Huden af et Dyr, flaaer. At krænge en Hest, en Hare, et Lam. "Snart Broder Ruus han Koen krængede, tre Gierdinger paa et Træ han hængde." (Digtet om Broder Ruus.)
3. Krænger af, trækker af ved at krænge, trækker vrangt af. At krænge en Strømpe af.
4. Krænger ind, krænger noget saaledes, at den Side, som vendte ud, kommer til at vende ind ad. See indkrænger.

Krænger, v. n. lægger sig paa Siden. bruges blot om Skibe, der ere under Seil, og ved Vindens Kraft helde til een af Siderne. Skibet, Vaaden krænger stærkt.

Krænger (en) n. f. [af v. a. krænger] En, som krænger eller flaaer Hadseler. (Noth.)

Krængning (en) n. f. [af krænger.]

1. Den Gierning at krænge [af v. a. krænger.] "Bed Krængningen har man at iagttage, at Knivene maae ikke være skarpe." *Phyf. oecon. Bibl. XVI. S. 35*
2. Det, at et Skib krænger, eller lægger sig paa Siden. [Af v. n. krænger.] See *Vid. Gelf. Skr. Nye Saml. V. S. 416.*

Krænkelig, adj. [af krænker.]

1. Som er underkastet Krænkelse, som kan krænkes eller forderbes, skrabelig. See forkrænkelig.
2. (Obsolet.) Sogelig, svagelig.

Krænkelihood (en) n. f. [af krænkelig.] Den Bessættelse at være krænkelig. (Noth.)

Krænkelse (en) n. f. [af krænker.]

1. Det, at noget krænkes; Forringelse, Fornærmelse. Rettens Krænkelse, Lovens Krænkelse : Overtrædelse. Sindets Krænkelse, Sindskrænkelse. At lide en

stor Krænkelse. Det var mig en meget sødelig Krænkelse.

2. Besvargelse, Besværlse. En Piges Krænkelse.

Krænken (en) n. f. [af krænker.] Den Gierning at krænke.

Krænker, v. a. [Svec. kränka, German. kränken], kränkede, kränket.

1. Svækker, forderber, gior Skade paa, foruretter. At krænke Ens gode Naam og Rygte. At krænke Ens Rettigheder, Friheder. (Goldings R. D.) En krænkende Tilfættelse.
2. Bryder, overtræder. At krænke Retten, Loven. At krænke et Forbund. (Noth.)
3. Quæler, plager, bryder, foruolder Sorg og Græmmelse. Sorg krænker Sindet. Det krænker mig, at du har saa liden Tillid til mig. Denne Besværling krænker mig meget. At krænke sig : bedrøve, plage sig. "Min Siel hoi vil du dig saa krænke?" (i en Psalme.)
4. Besover, Ränder. At krænke en Ms. En kränket Jomfru.

Krænker (en) n. f. [af krænker, v. a.] En, som krænker. Saasom en Jomfrukrænker.

Krænkning (en) n. f. [af krænker.]

1. Det samme som Krænken.
2. Det, at nogen krænkes.

Kræp eller **Kræpt** (en) n. f. Et Smedesempel, indbsiet midt paa, hvormed Jern stemples. (Noth.)

Kræper, v. a. (af Kræp), kræpede, kræpet. Stempler med en Kræp. (Noth.)

Kræpper, v. n. [Norst, af Kræp eller Knap.] Er knap og vanskelig.

Kræs (er) n. f. obsolet. uden plur. [Svec. Kräs, Isl. Kräs, deliciæ; Cambrobr. eras, bene coctus, succulentus. Læster Mad, Læsterier, Læsterbidstener. "Kræs paa Bordet efter Maaltid er gjort," hedder i Dict. Herlov. bellaria.

Kræselig, adj.

1. Den, som viser Kræsenhed, slemt og kræselig. (Es. 47, 1.)

2. Det, som behager den Krædne. Kræselige Retter.

Kræselighed (en) n. f. obsolet. [af Kræselig.] Lækker Spiisning, krædne Retter. "Med dyrebare Urter vare de beredte, og anden velsmagende Kræselighed." Myerup og Rahbek's saml. Digter. Hist. I. S. 286.

Kræseligen, adv. [af Kræselig.] Lækkert, med Kræsenhed. At lede Kræselig. (Moth.) At opsøge En Kræselig. Skonn. hed. Philof. S. 401.

Kræsen, adj. [af Kræselig.] Isl. *kræfna*.

1. Som kun vil spise visse Retter og udsøgt Mad, vanskelig i Henseende til Mad, forendt ved Lækkerie. Han er meget Kræsen. Et Kræsent Barn. En Kræsen Kat.

2. Som er for krædne Folk, lækker, velsmagende. Krædne Retter. Kræsen Mad. (Dict. Herlov.)

3. Figurlig: som er vanskelig at tilfredsstille, som gierne vælger det bedste. At være Kræsen i sit Valg. Han er meget Kræsen i sin Smag.

Kræsenhed (en) n. f. [af Kræsen.] Den Egenkab at være kræsen; Lyst til lækker Spise. Han salter af bare Kræsenhed.

Kræsent, adv. [af adj. Kræsen.] Det samme som Kræselig.

Kræsentand (en) n. f. [af Kræsen og Tand.] En, som er meget kræsen, som altid vil have noget lækkert for Tanden. (Langebø.)

Kræser, v. n. og a. [af Kræselig, Isl. *kræsa*, i. e. kryde o: condire.] Tilfredsstiller Kræsenheden, leder lækkert i Mad og Drikke. At Kræse for En, Kræse op for En o: gjøre ham tilgode med lækker Kost. At Kræse sine Midler op o: sætte dem til ved Vellednet. (Moth.)

Kræseri (et) n. f. [af Kræser.]

1. Det, at man gierne leder lækkert.

2. Lækker Mad, Lækkerbidstener.

Kræset, adj. partic. Som er tilkøbt for Krædne, lækker, som tilfredsstiller Kræsenhed. "Kræsete Retter." Præmis Start. odder S. 51.

Kræsmæde n. f. [maafke af Kræselig og Svec. *Kræsmæti*.] Det samme som Kræselighed og kostelige Klæder (i Jert. still. fol. c. 2.)

Kræsmet, v. a. obsolet. [af Kræselig.] Plei og søder med krædne Retter. "De dricke de Kræsmet Legomet." J. Taaen Post. D. D. S. 148. Thomsens Psalm bog S. 332.

Kræts (en) n. f. (Det tydske *Kradz*. Er. *Kradz* 2.) Alt, hvad som falder af Metallernes Smeltning eller Forarbejdelse. Krætsstifter, v. a. [af Kræts og stifter.] I Biergmands sproget: smelter og gjør til gode Affaldet af Krætsen.

Krætsstiftning (en) n. f. (af dette verb. Krætsens Omsmeltning.)

Krætsovn (en) n. f. [af Kræts og Ovn.] En Ovn, hvori Krætsen smeltes.

Krætsvasker (en) n. f. [af Kræts og Vaske.] En Arbejder ved Biergværker. Smeltehytter, som vasker Affaldet af Metallen og renser det til Smeltningen.

Kræv, adj. [Norv. Isl. *kræfr*.] Duellig, dygtig, stærk.

Krævehuus (en) n. f. [af Kræver og Huus.] Et Vandhuus, Privet. (Moth. Langebø.)

Krævelig, adj. [af Kræver.] Som kan kræves og indfordres. En Krævelig Gæld.

Krævelse (en) n. f. [af Kræver.] Den Handling at fordrø noget, at man. Det, noget kræves.

Kræven (en) n. f. [af Kræver.] Det, man kræver noget.

Kræver, v. a. [Isl. *kræfa*, Svec. *kräva*, Anglof. *crasse*, unde *crasige*, postio forensis; Cambro-Br. *crasu*, c. Angl. to *crave*, Lat. B. *cravare*] Kræver Krævet.

1. Forlanger, fordrer; især noget, man har Ret til og kan gjøre Paa. (Jeonf. efter, fordrer, forlanger begierer. "Man efter — siger Spødet man bør have; man fordrer det vil have; man Kræver det man Kræver man forlanger det man anser

Man kræder Penge af den, som del bør betale, men ikke just nu.") At kræve sin Rettighed, kræve sin Løn, sin Betaling. At kræve noget af En, kræve En for noget. At kræve sin Gæld (nemlig hvad man har tilgode.) Embedet kræver det. At kræve Regnskab af En for noget. Værnet kræver sig 3: vil for sig selv. Man laaner sin Ven og kræver sin Uden. Prov.

- Indkalder, fordrer. At kræve sin Gældner 3: fordrer ham for Retten. At kræve En for Retten 3: indstævne. At kræve En til Vidne 3: kalde ham til Vidne, beraabe sig paa hans Vidnesbyrd. Jeg kræver Gud til Vidne — en edelig Forsikring. At kræve En til Regnskab for noget.

- Sammensat med Smaaord:

a. Kræver af. See 1. affordrer, rigtigere afkræver; han krævede Folk Penge af. 2. Kræver til Erd. Fogeden skil først krævet af til Aften.

b. Kræver igjen, kræver tilbage. At kræve igjen, hvad man har laant En.

c. Kræver ind, driver ind ved at kræve. At kræve Skatter ind. At kræve sin Gæld ind. See indkræver.

1. Kræver op eller opkræver, kaldes i Resterang, naar Dommere forordner ubillige Mænd til at giøre noget. At opkræve Sandemand. At kræve Rebe-mænd op.

e. Kræver ud. See udkræver.

Kræver (en) n. f. (af dette Verbum.) En, som kræver, en Maner.

Krævning (en) n. f. [af kræver.]

1. Krav, Fordring. "Da være quit for den Krævning." Chr. IV. R. 2. R. 2. B. c. 2.

2. Det samme som Krævelse. See dette Ord.

Kræffe (en) n. f. (Kraft, maaſkee af det følgende Verbum.) Et Kræffast med nogle Pigge eller Tænder i den ene Ende, et Slags Hakke. (Landh. Geſt. Sk. 2 D. S. 51.)

Kræfter eller Kræfter, v. a. (Kraft. Island.

kræfta, Svec. Kræffa.] Kræfter og Kræfter sammen.

Kraft (en) n. f. [Gr. *κρῆστις*, Lat. *crēta*, Lat. B. *crostum*, Svec. Kraft, Angl. *craft*, Germ. *Kraft*. Dette Ord synes at være beslægtet med Grav, Grube og lignende.] En underjordisk Hvelving under en Kirke. (Henr. Faber, Dict. Herlov. og Moth.) Heraf:

a. Kraftbue (en) n. f. Buerne i Hvelvingen over Kræften. (Langebet.)

b. Kraftkirke (en) n. f. En mindre og underjordisk Kirke under en Kirke; et underjordisk Kapel, som fordam under en deel Domkirker, saasom til Lund i Skaa-ne, der indvies af Erkebiskop Adjer 1123, og Kraftkirken i Viborg, hvor der holdes Gielemesser for Erik Oluf- ping.

Kraft (en) n. f. pl. Kræfter [Isl. *kræftir*, af *kræfta*, vi petere, Svec. et Germ. *Kraft*, C. Brit. *kryf*, fortis og *kryfder*, vis.] Det Angelsachsiske *Craft* er *scientia* og det engelske *Craft* bemærker Lyst, Enhed.

1. I den egentligste, snevrere Betydning: Evne og Grund til en Bevægelse, hvad der kan frembringe, eller og hindre og modstaae en Bevægelse; pbyst Kraft, Styrke.

a. Om levende Skabninger. (Egentlig skal det Ord i denne Bemærkelse være uden Flertal, da den bevægende Kraft i et Le-geme kun er een; men Brugen har dog indført plur.) At have megen Kraft i Armene, i Musklerne. Ungdomskraft. Legemlige Kræfter. Af at Kraft, af alle Kræfter. Jeg har ingen Kræfter dertil. Det er over mine Kræfter (ogsaa i den vidtløftigere Bemærkelse: over min Formue, over min Siels Kræfter.) At anstrenge alle sine Kræfter, arbejde over sine Kræfter. At stole paa sine Kræfter. At miste sine Kræfter, samle Kræfter, komme igjen til Kræfter. Gode, som giver Kræfter. See Kraftig.

b. Hos livløse Ting. Den døde Kraft kal-des i Metaniken en Kraft, som ingen vir-

- kelig Bevægelse frembringer, eller hvis Stræben efter denne Frembringelse ei er synlig, og modsættes levende Kræfter. Legemernes tiltrækkende, frastødende, sammentrækkende, udvidende Kraft. Jdens Kraft. Den magnetiske Kraft. Elektricitets Kræfter. Krudtet har megen Kraft, naar det tændes. Ved Kraft forstaaes i Mechaniken ogsaa den bevægende Kraft, i Modsatning til Last: den modsatte Kraft, som hindrer Bevægelsen.
2. I vidtløftigere Bemærkelse: Virksomheds Grund; virksom Eone til at frembringe Forandringer.
- a. I Almindelighed. Gud opholder Verden ved sin uendelige Kraft. Naturens Kræfter. Menneskelige Kræfter. Sielens høiere og lavere Kræfter. Livskraft, Tænkraft, Indbildningskraft, Lægekraft, Klokraft o. s. v.
- b. I enkelte Tilfælde, hvor der da gives ligesaa mange Kræfter, som der gives forskellige Forandringer. Vinens Kraft: dens geistlige Dele. Denne Viin har en meget oplivende Kraft. Kraften er gaaen af denne Viin. Ølets brusende Kræfter. Denne Epise har megen Kraft: mange nærende Dele. Der er hverken Gæst eller Kraft i dette Rød. Denne Urte har mange lægende Kræfter. Denne Plantes Kræfter ere ubekjendte. Religionens Kraft til at forandle Mennesket. Sielens Kraft til at beherske sine Følleiser.
- c. Figurligen: Magt og Myndighed. Det gjorde du ei af egen Kraft. Adverbialiter: I Kraft af: i Følge af, formiddelt. I Kraft af Loden, i Kraft af mit Embede; item: Fynd og Eftertryk i Ord og Gierninger. At drive noget igiennem med Kraft. At sætte sig imod noget med Kraft. At tale, handle, virke med Kraft. Hans Udtryk havde ingen Kraft. En Tale fuld af Kraft. At sætte en Lov i Kraft.
3. Sammensætninger med dette Ord:

- Kraftanvendelse (en) n. l. Anvendelse, Brug af en Kraft. En fornuftig, overspændt Kraftanvendelse.
- Kraftbaand (et) n. l. En forbindende-Kraft. Tongden er Universets Kraftbaand.
- Kraftbalsom (en) n. l. En stærkende Balsom. (Langebek.)
- Kraftblof (en) n. l. Kalder til Skibb en Blof, som man lader Tong gaae igiennem, for at forøge den anvendende Kraft. (Lewenørn.)
- Kraftbrød (et) n. l. Brød, som har megen stærkende Kraft, Brød af Kraftmeel. (Langebek.)
- Kraftfølelse (en) n. l. Følelse, Bevidsthed af at besidde en Kraft.
- Kraftfro, adj. som glæder sig ved Følelsen af egen Kraft. (Baggesens Till. til Sieng. S. 38.)
- Kraftfuld, adj. som er fuld af Kraft, som har Overskødighed af Kraft ved sig. Den kraftfulde Ungdom. En kraftfuld Notion. En kraftfuld Tale. Kraftfulde Udtryk, et kraftfuldt Sprog.
- Kraftfulde (en) n. l. Overskødighed af Kraft.
- Kraftfuldhed (en) n. l. Den Egenskab at være kraftfuld.
- Kraftgenie (et) n. l.
1. Udmærket Opfindelses, Eone, forbunden med Aandsstyrke i Udførelse.
 2. Sædvanligen i ond Betjødning: om den, der ved Uttringer, som røbe en regeløs Indbildningskraft, stræber efter at forstærke sig Navn af Genie. Han er ret et Kraftgenie.
- Krafthøns, n. l. pl. En vis Tillægning af Hønsesild for Syge. (P. J. Eoldings Kogebog 4. S. 144.)
- Kraftlære (en) n. l. Naturlærens dynamiske Deel.
- Kraftliv (et) n. l. Et kraftfuldt Liv, det, hvori Livets Kræfter med Lethed og Frihed kunne udbille sig. "Græskernes Kraftliv soandt med deres herlige Kunst." Østergaards poet. Skr. 1 D. S. 245.

Kraftløs, adj. Som ingen Kraft eller Styrke har, som er uden Kraft og Virkning, uden Eftertryk, afmægtig, ugyldig. (Det modsatte af Kraftfuld.) Han er ganske Kraftløs og afmægtig. Kraftløse Besøker. En Kraftløs Regjering. Kraftløse Erubler. En Kraftløs (3: ugyldig, magtesløs) Døm.

Kraftløshed (en) n. f. Mangel paa Kraft, Afmægt, Ugyldighed.

Kraftmaaler (en) n. f. En Maskine, som viser, hvor megen Kraft et Menneske, Hest, Oxe o. s. v. anvender, for at trække en vis Last.

Kraftmeel (et) n. f.

1. Den egentlig meledende Substant i Kornet og den deraf tillavede Stivelse.
2. Et meget fint Meel, som tilberedes af den vel tørrede og sigrede Stivelse, og bruges til det fineste Bagværk. (Funks Naturhist. 2 D. S. 611.)

Kraftmelk (en) n. f. En styrkende Drik, lig Melk, som tillaves paa Apothekerne.

Kraftmiddel (et) n. f. Et kraftig virkende Middel.

Kraftmoos (en) n. f. Styrkende Moos, som tillaves for Syge. (Dict. Herlov.)

Kraftolie (en) n. f. I Eghvænen, en destilleret, væsentlig Olie.

Kraftsprog (et) n. f. Et kraftfuldt Sprog, stærke og diere Udtryk, en sprig og levende Maade at udtrykke sig paa; item: et kraftfuldt, indholdsrigt Tantesprog.

Kraftsuppe (en) n. f. En kraftig Suppe, en meget stærk og nærende Kødsuppe.

Krafttærende, adj. partic. [af Kraft og tærer.] Det, som svækker og fortærer Kræfterne. (Tode.)

Kraftvædske (en) n. f. En ved Destillation udtrukket Vædske eller Spiritus; Liker.

Kraftvæsen (et) n. f. De bedste og kraftigste Dele af en Ting; Quintessens. (von Arb.)

Kraftvand (et) n. f. En styrkende tynd Drik, styrkende Dekoft, som laves paa Apothekerne. (Noth.)

Kraftyttring (en) n. f.

1. Den virkelige Ytring af en Kraft, Kraftens Udbrud.

2. En kraftfuld Ytring.

Kraftelig og **Krafteligen**, adv. [af Kraft.] Det samme som Kraftigen. (E. Rothe.) "At kraftelig jeg Ordet maae forkynde." (Grundtvig.)

Kraftesløs, adj. og

Kraftesløshed (en) n. f. Det samme som Kraftløs og Kraftløshed.

Kraftig, adj. [af Kraft.] Som har Kraft ved sig, som virker med Kraft; eftertrykkelig, tyndig, gyldig. Kraftig (3: nærende, styrkende) Epise. Et kraftigt Lægemiddel. En kraftig Hielp. En kraftig Forbøn, kraftig Sandhed, kraftigt Bevist.

Kraftigen, **kraftigt**, adv. [af kraftig.] Med Kraft, paa en kraftig Maade.

Krage (en) n. f. [Isl. *kraka*, Svec. *kråka*, Anglos. *Crows*, Angl. *Crow*, German. *Krähē*. Navnet er i alle disse Sprog en tydelig Efterligning af Fuglens Skrig.]

1. En almindelig bekendt Fugl af Ravnslægten (*Corvus Cornix*. Lin.). Kragen gylper. At hviſte Krage 3: støde Kolbotter; it. falde overende. Han løb saa fast, og i det samme hviſtede han Krage. (Langebek.)

2. De Støtter, som staae over Kors under Arbejdsfolks Stilladser. (Noth.)

3. Et grenfuldt, smækkert Træ, hvis Grene ere halv afhugne, eller en anden lang Træstang, med Næler igiennembores, at man kan klybe op derpaa; en Krypkrage. (Noth. Langebek.) "Han lignede hannem ved de lange Træ, som kaldes paa vort danske Maal Krage, og bruges som en Trappe, naar man stiger nogensteds høit op." Vedels Saxo S. 34.

4. Ordsprogslis hedder det:

- a. Krage søger Rage 3: Lige søger Lige.
- b. Kragen er fordi ond, at hun søger Sandingen. (P. Lølle.)
- c. Kragen er ei des holdere, at hun toer sig tidt. (P. Lølle.)

- d. End groer gangende Fod, end sølter foddende Krage. (P. Løffe.)
- e. Krageen seer vel, hvad Svinn den vil ride paa.
- f. Krageen udæfter Ornen, og det gielder hendes Kappe (om den der vil give sig i Strid med sin Overmand.)
- g. Naar Rugen ved Pintsedag kan Riule en Krage, bliver god Rug til det Aar.
- h. At made Krage: syge. (Langebek.)
5. Sammensætninger med dette Ord:
- Kragears (en) n. f. Den Huulhed, som findes paa den overste Deel af Vebler, og hvori Blomsterbageret sidder. Obsol. (Woth.)
- Kragebar, n. f.
1. Rabnet paa en liden Busskært. Sort Kræfing (*Empetrum nigrum*. Fl. Dan. Tab. 975.
 2. Bærrene, som udgiøre denne Plantes Frugt.
- Kragebold (en) n. f. Rabnet paa et Slags Eskoldbr; Igeltier, Esoble (*Echinus Sphæra*.) Wälfers Prodr. S. 235.
- Kragedands (en) n. f. Kalbes hos Bønderne en vis Maade at hoppe omkring paa, i det man holder med Hænderne om Bærene.
- Kragefis (en) n. f. See Kragears, obsol. (Woth.)
- Kragefod (en) n. f.
1. Foden paa en Krage.
 2. Det danske systematiske Navn paa en Planteflægt: *Comarum* Linn. (Wib. Plantenavne S. 107.)
 3. Navn paa Planterne: biden og krybende Ranunkel, *Ranunculus reptans* Fl. Dan. Tab. 108. *Ran. acris* Linn. Rabnefod, Cochleare, *Cochlearia Coronopus*. Fl. Dan. Tab. 202; Rabnefod, Vebred, *Plantago Coronopus*. Fl. Dan. Tab. 272 og almindelig Vebefod *Lycopodium clavatum*. Fl. Dan. Tab. 126.
- Kragegal (et) n. f. Krages Røst. Kvinder-

- tale er som Kragegale; et Ordsprog hos P. Løffe.
- Krageglas (et) n. f. En giennemsigtig Gips-spand, som lader sig flække i tynde Blade; Krueis. (Woth.)
- Krageguld (et) n. f. Saaledes kaldes et Slags Stimmer (*Mica foliacea*), som har en guldgul Glans. (Brünn. Mineral. S. 94.)
- Krageguld (en) n. f. Orme eller Larver, som oppløses om Foraaret og opvæktes af Kragerne, der følge efter Ploven. (Woth.)
- Kragegytte (en) n. f. En Græshoppe, som endnu ei er fuldkommen udviklet. (Woth.)
- Kragejolle (en) n. f. En stor klinkbygget Baad, spids og høj i begge Ender, som er bestemt for at seile meget godt.
- Krageister (en) n. f. En Jordmaddike, Regnorm (*Lumbricus terrestris*). Woth. (Brugeligt paa Fælster.)
- Kragelever (en) n. f. Det samme som Krageflo No. 3.
- Krageflo (en) n. f.
1. Kigen paa en Krage.
 2. Rabnet paa Planteflægten *Ononis*. (Hornemann S. 657.)
 3. Rabnet paa Urten Kieffingetand (*Lotus corniculatus*.) Fl. Dan. Tab. 991.
 4. Kragefloer, ulæselig Skrift.
- Kragefrud (et) n. f. See Kragesie.
- Krageliin, n. f. Det norske Navn paa Mosset: almindelig Udbætte (*Polytrichum commune* Linn.) Wiborgs Pl. R. S. 214.
- Kragemaal (et) n. f.
1. Et forvædet, uforstaaeligt Sprog, som Børn finde paa for Vorskab, og Landstrygere for at kunne tale imellem dem selv, uden at forståes af andre. At snakke Kragemaal.
 2. Saaledes kaldes og Regner Lodbrolfs Dødsang, af Kraka, Dronning Aslangs første Navn.
- Kragenellike (en) n. f. Det samme som Knappeblomstret Rellike (*Dianthus Armeria*. Fl. Dan. 230.)

Kragedie (et) n. l. Fæset af et ofkindigt Træ (Strychnos, nux vomica Linn.) som ogsaa kaldes Kædefage, og er meget giftigt.

Kragerø (en) n. l. (Norst, af Krage og Rø: Fiskekind.) Den Hinde, hvormed Fiskenes Bug er overtrukket indvendig.

Kragerøv (en) n. l. See Kragears. Obsol. (Moth.)

Kragesød (en) n. l. Saa kaldtes Suld i Rolf Krages Tid, fordi denne Konge stævede Suld ud til Bæde. (Moth.)

Kragefæl (en) n. l. Ravnet paa et Slags Muslinger (Mytilus modiolus.) Wålkers Prodr. p. 250.

Kragesilke (en) n. l. Ravnet paa Planten: Stor-Hørstke, (Cuscuta Europæa.) Fl. Dan. T. 199.

Krageskov (et) n. l. En Skov, hvis Væxt Kragerne ved deres Ophold forværre.

Kragesølv (et) n. l. Saa kaldes et Slags Slimmer, der har glindsende sølvhvide Blade. Brunn. Mineral. S. 94. (Kaldes ogsaa Rattesølv.)

Krageræer, n. l. plur. [af Krage og Ræe.]

1. Et Ravn paa den Plante: bideende Ravnstet, Ranunculus acris. (Wiborgs Pl. R. S. 116.)

2. Et Ravn, som tilføjes to andre Uter. (Hornem. Pl. Lære 2den Udg. S. 139. 693.)

3. Glet Kredne Bogstaver, ulæselig Skrift. Han skriver lutter Krageræer. Jeg kan ikke læse hans Krageræer.

Kragerørn (en) n. l. En tornesuld Busk, væxt, Torn-Hestehage, tienslig til at plante i Flyvesand. Ononis spinosa. Fl. Dan. Tab. 783.

Krageræ (et) n. l. Kaldes de Træstoffer, som lægges forspis paa Møningerne af Kraaerakte Huse, for at holde Hælmen fast. (I Byen kaldes de ogsaa Krager.)

Kraglen (en) n. l. [af Kragler.] Den Gierning at væltes med Bragen og Bulder.

Kragler, v. n.

1. Skriger som en Krage.

2. Væltes med stor Brag og Bulder. (Moth.)

Kragfel (en) n. l. Bragen. (Goldings Etymologicum.)

Kragler, v. n. fragslede, fragslet; gise Brag.

Kragsteen (en) n. l. (German, Kragstein.) Kaldes i Bygningskonsten en fremragende Steen i en Muur, som tjener til at lade noget hvile derpaa. (Baden.) I den romerske og korinthiske Støtteorden er det et stort Led i Hovedgækmisen, som foreskriver Høvedet af en fremragende Vielse.

Kraf, **Krafte** (en) n. l. [Germ. die Krafte, Svec. Kraf, Isl. Krikt, Krakti, puerulus humi reptans. Paa Færøer udtales det Kraf.]

1. En ussel liden og mager Hest. "Naar Landet med sine Kraf bliver opspildt." Oekon. Mag. Tom. 3. S. 351.

2. (Norst.) Et lidet, sammenkrummet, og nanseeligt Menneske.

Kraf eller **Krif** (Adbærbord.) [Angl. crack, Germ. Krach, Gall. crac.] Et Ord, som bruges til at udtrykke den Lyd, som Træ giver, naar det brydes, eller andre haarde Ting, naar de brækket eller springe i stykker. Er ogsaa et Slags Udraab: Kraf! Kraf! saa kaldt hele Stadsen ned. "Kraf! der laae Skæftet." Vid. S. Sk. 4 D. S. 253.

Kraf eller **Knak** (en) n. l. (Norst.)

1. En liden Stort paa tre Been, uden Hjørner. (Norst. Vid. Selsk. Skr. 5te D. S. 34. Pontoppidans n. Glossar.)

2. En Bænk eller Godstøtte, hvorpaa noget hviler. "En Kraf af en lang tyk Stof med fire Støtter eller Been under." Landh. Selsk. Skr. III S. 417.

Krafte (en) n. l.

1. Et fabelagtigt Genspyt, som man fordom troede undertiden lod sig se i Nordhøyet og ved de norske Ryster. (Pontoppidans norske Naturhist.)

2. Ravnet paa et Slags Esorm, Doris frondosa. (Wålkers Prodr. S. 229.)

Krafe (en) n. f. Et Slags Skibe. (Moth.)

Krafe (en) n. f. [af Krafe, cornix, Norsk Krafe.]

1. En Dræg, et lidet Anker med fire Arme. (Efter Strands Beskrivelse bestaaer en Krafe af en maadelig stor Steen, indsluttet imellem et af Naturen kløftet eller krumbøjet Stykke Træ, og et andet tilnaglet Tværtæ, hvis tvende udfaaende Grene faste sig i Søbunden. (Søndm. Bestr. S. 447.)

2. En Hage, i Skikkelse af en Dræg, hvor med Skibe hages fast, naar man vil entre; en Entrehage.

Krafel (en) n. f. [Isl. *krakildi*, Belg. Saxon. *Krakel*.] Rids, Trætte.

Krafer, v. n. Siver Lyd fra sig som Raagen. (Moth.)

Krafer, v. a. imperf. *kræder*, sup. *krædet*.

Et norsk Ord, som bemærker en Waade, at tørre enkelte Kornneg paa, ved at binde dem høit oppe mod Årene og bide Toppen til een Side, saa at alle Straae knækkes nær under Årene og hænges som et Skraatag afte over til een Side. (Landh. S. Skr. 2 D. S. 639.)

Kraffestæl (en) n. f. (Norsk.) Saa kaldes Muslinger (*Mytilus edulis*) Müllers Prodr. S. 250.

Krafluff eller *kræfluff*, adj. [af *Krafel* n. f.] Lidagtig, trætselig, gienstridig. Han er et *kræfluff* Hoved.

Krafter eller *Krager*, v. n. (Germ. *Kraften*.)

1. Siver Lyd, som naar Træ eller andre haarde Ting brydes eller sprækker; knækter, brager. (Moth.) Jevnf. *knager*.
2. Siver Lyd fra sig som Alifan (hedder da ogsaa *Krafter*.) Moth.

Kraflyng (en) n. f. En Art af Lyng, som vokser i Norge. *Erica cinerea* Fl. Dan. 1

Krafmandel (en) n. f. [af *Kraf* og *Wand* Del.] Wandler, som endnu ere i deres Skaf; it. i Særdeleshed et Slags Wandler, som have en tynd og let kauselig Skaf. (Kuntes Naturhist. 2 D. S. 66.)

Kræffen, adj. Forlegen for en Ting. (Aggerhusist.)

Kræfugle (en) n. f. Navnet paa et Slags Uler. *Strix funerea*. (Müllers Prodr. S. 81.)

Krater, v. n. Det samme som *Krafer*. (Moth.)

Krallik (en) n. f. Det som *Kraf*; en lidet uffel Hest. (Baden.)

Kram, adj. (Norsk, Isl. *kramur*.) Gnattig, klam; siges om Sneen, naar den om Føraaret spliter sammen i Løseir. (Wilkes norske Ordsprog.)

Kram, adj.

- a. Vanskelig, besværlig; for Ex. *Kram Tid* 3: dyr Tid. (Nordstallandst.)
- b. Snever, trang, for Ex. om Fodstet eller om Vinduer, der vanskeligen lade sig luffe. (Ribe Stift.)

Kram (en og et) n. f. uden pl. [Isl. *Svec*. et Germ. *Kram*, Belg. *Kraam*, Polon. *Kram*; beslagtet med *Krumme*, mica, grumur] har vel først betegnet et lidet Stykke af Noget.

1. (en) Alle Slags Vare, som ere tilfald, og som man handler med i det Smaa. Man har altsaaende *Kram* at sælge. *Urtokram*, *Klædekram*, *Henskræm*. Figur-
lign siges man: At lægge al sin *Kram* ud 3: prunke, gjøre megen Prahl. Det dner ikke i hans *Kram* 3: det er ham ikke tjenligt, kaaer ham ikke an. "Rei, Woma; i din *Kram* ei saadant tiene skal." (P. Waars 3 B. 2 S.) Dette har forderet mig den hele *Kram* 3: den hele Handel. Det er af din *Kram* 3: det staaer ind i dit Fag, eller det har du været Mester for.

2. (en) Et Sted, hvor *Kram* faldholdes, *Krambod*. At opstaae sin *Kram*. Man faaer ikke bedre Løi i *Krammen*. (Lange bek.)

3. (et) Alle det Redskab og Verktøi, som bruges til en vis Sierning eller Haandtering. *Offerkram*, *Strædderkram*, *Smedekram* 2c. (Moth.)

4. (et) Slette og nedrige Folt, Iettringspat (i den uadle Talebrug.) Det er ret noget lampest Kram. Hvad bilder det Kram sig ind?

Deraf:

Krambod (en) n. l. pl. **Kramboder**. En Bod, hvor allehaande Varer holdes sal. At holde Krambod, At aabne sin Krambod. Han staaer selv i Kramboden: Han besørger selv Udsalget. At gaae i Kramboden. Det koster ikke halv saa meget i Kramboden. — Heraf de sammensatte Ord:

Kramboddreng (en) n. l. En Dreng, som gaaer tilhaande i en Krambod.

Krambodleie (en) n. l. Leien af det Staa-
de, som en Krambod er opslaaet paa.

Krambodsfur (et) n. l. Et Skur over en Krambod.

Krambodslag (et) n. l. En Luge eller et Slag, som lukkes op og ned for en Krambod.

Krambodsvend (en) n. l. Det samme som Krammersvend.

Krambodstøi (n. l. pl.) Det samme som Krambodvare.

Krambodvare (n. l. pl.) See Kramvare.

Kramduffe (en) n. l. En Duffe, som sælges i Kramboderne til Legetøi for Børn. Figurliken siger man om et Bruentimmer, som er alt for omhyggelig for at staae og pynte sig: hun er som en Kramduffe. (Moth.) I denne Bemærkelse brugeligt paa Mors i Jylland.

Kramgods (et) n. l. Det samme som Kramvare.

Kramhandel (en) n. l. Handel med alle Slags Kramvare, Handel i smaat.

Kramkøb (et) n. l. Det Køb, som gielder i Kramboderne. (Moth.)

Kramkiste (en) n. l. En Kiste, som Biskefræmmere bære omkring paa Ryggen og giemme deres Kram i. At gaae med Kramkisten paa Ryggen. Fiaurlig, om en Hob ubetydelige Ragerier. Der er den

hele Kramkiste! Den hele Kramkiste er ikke saa meget værd.

Kramkurv (en) n. l. En Kurv, hvori Biskefræmmere ombære deres Vare. (Langebet.)

Kramlæred (et) n. l. Fiint Læred, som man fisker i Kramboderne; til Forskiel paa hjemmegjort Læred.

Kramlade (en) n. l. Det samme som Krambod. (Baggesens Læbrynth 2 D. S. 139.)

Kramlagen (et) n. l.

1. Et Teppe af Eridug, som hænges for en Krambod mod Sol og øndt Veir.

2. Et Stykke Læred, hvori Krammeren indføder sine Vare, Paklæred. (Moth.)

Krammarked (et) n. l. Et Marked, hvor der sælges Kramgods, til Forskiel fra Dagsmarked og Hefemarked.

Kramnellike (en) n. l. Det samme som Krydsnellike.

Krampose (en) n. l.

1. En liden Sæt til al Slags Kram. At gaae med Kramposen paa Halsen.

2. Et foragteligt Udtryk om et Siemne, hvori findes Vare af ingen Værdie. Den hele Krampose er ikke en Pibe Løbal værd.

Kramsem (et) n. l.

1. Smaa Sem, som man fisker i Kramboderne. (Moth.)

2. Den veneriske Egge. (Moth.)

Kramstøi (et) n. l. Støi, som fiskes i Kramboderne, Kramgods.

Kramvare (en) n. l. Allehaande Vare, som Krammere handle med. Holde med Kramvare: sælge Kramgods.

Kramfond (en) n. l. [af Kram, adj. og Fond, Isl. *Föen*, nix condensata.] Enesfred, som falder langtsomt og tungt om Sommeren ved Regn og Løveir. (Ströms Endm. S. 48.)

Krammen (en) n. l. [af frammer.] Den Sierning at framme.

Kramme (en) n. l. [af frammer, premo.] En Jernring, der lægges om noget, som er sprukket. (Moth.) Træstframmer

tynde Skinner af Jern eller Blis, som sættes om Træsko.

Krammer, v. a. [Isl. *Kramin*, Svec. *Krama*, Anglos. *Cramman*. Er rimeligvis i Slægtsskab med Klam og Flemmer.]

1. Trykker med Hænderne, flemmer løstlig, besølet. At kramme noget imellem Hænderne. At kramme en fugl ihjel. At kramme en Pige. (Noth.) Krammet Over malter bedst; et Ordsprog hos P. Lølle. See forkrammer.

2. Krammer af. See Afkrammer.

3. Krammer over eller overkrammer, famler allevegne paa, besøler overalt.

4. Krammer sammen, trykker, knuger sammen. (Langebek.)

5. Krammer ud [af Kram, merx.] Egentlig: sin Kram, sine Vare frem for Kjøberne. At kramme alle sine Vare ud. Figurlig bemærker det at prale med noget, lægge noget for Dagen paa en pralende Maade. Der har han ret krammet af sin Lærdom ud. (See udkrammer, som oftere bruges.)

Krammeri (et) n. l. [af Kram, merx.] Smaa og ubetydelige Kramvare, allehaande ubetydelige Nagerier. Hvad skal jeg gjøre med alt det Krammeri? Det Krammeri er ikke værd at glemme paa. "Alle de smaa Krammerier, som man fører fra China." Eneborffs Tilf. 6 B. S. 119.

Krampe (en) n. l. [Isl. *krappi* af *krappur*; angustus; Germ. et Belg. *Krampe*, Angl. *Cramp iron*, Gall. *Crampon*.]

1. En Jernkrog til at fæste noget sammen med, et kramboiet Stykke Jern med to Spidser, hvilke staaes ind i Træ, for at hænge en Hængelaas, en Krog eller deslige i den overblevne Nabning.

2. Hægter eller Elansurer, hoorned Bind paa Boger hages sammen.

3. Et stift Baand med Knop til, hvoed en hat fæstes i Belæst; en hattekrampe.

Deraf:

Krampebaand (et) n. l. Smalle Jernskinner, som sættes paa Trælar, for at holde Baandene fast.

Krampe (en) n. l. [af Isl. *krappi*, angustia; Germ. *Krampf*, Angl. *Cramp*, Gall. *Crampe*, Lat. Barb. *Crampa*. *Krampa* bemærker i det Sænske enhver Sygdom.] En hastig og uvilkaarlig Sammentrækning af en eller flere Muskler og Gener i det dyriste Legeme (Spasmus.) At faae Krampe. Krampen trækker, drager, suger mig. Krampe i Fingrene. Den Syge havde hæftige Kramper. Halskrampe, Brystkrampe, Mavekrampe, Morderkrampe &c.

Sammenfættninger med dette Ord:

Krampeaal (en) n. l. En elektrisk Aal, som findes i ferske Vand i Afrika og Amerika. (*Gymnotus electricus*.)

Krampeaare (en) n. l. En unaturligen opsoolmet og udvidet Blodaare (Varix.)

Krampeaaret, adj. Som har opsoolmede Aarer, tykaaret. (Langebek. Baden.)

Krampagtig, adj. Som ligner Krampe, eller kommer af Krampe. Krampegagtige Trækninger, Begæjser.

Krampedrag (et) n. l. Det, at man drages af Krampen, Genetrumpling. "Fortvivlelens Krampedrag." (Boggesen.)

Krampedragen, adj. partic. Som er betaget af Krampen. (Baden.)

Krampefist (en) n. l. En Art elektrisk Kofte, som findes fornemmeligt i Middelhavet. (*Raia Torpedo* Linn.)

Krampegræs, n. l. Det norste Navn paa en Plante (*Raphanus Raphanistrum*) Viborgs Pl. R. S. 138.

Krampeknude (en) n. l.

1. En Knude, som fremkommer paa det Sted, hvor man drages af Krampen.

2. En Knude, som under disse overtroiske Betingelser staaes paa en Silketraad, bunden om det af Krampen betagne Ledemod, hoorned man troet at fordrøe denne Sygdom.

Krampelære (en) n. l. Læren om Krampe sygdomme (Spasmologia.)

Krampelatter (en) n. l. Et Slags uvilkaarlig latter, en krampegagtig Trækning i Kinderne.

Krampemåle (en) n. l. En elektrisk Fisk af Maleslægten, som findes i Riffoden og andre afrikanske Strømme.

Krampemoes (en) n. l. En Moes, som er tienslig at bruge mod adskillige krampagtige Tilfælde. (Rangors Land, Apothek 2den Udg. S. 34.)

Krampereddike (en) n. l. Det samme som Krampegræs.

Krampering (en) n. l. En Ring af Eldsdyrs Klæder, som fordam troedes at kunne hjælpe mod Krampe. (Moth.)

Kramperofke (en) n. l. Det samme som Krampefisk. (Wads Euvier Tom. 1. S. 340.)

Krampeslag (et) n. l. Det samme som Bradsalden og Ellyfsald.

Krampestillende, adj. partic. Som stiller Krampen, som er tienslig mod Krampen. Opium bruges som et Krampestillende Midde.

Krampestyrke (en) n. l. En Styrke, frembragt ved consulviske Bedæggelser. For tvivelsens Krampestyrke afløses ved Afmægt.

Krampetilsælde (et) n. l. plur. som sing. Egidomsstilsælde, som bestaar i Krampe eller have Tiighed med denne; krampagtige Egidomme. Hun har alt længe haft Krampetilsælde, men ikke heftige.

Krampetræk (et) og

Krampetrækning (en) n. l. Det samme som Krampebrug.

Kramper, v. 2. [af Krampe, uncinus.] Krampe, kramper.

1. Lutter til med en Krampe, sætter en Krampe i noget.

2. Kramper af, tager Krampen fra det, som dermed var fastet eller luttet.

3. Kramper i, lutter ved en Krampe.

4. Kramper op eller opkramper, hæve op ved en Krampe, for Ex. sætter Skjogen paa en Hat op med en Krampe; modsat nedkramper.

5. Kramper paa, lutter med en Krampe.

6. Kramper til, hester til med en Krampe. (Moth.)

Krampig, adj. som har Krampe. (Moth. obl.)

Kramser, v. 2. frequent. [af krammer, krammer.] befaler hurtigen og ideltgen. Hun ser ret kramser ud.

Kramsflugt (en) n. l. (Germ. Krammersvogel.)

1. Et Ravn, som tillægges adskillige Arter af Drosler (Turdus); den nemlig, som har plettede eller spættede Fiedre. (Wads Euvier Tom. 1. S. 213.)

2. I Særdeleshed kaldes saaledes en Art af disse Fugle, som hyppig fanges og spises; den egenlige Kramsflugt (Turdus pilaris Linn.) — Han er ingen Kramsflugt, siges i spøgende Tale om En, som dog har nogen Digtighed. Det er en letfærdig Kramsflugt, siges om en meget kvindefier Mand. (Moth.)

Kran (en) n. l. [Svec. Kran, Germ. Krah, Anglos. *cran*, Cambrobr. *garan*, Angl. *crane*, Gr. Barb. *γερων*; hvilke Ord egentlig betyde en Crane.]

1. En sammensat Maskine, hvoraf man betjener sig for at hæve svære Laster i Veier, paa Skibsværfter, i Havne og andensteds, og hvoraf der findes forskellige Slags, saasom faste, flyttelige, med bevægelig eller ubevægelig Kranbielle o. s. v.

2. En Vægt, hvorpaa svære Ting veies, et Veierhus. Det er veiet paa Kranen. (Moth.)

3. Hos Bødkere: en Hane af Metal paa Wiinsfadene, som aabnes og lukkes med Røglen.

4. En Indretning i Smedien, ved hvilken svære Stykker af Jern bringes ind og ud af Eksen hen til Ambolten.

Sammensætninger med dette Ord.

Krananker (et) n. l. Kaldes de to svære Ankere, som hænge under Kranbiellerne. (Løbenørn.)

Kranbeen (et) n. l. Een af de tre Stolper, som findes i en flyttelig Kran.

Kranbielke (en) n. l.

1. Den paa Skraa eller vandret liggende Bielke i en Kran, i hvis ene Ende Lasten, og i den anden Kraften anvendes.

2. To korte, svære Bielker, som ligge paa Skraa ud fra Jorden af et Skib, under hvilke de største Antere hænge. Forkortet kaldes de ogsaa Kran. Man siger til Skibs: at fire Anteret for Kranen. Anteret hænger for Kranen. (Løvenørn.)

Kranbakke (en) n. l. Det samme som Kranbielke.

Kranfod (en) n. l. Det Tongværk af en Kran, som ligger vandret paa Jorden, og hvorpaa Kranen hviler.

Kranhage (en) n. l. Kaldes de Kroge, som bruges ved en Kran. (Moth.)

Kranhiul (et) n. l. Hullet i en Kran, hvor den Lasten vindes op.

Kranhoved (et) n. l. Den øverste Deel af Kranbielken eller den Deel, hvor Kranlaarrene forene sig med Hovedstykkerne, og hvori Vien for Lasten anvendes.

Kranhuus (et) n. l. Det samme som Kranstue.

Kranlaar (et) n. l. Een af de Bielker, som gaar fra Hovedstykket til Roven i en Kran, hvormed Masten sættes i Skibe.

Kranlaaring (en) n. l. En Tverbielke, som gaar fra Kranmasten hen til Kranlaarrene, hvoraf hæves Mellemlaaring og Underlaaring.

Kranmast (en) n. l. Den lodret staaende Bielke, hvorfra Kranlaaringerne og Hovedstykkerne gaar ud til Kranlaarrene i Kranen, hvormed Masten sættes i Skibe.

Kranmester (en) n. l.

1. En Person, som forestaar Kranen.

2. Den, som veier Godset paa Kranen, en Veiermester.

Kranpande (en) n. l. Den store Træboks, hvori Kranmasten besættes foruden.

Kranpenge (en) n. l. De Penge, som betales for Kranens Brug.

Kranpude (en) n. l. Det Stykke Træ, som

ligger under Kranlaaringerne, og Hovedstykkerne paa Kranmasten.

Kranrettighed (en) n. l. Bemyndigelse til at hælde Kran; for Ex. Kranrettigheden i København ligger under Kontekammeret.

Kransav (en) n. l. En vis Art Sav, som Skibstømmermand bruge.

Kranskrivet (en) n. l. Den Person, som fører Regnskabet for Kranen.

Kranskur (et) n. l. Væggen og Taget, som omgiver en Kran.

Kransnabel (en) n. l. Den forreste Deel af Kranbielken.

Kranspil (et) n. l. Et Gangspil, hvormed Lasten hæves i Kranen.

Kransstige (en) n. l. Den Stige, som er bag ved en Kran og holdes fast ved to Støtter. (Moth.)

Kransstolpe (en) n. l. Hovedbielken, som staaer lodret imellem Kranbielken og Kranfoden.

Krantakkel (et) n. l. Samling af de Stær, og det Tong, som bruges i Kranen for at løfte Lasten.

Krands (en) n. l. [Isl. Svec. et Belg. *Krans*, Germ. *Kranz*, Bohem. *Kranec*, en Ring. Adelung sætter dette Ord, til ligemed Krone, Kreds og andre lignende, i Slægtskab med Rand og rund, som det heller ikke er usandsynligt.]

1. I den vidtløftigste Bemærkelse: noget, der er dannet som en Ring, en rundagtig, kredsformig Ting. Saaledes: Veegkrands, som bruges ved Beleiringer og Fyrværker; Kuglekrands, af Tongværk, som bruges paa Skibene til at lægge Tongværk i; ligesom Krands i Almindelighed til Skibs bemærker en Ende Tong, der er bundet i en Runddeel, og faar sit særdeles Navn efter den forstikkelige Brug, saasom Krands til Bramværne, som bruges, naar disse skulle nedtages o. s. v. En Vordkrands: En Krands eller Ring, som lægges paa Vordet til at sætte Gade paa. (Langebek.) En Rosenkrands, som Katholikerne bruge o. s. v. (Se disse Ord.) En Krands

Bogter *n.* engeel Bogter samlede paa en Ring. En Krands har 2: 19 Løfter heget her, som kettet sammen. (Moth.) En Krands kaldes ogsaa en udstoppet og beklædt Ring, lig en med Enderne sammenheiet Pølse, som Træntimmerne lægge paa Hovedet, for at kunne bære Maskebatter, Svande og andre Byrder derpaa.

2. En saadan kredsformig Ring, der, som en Rand omgiver Oberdelen af noget til Prydelse. Saaform Krandsen om en Sengelhimmel. I Bygningskonsten kaldes den øverste Del af Hovedgesimsen og den nederste Rynddeel paa en Ville Krandsen.

3. En Rand, om den end ikke er kredsformig, der til Prydelse omgiver Underdelen af Noget. Israelliternes Ark, Bordet i Tabernaklet og Regalteret havde "en gylden Krands trindt omkring." 2 Mos. Cap. 25 og 30.

4. I den almindeligste, mest indskrænkede Betydelse: en kettet eller rundet, rund eller rundagtig Hovedprydelse, en Kreds eller Ring af Blomster, Løvgrene eller noget lignende, som tjener til Prydelse. En Blomsterkrands; Laurbærkrands, Egekrands o. s. v. Blomsterkrands ere Symboler paa festlig Glæde. At binde, sette, vinde Krands. At reise Krandsen paa en Bygning 2: sætte en Krands paa en Stang ovenpaa Taget, som sker med et Slags Høitidelighed af Sommerfolkene, naar Sparredærket er opsat.

Figurliken bruges dette Ord anderledes, især i den høiere Skrivemaade om Seier, Ære og Hæder, fordi Krands altid være Stedbilleder derpaa. At vinde Hæderskrandsen, Seierskrandsen. At fortjene Borgerkrandsen. "Ved ædel Daad, ei trøglet Glæds, fortjener Borgeren sin Krands." (Gutsfeld.) "Miskund ei Krigeren sin Krands, Tag Fredens hen." (Baggesen.) Hun bær Krandsen fremfor alle de andre 2: hun er ypperligere, stannere, end alle andre. (Moth.) Dydens Krands, Stomhedens Krands o. s. v. — Krandsen er ogsaa Medommens Gimbillede og Hæders-

tegn, hvorfor Guden paa Dødsdagsagen pyntes med en Krands; og man siger om en kalden Pige: hun har mistet sin Krands.

5. Krandsen (verticillus) kaldes i Planteraren en Samling af flere Blomster, der sidde i en Ring omkring Stængelen. (Rafn Flora. S. 34. Hornem. Plantel. Tiden 1802. S. XXVIII.)

6. Et Dæderhjul med Løvdag, som sidder paa Underløberens ene Side ind til Sidesjelen, hvorpaa Klinken falder. (Moth.)

7. Et rundt Tæppe paa en Kareet, som ligger paa Gremaxelen, hvorpaa Bognen glider, naar den pries. (Moth.)

8. Krands kalde Skomagerne et halvtredsindogtyve Stykke Læder, som lægges imellem Skiften og Saalen i Støvle eller Skobæle, for at forebygge, at Hælen ei skal faae en rund Underflade.

9. Et Slags Spotteord. Har du Krands! Krands har du saget Krage paa? siges til en ubetydelig Person, der vil synes noget stort. (Moth.)

10. Sammenfatninger med dette Ord.

Krandsaare (en) n. l. En Aare, som løber paa den øverste Deel af Hiertet (Vena coronaria).

Krandsaarefættning (en) n. l. En Udbredelse af Krandspulsårens og Krandsblodaarens Grene paa den øverste Deel af Hiertet.

Krandsbreen (et) n. l. Bryllbenet paa Kugle.

Krandsblad, n. l. Madnet paa en Plante, saage, hvoraf findes flere indenlandske Græser, Chara Linn. (Viborgs Plantenavne S. 182. Hornem. Plantel. S. 803.)

Krandsblodaare (en) n. l. En Aare, som gaar paa den øverste Deel af Hiertet og fører Blodet tilbage.

Krandsblomster, n. l. pl. Blomster, som ere stienlige og bruges til at binde Krands af. (Langebek.)

Krandsblomstret, adj. Som har en kredsformig Blomstersamling, hvis Blomster sidde som i en Krands. En Krands-

blomstret Plante. (Vid. Cesp. Str. 1800. I. S. 123.)

Krandsbørste, n. l. Navnet paa en fryderagtig Plante: almindelig Krandsbørste, Clinopodium vulgare. (Viborg S. 123. Hornem. Plantel. S. 565.)

Krandsbinder (en) n. l. En, som binder Krands.

Krandsbunden (en) n. l. pl. Krandsbundne. Bekrandses, ombunden med Krands. "Dog frte de ikke vare, men Krandsbundne." (Sorterups poetiske Smaas. S. 55.)

Krandsdannet, adj. Som er dannet som en Krands. I Plantelæren forstaaer man ved et Krandsdannet H (Spica verticillata), naar Blomsterne paa et H sidde i Kredse, saaledes, at der imellem disse hist og her gives nogen Afstand. (Rafus Flora I D. S. 34.)

Krandskone (en) n. l. En Kone, som bærer eller følger Krands.

Krandsfølge (en) n. l. Kalder hos Plu- mænd en Følge paa Krandsen af en Vogt- but.

Krandsformig, adj. Som har Lighed med en Krands. Krandsformige Blade eller Grene kaldes i Plantelæren Blade og Grene, der staa i en Kreds omkring Stængelen eller Stammen. (Hornem. Pl. 2. 2 Udg. S. XXIV.)

Krandsfage (en) n. l. Et vist Slags Bagværk, der bestaaer af Krands, hvoraf en lægges ovenpaa den anden.

Krandsliste (en) n. l. En Liste, der sættes til Ht rundt omkring noget, saasom om et Bord; en Karnisliste.

Krandsmager (en) n. l. En, som gjør Krands, en Krandsbinder. (Woth.) Henrik Faber S. 180.

Krandsnudler, plur. traaddannede og fine Nudler, sammenrullede i en Krands.

Krandspenge, n. l. pl. Foræring af Penge, som Disciplerne forbruger i Skolerne pletede at give Lærerne til Gæde en Blomst, Krands, ved St. Hansdags Tid. (Woth.)

Krandspulsårer (en) n. l. En Pulsårer, som løber paa den største Deel af Hjerteret.

Krandsring (en) n. l. En Ring, hvorom man binder en Krands; et Krandsbånd. (Baden.)

Krandsurter, n. l. pl. Alle Slags Urter, som bruges til at binde Krands af.

Krandsværk (et) n. l. Hvad som er sat i arbeidet i Krands, Arbejde i Stillest af Krands, en Samling af Krands paa et Sted. (Vid. Herlos. Woth.)

Krandsfer, v. a. Krandsfer, Krandsfer af Krands.

1. Binde eller sætte noget i en Krands. Et Krandsfer. (Langebet.)

2. Sætter en Krands paa, smykker med Krands, bekrandses. At Krandsfer Seles herrens Tindinger. At Krandsfer Vagtes. Krandsfer med friske, duftende Blomster. "De gyldne Byer sank sig og Krandsfer Høiens Kanter." Vagtesens Ungd. Krandsfer 2 D. S. 138.

3. I Forstidskræften, staller Barken af rundt omkring Stammen paa et Træ.

Krank, adj. obl. [Isl. Krankur, Svec. Belg. et Germ. Krank.]

1. Svag, skrøbelig, syg, At ligge krank, Krank i Fødderne. (Clausen. S. 389.)

2. Slet, ond, uheldig, som ikke duer. At gøre noget i en krank Stund: i en uheldig Time. "Den franke Skiebne." Rens pøiser S. 58. "Alt i saa franke en Stund." A. S. Bedels Tragica S. 174. Krank Lykke: Uheld, Dødslykke. (See Bedels Enev. Tunge. S. 99.) Den man hørte den franke Lykke, (som) den Gode et saa faae; et gammelt Ordsprog. "Et slettere til dig gaar, saa krank en Lykke, du faar." (i en gammel Vis.) "Du faar den franke Lykke: du skal have en Ulykke. En krank Pølse: en slet Person, som et har lidt af Uheld." (Woth.) Et krank Sværd, som ikke duer. Krank er. (Woth.)

Krank *Kn* 3: Uforuistelighed i Studet.
Selskabet *Uthste* giver **Krank** *Kn*. Prov.
Krankagtig, adj. [af **Krank** og **agtig**.]
 Svag, skrøbelig, sygelig.

Krankevogter (en) n. f. [af **Krank** og **Vog-**
ter.] Den, som opvarter de Syge til
 Skibs, en Sygeoppasser, Sygevogter.
 (Lødensørn.)

Krankhed (en) n. f. [af **Krank**.] Skrøbelig-
 hed, Svaghed, Sygdom, Uheld, slet Til-
 stand. "De Syges **Krankhed** lagde han (Je-
 sus)" af Kingo. "Derfor saadan **Krank-**
hed kommer efter Trolovelsen." (Fred. H.
 aabne Br. af 31 Mai 1586.)

Krankhovedet, adj. [af **Krank** og **Hoved**.]
 Svagshindet, som ikke er rigtig i Hovedet.

Krankisk (en) n. f. En gammel forslæbt og
 ublidt Hest. (Brugeligt paa Mors.)

Krank, adj. inus. Knurvorn, vranten, slem-
 befog, end at gjøre til Raade. (Moth.)

Krank (en) n. f. [af dette Adjekt.] Et vrant-
 tem, knurvorne Menneſte; en Knark. Det
 er et en gammel **Krank**.

Krankter, v. n. [af adj. **Krank**.] Er vrant-
 tem og avindsyg. Han gaaer altid og **Krank-**
ter. (Langebek.)

Kranktes, v. n. pass. Kommer sig efter en
 Sygdom. Han begynder nu at **Kranktes**
 lidt igjen. (Brugeligt paa Mors.)

Kranktevoren, adj. tilbøielig til at **Krankte**.

Krap, adj. [af Isl. *krappr*, arctus.

1. Haard, streng, knap, vanskelig. **Krap-**
pe *Kar* 3: vanskelige dyre *Kar*. (Raaske-
 beslagtet med *Knap*.) **Krappe** Ord 3:
 haarde, strenge Ord. (I Biskopp. Siens-
 svar fol. X. 1.) **Krap** for Penge (som
 mangler Penge.) **Willes** norske Ord.

2. Unyttig, som ikke duer. (Moth.)

Krap (en) n. f.

1. Rødvæt paa en Plante, af hvort Rod og
 Stængel tilberedes en rød Farve. (*Rubia tin-*
ctorum Linn.)

2. Farvestoffen, som erholdes af denne Plante;
Krapfarve (Germ. *Grapp*.)

Sammensætninger med dette Ord:

Krapavl (en) n. f. [af **Krap**, n. f. og
Avl.] **Krappens** Dykning og Biering;
 itent den ved Udsæd og Dykning vundne
 Høst af **Krap**. I denne Provinds nære
 mange fig af **Krapavl**. Hans **Krapavl**
 er i *Kar* meget betydelig. (Landh. Selsk.
 Skr. VII. S. 152.)

Krapfarve (en) n. f. En af **Krap** tilberedet
 Farve.

Krapfarver (en) n. f. [af **Krap** og **Far-**
ver.] En, som farver med **Krap**.

Krapfarvning (en) n. f. Det, at man farver
 med **Krap**.

Krapfælde (en) n. f. En Rølle eller Tørre-
 kne, hvor de fra Huden blottede **Kraprødder**
 der tørres ved en jevn Ild.

Kraplak (et) n. f. Et Slags Malerlak,
 lavet af **Kraprødt**, *Alun* og *Potasse*.

Krapland (et) n. f. En Ager, besaaet med
Krap eller og tielig dertil.

Krapmølle (en) n. f. En Rølle, hvorpaa
 de tørrede **Kraprødder** males til Støv.
 (Bunk 2 D. S. 681.)

Krapplantning (en) n. f. Den Sierning at
 plante **Krap** til Farvning (R. Btbl. for
 Phyf. 10. S. 407.)

Kraprod (en) n. f. Roden af **Krapplanten**,
 som bruges til Farvning.

Kraprødt, adj. Af en rød Farve, som den
 man frembringer ved **Krapfarvning**. At
 farve **Kraprødt**.

Krapleret, adj. [af **Krap**, *durus*, og *Leer*.]
 Som er af en haard Leer. En **Krapleret**
 Ager. (Moth.)

Krappelig, adj. og adv. obl. [af **Krap**
 adj.]

1. Som er streng og barsk.

2. Haardelig paa en streng og barsk Maade.
 "Krappelig og propret." (P. Elia.)

Krappetum (et) n. f. [Isl. *Krapparum*, adj.
Krap.] Et vist Rum i de gamle Nordboers
 Stube. (Clausens Snorro S. 783.)

Krapping (en) n. f. plur. **Krappinger** [af
Krap, *hæred*.] Kaldes i Jylland saadanne
 Steder nær ved Havsbredden, hvor blottede

Strandbanter findes. (Nye Bibl. for Phyll. VI. S. 134.)

Krapflaet, adj. partic. [af adj. krap og flaes.] Siges det Tongbark at være, som er smøet for stærkt; og derved er bleven søgare, end det burde være. (Løvenørn.)

Krapse (en) n. f. [af adj. Krap og Sv.] Tøpølger, naar Bolgerne følge tæt og hæftig paa hverandre, hvilket især har Sted i Færønde, som have liden Strækning, saar som Velter og Sunde. (Løvenørn.)

Kras, n. f. indecl. [Isl. *Kras*, dilaceratio; Angl. to *crase* eller *crash*, at bryde i Stykker.]

1. **Bjallinger, Smaastumper.** (Noth.) Det forekommer i de Talamader, at gaae i Kras, at faae i Kras. Lyffe og Glas gaaer snart i Kras; et Ordsprog hos P. Epp. See Kras.

2. **Udbrændte Salsnorer.** (Langebek.)

Krafer, v. a. [Svec. *Krasa*.] Sønderbryder, gnider i Stykker. (Rostgaard.)

Krafer, v. n. (En Efterligning af den Lyd, som Ordet skal betegne.) Giver Lyd som tørre Sager, naar de røres eller brydes, eller som Bøsse, naar man skal trænge derigennem. (Noth.) Det krafer imellem Tænderne. (Jensf. Knas og Knaser, hvilke Ord blot ved en ringe og almindelig Forandring af Lyd ere forskellige fra disse.)

Kraslen (en) n. f. [af Krasler.] Lyden af det, som krasler, en sagte Raslen, som af tørre Blade, eller naar Muus er ihlandt Papirer. (Noth.) Jeg hørte en Kraslen i Papirerne.

Krasler, v. n. [af krafer.] Giver en sagte raslende Lyd fra sig, eller som Musen, naar den gnaber. Det kraslede ved Døren. Jeg hørte noget krasle i Halmen. Ertehalmen krasler. See Knasler.

Krastor, adj. [af krafer og tør.] Som er saa tør, at det krasler eller giver Lyd, naar det røres. (Noth.) See Knastor.

Krat, n. f. [af Kratter, v. a.] Det, som er smaat: Ribbel og Krat o: Klub og

Stub, alt tilsammen faaledes, at ikke mindste bliver tilbage. (Noth.)

Krat (et) n. f. Krat og Kratte. En **Krat** af mindre Træer og Buxkæfter; Buxkæ, Underkov. At trænge sig igennem det tatte Krat. Haren Rulle sig i Kratter.

Krat, eller **Kratte** (en) n. f. [Iydst. Svec. *Kratte*, en Ribe.] En meget stor Ribbe med Jerntænder, som sædes ved et Kib, og bruges om Høsten til at rive sammen de paa Jæren ved Opbindingen leenede Stæ. En anden Krat med Trætænder kaldes **Krat**, fordi den bruges til at hjerpe den saa kaldte **Kæ** (*Chara vulgaris*) ved Liimflødens Bredder. Endelig kaldes Kratte og saa en liden Ribbe, der bruges i Laden til at rive det spildte Foder sammen. (Klingtving Amt.)

Kratbøsse, n. f. pl. Smaa, lave Buxkæfter eller Buxtræer.

Kratfinger (en) n. f. [af Kratter og Fingert.] En, som skal have sine Fingre alle vegne, som gierne vil røre ved det, ham ikke kommer ved. (Noth.)

Krathændet, adj. [af Krat og Haand.]

1. Som gierne vil rapse og smaaftiele. (Noth.)

2. Som er rap og færdig til at bruge Hænderne. (Langebek.)

Kratninger, n. f. pl. [af Krat (en).] De Kornstraa, som med Kratten rives sammen paa Jæren. (Iydst.)

Kratkov (en) n. f. [af Krat og Skov.] Det samme som Krat, fruticetum.

Kratneffe (en) n. f. [af Krat og Snekke.] Ravnets paa en Art af Skaldyr. *Helix arbutorum*. (Müllers hist. verm. 2 D. S. 55.)

Kratvingel (en) n. f. Et Ravn paa en Græsart, som findes oftest i Kratskovene. (*Festuca dumetorum*. Linn.)

Kratteborste (en) n. f. [af Kratter og Borste.] En Borste af Svinehaar, med et Stykke Jern i den ene Ende til at gjøre Skoe rene med. (Dict. Perlov. Noth.)

vert Krattebørste er Titelen paa en
mel dansk Bog.

n (en) n. f. [af Kratter.] Den Bier-
at kratte.

r; v. a. Krattede, Krattet. [Island.
a, scalpere; Svec. kratta, Lat. barb.
ire]. See Kradsfer.

er eller kradsfer noget isofeligen, piser
noget. At kratte med Neglene.

er Straa sammen paa Ageren med en
t. (Jodst.)

Forbindelse med Smaaord:

atter af, piker isofeligen af. See af-
itter.

atter igien, figurligen: forbarer sig
d Overlast, tager til Siensværg-
oth.)

atter op, rider smaaligen op. At
tte et Saad op, kratte op i et Saad.

kratte Jorden op med en Pind. At
tte en Sag op: oprippe den paa ny.

kratte hoit op: gjøre stort Røsen af
et. (Moth.)

kratter ud, kraber ud med et skarpt
dskab. See udkradsfer, udkratter.

ert (en) n. f. [af Krat og Vært.] En
t, som har en lav vedbarende Stam-

der oftest neden til deler sig i Grene.
(et) n. f. pl. det samme. Fordring,

ning at kræve; it. Ret til at kræve.

e Krav bør jeg først tilfredsstille. At
et Krav paa En. Han har et gam-

Krav paa mig. At lyde Naturens
v: at dø, hvilket og kaldes, at be-

Naturens Gield. "En efter anden lod
rens Krav." (Baggesens Rimbreve

123.) Hvo som gaar i Løfte, han
r i Krav. (Ordsprog.)

(et) n. f. [Svec. Krappa, af Island
aa, constringi.] Smaat Dribits ved

inden; item Samling af Sne og Is
Bundet, som ei er sammenfrosset.

(et) n. f. (ventelig beslægtet med Krog,
n. Krauwe, ungvís; Belg. Krau-

Det forreste paa en Glæde, hvori
igen fædder fast. (Moth.)

Krave (en) n. f. [Svec. Krage, Germ. Kra-
gen, Gal. cravate.]

1. Den opstaaende, fremragende Deel af ad-
skiltigt Klædebon, som bedækker eller gaar
omkring Halsen; saasom Kraven paa en
Kjole, paa en Frøje, paa en Skjorte o. s. v.
At tage En i Kraven.

2. Et linnert Klædningsstykke med en bred
Halslinning og et saa kaldet Halskræb eller
Halskræbs, som bæres over Skjorten;
Halskrave, Manskjortskjorte.

3. Et Halsklæde, som Præster og (forhøjn)
Studenter bære. (Moth.) I Særdeleshed
en kruset Halskrave med mange Piber eller
Folder, som Præsterne hps os bære om
Halsen over deres Kjole; it. en af tvende
bladagtige Flipper bestaaende linnert Hals-
klæde, som geistlige Personer bære. "Bliver
det bekjendt, vil det koste ham Kraven";
Præsteembedet. See Bladkrave, Pibe-
krave, Præstekrave, Ringkrave.

4. En Omsvining eller Afftvinging paa det
Øverste af Håndster eller Støvler. (Jodst.
Støvlekrave.) See Sættendorffs Stilkræ
2 D. S. 293.

5. Et Stykke Læder eller tæret Seildug, som
bindes omkring Masten, Bugspænd og dsl.
paa Skibene, for at afholde Regn og andet
Vand fra at træffe ned i Skibet. (Løve-
orn.) Ligeledes omkring Pomper. (Moth.)

6. Englenes Kro, Englemade (Steenkrave.
Moth.) Angl. crav. (Langebet, anfører den
Talemaade: at hvide sin Krave.)

7. I Plantelæren kaldes Kraven den øverste
udbredte Deel paa eenbladede Blomsterkro-
ner. (Limb. corollæ. See Rafns Flora
1 D. S. 38.)

8. Sammensætninger med dette Ord:

Kraveæffe (en) n. f. En stor Veste, som
Præster søge deres Pibekraver i, naar
de reise. (Moth.)

Kravebaand (et) n. f. Et Baand, som
Kraven bindes sammen med.

Kravebeen (et) n. f. En Knogel, som fæ-
der foran paa Tryster imellem Skulder-

bladet og Brøstbenet, og som Mennesket har tilfælles med flere Dyr.

Kræbebuk (en) n. l. Navnet paa et Slags Insekter, som hører til Træbukkenes Klasse Saperda. Wads Exvior Tom. 2. S. 219.

Kravedopper, n. l. pl. Gulddopper, som Præsterne have til Stads i deres Kravelibser eller Kravebaand. (Noth.)

Kraveslip (en) n. l. Slippen paa en Krave, saasom paa Bladkraver.

Kravesoder (et) n. l. Et Foderat til Piberkraver; det samme som Kraveæsse.

Kravejern (et) n. l. En lang rund Jernbolt, som Præstekraver stives og sættes op med.

Kravekaabe (en) n. l. En Kvindelkaabe med et Slag bag paa Halsen. (Noth.) Ro kan ilde med Kravekaabe; et Ordsprog om en, der er uskikket til en Ting.

Kravekone (en) n. l. En Kone, som vasker og sætter Præstekraver op. (Noth.)

Kravelinning (en) n. l. Linning, Tværsom paa en Krave.

Kraveløs, adj.

1. Som ingen Krave har paa. Det er kraveløst og har ingen Ermer. Prov.

2. Kalder den Præst, som er dømt fra sin Krave eller fra sit Kald. (Noth.)

Kravelind (et) n. l. Det Skind, som bruges til Stovlekraver.

Kravel (en) n. l. pl. Kraveler [Svec. Kravel, Belg. Karvel, Angl. Caravell, Gall. Caravelle, Ital. Caravella, C. Brit. Corwl, cymba piscatoria, corio contectia.]

1. Et Slags smaae Ridsmandsfartsier eller Lastdragerstibe. "Kraveler eller Ridsstibe." Clausens Sæerø S. 688. 789. En Kraveel med 4 Rids. J. L. Wolfs Cal. perpet. S. 524. (See Hvitsfeld Tom. 2. S. 543.)

2. Til Stibs kaldes saaledes nogle korte Træer imellem Dalsbiellkerne (Lovenørn.) It. en langstibsgaaende Sommerstol, som gaar fra Bielle til Bielle, hvori Ribbenene ere nedlagte med Enderne.

Kravelbygget, adj. [af Kravel og bygger.] Siges om et Stib, der er bygget saaledes,

at Stibskiderne ere glatte og Planterne ikke ligge ovenpaa hverandre med Kanterne. See Klinkbygget.

Kraven, adj. Bruges i Sønderjylland og bemærker der: arrig. (Wid. Selsk. Skrifter 1 D. S. 75.)

Kraver, v. n. fravede, fravet. Sfriger som en Ravn.

Kravet, v. n. [Norv. Svec. Krappa.] See Krav. Siges om Vandet, naar de smaae Fisker samler sig og fryse fast. (Wilses norske Ordsaml.)

Kravesløs, adj. [af Krav, postulatio, og løs.] Som er fri for Krav, som ei kan blive kravet, eller som inter har at krave. At være kravesløs (opfyldt, hvad man har lovet En. Noth.) See D. 1. 5—2—65.

Kravl (et) n. l. Altsaa ringe og unyttigt Bøstøb. (Noth.)

Kravl (en) n. l. [af kravler.] Et langt Træ med Rødder glennemboret og med mange Trin paa begge Sider, hvorpaa man kan krable i Veiret; en Krybekrage. (Noth.) See Krage No. 3.

Kravlen (en) n. l. Handlingen at krable.

Kravler, v. n. fravlede, kravlet [Isl. et Svec. krafla, Angl. crawl, Germ. krabbeln, Belg. krielen, bekrægtet med Germ. Krave, unguis, Belg. krauwel.] Smaa kryber, kryber med Bankefærd, eller paa Hænder og Fødder som smaae Horn. At fravle omkring paa Gulvet. At fravle paa Hænder og Fødder. See, hvor Drengen kravler afsted! At fravle op paa en Klippe, op i et Træ. (Dog bruges rettere flattede eller flyve om at krybe op i Træer.) At fravle ned ad en Trappe i Mørket. At fravle over et Gierde. (Langed.)

Krebs (en) n. l. pl. som sing. [Svec. Kräft, weta, Germ. Krebs, Belg. Krest, Gall. creviffe.]

1. Det almindelige Navn paa en meget alderlig Slagt af ubingede Insekter, som have Hovedet og Brøstet sammenvorne til et eneste Stykke, og som er forsynet med 5 Par

- Kødder** og en liden Hale. Cancer. Linn.
2. Arten af Krebsflægten, som findes i vore ferske Bunde, og ere indførte af Pedet Dre. Cancer affacus Linn.
 3. Et af de 12 Himnelsegen i Dødkrebsen.
 4. Et Slags Kornorme. Decol. Magazin 7. 229.
 5. [Af det Tydske.] Det samme som Kræft. See dette Ord.

Sammensætninger med dette Ord:

Krebsæder (en) n. f.

1. Navnet paa et Slags Posebør, som lever af Krebs og Krabber. Didelphis marsupialis Linn. (Wads Euster Tom. 1. S. 128.)
2. Den, som gjerne spiser Krebs. Saaledes kaldes Indbyggere i Rotterdam, en krebseriig Stad i Nederlandene.

Krebsæg (et) n. f. Kogner, som koder under Krebsens Hale, og er beritt bestet ved Graade.

Krebsartet, adj. som har noget tilfælles med Krebs i Betegnelsen No. 1 og 5.

Krebsbøl (en) n. f. En Bøl, hvori findes Krebs.

Krebsbakkelse (en) n. f. En Art Bakkelse i Form af en Krebs.

Krebsbudding (en) n. f. En Budding, lavet med Krebs.

Krebsdam (en) n. f. En Dam, hvori findes Krebs.

Krebsfangst (en) n. f.

1. Gierningen at fange Krebs.
2. De Krebs, som derved erholdes.

Krebsfiskeri (et) n. f.

1. Det samme som Krebsfangst No. 1.
2. Det, at der fanges Krebs. Ved Sors er Krebsfiskeri.

Krebsgang (en) n. f. Krebsenes Maade at gaar baglænds paa, Gang tilbage. At gaar Krebsgang: gaar baglænds; item figurlig: banlykkes, ikke have god Fremgang, blive flettere og flettere. Det gaar Krebsgang for (med) ham. Hans Røring gaar Krebsgang.

Krebshale (en) n. f.

1. Den bageste Deel af Krebsens Krop, som forener sig med Brynstioldet.
2. Navnet paa forskellige Forsteninger.

Krebsheved (et) n. f.

1. Hevedet paa en Krebs.
2. De faldte Krebskaller i Krebsuppen.

Krebsjern (et) n. f. Et Jern til at lave Krebsbakkelse.

Krebslage (en) n. f. En med Krebs allagret Rags.

Krebslied (et) n. f. De muskelartede Dele, som findes i Krebsen selv og dens Riser.

Krebslio (en) n. f.

1. Krebsens forreste Par Fødder, som ligger ved Hovedet og ligne en Sax.
2. Navnet paa en Planteheg, Stratiotes. (Viborgs Plantenavne S. 111, Hornem. Plantelære S. 542.)

Krebsvie (et) n. f.

1. Krebsens Vie.
2. De smaa kalkagtige Legemer i Krebsen, der rigtigere kaldes Krebssteen.
3. Navn paa en Art af Staldbør, Helix albina. (Wäders Hist. verm. 2. Bind S. 29.)

Krebspall (en) n. f. En Art af Pail, hvorunder Krebsen gjerne opholder sig, Sax Helix Linn.

Krebsrumpe (en) n. f. Det samme som Krebsbale.

Krebssalve (en) n. f.

1. En Salve, som lavet af faldte Krebs.
2. En Salve, som bruges mod Kræft.

Krebssaus (en) n. f. Døvpelse.

Krebsfar (en) n. f. Det samme som Krebsflor.

Krebsfer, v. n. imperf. Krebsede, supin. Krebset, af Krebs. Ganger Krebs, især med Hænderne, i Sør eller Floder.

Krebskal (en) n. f. plur. Krebskaller. Krebsens store Brynstkal eller Hærnisk. At komme Tyding i Krebskaller.

Krebskrægt (en) n. f. Den Slagt af Insecter, som Krebsene udgiore.

flugt (en) n. l. Det samme som
desflught. *Biernes Kredsflugt.*
iffens oec. Ann. 7 D. S. 266.)

flyven (en) n. l. [af Kreds og fly-]
] Omflyven i en Kreds; det, at no-
flyver om i en Kreds. "Bierns for-
sig med dems Kredsflyven i Luftan."
ischer om Biadl S. 359.)

folk, n. l. plur. Krigsfolk, som en
Kreds i Tydskland tilforn var pligtig
tille i Marken i Krigstegnene; Kreds-
per.

formet, adj. See Kredsdaanet.
edsformede Haarer i Tæet." (Oec.
jahn VI. S. 322.)

formig, adj. Som gaar i en Kreds.
Kredsformig Bevægelse; det, at no-
omdreies eller bevæges i en Kreds
atio)

forfatning (en) n. l. Den Forfatning
Indretning i et Land, at det er deelt
edre. De tydske Lande deelted tilforn
Landene i og uden for Kredsforfats-
jen.

fyrste (en) n. l. See Kredsherre.
gang (en) n. l.

et, at man gaar omkring i en Kreds;
det, at noget gaar i en Kreds. "Be-
ienhedernes Kredsgang.

n Omgang eller Gangsti, der gaar i
Kreds, saasom i Haber eller Lyf-
be.

greve (en) n. l. Det samme som
dsherre. "Den anden er om Kreds-
jerne eller Pattsforfærerne i Tydskland."
bergs Gert Wapenaler rft S.

herre (en) n. l. Kaldes den, som er
edet for en Kreds i Tydskland.

løb (et) n. l. Omløb i en Kreds,
ulation. Pengenes Kredsløb eller
løb. Blodets, Gasternes Kredsløb.
jenes Kredsløb i Verden. Planter.
Kredsløb.

løbende, adj. Som løber om i en
s. Kredsløbende Gange.

Kredsoverste eller Kredsoberst (en) n. l.
Den, som har den øverste Befaling over
de Kredsdropper, som i en Kreds stilles i
Marken. Christian IV. var Kredsover-
ste for den nederste Kreds.

Kredsgrund, adj. Rund, som en Kreds,
cirkelrund. Kredsgrundt Blad, kaldes i
Plantelæren det Blad, hvis Stemmestnit
overalt er lige langt. (Hornem. Planter.
Lære S. XXX.)

Kredssang (en) n. l. En rundgaende
Sang, som synges af flere i en Kreds eller
Forsamling.

Kredsskive (en) n. l. En rund Skive af
Støbe til Maals efter.

Kredssnit (et) n. l. Et Snit, som foretages
i en Kreds omkring noget. "At ikke de
bløde Dele bløde igiennemstaarne ved et
Kredssnit omkring Lemmet." Phys. oec.
Bibl. I. S. 315.

Kredssteen (en) n. l. plur. Kredstene.
Stene, som staar i en Kreds, udgjøre en
Kreds. Kredstene omkring et Offersted,
en Græbsi.

Kredssvinger (en) n. l. Den, som svinger
noget om i en Kreds. (Baggesens nye
bl. Digte 1807, S. 274.)

Kredssvingning (en) n. l. Den Sierning,
at svinge noget om i en Kreds.

Kredsviis, adverb. I Kredse, eller høen
Kreds for sig.

Kredser, v. a. [af Kreds.]

1. Slaar eller gior en Kreds.

2. I Forbindelse med Smaaord:

a. Kredser af. See afcirkler.

b. Kredser ind, indslutter noget i en
Kreds eller i disse Grændser. See ind-
kredser.

c. Kredser om, 1) omringer et Sted Kreds-
viis med Gult. (Moth.) 2) At gientage
den Handling at Kredse.

Krest eller Kræft (en) n. l. obsol. [Svec.
Kräftweta. Den samme, ligeledes for-
dede Bemærkelse har i det Tydske Krebs,
Belg. Krest, Angl. ver. *Crawls*, Gall.

vet. *Gruus*. Efter al Anseelse maa Bemærkelsen af dette Ord udledes fra Liigheden med Krebsenes Stal eller Halen, hvis Leed gaar over hinanden ligesom Skallene eller Pladerne paa et Harnisk.] Et Bryst-harnisk, Brystbælte, en Brymie. (See Henr. Fabri Lib. vocum lat. pag. 441, hvor Loricæ, en Rustning, forklæres ved "Kressuit og Kresside tilfammen.") 3. Danske Mag. Tom. V. S. 3 og 5. nævnes "Kog (o: Kog) Krest oc Skjetteharnisk." "Hannem hialp hverken Hielm eller Krest." Bedels Saxo S. 38. Figurlig bruges det i gamle theologiske Skrifter istedet for Skjold eller Værn. "Krest for Brystet." Tausens Algemæent Fol. Cap. 2. "Lager den Krest paa eder, som er Guds Retfærdighed." Tausens Psal. Sommerd. Fol. 281.

Krege (en) n. f. prunus. See Krage.

Kreiert eller Kriert og Krege (et) n. f. Et Slags Skibe, som kaldes saaledes. Gall. *Craie*. See Schous Udtog af Forordn. 3 B. S. 657. En Krege 24 Læster stor. Nye danske Magazin 1 D. S. 179.

Kreigeber, n. f. Et Navn paa den Duffvæxt Slaaentræ, *Prunus spinosa*. (Viborgs Plantendane S. 100.)

Kreister, v. n. [Isl. *Kreisti*, contorqueo.]

1. Er i Værdsnød, krymper sig som Vindber, der knulke til at søde.

2. Gior sig Umage for noget, griber sig an.

Kreiter, v. a et n. (maaskee beslægtet med Kry.) Bierger, bringer ind, Kasser i Huns; ic. kommer sig efter Sygdom, eller kommer paa Fode efter Battigdom. (Brugeligt paa Nords i Island.)

Kreflyng, a. f. Det norske Navn paa en Plante. *Erica caerulea*. Willd.

Kreng, adj. See Kræng.

Krep (en) n. f. uden pl. [Gall. *creps*, Ital. *crespo*, e. Lat. *crispus*, Angl. *crape*, Germ. *Krappe*.]

1. Et Slags Is, som vædes af fint spundne og stærkt snoede Traade, og derpaa

lægges i kogende Vand, hvorefter den sammen og bliver kruset. (Gall. C)

2. Et Slags kruset Flor. See K (Kuntes Naturhist. 1. S. 651.)

3. Hos Parykudgerne, Haarets krureddning, Haarkrus til Frisur. Sibe Haar, som sættes i (Langebet.)

Krepflor (et) n. f. [af Krep og Flo] Slags Flor, som vædes af den fine Silke, saaledes, at hver anden Fjæder er bunden til Høire og det øvrige Krep, og som kruses eller krepes ved at sætte i heft Vand; Krunflor. For flor bruges til Sørgebragt. Et flors Hovedst.

Krepper, v. a. Kreppe, Krep Krep.]

1. Sammenkrumper og kruser viffende vædede Træer, ved at lægge i kogende Vand, eller holde dem i Dampen deraf. At kreppe Flor.

2. Hos Haarstærkere og Parykudger sættes Haaret med Kam og Brændel.

Krepue (en) n. f. See Krep. No.

Kresel eller Krosel (en) n. f. Et af Jern, med en Hage eller Krog den, som Slarmesterne bruge til at smaa Kanter og Ujevnheder af efterat det er slaaet med Diamants. Krid, Kride eller Kridt, n. f. n. [Svec. *Krita*, German. *Kride*, *cras*, Lat. *creta*, Bohem. *Krida*.]

1. En fast sammenhængende fin som indfuer Vand og Syrer, i lettelig Krabe, farver af ved K og bruges til at skrive og tegne. Polering m. v. *Calcareus creta*.

2. Dette Navn tilkædges ogsaa nogle faste Jordarter, der farve af og kunne bruges til at skrive med, i ikke høre til Kalkjordene; saas Krid, et Slags Skifer; rød i en Leerart (*Bolus rubrica*) o. fl.

3. Figurlig: at tage paa Krid o: Regning, paa Borg. At sætte

Krid γ : anskrive, hvad man udborger. (h.) At skrive med dobbelt Krid γ : føre nære til Regning, end han har faaet.

Sammensætninger:

eg (et) n. l. Det samme som Krid, us.

ligtig, adj. Som ligner Krid, har noget af Krid. En kridagtig Jordbund.

kalke eller **Kridbanke** (en) n. l. En bank, som bestaar af Kridsteen. (Oluf. 3 oek. Ann. 7 B. S. 417.) **Kridbank**, ne eller de saakaldte Limbierge ved Niforden. (Phys. oekon. Bibl. III. 274.)

klæb (et) n. l. Klæbklæb, som bestaar af Krid og Kridflint, og findes oftest i Hæderens Bredder eller i Nærheden af sandkanten.

blandet, adj. Som er blandet med d. Kridblandet Flint.

brokker, n. l. plur. Brokker, sønderne Stumper af Krid eller Kridsteen. (Luffens oek. Ann. 8 B. S. 139.)

krud (et) n. l. Et Sted, hvor man der Krid.

dukke (en) n. l. En Dukke, gjort af d, som sælges i Krambodene. (Lan. ek.)

flint eller **Kridflint** (en) n. l. En flint, som kan er lidet gienneifigtig, et grovere og flørere Sammenhæng. Agaten, og findes enten enkelt og adskilt eller lagvis i Kridbjergene (Silex taceus. Brunn. Mineral. S. 50.) See flint.

fuld, adj. Kaldes det Sted, hvor der des meget Krid.

grav og **Kridgrube** (en) n. l. Et Sted, hvor der graves Krid.

grund (en) n. l.

En kridagtig eller kridblandet Jordbund. hos Malere og Foraydere, en hvid grund af fintrevet Krid og Limband, som lægges paa Træ, som skal males eller regyldes.

Kridhuus (et) n. l. En liden Daase eller Buddike af Blis eller Messing med dobbelt Laag, til at gienne Krid, Smaa-mpent og andre Smaating i. "Sit Kridhuus aabnede, for Skilling deraf tog." P. Paars 3 B. S. 1. Figurlig: at være i Ens Kridhuus γ : være i sær Ydelse hos En [med mindre det skal udledes af Krydd (eller Krydderie)].

Kridhvid, adj. Hvid som Krid, meget hvid. Han blev Kridhvid i Ansigtet, siger man om En, der blegner stærkt.

Kridjord (en) n. l. En kridagtig Jord; Krid, som ved Luftens Paavirkning er hensmudret til Jord.

Kridflint (en) n. l. En Flint, der bestaar af Kridklæb, saasom Møns Flint.

Kridlinie (en) n. l. Hos Snekere og Tømmermænd: den Linie, som slaes med Kridsnoren.

Kridmergel (en) n. l. En løs kridagtig, kridblandet Mergel. (Brännichs Mineral. S. 25.)

Kridsalt (et) n. l. Et Slags Middelsalt, som bringes fra China, og er blandet med Krid (Sal-cretæ).

Kridsnække (en) n. l. Navnet paa en Art af Skaldyr. Helix nemoralis. (Wäters Hist. verm. Tom. 2. pag. 62.)

Kridsnor (en) n. l. En Rettesnor, overkroget med Krid, som Haandværksfolk bruge til at affætte en lige Linie paa noget, der skal afhugges eller affæres.

Kridsteen (en) n. l. Store Stykker Krid, som ligne Stene; kridartede Stene; isenhver Materie, som er tienslig til at ridse og skrive med, saasom Rødkrid, Bliant, o. s. v.

Kridtraad (en) n. l. Traad, som bruges af Skrædere ved Syning. (Lang. bek.)

Kridder eller **Kridter**, kridede, kridet [af Krid. Svec. krita, Germ. freiden.]

1. Under noget over med Krid, farver, og rstryger, gjer hvidt med Krid. At kride en Snor, en Traad.

2. Afstrider, tegner med Krid.
3. Krider af. See afstrider.
4. Krider over, gnider noget overalt med Krid. At kride en Bog over.

Kridorm (en) n. f. See Kridorm.

Krig (en) n. f. (Hos Langebek Krige. Møth udleder det af Krog, Isl. Kriki)

1. En Krog eller Bugt ved et Leed eller andetsteds, især paa det menneskelige Lege- me; saasom Diekrig, Mundkrig, Laar- krig, Krig i Tindingerne. Krig paa en Hue, paa en Parøf. (Langebek.)
2. Til Skib et fiskeformigt Stykke Lommer imellem Riis og Forskavn og paa flere Steder i et Skib. (Lovenørn.)

Krig (en) n. f. [I den ældre Skrivemaade Kryn og Kry, Svec. Krig, Germ. Krieg, Belg. Krygh, Vandal. Kreh. Ordet er af nyere Oprindelse, saavel i de nordiske, som i det tydske Sprog, og har næsten fortrængt det ældre Orlog. Sandsynlig er Jhres og Adlungs Etymologie, efter hvilken dette Ord er i Slagskab med Skrig og de der- hen hørende Ord (Gall. cri, Angl. cry); og at Feltslagens Skrig og Støien har givet det sin Oprindelse. Krieg har virke- lig i det Tydske den forældede Bemærkelse af Raab eller Skrig.]

1. I mere udstrakt Bemærkelse: at Slags Tvist, Fejde og Uenighed. De holde sig tilfammen den gandske Dag for at føre Krig. Davids Ps. 140, 3. Hvoraf er saamegen Strid og Krig iblandt eder? Jac. Ep. 4, 1. Vi vil ingen Krig begynde derover. Han vil have sin Krig frem: han er meget paa- staaende, vil ikke lade sig noget afstrætte.
2. I den almindelige Betødning, aabenbare Fejde imellem hele Stater og Nationer; Orlog. Modsat Fred, Krig til Land og til Vand. Landkrig, Søkrig. Ind- vortes, borgerlige Krige, Borgerkrig: Fejde og voldsom Uenighed imellem Lemmer- ne af en Stat. En retfærdig, uretfærdig, langvarig, blodig, ødelæggende Krig. Der er Krig over hele Europa. At ruste sig til Krig. At paastøre et Land Krig. Kri-

gens Rædsler, Ødelæggelser. At forkynde Krig. At gaa i Krig: tage Krigstien- se. At tiene i Krigen, forsøge sin Lykke i Krigen.

3. Ordsprogsvis hedder det:

- a. I Fred skal man tænke paa Krig.
- b. Først Penge, saa Krig.
- c. Det er ondt at føre Krig efter Væger; (hvilket Møth forklarer ved: Det er ondt at søge Hielp, hvor ingen er at vente.)
- d. Kom ikke i Krigen, saa bliver du ikke slagen: bliv borte fra Faren, saa kom- mer du ikke til Stade.

Deraf følgende Sammensætninger:

Krigelskende, adj. partic. [af Krig og el- sker.] Som elsker Krig, er tilbøjelig til at føre Krig, krigerst, krigslysten. En krigelskende Tyrst.

Krigførende, adj. partic. [af Krig og fø- rer.] Krigende, som fører Krig, som er i Fejde sammen. De krigførende Ma- ter.

Kriggierrig, adj. [af Krig og gierrig.] Som er meget begierlig efter Krig, har stor Lyst til Krig (bedre krigslysten.)

Krigshaard, adj. [af Krig og haard.] Som er fort for Hvedet og elsker Klam- merie; it. paastaaelig, hålsarrig. (Møth. Røstgaard.)

Krigslysten, adj. Som har megen Tilbø- lighed til Krig.

Krigsaand (en) n. f. En krigerst Aand, krigerst Sindelag og Tankemaade. (Wid. Selsk. Skr. N. S. Tom. 4. S. 186.)

Krigsaar (et) n. f. pl. Det samme Kat, hvori der føres Krig. Mange Krigsaar udmærke en Stat.

Krigsæbler, n. f. plur. Kalder et Slags haarde Siemæbler. (Langebek.) Jevns. Kriif.

Krigsære (en) n. f. Den Ære, som ind- lægges ved Krig og Krigsbedrifter. "Jy- derne bestyldes som de, der af Vindespæ opofrede Krigsæren." Røthes. nord. Statsforfatn. 2 D. S. 362.

Krigsanfører (en) n. f. En, som i Krigen anfører en Hær, Krigshovedsmand, Hærfører.

Krigsanstalt (en) n. f. Anstalter og Tilbedelser, som gøres til en forestaaende Krig. Her gøres store Krigsanstalter.

Krigsarbejde (et) n. f. Det Arbejde, som Krigen eller Forberedelsen til samme medfører.

Krigsartikler n. f. pl. Løse, som udstedes for Krigsfolk og for Krigstjenesten til Lands og Vands, Krigsordning; hedder ogsaa Krigsartikelsbrev.

Krigsassessor (en) n. f.

1. En Biskidder i et Krigscollegium.

2. En Titel.

Krigsøve (en) n. f. See Krigstugt.

Krigsbedrift (en) n. f. pl. Krigsbedrifter. Hvad mærkeligt En har udrettet i Krig, Manddomsgierninger, Heltegierninger i Krig. Hans store Krigsbedrifter have gjort ham u dødelig.

Krigsbefalingsmand (en) n. f. Det samme som Krigshovedsmand.

Krigsbehov (et) n. f. Hvad der udfordres til at føre Krig, Krigsfornödenhed. "Han forsende det til Skibene til Krigsbehov." Holtz. Tom. 1. S. 514. See Behov.

Krigsbehov (et) n. f. Alt hvad der hører til Krigen og Krigsøvesnet.

Krigsberedelse (en) n. f. See Krigsanstalt. (Langeb. Nu ikke brugeligt.)

Krigsbeslutning (en) n. f. Den Beslutning at forkynde Krig. "Naar det galdt om Kongevalg og Hylning, eller om Krigsbeslutning." L. Rothe Nordens Statsforf. 1 D. S. 126.

Krigsbetjening (en) n. f. En Betjening i Armeen eller ved Krigsøvesnet.

Krigsberient (en) n. f. En, som har et Embede ved Krigsøvesnet.

Krigsblæst (en) n. f. Krigers Blæst, Lyd af Krigstrompeter, som et Tegn til Angreb. At blæse Krigsblæst forekommer i Clausens Snorro S. 82.

Krigsblod (et) n. f. Blod, som udstødes i Krigen. Et usædvanligt Ord, som forekommer i Kong. B. 2. 5. "Han udstøtte Krigsblod, der det var Fred; og kom Krigsblod paa sit Bælte.

Krigsbroder (en) n. f. En, som tjener sammen i en Krig med en anden. (Moth.)

Krigsbrug (en og et) n. f.

1. Skik og Vedtægt, som i Krig er brugelig. Efter Krigsbrug. Det er ikke Krigsbrug: saaledes pleier man ei at handle i Krig.

2. Krigens Bedrift, Krigshaandtering, "De Danke hulde meest af den Ære, som indlagdes ved Krigsbrug." Vedels Saga S. 138.

Krigsbud (et) n. f. Bud, som forkynder Krig, som sendes om, for at bøde Folket ruste sig til Krig. Der var kommen et Krigsbud til Letren. "Orm lod sende Hærorff eller Krigsbud fire Beie fra By." Clausens Snorro S. 145.

Krigsbudskab (et) n. f. Et Budskab om Krig, hvorved Krig forkyndes eller gøres bekendt.

Krigsbulder (en) n. f. Bulder og Larm, som Krigen medfører; som høres i Strid og Bælskag; Krigslarm, Bælskagn.

Krigsbymester (en) n. f. En, som er øvet i Befæstningskunsten og alt, hvad der hører til Krigsbymestervæsenet; en Ingenieur.

Krigsbymesterkunst (en) n. f. Bymesterkunsten, forsaavidt som den bruges i Krig; den Kunst at kunne befæste et Sted saaledes, at Haa kunne forsvare sig, mod Maae; Fortification.

Krigsbyrde (en) n. f. Krigens Byrde; Byrder og Paalæg, som forboldes Underfaatterne i de Lande, hvor Krigen hersker. Dele Krigsbyrden ligger paa os. Alle Stænder have maattet bære Krigsbyrderne. (Langeb.)

Krigsbytte (et) n. f. Rob og Bytte, som tages i Krig; det, som tages til Pris fra Fienden. At dele Krigsbyttet.

Krigsbon (en) n. l. En Bon, som i Krigstider holdes i Kirkerne efter Regjeringens Anordning.

Krigsammerat (en) n. l. See Krigsfälle.

Krigscancellie (et) n. l. Et Cancellie, hvor de Sager, der vedkomme Krigsvæsenet, udfærdiges.

Krigscasse (en) n. l. Forraad af Penge, som føres med Krigshæren til at bestride Udgifterne i Krigen.

Krigscommissair (en) n. l. Den, som foreskaffer en eller flere til Krigsvæsenet og Krigshærens Udrustning og Pleie hørende Forretninger, saasom Indtægter af Lejemidler, Troppers Lønning m. m.

Krigscommissariat (et) n. l. Et Collegium, som bestyrer alle til Krigshærens Udrustning og Pleie hørende Sager.

Krigsdaad (en) n. l. Det samme som Krigsgerdaad. "Ret, som umyndige Børn, der ei vide, hvad Krig er og Krigsdaad." Baggensens bland. Digte 1807. S. 172.

Krigsdommer (en) n. l. En Dommer eller Befallingsmand, som afgjør krigeriske Trætter, eller paadømmer Tvistigheder i Krig (Auditeur). Krigsdommere, der Styrke bør og Blisdom forene. Baggensens bland. Digte 1807. S. 370.

Krigsdragt (en) n. l. Dragt, som bruges af Krigsfolk og i Krigstider; modsat Fredsdragt.

Krigsæd (en) n. l. Den Eed, som Krigsfolk maa sværge, naar de indtræde i Tjenesten.

Krigserfaren, adj. Den, som har seet og mærket meget i Krigen.

Krigserfarenhed (en) n. l. Den Egenkab at være krigerfaren; praktisk Kundskab i Krigsvæsenet.

Krigserfaring (en) n. l.

1. De Jagttogelser, hvorved man vorder krigerfaren.

2. Den derved erhvervede Kundskab.

Krigserklæring (en) n. l. Krigens Forkyn-

delse af en Stat imod en anden. At begynde en Krig uden Krigserklæring.

Krigsfælde (en) n. l. Stalbroder i Krigen, Krigsbroder.

Krigsfærd (en) n. l.

1. Krigerisk Handel og Haandtering, Foretning, Foretagende, som gaaer ud paa Krig; Færdingsfærd. "Følge Kongen udi Krigsfærd." Holstfeld Tom. I. S. 184.

2. Udfærd, Handelsmaade, som bruges i Krig. "Den mod os brugte Krigsfærd." Danske Tilf. 1807. S. 511.

Krigsfane (en) n. l. En Fane, som bruges i Krig, som Krigshæren eller enkelte Dels af samme følger; Banner, Standart.

Krigsfange (en) n. l.

1. I Almindelighed Enhver, som fanges i Krig.

2. I Særdeleshed: Krigsfolk, som under Krigen tages til Fange af Fienden. At gjøre, tage En til Krigsfange. At udveksle Krigsfangerne.

Krigsfare (en) n. l. Fare, som man udsætter sig for i Krig.

Krigsfeil (en) n. l. En Feil, som begaas i Krigens Førelse; en taktisk militærisk Feil.

Krigsfinte (en) n. l. Et lidet Krigspud.

Krigsflaade (en) n. l. En Flaade af Krigsskibe, en Orlogsflaade. At udruste en stor Krigsflaade. (Modsattes Handelsflaade.)

Krigsfolk (en) n. l. pl. Folk, som tjene i Krigen, Krigere, Soldater. At hverve Krigsfolk. At tage fremmede Krigsfolk i Tjeneste. Han er kommen til Krigsfolket, hedder blandt Vønderne, han er udfiret til Soldat.

Krigsfør, adj. Som har den Fortilighed og Styrke, som udfordres til at være Soldat. En Krigsfør Arbejdskarl.

Krigsførsel (en) n. l. pl. Krigsførsler.

1. Det at føre Krigsfornødenheder fra Et til andet. De idelige Krigsførsler for dervede Vejene.

2. Krigsfornødenheder, som derved tilføres.

Krigsforslen ankom forskildig.

Krigsforsfaren, adj. Den, som har forsøgt og prøvet meget i Krigen.

Krigsforsfarenhed (en) n. f.

1. Den Egenkab at være forsaren i Krigs- væsenet.

2. Grundig Indsigt og praktisk Kyndighed i Krigsvæsenet (jus militare).

Krigsforsfatning (en) n. f. Krigerst For- satning, den Tilstand, at Krigen hersker i et Land eller er i Vente.

Krigsforsfor (en) n. f. En Deel af Krigs- retten, som behandler en Sag, saalænge Underfølgelsen vedvarer. (Rosenstand 2 D. S. 293.) At sætte, anfille, holde Krigs- forfor.

Krigsforskyndelse (en) n. f. Det, hvorved en Krigs Begyndelse forkyndes.

Krigsfornødenhed (en) n. f. Det der ud- dres for at føre en Krig; Artillerie, Lev- nedsmidler, Klæder o. s. v.

Krigsforraad (en) n. f. Et samlet Forraad af Krigsfornødenheder. (Tetens Plutarch III. S. 24.)

Krigsforretning (en) n. f. En til Krig hø- rende Beskæftigelse.

Krigsfrugt (en) n. f. Det samme som Krigsæble.

Krigsfyrste (en) n. f.

1. Den, som raader for Krig; siges om Gud.

2. En krigerst Fyrste, modsat Fredsfyrste.

Krigsgevær (et) n. f. Gevær til Krigsbrug, modsat Jagtgevær.

Krigsgjæsteri (et) n. f. Penge, som for- dum vare paalagte nogle visse Gaarde i Jylland, isteden for den Underholdning af Krigsfolk, hvortil de havde været pligtige. (Ar. Bernsen 2 B. S. 99.)

Krigsgud (en) n. f. Hos hedenske Nationer, en Gud, som troedes at forestaae og raa- de over Krigen; saasom Ares eller Mars hos Grækerne og Romerne, Odin hos vore hedenske Forsfædre. "Sagtmodighedens lin-

de Baand, som venlig bandt Krigsgudens Vildhed." (Ohlenschläger.)

Krigsgudinde (en) n. f. En qvindelig Guddom hos Hedningene, som troedes at have med Krigsvæsenet at gjøre.

Krigshaandtering (en) n. f. Krig, betrag- ret som en Spil eller Haandtering; en krigerst Spil. (See Krigsbrug 2.)

Krigshaandverk (et) n. f. Det samme som Krigshaandtering. Fra sin Ungdom havde han drevet Krigshaandverket.

Krigshær (en) n. f. En Samling af Krigs- folk, der staae særdige til at gaae en Kien- de imøde, eller underholdes til Landets Forsvar. En stor, en liden, en vel ud- rustet Krigshær. At bringe en Krigs- hær paa Benene, at mønstre Krigshæ- ren, bryde op med Krigshæren.

Krigshage (en) n. f. Et Krigsredskab, som brugtes i gamle Dage til at ribe Mure ned med.

Krigshandel (en) n. f. Alt det, som ved- kommer Krigen eller udslyder af Krigen, Krigsfager. "Mod og Styrke udi at Krigshandel." Clausens Snorro S. 43.

Krigsheld (en) n. f. En lykkelig i Krigen indtræffende Begivenhed.

Krigshelt (en) n. f. En tapper Kriger; en, som forretter store Bedrifter i Krig; en Stridskelt.

Krigsheltinde (en) n. f. Et Fruentimmer, der udmærker sig ved Tapperhed og Krigs- bedrifter.

Krigsherold (en) n. f. Kaldtes i forrige Tider en Herold eller et høitideligt Sendes- bud, som skulde forkynde Krig eller over- bringe Fæddebrev.

Krigshest (en) n. f. En Hest, bestemt til Krigsbrug.

Krigshielp (en) n. f. Hielp, som ydes i Krig, især:

1. Hielpetropper, som en Magt sender den anden i Krigstider.

2. En Skat, som paabydes Undersaatter- ne til Hielp i Krigstider. (Moth.) "De Geistlige vare ansatte for Leding eller

Krigshjelp.^o Rothes Nordens Statsforf. 1 D. S. 330.

Krigshistorie (en) n. l. Historisk Beretning om de i en Krig forefaldne Tildragelser, Fortælling om førte Krige. At skrive et Lands Krigshistorie. Den danske Sv. Krigshistorie.

Krigshovding (en) n. l. Det samme som Krigshovedsmand.

Krigshovedsmand (en) n. l. En Anfører for en Krigshær eller for en Hov Krigsfolk.

Krigshov (en) n. l. En Hov Krigsfolk.

Krigshorn (et) n. l. Et Horn til at blæse til Angreb med.

Krigsinder, adj. Som let kan opirres og og bringes i Harnisk, trettehug. (Roth.)

Krigskaabe (en) n. l. En fird Kiortel, som især Hærførerne brugte.

Krigskæmpe (en) n. l. En diær Kamp, en Krigshelt. De store Krigskæmper har stadig i Agt den stridige Fiende at fæ. (Sorterups nye Heltesange S. 17.)

Krigskappe (en) n. l. En Kappe, som Krigsfolk bruge.

Krigskar (en) n. l.

1. En Karl, som hører til Krigshæren.

2. Kalder saaledes i Jylland den Plante Statice armenia (Viborg), fordi Born bruge den til at fægte med som Sværd, hvorved Hovedet springer af. Paa andre Steder kaldes den Knapurt og Kongens Knap.

Krigsklæder, n. l. pl. De Klæder, som Krigere bruge. "Der man toede hans Krigsklæder." 1 Kong. 27, 38.

Krigsklogt (en) n. l. Klogtighed, som vises i Krig, Smidhed i Krigsfærd. "Eller og Mangel paa Mod i vor Hær og Mangel paa Krigsklogt." Baggesens bland. Digte 1807. S. 176.

Krigsklogskab (en) n. l. Klog Opførsel i Krig.

Krigsknekt (en) n. l. Een af de ringeste Kriare.

Krigskunst (en) n. l.

1. Praktisk Færdighed i at udøve Krigskunstens Regler. Feldsherren seirede ved sin Krigskunst.

2. Indbegrebet af de Regler, hvorpaa denne Færdighed beroer. At forstaa Krigskunsten. Dette Angreb stødte ikke efter Krigskunstens Regler.

Krigskyndig, adj. Den, som kender Krigskunstens Regler.

Krigslarm (en) n. l. Det samme som Krigshulder. "Siddende der med sin Lyft til Kamp og Kirren og Krigslarm" Baggesens bland. Digte 1807. S. S. 13. Samtlige tyktes nu sødere Kamp og buldrende Krigslarm." ibid. S. 187.

Krigsløn (et) n. l. Et Løn, som Kongerne i Middelalderen gave deres Hovdinge for Tjeneste i Krig. "Knud maatte udskifte meget Land til Besoldning eller til Krigsløn." 1. Rothes Statsforfatning 1 D. S. 207.

Krigsleir (en) n. l. Et Sted, hvor en Krigshær ligger i Leir under et Felttog, modsat en Lysleir.

Krigslevnet (et) n. l. Wandel i Krig. Hans Krigslevnet var ustraffelig.

Krigsliv (et) n. l. Den Levemaade, som Krigen medfører, som har Sted i Krigen. Det haarde Krigsliv behagede ham ikke.

Krigslust (en) n. l. Snedighed i Krig.

Krigslov (en) n. l. En Lov, som gives eller er gældende i Krigstider og for Krigsfolk.

Krigsløfte (et) n. l. Det Løfte, som en Hærfører gjorde Gudene, om de gave ham Seier i Krigen. (Roth.)

Krigsløn (en) n. l. Belønning for Krigstjeneste. "De nordiske Erobrere delte det indtagne Land imellem sig som Krigsløn." 1. Rothes nord. Statsforf. 1 D. S. 374.

Krigsløsen (et) n. l. Et Løsen eller Løsningsord, som bruges i Feldten; et Ord eller Udtryk, hvorpaa de forskellige Hærtier, som høre til een Magt, kender hinanden.

Krigslue (en) n. l. Krigens fortærende Odelaggelser. Krigsluen er antændt, udbredt. Krigsluen raser over hele Landet. At dæmpe Krigsluen.

Krigsløkke (en) n. l. Løkke i Krig, den Løkke, som i Krigens følger een af de fridende Hære. Krigsløkken er ofte foranderlig. Krigsløkken vendte sig. For at bringe Borgerne Seier og Krigsløkke! Plutarch ved Licens 3 D. S. 95.

Krigsløyd (en) n. l. Krigers Løyd, den Larm og Bulder, som følger med en Krigshær og krigeriske Sydler. "Der er Krigsløyd i Leiven." 2 Mos. 32, 17.

Krigsmaade (et) n. l. Maade at føre Krig paa. "Krigsmaaden var i den Tid med idel Fodfolk." Rothes Nordens Statsforfatning 1 D. S. 421.

Krigsmagt (en) n. l. uden pl. En Mængde til Krig udrustede Folk; at samle en stor Krigsmagt, Landets hele Krigsmagt. Krigsmagten til Lands og Vand.

Krigsmand (en) n. l.

1. En i Krigens øvet og forfæren Mand, en Krieger, Soldat. Brave Krigsmænd ere bedre end stærke Volde, Prov.
2. Enhver, som har Embede eller Syffel ved Armeen.

Krigsmaneer (en) n. l. See Krigsbrug.

Krigsmusik (en) n. l. Løyd af krigeriske Instrumenter, saasom Trommer, Piber, Trompeter ic.

Krigsnam Rides og, flønt mindre rigtig, **Krigsnamme** (en) n. l. [af Isl. *nám*.] Militair Inddrivelse af Skatter; det, at en eller flere Soldater lægges ind til den, som er efterføddende med sine Skatter, hvilke han da maae underholde og daglig betale en vis Pengesum for hver Person, indtil han har afdraget sin Efterstand; militair Execution.

Krigsnammer (en) n. l. [af Krigsnam.] En Soldat, som lægges ind paa Execution hos en. (Moth.)

Krigsøvelse (en) n. l.

1. Øvelse af Krigens Sydler, af Krigshaandværket. I Krigsøvelse var han opdraget, og Krigsøvelse var hans klareste Lyst.

2. Øvelse i alle de Forretninger, Haandgreb- og Bevægelser, som høre til Krigens Væsen og Drift; Exercering, Krigsexercits (i denne Benævnelse ofte i plur.) At holde Krigsøvelser, lade Armeen gjøre Krigsøvelser.

Krigsoverste (en) n. l. En Hærfører eller Hovedsmand for den hele Krigshær; en Overgeneral. (Langebek.)

Krigsomkostninger, n. l. pl. De Omkostninger, som udfordres og medgaae til en Krigs Førelse. Denne Magt forbandt sig ved Freden til at betale en Million i Krigsomkostninger.

Krigsorden (en) n. l.

1. Vedtagen Skik i Krig. Det er Krigsorden, at Fæstningens Porte lukkes hver Aften.

2. En Række af Krigere. "Til det yderste af Krigsordenene." Dom. 7, 1.

Krigsordning (en) n. l. See Krigsartikler.

Krigspuds (et) n. l. Et snildt og behændigt Paafund i Krig, hørsed Fiendens besnildes og tilføies Skade; en Krigslift.

Krigsraab (et) n. l. Det Ankrig, som Soldaterne fordam pleiede at gjøre, naar en Fiende skulde angribes, og som endnu er brugeligt især hos vilde Folkeslag.

Krigsraab (et) n. l. uden plur.

1. En Forsamling af de høieste Officerer, for at raadslaae om vigtige Krigsfager. At sidde i Krigsraadet. At holde Krigsraad.

2. Et Collegium, som Bestyrelsen af Alt, hvad der hører til Krigsvæsenet, er betroet.

Krigsraad (en) n. l. pl. Krigsraader.

1. En enkelt Mand, som har en eller anden Besikning ved Krigsvæsenet, eller hvem denne Titel, uden nogen Besikning, er meddeelt.

2. I Sprog: en Kalkunst Hane.

Krigsbredskab (et) n. l. Ethvert Redskab, som bruges i Krigen eller til Krigerste Gysler.

Krigsbrentemester (en) n. l. Den, som drager Omfarg for Krigshærens Underholdning og Lønning, og hvad andet, der hører til Armeevæsenet. Efter nuværende Talebrug en Krigscommissar. (Moth.)

Krigsbret (en) n. l.

1. Krigens Ret, den Ret, de Rettigheder, som Krigen medfører eller menes at medføre. At forfare med En efter Krigsbretten. Han handler ikke efter Billighed, men blot efter Krigsbretten.

2. Indbegrebet af de Love, hvorefter Krigsfolk dommes (Jus militare.) At studere Krigsbretten. At læse et Collegium over Krigsbretten.

3. Det til en Sags Behandling fornødne Antal Personer, forsamlede for at udøve den dømmende Jurisdiction imellem Krigsfolk. (Rosenstand 2 D. S. 277.)

4. Ret imellem Rationer i Krigstider (Jus belli).

Krigsbrulle (en) n. l. En Rulle eller Liste over Krigsfolk, Mandtal over Soldaterne. (Moth.)

Krigsrustning (en) n. l.

1. Udrustning og Tilberedelse til Krig. At gjøre store Krigsrustninger.

2. En Krigsmands fulde Rustning, Vaaben og Klæder, som bære en Krigsmand til. Han var i fuld Krigsrustning.

Krigsfag (en) n. l. Antiggender, som vedkomme Krigen og Krigsvæsenet. Dette Collegium bespærrer Krigsfagerne. Han har intet med Krigsfager at gjøre.

Krigsfang (en) u. l. En Sang, som synges i Ledingsfærd, eller som er digtet med Hensyn til Krigen. "De istemmede saa veldigen Krigsfange, at Biergene gienlede." Plutarch ved Læens III. S. 113. Krigsfangene fra 2 April 1801.

Krigsfib (et) n. l. Et Stib, som bruges til Krig, Orlogsfib; modsat Handels- eller Kjøbmandsfib.

Krigsfik (en) n. l. Det samme som Krigsbrug.

Krigsfiold (et) n. l. Et Stield, som bruges i Krig, og som i gamle Dage i Norden ophængtes paa Mæsten af Krigsfibe, som Tegn til Slag og Angreb; (modsat Fredsfiold.) "Det røde Stield, Krigsfioldet, blev nu taget ned af Mæsten." Suhm i Fors. i de Rønne Vidensk. 12 Stk. S. 144.

Krigsfjole (en) n. l. En Skole, hvor unge Mennesker dannes og oplæres til Krigsgysler, til at anføre Krigsfolk. (Langebek.) Man siger ogsaa om en i Krigen vel forsøgt Krigsmand: han har giennemgaaet Krigsfjolen.

Krigsfueplads (en) n. l. De Lande og Egne, hvor Krigen føres og Krigshærene have deres Stilling. Krigsfuepladsen har nærmet sig vore Grændser.

Krigsfyts (et) n. l. De Redskaber, der bruges til at skyde med i Krig; alt Slags Skyderedskab.

Krigsspil (et) n. l. Et Slags Forstands- spil med Briller, forestillende Soldater og andet til Krig hørende.

Krigssprog (et) n. l. Det Sprog, de Udtryk, som bruges ved Krigeres Vaaben- øvelser, eller hvor der handles og tales om Krigsgysler og krigerste Gienstande. Dette hedder i Krigssproget: at falde Fienden i Flanken.

Krigsspyd (et) n. l. Et Spyd, som bruges eller er brugeligt i Krig. (Baggesens Tillæg til Sieng. S. 18.) modsat Jagtspyd.

Krigstalsbroder (en) n. l. En, som deltaget med en anden i Krigstog; Krigsbroder. (Baggesens blandede Digte 1807. S. 85.)

Krigsstand (en) n. l. Krigerens Stand og Vilkaar, til Forskiel paa Bøndestand, Borgerstand, Adelsstand &c. Krigsstanden er Væens. At være fæd og opvægen i Krigsstanden. At give sig til, gaa ind i Krigsstanden.

Krigsform (en) n. l. Stormende Angreb af en Krigshær.

Krigstreg (en) n. l. Et lidet Krigspuds.

Krigstykke (et) n. l. Krigskøls.

Krigstyr (en) n. l. En Skat, som pålægges til at udrede Omkostningerne ved en Krig. At udskrive, paabyde, give Krigstyr.

Krigssyssel (en) n. l. plur. Krigsspysser. Forretninger, som høre til Krigen, som Krigen medfører. At være opdraget til, oplært i Krigsspysser.

Krigstidende (en) n. l.

1. Efterretning om, at der er Krig, og hvad der sker i Krig.

2. En Avis om Krigsbegivenheder.

Krigstieneste (en) n. l. En Krigers Tjeneste og Forretning; det, at en tjener som Soldat eller Officer. At tage Krigstieneste, gaa i Krigstieneste. Han har staaet i Krigstieneste, gjort Krigstieneste i 10 Aar. At tvinge En til Krigstieneste.

Krigstørst (en) n. l. I Digtersproget: Tørst eller heftig Begierlighed efter Krig og Krigsfærd. "Med Odelæggelsens Krigstørst." Baggenssens blandede Digte 1807. S. 190.

Krigstog (et) n. l. Et Tog for krigerisk at anfælde Fienden.

Krigstrompet (et) n. l. Et blæsende Instrument, som bruges i Krigshære ved Rytteriet. See Krigshorn. "Orkanernes Krigstrompet igiennem Luften klinger." (Lullin.) At støde i Krigstrompeten.

Krigstugt (en) n. l. Den behørig Orden i Soldaternes Levnet i Krigstider, og sammed Haandhævelse. At holde skarp, streng Krigstugt. "Krigstugten, Sielen i Hæren, er tabt." Jacobi over Absalon S. 11.

Krigstummel (en) n. l. Tummel, Stoi og Urolighed, som Krig og Feltslag medfører; Krigsbølger, Væbengung.

Krigstynge (en) n. l. Krigens Byrder. See Krigsbyrde. (Rahbek.)

Krigsuheld (en) n. l. En uheldelig i Krig indtræffende Begivenhed.

Krigsulffke (en) n. l. Ulffke i Krigen selv, forskellige fra Krigens Ulffke, de Under, som Krigen medfører.

Krigsuro (en) n. l. Den urolige Sindstemning, som Krigen foranlediger.

Krigsurulighed (en) n. l. Den urolige Tilstand, som Krigen medfører. Krigsurolighederne nærmede sig vore Grænser.

Krigsvaaben (et) n. l. plur. Vaaben til fiendeligt Angreb. Omgjordede med Krigsvaaben. (Don. 18, 11.)

Krigsvæsen (et) n. l. Alt, hvad som hører til og vedkommer Krigen og krigeriske Sogler og Foretagender. At forestaae hele Krigsvæsenet.

Krigsværn (et) n. l. Beskyttelse i Krig.

Krigsvidenskab (en) n. l. Den eller de Videnskaber, som give systematisk Underretning om at føre en Krig og om Alt, hvad dertil hører.

Krigsvild, adj. Indtaget, opfyldt af krigerisk Vildhed, som er bleven vild og grum i Krigen. "Min Faders Krigsvilde Bryst." Ohlenschlägers nordiske Digte S. 145.

Krigsviis (en) n. l. Det, som er brugeligt og sædvanligt i Krig; Krigsbrug, Krigsmaneer. Paa Krigsviis, efter Krigsviis.

Krigvækkende, adj. part. Som vippet og opvækker Krig og Strid. Den krigvækkende Mars. (Plutarch ved Læens 3. S. 289.)

Krigelyst (en) n. l. [af Kriger, v. n. og Lyft.] Lyft, levende Attraae til at føre Krig eller være i Krig. (O. Guldbergs Fortælle til Appian.)

Kriger, v. n. [af Krig, Svec. krigen, Germ. kriegen.]

1. At stride, føre Krig. De frigende Magter "Vi krige for vore Sieler og vore Rette." 1 Macc. 3, 21.

2. I nogle jydskt Lyne bruges det figurligt for: stræbe, anspænde sine Kræfter. Han frigede nok for at faae Gaarden.

Krager (en) n. f. [af Krig, Svec. Krigare, Germ. Krieger.] En, som fører Krig eller tjener i Krig, en Stridsmand, Krigsmand, Soldat, uden Hensyn til hoi eller ringe Værdighed. Deraf:

Kragerære (en) n. f. Ære, som indlægges ved Krigen, og Krigsbedrifter; Ære, som en Krager har erhvervet sig. "Toget for øge skulde diærbt hans Kragerære." Ohlenschlägers nord. Digte S. 319.

Kragerbane (en) n. f. Den Tidstrække, hvile den Een tilbringer i Krig eller som Krager. Doommod endte hans Kragerbane.

Kragerbryst (et) n. f. En Krigers Bryst og figurlig den hans Ein eller Hu. "At smelte Jernet i hans Kragerbryst." Ohlenschlägers nord. Digte S. 294.

Kragerdaad (en) n. f. Daad, som udføres af en Krager, eller som passer sig for en Krager.

Kragerliv (et) n. f. Det Liv, en Krager fører. Det raue Kragerliv havde gjort ham følesløs.

Kragerfib (et) n. f. Det samme som Krigsfib. "Fem skoldhangte lange Kragerfibe." (Ohlenschläger.)

Krager Smykke (et) n. f. Et Smykke, som en Krager bærer, som gives en Krager til Hæderstegn, eller som passer sig for en Krager. Skrammerne paa hans Hestesbryst vare hans eneste Krager Smykke.

Kragerverd (et) n. f. Den Adkomst til Højtætte, et Menneske beklædder som Krager.

Kragerinde (en) n. f. [af Krager.] Et Bruentimmer, som tjener i Krig, eller er oplært i Krigsspyder. "Saadanne vare de under Navn af Skoldmøer saa berømte nordiske Kragerinder." Engelstoft om Kvindekønnet S. 86. "Jeg er den høieste Guds Kragerinde." (Shillers Johanna d'Arc, ved Rahbet.)

Kragerst, adj. og adv. [af Krig.]

1. Tilboelig til Krig, som har megen lyst til Krig og Fejde; it. øvet i Krig, stridbar, mandig. En kragerst Fyrste, en kragerst Ration, kragerst Lønsmande.

2. Som hører til Krig eller behøvet og truer med Krig. Her gjøres mange kragerste Tilberedelser. Det seer meget kragerst ud: det truer stærkt med Krig.

Kragersthed (en) n. f. [af adj. kragerst.] Stridbarhed, Tilboelighed til Krig og Krigsspyder. (L. Roth.)

Krager, adj. [af Krig, sinus.] Som der er gjort en Krig eller Bugt paa, indkriget, bugtet. Et krager Blad: et Blad med Indsæt eller Bugter paa. En krager Hu, et Slags Hue, som fordam brugtes, der var indskaaen ved begge Øren. (Langebet.)

Kragst, adj. [af Krig.] Det samme som kragerst.

Kraf, et Ord, som bruges om Lyden af sønderbrudte Ting eller deslige. See Kraf.

Kraf eller Krafte (en) n. f. En ussel, lille, maver Hest. (Baggesens Riimbrev S. 48.) See Kraf. En Karre, forspændt af tvende Krafte.

Krafand (en) n. f. [Norv. Krefand, Germ. Kriechente.] Den mindste og meest velsmagende Art af de vilde Vender, en Fugl, som i Norden hyppig findes ved Søer og Sumpe (Anas querquedula. Wad. 1 D. S. 301. J. Müller's Prodr. Zool. Dan. 125 126. tilføjes dette Navn ogsaa en anden Art. Anas crecca. See Stroms Søndmør I. S. 220.)

Krafte (en) n. f. Et Redskab, hvormed Sættet ved Rogningen drages til Siderne i Panden. Deraf:

Kraftefalt (et) n. f. Det første mindre rene Riikkensfalt, som efter Rogningen falder til Bunds i Panden, (Bradt om Vaks Sælt vart.)

Krafte, v. n. krafte, krafte. Et Ord, som bruges til at betegne Agerhønsens Skrig eller Stemme. (Roth. Langebet.)

Krafte (en) n. f. [Beslægtet med Kraf, Riv og Trætte.] En tørr og dablets Person, En, som utidigen læster Alt, eller som ingen Ting er tilvare.

Krilla, n. f. [af Kriller.] Kalderes Rødlunger

et det sandenslebske Morges. Nordensteds
Kragda.

Krillen (en) n. l. [af v. n. Kriller.] Det, at
noget kriller eller klor; Kise. Jeg følger
en underlig Krillen i Huden.

Krilleorm (en). See Kritorm.

Kriller, v. a. og n. Pirrer, mpirrer, stikker
i Huden, klor sagtelig. Det kriller mig
i Næsen, i Huden, Det kriller i hans
lille Læbe: det kildrer ham, gjør ham gode.
(Moth.) (Paa Morskse lyder denne Tale
maade saaledes: Det kriller i hans Hale: det
behager ham vel. (Schades Beskrivelse.)
Figurliken: det krillede mig i Sielen: det
kildrer mit Sind, dækker behagelige Bolek-
ser hos mig. (Ohlenschlägers nord. Digte
S. 299. Undertiden hører man ogsaa dette
Verb. bruges i aktivist Bemærkelse; men
mere brugeligt er Kildre. Deraf:

Krillhøste, Krillhøste (en) n. l. Et eget
Slags Høste, som følger paa en krillende
Børnemme i den øverste Deel af Halsen.

Krillefrost (en) n. l. Den første Vttring af
Frost, især i Hænder og Fødder.

Krillehyge (en) n. l. En frampreget Egd-
dom, som især udmærker sig ved en For-
nemmelse af Myreløben paa Huden, og al-
mindelig hidledes fra Ryddelse af Riddes-
førgel og Meeldersier i Bugdet, Raphania.

Krim, Krim eller Krimle (en) n. l. [Norv.
C. Brit. Crimm, Gr. κρυμνος, frigus.]
Sne, Forkølelse. (Et almindelig norsk
Ord.)

Krimler, v. n. [Synes at være et Onoma-
topoietikon.] Mpirrer, brimter af levende
Ting. Det krimler og brimter af Orm.
(Moth.)

Krimmel, adj. [af Krum, eller ved en for-
dærved Udtale af Kringel.] Som er snoet
sammen og i hinanden. (Moth.)

Krimmelhornet, adj. See Kringelhornet.
(Vedet Gyds Ordbrug 2 P. S. S. 11.)

Krimskrams (et) Mængde af Krimmel eller
Kringel, og Krandse. See dette Ord.
Allehaande ubetydelige, barnagtige Smaa-

ting, forbentlige og regstlige Figurer, og
beslige. "For en Mængde unyttig Krimsk-
rams trækker andre Lande vore gode Myn-
ter." Dec. Mag. 7 B. S. 210.

Krinax, n. l. Det norske Navn paa en
Plante; Arbutus (Aira subspicata.) Vi-
borgs danske Pl. N. S. 23.)

Krands (en) n. l. [Maaffee blot en fordærved
Udtale af Kred.] En Cirkel, Kred eller
Kring. (I Island lyder det Krands.)

Kring, adv. obs. omkring, [Isl. kringum af
Kring.]

Kring, adj. [Norsk] hurtig, bevert. See
Krang.

Kringboier, v. a. [af Kring og boier.]
Boier omkring, boier i en Kring eller Kred.
En kringboiet Gruen.

Kringboining (en) n. l. Den Gierning at
kringboie.

Kringel, adj. [af Kring.] Som gaar i Bug-
ter, krummet. (Moth.) (I Høen bruges
det for: bagvendt.)

Kringelbugt (en) n. l. [af Kringel og Bugt.]
En i mange Bugter snoet Krumning. At
gøre Kringelbugter som Snoge. (Vaden.)
At ligge i Kringelbugter. (Vid. Selsk.
Skr. X. S. 167.)

Kringeldriver (en) n. l. [af Kring eller Kring-
gel og Driver.] En Gadeslanger, Løsgan-
ger, Landstryger, som driver omkring fra
et Sted til andet; it. en, Enplegiest.
Kringeldriver har tom Bug og hoas Knib.
(P. Lølle.) "Kringeldrivere, som sungge
og drønte om hos anden Mands Bord."
Lousens Postil D. S. fol. 161.

Kringelhornet, adj. [af Kringel og Horn.]
Kaldes et Dør; hvis Horn ere snoede i
hverandre, eller løbe sammen i en Kred.
En kringelhornet Stud, Væder. (Lan-
gebet.)

Kringelfrog (en) n. l. [af Kringel og Frog.]
Skrives og udtales ogsaa Kringelfrog.]

1. En snoet eller bugtet Bestaenhed, en
vildsom Omgang med mange Bugter og
Kroge, en Krumgang, hvor man lettelig

forvildes. Der er saa mange Kringel-
froge, at jeg ikke kan finde Dei. Jeg
kan ikke finde ud af alle disse Kringel-
froge.

2. **Figurlig:** Han gik mange Kringelfro-
ge, han omgaaes med Kringelfroge:;
han søger at bringe Sagen i Vilberede.
Hvortil behøves alle disse Kringelfroge?
1. Danstob, Omveie.

Kringelklippe (en) n. f. [af Kring og Klippe.]
En steil Klippe, hvor Opgangen snør sig
i mange Bugter. (Noth.)

Kringelmoss, n. f. Det største Møde paa en
Mosart, Lichen gyrosus. (Viborgs Pl.
Racone S. 236.)

Kringgaard (en) n. f. [af Kring og Gaard.]
En indluffet Gaard, eller en Gaard, som
omgiver et Sted; i Island (hvorfra Ordet
har sin Oprindelse): en indluffet Plads
for en Banningshøst, færdvankigen mod
Sonden, hvor man sætter Bier og Faal om
Vinteren.

Kringhave (en) n. f. En med Mur omgivet
Have.

Kringklipper, v. a. [af Kring og v. a. Klip-
per.] Bektipper rundt omkring. (Lange-
bel.)

Kringel (en) n. f. [af Kring og Kringel; Isk.
et Svec. *Kringla*, Germ. *Kringel*; dog
kun i tredje Bemærkelse: Gall. *traquelin*.]

1. En Ring eller aflang Kred.
2. En Bugt, Krumning. (Angl. *crinkles*.)
3. Et Slags Brød eller Dagværk, som er
bøiet sammen i to Ringe. At bage Kring-
ler. Han spiser gjerne Kringler. Røgte
Kringler, Smørkringler, Sukkerkring-
ler, Krummeskringler o. f. v. "At fis-
ke Kringler nu heel ubetvæget er." P.
Paars 4 B. 2 Sang.

4. Den Fædme, som sammener ovenpaa Klod-
suppe og staaer rundt omkring Fædet. Det
skal vel gjøre Kringler paa Suppen: det
skal vel gjøre Sagen klar. (Langebel.)

5. Langhalm, som bøies frum, for at ud-
spile en Løpseng. (Noth.)

6. Knappen nedentil paa den Stof, som Stif-
løberne bruge. (Regl. for Stifløberne
S. 9.)

Kringlebrød (et) n. f. [af Kringler og
Brød.] Det samme som Kringle No. 3.
(Dict. Herlov.)

Kringledei (en) n. f. [af Kringle No. 3 og
Dei.] Dei, hvorfra Kringler bages.

Kringlemøer (en) n. f. En Kierling, der
handler med Kringler. "Da Kringlemøer
kom ind." Baggesen.

Kringler, v. a. et n. [af Kring og Kringel.]

1. v. a. Lægges eller snør noget i en aflang
Kreds.

2. v. n. imperf. Det Kringler: det gaar
rundt om, gaar i Bugter. (Angl. to
crinkle.) Det Kringler for hans Dine:
"Alting synes at løbe rundt for hans Dine."
"Nu Kringler det igjen og giver dig Dine
runde." Arreboe S. 88.

Kringleslange (en) n. f. [af Kringle og Slan-
ge.] En Snog eller Slange, som snør sin
Krop i Kringler eller Bugter. "Han
Kringleslangen gav en giftig Dragt at
bære." (Rabns Oversættelse af Virg.
Georg. pag. 8.)

Kringket, adj. partic. [af Kringler No. 1.]

1. Som er snøet i aflange Kredse, cirklet.
(I Waabenkonsten.)
2. Rundladen af Ansigt. (Wilses næste
Ordsprog.)

Kringlinie (en) n. f. [af Kring og Linie.]
En kringbøiet, frum Linie, en Sneglelinie,
Spirallinie. (v. Aphelen.)

Kringløb (et) n. f. [af Kring og Løb.] Om-
løb, Bevægelse omkring noget. "En fuld-
kommen Solens Omgang eller Kringløb."
(Joh. Brunsmanus Calend. perpet. p. 17.)

Kringrender, v. a. [Norv. af kring og ren-
der.] Omringer, indringer, omgiver.
(Wille.)

Kringsætter, v. a. imperf. Kringsatte, sup-
kringsat. Sætter i Kred, sætter rundt
omkring noget. En stor Plads kringsat
med Hæle og Stene.

Kringlører, v. a. imperf. kringlør, sup. kringløraet, partic. kringløraen. [af kring og lører.] Bøstører rundt omkring; is. figurlig: indskrænkter.

Kringløse, v. a. [af kring og løse.] At lægge løse under alle fire fødder paa en Hest. At kringløse en Hest. En kringløst Hest. (Langebet.)

Kringløster, v. a. [af kring og løster.] Omringer, indløster trinde omkring.

Kringstol (en) n. f. [af kring og stol.] En stol med et rundt, indhulet Brykspætte. (Jodf. Hammerum Herred.)

Kringstule (en) n. f. [af kring og stule.] (Isl. *jula*, *Grile*.) Paa Følger: et Slags Bognæppe, hvori der er fastgjort Stivere, som tillige bruges som Lønstikker. (E. Koch.)

Kringtole (en) n. f. [Korff.] En Dværn eller Vandmølle. (Hollagers n. Ordsaml.)

Kringvei (en) n. f. [af kring og vei.] En Vei, som gaar i mange Bøget og Kroge. At gaar en vidtsøgt Kringvei: gaa mange Omveje. (Nucl. Lat.)

Kringvreden, adj. part. [af kring og vride.] Som er bøiet eller snoet krumt, eller dreiet slangevis. (v. Aph.)

Krinkel, adj. og Krinkelfrog (en) n. f. See Kringel og Krinkelfrog.

Krip, adj. Som hastig kan blive vred, vrip pen, vanskelig. (Moth.)

Krippelhoved, Krippelkop eller Kripelkop (en) n. f. [af adj. krip og kop: Hoved.] En, som er let at opirre, som hastig bliver vred. (Moth.)

Kripfindet, adj. Det samme som krip.

Krist, adj. [Svec. krist, saaragtig.] Kaldes den Frugt, som kan glemmes, og holder sig længe. Krist Frugt. Kriste Ebler; et Slags Glemmeæbler, der holde sig Vintere over. (Moth. Rosgaard.)

Krisler, v. n. og a. imperf. krislede, sup. krislet. [Maafte et diminutivt frequentativum af krille.] Pirrer, kiser, kriller. (Forekommer i R. Bid. Skft. Str. n. S. I. S. 232.)

Krispet (en) n. f. En Stribe. (Moth.)

Krispelholt (en) eller **Krispeltæ** (et) n. f. Et Stomagerredskab, udstøbet med Striber.

Krisper, v. a. Gør Striber i Noget.

Krist og **Kristus**. See Christ, Christus.

Krispler, v. a. krisplede, krisplet. Diminutiv af krisper; forsynes med flere Striber. Man krispler Huden fra Halsen til Hovedet. (Bergsøe om Garderierne i B. S. 330.)

Krispling (en) n. f. Stieringen at krisple.

Krisplebrode (en) n. f. Et Redskab med ligeløbende Furer, hvormed Garderne sættes Rarven paa Læderet. (Bergsøe S. 30.)

Krispletæ (et) n. f. Det samme som Krisplebrode.

Kristal eller **Krystal** (en) n. f. [af *κρυσταλλος*, *Jis*, fordi de Gamle troede, at disse Stene havde deres Oprindelse af Snevand, som ved Kulden størkede til Jis. Det skrives derfor rigtigst med K.]

1. En klar, giennemsigtig og glaskagtig, i Almindelighed sefaktet, usfarvet eller farvet Kvartsart, som er hårdere end al anden Kvarts; Biergekristal. (*Silex quartzum crystallus*. Wern.)

2. Islandsk Kristal, kaldes en rhomboidisk Kalkspath, der fordobler de Gienstande, som sees derigennem; Dobbeltspath.

3. I Chemien og Naturvidenskaben kaldes saaledes overhoved alle de uorganiske Legemer, som Naturen selv danner i regelmæssige og bestemte Former, og som begrænses af jevne Flader, i hvilke der viser sig en vis Orden, Regelmæssighed og Jevndannelse; eller og som ved Bundfældning og Afslampning fremkomme i regelmæssige, kantede Figurer.

4. I Digtersproget bemærker det figurlig: et meget klart, kriskalkart Vand. Bækenes Kristal. (Baggesen.) "Den Bæ, hvis rislende Kristal ei Hæn længer blinder." Baggesens Uagdoms Arbeid. 2 D. S. 139.

5. I Sammensætninger:

Krystalable (et) n. f. [Svec. *Crystallaple*.] Et Slags kalkagtige, kugleformige Stene, omgivne med en Skorpe af Kalkspathkrystaller, som bestaae af ottekantede Pyramider, der løbe sammen i en Middelpunkt; de findes paa Bornholm. (*Aërites marmoreus* Linn.)

Krystalagat (en) n. f. En Agat af rødgraa Farve, som er blandet med Biergkrystal.

Krystalagtig, adj. Det samme som krystallinist, krystalliseret. "Vi nyde Saltet i dets krystalagtige Skikkelse." *Lødes Skr.* 4 D. S. 369.

Krystalallun (en) n. f. Et Slags meget sielben naturlig Allun, som har Form af ottekantede Krystaller (*Alumen nativum glaciale* Linn.)

Krystalblomst (en) n. f. Blomsterlignende Anskud, som undertiden findes i Krystalgruberne.

Krystalbygget, adj. part. Bygget, opført af Krystal. "Told Marmendil i sit krystalbygte Slot." (*Pram's Stærkoder* S. 107.)

Krystaldruse (en) n. f. En Samling af flere Biergkrystaller, som findes stødende paa en fælleds Moder.

Krystalflus (en) n. f.

1. Farvede Biergkrystaller, hvis Farve foranføres af Jern eller Bruunsteen, og hvoraf gives adskillige Arter, som Aineihyften, Hyacinthus, Rubinflus &c.
2. Det samme som Krystalglas.

Krystalform (en) n. f. Dannelsen og Form af Krystal. Dvartsens Krystalform. Man finder næsten alle Mineralier under Krystalformer.

Krystalglas (et) n. f. Et meget fint og reent Glas, som gøres af det reneste Sand, Flint, Kvarts eller Biergkrystal tilligemed Soda eller vel rensat Potaske; og som, farvet ved Metalkalke, udgør de saa kaldte Krystalflusser, Glasflusser eller falkke Vedstene.

Krystalgrube (en) n. f. En Grube, hvor der findes Biergkrystaller.

Krystalhinde (en) n. f. Den fine tynde Hinde, som omgiver Krystallinsen i Diet. Kaldes ogsaa meget upassende Edderkopshinde.

Krystalklar, adj. Klar, som Krystal, meget reent og klar. En krystalklar Bæk. Rildens krystalklare Bænde.

Krystalkugle (en) n. f.

1. En Kugle af Krystal. "Den straalende Krystalkugle laae paa sit Alter." (*Alp og Gulhindy af Øhlenschläger*.)

2. Et Slags hule Kugler af hvidagtig Chalcidon eller fribet Flint, som inden i ere besatte med Druser af farvede eller usfarvede Krystaller. (*Aërites Hæmachates* Linn.)

Krystallindse (en) n. f. Det samme som Krystalvædske.

Krystalrose (en) n. f. Kaldes en Art Krystaldruser, bestaaende af endel smaa Krystaller, der løbe ud fra en fælleds Middelpunkt, og danne et Slags Kreds eller Stierne.

Krystalsalt (et) n. f. Naturligt eller gedigent Salt, som findes anskudt i store haarde Krystaller (*Sal gemmæ*.)

Krystalvædske (en) n. f. Radvnet paa en Art af Skaldyr (*Helix crystallina*.) *Müllers Hist. verm.* T. 2. p. 23.

Krystalspath (en) n. f. Et Slags GipsSPATH, der har megen Liighed med Biergkrystaller og bestaaer af et kantet Prisma med en Pyramide i den ene Ende.

Krystalstang (en) n. f. Biergkrystal i Skikkelse af en kantet Stang eller Støtte, dannet som et Prisma. "Sielben er Krystalstangen (prisma) til begge Ender spidset." *Brännichs Mineral.* S. 37.

Krystalvædske (en) n. f. Et af lyse, gienemsigtige Skiver bestaaende Legeme, af Skikkelse som en Linde, der ligger indstøttet i den vandagtige Vædske i det menneskelige Øie, og tjener til at samle og bryde Indstraaerne, Krystallinsen. (*Humor crystallinus, lens crystallina*.)

Krystallinist eller **Krystallist**, adj. [af Krystal.] Som er af Krystal, eller har Lighed med Krystal, anstødt i regelmæssige Figurer lige som Krystaller.

Krystalliseres, **Krystalliserer** sig, v. n. pass. f. recipr. [af Krystal.] Det, at et Legeme anstøder Krystaller, som er en Virkning af Beskæddethedens tiltrækkende Kræfter. "Endel Kalkarter ere prismatisk Krystalliserede." Brännichs Mineral. S. 41

Krystallisering (en) n. f. [af Krystal.] Det, at et Legeme krystalliserer sig, eller formet delft Opløsning i et flydende Væsen, og Beredelsen af den Mængde Fluidum, som udfordres, for at holde det opløst, danner sig i bestemte og regelmæssige Former; Krimpefykning. Nogle Naturforskere have antaget, at Krystallisering er Mineraliernes almindelige og udelukkende Gærfænde.

Krystallisation (en) n. f. [af Krystal og Lat. crySTALLISATIO.] Det samme som Krystallisering, hvilket, formet delft dets mindre fremmede Form, hellere bør bruges. (Brännichs Mineral. S. XVIII)

Kristelig, **Kristeligundet**, adj. See under **C. Kristendom** (en). See **Christendom**.

Krisbaare (en) n. f. Bruges i Sønderjylland, og bemærker der en Hjulbør. (Wid. Gelf. Skr. i D. S. 75.)

Kritik (en) n. f. [af κριτική, og bør derfor skrives med K.]

1. Egentlig den Konst eller Videnskab, at bestemme Textens Rigtighed hos en gammel Forfatter. Ordkritik, Sagkritik, den høiere og lavere Kritik.

2. I videnskabelig Bemærkelse: videnskabelig Færdighed i at kunne bedømme noget efter Videnskabernes og Konstens Regler. At bruge Kritik i en Undersøgelse. At anvende Kritiken paa de skønnede Kogter. Det er ikke efter Kritikens Regler.

3. Anvendelse af denne Videnskab i enkelte Tilfælde, Bedømmelse efter Konstens Regler. Han er meget streng i sin Kritik. En sund, grundig, retfærdig, dyb, karp

Kritik. Kritikens Svøbeslag: en streng og uskaansom Anvendelse af Kritiken.

Kritiker eller **Kritikus** (en) n. f. [af Kritik.] See **Konstidomme**.

Kritiserer, v. a. Bedømmer; it. badler, udsætter paa. See **critiserer**.

Kritisk, adj. [af Kritik.]

1. Som hører til Kritik (i dette Ordss forskellige Bemærkelser.) Han har besørget en kritisk Udgave af det nye Testamente. Han har stor kritisk Færdighed. En kritisk Undersøgelse, kritiske Afhandlinger.

2. Som fordrer usigtig Overlæg og Bedømmelse, betænkelig, farlig. En kritisk Periode. Det er kritiske Tider vi leve i: farlige Tider; Tider, da man maa være meget forsigtig. En kritisk Time, kritisk Dag: en vigtig, afgørende Dag; it. i Lægekonsultation; en Dag, paa hvilken Sygdommen tager en mærkelig Forandring til det Gode eller Onde. See **critisk**.

Kritter, v. n. Frittede, frittet. Væller, gaar paa Frierie. Vor Jørgen kritter hos Jer Trine. (Sickandsk.)

Kriller eller **Kriller**, v. n. et a. Det samme som kriller; pirrer, smaafløer. (Langebek.)

Kritorm (en) n. f. [af Kritis og Orm, Kri- ves ogsaa Kridorm.] En gandske liden Orm eller Midde, som avles paa det menneskelige Legeme imellem Hud og Kød, og forårsager Kløe og Udtæring; Kritisorm, Knatorm, Knatmidde. (Woth.) Acarus Siro. Müllers Prodr. p. 186.

Kritte [venteligen en forberedt Udtale af Christus.] Bruges kun i Talemaaden: Død og Kritte.

Krå (en) n. f. [Isl. krá eller krá, secessus; af kroat, secludere; Svec. Krasve, Angl. craw, C. Brit. Croppa, Germ. Kropf, Belg. Krop, Kroppe.]

1. Den forreste Mave hos visse frædende Fugle, som bestaar af en Pose, indvendig overtrukket med en haard Hud og besat med en Mængde Kierter, hvori de nedsvælgede Korn opblødes; Fuglekro (Ingluvies.)

Duen har en stor Kro; Kjølingen har intet i Kroen.

2. Figurlig og i den lave Talebrug: At have Kroen fuld : være tilgængelig mæt, have Skrotten fuld. (P. Paars 2 B. S. 3.) Kroen kan aldrig blive fyldt paa ham : han er en umættelig Fyldeboom. Han sætter alting i Kroen : eller han fraadser sine Nidler op.

Kroen (en) — et hos Noth og Langebebet.) n. l. pl. Kroer [Isl. Kró, secessus, angulus; Svec. Krog, Germ. Krug, som ogsaa betyder et Kruus eller Drikkekar. Ordet skrives i ældre Tider Kru, og saaledes udtages det endnu jævnlig af Bønderne.]

1. Værtshuus, et Gæstgiveri, især af det ringere Slags paa Landet og for Bønder, et Drikkehuus, Ølhuus. "Lad dem i Røget Kro kun see og høre alle de Bønder banke Hov og Øre." (Stenersen.) At holde Kro : skienke Drikkevarer for Gæster. At luge Kroen, gaare paa Kroen. Han rejser aldrig nogen Kro forbi. Han hænger i Kroen fra Morgen til Aften.

2. Et Sted, hvor Haandværksbønder holder deres Forsamlinger; og som da benævnes efter de forskellige Haandværker, som Smedekro, Smedekro, Lømmekro, 10. Lømmersbønderne ere samlede paa Kroen.

3. I Sammensætninger:

Krobo (en) n. l. Et Sted, hvor der holdes Kro eller skienkes med Drikkevarer. (Noth.)

Krobdreng (en) n. l. En Dreng, som varetter op i en Kro. (Noth.)

Krofader (en). See Kromand.

Krogang (en) n. l. Det at man besøger Kroen. Bønderne i dette Sogn ere meget hengivne til Krogang.

Kroganger (en) n. l. Den, som besøger Kroen.

Krogiest (en) n. l. En, som jævnlig besøger en vis Kro.

Krohold (et) n. l. Det Rælingsbrug, at holde Kro eller Værtshuus. Han lever af Krohold. At dømmes for ulovligt Krohold.

Krohuus (et) n. l. Et Huus, hvor der holdes Kro, Værtshuus.

Krokone (en) n. l. En Kromands-Hustru, eller en Kone, som holder Kro.

Kromand (en) n. l. En, som gjør Ræting af at holde Kro, en Værtshuusmand, Kroholder. Han seer ud som en fordrunken Kromand.

Kroqvinde (en) n. l. Det samme som Krokone. (I Euanings Bibel af 1604 staar det i en Randglosse til 1 Kong. B. III. 16. som Forklaring over Ordet Skioqe, caupona.)

Krorender (en) n. l. Den, som løber af en Kro i en anden.

Krorettighed (en) n. l. Den Rettighed, efter Øvrighedens Tilstaaelse at holde Kro, eller beværte og huse Reisende og Gæster. Der er Krorettighed til denne Gaard. Han har solgt Krorettigheden fra Stedet.

Krofidder (en) n. l. En, som bestandig sidder i Kroen og spilder sig. (Noth.)

Kroflist (et) n. l. Et Skilt, som hænger over Døren paa Krohuse, for at betyde Folk, at der holdes Værtshuus.

Krosgning (en) n. l. Det, at man søger Kroer og Værtshuse; det samme som Krogang. (Dict. Herlov.)

Krovert (en) n. l. Det samme som Kromand.

Kroer, v. a. et recipr. [af Kro, ingluvies] kroede, kroet.

1. Sluger i sig, svalger ned, spilder sig; at kroer i sig. (Noth.)

2. Kroer op, giver op af sig, som Duer, naar de made deres Unger.

3. Kroer sig eller kroer sig ud, puster Kroen op, som Fuglene gjøre; it. figurlig: bryder sig, er opblæst, giver sig til af. Han kroer sig ret, som om han var noget Stort.

Kroerke (en) n. f. [af Kro, caupona.] En Kone, som holder Kro, en Krokone. (Eneborfs Tilst. 5. Side 403.) Det er en stor Kroerke, der ei kan borge en Port til En, mens han drikker den. Prov. (om den, som skuter sin Harme, og opsat sin Hævn.) (Moth.)

Krob (et) n. f. [af kryber.] Et lidet kryben-
de Dyr, en Orm. (von Aph.) See Kryb.

Krøbbel eller **krøbel**, adj. Lenten af at krybe, eller af Isl. *Kryppa*, gibbus; Germ. *Krüppel*]

1. Som er lemlæstet eller lam paa et eller flere Lemmer; vanske, forvoren. **Krøbel** paa Hænder og Fødder. En ussel, **krøbel** Stæffel. I Sammensætninger, saasom **krøbbelsingret**, **krøbbelbenet**, **krøbbelfødet**, **krøbbelhændet**, bemærker det: lemlæstet eller svag paa en af disse Lemmer. (Langebek.)

2. Som er svag og har ingen Kraft eller Styrke, ussel, **krøbellig**. (Moth.)

Krøbbelagtig, adj. [af **krøbbel** og **agtig**.] Som nærmer sig til at være **krøbbel**, lemlæstet eller forvoren, sygelig. **Krøbbelagtige** Træer. (Langebek.)

Krøbbelgang (en) n. f. [af **krøbbel** og **Gang**.] En langsom, besværlig eller hæstende Gang, som lemlæstede Krøblingers. Han gaar ret en **Krøbbelgang**. (Langebek.)

Krøbbelslaer, v. 2. [af **krøbbel** og **slaaer**.] Lemlæster med Hug og Slag, prygler fordærver, slaaer En til Krøbling.

Krøbbeltaa (en) n. f. [af **krøbbel** og **Taa**.] Kalder den, som er ilde til Fods. (Moth.)

Krøbbeltræ (et) n. f. [af **krøbel** og **Træ**.] Små, lave Frugttræer, Dvergetræer. (Oxon. Mag. 5 B. S. 349.)

Krøbbeldært (en) n. f. [af **krøbbel** og **Dært**.] En liden, lav Dært, Dvergdært. (Landhuush. Skr. 6 D. S. 157.)

Krøbler, v. n. [af kryber, Saxon. *krōpeln*.] Gaar med Besværlighed, kryber langsomt affed. See, hvor han **krøbler**

affed! (Langebek.) Paa Words bruges det om den, som halter.

Krøbling (en) n. f. [af **krøbbel**. Moth skriver det **Krybling**; Angl. *Cripple*; C. Brir. *Crypl*; Anglos. *Croopers*; Germ. *Krüppel*; Svec. *Krympling*; Isl. *Kryppling*.] Et lemlæstet eller vansort Væsen, som ikke ret kan bevæge sig frem, hos hvem eet eller flere Lemmer, især Benene, af Naturen eller ved Tilfælde, ere lamme eller paa anden Maade ubrugbare. At blive til **Krøbling** i Krigen. Han har været en **Krøbling** fra Barnsbeen af. At slaa En til **Krøbling**. **Krøbling** gælder bedst, han støtter sig paa Krogen. Prov. (Claudius optime virum agit. Moth.)

Krøg (et) n. f. Et Par Heste sammenspændte i et Røg. Pløi med tvende Krøg 2: pløi med tvende Par Heste. (Nordenfjeldsk.)

Krøge (en) n. f. [af **Krøg**.]

1. Det Krumme paa noget, en Bugt, en Bøining.

2. Et Jernredskab, som bruges til Stibs, til at drage Tong op af Grunden med. (Moth.)

Krøger, v. n. et 2. [af **Krøg**, hamus.]

1. v. n. Bliver kroget, krummer sig. Stenen **kroget**. At **kroge** af Alderdom. En god **Krøg**. **Krøger** i Tide. Det skal aarlig **kroge** som god **Krøg** skal blive; et Ordsp. hos P. Løkke. Min Røg kan **kroges**, mit Hoved ogsaa. (Michels Skr. S. 194.)

2. v. 2. [Svec. *Krōka*, Angl. *crooke*] Krummer, bøier, gjør kroget. At **kroge** Green. At **kroge** sig sammen 2: krumme Røggen og lude med Hovedet.

3. Hager fast, lukker eller sætter fast med **Krøg**. (Moth.)

4. Pløier med en **Krøg**, pløier efter, for at bringe Sæden dybere i Jorden, underpløier. See **Krøg**.

5. [Af **Krøge** 2.] Drager noget op af Egen med en **Krøge**. (Moth.) Endledes bruges det i Norge om at fange Fisk med en Jernkrog paa en lang Stang. S. Top.

Journ. for Norge 24 S. S. 131. Strøms
Søndmør i D. S. 439.)

6. Krøger af. See Afskrøger.

Krøger sig, v. recipr. Gier sig tilgode; it.
begynder at komme sig efter en Epydom.
(Noth.)

Krøgle (en) n. f. [af Krog og kroget.] En
Guld, Klynke, Bægt; det samme som
Krolle.

Krøglegræs, n. f. Et norst Ravn paa den
Plante Sværdbladet Veerbræk, Anthericum
osifragum. (Hornemanns Plantelære S.
326.)

Krøgler, v. a. Krøglet, adj. parr. [af Krog.]
See det mere brugelige Krøgler og Krollet.
At være Krøglet: vanskelig, end at giøre
til Raade. (Noth.)

Krøglevoren; adj. [af Krøgle.] Guld af
Gulder og Krollet. (Noth.)

Krøier eller Krøiger, v. a.

1. Det samme som Krøger: pløier med en
Krog.
2. v. n. Krøder, flækker om. "Men denne
(Festen) fører paa den Leed, hvorhen vi
helst vil Krøie." Sorterups poet. Smaas.
S. 25.

Krøining (en) n. f. Den Handling at krøie
eller krøge Jorden, Efterpløining.

Krøke (en) n. f. Et Slags smaa Søkrabber,
Røge. (Cancer squilla.) Langedef.

Krøkker, v. n. Krøkkede, Krøkket [af Krog.
See Kruger.] Gaaer krummet eller ned-
boiet, krummer Ryggen, krømper sig sam-
men. (Brugeligt i Jylland.)

Krøkle eller Krøkling (en) n. f. (Norst.) Et
Ravn paa en liden Fisk af Karpeslægten
Cyprinus Aphya. Müllers Prodr. 431.

Krøkle (en) n. f. [Norst, af Krog og kro-
get.]

1. En Krøkle eller Guld. (See Krøgle) it.
et kroget Træ.
2. Et ufselt Kvindfolk.
3. En Svaghed eller Lamhed i Kreaturenes
Fodder, da de siges at være dvergslagne
(Strøms Søndm. S. 385.)

Krøkrøget, adj. [af Krog og Ryg.
Krollet.] Som har en rund opstaa-
Krog, Krøkrøget. (Brugeligt i Jylland.)

Krolhaar, n. f. pl [af Krollet og Haar.]
Egentligen om krollede Haar, men siden om
krusede og elastiske Hestehaar, som bruges
til at udskoppe Madratser, Etolsæder u.

Krolhaaret, adj. [af Krollet og Haar.]
Som har krollede eller krusede Haar. En
lille Krolhaaret Dreng. Krolhaarede
Hunde.

Kroljern eller Krollejern (et) n. f. [af Krol-
let og Jern.] Et Jern til at brænde Haar-
krollet med, et Klumpejern.

Krolkaal, n. f. See Kruuskaal.

Krolkop (en) n. f. [af Krollet og Kop, Ho-
ved.] En, som har kruset Hovedhaar, et
Kruushoved. (Langedef.)

Krolle (en) n. f. (Er beslagtet med Krog,
krum og kruus. See Krøgle.)

1. Kroget, som er kruset, Kruus, Kruus-
ning, en kruset Lok, Buffel; it. Guld og
Klynke. At sætte Krollet i Haaret.
Hans Haar slaar Krollet i Raffen. At
lægge en Pærk i Krollet. "Krollet
slaae paa gamle, brantne, stridige Pæ-
rpkter." (Baggesen.) Krollet er gaart
ud ved Regnen. At lægge en Krolle i en
Bog: bote et Blad om i Ranten. Disse
Krollet (v. Golder) gaae aldrig ud af
Tøiet. At slaae Krollet paa Rasen: sætte
et spodst, haanligt Ansiget op.
2. En Kreds, som skrives med Krid paa
Spillebordet, hvori enten de Spillende
lægge deres Indsats (Noth); eller hvori
skrives Afregning over Binden og Tab.
At skrive i Krollet, sætte en Bæst i
Krollet.

3. Til Skibs kaldes saaledes de Affættninger,
som findes paa Skibets Reling, naar den
er holere agter og for til, end i Midten.

Krollearter. De gule fogte Urter, saa
kaldte, naar de spises, fører de mæses.

Krolleskræser, n. f. plur. [af Krollet og Fær-
se.] Smaa Færser eller Traade paa krol-
lede Urter og Blomster. (Noth.)

Krolleled (et) n. f. Krusbrag, Rasse af Krøller. "Hans lommebruset Man skal staa i Krolleled." Corterups poetiske Smaafl. S. 70.

Krollelse (en) n. f. [af Krøller.] Den Siering at krolle.

Krolning (en) n. f.

1. Det samme som Krollelse.

2. Det, at noget krolles.

Krollen (en) n. f. [af Krøller.] Det at man krolles.

Krollepind (en) n. f. [af Krøller og Pind.] En Jernpind, hvorom Haarløkkerne bindes, for at brændes og krolles.

Krøller, v. a. et n. [af Krog, i Stedet for Krøglar. Saxon. Krullen, at kruse.]

1. Bringer et Legeme til at bugte sig; gjør det kroget og fuldt af Følde (hvorved det stilles fra Kruser, frembringer Ujævnhed i Overfladen). At Krølle Haaret. At Krølle et Tørklæde. At Krølle sine Klæder. "Og Krøllede" de guddommelige Raser." Baggesens Ungd. Arb. i D. S. 79.

2. At faae Kroet til at spire, ved at lægge det i Vand; og dernæst i Varme.

3. Krøller op, vinder op i Krøller eller Vatter. (Langebet.) At Krølle sit Haar op om Aftenen.

4. Krøller, v. n. Slaaer Krøller, lægger sig i Krøller eller Kruser. Haaret Krøller. Goinets Hale Krøller. (Langebet.) Han Krøller med sin Hale: han er i god Velstand. (Moth.)

5. Krøller sig, v. recipr. Slaaer Krøller, bliver kruset eller krollet. Hans Haar Krøller sig af sig selv.

Krollet, adj. partic. [af Krøller.] Som har Krøller, kruset, loftet. Den lille Pige har et smukt krollet Haar. Krollede Fiare. Et krollet Hoved: som har krollede Haar.

Krolnaffe (en) n. f. [af Krøller og Naffe.] En krollet Naffe: krollede Haar bag i Nakken. Heraf det adj. Krolnaffet, som har krollet Haar i Nakken. (Langebet.)

Krølsore (et) n. f. Et krollet Dre; item et Dyr (for Ex. en Hest), der har et saadant Dre. Krølsore Slaggermuus, Vespertilio plica auris, en ostindisk Astenbætte. (Brünnich).

Krolstæg (et og en) n. f. [af Krøller og Stæg]

1. Et krollet eller kruset Stæg.

2. En Wand, som har et tpt, kruset Stæg.

Krolstraa (et) n. f. plur. som sing. (af Krøller og Straa) Kort og urede Straa, som af Haare, Urter, Vifter, o. s. v. Morsat Længsel (v. Aph.)

Kroltang (en) n. f. Et Jern, i Form af en Tang, hvori Jernet indvikles for at blive loftet.

Krolt. Dette Ord bruges paa Mords adverbialiter i den Talemaade: at komme til Krolt: komme paa Kode igien efterat have været forkrupet. (Schade over Mord.) Jernf. Schüßes holstein. Idiot. v. Kraueln, [maafke af Krøge: komme sig.]

Kronik (en) n. f. [dimin. af Krone, obso.] kaldtes den liden Krone, der sad paa Enden af de Spær, som brugtes i Dystrenden. (Moth.)

Kronike (en) n. f. [Svec. Krönika, Germ. Chronik, Belg. Kronyk, Angl. chronicle, Gall. chronique.] Alle af det Græske: χρονος, der i den ældste Tid kredsede χρονος.

1. Et Lands, et Landsskab, en Stads Historie efter Aarenes Følge, efter Tidsordenen; Aarbøger, Tidsregister, Annaler. (Som saadan modsættes det undertiden pragmatisk Historie.) Historien skal ikke blot være en tør Kronike. Den danske Kronike. Kronikernes Bog (i Bibelen.)

2. Historie i Almindelighed; Sæges Kronike.

3. En fabelagtig Fortælling: Han fortalte lunter Kroniker; der er en Kronike.

4. Et Slags Værnelse med Roder eller Læringer. (Moth.)

Kronikebog (en) n. l. En Bog, hvori indholdes Kroniker og Historier. Man læser aldrig andet end gamle Kronikebøger.

Kronikefriver (en) n. l. En, som skriver Historier, i Særdeleshed Aarsbøger.

Kroppel, kroppelegtig. See **krobbel**, **krobbelagtig**.

Kros (et) n. l. uden plur. [Germ. Gefröße. Af det krusede og rynkede Skiffelse. See **Kraas**, **Kruus**, og flere beslagtede Ord.]

1. En dobbelt, med mange Nærer, Nerder, Melleskar og Kiertler giennemvævet Hinde, som er en Fortsættelse af Bughinden, og er foldet efter Tarmenes Krumninger, hvilke den tjener til at befæste og holde i deres naturlige Leie. (Mesenterium.)

2. Det krusede Linnet i Brøstet paa en Halskræse eller Manstietstorte.

Heraf de sammensatte Ord:

Krosaaere (en) n. l. Nærer, som gaae til eller komme fra Tarmene, og løbe igien med Krosset. (Arteriae et venae mesentericae.)

Krosbetændelse (en) n. l. En Betændelse, hvoraf Krosset eller Kroskiertlerne angribes. (Inflammatio mesenterii.)

Krosbyld (en) n. l. Bylder, som sætte sig i Krosset og ere en Følge af Betændelse.

Krosbinde (en) n. l. Kalder de toende Hinder, som udgjøre en Fortsættelse af Bughinden og danne Krosset. (Laminae mesentericae.)

Kroskiertel (en) n. l. pl. Kiertler, som ligge i et Ellebæd imellem Krossets to Hinder, og modtage Mellesaften fra Tarmene, for at føre dem videre. (Glandulae s. lactae mesentericae.)

Kroskræft (en) n. l. Kræftagtige æbende Saar i Krosset og Kroskiertlerne. (Carcinoma mesenterii.)

Krosnerve (en) n. l. De Nerder, som findes i Krosset. Heraf: den øvre og nedre **Krosnervefletning** 3: disse Nervers Sammenløb eller Sammenfletning. (Plexus mesentericus superior et inferior.)

Kros (et) n. l. (med fort d.)

1. Det samme som **Kors** eller **Kryds** (Noth.) See **Kros**.

2. Det samme som **Kroshest**. (Viborg.)

Krosbær, n. l. Et Navn paa en liden Busk; Tøttebær, Kroslingbær, Kroslinger. (Vaccinium vitis idæa.)

Kroshest (en) eller **Krosstræ** (et) n. l. Et Redskab hos Bønderne, hvormed de gjore Krosningen eller Gredningen paa Løndesaver. (Noth.)

Krosning (en) n. l. Hos Bønderne: den indaaarne Kende eller Fure i Enden af Løndesaver, hvori Bunden sænkes; Gredningen paa Lønder.

Krog (en) n. l. [Isl. krokr, Svec. krog, Angl. crook, Belg. krook, Gall. crog, Russ. kroge. Det Græske κροκος eller κροκος, som egentlig er en Kreds, bemærker ogsaa en Krog; eller i Almindelighed noget, som er krumt. Ordets Slægtskab med Kreds, krum, kruset, krollet, synes at være utvivlsomt.]

1. I Almindelighed noget, som er bøiet krumt og kroget, eller af Naturen er saaledes; et Redskab af Jern, Træ eller andre Materialer, som er bøiet krumt eller i en Vinkel. Saaom: en Krog til at slaae i Væggen, en Høstekrog, Brøndkrog, Riedekrog, Rødekrog &c. En Krog paa en Green, paa en Kiep. At sætte Krogen 3: Krampe) for Døren. Hæng Riolen paa Krogen. Sæt Maddisen paa Krogen. At fiske med Krog 3: med Fiskeknor; modsat at fiske med Rod eller Garn.) At fiske Krog, spænde Krog for en 3: sætte Benet frem eller bag ved En, som man brødes med, for at fiske ham overende. See **Krogfod**.

2. Krog hos Bogbinderne er det Jernredskab, hvormed Seilgarnet spændes i Hefstaden til Bogernes Hefning; en Hefstefrog.

3. En Vinkel, et Hjørne, en Bugt eller Bøining (Isl. Krd). En Krog paa Vrim.

Deien gjør en Krog strax uden for Øyen.
Diekrog, det samme som Diekrig.

Et affides Sted, som ikke let eller strax
falder i Øinene, en Braa. Det maa sin-
des erkjends i en Krog. Ratten har flint
sig i en Krog. At søge i alle Hjørner og
Kroge. At krybe i Krogen : eller kule
sig. See Affkrog.

1. En liden Plov, som kun har et til begge
Sider tilskærpet Jern, og kan drages af to
Heste, hvilke gaae ved en Stiert og færes
af Ploemanden; til Brug i løs Jord eller
til at pløje efter med. (See Kroger.) At
pløje med Krog. Jevns. Staaenke Lov
17, 2.

Figurlig: det, som ikke er efter Ærligheds-
lige Dei, Rænker, Trækker. Der er mange
Kroge i ham : han er fuld af Rænker. At
bruge Rævekroge : snedig, hemmelig List.
(Noth.)

At Ordsprog og Talemaader kunne mærkes:

a. Han begynder at bide paa Krogen, han
har bidt paa Krogen : han har ladet sig
forlede af glimrende Løfter, Haab om Vin-
ding eller deslige, til at indgaae noget.

b. Han bider let paa Krogen : han lader
sig let narre eller besnalle.

c. Hun har bidt paa Krogen : ladet sig be-
svaare. (Noth.)

d. Hun gaaer i Krogen med unge Karle :
har hemmelig Omgang med dem.

e. Kfist paa Krog og hold, om du kan; kast
ud Krogen, den holder vel nogensteds :
forsøg Lykken. (P. Lølle.)

1. Sammensætninger med dette Ord:

Krogagtig, adj. som er meget kroget; it.
som har mange smaa Værelser og Ind-
kroge. (Noth.)

Krogarmet, adj. Som har en kroget Arm,
som ei kan udstrække Armen. (Noth.)

Krogbaand (et) n. l. Et Stødbaand, en
Klammer, som binder Bletter og Stolper
i Bygninger sammen. (Henrich Faber
S. 193.)

Krogbenet, adj. Som har krogede Been,
Kiebenet, huiibenet.

Krogbid (et) n. l. Et haast og kroget Munds-
bid eller Mundspisse, som bruges til sit,
mundede Heste.

Krogbremis (en) n. l. Et Slags Bremis,
som Døget plages af. Oestrus bovis
et vituli Fabr. (Noth. Schade over
Mors.)

Krogdry (en) n. l. Et togrenet Stykke Træ,
hvorpaa Ploven hænges, naar man fæ-
rer i Marken, at denne ikke skal slæbe paa
Jorden. (Falkersk.)

Krogfister (en) n. l. En, som fister med
Krog og Medefister.

Krogfiskeri (et) n. l. Fiskning med Snur;
den Stiering at fange Fisk paa Kroge.

Krogfød (en) n. l. En kroget Fod; it. det,
at man i Bryden eller Slagsmaal spæn-
der Krog, eller kaster Foden om en andens
Been, for at faae ham til at falde. At
kaste Krogfød. "En uformodet Geier fik
ved en Krogfød." P. Paars 4de B.
S. 1.

Krogfodet, adj. Som har krogede Fødder.
"Krogfodet, som en Hugorm." Anguipes.
Henr. Faber S. 55.

Krogformet, adj. Dannet som en Krog.
Krogformede Haar paa Planterne. (Pili-
uncinati.)

Krog Hals (en) n. l. En krum eller kied
Hals. Deraf: Kroghalset, adj. som har
en kroget Hals.

Kroghalset, adj. Kalder den Hest, hvis
Haler gjøre en alt for spids Vinkel.
(Biborg.)

Kroghægte (en) n. l. See Hægte.

Kroghaspe (en) n. l. En Haspe med en
Krog paa. (Noth.)

Krogthed (en) n. l. See Krumthed.

Krogkiep (en) n. l. En Kiep eller Kroppe
med en Krog paa Enden.

Kroglax (en) n. l. Kalder Hantagen, fordi
den har et Slags Krog paa Underkæben.

Krogliniet, adj. Som udgior eller bekræfter
af krogede eller krumme Linier. See
Krumliniet.

Kroglov (en) n. f. Lovens Fordreieffe, be-
dragelige Udflugter, Rænter og Epidifin-
digheder, hvorved Retten fordreies. Bru-
ge Kroglov til Ting og Stedne. Uagt-
tig Rid, Klammer og Kroglov. *Orbels*
Spro S. 199. Besværes ved Kroglove
Rangspeilet S. 22.

Krogmager (en) n. f. En, som gjør Fi-
skerkrøge. (Noth.)

Krognæset, adj. Som har en kroget eller
bøjet Næse, en Ørnenæse. (Hent. *Faber*
S. 51.)

Krognæb, n. f. En Fugl i Nordamerika,
som har dette Navn af sit Næbs krogede
Stikkelse.

Krognægel (en) n. f. Et Redskab til at
løfte Laase op med i Mangel af Nægel,
en Dirik.

Krogel (en) n. f. [med langt o.] Det
samme som Brynstol, eller en Rem, hvor-
med man sammenbinder Hestens Stæde-
tel i den nederste Ende.

Krogørret (et) n. f. Ifølge Noth, et Slags
Ørreter, der have en Krog i den øverste
Kiæbe. Paa Nords føder Lægeretten dette
Navn. (Schæde.)

Krogpind (en) n. f. En Pind med en Krog
eller Hage i Enden. "Man hefter den i
Kunden nedbrænde Green fast med Krog-
pinde." *Reisner om Skovvæs.* S. 152.

Krografter, n. f. pl. Krogede Trær, som
hænges eller lægges krydsvis paa Møn-
ningen af Bønderhuse. See Kragetræ.
(Ehr. IV. norske Lov. Landsl. B. c. 1.)

Krogreb (et) n. f. Det Reeb, hvormed
Læset paa en Høstbøgn bindes fast for og
bort til.

Krogrygget, adj. og adv. Som har en kro-
get eller udskærende Ryg, som bøier Ryg-
gen krum; Krugrygget. Haa er meget
Krogrygget. Den gamle Kone gaaer me-
get Krogrygget. Sid ikke saa Krog-
rygget.

Krogfabel (en). See Krumfabel.

Krogfindet, adj. Som har et bukket og

forbøjet Sind. (Noth. Ordet forekom-
mer i *Orbels Spro*.)

Krogfaal (en) n. f. En Skaal med en
kroget Hant til at hænges den paa.

Krogfab (et) n. f. See Hjornesfab.

Krogkast (et) n. f. Et Kast, der ender
sig med en Krog. En Regnskierm med
Krogkast.

Krogfæe (en) n. f. Kaldes i Jylland tvende
krumme Grytter Træ, som gaae fra Plo-
axelen til Drættten eller Plovslangen, og
ved hvilke denne besædes.

Krogfinner, n. f. pl. De to Trær, som
sidde i Plovaxlen og holde Ploven i en lige
Gang.

Krogspyd (et) n. f. [Isl. *Krokspjot*.] Et
Spyd med en bølgeformet (ind- og udgaaen-
de) Odd, som i gamle Dage brugtes.

Krogstav (en) n. f. En Stav med en Krog
paa den øverste Ende, en Krogstæ. Eoen
drømmer om Drab, og Kierlingen om sin
Krogstav. (Noth.) Om en Bispestav
bruges det i *N. D. Mag.* I. S. 4.

Krogstød (et) n. f. Et stød. "Jeg
kal dig et Krogstød give." *P. Spro*
Klemperiser S. 132.

Krogsteen (en) n. f. Et Slags Sten paa
Paneeldækt. (Noth. *Cymaticum. Vi-
truv*.)

Krogtænder, n. f. pl. Kaldes de rundag-
tige Tænder hos Hingsten og Bakkaffen,
der sidde mellem Stieretænderne og Læ-
betænderne. (Dentes canini.)

Krogtang (en) n. f. En Art af Fodfæls-
tang, hvis Epidfer ere ombrædede.

Krogtarm (en) n. f. Den tredje af de tynde
Tarme hos Mennesket. Intestinum ileon.
(Noth.) Hedder ellers ogsaa Knektars-
men.

Krogtommer (et) n. f. Krumboget eller
krumboiet Tommer, som især bruges ved
Skidskibning. See Krumtommer.

Krogvei (en) n. f.

1. En Vei, som viger af fra den rette Li-
nie; en bukket Vei, Omvej.

2. **Figurlig:** Afvigelse fra Retfærdighed og Oprigtighed. At bruge Krogveie, gaae ad Krogveie, for at opnaae sit Viemeed. "Ridderne ansaae denne hans Statsanordning som en Krogvei af deres Fiender." Appianus ved Guldberg S. 38.

Kroger, v. a. [af Krog, Svec. *kröka*, Angl. *crook*], Krogede, kroget.

1. Gior noget kroget, bøiet krumt. At kroge en Green.
2. At kroge en Dør: hage den fast, lukke for den med en Krog.

Kroget, adj. og adv. [af Krog.]

1. Som er bøiet af fra den rette Linie, krum-bøiet, krum. En kroget Stof. Krogede Been. En kroget Rase. Han gaaer meget kroget: krogrygget eller lundende med Hovedet.

2. **Figurlig:** brang, urigtig, ubillig. (Moth.) Krogede Veie: slet og lastefuld Vandel. Dav. Ps. 125, 5. Man kan ei altid rette det, som kroget er: man kan ikke giøre alt Onde godt igen. Der kan groe en kroget Green paa et ret Træ; Prov. om slette Børn af gode Forældre.

Kroi f. (et) n. f. (Jyds.) Et lille Bræt paa en Stage, der stodes for ved Eliben, for at drøje Hølene i samme. (Maaskee en jydsk Udtale for Krog.)

Kroffer, v. n. kroffede, kroffet. Et Ord, som bruges om Høns og Hønses Røst, naar de vil lokke deres Høns eller Kyllinger til dem; efterat have fundet noget at æde. (Moth.)

Krokobil eller **Krokodille** (en) n. f. (Lacerta Crocodilus.) See Crocodil.

Krumme (et) n. f. See Krumme.

Kronaare, **Kronarving**, med flere sammenfattede Ord. See efter Krone.

Krone (en) n. f. [Svec. *krona*, Angl. *crūn*, Germ. *Krone*, hos Distried. *Corona*, hos Billeram *Corono*, Gall. *couronne*, Hispan. et Ital. *corona*, Polon. et Hung. *Korona*, Dalm. *Kruna*, Bohem. *Karuna*, Græc. *κορωνή*, Lat. *corona*, som egentlig bemærker en Krands. I det Walliske er *crūn* eller *cren*; i det Island-

sk *crūn*, rund.] Den egentlige og meest udstrakte Betydning, som ligger til Grund i dette Ords forskellige Bemærkelser, er: en fremslaende rund Rand eller Forhoimning uden omkring noget.

- a. Et rundt Hovedsmykke, en Seiers eller Hæderskrands. Kroner eller Krandses gaves forðum til Priis, Belønninger, og til dem, der i Fred eller Krig havde gjort sig fortienste af Staten. [Ordet var dog ikke bruges om deilige Hovedsmykker af Blomster, Løv eller Grene, hvorved det forveksles med Krands.]

- b. **Figurlig:** Det, som tiener En til særdeles Hæder og Prydsel. Grane Haar ere Krens Krone. Salom. Ordsp. Cap. 16, 31. En duelig Qvinde er hendes Mandes Krone. Cap. 12, 4. Item: det fortrinligste i sit Slægt; det, som gjør sin Art den største Ære. Hun er Kronen for sit Slægt. Kronen for alle dydige Qvinde. Kronen for alle vore ualevende Digtere. "Blandt gamle Qvinde hun var derudi en Krone." P. Paars i B. 5 Sang.

- 2) a. Et kosteligt rundt Hovedsmykke af Guld eller andet adelt Metal, som oftest besat med adle Stene, der bruges af Keisere, Konger og andre regierende Høfder til Tegn paa deres høie Værdighed. En Keiserkrone, en kongelig, pavelig, fyrstelig, grevelig Krone. Kronen er et af Rigsfæstestykkerne.

- b. **Figurlig:** 1) Regentens Værdighed (især den keiserlige og kongelige) og den dermed forbundne Magt og med samme følgende Herredømme. Han forener Keiser og Kongekronen. At miste, nedlægge Kronen. Tung er en Krone, let en Blomsterkrands. (Øhlenschläger.) 2) Et Rige, som beherskes af en Keiser eller Konge, et Keiserdømme eller Kongerige, fordi det kronede Hoved eller Regenten forestiller det hele Statslegeme. Den danske, engelske, franske, spanske Krone. De tre nordiske Kroner. Kronens Gods, Kronens Skatte, Kronens Bønder. I indskrænkede

monarkiske Stater gjøres Forskiel paa Kronens og Kongens Indkomster. At tilfalde Kronen, tilkommes Kronen 3: confiskeres. At betale Kronens Gæld. Sneedorffs Tilst. VII. S. 453.

9. Kronen oven i Hovedet 3: Iffent, Hoved-iffent, Hovedskallen. (C. Britt. *coryn*, Angl. *crown of the head*; Hispan. *corona de la cabeza*.) It. den glatragede Plet paa Munkenes og de katolske Selskliges Hoveder, som er omgivet af en tynd Haarfrands; Tonsuren. (Lat. B. *corona clericalis*.) Deraf: kronrager. (Herhid kan maaſkee henføres: Krone Død, en Eed, som er meget brugelig i disse Egne af Island; med mindre man derved vil tænke sig Christi Tornekrone.)

4. De øverste Ender af en Hiorts Horn, naar de bestaae af meer, end to Takker. See Kronhiort.

5. Den øverste Ring eller Krands om en Pille. (Woth.)

6. Kronen paa en Tand, (*Corona dentis*) kaldes den Deel af Tandens, som rager frem af Tandfisdet, og er overtrukket med en meget tæt og haard Glasur; til Forskiel fra Tandens Rod (*radix*.)

7. Kronen paa en Hestesod, den øverste Rand af Hoven, hvormed Huden forener sig. (*Corona*, hos *Columella*.)

8. I Krigsbygningstakten: den øverste Rand af Brykvarnet ved en Fæstning.

9. Overdelen af en Bifube.

10. Overdelen af en Bogtrykkerpresse.

11. Toppen af et Træ, fornemmelig naar den har en rundagtig Dannelse. Dette Træ har en deilig Krone. At bestiare Kronen paa et Træ.

12. Kronen paa Blomster, (*Corolla*) kaldes den farvede Deel, som findes inden for Blomsterdækket eller Bageret, nærmest omgiver Befrugtningsdelene, bestaaer af et eller flere Blomsterblade eller Kronblade, og udgjør det, man i Almindelighed kalder Blomsten.

13. Et Slags Guld- og Guldmünter, som i forrige Tider vare meget brugelige og allere- de forekomme i det 13de Aarhundrede. (Lat. B. *coronatus*.) Radnet har sin Oprindelse af den paa disse Mønter prægede Krone. I Danmark habdes hele Kroer til 4 Mark dansk, halve og dobbelte Kroner, og Guld- Kroner til 19 Mark dansk.

14. Krone, som hænges under Loftet til at sætte Lys i. See Lyskrone.

15. Sammensætninger med dette Ord: (høer af de fleste udelukke i Enden.)

Kronaare (en) n. l. See Krandsaare.

Kronanemone (en) n. l. Et Slags stier- landst Anemone. (*Anemone coronaria* Linn.)

Kronarmee (en) n. l. Kaldtes tilforn i Po- len, den i Landet udrustede Krigshær, Krigsarmeen. (Langebek.)

Kronarving (en) n. l. Den, som er Arving til en Krone, et Keiserdømme eller Konge- rige; Krongrunds. See Krone 2. b. 2.

Kronbærende, adj. partic. Som bærer en Krone. Bageret paa en Blomst kaldes Kronbærende (*corolliferum*), naar Ar- nen (*corolla*) sidder paa Bageret. Her- nemanns Plantelære S. XLIII.

Kronbeen (et) n. l. Et lidet, næsten fir- kantet Been paa Hestens Hod, som oven- til er forbundet med Rodebenet. See Krone 7.

Kronbetient (en) n. l. En af Rigets høi Embedsmand. Sneedorffs Tilstuer VII. S. 306.)

Kronbille (en) n. l. Radnet paa et Slags stedbvingede Insekter, (*Cerocoma Fabr.*) som høre til Oliebillerens Klasse. (Meloë Linn.) Wads Cuvier Tom. 1. S. 204.

Kronblad (et) n. l. Kaldes de Blade, hvoraf Kronen (*Corolla*) paa en Blomst eller Plante bestaaer. (*Petala*.)

Kronblif (et) n. l. Det fineste Slags Blif, fordi det i Almindelighed er mærket med en Krone.

Kronbær (et) n. l. [med lange o.] I Biap

bettes, de store Steenbor, som bruges til at bore i Klipper, man vil springe.

Kronbrud (et) n. l. Den Skade, at Kron-
trosten brydes og knuses.

Kroncement (et) n. l. Det samment som
Kongement. See dette Ord.

Krondaler (en) n. l.

1. Det samme som Krone No. 13; to tre-
diele af en Dagsdaler, som Daler.

2. Et Slags fransk Mønt, der gjælder 99
Cent 9 Mark dansk.

Krondag (en) n. l. Et Slags indjagt Due,
der af nogle holdes for en Art af den al-
mindelige Due, og den første af alle Duer,
og næsten saa stor, som en Vaaflugt. (Co-
lumba coronata.)

Krondusk (en) n. l. Skjæggedusken eller
Skjærmen paa Planter, naar flere Kron-
stille udspringer fra en Punkt og Blomster-
ne udgaaer ligesom en Skjærm. (Umbella)
v. 296.

Krondannet, adj. part. Dannet som en
Krone. Et krondannet Bæger (Perian-
thium corollinum) kaldes i Plantelæren
et Blomsterbæger, hvis udbredte Glade
er lig Bygningen af et Bæger, den ind-
vendige derimod lig Kronens. (Rafn
Flora I. S. 36.)

Kroneguld (et) n. l. Et Raab, som i al-
dre Tider gaves Guld af en vis Tilhæng
eller Lødhed. "De lequens ligesom det
er annammet, paa sig Wagerste Guld,
Kroneguld eller Rink Guld." Chr. IV.
R. 2. Lisebr. c. X.

Kronekiertel (en) n. l. Det samme som
Kongekiertel. (Schielderup Skand. Lit.
Selsk. Skr. 1812. 1 Hef. S. 123.)

Kronemarket, adj. figet om Hestens Kue,
naar Haarene ere afslødt paa den ved He-
stens Fælden.

Kronepodning eller **Kronpodning** (en) n. l.
Kaldes den Maade at pøde Frugttræer
paa, ved at stikke Pødeviste ned imellem
Barken og Træet af den Stamme, man
vil have pødet, hvilket især sker ved Træer,
som ere for gamle og store til at pødes i

Spalte. Kaldes og Barkpodning, og
modsatte Spaltpodning. (See Hæ-
stens Hænder S. 318.)

Kronprydet, adj. Pryet, prydet med en
Krone. (Langebet.)

Kronetter, n. l. pl. Et Slags Hænder,
paa hvilke Frugtbløgene sidde i Toppen for-
enede i 4 Snippe; Snippeetter.

Kronfælleherre (en) n. l. En Hænder, som
fordum anførte Kron eller Rigsarmeen i
Holen. (Moth.)

Kronfælle (en) n. l. Et ondartet Sæd paa
Kronen af Hestens Hod.

Kronfordrer (en) n. l. Den, som gior Paa-
stand, at komme paa Thronen.

Kronfugl (en) n. l. Rødvæt paa en Fugl
af Heinslagten. (Omt. af Jantens Na-
turhist. I. S. 184.) See Krontrane.

Kronglas (et) n. l. Flint og klart Glas,
som blæses i store runde Glaser, ofte af
nogle Fods Diameter, der udbredes til
saadan en Størrelse ved at svinges om
Aksen i en Kreds, og deraf have i Midten,
hvor de hænge ved Blæsester, en tyk
rund Knop eller Forhængning (Gallen).
See Beckmanns Technol. S. 378.)

Krongods (et) n. l.

1. Et Gods, som tilhører Kronen eller Ke-
seren; kongelige Domainer. At følge,
bortforpagte Krongods.

2. Saaledes benævnes ogsaa det bedste
Slags af adskillige Været, som forekom-
me i Handelen. For Ex. dette Vin er
lette Krongods.

Kronguld (et) n. l. Guld, som er forsat
med andre Metaller, og ringere end Dukat-
guld; formodentlig fordi Guldfronerne
vare af saadan Guld. See Krone 13.

Kronhammer (en) n. l. En Hammer med
en Krone paa, hvormed de Træer flim-
les, som udbises i Kongens Skov.
(Moth.)

Kronhat (en) n. l. Et Slags flasket Dinde-
hue. (Moth.)

Kronhiort (en) n. l.

1. Et Dyr af Hjorteflegten, som er det ædelste af denne Slægt, og har udmærket sig ved sin Størrelse og sine runde, grebde Horn, der have mange Tæller eller Enden, hvis Antal stiger med Aarene, kaldes ogsaa Rethen Hjorten. (Cervus Elaphus.)

2. ² Høst Jægerne kaldes egentlig kun de Horte
Kronhorte, hvide Horn ende sig oventil
i mæte end to Taffer, og du faae Navn
af en Krone.

Kronhiul (et) n. l. I Melaniken des Hinf,
 1: Herr Knappe, Lappene über Landetne
 Abbe lodret van Hinfers Bladt; des samme
 font Ramhinf.

Kronjagt (en) m. f. Et littes Havnstædt, som
ligger paa den vestre Side. Argonauta Linz.
(O. Fabricius. Bib. Belg.) Gr. R. Sam. I.
674611

Kronjærn (et) n. f. Den bedste Sort Stangjærn, fordi det af Almindelighed stemples med en Krone.

Kronsnoffel (en) n. f. Det Been, som ligger imellem Godsnoffen og Rodsnoffen; det samme som Kronbeen.

Kronklobber, (es) n. f. Det bedste Klobber.
(Woth.)

Kronled (et) n. f. Ledet, som findes imellem Kronsnøflen og Rodsnøflen.

Kronleen (et) n. f. Et, leen, som horte under Kronen, hvis Leenherre Kongen var. (Se om Forstleien i dettem Læsternes Eiendomsfjord og Kronleen, i Norges Nordens Statsforf. I. S. 337.)

Kronmønt (en) n. f. 1. Kronens Mønt; 2. den Mønt, hvorpaa er præget en Krone; saafremt hele og halve Kroner, og Lillo-Piisninger. (Mønt.)

Kronpr. (en) d. l. En Øge, hoormed
Kronens Forstbetjent uoviser Læser, mod
sat Brødere.

Kronpapir (ei) n. f.
 1. Et vist Slags Papir, hoort dert i Staal-
 traadsetningen er anbragt en Krone.
 2. Papir, som er stemplet med en Krone
 og Kongens Navnetrek, og bruges til

öffentliche, Großes; der samme sem
stempelt, Dapir.

Erindrings (og) o. l. I Danmark: Kongens ældste Søn, som skal arve Thronen efter ham.

Kronprinzesschen) u. f.

I. Kaldes i Danmark Kongens ældste Datter.

2. Kronprinzend. Gemalinde.

1. Rager alt Haaret af Hovedet paa En;
 2. Særbeleshed; rager Haaret saaledes
 som det er Skif hos Munk og Katholiske
 Præster; giver Tonsuren. (Se Krone
 Nr. 3.) En-blondræget Munk, han
 lod sig kronrage og gift 4 Kister.

2. Sigtelig, flader En blå og blodig, præ-
ter En dygtig af! (Kort.)

Montrast (er) n. f. Et Elags Kast af for-
trinlig Godhed. (Roth.) See Beckmanns
Technol. S. 90.

Kronsbæring. Kronsfats (en) n. f. Vær-
tens Standsbæring hos Træet, naar de al-
des og udsortes i Toppen eller Kronen, da
de stiges af frøene sig.

Kronsaug eller Kronssav (en) n. f. En stor
Timmerstav med tvende opstaaende Haand-
fang. (Roth.)

Kronskade (en) n. f. En Skade eller et
Saar, som Hesten faaer paa Kronen,
som oftest betaf, at den selv træder sig
paa dette Sted, eller trædes af andre
Heste. (Abildgaards Heste- og Dyrslægt
4de Udgave S. 86) See Krone No. 7.
Kronskaldet, adj. Skaldet paa Tæen, paa
Midten af Hoovedet. See Krone No. 3.
Jævnf. Aensskaldet.

Kronfarmester (en) n. l. Raldtes tilførs
 Rigets Skatmester i Polen. (Woth).

Kransøm (en) n. l. Anatomien den Søm paa Hjerneskallen, som løber langs med den øverste Panderand, og forener Krandsbenet eller Pandebenet med Iffebenene. (Sutura coronalis. See Saxtorfs Ordet. i D. E. 32.)

Kronstrib (en) m. f. **Y** Plantearten: den
Deel af Planten, som bærer Blomsterne.

Krontin (en) m. f. Kalbedes Bedste og
sædte Vin: engelsk Krontin.

Krontorn (en) n. f. Et Navn paa en
Plante; almindelig Mæred; Christorn;
Bærbæd. *Ilex aquifolium*. (Nafns-Elstra
I. S. 676.)

Krontrane (en) n. f. Et Slægt Strand-
fugle, som hører til Heire eller Trane-
slægten; *Ardea pavonina*. (Wads-Euiler
I D. S. 280.)

Kronverk (en) n. f. Kalbedes ved Hæftninger
et stort Udenvert, som bekræfter af to
Hornværker, eller et heelt og to halde Vær-
ker. (Gall. *Quiraga à couronne*.)

Kronvilde (en) n. f. uden pl. Gaar Kalbedes
det Vilde, som hører til Kronvildtens
Slægt, til Forskiel fra Daavilde og
Naavilde.

Kroner, vi a. **Kronede**, **Kronet**, [af **Krone**,
Kronet; **Svec.** *krōna*; **Germ.** *krōnen*,
Lat. *coronatus*]

1. Efter den meest udstrakte Betydning af
Krone: sigder med en Krands eller et
lignende Hovedsmykke, frandses, bekrand-
ses; og heraf i figurlig Bemærkelse: pry-
des med Hæder og Ære: hædres, beløn-
nes, lofsaliggjor, velsignes. En **Kronet**

Digter er en **Digter**, som en **Krones** med
Digterkrandsen; eller som ved sine Digte
har erhvervet sig andre Belønninger og al-
mindeligt **Udsald**. At **Krone** et **Pris**,
krift: tilkiende det **Prisen** fremfor andre.

Et **Kronet** **Digt**, en **Kronet** **Afsandling**.

Kronet **Hæder** og **Ære** sender han
hjem fra **Striden**. Han **krōns** **Ære**
Kronede ham med **udvalgt** **Ære**. Enden
Kronet **Værket**. "Krone vores **Udsalg**
med et **lystligt** **Udsald**." **Shedors** **Tilf.**

L. S. 38: **Hvordan** **Kroner** os med **Vel-**
signelser. "Du **Kroner** **Kærr** med dit
Gode, og disse **Gode** drøpper af **Krōne**."

Dab. Pl. 65. 12. Han blev ilde **Kronet**
i det at han meget galt, han led ingen
Forhaanelse. (Moth.)

2. **Y** **Ords** **fortrinligste** og **almindeligste**
Bemærkelse sætter **Kronen** paa en **Kon-**
ges **Hoved**, som et **Endbillede** paa, at
den **Kongelige** **Magt** og **Værdighed** er paa
overdraget. At **sælde** og **Krone** **En** til
Første, **Kæiser**, **Konge**. **Kongen** blev
Kronet med stor **Pragt**. Han lod sig **Kro-**
ne af **Paven**. (Moth.)

3. At **Krone** en **Hæderederbring**, **siges**, naar
han bliver gjort til **Evend**. (Moth.
Langebet.)

4. **Efter** en i daglig **Tale** **brugelig** **Krone**
siges en **Kone** at **Krone** sin **Mand**, naar
hun paaætter ham **Horn** eller **giver** ham til
Hæder. "Jeg **Krōns** **Ham**," men for hans
Lykke her at **Krone**, "Gav **Himlen** ham
en **vellystig** **Kone**." **Bahgesens** **Ungd.** **Udb.**
I D. S. 155.

5. v. n. **Sværges** eller **afsværges** **Et** **Prad-**
stykke, **een** **efter** den **anden**. **Soldaterne**
Krone. (Moth.) **It** **sværges** og **bander**
Krōns. (Langebet.)

6. **Kroner** sig eller **Krōnes**, v. **rec.** et n.
pass. **siges** om **Træerne**, naar de **udvires**
i **Toppen**, fordi denne da **bliver** mere **Krōns-**
rund og **lig** en **Krone**. (Fleischer om
Skovvæst S. 225.)

Kronet, adj. **partic.** [af **Kronet**].

1. **Som** er **prykket** med en **Krone**, som har
Krone paa **Hovedet**. **Kronede** **Hoveder**
Kalbedes **Kæiser** og **Konger**.

2. **Figurlig**: **Oppe** **lyst**, **hæderlyst**, **glæde-**
lyst. En **Kronet** **Alldom**. (Langebet.)

Han har sine **Krōnsede** **Dage**: han **lever**
for **glad** og i **Udsald**. En **Kronet** **Stall**

er en **vel** **gjennebrøden** **Skiet**. En **Kro-**
net **Sev**: **Sev**, som **afsværges** til **Eng**

med **oprakte** **Finger**. (Moth.) Et **Kronet**

Spær: et **Spær**, som **bruges** i **Dys-**
enden med en **Kron** paa. (See dette
Ord). "Han **stodder** **for** **mangt** **Kronet**
Spær." (I en **hammet** **Dise**.)

Kroning (en) n. f. [af **Kronet**] Den **Hand-**
ling, at En **Krōns** til **Kæiser** eller **Konge**,
og de **Hæderligheder**, som **derved** **er** **for-**
bandet.

Kroningsdag (en) n. f. [af Kroning og Dag.] Den Dag, paa hvilken en Monark bliver kronet.

Kroningsdaler (en) n. f. [af Kroning og Daler.] En Mønt eller Skæpunge, slagen til Grindring om en Konges eller Kysers Kroning.

Kroningsfest (en) r. f. [af Kroning og Fest.] De Festsigheder og Høitideligheder, som foretages ved en Konges eller Keisers Kroning. I Dag er det Aarsdagen af Kongens Kroningsfest.

Kroningsgilde (et) n. f. [af kronet No. 3, og Gilde.]

1. Det Gilde, som gives ved en Keisers eller Konges Kroning.

2. Det Gilde, som en Skindberederdreng maae giøre, naar han bliver kronet eller gjort til Svend. (Noth. Roffg.)

Kroningshoitid (en) n. f. Det samme som Kroningsfest.

Kroningsmønt (en) n. f. [af Kroning og Mønt.] Den samme som Kroningsdaler.

Kron (et) n. f. Læfferier, Slifferier. Heber ogsaa Kronst. (Vords i Island.)

Krop (en) n. f. [Dette Ord, hvis Herkomst er meget ubestemt, synes at indbefatte Begrebet om noget fremstaaende, og især om en rundagtig Forhøining, og at være beslægtet med Kro og Krog. I det Angelsachsiske og Sammelengelske er *Crop* det øverste af en Ting, *kopuon*, vertex, og i det Svenske bemærker *Kropp* Mønstningen af et Hund. (Jfr. Skinneri Etymol. v. *crop*. Spelman, v. *reacropum*. Ihre Glossar. v. *Kropp*.) Gal. *troume*, summum montis, og Ital. *groppa*, Krodsset paa Hesten, og Ital. *groppo*, en Lunde, Klump eller Masse. Svec. *Kroppog* og Isl. *kryppa*, Forhøining paa Røggen, Puffel.]

1. Buxen af et Træ. (Noth.)

2. Kroen paa Fugle. German. *Kropf*. (Noth.) See *Kropdue*.

3. En haard og syl Havelse paa Halsen af Mennesker, som kommer af Kierternes

Forfærdelse; undertiden bliver till en stor Knude eller Svært, og i nogle Egne er en endemisk Sygdom (Struma, Scrophulus.) Ogsaa Potrugget faaer undertiden en stor med Lust og Væde opfoldet Byld under Halsen, som kaldes *Krop*.

4. Det samme som *Quærst*, en Dækslagten egen Sygdom, som paaalder Dyret kun een gang, og parrer sig ved Blod af Raseborene; Heste og enader Raseborene udbrede Havelse. Heraf de sammen satte Ord:

Kropaare (en) n. f. Strubekierternes Aare, Vena thyroidea.

Kropand (en) n. f. En Fugl af Andeslægten, som udmærker sig ved sit brede, runde næb; Etoland. *Anas clypeata*. (Müllers Prodr. 117. Oversat. af Blumenbachs Naturhist. S. 164.)

Kropbyld (en) n. f.

1. Hos Mennesker en Byld i Halsen af Kierternes Forfærdelse; Kiertelbyld.

2. Bylder, som fremkomme i Hestens Kieveler, naar den har *Krop*.

Kropdue (en) n. f. En Aart af den almindelige eller Skodduen, som har en meget stor Næb. *Columba gutturosa*. Den spyr der Bryst og giver Bringe som en *Kropdu*. (Langebek.)

Kropfeber (en) n. f. En Feber hos Hesten, som en Folge af *Kropsygen*.

Kropflod (et) n. f. Det slimede Blod, som udrinder af Hestens Rasebore, naar den har *Krop*.

Kropgæs (en) n. f. Et Ravn, som af nogle tillægges Peltkanen (*Pelicanus onocrotalus*) for den store Pungs Skid, som den har hængende ved Næbbets Underkæbe.

Krophavelse (en) n. f. Den Havelse, som ved *Kropsygen* frembringes i Hestens Kieveler.

Krophals (en) n. f. Forekommer som Ravn paa Pianteslægten *Trachelium* Linn. i Wib. Geogr. Skr. 1800. I. S. 85. (Schomburgk.)

Krophalsket, adj. [af Krop No. 4 og Hals].

Som har Krop eller Hals i Halsen, isphalsket, isphalsket.

Krophoste (en) n. f. En Hoste hos Døsten, som har sin Oprindelse af Krop. (Phys. sec. Bibl. II. S. 99.)

Krophoved (et) n. f. Kalder en Pølse eller Bylding af Meel og Egggrøn, som stopes i Fiskehoveder. (Noth.)

Kropfurre (en) n. f. Rabnet paa en Fugl. Sædvanlig Fårne. *Sterna hirundo*. (Wibler Prodr. 170.)

Kropfnude (en) n. f.

1. Det samme som Krophalske hos en Døst.

2. Knuder i Halsen hos Mennesker, der have Krop, Halsknuder.

Kropkaktus eller **Kropsalat** (en) n. f. Kalder de Afarter af Salat-Laktusen, (*Lactuca sativa*) som ligger sig i faste Hoveder. Se Kopsalat.

Kropmaterie (en) n. f. Det Raad eller den sinkende Materie, der samler sig i Kropbølger; Kropraad.

Kropmiddel (et) n. f. Et middel, som bruges og er tjenligt imod Krop.

Kroppose (en) n. f. En Hudpose foran paa Struben hos Elddyret, Rensdyret og flere Drethiggere. *Holtens Naturhist. S. 13.*

Kroppulver (et) n. f. Et Pulver, som gives Døsten imod Krop.

Kropqværket, adj. Det samme som Krophalsket. En Kropqværket Horseslange (udslidt Døst). *Sæterskøps poetiske Smaastryk. S. 70.*

Kropslagaare (en) n. f. Strubeliertelens Pulsaaere.

Kropssmitte (en) n. f. Den anstikende Materie, hvorved Krop eller Døst forplanter sig.

Kropshoge, **Kropshøjdom** (en) n. f. Det samme som Krop eller Døst. (Abildgaard.)

Krop (en) n. f. pl. **Kroppe** [isl. *Krappur*, Svæc. *Kropp*, C. Brit. *Corps*, German. *Körper*, Angl. et Gall. *corps*. *Wolff* er

det; om dette Ord er det med de foregående og beslagtes med *grøse*, *crescere*, om det nedstammer fra det latinske *corpus*, eller med dette fra en fælles Kilde. I det tydske Sprog hører det ikke til de ældste Ord, da de ældste Skribenter i dettes Sted bruge *Lichnam*.]

1. Legemet paa Mennesker og Dyr, især legemet uden Hoved; derfor siges: Siel og Legeme, Hoved og Krop. Naar der bruges Talemander imod denne Regel, er det af en særegen Mærkning, som foragtes o. s. v., eller som en Figur, for at forstærke eller forringes Tanken. For Ex. det Baand, som holder Sielen til Kroppen. (Sporon.) "Min hele Krop var kun en Alen lang." (Vaggesen.) At pleie sin Krop, sørge for Kroppens Pleie. Han har næppe Klæder paa Kroppen. De slide Klæderne af Kroppen. Hans hele Krop er i et Saar. Du skal faa Glæde paa din Krop. At bøde med Kroppen, straffes paa Kroppen. Han skal gælde med Krop, som ei han boder. (P. Holst.) Liden Krop, stort Mod. Prov. En død Krop o: et Røg, Nadsæk. "Med døde Kroppe blev Kringen sæt, de Rabne sit nok at æde." (E. Storm.) "Banen til Herens Tempel gaar ikke altid over slagne Kroppe." (Jakobi eller Abf. S. 6.) Figurlig, men seldan, findes det ogsaa brugt om livløse Gjenstande. "Ufflødte Dødes magte Kroppe." (Vaggesens Ungd. Ark. 2 D. S. 33.)

2) Figurlig: et Menneske. En lad, døden Krop. En ugadelig Krop. Det er en gudsforagten Krop o: et ugadeligt, forvorpent Menneske.

3. Et slaget Dyr, især Staud eller Kaar. En Opekrop, Gaarekrop.

4. Krop kaldes hos Smedene den mellemste Deel af Amboksen.

Krop eller **Kropsjord** (en) n. f. Kalder i Naastke Lov den Jord, som ligger særlig og afsløst, og hvorefter et er noget Byggesed.

Krop, n. f. Mænet paa en Mantelstegt, hos
Hornemann. (Oec. Pl. 2. 2. Hdg. S. 34.)

Feedia,

Kropdrosi, adj. [af Krop, corpus, og
drosi] Sørlemmet, stærkt af Bygning.
"Om end min Hest er kropdrosi." Sor-
terns poet. Smaas. S. 73.

Kroppe (en) n. f. En Galdhandsflis, som
efter Moths Beskrivelse ligner Karndsen, er
kastet og har syv Finner, to ved Stælkene,
to paa Ryggen, to under Bugen og een ved
Saddoret (Coracinus.) Henrik Faber
S. 304.

Kropper eller **Forkropper** (en) n. f. Et
Smedferord, som bemærker en Strands eller
en Riste omkring af Sten. (Moth.)

Kropper, v. a. et rec. et n. [af Krop,
ingluvies]

1. v. a. At fylde eller stoppe i. At kroppe
Hjælhoveder i: stoppe Gjolding i dem.
(Langebek.) At kroppe sig i: fylde sig
med Mad og Drikke.

2. v. rec. Kroppe sig, styder Kro, bry-
der sig, giver sig til med Stolthed og Dov-
modighed. (Moth. Langebek.)

3. v. n. Hænger sammen i Klumper, f. Ex.
Sheen; naar den i Løveir hænger fast
ved Fadderne. (Brugeligt paa Mors i
Jylland.)

Kroppert (en) n. f. [af Krop, ingluvies.]
Det samme som Kropdrosi.

Kropper, adj. [af Krop, corpus et struma.]

1. Som har en stor Krop, sørlemmet, tyk
og fedt. Han er brau Kroppe. En Krop-
pet Dre.

2. Som har Krop eller Hævelse i Halsen.

3. Som bryder sig og er stolt. (Moth.)

Kropping (en) n. f. pl. Kroppinger. For-
hoveder, fylde med Polseged; det sam-
me som Krophoved. (Langebek.) Stem:
Fylbing i Hens eller andre flegte Fugle.
(Brugeligt i Jylland.)

Kroppung (en) n. f. Det norske Navn paa
en Rist af Forklægten. Gadus callarias.
(Müllers Prodr. 348.)

Kros (et) n. f. [Angl. cross; Anglc
Germ. ant. cruc.] Det samme som
Er i det norske Sprog endnu brugt
(Hællager.) See Kors og Kryds.
Krosat (en) n. f. obl. plur. Krosate
Kros.]

1. Kaldes foruden En, som beestop
Korsdog; en Krosbroder, Krosridar

2. En Ridder af det gamle Kors. (Moth.)
Krosgræs, n. f. Det norske Navn paa
Plante; St. Jakobs Urt, Jakobs
bager. (Viborg.) Senecio Jacobae.
Dan. T. 944.

Krosved, n. f. Et norsk Navn paa den
almindelig Qvalfved. Viburnum
Flor. Dan. T. 66 r. (Ornam. p. 14
S. 291.)

Krøtter, v. n. imperf. krøttede, sup-
tet. Krøtter. (Brugeligt ved Ribe
ten.)

Kroven eller **kroppen**, adj. Brænd-
rig, vredeblod. (Johs. Ribe Hist.)

Krud (et) n. f. pl. Krydder. Sver.
Krydda. Alem. Chrut. Germ.
Saxon. Krud, Belg. Kruid, af
nordiske gro, Anglos. growe,
grain, af groe.

1. Alle Slags Dyrer, som Jægerne
bringer. Urt, Planter. Et navn
mærkelse næsten for alle de brugte
i: et flet, nyttigt Krud. Sæm-
man: et ondt Krud i: et fleg, ondt
næste. Ondt Krud forager i: fleg
er et ondt Krud i: ondt er det
taungen. Des sender Krudet i: fleg
den, da han havde brændt sig. (Prov.
om den som mangler i: fleg
Stade, og derfor er i: fleg. (Moth.)

2. Krydderier. (Moth.) Krud
(saadanne i: fleg. Liden næste
stode af Urter.) Deres var
Benævnelse: Krudkrud, som
Krudkrud. (Moth.)

Sammensætninger:
Krubbod (en) n. l. En Bod, hvort Krub-
 dyrtik, sælges, en Krubbod.
Krubbømer (en) n. l. Det samme som
 Krubbømer. (Diet. Herlod.)
Krubbøtte (en) n. l. En Bøtte, som br-
 ges til at plante Væder og Blomster i, en
 Krubbøtte.

Krud eller **Krude** (et) n. l. uden pl. [Svec.
 Krut, Germ. Kraut, i Ordet Jundkraut
 og i den Talemaade Kraut med Løb;
 Belg. Buffekraut.] Et Pulver, bestaaende
 af en Blanding af Sulfur, Svovl og
 Trækul, som udi et vist Forhold meget nøie
 forenes sammen, derefter dannes til Korn,
 og især bruges til at skyde med. At male,
 tørre, forme, sigte Krud. **Meelkrud** o:
 Krud, der endnu er Støv eller Pulver, in-
 den det bliver kornet; modsættes Korn-
 krud. **Støfkrud** eller **Kanonkrud**, **Se-**
værkrud eller **Rustkrud**, **Bøfkrud**,
Jagdkrud o. Løb (o: Kugle) og Krud. Et
 Stød Krud o: saameget som behøves til et
 Stød. **Dan er ikke et Stød Krud værd:**
 siges om et Stet, nedlagt Menneske. **Du**
ligger jeg Krudtet o: er kommen efter Sam-
menhængen. **Dan kan ikke lugte Krud;**
 han har ikke lugtet meget Krud: siges om
 den, som er en Stet Soldat. **"De Raar de**
vi kan se, de kan vi lugte Krud." p.
 Paars i B. 3 C.

Sammensætninger med dette Ord:
Krubbøgtig, adj. Som ligner Krud, har
 noget af Krud. En Krubbøgtig Lugt,
 Damp. (Langebek.)
Krubbønder (en) n. l. En, som forfar-
 diger Krud, en Krubbønder. (Noth.)
Krubbømp (en) n. l. Røg og Damp af
 antændt Krud. Vinden drev os Krud-
 dampen lige i Ansigtet.
Krubbømmen (en) n. l. Den Lue, som
 antændt Krud giver fra sig. (Wehlen-
 burgs Feltartillerie S. 36.)
Krubbøst (en) n. l. En lille Bøst til at
 gemme Krubbøst i. (Noth.)

Krubbøst (et) n. l. Forraad af Krud,
 tilstrækkelig Mængde af Krud. **Besøthin-**
gen maatte overalt sig, da den havde og
 brugt sin Krubbøst.
Krubbøst (et) n. l. Det Afstøtte, hvori
 Krudet gemmes.
Krubbøstsluge (en) n. l. Røbslugten ved et
 Krubbøst.
Krubbøst (en) n. l. En, som har Krud
 at sælge.
Krubbøst (et) n. l. Et udhulet og dybt
 Horn, eller et Støkke, dannes som et
 Horn, hvori Jægere forvare og føre deres
 Krud.
Krubbøst (et) n. l. Det samme som Krud-
 kammer paa Værser og Kanoner.
Krubbøst (et) n. l.
 1. Til Støbs, et Afstøtte dybt nede agter i
 Støbet under Vandgangen, hvor Krud-
 det forvares; Arstøb.
 2. Et i Jorden græbet Støkke bag ved
 Batterier, hvor Krud, Kugler m. v. for-
 vares.
 3. Det Sted i en Mine, hvor Krudet
 sættes hen i Lønder eller Gasse, og hvor
 det ved en Løbslue antændes; Mines-
 kammer.
 4. Det nederste Rum i en Bøst, hvor
 morier, Kanon eller andet Støkke
 ligger, hvor Krudladningen har sit Sted.
 (Noth.)
Krubbøst (en) n. l. En Karre, som br-
 ges i Krigen til at føre Krud paa. See
 Krubbøst.
Krubbøst (en) n. l. En Kiste i Løb-
 huse og Magasiner, hvor Krud bevares.
Krubbøst (et) n. l. Et enkelt Korns Krud.
 Et enkelt Krubbøst er nok til at antænde
 et heelt Magasin.
Krubbøst (et) n. l. Kul, som bruges til at
 gjøre Krud af og dertil ere tienslige. **Veit-**
støben giver gode Krubbøst.
Krubbøst (en) n. l. En Ladning Krud:
 saa meget Krud, som behøves til at lade
 et Støkke. (Wehlenburg om Felt-
 Artillerie S. 68.) En enkelt Krubbøst

ning. Den Krudbladning er for stor for
Sværet.

Krudblæffer (en) n. f. Det tørre Ravn paa
en Urt. Smalbladet Dannemors eller
Dannshaumer. *Typha angustifolia*. (Wi-
borg S. 184.)

Krudlugt (en) n. f. Lugt af antændt Krud.
Der er en stærk Krudlugt. Man kan ikke
lide Krudlugt. (Langebet.)

Krudmaade (en) n. f. Det samme som
Krudmaal. (Langebet.)

Krudmaal (et) n. f. Et Maal, hvormed
den behørigte Mængde Krud afmaales til
en Flint eller andet Skudsgevær. Jeg
har tabt Krudmaalet til min Rifel.

Krudmagasin (et) n. f. Et Forraadsrum,
hvor Krud i Mængde bevarer.

Krudmager (en) n. f. En, som tilbereder
Krud.

Krudmine (en) n. f. En Mine eller en hem-
melig grube Gang under Jorden, hvor
Krud anvendes til at sprænge og ødelæg-
ge Fæstningsværker.

Krudmølle (en) n. f. En Mølle eller et
Stampværk, hvor de Magerter, som ud-
gøre Krudbet, ved Stampning, eller ved
at valse, paa det nærmeste forenes med hin-
anden. (Bockmanns Technol. S. 518.)

Der gives to Slags Krudmøller, Stamp-
pe og Steenmøller.

Krudmøller (en) n. f. En, som forstærker
en Krudmølle, og tilbereder Krud; en
Krudmager. (Langebet.)

Krudplet (en) n. f. En sort Plet i Huden,
forårsaget af Krud, som er faldet deri.
(Noch.) Hans Ansigt er fuldt af Krud-
pletter.

Krudpose (en) n. f. En Pose eller Taske
af Læder, hvori Krud glemmes.

Krudprobe eller Krudprover (en) n. f. Et
Redskab, hvormed Krudbet's Godhed og
Styrke prøves, og tilkendegives efter
Grader.

Krudrende (en) n. f. En Rende eller et
Rør i Miner eller paa Brændere, hvori

Krud lægges, til at sætte Ild paa dem
med. (Gall. Dalle.) v. Nph.

Krudrøg (en) n. f. Det samme som Krud-
damp.

Krudsæk (en) n. f.

1. En Sæk til at gemme Krud i, eller en
Sæk fyldt med Krud.

2. En Sæk, sædvanlig af Læder, hvori
Krudladningen tilhænges Morterere og
Balkeslængere, der er ladede med Kar-
buler.

Krudsats (en) n. f. Krudbet, saaledes som
det er, naar det kommer fra Stamp-
eller Valseværket, inden det bliver færdigt i
Krudmasse, Meelkrud. (Bockmanns Tech-
nol. S. 523.)

Krudsigte (en) eller **Krudfold** (et) n. f. Et
Pergamentfold, hvori Krudmassen flaes
saaledes, som den kommer fra Møllen, og
formet ved at rykkes igennem Silde-
stykker.

Krudskib (et) n. f. Et Skib, hvorpaa Krud
føres fra et Sted til et andet, et med
Krud ladt Skib. (Mølling om store og
gode Skibe. S. 136.)

Krudstof (en) n. f. En Tøffestof, hvor-
med Ladningen bringes ind i Kanoner; en
Ladestof, Ansætter, Kanonkugler.

Krudsty, adj. Som er bange for Krud og
Ild; som ei kan lide Krud. Det er en
daarlig Soldat, der er krudsty. (Lan-
gebet.)

Krudslange (en) n. f. En Rørlid til at an-
tænde Krudbet i Miner, en Mineslange.

Krudsprænger, v. a. imperf. krudspran-
gede, supin. krudsprængt. Sprængt
ved Hielp af Krud. At krudsprænge
Steen. (Olufsens oec. Ann. 3 B. S. 6.)

Krudstamper (en) n. f. I Krudmøller: løn-
ge, firkantede Stykker Bøgetræ, som be-
væges op og ned i Kammerne, for at for-
arbejde Krudbet. De Metallklodse, som
befæstes paa Enden af Stamperne, kaldes
Krudstamperkugler.

Krudsvamp (en) n. f. Et Slags Svamp,
som er tilberedt ved Indgrubning af sin

et Krud, for at fænge desletterere. (Sund. Naturhist. 2. S. 556.)

Daarn (en) n. l. En stærk, muret, rigtig staaende Bygning, undertiden af firkeltelse som et Taarn, hvortil flere Etræd af Krud glemmes; et Krudmagasin. Draffe (en) n. l. Det samme som Krudse.

Drunde (en) n. l. En Tonde, hvortil Krud glemmes og forsendes, eller en Tonde fuld af Krud.

Dvogn (en) n. l. En Vogn, hvorpaa Krud forsendes ind til hver Kanton i Italien; en Krudfarre.

Kruder (en) n. l. obsolet. [af Krud, her-

En Handelsmand, der sælger Krud og deslige, som bore nyvarende Urtemidler. (Schous Udtog af Forord. i B. 166.)

t, adj.

af Krud, aroma.] Kryddret, blandet af Krydderier. Krudet Brød (Krydderbrød) hos Høns. Haber S. 253, som forer det ved: Peberkage, Marzipan; nis dulciarius.

af Krud, pulvis tormentorius.] Som af Krud, kommer af Krud; krudagtig, idet Luge. (Pangeb.f.)

et eller kruffer, v. n. [af Kroget og n.] Gaaer kroget og nedbøjet, lunder hovedet.

e (en) n. l. Et Skaldyr af Ostere-slæg. Ostrea retusa. (Pontoppidans D. N. I. 161. Müllers Prodr. 247.)

ærdet, adj. [af Kroget eller kruffer og rde, Skulder.] Som har en høj ryg og staaende Skulder. (Moth.)

e (en) n. l. [Svec. Krutta, Anglos. crook, Angl. Crook, hos Ulfh. Aurkge, Brit. Cregen, crux, Alem. cruch, ni. Krug, Saxon. Kruke, Belg. Kruik, Crocha, Gall. cruche.] Det hører en Klasse af Ord, som bemærke deels det Glade, deels en Forhaining og deels udhulet Rum, som frum, Kroget, Krus o. s. f.

1. Et Leerkar med fast Bund, som i Midten har en Udbugning, og i Almindelighed oven til en pild Abning. En Leerkrukke, Wandkrukke, Maltkrukke, Smørkrukke, Oliekrukke &c. Afkrukke v. en Krukke, hvortil de Gamle glemte Aften af de Dødes brændte Lig, en Urne. — Ordsprogssviis siger man: Krukken gaaer til Kilde til en Tid (om en Magt, som snart vil tage Ende.) Krukken gaaer saalænge til Vands, til den kommer hankeløs hjem. Krukken taaler nok Valden (siges om den, som kan drikke bræd) — I en anden Mening betyder det i Peder Paars 3die Bog, første Gang: "Naar Folket bræd er drukken, og som naturligt er, naar tit gaaer Hul paa Krukken." — Han søger Kraft i Krukken v. han vil hente Styrke paa Apotheket.

2. Et Ravn, som gives en Art Purpurfarve. Buccinum lapillus. (D. Atlas 1ste Deel S. 662.)

Krukke-dannet, adj. [af Krukke og danner] Dannet som en Krukke; en krukke-dannet Krone (corolla urceolata); saaledes kaldes i Plantelæren en Krone med et kort, men tykt Stør, hvis Stængelsnit overalt er lige stort, og hvis Krone er udstaaende. (Rafns Flora I. S. 36.)

Krukke-hank (en) n. l. [af Krukke og Hank.] Hanken eller Øret paa en Krukke.

Krukke-snekke (en) n. l. Ragner paa en Klasse eller Slægt af Snegler, som udmærke sig ved et Slags Ræb eller udstaaende Spids paa den høire Side, og hvortil nogle give en Purpurfarve. Buccinum Linn. (Wads Euvier 2 D. S. 41)

Krum, adj. og adv. krummere, krummest. [Svec. krum, Anglos. crumb, crump, Angl. crump, C. Brit. crumm, Germ. krumm; beslægtet med Krampe, Kroget, Krukke, Krus og flere Ord, som alle udtrykke en krum Beskaffenhed.]

1. Som afviger fra en ret Linie, bøjet, Kroget; modsat lige. En krum Linie v. en, som hvert Sted forandrer Retning. En krum Vej. Krumme Been. Et krumt

- Krb.** En frum. **Kyg.** Det er baade frumt og kært. At blive frum af Alderdom. **Adverbialiter:** at skrive frumt: skrive fløve Linier. At stode frum over Bøgerne. At ligge frum, en vis Siras, som bruges hos Soldater og Matroser. At pryde en frum og lam (Baden) At stutte En frum: lægge ham i Bist og Lænker.
2. **Figurligen** siges det i adskillige Bemærkelser om noget, som er urigtigt, eller ikke, som det skulde være ic. At gøre ret det, som er frumt. At gaa paa frumme Vite. At gøre sig frum: for En: bukke sig, vdmyppe sig dybt for En. "Han nærmed' sig til ham, og sagde ganske frum." **P. Paars 4 B. S. 1.** At komme med en frum Haand til En: befikke ved Forøringer. Her vil en frum Haand til. — I en anden Bemærkelse: at gøre en frum Haand, have en frum Haand, gøre frumme Fingre: være beegstret, tyvagtig, raps og stiele.
3. **Stolt, modig, stb, trodsig.** Af tykke bliver man frum. Han er mig en frum Karl. At gøre sig frum. (Noth.)
4. **Ordsprog og Mandheld over dette Ord:**
- a. Jo frummere Træ, jo bedre Kræfte.
 - b. Naar frum gaaer til Horn: naar Tingene bliver ret nye efterseet. **P. Spids Ordspr. 2 P. S. 11.**
 - c. Han gaaer med en frum Arm: han er frugtsummelig. (Noth.)
 - d. Han er frum, naar han bukker sig: han er en stb Karl.
 - e. Penge, som er stum, gjør lige hpad som er frumt: urigtigt. (Noth.)
 - f. Frum Haand gjør naadig Dommer.
 - g. Han gjør sig saa frum, som en Hund i en Gryde: han vdmypper sig meget dybt.
 - h. Han staaer saa frum (saa trodsig, stolt) som en Vildmand paa en Daler, som en Kat med en Skind, som en Buk med Bidsel. (Noth.)
5. **I Sammenlætninger:**
- Krumagtig**, adj. Som er noget frum, lidt krogst.

- Krumbaand** (en) n. f. Kaldes til Stiba de krogede Træer, som sættes for i Stibsbu- gen imellem det første og andet Døl. (Noth.)
- Krumbaget**, adj. Kaldes den, som er krog- get eller krogryget. (Noth.)
- Krumbæen** (en) n. f. Et krogst eller krogst Bæen.
- Krumbenet**, adj. Som har frumme Bæen, krogbenet, hultbenet.
- Krumbil** (en) n. f. Hos Sommerfolk, Bød- kere ic, en Øre, som bruges til at hugge hult eller udhult Træ med, en Krum- øre.
- Krumbladet**, adj. Som har frumme Blade eller er dannet i frumme Blade. **I Mi- neralogien:** et Krumbladet Brud (fractura lamellosa directione curva), naar der i Brudet ligesom findes frumme Blade. (Wads Term. oryctogn.)
- Krumbøiet**, adj. partic. Som er bøiet frum, krogst, nedbøiet. En Krumbøiet Stok. Krumbøiet af Alder. "Hjst gaaer den Krumbøiede Husestader og ar- bejder mofomt." (Wallings Tale over Genf S. 36.) Et Krumbøiet Blad, i Mantelæren, naar Bladet gjør en Bug hvist opbøiede Deel vendes opad. *Colium recurvatum.* (Rafns Flora I S. 36.)
- Krumbugt** (en) n. f. En bugtet Beskaffenhed, Kringelbugt. At gøre en Krum- bugt.
- Krumbugtet**, adj. Som har Krumbugter, gaaer i Bugter. "Krumbugtede Aær." **Wid. Gelf. Str. n. Saml. V. S. 616.**
- Krumcirkel** (en) n. f. Hos Dreiere og Sned- kere en Passer, hvist Bæen er bøiede i en halvmaanedannet Form, hvormed runde Legemers Tværmaal maales.
- Krumdannet**, adj. partic. Som har en frum Dannelse, som af Naturen er frum eller ved Kunst er blevet det.
- Krumdrag** (et) n. f. Et Leerskaft, bruge ligt i Jylland, der med en Krumning gaaer op over Armen, har en Opstander med Svargreb for den venstre, men et lign

Kræende Haandfang for den høire Haand.
(Bogtrup om Agerd. i Jylland 1ste Deel
S. 275.)

Krumdreiet, adj. partic. Som er dannet,
boiet eller bredet krumt.

Krumfingret, adj. Egentlig, som har kro-
gede Fingre; men bruges meest figurlig
om En, som er tilbøielig til at rapse og
stiele; beegfingret, langfingret.

Krumfod (en) n. l. En Kied eller kroget
Fod.

Krumfodet, adj. Som har krogede Fødder.

Krumgang (en) n. l. En krum Omgang;
en Vei, som løber i krumme Bugter.

Krumgavl (en) n. l. En Gavl paa en Si-
debygning, der ei gaar op i en spids Vin-
kel. "Paa begge disse Capeller var Enkel-
te eller Krumgavl." Hertel om War-
huus Domkirke i H. S. 76.

Krumgiedde (en) n. l. En krog Stiede, hvis
Hoved og Hale er boiet sammen i en Kreds.
(Noth.)

Krumhaand (en) n. l. Beskikkelse. Her vil
Kramhaand til. (Noth.)

Krumhaandet, adj. Gee Krumfingret.

Krumhage (en) n. l. "Risten i Lunen
renses ved Hielp af en Krumhage." Vid.
Selsk. Skr. 1801. S. 173.

Krumhals (en) n. l.

1. En kroget eller unaturlig fordreiet Hals.
2. I Chemien: Halsen eller Piben paa en
Retorte.
3. Navnet paa en Planteslægt: almindelig
Krumhals: *Lycophis arvensis*. (Viborgs
Planter. S. 42. Hornemanns Plantel.
S. 181.)

Krumhalset, adj. Som har en kroget eller
fordreiet Hals. (Henrik Faber S. 52.)

Krumholt (en) n. l. Det samme som Krum-
tommer. Figurlig om dem, der søge
Skjul under Dækkel. "Han er krobet i
Krumholterne." "Og maa ingen lade sig
finde i Krumholtet, at ikke de Villige
Kule arbejde for de Uvillige." Frederik V.
Krigsart. S. 177.

Krumhorn (et) n. l.

1. Et krumt Blæsehorn, som fordam brug-
tes istedet for Trompeter; it. en Skal-
meie. (Noth.)
2. Et saakaldet Register eller en vis Tone-
stemning paa Orgelsærker. (Gall. Cor-
moro.)

Krumhornet, adj. Kaldes det Døeg, som
har krogede Horn, kringelhornet. En
krumhornet Stud, Væder.

Krumhulet, adj. Som er udhulet i en
Krumning, krumt udhulet. "Et krum-
hulet, smalt Trug med Riser paa Bun-
den." Beckmanns Technol. S. 99.

Krumjern (et) n. l. Et Slags Sægel eller
Lee.

Krumkage (en) n. l. Et Slags meget tøn-
de Kager, som bages i et rundt Jern, og
boies krumme, medens de ere varme.

Krumkagejern (et) n. l. Det Jernredskab,
hvori saadanne Kager bages.

Krumkam (en) n. l. En krumboiet Kam,
hvormed Haarene sammenholdes.

Krumkæet, adj. Som har krumme, ind-
ad boiede Kæ.

Krumkniv (en) n. l.

1. En krum Snittekniv, som Skomagere,
Sartnere o. fl. bruge.
2. En stor og bred, krummet Kniv med
tvende Haandgreb, som bruges i Kjøfke-
net til at smaaakke Urter eller andre
Madvarer paa Hakkebrættet; en Hakke-
kniv.
3. En Bødkerkniv, hvormed Stabene hvi-
les, som har en Kroppe eller et Haand-
tag paa hver Ende og et krumt Stær i
Midten.

Krumliniet, adj. Som udgør, bestaaer af,
indstaaet af krumme Linier. Krumlinie-
de Figurer. En krumliniet (sphaerisk)
Vinkel, Triangel.

Krumløbende, adj. partic. Som løber i
i krumme Bugter, krumbuget, slange-
løbende. En krumløbende Vei. Krum-
løbende Vei.

Krumnæset, adj. kroget. Som har en krum Næse.

Krumnæbbet, adj. Som har et krumt Næb (curvirostris); krumnæbbede Fugle.

Krumøre (en) n. l. Det samme som Krumbil (Dec. Mag. 8 B. S. 195.)

Krumovn (en) n. l. En lav Smelteovn af omtrent 5 Alens Høide, hvori Sølv og Kobber, Ertser smeltes.

Krumpasser (en) n. l. Det samme som Krumcirkel.

Krumristet, adj. Kaldes det hos Væsemagere, naar Risterne paa Flinteløbet ere krumliniede.

Krumrygget, adj. Det samme som Kroget.

Krumfabel (en) n. l. En Fabel, som krummer sig mod Enden.

Krumfætter (en) n. l. En krumboiet Statter eller Ladestok, som bruges til at lade de mindre Kanoner, for ikke at foruise saadant med Hænderne for Rindingen, naar der skydes meget hurtigt. (Möhlburg om Feltartilleriet S. 17.)

Krumkæftet, adj. Som har et krumt Stæft eller Haandgreb. En krumkæftet Øre.

Krumkallet, adj. Som bestaaer af eller udgør krumme Staller. Krumkallede afsondrede Stykker (i Mineralogien) Parties segregatæ testaceæ directione curva. (Wad. Term. oryctogn.)

Krumskiold (et) n. l. Et halvbrunt Skjold, som letbevæbnede Krigsfolk brugte i gamle Dage. (Noth.)

Krumslutter, v. a. krumsluttede, krumsluttet. Lægges i Vold og Rænker, lænker Hænder og Fødder sammen paa En. At krumslutte En ved Hænder og Fødder. At stode krumsluttet. En krumsluttet Forbryder Deraf

Krumslutning (en) n. l. Den Straf at være krumsluttet.

Krumsnøet, adj. part. Som er snøet eller bundet i Bugter.

Krumspudet, adj. Kaldes det Dyr, som har en kroget Tryne eller Snude. En krumspudet Øre.

Krumspring (et) n. l. plur. som fing.

1. Lette og kunstige Spring i Dands; Lustspring; it. kunstige Spring af en Hest paa Ribestolen (Gall. *courbette*.) At lade en Hest gjøre Krumspring. "At tage saa affed, saa mange Krumspring gjøre." V. Paars 2 B. S. 1.

2. Kunstige Træk i Skrift. (Noth.)

3. Krogløve, Rænker, listigelskuerer; it. Dandele, unyttige Dansere. At gjøre Krumspring. Gør mig nu ingen Krumspring: gaar lige til Tingen. Han gjør saa mange Krumspring, at han aldrig kommer til Hovedsagen.

Krumstænglet, adj. Som har en krum Stængel, bestaaer af krumme Stængler. I Mineralogien: krumstænglede afsondrede Stykker af Mineraler Parties segregatæ scapiformes curvæ. (Wad. term. oryctogn.)

Krumstav (en) n. l.

1. En kroget Stab, Kroppe.

2. En lang Stab med en Krumning i den øverste Ende, som er et Tegn paa de Katholiske paa bispepelig Mægt og Værdighed: en Bispestav. Gjaerligen: geistlig Mægt og Værdighed. "De Ringe fandt da De skyttelse under Krumstaven, imod at afstaae Friheden." L. Noth.

Krumstigende, adj. panic. Som stiger op eller reiser sig med en Bøining. I Plantelæren: krumstigende Stængel (caulis adscendens), naar Stænglen gjør en Bue med Spidsen opad. (Rafn's Flora I. S. 36.)

Krumtang (en) n. l. En Tang til at bide Messing og Staaltraad med.

Krumtap (en) n. l. En krumboiet Krumtap paa et Møllehjul.

Krumtarm (en) n. l. See Krogtarm.

Krumtømmer, **Krumtræ** (et) n. l. plur. som fing. Træ, som enten er voxet krum,

eller ved Konstens, Diels bølget og gjort kroget, og som især bruges til Skibsfærde;
Krumtrin (et) n. l. Et krumt Trin, det, at man sætter den ene fod frem for den anden; it. et Kropsspring med Hodderne i Dands. (Gall. *entraché*.)

Krumvei (en) n. l. En Vej, som løber i mange Bøgeter; og figurlig, Omfærd. Ud. Kugter. Enigvete. See Kragvek. At føre En paa Krumveie. (Langebet)

Krumvoget, adj. partic. Som er boget i en Krumning; i en Bue, krum af Vægt. "Et af Naturen krumvoget Stykke Træ." *Strøms Gondiner* S. 447.

Krumvunden, adj. partic. Det samme som Krummoet.

Krumhed (en) n. l. [af krum.] Den Bøffæfthed at være krum. En Bøes Krumhed. Dielsens Krumhed. Denne Vej har mange Krumheder.

Krumme (en) n. l. [af det Angelsætske *crumman*, at smulre, sondergaa; og krum, derfor arigtigen Krumme. Anglos. *Cruma*, Angl. *Crum*, Germ. *Krumme*, Svec. *Krämm* eller *infräm*, Fylding; Anglos. *crumman*, fasciare.]

1. En Smule, Brødsmaale, Brødkrumme. Jeg fik en Krumme, en Krumme Brød, en Brødkrumme i Brangkruben. At opsamle Krummerne. Ikke en Krumme: ikke det allermindste. Krummer er ogsaa Brød. Prov. 9: Lidet er ogsaa noget, noget er bedre end intet. En lille Krumme.

2. Det Blode i Brødet, modfat Skorpen. (i denne Bemærkelse uden pl.) Han vil heller have Krummen end Skorpen. Krummen er ikke gennembaagt.

Krummekorn (et) n. l. [af Krumme, mica. og Korn.] See Korn No. 1. Bruges i Island om et meget ringe Forraad af Rugget, sandste Lidet, saa godt som Intet.

Krummelse (en) n. l. [af krum og krumme, curvare.] Halsens, Ryggens Krummelse. Grenens Krummelse. maa see med den den er spød.

Krummen (en) n. l. [af krumme.] Det, at man krummer sig. Bøffen, Kroppens Bøffelse. Der var saadan Krummen og Skraben.

Krummer, v. a. [af krum], krummede, krummet.

1. At bøje noget krumme, gjøre kroget. At krumme en Kiep, en Gren. Vindes krummes af Varmen.

2. Krummer af. See afkrummer.

3. Krummer ind, bøier noget indad. At krumme et Blad ind. (Langebet)

4. Krummer sammen, bøier noget sammen. At krumme Enderne sammen paa en Kiep.

5. Krummer tilbage, bøier noget tilbage, krummer bag over.

6. Krummer sig, v. r.

a. Bøier eller bøjer sig. At krumme sig bag over. Han deed sig at krumme sig, naar han kommer blødt de Store. "Blødt krummer du sig krumme som en Bue." *P. Paars 3 B. S. 3*.

c. Slaar Bøget paa sig, bliver kroget. Stoffen har krummet sig af Varmen. Brødet har krummet sig i Midten.

c. Brider eller krymper sig af Smerte. Armen krummer sig, naar man træder den.

d. Figurlig: bøgger sig, gjør Complimenter. Han deed at krumme sig til rene Lid. "Han ikke nødvendig har for nogen sig at krumme." *P. Paars 2 B. S. 1*. "Hvor kunde han sig krumme, den sulken Læng, for han sit Borgerkab her sit." *Sammenf. 4 B. S. 1*.

Krummer, v. a. [af Krumme, mica.]

Squiter, gjør til Krummer, bryder i Krummer. At krumme Brød i Suppen: bryde det i smaa Tingene til Krummer. [Angl. to *crumble*, Germ. *krumen* og *krümmeln*.]

Krumning (en) n. l. [af krum og krummer.]

1. Den Bøining at krumme. Krumningemaa see med Forsigtighed.

2. Det Krumme paa noget, en Bøgt, Bøtning. En Ques Krumning. Velens Krumning.

Krumningsved (et) n. l. uden pl. [af Krumning og Ved.] Træ, som af Naturen eller ved Kunst har en frum Danneelse; og bruges for. Ex. til Hinfølgelsen. (Bernard's Hefo. 17. Ind.)

Krumpen, adj. plur. Krumpne [af Krum eller Krumpet]. Syes. Krumpen.

1. Kroget, krummet, sammentrumpet. Krumpen og kroget. Han er baade hålt og Krumpen. "Han meget gammel har og gif ved Krofter Krumpen." P. Paars 2 B. S. 2. "Krumpne Roster."

Dec. Mag. IV. S. 96. 2. Krobbe og lemlestet af Ruffternes og Rervernes Indkrumpning; kontrakt.

2. Forskædet eller udæret af Sygdom. (Woth.) som herved ogsaa anfører den Talemaade: Alle Worskab ligger Krumpen paa Roster.)

Krumpenhed (en) n. l. [af Krumpen.] Den Befæffenhed at være krumpen eller sammenkrumpet.

Krumpensot (en) n. l. [af Krumpen og Sot.]

1. En Sygdom, hvorved Lemmerne sammenkrumpes; Sættetræmpning; Krampetræknag. (Woth.)

2) Det, at man ligger krumpen af Lædighed. Krumpbøren, adj. Som har den Egenskab, at være krumpen.

Krumt, adv. [af Krum, adj.] paa en krum Maade. Den Linie er krumt dragen.

Kruner, v. n. Siges om Hestens Lyd, naar den ene bræmmer sætte sig mod den anden, eller mod den, som giver dem Boder. (Woth.)

Krus, adj. [Svec. Krus, C. Brit. cruth, Germ. kraus, Belg. kroet; naassee beslægtet med Lat. crispus, det grøfte xgawods.]

1. Krollet, kruset, loffet; men bruges næsten kun i de sammensatte Ord.)

2. Figurlig: vred, fortørnet. (Woth.)

Krus eller Kruse (en) n. l. plur. Kruser. [af Krus; Germ. Krause.]

1. En kruset Pot, Krollet i Haaret, Læg paa Linst eller andet. Haaret sidder i Kruser. At lægge noget i Kruset, sætte Kruser i noget. Kruser i en Halsstræbe. Kruset af Hænderne. 2. Haandkruser, Ransletter.

2. Krollet, Jolder. At gøre Kruser i Naften, lægge Panden i Kruser.

3. J. Woth: et Kreds; Kreds eller Krot i Skriften. (Haller's u. Ord.)

4. Rigtig: At gøre Krus af en, gøre Kruser for: gøre meget Væsen, gøre stor Prødt af. Han er ikke værd at gøre saamange Kruser for.

Krusbar, n. l. collect.

1. Et Ravn paa en Vindstøt, et Slags Gistfælsbar. Rebes uva crispa. Krusbar Ribs. (Wiborg.)

2. Krugten af denne Bort. (Woth.) Krusbladet, adj. [af Krus og Blad.] Som har krusede Blade. See Kruset.

Krusblank, adj. Siges om Stanklæde, hvis Blade er opkruset; modsat: plattblank. (Bergsøe om Gartnervæsen i B. S. 477.)

Krusblad (en) n. l. [af Krus og Blad.] Et Slags Blomstingsstykke. Et Slags Blomstingsstykke, som lægges i Kruset og kruser. (Woth.)

Krusedulle (en) n. l.

1. Krusede Cirkler, som Holstedske ben ved Ansigter; Lorklæde. (Woth.)

2. Det samme som Krollet eller Kruset, sæt; paa Krader, Ransletter. 3. At alle disse Kruseduller i Kruset. Kruseduller. (Langebet.)

Krusejern (et) n. l. [af Kruser og Jern.]

1. Et fladt Jern med Taffer i, som man gør Haaret kruset ved Brænd.

2. Et Hængjern med Taffer i, som man udbugge Taffet i noget.

Krusemynte (en) n. l. En betænkelsesagtig og stærk lugtende Plante med Blade. (Mentha crispa. Woth. lare 2 Udg. S. 552.)

krusemynteband (et) n. l. Band, som er bestillt af denne Art.

Krusen (en) n. l. [af Kruser.] Den Gierning at kruse.

Krusenaal (en) n. l. [af Kruser og Naal.] En Naal, som bruges til at kruse Haaret med.

Krusespind (en) n. l. [af Kruser og Spind.] Det samme som Krøllepind.

Kruser, v. a. [af Krus, crispus. German. Kräusel.] Krusede, kruset.

1. Gjør kruset, sætter Kruser i, frembringer Ujevnheder eller Følde paa Overfladen af Noget. At kruse Haaret med et Brændjern. "Hun maler sit Ansigt og Kruser sit Haar." (Thaarup, i Høstgildet.) "Der gaaer den sagte Vind, det blanke Band at kruse." Helt. Figurlig: at kruse Hovedet paa En: gjøre ham Hovedet kruset, volde ham Bryderi og Fortred. "En Aristoteles (han sagde): Saadant Band ret kruse Hovedet og modløs gjøre kan" P. Paars 3 B. S. 1.

2. Lægger Følde, Rynker, Læg i noget, At kruse Manstietter. Dette Kalvekryds maa kruses. At kruse sin Nase ved noget: synes ilde om, væmmes ved. (Moth. Langebet.)

3. Kruser sig, kruses, v. rec. v. n. pass. Bliver kruset. Vandet kruser sig. Hans Haar kruses af sig selv. Solgerne kruses af lette Vestevinde.

Kruser, v. n. et a. [af Krus, crater.]

1. Drikker hele Krus ud. (Moth.)

2. Kruser om, drikker hverandre til med hele Krus, lader Kruset gaar omkring. (Langebet.)

3. Kruser op, tapper op i Kruset, Kletter for Giefterne saa meget de ville have. (Moth. Langebet.) At kruse op for sine Giefter. I Norge bemærker det figurlig: At gjøre Hottid af, gjøre meget Væsen af. (Hakager n. Ord.)

kruset, adj. partic. [af Kruser.]

1. Som er rynket, kiædet, lagt i Følde og kruset. Krusede Haar. Krusede

Løfter. Kruset Flor. Krusede Manstietter. Kruset Blad, i Plantelæren (Folium crispum), naar Bladet, formodelst Randens vide Omfang, ikke blot er folget, men lægger sig i mange nordvestlige Følde; for Ex. kruset Kaal. "Gjør mig ei mit gamle Hoved kruset" Baggesens Ungd. Arb. i D. S. 81. Den, der har gult Haar, vil have det kruset; Prov. 2: ingen er fornøiet med sin Skiebne. Kruset sammensvorne Krystaller (i Mineralogien) Crystalli *imbricatum* connata. (Wads Term. oryctogn.)

2. Figurlig: At have et kruset Sind: have et vanskeligt Hoved, være vanskelig at gjøre tilpas. At gjøre sig kruset: gjøre sig vred, vise sig trødfig, vende det Laadne ud. At gjøre Hovedet kruset paa En: opirrer, it. volder Bryderi og Fortred, forspirrer, forpirrer. Han har gjort mig Hovedet gandske kruset med al sin Snaf. Gjør mig ikke Hovedet kruset: gjør mig ikke vred. Han gjør ham det kruset nok: han gjør ham det meget vanskeligt, volder ham meget Bryderi.

Krusflor (et) n. l. [af Krus og Flor.] Det samme som Krepflor.

Krushaar (et) n. l. [af Krus og Haar.]

Krusede, krøllede Haar. Han har et tykt Krushaar. (Siges om Menneskers Hovedhaar; Krølhaar derimod blot om Hest eller Køhaar.)

Krushaaret, adj. [af Krus og Haar.] Som har krusede, krøllede Haar. En krushaaret Dreng. (Nucl. Lat. v. *cirratus*.)

Kruskaal (en) n. l. [af Krus og Kaal.] En Art af den almindelige Kaal (Brassica oleracea laciniata,) som har udbredte, meget krusede og fligede Blade; kruset Gronkaal. (Hornemanns Plantelære aden Udg. S. 627.)

Kruskop (en) n. l. [af Krus og Kop, caput.]

1. En, som har kruset Hovedhaar:

2. En egenfindig, underlig, for Person, En, som let bliver vred. (Langebet.)

Krusle eller **Krussel** (en) n. f. [af **Krus**, *crispus*.] Smaat Skud, Knat og smaat Udskud. (Moth.)

Kruset, adj. Som er fult af smaat Knat.

Krusstok eller **Krusstokke** (en) n. f. [af **Krus** og **Stok**.] 1. En kruset Haarløst. (Langebek.)

2. Kalder de krusede Stikke paa Viinranker og deilige Væxter, som snøe sig om hoode med. (Moth.)

Krusning (en) n. f. [af **Kruset**.]

1. Den Gjerning at krusse. Haarets **Krusning**.

2. Det, som er kruset paa en Ting, **Kruset**, **Krøller**. **Krusningell** paa Blade, paa Manstetter &c.

Krusalat (en) n. f. [af **Krus** og **Salat**.]

1. Et Slags Salat eller Laksul med krusede Blade.

2. Et Slags Purpurfælg, som har dette Navn af dens Blades krusede Skikkelse. *Murex minor Rumph.* *Murex Saxatilis Linn.* (i *Apheleus Naturhistorie* 4 D. S. 518.)

Krusuldet, adj. [af **Krus**, *crispus*, og **Uld**.] Som har kruset Uld, Et **Krusuldet** Haar. (Kingo.)

Kruten eller **Krutton**, adj. **Krumboren**, **branten**, **avindsig**. (Moth.)

Krutter eller **Krutter**, v. n. [af dette adj.] Smaakrutter, saumuler, er branten. Han gaar bestandig og **Krutter**. (Langebek.)

Krutter (en) n. f. Et Redskab af Træ, lig en Rive, men uden Tænder, som Fiskerne bruge, naar de gaar med Glib; og en af dem holder da Gliben stille, medens den anden støder til Gunds med dette Redskab, for at drive Kal og Meier ind i Glibben. (Moth.)

Kruter, v. a. (af dette Subst.) **Krutede** — **Krutet**. Driver Fisk i Glibben med en **Kruter**.

Kruttler, v. n. (Moth.) Spøler med noget, beskæftiger sig for sig selv. (Hallagers n. Ord.)

Krumboren, adj. Det samme som **Kruten**. (Langebek.)

Kraus (et) n. f. pl. som sing. [Svec. **Kraus**, Anglos *cruche*, *cruse*, Angl. *Cruse*, Germ. **Krug**, **Kraus**, Sax. **Kros**, *Celt.* *Crueca* (*curvus*); Belg. **Kroes**, *Gall.* *cruche*, Polon. **Krak**, Finn. **Kraus**, Lat. *B. crucellinum*, Gr. *zeugassos*, en *Leerska* &c.] Dette Ord synes oprindeligt at være det samme som **Kruske**, og maaskee beslektet med **Krog** eller **Krum**. Et **Drukke** af Træ, Leer, Glas, Porcelain og deeltige, der enten har en cylindrisk Skikkelse, eller er noget knget i Midten, forsynet med Hant og Laag, og bruges gjerne til at drikke af; et **Kraus**. Et **Kraus** af et **Kraus**fuld af. **Kruset** er tomt. At slaa en **Kruset** i Hovedet. At lade **Kruset** gaa omkring. **Kruset** gik lyst omkring. At drikke af **Kraus** med en. Han er ikke bær at drikke af **Kraus** med, hedder hos Bønderne: han er en flæk Karl. Heraf de sammensatte Ord:

a. **Krausbund** (en) n. f. **Bunden** i et **Kraus**. (Langebek.)

b. **Kraushant** (en) n. f. Den krumme Hant paa et **Kraus**, som tjener til Haandgrib og til at hange det op ved.

c. **Krauslaag** (et) n. f. Laaget paa et **Kraus**, som gjerne er af Tin eller Sølv.

Kry, adj. [Svec **Kryg** eller **Kry**, som egentlig siges om Oldinger, der endnu have Kraft og Kræfter; og om Egge, der begynde at komme sig. I det *Wälf.* er *crai*, *ny*; *cryf*, *kræftfuld*; *stark*, og *grygio*, at komme sig af en Eygdom.]

1. **Duelig**. (Moth.) Denne Bemærkelse er forældet.)

2. **Munter**, **lidlig**, **glad**. Han er saa **Kry** han blev saa **Kry** derved. (Langebek.)

3. **Modig**, **trodsig**, **selvforsidd**. Han er saa **Kry** af sig. Gør dig kun ikke saa **Kry**. Han blev ret **Kry**, da han mærkede, at han fik Medhold.

Kryb (et) n. f. pl. som sing. [af **Kryber**.]

1. Dette Ord bruges til at betegne alle smaa krybende Dyr, saavel Slanger og Orme uden Binger og Been; som Insekter,

aaakryb. (Jeonf. Krøb, Krybdyr, ber.) "Og hvad ellers af Kryb sig nedborer i Jorden." (Bagesen.)

Morge er Krup, Krup, Krup, en imel Stakkel, som har Røse ved at; en Usting, en Kryster. (Hastagers Ordspr.) See Krøbel og Krøbling.

(en) n. l. [Svec. Krubba, Anglos. e, Angl. crib; hos Otfried og Mot. Krippha, Chripho, Saxon. Krubbe, a. Krippe, Lat. B. Grupia, Ital. pia, Gruppia, Gall. Langued. Gri-

Wachter vil udlede Ordet af det Wal-rib, en Kam, som han mener egentlig bemærke det Sprinkelskrøt eller den die Hæf til at lægge Hø i over Hø. Krybbe; (maafte af det Islandsk r, arctus.) 1) En ovenil aaben Kender et Slags Kasse eller Trug i Hestestall, som er orhoiet over Jorden, hvor giver Hesten dens Foder af Hø og lse. (I Almændelighed bruges dette blot om Hestens Foderkasse; men i id har man ogsaa Krokrybber og Krybber. Schade over Mors.) At Hesten til Krybben. At give Hesten i Krybben. Hesten søger til Kryb- bider i Krybben. Oren fiender sin og Afenet sin Herres Krybbe. Naar den er tom, saa bides Hestene.

lig: en Stald. (Noth.)

der Huus, en ringe Hytte. (Noth.)

Krype, som Ihre udleder deraf, maa krybe ind i saadan en Hytte.)

ider (en) n. l. (af Krybbe og Vi-

en Hest, som gaaer og bider i Kryb- nren af en vis Sygdom, da den sat- nderne fast til Krybben, og med Hef- drager Lufsten ind og Roder den ud eller og af en slem Vane.

esblis: et, Menneffe, som dner til Tung. En gammel Krybbebider.)

Krybbel, adj. See Krøbbel.

Krybberum (et) n. l. [af Krybbe No. 1 og Rum.]

1. Det samme som Krybbe. "Han lagdes i et Krybberum." (Om Christus i en Psalm.)

2. En liden Hytte. (Noth.)

Krybberne (en) n. l. [af Kryber og Bon- ne.] En Afart af Smitebannen (Phascolus vulgaris), som har en laa, krybende Stæn- gel, og ikke siger i Veiret.

Krybdyr (et) n. l. pl. som sing. [af Kryb eller kryber og Dyr.]

1. Det samme som Kryb; alle Slags kry- bende Smaaadyr.

2. Amphibier, eller de faldblodige Dyr, som enten ingen Fodder have (Slanger), eller som have saa korte og mod Kroppen boie- de Fodder, at Bugen støder paa Jorden og deres Gang er meget langsom (aglags- gende fireføddede Dyr.) Amphibia: ser- pentes & repentes. Linn. (Wads Euvier i D. S. 307.)

Krybekrage (en) n. l. [af kryber og Krage.]

Et Slags simpel Stige, bestaaende af en Løgte eller Stang, hvorigennem der gaaer Tværstøtter, som man i Hyen meget be- tiener sig af til at staae Træer og tage Un- gerne ud af Startutter og andre Fuglereder. Krybe, Krager eller Krybkranger nav- nes i Brandforordningen af 19 Juli 1799. Art. 41.

Kryben (en) n. l. [af Krybet.] Den Gier- ning at krybe, saavel i egentlig, som figur- lig Bemærkelse. Lad den Kryben være! Hans Smiger og Kryben er utaalig.

Krybende, adj. partic. [af Kryber.]

1. Det, som kryber. Krybende Dyr. En krybende Orm. Krybende Planter: saadanne, som ikke voxer i Veiret, men spynge sig hen langs med Jorden. Saa- ledes nævner Noth: krybende Græskaar, krybende Hundeskaal, krybende Mure. Krybende Rod (Radix repens) kaldes i Plantelæren den Rod, der løber næsten vandret under Jordens Smaatræer.

Krybende Stængel (*Caulis repens*), naar Stængelen ligger langs ad Jorden, og hist og her udslyder Rodder. (Rafas Flora i D. S. 37.)

1. Som kommer seent affted. En Krybende Post. (Moth)
2. Smigrende, nedrig, alt for ydmyg, lav. En Krybende Adfærd. Krybende Sanger. En Krybende Lovtale. En Krybende Stilt : lav, ikke værdig nok. (Barden)

Kryber, v. n. krob, krogen, krobet. [Isl. *kriupa*, Svec. *krypa*, Anglos. *creep*, *crepan*, C. Brit. *croppian*, Angl. *creep*, Alem. *kripan*, Germ. *kriechen*, Belg. *kruypen*, Gall. ant. *grapir*, *croupir*, besøgt med griber, kravler, kroger, Krykke og deslige.]

1. Bevæger sig frem ved en langsom og vankelig Gang; og bruges da fornemmelig om Insekter og Orme eller Kryb; men ogsaa om stirsøddede Dyr, der have en langsom Gang (see Krybdyr) og om Mennesker, der betiene sig baade af Hænder og Fødder, for at hjælpe sig frem. Hvad er det for et lille Dyr, der kryber? Slangen kryber paa Jorden. "Doer alle Orme, som krybe paa Jorden." Gen. 1, 26. "I skal ikke gøre eders Sieler urene paa noget Drimmel, som kryber paa Jorden." 3 Moseb. 11, 44. At krybe paa Bugen, paa Knæerne. At krybe paa alle Fire, krybe paa Hænder og Fødder. Barnet har alt begyndt at krybe. Ugentligen bruges det om Blodets langsomme Bevægelse i Årerne, som en Folge af Skrak, eller om en saigende Gysen i Lemmerne og deslige. Det krob igennem alle mine Lemmer. "Men fald i hans Hænder krob dødelig Skrak." Bagesens Angd. Arb. 2 D. S. 97.
2. I en mere indskrænket Bemærkelse bruges det om Dyr, som gøre sig lavere, end de virkelig ere, og saaledes langsomt bevæge sig frem. Røven krob ind i Hulen igennem en smal Indgang. Da han truede

ad Hunden, kom den krybende for hans Fødder. Item: om Mennesker, som luste eller snige sig bort, eller som komme meget langsomt affted. Han krob bag Sengen. At krybe i Krogen. Hvor er han nu krobben hen? Han er krobben i Skjul : fiedt. Han kryber som en Myre, som en Luss paa en Tiærepind.

3. Siges om Plantens Stængel, naar den liggende paa Jorden udslyder hist og her Rodder; og om Plantens Rod, naar den gaar næsten vandret under Jordens Overflade, og giver sinde Trævler fra sig i nogen Afstand fra hinanden.
4. Er fuld af krybende Dyr, brimser af Kryb. Osten kryber : er fuld af Midder. Rødet kryber af Maddiker. Hans Been kryber af Myrer.
5. Figurlig: ydmyger sig alt for meget og paa en vanærende og foragtelig Maade, fornedrer sig ved Ydmyghed. At krybe og smigre for En Krybende Ydmyghed. At krybe, være krybende i sin Roes. En frygtløs og krybende Tænkemaade. (Sneedorff.) At krybe for de Store. At krybe i Støvet : vise den høieste Grad af Selvydmygelse; it. leve foragter og i Ringbed. "Jeg sagde kryb og tie." (Wessell) At krybe til Korset. See Kors.
6. Ordsprogssvis siger man :
 - a. Han er ogsaa krobben af Skalken, af Røden : han har neppe traadt sine Børnesk.
 - b. Han krob i Vagerosen som en Roldet Hund : han sneg sig skamsfuld bort.
 - c. Skalken kryber uden paa ham, kryber ud hos ham : han kan ikke finle sit Skalkesud, hvor gjerne han end vilde.
 - d. Man maa krybe for man lærer at gaa. Barnet skal krybe til det kan gaa. (P. Løke.)
7. Kryber af.
 - a. Begiver sig bort paa en krybende Maade. See hvor han krob pøstelig af.
 - b. Holder op at krybe. Til du nu krobet af mit Barn! Se afkryber, der er et mindre drængeligt.

8. Krypber bort. See bortkryber.
9. Krypber fra, kryber bort fra. Kræbten
krøb fra ham imellem Hænderne.
10. Krypber frem, kommer krybende frem,
kryber frem for Dagen. Dyret er krøbet
frem af Hulen.
11. Krypber hen, kryber til et Sted, kryber
bort. At krybe hen i en Krog. Hvor
var han krøben hen: hvor havde han
stillet sig. Drengen kom krybende hen
til mig.
12. Krypber i. At krybe i Huus, krybe i
Krog. At krybe i Skul for Regnen.
Det krøb i ham altsammen: han har
tilvendt sig det alt (i den lavere Tale-
brug.)
13. Krypber igiennem, kommer igiennem ved
at krybe. At krybe igiennem et snevert
Hul.
14. Krypber ind
- a. Kommer ind paa et Sted ved at krybe.
Musen er krøben ind i Hullet. "Kryb
ind, kryb ud igjen; for mig kryb hvor du
vil." Besselt.
- b. Krymper sig sammen, svinder ind, bliver
mindre eller kortere. Tøiet er lagt i Vand
for at det skulde krybe ind. Klædet er
krøbet en halv Alen ind.
15. Krypber ned, hjælper sig ned paa Hæn-
der og Fødder, kommer ned fra et høiere
Sted ved at krybe. At krybe varsomt
ned ad et Træ. Det krøb dog ned: blev
fortært (siges i daglig Tale, naar En
fortæller noget, som han sagde, han ei kun-
de sige.)
16. Krypber op.
- a. Hjælper sig op med Hænder og Fødder,
kommer op ved at krybe. At krybe op
i et Træ, op ad en Stige.
- b. Kommer tilspne, kryber frem. Der kry-
ber en Orm op af Jorden. Han krøb
med Møje op af Dyndet. Kraven, Skior-
ten er krøben op: kommen tilspne.
(Langebet.)
- c. Figurlig: kommer til Væge og Anseelse.
Han er krøben høit op. (Moth.)
17. Krypber over, hjælper sig over paa Hæn-
der og Fødder, kommer over noget ved at
krybe. At krybe over et Stierde, over
et Plankedæk.
18. Krypber paa. At krybe paa En med
begge Armer: gibe sig til at prygle En.
(Moth.) At krybe paa en Pige, inire
puellam. (Moth.)
19. Krypber sammen.
- a. Krypber hos og tiligemed en anden. De
krøb til Sengs sammen. Om Vinteren
kryber man sammen: holder sig tættere
sammen, mere indstrænket. (Langebet.)
- b. Drager Kroppen sammen, krymper sig
ind. At krybe sammen af Kulde, af
Stræk. (Lat. correpere.)
- c. Det samme som kryber ind. No. 2.
Tøiet er krøbet meget sammen.
20. Krypber til, kommer hen til ved at krybe.
21. Krypber tilbage, gaaer eller spytter sig
krybende tilbage.
22. Krypber tilside: kryber i Skul, stuler
sig, gaaer tilside.
23. Krypber ud, kommer ud fra et Sted ved
at krybe. Ungen er krøben ud af Neden.
Om Vinteren kryber Bjørnen selden ud
af sin Hule.
24. Krypber under, spytter sig, krybende
under eller hen under noget. At krybe
under Bordet.
- Krypber (en) n. l. [af sit Verb.]
1. En, som er langsom og seendragtig i sin
Gang eller i sit Arbejde. Den Krypber
kommer ikke igjen i en heel Time.
2. [Af kryber, No. 5.] En, som fornedrer
sig ved alt for stor stor Dmptighed, en ne-
derdragtig Smigrer. Det er en utaalstig
Krypber.
3. Krypberen, en Gist ved Godthaabs For-
biærg, som ligner Roffen. (b. Apphelen's
Naturhist. Tom. 4 S 520.)
- Kryberi (et) n. l. pl: Kryberier [af kry-
ber.] Det, at man kryber; den Gierning,
at krybe; (men bruges kun i figurlig Be-
mærkelse om Smiger og Kornedrelse.) Han
er fuld af Smiger og Kryberi. Alt hans

Kryber hialt ham intet. At gaa ad Kryberiets Gang. (Heiberg i Indtoget. 1ste Act. 2 Sc.).

Kryberter, n. f. pl. [af kryber og Erter.] Et Slags Erter, som have en lav, krybende Stængel; lavstammede Erter. (Kleisch. 2de Hæft. S. 265.)

Krybeskytte (en) n. f. [af kryber og Skytte.] En, som hemmelig og uberettiget skyder Vildt i en andens Stove; en Vildtskyder.

Krybeskytteri (et) n. f. [af dette Ord.] Det at man hemmelig og ulovlig skyder i en andens Vildbane, ulovlig Jagt, Vildtskyveri. At gaa paa Krybeskytteri. At damme for Krybeskytteri.

Krybevoren, adj. [af kryber og voren.] Som er langsom og seendrægtig i sin Gienning; is. adverbialt: langsomt, seendrægtigen. (Moth.)

Krybhvene eller **Krybhvine**, n. f. Navn paa en Plante, der voxer i Rhodensand. Krybende Hvenegræs. *Agrostis Kolonifera*. (Hornem. Plantelære S. 62.)

Krybling (en) n. f. See Krøbling.

Krydebad eller **Kryderbad** (et) n. f. [af Krud eller Kryder og Bad.] Et Bad i Vand eller andre Vædske, hvori Urter eller Kryderier ere opløste.

Krydelse (en) n. f. [af kryder.] obl. Det, at noget krydes; det samme som Krydring. (Langebat.)

Kryde eller **Krydde** (en) n. f. Det samme som Kryderi, især brugeligt i Sammensætningerne.

Kryder eller **Krydrer**, v. 2. imperf. Krydede og krydrede, sup. Krydet og krydret. [af Krud, aroma.]

1. Kommer Kryderi paa noget, giver Maden en forhoiet og virrende Smag ved Kryderier. At krydre Maden. Denne Ret er alt for stærk krydret.

2. Figurlig: forhaier en behagelig Fornemmelse ved noget. At krydre sin Tale med vittig Skiemt. Vittighed og muntre Samtaler krydrede Maaltidet. Han ved,

altid at krydre sin Forretning ved moersomme Indsæd.

Kryderæske (en) n. f. [af Kryder, aroma, og Æske.] En Æske til at giemme Kryderier eller Specier i. En Bomboniere.

Kryderagtig, adj. [af Kryder og agtig.] Som har noget Kryder ved sig, som i Smag og Lugt ligner Kryderier, aromatisk. En kryderagtig Lugt, Smag. En kryderagtig Plante.

Kryderbød (en) n. f. [af Kryder og Bød.] Det samme som Urtebød.

Kryderbrød (et) n. f. pl. som sing. [af Kryder og Brød.] Egentlig: krydret Brød; Brød, som er ættet og tilsættet med Kryderier. Hos vore Bageres kaldes saaledes adskillige Slags Hvidt og vel igienæmbagt Hvedbrød.

Kryderdrif (en) n. f. [af Kryder og Drif.] En styrkende og helbredende Drif, tilsættet af Kagerurter eller Kryderier.

Krydereddike (en) n. f. [af Kryder og Eddike.] Eddike sat paa krydrede Urter.

Kryderhandler (en) n. f. [af Kryder og handler.] En, som sælger Kryderier, en Urtekræmmer.

Kryderhave (en) n. f. [af Krud, herba, og Have.] En Have til Madurter og andre Planter, en Urtehave.

Kryderhierte (et) n. f. [af Kryder og Hierte.] Et Slags Hvedebrød, i Form af et Hierte, forsynet med Kryderi.

Kryderi (et) n. f. pl. Kryderier [af Krud og kryder.] Det, hvormed man krydrer noget, Specier, kraftige Urter og Frugter. Stærke, skarpe, hidse Kryderier. At komme Kryderier paa Maden. At handle med Kryderier. Hunger er det bedste Kryderi. Prov.

Kryderkringle (en) n. f. [af Kryder, aroma og Kringel.] Et Slags Kringler af fint Hvedemeel, ættet i Melk.

Kryderlugt (en) n. f. [af Kryder og Lugt.] En stærk, kryderagtig Lugt. (v. Kph.)

Krydermustat (en) n. f. Et ostindisk Træ, som frembringer de bekjendte Krydter: Mustatblomme og Mustatnød. (Se disse Ord.) *Myristica fragrans*. (Overs. af Fenskes Naturhist. 2. S. 217.)

Krydermyrte (en) n. f. Et Slags Myrte-træ, som dyrkes i Ost og Vestindien, hvis Bark og Blade have en stærk krydret Smag og Lugt, og hvis umodne tørrede Bær ere bekjendte under Navn af Allchaande eller Jamaikapæber. (*Myrtus pimenta*.)

Krydernellike (en) n. f. Et bekjendt, meget skarpt og hidsende Krydter, som er de endnu ikke udsprængte tørrede Blomsterknoppe af Krydernellike-Træet (*Cariophyllus aromaticus*.) See Nellike.

Kryderost (en) n. f. Et Slags Ost, tilkøbet med krydrede Planter.

Kryderpose (en) n. f. [af Kryder, herbae v. aromata, og Pose.] En Pose, hvori alle Slags kraftige Urter og Krydter ere indspæde, til at fordele uddøretes Druvelser og lindre Smertter.

Kryderstab (et) n. f. [af Kryder og Stab.] Et Stab til at giemme Krydter i, et Kryderistab.

Krydersmag (en) n. f. Smag eller Krydter, en kryderagtig Smag. Disse Blade have en stærk Krydersmag.

Kryderthee (en) n. f. [af Kryder og Thee.] Tørrede Blomster og Blade af kraftige Urter, smaaafsaaren Bark og deslige, som bruges ligesom Thee mod adskillige Sygdoms-tilfælde.

Krydervebak (en) n. f. [af Kryder og Væbak.] Et Slags Væbakker af fint Hvedemeel eller østafsaarne og anden Gang bage Hvedeboller. See Kryderbrød.

Kryderurt (en) n. f. [af Kryder, aromata, og Urt.] En Urt af krydret Lugt og Smag, hvis Dele ere giennemtrængte af en stærk Olie og et skarpt Salt; aromatisk Urt, som Kaneel, Peber, Krydernellike, eller som Limian, P. berymyce og deslige.

Krydervæxt (en) n. f. [af Kryder, aromata, og Væxt.] Det samme som Kryderurt.

Krydervand (et) n. f. [af Kryder, herbae, og Vand.] Vand, hvori kraftige kryderagtige Urter ere uddødte, eller som af saadanne er destilleret.

Kryderviin (en) n. f. [af Kryder og Viin.] En Viin, som sættes paa kraftige og lægende Urter eller Krydter, for at udtrække Kraften deraf.

Krydet eller Krydret, adj. partie. [af Kryder eller Krydter.]

1. Som er forsynet med Krydter. Krydret Viin. Krydrede Retter, Dyrpelsler. "Jeg vil give dig at drikke af krydret Viin." Psal. VIII. 2.

2. Som lugter eller smager efter Krydter, som har en kraftig, aromatisk Lugt og Smag. En krydret Lugt eller Smag. Krydrede (d: kryderagtige) Urter (hvilke dog ikke siges om alle Planter, som lugte stærkt, naar de ikke tillige have en pirrende, aromatisk Smag og Lugt.)

3. Figurlig: om en behagelig Fornemmelse, der forhoies eller forfines ved noget. En Gamtale, krydret med Wittigheder. Et tarveligt Maaltid, krydret med Tilfredshed og Munterhed.

Krydren (en) n. f. [af krydret.] Den Handling at krydre. Den Krydren er bleven ham en Vane.

Krydret, v. a. Se Kryder.

Krydring (en) n. f. [af krydret eller kryder.] Det, at noget krydres, den Handling at krydre. Wadens Krydring.

Kryds (et) n. f. pl. som sing. [Svec. Kryss, Germ. Kreuz, Saxon. Krüze. Dette Ord's Slægtskab med Kors, Kros, Kros, er tydeligt nok; det er formodentlig dannet efter det latinske *crux*.]

1. Det samme som Kors, Korsets Tegn) en Korsfigur. At slaas Kryds for sig; gjøre Kryds ved noget. Paa Kryds d: overskors, korsviis. Ankertkryds, det Støb paa Ankerne, hvor Læg og Arme ere forenede. (Lowensorn.) Kryds paa Ankertong kaldes det, naar et Skib ligger for to Ankere, og Ankertongene ved Skibets

Dreining komme til at ligge over hver andre.

2. Korslenden paa Mennesker og Dyr, den bageste Deel af Hundsprenes Krop, som understøttes af Korsbenet og Krydsknoglen eller Bækkenet.

3. Det nederste Stykke af et Kaardefæste. (Moth. v. Aph.)

4. Kryds paa Landestaver, det samme som Kros, Krosning.

Sammensætninger med dette Ord:

Krydsagtig, adj. Som har Skikkelse af et Kryds, ligner et Kryds. See krydsformig.

Krydsbaand (et) n. l. Det samme som Korsbaand.

Krydsbeen (et) n. l. Det samme som Krydsknogel. Ogsaa forstaaes derved det samme som Korsbeen (Os sacrum.) See dette Ord.

Krydsbiel (en) n. l. En Dre, hvis Odd sidder paa tværs mod Skafet.

Krydsbind (et) n. l. Et Bind, som lægges i Kors paa forskellige Dele af Legemet, f. Ex. Skulderbindet, Knæbindet.

Krydsbinder, v. a. See Korsbinder.

1. Om binder noget paa kryds.

2. Anvender Krydsbind.

Krydsblodaare (en) n. l. En Blodaare, som løber ved Siden af Krydspulsaaren.

Krydsblokke, n. l. pl. Kaldes til Skibs smaa krydsløbende Blokke.

Krydsbom (en) n. l.

1. En Bom, hvormed man driver en Vinde om, en Vindebom.

2. Et Slags Bomme, dannet af et vandret flaaende og paa Enden af en Pæl sig drejende Kors, som for Ex. sættes ved Enden af Spadseregange.

Krydsbord (et) n. l. Et Bord, der flaaer paa Krydsfodder.

Krydsbras (en) n. l. Brasen paa Krydsseilet. (Løvensørn.)

Krydsbræt (et) n. l. Et Bræt, som ligger paa Kryds over et andet; it. et Væbterredskab. (Moth. Røstgaard.)

Krydsbue (en) n. l. Det samme som Korsbue.

Krydsdaler (en) n. l. See Korsdaler.

Krydsfalk (en) n. l. Det samme som Rirkefalk eller Spurvehøg (Falco tinnunculus. Linn.)

Krydsfod (en) n. l. En Korsfod, en Fod, som bestaaer af to Stykker Træ, der ligge eller ere fæstede over Kors. Et Bord, en Stol paa Krydsfod.

Krydsforbind (en) n. l. En Maade at mure eller lægge Muurstenene paa, saaledes, at den ene Sten altid hviler over Sammensætningen af to andre, og hvor man ikke finder Fuge paa Fuge, uden i hvert fjerde eller femte Skifte. (Røstg. Moth.) Kollegialt. for 1813. No. 17.

Krydsformig, adj. Det samme som korsformig.

Krydsfugl (en) n. l. Det norske Navn paa Fuglen Korsnæb. (Loxia curvirostra. Linn.) Top. Journal f. R. 14. Side 55 — 57.

Krydsfug (en) n. l. See Korskrav.

Krydsgade, Krydsgang. See Korsgade, Korsgang.

Krydsgiord (en) n. l. En Giord, som ligger over Kors, hvormed Sadelen spændes fast; en Sadelgiord.

Krydsgodt (et) n. l. Gidt, Løngværf og alle de Redskaber, som høre til Krydsflaagen og Krydsseilet.

Krydshammer (en) n. l.

1. En Hammer, som Muurmesterne bruge til at slaae Sten i Stykker o. s. v.

2. Hos Kobbersmedene: en Hammer, hvis Bane fladder paa tværs mod Skafet.

Krydshovl (en) n. l. En Hovl, som i den forreste Ende har tvende Haandgreb, hvormed man kan trække, for at styre Hovlen.

Krydsholt (et) n. l.

1. Tvende flensklillede Opstandere af Træ med et Tværtræ befæstet i Siden af Skibe, hvilkke bruges til at gøre Løngværf fast ved. (Løvensørn.)

2. Et Bødkerredskab, som bruges til at gjøre Krydset eller Krosningen paa Tønder og Kar. (Noth.) See Kros og Kroskolt, som maaſkee blot er en forandret Udtale.

3. Korstræt i et Vindue, Vinduestræ, Vinduekryds.

Krydshvelvet, adj. Det, som bestaaer af tvende hinanden krydsende Vuer; krydshvelvede Sænge efter den gothiske Bygningemaade.

Krydshvelving (en) n. f. En efter fire Vuer opført Hvelving.

Krydshug (et) n. f. Et Slags Hug, som ſkeer i Kors med et andet, for Ex. hos Fiskehuggerne de Slag, som gjøre et Kors med Grundhuggene.

Krydshul (et) n. f. pl. Krydshuller. Et Hul, som gaaer paa ſtraa. (Dec. Magasin IV. 403.)

Krydsjern (et) n. f.

1. Et Jernredskab hos Bødkere, hoormed de ſtiare Krydset i Tøndeslaverne og falske Slaverne ſammen. See Kros.

2. Hos Kanonſkibere, et rundt Jern med tre Tappe, som ſættes i Bunden af Kanonformen, for at holde Kierneſtangen.

Krydsild (en) n. f. Skud af Kanoner eller Geværer, hvis Kugler i deres Baner krydſe hverandre. Exerc. Regl. for Inf. S. 45.)

Krydsknækket, adj. Som Krydset er knækket paa; krydsknækket Koffetold. (Corterups poet. Smaas. S. 71.)

Krydsknokkel (en) n. f. En ſtor Knokkel, som ſidder i Dyrenes Kryds, og kaldes hos Menneſket, formedelſt dets Figur, Bækkenet.

Krydsknop (en) n. f. Et Skib: et viſt Slags Kaader paa Lougværk. See Knop No. 6.

Krydsklam, adj. Siget om det fireføddede Dyr, der ikke kan reise Baggelen, formedelſt en Svættelse i Lenden.

Krydslampe (en) n. f. Den Svættelse i

Dyrets Lend, som gjør, at det ikke kan reise ſig.

Krydslobende, adj. partic. Som gaaer over Kors, som krydſer hinanden. Krydslobende Lougværk. Krydslobende Væie og Stier.

Krydsmaal (et) n. f.

1. Et Maal hos Skrifstoberne i Form af et T, hoormed Deel i Støberedſkabet beſtemmes.

2. Hos Landmaalerne to i Kors lagte Skinner, for at optaage en Plade med.

Krydsmeſs (et) n. f. Meſſet paa Meſanmaſten. (Noth.)

Krydsmeſſe (en) n. f. See Korsmeſſe.

Krydsøye (en) n. f. Det ſamme ſom Krydsbiel. (Dec. Magasin II. S. 51.)

Krydspæle, n. f. plur. Pæle, som ſættes krydsviis i Grunden til at gjøre Skibe ſaſt ved. (Roſſgaard.)

Krydspælling (en) n. f. En dobbelt Pælling, for at beſtemme Skibets Sted i Søen, som ſkeer ved at ſigte til tvende Punkter. (Fred. V. Søkrigs. Art. S. 112.)

Krydspik (en) n. f. En langſkaftet Hakke, som Muurmæſtere bruge til at brække Mure ned.

Krydspind (en) n. f. En Pind, som er ſat paa Kryds. "Høneſtuen maa være forſynet med Stænger og Krydspinde." (Oluffens sec. Ann. 7 D. S. 301.)

Krydspulsaare (en) n. f. En Pulsaare, som løber indvendig i Bækkenet under Korsbenet.

Krydspunkt (en) n. f. Den Punkt, hvort tvende Linier overſtiare hinanden.

Krydsraa (en) n. f. Det Tværtræ paa Krydsſtangen, hvortil Krydsſellet er beſtet. (Løwenørn.)

Krydsrem (en) n. f. En Rem i Seletiel ſom ſpændes over Beſtens Kryds; eller Remme, ſom krydſe hinanden.

Krydsſeil (et) n. f. Seilet paa Krydsſtangen eller Meſanmaſtens Stang.

Krydsſiøde (et) n. f. Siødet paa Krydsſellet. (Løwenørn.)

Krydsflag (et) n. l. En Ombikling af en Vinde eller et Bændel, i Form af et Kors. (Vid. Geist. Skr. n. Saml. 2 B. S. 340.)

Krydsfuit (et) n. l. Det samme som Korsfuit.

Krydsfom (en) n. l. See Krydsstikning.

Krydspor (et) n. l. Kalder i Jagersproget, naar Dyret gaaer tværs over de Spor, det engang har gjort, og derved forvilder Støverne.

Krydspring (et) n. l. Et Spring, hvorved Benene over Jorden bringes over Kors; et Lustspring, en Kapriole.

Krydstang (en) n. l. Kalder Stangen paa den bageste eller Mesanmassen i et Skib, som kan stydes op, for at forage Seilene i Hviden. Heraf Krydstange: Stag eller Knektstag: det Loug, som er Stag til Krydstangen; og Krydstange: Stagsel, et trefantet Seil, som hidses paa denne Stag. (Løwenorn.)

Krydsteg (en) n. l. [Germ. Kreutzsteeg] Kalder hos Bogtrykkerne de tvende Trækstøtter, som sidde paa tværs midt i Bogtrykkerformen, og gjøre med Middelstegen et Kors.

Krydstierne (en) n. l. En Stiernefamling paa Himlens sødlige Halokugle, som bestaaer af fire krydsvis staaende Stierner, og veiledet til at finde Sydpolen.

Krydsstikning (en) n. l. Kalder hos Skrædere en Søm, lig en Lidse, hvori Stiklene gaae krydsvis over hverandre; Krydsfom. (Woth.)

Krydsting (et) n. l. plur. som sing. Et Glasg Syning med Sting, som gaae krydsvis over hverandre. (Rostgaard.)

Krydstof (en) n. l. En Stof, som ligger i Kors med en anden.

Krydsstrib (en) n. l. Striber, som gaae over Kors eller krydse hinanden.

Krydstreg (en) n. l. Stregor, som gaae krydsvis over hinanden.

Krydstog eller **Krydstogt** (et) n. l.

1. Et Krigstog imod Vantroende. (Langbek.) See Korstog.

2. Et Tog med Krigsskibe for at kr det, at et eller flere Krigsskibe hold krydsende paa visse Høider eller i visse Ryster, for at oppasse Fienden bringe Skibe eller i andre Hensigter

Krydstoi (et) n. l. Det samme som Kr tomme.

Krydstoile eller **Krydstemme** (en) Temmen, hvormed man styrer et Vase, saaledes indrettet, at der istede Mellemtemmen gaaer en Linie fra nærmere Hestens udb. ndige Linie til den nere Hestes indvendige Mundkrog, og ledes omvendt med den nærmere Hestes me, hvorved de indvendige Linier gaa Kors med hinanden.

Krydstommer (et) n. l. Det Sommer, erholdes ved at sauge Sommer krydse **Krydstoug** (et) n. l. Det Loug, hoo man krydser eller suser andet Loug sammen. (Løwenorn.) See krydse Krydsning.

Krydsræ (et) n. l. Et Stykke Ræ, er staaet krydsvis over et andet. Krydsholt.

Krydstrin (en) n. l. Kalder i Jagersprogetens Trin, naar den med Bagstrin træder i Korsfodernes Spor.

Krydsurt (en) n. l. En Plante, hvis Blade staae i Kors. Valantia cruciata. Lin

Krydsvei (en) n. l. Det samme som K vei.

Krydsvis, adverb. Paa Kryds, Kors, korsvis. At vade et Tui krydsvis: vade Krydsstribet ind i Tui

Krydsvinkel (en) n. l. Et stateligt i en ret Vinkel. (Woth.)

Krydsel (en) n. l. (maakte af Kryds.) Skarmeredskab. See Kresel eller sel.

Krydsemuskel (en) n. l. (af krydse og Muskel.) En Muskel, som ligger krydset imellem Hestens Forben og

med den Rytter Benene overkors, naar den Kal travesere.

Krydsen (en) n. l. [af krydser, v. n.] Den Sierning at krydse.

Krydsen (en) n. l. [af krydser, v. n. og Post.] En Station for Krigskibes Krydstog.

Krydser, v. a. et n. krydsede, krydset. [af Kryds,] Germ. kreuzen, Angl. to cross, Gal. croiser.

1. Gjør Kors over eller ved noget, lægger over Kors. (Woth.)
2. Gaaer over Kors, gaaer krydsvis over hinanden. Velene krydse hverandre. En Linie krydser den anden.
3. Sæller ved Vinden (by de wind) frem og tilbage i krydsende Linier, for at vinde op imod Vinden; seiler med Sidenind, laberer. Vi maatte krydse os op for Modvind. Stald. Figurlig siges det i denne Bemærkelse om den, som idelig gaaer frem og tilbage, op og ned paa et Sted. Høert Dieblit seer jeg ham krydse her forbi. "Det er efter den unge Jomfrus, jeg gaaer og krydser." (Holberg i Pern. Korte Høstenstand i Akt 2 Sc.) At krydse efter Mandfolk, siges om utrygtige Kruentimmer, der søge deres Måring i Gader og Gader.

4. Holder sig krydsende i Søen paa disse Høider, for at passe paa fiendelige Skibe og deilige. At krydse mod Søerøvere. At krydse langs med de fiendelige Kyst.

5. Indstiller med Krydsjernet, indfælder Slaverne paa en Lønde eller et Kar. At krydse en Lønde.

6. En Skib kaldes det ogsaa, naar man fører et Tong om andet Tongvært, for at stramme det desmere. At krydse Lallierebene. (Lewenorn.)

Krydser (en) n. l. [af dette verb.]

1. Et Skib, som er ude paa Krydstog. Huset er fuldt af fiendelige Krydsere. At sende et beseglede Krydser ud, for at opsoge Fienden.

2. Figurlig: en Person, som krydser eller idelig gaaer frem og tilbage paa et Sted. Han har sine Krydsere ude, for at komme paa Spor efter hende.

3. En Korsdaler.

Krydses, v. n. pass. Det samme som krydser No. 2. "Sprækker, som krydses i rette Vinkler." B. ånn og Mineralogie S. 22.

Krydsning, (en) n. l. [af krydser]

1. Det, at man krydser, eller at to Ting krydse hinanden.
2. Det samme som Krydstog. At sende et Skib ud paa Krydsning.
3. Løndslavers Sammensætning, Grevningen paa Lønder og Kar. See Krydsning.
4. Det, at man snør et Tong om andet Tong væk, for at stramme det og trække det sammen. See krydser No. 6.
5. Den Handling, at blande de forskellige Racer af Hundsdyrene.

Kryer sig, v. rec. [af adj. kry.] Gøtter sig, glæder sig, er saare betulfreds, gjør sig til, bryster sig; it. om Planter og Frugter, saarer sig, kommer sig igjen.

Kryft, Kryftkirke (en). See Kraft, Kraftekirke.

Kryfter, v. a. kryftede, kryftet. Toer Linien ud i Lud, bygger. (v. Arb.)

Kryfte (en) n. l. [Isl. Krókstafir, Svec. Krycka, Angl. crutch, Alem. Crucke, Germ. Krücke, Belg. Krucke; er beslagtet med Kroget, frog, frum, og flere derhen hørende Ord; og maaskee med det latinske crux, det gotiske hrug, en Riep (Ulphil. Marc. 6. 8.) og det Wallis. crüca, kroget.]

1. I Almindelighed alle det, som er til Støb og Støtte under noget (Woth.) (i hvilken Bemærkelse det dog kun er lidet brugeligt.)
2. En Riep eller Støb, forspænt ovenil med et Tærræ, som Krøblinge, Ramm og Halte betiene sig af, enten til at støtte Haanden paa, eller til at hjælpe sig frem,

- ved at sætte den under Arimene. At gaae paa, eller ved Krykker. At støtte sig paa en Krykke. "Hun fød i fuld Mon. dur med begge sine Krykker." P. Vaars 2 B. S. 3. "Hans Hæft det gif paa Krykker," hedder det i en gammel Vise.
3. Haandfanger paa en lang Gaug. (Noth.) I Kphen bruges det om det nederste Haandgreb paa Leen.
4. Hos Dreiere, et ombesiet Jern til at hule med. (Noth.) Efr. Adelsang. v. Krücke.
5. Hos Bagerer, en Jldrager, hoormed de udbrændte Kul rages ud af Bagerovnen.
6. Et Redskab til at trække Stovler af med, en Stovlekrykke, Stovlekragt. (Noth. Laugebet.)
7. Sammensætninger med dette Ord:
 Krykkebær, n. f. I Norge det samme som Krækebær. (Gronov Sandnæs. 1ste D. S. 86.)
 Krykkefugl (en) n. f. En Art Waage (Larus tridactylus, Linn.) See Krykke.
 Krykkegang (en) n. f. Gang ved Hielp af Krykker; det, at man, for at kunne gaae, maa støtte sig paa Krykker. (Laugebet.)
 Krykkekerling, Krykketone, Krykke-mand (en) n. f. Kuldes Krøblinger, som gaae paa Krykker.
 Krykketors eller Krykketryds (et) n. f. I Baadenkonsten, et Værk, der ligner en Krykke (Croix potencie.)
 Krykkeshov (en) n. f. Det samme som Krykke, No. 2, eller Krykketof. (Ohlen-schlagers nord. Digte S. 220.) "Med Krykkeshov og Krykkeshov."
 Krykketodder (en) n. f. En Vælle, som er Krøbling.
 Krykketof (en) n. f. En Stof, som er forsynet med et Quætern for oven og ligner en Krykke.
 Krykkevæ (et) n. f. Et Værk, som ei søger hvile; et Slags smaa laxe Frugter. (Laugebet.)
 Krykke eller Krykke (en) n. f. En i Norge almindelig Søfugl af Waagernes Slægt og af Storrelse som en stor Due. (Larus Tridactylus Linn. (Müllers Prodr. 161.) Krykker, v. a. et n.
 1. v. n. Gaaer meget langsomt, kryber frem som en Myre. (Noth.) Han krykker af siges paa Mords om den, som kommer meget sagte afsted.
 2. v. a. Binder alle fire Fødder sammen paa et Dyr. At krykke Svinn. Uegentlig: at binde alle Fire sammen paa et Meenske. (Noth.)
 Krykker, v. n. [af Krog] Et Kroget. Krykrygget adj. Krogekrykker.
 Kryl (en) n. f. [Norsk.] En Puffel, eller en puffelrøgget Person. (Hallagers norske Ordsamk.)
 Kryle (en) n. f.
 1. En hoven, ringe og fæddet. Hyster.
 2. Vædets Leie. (Noth.)
 Krylet, adj. [Norsk, af Kryl] Puffet, puffelrøgget.
 Krylevoren, adj. [af Kryle No. 1.] Suer, trang, indskrænket. (Laugebet.)
 Krympe (en) n. f. (Jydsk; benægtelig i Randers. Egnen)
 1. Det samme som Krampe. Deres Krymp-knude. See Krampknude.
 2. Mangel, Brøst, slet Tilstand. Der er ingen Krymp hos ham. Fra kommer i Krymp for Hoder. Der er Krymp paa Skovpænge.
 Krympe (en) n. f. obl. [af krump og krymper.] Det samme som Krumpe. (Norsk.) At trække Krymper
 Krympelse (en) n. f. [af Krymper.] Det, at noget krympes.
 Krympelund (en) n. f. Bladluse paa Laaf (smaligt i Jylland, paa Mors.) Apus Brassicae Linn.
 Krympen (en) n. f. [af samme verb.] Den Gerning at krympe.
 Krympen, adj. Krap, paaholdende, som nød-gen vil ud med Penge. (Brugelst i Jylland.)
 Krymper v. a. et n. [af krump, krummer, og et beslagtes med frøget, krinklet, kro-

Ger, rypker. Isl. *kreppa*, Svec. *krympa*, Angl. to *crumple*, Germ. et Saxon. *krumpen*.

1. Tøffer eller drøger noget sammen, at det krummer ind og bliver mindre. Bruget især i den tal-måde; at krumpe Klæde; at lægge det i Vand, for at det skal trække sig sammen og blive tættere.

2. Gør Rypker raa, lægger i Rypker. At krumpe Råsen. (Langebet.)

3. v. n. Trækker sig sammen, løber ind, vorder mindre og tættere. Klædet krumper, naar det lægges i Vand. (Moth.) See krumper sig ind.

4. Krumper ind, v. a. et rec. a) Gør noget ved Krumpling snævrere, end det var for. b) Trækker sig sammen, vorder indkrumper. Isiet krumper ind, dersom det hænger længere i den suetige Luft.

5. Krumper sammen, v. a. a) Drager sammen, lægger i Rypker, snævrer sammen. Det krumper Munden sammen. Magerhed krumper Huden sammen. b) v. n. Trækker sig sammen. Lederet krumper sammen. Huden krumper sammen af Kulde.

6. Krumper sig, v. rec.

a. Trækker sig sammen, drager Kroppen sammen. At krumpe sig af Kulde. Klædet krumper sig i Regnen. Han krumper sig, vrier sig som en Orm.

b. Krumper sig ved noget; sigurligen: smutter sig ved, vil nødig til. Han krumper sig ved at give saa mange Penges ud. "Hvad den fordamper Natur krumper sig ved at antage." (Cuevedorffs Luff. VI. S. 200.)

c. Krumper sig ind, det samme som krumper ind, v. n.

Krumpet, adj. partic. (af krumper.) Som er sammendraget, lagt i Rypker, bleven tættere ved Krumpling. Krumpet Klæde er tættere, end det ukrumpede.

Krumpig, adj. obl. Betaget med Krampe.

Krumptive Ledemode. (Niels Michelsen Lægebog 1664. S. 123.)

Krumpling (en) n. f. [af krumper; Island. *Kryplingi*, Svec. *Krumpling*]

1. Et Menneske med sammenkrumpede, vært-brudne, ubrugelige Lemmer. See Krumpling.

2. Et Hest, som er vel yre eller irides. *Equus strigosus*. (Moth.)

Krumpling (en) n. f. [af krumper.] Det at noget krumper den Gierning at krumpe. Klædets Krumpling. I Krumplingen er Klædet soundet en halv Aln ind.

Krustal (en) n. f. See Krystal.

Krustelse (en) n. f. [af krumper.] Det, at noget krumles.

Krusten (en) n. f. (af samme verb.) Den Gierning at kruste.

Krustet, v. a. krustede. Krustet eller krust Isl. *kreista*, Svec. *krysta*; hos Upb. *Kriustjan*.

1. Tøffer eller klemmer haardt imellem Hænderne, griber fat med Inderlighed. At kruste Ens Haand. "Aldrig krustet mig En saa tæt i sin Favn." (Viden-schläger.) At kruste noget imellem Hænderne. "Du saa kulant kruster for ham sin Vblemsk." (Viden-schlägers nord. Digte S. 84.) "Naar nogen Patient en Koldesøge kruster." (Arbeids Hæm. S. 150) At kruste En hiet. (Langeb.) "Jeg vedt detst hvor Stoen kruster mig." (Ekon. hed. Phil. S. 479.) Sigurilig: at kruste Eine Maat 2: soatte. fortinge. (Moth.) Han er krust eller krustet (neml. af Spøjelse), siger Almuen om den, som har Værk i Lemmerne. "J skal ikke effe Herren noget, som er krust eller stodt." 3 Mos. B. XXII. 24.

2. Kruster af See afkruster.

3. Kruster igiennem, ved Krusten bringer igiennem. At kruste noget igiennem et Klæde. (Langebet.)

4. Kruster sammen, tøffer, vrier sammen.

5. Kryster ud, kryfter ud, verser Bødften ud af noget. At kryste Druer ud i Bægeret. At kryste Saften ud af en Citron. At kryste Valden ud af Bingenene paa En x Hænde End Haand meget haardt.

Kryster (en) n. f. [Isl. *Kreistlingr.*] En, som intet duer, som ei kan taale noget, en Styrper, en Udling, en qvindagtig forfagt Karl. Det er en stor Kryster, han taaler ikke det allermindste. Han er en hammerlig Kryster, naar det kommer til Alvor. "Han, som en Kryster gaaer, og bor paa Fuglesang." Helt. S. 92.

Krystning (en) n. f. [af Kryster, v. a.] Den Gierning at kryste.

Rubbe (en) n. f. (Røst) [Isl. *Rúbbi*, Svec. *Rubb*, C. Brier. *kuf*, unde *Kubba*, in truncos discindere. Med dette, som det synes oprindelig nordiske, Ord er vores Ruub og Riop beslægtet.] Et kort, tykt Stykke Træ, en Træflods, Trækub, en ufløvet Kieble.

Rubbel eller Ruff (en) n. f. obl. [Svec. *Ruff*, Isl. *Kuff*; maaskee isfædet for Ruffl at Lat. *cucullus*, eller af Lat. barb. *cofula*, Diminut. af *capa*, tegmen capitis, beslægtet med det Cambrobrit. *cwl*, *cwl*, *cwr*, *cul*; det Angels. *cufle*, *cugle*; det Alem. *cusale*; det Frantsk *coqueluchon* og flere Ord.] En flæt og ringe Kappe. (Rostgaard. Moth.)

Ruffinger, n. f. pl. obl. [af Ruff] Runke eller andre Følk, som bære saadanne Kapper. (Glauffens norske Røn.)

Rube (en) n. f. (Beslægtet med det islandiske *Rúbbi*.)

1. En rundagtig, halbfugledannet Kurb, sættet af Straa, Rind eller deslige, som gives Bier til at bygge deres Geller og samle Honning i; en Biskube, et Biskade. I. en lignende Kurb til at bære noget i, saasom en Fiskerube, Halsekube, &c. (Moth.) Bierne søarme omkring deres Rube. Biskarmen har forladt Ruben. Han drager paa Ruben igjen: han søger igjen til sin gamle Bopal. (Moth.)

2. Et Slags Tragt i Kornmøller, hvori Kornet kommer, naar det skal males, en Dørrube.

3. I Island paa Voks (hvor det udtalem Ruv), bruges det om Uddygninger som Enden af et Huus, som ere to Slags Hængekubbe (2: Straagavlen fra Hæns Spidse, med Udfudslaget nedentil og Udfudskube 2: Uddygningss. Hængelaget, som sætter sig til Hængavlen.

4. Ruben, kaldes i Bierghæfter den rette Indgang i Gruberne.

Rubeaabning (en) n. f. (af Rube og Aabning) Aabningen, Ispøhullet paa en Biskube. (Landh. Eist. Str. V. S. 439.)

Rubebinder (et) n. f. (af Rube og Binder.) En, som binder eller sætter Biskuber. (Moth.)

Rub:bredder (en) n. f. (af Rube og Bredde.) Det samme som Rubehul.

Rubehul (et) n. f. (af Rube og Hul.) Hullet eller Aabningen neden til paa Biskuber, hvorigennem Bierne gaae ind og ud; Ispøhul.

Rubel, cont. Ruff, adj.

1. Rundagtig ophøiet med en Hulhed, haard rund. (Rotundus cum cavitate. Rostgaard.)

2. Som Substantiv om Rubelen paa en Kirke. See Rubbel. (Røstgaard.)

Rubemager (en) n. f. Det samme som Rubebinder (Kleischer om Diabol S. 28.)

Rubetag (et) n. f. [af Rube og Tag.] Taget eller den afvandede Overdeel paa en Biskube. "Paa sprukket Rubetag lod Alherdyndet styde." Rønne-Overs. af Ditz. Georg. S. 83.

Rubif, adj. [af Rubus] Det samme som Rubif, og udtrykker den Egenskab ved et Legeme, at dets Længde, Bredde og Høide har lige Maat. See Cubif. Heraf de sammensatte Ord:

Rubiffigur (en) n. f. En cubif Figur, et cubif Legeme.

Rubiffødd (en) n. f. Et Rumb eller Legeme, hvis Maal i Længde, Bredde og Høide

indgør en Fod. Til denne Grundmur behøves hundrede Kubikfod Sten.

Kubikmaal, Kubikregning, Kubikrod, Kubiktal. See under C.

Kubikromme (en) n. l. Et Rum, hvis Maal i Længde, Bredde og Høide er en Tomme. Hundrede Kubikrommer Lust.

Kubisk, adj. Det samme som kubisk; dannet som en Lærning.

Kubus (en) n. l. [Lat. *cubus*, Gall. et Angl. *cube*, Gr. *xygos*.] Et kubisk Legeme, som begrænses af 6 lige store Flader, der indelukkes af lige store Sider, hvilke alle danne rette Vinkler; en Lærning.

Ku (en) n. l. (beslagtet med Kude og Lat. *canis*). Blodsejlsdelen hos Truentimmeret.

Kude (en) n. l. (beslagtet med Kode, Germ. *Hoden*, Belg. *Koo*.) Det samme som Ku og Kudse. Deraf:

Kudefisk (en) n. l. En Art Kalskrabbe. *Blennius ranius* Linn.

Kudegal [af Kude og gal.] Kalder et gellet Kvindfolk. (Moth.)

Kudebord (et) n. l. Kalder det i Menneskeproget; naar Kvindfolk lægge Benene over kors. (Moth.)

Kudemusling (en) n. l.

1. Mønstet paa Muslingens Venus.

2. I Gæddespejdet Muslingen Venus. *metretin*.

Kuds, adj. Tyl. Deraf: Kudsilvet, som har en tyl, stor Bug. (Moth.)

Kudse (en) n. l. Det samme som Ku.

Kudst (en) n. l. [Svec. *Kust*, Germ. *Kutscher*, Gall. *cocher*.] Ordet har først og egentlig bemærket det Kjøretøj, som vi nu kalder Karet; Ital. *caccio*, Gall. *coche*, Angl. *coach*, af Hungar. *Cosihy*, Germ. *Kutsche*.] En, som fører Hestene for en Vogn eller kører for en Vogn, en Kjøretjend. At holde Kudst og Liener. At tjene for Kudst. Han er selv Kudst: Han kører selv sin Vogn. See Hyses Kudst.

Kudstægtig, adj. [af Kudst og ægtig.]

Som hører til en Kudst, passer sig for en Kudst. (Moth.)

Kudstehynde (et) n. l. [af Kudst og Hynde.] Hynder paa Kudstesædet. (Moth.)

Kudstehest (en) n. l. [af Kudst og Hest.] En Hest, som tilføjes de hvide Officerer ved en Armee paa Felttog til deres Kudst. (Interims. Feltreglement S. 55.)

Kudsteskappe (en) n. l. [af Kudst og Kappe.] Se Slags: *hvide Skapper*, som Kudstene bære i omst. Dair.

Kudsteskæde (et) n. l. [af Kudst og Skæde.] Bunken eller Bunken for paa Kærter og andre lignende Vogne; it. det forreste Skæde paa Kærte og Hæstevogne, hvorpaa Kudsten stoder, naar den kører.

Kudsteskæppe (en) n. l. af Kudst og Skæppe. En Skæppe med lang Ennet, som Kudstene bruge til at staa med paa Hestene.

Kuen (en) n. l. [af kuer.] Den Stiering af kue.

Kuer eller **kuger**, v. a. **fuge**, **fuget**. [Isl. *kuga*, *kufwa*, Svec. *kufwa*]; (beslagtes med det latinske *cogere*). Løsnings, løsløser, undertrykker, tæmmer. Den lader sig ikke saa let kue. Dette Arbeid har kuet hans Røst Mod. "Et kuet af Despotens Magt, et kuet til Gang." (Thaarup.) "Ja, Sorgen og Smerte kan kue, kan kvæle de munterste Sjæle." (Emald.) See forkuer, underkuer.

Kuf (en) n. l. Et nederskaffet Ord, som ogsaa bruges i vorst Smandsprog, og bemærker et Slags Rabbjæge, rundgættede Røbmændskibe, kaldede omtrent som en Galeas. Kalder ogsaa Kuffskibe, og kaldes ogsaa Kof, Koffskib.

Kuster, v. n. (Moth.) Springer, løber, og hurtig. At kuste paa sig, kynde sig.

Kug (en) n. l. Mandens hemmelige Lem. (Moth.)

Kugle (en) n. l. [Isl. *kula*, Svec. *kula*, Germ. *Kugel*, Bohem. *koula*, Polon. *kula*; maaskee beslagtes med det græske *κυκλος*, eller snarere med Isl. *kúll*, *kóll*, *tumulus*, eller *kvol*, *convexus*.]

3. Egentlig og i mathematisk Forstand: et
sidskommen fagterundt Legeme, eller en so-
ld Figur, der dannes, naar en Halvcirkel
bevæger sig omkring sin Diameter, og paa
hvis Overflade alle Punkter faaer lige langt
fra Midelpunktet.

2. Eihentz runde, am endt des fultkommenen fagle-
runde legemaz; form: Kuglen + Kegelspil.
Vordrucken, Hufgle (Harnarterien) v. l. d.
Ein Hufgule: Dornel u. n. en Kugel.

3. Som oftest forkaæds ved Røgler Aften, (se Røgler af Biskiller under Metal, som bruges til at Røbe med. Rønkrogler, Rønstrogler, Røstrogler) se Røgler og Rød. At Røde og Gæver med Røgle. Røglens: Skroglet. At Røde Røgler. At Røde med gænde Røgler. Han sit en Røgler Læver. At Røde Røgler med En og Røglers med Røgler.

2. Betyrte sig man:

2. Spøder du med de Rugler 2. er det din
Hensigt, tænker du dermed at fange mig?
3. Er du spoe med Sels eller Guldflugter 2:
4. Hvilke Gaver og Begjæffelse, for at opnaae
en Dinehed.

c. Hans Gudfugle ramte vist: hans Sten
var ikke forviebet.

3. En fober Engterne, og en anden Røder
 dem ud (haar Biefe ere om at bringe en
 Tilg tilfand.)

c. Han søger selv Kuglerne, og lader en anden føde dem ud: han lader en anden indføre, hvad han selv har udtænkt.

3. Sammensætninger med dette Ord:

Fugleagtig, ad. Dander, som en Fugle,
rindagtig. (Se. Sejl, Efr. n. S. I.
S. 407.)

Kuglebalke (en) n. L. Det Sted i Skibet, hvor Kuglerne opstables.

Ruglebane (en) n. f.

1. Den Bane eller Bane, hvorpaa Sugen
fæstes i Reglestil.

2. En Gang, hvornaa man spiller. Sige
til, som i England er brugeligt;
Maillebane.

Ruglebasfe (en), n. f. Røget, raa en E
eller Klasse af Eribiffer (Coprif-Groff
See Wids Euvick, Sam. 2. S. 167.

Kuglebille (en) n. f. Roget paa en S
af Insektet med et kuglerundt eller
rundt Legeme. *Sphaeridium Cuvier* (
Tom. 2. S. 183.)

Rugleblonist (en) n. f.

1. Et Blomster, sammensat af flere S
blomster, som udgjorde et rundt Hov
2. Hovedet paa Plantestænglen Globul
det samme som Kudlekrone.

Rugblomstret, adj. I Plantelæren:
har den Egenskab, at bære Blomster
et rundt Hoved.

Rugleby (et) m.s. Bly, som er tienli
at stode Rugleby af. Det er gode R
bly. G. L. 1811. 1812. 1813. 1814. 1815. 1816. 1817. 1818. 1819. 1820. 1821. 1822. 1823. 1824. 1825. 1826. 1827. 1828. 1829. 1830. 1831. 1832. 1833. 1834. 1835. 1836. 1837. 1838. 1839. 1840. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 2111. 2112. 2113. 2114. 2115. 2116. 2117. 2118. 2119. 2120. 2121. 2122. 2123. 2124. 2125. 2126. 2127. 2128. 2129. 2130. 2131. 2132. 2133. 2134. 2135. 2136. 2137. 2138. 2139. 2140. 2141. 2142. 2143. 2144. 2145. 2146. 2147. 2148. 2149. 2150. 2151. 2152. 2153. 2154. 2155. 2156. 2157. 2158. 2159. 2160. 2161. 2162. 2163. 2164. 2165. 2166. 2167. 2168. 2169. 2170. 2171. 2172. 2173. 2174. 2175. 2176. 2177. 2178. 2179. 2180. 2181. 2182. 2183. 2184. 2185. 2186. 2187. 2188. 2189. 2190. 2191. 2192. 2193. 2194. 2195. 2196. 2197. 2198. 2199. 2200. 2201. 2202. 2203. 2204. 2205. 2206. 2207. 2208. 2209. 2210. 2211. 2212. 2213. 2214. 2215. 2216. 2217. 2218. 2219. 2220. 2221. 2222. 2223. 2224. 2225. 2226. 2227. 2228. 2229. 2230. 2231. 2232. 2233. 2234. 2235. 2236. 2237. 2238. 2239. 2240. 2241. 2242. 2243. 2244. 2245. 2246. 2247. 2248. 2249. 2250. 2251. 2252. 2253. 2254. 2255. 2256. 2257. 2258. 2259. 2260. 2261. 2262. 2263. 2264. 2265. 2266. 2267. 2268. 2269. 2270. 2271. 2272. 2273. 2274. 2275. 2276. 2277. 2278. 2279. 2280. 2281. 2282. 2283. 2284. 2285. 2286. 2287. 2288. 2289. 2290. 2291. 2292. 2293. 2294. 2295. 2296. 2297. 2298. 2299. 2300. 2301. 2302. 2303. 2304. 2305. 2306. 2307. 2308. 2309. 2310. 2311. 2312. 2313. 2314. 2315. 2316. 2317. 2318. 2319. 2320. 2321. 2322. 2323. 2324. 2325. 2326. 2327. 2328. 2329. 2330. 2331. 2332. 2333. 2334. 2335. 2336. 2337. 2338. 2339. 2340. 2341. 2342. 2343. 2344. 2345. 2346. 2347. 2348. 2349. 2350. 2351. 2352. 2353. 2354. 2355. 2356. 2357. 2358. 2359. 2360. 2361. 2362. 2363. 2364. 2365. 2366. 2367. 2368. 2369. 2370. 2371. 2372. 2373. 2374. 2375. 2376. 2377. 2378. 2379. 2380. 2381. 2382. 2383. 2384. 2385. 2386. 2387. 2388. 2389. 2390. 2391. 2392. 2393. 2394. 2395. 2396. 2397. 2398. 2399. 2400. 2401. 2402. 2403. 2404. 2405. 2406. 2407. 2408. 2409. 2410. 2411. 2412. 2413. 2414. 2415. 2416. 2417. 2418. 2419. 2420. 2421. 2422. 2423. 2424. 2425. 2426. 2427. 2428. 2429. 2430. 2431. 2432. 2433. 2434. 2435. 2436. 2437. 2438. 2439. 2440. 2441. 2442. 2443. 2444. 2445. 2446. 2447. 2448. 2449. 2450. 2451. 2452. 2453. 2454. 2455. 2456. 2457. 2458. 2459. 2460. 2461. 2462. 2463. 2464. 2465. 2466. 2467. 2468. 2469. 2470. 2471. 2472. 2473. 2474. 2475. 2476. 2477. 2478. 2479. 2480. 2481. 2482. 2483. 2484. 2485. 2486

Rugtebøsse (en) n. f. En Bøsse, som
 skyder Rugler af med; en Riffel, Musket
 i særdeleshed et Jagtgevær med tykt
 set, indvendigen riflet Løb, hvorved
 skyder, skots Vilts.

Ruglecirkel (en) n. L. Den hvide R.
 chmanns en Cirkelside, som fremfor
 dered, at en Rugle giennemføres.
 culus sphaeræ.) ()

Rugledannet, adj. Som har Skiftet
en Følge, og dannet som en Følge.

Augedy (ni) mæst. Et Sings Insu
dyr med et fuglerunde giennemstgige
me. Volvox. (Wadd. Embier. 2d
S. 347).

Ruglesast, adj. Som modfaaer Rug.
En ruglesast-Paar. Ilegentligen om
i. Frigen. Modige; saa og om den,
ifølge Overira antager, ikke at kunne
meg af Rugler.

Kuglefiſſ (en) n. f. Radnet paa et
 Fiſk, der have en meget opblaſt,
 fygledannet, Bug. **Tetrodon**. Cl.
 (Mad. I D. S. 351.)

Rugleflade (en) n. f. Overfladen
Rugle. At udregne en Rugleflade
hold.

Rugleflugt (en) n. f.

Den ubrudte Kugles Bart; den Bei, Kug-
len lægger tilbage.
1. En Kugle, hurtig som Kuglen.
Kuglesod (en) n. l. pl. Kuglesodder. En
kugleformig Sod under Skabe, Borde og
besige.
Kuglesoder (et) n. l. Det Jagerer det, som
man bifter omkring Boffefugler, for at
de skulle stutte tættene i Lobet.
Kugleform (en) n. l.
1. Dannelse som en Kugle.
2. Et Redskab, hvort man piber Slip-
fugler.
Kugleformet eller kugleformig; adj. Der
samme som Kugledannet. I Planter-
køten: Kugleformet, eller kugledannet
Skjerm (umbella globosa.) Kuglefor-
met Krone (corolla globosa), naar Kro-
nen er smædet ved Grunden og Indbuingen,
men vidt i Midten; kugleformet Rod,
s. l. v.
Kuglefri, adj. Som Kuglerne ei kunne
trænge igennem, kuglefri. Et kuglefri
Dyr.
Kuglehagel (en) n. l. See Kugleregn.
Kuglehvelvet, adj. Hvelvet i Stikelse af
en Halskugle, kuppelformig.
Kuglehvelving (en) n. l. En Hvelving,
som har Stikelse af en halm Halskugle,
en Riedelhvelving. Kuppel.
Kuglekammer (et) n. l. Et Kammer eller
Kasse til Stikelse open pøse eller nær ved
Krudkammeret, under første Dæk, hvor
Kuglesprænder gemmes; it. et Værelse
i Toldhus til samme Brug.
Kuglekiste (en) n. l. En Kiste til Stikelse,
hvor Kugler gemmes. It. et afdeelt
Kammer omkring Stokmæsten til samme Brug.
Kugleknop (en) n. l.
1. En Knop i Form af en Kugle.
2. Det Boffemagere, et Redskab af Jern,
hvoormed Boffebuingen i Kugleformen
dreies ud.
Kuglekranse (en) n. l. En Kranse eller
Mundstykke af Tonggert, som sættes paa
Dækket til Stikelse, for deri at lægge de

Kugler, som man vil Brug til både ved
Daanden.
Kuglekron (en) n. l. Kronet paa en Pjan-
teslagte: almindelig Kuglekron. Globu-
laris vulgaris. (Viborgs Pl. R. Vidensk.
Selsk. Skr. 1800. I. S. 55.)
Kugleladning (en) n. l. Et Ladning;
den Tilstand, at en Kanon, eller andet
Skydegevær er ladet med Kugle; modsat
Ladning med Kartetter eller Straasætte,
eller Etad med løst Krud. It. pøse med
Kugleladning. (Wechsungen v. Feld-
artill. S. 163.)
Kugleskål (et) n. l. Et Skål til at
1. Sammelat eller Sgskål; som er i Skif-
telse af Kugler. (Vorb. v. App.)
2. En fin rød Laffarve, som ved Kuglerne
er tilføjet af Færmedul, og som er en
Handelsvare. (Juels Værelse.)
Kuglemaal (et) n. l. Et Maal eller en
Tilskuds med Huellet i Efter Kanonernes
Kaliber, for deri at passe om Kuglerne
holde det rette Maal.
Kuglenarcs (en) n. l. En ostindisk Kone-
blomstrende Pjanse af Pliesfamilien. Ama-
ryllis orientalis Blinn.
Kugleovn (en) n. l. En Ovn af Jern,
hvor Kanonkuglerne barmes, for at fode
med den i en gløende Tilstand.
Kuglepaster (et) n. l. Det samme som
Kugleskål.
Kuglepøse, Kuglepung (en) n. l. En
Pøse eller Pung til at gemme Kugler i.
Kugleprover (en) n. l. Det samme som
Kuglemaal.
Kugleramme (en) n. l. Kalder til Stikelse
Tilskæet omkring Kuglerammen, hvoormed
Kugler lægges.
Kugleregn (et) n. l. En Regn af Kugler, som
den for Mængde paa engang afstude Kug-
ler. Den sod uforfærdet midt i Kugle-
regnen.
Kugleriffel (en) n. l. En Riffel til at fode
Kugler af.
Kuglerist (en) n. l. En Jernist, hvorpaa
Kanonkugler glibes.

Kuglerund, adj. Rund som en Kugle, seldkommen rund, sphaerisk. En Kuglerund Skiffelse. Et Kuglerundt Legeme.

Kuglerygget, adj. Den, som er meget rundrygget.

Kuglesaar (et) n. l. Et Saar, frembragt ved en indfaldt Kugle, et Kude Saar.

Kuglesæbe (en) n. l. Hvid Sæbe, som sælges i Form af Kugler.

Kugleskee (en) n. l.

1. Et Redskab, dannet som en Eske, hvormed man bringer Kugler ud af Kude Saar.

2. Et Redskab, hvormed gløende Kugler haandteres, naar de skulle koldes ud.

Kugleskud (et) n. l.

1. Et Skud med Kugle. Hans Been blev knust ved et Kugleskud. Han døde af et Kugleskud.

2. Saa langt som man kan skyde med en Kugle; saa langt som en Kugle rækker. At være uden for Kugleskuddet. Det laae et Kugleskud derfra.

Kuglesnit (et) n. l. Kalder i Mathematiken et afskåret Stykke af en Kugle; et Kuglesegment. At udregne det, er at finde Indhold af et Kuglesnit.

Kuglespil (et) n. l. Et Slags Spil med Kugler, som kastes eller drives frem paa en leddet Glette; Maillespil. (v. Aph.)

Kuglestabel (en) n. l. En Samling af Kanonkugler, lagte i en vis Orden.

Kuglestøberi (et) n. l. Det Sted, hvor Kugler støbes.

Kuglestobning (en) n. l. Gjerningen at støbe Kugler.

Kuglestøber (en) n. l. En, som støber Kugler til at skyde med.

Kuglestykke (et) n. l. Et afskåret Stykke af en Kugle. (Kraus, Mechanik, 1ste Deel S. 202.)

Kugletang (en) n. l.

1. Hos Saaflager, et Slags Tang, hvormed indfaldte Kugler udtrækkes af Saar.

2. En Tang til at tage gløende Kugler af Risten med, og lade dem i Kanonerne.

Kugletistel (en) n. l. Maaret paa Planten Echinops iphaerocephalus.

Kugletop (en) n. l. Det samme som Drumkøpel. See dette Ord.

Kugletra (et) n. l. See Riedeltre.

Kugletrækker (en) n. l.

1. Hos Artillerister, et Redskab af Jern med to fræmme Hager, til at trække Ladningen, og især Kuglen, ud af Støtten; ved mindre Skydegeder kaldes det ogsaa en Kradsfer.

2. Hos Saaflager og Dørslager et Redskab, hvormed indfaldte Kugler udtrækkes, en Kugletang.

Kugletykkelse (en) n. l. Formaalet af en Kugle; kaldes og Kuglekaliber.

Kuglevægt (en) n. l. Vægten af en Kugle, saa meget som en Kugle væger. "Hals Kuglevægt Kuv." Mathemat. om Helt artikl. S. 54.

Kuglevælg (et) n. l. Votering eller Stemmegivning ved smaa Kugler, Dølvotering.

Kugleversling (en) n. l. Det, at man versler Kugler med En; Dørkering med Hjul.

Kuglevogn (en) n. l. En Vogn til at føre Kugler paa.

Kugler, v. n. og a. [af Kugle.] Kuglede — Kuglet.

1. Skyder med Kugler.

2. Dækker noget til Kugler, står noget skjult. Et Kugle Stak; skide det i runde Kugler.

Kugler, v. n. Siges om Falkunne Daners Skrig (Germ. koller.)

Kuglet, adj. [af Kugle.] Kugledannet, kuglerund. Mineraler med kuglede Indre. Fossilia impressa vespigiis globosis. (Wag. Term. oryctogn.)

Kugler, v. n. Bruges om Vindstøines Vif, naar det er i Brum. (Noth.)

Kugler (en) n. l. Et rivende Dyr af Kamslægten, bræumungult af Farve, som har Stemma i Endemelet. Felis concolor. (Wag. Envier. I. S. 121.)

Rujon (en) n. f. [Svec. *Rujon*, Ital. *coglion*; Gall. *goion*, dog kun i Almuesproget. Ihre mener, det kan være kommen af v. a. *kufion*, Isl. *kuga*, at kue, og at det er beslægtet med det spanske *cowarde* og det engelske *coward*. Moth. udleder det af *Rude* eller *Ku* og *Hion*, qv. *Rudehion* eller *Ruhion*; cunno subditus; saa at det egentlig skulde bemærke en Mand, der staar under sin Kones Pidsk.] Et seigt, frygtagtigt Menneſte, en ræd Stakkel. Skam dig, at være saadan en Rujon! Den Rujon vil vi ikke have med os. I Marke er han en stor Rujon.

Rujonerer, v. a. [af Rujon.] Rujonerede, Rujoneret. Behandler En paa en fornædrende og undertrykkende Maade, tvinger, underkuer, undertrykker. Han lader sig ikke let Rujonere. De Rujonerede ham til at flæde sig af. Han er ganske Rujoneret i sit eget Huis.

Rujoneri (et) n. f. [af Rujon.] Reighed, Frygtagtighed, Modløshed.

Rujonſkab (et) n. f. Det samme som Rujoneri. "Krimſtraus, Rujonſkab og Kieltringer." Baggesens Sienganger S. 17.

Ruf eller **Rufuf** (en) n. f. Et almindeligt Navn paa Gigen (*Cuculus canorus*), hvortil dens Sang eller Skrig har givet Oprindelse. Han hører ikke Rufen mere; han lever ikke længe. Rufen har giæffet hende; hun har ladet sig besvange. (Moth.) See Gieg.

Rufbeen (et) n. f. Rumpebenet. Os coccygis. (Moth.)

Rufelur eller **Rufulur** (en) n. f. [Isl. *kukulur*.] Et eenſtaltet Stælsdyr, der i Stikfelse ligner en Regle eller Sukkertop, dreiet i mange Snegletræk; Buehund, Topkat. Trochus. (Strøms Søndm. S. 181.)

Rufelurer, v. n. [Svec. *Rufelura*, Belg. *kokeloren*.] Ihre udleder det af Sneglen *Rufelur*; maaſkee rigtigere af *Rufet* og *lurer*.] Sidder ſtedſe indelullet, holder sig beſtändig inden ſine fire Dægge. Han ſidder

altid hlemme og kufelurer (Er kun brugelig i daglig Tale og lav Stil.)

Rufelurer [eſter Moth. *Rufelures*] (en) n. f. af kufelurer, Belg. *kokeloer*.]

1. En, ſom er ſolſteſty, ſom ſtedſe lever for ſig ſels i Enſtighed.

2. Den, ſom ei tør ſee paa et noget Qvindfolk. (Moth.)

Rufet eller **Rufket**, v. n. [af *Ruf*] kufede, kufet.

1. Bruges for at udtrykke Giegens Raſt. Jeg har hørt Giegen kufke i Dag. At kufke ſom en Gieg.

2. Paa Gaſker bruges det ogſaa om Hagens Raſt; i hvilken Bemærkeſe Stammeordet er Roſt.

3. Eſter Moth, det ſamme ſom kufelurer.

Rufkehane (en) n. f. (Gaſkerſt.) En Hane, ſom galee.

Rufkebager (en) n. f. See Rugebager, Sukkerbager.

Rufket, v. u. kufede, kufet. Siget om Abernes Skrig. (Moth.)

Rufmand (en) n. f. Et iſer i Jylland brugeligt Navn paa Giegen.

Rufmandsurt (en) n. f. Kaldeſ i Jylland, i Egnen ved Veile, den Plante *Viola tricolor*. (Viborg.)

Rufſkaal (en) n. f. Et Navn paa en Plante. Snur Giegemaad. *Oxalis acetosella*. (Vib. Plantenavne S. 95. Hornem. Plantelære S. 443.)

Rul eller **Ruld** (en) n. f. obſol. [Isl. *Kollr*, (apex rotundus, vertex.) Svec. *Rull* v. *Rulle*, (fulla, at rage Hovedet;) C. Brit. *roll*.] See Rol, fullet.

1. Hovediſſe, Hovedſkal, Hoved. Deraf det adj. omfuld (egentlig a Ruld eller aa Ruld; om fol, i Rbh. Privil. af R. Chriſtopher 1443) d. e. overende, paa Hovedet; ſaaſom ſalde omfuld, laſte En omfuld. (See Rolbøtte, ſom ligesaa rigtig kunde ſkrives Rulbøtte, og de følgende Sammenſætninger, ſom fuldlaſte, fuldſeile &c.)

2. Biergtop, Biergspids, den øverste Tinde paa et Bierg. Rullen hedder en Biergstrækning paa Skaanes Kyster.

3. I Norge: et rundt Driffekar, en Welkefaal. (Hallagers norske Ordsamling.)

Rul (en) n. l. En Munkeskaabe. (Norch. jevnf. Rubbel, Ruff.)

Rul (en) n. l. En sort Ro. (Berners Overt. af Delfod.)

Rul (et) n. l. plur. som sing. [Isl. et Svec. Kol, Anglos. col, Angl. coal, Germ. Kohle. Af det forældede islandste og svenske Ord Kol, Jld, hvoraf man endnu har i det Islandste Kolulior, Pampestin; Koljern, et Hørfaal og Kolbytur, en Hørboeder; og i det Svenske Kulla, antænde Jld, og Kulle, tørt Træ, som lettelig sænger. I Nedersachsen er einfölen, at hede en Døn meget stærkt.]

1. En sort Masse, som frembringes af organiserede Legemer ved at udsætte dem for Gigheden uden fri Afgang af den atmosfæriske Luft; for Ex. Bøgeful, Egeful, Pileful &c. At brænde eller soie Kul: brænde Træ til Kul, forkul. "Siemine mine Kul ei Spiren til en stærk og valdig Flamme?" Ohlenschlägers Stærkodder, En Glød er et brændende Kul. Gloende Kul: Kul, som endnu brænde. Døde Kul (Isl. kalda Kol) : udsukte Kul eller Gløder.

2. Det samme som Steenkul. Engelse Kul ansees bedre end de Bornholmske.

3. Det samme som Kulstof.

4. Man siger ordsprogsvis:

a. Et gloende Kul tænder det andet : et slet Menneske fordærver andre.

b) At gribe Kul, sanke Kul : gaae Elty af sin Forventning, saae noget andet og ringere, end det man haaber. Hun gaaer saalænge i Wals, til hun griber Kul. (Norch.)

c. Jeg vil tage et Kul og giøre eder begge lige gode; (siges, naar En klager paa den anden, og Eltyder er hos begge.)

d. At sanke gloende Kul paa Ens Hoved.

I Sammensætninger:

Rularts (en) n. l. En Slags metallisk Jord, som er glennemtrukken af Jordolte, ildsængende, og ligner Steenkul; Brandarts, Kulalm. Minera phlogiston.

Rulanvisning (en) n. l. En Udsættelseseddel paa Kul.

Rulasse (en) n. l. De jordagtige og andre Dele, som Rullene ved Forbrændingen efterlade.

Rulap (et) n. l. Et Ar, hvori Kernerne ere forandrede til et sort Pulver eller betagne af den saakaldte Brand. (Top. Journ. 14 H. S. 106.)

Rulbækken (et) n. l. Et Bæcken eller en Staal af Metal til at lægge og føre gloende Kul i; en Kulpaude, et Hørfaal.

Rulballe (en) n. l. En Balle til at bære Kul i.

Rulblandet, adj. Det samme som kulholdig.

Rulbonde (en) n. l. En Bonde, hvis Elty er at tildeels Kul.

Rulbrænde (et) n. l. Brænde eller Ved, som er tienligt at brænde Kul af; Kulved. (Ry Bibl. for Vphol. I. S. 164.)

Rulbrænder (en) n. l. En, som brænder Kul. "For Kulbrænder, som du, saar aaben denne Stærkesal." (Ohlenschlägers Stærkodder)

Rulbrænderi (et) n. l. Det Sted, hvor der brændes Kul. (Langebef.)

Rulbrænding (en) n. l. Den Sierning at brænde Kul. (Beckmanns Technol. S. 407.)

Rulbrand (en) n. l. En Brand eller et Stykke Træ, som tildeels er brændt til Kul. (Journ. Fol. 1 H. S. 88.)

Rulbrøder (en) n. l. Den, som brøder eller graver Steenkul i Jorden; som anlægger Steenkulgruber. (Wid. Gelf. Str. R. S. 4 D. S. 566)

Rulbrud (et) n. l. Et Brud, en Grube, hvor der brødes Steenkul.

Rulbunden, adj. siges om et Legeme, hvori Kulstoffet har Overbægt.

Kuldamp (en) n. l. Den Damp eller Tøm, som kommer af gloende, ei udbrændte Kul. At qaales af Kuldamp.

Kuldrager (en) n. l. Den, som bærer Kul ved Skibenes Løsning, og i Almindelighed ved Kullenes Førsel, fra et Sted til et andet.

Kuldreng (en) n. l.

1. En Dreng, som bruges ved Kulbrænding.

2. En Dreng ved Hammersmedningen i de norste Jærstmedier.

Kuldrift (en) n. l. Driften af en Kulgrube eller et Kulværk. "Doringsforsøg, som ikke har satte Kuldriften til Last." (Phyf. oekon. Bibl. XV. S. 12.)

Kuldunst (en) n. l. Det samme som Kul-damp. (Vid. Geist. Str. n. Saml. II. S. 164.)

Kuldynge (en) n. l. En samlet Hob eller Dunge af Kul. (Langebet.)

Kulfad (et) n. l. Et Kobber eller Jernkar, hvori Bagerne kaste de udbrændte Kul, for at slukke dem. (v. Aph.)

Kulfarve (en) n. l. Den sorte Farve, som Kullene have.

Kulflage (en) n. l. Kulflager. Overdelen eller Sideskifterne af en Kulovn.

Kulflods ((en) n. l. Det samme som Kulgang. (Phyf. oekon. Bibl. XV. 10.)

Kulfork (en) n. l. Det samme som Kulgreb.

Kulforbrug (et) n. l.

1. Den Forraad af Kul, som fortæres; for Ex. ved stet Smedning bliver Kulforbruget stort.

2. Maaden, hvorpaa Kullene benyttes. Et sparsomt Kulforbrug.

Kulfust (en) n. l. Kaldes af Foragt de Haandværksfolk, som skulle blæse Kul op til deres Arbejder. (Noth.) "Stærkobder holdt sig for god at besmitte sine Hænder med denne Afblæseres og Kulfustes Død." Bedels Sæge S. 122.

Kulfører (en) n. l. Den, som ager Kul.

Kulgang (en) n. l. En Gang under Jord, hvori Steenkul har sit Leie. (Lambh. Geist. Str. i D. S. 493)

Kulgløder, n. l. pl. Stæder, som ere optændte af udbrændte Kul. At kohlme Kogelse paa rene Kulgløder.

Kulgreb (en) n. l. En Art af Greb, som bruges til at rense de store Kul fra Smulset.

Kulgrube (en) l.

1. En Grube, hvor Steenkul graves eller brødes; en Steenkulgrube. En stor, dyb, riig Kulgrube.

2. Udstedet i en Pottemagers Oven (Gall. Foyer.) v. Aph.

Kulgrus (et) n. l. Det samme som Kulstov.

Kulhandel (en) n. l. Kjøb og Sælg med Kul.

Kulhandler (en) n. l. En, som driver Kjøb og Sælg med Kul.

Kulholdig, adj.

1. Det, som indeholder Kul.

2. Det samme som Kulstofholdig.

Kulhuus (et) n. l. Et Huus, hvor Forraad af Kul glemmes, især ved Biergværker.

Kulhytte (en) n. l. En Hytte, som tjener en Kulstier til Bolig; en Kulstierhytte.

Kulild (en) n. l. Ild, som er optændt af Steen eller Trækul. At optænde en Kulild til at varme sig ved. (Joh. Evang. 18, 18. 21, 9.) At stæge noget ved Kulild.

Kulite (et) n. l. [af Kul og Ite.] Kulstof, som har indgaaet Forening med Svovlsstof.

Kuljord (en) n. l. Et Slags jordbeegagtig eller bituminøs Jord; muldet Steenkul. Lithantrax terreus.

Kulkammer (et) n. l. Et Kammer til at glemme Kul i.

Kulkarre (en) n. l. En rothulet Vogn af en vis Indretning til at føre Kul i.

Kulskælder (en) n. l.

1. Hvor man glemmer Kul til eget Brug eller til Udsalg.

2. Til Stibs er det en Afdeling i Kugle
fisten, hvori Steentul glemmes.
- Kulkies eller Kiets (en) n. l.** Kaldes paa
Bornholm et Redskab, bestaaende af en
lang Stang med et runde Kurvenet i En-
den, hvormed man optager de smaa Steen-
tul af Havet. (Landh. Selsk. Skr. i D.
S. 484.)
- Kulkile (en) n. l.** En Stang med Jernspids,
som bruges paa Bornholm til at løstede
Steenkullene i Havet. (Landh. Selsk. Skr.
i D. S. 484.)
- Kulkind (en) n. l.** Det samme som Kulkies.
(Landh. S. Skr. i D. S. 484.)
- Kulkiste (en) n. l.** En Kiste til at giem-
me Kul i. Figurlig: Bagdelen paa det
menneskelige Legeme. At vende Kulkisten
i Deiret paa En (i lav Talebrug) d: læg-
ge ham over Stofken, give ham Riis.
- Kulkrog (en) n. l.** En Stang med en
Jernkrog paa Enden, som bruges paa
Bornholm til at løstede de med Kilen løst-
stodte Steentul. (Landh. Selsk. Skr. i D.
S. 484.)
- Kulkube (en) n. l.** Et Slags Kurvedogn
eller Kurvedading paa en Vogn, som Kul
føres til Vyes paa. (Noth.)
- Kulkurb (en) n. l.** En Kurb, hvori man
bærer Kul paa Ryggen; it. i nogle Steen-
kulberker en langagtig forskantet Kurb, af
et vist Maal og Indhold, hvori Steentul
maales, og hvorefter gierne 12 gaar paa et
Læs; et Kulmaal.
- Kullaag (et) n. l.** Et hult Laag, hvor-
med man stuffer gloende Kul.
- Kullag (et) n. l.** Det samme som Kul-
gang.
- Kulmaal (et) n. l.**
1. Et Redskab, hvormed man maaler Kul.
 2. Et vist Maal af Kul.
- Kulmaalder (en) n. l.** En eedsboren Mand,
som maaler Kul.
- Kulmaterie (en) n. l.** Det samme som
Kulstof.

- Kulmand (en) n. l.** En, som beskæftiger sig
med Kulsoerie og Kulsoerfel.
- Kulmese (en) n. l.** [Jydsk: af Kul og
Mese.] Kaldes smaa Huse eller Karve af
Riis, hvori Bønderne fører Kul til Riis-
staden. (Rostgaard.)
- Kulmile (en) n. l.** En med Kunst opstillet,
og med Jord eller Græsstrø bedækket Dyn-
ge af Ved, som antændes og ved en lang
som og dampet Ild forkules; en Mile.
- Kulmilleplads (en) n. l.** Det Sted, hvor
en Mile brænder.
- Kulmine (en) n. l.** Det samme som Kul-
grube.
- Kulmørkt, adj.** aldeles mørkt, balmørkt.
Det er ganske kulmørkt.
- Kulmørke (et) n. l.** Et rødt Mørke, da man
seer intet kan see; Balmørke.
- Kulmule (en) n. l.** [Dansk.] En Fisk af
Lørstegslægten, som ligner Breglaxen, saa
kaldet formodentlig dens sære Farve i Mun-
den; Lysing Koffisk, Gadus carbonarius
v. merluccius. (Müllers Prodr. 342.
Wads Euvier I. S. 366.) Forekommer i
en Optegnelse paa Bryllupskost fra det
15de Aarhundrede. See D. Magazin IV.
S. 319.
- Kulmund (en) n. l.** Det samme som Kul-
mele.
- Kulood (en) n. l.** Kuldamp.
- Kuloplag (et) n. l.** Forraad af Kul.
- Kulovn (en) n. l.** Et vist Slags Ovn, hvori
Løv brændes til Kul.
- Kulpande (en) n. l.** En Pande til at lægge
Gloer paa, et Forfad, en Jidpande.
- Kulpen (en) n. l.** Det samme som Rids-
kul.
- Kulpotte (en) n. l.** Et Kar, hvori havet
Kulgløder.
- Kulpulver (et) n. l.** Stodte Kul, som af
Det laaserer bruges til Riserers Rensning
og ellers ved andre chemiske Arbejder.
- Kulpuster (en) n. l.** Det samme som Kul-
fust.
- Kulrager (en) n. l.** Et Redskab, hvormed
man rager i Kulld.

Kulrenser (en) n. l. Et Redskab, hvormed man skæller Kulene fra Kulskabet.

Kulrive (en) n. l. En Art af Rive, som bruges til Kulrensning.

Kulrum (et) n. l. Et Rum, hvor Kul lægges, eller hvis Bestemmelse er at spides med Kul. (Nye Bibl. for Physk 3 B. S. 221. 225.)

Kulsæk (en) n. l.

1. En Sæk til at føre Kul i.

2. Pladset i en kymist Oven, eller det midterste Sted over Risten, hvor Kulene lægges.

Kulskib (et) n. l. Et Skib, hvorpaa føres Kul fra et Sted til andet; især bruges det om de engelske Skibe, som føre Steenkul hid. Her er nylig kommen tre Kulskibe.

Kulskipper (en) n. l. En Skipper, som fører et Kulskib.

Kulskovl (en) n. l. En Skovl, som bruges til at kuffe Kul sammen, eller ase dem i Sække og Tønder.

Kulstriver (en) n. l. En Vettient ved Bærgværker og Smeltehytter, som fører Regnskab over indkøbte og forbrugte Kul til Værkets Drift.

Kulstuffer (en) n. l. Et Jernredskab hos Bagerne, i Stikkelse af et spidst Laag, hvormed de gaae eller stikke Gløderne.

Kulsmul (et) n. l. Smul af Kul. Kulsmullet gælder Ageren.

Kulsort, adj. Sort som Kul; bruges af Malere, især om den Sorthed, som faaes ved en Farve, tilkøbet af Kul; men i Almindelighed om det, som er meget sort. En kulsort Mor. Den kulsorte Nat.

Kulstank (en) n. l. Glemte Lugt af Kul.

Kulsted (et) n. l. Et Sted, hvor der brændes Kul, eller som er udsæet til Kulbrænding. (Phys. oek. Bibl. XVI. S. 319.)

Kulsteen (en) n. l. Et Slags stenet Skifer, Kulskifer. Schistus carbonarius.

Kulstæg (en) n. l. En Stæg, som er stegt over Kulild; Carbonade.

Kulstift (en) n. l. En Stift af forskullet Træ, eller et Stykke tilspidset Kul, som Malere bruge til at tegne med. See Kulpen.

Kulstøv (et) n. l. Kul, som ere knusede og forvandlede til Støv. Ved Kulstøv renses forbrændt Vand.

Kulstof (en) n. l. [Gall. *carbone*.] Den Materie i Kulene, som giver ved Forbrændingen med Sauerstofgas eller Jidluft Kulsyregas.

Kulstofgas (en) n. l. Det samme som Kulsyregas.

Kulstofholdig, adj. som indeholder Kulstof. For Ex. kulstofholdig Vandstofgas.

Kulstoffyre (en) n. l. See Kulsfyre.

Kulstubb (en) n. l. Bruges i Norge i lige Bemarkelse som Kulster. "I en Smidderhol (Esse) opgraves Kulstubben eller Ledninger, som samles i Essen af de brændte Kul." (Landh. Selst. Str. III. S. 399.)

Kulsuur, adj. Som indeholder Kulstof i Forening med Sauerstof. Kulsuur Gas, en Gas eller Luftart, der frembringes ved Kulstoffens og Sauerstoffens Forening ved Hielp af Varmestoffen (Gas acide carbonique.) Kulsuurt Vand: som har indtaget en betydelig Deel kulsaur Gas.

Kulsvier (en) n. l.

1. En, som giver sig af med og nærer sig ved at soie eller brænde Kul; en Kulbrænder.

2. Et Navn paa den almindelige Snog med hvidagtigt Halsbaand. Coluber matrix. (Wads Envier Tom. I. S. 326.)

3. Et Slags Orn, der efter Roths Beskrivelse er af Størrelse som en Hane, sortagtig paa Kroppen, med kastanjebrunt Hoved, gule flækkede Been og en hvid Rump. *Aquila pyrrargus*.

Kulsvieri (et) n. l. Den Haandtering, at soie eller brænde Kul; it. et Sted, hvor man brænder Trækul, hvor Kulsviere opholde sig og gjøre deres Dont. (Gleisger om Skovvæsnet S. 513.)

Rulshiertro (en) n. f. Dette Ord, som er optaget i vort Sprog efter det Tydske, bemærker: en blind Tro; det, at man i Religionsfager troer blot paa andres Vidnesbyrd og uden indvortes Overbeviisning.

Rulshyre (en) n. f. En Hyre, som bestaaer af Rulstof og Suurstof, og er altid i Forening med andre Legemer.

Rulshyregas (et) n. f. En Lustart, som er tungere end den atmosfæriske Luft, giver Vandet en sprlig Smag, slukker Løst og kvaler Drene. Det samme som Fix-Luft.

Rulshyret, adj. Siges om et Legeme, som indeholder Rulshyre.

Rultang (en) n. f. En Stang med en bælgelig Jerntang i Enden, hvormed man paa Bornholm optager de store løsnede Steenful af Havet. (Landh. Selsk. Skr. 1 D. S. 484.)

Rultegning (en) n. f. Tegning, gjort med en Rulpen eller et Rulstak.

Rultilvirkning (us) n. f. Den Sierning at tilvirke eller brænde Træful.

Rultonde (en) n. f. En Tonde til at glemme eller udmaale Kul i.

Rultorv (et) n. f. Et Torv, hvor fornemmelig Kul brydes tilfals; saasom Kultorvet i Kjøbenhavn.

Rulverk (et) n. f. Et Verk, en eller flere Gruber, hvor der brydes Steenful, et Steenfulsverk. At anlægge et Rulverk. (Vidensk. Selsk. Skr. Ny Saml. 4 Bind. S. 566.)

Rulved (et) n. f. Ved, som bruges til at brænde Kul af. (See Placaten om Kulveds Hugst af 10 Martii 1721.)

Rulvogn (en) n. f. En Vogn, hvorpaa Kul føres fra et Sted til andet i Kurve eller Gasse.

Rulbars (en) n. f. (Rorff.) En Ferskvandsfisk af Aborre-slægten; Horke, Stibling. *Perca Cernua*. (Müllers Prodr. 392.)

Rulbotte (en). See Kolbotte.

Ruld (er) n. f. plur. [Svec. *Rull*, beslægtet med Angl. *child*, maaskee af det islandiske *kóllr*, caput, vertex.]

1. Afkom af et og samme Ægtefælle, Børn, som have Fader og Moder tilfælles. (Jevnsf. Samfund) Børn af første Ruld 2: af første Ægtefælle. Hun ægtede en Enkemand og gif ind til 3 Ruld Børn.

2. Dngel hos Dyr, saa mange Unger, som paa engang fødes eller udfækkes. Disse Rullinger ere alle af eet Ruld. At have to Ruld i Livet paa engang.

3. En Hob, et Tal af 10 eller 12. En Ruld Æg. (Moth.)

4. Slægtfælle, Brændfælle. "Ihe, som næste man ere i iherræ Rul" 2: i deres Slægt. Skaanske Lov om Arv Cap. 53. At løse En i Ruld og Rion 2: erklære et uden for Ægtefælle ablet Barn for ægte og for sin lovlige Arving. At løse af Ruld og Rion 2. gisre arveløs. (Moth. Løngedel.) "Hun kælskede mig i Ruld og Rion." (Kæmpevisen.) "J er mit eget Rød og Blod, saa nær i Ruld og Rion." N. S. Vedels Tragica S. 31.

Ruld eller Kulde (en) n. f. uden plur. [af fald, Isl. *kuldi*, *kali*; Svec. *köld*, *käli*, *kyla*; Anglos. *Ceald*; *Cyle*; Angl. *Cold*; Lat. *gelu*; Germ. *Kälte*, Saxon. *Kulde*.]

1. Den Egenfælle ved et Legeme, at det er faldt, eller at det mangler Varme, fordi dets Varmestof er bunden eller i ringe Mængde. Vandets Kulde. Jernets Kulde. Især bruges det absolute om denne Egenfælle hos Luften. En karr, vedholdende, gennemtrængende Kulde. Isden er i Winter meget stræng. Han tæller ikke megen Kulde. Gaae ikke ud i Kulden. Her kommer saa megen Kulde ind i Værelset. Kulden strænges, tages til. Østenvinden fører Kulde med sig. At sætte noget i Kulden, at ligge i Kulden 2. i et faldt Rum eller Værelse.

2. Den Følelse i det menneskelige Legeme, som en Formindskning af den naturlige

Varne frembringer. Jeg føler en Kulde i Kroppen. At gysse, ryste, stielde af Kulde. Nylig havde han Feber, men nu har han Kulden (om En, som ligger i en Feber) Mine Lemmer ere stiede af Kulde. Jeg er særdig at forgaae af Kulde. Gud giver hver saa Kuld som Klæder, et Ordsprog hos P. Løke.

3. Forkølelse, Cnue, Uddunstningens Forhindring formiddels Kulden. At være fuld af Kulde. Han er plaget af Kulde og Cnue. Jeg har faaet saa megen Kulde i Kroppen, at jeg er ganske syg.

4. Mangel paa levende Hølelser, Standsberøgelser og Deeltagelse. Der er en utaalig Kulde i hans Varsen. Han tog imod ham med megen Kulde. Han hørte med megen Kulde paa Beskyldningerne.

Kuldegrad (en) n. f. [af Kulde og Grad.] En vis Grad, et vist Maal paa Kulden. Thermometret viser en stor Kuldegrad idag end igaar. Vokstsløbet frøser ei under denne Kuldegrad.

Kuldegysen eller Kuldegysning (en) n. f. [af Kulde og Gysen.] En Gysen, frembragt ved en Hølelse af Kulde i Kroppen, Febergysen. (Vhysl. oeconom. Bibl. III. S. 84.)

Kulder, v. a. fulde, fulder [af Kuld eller Kul, vertex.]

1. Slaaer eller kaster omkuld. At fulde Korn v: mæle, sæs paa Talsker; fulde Høsten v: kaste Høsten paa Jorden.

2. Kører noget i Hob.

3. Kulder af, slaar Hovedet af. (Langeb.) See Koller af.

4. Kulder om, kaster noget oberende. (Moth. Langebet.)

Kuldestof (en) n. f. Den Materie, der antages som Marsag til Kulden.

Kuldfrisse, Kuldfrisning (en) n. f. [af Kuld, frigus, og frister.] Kaldes Forandringer i Veirer, naar det især intellem Frossen, og dennes derved bliver stærkere. (Morst.)

Kuldkastelse (en) n. f. [af Kuldkaster.] Det at noget kuldkastes, den Sierning at kuldkaste. (Moth.)

Kuldkaster, v. a. imperf. Kuldkastede, sup. Kuldkastet [af Kul eller Kuld, vertex, og kaster.]

1. Egentlig slaar til Jorden v: kaster omkuld (men er i denne Bemærkelse lidet brugeligt.)

2. Slår til Intet, ophæver, omskytter. At kuldkaste Ens Vidnesbyrd, Udsagn, Mening. At kuldkaste et Testamente, et Kieb, et Gavebrev. At kuldkaste en Regiering eller Regieringsform. Alle hans Planer bleve kuldkastede.

3. Kuldkaster sig, recipr. Styrtter sig hovedkuls ned. "Oc der kuldkaste sig med Hest oc alt, ned udi Daffner." Bibels Caro C. 333.

Kuldkastning (en) n. f. [af Kuldkaster.] Den Sierning at kuldkaste.

Kuldhysen, v. a. kuldhyste — kuldhyst [af Kuld, genus, familia, og hysen.] Hysen i Kuld og Kion v: erklærer En for ægte Barn og loelig Arving.

Kuldhysning (en) n. f. [af dette verb.] Den Handling at hysse En i Kuld og Kion. (Langeb.)

Kuldres, v. n. fuldrede — fuldrets [af fald og Kulde.] Bliwer fald. Deraf: forkuldres; bliwer giennemfald, forkrossen. (Moth.)

Kuldfæller, v. n. [af Kuld, vertex, og fæller.]

1. Seiler saaledes med et Kartoi, at det af Vinden kastes om paa Siden, sætter til med et Skib i ram Es. Han havde nær kuldfæller i den stærke Storm. Skibet kuldfællede. (Langeb.)

2. v. a. Seiler et andet Skib oberende eller i Grund. (Moth.)

Kuldfiær, adj. [af Kulde og Isl. skjær, adj. fly.] Som er meget om imod Kulden, som lettelig frøser, som ikke saaler den ringeste Kulde. Hun er meget kuldfiær af sig.

Ruldsfiærhed (en) n. f. [af dette adj.] Den Egenkab, at være fuldsfiær. (Langebek.)

Ruldslaaer, v. a.

1. [Af Kulde, frigus, og slaaer.] Smaaer Kulden af noget, lader den første Kulde meddeles en ringe Grad af Varme. At lade Blodet Ruldslaaes førend man drikker det. At Ruldslaae noget med Vand. (Minerva 1804. Mart. S. 291.)

2. [Af Kuld, vertex.] Smaaer eller kaster omkul. (Svec. Kullid.)

Ruldsilag (et) n. f. [af Kulde, frigus, og Slag.] Kornets og andre Frugters Galmen og Hentvisning af Kulde og stærkt Vind, eller af hastig Solstien efter Vinter og kold Taae.

Ruldslagen, adj. partic. [af Ruldslaaer.] som den meste Kulde er frataget, som nærmer sig til at være lunken. Et Mellem paa Ønen, at den kan blive Ruldslagen.

Ruldsot (en) n. f. [af Kuld, frigus, og Sot.] Uddunstningens Hindring ved Kulden og de Sygdomstilfælde, som deraf ere følger; Forkølelse, Katarrh. (Langebek.)

Ruldstyrter, v. n. obl. [af Kuld, vertex, og styrter.] Styrter omkul, falder overende.

Ruldsveden, adj. partic. [af Ruldsviet.] Fordærvet ved Frost eller Brand. (Om Urter og Dyrter.)

Ruldsviet, v. a. [af Kuld, frigus og viet.] Beskadiger, fordærver, gjør vissen. Siges om Kuldens, Meelduggens eller Rimefrorens Virkninger paa Planter. En Ruldsvietende Dag 3: Meeldug.

Rule (en) n. f. [Svec. Kula, Belg. Kuyt, Kyl; Saxon. Kuhle.] I Ordet ligger Begrebet om Hulhed til Grund, og er det fiendelig beslagtet med hul, Hule og Hul, som ogsaa med Kugle, hvormed det i Udtalen forbyttes; maaskee med det latinske *culina*.

1. Et stort Hul i eller under Jorden, en Hule, heist saadan en, som ved Kunst, ei af Naturen er frembragt. At kaste en Rule op, grave en Rule i Jorden. En Røvelule. (See Daniel Cap. 6.) Røvelule.

Rule, Ratterkule 3: et Sted, hvor feler nedgraves.

2. I Krigsskibe og andre store Skibe saaledes det Rum, hvor det øverste Dæk er afbrudt i Midten, ligger imellem Skandsen og Bakk. Rullen staae Skibets Baade og F. (Lewensørn.)

Rule (en) n. f. [Isl. Kula, af kold ler.]

1. En frisk strygende Vind, Veirule, Kuling. Der kom en svær Rule. (Langebek.)

2. I Island bruges det ogsaa for: byge, Regnuling.

Rulegraver (en) n. f. [af Rule og Graven, som graver Grave til de Døde. (Langebek.)]

Rulemøg (et) n. f. [af Rule, spelun Møg.] Møg, som samles i Ruler tages deraf, især Menneskefækn. (Moeconsin. Bibl. VI. S. 160.)

Ruler, v. a. fulede, fulet [af Rul lunca.]

1. Graver noget i Jorden, begraver Legeme. (Moth. Langebek.)
2. Gjør Ruler i en Hade til Wi Hvalerødder, Frugttræer o. f. d. Kulgraver.

Ruler, v. n. fulede, fulet. [af Rule tus.] Tager paa at blæse, begynder blæse stærkt. Det Ruler dygtig for vest. Vinden Ruler stærkt fra dette. Det begynder at fule brad op. fulede Vind.

Ruleveir (et) n. f. [af Rule, vem Veir.]

1. Et stormende, uroligt Veir. (Lewensørn.)
2. Regnveir, Jingsveir (Jydsk.)

Ruling (en) n. f. [af v. n. Ruler.] En byge, en hastig opkommen, stærkt Vind. See Rule. Vi fik en Ruling. Den Ruling gik snart over i Smandsproget, sagte Vind.

Rulk (en) n. f.

1. Spiserøret, Radviben hos Mennesker.
2. Svælget paa Dvæg. (Moth.)
3. Saa megen Vædke, som paa een gang gaaer igennem Svælget ned i Maven; en Drik, Slurk. At tage en god Kulk af Glasfen. (Langeb.) "Ja, for den sidste Kulk af ham er svælget ned." Fortællers poet. Smaaf. S. 62. For, hvilke Kulk han tager.

Kuldrinker, v. n. [af Kulk, 3 og Drinker.]
Driker med en kulkende Lyp, driker stærkt og hastigen. (Jydsf.)

Kulfer, v. a. kulkede, kulket [af Kulk.]

1. Synker flydende Vædsker kulkende ned. At kulle af Glasfen.
2. Gurgler sig. (Moth.)
3. Kulfer i sig, svælger i sig, folder sig, bælger sig. At kulle Vin i sig. (Langeb.)

Kulfer, v. n. [af Kulk, er i øvrigt et onomatopoetisk Ord.] Giver en Lyp fra sig, som flydende Ting, naar de nedsvælges. Vandet kulkede i Halsen. Bruges ogsaa impersonal. Det kulfer i Hestens Hals.

Kulkviis, adv. paa en kulkende Maade.

Kulle eller Kuller (en) n. f. En Saltvandsfisk af Torfslægten. *Gadus Aeglefinus*. Norv. Kollie, Hysse. (Müllers Prodr. S. 347.)

Kuller (en) n. f. En Hestesygdom. See Koller.

Kullerstok (en) n. f. [Svec. Kullerstock, Germ. Kolderstock.] Den Stang, hvor med Roret spres; Røerpind.

Kullet, adj. [af Kul, carbo.] Smittet eller sværet med Kul.

Kullet eller kuldet, adj. [af Kul eller Kuld, vertex. Svec. kullig, kullot, C. Brit. *cwla*, qvi auribus caret. Gr. *κόλος*, cornibus carens; maaskee beslagtet med *calvus*.]

1. Som er uden Horn; item: skaldet, som fattes Haarbedækningen paa Hovedet. Kullet Dvæg. En kullet Ko. En kullet 3: skaldet Mand. Den kullede Greve — et haanende Tilnavn, som i Kæmpeviserne gives Grev Geert af Holsteen. En kullet

Isse er en stet Prydelse. Et kullet Taarn 3: som er uden Spiir. En kullet Kirke, som intet Taarn har. Gud gav ei kullet Ko Horn; siges om den, som gierne vil gjøre Ondt, men har ei Magten dertil. (Moth.) Godt, at kullet Ko ei fik Horn; thi ellers stangede hun Folk ihjel. Ordsprog.

2. Figurligen: som er uden Kynd og Eftertryk, som ingen Virkning gjør. En kullet Tale. En kullet Undskyldning. (Moth.)

Kulp (en) n. f.

1. Det samme som Kulk No. 3, en Slurk.

2. (Norst.) En liden Gæst.

Kulpe eller Kulpesnor (en) n. f. Et vist Slags Fiske-snor, som bruges i Jylland, især til at fange Abborrer paa Jis. (Moth. Langeb.)

Kulper, v. a. et n. kulpede, kulpet.

1. Blander sammen. (Moth.)

2. Fanger Fisk med en Kulpesnor.

Kulfeil (en) n. f. plur. som sing. [af Kule og Seil] Et Rør eller en Tragt af Seilbug, besættet paa en fredebdannet Briske, med en Næbning øverst paa Siden, der er forsynet med tvende Lufthuller og udspiles mod Vinden. Det bruges paa Skibene til at rense Luften i Rummet. (Jævnf. Vid. S. Skr. 1801. S. 22.)

Kulster (et) n. f. [af Kul.] Smaaful, smaa-stodte Kul, Kulstod; item: Jord, blandet med Kulstod, der fremkommer paa de Steder, hvor man har brændt Kul af Træ eller Torv. Deraf:

Kulsterpose (en) n. f. En Pose med Kulstod, eller til at giemme det i.

Kulsukkerrod (en) n. f. Roden af Planten Løgekulsukker, *Symphylum officinale*. Fl. Dan. T. 664.

Kult (en) n. f. (Norst.)

1. En liden tpf, buttet Ting. En liden Jordhøi; et ungt Menneske.

2. Et Slags Sommerstøffe. Sprækulter. Topogr. Journ. 11 S. S. 105.

Kulten, adj. Ankommen, siges især om Fisk. (Norst.)

Kulter, v. a. kultede, kultat. (Norst.) Støder.

Rultring (en) n. f. (Formodelstlig af Rult, No. 2.) Et Slags Lommerstykke. Sej Alens Rultringer. Tøsten for Bognmand 14 Sept. 1767.

Rulter (Rorst.) Gmaalst af Ryr til for-
fælig Længde og Tøfse. (Essendrup over
Her S. 149.)

Rulve (en) n. f. [Lat. *cululus*; maafee af
Rul, vertex.] (Efter Ostersens Glofar.
smaa kullede Laderhuer, som kunne fide
et paa Hovedet.) I Christian III. Ordi-
nanz befales det Munkene at bære saadanne
Hætter, istedet for at lade sig kronage.

Rum eller **Rumme** (en) n. f. [Svec. Rum,
Saxon. Rumme, Romp; Belg. Romme.
Beslagtet med det latinske *cumba*; Lat. B.
cumba, et Slags Kartoi; med det græske
καμπος, et dybt Bad, og flere Ord.]

1. En Kam, hvori Vandet falder ned og
samlers sig fra en Post eller Vandrende; et
Vandsang, en Vandrum, Eiserne. See
Kam. "Redsprudede sit Guld i Rum-
mer af Kristal." (Baggesens Overs. af
R. Klim.)

2. Et rundt dybt Kar, en dyb Staal. Der-
af Spøskum eller Spøskumme.

3. I Krudmøller er Rummer de Metalkar,
hvori Krudsatsen forarbejdes ved Stamp-
ning; og Rummetræer de Bælker, hvori
disse Metalkar ere indhugne.

Rummen (en) n. f. [Svec. Rummin,
Anglos. Cymen, Angl. cummin, Germ.
Kummel, Polon. Kmin, Lat. *cuminum*,
Gr. *κuminum*.]

1. En bekendt indenlandst Plante, hvis Frø
har en stærk, heed og krydret Smag, og
bruges meget til Mad og til at sætte paa
Brændeviin; Engkummen, Karve. Ca-
rum carvi. Linn. Item: Frøet af den-
ne Plante.

2. En udenlandst Krydderagt. Cuminum
Linn. (v. Nph. Naturhist. 4 D. S. 542.)
Deraf:

Rummenbrændeviin (en) n. f. [af Rum-
men No. 1. og Brændeviin.] Brænde-
viin, som er sat paa Rummen.

Rummenhave (en) n. f. [af Rummen og
Have.] Et Stykke Jord, som er besaet
med Rummen, hvorpaa allene avles Rum-
men. (Nph. Phyl. Bibl. VI. S. 329.)

Rummenskringle (en) n. f. Et Slags bagt
og kogte Kringle, som bestrøes med Rum-
men.

Rummenolie (en) n. f. Olie, som uddræ-
ges af Rummenfrø. Oleum cumini.

Rummer (en) n. f. uden pl. [Alem. Cham-
ber, Germ. Kummer, Svec. Bekym-
mer, ant. Komber, Kymmen, C. Brit.
Cymmy, af Germ. kumen, at jamre
sig, græde. Sax. quimen, Belg. kuymen,
Goibl. kauma, unde kaum, ærumna;
maafee beslagtet med Lat. *gemere*. See
Bekymring.] En vedvarende nedtrøf-
te Sorg, Droveise. At lide megen Rum-
mer. Kummer og Røringsforg have for-
saget hans Munterhed. Kummer er klein-
modig. (Woth.) "Med Kummer skal du
æde deraf alle dit Livs Dage." 1 Mose 3.
III. 17.

Kummerblandet, adj. partic. Blandet med
Sorg og Kummer. "Hvis Salighed er
kummerblandet Fryd." (Baggesens samtl.
Bærter i D. S. 271.)

Kummerfuld, adj. [af Kummer og fuld]
Som er fuld af Kummer og Sorg, som er
underkastet megen Modgang. Han levede et
meget kummerfuldt Liv. I denne min
kummerfulde Forsatning.

Kummerlig, adj. et adv. [af Kummer, hvil-
ket Endst. dog ikke i denne Bemærkelse er
brugeligt i vort Sprog.] Rødtidende, uel-
elendig. Et kummerligt Udseende. Han
saaer sig kummerlig igennem.

Kummerligen, adv. Elendigen, i Med og
Mangel. At leve, nære sig kummer-
ligen

Rumpen (en) n. f. Bruges i Høen om en
Knos eller halvvozen Karl; men ellers og
saa ligesom Kompan (Zonen paa sidste Stæ-
velse) om en slet Karl. See Conipan.

Rummertaaget, adj. part. [af Kummer og
taager, v. a. eller taaget, adj.] Omstæ-

get, formørket af Kummer, ved Kummer berøvet sin Klarhed. "Med Kummertaaget Blit til søle Dødningsland han gif." (L. Sagen.)

Rumper, Rumber, n. f. plur. [Isl. *kúbbur*. Norst. *Kubbe*.] Kaldes i Jylland Reelklumper i Suppe, og i Almindelighed Boller, saavel af Reel som af Riis. (Langeb. Schade om Wors.)

Rumrøg, n. f. Det norske Ravn paa et Slags Byg. *Hordeum distichum*. N. Vid. Selsk. Skr. IV. S. 376.

Rumse (en) n. f.

1. En stor Baad, dragtig 3 til 400 Boger.

2. En udhulet Stok, som bruges til at lægge smaa Børn i. (Nordlandst i Norge.)

Run eller Runis (ventelig for ikkun af ikke og uden) Dette Ord hører til de indskrænkende, udbælgende og udelukkende Adverbier, bruges paa mangfoldige forskellige Maader, og bemærker omtrent det samme, som ikkun, blot, bare, allene.

1. Udtrykker det en blot Udelukkelse af alle andre Ting, undtagen den man nævner, og har da Hensyn til Mængde, Tid, Sted, Personer eller andre Ting og Omstændigheder. Jeg har kun en eneste Ven (: ikke mere end.) Jeg har kun to Rigsdaler tilbage. Han opholdt sig kun en halv Time. Jeg var der kun (ikke oftere end) en eneste Gang. Giv det kun denne Gang for min Skyld. Han gjorde det kun (blot) af Frygt. Jeg beder kun om denne ene Ting. Han tilgav ham alt, kun ikke hans sidste Forseelse. Kun den er uslykkelig, som troer at være det (: ingen anden end.) Kun denne Pige kan gøre mig lykkelig.

2. En Udelukkelse eller Indskrænkning med forskellige Begreber. a) Om et for ringe Antal, en for liden Værdi, en for liden Mængde. Det er for lidt, der er kun to Stykker. Han er kun tyve Aar gammel. Det er kun fem Aen langt. Han er jo kun en Skolepog. Han gav mig kun een Rigsdaler. Jeg blev kun halv mæt.

b) En Indskrænkning af noget foregaaende, eller en Betingelse (efter men eller dog). Jeg lod ham see det, men kun langt fra. Du maa gaae i Haven; men kun hvor der er tørt. Han er meget uforsigtig, dog kun, hvor der ingen Fare er. Alt er til din Tiensse; kun maa du ikke røre denne ene Ting. Jeg vil gaae, naar det skal være; kun ikke i Dag.

c) En Forbøielse og Forstærkning. Det gjør ham kun mere fortrydelig. Det bliver kun værre deraf. Saa snart kun det mindste rører sig. Det vil kun opflamme deres Mod endnu mere.

3. Bruges det, istedet for blot eller allene, til at udtrykke et Slags Ønske eller beklagen Tviol. Dersom han kun var hjemme. Vidste jeg kun, om han var hjemme! Naar han kun ikke bliver vred! Mig synes kun.

4. Udtrykker det en Tilfældighed, især naar den er forenet med Eigegysdighed og ledsaget af en vred Trudsel. Lad det kun være. Gaae kun bort. Lad ham kun komme, om han tør! Prøv kun paa det! Tie kun stille. Vær kun rolig, han kommer nok.

5. Det bruges desuden, især i daglig Tale, i mangfoldige andre Tilfælde, som ei kunne opregnes; staaer ofte overskudigen i Forbindelse med andre Ord, men tjener ogsaa tidt til at afbønde Udtrykket paa en fin og næsten umærkelig Maade.

Rund, adj. obsolet. neutr. knndt. [Isl. *kunnur* eller *kunnugr*. Bruges nu kun i Sammensætninger. See fundbar, fundgiort.] Aabenbar, offentlig bekiendt, bitterlig. "Hvilket alt som er kundt offentlig oc huer Mand bitterligt." Hvidtsfeld Tom. I. S. 657.

Rundbar, adj. [af fund og part. inseparabel.] Som er aabenbar, bekiendt, som alle eller mange vide af at sige. Det er fundbart for alle. Det er bleven fundbart i Verden. At gjøre noget fundbart. En fundbar Sag. "Naar det bliver fundbart, at hans Brud er en Tiensse."

pige." Holbergs Henrik og Pernille 3 Akt, 6 Scene.

Kundbarhed (en) n. f. [af dette adj.] Den Betskaffenhed ved en Ting, at den er eller vorder kundbar. (Boden.)

Kundbarlig, kundbarligen, adv. [af kundbar.] Aabenbarlig, klarlig, tydeligen.

Kunde (en) n. f. [af Kund og Kiender. Germ. der Kunde.] En, som jævnlig og sædvanligen handler med en Kjøbmand, betinger Arbejde hos en Haandværksmand, eller paa anden Maade giver En jævnlig Fortjeneste. Han er en af mine Kunder. Det er en god Kunde: han giver mig meget at fortjene. Jeg har kaffet ham endel Kunder. Denne Kjøbmand, Støtsgaard har mange Kunder: har megen Eegning. Ved sin Forsømmelighed har han miste sine fleste Kunder.

Kundgiør, v. a. [af kund og giør.] Gjør vitterligt og kundbart, bekiendtgjør, giver Underretning, Oplysning om. At kundgiøre En noget. At kundgiøre Drømme, mørke Taler. Dan. V. 12. "Hvilket Menneſte, der læser denne Skrift, og kundgiør mig dens Udtydning." Dan. Cap. 6. V. 7. "Himlene kundgiøre hans Retfærdighed." Ps. XCVII. 6.

Kundgiørelse (en) n. f. [af kundgiør.] Det, at noget kundgiøres; den Handling at giøre noget vitterligt. (Sneed. patr. Tilf. VII. S. 505.)

Kundig, adj. obfol. See kyndig. Deraf vankundig.

Kundskab (en) n. f. [af kund og part. insep. skab. Germ. die Kunde, Kenntniſſe, obfol. Kundschaft.]

1. Kiendskab, Bekiendtskab til Personer; hvilket synes at være Ordets egentlige og ældste Bemarkelse. At giøre Kundskab, komme i Kundskab med En. (Goldings Kirkehist.) "Mange bille efter hendes Kundskab staae." (Reinike Fos. Fol. 254) "Det Kundskab han havde haft med Kongen af sin Barndom." (Bodels Saxo S. 370.) "Ved saadanne Sierninger som Viarke i Sunst og Kundskab hos

hver Mand," 3: blev almindelig bekiendtskab. ibid. Vi har gammel Kundskab sammen. — I egentlig Forstand: Vi havde nær roget i Kundskab sammen 3: vi vare nær kommen op at staaes. (Moth.)

2. Kiendskab til Ting, klar og tydelig Forstilling om noget, Forfarenhed, Indsigt. I denne Bemarkelse bruges det ofte i pl. (Jevnsf. Videnskab.) At have Kundskab om eller i en Ting. Det er en Mand af grundige Kundskaber. Han har megen Kundskab i Landhuusholdningen, i de gamle Sprog o. s. v. Man kan ikke faae nogen historisk Kundskab herom. Verdenskundskab, Sprogkundskab, Naturkundskab o. s. v.

3. Efterretning. At bringe Kundskab. At giøre En Kundskab om noget. At indhente den fornødne Kundskab om en Ting. Jeg har faaet vis Kundskab om denne Sag. "De, som staae for Regnskab, skule ved deres Regnskaber lægge Præsternes Kundskaber (3: Vidnesbyrd, Atteger.) D. Lov 1—24—2. "Bøndernes Kundskab til Thinge skal tages om deres udfærdigede Tynge og Besværing." (Acta Consistorii 31 Martii 1645.) item: en Haandværksbønds Vidnesbyrd fra Lauget. "Han foreviiste sin Kundskab."

4. Obfol. Speiden, det at man hemmelig søger at udforske og faae Efterretning om en Ting. At gaae paa Kundskab, lægge sig paa Kundskab, ride ud paa Kundskab. (Moth. Langeb.) At stikke En ud paa Kundskab. (Bodels Saxo S. 380.)

Kundskabelig, adj. .Som beroer paa Kundskaber, grunder sig paa Kundskaber. Kundskabelige Fortrin. (Phyf. oekon. Bibl. II. S. 11.)

Kundskaber, v. a. kundskabede — kundskabet [af Kundskab No. 4.] Speider, udforsker. Deraf forskundskaber og udkundskaber. (Moth. obfol.)

Kundskaber (en) n. f. [af Kundskab No. 4.] obf. En Speider. "Bedragen ved visse Kundskabere." Hvitfeld Tom. 1. S. 484

Rundskabsfrugt (en) n. f. [af Rundskab og Frugt] Frugt af Rundskab. "En Rundskabsfrugt i Edens skønne Have." Øhlen-schlegers poet. Skr. i D. S. 82.

Rundskabsstræ (et) n. f. [af Rundskab No. 2. og Træ] Det Træ, hvis Frugter (efter Synbefaldets Historie), formedelst det guddommelige Forbud mod deres Nydelse, gav det første Menneskepar Begreb om Gode og Ondt. "Du maa frit æde af alle Træer i Haven. Men af Rundskabens Træ paa Godt og Ondt skal du ikke æde. Gen. V. 16. 17.

Rundskabsmand (en) n. f. En Mand af Rundskaber, en indsigtsfuld Mand. Pöpp. oeston. Bibl. II. S. 9.

Rundværdig, adj. [af Kund og værdig.] Som er værd at kendes og vides, mærkværdig.

Runigunde-Urt (en) n. f. Et Navnet paa Planten: Hampartet Hiortetrost, Eupatorium cannabinum. Fl. Dan. T. 745.

Runk, n. f. Et Skaldyr, som findes ved Den Tabago. (v. Aph. Naturhist. 4de D. S. 545.)

Runk (en) n. f. En Svagthed ved det mandlige Lem; Priapismus. Tentigo. (Moth.)

Runker, v. n. [af Runk.] kunkede, kunket. Verbum obscenum de re venerea. (Moth.)

Runkler, v. a. og n. obsol. See Fogler og bekunkler.

Kunne, n. f. obsol. [af Kan] Ene, Formue, Kraft til at virke og handle. "Veller then man swa er utan rikps, at han hauer hwarcken kunnæ til oc æy mughæ sit mal at solia." Kong Eriks Siæll. Lov, 3die B. Cap. 53.

Kuns, adv. See Kun.

Kunst (en) n. f. pl. Kunster, Isl. *kunnatta* *kunnofa*, Svec. *Konst*, Germ. *Kunst*, Polon. *Kunst*, (af *kunna*, posse, scire.)

1. En ved Øvelse erhvervet Færdighed i at foretage vilkaarlige til et vist Diemed sigtende Handlinger. Etundum tænker man derved især paa de Regler, der bestemme

den hensigtsmæssige Færdighed. Kunst kan bruges om Udvælgelse af alle de tekniske, praktiske Regler, hvis Anvendelse kræver ikke blot Kundskab, men Færdighed; derved adskilles Kunst fra Videnskab. Det er ingen Kunst, naar man veed det. At opfinde, lære, udøve, forstaae en Kunst. At lægge sig efter en Kunst. At vise sin Kunst i noget. En vigtig, nyttig, indbringende Kunst. Brodløse Kunster. At reise paa sin Kunst. At være Mester i sin Kunst. Det er ingen Kunst: dertil hører ingen Enlidhed eller Behændighed, det kan enhver. Den Kunst at skrive, at tale, at omgaaes med Folk o. s. v. Mechaniske Kunster: de, som alene eller for største Delen udkræve Haandarbejde og derfor kaldes Haandværker. Boglige Kunster, som grunde sig paa Læsning og Studering. Bogtrykkerkunsten, Malerkunsten, Sænskræverkunsten. Ikke alle Haandværker kaldes i den almindelige Talebrug Kunster, (man siger ikke gjerne Skomagerkunst, Muurmesterkunst o. fl.) men de, som i deres Arbejder lægge Vind paa særdeles Faldkommenhed, og arbejde især for Menneskenes Fornøielse. Disse pleie derfor at sætte Ordet Kunst foran Navnet paa deres Haandværk; saasom Kunstdreier, Kunstsarver, Kunstmaler o. s. v. De frie Kunster (*artes liberales*) kaldtes fordom de Kunster, som udsøvedes af frie Mennesker, til Forskiel paa ufrie eller leiede Kunster (*artes mercenariæ*.) De æsthetiske eller skønne Kunster, som gaae ud paa at tilfredsstille Sanden for det Skønne. Den sorte Kunst kaldes en vis Maade at stikke i Kobber paa. I en ganske anden Betydning forstaaer man derved Hæxerie eller Trolddom. Smag for Kunsterne. Hos Grækerne havde Kunsten naaet sin højeste Faldkommenhed. Kunstens Mindesmærker.

2. I abstrakt og vidtloftig Betydning: menneskelig Virksomhed; modsat Natur og Naturens Kræfter. (I denne Bemærkelse er

det uden plur.). Ved Kunst ere disse Heder opdyrkede. Kunsten maae staae tilbage for Naturen. Kunsten er endelig; Naturen er evig. Naturen taler, Kunsten tier. Dette er intet Naturprodukt, men et Værk af Kunsten.

3. Jængere og udmærket objektiv Betydning: den skønne Kunst. Vee det Land, hvor Kunsten forgæves søger om Brød! Kunsternes Academie.

4. Jængere og udmærket subjectiv Betydning: Den Glid og Møie, hvorved en udmærket Færdighed er bleven erhvervet. Han blev alt ved Kunst. I dette Værk spores Kunsten alt for tydeligen. Det er den største Kunst at skule Kunsten. Denne Ring er gjort med megen Kunst.

5. Jønd Betydning: List, Snedighed. At bruge, anvende al sin Kunst. Ved Kunst og Forskillelse tilbødte han sig Stormandens Gunst. Kunster i plur. siges om snedige Paafund, Rænker, Kunstgreb. At omgaaes med løse Kunster. At bruge Kunster 2: Rænker. At komme efter End Kunster. Dievelens Kunster 2: Eroldom, Magie. Gødens Kunst.

6. Jængste Betydning: a) Disse Behandlingsbedgierninger, for Ex. Taffenspijlerkunster. Han gjorde sine Kunster gode. b. Disse ved udmærket Kunst frembragte Værker. Båndkunst eller blot (som i Biergværker) en Kunst.

7. Ordspogsbiis siger man:

Kunst (2: List) ganger ofte for Magt. (H. Løkke.) Kunst bliver Kunst, om end Lykken er imod. Kunst er let at bære. (H. Løkke.) For Kunsten skal man Mærkeren ære. Troe enhver Mester i hans Kunst. Der hører ei stor Kunst til at faae et Væg i en Humlesæk.

Sammensætninger med dette Ord:

Kunstaand (en) n. l. Den opsoiede Gield, skimming, hvori Gødsels for Kunsten hører.

Kunstafbildning (en) n. l.

1. Afbildning paa et Kunstværk. Man finder skønne Kunstafbildninger paa de gamle Basreliefer.

2. Kunstværkers Afbildning. Kunst-Afbildninger i Bids have meget udbredt Antikernes Studium.

Kunstanlæg (et) n. l.

1. Medfødt Begjæmhed til en Kunst. Drengens Kunstanlæg fortiente at uddannes.

2. Indretning gjort med Kunst, efter Kunstens Forskrifter; Kunstanlæg i en Have.

Kunstarbeide (et) n. l. Et kunstigt Arbeide, et Værk, et Værk af Kunsten, noget, som med særdeles Glid og Kunst er udarbejdet. "Den forædler til Kunstarbeide det, Naturen frembragte raat." Kiernik, Muerba 1803.

Kunstarbeider (en) n. l. En Haandværker, som arbejder med Kunst.

Kunsthelfordre (en) n. l. Den, som midelbar fremmer Kunsten.

Kunstberider (en) n. l. En Berjder, der har drevet Ridestunten til en stor Fuldkommenhed, der ved at gjøre allehaande Rænker til Hest.

Kunsthog (en) n. l. En Bog, hvori afstillede rare og hemmelige Kunster (se Kunst 5.) beskrives og deres Udøvelse læres.

Kunsthroder (en) n. l. Den, som lægger sig efter den samme Kunst, som en anden, i Særdeleshed den, som med en anden dyrker de skønne Kunster. (Kahbek.)

Kunsthbygning (en) n. l. En kunstig Bygning eller Sammensætning; et Kunstværk, en Maskine.

Kunstdom (en) n. l. En paa Kunstens Regler grundet Dom, en Kunstkienders Dom, en kritisk Dom. En dybt indtrængende Kunstdom. (J. Møller.)

Kunstdommer (en) n. l. Den, som giver sig af med at bedømme Værker af de skønne Kunster; item i vidtsæftigere Betydning: Enhver, som vil bedømme andres lærde Arbejder, en Kritikus. "At retm

Ag efter nogle faa Kunstdommeres Smag."

Sned. Tilf. i D. S. 61.

Kunstdreier (en) n. f. En Dreier, som forfærdiger allehaande fint og kunstigt Arbejde, især i Been og Elfenbeen. Disse modsættes Rokkedreiere og Blokkedreiere, som gjøre grovere Arbejder.

Kunstdrift (en) n. f. Er hos Dyrene visse medfødte Drifter eller Instinkter, hvorved saadanne Virkninger frembringes, der have Lighed med Værker af menneskelig Kunst. Bæveren har megen Kunstdrift.

Kunstlærer (en) n. f. En, som elsker Kunstene, især de skønne; som er indtagen af deres Værd.

Kunstlærer (en) n. f. Utidig Lyst til Kunstens Værker.

Kunsteng (en) n. f. En kunstig eller dyrket Eng: en Eng, som er besaaet med een eller flere af de ædlere Græsarter eller Høderplanter. (Decon. Magazin 4de Bind S. 222.)

Kunstepoke (en) n. f. Tidrum, som betegner en mærkelig Forandring i Kunstens Gang og Skikbne.

Kunsterfaren, adj. Som er kyndig og vel behandret i en Kunst. (Langebek.)

Kunsterfarende (en) n. f. Indsigt og Færdighed i en Kunst. (Bader.)

Kunstsag (et) n. f. Et Indbegreb af de Færdigheder, som høre til at frembringe en vis Art af det Skønne.

Kunstsejter (en) n. f. En, som forstaaer at sejtte efter Kunstens Regler, en Sejtemester.

Kunsthæderlighed (en) n. f. Øvelse, Behæderlighed i en Kunst. Denne Berides har megen Kunsthæderlighed.

Kunstslid (en) n. f.

1. I Almindelighed: Slid, som anvendes i Udvælsen af en Kunst eller i at frembringe Kunstprodukter. Kunstslid boder ofte paa Mangel af Genie. "Dore Stammemodres Kunstslid og udbortes Færdigheder." Engelstoft om Dvindelkinnets Laar S. 88.

2. I Særdeleshed: Slid, som anvendes paa Naturprodukternes Forædling; Vindstibellighed. Kunstslid = Selstab; indenlandsk Kunstslid.

Kunstsoleri (et) n. f. Hæft og utidig Hølen for de skønne Kunstere.

Kunstforagter (en) n. f. En, som lader haant om Kunstene. (Langebek.)

Kunsterfaren, adj. Den, som har lært adskillige Kunstere. (Moth.)

Kunstforstandig, adj. Den, som har Indsigt i en Kunstes Regler.

Kunstforvalter (en) n. f. Kalder en Opsynsmand over et Kunstskammer eller en Kunstsamling. (Langebek.)

Kunstforvandt (en) n. f. (See Forvandt.) En, som forstaaer og driver den samme Kunst, som en anden. (Vid. Selsk. Skr. II. S. 77.)

Kunstfrembringelse (en) n. f. Et ved Kunsten frembragt Værk.

Kunsthæder, adj. Det samme som Kunstløs; men bruges altid i god Bemærkelse, lige som ukunstlet, om det naturlige. "Vegge sang i minnere kunsthæder Loner." Bagges. Ungd. Arb. 2 D. S. 118.

Kunsthæder, adj. Fuld af Kunst, rig paa Kunst, kunsthæder.

Kunsthæderlighed (en) n. f. Anvendelse af fuldendt Kunst. "Kunsthæderligheden af hvert dit Værk." Baggesen.

Kunsthæder (en) n. f. En Urtegaardsmænd, der især arbejder for Menneskenes Fornøielse, ved at anlægge og udyppne Lysthave; en Lystgaardsmænd. (Bader.)

Kunsthæder (en) n. f. Det, som Kunsten har skænket. Slidhed kan hos den lærde vanskelig blive Kunsthæder. (Malling over Gruss S. 65.)

Kunsthæder (en) n. f. Biedning, som man har frembragt, ved at samle og blande de organiske Dele af Planter, og Dyrrigeret; kaldes ogsaa Blandingsmæg.

Kunsthæder (en) n. f. See Kunstord. (Moth.)

Kunstgrandfæter (en) n. l. Den, som uste forfæter over Kunsten.

Kunstgrandfæning (en) n. l. Uste Efterforskning af en Kunstes Væsen og Skæbne. (Rabbel.)

Kunstgreb (et) n. l.

1. Egentlig ethvert Haandgreb, som udfæres til at udfære en Kunst. Han ved de rette Kunstgreb.

2. I mere indskrænket Betydning, en med List forbundet Behændigheds Gierning, (see Kunst No. 6.) og bruges da ofte i en ond Mening om utilsadelige Kneb og Rænker. Et forslidt Kunstgreb. At betiene sig af allehaande Kunstgreb. At komme efter Ens Kunstgreb. "Overtro opfandt tusinde Kunstgreb." Snerdors's Tilfæ. i D. S. 84. "Han affæede aldeles de Kunstgreb, hvorved mange søgte at smigre og vinde Folket." Plutarch ved Lærens III. S. 79.

Kunstgreen (en) n. l. Enkelt Deel af et Kunstfag.

Kunsthandel (en) n. l. Handel med Kunstprodukter, saasom med Malerier, Kobberstæpper, kunstige Instrumenter o. d.

Kunsthandler (en) n. l. En Mand, som driver Kunsthandel.

Kunsthjæl (et) n. l. I Biergverksproget: et Hjæl i Kunsten. See Kunst No. 6.

Kunsthideal (et) n. l.

1. Et Ideal for de skønne Kunster.
2. Et idealt Kunstværk.

Kunsthind (en) n. l. En Lystind, et Hjørvererie (Langebet.)

Kunstkammer (et) n. l. Et Værelse, hvori Værker af de skønne Kunster og alle Slags andre kunstige Arbejder og Giødenheder bevaeres; et Museum. Figurlig bruges det om en saadan Samling selv. Vi have besøgt Kunstkammeret i Dag.

Kunstkæder, adj. Den, som elsker Kunster (Philomusus.)

Kunstkænder (en) n. l. Den, som forstaaer sig paa Kunst, kender dens Regler, og ved at bedømme dens Arbejder.

(Bruges især om de skønne Kunster. Vid. Sælf. Skr. 1800. I S. 288.)

Kunstkænder, adj. Den, som ei blot kender Kunstens Regler, men og forstaaer paa dens Udfærelse.

Kunstløs, adj. Som mangler Kunst, er uden Kunst, i hvis Udfærelse Kunst viser sig. Hans Arbejde er kunstløst. Et kunstløst Maleri. (Rabbel.)

Ukunstlet, udtrykker omtrent samme; men bruges dog hellere i en Bemærkelse om saadanne Ting, Kunst vilde være en Ufuldkommenhed.

Kunstmærkelighed (en) n. l. En Kunst, som med Hensyn til Kunsten tjener Opmærksomhed.

Kunstmæssig, adj. Som er overensmende med Kunstens Regler. (Vad.)

Kunstmaler (en) n. l. En Maler, der er en Kunst, ikke som et Haandværk men som en skøn Kunst.

Kunstminder (et) n. l. Et Værk, som berører om Kunst.

Kunstmind (et) n. l. Misundelse, lediget ved fælles Dyrkelse af en skøn (vækket Misundelsen ved fælles Hæder en teknisk Kunst, kaldes den Brødt).

Kunstmindelse (en) n. l.

1. En kunstig, ved Kunst frembragt.
2. En Myndelse, som Kunsten (o: de Kunster) skænker os. Kunstmind forædle Sindet.

Kunstopgave (en) n. l. En Opgave Kunstværk.

Kunstor (et) n. l. Ord, som er sa for een eller anden Kunst eller Videnskab som udtrykker et Begreb, der udelukkende henhører til en vis Kunst, eller i den Kunstdygtige bruges paa en faa Maade. (Terminus technicus.)

Kunstprodukt (et) n. l. Det samme Kunstfrembringelse.

Kunstræn (et) n. l. Ræn af Kunst.

Kunstreget (en) n. l. pl. Kunstreger, get for Udfærelsen af en Kunst. Den har fejlet imod Kunstregerne.

Kunstrigtig, adj. som er fuldført efter Kunstens Regler.

Kunstriig, adj. som er rigtig paa Kunst, som bevidder stor Kunstfærdighed eller vidner om Kunstfærdighed. Kunstrige Arbejder. Kunstriig i Malerkunst og Udsnitning. (Skonnings hed. Phil. S. 492.) Som ere meest kunstrige over al Gimmærken. (Eksensens Sn. S. 56.)

Kunstro (et), rodede Kunstfager.

Kunstsager, n. l. plur. Kunstigen frembragte og dannede Ting (bruges ei i sing.) "Under Afens blide Himmelegne forførdiges skionne og fine Kunstsager." Kierulff. (Minerva 1803)

Kunstsamling (en) n. l. En Samling af kunstige Arbejder, især af de skionne Kunstens Værker. Han eier en ypperlig Kunstsamling.

Kunstsands (en) n. l. Ene til at føle det Skionne i Kunsten.

Kunstsandhed (en) n. l.

1. En Sandhed, som angaaer de skionne Kunstens Theorie eller Udøvelse.

2. Overensstemmelse imellem Udtrykket i Kunstens Værker, og Ideen om det Skionne.

Kunstsæt, n. l. pl.

1. En stor og rigtig Samling af de skionne Kunstens Værker. Intet Land var saarigt paa Kunstsætte, som Italien.

2. Et herligt og kostbart Kunstværk.

Kunstsue (en) n. l. Kunstfagers eller Kunstværkers Udstillelse til offentlig Beskuelse.

Kunstmag (en) n. l. Smag for Kunsten og Kunstens Værker. Han bevidder en fin, uddyrket Kunstmag. "En anden Karakter i Kunstmagen." Rhyerups Minde marker S. 322.

Kunstsmedker (en) n. l. En Smedker, som forfærdiger fint og kunstigt Arbejde.

Kunstsni (et) n. l. Opfindelsesene i de skionne Kunst.

Kunstspeil (et) n. l. Et kunstigt Speil, et Speil, hvormed et optisk Kunststykke frembringes.

Kunstspl (et) n. l.

1. Et Spil, hvortil Kunst og Snildhed udtræves.

2. Den Bevægelse, som en kunstig Maskine efter dens Indretning maa have.

Kunstsprog (et) n. l. Den Talebrug i Udtryk og Benævnelser, som er egen for en vis Kunst; Indbegrebet af alle de til en vis Kunst hørende Kunstord. Det kunstfælske Kunstsprog. Dette hedder i Kunstsproget saaledes. Enhver Kunst, enhver Haandværk, ja næsten enhver Bestielse har sit eget Kunstsprog.

Kunstsuds (en) n. l. Punt, hvortil de skionne, især de bildende Kunstere ere anvendte. Hvor Kunstsuds herfter, tabes den sande Kunstmag.

Kunstsykke (et) n. l.

1. Et ved Kunsten frembragt Arbejde, en kunstig udarbejdet Ting. Dette Ord er ret et Kunstsykke. (Ordet bruges stedsden om den skionne Kunst Frembringelser.)

3. En behændig Forandring, et ved Behændighed udført Puds. Denne Tassens spiller gjorde mange artige Kunstsykker.

Kunstreng (et) n. l. Et Tegn, som ikke nødvendigen er forbundet med det betegnedes; et vilkaarligt Tegn. (Krafts Ontologie S. 85.)

Kunstudstilling (en) n. l. Det samme som Kunstsue.

Kunstværd (et) n. l. uden plur. Værd fra Kunstens Side; Værd, som Kunstværk.

Kunstvare (en) n. l. En Vare, som er en Frembringelse af de bildende Kunstere.

Kunstven (en) n. l. En Ven, som tillige er Kunstbroder. (Rahbet)

Kunstværk (et) n. l.

1. Et Værk af Kunsten; noget, som er frembragt ved Kunst, et Kunstprodukt. Den menneskelige Hands Kunstværker i Sandhedens og Beskuelsens Rigt. Vid. Gelf. Skr. 1801. S. 3. (Har

bruges det om Produkter af de fionne Kunstler.)

2. Een, der sætter Pris paa Kunstens Værker.
3. En kunstig Maskine, som bruges i Biergverker. See Kunst No. 6. "Kunstværket har et af de største Vandhjul, jeg har seet." *Phyf. secon. Bibl. VII. 22.*

Kunstvid (et) n. l. Sindrigheid i at udøve de fionne Kunstler.

Kunstvirket, adj. partic. Virket, vævet, eller paa anden Maade frembragt ved Kunst. "Førte sig Kiortelens bløde, nye, kunstvirkede Ræt, og slog om Skuldrene Rappen." *Baggesens bland. Digte 1807 S. 136.*

Kunstvinder (en) n. l. Een, som vinder Tilbedelighed for de fionne Kunstler.

Kunstelig, kunsteligen, adj. og adv. Det samme som kunstig og kunstigen. (Jædre Skrifter.)

Kunstig adj. [af Kunst.]

1. I Modfærmning til naturlig: frembragt ved Kunst. Kunstige Blomster ere aldrig saa smukke, som naturlige. Det er en kunstig Rodme, som farver hendes Kinder. Han mistede Armen ved et Kanonstød, og maa nu bruge en kunstig Arm.
2. Fremvirket og udarbejdet med Kunst, som vidner om Kunsthædighed og Opfindelseskraft. Et kunstigt Arbejde. En kunstig Laad. Dette er en meget kunstig og sammensat Maskine.
3. Som besidder Kunst, kunsterfaren, kunstkyndig. En kunstig Smedker. Han er meget kunstig i Hænders Gierning. At gjøre noget med kunstig Haand.
4. Ligt, ræfefuldt. Kunstige Udsugter; en kunstig Opdigtelse.

Kunstigen, adv. (af adj. kunstig.) Med Kunst og Hædighed. Han forfod kunstigen at udskiare i Træ.

Kunstighed (en) n. l. Den Beskaffenhed, at noget er kunstigt.

Kunstlen 3: Kunstling (en) n. l. [af Kunst-

ler.] Det, at man kunstler, den Handling at kunstle.

Kunstler, v. n. og a. [af Kunst.] Anvender Kunst paa noget, eller Kunst i at frembringe noget. (Som oftest i en ufordeeligagtig Mening.)

1. At anvende overdreven uhensigtsmæssig og unyttig Kunst, og derved at frembringe noget. At kunstle længe paa en Ting. Disse Retter ere alt for fine og kunstlede, han kunstler for meget paa sine Arbejder.
2. At anvende vilkaarlige Regler med stor Engstelighed og spnlig Møie. I denne Betydning stielner man ogsaa ved de fionne Kunstlers Værker imellem det Kunstlede og Naturlige. En kunstlet Stil. Hans Værk ere alt for kunstlede. Kunstlet Klægt.

Kunstleri (et) n. l. [af Kunstler.] Det, at man kunstler, eller anvender uhensigtsmæssig og overdreven Kunst. "Enhver dit Kunstleri beleer." *Kabbels Tilskuer 1 B. S. 128.*

Kunstner (en) n. l.

1. Enhver, som udøver en Kunst og frembringer noget ved Kunst. Han er en stor Kunstner i den Ting. Denne Mand er en dvelig Kunstner (siges næsten om enhver fortrinlig Haandværker). En Tusind Kunstner 3: en, som forstaaer mangehaand de Kunstler, især Haandarbejder.
2. I mere indskrænket Betydning: En, som lægger Bind paa og udøver de fionne Kunstler. En saagfuld, talentfuld Kunstner. (Kun om Digtere og Talere er det ikke brugeligt.)

Deraf Sammensætningerne:

Kunstneranslag (en) n. l. Naturlig Bøghed til at blive Kunstner.

Kunstnerævne (en) n. l. [af Kunstner og Evne.] Evne til at frembringe Kunstværker, Dvelighed som Kunstner, Kunsthædighed. "Vor Kunstnerævne er saa saare svag." *Ebaris 1799. S. 80.*

Kunstnerfremstilling (en) n. l. Maade, hvorpaa en Kunstner udtrykker sine Idet.

- Kunstnerhaand** (en) n. l. En kunstnerfa-
ren, vel ogsaa Haand. "Mastiner, frem-
bragte ved Kunstnerhaand." (Treschow.)
- Kunstnerhæder** (en) n. l. uden pl. Hæ-
der, som en Kunstner erhverver sig ved Ud-
øvelsen af sin Kunst, som tilkommer en
Kunstner. "Han eied Kunstnerhæder med
Kunstnerhæder." Charis 1799. S. 79.
- Kunstnerstand** (en) n. l. Den Klasse af
Borgere, som Kunstnere udgjøre.
- Kunstnerstole**. Indbegrebet af de Kunst-
nere, der alle hylde en vis Mæner. Den
romerke Kunstnerstole.
- Kunstnerstemning** (et) n. l. Den Stands-
forfatning, hvori Kunstnere føler sig til-
hørende til at frembringe det Skønne.
- Kunstnerstør** (et) n. l. Det Stør En be-
skeder som Kunstner.
- Kunstnerverkssted** (en) n. l. Det Sted,
hvor en Kunstner arbejder.
- Kunstnerinde** (en) n. l. Et Fruentimmer,
som frembringer noget ved Kunst, eller
dyrker nogen af de skønne Kunster.
- Kunstrer**, v. a. opstaaer, udtænker noget
Kunstigt, opstaaer Kunster. (Noth.)
- Kunte** (en) n. l. [Lat. *cunus*, Gall. *con.*]
Verenda mulierum. It. et Karus Wen-
neffe, en stot Karl. (Noth.)
- Kupe** (en) n. l. [Svec. *Kupa*, *tuberculus*,
quicquid convexum est. Germ. *Kuppe*.]
1. En Kende eller Grøft, hvori Humlerstødder
lægges; en Humlekule. (Svec. *Hummel-
Kupa*.)
 2. En dyb Vandsumme. (Noth.)
 3. Et Slags mindre Kuser, som bruges til
at fange Fisk i Søer og Elve, og kaldes
ogsaa Tene eller Mense. (I det sønden-
søiske Norge. Topogr. Journ. 14de H.
S. 58.)
- Kuppel** (en) n. l. (See Kubel, synes og at
være beslagtet med foregaaende Ord. Ital.
Cupola, Fr. *Coupoie*.)
1. Et rundt Tag over et Taarn eller en an-
den Bygning, i Skikkelse af en Halvkugle;
Hielmtag, Kuglehvalving. Denne Kirke
har en smuk Kuppel.
 2. Den øverste Deel af en Smelteovn; et
høit hvalvet Dæksel eller Laag over en
Smelteadigel.
- Kupelsand** (et) n. l. Sand, som er blandet
med Smaasteen.
- Kupelstene eller Kupulstene**, n. l. pl. Af-
haande afslæbte eller afrundede, ved Bæn-
det glattede Stene, som findes paa Bæn-
den af Elve og Søer eller ved Strandbre-
den. (v. Aph. Naturhist 4 D. S. 486.)
- Kur** (en) n. l. [af Kuarer, Germ. *Köhren*,
Alem. *choren*, Saxon. *Köhre*, Walg.] I
ældre danske Skrifter skrives det Kør: Et
tydsk Ord, som bemærker et frit Valg,
Valgrettighed, især til at vælge Retsere,
Rigets Overhoved, og den dermed forbun-
de Værdighed; it. det Land, som er i Be-
siddelse af denne Ret. En urigtig Brug
har indført at skrive dette Ord, tilligemed
dets Sammensætninger, med Eh. Deraf:
- Kurfyrste** (en) n. l. Een af de Rigsfyrster,
som havde Ret at vælge den tydsk Rets-
fer. At give En en Kurfyrste 3: sage
paa Døren.
- Kurfyrstelig**, adj. Som angaaer, passer
for en Kurfyrste.
- Kurfyrstendomme** (en) n. l. Det Land, som
regieres af en Kurfyrste.
- Kurfyrstinde** (en) n. l. En Kurfyrstes Ge-
mahinde.
- Kurhat** (en) n. l. En med Hermelin be-
malet rød Hat, som er Tegnene paa den kuf-
fyrstelige Værdighed.
- Kurhuus** (en) n. l. En kurfyrstelig Slægt.
- Kurkaabe** (en) n. l. Kurfyrsternes røde med
Hermelin forede Kaabe.
- Kurprinds** (en) n. l. En Kurfyrstes Son,
især den ældste.
- Kurværdighed** (en) n. l. Den kurfyrstelige
Værdighed.
- Kurator** (en) n. l. See Curator.
- Kurbasse** (en) n. l. Et Slags Fisk, nægte
Makrel. (v. Aph.) See Pontopp. D. Xl. L.
S. 655.
- Kurbette** (en) n. l. (maaskee af Lat. *curvus*,
Gr. *κολισ* *κυνος* for *κυνος*; Gall.

ourbette.] Et Spring af en Hest paa Ridenstolen, som seer, naar Hesten løfter Forbenene lidet i Været, og strax følger efter med Bagbenene; it. Krumspring. At gjøre Kurbetter.

Kure (en) n. f. [af v. n. *kurer.*] En Vægter, Skildevagt. "Kuren stander paa hoien Værn." *Lampes.* S. 615. "Da kom min Kure och roffte saa." *Rimfron.* Fol. 34. "Vægterne eller Kurerne paa vort Brue Taarn." *Schous* Udtog af *Forordn.* 4 B. S. 138. Naar Kuren blæser Fred, ad Gaden Folk ei rende. *Arboes Hexæm.* S. 42.

Kurer, v. n. [Formodentlig af Isl. *kyrr*, tranquillus, Svec. et Isl. *kura*, at ligge hemmelig i Skjul; Germ. *kauern*, Angl. *cower*, at sidde paa Hug.

1. Holder sig i Rolighed, sidder stille hen. At sidde og kure paa et Sted. Han sidder bestandig hjemme og kurer. (Moth.) Det er ondt at fiende gammel Hund at kure. *Hos P. Løkke:* Nulla cani veteri poterunt urbana doceri: det holder haardt at fordrive gamle Damer.

2. I Særdeleshed om Høns, som ligge paa Egg eller ruge over deres Kyllinger. Han kurer over sine Kyllinger.

Kurer (en) n. f. [af dette verb.] Det samme som Kure. (Langebek.)

Kuretaarn (et) n. f. [af *kurer* og *Taarn*.] Et Taarn, hvorpaa Vægtene ligge paa Udkik; et Værettaarn, Vægttaarn.

Kurf (en) n. f. [Sv. *Kurf*, Isl. *grúpna*] af Karve (Skære.) En Valse (Rors.)

Kurfemeie (en) n. f. En Ur. See *Gurfemeie*.

Kurfer, v. n. *kurfede*, *kurfet*. Skrigger som Panterdyret (*caurire*.) Moth.

Kurle (en) n. f. [Angl. *curl*.] Det samme som Krølle. (Moth.)

Kurlet, v. n. [Angl. *to curl*. *Curling iron*, et Krusejern.] Det samme som Krøder. (Moth.)

Kurker, v. n.

1. Gaffer og jamrer sig. (Moth.)

2. Skrigger som Tranen (*gruere*.) Moth.

3. Giver en kurrende Lyd fra sig.

Kurre (en) n. f.

1. En Knude eller Brilde paa Garn eller Korb, som er snoet for stærkt.

2. Figurlig: noget, som er urigtigt, eller ikke, som det skulde være, i den Talemaade: Der er kommen en Kurre paa Tragden: der er kommen noget i Væien. Der er kommen en Kurre paa Traaden imellem dem: deres Venstabs har lidt et Skaar, de ere blevne uens. Der kan vel komme en Kurre paa Traaden, uden at Venstabet ophæves. "Al eders Leve traad foruden Kurrer drager!" *Wielaads Saml.* af d. Vers. 4 B. S. 4.

3. Knubben af et Træ næst ved Roden; Rodkurre, Rodkieble. (Moth.)

Deraf:

Kurrenegl (en) n. f. En knudret Negl. Han har Kurrenegle paa alle sine Fingre. See *Kartnegl*.

Kurremurre (en) n. f. Et Slags Blanding af Wiin og Viab. Deraf: *Kurremurro* Pus, en Juleleeg. (Moth.)

Kurreer (en) n. f. See *Curreer*.

Kurren (en) n. f. [af *kurer*.] Den Lyd, som Duerne give fra sig. Duernes Kurren er behagelig at høre.

Kurrer, v. n. (Germ. *gittern*.)

1. Siger om Duernes særegne Lyd. Han hoor Duen kurrer. "Saa flager den kurrende Due." (Baggesen.) Saa tam, som en kurrende Due.

2. Jamrer og flager sig (formodentlig fordi Duernes Kurren har noget Sorgeligt ved sig.) Moth.

3. Sætter Knuder eller Kurrer. Traaden kurrer. (Langebek.)

4. I en usadvanlig Bemærkelse finder man det brugt om Frøernes Quakken, i sekon Mag. VII. S. 379.

Kurs (en) n. f. See *Cur* og *Kaas*.

Kursiv. See *Curso*.

Kurv (en) n. f. (Efter den ældre Skrivemaade *Kurf*, Isl. *Kurfa*, Svec. *Korg*, Germ.

Rorb, Saxon. Rorf. Ihre afleder det af det latinske *corbis*.)

1. Et Kar eller Giemsel, med eller uden Laag, som er flettet af Rids, Kviste, Straa eller lignende Ting. En Bærekurv, Brodkurv, Klædekurv, Mæskurv, Standskurv, Bæsteskurv o. s. v. At flette Kurve. At bære noget i en Kurv. Hun gaaer med en lille Kurv paa Armen.
2. Formodelst Lighed i Stikkelse bære nogle andre Ting uegentligen dette Navn; saasom Mæskurv: Mærket paa Skibsmærker, Jidskurv, hvori Jiden lægges paa et Byrtaarn o. s. l.
3. Figurligen siger man:
 - a. At være den fornemste Hane, den bedste Hane i Kurven: være den, som gielder meest.
 - b. At gribe i Kurven: faae Afslag, faae Rei. (Noth.)
 - c. At faae en Kurv, løbe af med Kurven: faae Afslag af et Fruentimmer, som man frier til. (Formodentlig har denne, for det danske, svenske og tydske Sprog fælles, Talebrug sin Oprindelse fra en gammel Skik, at give en ildelidt Frier et symbolisk Afslag, ved at sætte en Kurv uden for Huusdøren. Noget lignende finder endnu Sted i Dithmarsken.) At give En Kurven, siges om Pigen, som giver en Frier Afslag.
4. Sammensætninger med dette Ord:

Kurvearbeide (et) n. l. Altskyaande Sager, der ere flettede af Vidier eller andre Rids, som Kurve pleie at være. Kurvearbeidet paa denne Vogn er flet gjort. (Landh. Selsk. Skr. V. S. 101.)

Kurvebaad (en) n. l. Et Slags Baad af Kurvearbeide, saasom til druknede Mennekers Redning. (Phys. oec. Bibliothek XVII. S. 207.)

Kurvebinder (en) n. l. En, som binder eller fletter altskyaande Kurve.

Kurvebro (en) n. l. l. En Bro over Grave eller Moradser af Ridsknipper eller Gaskipner. (See dette Ord.) "En Kurvebro

var bleven færdig over Moradserne." (Niegels.)

- Kurvebrager** (en) n. l. En, som bærer noget i Kurve. (Langebek.)
- Kurvefading** (en) n. l. Den af Vidier flettede Overdeel eller Fading paa en Vogn, eller paa de saa kaldte hofsteenske Vogne.
- Kurvefigen**, n. l. pl. Tørre Figen, som føres til os fra fremmede Lande i Kurve. (Noth. Langebek.)
- Kurveflasse** (en) n. l. En Flasse, som har et af Straa eller Vidier flettet Overtræk, for at bevare den fra at slaas sønder.
- Kurvefletning** (en) n. l.
 1. Kurves Fletning og Forsærdigelse; den Gierning at flette Kurve.
 2. Noget, der er flettet, som Kurve pleie at være. En Beklædning af Kurvefletning.
- Kurvefletter** (en) n. l. Det samme som Kurvebinder.
- Kurvehaak** (en) n. l. Haaken eller Haande grebet paa en Kurv.
- Kurvehat** (en) n. l. Et Skjul eller en Hat af Straa, som bæres paa Hovedet mod Sol og Regn; en Straahat. (Noth.)
- Kurvekiste** (en) n. l. En Liigkiste, flettet af Vidier.
- Kurvekrum** (et) n. l. Altskyaande Kurve og Kurvemager + Arbeide. Han reiser til Mars fædet med Kurvekrum.
- Kurvekrager** (en) n. l. Det samme som Kurvebinder. Deraf Kurvemager-krager.
- Kurvekratte** (en) n. l. En Kratte af Kurvefletning.
- Kurvekruse** (en) n. l. Et Kruke paa en vis Stægt eller Klasse af Muslinger. (Mactrae Linn.) Vid. Selsk. Skr. N. S. 3 D. S. 560.
- Kurvepil** (en) n. l. Kaldes et Piletræ, hvis Grene ere sær tjenlige til Kurvefletning.
- Kurveposner**, n. l. pl. Kaldes det ringeste Slags Posner, der ere tørrede paa Stilk

- ten og føres til os i Kurve. (Moth. Germ. Korbrosinen. Udelung.)
- Kurvefeng** (en) n. f. En Seng af Kurvearbeid. (Moth.)
- Kurvestraa** (et) n. f. Straa eller Jernstamper, som o. d., som pakkes i Straaafke, fættede af Staaltraad, og stydes ud af svære Stykker.
- Kurvesting** (et) n. f. Kunstige Sting i Svingning, der see ud som et Slags Blevning.
- Kurvevare** (en) n. f. En Esplante, hvis Stilk ender sig oventil i et bredt Blad, der er splittet i mange Blige, og ligner en Stikstok; Stokketare.
- Kurvevare** (en) n. f. Røgtobak, som indpakkes og forsendes i Kurve.
- Kurvevogn** (en) n. f. En Vogn med Kurvesading; til Forskiel fra en Hjellevogn.
- Kurvevugge** (en) n. f. En Vugge af Kurvearbeide.
- Kurvefuld** (en) n. f. Saa meget, der kan gaa i en Kurv. En Kurvefuld Hs. En Kurvefuld Lær.
- Ruse** (en) n. f. [af Rysen. Svec. Ruse.] Røget som Rysen og skrækker; En, som roader over andre og holder dem i Ruse. (Moth. Langebet.) Det er ondt at være i Ruse, som (hvor) ingen er Ruse. P. Løse. Naar Ruse (i: Hundebonden) kommer til Ruse, lader det af at bruse. Ordspr.
- Ruser** eller **Ruser**, v. a. Rusede, Ruset. Det samme som Rysen. For jeg saa Rusen bleff af Froid. (D. Rimekrone S. 50.)
- Ruser**, v. n. Ruser sig, viser sin Lydighed og Underdanighed mod nogen. At Ruse for En (submittere se alicui. Moth.)
- Rusimær** (en) n. f. Planten Lotus Corniculatus Flor. Dan. 991. kaldes og Maries Guldtrøffler, Hønsblom og Kierringtand.
- Russe**, **Rusfart** (en) n. f. Et Slags Snytteplante; wild Hør, Hørstik, Samanderstik. (Moth.)
- Rusfel** (en) n. f. Et Slags hvide Muslinger i Norge, som bruges til Løkkemad for Fisk. (Rostgaard.)
- Russer**, v. a. et n. (Beslægtet med Ruser og Ruser. Germ. Ruschen), Rusede — Russet.
1. Truer, Ruserer (i Læs Tale, og især om at Ruse Hunde til at lægge sig ned paa Jorden.) Jeg skal nok Ruse ham. Jeg lader mig ikke saaledes Ruse. At Ruse En til at gjøre noget.
2. v. n. Ruser sig ned paa Bogen, som Hunde; it. figurligen: Ruser sig, falder til Gode, lader sig Ruse. Hunden Ruser, naar man truer ad den. Rus! er det Udraabssord, man bruger for at faae Hunden til at lægge sig. At Ruse for En. Han vil ikke Ruse.
- Russe** (en) n. f. See Ruse.
- Russe** (en) n. f. [af Isl. Ru, Ro.] En 2 til 3 Aars gammel Dvie. (Rost) kaldes og Russebarn.
- Russe** (en) n. f. Et Redskab, bestaaende af en gammel Klud eller en liden Halmvise, fæsbundet til et Træstak, som bruges ved Glasbrødetts Tilladning til at overstryge det med Vand. (Mordenfeldt: Russe.)
- Rust** (en) n. f. See Røst.
- Rutiloset**, n. f. pl. At slaa Rutiloset, kaldes det i Jylland, naar Smaadrenge slaa en flad, tynd Steen henad Vandkøpen, saaledes, at den ofte springer op i Veiret. Hedder ogsaa: at slaa Sinker og faste Smut. (Rost. Moth.)
- Rutler**, v. a. Rutlede — Rutlet. Rager, Rager Utrud op. (Moth.)
- Rutling** (en) n. f. En liden Sælbandede, som gjerne opholder sig ved Strandbredden, og udgør Løstend fornemste Røring. Gobius niger. (Strøms Sæmmer S. 266. Bads Rudier I. S. 380.)
- Rutsemager** (en) n. f. Den, som giver Rutetter, Rutemager. (Bergsø om Samværet, Fortale S. XVIII.)
- Rutter** (en) n. f. Angl. Cutter, [af cut, at fiare.] Et Slags smaa lersæilende Trighibe
- Rutterrutte** (en) n. f. Det norske Navn paa

en Fugl af Vildfagten, *Tringa interpres*. (Müllers Prodr. 193.)

Kutting (en) n. f. pl. Kuttinger.

1. En liden Lønde til Brændevin, som i det mindste holder fire Potter. En heel og halv Kutting. (Forordn. af 31 Jan. 1806.)

2. Et Slags smaa Fade, som Prydsing (Danhiger Bl) gemeenlig føres paa; hvoraf der gaaer omtrent 16 paa en Lønde. (Moth. Laugebek.)

Kuul (en) n. f. See Kule og Kuling.

Kuul, adj. contr. af Kubel. See dette Ord.

Kuulgraver eller **Kulegraver**, v. a. [af Kuul eller Kule, og graver.] Ijiennem graver et Stykke Jord med Kuler, saaledes, at de affaltne Græsstrø lægges omvendt med Græssoveren ned ad, og den opkastede Jord der ovenpaa. (Fleischers Havebog S. 16. 37.) "Karligh Kuulgraves 9 Lønder Land til to Fods Dybde." Oluffens becon. Ann. 7 D. S. 348.

Kuulgravning (en) n. f. [af Kuulgraver.] Den Sierning at kuulgrave. (Oluffens Lærebog i Landbecon. S. 144.)

Kuulhugger, v. a. [af Kuul og hugger.] Hugger noget kuulrundes (Moth.)

Kuulskaal (en) n. f. [af Kuul og Skaal.] Kalbes i Norge en rund Skaal, som forfærdiges af Knorter eller Udværter paa Trær. (Topogr. Journ. 21 p. S. 45.)

Kuur (en) n. f. See Cuur.

Kuver, v. a. imperf. kuvede, sup. kuvet. Et norsk Ord, som bemærker den Waade, man bruger, at disse Erte- og Bikkertils om en Stang, for at tørres, hvilket kaldes en Ertekuv. "Denne Waade er sikker, naar Erterne kuves tørre." Landh. Selst. Skr. II. S. 649.

Kup (en) n. f. plur. Kuper. [Germ. Kup, Bohem. Kukus. Ordet er optaget af det Tydske, som de allerfleste af vore Biergværks Udtryp.] En Lod eller Part i et Biergværk og i dets Drift og Udbytte. At kobe,

selge en Kup. At lade sin Kup ligge o: ophøre med at deeltage i Grubens Drift.

Kupeier (en) n. f. Den, som har Andeel i et Biergværk, der er inddeelt i Kuper.

Kybel (en) n. f. En rund Høi. (Moth.) Jeonf. Kubel og Kuppel.

Kybelbuget, adj. [af Kybel og Bug.] som har en tyk rund Bug, tykmavet. (Moth.)

Kyd, adj. Broutende, pralende, som taler store Ord. Kyde Fagter og Lader. (Moth.)

Kyder, v. n. [af dette adj.] Kydede — Kydet. Brouter, giver sig til, roser sig selv. At kyde af sine mange Aner. (Moth.) See kyder.)

Kyder (en) n. f. En Brouter, Praler.

Kydsf, adj. [Svec. kysst, Alem. kuisch, chusk; German. keusch, Bohem. cisty. Wächter holder for, at det kommer af det Holl. kuysschen, og at det oprindelig har bemærket reen. Ihre vil udlede det af Lat. castus.] Waadeholden i Henseende til Kionsdriften, som veed at spore denne Drift, overensstemmende med Fornustens Forbringer; den kydske er tugtig, blufærdig og ærbær. Kydske Mær. Et kydsf Leenet. Hans tugtige Tale er ikke for kydske Dren. En kydsf (o: reen og skoldfri) Elskov. En kydsf Digter o: som ikke spæger om utugtige Sienshande.

Kydsfshed (en) n. f. [af kydsf.] Den Dyd at spore Kionsdriften, overensstemmende med Fornusten. En reen, uplettet Kydsfshed. Jomfruelig Kydsfshed. At bevare sin Kydsfshed. Kydsfshed i Tanker, Ord og Sierninger. At fornærme Kydsfsheden.

Kydsfshedstræ (et) n. f. En Buskvæxt, der har hjemme i Østerland og Italien, og hvis Frø troedes fordm at kunne dæmpe Kionsdets Lyster; Runklepeber. (Moth.) Vitex agnus castus. Linn.

Kydsfelig, **kydsfeligen**, adv. [af kydsf.] Tugtigen, blufærdigen, som det sommer sig for den Kydske. At lede ærbart og kydsfeligen.

Kydsft, adv. Det samme som kydsfelig (Baden.)

Kyster, v. n. (See *Kyber*.) Orker, formaaer, er voren, istand til at udføre. Du giver ham mere at bestikke, end han kan kyste. (Moth.) Bruges meget i visse Egne af Island; men især om Veden og Driften.

Kyl og Kykke (en) n. f. (Jydsk.) En liden Høb, en afrundet Dyrge af Jord, Møg eller bedlige. See *Kof* og *Kog*.

Kyffen, adj. obsol. fry, overmodig. "Jungen skal gjøre sig altho kyffen." Lausens Postil S. D. Fol. 137.

Kykker, kykler, v. n. kykkede — kykket. Guler, som en ung Hane. (Moth.)

Kykle (en) n. f. En ung Hane, Hanekylling. (Moth.)

Kyklehy, Kyklehy. Et efter Lyden dannet Ord, til at udtrykke og efterligne Hænens Galen.

Kylde (en) n. f. [Jydsk], (ventelig af *Kyler*.) En Dyrge, Høb. En Kylde Steen, Høvre, Gulerødder.

Kylen (en) n. f. [af v. a. *Kyler*.] Den Gierning at kyle eller kaste. Lad den Kylen være. (Moth. Langebek.)

Kyler, v. a. kylede, kylet. Kaster, slænger noget, især med Hurtighed og Kraft, med en voldsom Fart. At kyle med Stene, kyle Stene efter En. At kyle noget hen til En. Han kylede Stenen høit op i Luften. At kyle noget ud af Vinduet.

Kylekylle. Et Udbrædsord, hvormed man taler paa Kyllinger.

Kyllert (en) n. f. See *Kollert*.

Kylling (en) n. f. pl. Kyllinger. [Isl. *Kvillingr*, pullus; Svec. *Kyckling*, Germ. *Kücklein*, Sax. *Rücken*, Anglos. *Chicken*, enten af *Kof*, en Hane, Gr. *κικνός*, eller af Isl. *queikja*, Germ. *Kuchen*, vivificare.]

x. Hønsenes Dyrge, Hønsunger, unge Høns indtil en vis Størrelse og Alder. En Hane-Kylling, Hønekylling. Hønen med sine Kyllinger. At lægge, ruge Kyllinger ud. At pøffe Kyllinger. Han har mange smaa Kyllinger paa Stolen; siges figurlig om den, der har mange smaa Børn. (Moth.)

2. Et venligt Ord, Kæleord. Min Kylling, min lille Kylling! (Langebek.)

3. I Sammensætninger:

Kyllingæg (et) n. f. Et lidet Æg, som unge Høns lægge første Gang. (Langebek.)

Kyllingbeen (et) n. f.

1. En Kyllings Been. At spise Kyllingeben.

2. Et spøgende Kæleord. Mit søde Kyllingeben!

Kyllingebælt (et) n. f. Et Bælt med mange Huller eller Fordybninger, hvori kommer Vand, at Kyllinger kunne drikke deraf, uden Fare for at drukne. (Moth.)

Kyllingebuur (et) n. f. Et Buur, hvori Kyllinger opfædes.

Kyllingebælt (en) n. f. En Dreng, som passer og vogter Kyllinger.

Kyllingehøne (en) n. f. En Høne, som har en Flok Kyllinger; it. en Høne, som ruer sine Kyllinger vel, og bliver længe hos dem. Det er en god Kyllingehøne.

Kyllingehoved (et) n. f.

1. Hovedet af en Kylling.

2. Figurligen bruges det i daglig Tale om den, som har et lidet Hoved, eller som er indskrænket og intet kan fatte eller lære.

3. Den, som kun kan taale lidet, især af stærke Drikke.

Kyllingehovedet, adj. Som har et Kyllingehoved. (Forekommer i Evalds Skrifte 2 B. S. 342.)

Kyllingekat (en) n. f. En Kat, som er frem efter Kyllinger.

Kyllingelaar (et) n. f.

1. En Kyllings Laar.

2. Et Kæleord.

Kyllingemad (en) n. f. Grøn, kogt Grød, Mælk og bedlige, som gives Kyllinger at æde. (Moth.)

Kyllingemoder (en) n. f. Det samme som Kyllingehøns. "Han vil være off det samme, som en Kyllingemoder er sine Kyllinge." H. Lausens P. S. Winterdelens Fol. 50. b.

Kyllingost (en) n. l. Hakked Ost, som bræ-
ges til Foder for Kyllinger. (Langebet.)
Kyllingepige (en) n. l. En Pige, som
passer Kyllinger. See Hønssepige.
Kyllingepip (en) n. l. En Eggdom paa
Tungen hos Kyllinger. See Pip.
Kyllingeforg (en) n. l. En ringe, ubetyde-
lig og unyttig Sorg. Hielp mig dog ud
af den Kyllingeforg! (Moth. Langebet.)
Kyllingefleg (en) n. l. Streg af Kyllinger;
flegte Kyllinger.
Kyllingetid (en) n. l. Kaldes den Tid, naar
Kyllinger lægges ud. (Moth.)
Kymle (en) n. l. See Chymie.
Kymist, adj. **Kymist** (en) n. l. See Chy-
mist, Chymist.
Kymder (en) n. l. obso. See Kummer.
Kummerlig, adj. See kummerlig. Han
er kummerlig ud og forkommen, for-
knyttet.
Kymrer, v. n. er rec. kymrede — kymret,
[af Kummer.] At sørge for, have Omfarg
for, brøde sig om. At kymre sig om en
andens Dont. (Kofg. Moth.) See be-
kymrer sig, som nu er mere brueligt.
Kymres, v. n. pass. kymredes — kymret,
[af Kummer.] Bekymres, vorder bedrø-
vet. (Kofg.)
Kymring (en) n. l. See Bekymring.
Kyn (en) n. l. Kaldes Bogstavet K (ventelig
en Udsale af Rnebensvælsken Kæn.)
(Moth.)
Kyn eller **Kynd** (en) n. l. (Kofst.) Et Rier,
Vandstade. See Ron. (Strøms Sundm.
S. 526.)
Kyn (et) n. l. [Isl. Kyn, Anglos. Cyn.]
Slægt, Slægtskab, Stamme, Art, Op-
rindelse. Den gamle Skrivemaade, istedet
for Kion. (See Ordet.) Er brugeligt i
Morge; ogsaa i Sammensætning, for Ex-
Jordkyn o: Jordart. Strøms Sundm.
S. 350.
Kynd (en) n. l. pl. Kynder. Det samme
som Gang No. 11. En Kynd, to Kyll-
der o: een, to Gange. (Moth.)

Kynd, adj. neutr. kyndt. (See kund, kyn-
dig.) Bekyndt, kundbar. "Det, som En
er kyndt og bevidst. Det er hver Mand
kyndt." Skonnings heb. Philosophie S.
693. 882.
Kynde eller **Kynne** (en) n. l. En Blegne,
som laker ud i Huden paa Ansigtet. (Kofg.)
Brugeligt i Island.
Kynde (en) n. l.
1. [af Ron eller Rion. Svec. Kynne.]
a. Art, naturlig Egenskab, Charakter. (Moth.)
"Han vidste vel Kongens Kynde." Bedels
Saxo S. 484.
b. Stif, Brug, Sædvane. "Naar du kom-
mer i Kloster ind, saa pyper du Moders
Kynde din." Kiæmpv. S. 604. "Der
res gamle Kynde de pyper vel snart."
(Kiæmpv. S. 604.) "Disse havde for en
Kynde o: de havde for Stif." Bedels
Saxo S. 449. "Han kunde ikke forlade
sin vanartige Kynde." ibid. S. 297.
2. [af Kiender og Kund.]
a. Kundskaab, Indsigt, Erfarenhed. Germ.
Kunde. (Moth.) "Red sandsigende Kyn-
de begavet af Kobos Apollon." Bagesens
nye blandede Digte 1807.
b. Kiendskab, Bekendtskab. "Thu kommer
i Kyndhæ med hennæ." Maria Psalt.
Fol. 40.
3. [af kund.] See Kynder, n. l. pl.
Kyndet (en) n. l. obso. [Angl. candle, Lat.
candela, Angl. to kindle, at tænde.] Et
Lys. (Evanings Bibel. Ch. 47 14.)
Kyndelmisse (en) n. l. [af Kyndel og Misse
eller Messe, som i Middelalderen ogsaa be-
mærkede en Helgens Festi. See Du Fresne
Glossar. Angl. Candelmar, Germ. Licht-
messe, Lichtweibe.] En Festdag i den ka-
tholiske Kirke, som indfaldet den 2 Februar,
paa hvilken Processions Lofene blive ind-
vie. Hedder ellers Maria Menselse.
Eftersom Festen ogsaa er afkaffet, kaldes
Dagen dog i vore Almanaffer, og Ordet
høres hyppig. Deras:

a. **Kyndelmisse-Knude** (en) n. f. Wintrens Strængheds Efterlabelse ved Kyndelmissestider; it. et heftigt Uveir.

b. **Kyndelmisse-Pil** (en) n. f. En Urt, som ellers kaldes Blideslilie, Martssblomst. *Leucoion bulbosum*. (Woth.)

Kyndemad (en) n. f. [af Kynde 1. b. og Mad.] Altschaande sædvanlig og brugelig Fædmed. Vi har god Kyndemad i Nar. (Kostg. Woth.)

Kynder, v. a. [af Kund] kundede — kyndet.

1. **Sliver tilkiende**. At kynde en Krig. (Langebef.) "Pavens Bud havde kyndit Riget i Band." (Hvitf. Historie om J. Brand. S. 14.) "Da skal Dommeren kynde (3: offentlig erklære) hannem fredsløs." Hvitfeldt Tom. 1. S. 639) Heraf det nu brugelige forkynder. "De kyndede obenbarlige disse store Jertegn." Jert. Høst. Fol. 29.

2. **Pønser paa, grandtler efter**. "Da J til Midnatstid har kyndet syngt paa, at J kun dette Skrift falskdigt maatte faae." Sorterup.

Kynder, n. f. pl. [af Kund, fordi de behude Gudselen.] En Barselskone Veer. Forvarer for Barnefødsel hos en fødende Kvinde. Saxtorfs Udtog af Gudselsvidensk. S. 50.

Kyndig, adj. [af Kund, kiender, Kynde; Svec. kunnig, Germ. kundig. Efr. Ihre a. v. kyndig, som i det Svenske egentlig bemærker ærgerrig, Isl. kyndugr. Kind er hos Oxfried Ærgerrighed.]

1. **Som har Kundskab om, er bekiendt med**, behandret i en Ting, som har en klar og tydelig Forestilling om en Ting; forfaren. En kyndig Mand. Jeg overgiver Sagen til kyndige Mænds Afgjærelse. At være kyndig i en Videnskab; kyndig i Lov og Ret. Jeg er ikke kyndig (ukyndig) i (om) denne Sag. — Bruges ogsaa i Sammenfatning med andre Ord, for at adtrykke

Jahsat i en vis Videnskab; som Lovkyndig. Sprogkyndig, Naturkyndig.

2. **Træst, snedig, listig**. (Isl. kyndugr, astutus.) Vær saa kyndig, at du ei bliver spydig. (Sic eris astutus, quo non delicta secutus.) P. Kollé. Naar Kyndig kommer til Klog, da haver Klog tabt. (P. Kollé.)

3. **Bekiendt, kundbar**. En kyndig Sag. At gjøre noget kyndigt. Det er landkyndigt 3: det er bekiendt over hele Landet. (Woth. Langebef.)

Kyndiggjort, adj. part. Forkyndet, bekiendtgjort. "Om Freden er dennem kyndiggjort." Hvitfeldt Tom. 2. S. 851.

Kyndighed (en) n. f. uden pl. [af Kyndig.] Den Egenkab, at være spydig eller og forfaren; Indsigt i en eller flere Videnskaber.

Kynding (en) n. f. pl. Kyndinge [af Kund.]

1. En, som man har Kundskab til, en Bekiendt. Kyndinge og Venner. "Der skode oc alle hans Kyndinge langt fra." Lausens Jesu Livelseshist. f. 51. b. Hver sig Mand har saa Kyndinge 3: Saa disse Kiendes ved ham. (Woth.)

2. **Jærdelesshed: Slagt, Grander**. (Woth.)

3. En, som har Kundskab om noget. (Waden.)

Kyng eller Kyng (en) n. f.

1. **Angreb af en Sogdom, som varer en Tid lang, og derpaa lader af eller bliver længere**; Paroxysmus.

2. **Ophold imellem noget**. (Woth.)

Kyngveir (et) n. f. [af Kyng og Veir.] Ustidigt, uroligt Veir. (Woth.)

Kynskab (et) n. f. obsol. [af Kyn 3: Kion, genus og part. insep. skab.] Slægtkab. (Woth.)

Kype (en) n. f. [Germ. Kupe.] En for Bliskiedel. (Woth.) En Blaaarsvedskiedel, en Kiedel, hvori Uden farves blaa. En Ordet Kupe.

Kyper (en) n. f. [Svec. *Kypare*, Germ. et Saxon. *Küper*. Af Anglos. *cyf*, *cyfe*; Angl. *coop*, *coope*; Alem. *cuphe*; Germ. *Kufe*, *Küpe*; Belg. *Kuype*; Gall. *cave*; Hesp. *cuba*; hvilke Ord alle bemærke et stort Kar eller Fad.] See *Riper*. En Svend hos Væinhandlere, som er Tønde-binder eller Bødder, og tillige veed at om-gaaes med Vine.

Kypersprog (et) n. f. De Udsprog, som bruges af Kypere om Vinens Behandling.

Kyr, adj. 1. Stille, rolig. 2. Sagtmo-dig. 3. Fast. (Moth.)

Kyrads eller **Kyrras** (en) n. f. [German. *Küras*, Gall. *cuirace*, Ital. *Corazzo*, Bohem. *Kyrys*, som alle komme af det latinske *coriaceus*.] I ældre Tider krevedes det ogsaa *Korrits*, *Kyrrits*. Et Pantser eller Harnisk af Læder eller Jern. *Kyrritsens* Vægt var fem tusinde Sækel. "De sit ham en *Korrits* paa. 1 Sam. Kap. 17. V. 5. 38. En *Kyrtter* med Hielm og *Kyrrads*. (Skrives i ældre Skrifter ogsaa *Korrits*.)

Kyradsfeer, **Kyrasserer** (en) n. f. [af *Kyrrads*] En *Kyrtter*, som er iført *Kyrrads* eller Harnisk; en sørbeklædet *Kyrtter*.

Deraf Sammensætningerne:

Kyradsfeer = *Eskadron*, = *Hest*, = *Oberst*. = *Regiment m. m.*

Kyre (en) n. f. [maaskee af Isl. *kyr*, rolig.] Kalder det hos Jægerne, naar de lade Hundene fortære Fangsten under Jagthornenes Lyd. At holde *Kyre*. (Moth.)

Kyrnisse (en) n. f. [af *Kyr*, contr. ifødet for *Kyrke*, *Kyrke* og *Misse*. Svec. *Kyr*. *Komeffa*, Germ. *Kirchnesse*, *Kirmse*.]

1. Den Høitid, som i katolske Lande holdes aarlig paa en vis Dag, til Andelse om en Kirkes Indvielse.

2. Det samme som *Kyndelmisse*. Det er et ondt Og, der ei kan taale en *Kyrnisse*. *Reise*. Prov. (Moth.)

Kyrne (en) n. f. Et Redskab til at slaa Huller i Jernblis. See *Körne*.

Kyrner v. a. See *Körner*.

Kyrsætter, v. a. [af Isl. *kyr*, stabilis, quietus, og sætter.] Sætter En fast, fængsler. (Moth.)

Kys, n. f. (med langt y.)

1. (en). Forskrækkelse. Der kom ham en *Kys* paa.

2. (et) Noget, som forskræktes. Han er et *Kys* i sit Huus.

Kys (en) n. f. En Strimmel Jord, som Aensmand lade være uploiet imellem deres Agre til desbedre Grændsestiel. (Moth.)

Kys (et) n. f. (med kort y.) plur. *Kys* eller *Kysse* (af det græske *xya*.) [Svec. *Kys*, Isl. *Ko/s*, Anglos. *Co/s*, C. Brit. *cus*, *cusan*, Angl. *Ki/s*, Germ. *Kuß*.] Et Tryk med Munden paa et Legeme; i Gærdeleshed, naar man trykker Mund paa Mund, til Tegn paa Æmhed, Venkab og Kierlighed. Hun tillod ham et *Kys* paa kinden, men ikke paa Munden. Han trykkede et sprigt *Kys* paa hendes Haand. At kyde, give En et *Kys*. At stiele et *Kys*. Besegle noget med et *Kys*. "Han kyskede mig med sin Munds *Kysse*." Høif. 1, 1. Kierligheds *Kys*. 1 Thessal. 5, 26. Joabs Hil og Judas *Kys* 2: et forræderisk *Kys*; siges om den, som har Honning paa Læberne og Galde i Hjerter. (Moth.)

Kyse (en) n. f. En smal Gang, et snævert Stræde imellem to Vange eller Indløkker. (Moth.)

Kyse (en) n. f. [maaskee af v. a. *kyser*.] En stor, almindeligvis sort eller broget Reisehue, som Qvindfolk af Almuestanden indhyller Hovedet i, udi andt Weir eller paa Reiser.

Kysel eller **Kysfel** (en) n. f. Et Glas udhullet Tov, som Børn bruge til Legesj. See *Drumkysel*. (Langebek.)

Kyselig, adj. som let kan stramme. **Wortet** har ret kyseligt.

Kysen (en) n. f. [af kysen.] Den Gierning at kysse. (Woth.)

Kyser, v. a. imperf. kysede, kyste eller køs, sup. kysset eller kyst (med langt y.) [Svec. kussa.] Strækker, strammer, gjør bange, sætter Stræk og Rædsel i. Han prøvede paa, at kysse mig. Jeg lader mig ikke kysse saa let. Han kysede Lyvene bort. "Og kyste dermed lige fem, som vilde plyndre lumst hans Hiem." Baggesens Ungd. Arb. 1ste Deel. "Matti anledt fort hun somme kys, atra facie sua quosdam fascinat. Kampen. p. m. 36. for jeg saa kusen bleff af Trøld. Sammenfæds S. 50. Ah! hoor du køs mig! At kysse En fra noget : holde ham derfra ved at stramme ham, afstrække En. (Woth.) "Køs hun sender hans gode Sværd, at det i Hialtet brast." K. B. 1739. S. 111. (nemlig ved Trølddom.)

Kyshaand (en) n. f. [af kysen og Haand.] En Maade at hilse paa, i det man kysser sin Haand eller sine Fingre, og ligesom kysser Kysset til den, man vil hilse. At tage imod noget med Kyshaand : være meget vel tilfreds dermed. Troer De, jeg kan hyde ham det? — O! han vil tage imod det med Kyshaand. (Bruges i daglig Tale.)

Kyssekier, adj. [af kysen og kier.] Som gierne vil kysse.

Kysseleeg (en) n. f. [af kysen og Leeg.] En Juleleeg, hoort der kyskes. (Langebek.)

Kyskelig, adj. beqvem, indbydende til at kysse. Kyskelig, Mund, Læber, Hænder.

Kyskelyst (en) n. f. Higen efter at kysse.

Kyskelysten, adj. som higer efter at kysse.

Kysken (en) n. f. [af kysen.] Den Gierning at kysse. Det er en Evigheds Kysken! Skal den Kysken aldrig faae Ende?

Kysken (en) n. f. Som gier sig til Latter ved Kyskelyst.

Kysker, v. a. imperf. kyskede eller kyste, sup. kysset eller kyst, med fort y. [Isl. et Svec. kysa; Anglos. cysse, C. Brit. cusanu, Angl. to kiss, Alem. cusan, Germ. küssen, Moeslog. kuhjar, Gr. xueiv. See Kys.]

1. Giver Kys, trykker Munden tæt til noget; i Særdeleshed: trykker Mund paa Mund. At kysse en Pige. Han kysede hende paa kinden. At kysse paa Fortæder — en fordam hos den simple Klasse brugelig Uresbeviisning. "Saa mange Gange kyste han sin Pige, saa mange Gange hun ham kysset har." (Baggesen.) At kysse paa Haanden og sige Tak : høfligen frabede sig noget. (Woth.) At kysse Kys i Kys : give flere Kys efter hinanden. At kysse paa Hollandsk : kysse, saa det smækker efter, som man drog Hornet af en Ugle. (Rostg.) At kysse paa Frank, committere oscula lingue. (Woth.)

2. Kysker bort, fordriver ved at kysse. "Vi vil elske, være glade, og mindste Glum af Kummer kysse bort." (Baggesen.)

3. Ordsproguis siger man:

a. At kysse Niset, er omtrunt det samme, som at krybe til Korset, eller ydmyge sig for den, som redser En.

b. Man kysker ofte den Haand, man vilde af at være : smigrer for den, som man ønskede al Ulykke paa Halsen. (P. Løkke.)

c. Kvinde kysker ofte Svenden for Derten. (P. Løkke.)

d. Han er god at kysse for Tørst; siges om den, der stedse er vaad om Munden. (Woth.)

e. Det er ligesom en Ko kyskede et Rødt; om et koldt Kys, som ikke kommer fra Hjertet. (Woth.)

Kyskes, v. n. pass. kyskedes, kyssetes. af kysker. Kysker hverandre. Duerne kyskes

eller nebbes. De kysfede meget, tierthgen, da de skulde stilles ad.

Kysfeg, adj. [af kysse og seg.] Som ikke er tilfreds, uden han kan komme til et Kys.

Kyst (et) n. l. plur. **Kyster.** [Svec. Kust, Germ. Küste, Angl. coast, Gall. côte; af Lat. *costa*.]

1. Den Deel af et Land, som strækker sig langs med Havet, Søkanen, Strandbredden, med den tilgrændsende Egn; **Søkyst.** Den norske, skandiske Kyst. **De franske, engelske Kyster.** Høje, stejle Kyster. At sejle, krydse langs med Kysterne. En farlig Kyst. At strandepaa Kysten.

2. Ved Kysten, absolute, forstaaer man i Almindelighed Kysten Guinea. Han har faret paa Kysten i tre Aar.

Kystbatterie (et) n. l. af Kyst og Batterie. Et Batterie, anlagt paa bequemme Punkter ved Strandkanen, for at dække en Kyst mod fiendeligt Overfald.

Kystbefalingsmand (en) n. l. En, som er sat til at anføre Kystværnet.

Kystbevarer (en) n. l. [af Kyst og Bevarer.]

1. En, som er sat til at bevogte en Kyst; en Kystvogter. See Bevarer.
2. Et udrustet Krigsskib, som krydser langs med Kysten af et Land, for at væge det mod fiendeligt Angreb til Søes; Kystvogter, Vagtstib. (v. Aph. Baden.)

Kystfarer (en) n. l. [af Kyst og Farer.]

1. Et lidet Fartoi, som holder sig inden Kiærs- eller seiler langs med Kysterne, og ikke vover sig ud i rum Sø.

2. Et Skib, der seiler paa Kysten Guinea. (Lewenorn.)

Kystfart (en) n. l. Fart, Seilads, langs ad et Lands Kyster.

Kystfiskeri (et); n. l. Fiskeri, som foretages

langs med og i Nærheden af en Kyst; lige som Havfiskeri er det, som stæer langtude paa Dybet.

Kysthandel (en) n. l. Handel, som drives paa et Lands Kyster, ved at seile langs med Kysterne, eller fra Kyst til anden.

Kystland (et) n. l. plur. **Kystlande** [af Kyst og Land.] Et langt smalt Land, der strækker sig med Havet, og næsten blot bestaaer af Kyster; saasom den forrige gennemsigte Republik.

Kystmagt (en) n. l.

1. En Samling af Besatnede ved en Kyst. Kystmagten kom i Beogelse ved Signalen. See Kystmilitz.

2. En Stat, som har Kystlande. Østersøens Kystmagter.

Kystmilitz (en) n. l. Det samme som Kystværn No. 2.

Kystrapert (en) n. l. [af Kyst og Rapert.] Et Slags Raporter eller Kanonvogne, som staae paa høje Stæder, og bruges ved Kystbatterier.

Kystseilads (en) n. l. Det samme som Kystfart.

Kystsignal (et) n. l. Et Tegn, givet ved Kysterne, for at underrette om Fiendens Nærmelse.

Kyststrækning (en) n. l. [af Kyst og Strækning] En vis Strækning af et Lands Kyster. Ved den hule Kyststrækning er ingen Ankerplads. (Vid. Seilf. Skr. ny S. V. S. 644.)

Kysttog (et) n. l. Et Tog til Søes, langs med et Lands Kyster, foretaget i en vis Hensigt.

Kystværn (et) n. l. [af Kyst og Værn.]

1. Alt, hvad der hører til Kysternes Forsvar imod fiendelig Anfald og Landgang. Han har sat Kystværnet paa denne De i ppperlig Stand.

2. I Særdeleshed de besatnede Folk, som

ere bestemte til at forsvare Rysterne og
være dert; Rystmilitz.

Rystværnsmand (en) n. l. En Person, hø-
rende til Rystværnet.

Rystvogter (en) n. l. Bevåbnet Folk, som
sættes til at vogte Rysterne mod fiendtlig
Obergang; it. bevåbnet Fartsier, som
tiens til samme Brug.

Ryster, v. a. et n. Ryste, Rytet.

1. Ryster, tuster. (Moth.) "De bleve he-
den Ryste (bortskjede), som andre Ab-
spil til adskillig Trældom i Egypten."

Elausens Postil i D. Fol. 195.

2. Raster, Rastes [isl. Rita], ligger i

Ris og Trætte. (Moth.) Grusligt Sm-
denfelds i Norge.

Ryster (en) n. l. [af dette Verb.] En Pran-
ger, som ved Rysten og Rytten bedrager sin
Næste. (Moth.)

Rytter (en) n. l. See Rister.

Rytter, v. a. Rytte, Rytet. Ryster,
-kaster, for Ex. med Stene. (Nordskjællandsk.
Junge.)

Ryster, v. n. Ryste. — Rytet. Det sam-
me som Ryster. (Moth.) Orster, formaaer.
Han Ryste ikke mere at forstaae sit Embede.

Ryster, v. a. See Ryster. [Jydsk.] (Lan-
gebet.)

L er det ellevte Bogstav og den ottende Consonant i vort Alphabet. Dets Navn i Runa Alphabetet er Lagur og dets Tegn er L. Denne Consonant bruges ofte i Talemåden for d i saadanne Ord, hvor et d følger efter l, saasom: „ville for vilde, skulle for skulde, Kille for Kilde, spille for spilde o. a. fl.“, hvilket man i Skrivningen saa meget mere bør vogte sig for, som Begrebene Forskiel ofte beroer derpaa, som: spille (ludere), spille Kort, spille paa Klaveer; spille, (perdere) spille Tid, Penge paa noget. Naar et Ord, som ender paa l foreges med en Stavelse, fordobles l gjerne, isald det har forveed sig en korttonet Vokal, men bliver enkelt, isald Vokalen, som gaaer foran, er langtonet; f. Ex. Spil, spille; Speil, spille; Deel, Dele.

Laa, adj. obl., neut. laa, lunkn. laa. Bann. Henrich Harpestrengs Lægebog.

Laad (et) n. f. (Isl. *la*, *lanugo*, af *loda*, adhærere. Anglos. *lod*) skrives af mange nyere Læb.

1. Den Uld paa Gaarene, som af sig selv falder af dem om Foraaret. Bonden kalder det derimod egentlig Uld, som klippes af dem om Efteraaret.
2. Det første Skæg paa Hagen eller sine Duun om Munden; deraf laadhaget.
3. Høn paa Blomster eller de fine usdagtige Haar paa adskillige Slags Frugter og Planter.
4. Hønpilante, en Planteflægt, der har Udseende af Støb eller enkelte trumlerunde Trævletræde.

Laadbrog (en) n. f. (af Laad og Brog No. 1. et Par Buxer.)

1. Den som bærer laadne Buxer eller Klæder. Saaledes kaldtes Kong Regner i Danmark Laadbrog, af hans laadne Buxer.

2. Den som er skidensfærdig og smudsig. Han er en Laadbrog, en Lusehemning (Roth).

Laaden, adj. (skrives og laadden og lodden) [Isl. *lodin*. Sv. *luden*.]

1. Som har Haar eller Uld paa sig; usdagtig. En laaden Hund, Hue. Hans Hænder bære laadne som Esau. 1 Mos. 27, 23. Man skal ei sive alt det som laadent er: Adskilligt skal man lade, som man ikke seer, eller bære over med. At vende det laadne ud: blive vred. Jeg maa nok vende det laadne ud, inden her bliver No.
2. Skimlet, besat med Skimmel. Laadent Smør. En laaden Skorsteen: som er fuld af Gød.
3. Laadent Ol kaldes fedt og stærkt Ol, som skummer vel, naar det stantes. Laadent Ol og Kaldet (reent, stærkt) Smør er godt; men Kaldet (tyndt, bært) Ol og laadent Smør, dner ikke meget. (Roth)
4. Trædst, listig, snu. En laaden Broder. En laaden Skalk. Han er laaden.
5. Som der ingen Kynd er i, grov, uslærd. En laaden Tale kaldes den, som der er hverken Kynd eller Klem i. (Roth)
6. I Botaniken kaldes en Stangel, et Blad o. s. v. laadent, som er besat med lange bløde Haar.
7. Laadent-Græs (et) n. f. Planten *holcus lanatus* Lin. Fl. D. T. 1181.

8. *Laaben*: *Tiareurt*, en Plante, *silene nutans* Lin. Fl. D. T. 242.

9. *Laaden* vild *Mellike* (en) n. f. *Lychnis dioica alba* Lin. Fl. D. T. 792.

Laadenfod (en) n. f. (af *Laaden* No. 1 og *Fod*) stort Dvæg. *Moth.* See *Laadenflob*.

Laadenhed (en) n. f. Den *Beslaffenhed* ved noget, at det er *laadent*, besat med *Haar* eller *Uld*.

Laadenflob (en) n. f. (af *laaden* No. 1 og *Flob*) stort Dvæg. "*Laadenflob* er ei at lide paa." (*Moth.*) See *Laadenfod*.

Laadenmundet, adj. (af *laaden* og *Mund*). Den som *Skægget* begynder at *vøxe* ud paa; *diunhaget*.

Laader v. a. *laade* — *laadet*. *Klipper* *Ulden* af *Gaar*. (*Moth.*)

Laadhaget, adj. (af *Laad* No. 2 og *Hage*) som begynder at *faae* *Skæg* paa *Hagen*; som *Skægget* først begynder at *komme* frem paa.

Laadfløve (en) n. f. (af *Laad* og *Fløve*). *Halen* af et *Kensdyr*. (*Moth.*)

Laadkrone (en) n. f. En *Plantestagt* hos *Viborg* (*Menyanthes* Linn.)

Laadring eller *Laddring* (en) n. f.

1. De *Klatter* eller *smaae* *Rager*, som *hænge* *hist* og *her* i *Ulden* paa *Gaar*, især ved *Laarene*.

2. En *Tiaas* eller *Træble*, som *hænger* ved noget. (*Moth.*)

Laag eller *Løg* (en) n. f. Et *Maal*, som *indeholder* *faa* *megen* *Vædske*, som kan *gaae* i 3 *Eggekaller*. (*Moth.*)

Laag (et) n. f. [Isl. lok, operculum. Ulph. *lukan*. As. *lucan* a *lucka*, claudere. Sv. lock.]

1. *Dæksel* eller *Lukke* paa noget, som er *aabent*; modsat *Gund*. Et *Kiselaag*, et *Pottelaag*. En *Daase* uden *Laag*.

2. I *Botaniken*. *Dækslet* paa *Rosernes* *Frugtkapsel*.

3. *Talemaader*: Han kom under *Laag* : *sant* reent ned under *Ifen*. Det er *Bøsten* som *Laaget* : Det ene er ikke bedre

end det andet, to *Men* af et *Stykke*. er smukt at have *Laag* paa sit *Kri* ei at være for *aabenmundet*.

Laag eller *Laug* (en) n. f. kaldes i 2 et *Slags* *Suppe* til *Kreaturene*, til *Bark*, *Moner*, *Hø*, *Halm* og *deilige*. *lager*) *Maaskee* af *Isl. lögr*, liquor

Laag (et) n. f. kaldes efter paa i *R* gammelt, *raadent*, nedfaldet eller *ket* *Træ*. (*Hallager.*)

Laagbænk (en) n. f. (af *Laage* og *det* samme som *Slagbænk* (*Rostga*

Laage (en) n. f. (af *luffer*, *beslægtet* med *En* *liden* *Dør*, en *Dør* af et mindre *Dør* *varen* *Laage* paa *Porten*. *Ind* ad *Laagen*. *Laagen* ud til *fen*. Man *luffer* *Laagen* og *lade* *ten* *staae*. : Man *retter* de *smaa* *beskriver* sig ikke om de *store*. *D* *fer* ham ud af *Korberen* og *ind* af *laagen*, *siges* om *Skiank*, som *mo* i *Smug*.

Laaget adj. (af *Laag*), som *har* *La* *fig*.

Laagkande (en) n. f. en *Kande* med *La*

Laagløb, adj. som *intet* *Lang* *har*, *uden* *Laag*. En *laagløb* *Kiedel*, *P* *Laal*, adj. (*Rorst*), *vad*, *stem*, *spg*. de *franten*. *Hallager*. (af *Lofe*.)

Laake (en) n. f. (Isl. *Loki* *Bedrager*. den *onde* *Is*.)

1. *Satan*; den *Onde*, den *Glemme*. (*En* *Søndmor* I. p. 513.)

2. En *Ratteganger*, som *tager* *smaa* *(Hallager.)*

Laak-Mynt (en) n. f. *Rorst* *Ravn* *Planten* *Mentha hirsuta*. Lin. Fl. D. 638. *Hedder* og *Løen* *Mynte*. *Vil* *kaldes* den *laaden* *Mynte*.

Laam (et) n. f. (Isl. *Löm*, *lamina*) *h* *fter* paa i *Norge* et *Spor* efter *Lam* *stokke* og *Sti*. (*Hallager.*)

Laan (et) n. f. (*Rorst*) (Isl. *Lön*, en *Hø*

ge eller opstillet Brænde og Sommerager.)

laaningshund, stor Bygning; it. et, hvor man opslægger Varer til Salg. smb. Condm. Beskr. p. 513.)

(et) n. f. pl. Laan (Svec. län. Isl. commodatum, mutuum, a lia dare, edere. As. hlæn.)

Handling at laane saavel af en anden til en anden. Der gives saavel Laan til som Laan til Brug. Der blev et Laan i Banken. I Laan kan jeg indlade mig.

laante Ting selv, der skal gives tilbage. Der var kun et Laan, siges i Eptl, naar indue strax tabes. Deter kun et Laan, og som en Trusel, betydende: det er nok huffe, om Fornærmelser, man at giengielde, it. Penge, der udsættes en bestemt Godtgjælsse. Man faaer Laan hos den Nagerkarl under 20 pC. bruges ofte adverbialiter med præp. der ved sig og tager da genit. Mærke.

Til Laans, at tage, give noget laans. Jeg fik det kun til Laans.

f Talemaanderne: Laan bør gaae lyde, ffels hiem o: ikke forringes, men lige saa godt tilbage, som det er mod.

Maar Laan gaaer hiem, har hun i Rumpe igjen o: hun eier kun laante. (Ordsprog.)

Sammensætninger med dette Ord:

Laan (en) n. f. En Bank, hvorfra mod Pant kan erholde Penge til Laans. Bibliotek (et) n. f. en Bogsamling, Bestemmelse er deraf at giøre Ublaas.

hvor mange Steder, til Almuens Opbygning, indrettet Laanbiblioteker paa it.

afse (en) n. f. En Indretning, ved den af flere Deeltagere gøres Sammenfor at ublaane til trængende Lemmer omfundet.

gods (et) n. f. Gods eller Ting som har til Laans af andre for at bruge.

Det meste af hvad han praler med er kun Laanegods.

Laanehund (et) n. f. Afkasthund; et Hund, hvor man mod Pant og Renter kan erholde Pengelaan.

Laaneforn (et) n. f. kaldes især det, hvor med Landmanden understøttes til Sæd og Brødkorn i Trang. (Moth.)

Laanesætning (en) n. f. En Sætning, hentet fra en anden Videnskabsgren, hvor den egentligen har hjemme.

Laanesum (en) n. f. Den hele Pengesum, som gives eller faaes til Laans.

Laangiver (en) n. f. Den Person, som giver Laan til andre. Ublaaser.

Laantager (en) n. f. Den som faaer Laan af en anden. Indlaaser.

Laansvils, adv. paa en laanende Maade.

Laane (et) n. f. (I Horn, Eysel i Jylland).

Det samme som Lægen eller Læg No. 4. Ordsproget at være saa glad som treder staa i eet Laane, siges sportevils, fordi de saaledes tværede løbe altid rundt.

Laanen (en) n. f. Den Gjæmning at laane.

Laaner (en) n. f. Person som tager eller giver Laan. De ere gode Laanere, men slette Betalere.

Laaner, laanede og laante, laanet og laant, v. a. (Isl. lána. Sv. låna, lana, dare, concedere.)

1. Begierer for en Tid Brugen af en andens Eiendom, hvilken enten selv eller en anden af samme Art gives tilbage; tager til Laans. Jeg har laant dette. Jeg maa laane et Brød, indtil jeg selv faaer bagt. At laane Tid siges den, som for at tænde Tid hos sig selv begiarer dertil Glæder hos en anden. Herhid kunne og visse Talemaader henføres, hvor laane siges om at benytte en Andens Eiendom, saa at denne ikke forringes, uagret det Laante ei leveres tilbage. Jeg laante disse Udtryk. Denne Bemærkning er laant af en gammel Forfatter.

2. Giver en anden noget til Brug, give eller overlader En noget til Afbenyttelse. At

laane En Huus, o. s. v. At prange med laante Giere. Laan min Moder et Gold (i en Juleleeg). Laaner gierne Huus (i Bibelen) : optager i Herberge.

3. At overdrage Penge til Brug mod Godtgjærelse i Renter foruden Tilbagebetalingen. At laane Penge ud paa Bæselobligationer.

4. At tiltrække En noget, som han i en for lang Afstand ikke selv kan naae. Laan mig den Lyselax. Laan mig min Hat.

5. I Regnekunsten, naar en Eenhed af høiere Art henføres efter den Værdi, den har, under en ringere Benævnelse, f. Ex. 1 Mk. betragtes som 16 f. for at kunne fratrække det Afdrag, som ellers ikke kunde ske. 12 f. fra 4 f. kan jeg ikke, derfor maa jeg laane 1 Mk.

6. Figurligen og ordsprogsvis siges: at laane En sit Øre, : høre til, være opmærksom paa, hvad han foredrager. At laane noget, ironiskt om at staa hemmeligt. Man laaner sin Ven, og kræver sin Uven : man gjør sig ofte en Ven til Uven, naar man fordrer det laante tilbage. Det er er godt at laane Gud og Algeren, de give god Rente. Er du kommen for at laane Ild? : hvi haster du saa meget. Han har laant Nøglen til Kenderstegen : Han er saa fuld, at han ikke kan staa paa sine Been.

7. I Forbindelse med smaa Ord:

Laaner bort, see bortlaaner.

Laaner sig frem : behjælper sig med Laanen.

Laaner sig til : sætter sig i Besiddelse af Noget ved Laan.

Laaner ud eller ublaaner : overlader andre noget til Brug, forunder, overdrager til Laans. At laane ud paa Pant.

Laansløs, adj. (af Laan og løs) fri for Laan. Laansløs Eiendom. Berners danske Hefiodus. p. 94.

Laar (et) n. f. pl. d. f. [Isl. lær].

1. Det som paa et Menneske eller Dyr er imellem Høften og Knæet. Det høire,

venstre Laar. Han brød begge sine Læder et voldsomt Fald. At trække fra Læret bruges i det lavere Sprog om at dræbe.

2. Uegentligen bemærker det og de tvende Læder af et Par Buger, som staae Læderne. Af mig du for to Emnes Læder en Ode faaer. Trojel i Oden til h Skædder.

3. Ordsprogsvis:

Det er ret et Hæng ved Laar : Kieledagge, En som altid hænger ved om en Anden. Pengene brænde h paa Laaret : han er en Ødeland, kan ikke holde paa Penge. Nøglen hanger ei altid ved en Rones Laar strænge Herrer regiere kun kort. (No) At sidde Laar om Laar sammen nær hos, tæt ved hinanden. Jr. Maa nok sidde sin Ven nær, men maa ei sidde Laaret af ham : være h saa nærgaaende, at han lider Skade og derved. Rør din Haand fra Laaret læg ei Hænderne i Skindet, men grib Wæt an.

I Sammensætning.

Laarbeen (et) n. f. Benet i Laaret. Beem som forbinder Høften med Knæet.

Laarbov (en) n. f. Oven eller det øst i Laaret. (N. Hvidfeld. I. T. v. 15.)

Laarbrok (et) n. f. Et Brok som er tro ud under Læderbaandet. Et ydre Læderbrok; hernia cruralis.

Laarbugt (en) n. f. Det samme som Læderbugt.

Laarsleder eller Laarslær (en) n. f. Leder (Lær) som sidde paa Læderne af En (Hornemann om Stuefugle. p. 44.)

Laargiebde (en) n. f.

1. En stor Giebde.

2. Figurlig siges den at fange Laargiebde som slipper i Vandet over Læderne, og der daad.

Laarslage (en) n. f.

1. Det tørre Møg som Lugevild eller Stænkend, hænger ved Laarene paa skidne Kreaturer. "Uden paa Laarene forberedes af de mange Laarkager."

2. De Gitterpletter, som skidne Dvindsfolk har paa Siden af deres Skjorter, hvor de afviste Gitter af deres Hænder. (Moth.)

Laarknoggel eller Laarknogle (en) n. f. Hovedet eller den Knogle, som sidder øverst paa Laarbenet.

Laarkrig (en) n. f. [Isl. larkrīki, ingven.] Lysten; det Sted paa Legemet, hvor Laaret bøies ind imod Bugen.

Laarkrog (en) n. f. Det samme som Laarkrig.

Laarlos, adj. som er uden Laar.

Laarmog (et) n. f.

1. Møg, Ureenlighed, som hænger ved Laarene af Dvæg.

2. I Provindserne kaldes, paa sine Steder, saaledes den Skrælle, som lægges under Bæet om Ratten.

Laarmuskel (en) n. f. En af Laarets forreste Muskler; musculus crureus.

Laarnerve (en) n. f. En af Laarets Stamnerver; nervus cruralis.

Laarpulsaaere (en) n. f. Underlemmernes Stampulsaaere; arteria cruralis.

Laarskinne (en) n. f. Det Stykke af et Harnisk, som bedækker Laaret.

Laarskærf, adj. som har Styrke i Laarene, som er stor og stærk af Laar.

Laarskyffe (et) n. f.

1. Den hele Skænf eller Laaret af et Dyr. Benene veier ligesaa meget i Laarskyffet, som Rødet.

2. En liden Deel af Laaret. Det er af Laarskyffet.

3. (Paa Tømmer). Det Sted som er fæst. (Laugb. Art. p. 367.)

Laarskyf, adj. som er af Tykkelse som et Laar.

Laarvene (en) n. f. Underlemmernes Stampene.

Laaret, adj. (af Laar), som har store Laar, stær af Laar. (Moth.)

Laaring (en) n. f. Det Toektra til Skibet, som Warpankeret hænger i. Skibets Runding agter henhad Siden. Skibet har en foldig Laaring.

Laas (en) [Isl. lár, lera. Sv. lär, idem.]

1. Et Redskab af Metal, som slaes eller hænges for det, som skal være fast lukket. Slaes i Laas: fast tilsluttet. Slaes Laas fra: tager Laasen af. Laasen sprang i: luktes af sig selv. Døren er i Laas. Døren staaer paa Laasen: er ikke ret lukket.

2. Det Redskab, hvorved Krudtsladningen i en Pistol, Kanon o. s. v. antændes og Skudet løses.

3. Den Udhugning i de sammenlagte Stykker, hvoraf flere Master ere sammenfattede, at de ikke ved Bevægelser skulle gaae ud af hverandre. Laas i Master.

4. Bruges om mange Ting, hvorved Noget griber ind i noget andet og derved fastholdes; f. Ex. hos Bødkernes Indskiftene i begge Ender af et Løndebaand, som gribe i hinanden til at holde Baandet fast. Paa en Bogtrykkerpresse tvende Tørfjerr, som omfatte Spindelen for at holde samme i lodret Stilling over Lappeleier i Digeten; paa Muskelskaller. Sammensvingingerne i Hængslerne o. s. v.

5. (I de gamle Love.) Den endelige Drift af en Sag om Gods og Eiendom, hvormed den glødes saa fast, at den ei kunde røfkes (finalis possessionum adjudicatio). Forsølgning til Laas, som er Lovens Ende paa Jorddele. Ostersens Glos. p. 467. Heraf siges: a.) Laas er Lovens Ende: Loven tillader ikke at sælge Domanden Gang i een og samme Sag. b.) At forsølgne til Laas: føre en Proces fuldt ud til sidste Ende.

6. Figurlige Talemaader:

Laas gjør Hion sagte: naar der er tilgavns lukt, saa holde Tjenestefolkene sig rolige. Det er ondt at lukke den Laas, som hver Mand har Negel til.

∴ det er ikke let at bevare Fruentimmerets Ryddelighed. (Noth.) At sætte Laas for Lærseel, det leer Tællekniv ad ∴: Her Forvaring er ingen Forvaring.

I Sammensætning:

Laaseblik (et) n. f. Plade, hvorpaa Laasens Dele ere anbragte.

Laasebrev (et) n. f. Det sidste Dombrev eller Kiendelse af Retten i en Sag, naar Processen var løslig breven, som gives den der vandt sin Sag, hvorpaa da ei videre kunde tales. Laasebrev sætter derpaa en evig Tielse. Rigens Ret. Art. 71. For Laasen gives af hver Lande Hartsorn en Ort til Rigens Sænkler og Rigens Skrifvere for Brevet 4 Daler. ib. Art. 81. See Dombrev.

Laasebue eller Laasbue (en) n. f. [Isl. *læs-bogar*.] Et Slags fordums Bue med Laas for. Laasbuer og gode Haandbuer. Spec. Reg. p. 390.

Laasegang (en) n. f. Den Gang i en Laas, som Nøglen gaar om i; de Stykker Jern i en Laas, som passe ind i Nøglesammens Figurer. Han veed Laasegangen ∴: han er forsøgt, forfaren, veed god Bæstend. Han veed Laasegangen til hendes Laas ∴: han har haft legemlig Omgang med hende. (Noth.)

Laaseknude (en) n. f. Et Slags Knude, som er vanskelig at opløse; en Knude, som er fast bunden; en haard Knude.

Laasepung (en) n. f. En liden Pung med Laas for.

Laasestued (en) n. f. En Stued, som blot beskæftiger sig med at forarbejde Laase. See Kleinstued.

Laasestrue (en) n. f. Den Strue, hvormed Laasen besættes til Skæftet paa et Gevær.

Laasestom (et) n. f. Stom, som bruges til at slaae Laase fast med; smaa Stom.

Laasefeder (en) n. f. Federen i en Laas.

Laasegegne (en) n. f. Det samme som Laasegang.

Laasbane (en) n. f. Banen paa en Voffelaas.

Laasstift (en) n. f. Stift hørende til en Laas.

Laasstrykker (en) n. f. Trykkeren i en Laas.

Laaser v. a. laasende og laaste, laaset. Sætter Laas for, lukker med Laas. Lade Kirkerne laase og forbyde Gudstjenestens Holdelse. Vid. Selsk. Skr. 5 D. S. 215. At laase i ∴: lukke i Laas. At laase op ∴: oplukke Laasen. Han vilde ei laase Porten op. Hvidtsfelts 3 D. S. 350.

Laat, adj. obl. lunken. "Drifter man henne med laat Waten, tha renses Tryk og Marvs aff all siokneith." (Harpestrengs Lægebog i N. D. Mag. 1 Bd. S. 115.) See Laa.

Laate (en) n. f. (norsk) Lp. Klippen, klagelig Stemme, ynkeligt Skrig. Deraf de sammensatte Ord: Andlaate, it. Skrip-laate, som betyder Kienskab, utidig Klippen. (Ströms Sundmørs Beskr. p. 513.)

Laater, v. a. (norsk). 1) Lpder, blæser; laate i Luren. 2) Klipner, klager, jamrer sig.

Laater sig, v. rec. [Isl. *látr*, Dyrnes Lei.] paa norsk later sig. Ligger og strækker sig.

Laates v. n. pass. (norsk) Opgiver Anden, dner; it. drukner. (Hallager.)

Laattarotgræs (et) n. f. Norsk Rødd paa Planten. Galium boreale. Lin. Fl. D. T. 1024. Paa dansk. Glat Engersøde hos Riborg; Engersøde, Mellesøde.

Laarsniken, adj. (norsk) kielen, emfindelig.

Lab (en) n. f. Saa meget som paa een Gang kan laves. (Kostgaard.)

Lab eller Labbe (en) n. f. pl. Labber. [Isl. *lópp*.]

1. Rod paa et Dyr i Almindelighed. I Cardeleshed Biornenes Forsødder. Af Sagnet, at Biornen om Vinteren ernærer sig med at sue sine Labber, er den figuralige Talemaade kommen, at sue paa Labberne ∴: at tære paa det lidet man har, at slaae sig kummerligen igiennem.

2. Lignelsesviis: store Hænder. Hvor han saar sat med sine Labber, der holder han.

3. (I Botaniken) en tilrundet Blig paa et Blad.

Labbed, adj. (af Labbe.)

1. Som har store Førsødder eller store Hænder.

2. Siges om Fuglenes Fodder, naar de have en Hinde, som sidder i tilkandede Tæller langs med Tærne. (Hornemann om Stuefugle. p. 22.)

Labbet, adj. (af Lab). Bruges i Botaniken om Blade eller Blomsterdele, som have tilrandede Blige. (lobatum).

Labber, v. a. gaaer sagte (norst.) (Haffager.)

Labberdan (en) n. l. See Laberdan. n. l.

Labbeet (en) n. l. (af det Franke la bêre.)

1. Et Slags Femfortspil med Trumf, hvori der høre 3 Stik eller de 2 første til at spille.

2. Straffen for et tabt Spil.

3. Figurlig, i daglig Tale, Fortræd, Lab, Skade. Jeg kom ret i Labbeet med ham derfor. Tag dig iagt, du ikke bliver Labbeet derved.

Labelænft, adj. et comist Ord, det samme som Cauderøist. "Hver Kunstner har sit Sprog, hvorpaa Uafhængighed ei bliver flog; En Billedhugger og en Maler for Hængden ridt det Labelænft taler." (Wessels Str. 1 Bd. p. 255.)

Laben (en) n. l. Den Gjerning at labe. I Gærdeleshed om Hundes og Kattes Munde at drikke paa.

Laber eller **labre**, adj. [Isl. lægr, aprus, commodus,] som er sagte, ikke stræng eller haardt blæsende. Et Samandsord. Laber-Bramseils Kuling o: sagte Vind, i Forhold til Føringen af bemeldte Sell.

Laberkuling (en) n. l. En sagte Kuling. (Agerbøks Lex. p. 163.)

Laber, v. a. labede, labet. (Isl. lapa, eller slapa, forbillare; As. lapian, lambere.)

1. Drikker paa Hundes og Kattes Munde, slubrer Vædske i sig med Tungen, som en Hund. Emaa Hunde labe gierne Mælk. Hver som laber med sin Tunge af Vandet, som Hunden laber. (Dommerens Bog. 7, 5.)

2. Deraf Talemaaderne: Han giver Gierne labet o: han pimper saa smaat, drikker lidt og lidt. Jo flere Hunde, jo værre labe de God o: hvad der er mange om at giøre, giør ingen tilgavn. Gamle Katter labe ogsaa Mælk o: gamle Folk kunne og forlæbe sig; bruges om gamle Mand, som gierne kofte unge Piger.

I Sammenfæstning.

Laber af, v. l. See Aflaber.

1. Afskrifter ved Labning.

2. Ophører med at labe.

Laber ud, v. a. Sommer, drikker ud ved Laben.

Laberdan (en) n. l. (maaflæ af den Norske Byre Aberdeen.) Et Slags saltet Tørst. Rabian nedfattet som Stid. (Nielsen's Naturhist.)

Labradorsteen (en) n. l. En Underart af Feldspat, af graa Farve, som spillet med hvid, gule eller grønne Farver, fra Labradorstylen i Nordamerika; er og funden i Rusland og Norge. Silix feldspatium Labradoriensis.

Labro (en) n. l. I Jernhammerstællingen for Storhammeren, en Bro, bygget af flere til en Kisteant sammenslædede og færdiggede Tommerstokke, sammenbundne med Jernbolte i Hammergulbet, omkring de i samme indstappede oprettede Standsøiler eller Stølver og Hjertetræet, for at give dem en Fasthed til at udholde den Kysse af Storhammeren, der paa sin Axel bevæger sig i Standsøilernes Jernbøffer. (Brünnich.)

Labfalver v. a. (til Eses.)

1. Besmører, overstryger et Skibs Sider eller Rundholter o. s. v. med tynd Tiære eller smeltet Harpiz, for at forhindre Luftens eller Vandets hastige Indfyldelse, og tillige give et reentligt Udseende. At labfalve Skibe.

2. Giv Præg, især paa Ryggen.

Labyrinth (en) n. l. (labvyrthos.)

1. Et Slags Bygninger hos Grækere og Romere, indrættede med vildledende Gange.

2. En Irgang, et Sted, hvor krybsvende Veie
let vildlede Vandreren. Især en vildsom
Gang i Lyshaver. Loddætte Labyrinth.
(Pram Emilies Hilde.)
 3. Figurligen Wilderede, en indviklet og for-
viklet Sag. At komme i en Labyrinth
af Svibsfindigheder. Nærværende Reise
er en Labyrinth. (Baggesen.)
 4. Den inderste Deel af det indvendige Dre.
Labyrinthhen bestaaer af Forkammeret,
Vuegangene og Sneglen. (Skielderup.)
- Lactuk eller Laktuk (en) n. f.
1. Dansk Slægt navn paa Lactuca Lin.
 2. Hos Gartnerne en Art af Slægten Lactuk,
den almindelige Salat lactuca sativa Lin.
 3. Wild Lactuk, Planten Prenanthes mu-
ralis Lin. Fl. D. T. 509.
- Lactuk-Soll eller Laktuk-Soll (en) n. f.
(norsk). Planten Ulva lactuca Lin.
- Lad, adj. [Isl. latr. Sv. lat, segnis, Ulph.
lata. A. Sax. lat, late, ferus, tardus, vid.
Supplem. in Ihre.]
1. Doven, som intet gider gjort. Det er ret
en lad Krop: et dovent og døst Menne-
ste. Den Lade skal man altid drive. Lade
Dage: Dage, som man hviler eller intet
har at bestille paa. Det er Henrik, see
den lade Skielm, hvor han ligger og strak-
ker sig. (Holbergs uden Hoved og Hale.)
 2. Ordsprogsvits siger man: Han er saa lad
som et Asen; saa lad, saa han lugter; saa lad
at han ilde gider baaret sin egen Krop:
utroselig doven. Lad bad Lad at gaae, men
der Lad ei kunde faae andre, maatte Lad
gaae selv. For megen Honning gjør
lad Vi: Overflod gjør uvillig til Arbeide.
Lad Rone undskylder sig gierne med
Barnet: den Lade finder let noget at
undskyldte sig med. En Lad sagde: der er
en Lave derude. Ordsp. 22, 13. En lad
Mand faaer tynd Davre, tt. læg din
lade Arm, hos din sunkne Larm:
Ladhed gjør Fattigdom. Lad Mand vilde
gierne have syv hellige Dage om Ugen

- 3: vilde altid have ledige og lade L
Den Lade gaaer nødig paa Stee
3: er bange for den mindste Uleili
Den Lade og den Fede har ondt i
de. Lad Herre, fortroedne Sve
At lægge sig paa den lade Sit
overgive sig til Dovenskab og Ladhed.
lette sin lade Side: at lade af fr.
Dovenskab.
- Lad (et) n. f. pl. d. f. [Isl. hlada, litho-
rum af hlada, sternere, struere.]
1. Almindelighed enhver Anstalt eller In-
ning, hvorpaa enten noget forarbeides,
paa anden Maade tjener til Brug. Fi-
adskille dets Bestemmelse, sammensættes
det da med det Brugsord, hvortil det ti-
saasom: Dreielad, Saugeled, E-
gelad o. s. v.
 2. Den Orden som Brøder, Lommer og
det lægges langs og tværs i, det ene paa
andet. At lægge i Lad. Riobma
fiaber ei gierne Kornet, førend det har
get noget i Lad.
 3. Et Redskab af to lange Vielfer eller E-
ger, som tvænde Lærstokke binde sam-
hvorpaa Lønder og Rade lægges i Riel
At lægge Lønder paa Lad. Det er paa L
figes figurligt om det, som er færdigt og
bruges.
 4. (Af Isl. hlada, vitta) hos Guldræffern
vis Stilling af Guldraadene til hinan
At væve, faae Guld i Lad. "Hun spi
Guld, hun væver i Lad." (Dansk 1
fra Middelald. 3 Deel S. 390.)
 5. Et Læs, Byrde. De toge Eselens L
ham. (Claus Porsk.)
- Lad (et) n. f. [Isl. læti, gestus, affectu]
1. Larmen, Etøi, Bulder, it. Skiel
Han har et galt Lad med ham:
ham haardt til, skander stærkt paa
(Jesu Barndom. Fol. 8.)
 2. Forgjærelse, Forhexelse, Trolddom.
lægge Lad for En: kaste Ondt i

for ham, forhøre, forgjøre En. Høraf
i det ældre Sprog. Modlad Middel mod
Trykkerie. (Moth.)

Lad (en) n. f. obl. (af verbum lader, aflader.) Aftagelse, Sigtelse. Sygdommen;
Vinteren er paa Lad : sigtes, tager af,
holder op. (Moth.)

Ladan (en) n. f. En Buss. Ladanum.
Cistus creticus Lin.

Ladan (et) n. f. En vellugtende, gummiagtig Saft, som samles paa Bladene af
Ladan. Bruges til Røgelse. Ladanum.

Ladder (en) n. f. obl. see Lætter. Deraf
det gamle Ordsprog. Ladder voldes ofte
Kladder : af Spøg kommer ofte Klammeri.

Ladder eller **Ladder** pl. (norst) et Slags
Sneestrømper, som man drager over Skoe.
(Hallager.)

Ladbring (en) n. f. See Læbring. (Moth.)

Lade (en) n. f. gestus. See Lader pl. hvorfet er mere brugeligt.

Lade (en) n. f. (af lad, piger) obl. d. f.
som Ladhed. At lade Lade paa nogen :
giøre lad. (Moth.)

Lade (en) n. f. [isl. hlada, horreum, ahlada, coacervare.]

1. Det Hus, hvorudi Korn og Hø glemmes,
en Kornlade. Høvet man Jord i flere
Skiber (i: Haffne eller Haffneleg) og avler
det til en Gaard, og ligger det i en Lade,
da redbes deraf ei mere end een Redsel.
(Jyd. Lov. 3 B. 16 Cap.) Kornet fylder
eller folder ikke i Laden i Aar. Det for-
slaaer ei mere, end en Leppe i en øde
Lade, (Ordsprog) : det forslaaer aldeles
intet.

2. En Bod; en Krambod; det Sted hvor Kjøb-
mand falholde deres Vare. I Læderes-
hed: en Boglade. Han har sin Lade
paa Versen.

En Kasse, et Skrin med Laag til at ind-
skydes.

(I Krudtfabrikationen) et fladt Trætræg,
hvorpaa Krudtet henlægges til Læring i

Lærestuen. I Sammensætninger bestem-
mer det tilføjede Ord, hvorefter Lade bruges
f. Ex. Farvelade, Skrivelade, Pen-
gelade, Amtslade : den Laugskifte hos
Haandværkere, hvori Lidevænge og andre til
Lauget erlæggede Penge forvares.

I Sammensætning.

Ladebrændt, adj. kaldes det Korn, som
er bleven fordærvet i Laden, ved at føres
vaadt ind og pakkes sammen uden Luft-
træk.

Ladedør (en) n. f. Døren for en Lade.
Hun er saa bred som en Ladedør (om
en der er bred og stor). Han gloer
som en Ko paa en ny Ladedør (Ord-
sprog) : han forundrer sig høiligt.

Ladefoged (en) n. f. En Opsynsmand
paa en Avlsgaard, som forestaar Laden,
og i Almindelighed Gaardens Avl.

Ladegaard (en) n. f.

1. Den Deel af en Herregaard, hvor La-
den og de øvrige Udhuse findes. La-
degaarden ligger sædvanligvis udenfor
Borgegaarden.

2. Store Ladegaarde, hvor fordom ingen
Hovedbygning fandtes.

Ladegaardsmæssig, adj. som hører til
en Avls- eller Ladegaard, som bruges paa
en Ladegaard.

Ladeguld (et) n. f. Guld i Løen,
hvorpaa der særkes. Kold Mai gjør
varmt Ladeguld. (Ordsprog) : giver
et frugtbart Aar.

Ladekarl (en) n. f. En Lærker; en Karl,
som arbejder i Laden.

Ladekat (en) n. f. En Kat som opholder
sig i Laden, for der at tage Uet.

Ladeligget, adj. som er fordærvet, har
tagen Skade ved at ligge i Laden.

Ladenogle (en) n. f. Røglen til en Lade.

Ladeport (en) n. f. En Port for en
Lade. I Almindelighed en stor Port, en
rummelig Indførsel. Saa stor som en
Ladeport.

Ladestuffe (en) n. f.

1. En Skuffe som man bruger i Loen, en Huusluffe.
2. Haandværkernes Laugskifte. Ladeskuffen vedlige at holde. (Laugs Art. p. 99.)
- Ladesuur, adj. det samme som Ladebrændt. (Moth.)
- Ladesvale (en) n. f. En Huusvale, en Forsuesvale. (hirundo rustica). Müllers Zool. Dan.
- Ladetbungen, adj. det samme som ladeligget eller ladebrændt. (Moth.)
- Ladevarm, adj. det samme som ladevæbungen.
- Ladejern (et) n. f. (af Lader No. 10 aarelader og Jern) et Redskab, som bruges til Aareladen, en Lancet, et Aarejern.
- Ladelig, adj. obs. (af Lader, isl. Lata); 1) som kan efterlades; 2) som kan lade sig høre. Et ladeligt Raad. Keineke Foss. Lib. XII. b.
- Ladelse (en) n. f. (af Lader isl. lata). Efterladelse. Det at noget efterlades obs.
- Laden (en) n. f.
 1. Ladning, den Gierning at lade; f. Ex. et Skib, et Gevær, en Kanon.
 2. Efterladen, Forsømmelse. I al hans Giøren og Laden.
 3. (I ældre Skrifter) Aareladen. Holdt sig stille efter Laden. (Eriksens n. Kr. p. 534.) Haver Menneskene ikke Laden Behov. (Bartsteds Lægebog.)
- Ladende (et) n. f. (af Lader No. 10) Leilig, hed til at lade sig aarelade. Det er godt Ladende i Dag: godt Veir til at lade sig aarelade. (Moth. obsol.)
- Lader, v. a. imp. ladede, ladet og ladt. Isl. hlada. Sv. lade A. Sax. hladan. Germ. laden, congerere, stipare.]
 1. Lægger Last eller Last i eller paa noget; forsyner med Ladning. At lade et Skib. Hver lader sit Skib dybest: hver søger sin Fordeel.
 2. Lægger Ladning for Skudegeværer, kommer Krudt og Kugle i et Gevær, en Kanon. At

- lade en Væffe. Lade blindt: ingen komme for. Lade skarpt: lægge Kuglen.
3. Af Lad (et) No. 2. Lægger i Lad eller den, det ene paa det andet. At lade.
 4. Med Emaoord. Lader i, a) lægger i; b) holder, ser i, kommer i, lader et Kar, Viin i en Flaske. Lader indrer Last til. Han er bestemt til at lade ind. Lader paa, lægger paa, lægger Lader til, giver sin fulde Ladning. snart han har ladet til, selder han.
 5. Deraf Sammensætningerne.

Ladehuus (et) n. f. Et Huus ved Skudebane, hvor Laderen staaer og Geværet.

Ladepenge (en) n. f. pl. Penge, betales for at lade Skibe.

Ladeplads (en) n. f. Den Plads, man lader og løser et Skib. Lader en Ladeplads ved Limfjorden.

Laderedskab (et) n. f. Alt det Redskab, som bruges ved Kanonladning.

Ladeskuffe (en) n. f. En paa en Stang befæstet Kobberskuffe, hvorde løse Krudt bringes ind i Kanon (Steffens.)

Ladesnedig, adj. som vel forstaaer at et Skib eller en Vogn. (Moth.)

Ladestid (et) n. f. Den Deel af Ladesen, hvor der lades og løses, hedder saa Slæbestid.

Ladestok (en) n. f. En lang tynd af Træ eller Jern, som kan gaae ned i Bøsser, og som støder i tvende Ringer langs ad det tynde af Bøsser, med hvilken man støder Ladningen fast.

Ladetoi (et) n. f. Hvad der bruges at lade med, til Electrifiering, til Lading. Hos Artillerister medregnes Ladetoi, det som bruges til at lade Kanonerne. Deraf

Ladetoihølle (en) n. f. En Vælle Lade, hvori Ladetoi lægges.

Ladetoilhage (en) n. f. En Hage paa Lavetten, hvori Ladetsiet lægges.

Ladetoirem (en) n. f. En Rem paa Lavetten, der spændes om Haandspigerne.

Lader, v. n. ladede, ladet. (I gamle Skrifter) larmer, støjer, skander. Fuglene lade (synge smukt). At lade ilde paa En: stielde slemt. (Se Lad. Larmen No. 1.) β v. a. Indbyder (isl. *lada*, invitere) Laalmodighed lader Vold til Giest. (Fed. Svog Ordsp.)

Lader, v. a. og n. lod — ladet og ladet. [isl. *lára*, Alam. *lazzan*. Moesog. *letan*. Anglos. *laetan*. Succ. *lata*.]

1. v. a. Det modsatte af gjør, forholder sig lidende, undlader. Det skal du gjøre, hinc skal du lade. Han lader aldrig den Vandden og Galen. Havde inter ladet, som kunde falde ham til Beundring. (Goldings Kirkehist.)

2. v. a. mistet, stiller sig ved. Lade Livet, især om en voldsom Død. At lade Liv for Liv. Derpaa vil jeg lade mit Liv. Lade Vandet, kaste Vandet fra sig.

3. v. a. Forlader, gaar bort fra. Jeg lod ham uden for Porten. At lade En i Stikken.

4. v. a. Overlader, afhænder. For den Pries kan jeg ikke lade det. Han lod mig det, for hvad jeg først bad. Han lod dem Riset. (Wedels Krønike. S. 237.)

5. v. a.

A) Hindrer ikke, tillader, tilsteder. At lade En komme ind, lade En fri Raadighed over sine Ting. Lade Hesten Toilen.

B) Med Infinitiver i mange Talemaader, hvoraf de vigtigste ere. Lader heroe: opsætte. Lad det heroe til i Morgen. Lader blive: lader være, som det er. Lad det nu blive. it. efterlader. Det skal han nok lade blive. Lad Enhver blive den han er, saa bliver du nok den du er: tael ei ilde om andre, at andre ei skulle tale ilde om dig. Lader falde: giver Slip paa. Hun lod

Barnet falde. Lader Sagen falde: hører op med at forfølge Sagen. Lader Hvile falde paa sig: overgiver sig til Hvile. Lader fare, give Slip paa. Da han var afført, lod Ketten ham fare. Nu ville vi lade de. Sag fare. Lader gaæ, holder ikke paa. Jeg lod ham gaæ, uden at bede ham bue. Lader En gaæ: slipper en Vind, fierter. Lader det gaæ, som det kan, ikke brøder sig om. Lader ligge, urørt eller ufuldendt. Lad ligge det, som dig ei vedkommer. Lader staae, besætter sig ikke med. Lad staae, hvad der ei vedkommer dig. Jeg lader det staae ved sit Værd. Heraf Brugen af lad og lader til at danne Imperativer og Optativer. Staaer op, lader os gaæ herfra. Evang. Joh. 14 Cap. 23 B. Gud lader det gaæ dig vel. Lader være. 1. Lader blive tilovers. Lad og noget være for Efterkommerne. 2. Lader beroe, hører op med. Han lod strax være.

C. Recipr. i mange Talemaader, saasom lader sig boie: kan boies. Lader sig bruge: er til Tieneste; absolut, om løbsagrige Fruentimmer, giver sin Person til Pries; holder sig fal til Utugt. Lader sig forlyde med: giver at forstaae. Lader sig gjøre, kan gøres, kan skee. Det lader sig nok gjøre. Lader sig græmme: græmmer sig, tager sig nær. I lader Eder ikke græmme. Mariæ Pfalter. T. 92. (absol.) Lader sig ligge hos, har legemlig Omgang med en Mand. absolute: Hun lader sig — i samme Betydning. Lader sig lokke, lader sig overtale til noget urigtigt; i Eerdelighed lader sig besvare. Lader sig lumpe: lader sig gjøre Nar af, lader sig gaæ paa. Lader sig mærke, kan mærkes. Spøgelse lade sig meest mærke om Matten. Lader sig mærke med: lader sig forlyde med. Lader sig noie: noies. Lader sig sige. 1. Kan siges. Den Ting lader sig lettere sige end gjøre. 2. Hører fortælle. Jeg har ladet mig sige, at der var

stor Trang i Landet. 3. Lader sig over-
tyde. Jeg vil ikke lade mig sige i dette
Stykke. Du vil aldrig lade dig sige.
Lader sig vedgaae : lader sig mærke med,
tilstaaer.

6. v. a. Tilstaaer, indrømmer. Det maa man
lade ham, at han veed hvordan man skal
leve. Lad være, at det er saa : sæt at
det er saa. Det lader jeg være sagt.

7. v. a. Vorder Marsag, foranstalter, bærer
Omsorg for (stedse med Infinitiv activ efter
sig). Han lod bygge et Skib. Kongen lod
en Forordning udgaae. Lade En sætte ved
Bingebenet : fængsle ham. Lader forstaae
: giver at forstaae. Da lod Kongen Raad-
et forstaae, at han var deres og Landets
Herre. Lader høre. 1. Foranstalter at
noget høres. 2. Udbreider, kaster i Røsen.
Lader rette over Ens Hals. D. 2. 6.
6. 4. Lade Bryllup staae : holde Bryl-
lup. Brages og reciproce, f. Ex. lader sig
høre paa Violin. Søglern lod sig see i
Dyrehaven.

8. a) v. n. Synes, haver Ansende af. Han
er et den han lader; han lader kun saa,
men er det ikke. Maa faaer at lade, som
man Intet veed deraf. Impersonaliter : Det
lader som han betænker sig. Det lader til
smukt, ilde, underligt. Det lader til
Regn. "Saa lader en Kone dog kiont i et
Huus." (Baggesens Ungdomsarb. 2 D.
S. 178.) Paa Mors bruges det perso-
naliter istedetfor mener, holder for, og
udtales lærer : A lær de kan godt bliv, d.
e. Jeg mener det kan blive godt. (Schade.)
b) v. recip. : bærer sig ad; stiller sig ad;
han veed ei hvordan han skal lade sig.

9. v. n. pttter, dømmer. Lader haant om
noget : spotter. Lade vel om : bifalde.
Lade ilde. De Danske og Svenske lode
ilde med (Kong Christoffer af Bayern), at
han havde saa mange Lydste i Gaarden og
sik dem Lehn. (Hvidtfeldt p. 238.) Dron-
ningen lod ilde : var utilfreds. (Elausens

norste Krønike. p. 530.) De skulle ei
hadstelig lade ilde paa andre, for
anden Troesbekiendelse. (Danske 2
4. 10.) Lader ringe om : ringea

10. v. a. I Almuesproget for aarelader.
er bleven ladet i Dag. Hun blev
paa Armen.

11. v. a. Lader løbe. Lader af et
et andet. It. blander; om man i
Kardus og Valurt sammen. (Henric
pestrengs Lagedog.)

12. At lægge, føde Æg eller Unger. Et
om Slangerne i Røfens Overførselse a
gids Georgikon.

13. Ordspørgelige Talemaader :

At lade hvert Kar staa paa sin egen
: lade enhver være god for sig.
Verden jævne sig selv. Lade Violon
: leve sorgløs. Lade Dag komme
: lade hver Dag have sin egen
Lade sig tage ved Røsen. Lad gaae,
Vonden har en Høne : spar ingen
ting.

14. Med Smaaord :

Lader af, see afslader.

Lader bort.

1. Udelader. Lad det Ord bort

2. Forlover Een, lader ham gaa
Etenesten. (Moth. obf)

Lader efter.

1. Lader blive tilbage. See efter
No. 5. Domm. 2. 21. Som
lod efter, da han døde. (obsol.)

2. Tillader, tilstaaer. De lode Pr
nes Siftermaal efter, da han
(obsol. Goldberg Kirkehist.)

Lader for, see lader No. 7. Spænde
se eller andre Dyr. Lad en Dr
Ploven.

Lader fra.

1. Spænder Hestene fra Vognen.

2. Slipper, giver fra sig. Panden
ikke lade Ragen fra.

Lader ind (hos Smederne) om at i
Metaller ind i Træ.

Lader igiennem : tillader at komme igiennem. De lode ham igiennem Bagdøren.

Lader løs : slipper løs, see løslader.

Lader ned : lader komme ned. Lad Teiet ned, siger Bouden, naar Wilen Kal tages af Hestens Mund. Men vil ikke lade Melken ned, naar den ikke vil give Melken fra sig : er haardmelket.

Lader op : oplader.

1. Nabner. Lad op dit Øre : for. Lad op din Mund : tael; lad op dit Øie : se. Han befaler at alle Dørre og Giemmer skulle lades op for ham.

2. Afstaaer, overlader til en Anden (obfol.) at lade sin Bestilling op for Een.

Lader over (obfol.) tillader Overfart, at lade Nogen over sit Land. (Moth.)

Lader paa : holder paa, at lade Vand paa.

Lader sammen : tilføder Nogen at være sammen. Han gif bort og lod dem sammen.

Lader til : giver til, skaffer hvad der behøves. Jeg maatte selv lade til af egen Lomme. Den Svage lader Haaret til. : Det gaar ud over den Svage. (Moth.) Man kan sagtens lade Øret til : høre uden just at troe. Den faar at lade Øret til, som har det, sagde Tyven til Boddelen, da han ser havde mistet begge sine. At lade Hest til Hoppe : lade Horper bedække.

Lader tilbage, lader tilovers. Han lod ikke en Naale tilbage.

Lader ud. Luffer Een ud. Lade Hunden ud af Stuen.

Lader ude eller udelader, forbigaaer, lader blive borte. Der har Du ladet en heel Mening ude.

Lader ved (obfol.) lader beholde. De betingede sig ei andet, end at Geistlige og Verdslige maatte lades ved deres Rettigheder. (K. W. S. Ef. 4 Deel. p. 161.)

Lader n. f. (oftest i plur. og i en vnd Mening) [Isl. læti, gestus, gesticulatio] meest om Ansigtstræffenes ved Kunst eller Vane bevirkede Forandringer, dog ogsaa om hele Legemets Fagter. Hun har galne Lader, onde Lader, Horelader paa sig. At rette sine Lader efter sin Tale. At efterabe Eens Lader. Det er nogle underlige Lader. At drive Lader og Spot med Een. : holde Een for Nar (Moth). Sielen i sing. og i god Betjening. Det er saa hans Lade. Hun har yndige Lader.

Lades v. p. imp. ladedes [Isl. lætiar af Lad piger] bliver lad (Moth).

Ladesyge (en) n. f. (af Lad, piger og Syge) Ladhed, Dovenskab, Søvnagtighed. Man bliver overmaade seer efter den Ladesyge (Moth).

Ladfører. v. a. (af Lad (et) No. 1 og fører).

1. Lægger Lommer, som skal saves, paa Lad. (Moth).

2. (Af Lad, (et) No. 2. og fører). Lægger i Lad, ordyrer i Lad, stabler.

Ladhed (en) n. f. (af Lad, piger). Dovenskab, den Feil, at man gider intet gjort. Ladhed søder Ladhed. Deres Ladhed bekom dem ild.

Ladning eller Lading, (en) n. f. (af lader v. a. No. 1 og 2. German. Ladung. As. hlod, onus)

1. Det Gods man opfylder et Skib med, som skal fare paa Kjøbmandskab. En Ladning Lommer, Smer, Korn. Han har sin Ladning inde.

2. Den bestemte Deel Krudt og Kugler, som man lægger i en Kanon eller Bøsse. Det er for stærk, for svag Ladning. Skudets Sikkerhed beror meget paa Ladningen.

3. Figurlig. En god Kunst. Han har sin fulde Ladning, : er dygtig beskjæftiget.

Ladser, Ladstning, See Laster, Lastning.

Ladside (en) n. f. (af Lad piger).

1. Dobenskab. Læthed. At lægge sig paa Lædsiden : at være doven, intet tage sig for.
 2. Figurlig om den Læde selv. See hvilken Lædside!
- Lædvoren, adj. (af Læd piger) dødsagtig, søvnagtig.
- Læ (en) n. f. [Isl. *hlæ*. As *hleov*. f. *hleoot*. Scot. *lee*].

1. Et Sted, hvor man ligger. Hvilested. Dyrstede. Der kom løbende saa rast en Hind, den bar mig i sin Læ. (De gamle Ræmpeviser p. 174).
2. Det Sted, hvor man er fri for Vindens og Luftsens Ublidhed. Læthed. Skul. Ly. At ligge, staae, gaae i Læ. At krybe i Læ for Regnen. At være i Ly og Læ for Stormen. Krybe i Læ : Kiule sig for Veiret. Krybe i Læ for en Koffsnagle siges spottetvis, naar man vil Kiule sig, hvor ingen Læ er.
3. Til Søes: Under Vinden; paa den modsatte Side, hvorfra Vinden kommer. Skibet er i Læ. Roer i Læ. I Læ af Land, siges, naar Vinden blæser fra Landet, og man ikke føler Stormen saa meget, som om man var langt fra Landet. Til Søes betegnes alle de Redskaber eller Dele af Takelagen, som ere paa Lædsiden, ved at sammensæie dem med Læ, som Læ-Bugline, Læ-Skiode o. s. v.
4. Stille Veir (Roth).

I Sammensætning.

Læarbeide (et) n. f. (af Læ No. 2 og Arbeide) kaldes ved Holmen det Arbeide, som i ondt Veir kan forrettes under Tag.

Læbord (et) n. f. (af Læ No. 3 og Bord). Den Side af Skibet, som er under Vinden, modsat Højbord. Den Side af Kartotlet som Vinden falder ind paa, eller som har Hviden af Vinden. "Naar Waaden franges over i Læbord" (Strøms Sandm. Bessr. p. 406).

Læbordside (en) n. f. Det samme som Læbord.

Læbov (en) n. f. Den Bov, som ligger i Læ under Sidevindes Seilads.

Læland (et) n. f. Land der ligger i Læ for Vinden; lavt Land. Kunne letteligen gøres Anfald, hvor Læland er. (D. Mag. 2 Bd. S. 305).

Læseil (et) n. f. lange, smale Seil, som allene bruges, naar man seiler for Vinden eller rumskids. Skibbrædet v. 39. 4 Anm. Under. Merser. Bram. Bovenbram. Læseil, kaldes de efter det Seil de sættes ved Siden af.

Læseilsboom (en) n. f. Det bevægelige Læ, hvorpaa Læseilet udspiles.

Læseilsboiler pl. n. f. De Boiler paa Ræerne, igiennem hvilke man flyder Spirene ind og ud.

Læseilsklamper (en) n. f. De Klamper, som anbringes paa Rælingen til Læseilenes Befæstelse.

Læseilskraa (en) n. f. Den Kaa, som Læseilet er bunden til, og hvormed det heises op.

Læseilspirr (et) n. f. Det Spirr, som ligger paa Underræerne, samt paa Ræseræerne, og flydes ind, naar man vil sætte Læseil for at udspænde Seilet for neder ved Skibet.

Læside (en) n. f. Den Side paa Skibet, som er i Læ for Vinden, modsat den, Vinden kommer fra.

Lævall (en) n. f. Den Ryst man har i Læ eller paa den Læside af Skibet fra sig.

Lævarst adj. Som er meest i Læ. Det lævarste Skib : Det Skib, som af flere er meest i Læ.

Læbe (en) n. f. [As. *lippa* C. B. *lap*, *lipp*. Pers. *lib*, Al. *lep*, leff. Ang. et Belg. *lipp*. Germ. *lippe*, lefze. Ant. gleffe. Sv. *läpp*. *labium*] maafler beslægtet med Læp.

1. De to fremstaaende Dele af Ansigtet, der danne Mundens Abning. Over og

Underlæben. At have store Læber, Korallæber o: røde Læber. "Læbernes luffede Knoppe kun aabne sig, for at fortælle mig sødt, at hun elsker mig" (Baggesen).

2. Munden, som Talens Redskab. Jeg aabnede neppe mine Læber, før end o. s. v. Dette Folk ærer mig med Læberne, men deres Hjerter er langt fra mig. Marc. 7, 6. Lad Læbens Arighed være langt fra Dig. Ordsprog. 4, 24.
3. Figurlig: Slip, Glig af noget, som har Lighed med en Læbe. Saaledes Orelæbe: Dens (Rosens) jomfruelige Læber møde Solen i den klare Morgen: stund (Baggesen).
4. (I Botaniken) om de Blomsterkroner, som ere deelte i to Glige, hvorefter den ene kaldes den øverste, den anden den underste Læbe.
5. Det bruges og i adskillige Ordsprog og Talemaader: Det Barn er snart til at græde, som Læben hænger paa. At bide sig i Læberne, at gjøre den uvilkaarlige Bevægelse med Læberne, hvorved man søger at standse Udbrudet af Harm eller Latter. Det ligger mig paa Hiertet o: staaer mig for Munden. Han har det altid paa Læberne, men ei i Hiertet o: taler idelig og ved alle Leiligheder derom.

I Sammensætning.

Læbedannet adj. (af Læbe. No. 1 og danner). Læbet, som er af Form og Stikkelse som en Læbe. Naturforskerne bruge ofte dette Ord i deres Beskrivelse om Planter og Vexter. Med Blomster af læbedannet Form. (labiatus).

Læbedovel (en) n. l. Den Hule midt paa den øverste Læbe under Næsen. (Moth).

Læbegrav (en) n. l. Den Hulhed un-

der den underste Læbe imellem Læben og Hagen. (Nympha. Moth.)

Læbeløs (en) n. l. En Planteslag hos Viborg. Ajuga. Lin.

Læbet adj. see læbedannet.

Læbeoffer (et) n. l. Af Læbe og Offer. n. l. Bønner til Gud. (Moth.)

Læbepomade (en) n. l. En Slags Salve, som bruges for Læbesprækning.

Læbesprækning (en) n. l. Det at Læberne sprække, som let kan forbolde Kraft ved Riodes's Behandling.

Læbetor, adj. tørstig (brugeligt paa Mors).

Læder (et) n. l. (A. Sax. *Leather*. Germ. *Leder*. Angl. *Leather*. Sv. *Läder*. Isl. *Ledr*). Udtales Lær.

1. Beredt Skind. Hud af Dyr, som er barket og garbet. At berede Læder. At gjøre Læder til. Godt, slet Læder.

2. Ordsprogsvis siger man:

Drag Læderet over Lænderne o: Hold Munden, tøm din Tunge; it. lad være at lee. At prygle En Læderet fuldt. it. at give paa Læderet af En.

o: banke En dygtig af. Du skal faae Pas paa dit Læder o: Du skal blive pryglet dygtig af. Der kommer Kløf i Læderet, naar der kommer Groe (Grøde) i Veiret. At have godt Mund-Lær o: kunne tale godt for sig.

Der er gammelt Læder i hans Pande o: han har megen, mange Aars Erfaring. Det er godt at skære brede Remmer af en andens Læder (Hud).

o: Det er en let Sag at være godgjørende paa Andres Beføstning. Han stjal Læder og gav de fattige et Par Skoe

o: Han giver bort af Andres. Det er ærligt at sige Skoe, naar Læderet ikke er staalet. Naar Læder og Pindhoser lade sig altid strække.

Hun vil have En paa Læret o: Hun er mandgal. At trække fra Læret

o: drage Kaardec.

I Sammensætning.

Læderagtig, adj. som ligner eller er af Be-
staaenhed som Læder. (V. S. S. 1800.
S. 118.)

Læderarbeid (et) n. f. Ting forfærdigede
af Læder.

Læderart (en) n. f. En Art af Læder.
Der gives forskellige Læderarter (Funks
Naturh. 1 D. v. 594.)

Læderbaad (en) n. f. En Baad, sammen-
spet af Skind, grønlandsk Baad; en Kajak.

Læderbarkning (en) n. f. Den Gierning,
at berede Læderet ved Hielp af Bark.

Læderbereder (en) n. f. En Fældbereber,
Skinder, Garber.

Læderberedning (en) n. f. see Lædergarv-
ning.

Læderbind (et) n. f. Et Bogbind heelt af
Læder.

Læderbom (en) n. f. En Bielse, som hviler
paa 4 stærke Fodder, og bruges af Gar-
verne til at lægge Læderne paa, naar de
tages op af Vand eller Farve-Karren.
(Bergsøe om Garv. S. 504.)

Læderbuk (en) n. f. Det samme som Læ-
derbom.

Læderbuxer n. f. pl. Skindbuxer; "see
hvilk en Risomrei om et gammelt Par
Læderbuxer" 2: om ingen Ting. (Moth.)

Læderødig eller Læderdig adj. (obsol.)

1. Som ader Læder.

2. Ordsprogsviis siger man:

Alf Lap vorder Hud læderdig 2: man
falder lettelig fra en mindre til en større
Læst. (Peder Svvs Ordsprog, pag. 391).
Læderdig Hud læder aldrig fra den
Dane 2: en slem Dane er vanskelig at
afslæppe.

Læderfabrik (en) n. f. Et Sted, hvor
Læder forarbejdes til Salg.

Læderflasker (en) n. f. Et Fælselmiddel
af Læder til flydende Sager, hos os især en
Art Fælselasker.

Læderfarver (en) n. f. Den, som fatter
Farve paa Læder.

Læderforgylde (en) n. f. En Professo-
nist, som udgyr Læder, Gutteraler o. s. v.
med Blodguld. (Funks Naturh. 1 D. v. 595.)

Lædergarveri (et) n. f. Et Værksted,
hvor man kunstmæssig bereder Læder.

Lædergarvning (en) n. f. Læders kunst-
mæssige Tilberedning med Bark, Allum og
Valkning med Fidt.

Lædergiord (en) n. f. En bred Rem eller
Baand om Livet af Læder.

Lædergrime (en) n. f. Et Slags Hoved-
binde til en Hest af Læder. Modsat:
Gioregrime, som er af Hamp eller Segl-
garnsiraad.

Læderhaard adj. Som er stiv og haard,
som Læder.

Læderhandel (en) n. f. Handel med Læder.

Læderhandler (en) n. f. En som giver sig
af med, lever af at købe og sælge Læder.

Læderhandske (en) n. f. En Handske af
Læder.

Læderhæmpe (en) n. f. En Stroppe af
Læder. (i Skielobersproget.)

Læderkarpe (en) n. f. En Afart af Karpe-
slægten, som har ingen Skæl, men kun
et bruunt, læderagtigt Skind. Cyprinus.
(Kieldsen.)

Læderkniv (en) n. f. En Skoemagerkniv,
en Kniv, som man tilfjærer Læder med.

Læderkollert (en) n. f. Et Harnisk af Læ-
der, som bedækker Overkroppen.

Lædermund (en) n. f. Den som har in-
gen Skæg, som er glathaget (Moth.)

Lædermont (en) n. f. Et Stykke Læder,
der er betegnet paa en vis Maade, f. Ex.
ved en islaet Solonagle, som skulde forestille
Penge.

Læderpatron (en) n. f. Lyft Læder, sams-
menlagt i Skikkelse af en Patron, som kom-
mes i Beværet, for at bevare Svande-
skruen.

Læderpenge n. f. coll. See Lædermont.

Læderpidst (en) n. f. En Pidst, hvis
Skæft enten er af Læder, eller dermed be-
klædt.

Læderplade (en) n. f. Et Stykke Gaalelæder.
Læderpose (en) n. f. En Pose af Læder.
Læderpung (en) n. f. En Pung af Læder; en Skindpung.
Læderrem (en) n. f. (af Læder og Rem). En Rem eller smat Strimmel af Læder.
Lædersæk (en) n. f.
 1. Det samlede som Lædersække.
 2. En Vadsæk, især en mindre Art Vadsæk for Fodgængere. At slaae Læds for Lædsækken.
Læderskæg (et) n. f. Mangel paa Skæg. Han har et Læderskæg d. e. en glat Hage.
Lædersko (en) n. f. En Sko, syet af Læder. Modsat Træsko. Hvormange Par Lædersko har Du?
Læderslange (en) n. f. En Slange af Læder til en Sprøite, hvorigennem Vandet ledes fra Sprøiten til Straalerøret. Modsat Seildugsslange eller Slanger, giorte af Træad eller andet.
Lædersnitter n. f. pl. Bistinger, som klæres af Læder, naar det forarbejdes. (Moth.)
Læderspand (en) n. f. En Brandspand, en Spand af Læder til at bære Vand i ved Ildbrand. En Læderspand for hver 1000 Aldr. af den Gule Gaarden er forfattet for i Stadens Brandkasse. (Brandforord. af 1 Novbr. 1805 p. 23. §. 45.)
Lædersprøite (en) n. f. En Sprøite, som har en Slange af Læder.
Læderstol (en) n. f. En Stol i Alminderlighed, hvis Sæde er overtrukket med Læder.
Læderstol (en) n. f. En Stol i Alminderlighed, hvis Sæde er overtrukket med Læder.
Lædersværd (et) n. f. Et billedligt Udtryk brugt af Sorterup om Munden. "Hun mod Lasse feier løs sit løbte Lædersværd." (Poetiske Smaasager, S. 62)
Lædertaske (en) n. f. En Taske eller Pose af Læder; f. Ex. som Jægerne bruge.
Lædertapeet (et) n. f. Et Betræk af Læder paa Vægge. Forhen vare Lædertapeter meget i Brug, formeddelt deres Varighed, især da Læderet meget godt modtager og

holder Farverne. (Funks Naturhist. 1. D. p. 596.)
Lædertoi (et) n. f. Ting af Læder; f. Ex. Soldatens Patronstaske med Rem og Bælg.
Lædertouger (en) n. f. Den som vidres tilbereder og bearbejder allerede garvet Læder. "Værelser, som kunne være tienslige til en Lædertouger (Adresseavisen No. 281. 1807.)
Lædertræ (et) n. f. Planten *Dirca palustris* Lin.
Lædertrøie (en) n. f. En Trøie af Læder; en Skindtrøie. Vil du have mere end 5 Skind til en Lædertrøie, saa skal jeg staae dig dem 3: holder du dig ikke rolig, skal du faae en Ulykke.
Lædertrykker (en) n. f. En Professionsist, som trykker alle Slags Figurer i eller paa Læder.
Lædike eller Læddike (en) n. f. quasi liden Læde, diminutiv af Læde 3.
 1. En Skuffe; egentlig et lidet afdeelt Stue med Laag over i Skrine og Ruder til Penge og andre Smaating. "Vi det vil lase først, hvad er i Læddiken; jeg tænkes efter Nissen." (Vesjel.)
 2. Afdeelt Rum; Luffelse, Skillerum. Her er saa mange Luffelser og Lædiker, at man ikke kan hitte Rede i dem.
 3. Figurlig, der ere mange Lædiker i ham 3: han er hult, træff, snedig. At have Gryn i Læddiken. (Ordsprog om den Rige.)
Lædske (en) n. f. (af Lædske). Hvad der er Væderqvælgelse i, som slukker Tørst.
Lædskedrik (en) n. f. (af Lædske og Drik) En Drik, som slukker Tørst og vederqvælgelse, en Døgedrik; Hjertestyrkning. Egir siger: "for ham (Baldur) skal altid tiolig Lædskedrikken færdig staae." (Oehlenschlägers Nord. Digte. 144.)
Lædskefar (et) n. f. (af Lædske og Far) 1. Et Kar at afflede noget i. Bruges i Jernværker, hos Smede o. s. v.

2. Et Kar, hvort brændt Kalk lædskes, eller ved at gyde Vand paa gøres brugelig til Hvidning o. s. v.

Lædskellub (en) n. l. Den Klub, som bruges til Lædskelosten.

Lædskelost (en) n. l. En Kost, som hos Smedene bruges i Smedeballen.

Lædskelig adj. (af lædsker.)

1. som slukker, stiller Tørst. En lædskelig Drif.

2. som lader sig lædse eller slukke.

Lædskelse (en) n. l. (af lædsker.)

1. Det at noget lædsker og vederqvæger; en Vederqvægelse, Forfriskelse, Tørstens Slutning.

2. Det som vederqvæger; en tørststillende Dædse, en qvægende, styrkende Drif. Hindebærædse, blandet med Vand, er en behagelig Lædskelse.

Lædsker, v. a. imp. lædskede. sup. lædsket. (Germ. Belg. leichen, tschen. Sv. laska. Isl. leska, maaskee af lá aqva.)

1. Slukker, stiller, dæmper. Giv mig blot en Drif Vand at lædsker mig paa: slukke Tørsten med. Vand lædsker bedre end end Bl. Lædse sin Harm. (Ekonnings Hed. Phil.)

2. Styrker, qvæger, vederqvæger, forfrisker. At give en Sog noget, som kan lædsker ham. Vin, brugt med Maade, lædsker i mange Sygdomme.

3. Udslukker, dæmper ved at slaa Vand paa. Vilde leske og stykke Jlden. Clausens n. Kr. p. 722.)

4. (I Muurhaandværk). Oplosker Kalk i Vand, gyder Vand paa Kalk. At lædse Kalk. Meelkalk er ikke saa god, som den der snart efter Brændingen lædskes med koldt Vand, og kaldes lædsket Kalk. (Funks Naturhist. 3 D. p. 392.)

5. (I Smandsproget). Løser, udløser. At lædse et Stib.

Lædsketrug (et) n. l. (af lædsker, No. 1. og Trug). Et Trug, Bætte eller Ballie

i Smedebærkæder med Vand i, som til, ved Hielp af en deri værende Køl lædse eller dæmpe Kullene, at de ei for sig skal udbrænde.

Lædskning (en) n. l. Vederqvægelse. skelse. No. 1. Jt. Vands Paagynnin. Kalk.

Lædskningsdrif (en) n. l. Det som lædsker. (Lodes samlede Sti 4 Deel, p. 311.)

Læer v. a. obl. imp. lædte, eller lo sup. læt laaner, laaner bort, forfr. (Moth). I Wiffelsens Overs. af M. Tim. 3, 2. om Bisoppen: "som lærer Huns." Taul. Post. Somm. Fol Antæn giffue eller læ. XV. Tegn for Herres strenge Dom. Rhn. 1509. I Læhuus (et) n. l. Laanehuus, Udsat huus. Taulens Ant. A. 4. Bruges i Hyen efter samme Udtale.

Læer, v. neur. (Jyds). Giver stærk Bruges om enhver heftig og stoiende Svinet læer: striger. Fuglen læer piber. Havet læer: tuder. Brug om Mennesker, naar deres Røst er ugelig. Han læer altid: stænder og mer altid. (Aagaards Thye, p. 245. E des Mors.)

Læer, v. neut. Giver læ, tager af Storm, Regn, Blæst. Huset læer. I ven læer. See lher.

Læg, adj. [Lat. laicus]

1. Som er ulærd, ikke studeret, som ikke lagt sig efter boglige Konster. Det er læg Mand. Hvad ved læg Mand? 2. Verdselig, naar det er i Modsetnin geistlig, eller en som er indviet til ei Orden. Læg og Klerk.

Læg (en) n. l. pl. Lægge. (Isl. leggr. lægg.)

1. Kallen paa Benet. Det Sted paa E noget nedenfor Hælen, hvor de fleste Bler og de knofulvæste Delt ere samlede. Have smukke Lægge. Han har in

Lægge. I Lægge han just ei sin Styrke har (Besfel.)

2. **Planten:** blaa Kornblomst. *Centaurea Cyanus* Lin. Fl. d. Tab. 993.

3. **Læg** paa et Anker. Den Deel af Ankeret fra Krydset til Ringen.

4. Den hængende Arm af et Skibs Trækna, i Rodsætning til Taaen, som er liggende.

Læg (en) n. f. (obsolet.) Lægemiddel. "De som ere af heed Natur, dennem maa du give folde Læg." (Wartfers Lægebog. p. 5.)

Læg (et) n. f. pl. Læg (af lægger). 1. En sammenlagt Folde paa noget, en Klynke. At lægge Klædemon i Læg. Det seer smukkest ud, naar det er lagt i Læg.

2. Et eller flere i hinanden sammenlagte trykte Ark; et Hefte Papiir.

3. Saa mange Unger, som paa een gang udlægges afæg. Den Spilling er af det første, sidste Læg.

4. Læg paa et Toir o: et Stykke Jern, Træ eller Horn, som gaaer rundt om, at Rebet ikke snoes sammen. (Rostgaard.)

5) Det samme som Lægd. Af 60 Lønder Hartkorn skal et Læg indrettes og deraf en Soldat leveres. (Kösenstands Rescript. I. p. 568).

Læg adj. (Isl. lægia deprimere). lav (i Smandsproget). Ved lægt Vand kan Skibe ikke komme over denne Sandbakke. Landet er meget lægt. (Agerbeks Lønnet. S. 70.)

Lægbroder eller **Laybroder** (en) n. f. (af Læg adj. og Broder. En Klosterbetjent til Munkenes Opvartning.

Lægd (et) n. f. pl. Lægder (i ældre Love Læg). Det Distrikt af Landet, der er udlagt til Krigsfolks Udskrivning; bestemtes forud med Hensyn til Hartkornet; nu, ifølge Forordningen af 20de Februar 1788 S. 8, efter Folkemængden.

I Sammensætning.

Lægdsbroder (en) n. f. Værnepligtigt Medlem af et Lægd. Stræ Lægdsmanden har at indfinde sig med Lægds-

brødre og Soldat. (Kösenstands Reser. III. s. 9)

Lægdsforstander eller **Lægdsbestyrer** (en) n. f. Jorddrotten for de samlede Godser og Herredsfogden. Han forer Opsynet med flere Lægders Lægdsmand, og paafeer Lægdsraadernes Røiagtighed, o. f. v.

Lægdsmand (en) n. f. Den som har det nærmeste Tilsyn med et Lægds tjenstpligtige Mandskab. Lægdsmanden skal følge Mandskabet til Sedskonerne m. m. (Kdg. 20 Junii 1788.)

Lægdsrulle (en) n. f. En Riste eller Kortegnelse over det Mandskab, som hører til Lægdet.

Lægdsbeddel (en). Den Beddel, Lægdsmanden udstæder til en af Mandskabet.

Lægdsvingel (en) n. f. Planten (*Festuca decumbens*. Lin. Fl. D. Tab. 162.) liggende Svingel (Viborg.)

Lægde (en) n. f. Veligheden. Gaardens Lægde er behagelig. (D. Atlas. III. 80.)

Læge (en) [Isl. læknari. Sv. läkar, medicus; af Læger].

1. I Almindelighed, den som forstaaer sig paa at helbrede saavel indvortes som udvortes Sygdomme. Læge hjælp dig selv. En Læge helbreder ei alle Saar. De Karste have ikke Lægen behov. (Matth. 9, 12.)

2. I Særdelighed den som helbreder indvortes Sygdomme. Lægens Kunst er ofte mislig.

Lægel, **Legel** og **Leiel** (en) n. f. [Germ. lägel. Isl. leigill Sv. lägel]. En Bimbel, en Træstasse til Öl eller andet. Høstfolkene tage altid deres Öl og Brændeviins Lægel med sig. Han brumler som en Hummel i en Lægel. (Ordsb.)

Lægelig, adj som kan læges eller helbredes. Modsat ulægelig.

Lægen (en) n. f. Den Gierning at læge. Helbredelse. Lægning.

Læger, v. a. impf. lægede. sup. læget. [A. Sax. læknian. Isl. lækna]. Helbre-

der, gjør den, som er syg eller beskadiget, sund og frisk igjen. Bruges især om udbortes Tilfælde. En Doktor formaaer ei at læge alle Bræk. Saaret læger sig selv. Naar Hovedet er lægt, saa er Skulden glemt (siges om Urafnemmelige mod nydte Velgierninger).

I Sammensætning.

Lægebog (en) n. f. En Bog, som handler om, og foreskriver Lægemidler.

Lægebrønd (en) n. f. En Sundhedsbrønd, Saurbrønd; Kilde, som har mineraliske Vand, der indeholde Lægedom.

Lægedom (en) n. f.

1. Helbredelse. "Jeg vil lade dens Lægedom og Sundhed tage til." Jer. 33, 6.

2. Lægemidlets helbredende Kraft. "Herren haver skabt Lægedom af Jorden." Sir. 38, 4. "Et glad Herte er en god Lægedom."

Ords. 17, 22. Mange Urter indeholde en flukt Lægedom. Lige Egge lige Lægedom, siges ordsprogsvis.

3. Billedligen om hvad der er Hjælpe middel mod et Onde eller Lindring derfor. "Vi have faaet Lægedom ved hans Saar." Es. 53, 5. "En tro Ven er Livs Lægedom." Sir. 6, 17.

Lægedomsmiddel (et) n. f. Middel til Helbredelse. (Lode, 2 D. p. 202.)

Lægedrif (en) n. f. En Drif, som har Lægedom i sig.

Lægekunst (en) n. f. [af Læge og Kunst].

1. Et Indbegreb af de Færdigheder, som høre til Lægevidenskabens Uøvelse.

2. Det samme som Lægevidenskab.

3. Uegentlig kaldes af adskillige Eldre Logikens Forstandens Lægekunst.

Lægekraft (en) n. f. Kraft til at læge og helbrede. Den Beseffenhed ved noget, at det læger.

Lægekyndig, adj. Som forstaaer sig paa Lægekunsten.

Lægekyndighed (en) n. f. Indsigt i Lægekunsten.

Lægeløn (en) n. f. Den Betaling, Lægen faaer for sin Tuur og Umage.

Lægemaade (en) n. f. Fremgangsmaade ved en Sygdoms Behandling.

Lægemeister (en) n. f. En Barist (Moth.)

Lægemiddel (et) n. f. Det som ti til at bestrke Helbredelse, Lægedo middel.

Lægeplante (en) n. f. En Plante, bruges til Lægedom.

Lægeplaster (et) n. f. Et Plaster, læger og heler Saar.

Lægetegn (et) n. f. Visse Tegn ho Sygdom, hvorf Lægen fiender den, hvorved han vides til hvad Raad han bruge derimod. (Moth.)

Lægeurt (en) n. f. En Urte, som bri til Lægedom.

Lægevand (et) n. f. Et Vand, som lægende Kraft ved sig.

Lægebæle (en) n. f. En Prop Lindskov til at lægge i et Saar. dog hans Corrig Wood, hans Sagi Lægebæle. (Galsfers Ovidii Ki breve.)

Lægevidenskab (en) n. f. (af Læ og Videnskab. Systematisk Indbe af de Kundskaber, som udfordres til Lædommes Helbredelse.

Læger til v. a. Lader et Saar gro til o holder det længer aabent. Det er sai at lade en gammel Skade læge til.

Læger (en) n. f. (I Smands sproget). farlig Stilling for et Skib. At have Læger er, naar man er saa nær en eller Grund, og Vinden blæser ind i Landet, at man med yderste Noie kan r sig fra at drive paa Landet eller Grund. At lægge en Læger fra sig er, ved en beending at trække sig ud fra en Lægerva

Lægervall (en) n. f. Kaldes den i man staaer fare for at drive i Land og derved forlise. (Heraf kommer Leierbo

Lægfolk n. f. pl. (af Læg adj. 1. og Folk) Folk, som ikke ere studeerte; den almindelige Mand.

Læggebeen (et) n. f. (af Læg n. f. No. 1. og Been). Det bageste tyndere Been bag ved Skindebenet som stüles af de tykke Læggenustler. (Perone, fibula).

Læggebrød (en) n. f. (af Lægger og Brød). Kalder den hos mange Insectfamilier, især hos Smutveesperne, uden for Legemet forlængede Moderkal af Form som et tyndt, hornagtigt Rør, hvormed de bore Huller i levende Insectarme, for deri at lægge deres Æg eller eg ved Hielp af den indbringe Æggene i sine Sprækker og Huller.

Læggekartoffel (en) n. f. (af Lægger og Kartoffel). Kartoffel tienlig til at lægges i Jorden.

Læggekniiv (en) n. f. (af Lægger og Kniiv). En Kniiv, som kan lægges og foldes sammen; en Føldekniiv. (Køstgaard).

Læggen (en) n. f. Den Handling at lægge. Den Læggen i Kaffelovnen kan jeg ikke lide.

Læggende (en) n. f. See Lægginde.

Læggesofke pl. n. f. Et Slags Strømper, som gaae alene ned over Hælene og have ingen Fodder (norst). (S. Topogr. Journal. 20 H. p. 65).

Lægger v. a. impf. lagde. sup. lagt. (Ulph. lagjan; A. Sax. læggan, f. leggan; Germ. legen; Isl. leggja).

1. Sætter, stiller paa et vist Sted. At lægge noget paa Bordet, paa Jorden.

2. Sætter noget paa sit Sted; anlagger, forfærdiger noget, med Vibegreb, at det ligger jevnt; it. anordner, bestemmer. At lægge Grundvolden til en Bygning. At lægge et Gulv, en Vei o. s. v. Ugentligen om Løbe. Lov er derfor lagt, at den skal holdes. (Peder Syvs Ordbr.) At lægge en Stævne. (Elausens norske Hist. p. 454). It. i Kortspil; at lægge Conleur.

3. Bringer noget til at ligge jevnt og tæt. At lægge Deig, Smør, Silb.

4. Ordner, især Ordene, baade i bunden og ubunden Stiil. Han ved at lægge sine Ord. At lægge en Vise (obsolet.) Herren lagde Jesus en Vise. (Wedels Krøn. p. 7). Om Haybarth er lagt en Vise. (ib. p. 146).

5. Bringer noget til at være eller ligge i Jorden, i en vis Orden. At lægge Humlekuler, Ebletiærner. Han har lagt Rødder, Kartofler, &c.

6. (Hos Haandværkere). Drejer, snører om hinanden. At lægge Reeb.

7. Lægges ifølge Drift, frembringer, føder til Verden. Hønen har lagt sit Æg i Dag, at lægge Unger.

8. Pegynder, lægger Grundvold til (see No. 2), lægge Venstak med En. 3: at indlade sig i Venstak eller Selskab. (obsolet.)

9. Tilægges, stiller, dæmper. Gotvorn kunde med Stortalenhed lægge og opvække Brede. (Wedels Krøn p. 82.) Liden Regn lægger en stor Vind. (P. Syvs Ordbr. p. 356).

10. Afslægges, lægger fra sig. At lægge Sorgen 3: Sørgeklæderne. Efter kongelig Ordre maatte han lægge alle sine Ordener. At lægge sit Værge og bede om Quarteer.

11. Falder, lægger til Jorden. Jeg skal lægge dig paa Stedet, hvis du knyer. It. om Sød: afmeier. Rugen har været lagt i otte Dage.

12. I adskillige Talemaader: At lægge En under Dret, paa Riksten 3: at give Drestgen. At lægge en Dxe paa Panden 3: slaae den ihjel. At lægge ondt for En. a) At kaste Trolldom for En. Lægge noget Uheldbringende paa Ens Vei. b) at bagtale. Han lagde ondt for ham hos Kongen.

13. Lægges sig. v. r. a) Gaaer til Sengs. Jeg lagde mig i Aftes Kl. 9. b) I Sørdeleshed gaaer til Sengs formedelst Sygdom. Han blev saa angreben, at han maatte lægge sig. Derimod at lægge sig

lægge sig (obfol.) er, at forestille sig sig, og at lægge sig sig for noget, betyder at tage sig noget nær. Det lægger jeg mig ikke sig for. c) Falder, gaaer over Ende. Han lagde sig i Rendsstenen. Kornet vil vist lægge sig efter den stærke Regn. d) Sagtnes, stilles. Vinden, Veiret, Vølgerne lægge sig. e) Kryser fast sammen, bindes med Jis. Nu vil Søen lægge sig. Brugeligere er lægge til. f) Vøier sig over. Eggen paa Kniven har lagt sig.

14. I Forbindelse med Smaaord.

Lægger sig efter. Slaaer sit Sind til, beflitter sig paa, gjør sig flid og Umage for. At lægge sig efter boglige Kunster. (I gamle Skrifter.) Efterstræber. Biskop Wilhelm lagde sig ideligen efter Kongen. (Ved. Kr. p. 240). Han lagde sig efter Kong Harald med hemmelig Svig og Trædskhed. ib. p. 409. At lægge sig efter en Vige, (meest) om utilladelig Kierlighed.

Lægger sig fra : afbeviser, gjør sig fri fra. Det bør han at lægge sig fra. Oftere: Kralægge sig.

Lægger sig i (i gamle Skrifter), arbejder driftig paa, anvender al flid paa. Lægge sig frimodigen i at forhindre den daarlige Almues Galenskab. (Ved. Kr. p. 512).

Lægger sig imellem.

1. Gaaer imellem for at adskille stridende Parter, blander sig i en Sag.

2. Forhindrer, sætter sig imod. Da Vegtfolkene vilde stilles ad, lagde Frænderne sig der imellem.

Lægger sig imod, : beleirer, Kongen af Babylon har lagt sig imod. (Jerus. Egech. 42, 2.)

Lægger sig ind med (forekommer kun i ældre Skrifter og da i Modfætning af: lægger sig ud med, og bemærker), foreener sig med. "Han havde lagt sig ind med mange Høvdinger." (Elausens n. Kr. p. 581.)

Lægger sig op imod, gjør Opstand (obfol.). Jyderne lagde sig op med Staaningerne

mod Staaandsfaterne. (Vebels Kr. S. 196.)

Lægger sig til : anskaffer sig. Han lagt sig et godt Bibliotek til. At lægge sig noget til Bedste.

Lægger sig ud (obfol.) : bliver syg og trives vel. Han har ret lagt sig ud kort Tid.

Lægger sig ud med En : gjør sig til af. Det er ei godt at lægge sig ud af Præster og Procuratorer; thi de have Sprog. (Ordsprog).

Lægger af v. a. See aflægger i alle tyndinger, undtagen No. 5, 7, 8, 10, 12 og 14 b. Derimod ere Betydninger No. 6, 9, egne for lægger af.

Lægger an, v. a. a) Gøier nær til. ger en Stormfuge og lægger den an Gierdet. (Hvidst. Kronik. p. 733). lægge Skibet an til Broen, at lægge til Entring. b) Sætter i; bruges om Penge. At lægge Penge an i bel. c) Sætter et Gevær i Stillin Angreb. At lægge sin Landse an i Fjenden. d) I Betydningerne af at sig, sigte for Retten, sætte sig an : lægge sig sig sig og lægge en Tegning an anlægges. Hvorimod de der unde 5, 6, 9, anførte Bemærkelser, ei paa paa lægger an.

Lægger bi, v. a.

1. I Smaaordsproget: lægger sig nær tæt ved, ved Siden af. Læg bi, : Siden af Skibet. At lægge Skibet Bind : op imod Vinden, i Modfætning for Vinden.

1. Forliger, afgør i Mindelighed. At i Sagen bi. (Roth). Ruomsfunder br altid i denne Betydning: Vilægges.

Lægges bort, v. a. See Bortlægges

Lægges for, v. a.

a. Lægges foran. At lægge noget for derne af En. At lægge Baret for

ren; at lægge Snare for En; at lægge Haanden for Munden.

b. Absolut; ompeler Mæden, giver Mad til hver især. Han lægger altid for. Hvo vil lægge for ved den anden Ende af Bordet?

c. Det samme som forelægger. Kommer frem med i en eller anden Hensigt, fremlægger, fremsætter, forestiller. At lægge En et Document for til Underkrift. At lægge En Eiden for: pålægge En at sværge. At lægge En Loven og Evangelium (Straf og Belønning) for. At lægge En for Had: fremskille nogen til at vende Gienstand for Had. At lægge alle Aarer for Borde: sætte alle Driveskære i Bedræggelse. At lægge et godt Ord for En: tale hans Sag.

d. Pålægge En noget, der skal udrettes, sætter En noget for, han skal rette sig efter. Bestemmer, fastsætter. At lægge En en Læctie, et vist Arbejde for. At lægge En en Text for til Udarbejdelse. Lægge En en bestemt Tid for. Lægge En en Løngdag for.

e. Korevender, giver til Paaskud, skyder paa (obsol.) Mord.

f. At forholde, formaae. (Brugeligt paa Mord).

g. (I Smedekunsten). Beslæner Heste; lægger Sko under Hestesødder, støver. At lægge en Sko for det stiermer Bagbeen. Item lægger et haardere eller andet Metal for Eagen af noget. At lægge Staal for Dren.

h. Recipr. at lægge sig for et Sted: som Kiende at seire sig ved et Sted. At lægge sig for Anker: sikkre Skibets Leie ved at kaste Anker.

Lægge for over. (I Smandsproget). Lægge en Huk for over, siges, naar man kan seile den forbi, uden at vende. Lægge et Skib for over: seile forom et andet

med Vinden liggende Skib, naar begge seile med Vinden, hver paa sin Bort.

Lægge fra, v. a.

a. Lægge for sig selv, lægger hen til en Side fra andre Ting. At lægge fra, hvad man har kjøbt.

b. Seiler ud i Søen. Lægge fra Land med Skib. Lægge fra Borde med Baaden: seiler fra Skibet.

c. Reciproce. Lægge fra sig, lægger bort hvad man har imellem Hænderne eller at bære paa. Lægge en Vælle fra sig.

d. (Figurlig) fralægge sig, vælter fra sig ved at bevise det Modsaatte. At lægge en Misrønst, Beskyldning fra sig. Den Tørt maa du lægge fra dig. (See Fralægge).

e. (I Smandsproget). At lægge Landet fra sig, siges, naar Vinden er knap, men man dog netop kan seile forbi en Landstrækning, Huk o. s. v., uden at gøre Vending eller krydse.

Lægge frem, v. a. See Fremlægge. Lægge hen, eller henlægge.

a. Bringer til et vist Sted, især for at giemeles.

b. Det samme som at udsætte (exponere) f. Ex. henlægge sit eller et andets Barn (for at stille sig ved det) D. 2. 6. 6. 20. Derfor nogen overbevistes enten sit eget eller andet Barn paa vilde Mark... at henlægge og forlade, da skal den agtes som Mandsdraber og have sit Liv forbrudt. Jof. Chr. 4. Fdy. 27 Nov. 1647, hos Paus II. D. p. 837, Plac. 20 Septbr. 1709. At de Mennesker, som ukristelig henlægge deres spæde Børn, skal straffes paa Livet.

c. I figurlig Betydning bruges henlægge, f. Ex. henlægge Guds under Kronen; at henlægges til sine Fædre, see henlægge.

Lægge i, v. a.

a. Redlægge. Lægge inden i. At lægge i en Kiste, i en Skuffe. At lægge i Kalkelovnen, at lægge i Siemme (hvilket figurlig betyder at bevare i Huskommelsen).

At lægge i Skriin (uegentligen om den Cereemonie i den catholske Kirke, som foregaaer Canonisationen). At lægge Stod (Anstod) i Veien for En.

b. Anbringer. At lægge sin Part i et Gilde. At lægge sit Ord i med : deeltage i Samtale.

c. Bestemmer, ansætter, see Lægges a. At lægge i Stat, : ansætte til Stat. At lægge En i Straf, : dømme til en vis Straf. (obsol.)

d. Bruges i adskillige Talemaader, saasom: Lægges Hænderne i Skibet : er ørkesløs, magelig, gider Intet foretage sig. Lægges i Munden : kommer En paa, hvad han skal sige. Han lagde ham selv Ordene i Munden. Lægges i Lab : ordner, bringer i Orden. Lægges i Mynster : danner kunstigen i visse Figurer (hos Dæverne). Lægges Ring i Næsen paa En. Bruges egentlig om Evin, som man ringer, for at hindre dem fra at gjøre Skade med Røden, men figurlig bemærker det, tæmmer Ens Rædselighed og Dumdriftighed. Lægges noget i Traad for En : gjør ved egen Glid en Ting let for en Anden. Han lagde sin Marsag i Randen : Han drak en stor Drif. Det lægger du i et tæt Kar, hvad du betroer ham : Det gjør han snart offentlig bekiendt (om den Nabenmundede). Lægges i Blod, egentligen udbløder; lægger Riid eller andet i Vand for at blødes. Uegentligen: Lægges Hiernen i Blod : bryder Hovedet; eftertænker dybt. At lægge En i Blod : banke ham dygtig af.

e. (Absolute) om at lægge i Kaffelønnen. Et lig til Pigen, at hun lægger i. Om at pleie dybt. Peder! paa denne Ager maa du lægge brad i.

Lægges igiennem, v. a. Bringer igiennem. Bruges om Skibe. Han lagde i Gaar igiennem Dømmen.

Lægges imellem. I visse Talemaader, saa-

som: Han lægger ikke Fingrene imellem. : Han slaaer haardt til. At lægge sig imellem Vark og Træ. : at blande sig i Fortroliges Anliggender.

Lægges ind, v. a.

a. Bringer noget etsteds ind. At lægge Avtsen ind i Stuen. At lægge Soldater ind, : indkvartere. Sætter ind i et andet Legeme.

b. Gjør noget snævrere, der var for vidt. At lægge en Riide ind i Ermerne.

c. Erhverber; i den gamle Talemaade — at lægge Vre ind, i hvis Sted nu bruges at lægge sig Vre ind (eller bedre: at indlægge sig Vre).

d. Fremfører; i den Talemaade: at lægge et godt Ord ind for En.

e. Neutraliter. Kommer ind. Lægges ind med sit Skib. Han er lagt ind i Gaar : kommen i Havn. Skibet lagde ind.

Lægges ind imod En. Et Comandsudtryk, der forekommer i ældre Skrifter om fiendsligt Angreb. "Der de Rorke lagde ind mod hannem, forblindede han deres Dien." Ved. Kr. p. 86.

Lægges øde, v. a. Forstørret. Hendes Ødselhed kunde lægge et Kongerige øde. Nu bruges hellere ødelægge, undtagen i Hverdagsproget som Spøg. Hans Snak lagde mig reent øde.

Lægges ned, v. a.

a. Bringer noget fra et høiere Sted til at ligge paa et lavere. At lægge Vin ned i Kælderen; Lintsiet ned i Skuffen.

b. Planter, saaer, overgiver til Jorden for at spire. At lægge Aspartes ned. Lægges Vintersæd ned.

c. Tilberedes og lægges hen for at bevares i spiselig Tilstand. Bruges især om Grønsager. Lægges Spinat ned.

d. Frastaaer, frastiger sig, opgiver. At lægge sit Embede ned. Han har lagt sin Hædel ned og leder af sine Penge.

e. Overleverer, styrer en Anden noget i For-

ring, bepdnerer. At lægge Penge ned i Banken.

E. Falder, draber. At lægge sin Fiende ned. At lægge vilde Dyr ned. (I Betydningerne d, e, f, bruges helst nedlægge.)

Lægges om v. a.

a. Omgiver med, slaar eller vilser omkring. At lægge Haand om en Tonde.

b. Dejer Maden om, udbeler til hver især. At lægge om af Retterne.

c. Forandrer, lægger paa ny det som et ligger rigtigt. At lægge en Steenbro, en Gade om.

d. Kommer ved en Omdel forbi et vist Sted. Kongen lagde Velen om ad Frederiksborg.

Lægges op v. a.

a. Lægges fra neden af noget paa et høiere Sted. At lægge noget op paa Hylben.

b. At lægge Melk op, er ved et Guld eller Klade at stille den sure Melk fra Ballen.

b. Lægges hen, glemmer, forbarer. At lægge Gode op i et Pothuus. At lægge Varer op til bedre Priser.

c. Sammensparrer Penge. I disse Tider skal man Intet lægge op. Han lægger dog altid lidt op af sin Løn.

d. (Hos Baverne.) Render Garn, udspander Garnet i Væden efter Længden. At lægge Læred op. (Noth.) Brugeligt endnu.

e. I Smandsproget, gaaer ind i Havn med Skib for at overvintre; tager Takelagen af et Skib. At lægge et Skib op. Han har lagt op for i Winter.

f. I Smandsproget, naae hen til at lægge et Indløb op, at lægge et Skib op, lages naar man ved en knap Wind kan naae hen til det Maal man bestræber sig for.

g. Optænker, ophitter, spinder sammen. At lægge Raad op: at sinde paa et Anslag. Meest i ond Forstand.

Lægges over v. a.

a. Tilbækker, tilhyster. At lægge Raag over et Kar.

b. Sør eller paa anden Maade lægger en Ting saaledes, at Ranten eller en Delt deraf gaaer ind over det andet Stykke. At lægge Sømmen over: sætte den dobbelte.

c. Overbeier. Det vil vi nærmere lægge over med hinanden. (Nu bruges hellere overlægge.)

d. Forer, bringer over. Læg Skibet over paa den anden Side. Intrantist siger man: Præmten har lagt over; at lægge over med et Skib er at dreie Skibet til en anden Side.

Lægges paa, v. a.

a. Anbringer uden paa, isører sig. At lægge Lagen paa Sengen. Nu lægger jeg min Brynse paa. (Wed. Kron. p. 37.) Et. absolute lægger paa En: slaar, prøgler. Lægges paa Hesten (neml. Seletol.)

b. Anordner, paahyder, befaler. At lægge Straf paa noget. At lægge Arrest paa (En Person eller Gods): gjøre looslig Beslag. absolute: Vi ville lægge paa, at Ingen maa gjøre det. Det skrider imod hoed vi have lagt paa.

c. Tilregner, skylder for. At lægge En en Lyde paa. Deres egne Uopder lægger de ham paa.

d. Forholder Prisen. Riismændene lægge højt Dag paa.

e. Bemærker undertiden især i det ældre Sprog et og det samme med sit næstfølgende Substantiv. At lægge Dølg paa noget: at dolge. At lægge Elske, Hæde, Hæd paa En: at elske, ære, rose En. (Noth.)

f. I adskillige Talemaader. Lægges Haand paa En, lages haade om at anfælde En og ved signe En. Lægges Haand paa noget at begynde paa. Lægges paa Hierte: at tage til Eftertanke. Lægges Smør paa Brød for En: at indbynde sig hos En. Lægges Wind paa: bestræbe sig. Lægges paa Siderne: blive feed. (meest om Dyrne.)

Lægges sammen v. a.

a. Sammensætter. At lægge et Bred sammen,

lægge Gensidigheder sammen. Han er sædigen
at lægge hans Dine sammen : at ærgre ham
til Døds.

b. absolute. (I Regnekunsten) adderer, foier
en Sum til en anden. Det er ikke rigtigt
lagt sammen. (I Læsekunsten) Sætter
Stavelserne sammen, staver og lægger sam-
men. Barnet kan nu alt godt lægge sam-
men. Du kan jeg stave og lægge
sammen : nu indser jeg Mærtsagen, nu
begriber jeg hvordan det er sat.

c. Skyder sammen, tager Del, giver sin An-
part til at beskrive Omkostningerne til no-
get. At lægge til Bognleie sammen.
Lægge sine Pølster sammen : være i
Begreb med at indgaae Egetskab. (almin-
deligere hedder det: slaas sine Pølster sam-
men.)

Lægges til v. a.

a. Bøier til, bringer til. Der er intet at
lægge til eller tage fra. At lægge til
Lap, nemlig Stibet. At lægge til i
Kiosslag. Hvormeget vil du lægge til?
10 Kdir. At lægge Dret til : at lytte.

At lægge Ens Navn til : beraabe sig paa.

b. (I Landmandens Sprog) forer sin Op-
dræt af Hundsdyr, oplækker. At lægge
Kalve, Høns, Lam til.

c. Bidrager til. Han lægger Papir og jeg
Penne til.

d. Lægges til En : anbringer Stag. Han
lagde til Drengen med Stokken. De
lagde til hannem. (Clausens norske Kronike.
S. 110.)

Lægges ud v. a.

a. Stikker frem. At lægge sine Varer ud.

b. Gior Udlæg af Penge for En. Jeg skal nok
lægge ud.

c. Udder, gior rummeligere. At lægge en
Troie ud i Vermerne.

d. Forklarer, uddyber. Man maa lægge alle
Ting ud til det Bødste.

e. Angiver. Han er lagt ud som Børnes-
fader.

f. Sætter Hønskab imellem nogen. At lægge
een ud med en anden.

g. (I Landvæsnet: om Jord). Bestemmer.
Den Ager er lagt ud til Græsning. Lande-
maaleren lagde ham der sin Jord ud.

h. Intransitivt om et Skib. I Dag har Skibet
blev lagt ud. At lægge ud af Bommen
med et Skib.

Lægges under, v. a. At lægge en Spaan
under Bordfoden. At lægge et Easbede
under et Collegium. At lægge En under
Dret : gibe En et Drefigen.

Lægges (en) n. f. En som lægger Grund-
bold til noget. (Moth.) Ordet bruges nu
kun i Sammensætninger, som Forlægger,
Udlægger (en Fortolker.)

Lægges eller Læggeranker (et) n. f. De
første Sværanke i store Skibe, der almin-
delig ansees som et Vore. Anker, ligger for
paa Rølingen om Dagbordside. (Agerbets-
Lævnet, p. 46.)

Lægges (en) n. f. Et stort Vandfad, som
bruges i Orlogsskibene, og indeholder 2½
Kad eller 5 Tønder Vand.

Læggesrør (et) n. f. (af Lægges og Rør).
Kalder hos Insecterne det sidste Støkke af
Modersteden, naar det enten bestandig viser
sig under forskellige Former uden for Legemet
eller og vilkaarlig kan forlænges udenfor
samme og igjen trækkes tilbage.

Læggesrør, pl. n. f. see Liggerter.

Lægges-Loug. Spare-cable. (et) n. f.

Læggetid (en) n. f. Den Tid, som er be-
quem til at lægge noget i. — Hønsens Læg-
getid.

Læggebånd (en) n. f. (af Lægges og Bånd)
En Hvirvelbånd, (Køstgaard).

Læggebånd (en) n. f. Hos Køstgaard det
samme som Lægne.

Lægghage (en) n. f. (af Lægges og Hage).
Et Støkke Jern, dannet som et Kantsblad
med to eller tre Skærer, hvormed Sang-
stikkerne bukke Tænderne paa Sangen ud
eller ind. (Køstgaard).

Læglied (et) n. f. Afslut, som Fremmede for dømme maatte betale til Kongen for at er-
hverve Arveret for deres Brøder. See Ar-
velied. No. 2.

Lægmand (en) n. f. (af Læg adj. og Mand).

a. Oprindeligen enhver, som ikke var af den
geistlige Stand. Læg Mand var aldrig lærd
(geistlig) Mand god.

b. Den som ei er boglærd. Hvad forstaaer
Lægmand sig derpaa.

Lægmos (et) n. f. See Lalmos.

Lægmuus (en) n. f. (af Læg sura og
Muus). Musen, Ridsbalden i Læggen.

Lægne (en) n. f. Et Redskab af Jern,
som sættes i Løbe for at forhindre Rebers
Snoring. Det samme som Læg Rd. 4.
Deraf:

Lægnedde (en) n. f. Røsten i et Lægne;
Lands G. Skr. 5 Deel, p. 233.

Lægnesime (et) n. f. Sime eller smalt
Reed i et Lægne. ib.

Lægning (en) n. f. (af verb. lægger).
Det at noget lægges. Bruges meest i Sam-
mensætning, som Brolægning, Henlæg-
ning, Oplægning o. s. v. (J. Agerbru-
get). Jordens første Pløining, da den pløies
op og Agerflisterne dannes. Jt. Gaaning
af Sæd i Jorden, Plantning. Sædens
Lægning.

Lægning (en) n. f. (af verb. læger).
Det at man læger eller helbreder et Saar:
hans Lægning vil medtage lang Tid.

Lægre (et) n. f. (obsolet). Et Læg, Sel-
skab, Stalbroderskab. (Moth.)

Lægre (en) n. f. (obsolet). Lønleie eller
Letermaal. (Elaan. Løb 13, 6.)

Lægs adj. (af lægger). Det som kan
lægges. (Moth). Deraf aflægs.

Lægsum adj. Af læger, som har Kraft til
at læge. En lægsum Urt.

Lægsummer (en) n. f. Kalbes i Norge Ti-
den imellem Pløiningen og Høsten. Hallager.

Lægte (en) n. f. (A. Sax. lotta. Germ.
latte, Sv. lække. Isl. letti. af letta le-

vare). Et langt og smalt Stige af Hør,
som bruges især til at slaae paa langs ad
Lagene.

Lægtehammer (en) n. f. (af Lægte og
Hammer). En Sommermands Hammer,
hvis flade Ende er flasket, og har paa den
ene Side af Kloften en spids Klov, hvor-
med hugges Hul i Lægten, hvor Sommer
skal slaaes ind.

Lægter eller Ligter (en) n. f. [Holl. Lijter].
Et Slags Pramme med Dæk, som bruges
til at tage en Deel af Ladningen af et Skib,
der ellers vilde stikke for dybt, til at komme
i Haven.

Lægter (et) n. f. Pulpstær i en Kirke, meist
for simple Folk.

Lægter, v. a. impf. lægtebe sup. lægtet:
Slaaer Lægter paa et Læg. At lægte et
Hul.

Lægtesom (et) n. f. (af Lægte og Som).
Et Slags Lægge, spids Sønt, som bruges
til at slaae Lægter fast med.

Lægtestump (en) n. f. (af Lægte og
Stump) eller

Lægtestykke (et) n. f. (af Lægte og Stykke).
En afbrudt Deel, en Stump eller et Stykke
af en Lægte. Hertil kan man bruge
Lægtestumper.

Lægtesommer (et) n. f. (af Lægte og
Sommer). Sommer, som er flasket til
at staae Lægter af.

Lægteværk (et) n. f. Stakværk, Ind-
begning af Lægter.

Lægtning (en) n. f. 1) Befordring med
Lægter. 2) Den Handling at befærdige med
Lægter.

Læir eller Leir adj. Dum, stum, umulende.
Han er læir som en Fisk. (obf.)

Læk adj. [A. Sax. hleic. Angl. leak. Isl.
lekr, rimosus, a leka, perfluere].

1) Ustæt, som rinder, som ikke kan holde Væd-
sken ude, eller formene den at trænge ind.
Karret er læk. Skibet er læk. Vi
maatte seile med læk Skib hele Hjemreisen.

Stibene vare saa lette, at ingen kunde bære paa dem. (Klausens norske Hist. p. 662.)

a) Figurlig: grædefærdig. Han er altid læf. 2) græder ved mindste Anledning.

Læf (en) n. f. pl. mangler. (Fordum Læf. Isl. leki. stillatio). En Kæpne, en Sprælle, en Næbning, et Hul paa et Kar eller et Stib. For i Stibet fandtes en stor Læf. At springe en Læf, siges til Sæd, naar et Stib bliver pludselig læf, ved det at en Plank springer. Stibet sit Læf i Bunden og blev særligen læft. (Jertegns Postil). Figurlig: Brøst, Meen; Staters Læf. (H. S. Guldborg).

Læfat (en) n. f. (af Læ Mo. 2. og Ræt). Hermelin, Væsel (Mustela Erminea Linn.)

Læfads (en) n. f. (holl. lekkagie. gall. leccage. Beslaget med Læf).

1) Forlids eller Tab ved flydende Vares Udsæling; det som sættes formedelst Udsæling paa indløbte Værelse, naar de udmaales.

2) Uæghed, den Beskaffenhed ved noget, at det er utæt. At Vandet var spildt ved Læfads paa Vandlønderne.

3) Den Blin, Brændevin eller andet, som læfter af Kædet, medens der aftappes, og opsamlers i et lidet Kar, som staaer under Lønden.

4) I Almindelighed: en Rist, et Hul, en Brøst paa noget. Læfads i Dættet siges, naar det ikke er vel kalfatret.

Læffe (en) n. f. (af Læffer.)

a. Tagdryp.

b. Det, at man igennem et saadt, uident Stykke Læf klarer noget; Filttering. (Moth).

c. Kalder hos Brændevinsbrænderne det, som efterat Brændevinet er færdigt, aftages eller tilbageholdes af Mangel paa Styrke og benyttes ved næste Brænding, da det kaldes at overdrive samme.

Læffelse (en) n. f. (af Læffer). Den Beskaffenhed ved noget, at det læfter eller er læf. See Læfads 4.

Læffeluud (en) n. f. (af Læffer og Luud). Luud, som er læftet fra Aften. (Moth).

Læffemust (en) n. f. (af Læffer og Must). Must, som er læftet fra Mooset. (Moth).

Læffen (en) n. f. (af Læffer). Den Stiering at læffe.

Læffepose (en) n. f. (af Læffer og Pose). En Pose, som er vidt øventil, gaar flak ned og spidses til Enden, til at affle og klare flydende Ting. En Filtreerpose. (Moth).

Læffer, v. a. et neutr. impf. læffede, sup. læffet (Germ. lecken. Belg. leken. Sax. lekken. Isl. leka. stillare.)

1) Galder draabevis ned, rinder, er utæt, drypper. Karret læffer. Lønden læffer ved Tappen. Vinen er læffet 2) runden ud af Kædet.

2) Trækker Vand til sig, kan ikke holde Vand inde. Stibet læffer stærkt ved Masser 2) Vandet trækker ind i Stibet ved Massen.

3) Væser, lader sit Vand. (Moth).

4) Klarer Vædske eller flydende Ting igennem graat Papiir eller en Læffepose, ser, filterer. (Moth).

Læffer (en) n. f. En Destillator, En som brænder Aquavit og Brændevin. (Moth).

Læffer, adj. pl. læffre. (Germ. et Syec. lecker, cekisatus; ab A. Sax. liacan. Germ. lecken, likken. Det gamle Danske tilffe, nu slikke).

1) Beslignende, som klærer Ganen. En læffer Ret. Det er altsammen læffer og god Mad.

2) Den, som sætter megen Priis paa læffe Mad. Det er ret en læffer Herre. Han er saa læffer, at det er en Skam.

3) Figurlig: indragende, søffelig (dog kun i det lavere Sprog). Det er en læffer Pige. Du er en læffer Dreng, naar du gjør hvad din Moder bider dig om. At gjøre sig læffer for En 2) smigre, smidske for En. See hvor læffer han gjør sig.

4) Pynat, net. En læffer Kone koster mange Penge. En læffer Hne, en læffer Riortel. (Det sidste kun i Almue sproget).

Læmpe (en) n. l. Skrides rigtigere Læmpe.

Læn, adj. (obsol.) see Lend.

Læn (et) n. l. (Isl. læn, lán. Svec. lán.

Germ. Lehn]. Skrides sædvanligen Lehn, som og i Loven, hvilken Skrivemaade er tagen af det Tydske.

1) Oprindeligten synes det at have betegnet alt det Gods, som overlades en Anden til Brug, hvorfor Kosob Ancher mener, at Læn og Lään i Begyndelsen var det samme. S. Lehnret; 2. I. S. 1.

2) Det Gods, som under visse Betingelser og med en vis Høitidelighed overdrages en Anden til Nytte og Brug; helst fast Eiendom, der besiddes og bruges med Forpligtelse for Besidderen til særdeles Trofast og Tjeneste til en Anden (Lænsherren) og modsættes da Odel (Allodium), som Besidderen eiede med fuld Eiendomsret, og der som saadant gik i Arv. De ældre Læn vare mange Slags: givne Læn, Naade-Læn, Pante-Læn og Tjeneste-Læn; verdslige og geistlige. De nuværende Læn ere Herstaber og Friherstaber.

3) I det ældre Lovsprog: det Embede, der var aftalt med Læn, hvilket forud var Tilfældet med alle vigtige Statsembeder. "Ingen Mand, der Læn haffver, skal det sin Svend selske, men skal befale det anden Bonde i Hænder, der i det Læn boer og Penge haffver det at sætte o. s. v. Tydske Lov. II. 56.

4) Det Distrikt, inden hvilket Lænsmanden udsøvede sit Embede.

5) Hos Enorro modsættes det Weizler, der vare Eiendomme, overdragne med særdeles Forpligtelse at gjæste Kongen og hans Hof, men som dog, efter Schuings og Thres Paastand, vare virkelige Læn. See Schlegels Comm. til Kosob Anchers Lehnret i Anchers samlede Skrifter. III. S. 262 og 263.

Deraf Sammensætninger.

Lænarv (en) n. l. Den Arv, der finder Sted ved Læn; i Modsætning af Allodialarv, og er afvigende fra den aldelige.

Lænarving (en) n. l. Den Arving, er berettiget til at arve Læn. I sættes Allodialarving.

Lænbar adj. Som kan forlænes. o: til Læn; som maa tages til Læn, så det kan besiddes.

Lænbarhed (en) n. l. Den Beshed hos noget, at det er lænbart. danske Kronens Lænbarhed af det Rige skal bevises." Vidensk. Selsk. I. D. p. 92.

Lænbog (en) n. l. Bog eller Ma over det forlænedes Gods.

Lænbrev (et) n. l. En skriftlig Forle Et Document, som stadfæster En i forlænedes Rettigheder. Det træder i nuværende danske Grevskaaber og Hæstaber i Investiturs Sted. (Grev. S. 19, 21. Friherr. Priv. S. 17,

Lændrager (en) n. l. Den, som Andens Naavn modtager og bestyr Læn, samt opfylder Lænspligtene ham.

Lænsfri, adj. som ikke er forlænet det, der tilhører En som eget Allods.

Længaard (en) n. l. Allodsgaard anden Gaard, som hødes til Læn.

Længilde (et) n. l. Afgift i Penler Korn, som Læntageren maa Lænsherren.

Længods (et) n. l. Jordegods, hødes til Længods. Livet er Læn (Peder Syvs Ordsprog.)

Længrund (en) n. l. Grund eller som hødes i Gæste eller Læn.

Lænrige (et) n. l. Et Rige, der Læn er afhængigt af en anden Et Ex. Kongeriget begge Sicilierne af Paven.

Læntager (en) n. l. Den, som noget til Læn af en Anden.

Læntjeneste (en) n. l. Den Tjeneste

tageren er sin Lænsherre skyldig, især den ham paaliggende Krigstjeneste.

Lænsliis, adv. Paa den Maade, som Skik og Brug er ved Læn. (Hvitfeld. S. 241.)

Lænsbaand (et) n. f. Den Forpligtelse, der hviler paa Person eller Gods, paa Grund af Lænsretten.

Lænsbesidder (en) n. f. Det samme som Lænsmand. (Pl. 27 Decbr 1809). At umyndige Lænsbesiddere ei kunne være Overdommere i Politisager.

Lænscapital (en) n. f. Den Sum Penge, der træder i Stedet for Længods og arves paa samme Maade.

Lænsdygtig, adj. Som har de fornødne Egenheder til at modtage et Læn. (Nordens Statsforf. af E. Rothe. p. 47.)

Lænsæd (en) n. f. Trostædsæd, som Lænsrageren sværger Lænsherren ved Lænets Modtagelse.

Lænsfolk, pl. n. f. De Lænsmanden underordnede Bestiente. Ifølge Christian den III. Lænsorden skulde de aflægge Ed, saavel til Kongen som til Lænsmanden. (Kof. Anders samlede Skrift. 3 Deel, S. 440).

Lænsforhold (et) n. f. Det Forhold imellem Lænsherren og Lænsmanden, som grunder sig paa Lænsretten.

Lænsgreve (en) n. f. Den Greve, der eier et Grevskab, som er Læn.

Læns haver (en) n. f. Den, som er i Besiddelse af et Læn. (E. Rothes Nordens Statsforfatning. 1 D. p. 194).

Læns herre (en) n. f.

1) Den, som kan kræve Trostæd og Tjeneste af Lænsmanden, imod at han iglen er pligtig at beskytte ham.

2) Den, som er sat til at beskytte et kongeligt Læn, som Embedsmand. Det samme som nu en Amtmand.

Læns høi hed (en) n. f. Indbegrebet af de Rettigheder, der tilkomme Regenten, i Henseende til et Læn, helst de større, forskelligt fra Læns høi hed.

Læns hodd ing (en) n. f. En Befalingsmand over et Læn. (Dolmets Hirdskraa, S. 52.)

Læns lov (en) n. f. Lov, henhørende til Lænsretten. (E. Rothe).

Læns maade (en) n. f. De Vilkaar, paa hvilke Forlæning sker.

Læns mæss ig, adj. Kaldes den Afsig, der er dækket til at arve Lænet. (Kofod Anders D. Lænsret).

Læns magt (en) n. f. Den Magt, som Læns herren har. (E. Rothe).

Læns mand (en) n. f. (lat. vassallus).

1) Den, som har Gods til Læn af en Læns herre.

2) En Befalingsmand over et Læn, istedet for hvilke der under Kong Christian V. indførtes Amtmand.

3) En Bestillingsmand, Herredsfoged.

4) I Norge: en under Kongens Foged staaende Embedsmand paa Landet, der svarer til de danske Sognesfogder, men har større Myndighed.

Læns pligt (en) n. f. Den Forpligtelse, som paaligger Lænsrageren mod Læns herren; undertiden ogsaa Læns herrens Pligt, at beskytte sin Vasal.

Læns pligt ig, adj. Den, hvem Læns pligt paaligger.

Læns regiering (en) n. f. Læns herrens Regimente. (E. Rothe).

Læns ret (en) n. f.

1) Den lovlige Adkomst En har til at forlæne Gods til andre.

2) Bestemmelse, Lov, som angaar Læn.

3) En Samling af Lænslove.

4) Den Deel af Lovmyndigheden, der handler om Læn.

Læns rettigh ed (en) n. f. Den Rettighed, som erhverves ved Lænsretten.

Læns tæ der, pl. n. f. De Sæder, som være Læns tiden egne. (E. Rothe.)

Læns til (en) n. f. En Skik, som angaar Læn, eller Lænsmandens og Læns herrens gensidige Forhold.

Læns tprog (et) n. f. De særegne Ord

og Talemaader, der have Hensigt til Lænsbæsenet.

Lænsfriver (en) n. l. Den Skriver i Cancelliet, der udfærdiger Lænspatenter, Adelsdiplomer m. m.

Lænsstifter (en) n. l. Den, som lader sit forrige Allodialgods ophøje til Læn.

Lænsstykke (et) n. l. Et Længods. "At betragte som et af den Kongl. Krone immedialt dependierende Lænsstykke." (Grev. Priv. §. 9.

Lænsrid (en) n. l. Den Tidsalder, da Lænsbæsenet havde naaet sin største Høi-
de, Middelalderen.

Lænsbæsen (et) n. l. Den Eingenæs Orden, der er en Folge af Lænenes Op-
komst og Indførsel; saa og de Love,
Stykke og Indretninger, der tiene til at
befæste samme.

Lænsvedtagt (en) n. l. Det samme
som Lænsstift.

Lænd (en) n. l. See Lænd.

Lænder, v. n. impf. lændede, sup. læn-
det (isl. lenda, af Land).

1) Lænder, kommer til Land, ankommer til
Skib. "Der seilede de efter i Dage tre,
førend de kunde der lende." (Rimkrøn. Fol. 51. b. It. Clausens n. Kr. p. 774).

2) Er nærved, lækker ad. "Der det lende til
Midnat." (Clausens n. Krøn. p. 793).
Der det lende imod Høsten. ib. (obfol.)

Lænding (en) n. l. (af Land). Den som
er født i samme Land, som en anden; Lænds-
mand. Bruges nu kun i Sammensætninger,
som: Indlænding, Udlænding.

Lænding (en) n. l. (af Lænder v.) [Isl.
lending]. Det at man kommer til Lands
med Skib, Landen, Landgang. (obfol.)

Lændse (en) n. l. En Klæde af Stofte,
eller en Bom over Elvene i Norge, for at
opsamle det flydende Tømmer. Hedder og
saa Tømmerhængsel. (Pontoppidans Nor-
ges Naturhist.)

Lændser v. a. See Lændser.

Læne (et) n. l. Det man holder sig op til,

støtter sig paa, et Armstød eller Rygsstød
Stole; It. et Raskværk.

Lænebænk (en) n. l. (af Læne og Bænk)
En Bænk med Ryglæne eller Armlæne;
Læner v. a. et rec. impf. lænede. sup. læ-
(Græc. κλίνειν. Lat. clinare, inclin-
Germ. lehnen. Svec. läna, A. S. hlyon
f. hlymian. Al. linen, f. hlinen. Belg.
nen. Angl. lean).

1) At lade noget hvile mod noget andet.
lænedde min Ryg mod Stolpen.
læne sin Arm paa Stolen.

2) (recipr.) Støtter sig paa eller lægger
op til, hviler sig paa sin Stof. At li-
sig op til et Planteværk.

3) (3 Sprogget). Sagtnes, lægger sig,
ger af. Stormen læner sig.

4) Støtter sig op imod. At læne sig
mod sin Herre. (Roch.) obfol.

Læner v. a. impf. lænede sup. lænel

1) (Gamle Skrifter). Læner (Germ. leih-
i det komiske Sprog sammentrukket
Lær. "Den tiende Deel, som Gud dig
bør dig at tiende, i hvad det er. (Bed

2) Forlæner. (obf.).

3) Svare Lænsafgift. (obf.)

Lænestol (en) n. l. (af Læne og Stol)
En Stol med Læne paa. At sidde
Lænestol.

Lænestolsfiel (en) n. l. Bruges af
spottvis for en magelig, dork, sløv Per-
(Prosaiske Skr. 4 D. p. 311.)

Læneværk (et) n. l. Et Raskværk,
sættes paa Rælingen af et Skib, om
Rerfet o. s. v. for at afværge, at man
skal falde over Bord.

Længde (en) n. l. [Isl. lengd.]

1) Den Beskaffenhed ved noget, at det er la-
udkræftning af noget, saavel i Tiden f
Rummet. Det Stykke Isi holder
mange Aker i Længden. Formedelst de
Længde vil han ikke komme saa snart.
Tidens Længde vil den Plan ikke
Suf.

2) (I Hverdagsproget) Hvide. Han voxer hver Dag i Længden.

3) (I Astronomien). En Stjernes eller Solens Sted paa Himmelen fra Vesten mod Osten, angiven ved en Bue af Ekliptiken, fra Nulpunkt af Væderen til den Brede-Cirkel, hvori Stjernen findes; modsat dens Brede. Solen har paa Sommer-Sols-hverdsdagen 3 Tegns Længde: den er 90 Grader Osten for Nulpunktet af Væderen.

4) (I den mathematiske Geographie). Er et Steds Længde paa Jordkuglen, dets Beliggenhed Osten eller Vesten for en vilkaarlig Meridian, hvilken Længde angives enten i Grader af Equator, eller og i Tid, 15 Grader regnede til 1 Time. Modsattes Stedets Brede. London har 12 Gr. 40 Min. 45 Sec. vestlig Længde fra Kiøbenhavns Meridian, eller 50 Minutter, 43 Secunder i Tid.

I Sammensætning.

Længdeaxel (en) n. l. Midellinien af Skibet efter dets Længde.

Længdeberegner (en) n. l. En Person, som anstiller Beregning til Længdens Udfindelse.

Længdeberegning (en). Den Regning, hvorved en Stjernes eller et Steds Længde udfindes.

Længdebrud (et) n. l. (I Mineralogien.) Krykstalets Brud efter den største Dimension, modsat Løverbud.

Længdecirkel (en) n. l. kaldes i Astronomien alle Cirkler, som tænkes parallelle med Ekliptiken. I den mathematiske Geographie kan det være de Cirkler, som ere parallelle med Equator, hvorvel disse i Almindelighed kaldes Equators Parallelcirkler.

Længdecontoirt (et) n. l. en offentlig Indretning, hvorved Personer ansættes, der skulle gøre Beregninger, tienslige til Længdens Udfindelse til Sæd.

Længdeforskiel (en) n. l. er to Steders Meridianers Afstand fra hinanden; an-

givet i Grader eller Tid. Længdeforskiellen imellem Kiøbenhavn og Paris er 16 Gr. 15 Min. 30 Sec. eller i Tid 41 Min. 3 Sec., som Kiøbenhavn taler sin Tid tidligere, Paris Aldigere.

Længdegrad (en) n. l. Længdegrader ere Equators eller dens Parallelcirklers Grader, hvorved et Steds Længde angives. Chartet er forsynet med Længde- og Brede Grader.

Længdemaal (et) n. l.

1. En udstrakt Størrelses Angivelse blot efter Længden, uden Hensyn til Brede og Tykkelse. En dansk Mill har i Længdemaal 12000 Alen.

2. Det Redskab, hvormed Længden undersøges. En Maalestok. Alen, Foden, Tommen ere bekjendte Længdemaal.

Længdemaalning (en) n. l.

1. Den Handling, hvorved en Lings Længde undersøges.

2 (i Landmæsenet.) Den Lære, som forklarer Omgangsmaaden med Liniers Maaling paa Marken.

Længderegning (en) n. l. Det samme som Længdeberegning.

Længe (en) n. l. (af lang adj.)

1. En Række af Bygninger i samme Retning. Hoppens Længe i Ryeboder.

2. En Flod af en Bygning især paa Landet. En heel Bondegård bestaaer i Almindelighed af 4 Længer.

3. (Eil Sæd.) En Strop af Tongværk, som lægges om svære Fæde for at hage Tæller i til at heise det op og ned.

Længe adv. længere, længst.

1. (Om Afstand.) Længe bort, vidt omkring. Maalet paa den er længere end Jorden, Job. 11, 9. Det kommer længere end du troer: udbredes videre iblandt Folk.

2. (Om Tiden.) I lang Tid, langvarigen. Gist Herren saa længe du lever. Sir. 19, 18. Hvorefter skulle vi leve længere. 1 Macc. 2, 13.

3. I adskillige Talemaader. Længe staaer

den Dør lukt, som ingen banker paa
 o: den Pige har godt ved at være tydt,
 som Ingen frister. Hvor længe var Adam
 i Paradiis, siges naar et Gode kun varer
 en kort Tid. Den bier et for længe,
 som faaer en god Nabbere o: naar der
 er noget godt at vente, kan man nok give
 Tid. Længe nok! (naar man uvillig
 samtykker i noget). Gaae længe nok!
 Tag det længe nok! Langt om længe
 o: omfider, endelig engang, efter at det havde
 været i lang Tid. Langt om længe kom
 han da.

Længelse (en) n. l. (af længer) (obsolet.)

1. Forlængelse, Udbragelse i Længden. Disse
 Bierge strække sig i Længelse hen til
 Jericho. Buntings Itin. p. 16. it. Ved.
 Kron. p. 34. it. 262.
2. Længsel, Forlængsel. Kongen var stædt i
 stor Længelse og Banghed. (Ved. Kron.
 p. 386.)

Længer, v. a. (obsolet) (af lang). Bior
 noget længere end det var tilforn; forlænger.
 Længes, v. n. pass. impf. længtes perf.
 har længt's.

1. Bliver længere, tager til i Tid. Naar
 Dagen længes, da Vinteren strænges.
2. Savner, venter med Attraa efter, at no-
 get skal skee. Jeg længes meget efter
 Brev fra dig. Hiertelig mig nu længes.
 Psalm. Han længes sig forårøet. Han
 længes derefter som Fuglen efter den løse
 Dag. At længes efter hær Mand's Gilt-
 de, bekommer En omfider lide o: Den, som
 vil blande sig i Alles Sager, faaer omfider
 Skam til Tak.
3. Riedes ved, venter med Attraa efter at no-
 get skal faae Ende. Jeg (mig) længes
 ved Tiden o: Tiden falder mig lang. (obl.)
4. Forlænges. Tytt Luff thet længhes paa
 Jordhen hær. Marie Ps. Fol. 36. (obl.)

Længsel (en) n. l. (af længes.)

1. Attraa, grundet paa Savn, Begjær-
 lighed, Higen efter noget. Han venter med

Længsel efter sin Siæle. "O! søde
 Maane, hvor du finner venligt. Men
 hvorfor vækter du saa dybe Længsler,
 naar du dog ei kan tilfredsstille dem." (Ob-
 lenslagers Dagbarth og Signe. S. 82.)

2. Misfornøielse over det forventede Godes
 Udeblivelse, Riede, Riedsomhed. Af æng-
 stelig Længsel nu mit Hjerte gyser. (Bog-
 gesen.)

Længselfuld, adj. Som har stor Higen,
 Længsel efter noget. Hvor længselfuld
 vente dig Gieldenes Sonner. (Præmis Start-
 odder. p. 62.)

Længselfrig (et) n. l. Sfrig, som man
 udstøder af Længsel efter noget.

Længselstaare (en) n. l. En Taare frem-
 loffet af Længsel. Imedens ned paa mine
 Kinder den sidste Længselstaare rinder,
 (Bagesen.)

Lænhed (en) n. l. (af læn adj.) Blædhed,
 Lindhed. (obsolet.)

Læning eller Lening (en) n. l. (af det tyds-
 ke Löhnung). Penge løn, som Soldater faaer
 Sold.

J. Sammensætning:

Læningsberegning (en) n. l. Comrag-
 niernes Regnskab for den uddeelte Sold.

Læningsbog (en) n. l. Den Bog, hvori
 Læningens Udbetaling indføres.

Læningsbord (et) n. l. Det Bord, hvor
 ved Læningen udbetales.

Læningsdag eller Leningdag (en) n.
 l. (af Læning og Dag). Den Dag om
 Ugen, da Læningen uddeles. Hver
 femte Dag er det Læningsdag.

Læningspenge n. l. coll. Sold, Penge,
 som Soldaten faaer.

Læningstid (en) n. l. Den Tid paa Da-
 gen, da Læningen uddeles.

Læning (en) n. l. (af Læne). Det man sæt-
 ter sig paa; Læning paa en Stool.

Lænke (en) (Svec. länf. Isl. hleckr. beslag-
 tet med det danske Læke, laqueus.)

1. Riede, lang Række af sammenhængende

Ringe af et eller andet Slags Metal. En Jern-Lænke. At binde en Hund i Lænke. Slaverne ere sammenbundne i Lænker. "I Lænker stodes et." (Evalb). "Bannagtig er Boldsmandens Lænke." (T. Thaarup.)

2. (Figurlig) i følgende Talemaader: At være i Lænke 3: i Kiædegang Blomsterne labe i, om Lænke, siges naar de sidde den ene om den anden, som i en Kiæde. (Moth). At være bunden med guldne Lænker siges om den, der af Forsængelighed eller af Egenlystte har paataget sig byrdefulde Forbindelser, f. Ex. om Hofmanden, eller om den der faaer en rig og ond Kone. It. om den der holdes fast med Beskikkelser.

I Sammensætning:

Lænkebinder, v. a. sangsler, paalægger Lænker.

Lænkebunden, adj. Som er bunden med eller i Lænke. "Henris Uld, som fort tilforn taus, lænkebunden, stummel lured", hylet lydt." (Ohlens. nord. D. p. 138)

Lænkesfri, adj. som ikke bærer Lænke. Den danske Bonde er nu lænkesfri.

Lænkegarn (et) n. l. Det Garn, som har været paa Renden hos Væveren, og siden, da det er taget af, snoes i en Lænke, at det ei skal uredes. (Moth.)

Lænkegørn (et) n. l. Udgarn til at strikke af. (Hollandsk)

Lænkehund (en) n. l. Den Hund, som staaer bunden i en Lænke; Gaardhund. Bidsk som en Lænkehund.

Lænkesnap (en) n. l. En Samling af to Smaasnapper, forenede ved en Lænke til at hæfte Linnet sammen med ved Halsen og Haandleddet. En Guld- eller Sølv- forgyldt Lænkesnap i Skjorten.

Lænkefugle (en) n. l. En af tvende Røgler, som ere sammenfiedede ved en Lænke. At stode med Lænkefugler.

Lænkeled (et) n. l. Et Led af en Lænke, en Ring, hvoraf en Lænke er sammensat.

Lænkeløb (et) n. l. Var et forbum brugeligt Slags Væge, som bestod af et kort Haandsfang, i hvis ene Ende sad en liden Lænke, hvorefter en Jernkugle var gjort fast. (Moth.)

Lænkeløs, adj. det samme som lænkesfri. Og lænkeløs din himmelrøgte Aand I Selskab med Udsødelige bringer. (Bagesen.)

Lænkepinde } (en) n. l. Strikkepinde.
Lænkestikke } (Koll.)

Lænketoi (et) n. l. Strikketoi (Koll.)

Lænketrole (en) n. l. En Trole, hvor paa der strikkes. En strikket Trole, modsat en vædet.

Lænker, v. a. impf. lænkede, sup. lænket.

1. Slaaer i Lænke, gør fast, hæfter og binder sammen med Lænke. At lænke det ene til det andet.

2. Absolute: (i Laaland) knytter, binder Hoser, strikker. Hun kan godt lænke. En lænket Trole.

3. Figurlig. Binder, knytter til, forener med. Han er lænket til sine Forretninger. Den Lade er lænket til Etolen. Elskeren gaar som lænket ved sin Kæresteres Side.

I Sammensætning med Smaaord:

Lænker af, v. a. Gjør en Lænke løs.

Lænker i, v. a.

1. Slaaer i Lænke, lægger Lænke for eller paa. (Moth.)

2. Strikker i. Har du lænket Maonet i, sig Pigerne paa Laaland. (Moth)

Lænker ned, v. a. løsner, slapper en Lænke.

Lænker op, v. a. Kroger en Lænke op, og gjør den dermed kortere.

Lænker sammen, v. a. eller sammenlænker. Binder sammen, hæfter til hinanden med Lænke. At lænke Slaver sammen.

Lænking (en) n. l. (af Lænker.)

1. Den Gjerning at binde i Lænser; Slutten til Lænse.
2. Sankning; Sammensættelses-Sted. Lænkningen af en Paffer.
3. Knytten, Binden, Strikning. (Foll.)
- Lænne (en) n. l. Jord, beqvem til at brænte eller brænde. (Norsk) (Hallager.)
- Læns, adj. See Læns.
- Lænsberg (et) n. l. Saa kaldes i Nordland et Marked.
- Lænser, v. a. See Lænser.
- Lænt (en) n. l. Et Slags Glyndre-Barn. (Dec. Mag. 5 D. p. 356.)
- Lænteligen eller lænteligen, adv. (af Læn-ter.) Langsomt, seent, som kører paa en langsom Maade. "Saa skal Patienten lænteligen faae sin Høielse igien." (N. Michelsens Lægebog. N. 1664. p. 114.)
- Lænter v. n. impf. læntede sup. læntet (fordum ogsaa: længter. (Moth.) Kommer formodentlig af lang). Skrides nu ogsaa: lænter. Løber, bier. Han lænter en god Stund i Dag. Det lænter snart dermed: det gaaer seenskerdig til. Lad os lænte til Regnen er gaaen over. "Herr Rabe ophidser sit Anker saa kort, han lod ikke tøves ei læntes." (Sorterups nye Hæstefange. S. 36). Ordsprogsbiis: Han maa ei lænte, som godt vil vente: man maa betiene sig af Leiligheden, saasnart den tilbyder sig. Den maa nok lænte (bie), som Godt skal hente.
- Læntlyd (en) n. l. (obsolet) (af Lænter og Lyd). Kaldtes forud et Ord til Thinge, hvormed man paalagde Folket eller Forsamlingen Tausghed. At giøre Læntlyd: at staae til Lyd, at alle skal lytte til.
- Læntepsalme (en) n. l. (af Lænter og Psalme). En Psalme, som spinges i Kirkerne, indtil Brudfolk, Kirkegangskoner o. s. d. indfinde sig.
- Læp (en) [Isl. *leppr.* lacinia.]
 1. En Læp.
 2. Et Stykke hængende Rind, som Drelæp.

- At Læp border Huid læredig. (Peder Epos Ordspr.) See læderædig.
3. (I Esforøget). En udskaaende Deel af tvende under en Vinkel forbundne Stykker Læpper, hvilken dækker det Medforbundne.
 - Læpper (nu Lapper) impf. Læppede sup. Læppet.
 1. Bøder smaaligen, stikker paa. Læppede Skoe.
 2. Slaaer, giver Hug. At faae en læppet Træie. (Moth)
 - Læpper eller Lepper (en) n. l. En Kusser, Kludrer, slet Arbeider. "Qvinder og andre Leppere, som nu meest paa denne Dag forderffæet haffuer denne løfflige Bartske-embede." (Bartskers Lægebog. S. 65.)
 - Læptalle eller Læptalg (en) n. l. (af Læp og Talg). Den Hedme, som sydes af Skoemager-Læpper og Skab. (Moth.)
 - Lær (et) n. l. See Læder.
 - Læd, adj. [Isl. *lædr.*].
 1. Som er forfaren i boglige Kunster, som grundigen har studeret sin Videnskabs Theorie. Efter Suhms Dom var Gram den lærdeste Mand, Danmark har havt. Lærd modsættes Læg. Det forstaae ei engang de Lærde, end sige Lægmand. "Den lærde Hippocrates, en gammel jydsk Doctor." (Peder Paars). Deraf Sammensætningerne: høilærd, sprænglærd, boglærd, o. fl.
 2. Som angaaer eller har med lærde Ting at giøre. Lærde Tidender, lærde Skoler.
 3. (Ordsprogsbiis). "Han er en lærd Mand, naar han er blandt Sinker": Inrer coecos regnat luscus. "Han er saa lærd, han kan ikke præke," siges spottuist om En, som ei kan anvende sin Lærdom. Han er saa lærd som Tyge Bræbe. Selvlærd er intet værd; om de Halvlærde, der give sig ud for at vide alt.
 - Lærdeligen, adv. Paa en lærd Maade, lærsteligen. (obsolet)
 - Lærdom (en) n. l. (af lærd.)

1. Grundig og omfattende Indsigt i Videnskaberne eller i en vis Kreds deraf. Suhm besad en uhyre Lærdom. Den megen Lærdom gjør dig rasende. Apostl. Tiern. 26, 24. Theologisk, botanisk Lærdom. "Der er mange Slags Lærdom, men Videnskab er kun een eneste." (Treschoos Moral, p. 191. 1 D.)

2. Underviisning, endog i Begyndelsesgrundene. Forældrene kostede meget paa den Drengs Lærdom. Han har glemt sin Børnelærdom.

3. En Læresætning, antagen Mening i Religion eller Philosophie. Det er en af den christelige Religions Hoved-Lærdomme. Læren om en uundgaelig Skæbne var en af Stoikernes Lærdomme.

4. En Advarsel, Erindring. Det skal være mig en Lærdom for Eftertiden. Det er smukke Lærdomme at give Børn.

I Sammensætning.

Lærdomsfag (et) n. f. Det Fag eller den Videnskab, hvori man især har Lærdom.

Lærdomshistorie (en) n. f. Litterærhistorie.

Lærdomsmand (en) n. f. En Person som dyrker Videnskaberne grundigen.

Lærdomsven (en) n. f. Den, som nyder Lærdom.

Lærde, adv. Det samme som lærdeligen. Lære (en) n. f.

1. Underviisning i Almindelighed.

2. I Særdeleshed Underviisning til en Kunst, Haandværk eller hvilken som helst Haandtering. At sætte En i Lære. Ved Lære (Studeringer) kommer man til Lære. Ordsp. Kunst og Lære giver Brød og Lære. (P. Syvs Ordsp. p. 242.) Løbe af Læren.

3. Læresætning, Grundsætning. Katalismen er en skadelig Lære. Læren om Gud er Religionens Grundvold.

4. Paamindelse, Erindring. Det skal være

mig en Lære. Det var ham en slem Lære. Alle disse Betegnelser svare til Lærdom.

I Sammensætning.

Læreaar (et) n. f. Aar, hvori man undervises og lærer noget. De første Ungdomsaar, som anvendes til Undervisning. Han har faaet sine Læreaar udsient som Dreng. Wilhelm Meisters Læreaar ere Fildrøbe af Gidde i en berømt Roman under denne Titel.

Lærebegreb (et) n. f. System. "Hvad Lærebegreb (nu i pl. Begreber), som gjøre din Wijsdom til Jule." (Snedorffs patr. Tilf. 4 D. p. 160.)

Lærebog (en) n. f. Bog, som indeholder Grundlærdomme i noget Kundskabsfag. Lærebog i Religion, i Historie, i Botanik, o. s. v.

Lærebrev (et) n. f. Et skriftligt Bevis eller Vidnesbyrd, at nogen har faaet sine Læreaar, og lært den Haandtering tilgæng, hvorudi han har været i Lære. Han har faaet sit Lærebrev. Mesteren nægtede ham sit Lærebrev.

Lærebrotter (en) n. f. Meddiscipel.

Lærebogning (en) n. f. Indbegreb af de Sætninger, der tilfammentagne udgjøre en vis Lære, System.

Læredigt (et) n. f. Et Digt, hvis Hovedsiemend er at undervise, et didactisk Digt. Virgils Georgica er et Læredigt om Agerdyrkningen.

Læredreng (en) n. f. En Dreng, som staaer i Lære hos en Mester.

Læreembede (et) n. f. Det Embede, eller Kalb at lære og undervise andre. I Særdeleshed geistligt Embede, som foresaas af en Præst.

Lærefader (en) n. f.

1. Lærer, især en udmærket geistlig. "De vandrede saa strængt ubi Elia Kraft, at Kirken havde dem til Lærefædre haft." (Sorterups poet. Smaasager, p. 53.)

- Biskoppen** er bestillet til at være en Mester og Lærefader og Raadgiver hos Kongen. (Spec. Reg. p. 803.)
2. **Kirkefader**, bruges egentlig om de ved Skriften berømte rettroende Kirkelærere fra de første sex Aarhundreder. Patres.
- Lærefag** (en) n. l. Bist Slags af Kundskaber, hvort gøres Undervisning. I den Skole ere alle Lærefag godt besatte.
- Læreform** (en) n. l. En bestemt Maade at foredrage Lærdomme paa. Typus doctrinae.
- Lærefrihed** (en) n. l. Tilladelse for Læreren i sit Foredrag at følge egen Overbevisning og egen Methode. Lærefriheden i Skolerne blev undertiden indskrænket. (Treschow's Moral. 1 D. p. 146.)
- Læregienstand** (en) n. l. Noget, hvori undervises.
- Læreklogskab** (en) n. l. Den Klogskab, som bør lagttages i at undervise.
- Lærekuld** (en) n. l.
1. En liden Kuld, hvorpaa smaa Piger af Forsningen lære at sye.
 2. (Figurlig). Enhver Ting, som nogen over sin Færdighed paa. Jeg vil ikke være din Lærekuld. Sid Ingen være hans Lærekuld: lad ham gøre sin Prøve paa sig selv.
- Læreløst** (en) n. l. Begjærlighed efter at lære.
- Læreløsten**, adj. begjærlig efter at lære.
- Læremaade** (en) n. l. En vis Maade at foredrage noget paa. Jeg bifalder ikke denne Læremaade.
- Læremester** (en) n. l. Lærer. En Person, der underviser andre. Han kan være din Læremester i alt.
- Læremesterinde** (en) n. l. Fruentimmer, som underviser andre; en Lærerinde. Erfarenhed er den bedste Læremesterinde.
- Læremethode** (en) n. l. Det samme som Læremaade.

- Læremoder** (en) n. l. Det samme som Læremesterinde.
- Lærenem**, adj. Som er hastig til at lære. Deraf Lærenemhed, Beqvemhed til hastig at lære.
- Lærepenge** (en) n. l. coll.
1. De Penge eller den Løn, som gives for Undervisning i noget. (Diet. Herlov).
 2. Den Skade eller det Tab, som En lider, naar han prøver noget han ikke forstaaer. Det var gode Lærepenge for den Gang. Han har givet sine Lærepenge: han er bleven klog af Skade.
- Læreprinds** (en) n. l. Kalder Trompetteren sin Læredreng. (Moth.)
- Læreprøve** (en) n. l. Den Prøve en Lærling maa aflægge paa sin Fremgang. "Ja naar man gaaer fra Skolen bort, har viist sin Læreprøve." (Sorterups poet. Smaasager. S. 31.)
- Læreregel** (en) n. l. Forskrift, som indeholder en vis Lærdom. it. Advarsel. Det skal være mig en Læreregel i Tiden.
- Lærerigtig**, adj. Overensstemmende med den rette Lære; orthodox.
- Lærerigtigen**, adv. Paa en med den rette Lære overensstemmende Maade.
- Lærerigtighed** (en) n. l. Overensstemmelse med den rette Lære. Orthodoxie.
- Læreriig**, adj. Som indeholder eller giver Anledning til Kundskabers Udbidelse, eller nyttige Betragtninger. Alim's underjordiske Rejse er et læreriigt Skrift. Det er læreriigt at være nærværende ved Gottesengen.
- Lærertighed** (en) n. l. Den Bestaffenhed ved noget, at det er læreriigt.
- Læresal** (en) n. l. Høresal. Et Sted, hvor der holdes Forelæsninger.
- Læresætning** (en) n. l.
1. I Almindelighed en Sætning, der indeholder en vis Lærdom.
 2. I Philosophie og Mathematik, saadan en theoretisk Sætning, til hvis Rigtig-

heds Bedømmelse udfordres et Bøvlis, og modsettes da Grundsætning, hvis Rigtighed indsees uden Bevis. (Axiom)

Lærestand (en) n. l. J Almindelighed, enhver Stand, der underviser i boglige Kunster. J Gædeleshed den geistlige Stand.

Lærestol (en) n. l.

1. Den Talestol, hvorfra Lærerne paa en Høi-skole holde deres Forelæsninger. Cathedra.

2. Embedet selv i en vis Videnskab; et Professorat. Han beklæder en Lærestol ved Akademiet.

Lærestreg (en) n. l. Advarsel, Forsigtighedsregel; alt hvad man agter paa, for ei en anden Gang at forsee sig paa samme Maade. (Moth.)

Lærestykke (et) n. l.

1. Et Stykke, som foresættes Lærlingerne i Skolen at lære, en Lectie. (Plums Haandbog for Skolelærere).

2. Noget man over sig paa for at lære et eller andet. Det var hans første Lærestykke.

Læresøster (en) n. l. Kalde hinanden de smaa Piger, som gaae i Skole sammen. (Moth.)

Læretelt (et) n. l. Figurligt Udtryk om Læresal. Dithen hvor hver en Pils sin So og Læretelt opspiler. (Sorterups poet. Smaasager. S. 52.)

Læretid (en) n. l. Den Tid, som gaaer hen med at lære noget.

Læretime (en) n. l. Den Time, hvori Læreren underviser.

Lærevei (en) n. l. Maade at lære eller troe paa; Sæet. Apostl. G. 9, 2.

Læreviisdom (en) n. l. Viisdom i at undervise. Jesu Læreviisdom bør være Folkelærernes Mønster.

Lærer, v. a. impt. lærte sup. lært (A. Sax. lāran. Al. lernan Angl. ver. lere Isl. læra. Germ. lehren.)

1. Lærer fra mig, lærer andre, giver Undervisning. At lære En en Konst. Min Moder har lært mig at læse. It. med Vi-

begreb af en Trusel. "Jeg dig din Knægt skal lære, at vise Prindsen Være." (Indtoget af P. A. Heiberg).

2. Lærer til mig, tager Undervisning af en Anden. (A. Sax. leornan Al. lernan Angl. learn Germ. lernen). Han skal nu lære at spille paa Klaveer. Man kan lære, saalange man lever.

3. Bringes ind i Hufommelsen ved Siennemlæsning, memorerer, læser over paa. Endnu i Dag maa jeg lære min Prædiken.

4. Figurlig: vænner eller vænnes til noget ved Øvelse, eller af Nødvendighed. Alderen lærer Folk at gaae sagte. Man sigg ogsaa: med Alderen lærer man at gaae sagte. Det er Eider, som nok kan lære En at spare. Og: i saadanne Eider lærer man nok at spare. Har du lært at bide? siger man til Børn, som med Utaalmodighed for-dre noget.

5. Heraf habes adskillige Ordsprog og Talemåader: At lære er ingen Stam, men Stam at ikke kunne. Du vil lære Kæden at bide Glas og Høgen at fange Duer: Du vil lære en Anden den Kunst, han forstaaer bedre end du. Du maa kunne lære dine Børn at æde Kul, siges om de Selvfølgende, der vilke lære dem, de selv burde lære af. Man faaer lære at fryde, førend man lærer at gaae: De første Forsøg i enhver Ting ere ufuldkomne.

J Sammensætning med Smaaord.

Lærer af, v. a. Faar Indsigt i en Kunst eller Videnskab, ved at give andre Ngt paa en Anden, deri kyndig; it. tager efter i noget godt eller godt. Det Haandgreb skal jeg snart lære dig af. See Afslærrer No. 1.

Lærer af med, bringer En til af ophøre med en Vane. Jeg lærte Drengen af med at stamme.

Lærer fra, v. a. altid med pronom. pers. Den Rector lærer godt fra sig. See Lærer v. a. No. 1.

Lærer om igien, v. a. Lærer for fra, paa ny igien, hvad man enten har glemt, eller ikke forstaaet tilgavns. Du maae vi Samle snart til at lære om igien i alt. It. lærer efter en anden Form. Naar en nye Lærebog indføres i Skolen, maae Disciplene lære den samme Videnskab om igien. Lærer En om igien. Gientager den givne Underviisning med En saaledes, at han nu lærer anderledes og fuldstændigere end forhen; it. ved en ny Lærdom bringes til at glemme det Gamle.

Lærer paa v. a.

1. **Underviser, formaner, sætter i Rette,** fører til Gemyt. Man lærer nok paa ham, ligemeget hjælper det. Hvorlænge skal man lære paa dig, inden du vil tage efter.

2. **Lærer paa noget d: over sig i for at** sætte det i Huskommelsen, eller at fælde Greb derpaa. At lære paa sin Lærers d: læse over paa. At lære paa en Kunst.

Lærer til, v. a. Vænnet til noget, over i at foretage. Han maa først læres til (med Tonesalder paa til). Figurlig: tvinger, paalægger En noget imod sin Villie. Jeg skal nok lære dig til at gjøre det. Du skulde læres til (med Tønen paa læres) d. e. Du har ikke gjort vel deri; du burde have Utaf derfor.

Lærer sig til, v. recip. d: forsøger, over sig paa noget, for at skaffe sig Erfaring deri.

Lærer tilbage, v. intrans. Det samme som lærer om igien. (DiA. Herlov.)

Lærer ud, v. a.

1. (intrans.) **Holder sine Læresager ud.** Han skal først lære ud, førend han kan blive Mester. (I denne Betydning bruges og undertiden udlære.)

2. (trans.) **Giver en betinget Underviisning; danner i en bestemt Tid, Mesteren lærte Drengen ud i fem Aar.**

Lærer udenad, v. a. Prænter ind i Hukommelsen, at man ved det uden af Bog. At lære udenad er tungt for mange. Han har lært Stykker af Bogen udenad.

Lærer (en) n. f. Den, som underviser. Lærermester.

Lærerinde (en) n. f. Et Fruentimmer, giver Underviisning.

Lærig, adj. (af Lærer). Som har et Remme, som let kan fatte. (Moth.)

ter. Na bruges Lærenem.

Lærke (en) n. f. (A. S. *Lærk* Angl. Belg. *Lærrik* Germ. *Lærke* Svec. Isl. *ló pl. lær.*)

1. **En betiendt Sangfugl, alauda.** Der ved forskellige Arter, f. Ex. Sanglærke, Topleærke, Kornlærke, Englærke.

2. **I Almuesproget figurligen: en Glaslærke.** At lade Lærken synge en Elurk. Han tager vel stærkt Lærken.

3. **Ordsprogsliis siger man: Lærken** snart faae udsøbet, hun har saa lidet i ved (Moth). Du har godt ved at sige Bønden til Lærken, du giver Skat. At være oppe førend Lærken ger d: meget tidlig om Morgen. Hele Lærkeag, siges om den, der har klar Stemme. At vande sin Lærke pisse, kaste sit Vand fra sig. (Moth)

Deraf Sammensætningerne.

Lærkeag (et) n. f. Egget af en Lærke.

Lærkebuur (et) n. f. Buur til en Lærke.

Lærkesanger (en) n. f. En der ja-ter og sanger Lærker.

Lærkesalk (en) n. f. En Art smalk, der jage især efter Lærker. (Subbuteo. Linn.)

Lærkesangst (en) n. f. Den Gist, der fange Lærker. At gaare paa Lærkesangst.

- Lærlegarn** (et) n. l. Garn, som sættes for at fange Lærker med.
- Lærlejagt** (en) n. l. Jagt efter Lærken.
- Lærlehøg** (en) n. l. Det samme som Lærtefalk.
- Lærlestin** (et) n. l. Urten Knagræs, Spærgel. *Spergula arvensis* Linn. Fl. Dan. 1033.
- Lærlerede** (en) n. l. Rebe, som Lærker bygge.
- Lærlesang** (en) n. l. Sang af Lærker.
- Lærlespid** (et) n. l. Et Spid til at fæge Lærker paa.
- Lærlespore** (en) n. l.
1. Spore, eller den lange Vagtsloob paa Håndlærker.
 2. En Urte. *Delphinium consolida*. Fl. D. T. 683. Kalder mere almindelig Ribberspore.
- Lærletorb** (en) n. l. Den Grønsvær, som lægges ind til Lærken i Buret.
- Lærleunge** (en) n. l. Ungen af en Lærke.
- Lærke** (en) eller **Lærketræ** (et) n. l. En Art af Bar- eller Naaletræer. *Pinus Larix*. Linn. (gr. *lari*). Vokser rank, og har korte, bløde Naale, som staae knippevis i en Skede omkring Grenene. Deraf:
- Lærkegran** (en) n. l. Det samme som Lærketræ. (norst)
- Lærkeharpij** (et) n. l. Det Harpij, som udskyder af Lærketræ.
- Lærkekongle** (en) n. l. Lærketræets Grohues.
- Lærkesvamp** (en) n. l.
1. Et Slags Svamp, som vokser paa Lærketræet. Den er enten hvid- eller sort. Den hvide er et let afførende Middel.
 2. (I Mineralogien). En løs Kalkjord, eller en let sammenhængende og affmitende sin Jord, hvilkens i Lignelse efter Svampedyrter har fæstet sig i Steenreoler og Kløfter, da det er kaldet Lærkesvamp. *Agaricus mineralis*. (Brünnichs Mineralogie.)

- Lærketap** (en) n. l. Det samme som Lærkekongle.
- Lærtilig**, adj. (obsolet.) Det samme som lærvillig. (Dikt. Herlov.)
- Lærting** (en) n. l. Den som undervises i en Kunst, Videnskab eller Haandtering; især om unge Mennesker, Discipel. Maalen danner Lærtinger, ligesaa vel som Skoemageren. Hvor mange Lærtinger har han i sin Skole? Hos Trimmerne: Brødrene af første Grad.
- Lærred** (et) n. l. pl. Lærreder. (Svec. Lärrest eller Lärft Isl. Lerept af lá eller læ linum og rift vestimentum). Alt det, som er vævet af Hør, Hamp, Blaar, ic. og i Almindelighed kaldes Linned. Det bruges i forskellige Sammensætninger som Hør, lærred, Hampelærred, Blaarlærred. At gjøre Lærred. Af grovt Garn væves grovt Lærred (Ordspr.) : som man saaer saa høster man, eller som man reder til, saa ligger man. Deraf endel Sammensætninger, saasom:
- Lærredsbod** (en) n. l. Krambod, hvor der handles enten alene eller fornemmelig med Lærred. At gaae i Lærredsboderne.
- Lærredsbuxer** pl. n. l. Buxer af Lærred. Lærredsbuxer høre til Soldatens reglementerede Sommerdragt.
- Lærredshandel** (en) n. l. Salg og Køb med Lærred. Lærredshandel i Norden er ældre end Christendommens Indførelse.
- Lærredshandler** (en) n. l. En Kjøbmand som især handler med Lærred.
- Lærredsklæde** (et) n. l. Det samme som Linklæde. "Saa have de tillige et fint Lærredsklæde kaldet Hei- eller Hæklæde for Manden." (Vings Læsses Beskr. p. 192.)
- Lærredskone** (en) n. l. En Kone som handler med Lærred, som stader i en Lærredsbod.

Lærredskrammer (en) n. f. Det samme som Lærredshandler.

Lærredskierm (en) n. f. Kierm af Lærred, Coullise. „Hvor de indvortes Motiver og deres Forhold til hinanden er Hovedsagen, der bevæge sig de bema- lede Lærredskierme hurtig og let, som vore Tanker og Forestillinger.“ (Fortæ- len til Dehlenschlägers nordiske Digte. XXVII.)

Lærredskfiorte (en) n. f. Fiorte af Lærred.

Lærredstrykker (en) n. f. En der tryk- ker Figurer paa Lærred.

Lærredsvæver (en) n. f. En, som væ- ver Lærred, Linnedvæver, hvilket Ord nu er mere brugeligt.

Lærvillig, adj. (af lærer v. og villig). Som har lyst til at lære og underrettes. Læ- rebegierlig. Et lærvilligt Barn.

Lærvilligen, adv. Paa en lærvillig Maade.

Lærvillighed (en) n. f. Begierlighed, Hi- gen, Attraa efter at lære.

Læs (et) n. f. (fort æ) pl. Læs [Isl. hlaf. Svec. lasf. a hlada, onerare]. Saameget en Vogn kan føre paa engang. Et Læs Brænde. Et Læs Steenkul. Hvor mange Læs har du tiert i Dag (Ordsprogsvis). Det binder Læsset o: Det giver Sagen sit Udslag; det er Hovedsagen, det virker til endelig Afgiørelse. En god Villie drager et stort Læs o: man kan udrette meget med Lyst og god Villie. En liden Tue kan ofte vælte et stort Læs o: en ringe Omstændig- hed er ofte Anledning til store Ting. Han har sit fulde Læs, d. e. saa meget han kan bære, nemlig af Arbejder eller Stenbordig- heder.

Læsebaand (et) n. f. (af læser og Baand) Katholikernes Rosenkrands.

Læsebarn (et) n. f. Et Barn, som gaaer til Præsten. En Konfirmand.

Læsebog (en) n. f. (af læser og Bog).

1. En Bog, hvoraf man lærer at læse.

2. En Bog, som bruges ved Undervi- sen i en Skole, eller ved privat Skid- me til Øvelse for Lærlingen, f. Ex- les franske, engelske, latinske Læs- fr. Sneedorfs Forelæsninger oder Landets Historie er en god Læsebog
Læsebord (et) n. f. Et Bord, bestemt at læse ved eller hvorved der bliver Læsebordet var tomt, men Spilleb- fulde.

Læsebret (et) n. f. Det samme som læsebret.

Læsedræng (en) n. f. (af læser og Dr- En Forelæser, Magnost. (obsolet).

Læsekammer (et) n. f.

1. Det Kammer eller Værelse, som man for sig selv at gjøre sin Bøn til (Moth.)

2. Studerekammer, Studeresue.

Læsekunst (en) n. f. Den Kunst at lære at læse.

Læselig, adj. Som gode kan læses; ti Det er en læselig Haand. Deraf:

Læselighed (en) n. f. Den Beskaffenh- noget, at det kan læses.

Læselyst (en) n. f. Attraa, Begier- efter at læse. Dette Barn har et Læselyst.

Læselysten, adj. (som har Begierligh- at læse.

Læsemaade (en) n. f. En vis Maade a paa; bruges især om visse afvigende og Talemaader hos Forfattere. En riant.

Læsemester (en) n. f. En Læremester en Lector ved et Academie eller Gymna som holder Forelæsninger. (Moth.) Ha Lutheri Læsemester. (Goldings Kirke (obf.)

Læsen (en) n. f. Den Gjerning at læse. beskæftiger sig med Læsen og Skrive

Læsepult (en) n. f. (af læser og P- Et Bord, at lægge Bogen paa, da man læser; Bogstol.

Læser v. s. (obsolet) [Island. læsa,

Lære falder i **Læs**, tilfuffer. Hvorledes at Graven (Gruben) skall læses och Malm gemmes och forvaris och udsbankis. (Af en gammel Berg-Ordning fra det 16de Aarhundrede i Langebets Afhandling om de norske Bergværker. Kbh. Geistl. Skr. 7de Deel. p. 517). Bruges endnu i denne Bemærkelse i Norge. (See Hallager). Kirken var læst i: luffet. (Claus. n. Kron. p. 693.) Deraf Sammensætningerne: læser op, læser til.

Læser, v. a. impf. læste, sup. læst (A. Sax. A. Alem. *lesan*. Germ. *lesen*. Isld. *lesa*. *legere*).

1. Samler, samler smaalig op. At læse Af om Høsten. At læse Steen af Ageren. "Enhver læste Pilene tilsammen." (Ved. Kr. p. 465.) Jt. Udsøger. Et læst Sengellade i: udlæst med sære Farver og Siørn. (Røstgaard.)
2. Adskiller det Nyttige fra det Unyttige, plukker, luger, renses. At læse Salat. At læse Erter. At læse Enge i: rense. (Moth.)
3. Samler færdne Bogstaver til Ord, sætter færdne Ord sammen for at udfinde Meningen. At læse i en Bog. Han begynder nu først at lære at læse. Hvo som det læser give Agt derpaa. Matth. 24, 15.
4. Holder Forelæsning. Naar Lectionskataloget er udkommet, begynde Professorerne at læse.
5. Oplæser, kundgør noget til Tingene. At lade noget læse inden Retten.
6. Veder til Gud, holder sin Andagt. At læse sin Morgenbøn, at læse til og fra Bords.
7. (Figurlig). Sluttes sig til af visse Kiendemerker. Man kan læse Godheden af hans Dine. Jeg læste i hans Miner, hvad der gik for sig i hans Hierte.
8. I adskillige Ordsprog og Talemaader: Han læser Jeremias Begravelser i: han sætter, begræder hvad der er fæst. Han læser Skrift, som Ganden læser Bibelen i: Han luffer ude det, som er ham imod,

fortolker efter egen Fordeel. At læse i Bøger, og Intet forstaae, er ligesom at sage og Intet saae. Han sit læst og paastres det i: sit dygtig Utaf, eller blev dygtig afbørstet. Jeg læste ham sin Text, eller han sit sin Text læst: siger det samme, som det foregaaende. At læse en i Skru er et gammelt Ordsprog, som bemærker: overstænder, taler haardt til. (Moth.)

I Forbindelse med Smaaord.

Læser af v. a.

1. Læser inden i. Han læser endnu af Bog.

2. Samler det Onde, fra det Gode. (obsolet) Moth.

Læser efter eller **efterlæser**, v. a.

1. Siger frem bag efter, hvad en Anden oplæser. At læse efter, som en Anden siger for.

2. Efterseer noget, for at forstikke sig om dets Rigtighed. Jeg har siden læst det noiere efter.

Læser for v. a. Forelæser, læser noget høit op for Andre. At læse En et Brev for. Lad ham læse os noget for af denne Bog.

Læser igiennem eller **giennemlæser**, v. a.

Læser til Ende, læser heelt ud. At læse en Bog eller et Brev igiennem. See giennemlæser.

Læser inden i, v. a. Læser i Bog. Barnet har nu begyndt at læse inden i.

Læser op eller **oplæser** v. a.

1. Forelæser. At læse et Brev, en Led op for Een.

2. Opregner, opramses ud af Hovedet. At læse en Lectie op. Skuespilleren læste Rollen op i Hædet for at spille den.

3. Samler, opsamler. Læse At op.

Læser over v. a. (Som oftest med præp paa efter sig). Læser en Ting oftere igiennem, for at lære den uden ad. At læse over paa sin Lectie.

Læser over En.

1. (I det akademiske Sprog) holder Forelæsning over en Forfatter. Lægger et Skrift af Noget til Grund ved Forelæsninger.
2. I Almue sproget a) holde Bøn ved en Sygs Seng; b) læse under Hatten ved Begravelsen, og derved forhindre, at den Døde gaar igen.
- Læser paa v. a. Det samme. At læse paa sit Baand. (Læsebaand) v. læse Rosenkrandsen. (Moth.)
- Læser sammen v. a. Samler Stavelserne under Læsningen; læser i Sammenhæng. Samler sammen, sanker i Hob. (obsolet) Moth.
- Læser sonder og sammen v. a. At pine En med megen Læsning.
- Læser ud v. a. Læser til Ende, heelt igienem. At læse en Bog ud. Søger ud, leder ud, udbælger for at tage det bedste bort. Han har læst det bedste ud i Forbeiden. (Moth.)
- Læser uden ad v. a. v. Opsiger, fremfiger af Hovedet, uden Hielp af Bog, hvad man har lært.
- Læser (en) n. l. (af v. læser). Person, som læser. Kortale til Læseren. Der er flere Bøger til end Læsere.
- Læserinde (en) n. l. Fruentimmer, som læser. Min Hensigt er blot at behage mine smalle Læserinder.
- Læsestuel (en) n. l. Bogstuel, Pulpit, Catheder.
- Læsefal (en) n. l.
 1. En Sal, indrettet til deri at læse. Læsefalen ved det kongelige Bibliothek.
 2. En Sal indrettet til deri at holde Forelæsninger. En Hæsefal. Et en Akademiebygning hore rummelige Læsefale.
- Læsestue (en) n. l. 1. En Stue bestemt til at læse i, bruges især om den Stue, hvor Skolemeesteren læser med Børnene eller Præsten med Confirmanderne. 2. Det samme som Læsefal No. 2. „Høstskolens Læsestuer.“ (J. Möllers Daniel Ranzau. S. 20.)
- Læsetræt, adj. træt af at læse. „Gaar jeg

- til Sengs og læsetræt min Hovedbude fæner.“ (Sorterups poet. Smagsager. A. 7.)
- Læseværdig adj. (af læser og værdig). Som fortæner at læses, som er værd at læse.
- Læseverden (en). Det læsende Publikum.
- Læsing (en). Hals eller Gangsien paa en Blasebælg. (Landh. Selsk. Skr. 3 Deel. p. 414.) (maaskee af Læse claudere).
- Læster v. a. See Lædster.
- Læsmæed (en) n. l. (af Læs n. l. og Mæed n. l. lignum) kaldes i visse Egne f. Ex. paa Fælster, det lange runde Træ, som lægges i Midten oven paa et Læs Sæd eller Hø, og med Long i begge Enden surres fast for at holde Kornnegerne eller Høet tæt sammen. Hedder og Læsmæedtræ og paa Mors Læsmænd og Læstang. (Schade.)
- Læsner (et) n. l. (af Læs v. Læs) kaldes i Bergen et Skib med Læs for. (Hallager.)
- Læsning (en) n. l. (af læser med langt Tonehold paa første Stavelse).
 1. Den Sierning at læse. Opslæsning. At standse i Læsningen. Afbrødes midt i Læsningen. Siennelæsning: Efter Lovens og Propheternes Læsning. Ap. G. 13, 15. Bliv hart ved Læsningen. 1 Tim. 4, 13.
 2. Den Kundskab man ved Læsning erhverver. En Mand af udbredt Læsning. Regens Læsninger Regens Arbejde. Præd. 12, 12.
 3. Forberedelse til Confirmation. At gaar til Læsning.
 4. Veden, Fremsigelse af Bønner. Læsningen under Hatten ved Begravelser er af Almuens anseet som et Middel mod Siengangere.
 5. Rensning, Plukning. (Landh. Skr. 6 D. p. 223).
- Læsning (en) n. l. (af læser) med kort Tonehold paa første Stavelse. Den Sierning at læse, at lægge Læs paa. At blive færdig med Læsningen af Høet. Deraf de sammensatte Ord. Afslæsning, Paalæsning.

løben; løser, v. a. f. w. See løbepæ.
løber.

løsen (en) n. l. (af løser). Den Bær-
ning af løse; lægge Løs eller Bøde paa
løsepenge (coll.) Penge som gives for at
løse.

løser v. a. imperf. løssede; sup. løstet (af
Løs). Lægger Løs eller Bøde paa nos-
get; især paa en Bogn. Betæller. Han
løster Bognen stærkt.

I Sammenføjning med Samvord.

Løster af v. a. See Aløster.

Løster i v. a. Lægger Løs i Bognen.
Bruges især om Rydende Eng. Stærk-
ageren løster i sin Bogn.

Løster om v. a. Lægger det som var
løst paa nye om. It. løster fra en
Bogn paa en anden. Kalvetudsten maatte
løse om, fordi noget var glemt. Lige-
voksen maa løse om paa hvert Skiftested.

Løster paa v. a. Løder en Bogn; læg-
ger Løs paa den. Du er der løstet paa.
At løse paa Bogn, modsat løstet af.
Sigurlic bruges det og om En, som ta-
ger imod alt, hvad man giver ham at be-
stille. De løse alt paa ham.

løst (en) n. l. Rides i Almindelighed
den Person, som i Hadne eller andre Ste-
der giver sig af med at løse Bøer paa
Bogne. Naar man kører Brønde i Had-
nene, maa betales noget vist til Løster og
Løster.

Løstang (en) n. l. Dragerstang, Stang,
som bruges at bære Løs paa.

Løstet med i eller udi adv. I Løs; Løs
for Løs. At sælge udi Løstet. (Laugs-
Artik. p. 341. §. 2.)

Løstet (et) n. l. Det samme som Løs-
ned.

Løstet adv. Det samme som Løstet.

L (en) [Isl. lestr, lectio af læser lego]

En Lette, Læsning. I denne Betydning
bruges det endnu i Bergen. (See Hals-
lager.)

2. I gamle Skrifter bemærkes den gamle Bi-
belen i Almindelighed, som kaldes den hel-
lige Lest, desl. i Særdeleshed Søndags-
bøgerne. Søndags Lest (Moth). Denne
hellige Søndags Lest. Jers. Wokil Kol.
6. Naar Læsen og Læsen til Ende.
Gronl. Læsen. Læsen var påfundet, og na-
den lange Lest. Middelalder. Digtekunst.
1. 2. pag. 99. 2. 14. "Hvad har du
udi Læsen hørt, men du holder dig saa
ilde." (Frag. p. 238.)

Lest (en) n. l. (af løstet) obl.

1. Den Sierning af løse paa. Lest giver
rengjæst Lest. 2. Seem Læsning lægges lang-
som paa Bogn.

2. Borden selv i Steget for Lest. "De
trykker mig høft mine Sønders Lest" i
Psalmen. (Wolfgang). Bruden hun døder
under længen Lest. (Frag. p. 262.)

3. Et vist Maal, som beregnes paa forskellige
Maader. Kol. 6. En Lest Korn er 127
Pund eller 48 Tønder. En Lest Land
udgjorde foruden 6 Rønder i Skovsøen.

(Moth.) En Lest Bist, Salt, Læs, Rind,
Salt, Silb, Smør, Tran, Kul, er 12
Tønder, hvor Lønde til 144 Pottet beteg-
ner. En Lest Bort, Steenful, skamf
og spant Salt er 18 Tønder. En Lest
beregnes og undertiden høftes. En
Lest Bist er 100 Skifter. (Moth.) Læ-
sen beregnes ogsaa efter Pund, med Hen-
syn til at bestemme Skibets Drægtighed.

Man bruger i Danmark tvende Slags
Løster. Communes Løster, som anses
for 4000 Pds Dag, og Træløst Løster,
der udgjør 5200 Pds.

Løst (en) n. l. (af v. a. Løster, frangere).

Bestadigelse især paa Løster (obsolet). Du
bruges Lemlæsning. Løstet Bøer, d. e.
Bøder for Lest. (See Rosod Anchers
19de Lov. p. 330.)

Løst (en) n. l. (Germ. Leisten). En Sko-
magerløst eller en Træform af et Menne-
kes Bod, hvorover Sko spæ. At sætte

eller flaae Stoe paa Læsten. Ordsprogsskift. Siger man: At flaae alle over een Læst; at behandle alle paa een og samme Maade, tage alle paa een og samme Fod. Man kan ikke sige alle Stoe over een Læst, eller alle Læster passe ikke efter hver Fod. 2: Det lader sig et gjøre at behandle det ene som det andet. Skomager bliv ved din Læst, om den der vil befatte sig med Ting, han ikke forstaaer. Du har ei Behov at flaae din Mave paa Læst, siges om en stor Eder. (Moth.)

Læstetrægtighed (en) n. l. (af Læst og Trægtighed). Det Quantum, eller den Mængde af Lædegods, som et Skib kan modtage. Et Skibs Læstetrægtighed. (Kb. robe Ndbkr. 1802.)

Læstemager (en) n. l. (af Læst, Skoemaagermaalet og Mager). En Person, som forfærdiger, tilfærdiger Skoelæster af Træ.

Læsten (en) n. l. (norst af Læster v. n.) Fortsættelse. Med Læsten, paa Stræmt, for et Sønns Skuld. (Høllager.)

Læster v. a. (obsolet) impf. læstede. Lyp. læstet (Germ. leisten). Siver, forklæfter, bringer til Veie, kommer af Sted, formaader. Han fik det jeg kunde læste: give; hvad jeg havde. Det kunde Gud vel forlæste. (Moth.) Jeg fik thet i kvinnæ Læstha: 3: formage, Maria Ps. Sol. 26. "Hielp hende det du kan læste." (Wessel)

Læster v. a. impf. læstede. Lyp. læstet. (Isl. lestra). Betskaber, læmlæster. Figur. lig: ængster, sætter i Forlegenhed.

Læster v. n. (norst). Lader som, stiller sig an som.

Læster sig v. recip. (Kbder) Spine, sætter Rodder (om Kornet). Norst W. E. Str. 5 L. p. 519.

Læsterlig. Adj. og Adv. bruges i det daglige Sprog og bemærker: dygtig, af alle Kræfter, dog især i Forbindelse med Prygl. At banke En læsterlig af. Han fik læsterlige Prygl (maaskee beslagtet med læster, beskadiger).

Læstebids adv. Efter Læster. At regne læstebids. Det er et enhvers Leilighed at fiske Korn læstebids.

Læstbogn (en) n. l. (af Læs og Bogn). En Fragtbogn, en Bogn, som er gjort til at bære Læs.

Læse (en) n. l. (obsolet) [maaskee af det Isl. hlutr, lora]. Læse, Skiebne. Saaledes i Sammensætninger. Medlæste 2: Medgang, fortuna secunda. Modlæste 2: Modgang, fortuna adversa. (Moth.)

Læster v. a. (obsolet). Blatter, gist glat. (Moth.)

Lærning (en) n. l. (Diminutiv af Lær. Norst) Hælar. Paa dansk Lærlær. Salmo Salar, Muller Prod. Zool. D.

Læver (et) n. l. Pal, Rore.

Lævret, adj. Som er løbet sammen i en Lyrning, størket; lævret Blod, lævret Dynd. Veien er endnu ganske lævret. "Hver Gang du dig græmmer og i din Ha er mod, da er min Riste forinden alt med hint lævret Blod." (Ridder Aages Wisse.)

Læst (et) n. l. Kalder i Norge et Hjørne i Stokkenagge, det Sted, hvor Stokkene i en Bygning samles i hinanden.

Lag (en) n. l. [Isl. lag eller lægi, statio navis, af lægger, pono]. Det Sted, hvor Skibe lægges op. Havn. (Moth.)

Lag (et) n. l. (af lægger pono) pl. Lag.

1. En vis Stilling, Beliggenhed, Orden af noget. Saa meget af et Slags, som man kan lægge eller sætte jernsides eller paa hinanden. Et Lag Steen. Et Lag Bræder. Sild ligge Lag paa Lag i Lunden. Skibenes Lag d. e. Stilling paa Seen.

2. Glædedannede Legemer i Biergene, der ligge parallelt med disse, og ofte have en vidtloftig Udstrækning. (J. Hall om Jernmalmleier.)

3. En heel Række af Kanoner paa hver Side af et Skib. Et Afsporing af en heel Række Kanoner paa een gang. At give Hunden det glatte Lag. Figurlig: At give

- En det glatte Lag, at sigt hant sin Mening derved og uden Skamfel.
4. Nogle Aft Papir, lagte i hihanden; et Lag.
5. En vis Tid. Nu er det snart ved det Lag, at man kan vente ham.
6. Vægt, Vigtighed, i de Talemaader: Der ligger intet Lag paa, der ligger snart Lag paa.
7. Ordspørgselige Talemaader: Paa det Lag, d. e. Ja saa! Paa den Maade! (venstelig af Betydningen: Orden, d. e. Vilis, Maade). Ja paa det Lag har Væder Viltingen i sig. d. e. Det er for sigdige, der paa et ikke videre at tænke. Ingen kan gøre ham til Lags. D. e. tilpas (norst). At have godt Lag med sig. D. e. være behændig. (Norst.)
- Lag (en) n. l. Den hundaaelige Skiebne (Norst). See Lagna.
- Lage (en) n. l. Smøkt, som Riid, Gist eller andet giver fra sig, naar det har været nogle Dage i Gals. It. Vand, hvori Galt er opløst, for at bruges til Riidvares Bedlagning. Der er Lage nok paa. At lade Riidet ligge i sin egen Lage. Ordspørgs: vil sigt man: Jeg giver ham Luid og Lage: Han maa fare Vokter i Vold. Lagen rinder fra Riidet, siges Riidvarens om et Barn, som ikke holder sit Vand.
- Lage (en) n. l. (I Biergvarksørgget) Strøg, Beliggenhed, Lagde. (ipst.)
- Lage eller Lagie (en) n. l. (udtales Lasse) — af Ital. Lagio. — Den Opgiold, som gives til, naar man venter Penge. Ioden tager stor Lage. Deraf Lagesant.
- Lageballie (en) n. l. En Ballie til at nedtafte i.
- Lageis (en) n. l. (Tostavelsesord med Tonen paa sidste) bruges paa Den Vaagse ved Kaffet, til at betegne en god beqvem Feilig. Ved. Det bliver der ingen Lageis til i Dag (formodentlig af Lag: Beliggenhed).
- Lageslynder (en) n. l. En saltet og vindtørret Rhynder. De jydte Lageslyndre sælges i Bunder.

- Lagegrund (et) n. l. Bunderst af Lage. Den gamle Koen var Lagegrunder.
- Lagekuller (en) n. l. Et Slags saltet Torf, som er vindtørret.
- Lagelap (en) n. l. Et Kallun. (Dit. Herlev.)
- Lagelse (en) n. l. (norst af lager v. a.) Dannelsen, Form. (Hallager.)
- Lagelig adj. (norst af lager v. a.) Maadelig, temmelig. (Hallager.)
- Lagen (et) n. l. pl. baade Lagen og Lagener. (Sv. Lagan. Al. lachan-pallium A. Sax. Lach clamyss. Germ. Laken pannus). Et Sengelagen; et Antikade; som lægges imellem Sengeladerne for at omgive Lagenet. At lægge rent Lagener paa Sengelagen. 2 Par Lagen var hendes hele Eendom.
- Lager (en) n. l. Den Maade, hvorpaa noget er stillet eller lagt; den Begtendes Opsæt og Stilling, naar hun lægger sig ned, for at give eller afsnare sig.
- Lager (et) n. l. obl. Sted, hvor noget ligger. Opholdssted, Leir. Da Kongen (Christiern II.) som havde sit Lager i Kongstellet, sit at see de Svenske ankomme, s. l. v. (W. S. Skr. 4 D. p. 284). Deraf Varelager.
- Lager v. a. impf. lagde sig. laget. Kommer Lage paa. At lage sig.
- Lagersted (et) n. l. Det Sted, hvor Mineralerne ligger og findes. (Brünniges Min. p. 26. §. 19.)
- Lagetonde (en) n. l. En Saltetonde.
- Lagge (n. l.). (Isl. lagga, fundum aprare vafi lignet). Rides i Norge det Sted, hvor Graverne ere sammenhæftede til Bunder i Kar. (Hallager.)
- Laghævd (en) n. l. Efter nu gældende Love, en ved Dom erhvervet Rettens Stadfastelse paa den Eiendom, til hvilken man i Forveiden beviser sig at have, ikke allene retmæssig, men endog lovlig eller virkelig Udkomst. (Hortegaards Ting. N. l. 559. 1. Deel.)

Efter andre Love var Virkningen af denne Lov, at en Beskæder ved samme Kunde selv forsvare sin Eiendom eller Rettighed mod Enhver med Brander eller Tjender.

Lagie. See Lage.

Lagh (en) n. l. Den gamle Benævnelse paa Bogstavet L, efter Runebenævnelsen: Lagir.

Lagmand, Lagret, o. s. v. See Laugmand o. s. v.

Lagna eller Lage (en) n. l. (norsk). Den undgaaelige Stiebne; Stiebne's Bestikelse. (Hallagers norske Ordsp.) De fleste Bønder faae i den Mening, at Creaturenes Bæstrikelse og Død, hængs af en Lagna o. Bestikelse, som hverken kan undgaaes, eller ændres. (Strongs Synon. Bskr. p. 388.)

Lagpant (et) n. l. See Lægepant.

Lagsogt adj. See Laugsogt.

Lagsogn, Lagthing o. s. v. See Laugsogn, Laugthing o. s. v.

Lagsom Adj. (norsk) Ond, slem at gjøre til Maade. Hedder ogsaa Lagvaand.

Lagstof (en) n. l. Det samme som Danksstof.

Lagt (et) n. l. (Germ. Lachter).

1. (I ældre Tider). Et Maal til Væd, 3½ Hallandsk Aln i Høden, og ligesaa i Bredden. (Ordonnansen 23 Jun. 1683. S. 371.)

2. En vis Dybde eller Maal i Biergværker; et Favnemaal, som gemeenslig holder 3 eller 4 Alen. 30 Lagter dyb. Løffens Kobberværk har været saa stort, at Hovedgangen en Tid var fiorten Lagter eller 42 hollandske Alen mægtig i det Væde. (Vid. Geogr. Sfr. 3. Tome. p. 301. S. Skrivning).

Lagtermal (et) n. l. Et Maal af Lagter. (Top. Journ. f. N. 1. H. p. 34.)

Lagterviis adv. Efter Lagter. At maale lagterviis.

Lagtræ (et) n. l. (af Lag, series og Træ). Et Underlag af Træ, som Viintappere og

Andre bruge at lægge Rade og Lænder paa i Kielederen for Fugtighed.

Lagvaand adj. Ond, slem at gjøre til Maade. See Lagsom. (Norsk.)

Lagviis adv. (af Lag, series og Viis). Hvert Lag for sig; paa den Maade, at noget ligger i Lag eller Rader oven paa hinanden.

Lahn, Län (et) n. l. (Germ Lahn. Sv. Län). Tyndt udslagen Metalblis; Klitter af afstillede Stags: som, Guld, Sølv, Blyklahn. Deraf:

Lahnring (en) n. l. Ring af Lahn.

Lahnslager (en) n. l. Den, som arbejder i Lahn.

Lahnspole (en) n. l. En Spole, hvorpaa den færdige Lahn opvindes.

Lahntræsse (en) n. l. En Træsse, som er stillet af Guld eller Sølvklahn. (Förordn. 10 Martii 1783.)

Lal adj. Det samme som laf, utæt. Skibet er laf. At seile med laf Skib. Enhver Vind er laf Skib mod. (Veder Spø. Ordsp.) Skibet var blevet laft og retnet. (Vedels Saga p. 377.)

Lal (et) n. l. [Ital. lacca].

1. Et Slags Harpiz, som giver en rød Farve, og fødes ud af et ostindisk Træ; Malelak, Lakkernis.

2. Seglak. En haard og let smeltende Materie, som sammenbinder, naar den bliver kold, hvad den sættes paa, og bruges til at forsegle, især Breve med. Rødt, sort, grønt Lal. "Han veed ei, at af Talent Lal, man strax om Sindet dømmer." (Sorterups poet. Smaasager p. 40.)

Lal (en) n. l. (Sv. laff, defectus. Isl. lafr, vilis).

1. Løbe, Feil, Meen, Skade. Han er uden Lal og Løbe. "Jeg bad dem lade fare saa dan Snaf. Og os ei bemøde med saaban Lal." (Dansk. Mag. i B. S. 278). Dermed er snaftebeslægtet nom. propr. Laffe i det Ordspog: At være Pæer Laffes

Brede 3: hemmellig at angste eller beføre nogen. (Moth.)

2. Dal it. Leccage. Der er gaaet Laf paa Seilet. "Omsider fik det Laf i Bonden." (Vert. Post. Bot. 67. l.)

Laf-Cochennille (en) n. l. Det ostindiske Insect Coccus ficus.

Laf adj. Manglende. At være laf for Pengr. (Gydf.)

Lake eller Lage (en) n. l. Gadus lota Lin. Et Slags Korelle i Norge. Paa dansk: Dvabbe, Haleqvabbe. Mull. Zool. Dan.

Lakei (en) n. l. (gall. *lagvais*, *pedissequus*). En, som bærer sin Herres Liberie; Tiener, Opvarter; kaldtes forudm Drenge. De kongelige Lakeier. (Maaskee af det gamle danske Laffer, en Løber. See Ordet.)

Lakeibret (et) n. l. (af Lakei og Bret). Det Bret bag paa en Kareth eller anden Vogn, hvorpaa Lakeier staae.

Lakerer v. a. impf. lakerede sup. lakeret. Overtrækker, stryger an med Lakfernis; besætter kunstigen med Malerlak.

Lakerer (en) n. l. Person, som gør Profession af at lakere; En, som maler med Lakfernis.

Lakererkunst (en) n. l. Den Kunst at kunne lakere eller anbringe Lakfernis paa noget.

Lakering (en) n. l. Den Handling at lakere. It. Det Lakværk, som er sat paa noget, Anstrøget eller Malningen selv med Fernis. Det er en smuk Lakering. Her er Lakeringen affødt, affaldt.

Lakesild (en) n. l. (norst). En Art af Laxslægten *Salmo albus*, paa Dansk Stint. Mullers Zool. Dan.

Lakfernis (en) n. l. (af Laf, lacca og Fernis). En Fernis at lakere med. At sætte en smuk Lakfernis paa noget.

Lakfjord (en) n. l. See Segelfjord.

Lakselos adj. (af Laf, vitium og los). Som er uden Lyde, felfet, uskabt, usforværet. Laan skal være lakselos hjem.

Lakselse (en) n. l. (af lasser). Dadsen, Laksen paa noget. (obsolet.) Moth.

Lakken (en) n. l. (af lasser v. n.) Egentlig om Tiden: Marmelse, Fortgang, Henskriden. Lakken ad Enden med Noget.

Lakker v. a. (af Laf, lacca).

1. Lakerer, overdrager med Laf eller Fernis.

2. Sætter Laf for noget, forsegler med Laf.

Lakker v. a. (af Laf, defectus, vitium).

1. Dadtter, sætter ud paa. Altid har han noget at lakke paa.

2. It. imperlomaliter, mangler, fattes. Det lakker paa alting, 3: mangler paa alt.

Lakker v. n. [Isl. lakra, rinde sagte. Germ. laken eller lachen currere.]

1. Skrider jævnt, sagte frem. Er mod Enden, stunder til Enden.

2. Bruges meest impersonaliter i Forbindelse med Smaaord.

Lakker ad; nærmer sig. Det lakker ad Tiden, ad Aften. Det lakker ad Enden. Det lakker nu snart hen ad Vinteren. Det lakker ad med ham 3: han gaaer paa Gravens Bred, er snart ublevet. Røven lakker ad Bondens Gaard. (En Juleleg.)

Lakker bort v. n. Gaaer saa sagte bort, skrider usformærkt frem. Tiden lakker bort inden man ved det. (Bruges sjældent.)

Lakker efter v. n. Folger saa sagte efter.

Lakker frem v. n. Nærmer sig, stunder til, skrider frem; Tiden lakker frem 3: er forhaanden.

Lakker hen v. n. Lister sig sagte og usformærkt frem ad. Alderen lakker hen 3: skrider saa usformærkt fort.

Lakker (en) n. l. (af lasser v. a.). Dadtter; En som lakker og sætter ud paa alt.

It. en fast Anklager. Heraf en Belakker 3: Bagtaler, Avindsmænd. (Moth.)

Lakker (en) n. l. En Løber, cursus publicus. I ældre Tider en Embedsmænd.

At ingen Lakker eller Lensmand har

Wagt at lægge them nogen Nat til." Dronning Margretes Mandat ved Bispeættens p. 352. (Deraf efter nogles Mening det Franste laquais.)

Lallestribt (et) n. l. (af Laller v. a. og Skribt). Et Skribt, som badler og sætter ud paa alt. (Noth.)

Lalmos eller **Lalmus** (en) n. l. (for Lægmos af Læg, cyanus). Et Forvematerial, som faaes især af Planten *Croton tinctorum* Linn.

Lalmosfarve (en) n. l. En Farve, tilvelebragt af Lalmos. Lalmosfarven bliver ved Indsaltene ifkun forhojet. (Brünniches Mineralogie. p. 124—25.)

Lalmos-Lal (en) n. l. En Lavart Lichen Parellus. Linn. Paa Dansk: Jordorselle.

Lalrits (en) n. l. (Germ. Lakritz. Gr. γλυκύριζα. q. d. radix dulcis, lat. b. liquiritia).

1. Slægtmaadnet paa Planteflægten *Glycyrrhiza* Linn.

2. Rodnet paa en Art deraf *Glycyrrhiza glabra* Linn. Den glatte Lalrits.

3. Den udpressede og størkede Saft af dens Rod.

4. Wild Lalrits. Rodnet paa Planten *Astragalus glycyphyllos* Linn. Fl. Dan. Tab. 1108. Deraf:

Lalritsfage (en) n. l. En liden rund Fage af Lalritsfaft.

Lalritsrod (en) n. l. Roden af den glatte Lalrits.

Lalritsfaft (en) n. l. Den udpressede Saft af den glatte Lalrits. See Lalrits 3.

Lalværk (et) n. l. (af Lal, lacca, og Værk). Det som er kunstigt overdraget eller malet med Lakfernis. It. Lakfernissen selv.

Lalle (en) n. l. Rod paa Dyr. Det samme som Labbe. See Ordet. Lallerne foran sig sam paa en Galhund. (Spec. Reg. p. 179)

Lallen (en) n. l. Den Gierning at lalle. Barnets ufærdige Lallen.

Laller v. a. impf. lallede sup. lallet.

(Noth skriver og lægger. Isl. lalla. Lat. lallare, onomatop).

1. Enatter uforsandig, som smaa Børn, der begynde at brælle paa Taler, Børnet begynder at lalle. "Og ei skal den Svende, som laller sig Gavn, forbande den Dag vi velsigne." (S. J. Olsen.)

2. Springer for smaa Børn, som Ammer, for at dyffe dem i Esbn; luller; napper.

Lam (et) n. l. pl. Lam. [Ulph. As. Isl. Sv. lamb. agnus.]

1. Ungel af et Faar. Et dierde Lam. Faaret har født 3 Lam. Han er saa taalig, som et Lam. See det Guds Lam, som bærer Verdens Byrder. Joh. 1, 29.

2. It. Tid af Vildt. Et Raabutte-Lam.

3. Figurlig: en Kæreste til Gruentimmer eller smaa Børn, som man holder af.

4. Ordspørgsmaal siger man: Uden raaber altid Lam! Lam! : hver taler helst om sin Haandtering. Man præfer aldrig saa vel for Uld, at han jo raaber Lam! Lam! : Den Onde er ikke god at forbedre. Hoo giver Dumme (Stumme) Lam? d. e. Mungen mister, fordi han er beskedet, ei tør lulle Munden op.

Deraf Sammensætningerne.

Lammebaas (en) n. l. En Baas eller Fald at sætte Lam i fra Faarene.

Lammeboiel (en) n. l. Det samme. (Noth.)

Lammebov (en) n. l. Forboden; et af Forbenene med det dertil hørende Rind af et Lam. See Bov.

Lammedæse (en). Det samme som Lammesnee. (brugt paa Fælter.)

Lammedreng (en) n. l. En Dreng der vogter eller driver Lam.

Lammeferst (et) n. l. Ferst Lammeflod. (Noth.)

Lammefierding (en) n. l. En fjerde Delt af et Lam.

Lammegef eller **Lammegef** (en) n. l. 1. Roesnalen *Vulpes barbarus*.

2. Et Skib: top-block. Svare, jernbeslagne Blokke, som haves i Velsene, hvorigennem Stangedinderebet (et Tong til at heise Stangen op, eller kryge den i) gaaer.
- Lamme-grime (en) n. l. Kalbes to spidse Pinde, som bindes paa Lams Snuder, for at hindre dem i at patte faarene. (Moth.)
- Lamme-handel (en) n. l. Handel med Lam. (Landh. G. Str. 5 Deel p. 249.)
- Lamme-hade (en) n. l. Et Afsutte til Lam.
- Lamme-hos (en) n. l. Et halvt Lammehoved (spds). See Hos.
- Lamme-hoved (et) n. l. Hovedet af et Lam. Stegte Lammehoveder. Han-fer ud eller han griner som et foedet Lammehoved eller faarehoved, siges ordsprogsvits om En der seer floket eller toffet ud.
- Lamme-kiod (et) n. l. Kiod af Lam eller faar. Det islandske Lammekiod er meget godt.
- Lammekiodsuppe (en) n. l. En Suppe, som er kogt paa Kiod af Lam.
- Lammeknop (en) n. l. Navn paa Plan-ten Statice Armeria Linn. Fl. Dan. Tab. 1092.
- Lammekolde (en) n. l. Dagstierdingen af et Lam.
- Lammelaar (et) n. l. Laaret af et Lam; Dagstierding af et Lam.
- Lammelege (en) n. l. Planten viola tricolor. Linn. Fl. Dan. T. 623. (morisk.)
- Lammeleger (en) n. l. Planten der ogsaa kaldes Lammeknop.
- Lammepege (en) n. l. coll. De Tien-derpenge som betales til Præsterne for Lam.
- Lammeore (et) n. l.
1. Dret af et Lam.
 2. (En Urte). Hedder og Gode Henrich. chenopodium.
- Lammestind (et, n. l.
1. Lammehuden med Uld paa. Foret med Lammestind. Deras Lammestinds-pelts.
2. Huden af Lam, naar den er berebet, og Ulden taget af. Et Par Buxer af Lammestind.
3. Ordsprogsvits siger man. Der kommer ligesaa mange Lammestind til Torvs, som faarestind. 3: Der doe ligesaa vel Unge, som Gamle.
- Lammeslagter (en) n. l. En Slagter, som for det meste slagter Lam.
- Lammesnee (en) n. l. Kalbes den Sneer, som falder imellem Paaske og Pintsedag, hvoraf de spæde Lam doe.
- Lammesot (en) n. l. Sygdom hos Lam.
- Lammespyd (et) n. l. Det samme som Lammegrime. (Moth.)
- Lammesteg (en) n. l. Stegt Lammekiod. En feed, god Lammesteg.
- Lammetsalg 3: tælle (en) n. l. Talsg af Lam.
- Lammearm (en) n. l.
1. Larmene af Lam; bruges til Stolsstrænge.
 2. Navn paa Planterne Convolvulus arvensis Linn. Flor. D. T. 459 og Polygonum Convolvulus Linn. Fl. Dan. T. 744.
- Lammeuld (en) n. l. Uld af Lam.
- Lammevogter (en) n. l. Den sort vogter en Flok Lam.
- Lam adj. [Isl. lama. A. Sax. lama, Svec. Lam, Germ. Lamm].
1. Som har taget Skade paa et Lem, saaledes at man ikke mere har den fulde Brug deraf. Han er lam paa Foden, paa Tungen, i den ene Side.
 2. Figurlig: Som har Mangel paa noget, fattes noget. Bruges dog meest i Sammenligninger: som pløvlam 3: fattes Besætning til at pløje med.
 3. Ordsprogsvits siger man: Han er ikke saa lam, som han linker til. 3: Han er ikke

saar fattig, som han klynger til. Er du lam, er du stam, har du Penge, gaar du fram o: Penge klarer alt.

Lama (en) n. l. En Art af Kameler fra Peru. *Camelus Lama*, s. Glama.

Lambertsnød (en) n. l. (Maaskee rigtigere lombardsk Nød) af Lombardiet, hvorfra disse Nødder først skal være komne. Nødden af den lombardiske Hassel (*Corylus rubulosa* Willd.); som er mere langagtig, tyndskallet, større og behageligere af Smag end de almindelige Hasselnødder.

Lamfers (et) n. l. Et Flor (nebula). Rostgaard kalder det Lamfers. Forekommer i Forord. om Island. 84.

Lamhed (en) n. l. Den Betskaffenhed, at nogen er lam.

Lammen (en) n. l. Halten, Svækkelse i Lemmerne. Lamhed.

Lammer v. n. impf. lammede sup. lammet. Er halt, halter. Hesten lammer stærkt.

Lammer, v. a. Gjør lam, baade egentlig og figurlig. Skolemeisteren har lammet hans Haand med Riset. Den sidste Presseforordning har lammet Hænderne paa Dognbladens Forfattere. "Taalsmodighed lammer ikke Kræfterne." (Treschow's Mor. a. d. p. 37)

Lammike (en) n. l. See Lemmike.

Lampe (en) n. l. [Græc. *lampe*]. Et Kar med Olie eller anden Fedme, og en Bæge for at give Lydning. Lampen gik ud. Der vare mange Lamper paa Salen. Aug. 20, 8. "Hold Lampen tændt, sye Tøfler, Sko &c." (E. Halsens Dragedukke.) "Venlige Nat! din Ro er min Lyst, ved din eenfomme Lampe Taaren skal rinde frit." (J. Smidt i Ginthona.)

Lampeblus (et) n. l. Blaset af en Lampe.

Lampefyrr (et) n. l. Fyrr af Lamper; modsat Steenfulsfyrr.

Lampelys (et) n. l. Etin af en Lampe. (Moe. S. af Vid. S. Skr. 5 B. p. 520. Løns.)

Lampepubser (en) n. l. Den, som passer en Lampe.

Lamper v. a. Kalder i Tsekemarken: pryglar, banker. (Hallager.)

Lamperb (et) n. l. See Lamfers.

Lampesnelle (en) n. l. En eenstakket Conchylie fra St. Domingo af Slægten *Helix*. (*Helix ringens*.)

Lampesnyder (en) n. l.

1. Det samme som Lampepubser.
2. Skieldstord. (Moth.)
3. Et Skaldyr. *Helix*. Mull. Hist. verm. 2 B. S. 12.

Lampesod (en) n. l. Den Sod som brændende Lamper sætte.

Lampesvarte (en) n. l. Den Svarte der kommer af Lampesod.

Lampette (en) n. l. (af Lampe). Enaa Piber til at sætte Lys i, som anbringes paa Bæge, Speile, o. s. v. At have Lys i Lampetterne. "Spilled det ene, høit for Lampetternes gyldene Grene." (Oehlenschlägers Frederiksborg, et Digt.)

Lampebæge (en) n. l. En Bæge i en Lampe.

Lampret eller **Lamprette** (en) n. l. (Ital. *lampreda*, ex *lambendo* *petram*; thi den slækker Stenene). Regensien, en Art af Brastfisk, som findes i Havet. *Petromyzon marinus* Linn.

Lamre adj. (norst). Haard. Bruges ofter paa om Veiene om Vinteren. (Hallager.)

Lan (en) n. l. (jodst). Et Understørt, en Klokke, især af Gilt, eller Lammestind. (Moth.)

Lan (en) n. l. (af lind, lenis) Lindring og Lettelse i noget. Jeg fik en lille Lan o: Smerten stillede noget. obsolet. (Moth.)

Lan (et) n. l. See Lahn.

Lancet (en) n. l. pl. Lancetter (Gall. *lancette*). Et chirurgisk Instrument til at aarelade med. Et Ladejern.

Lancetdannet adj. Et botanisk Runstord *lanceolatus*.

Lancetjern (et) n. l. Det til begge Sider skarpe Jern i en Lancet.

Land (en) n. f. [Isl. *Land*]. Kaldes i Norge viffe Dyrs Urin, Vis, skarpt Vis; saasom Rattelands, Roland. (Stroms Søndm. Bestr. it. Hallagers norske Ord.)

Land (et) n. f. pl. **Land**e (Lande og Læn- der findes ogsaa i ældre Skrifter, men er mindre rigtigt. Isl. *land*.)

1. Det faste Land, modsat Vand og Sø. At reise over Land eller til Lands. At faae Land i Sigte.

2. Et Stykke af Jorden; en Egn, Landskab, Provinds, Rige, Landstrækning. Diffe Plan- ter vore ikke i alle Lande. At romme Lan- det. Landet ligger aabent for Fienden. Han maa ikke lade sig finde inden vort Lands Grændser. Med Lov skal man Land bygge. (Valdemars jyske Lov.) Han tabte et Land og vandt en Landby; det Rob- sette af den Talemaade: han tabte en Skil- ling og vandt en Mark. "Landets Døtre ofte hørte, undrende hans fromme Sang." (Krankenau.)

3. Alle de Egne, som ere udenfor store Byer eller Ridssteder. At boe paa Landet. At drage ud paa Landet. Byffen er til Høve, men jeg elsker Landet. (I denne Bemær- kelse bruges det altid med den bestemte Ar- tikel.)

4. En Ager, Agerjord; it. Jordbund i Almin- delighed, som: Agerland, Sabeland. Et frugtbart, magert, stenigt Land. Heraf: en Tønde Land, d. e. saameget Land, som behøves til en Tønde Kornes Ud- sæd. En Tønde Land, geometrisk Maal, indeholder 14000 □ Alen. Der ligger tre Skiepper Land til Huset. (mangler i denne Betydning pluralis) It. et Ved i en Have. Han har anlagt 10 nye Asparges Land. (Her er plur. litg. singular.)

5. Figurlig og ordspilsviis siger man: Jeg haver Lyst til at vide, hvor det vil drage i Land 2: hvorledes det vil løbe af, eller hvad Udfald det vil faae. Da kommer du ret i Land, om du gjør det 3: da faaer du en Ulykke. Man maae stifte Fingeren i

Jorden, og lugte hvad Land man er i; eller: man skal Skif holde, eller Land flye. 5: Man maa rette sig efter den vedtag- ne Skif og Brug i et Land. Hvert Land har sin Skif. Der kommer aldrig den Skade til Land, den so kommer Nogen til Gavn. Gid du stee al Landsens Ulykke! Ogsaa siger Tyden med en Forkortning, som et Udraab: al Landsens! (den gamle Geniti- vus, ligesom Dødsens, Lidsens, o. fl.) "al Landsens! Er Fienden i Guldning?" Al Landsens! hoor han kan springe! Til Lands bemærker a. over Land; Lands- verts. At reise til Lands (modsat til Søes). At gjøre Touren til Lands. b. Hen- imod Landet: At vade til Lands, komme til Lands. Af Genitivus Lands er dannet Adjectiverne: paaLands, fraLands, om Vinden, som gaar ind paa, eller ud fra Landet. Saa og Adverbierne: in- denLands, udenLands. Saavel af No- minativus Land, som Genitivus Lands- habes en stor Mængde Sammensætninger og afledede Ord; hvoraf de mærkeligste ere:

Landadel (en) n. f. Den Adel, som boer og opholder sig paa Landet.

Landadelsmand (en) n. f. En Gods- ejer af Adelsstanden.

Landalmene adj. Som er almindelig, brugelig i Landet.

Landalmue (en) n. f. Almuen paa Lan- det; i Modsetning af Stædernes Almue.

Landarbeide (et) n. f. Markarbeide, Agerdyrking. I Almindelighed alt Ar- beide, som henhører til Landøconomie.

Landarbeider (en) n. f. Markarbeider, Agerdyrker. B. S. C. 5 B. p. 461. (Morville.)

Landarmee (en) n. f. Krigshær af Sol- dater, der tiene til Lands.

Landart (en) n. f.

1. Et Lands almindelige Skif og Brug; Landskif.

2. Jordbundens gode eller slette Beskaffen- hed, Jordart.

3. Jordum: Landflak. "I den Landbart, som kaldes Canaan." (Oseas Hift.)
- Landbestrivelte (en) n. l. Jordbestrivelte, Geographie. obsolet (rigtigere at bruge det for Chorographis.)
- Landbeskriver (en) n. l. obsolet. En Jordbeskriver; den som forklarer og udberetter om alle Landes Velggenhed og Beskaffenhed. (Roth.) Rigtigere en Chorograph.
- Landbeskrivning (en) n. l. Det samme som Landbestrivelte.
- Landbirk (et) n. l. Et Birk paa Landet, modsat Klostebirk. See Birk.
- Landbjorn (en) n. l. Bjornen som opholder sig paa Biergene, modsat Hvidbjorn. Ursus Arctos.
- Landbo, Landboer (en) n. l. pl. Landboere
1. I Almindelighed enboer, som boer paa Landet. I Særdeleshed en Bonde eller Landmand, som ernærer sig af Agerbrug.
 2. I de gamle Love en Gæstebonde, den som sidder paa en anden Mand's Egen- dom for Landgilde. (Oseasens Glos. jur. p. 470. It. R. Anders Løshist. i L. v. 229.)
- Landbolhold (et) n. l. Det samme som tredje Aars Tæge og den Afgift, som Bonden i Norge giver hvert tredje Aar til Husbonden, for at beholde Gaarden.
- Landbolov (en) n. l. Lov, Landboen vedkommende. Deraf:
- Landbolovgivning (en) n. l. Den Lovgivning der angaar Landboer; i Særdeleshed den som bestemmer Bondernes Forhold til Herremanden.
- Landboret (en) n. l. Det samme som Landbolovgivning. (L. Rotha)
- Landt osag (en) n. l. Sag, som angaar Landmandens eller Bondens Pligter og Rettigheder.
- Landbolagt (en) n. l. Slagt af Landboer. (Olausens Ans. 3 B. p. 259.)

- Landbræder v. n. Bræder Herren ud paa Landjorden for at skære den. Herren kan man enen landbræde eller sætte.
- Landbreide (en) n. l. obsolet (Isl. Landabrigdi). Indløsning af en Lande- dom efter Odelsretten. Odelsbreide (L. 4. R. L. Odelsbalt Titel). See Breide.
- Landbrug (et) n. l. Agerbrug, alt hvad der hører til Afskrift. Deraf:
- Landbruger (en) n. l. Landmand, Ager- gæster.
- Landbrugelig adj. Som er efter Landets Brug og Skik. (Baden.)
- Landbrugsslid (en) n. l. Slid i at dyrke Jorden.
- Landbrugshogholderi (et) n. l. Regnskabsførelse over Indtægter og Udgifter ved et Landbrug.
- Landbrøder (en) obsolet. En, som bærer alle Folk. (Elaus Pors.)
- Landbud (et) n. l. En Rigsdagsmand fra Landet. Bruges især om de politiske Deputerede.
- Landbygmester (en) n. l. Den, som opfører Bygninger paa Landet.
- Landbygning (en) n. l. Bygning paa Landet. Deraf:
- Landbygningsskuff (en) n. l. Den Kunst at opføre passende og smukke Landbygninger.
- Landcadet (en) n. l. (et Land og gall. cadet). Et ungt Menneske, som offentlig oplæres i de Videnskaber, der henhøre til Landkrigen. Modsat Socadet. See Cadet.
- Landcadetacademie (et) n. l. En offentlig Lærestalt, hvor Landcadetter opdrages og undervises.
- Landdag (en) n. l. Dag, paa hvilken hele Provindsens Stænder komme sammen, for at afgjøre Statsansliggender.
- Landdige (et) n. l. Et Dige, som der indbyrdes Land.

Landdrager v. a. Trækker op paa Landet. "Fører man i Sildefisket, da maa der landdrages og lægges paa baade Riger og Eng, hvor man vil. R. L. 5. 11. 16.

Landdrost (en) n. l. Befalingsmand. I nogle tidlige Provindsler optræder det samme som Amtmand.

Landdrot (en) n. l. Den som er ret Hushovnde og Eier for Gaarden, han kaldes Landdrot. (C4. Recess. 2. 3. Art. 2) Nu Jorddrot.

Landdyr (et) n. l. Dyrt, som lever paa Landjorden, modsat Godyr.

Landehod (en) n. l. Tre Parter af fuld Landehod. See Hod.

Landefabel (en) n. l. Et almindeligt udbredt grundløst Rygte. "Eft Kiærlinge Svalder og Landefabel." (Wed. Kr. p. 305.)

Landeseide (en) n. l. Fælde i Landet, indvortes Krig. "Udi disse Dage vaar de Dancks Maet meget forringet. baade for denne indvortes Landseide oc det udvortes Eroffueri." (Wed. Kr.)

Landesfred (en) n. l. Almindelig Fred og Sikkerhed i Landet. "Skue hist den glæve danske Her. Der Landesfredens Bognborg er." (B. R. Horth.) Ordsprogssviis siger man; du kan ei lide paa Landesfreden: du skal ikke paa udvortes Anseende. Han troer ikke Landesfreden: Han er bange for sin egen Skygge, for Alt.

Landfredsbryder (en) n. l. Den der bryder den offentlige Fred og Rolighed, som forstyrrer den almindelige Sikkerhed.

Landfredsforstyrer (en) n. l. Det samme.

Landegangs adj. Som er brugelig i Landet, nationalt (som Penge). It. Som gaar hele Landet over (som en Sygdom). See Landsfar.

Landehjelp (en) n. l. Kaldes et Slags

Skatter, som gaar over hele Landet. (Wed.)

Landeiendom (en) n. l. Eiendom af Land. Landeiendommens Priis er meget foranderlig.

Landefisk (et) n. l. 1. Den Priis, som Vatter Kjøber og sælges for paa Landet; Kjøb efter Markeds Gang. "Capittet har aarlig sat Taxt, naar Landefisket har villet sig." (Oluffens Aenaler.)

2. Forbrug. (A. Hvidfeldt, 2 B. p. 894. Keltene Hoff VII. (obf.))

Landemærke (et) n. l.

1. Mærke og Skilt imellem Lande og Riger; Grændsestak. Udi de papirske Landemærker er inden Grændsommets Grændser. (Erstings Landhist.)

2. Ordsprogssviis siger man: Du skal holde dig inden dine egne Landemærker: Du skal vare paa dit eget, og ikke beskjære dig om Andre.

Landemøde (et) n. l.

1. Det samme som Landeskade. (See Ved. Kr. p. 303). Dronningen førte Barnet med sig til Landsting og Landemøde.

2. Et Præstemøde, som holdes indbyrdes to Gange om Aaret i hvert Stift imellem Stiftamtmanden, Bisoppen og Provsterne, for at afgjøre Sager, Geistligheden vedkommende.

Landemodsact (en) n. l. Skriftelig Forhandling ved Landemødet.

Landeplage (en) n. l. Ethvert stort og trykkende Onde, som gaar over et heelt Land. Pesten er en saer Landeplage.

Landeret (en) n. l.

1. Den Lov eller Ret, som bruges i et Land og Rige.

2. Ordsprogssviis siger man: Villie er ikke Landeret: man maa følge Ret og Villighed og ikke sit eget Trykke. Han gav dennem Lov og Landeret. (Clau-sens nor. Kr. p. 258.)

Landery (et) n. l. Ry eller Rygte, som gaar over hele Landet. Almindeligt Rygte.

Landesskit (en) n. f. See **Landskit**.

Landesförg (en) n. f. Almindelig Sorg;

Sorg over hele Landet.

Landesfot (en) n. f. See **Landsfot**.

Landesfyge (en) n. f. Almindelig Syge i et Land. (Sneedorffs patr. Tust. 4 D. p. 187.) Det samme som **Landsfot**.

Landebøi (en) n. f. Alfarvei, den almindelige Vei igennem et Land. Ordspørgsvis siger man: Frygt Gud og sølg Landebøien: man skal gaae den lige Vei frem, og Ingen bedrage.

Landebviis (en) n. f. Landesskit og Væg. Bruges gjerne med præp. paa, som adv. Paa Landebviis.

Landebogter (en) n. f. Forbum Landværnsmænd. Mand, som kunde forsøre Landet. (Clausens not. Kr. p. 81.)

Landfar adj. Som er glægs i Landet. (obsolet).

Landfarer (en) n. f. Den, som farer Landet om, som løber og slækker omkring, og har ingensfæds hjemme; en Landstryger.

Landfaring (en) n. f. Rødttes den privilegerede Person, som havde Tilladelse at reise om i Landet til Markeder. (Pontoppidans d. Atlas. 2 Tom.)

Landfarsot (en) n. f. [Isl. *Landfars-Sótt*]. En smitsom Syge, som udbreder sig over hele Landet; en glægs Sygdom; Epidemie.

Landfarsyge (en) n. f. Det samme som **Landfarsot**.

Landfast adj. Sammenhængende med et andet Land, som ei er adskilt ved mellemkommende Vand.

Landfasthed (en) n. f. Den Betskaffenhed, at det ene Land hænger sammen med det andet.

Landfærsel (en) n. f. Færsel til Lands.

Landfæstning (en) n. f. En Fæstning inde i Landet, modsat **Søfæstning**.

Landfygtig adj. Som er forvilt et

Land, hvori han levede, eller som selv flygtet derfra.

Landfygtighed (en) n. f. Den Eft at være landfygtig. Domme i Landfygtighed, vise i Landfygtighed.

Landfoged (en) n. f. En Embedsmand som har Oppebørsel og gjør Regnskat Kongens Indkomster; en Amtsforvalter.

Landfogderi (et) n. f. 1. En Landfogeds Bestilling eller bed.

2. Det Distrikt, som ligger under Landfogeds Bestyrelse.

Landfolk n. f. pl.

1. Beboere paa Landet, Folk, som bo leve paa Landet; modsat **Kiøbsfolk**.

2. Karle af Bondesstanden, som udførte til visse Aars Krigstjeneste; modsat **hede** og fremmede Soldater.

Landfordærlig adj. Skadelig, læggende for et Land. Landfordærlig Dvægsyge. (Landh. S. Skr. 1 D. p. 1.)

Landfordærber (en) n. f. Den, med slet Exempel og onde Vaner som Skade og Fordærvelse afsted for et Land.

Landfortoning (en) n. f. Kystens seende betragtet fra Havet af. See **Fortoning**.

Landfragt (en) n. f.

1. Den Fragt, som føres over Land.

2. Betænkningen derfor. Landfragten i høit op.

Landfred (en) n. f. See **Landesfre**.

Landfro (en) n. f. En Art af Fugl som Sommeren opholde sig paa det Rana temporaria. (See **Fu Naturh.** 1 D. p. 260.)

Landfugl (en) n. f. Fugl, som opholder sig allene paa Landet; modsat **Søfugl**.

Landgang (en) n. f.

1. Læggen til Land, Landgang.

2. (absolut). Det at man sætter i

folk i Land fra Skibe, paa Hændens Land. At gjøre Landgang.

Landgangssted (et) n. l. Det Sted, hvor man beqvemst kan lægge til med Bartoler eller Baade.

Landgaar, v. a. et n.

1. Kalbes i Norge at gaae paa Landet og trække Baadene efter sig med et Tov. "Giorden bliver der meget indkneben, og sølgelig medfører saa slidig en Strøm, at man som oftest ei kan stoppe den med Aarene, men maa landgaar Baadene d. trække dem gaaende paa Landet, efter et Tov langs med Strandbredden." (Simsens Søndm. Beskriv. p. 360.)

2. v. n. (De ældre Skrifter). Gior Landgang. "Naar Fienderne landginge." (Erfensens n. Kr. p. 80.)

Landgiæld (en) n. l. See Landgilbe.

Landgiældker (en) n. l. [Isl. Landgjaldrer]. Kalbes fordm en Stifts befalingsmand. See Giældker.

Landgilbe (en) n. l. Hedder og Landstyld, og er den Afgift, som Bonden aarlig giver til Husbonden af de Gaarde og Jorder, de udi Gæste og Brug have, som skal ydes udi loelig Tid. Chr. 3. Recess. Art. 24 & 43. It. Ostersøns Gl. Jur. p. 473.

Landgildspenge eller Landgildepeng (coll.) n. l. Penge, som betales i Landgilbe, og er en Post af Landgilden selv. (Mr. Bernsen, 2 B. p. 82.)

Landgildspecies n. l. plur. De forskellige Sorter Landproducter, som til Kronens Indtægt ere blevne erlagte i aarlig Afgift af Jorder. (Mr. Bernsen).

Landgods (et) n. l. Herregaard, med tilhørende Bøndergods. At eie betydelige Landgods.

Landgrændse eller Landegrændse (en) n. l. Et Lands Grændse til alle Sider. It. Et Lands Grændse imod et andet Land, modsat Søgrændse.

Landgrebe (en) n. l. En høfvelig Titel i Tydskland. Landgreben af Hessencaffel. Heraf: **Landgrevelig**, adj. Hvad der horer en Landgrebe til. Det landgrevelige Slot.

Landgrevinde (en) n. l. En Landgreves Gemalinde.

Landgud (en) n. l. Kalbes en Gud, som meentes at beskytte Landmanden og Landbruget.

Landgule (en) n. l. [Isl. gola Ruling]. Kalbes i Norge den Vind, som blæser fra Landet, da den, som blæser fra Haven paa Landet, kalbes Havgule eller Havvind.

Landhals (en) n. l. Isthmus, Jordtunge.

Landhandel (en) n. l. Handel til Lands, modsat Søhandel. Den gamle Verden drev mere Landhandel, den nyere mere Søhandel.

Landhavre (en) n. l. Avena farua. Et Slags vild Havre, et skadeligt Ugræs i Agrene. Flyvehavre. (Viborg).

Landhængsel (en) n. l. Kalbes Viesker med Jern sammenhæftede, som lægges ved Siden af Elven, fordi Tømmeret, som kommer flydende, ikke skal blive staaende paa Elvens Brede. "Hvo som løshugger en Andens loelig sagte Tømmerhængsel, Landhængsel, Tømmerstaaende" o. l. v. R. 2. 6 B. 14 Cap. §. 8.

Landhær (en) n. l. Det samme som Landarmee.

Landhus (en) n. l. Hus, Hjørne eller Kant af Landet. R. Saml. af B. G. Skr. 3 D. p. 111. See Landpnytt.

Landhuus (et) n. l. Huus paa Landet; i særdeleshed en Sommerbolig for den der vil nyde Landlivets Fornøielser. Ved Enden af Skoven laae et smukt Landhuus. See Landsted.

Landhuusholder (en) n. l. Det samme som Landmand.

Landhuusholdning (en) n. l. Land-oeconomie. Alt hvad der hører til Landmandens Drift og Næring. Deraf:

Landhuusholdningsselskab (et) n. l. Et Selskab hvis Bienteed er at opbylde Landhuusholdningen.

Landinspector (en) n. l. En Landmaaler, som efter særegne aflagte Duelighedsprøver er i visse Tilfælde ene berettiget til at besørge Jordlodders Deling og Udskiftning imellem forskellige Godseiere.

Landjord (en) n. l. Det fæste Land; modsat Es. At leve paa Landjorden.

Landjunker (en) n. l. En Adelsmand paa Landet; især en saadan, som blot er opdraget til Landlevnet og sædvanlig mangler Cultur.

Landkænde (et) n. l. Et Mærke paa Landet, til Veiledning for Esfarende. I Beskrivelserne over de danske Esfaart findes Landkænderne jevnlig bemærkede.

Landkændering (en) n. l.

1. Det at nogen er Landet velkændt og og vedt hvad det kan taale. (Moth).

2. En Eseterminus; og bemærker saavel det at man sner Landet, som Landkænderet selv. I Dag havde vi Landkændering af Linderuæs. Deraf:

Landkænderingsmærke (et) n. l. Det samme som Landkænde.

Landkiste (en) n. l. Rigets Esatskammer; den offentlige Pengeskæppe. (Moth). obfol.

Landkort (et) n. l. En Afriksning af et Land, efter dets Grænser og Udseende.

Landkrig (en) n. l. Krig, som føres til Lands; modsat Søkrig. Deraf:

Landkriger (en) n. l. Den som kriger til Lands.

Landkrokolbil (en) n. l. En Art Krokolbiller i Ofindlen, som leve paa Landet.

Landkyndig adj.

1. Som kender Landet.

2. Som, er bekendt Landet over. "De havde maattet lade store Støffer Jorden gode i Stikken, naar Kong Valdemar ved Retter, Tingene anstillede sine Undersøggelser, hvorledes de vare komne til at beståde adskilligt, som var Landkyndigt at have hørt under Kronen. D. S. Esfr. 4 D. p. 166. (1708).

3. Som forsøger sig paa hvad der hører til Landbrug. Landkyndige Mænd raade fra at holde mange Heste.

Landlæg (et) n. l. Soldaterlæg. Et District, hvoraf Krigsfolk til Landtjeneste af vedkommende militære Esesken udtrages. See Læg.

Landlevnet (et) n. l. Den Levemaade man fører paa Landet; modsat Bylevnet. Kæbbet har Kæbbet es Lyskel om det fisenhvænne Landlevnet.

Landlig adj. og adv.

1. Som hører til eller har Sted paa Landet. Landlige Egne.

2. Væssende for Landet, simpel, ukunstlet, ligesrem. Landlige Eader. "Der i disse landlig simple Eader, jagdes mangen værdig Børgere ned." (F. Plum).

Landligen adv. Paa Landets Viis.

Landløber (en) n. l. Det samme som Landfarer.

Landløber v. n. Siges om et Esib, som frænder. (See den velindfærrede Esipper. III.)

Landløs adj. (en Eseterminus).

1. Siges om den, som med sit Esib saa, lades forsættes fra sin rette Course, at han ei kan komme i Land, hvor han agtede sig.

2. Et, som ligger langt ude fra Land, og som man kan seile rundt om. Landløse Grunde. (Moth.)

Landlyser, v. a. Forviser af Landet. (Kæbbet.)

Landmaaler (en) n. l. En offentlig bestiftet Embedsmand, som opmaaler og

- indstifter Landmandens Jorder. Kalder
fordum Nebmand. Heraf:
- Landmaalerbord** (et) n. l. Kalder og
flet hen Maalerbord, et lidet Bordblad,
som, overtrukket med hvidt Papiir, op-
sættes paa en Bord eller Stativ paa Mar-
ken, hvorpaa Landmaaleren gjør det for-
ste Udkast til de omliggende Jorders rela-
tive Beliggenhed og Størrelse.
- Landmaalercompas** (et) n. l. Et
Compas, indrettet til beqvemt Brug
ved Landmaalingen.
- Landmaalerliade** (en) n. l. Ogsaa
Maalerliade. En Jernliade af en vis
bestemt Længde, hvormed de paa Mar-
ken afstakne Linier udmaales.
- Landmaalerpind** (en) n. l. Ogsaa flet
hen Maalerpind. En Jernpind,
hvormed Maalerliadens Enden, under
Liniernes Maaling, sættes ved Jorden.
- Landmaalerstok** (en) n. l. En lang
Træstok, ved hvis Hielp en ret Linie paa
Marken betegnes.
- Landmaalerwaterpas** (et) n. l. Et
Waterpas, indrettet til, beqvemt Brug
ved Landmaalingen, for at give Maale-
bordet den vandrette Stilling.
- Landmaaling** (en) n. l. Den Stærning,
at maale og dele Jorden. Fordum
Nebning.
- Landmaalingsinstrument** (et) n. l. Et
hvert Instrument, som bruges ved Land-
maalingen.
- Landmaalingsskunst eller Landmaaler-
kunst** (en) n. l. Den Kunst, som
Landmaaleren har forstaaet.
- Landmærke** (et) n. l. Kalder Lægne,
Borger eller andre Mærker, som enten
tilfældig foresindes eller opsættes, paa
det at de Esfærende med Visshed kunne
gjenfinde visse Puncter at rette Seilad-
sen efter.
- Landmagt** (en) n. l.
1. Krigsmagt til Landet, Landarmeen.
 2. En Magt, hvis Hovedstyrke bestaaer i

- Landtropper.** I begge Betydninger
modsat Somagt.
- Landmand** (en) n. l. Enhver, som le-
ver og boer paa Landet. Ister enhver
som beskæftiger sig med og lever af Ager-
brug. Han er ingen Landmand 3:
forstaaer sig ikke paa Landøkonomien.
- Landmandskab** (et) n. l. Agerdyrkning,
Landvæsen. "Etiandt just de ere de en-
foldigste i Landmandskabet". (Dec.
Mag. 1 Bd. p. 12.) Kalder bedre
Landbrug.
- Landmilitz eller Landmilitie** (en) n. l.
1. Soldater af Landets indfødte Bønder-
karle. Indrettet af Frederik d. 4de
ved Borord. 22 Febr. 1701. (Jfr.
Rørregaards Pers. Ret, S. 345—46.
it. 50.) Hvo. som opbyder enten
Landmilitien eller andre Kongens
Ryttere eller Godfolk. D. L. 6—4—4.
 2. Landeværn, modsat Linietropperne. De
nordamerikanske Stater have en stor
Landmilitz.
- Landmister** (et) n. l. [af Land og Isl.
mistr caligo æris, angl. *mist*]. En
mørk Skytaage i Luften, som kommer
fra Landet eller Fjeldene; modsat: et
Sommer. (Naturh. Selsk. Skr. 3 Bd.
1 H. p. 174.)
- Landmont** (en) n. l. Den i et Land
gangbare Mont. (Rgl. Bid. Selsk. Skr.
1 r D. p. 290.)
- Landnam** (et) n. l. [af Land og nema
occupare. Isl. *Landnam*].
1. Oprindelige Besiddelsesdragelse af ube-
boet Land, og Landstrækningen, der
saaledes tages i Besiddelse.
 2. I det ældre Lovsprog. Det at En Bru-
ger anden Mandes Grund imod hans
Villie. (Noth). Christ. IV. Norske Lov.
Landstole Balk. Cap. 44.
 3. De Bøder, som nogen forbrøder paa
anden Mandes Grund, med nogen ulov-
lig Brugelse, som Volds eller andet,
for at Røbe, uden Hjemmel og Tilstand.

L. E. Om nogen støtter fra Andens Gaard, og tager noget med sig, som Anden udbræver, da føre tilbage igjen og bøde Jorddrotten Landnam. L. L. B. 9 Cap. §. 1. Jt. Ostersens Gloss. Jur. p. 475 R. 2. 1—27—17.

Landnøring (en) n. f. (isl. Landnyrdingr. norsk). Nordvestvind, som blæser ind i Fiordene. (Hallager.)

Landobde (en) n. f. Grensiftende Kant af Landet. Landvids.

Landorn (en) n. f. Et Slags Orn. Falco Chrysaëtos Müll. Prod.

Landpadde (en) n. f. Landkildpadde. Landpadden er mindre end Espadden.

Landpart (en) n. f. En Deel af et Land.

Landpige (en) n. f. Pige fra Landet. Videnkab. Eelf. Skr. 1800. II Hefte, S. 301.

Landphysicus (en) n. f. En Læge som er offentlig bemyndiget til at øve sin Kunst i et vist Distrikt paa Landet.

Landphysicat (et) n. f. Det Embede en Landphysicus har.

Landpoliti (et) n. f. Politiet paa Landet.

Landprang (et) n. f. Kalder det, naar nogen paa Landet boende eller omreisende falholder paa Landet de Vare, som alene i Kjøbstæderne maa sælges. (Fdg. 25 Aug. 1741.)

Landpranger (en) n. f. En som driver Landprang.

Landraade (en) n. f. [Isl. Landrád Perduellio]. Det at nogen forraader sin Konge og Fædeland. Landsforræderi. Deraf:

Landraademand (en) n. f. [Isl. Landradamaðr perduellis]. En affagt Landskænde; en Kiende mod sit eget Folk og Øvrighed, som fører Abindskold imod sin Kyrste og mod sit Fædeland. En Landsforræder. "Om the burde yffe effcher sligh theres Wroffkast oc forredelige Gierninger at vere landt Rade-

mendt (paulo infra Landraadsmendt) oc theres Supedit at vere falden oc fores broeth under Norges Krone. (Sgl. Bid. Eelf. Skr. 7 D. p. 96.)

Landraader (en) n. f. Det samme.

Landraadesag (en) n. f. Landsforræderi. (Woth). Jt. Clausens norske Kr. p. 526.

Landrelse (en) n. f.

1. En Reise paa Landet, en Landtour;
2. En Reise til Lands, modsat Ereise.

Landret (en) n. f. Den Ret, som er brugelig og gjældende allene i det Land, for hvilket den er freven; som fordm i Danmark den jydsk, skånske og flamske Lov.

Landreisning (en) n. f. See Reidsning.

Landrønne (en) n. f. Østlig Wind; Landveir; modsat vestlig Wind, Daggule eller Havveir. "Østlige og vestlige Vinde ere her de almindeligste, allerhelt da det store Bæsterhav ligger i saa vid en Strækning paa denne, og Oplandene paa den anden Side, hvorfor og disse Vinde kaldes Hav- og Landvinde, eller Havveir og Landveir; saaledes falder om Sommeren i godt Veirsligt om Formiddagen til Kl. 9 a 10 en sagte Østenvind eller saa kaldet Landrønne (iffr. 2 Part. Koft.) om Middagen en Vindstille og om Eftermiddagen en sagte Vestenvind eller Havgule. Hebder paa sine Stæder ogsaa Hdrønne. (Strøms Sundm. Beskriv. p. 417.)

Landryddet, adj. Siges om Havn og Hør, som lægges mod Solen for at tørres, efterat det har været i Sænk (Woth).

Landryg (en) n. f. Det høie af et Land. Saaledes bruges og Agerryg. Top. Journ. f. R. 2 H. p. 12. (Wille.)

Landrygtig, adj. Som er i alle Folks Munde. (Woth.) obf.

Landsaat (en) n. f. Indpægger, Undersaat af et Land; især om dem, som ernære sig ved at dyrke Jorden. (Wed. Cap. p. 104.)

Landsfæde (et) n. f. En Herregård eller et større Lyststed paa Landet.

Landsæl (en) n. f. [Isl. landseilur], Den almindelige Sæl eller den spraglede Sæl. *Phoca vitulina*. (Naturhist. Telt. Skr. 1 B. 2 S. S. 99.)

Landsætter, v. a. Sætter i Land fra et Bartsel. It. sætter Skibet paa Land. De landsatte Skibet paa sandig Grund.

Landsætning (en) n. f. Den Handling at sætte i Land eller paa Land.

Landsbørn (et) n. f.

1. Den som er født og opbrungen i et Land. Et Landsbarn burde ei lade haant om Landet.
2. Den som er født i et og samme Land, som en anden. Vi ere Landsbørn. Gaalebed og Bysbørn.

Landsbrøder (en) n. f. Landsmand. (T. Nothe.)

Landsbrug (en) n. f. Almindelig Brug og Skik i et Land.

Landsby (en) n. f. Bondeby; modsat Riidsby. Deraf:

Landsbyagtig, adj.

1. Som brugelig er i Landsbyerne.
2. Ubehøvet.

Landsbydegn (en) n. f. Sogne-
degn.

Landsbydragt (en) n. f. Bønder-
klæder, den Dragt Bønden bruger.

Landsbydreng (en) n. f. Dreng
fra Landet.

Landsbyfolk (et) n. f.

1. En Person fra Landet. Almen er et stærkt Landsbyfolk.
2. (plur.) Folk fra Landet. Landsbyfolk ere vant til at staae tidlig op.

Landsbygd (en) n. f. Landlig
Guddom. En Gud for Landbø-
ner. Som Pan, Eplvan o. s. v.
"Pyktelig den, som kan de Landsby-
guder kende." (Virg. Georg. over-
sat ved Ravn. S. 51.)

Landsbykald (et) n. f. Præstekald
paa Landet.

Landsbykirke (en) n. f. Kirke,
som hører til en Landsby eller et
Sogn paa Landet.

Landsbykone (en) n. f. Kone fra
en Landsby; Bøndekone.

Landsbykost (en) n. f. Kost, som
vankes paa Landet.

Landsbylevnet (et) n. f. Det Lid,
som føres paa Landet.

Landsbymad (en) n. f. Det samme
som Landsbykost.

Landsbymand (en) n. f. Mand
fra en Landsby.

Landsbyrøder, pl. n. f. Rødder
saadanne plumpe og uglebne Gæder,
som vokse paa Landet ofte have.

Landsbynysker n. f. pl. Det
samme som Bøndenykker.

Landsbypige (en) n. f. Pige fra en
Landsby.

Landsbypræst (en) n. f. Præst for
et Sogn paa Landet.

Landsbyskole (en) n. f. Skole i
en Landsby.

Landsbyskolemester (en) n. f. Le-
reren ved en Landsbyskole. kaldes
nu sædvanligere Landsbyskolelærer.

Landsbytosse (en) n. f. Bruges
om den, der er eenfoldig, som Land-
byfolk ansees for at være. Det
er en god Landsbytosse.

Landsbysprog (et) n. f. Bønde-
mundhed. (Dikt Herlov.)

Landsbygd (en) n. f. Forekommer
ofte i Vedels Sax. for Landet. S. Ex.
"Kong Hadding var gierne paa
Landsbygden." v. 17.

Landsdommer (en) n. f. En Over-
dommer, Medlem af Landsthinget, saa
lange denne Indretning bestod i Danne-
mark. Deraf:

Landsdommerembede og **Lands-
dommeri** (et) n. f. Det Em-

bede en Landsdommer havde at forrette.

Landslegen, adj. Som er egen for et Land; som allene hører til, er brugelig eller kiffer sig for et Land. (Diät. Herlov.)

Landsjer (en) n. f. Jæstebonde. (K. B. G. Str. 1 D. p. 75)

Landsfader (en) n. f. God og om Regent. **Landsfaderlig**, adj. Mild, naadig som Regent.

Landsfare (en) n. f. Borgerkrig (Diät. Herlov.)

Landsfejde (en) n. f. See Landesejde.

Landsfolk (n. f. pl.) Landsaatfer. Det samme som Landsbørn, og indbefatter gitsaa Landsmænd og Landsmændinder. (Nordens Statsforfatning af L. Rothe, p. 269)

Landsfordærver (en) n. f. Det samme som Landsfordærper.

Landsforræder (en) n. f. Person, som forraader sit Fædeland; som bryder Avindstold mod sin Konge og sit Land.

Landsforræderi (et) n. f. Rændskab og Forræderi imod Fædrenelandet.

Landsforviser, v. a. Forbyden om at opholde sig i Landet.

Landsforvisning (en) n. f. Forvisning af et Land.

Landsfyrste (en) n. f. Regjerende Fyrste i et Land; Landsherre.

Landsfyrstelig, adj. Som tilhører eller passer sig for den regjerende Fyrste.

Landsgiæld (en) n. f. Den Skyld et Land har paadraget sig.

Landsherre (en) n. f. Det samme som Landsfyrste.

Landsherlig eller **Landsherstelig**, adj. Som tilhører Landsherren; Herstelig.

Landsherstelige Rettigheder, Skatte o. s. v.

Landsherlighed (en) n. f. Indbegrebet af de Rettigheder som tilkommer Landsherren.

Landshest (en) n. f. Den øverste Ragt og Rydighed i et Land.

Landskødding (en) n. f. Høi Embedsmand, som foreskæder en eller flere Provindser. Brugelig i Overrig, og svarer omtrent til vores Stiftamtmand.

Landskøddingskab (et) n. f. En Landskøddings Bestilling og Embede. It. det Land eller District, som ligger under en Landskøddings Bestyrelse.

Landside (en) n. f.

1. En Grændse, som vender mod Land. "Emitte kan og indbringes fra Landsiden." (Nyt Bibl. for Physk. 8 D. p. 35.)

2. It. den Side af Ageren, som er uploiet. Hesten gaaer paa Landsiden, d. e. nærmer, eller til densire.

Landskab (et) n. f. En Provinds, en Deel af et Land; en Egn. Deraf:

Landskabsmaler (en) n. f. En, som maler Landskaber, landlige Egne.

Landskabsmaleri (et) n. f. Et Maleri, som forestiller et Landskab.

Landskabsstykke (et) n. f. Et Stykke forestillende et Landskab, enten det faaer malet eller kobberstøkket eller paa anden Maade forfærdiget.

Landskabsstegning (en) n. f.

1. Tegning af et Landskab. Denne Landskabsstegning har taget Skade.

2. Handlingen at tegne et Landskab. Landskabsstegning kan skaffe den Næse sende megen Fornøielse.

Landsfiendsk (et) n. f. Jordbrøstelse; Jordfiendsk. Bruges sjelden.

Landsfildpadde (en) n. f. Skildpadde, som lever paa Landet; forskiellig fra Flobsfildpadderne.

Landsknegt (en) n. f. [Som dog nogle hellere udlede af Landse og Knegt]

1. Landets fordam en Soldat, som tjente til Gods; en Infanterist. En almindelig Landsknegt eller Krigemand. (Bib. Kr. p. 99. Kystene og Landsknegte. B. p. 305.)

2. Et Slags Kortspil. (Gall. Lansquenet.)

Landsnegtehold (en) n. l. Soldaterhold. Fri. for Landsnegtehold (N. Hvitfeldt. 2 B. p. 82.)

Landsfriver (en) n. l.

1. Verslag, som beskriver alle Lande og Riger i Verden; en Landbeskriver, Geograph. (Noth.)

2. En Bestillingsmand i Holsteen. Det samme som fordm. en Landsdommer i Danmark.

Landsfylde (en) n. l. Det samme som Landgilde.

Landslav (en) n. l. Landsret, Lands-thing. Deraf:

Landslavmand (en) n. l. Landsdommer. (Kostgaard.)

Landslavthing (et) n. l. Lands-thing. (Kostgaard.)

Landsleie (en) n. l. Lands- og Jords- fæste. Heraf: Landsleiebalken i Nor- ske Lov. 3: Det Capitel, som handler om Landsleie.

Landslob (en) n. l. En Rettighed, som gives for Husbondens Land og Grund at bruge. Hedder ellers Kiendelse. Kr. Bernst. 2 B. p. 143 siger: "Det er den Deel eller Afgift, som udgives til Jor- drotten, af hvis Gifte, Sild eller andet, som paa hans Kortog eller Grund skes og udt Gaar opdrages med Landdrottens Bevilling."

Landslob (en) n. l. Den Lov, hvorefter det hele Landskab retter sig, og i modsat Tilfælde dommes. Landslob og Ret.

Landsmand (en) n. l.

1. Den Mand, som er født i samme Land som en Anden.

2. Et Ord, som bruges, naar man til- taler en Ube kendt. "Hør et Ord, Landsmand!" "God Dag, Lands- mand!"

Landsmandinde (en) n. l. Den Kvinde, som er fra samme Land som en Anden.

Landsmandskab (et) n. l.

1. Den Bestaaenhed, at være født i sam-

me Land som en Anden. ~~Manne~~ Men- neller, onde hiuanden allene for Lands- mandskabets Skyld.

2. En Samling af Personer, der alle ere fra et Land; flere Landsmænd; An- der, et betragtes. Det er et heelt Landsmandskab.

Landsmatrikel (en) n. l. Antegnelse af et Jordegodes Hartkora og Skatter.

Landsmoder (en) n. l. Landets Moder. I samme Forstand som Landefader.

Landsmundart (en) n. l. Den Dialect, eller det Sprog, som bruges i et Land.

Landsmønt (en) n. l. Den guldende og og gangbare Mønt, Pengesort i et Land.

Landsmønt (en) n. l. ~~en~~ Mønt; Mønt; som lever og udspringer fra Land- det; modsat Landsmønt. (Kunst i D. p. 543.)

Landsomdug (en) n. l. Røgleringen i et Land.

Landsordat (en) n. l.

1. Mønt af hørbrød; kaldes en Bon- delav; af Landets egne, der et dannet med Stigsbevillinger til Landets Kortfar.

2. Landfriger, modsat Esfoldat, eller Marther.

Landsort (en) n. l. Egn, Landfab, Land- kræftning. At bogsøge sig en ny Lands- ort at bygge paa. Ved. Kr. p. 320. (Egde).

Landsot (en) n. l. En i et Land, efter dets physiske Bestaaenhed, sædvanlig her- skende Eygdom; som Krop i Savoen og Radesyge i Norge.

Landsoderret (en) n. l. Saaledes kaldes den senest anordnede Odsret i Holland som i Kiøbenhavn, hvilken forhen allene be- navnedes Hof- og Stadsretten.

Landspid (en) n. l. Den Spids eller Oude af det fæste Land, som gaar ud i Havet; Landunge; Næs; en i Lang- den udslående Landpynt.

Landsprog (et) n. l. Det let heest Land
almindelige Sprog; Moderemaal.

Landsregenten (en) n. l. Den Person,
der som Første bestyrer et Land.

Landsregiering (en) n. l. Bestyrelsen af
et Land. — Se. den høieste Rags i Landet.

Den eller de Personer, som bestyre Rets-
sagen.

Landsret (en) n. l. Den Ret som giel-
der i et Land. — Lands Lov og Ret. See
Landret.

Landsfil (en) n. l. Et Lands alminde-
lige Brug, Sædvane. Ordsprogsvis
siger man: Landsfil er LandsVæ,
man skal ære Landet ved at følge dets
Skikke.

Landskaader (en) n. l. Tigger, Bettler,
som løber Landet om.

Landskab (en) n. l. Modfat. Skafab.
En Stad eller By, som ligger inde i
Landet, langt fra Sø og Hav; 2. modfat
Hovedstaden.

Landstænder (n. l. pl.) kaldes Stænderne
i et Land, som have Steen og Sæde
paa Landdage; egentlig disse Deputer-
ede af hver Stænd, som møder paa hele
Stændens Vegne.

Landsted (et) n. l. Sted paa Landet, hvor
man opholder sig til Fornøielse og Sand-
hedens Styrkelse om Sommeren. Kongs-
med Siellands Rist til Helsingør ere
deilige Landsteder.

Landsteen (en) n. l. Jernerssteen, som
findes ovenpaa eller strax under Jorden,
og altsaa ikke behøver at behandles hiegs-
mæssig.

Landsstripper (en) n. l. Landstryger.
Deraf:

Landsstripperi (et) n. l. En Land-
strygers Ledemaade. (Schøns For-
ordninger 6 B. S. 276.)

Landsthing (et) n. l. Fordum en Overs-
ret i Danmark, saavel for Ridskæderne,
som for Landet; og hvorfra indstævnedes
til høieste Ret. Høiesteret i den hieske
i hieske Sted Landsdoverretten nu er kom-

men. Om Landsthingene i ældre Ti-
der, see Rosod Anders Lovhistorie II. D.
S. 474—480.

Landsthingsact (en) n. l. Et ved Lands-
thinget forfattet Dokument.

Landsthingsbog (en) n. l. En Bog,
hvori alle Landsthinget vedkommende
indsættes.

Landsthingsdom (en) n. l. Dom, som
fældes ved Landsthinget.

Landsthingsfesteretning (en) n. l. Ef-
terretninger om Forhandlinger ved Lands-
thinget.

Landsthingshører (en) n. l. En bestillet
Person, der som Vidne underskriver, og
forsegler Dommene m. v. (See Rorre-
gaard's Process 6. 1526.)

Landsthingshold (et) n. l.
1. Stedet hvor Landsthinget holdes.
2. Det at der holdes Landsthing.

Landsthingsret (en) n. l.

1. Retten som holdes paa Landsthinget.
2. Et Privilegium, som er tilstaaet visse
Ridskæders Magistrat, der i Henseende
til Thinget udgør Overretten i an-
den Instants og da kaldes Raadsret.
Dog skal Thingsdommen til Lands-
thinget indstævnes, naar nogen af de
omliggende Landsbyer ere Sagsogere.
(See Rorregaard Nr. 1525 kaldes og
Landsthingsrettighed).

Landsthingsfriver (en) n. l. En be-
stillet Person, der udsteder Stevninger
under sin Haand og Landsthings Segl
og holder derved en Stevningsbog m. v.
(See Rorr. Nr. 6. 1526.)

Landstrækning (en) n. l. Et stykke Land,
Egn, Territorium.

Landstrimmel (en) n. l. Et smalt stykke
Land.

Landstrog (et) n. l.
1. Det samme som Landstrækning.
2. Den alene Del. (Roth.)

Landstryger (en) n. l. En

Løse og ledige Folk som løbe fra et Sted af Landet til det andet uden at have nogen vis Hjemstænd, Landsløber.

En Byge, som trækker over Land. (Moth.)

Landstrygerse (en) n. l. Kvindeperson, som drager Landet om; løst Fremtvinger.

Landstrygning (en) n. l. Det at man farer Landet om.

Landstyr (en) n. l. Almindeligt Pgaalæg, Stet paa et Land.

Landstyrer (en) n. l. Regent. (Egge Moth.)

Landsvist (en) n. l. (obsolet) [af Islandsk *Landsvist* mands i patri].

Et Fredsbrev eller Leidebrev, som Mandbræderen gives i Norge, efter Beglæring hos Rigens Rantzler, naar han beviser tryggelig og fuldkommelig, at han endelig er dømt til Fred og Bod. (Osterlenss Gløb. jur. p. 481).

Eller Draberen da dømt til Fred og Bod, og Dommeren findes retmæssig, da udstædes og gives hannem tilgemaade Landsvist, som sædvanlig. M. Lov. 6 B. 12 Cap. 3 §.

Landssøge (en) n. l.

1. Sygdom paa Landet.

2. Sygdom, som et Land almindeligt er udsat for; Landst.

Landssynne (en) n. l. (Isl. landsynningr) Sydsstind. (norsk Hallager).

Landstavt (en) n. l. Det Red eller Tob, som Skibe gøres fast med til Landet. (Moth.)

Landtable (en) n. l. Landfort. (Moth.)

Landtjeneste (en) n. l. Krigstjeneste til Lands; modsat Sottjeneste.

Landtog (en) n. l. Tog til Lands; modsat Sotog.

Landtønting (en) n. l. Rødes til Gæd den Waade hørpaa Landet viser sig fra Soen. See Landfortønting.

Landtøntingsstigning (en) n. l. En Tegning, som angiver Landtøntingerne.

Landtord (en) n. l. Offentlig Marked; almindeligt Marked for Landet. (Moth.)

Landtord (en) n. l. Et Tob, som gaaer fra et Skib, der ligger i Havn eller nær Land, og er bunden fast i Ringe, Stene eller andet paa Landet, for at holde Skibet fast. Clausens n. Kr. pag. 1942

Landtrouf.

Landtransport (en) n. l. Forsel af Vare til Lands; modsat Sotransport.

Landtrost (en) n. l. De Pæle, eller Klange, som ere fastgjorte paa Landet, for derved at binde Skibe fast med Tob.

Detas:

Landtrostet (en) n. l. Den, som gaaer paa Landet, og trækker et Skib frem med Tob. (Moth.)

Landvæarn (en) n. l. Stet af 24 §. for hver Væder [Finmarken] (Tob. Jour. for N. 24 B. p. 145. Sommerstet.)

Landværd (en) n. l. Der Kiendelse som gives af Wer, som ligger i Værd for at have Billede derved. (Moth.)

Landvæpne (en) n. l. Et Glas Hille. Bod, der trækkes til Landet; Landvæp.

Landværn eller **Landværn** (en) n. l.

1. Brændstøffning obf.

2. En Hær af Landfolk; bestemt til at værne om deres Hjemstavn. At stæde Landværn.

3. Enkelt Mand i samme Hær; en Soldat, som har udstent ved Hættedøds; han nogmunde brugte i Skæds af Hættelig Overfald. Han gion ikke mere Tier næste, han er Landværn.

Landværnebalk (en) n. l. Kalder den Bog i den gamle norske Lov, som handler om Landværn.

Landværneflid (en) n. l. Kalder de Skibe, som bruges til Landets Forsvar.

Landværnsmåltid (en) n. l.

1. Føddum en Hødding der skalde fotsbare

Landet, eller en Strækning deraf mod ud-
vortes Siender.

2. J. n. p. Eder. en Soldat, som hører
til Landværnet.

Landværns-officeer (en) n. l. En Offi-
ceer, der anfører Landværnsmænd.

Landværs (adv.) Ind ad Landet. It.

over Land; til Lands; reise Landværs.

Landvæsen (et) n. l. Hvad der hører til
Jordens Bearbejdelse; Agerdyrkning;
Landøconomie. At beskæftige sig med
Landvæsenet. Deraf: Landvæsen-
commissær, Landvæsencommissiøn,
Landvæsenlosp, Landvæsenbret.

Landvætte (en) n. l. Kalyses fordom en
Egns Skjælsud. Et usynligt Væsen,
der troedes at opholde sig paa et vist Sted,
og fornemmeligen beskytte det. "Han
saa alle Vierge og Hæie vare fulde af
Landvætter, hvoraf nogle vare store og
nogle smaa." Heimskringla. 1ste Deel
pag. 228.

Landvei (en) n. l.

1. Vei over Land; modsat Søvei. At
reise Landveien til Lybek.

2. En Vei paa Landet, altsaa fra een Lands-
by til den anden. Landveiene gaae
sæmmentlige i Bugter, men Landveien,
som fører til de store Stæder, pleier at
være anlagt lige.

Landveir (et) n. l. (norsk). [Isl. landvedr].
Veir og Vind, som trækker, kommer fra
Landet. (Hollager).

Landveis adv. Over Land. De drage
Landveis hjem. Clausens norske Hist.
pag. 451.

Landvii (en) n. l. Den Viin, som vøges
i et Land hvort den drilles, og som maa
være god Riedmandsbare ikke pleier at
føres ud. Landvii i Danmark er
Mied og godt Bl. (Moth).

Landvind (en) n. l. Vind, som blæser
fra Landet. I de varme Klimater er der
almindelig Landvind om Natten når un-
der Lygterne.

Landbogn (en) n. l. Fragtbogn,
til Rørsel gennem Landet. Postb.

Landebret (et) n. l. (af Lander og Et
Et Bret, som lægges imellem Farts-
Kysten, for ved dets Hjælp at sige i 2
Landen (en) n. l. Den Sierning at
at komme til Land.

Landplads (en) n. l. (af v. Lander og V.
Et Sted beqvemt til at lande paa.

Lander v. n. Imperf. landede, sup. l.
1. Lægges til Land med Skib, kommer,
til Land. At lande med en Flaad
Sienlands Kyst.

2. Figurlligen, saar Udseende, løber af.
vil det lande hen, 3: hvad Udseende
saae.

Lander v. a. (isl. hland, locium). 4
(norsk) Hællager.

Landing (en) n. l. Den Sierning af
Landingsted (et) n. l. Et Sted be-
til at lande ved.

Landkolle (en) n. l. (af Land Urin og
et Kar). En Hissepotte (Bergen) Høll

Landse (en) n. l. Graf. 2077. Lat. la.

1. Et langt Spid, et Spær som br-
fordum i Ridderspil til at tage Ri-
med, eller fæste Modstanderen af Sa-
At bryde en Landse med En 3: do-
Dyst, Tournering med En.

2. Landse eller Lændser, Et Redskab,
bruges til at dræbe Hvalfiske med, na-
først begynde at blive afsmattede. D

Landsebrager (en) n. l. En Krigsm-
bevæbnet med Landse, Fordum L-
serer.

Landsepidse (en) n. l. Odden af en Lan

Landsestod (et) n. l. Et Stod, et Hø-
en Landse.

Lane (en) n. l. [cambrod. Llan: area
lana vestibulum.]

1. En aaben Plads mellem tvende Hø-
2. En bar Plads paa Ageren eller Mark
hvor intet vøges. (Moth.)

Lang, længere, længst. adj. [Isl. *lang*.
Ulgh. *laggs*. A. S. Germ. *Sax. lang*. Lat.
longus].

1. Hvad der er af en vis Udstrækning, især
i den Retning, som modsættes Bredden eller
Dybden. Et langt Bord. En lang
Gade.

2. Saade om Ting og Personer i Rummet.
Prindsessen med den lange Næse. En
lang Stod. En lang Kæfel.

3) (Om Tiden). Som varer lange. En
lang Ejsdom. At giøre En Tiden lang
3: lade ham vente længe. Saa lang
som Dagen er 3: hele Dagen igiennem.
Deraf: dagelang, ugelang, time-
lang, sommerlang.

4. Figurllig og ordspogsvis siger man. Han
er saa lang, som et ouden Aar. It. som
en Studemast, om Een som er meer end
sæddanlig høj. At blive lang i Ansigtet
3: blive slau, undseelig. At faae en
lang Næse 3: forfælle sin Hensigt, faae
Ufflag. Munden bliver lang i Munden,
naar den er modbydelig, og opdes med
Ulyst. Dertill hører Udtrykket lang Wiin,
det er tyk, sei, fordærvet Wiin, og lang
Weik der var slimet. (Olfassens Annaler
7de Bd. pag. 124.) At giøre en lang
Hals 3: være upsigterig. At have lange
Øren 3: høre noie hvad der skeer langt
borte. At giøre lange Fingre, eller at
være beegsigret 3: at stjæle. At have en
lang Hale 3: mange Børn, stort Slægt.
At seve den lange Eavn 3: være død.

Han skal til lang Ager at blinde 3: han har
trædel; meget at bestille. Der er gode
Raad for den Halse som er for lang 3:
det råder ikke at der er noget tilovers.

At sætte paa den lange Bant 3: opsætte
fra en Dag til en anden. Han skriver,
tager op paa det lange Regnskab 3: betæ-
ler aldrig. Kongerne have lange Hænder
3: ere magtfulde.

Langagt (en) n. l. Lang Hodeise. See
Hgt.

Langarmet adj. Som har lange Arme.

Langagtig adj. Som strækker sig noget i
Længden. Hvad der har lidet mere i Læng-
den end i Bredden. Et langagtigt Ansigt.

Langarmet adj. Som har lange Arme.
Figurllig: magtig, som har stor Magt. Kon-
gerne ere langarmede.

Langarbe (et) n. l. Rorsk Raab paa Plan-
ten *Polygonum aviculare* Lin. Fl. D. T.
803.

Langaret adj. Som har lange Ar.

Langarlet adj. Som har store Arter. (hu-
morous). Noth.

Langbeen (en) n. l. En Person med lange
Ben. Deraf:

Langbeenrise (en) n. l. Af Langbeen og
Rise.

1. Den som er saare høj. Fordum kaldtes den
langbenet Klæmpe saaledes. (Noth).

2. En Svamp; hedder og Langbeensopp,
Agaricus exstinctorius. Viborg kalder
den Suffer-Bladhat.

Langbenet adj. Som har lange Been.

Langbitt (en) n. l. En lang og fortil spids
Øre, som Hjulmænd og Tømmermænd bruge.

Langbladet adj. Som har lange Blade.

Langbold (en) n. l. En Leeg med Bold, et Slægt
Boldspil, som bestaaer i at Bolden bliver
slagen med et Boldtræ i Længden og Høiden
af den der har Leeg, for at gribes, forend
den kommer paa Jorden, af den der har
Weeg. Om Sommeren spille Drengene
Langbold paa Gællede.

Langbord (et) n. l. Eiden af Skibet paa
længd. "Vil han ikke Borgen sætte, da
skal du hugge fra hver Side Rælen (Rælen)
fem Ane Langbord" Christ. 4 M. 2. c. 18.

Langbux (en) n. l. Om Bønderne i Lilles-
marken. (Noth)

Langdaas (en) n. l. (Af lang og Daas Ro. 1)
Kaldtes de lange Høie eller Steendysker, som
være omgivne med Steen, og hvori Klæmper
fordum begroves. (Noth).

Dangdands (en) n. l. (Af lang og Dands)

En Dands af mange Personer, som have sat i hinandens Hænder. At fore Langdandsen s: at være Jorddandser.

Langdrægtig adj. En, som er seent i alt hvad han foretager sig, seentfærdig. Et om Ting som gaar i Langdrag. En langdrægtig Proces. (Acta Consistorii 1662).

Langdrægtighed (en) n. l. Seentfærdighed, Langsomhed. (Rosenstands Rescript I. 340).

Langdrag (en) n. l. (Af lang og drager) Forhaling, Opsættelse fra Tid til anden. At trække noget i Langdrag. At lade noget komme i Langdrag s: opsætte det fra een Dag til en anden. Skildnere lade sig i den ofte gaa i Langdrag.

Lange (en) n. l. pl. Langer. En lang og smalt Fisk af Løsearten, fanges i Norge og Island og tørres i Lusten paa Klipperne. Gadus Molva. Linn. Der gives forskellige Afarter, som Stroplange, Bantelange, Fleklange.

Langelæg (en) n. l. (Af lang og leeg) Et Instrument med Streng paa, hedder og et Haffebret, sambuca. Bruges endnu i Island.

Langelig og langeligen adv. Med Længsel, paa en attraagende Maade. At see saa langelig efter noget.

Langemand (en) n. l. Kalbes, i Tilsale til Børn, den midterste og længste Finger.

Langen (en) n. l. Den Stærning at lange eller henrække noget.

Langer v. a & n. impf. langede sup. langet.

1. Rækker, rækker til, strækker til. Det langer neppe derhen. Man kan ikke komme dem saa nær, at de kan langes med. Stud.

Dec. Mag. 5 D. p. 332. "Oder Bierg og dyben Dal hans Arme kunde lange." Arreboes Hæraemeron.

2. Rækker, henrækker noget til En, fiber, giver hid.

3. Kommer til, nærer til et Sted. At lange hen til Byen i Aften.

4. Erlanger, faaer, bekommer, erhoder. Du vil neppe lange det. (obs.)

5. (impf.) Forlænges, (obs.) "Mig nu først efter Salighed lange." (Thomsens Psalmebog. B. 159.)

Med Smaaord.

Langer an v. n. See anlanger.

Langer frem v. a. Rækker frem, koster, giver hid. At lange en Talerken frem med Mad.

v. n. Gier Fremgang. Jo længere Mærkerne lange frem ved Erfaringer. osv. (Tyge Røthe, Moturen efter Bonnet. s D. p. 7.)

Langer hen v. a. Rækker hen, fiber hen.

Langer ind v. a. Rækker, rækker, giver noget indenfra ind. At lange noget ind igennem Vinduet. Langer ind ad Døren.

Langer ned v. a. Rækker, fiber noget fra oven ned. At lange sig ned fra Stangen.

Langer op v. a. Rækker noget fra neden op paa et høiere Sted. At lange Faglene op ad Stigen.

Langer over v. a. Rækker hen over noget. At lange noget over Bordet.

Langer til v. a & n.

1. Rækker, fiber til en Anden.

2. Nærer til. Bonden langer til Kædet.

3. Forstaaer, er nok. Disse Penge lange ikke til. Det langer neppe til.

Langer ud v. a. Fiber, rækker, giver noget indenfra ud. At lange En sin Hat ud af Vinduet.

Langer (en) n. l. (Af verb. langer) En Person, som leaerer noget til en Anden. Ubrugeligt inden ved Sammensætningen Haandlanger.

Langesløv (en) n. l. Kalbes i Norge det Bånd, som løber igennem Støget til Båndmøllen. (Hallager).

Langsaute (en) n. l. (norsk). En Fremmed, som kommer lang Vej fra. Et. En

Landløber, en Tigger. Hedder og Lang-
farre eller Langfaring. (Hallager.)
Langfienderod (en) n. l. Ravn paa Plan-
ten *Ononis spinosa*, Fl. D. T. 783.
Langfinger adj. (Af lang og Finger).
Som har lange Fingre. Figurlig: tyv-
tig, som gierne napper til sig, stæler.
Langflanger (en) n. l. Ravn paa Planten
Scrapias longifolia Linn. Fl. D. T. 267.
Langfodet adj. (Af lang og Fod.) Som
har lange Fødder.
Langfordan (en) n. l. Kalder den lang (høi)
Person. (Moth.)
Langfor adj. Som varer længe. (Moth.)
Liden Lyst gjør langfor Stade. Ordspr.
Langforhaand (en) n. l. (Af lang fot og
Haand.)
1. En overmaade høi Person. (Moth.) Bru-
ges endnu paa Mord.
2. En grov Veder, et Slug. Det er ei godt
at have mange Langforhaand i dyre Ti-
der. (Moth.)
Langfredag (en) n. l. (Af lang og Fredag)
kalder Fredagen for Paastrøffedagene.
Langframme adv. obf. I Fremtiden eller
paa lang Tid. Stellanfs Lov. 3 B. 28 R.
Langhaandet adj.
1. Som gierne rasper, en Tyv.
2. Som har lange Hænder.
3. Figurlig: Som har megen Magt, stor
Indflydelse. Kongerne ere langhaandede.
Langhaandet adj. Det samme som lang-
haandet.
Langhænde (en) n. l. (Af lang og v. hælde)
Det samme som Langdrag. Det kommer i
Langhænde: gaar noget seent. (Moth.)
Langhaget adj. Som har en lang og spids
Hage.
Langhale (en) n. l. Et Ravn paa en Bær-
bren, læsttra. (Moth.)
Langhale-Skjældyr (et) n. l. Et Guineaist
Pattedyr, som agtes for en god Epise.
Manis tetradactyla Linn. Bränniches
Dyr. Hist. S. 71.

Langhals adj.
1. Som har en lang Hale eller Kump.
2. (Om Fugle.) Som har længere Halesieder
end Fødder. Langhals Fugl. (Horne-
mann.)
Langhalm (en) n. l. (Af lang og Halm)
Det hele Staa af Rug eller Hvede, fra
Roden til Toppen, efterat Kornet er udtør-
ret, som da bliver klæmmet og bundet i
smaa Knipper, for dermed at tække Huse,
stette Kurve m. m. At tørre Langhalm
det er: At arbejde meget for liden Løn.
Hvortil dner Langhalm? forekommer i en
Juleleeg, hvori man ofte gaar omkring og
spørger enhver hvortil o. s. v., og den ber
et glætte det Rette, vantes.
Langhals (en) n. l. (Af lang og Hals.)
1. En der har en lang Hals.
2. En Art Træpikker. *Jynx Torquilla*,
Linn.
3. Et Slags Snegle, som æde sig fast ved
Stæbe. *Lepas anatifera*, Linn.
4. (Et Stib) Et kort Stykke Løb, med en
Kous i den ene Ende; bruges til at sætte i
Ligene af et Seil og vise en Gaarding, igen-
nem.
Langhalsen adj. Som har en lang Hals.
"En Trop langhalsede Svauer". Bag-
gesens bl. Digte p. 188.
Langhed (en) n. l. Den Beskaffenhed ved
Noget at det er langt. (Baggesen.)
Langhøvl (en) n. l. En Høvl med en lang
Stok, som bruges til stort og grovt Arbejde;
Skathøvl, Stryghøvl. Bøddere kalde
den Rudsul.
Langhovedet adj. Som har en høi Pan-
de. (Moth.)
Langhund (en) n. l. Myndehund.
Langhval adj. Som er høit og huult,
som en Skibsbund, kielformig. (Moth og
Dict. Herlov.)
Langjern (et) n. l. (Af lang og Jern)
Kalder det lange og smalle Jern, som sidder
fast i Plovgaffelen, tæt foran Skiaret, og
ridser Juren af, som Skiaret kaster om.

Bruges ogsaa om andre Jern; f. Ex. i Rothschul.

Langise (en) n. l. Kalles nordensfelds i Norge et langt Baand, eller Lise paa hver Side af en Jagt, hvortil Vandet gaaer, naar den er ladet. (See Rorff D. S. St. Nye Saml. i B. p. 470.) Jagten lades med Fiske. Færmen (Ladning af tør Fisk) lige op til Langisen o. s. s. (Ströms Sönd. B. p. 397.)

Langkaal (en) n. l. Kalles en Ket af skor Kaaret Grönkaal.

Langkantet adj. Som har lange Kanter.

Langkappe (en) n. l. Kappe, som gaaer heelt ned til Fodderne. (Moth.)

Langkiose eller **Langkiosa** (en) n. l. Det Rorste Ravn paa Gräsarterne *Agrostis stolonifera* Linn. Fl. Dan. T. 853 og *Agrostis arundinacea* Linn.

Langkiole (en) n. l. Sliskiole. Top. Journ. f. R. 17 H. p. 62. (Wisse.)

Langlaaret adj. Som har lange Laar.

Langlands eller **langlands** adv. Paa langs eller efter Landen (maaskee af lang og lener, reclino, ligesom baglands.)

Langlandsstrind adj. (Af Langlands og trind). Som er langagtig trind, rund og lang; cylindrisk.

Langlars eller **Langelars** (en) n. l. Kalles den mellemste Finger paa et Menneskes Haand. It. Et langt, høit Menneske. (Moth.)

Langlavet adj. Boven, som er vel voxen, lang i Kroppen. (Moth.)

Langledes v. n. (Af lang og ledes.) Kledes ved, bliver kied af. Jeg langledes ved Livet, Tiden. (Moth). Han langledes derved, at Krigen gif ikke for sig. (Wed. R. p. 317.)

Langledet adj. Som har lange Led. Et Slags Vandelorme kaldes langledede. Naturhist. Selsk. Skr. 1ste B. i H. S. 53.

Langleds adv. (Af lang og Led via.) Det samme som baglands.

Langledstrind adj. See langlandsstrind.

Langledt adj. [Isl. *längleitr*]. (norff). Langagtig af Ansig. (Hallager.)

Langleeg (en) n. l. See Langeleeg.

Langlevenhed (en) n. l. Høi Alderdom, Livets lange Vedvarenhed.

Langsig adj. Det samme som langagtig.

Langsline (en) n. l. Et langt Reeb eller Snor paa et Fiskeredskab. (Landh. S. St. 3 D. p. 362.)

Langlivet adj.

1. Som lever længe. (Moth.)

2. Som har lang Overkrop.

3. Om en Kiøle der er saaledes tilskaaet at Overdelen er lang. Langlivede Kiøler have været i Mode og ude af Mode flere Gange.

Langlutmose (en) n. l. (norff). Planter *Bryum caespitium* Linn.

Langmærker (n. l. pl.) Kalles til Gode de Mærker, hvorefter man kan seile en Strætning hen. I smalle Farvande har man to Slags Mærker: Lang- og Tværmærker. Tværmærkerne gives Underretning om, naar man er passeret visse farlige Punter af Grundene, o. s. v. i Farvandet.

Langmærke (en) n. l. (norff). Ravn paa Planten *Mnium triquetrum*. Fl. D. T. 1122. Fig. 1.

Langmodig adj. Som længe taaler og bærer over med andres Svagheder. Gud er langmodig. Wiisd. 15, 1. "En langmodig stiller Lid". Ordf. 15, 18.

Langmodigen adv. Paa en overbærende, eftergivende Maade.

Langmodighed (en) n. l. Den Egenkab at være Langmodig, Overbærelse, Eftergivenhed. "Der den Guds Langmodighed forventede". 1 Pet. 3, 20.

Langmundet adj. Som har en stor Mund, hvis nederste Læber og Læber gaae ud over de øverste. (Moth.)

Langmusling (en) n. l. Solen Linn. En Slagt af de tofaldede Conchylier.

langnæb (en) n. f. Det danske Slægtnavn paa Planteregnet Scandix Linn.

langnæbbet adj. Som har et langt Næb.

langnæset adj. Som har en lang Næse.

langneglet adj. Som har lange Negle.

Den langneglede Chinese.

Langolet adj.

1. Som kan see langt. Langsiede Nero-
ner. (Baggesens Eventyr. 1 D. p. 189.)

2. Om den Eovinge, som anstrænger sig for
at holde Vinene aadne.

Langore (en) n. f.

1. Kalder den der har længere Øren end al-
mindelig.

2. Et Væsel, saaledes kaldet af sine lange Øren.
Det ene Væsel skjælder det andet for Lang-
øre: at behæide En de samme Gell man
selv har.

Langore-Flaggermus (en) n. f. Aftenbat-
te. Vespertilio auritus. Linn.

Langoret adj. Som har lange, hængende
Øren. It. Som kan høre godt, lydhør.

Langodde (en) n. f. Tunge eller Odde, som
i gaar langt ud i Havet.

Langort (en) n. f. (Af lang og Ort). Kal-
des i Biergværker en Rineskræfning, som
bearbejdes efter Langden.

Langpeber (et) n. f. Piper longum Linn.

Langpunkt (en) n. f. Et Insekt af de per-
gamentblingede Insecters Orden. Acridium
beguttulum Mull. Top. Journ.
f. N. 21. S. p. 175.

Langramme (en) n. f. De adskilte lang-
sids indenbords Klædningsstykker i smaae
aadne Fartsier, som ikke give sammenhæn-
gende indenbords Klædning.

Langrangel (en) n. f. Et meget langt Men-
neste (Skieldord). Det samme som lang
Kæfel.

Langrap (en) n. f. Norsk Ravn paa Græs,
arten Poa nemoralis Linn. Fl. D. T. 749.

Langreeb (et) n. f. Det Reeb, hvormed
Kaffetræet bindes bag paa Hestvognen.

Langreise (en) n. f. En Reise til et langt
bortliggende Sted. At flere Langreise.
At være i Langreise (om Høvedbønder,
som ere sendte langt bort af Husbonden i
Reise.)

Langrette (en) n. f. (norsk). En lang og
lige Strækning. (Hallager).

Langreb (et) n. f. Et Gitterredskab. Top.
Journ. f. Norge. 22 S. p. 13. (Smith.)

Langrodet adj. Som har lange Rødder.
(Schonboet Vid. S. Cf. 1800. 1 Hef-
te 63.)

Langroe (en) n. f. Et Slags langagtige
Rør.

Langrumpe (en) n. f. Kalder et Slags
Væle. (Norsk.)

Langrund adj. Langagtig rund, langlig,
oval. Et langrundt Ansigt.

Langs adj. Efter Langden af noget. Hen
ad Langden. Han gik langs Stranden.
"Enten man ta'r det paa langs eller tværs.
Isterligt er det som Lyttichous Vers". P.
H. Heiberg. Bruges i samme Bemærkelse
med præp. ad f. Ex. langs henad, hen med,
ned ad, opad.

Langsaling (en) n. f. Versets langslids-
løbende Underlag.

Langsøb (en) n. f. Et Slags lave Søve.
At skære Langsøb.

Langsids (en) n. f. Langden af et Skib.

Langsids adj. Meget lid. En langsids
Samarie.

Langsindig adj. Som længe kan holde til-
gode, inden han hævner, taalmodig. (Norsk).
ohl.

Langsindighed (en) n. f. Taalmodighed.

Langskafet adj.

1. Som har et langt Skaf eller Greb at fat-
te om. Et langskafet Svov. (Specul.
Reg. p. 387.)

2. (Figurlig). Som er vel bemanded, vel
forsynet med det mandlige Lem. (Norsk.)

Langskal (en) n. f.

1. En toskallet Skalskrægt med to aflange Skaller, aabne i begge Ender. (Solen). Naturh. Selsk. Skr. 3 B. 2 H. p. 82.
2. En Art af denne Slægt som og kaldes Sandskal Sandmig. Solen siliqua Muller Zool. Dan.

Langsti (en) n. f. Den venstre eller lange Sti. Deraf: **Langstibret**.

Langstægget adj. Som har et langt Stæg. "Erddes hver langstægget Gød" 3: gammelt mandig. (Baggesens Angb. Arb. 1 D. p. 203).

Langstib (et) n. f. Et Stags langt Krigstib, forðum brugeligt. I Norske Lov er det det samme som Vandværnestib. (Ostfens Gloss. jur. p. 482). "Om man bygger Langstib i Herret, da skal han give Ombudsmanden tilkiende, hvor han vil der med selle; vil han ikke, da maae han tages til Vorgen: men vil han ikke sætte Vorgen, da maae samme Stib hugges fra hver Side Rollen 5 Alen langbord, og derfor tage hans Sepel, og spille hans Reise. Chr. 4. M. L. "Nogle af dem blive fordrede til at føre Langstibe ud paa Søetoge med Kongen". Spec. Reg. p. 263.

Langstibs adv. Paa Længden af Stibet; bruges om Alt, hvad der tager Retning efter Stibets Længde-Axe. Bræse langstibs 3: bræse Ræerne saa nær muelig parallele med Stibets Længde-Axe. At fæde langstibs 3: at fæde for eller agter ind paa et Stib, saa Skuddet gaaer med Stibets Længde, hvorved den største Skade affædes kommer.

Langstiet adj. Som er forsynet med lange Stier. Exercer-Reglement for Skilab. 5.

Langstjøre (en) n. f. Sprække eller Ræve i en Stang, Mast eller et Stykke Tømmer som gaaer paa langs; modsat Tverstjøre, en saadan paa tværs, som er farligst.

Langstrene (en) n. f. (norsk). Planten Bryum Celsii Linn.

Langstrog (en) n. f. Et langt Menneske. Et stort Vidunder. (Moth.)

Langstrue (en) n. f. (Af lang og Strue) Kalde Roffedreierne den Strue, som gaaer igennem Roffebrødet, og hvorved Opstakkerne, hvori Tænen sidder, kan strues frem eller tilbage. (Moth.)

Langslande adv. Forekommer ofte i Clausens norske Kr. for langs med Landet. (obl.)

Langslinka (en) n. f. Norsk Navn paa toende Arter af Vandhaar. Conferva elongata Linn. og Conferva rivulans Linn. Fl. Dan. T. 881.

Langsluttet adj. Langagtig. "Kroffkens Hoved er, efter Forhold tykkere (end Sælgens) Krumningen paa Rebbets Overdel lidt mere langsluttet". (Norsk. B. S. St. 3 T. p. 122.)

Langsnabel (en) n. f.

- 1) Som har en lang Næse (siges i Spøg.)
- 2) En Art langnebbede Sneyper.

Langsnablet adj. Som har en lang Snabel.

Langsø (en) n. f. Naar Bølgerne gaae en lang Strækning, saasom i Oceanet, og mod sættes knap eller kort Sø.

Langsol (en) n. f. Norsk Navn paa Planten Ulva longissima Gunn. Fl. Nor. Tab. 7 Fig. 2.

Langsom adj. (Af lang og Endeslæbsen som) [A. S. langsum]. Som kræver lang Tid, som der skal endendes megen Tid paa. Et langsomt Arbejde. Sæm færdig, nølevorren, En som giver sig gode Stunder til hvad han foretager sig. En langsom Skriver. "Langsom til at tale langsom til Brede". Du er smukt langsom, som Manden der slet Velling op med en Søl, siges ordspogsvis til den, der er meget seendragtig.

Langsomhed (en) n. f. Den Egenkab eller Beskaffenhed at være langsom: Sæm færdighed. Seendragtighed.

Langsommelig adj.

1. Som varer meget længe. Udtrøffer mere end lang. Jeg har ikke seet ham i langsommelig Tid, 2: meget længe.
2. (I ældre Skrifter) langsom. "De de ere langsommelige til at offuergiffuit igen". Jert. Post. Kol. 171.

Langsommeligen adv. Paa en meget langvarig Maade; langsomt.

Langsomt adv. Det samme.

Langspidset adj. Som har en lang Spids; som er tilbannet med en lang Spids.

Langspil (et) n. l. Et Slags langagtig Strengelse i Island og Norge. (Strøms Sønd. B. p. 244).

Langspore (en) n. l. Norsk Naavn paa Planten orchis conopsea Linn. Fl. D. T. 224.

Langsprød (et) n. l. (Paa Skibe). (Agerbøks Leuget p. 147.) Er altid forenet med Kortsprød; og herved forstaaes i Sømandssproget to ulige lange Ender Tod, som forenes i Buglinen ved en Rouk.

Langstang (en) n. l.

1. En lang Stang eller Stage.
2. Den mellemste Finger. (Roth.)

Langstillet adj. Bruges i Botaniken om en Frugt eller et Blad som har en lang Stil.

Langsting (et) n. l. Den Spening, hvor med noget ries til hinanden; de lange Sting, hvormed Boer spæd til Overtøiet.

Langstræet adj. Som har lange Straae.

Langstræet Sød. (Oluffens Annal, 7 B. p. 241).

Langstrækkende adj. Som gaaer i en lang Strækning frem. Om Mennesker eller Dyr, som gøre store Skridt, have lange Been, hvorved Gangen fortænes. En langstrækkende Karl, en langstrækkende Hest.

Langstrækt adj. Det samme som langstrækkende og langstrægen.

Langstroget adj. Uforholdsmæssig lang, ikke færr. Egentlig om Dyr, især Fisk; uegent-

lig og spottits ogsaa om Mennesker, Langstrogete Mal. En langstroget Karl.

Langsyge (en) n. l. Kalder den Sygdom som varer over 40 Dage og længere. (Roth.)

Langsynet adj. Som seer bedst langt fra; modsat kort- eller nærsynet. "Det menneskelige Øie seer meget utydeligt under Vandet, ja ligesaa slet, som en langsynet iglenem et concav Glas af en siden radius". (R. B. S. Sk. 9 Deel. p. 516.)

Langsbale (en) n. l. (norsk). En lang bæddet Gang; et Gallerie. (Hallager.)

Langt adv. Længere, længst, vidt, med Udstrækning.

1) Ved Hensyn til Forandring af Rummet, iglennem en lang Vej, en lang Graastand. Rikkerten trækker langt. Geværet rækker eller skyder langt. Det er langt frem, sagde Manden, der saae sig tilbage. (Ordsprog). Agte langt og komme, skaffet. (Ordspr.)

2. Ved Hensyn til Tiden, glennem et vist Rum af Tid. Der er langt mellem Pinesedag og Jule. Konen er langt henne i sit Søangerskab. Sæddanligen forbindes det i denne Betydning med en Præposition eller et Adverbium. De danskede til langt ud paa Natten. Langt op ad Dagen. Langt frem, langt tilbage i Tiden.

3. Uegentligen om alle Slags Beskaffenheder og Tilstande med Bibeget af nogen Fremgang. Han er allerede kommet langt frem i sine Studeringer. Med hundrede Daler skal man i disse Tider ikke række langt. Han er allerede langt derhenne. (Om en som er falsk i en tryk og dyb Sovn.)

4. Det samme som: meget, i en høj Grad, i Forbindelse med Comparativer eller andre Talens Dele, der indslutte Begrebet af Comparatio, hvis Bemærkelse det da end mere forstærker. Han er langt fløgere, ærligere end hans Broder. Det stætte langt far, langt senere; Han er mig

langt overlegen. Det overgaaer langt alt hvad man hidtil har seet af dette Slags. Dette er noget langt andet: meget bedre eller slettere.

5. I Forbindelse med Smaaord: langt af. f. Ex. Langt af Veien. Langt bort. Langt borte. Langt for. Langt foran: langt forud. Langt fra. adv. et præpos. Det er langt fra ikke min Mening (adv). Det er langt fra min Mening. (præp.) En Gæst der langt fra ikke kunde blive betalt (adv). Danske Tilskuer 1803 p. 238. Det er saa langt fra Meningen, som Epidemier fra gode Haabs Røst. (Ordspr.) Langt frem, langt fremme. Det er langt frem, sagde Manden han saae sig tilbage. (Ordsprog) Langt hen, langt henne. Langt ind, langt inde. Langt ned, langt nede. Langt om, langt omme. Langt om længe: omfærd. Langt omkring. Langt op, langt oppe. Langt over, langt ovre. Langt tilbage. Langt tilforn. Langt ud, langt ude. Huset ligger langt ude. De ere langt ude beslagtede.

Langtæffelig adj. Bruges paa sine Steder i Norge om den, som har en jævn Yndighed. (Hallager.)

Langtaffiggende adj. Som ligger i en Afstand fra, især til Siden.

Langtandet adj. Som har lange Tænder.

Langtabet adj. Som har lange Tæver.

Langtabet Hør.

Langtbortliggende adj. Som ligger langt borte fra.

Langtkæmmet adj. Kæmmet i Langden.

Langtkæmmet Skæg. (DiA. Herlov.)

Langtonet adj. Hvad der har en lang Tone; det hvorved man i Udtaalen dvæler. I Glod (Fluvius) er O langtonet. I Glod, (Eggedommen) Korttonet.

Langtravende adj. (Om Heste.) Som

gior flere Skridt i sit Trav.

Langtrin (et) n. f. Kalder den Tverflak, hvori Staglen eller Tverstøffen paa en Køl hænger. (Moth.)

Langtroid (en) n. f. (norsk.) Et sælleds Ravn for Græshopperne; bruges dog især til at betegne locusta viridis, der ogsaa hedder Engtiding, i Danmark Græshoppe. Mull. Prod. Zool. Dan.

Langtrukken adj. part. Vidt udstrakt, vidtstædig (om Stilen). Uden Bønd og Klem. Langtrukken Stil. Langtrukne Perioder.

Langtseende adj. Som har Evne til at se Gienstandene langt borte. En Langtseende behøver ingen Riffert. (Nyt Bibl. for Pph. 4 Bd. 372.)

Langvaad (et) n. f. Et langt Vand, som gaaer op i Landet, og som man kan ride eller fiøre over.

Langvæle (en) n. f. (Af lang og Væle turunda). Et langt Stykke Linskab, Skopi, som pusses ind i Saar. (Moth.)

Langvarende adj. Som varer længe og som holder længe ved.

Langvarenhed (en) n. f. obsolet. (Diet. Herlov.) Det at noget varer længe.

Langvarig adj. Det samme, som langvarende. Visdom er langvarigere end Perler, Job. 28, 18.

Langvarig (en) n. f. Den Besskaffenhed at noget varer længe.

Langveile (en) n. f. Kalder i Laaland en Langvogn.

Langveis adj. Som er lang Vej borte fra. En langveis Bonde: Bonde, som kommer langt borte fra, som har en lang Vej at fiøre, førend han kommer til et Sted. Det er godt at see, at det er langveis Bonde. Det bruges og adverbialiter og bemærker langt bort, paa et langt Stykke Vej. Men Vyrde langveis tung. (P. Svob Ord. 1 D. p. 55.) "Ingen Præst maade reise langveis hen i Stifter osv. (D. 2. 2. 11. 2).

"Naar jeg fra Dig saa langveis er". (Dir. gils 10 Bucol. ved P. Jensen Roeskilde.)

Langveisfra adv. Langt borte fra.

Langvie, Lamvie, Lamgovie (en) n. f. (norst) [Isl. *languig*, mergi species]. En Esjuet, fort med hvid Birk og Bug. Colymbus Troil. Mull. Zool. Dan. Paa Dansk: Nalje.

Langvood (et) n. f. (Af lang og Vood) Kaldes et langt Fiskegarn, som fornemmelig bruges i Norge til Sildefaangst; kaldes ogsaa Rot. (Landh. S. Sk. 3 D. 362.)

Langvogn (en) n. f. Kaldes det lange Stykke Træ, som sættes med den ene Ende i Vognstyven med Nagle, og med den anden Ende ligger i et Hjul i Bagaxelen, og holder For- og Baghjulene sammen.

Langvoren adj. Som er høj opløben. (Moth.)

Lanke (en) n. f.

1. Børnesod. Deraf i Sammensætning: Puffelanker.

2. En Hore. (obsolet. Moth.)

Lanter v. n. impf. Lankede sup. Lanke. Gaaer langsomt, tager Myretrin, gaaer Spurbetrad. (Moth.)

Lanter eller Lantring (en) n. f.

1. Et Slags Kortspil, som kan spilles af tre til sex Personer, saaledes at der gives fem Kort til hver. "Det andensteds gaaer op paa Lanter og Skierbendsel, Derfor koste vi os Hundgeraad og Brændsel". (Myerens og Rahbeks D. Digtekunstis Historie 3 D. p. 106).

2) Lanter kaldes i samme Spil fem Kort af een Farve. (Moth.)

Lanterlig adj. Haandelt. Et lanterligt Sværd. (Rostgaard.)

Lanterispil (et) n. f. Det samme som Lanter. Lanterne (en) n. f. (a lat. *laterna*). En stor Lygte. Dette Navn bruges meest til Skibs og faaer Tillægsnavnene enten efter hvad Sted de for bestandig anbringes, saasom Kampagne, Mærse, Lanterne etc. eller efter deres midlertidige Brug, som

Kalbrebs, Syge, Signal, Skist, Lanterne.

Den sidste bruges paa Basterierne, naar man gior sig færdig til at slaaes om Ratten.

Lanternearm (en) n. f. En udskaaende eller lige opstaaende Blok eller Arm, hvorpaa Lanternen sættes. (Moth.)

Lanternestotte (en) n. f. Det samme.

Lantrer sig v. rec. impf. Lantrede sup.

Lantret. Gior sig tilgode, gatter sig i al Drag, løier sig. (Jydsk.)

Lantring (en) n. f. See Lanter.

Lap (en) n. f. pl. Lapper. [Al *lappa*. A. S. *læppe*. Isl. *leppr*].

1) Egentlig en liden Klud eller andet som man bader med. At sætte en Lap paa en Nisole.

2. Et Stykke som er revet af noget Heelt. En Lap Papiir.

3. I daglig Tale. En Rigsdalersfeddel.

4. I Norge: En Skofaale. (Hallager).

5. I Jagtsproget kaldes saaledes nogle maledes Klude, som bindes paa en lang, stiv Snor, for at slagre og skræmme Vildtet, at det ei skal løbe ud af det indspændte Sted. Deraf:

Lapiagt (en) n. f. Jagt, som holdes paa en Plads, der er indhegnet med saadanne Kludesnøre.

Lapidarstil (en) n. f. Den Stil, som bruges i Indskrivter. Universitets Foundationen af 1788 afløste Lapidarstil i Programmer.

Lapkniv (en) n. f. Glarmesterkniv. (Moth.)

Laproub (en) n. f. (Af Lap frustulum og Roub olla). En Skibsbret af smaa hakket Ris, der koges med Kartofler.

Lapmælk (en) n. f. En Del af Mælk og Meel, som skæres i smaae Stykker og koges i Mælk. Kaldes nu Ormemælk. (Moth.)

Lapning (en) n. f. Den Sierning at lappe; Ghyen, Glikken, Bøden.

Lapp (en) n. f. (norst) Hedder og Lappstroff. *Rana temporaria*. Paa Dansk: Frø-Koe. Müll. Zool. Dan.

En Groart med fire Læer paa Forsødderne og fem paa Bagsødderne.

Lappefryttele (et) n. f. (norst.) Hedder og Fjeldfryttele, Blomfryttele. *Iuncus triglumis.* Fl. D. T. 132.

Lappe-Groe (en) n. f. (norst.) Padde, Strubrudse. Hedder og Groe Bufo. Strøms Emd. 1. v. 173.

Lapper v. a. Impf. lappede sup. lap-
pet af Lap.

1. Gliffer, bader, sætter Lap paa noget. At lappe en Skole. At lappe sine Skoe.
2. Figurlig: fuser paa noget, foretager noget, som man ikke tilgavns forstaaer. Dvafsalveren lapper paa Folks Helbred.
3. Slaaer, pryglar. At lappe En dygtig af. (Moth.)
4. Ligger i med et Qvindfolk, har usoolig Omgang med. Lappe med et Qvindfolk. (Moth.)

Lapper (en) n. f.

1. En som bader, og fliffer noget sammen.
2. En Haandværksmand, som er udhygig, en Fuser, Kludrer.

Lapperi (et) n. f.

1. Det som er fliffet. Glifferi.
2. Det som er af liden eller ingen Værdi, som inset dner, ubetydelig Ting.

Lappesenne (et) n. f. (norst.) Hedder og Genegres, Skiane, Sprætten o. f. v. *Carex vesicaria.* Fl. D. T. 647. Blare-Star. (Viborg.)

Lappefræder (en) n. f. En Skræder, som gæder sig af med at lappe Klæder.

Laps (en) n. f. [Isl. *lapi* homo, *sui* negligens. Germ. *Lasse antiqu.* *Lappe*, homo ineptus. Fin. *lapsi puer*]. Et ungt Menneſte som i Tale og Adfærd viser Indbildſhed og Overmod; som tilfidesætter efter Indfald Anſændighedens og Sammelighedens Regler, er uartig mod gamle Folk og Gruentimmer, og anſeer et Griſſfyrbæſen for det Øpperſte hos Menneſket. Lapsen betragter Beſtedenſhed ſom Eenfoldighed, Grundighed ſom Pedanteri, og Verbarhed ſom

Ubeſedenſhed. Rithus. St. No. 66. N. 1811. Eensbetydende men mindre karakteriſtiſke Benævnelſer ere, en Kiſbenhavnſt Janker, en Spøttegøg, en toffet nævdiſt Dreng.

Lapseri (et) n. f. En Lapses hele Væsen og Adfærd.

Lapſestreg (en) n. f. En dum og nævdiſt Streg, væſſende for en Lap.

Lapſet adj. Udannet, indbildſt, nævdiſt. En lapſet Dreng.

Lapſetone (en) n. f. og

Lapſevæſen (et) n. f. Det ſamme ſom Lapseri.

Lapſinde (en) n. f. Et Gruentimmer, hvis Adfærd har Lighed med Lapsens.

Lapſaler eller Lapſalver (maaſkee af Lap og ſalver) v. a. impf. lapſalede. sup. lapſalet.

1. Egentlig en Eotermiſus, ſom bemærker at overſmare, overſtryge med Tiare og Beeg. At lapſale et Skib.
2. Figurlig: at indſmare En med en Knipſel eller Kerle. Jeg ſkal ſaaledes lapſale ham, at han ſkal tænke paa mig. (Moth.)

Lapſaløve (en) n. f. (norst.) Planter *Ranunculus lapponicus* Linn.

Lapſan (en) n. f. Planterſlaget *Lapsana* Linn. Høremad. (Viborg.)

Lapſyl (en) n. f. En Skofliffer. Spl. (Moth.)

Lapſaſke (en) n. f. Et Skieldſord til et Stærns Qvindfolk. (Moth.)

Lapſverk (et) n. f.

1. Det ſom er fliffet ſammen; noget ſom er ſtykket og øget af Lapper; Glifwerk.
2. Figurlig: Glet Arbeide, Fuserarbeide. It. ſnabs, unyttigt Løi; Børnerved.

Lapſvers (et) n. f. Kaldes Stykker af Væb, ſom tages hiſt og her af de gamle Poetter, og giæres en anden Mening af. (cento.) (Moth.)

Lapſvie (en) n. f. (norst.) Hedder og ſmaa

Wiste. *Salix lapponum* Linn. **Wiborg**
kalder den laplandsk Pii.

Lappborn adj.

1. Gulb af Lapper, pialtet.
2. Ringe, intet værd, karns. (Noth).

Laring (en) n. f. [Isl. *lægt depressus a lagia deprimere*]. (En *Estermuus*).

En liden Blæst eller sagte Vind, Kulingth
Sæd, som opstaar imedens det ellers er
fille og doer ud igien. Der ligger en liden
Laring paa Vandet: Vinden reiser smaa
Bølger. "Og med fremvuggende Laring
Havnen indløbe". Skibbruddet p. 8, 10.
Derfor den varer noget længere, kaldes
den en jævn Laring.

Larm (en) n. f. (pl. mangler) [Gall. *al-larme*. Germ. *Lärm*.

1. Støi, Lummel, Ophævelse, Løben og Ren-
den hid og did; Risen og anden Færse,
som forboldet Balder. Paa Risen-
havns Gader er der om Dagen en idelig
Larm af Vogne og Menneſter, jfr. Alarm.
..... "mon nogle Mies Færd, vel være
saadan Larm og saadan Færd værd". (Ve-
der Pæars i B. i S. p. 28. Kæbels
Udgave.)

2. Skænden, forvirret Raab og Skrig mod
hinanden, Klammeri. Hvad der nu for
Larm med Dig. I et godt Læng maae
ingen Larm være. Hvad er det at gjøre
saadan Larm for? Nu skal vi høre en
Larm her bliver.

3. Den Advarsel eller Opbættelse i en Leir,
som stæer ved Trommeslag og Trompeter,
for at tilkiendegive Fiendens Nærmelse.
Der kom Larm i Leiren. At slaae Larm.

4. Sammenfaldning, Skarving. I Byg-
ningskonſten en Samling af tvende Skram-
mer, som naar en Tømmersmand skrammer
et Bordstykke over et andet, eller en Stige
over et Løsholt. (Noth.)

Larmblæser (en) n. f. En, der ved at blæse
i Trompet giver Tegn til at samle sig til
Tæfning.

Larmbroder (en) n. f.

1. En Person som altid stoler og buldrer.
Jt. Klendes og klammes med Alie.
2. En Oprørsstifter, en som opvækker Folket
til Larm og Oprør. (Noth.)

Larmen (en) n. f. Støien, den Gjerning
at larme. Jeg er sr i Hovedet af den
Larmen.

Larmet v. n. impf. larmede sup. lar-
met. Buldrer, gior Støi. "Thi see dine
Fiender larme" Ps. 83, 3. Han larmede
som 100 Drufue, værre end Egebrænde,
værre end ti Tyve i en Salge. Ordsprog
om den der tager Hæ af Sted med Støi og
Larm. (Noth.) Skænder, bruger Mund,
klammes, mundhugges. Han larmede fra
Morgen til Aften. "Skæft Ditt gior, at
En larmede". Ordsp. 20, 1.

Larmet (en) n. f. Person, som gior Larm
og Støi; Jt. en Skændegæst.

Larmkloffe (en) n. f. En Stormkloffe,
en stor Kloffe som kan høres vidt og bredt,
som man ringer med ved påkommende Kro-
lighed, eller klammer med ved Jæstbrand.

Larmplads (en) n. f. Den Plads, hvor
det Militaire er bosat at værd, saasomt
der slaaes Larm.

Lars n. p. Mand's Navn. I daglig Tale
en Elever, Lærestøvring.

Larsesok (en) n. f. [Isl. *larsuaka vigilia*
Scti. Laurentii]. Kaldes sædnu i Mørge
Sanet Laurentii Dag den 10de August.
Jonsf. Jonsesok.

Larve (en) n. f. [a lat. *larva*].

1. En Masse, et Mummieanſigt. At tage
Larven: Massen af.
2. (I Naturhistorien). En Insectlarve. In-
secten i dens første Forvandling, førend den
bliver til Puppe.
3. (I Norge). Et pialtet, uordentligt Men-
neſte. Udtales da ogsaa Larv.

Larvelig adj. (norsk). Pialtet, uordentlig
i Klæder, luredet. (Hallager.)

Larvemorber (en) n. f. En almindelig
Benævnelse for de Slægter af de nærvær-

gede Insector, som ernære deres Larver med andre Insektlarver.

Larver v. a. (norff). Meest i Forbindelse med sammen. Kludrer sammen, f. Ex. Et Arbejde. (Høllager.)

Larvespil (et) n. l. (Af Larve og Spil). Wasserade.

Larvet adj. (norff.) Pialtet, laset, lurdet. (Høllager.)

Larvfort (en) n. l. (norff). Ravn paa Svampen *Hydnum Auriscalpium* Linn. Fl. D. T. 1020 f. 1.

Læs eller Lasse (en) n. l. En forarbejdet Udtale af Læs, (saaledes Kloster, Lasse.)

Lasse følger sin Moder, siges om En der sledse hænger efter og følger en Anden. At gjøre for Lasse af sig. 3: at brønte og prale, gjøre sig til. (Moth.) Paa Landet bruges det paa sine Steder, som en Interjection, til at kalde paa Galten med. Kom Læs!

Læs (et) n. l. Bruges paa en Deel Steder i Jydland, omi det som er af Lærred. En Læspose 3: en Lærredspose. (Moth.) Ellers Udtale af Læs; hvormange Læs har du? Lase eller Læs (en) n. l. pl. Læser (maaskee beslagtet med lacinia).

1. Plaat af Klæde eller andet sonderrevet Løi. Den ene Læs flaaer den anden; om En det er meget forreben i Klæder. Klæderne hænge i Læser 3: ere pialtede.

2) Glise af Rind eller Hud. Klædet hænger i Læser 3: er flænget, sonderrevet.

Læser v. a. impf. lasebe. sup. laset. Sonderrevet.

Læserurt (en) n. l. Planteflægten *Laserpium* Linn.

Laset adj. Pialtet, forreben. En laset Riøle.

Læst eller Lasse (en) n. l. [Isl. laski.]

1. Et Sting, et Stik med Naal.
2. Et Stykke, som spæes eller sættes til et andet. En Masse i en Strømpe. It. en Strømpesøikkel.

3. Sammensætning af to Stykker Læmmer.

4. Flamme i Træ.

5. Klostning paa Løi. Deraf:

Læstebolt (en) n. l. En Bolt, som anbringes i Stødet af Klædningsplanterne.

Læster v. a. impf. læstede, sup. læstet.

1. Sæder sammen, sætter Stykker eller Riler i noget.

2. I Skomager og Skredderkonsten, især den Maade at spæ eller stifte, meest paa Læder og Skind, saaledes, at Stingene ikke gaae heelt igiennem; men at Silken eller Traaden, hvormed man syer, udgior et Slags Broderi paa Ydersiden. At læste Sko, Støvler, Buxer.

3. Stopper med Fodebare, mæsker, feder. At læste Dug, Hånd, Glas. At læste sig, det er: mæske sig. (Moth.)

4. Indfuger, udstiærer med Indfugninger eller Sammensætning endende Stykker Læmmer; sætter eller sører Læmmer og Træ saaledes sammen, at det danner et heelt Stykke. At læste en Mast. En læstet Raa. Læstede Mæsker ere ofte bedre, end de hele, hvis indvendige Bestaffenhed man ei saa let kan fiende. Læste en Kærknep til. (Agerbøks Levnetsbeskrivelse p. 122.)

Læstehyl (en) n. l. En Hyl, som Skomagerne bruge, til at stifte for med, naar de læste.

Læstet adj.

1. Som er sammensyet; pøntelig udsyet og stiftet. I Almindelighed: pøntet, netos smukt. (Moth.)

2. (Om Træ) Sammensøiet, paffet og dænet saaledes til hinanden, at det udgior et Stykke. En læstet Mast, Raae osv.

3. Plud, feed, kisdfuld, qvæpset, spidig, vel ved Magt. Han er feed og læstet. "Kun fielden væstet, men feed og læstet, Han ned af Fielden barsodet træstet, og rævede". (Jettig).

Læstning (en) n. l. (Af Læster).

1. Den pøntelige Udførelse paa Skoe og Klæder.
2. Træers og Træers Sammensætning med Indførelse.

Lasserer v. a. (Germ. Lasserer). Hos Malerne at bedække en Farve med en anden gennemfølgende. Naar man lasserer Purpurfarve med himmelblaat, erholder man et skønnere Violet, end ved at blande Farverne.

Lassering (en) n. l. Den Giering at lasse Farverne. Ved Lassering forskønnes Farverne, men blive ofte mindre varige.

Last (en) n. l. (Pl. mangler). [Germ. Belg. Last, onus. Rentelig af Læs, jydsk Læs.]

1. Tøngde, Byrde, Besvær. At være sig selv og andre til Last. Det kommer ham til Last. At staa Last og Brast med En: være lige gode om noget, hvordan det end falder ud. Sid han haade faae Last og Skam! naar man ønsker ondt over En. "Og mig tillige at befrie fra Tausheds Last." (Holbergs Melampe).
2. Ladning: Saameget et Skib kan bære igennem Søen, naar det tilbørligen er ladet. "Om en Skipper bryder sin Last det er: hans fulde Ladning, førend han kommer til det Sted, som han har bryret sit Folk." (Særetten Cap. 21. It. Ostersens Glof. jur. p. 483.) Skibet driver, rider paa Lasten, ligesom et Skib, som er ladet med Tømmer og er last, men ei kan synke, fordi Trælasten holder det op. At lade Lasten, at lægge Lasten ordentlig og fast. Lastens Forskydning, naar den ved uforfægtig Styrelse gaar for meget til en af Siderne, som let kan forvoldes Skibets Rulsel. At bryde eller brække Lasten.
3. Den Deel af Ridsmandsskibet, hvor Værene lades i, Skibsbogen eller det store Rum i et Skib. Det skal lægges i Lasten. Han falder lige ned i Lasten. (J. Han-

delsskibe kaldes det hele Rum under Deck i Almindelighed Lasten, men i Krigsskibe deles den i For- Stor- og Agter-Last.)

4. (J. Mechaniken). Last, i Modsetning til Kraft. Den Byrde eller Modstand, som skal overvindes, eller sættes i Bevægelse af Kraften. Her bruges ogsaa pl. Lasten.
5. (J. ældre Skriver). Spot, Fortræd. "De gjorde hannem Last og Ræffe." (Mimkrøn. Fol. 96.)
6. Besværing, Beskyldning, Ekstertale, Bebreidelse, (et juridisk Ord, som forbindes med Klage). "De gabe eendragtliggen Last og Klage over dette forrædelige Mord." (Wed. Krøn. v. 279.) "Førend han gav bitterlig Last og Klage over hannem." Ib. p. 426.

Lastbar adj. Som er flittet til at bære Byrder. (Arreboes Hexameron.)

Lastbiælke (en) n. l. Kaldes de svære Biælker i Rosardsskibe, hvormed hver Dæk for sig affræses, for des flkre at bære Lasten.

Lastdæk (et) n. l. Det underste Dæk paa de større Handelskibe.

Lastdrager (en) n. l.

1. En Person, som giver sig af med at bære svære Byrder, Slouer, Strandæsel.
2. Lastdyr, Trældyr.
3. Transportskib, Ridsmandsskib, Skib, som er bygget svært og stærkt til at tage stor Byrde ind.

Lastdyr (et) n. l. Et Dyr, som er flittet til at bære svær Last og Byrde.

Lastefladning (en) n. l. Kaldes det i Norge, naar man ved Hielp af en Væ eller Fod bringer Trælast fra et Sted til et andet. (Top. Journ. fra N. 10 S. p. 71.)

Lastetal (i) adv. En Last ad Gangen. At sælge ud i Lastetal. (Laugsart. p. 341 S. 2.)

Lasthandler (en) n. l. En som handler

med Trakast. (Top. Journ. for Norge. 5 H. p. 36.)

Lasthugst (en) n. f. Sommerhugst.

Lastluge (en) n. f. Luge i Lasten eller Skibslugen.

Lastpenge eller Lastepenge n. f. coll. Penge eller Afgift, som betales af et Skibs Last.

Lastport (en) n. f. En stor Port eller Abning i Agterenden paa Handelskibe, som lade Sommer, hvorigiennem det lange Sommer, som ei kan komme ned af Lugerne, imodtages og losses.

Lastpram (en) n. f. Et Slags skubbundet Kartsai.

Lastskib (et) n. f. Det samme som Lastdrager, Transportskib.

Laststotte (en) n. f. Kalbes Stotter, som sættes i Lasten paa Skibe der ere ladede svært, for at stivne: sættes disse Stotter imellem Dækterne, kaldes de Dækstotter.

Lasttold (en) n. f. Den Told, som gives af et Skibs Last.

Lastvogn (en) n. f. Fragtvogn til svære Last, Pakvogn, Rustvogn.

Last (en) n. f. [Isl. *last*. A. Lax. *last* culpa, vitium]. Moralsk Løbe. En Last er en herskende Tilbøielighed til en vis Synd. Hvor Lasten findes i Sindslaget, der herske onde Grundsætninger og gode Følelser gædes. En Daare styrer en Last og falder i en anden. Læbhed lærer Lasten. Naar du ei finder Last hos dig, og hos dine, saa skal det staae dig frit at laste mig og mine. Last læres uden Bog.

Lastbeeg (et) n. f. (Af Last vitium og Beeg.) Vedhængenhed ved Lasten. "Der Børnesindets Lastbeeg altsideligen antafler". (Sorterups poet. Smaasag. S. 30.)

Lastedigt (et) n. f. (Af laster og Digt.) Spottedigt, Satire, Smædedigt.

Lastefri eller Lastfri adj. (Af Last vitium). Som der er Intet at uprette paa, updefri, upldig.

Lastefuld adj. (Af Last vitium). Ond, som har mange Laster. Et lastefuldt Menneske, et lastefuldt Liv.

Lastefuldhed (en) n. f. Den Beskaffenhed at være lastefuld.

Lastelig adj. (Af Laster v. a.) Som fortæner at lastes, stammelig, lastværdig. Et lasteligt Levet. En lastelig Sierning. (Wed. Kr. 403.)

Lastemund (en) n. f. (af laster v. a.) En som taler ilde om alt, en Bagvaster, Heresiænder.

Lasteprediken (en) n. f. (Af laster v. a.) Straffeprediken. (Moth.)

Lastersig adj. (af Last vitium). Som er fuld af Last og Forargelse. (Moth.) obl.

Lasterrim (et) n. f. (Af Laster v. a.) Et Digt, hvori Golt gennemhegles. (Moth.)

Lasteskript (et) n. f. (Af Laster v. a.) Skandeskript. (Moth.)

Lastesyg adj. (Af Laster v. a.) Tilbøielighed til at laste.

Lastesygge (en) n. f. (Af Laster v. a.) Dablesygge.

Lastværdig adj. Som fortæner at lastes, lastelig.

Lastværdighed (en) n. f. Den Beskaffenhed ved noget, at det fortæner at lastes.

Lasten (en) n. f. Dablen. Den Sierning at laste. Jeg lides ved den evige Lasten.

Laster v. a. Impf. lastede sup. lastet. (Af Last, pondus). Laster paa, lægger Last i et Skib, lader. At laste et Skib. Skibet er godt lastet.

Laster v. a. Impf. lastede sup. lastet. (Af Last vitium isl. *lasta*). Dabler, sætter paa, forringer en Tings Værdie ved at angive Feil ved den. "Last ingen for du haver bespurgt Dig." Str. 11, 8. Det er en stet Ridsmand, som laster sine egne Værdie. At laste Guds Gaver. I laster alting, enten det er ret eller galt, enten I forstaaer det eller ei. (Holbergs uden for ved og Hale. Eganarell.) Du laster paa

mig at jeg ei holder mig hjemme. (Moth.)
 Man siger nu: at lase hos.
Laster (en) n. f. Dabler, Person som sætter i Rette og dabler alt. "De ere Plettere og Lasterer som gjøre sig løstlige i deres Bedragerier" 2Pet. 2, 13.
Latur (en) n. f. See Lazur.
Latelig adj. (maaskee beslægtet med later v. obl.) Passelig, maadelig. (Hallager.)
Later sig v. rec. (norst). Ligger og stråler sig.
Later (en) n. f. [Isl. *litr*. Svec. *Låter*. Et Leie for Creature.)
 1. Sælhundes eller Hvalers Leie.
 2. Paa Færse kaldes saa de store Grotter og Huler i Klipperne. (Landts Beskr. v. 377.)
Laterkøbbe (en) n. f. [Af Later og Købbe: Sælhund]. Paa Færse et vist Slags Sælhund, fordi de have deres Tilflugt i Klippernes Huler og hos Vandet, hvor de ligge ligesom i dybe og mørke Kældere. Landt. l. c. *Phoca hispida*. De modfattes Steenkobberne (*Phoca vitulina*).
Latersæl (en) n. f. En Sæl, som jednigen har sit Leie i Klipperne paa det fæste Land og i Engter af Strandbredden. Det samme som Laterkøbbe.
Latin (en og et) n. f. Det latinske Sprog. Der af følgende Ordspog: Han er saa fuld af Latin, som en Ko af Mulkater, om en der er overmaade ulært og uanfærdig. Det er for sildig at lære Latin, naar man er gammel. Han faldt over et Svøm og tabte alt sit Latin. Ligeledes om En der ikke har lært noget. Det er Latin for mig: Der af forstaaer jeg Intet. Deraf:
Latiner (en) n. f. Den som vel forstaaer, skriver og taler Latin. De ere begge gode Latinere. (J. Jylland). En Discipel i en latinsk Skole. Kaldes ogsaa Skoling.
Latinsk adj. Som angaaer Latin. En latinsk Skole, Skole.
Lating eller **Læting** (en) n. f. Af v. rec.

Later sig, (norst.) En lebig, orkesløs Person, en Dagdriver. (Hallager.)
Latinske n. f. pl. Et Slags trefante Seil, saaledes som de brugtes paa Galeier. Forhen brugtes de og paa den forreste Mast af Skibet. Sager nu meget af Brug, og sees stelden uden i Middelhavet.
Latoch, see Lactul.
Latrin (et) n. f. (Af latrina). Lillehund. Vandhund.
Latte (en) n. f. pl. Latte. De lange stibsstende Dele af et Rostværk. Deraf Latværk.
Latteplukke (et) n. f. Planten *Scabiosa succisa* Lin. Fl. Dan. T. 279.
Latter (en) n. f. [A. Sax. *hlæhter*. Isl. *hlátr*. Svec. *later*. Germ. *Gelächter*. risus]. Leen, saavel den Sierning at lee, som den Lyd der med er forbunden. Jeg kan neppe holde mig for Latter ved at see ham. At slaa en Latter op, it. briste ud i Latter. At gjøre sig selv til Latter, : Latterlig. At slaa noget hen med Latter. En Daare ophæver sin Røst med Latter. Sir. 21, 22. Figurlig og ordspogsvis siger man. Du kan bare Dig for Latter, naar noget alvorligt er indtruffet. Det skal gaae Dig af uden Latter. En Trusel. "Men naar jeg tænker paa hans Datter, kan jeg ei bare mig for Latter" (J. Bessel.)
 2. En Siensstand der vækker Latter. At gjøre sig selv til Latter. "Gud haver gjort mig en Latter". 1 Mos. 21, 6. "Du skal blive til Latter og til Bespottelse." Ezech. 23, 32.
Latterdal (en) n. f. Kaldes den lille Hule, som kommer i Kinderne, naar man leer. (Moth.) Hedder almindeligere Smilehul.
Latterfuld adj. Fuld af Spog og Latter.
Latterkule (en) n. f. Det samme som Latte-terdal. obl.
Latterlig adj. Som opvækker Latter, som man maa lee af. Latterlige Gebarder.

Som fortæner at udtæles, gøres Nar af. Et latterligt Wæsen.

Latterliggen adj. Paa en latterlig Maade.

Latterlighed (en) n. f. Den Bessaffenhed ved noget at det opbæffer latter. It. DaarKab, en Handling, som fortæner at gøres latterlig.

Lattermild adj. Som er let til latter, som idelig leer, glad, munter. En lattermild Pige.

Lattermildhed (en) n. f. Tilbøielighed til latter.

Lattermule (en) n. f. En der altid leer, en Grinebider. (Moth).

Lattertænder pl. n. f. Rådets Fortænderne i en Mund paa et Wæsen, som lade sig tilsyne, naar man leer. (Moth.)

Latterværk adj. Som fortæner at lees af, obf.

Latun (et) n. f. [Hispan *laton*. Gall. *laiton*. Angl. *latten*. Holland. *laten*, *orichalcum*, *as flavum*]. Messing eller tyndt Blis. (Gunks Naturhistorie III D. p. 401. Brännisches Min. p. 276.)

Latvæge (en) n. f. [vox Germ. *Latwerge*, *electuarium*]. Et afførende Lægemiddel.

Latværl (et) n. f. Et Stibssord. See Latte.

Laufugl (en) n. f. *Recurvi rostra Avocetta*. Hedder ogsaa Rhyde, forkeert Regnspore. (Müllers Zool.)

Laug eller Lagh (en) n. f. En Skrivemaade af Ordet Lob, som findes i de ældre Love, især i Sammensætninger, i hvilke dog Christian den Femtes Lov og den senere Skrivemaade oftest bruger Lav. Heraf følgende Sammensætninger hvori den ældre Skrivemaade ikke er bleven forandret.

Laugetier (en) n. f. Lovlig Eier, den der er rette Eiermand eller Huusbond til Huus, Gods, Bo og Bygge, som nogen Mand kan have paa anden Mands Grund. (Ostersons Gloss. p. 468.)

Laugforsald (et) n. f. Lovligt Forsald. (Ostersons Gloss.)

Laugmand (en) n. f. [Isl. *lögmaðr*]. Saaledes kaldtes forhen disse Dommere paa Island og i Norge, der dømte i anden Instans, ligesom Landsdommerne i Danmark. Deraf:

Laugmandsdom (et) n. f. Det Distrikt, hvorover en Laugmands Jurisdiction strakte sig; It. Jurisdictionen selv. See Dom (et).

Laugmandsgaard (en) n. f. Embedsbolig for Laugmanden.

Laugmandsstol (en) n. f. Det samme som Laugstol eller Laugmandsdom. (See disse Ord.)

Laugmandstold (en) n. f. En vis Embedsindtægt for Laugmanden.

Laugbret (en) n. f. See Lavret under Lav. n. f.

Laugsæde (et) n. f. Laugmandsembede.

Laugsogn (et) n. f. Det Sogn, hvoraf Laugretsmænd opkrævedes. (Chr. 4. R. 2. Tingf. B. 3.)

Laugstol (en) n. f. Laugdomme. Laugmands Embede. (R. 2. 1—5—25.)

Laugstuth eller Laugstød (et) n. f. Et Bidrag til Leding som paabødes Uderfaatterne. (R. Stet. Lov.)

Laugthing (et) n. f. [Isl. *lögthing*]. Var forhen i Norge og Island den almindelige Oberret i anden Instans paa Landet; men blev ophævet i Norge ved Edg. af 11te Aug. 1797, paa Island ved Edg. af 11te Juli 1800.

Laugthingsbret (en) n. f. Et Privilegium, som disse Ridskæder i Norge havde, der bestod i at Magistratens Domme, ved hvilke Byfogdens Domme vare paakiendte, gik forbi Laugthinget lige til Overhofretten. Det bortfaldt ved Edg. 11te Aug. 1797.

Lauug (et) n. f. [Isl. & Sv. *lag*. *societas*]. Andre skrive Lav. chr. Lag af Lagger. —

Erbort Selskab, Samfund, Stalbroderkab. At bryde Lauget. At sidde, være i godt Laug. Han forsømmer ei et godt Laug. Som man gider sig i Laug faaer man og Vre. Godt Laug gior kort Dag. (Peder Syds Ord.) Lige Brødre gior bedst Laug. Ib. 3 Særdeles, hed en Samling eller et Samfund af en vis Profession eller Haandtering, som staaer under visse Love og Vedtægter. De ere beslagtede med Middelalderens Gilder. Urtekrammerlaug, Stræderlaug o. s. v. At være Mester i Lauget. Blandt de heraf sammensatte Ord kan især mærkes,

Laugfordarver (en) n. l. Den der fordarver, forstyrer, sætter Splid og Uenighed i et Laug.

Laugforstyrer (en) n. l. Det Samme.

Laugsammen (en) n. l. Stalbroder. (Diät. Herlov.)

Laugartikel (en) n. l. Statut, Bestemmelse, Reglement for et Laug. At komme En efter Laugartiklerne.

Laugsbisidder (en) n. l. Oidermandens Medhjælp i Lauget.

Laugsbrev (et) n. l. Et Brev hvarved En optages i et Laug.

Laugbroder (en) n. l. En som er af samme Laug, som en Anden.

Laugsbrug (en) n. l. Vedtægt i et Laug.

Laugsbud (et) n. l. Bud ved et Laug.

Laugsfrihed (en) n. l. Den Rettighed et Laug giver.

Laugforvandt (en) n. l. Laugbroder.

Laugforsamling (en) n. l. Et Laugs Sammenkomst.

Laugsgilde (et) n. l. Giestebud, Gilde som et Laug holder. Laugs Art. p. 26.

Laugshuus (et) n. l. Huus, hvor et Laug holder sine Sammenkomster.

Laugslade (en) n. l. Den Pengeliste, hvori visse Bidrag af Lauget gleichmes.

Laugsmæssig adj. overensstemmende med et Laugs Vedtægter.

Laugsmester (en) n. l. Den, som efter aflagt Mesterstykke er optaget til Medlem af et Laug.

Laugsmøde (et) n. l. Sammenkomst af et Laug.

Laugspenge n. l. coll. Bidrag som betales til Lauget.

Laugregel (en) n. l. Forskrift for et Laug.

Laugbregnskab (et) n. l. Regnskab et Laug vedkommende.

Laugbrettighed (en) n. l. Hvad der lodligen tilkommer et Laug.

Laugslag (en) n. l. En Sag, vedkommende Lauget.

Laugssamling (en) n. l. En Samling, hvori noget aftales, Lauget vedkommende.

Laugsegl (et) n. l. Segl, hvormed Laugsbreve forsynes.

Laugspil (en) n. l. Vedtægt i Lauget.

Laugskraa (en) n. l. Kaldes fordam Indbegrebet af de Love og Vedtægter, hvortil Laugbrødre være forpligtede.

Laugskriver (en) n. l. Den som opsætter hvad der skal udfærdiges for Lauget.

Laugshvend (en) n. l. Svend i Lauget.

Laugstvang (en) n. l.

1. Den Forpligtelse, som holder paa disse Haandværkere og Handlende at gaae ind i vedkommende Laug.

2. Den Rettighed, som disse have til at udelukke andre fra Laugets Fordele.

Lauge eller Lave (en) n. l. (obdlet.) Lur, Baghold. "At lægge som i Dei og Lauge for Een". (Roth).

Lauster (en) n. l. En Plante Ligusticum levisticum Linn. Kaldes og Løfalk.

Laur (en) n. l. Laurbærtra. Lauren var helliget Apol. "Jeg tænker mig bag Bøgens grønne Krone, I Laurens, Mør

tens Hiem". (Oblenslagers Tilbageblif paa Rom.) Deraf:

Laurbær (et) n. f.

1. Bær af Lauren. Af Laurbær og Laurbærblade flettede man fordm. Krands til Seierherren: "Jeg skifter aldrig om Laurbær, uden jeg seer dem paa en Postei eller Tærte." Chilian i Holbergs Uloffes.

2. Figurligen, Seier. Her vandt han sine første Laurbær. Blodbestænkte Laurbær. Deraf:

Laurbærblad (et) n. f. Blad af Laurbærtræ, brugeligt til Madlavning. Laurbærblade høre til Banketid. En flegt Græs pyntet med Laurbærblade. I Digtersproget anvendes de som Laurbærkrandsens Bestanddele. "Og sætter Jer, I hulde Laurbærblade, om Skialdens Linding". (Oblenslagers Tilbageblif paa Rom.)

Laurbærgreen (en) n. f. Green af et Laurbærtræ. "Mon den svage Haand formaaer at sætte Laurbærgrene." (F. Schmidt). Og mangen Ege, og Laurbærgreen omstygger Helstens Navn. (Sander.)

Laurbærkaneel (et) n. f. Laurus Cinnamomum Linn. Kaneeltræ.

Laurbærkampher (et) n. f. Kamphertræ. Laurus Camphora Linn.

Laurbærkirse (en) n. f. Prunus Laurocerasus Linn.

Laurbærkrands (en) n. f. Krands af Laurbærblade.

Laurbærkrat (et) n. f. En Samling af Laurbærbuske.

Laurbærkrone (en) n. f. En Krone af Laurbær, en Seierskrands. "Ingen af hans Laurbærkroner pryder nu hans Hvilested". (Frankenau). "Med Purpur stæbt, og Laurbærkronen bære". (Stenertsen i Junkersfilde).

Laurbærlov (et) n. f.

1. Laurbærtræets Blade.

2. Figurligen en Seierskrands. "Af! snart forgaaer dit Laurbærlov". (Th. Thaastrup.)

Laurbærlund (en) n. f. Lille Skov af Laurbærtræer. "Uter en Eppres i Laurbærlunden. (Kahbek). Høit imellem Laurbærlundens Kroner, hører jeg en Gang, som Zephirs Gang". (Kahbek.)

Laurbærolie (en) n. f. Olie, perket af Laurbær.

Laurbærpiil (en) n. f. Salix Pentandra Linn. Flor. Dan. T. 943. En Pileart med laurbærlignende Blade.

Laurbærqvist (en) n. f. Qvist af et Laurbærtræ.

Laurbærrose (en) n. f. Oleandertræ. Nerium Oleander Linn.

Laurbærskov (en) n. f. Skov af Laurbærtræer.

Laurbærspire (en) n. f.

1. Spire til et Laurbærtræ.

2. Figurligen. Spire til Laurbær. Anledning til Seierskrands. "Og heller taber nogle Laurbærspirer, og heller byder over mindre Land". (Frimann i Horneelen.)

Laurbærtræ (et) n. f. Træet Laurus nobilis Linn. "Det Laurbærtræ en vandt Sten-Ege er". (Frimann i Horneelen.)

Laurbærtykning (en) n. f. Flere paa hinanden staaende Laurbærtræer. "Bed en Grav med Laurbærtykning over, Møttergales flonne Chorellaer. (Kahbek.)

Laurbærurt (en) n. f. Planten Daphne Laureola Linn. Riedershals Fl. d. T. 268.

Lauring (en) n. f. (obsolet) Isl. lægr. Dan. lav humilis. Maaskee af en Dvergs Navn, som i Riempeviser kaldes Kong Laurin, og hvis Bedrifter besynges i Kong Laurins Krønike. En Dverg, en liden Dreng. (Roth). "Hviselste min

Lauring, jeg bugger dig for en Lauring". (Sl. Duggebise).

Lauring (en) n. l. (norst) Planten Stink-lauring. Paa Dansk: Timiansnærre. *Chara vulgaris*. Linn.

Lauringshat eller **Lauringshætte** (en) n. l. Hat eller Hue til en Dverg, som i de gamle Tider troedes at kunne gjøre dem usynlige, der bære den.

Lauter v. n. Impf. lautede. sup. lauted. Hæver sig for Diet, synes høiere end sædvanligt. Hedder ellers i Osproget toner. Røsten lauter saa høit i Dag. (Jodff).

Lav (en) n. l. I de gamle Love Lav og Lagh. Det samme som Lav. Bruges kun i Sammensætninger. Deraf:

Lavalder i ældre Skrifter **Laugalder** (en) n. l. Myndighedsalder efter Loven. 15. Har er den almindelige Lavalder i criminelle Sager. "En duelig Mand, der kunde være hans Formynd, indtil han kom selv til Laugalder. Ved. Sax. S. 304.

Lavhyder eller **Lovhyder** v. a. Vdper noget op til Thing, for det maa sælges til Fremmede. "Hvo som sit Gods og Midler vil stæde og afhænde til anden Mand for nogen skællig Opbøld til Røde, Klæde o. s. v., han skal først lavhyde sine Midler til Thing til dem, som han nemmest arbejder skulde". D. L. 5—1—9, 5—3—1.

Lavdag (en) n. l. Den lovlig forelagte og bestemte Tid, naar nogen skal møde til Thing og svare for sig. D. L. 1—4—30. 1—10—1. R. L. 1—4—32. Lavdag er hævet ved Fog. 3 Jun. 1796. S. 4.

Lavdagshæb (en) n. l. En af Rigers Kantaler udstædt Befaling, hvorved det pålægges den, som en Randsdom var overgaaet, inden en vis Tid at efterkomme Dommen under hans Faldemaal. (Christian den 4des Rigers Ret).

Lavhæb (en) n. l.

1. I de gamle Love en Termin af tre Aar, (ifølge skønneste Lov tredje Halm), efter

hvis Fortab Beskæderen af faste Eiendomme kunde bære dem med Sed.

2. Efter Christian den Femtes Lov, Retsens Stadfæstelse paa en Eiendoms, hvortil man har lovlig Adkomst. D. L. 5—5—5.

Lavhest **Lagehest** eller **Lagehast** (et) n. l. obl. Lovlig Baand, Lovlig Hestelse. (Ny Stellanfske Lov 5—4—30).

Lavopholdet adj. obl. (I Haandskrifterne **Lagh** Upholdsmænd). Siges om den Mand der efter Loven skal saavel modtage som betale Bøder for dræbte Brønder. Jydsk Lov 2—22.

Lavpant (et) n. l. Lovlig Pant. Jydsk Lov 3—5.

Lavret eller **Laugret** (en) n. l. Stedet hvor Lavmanden affigter Dommen. Lavretting.

Lavretsmand (en) n. l. En af dem, der i Norge være de samme, som i danske Lov kaldes Thingmand, Thinghørere og Stokfemand, og kunde ligesom disse være Medsdomsmænd. R. L. 1—7—1.

Lavstøgt adj. obl. Lovlig. Jydsk Lov. 2—71.

Lavstyd (et) n. l. Lovlig Styld og Retlighed.

Lavstavne (en) n. l. Lovligt Kald og Børstel.

Lavbærge (en) n. l.

1. I ældre Love, lovlig Bærge. Jydsk Lov 1—29.

2. En god Mand, med hvilken Enkelt i magt paaliggende Sager skal raadføre sig. D. L. 3—17—41.

Lavbøren adj. Myndig, som har naaet Lavalder.

Lav (et) n. l.

1. Tid. (See Lag). "Paa det Lav, som Frugten kan lede. vil jeg vist komme til dig." (Lausens Overs. af Genes. 18, 10).

2. Sted. See Lag.

Lav (en) n. l. Lichen. Moos som vokser paa Træer, Klipper o. s. v., hvorfra der er adskillige Arter, som Islandsk Lav, Lichen islandicus. Kendskr Lav, Lichen rai-

giferinger. *Steen-Lav*, *Lichen saxatilis*.
Vag-Lav, *Lichen pulmonarius* etc. Der-
af:

Lavart (en) n. f. Art af Lav, "Man
seer Lavarter at bedække Skippens Over-
flade." (Phos. Oeconomist Bibl. 17
D. p. 227.)

Lav adj. [Germ. lag apud Frischium, Belg.
lagh, Sv. lág, Isl. lágr, lág, lagt, humilis,
depressus.]

1. J. Henseende til Størrelse og Høide. Li-
den, ikke høi. En lav Mand, Stol,
Hund. Han er lavere end hans Broder.
Man vil gierne over Bierdet hoor det er
lavest. (Ordspr.)

2. J. Henseende til Stand og Herkomst. Rin-
ge, ubekiendt, ikke fornem. Han er kun
af lav Stand. Han er yndet hos Høie og
Lave.

3. J. Henseende til Sted og Beliggenhed.
Sideliggende, som ligger dybere end de
tilgrændsende Steder. Frederiksbergby
har en lav Beliggenhed imod Slottet.
Doer jeg i den lave Dal osv. (Nordahl
Bruun).

4. Om Vandet, grundt Vand. Kalbes og
saa lægt Vand.

5. J. Henseende til Tænkemaade. Udel,
nedrig, gemeen, frybende, flauist. At
beskøde en lav Tænkemaade. Der er en
lav Stiel i ham.

6. J. Henseende til Velis og Værdi. Som
koster lidet, ringe, let; som gielder lidet.
Lave Priser paa Korn, Godevare. At
spille lave Spil.

7. J. Henseende til Stil. Simpel, ligefrem,
ukonstlet. At føre en lav Stil, modsat
den opskræbde, høie og prægtige. Holberg
er Mester i det lave Komiske. "Bedde-
løbet i det Lave." Titelen paa et af Bag-
gesens Riimbrede. "Parnass Top har et
din Krop; bliv derfor i det Lave." (Gram.)

8. J. Henseende til Stemmen. Sagte, som
ikke lyder stærkt. At tale i en lav Tone.

Han har kun en meget lav Stemme, saa
man neppe kan forstaae ham. It. i Ru-
stiken kaldes de grovere Toner lave. Den
Vise begyndte de i en aqt for lav Tone.

9. Tidlig. Lavt Dugemaal, d. e. tidlig Dø-
re; modsat høit Dugemaal, d. e. sildig
Døvre. (Rorsl.)

Lava (en) n. f. Kalbes de sammensmeltede
Goskiler, især af Trappfamilien, som sæd-
vanligen udslyde, undertiden udkastes af
brændende Vulkaner. Argilla lava.
(Wad.)

Lavadækket adj. Bedækket med Lava. "Py-
ramons lavadækkede Top." (Herz's be-
friede Israel.)

Lavastrøm (en) n. f. Mængde af Lava,
som, lig en Strøm, udsalder af ildspræn-
dende Bjerger.

Lavagtig adj. Som er snarere lav end høi,
noget liden. En lavagtig Kone, Mand.

Lavard (en) n. f. (obsolet). [A. Sax. hla-
fod, hlafoord. Isl. lávarðr]. En Her-
re, Hundebonde i det gamle Sprog. Der
af Hertug Knud den Helliges Tilnavn La-
vard. J. Hirdskraen siges en Oprører at
følge sin Lavard.

Lavbenet adj. Som har korte Been, mod-
sat langbenet. En lavbenet Hund.

Lavbirk (en) n. f. Betula nona Linn.
En Art af Birk. Fl. Dan. T. 91.

Lavdag (en) n. f. See Laugdag.

Lave n. f. indeclin; bruges meest adverbial-
t, med Prap. af og i for ved sig. [af
Isl. lag. situs.] Den rette Orden og Stil
hvori noget bør være. Det er reent kom-
met af Lave. Sætte noget i Lave. Nu
er alt igjen i Lave. "Gæmten er the
Fegen at Lava : i Orden. XV. Tegh for
vor Herres strange Dom. Rbhvn. Det
modsatte heraf er Ulave : Uorden. Has
er reent af Lave : overgiben.

Lave adj. Som er just til Maade eller til
Pas, hverken meer eller mindre. Lade
Pas : det rette ordentlige Maal og Ma-

de. Han har sit lave Pas, d. s. saameget han vel kan taale. At give En det lave Pas : at giennemhegle En efter Fortieneste. Nu er alt ved lave Pas. Han kom i lave Tid : i rette og beqvem Tid.

Lavelig adj. (norst). Glimrende; Prunkende. (Hallager.)

Laven (en) n. f. (af laver v. a). Beredning, Dannelsen; den Sierning at bringe noget i behørig Stand og Orden. Bruges ogsaa i Sammensætninger, som: Mablaven, Tillaven.

Lavendel (en) n. f. Planten Lavandula Spica Linn. Deraf:

Lavendelblaa adj. En blaa Farve, som bestaar af violblaat, blandet med Lysgraat. Saaledes undertiden Porcelain. Jasp s. (Wad).

Lavendelbalsam (en) n. f. Balsam, eller Salve, tillavet af Lavendel.

Lavendelmakurt (en) n. f. En Art Makurt.

Lavendelolie (en) n. f. Olie af Lavendel.

Lavendelspil (en) n. f. Salix viminalis Linn. Hedder og Hampespil. Landh. S. St. 3. D.

Lavendelspiritüs (en) n. f. Eau de Lavande. Spiritus som destilleres paa Lavender.

Lavendelvand (et) n. f. Vand tilberedt af Lavendel.

Lavendelviin (en) n. f. Viin, hvorpaa Lavendel har været sat

Laver v. imp. et a. [Isl. lægiadepimere]. Bliver mindre, tager af. Det laver paa Vandet : det falder. Det laver paa Vinden : den sagtens, lægger sig. Man siger og: Vandet, Vinden laver.

Laver v. a. Impf. lavede. Sup. lavet. [Isl. laga. apare, concinnare].

1. Ordner, danner, gjør til Rette. Det Arbejde er stillet. Han har lavet det gode for sig og sine. Du kan have det, som Du har lavet

det. I Særdeleshed om Hodevarens Tilberedelse. Det er en daarlig Kone, som læser Romaner, og ei kan lave Brad.

2. Istandsætter noget som er brøstfaldigt. At lave Vogne. (Bruges paa Fælser og Væen.)

3. Reciproc. Laver sig. Hænder sig, tilbræger sig, stifter sig. Det lavede sig saa. Det lavede sig ei bedre for mig : der var kun en flædt Lykke mig bestiaaret. Med præp. efter, paa, til. At lave sig efter Eens Sind. Den der har en blid Mund, maa lave sig paa en stærk Kog, det er: den Raskvise maae tage hvad der følger paa. Lave sig til en Reise. Det laver sig til ondt Veir.

Med Smaaord:

Laver til. Bereder, gjør færdig. At lave Mad til. At lave en Seng til : rede den. At lave En et Bad til, siges negentligen om at være betænkt paa, i Begreb med at tilføje En et Onde.

Laver til Værket : er frugtfuld, er franger.

Laveren (en) n. f. I Esproget den Maade at seile paa, naar Vinden er imod, i det Skibet maa støres ved Sidevind og idelige Vendinger, for lidt efter lidt at komme op imod Vinden.

Laverer v. a. impf. lavede. sup. lavet. Belg. et Sax. laveren. Gall. louvier f. louvoyer. Seiler med halv Vind, eller seiler med et Skib paa Ekaf frem og tilbage, bouter, krydser, for at komme fra et Land eller en Kyst. At lavere eller bonte ud af en Bay. Dog bruges krydse i Almindelighed, naar man seiler i storm eller friere. Farvande.

Lavet (en) n. f. [Germ. laffere. Gall. laf. sup.]. Et Redskab af Træ, et Godske eller Blok til en Kanon eller Haubitze, hvorpaa de lægges, føres og handles. Til de Stykker som skal føres fra et Sted til et andet er Lavetsten forsynet med Hjul. At

bringe Kanonerne paa deres Lavetter.

Deraf:

Laverbeslag (et) n. f. Et Jernbeslag, hvormed Lavetten er forsynet. (Steffens.)

Lavetkasse (en) n. f. En Kasse, med Rind og Rugler, der ved det svære Skjold staaer imellem Lavetbæggene. (Steffens.)

Lavetstol (en) n. f. Den Forening af toende forte Lavetbæge, hvori de eenpundige Kanoner ligge. (Steffens.)

Lavetvands (en) n. f. Den bageste afrundede Deel af Lavetten. (Steffens.)

Lavetbæg (en) n. f. En af de toende store Planker, hvori Kanonerne ligge, og som forbindes med tre Lvertræer. (Steffens.)

Lavetsteen (en) n. f. [Ital. lavazzo. Lat. lebes]. Et Provincialnaavn, svarende til det systematiske Grydesteen. *Argilla olaris*, *lapis Comensis* Pin. Et Glosfil, som hører til Glimmerfamilien i Leerslægten, som har graae Færd af bølgeformig bladet Brud, og fornede affondrede Stykker. Bruges til Ovne, Spisekar. m. m. (Wab.)

Lavfuglemælk (en) n. f. *Cuphortia Chamælyce* Linn. En Urt.

Lavhed (en) n. f. Den Betskaffenhed at noget er lavt, nedrigt, ringe, flet. See adj. lav, i hvis samtlige Bemærkelser ogsaa Lavhed tages.

Lavlig adj. [af laver v. a. ordino]. Som er til Pas, som laver sig bedst, beqvem. Nu bruges mere lovlig. Lavlig Tid. (Woth.)

Lavligen eller lavlig adv. Ret til Pas. Beqvemt. Han var lavlig (nu lovlig) nær derved, d: temmelig nær.

Lavning (en) n. f. Det samme som Laven. Bruges ogsaa i Sammensætninger: som Mablavning, Tillavning.

Ladret, Lavretsmænd (en) n. f. See Laugret, Laugretsmænd.

Lavstammet adj. Som har en lav Stamme. Der ere mange lavstammede Træer i den Have.

Lavt adv. [af adj. lav humilis]. Paa en lav Maade, og kan tages i alle de Bemærkelser, som adj. Lav. See Ordet. Deraf: **Lavtsvævende** adj. part. Som svæver lavt. Fra lavtsvævende sortegras Skj. (Hertz's befriede Israel.)

Lav-Tang (en) n. f. (Norff). Hedder og Lov-Tang. *Fucus foeniculaceus* Linn.

Lavvande (et) n. f. Paa de Steder, hvor der er Ebbe og Flod, kaldes det Lavvande, naar Esprøttens Hvide er ved Ebbens Ende paa det laveste. Det kan og være tilfældig Lavvande, endog paa Steder, hvor der ingen Ebbe og Flod er, som i Østersøen, og da er det almindeligen en Følge af lange staaende Vinde fra een Side.

Lavvie (en) n. f. (Norff). Navn paa en Pilsart. *Salix lapponum* Linn.

Lavværg (en) n. f. See under Lav, Lex.

Lax (en) n. f. pl. som sing. [A. Sax. leax. Ang. Isl. lax Belg. lasl. Germ. lachs. Hung. lazcs]. En bekendt salt- og ferst Vands Gist. Noget, saltet, ferst Lax, Sulmo. Salar. Linn. Deraf Sammensætninger: **Laxebarn** (et) n. f. En lille Afart af Lax, en som ogsaa kaldes Lart. Andre Zoologer ansee den for eget Species og kalde den *Salmo Eriox*.

Laxblis (et) n. f. pl. **Laxbliske**.

1. (Norff). Hvide Bierge og Stene ved Elver og Søer, hvorhen Laxen siges at sege. (Hallager.)

2. Hvide Laxener, som man har udsædt ved Elvemundinger, for at bliske Laxen. It. Hvidtning med Kalk eller Jib antændelse i samme Hensigt.

Laxebloom (en) n. f. *Leontodon Taraxacum*. Norff Navn paa almindelig Lavetand. Flora Dan. T. 574.

Laxbug (en) n. l. Bugen eller det Bæde af Laxen.

Laxefang (et) n. l.

1. Laxefiskning, den Siertning at fange Lax.
2. Sted som er indrettet til Laxefiskning, eller hvor der falder Mængde af Lax. Her er godt Laxefang.

Laxefangst (en) n. l.

1. Den Siertning at fange Lax.
2. Den Lax der fanges. Laxefangsten har i Aar kun været ringe.

Laxefiskeri (et) n. l. Indbegrebet af alt hvad der hører til at fiske efter Lax. Laxefiskeriet i Norge syftesætter mange Mennesker. Laxefiskeriet i Randers Naflaer undertiden feil.

Laxefiskning (en) n. l. Det at man fisker efter Lax.

Laxegaard (en) n. l. En Plads, som indhegnes i en Flod, Es eller Elv, for at fange Laxene, der komme ind i samme.

Laxegarn (et) n. l. Net, til at fange Lax i.

Laxekar (et) n. l. Et Slags Kiste eller Kurb, bygget tværs i Elven af Træstænger, hvor Laxen løber ind og af Begjærlighed efter at komme videre op i det strømmende Vand, bliver staaende til man med Lyffer tager ham ud.

Laxeluss (en) n. l. *Lernæa Salmo-*
nea. Müllers Zool. Dan.

Laxestor (en) n. l. Et Slags Stor. *Scomber pelagicus* Linn. W. S. St. 4 S. p. 92 Gunnerus.

Laxette eller **Laxetitting** (en) n. l. *Scopax Calidris*. Hedder og Quættetied. (Müllers Zool. Dan.)

Laxeværpe eller **Laxeværpe** (et) n. l. Et Slags Fiskegarn eller Kasser til at fange Lax med, som fornemmelig sættes ved Mundingen af Elve, der have høit Fald mod Havet, fordi Laxen efter sin

Natur søger dens høide og stummende Fald. "Til en Deel Laxeværper, hvor Eieren bærer 1 eller 2 Mul derfra, maa være et lidet Hund o. s. v. (Rorke W. S. St. 1 Bd. p. 482).

Laxforelle (en) n. l. *Salmo trutta*. Linn.

Laxleeg (en) n. l. Laxens Vnglen.

Laxmund (en) n. l. Det Fattige som Laxemund. Kaldes en Person, som gierne spiser Lax, ligesom Elismund.

Laxvæle (en) n. l. En Art Lax. *Lep.* Journ. f. N. 19 S. p. 120.

Laxørred (en) n. l. Naavn paa Fiske *Salmo trutta*. Müller Zoll. Dan.

Laxtig adj. Som har Forraad af Lax. En laxtig Elv.

Laxtitting (en) n. l. See Laxette.

Laryngel (en) n. l. coll. Laxens Unger.

Laxativ (et) n. l. (Af lat. laxo.) Et afførende Laxemiddel.

Laxerdrif eller **Laxeredrif** (en) n. l. En Drif til at afføre paa.

Laxermælk (en) n. l. Et mælkignende Middel til at afføre paa.

Laxermiddel (et) n. l. Et afførende Laxemiddel. Lignende Sammensætninger ere Laxerpille, Laxerpulver, Laxerrod, Laxerbånd.

Laxerer v. n. Laxerede, laxeret. (Lat. laxo.) Kenser Røven ved afførende Midler.

Lazaret (et) n. l. pl. Lazaretter. (Gall. lazaret, formodentlig af Lazarus). Et Sygehus især for saarede Krigere. Et det Sted paa større Skibe, hvor de Dvæstede henbringes. "Ligeover for Røisomheds Bolig laae en Bygning kaldet Lyffens Lazaret." (Ewalds St. 1 D. p. 10).

Lazulith (en) n. l. *Silex lazulichus*. Et Fossil som har en blaa Farve indvendig. lidet glindsende, og af bladet Brud. Findest i Glimmerflider i Tyrol. (Wab.)

Lazur (en) n. l. [Germ. lazur. Lazulus lazul v. lazur er persisk og bemærket blaa].

1. Lazursteen, en jeolitagtig Steenart, den antager en smuk og glindsende Polering, som giver den en skøn blaa Farve. *Silex lazulus*. (Werner).
2. Ultramarin. En smuk, himmelblaa Farve. Deraf:
Lazurblaa adj. En hoi blaa Farve, som bestaaer af blaat, blandet med meget rodt. (Wad).
Lazurblomme (en) n. f. [Urt]. Blaa flokke. *Campana rotundifolia* Linn. (Woth). Fl. Dan. T. 1086.
Lazurerts (en) n. f. Det Samme som Lazurkobbermalm.
Lazurfarve (en) n. f. En himmelblaa Farve. Ultramarin.
Lazurkobbermalm (en) n. f. En Malen eller Eris, som nærmer sig meget til den blaafvovlede Kobbermalm, men er noget haardere, indeholdende tillige liden Jern, og har i Bruddet en spiltende rød Farve, ligesom den rige Kobbersten, hvilken den ogsaa i Henseende til Indholdet meget ligner. De Ryeres Spragles-Kobber, *euprum variegatum*. (Brünniche og Wad).
Lazurn adj. Det samme som Lazurblaa; rødfagtig, dog brugt af Evaud i samst. St. 2 Bd. p. 207. "Olymp er ikke stult i Jorden, Diana seer igien saa mild som før til Jorden, fra sin Lazurne Bogn".
Lazursteen (en) n. f. *Silex lazulus*. Et Koffil af Kifelslagten, som har en lazurblaa Farve, er indvendig skinnende, og af et nævnt Brud. Deraf tillædes den kostbare Ultramarin.
Leagræs (et) n. f. [Isl. Lidagras af Lea, den norst Uetale af liden v. gradior]. Springurt, *Impatiens noli tangere* Linn. Fl. Dan. T. 582. Paa dansk Mødomsurt. Uoe.
Leaved (et) n. f. (norst af verb. Lea gradior.) Planten *Lonicera Xylosticum* Linn. Fl. D. T. 898. Paa Dansk Loberose.
Lectie (en) n. f. Skrides af nogle urigtigen Lere. [lat. lectio].

1. En Forelæsning, Abværel, Frettesættelse. "Jeg kan give Lectie til de første Statsmand i vor Tid". Hendrit i den honette Ambition. At give En en drø Lectie.
2. De Stykker af Bibelen, som forelæses i Kirken. Den hellige Lectie.
3. Et foresat Lærstykke, eller saameget som Disciplene i en Skole skulle gjøre Hæde for paa eengang. At lære sin Lectie. At læse godt over paa sin Lectie.
4. En Klasse, Afdeling i Skolerne, hvori Disciplerne inddeles efter den Fremgang de have gjort i Studieringer. Deraf: **Sinkelectie**, første Lectie, **Masterlectie**. At høre i Lectie med En. At stottes af en Lectie i en anden.
5. Horesal; det Sted paa Universiteter og Skoler, hvor Lærerne holde Forelæsninger hver i sin Videnskab. Ordet forekommer i ældre Skrifter, hvor det skrives Leigle, som hos Gold. p. 96, og bruges endnu i nogle saa Skoler. At gaae paa Leigsten: frequentere Gymnasiet, høre offentlige Forelæsninger. Deraf:
Lectiebog (en) n. f. Den Bog hvori Studenter optegne, hvad der forelæses af Professorer. (obsolet.)
Lectielæsen (en) n. f. Læsen paa Lectier. "Det Skolepæsen skal gjøre hannem mat og træet af lange Lærelæsen." (Eotterups poet) Emaasager. S. 38.)
Lectiön (en) n. f. Forelæsning, Undervisning faabel i Videnskaber som Kunst. At give Lectiön i det franske, tydske Sprog. At give Lectiön i Ridetunsten, Tegtekonsten osv. Figurlig bruges det og undertiden om Frettesættelse, Enibbe. Deraf:
Lectiönscatalog (en) n. f. En Fortegnelse over de Forelæsninger, som holdes ved et Universitet eller en offentlig Læranstalt.
Lector (en) n. f. [lat. lector].
1. En Forelæser, f. Ex. Lector hos Kongen Dronningen.

2. Yngre Lærere der holde Forelæsninger ved Akademier og Gymnasier. Lector i Botaniken.

Led (en) n. l. obl. [Isl. lid]. Hob, Stare af Ledfagere. Han blev slagen med al sin Led.

Led (et) n. l. pl. baade Ledde og Led. [A. Sax. leih. Germ. glied. Isl. lidr. membrum, forsan a lida, moveri, flecci].

1. Ledemødernes Sammensættelse i sig selv; det Sted hvor det ene Ledemod forbindes med det andet. At sætte en Arm i Led igjen. At arde Foden af Led. Han følte stor Smerte i Ledet paa den ene Haand. At træffe Ledet, naar man skræker for. Deraf i Sammensætninger Haandled, Rygled osv.

2. Ledemod; den Deel af et Legeme, som grænser til Led eller indskrænktes deraf. At partere En Led for Led.

3. Kna eller Knude paa Nor, Halm, Urter og Dexter.

4. Ringien Række eller Ræde. En Udfælede af mange Led.

5. Grad eller Trin i Slægtskab. Han saae sine Børn i tredje Led. De forbudne Led 5: nærmeste Slægtskab. Herren hjem søger Fædrenes Ondskab, Misgjerninger i tredje og fjerde Led. 2 Mos. 20, 5. Imellem Led og Green glære Juristerne den Forskiel, at Led betyder Slægtskabsgraden men Green Linien.

6. I Arithmetiken. De forskellige Dele eller Stykker, hvoraf et Forhold eller en Proportion bestaar. Det foregaaende, efterfølgende Led, eensliggende Led.

7. I Bogstavregningen. a. De forskellige Stykker, som forbundne med Additions- eller Subtractionstegnet udgjøre en heel sammensat Størrelse, $3a + 3b$ har to Led eller Dele. b. Enhver enkelt Deel af en Række, Series, der gaaer frem efter en bestemt og uforanderlig Regel. Det almindelige Led, det summatoriske Led.

8. I Rhetoriken. Hoveddelene af en Sætning; Ciceros Perioder bestaae af vel afrundede Led.

9. Figurligen. Medlem af et Selskab. Vi haabe alle mistet et Led af vort Samfund.

10. Seled, Råd af Soldater, opstillet i Slagorden; en Linie, en Række opstillede Krigssold. I gamle Skrifter en heel Krigshær. At staa i Led, sætte i Led. 10 Mand kan marschere bekvemmeligen i ordentlig Led. (Ar. Berns. i B. 59.)

"Han stillede sit Folk i Orden og gik selv i fremmeste Led (Elausens-norste Hist. v. 399). Ledet var tyndt omkring Bauerfangen. (Elausens n. Kr. 299). Da begyndte Ledet [exercitus], at rykkes lb. p. 307. Paa nogle Steder i Jylland Fodstykket i et Huns. (Viborg). Deraf Sammensætningerne.

Ledarv (en) n. l. En Maade at arve paa efter Led.

Ledaffætning (en) n. l. Affæring af et Lem. Amputation.

Ledballe (en) n. l. Benævnelse i Botaniken paa en Balle, som er leddet.

Ledballeartet adj. Siges om den Plante hvis Frugt er Ledballe.

Ledbyld (en) n. l. Byld i Ledet.

Leddannet adj. Som har mange Knæer og Led; genicularus.

Ledebrand eller **Ledbrand** (en) n. l. Betændelse i Ledene.

Ledehavelse (en) n. l. Svulst i Ledene.

Ledehule (en) n. l. Den Hule, som et Led ligger i. "Ledemod, som vare uddragne af deres Ledehuler". (R. S. af B. S. S. 4 B. p. 299, Rottb.)

Ledeløs, **ledløs** adj.

1. Som ei kan boies, som ingen Led har.

2. Som ingen Fæstning eller Egning har i Ledet; slap. En ledeløs Stol. Alting er ledeløst paa ham.

3) En Urt. n. f. *Melica coerulesa* Linn. Flor. Dan. T. 239. Deraf:

Ledeløshed (en) n. f. Den Bestaffenhed ved noget at det er ledeløst.

Ledemod (et) n. f. pl. Ledemode. [Sv. ledamor. Isl. lidamor, commissura, concursus artuum]. Et Lem, som bevæger sig i Led.

Ledemodssvær (et) n. f. Det samme som Ledbyld. (Noth.)

Ledepine eller Ledpine (en) n. f. Smerte i Ledene. (Tode).

Ledesnurren (en) n. f. Snurren, Surren i Ledemodene. "De fine Nerver, Penser og Træbler, oprørte og opeggede af denne Uorden, forårsage Gysen, Kulde, Eftelhed, Brækkelse, Beklemmelse, Ledesnurren [torpores] Slag osv. (K. V. S. Sk. 9 D. p. 468.)

Ledsoining (en) n. f. Ledenes Indgriben i hinanden.

Ledlor adj. Som har sore Lemmer. (Noth.)

Ledfrog (en) n. f. Armbaad. (Diät. Herlov.)

Ledmyg adj. [Isl. lidamiukr]. Smidig, let i Bending, som kan røre og bevæge Lemmerne med Lethed. It. om den der gjør mange Complimenter. "Den Hofmand er ledmyg."

Ledmyg eller Ledmyge (en) n. f. Planten *Veronica Becca bunga* Linn. Fl. D. T. 511. Hedder og Vandarve.

Ledregningsmaade (en) n. f. Maade at regne Leddene paa i Arvegang. Kosob Anchers Ledregningsmaade.

Ledmyghed (en) n. f. Smidighed, den Bestaffenhed at være ledmyg.

Ledring (en) n. f. En af de Ringe, som udgør et Led i en Kæde.

Ledsaft (en) n. f. See Ledvand.

Ledsætter v. a. Sætter et Lem i Led.

Ledsætning (en) n. f.

1. Den Sierting at sætte i Led. (Mangors Landapoeth. p. 349).

2. Ledenes Stilling i en Periode.

Ledsot (en) n. f. Det samme som Ledsyge.

Ledsvamp (en) n. f. Kalder en svampagtig Ledehavelse, især i Knæet.

Ledsvær (et) n. f. See Ledemodssvær.

Ledsyg adj. Sigtst, som har Ledpine.

Ledsyge (en) n. f. Ledpine, Ledsmerte, Sigt.

Ledstorn (en) n. f. Kalder en haard Hud, som sætter sig paa Menneskets Fødder, Hænder eller andre Steder, som lider under en bestandig Tryk af noget, og forårsager en sikkende Smerte. Den har sit Navn af, at den meest sætter sig ved Ledene. Den kaldes uringtig i daglig Tale Ligtorn.

Ledurt (en) n. f. *Gnaphalium arenarium* Linn. Fl. D. T. 641. Hedder og Ledsurt.

Ledvand (et) n. f.

1. Den Vædske, som er imellem Ledene, for at holde dem unge, Ledsaft.

2. En Sygdom som bestaar i vandagtig Hævelse ved Ledemodene. It. vandagtig Flod af Ledemodene.

Ledværl (en) n. f. Pine og Værk i Ledemodene med Hævelse; Værkbrud i Ledene.

Ledvæe (en) n. f. Smerte og Pine i Ledene; Sigtstsmerte.

Ledvæis adv. Stykkevis, Led for Led; hvert Led for sig.

Ledvreden adj. Som er vreden af Led. "Om et Lem er ledvreden". (Mangors Landap. n. 348 og 349.)

Ledvrid eller Ledvrid (et) n. f. Et Ledemods Forvridning. (Mangors Landap. p. 348).

Led (et) n. f. pl. Led. [Isl. hlid, porta, ostium Sv. led]. En Laage giort af Læster, til Kædsel igiennem et Hæng. Vandgeled, Markled, Byled. Der er næsten en Staaer ved hvert Led. For Reisende ere Ledene meget til Ginst.

"Om alfare Det sover i giennemvagen Rands
Stierde, da skal der gøres Led paa og en
Grinde eller Leed udi henges med fire Rem-
mer og to Korsbaand, og en Stolpe ved
hver Ende". (R. 2. Ostersens Gloss.)
Dagnet og Stierde og Graet og Leed. (D.
2. 3. 13. 31). Deraf Sammensætning
gænge:

Ledhuus (et) n. l. Det Hus, hvor Led-
vogteren boer.

Ledflinke (en) n. l. Rinken eller den
Glas af Jern eller Træ, som lukker for
et Led.

Ledfrog (en) n. l. Den Krog, hvor Dage,
(Klinkesald) af Jern eller Træ, hvori
Ledflinken falder.

Ledqværn (en) n. l. Den lange Stang,
som sidder paa Skaf over Ledet. (Moth.)

Ledstee (en) n. l. En af de Tværlægter,
som holder et Led sammen. (Moth.)

Ledstolpe (en) n. l. En af de tvende
Stolper, som sættes fast i Jorden, og
hvor paa Ledet hænges og lukkes. At fæ-
re paa Ledstolpen.

Ledsvæbe (en) n. l. En lang Stang,
som med den ene Ende slaes paa Led-
stolpen, og med den anden til en Pæl,
som er fast i Jorden, for at fæste Ledstol-
pen. (Moth.)

Ledvogter (en) n. l. Den som passer paa
et Led.

Ledder (en) n. l. [A. San; klædre, Belg.
ladder l. ledder, Germ. leiter].

1. En Stige, som Stormledder. "Jeg har
en Storm-Ledder eller Stige til Ruffen,
og steg saa op". (Assenati Hist.)

2. For Ligheds Skyld: Haverne paa en
Vogn eller de Stidsstøtter, hvortil mellem
Korn, Hø o. s. v. lægges, og føres Halm
i Vogn; Vognledder. Deraf:

Leddervogn (en) n. l. Vogn med Haver
eller Ledder. Høstvogn.

Ledder v. a. Impf. leddede, sup. leddet.
(Af Led articulatus).

1. Sætter i Led; sammenføjer ved Led.

2. Med Smagard.

Ledder af eller afledder v. a. Bringer
ud af Led; tager det ene Led fra det an-
det. (Moth.)

Ledder sammen eller sammenledder v. a.
Forbinder det ene Led med det andet, sam-
menføjer ledet. At ledde en Række
sammen.

Ledd et adj. part. Sammenledet, sam-
menføjet ved Led, som har et eller flere Led,
articulatus. De leddede Forfædter paa
Insecterne. (W. E. St. 3 L. p. 419.)

Leddie eller Liddie (en) n. l. Det at et
Led sover, eller er færdig, færdigløst.
(Moth.)

Leddig eller Liddig adj. [Isl. lidugr.
agilis, flexilis]. Som kan bøies. Jr. led-
mig, smidig, let i Vending. (Moth.)

Leddise (en) n. l. See Ledse.

Lede (en) n. l. [Isl. leidi, fastidium.
Strides og saa fastum: Leder.

1. Riedsomhed, Riedsommelighed. Jeg fin-
ner Lede i Mit. Tiden er mig til Lede.
Saaledes og Næstede.

2. Afsty, Alsty, Modbodelighed for noget,
Uleilighed. Deraf: Mablede. At have
Lede til noget. At Lede der til. (Eol-
dings Kirkehistorie). Thet taget bort
Letha. Hent. Havn. Lægebog. Ords-
løshed, Lediggang, Dovenkab. Lede
gior Lyde. (Ordspr.) 3: Uleilighed er
Anledning til Ondt. Lede er Fandens
Rude. Lede gior Glæde: lediggang frem-
bringer Dorskhed, see Glædie. Leder
Synd Ordsprog.

Ledebaand (et) n. l. (Af leder og Baand)
Et Reim eller et Baand, hvori smaa Børn
ledes for at vannes til at gaar. Deraf den
figurlige Talemaade, at gaar i Ens Lede-
baand. "Want til Miners Ledebaand".
(Baggesen.)

Ledebarn (et) n. l. (Af leder og Barn)
Et Barn, som gaar i Ledebaand.

Ledevone (en) n. l. (Af leder og Vone).

Den Ene, at lede. *S. Fr. i Electricitets- læren.*

Ledegræs (et) n. f. Tritieum repens Linn. Dookgræs. Fl. Dan. T. 748.

Ledehund (en) n. f. (Af leder og Hund) En Sporhund, Støver. (Noth.)

Ledeild (en) n. f. (Af leder og Ild). Krud, som lægges i en Pølse af Lærred eller Skind, hvilkens gaar fra det Sted, hvor Minen antændes, til Krudkassen, hvortil Mineladningen ligger. (Steffens).

Ledelig adj.

1. Som man lides eller væmmes ved.

a. (Fædre Skrifter). Skændig, skamme- lig, gruelig, afskyelig. (Stonnings hed. Philosophie p. 782.)

Ledelse (en) n. f. Forelse, Sepresse; den Sierning at lede og føre nogen.

Leden adj. part. af v. lider: proeodo. Som er til Ende, forløben. Da vare ledne (for- løbne) 4 Nor. Men. Der hans næste Alder var leden. (forbi). Clausens norske Hist. p. 126. It. 142. Der Ratten var næste Parten leden. Ib. 523. Da vare ledne 13 Vintre derfra. Ib. p. 186. Saate- des og i Sammensætninger. Der Junt var forleden. Ib. 226. Forleden 3: forgangen

2. Dag osv.

Leden (en) n. f. (Af Leder, veileder.)

Den Sierning at veilede en Anden. Den idelige Leden ved Haanden skaffer Andens frie Virksomhed.

Leden (en) n. f. (Af Leder, søger). Den Sierning at lede efter noget, for at finde det. "Selig Hødeland, hvor fandt etsteds min Leden, saavide som Stoden Størets Slægt beboer, saa flint saa kaskelig" osv. (Baggesen).

Leder v. a. Impf. ledebe. sup. ledet. [A. Sax. lædan, Isl. leida, Germ. leiten. Sv. leda, ducere].

1. Fører, veileder, leder ved Haanden. Af lede Barnet. At lede Døget til Vands. Maar en Blind leder den Anden salde de begge i Graven. (Ordspr.)

2. Figurlig: fører, regierer, raader. leder Høsten i alle hans Foretagender. Iader sig lede som et Barn 3: raat regiere af en Anden.

3. Ordsprogsvis siger man. Det er den første Brud han har ledet i Ki han har været med for, er forsøgt, faren, giennemdrevet. Han skal den Blinde Vuf i Hinde, om det dør, uden at have været gift. Han not lede ham i Græs; det er: paa Veie.

4. Med Smaaord: saasom.

Leder af v. a. See Afleder.

Leder bort v. a. See Bortled

Leder frem v. a. See Fremled

Leder ind v. a. See Indleder.

Leder igiennem v. a. Fører igien søger igiennem. At lede En igien Mængden.

Leder ned v. a. Fører ned, følger Leder om eller omkring v. a. I om ad en længere Vej, eller i Bu At lede En rundt omkring i f At lede Vandet omkring sin Hang- Huns. Figurlig: narrer, driller, drager, trækker op. Han har saal ledet ham omkring, at han kan derpaa.

Leder op v. a. Fører op. Jeg har de Fremmede op ad Trappen.

Leder over v. a. Fører over. At Een over Marken.

Leder ud v. a. Fører uden for, der En, at han kan komme ud. lede En ud af Døren.

Leder v. a. Impf. ledte. sup. ledt. leita. Sv. leta, qvarere].

1. Søger, randsøger efter, for at find get. At lede i alle sine Sommer og her. Hvad leder du efter? At smaaalgen efter noget 3: med Hids- lede i høit en. Waa.

Figurlig og ordspilsgiblig siger man: Hvo-
der leder, han sunder sig. Skatmand have
lykke i noget Forretning, maae man og
selv giøre sig Umage. Den som har Eka-
den, tør ei ved, at lede efter Spøtten.
Spot og Skade, følges ad. (Noth). At
gaae over Bækken og lede efter Vand.
at søge Vanstælgtheder, hvor ingen er.
(Noth). Hvo der fattig sig, han leder
i Vildet. I Red siger man: Hils alle
vegne. Saadan en skal man lede efter
er vanskelig at finde, gives ei let.
Du leder efter en Ulykke, vil paadrage
dig en Ulykke derved.
Med Enmaadighed, saasom:
Leder efter v. a. Søger efter, efterfor-
sker, undersøger. At lede efter Vid-
det er: samle, samle i sin Tale. Han
leder ei efter det han skal sige: han
har nok af Munden. Han leder efter,
sit eget Vid. (Noth). Leder efter
Sandheden.
Leder igennem v. a. Søger heelt igem-
nem, randsager noie. At lede en Dug
igennem for at finde et Sted.
Leder om v. a. Søger at finde. Man
leder ofte om den som man ei finder.
Leder op eller opleder v. a. Opsøger.
Jeg har endnu ikke hørt, Tid at lede det
op. Figurlig: Han skal nok lede op
med ham. v. a. Søger at faa Engheds ham.
(Noth).
Leder sammen eller Sammenleder v.
a. Søger sammen i Hov. Sammensam-
ler alle vegne fra. At lede Stiden
sammen.
Leder ud eller udeleder v. a. Udfører.
Følger ud, søger ud. Led dig ud her
af, hvad du vil have.
Udfører, kommer paa Svær efter. At
faae den rette Sammenheng ledt ud.
Leder (en) n. l. pl. Ledere (af v. leder
duco.)

1. En Veileder, Ledesager.
2. I Høvslyng. Det Leims, som forplan-
ter visse Kræfter. f. Ex. en elektrisk
Leder, en Varmeleder, Lørdens-
der.
Ledes v. pass. impf. ledeses, sup. ledeset
af Leed adj. Isl. mæleidar, ræder me.
1. Riedes ved, føler Riedsomhed ved noget.
Han ledes ved Tiden, ved Livet.
2. Har Ulyk for, skimmes ved, faaer Lepe
til. At ledes ved Mav. Man kan
og ledes ved Donningfage. (Peder Spø-
dids 472.)
Ledes, adverbialt Endelse. [af Leid eller Led
via]. Bruges kun i Sammensætninger,
som anderledes, paa en anden Maade,
hvorledes, saaledes osv.
Ledestierne (en) n. l. (Af leder dugo og
Stierne.)
1. En Stierne som leder til. Bristning.
2. En Stierne som leder til. Bristning.
3. En Stierne som leder til. Bristning.
4. En Stierne som leder til. Bristning.
5. En Stierne som leder til. Bristning.
6. En Stierne som leder til. Bristning.
7. En Stierne som leder til. Bristning.
8. En Stierne som leder til. Bristning.
9. En Stierne som leder til. Bristning.
10. En Stierne som leder til. Bristning.
11. En Stierne som leder til. Bristning.
12. En Stierne som leder til. Bristning.
13. En Stierne som leder til. Bristning.
14. En Stierne som leder til. Bristning.
15. En Stierne som leder til. Bristning.
16. En Stierne som leder til. Bristning.
17. En Stierne som leder til. Bristning.
18. En Stierne som leder til. Bristning.
19. En Stierne som leder til. Bristning.
20. En Stierne som leder til. Bristning.
21. En Stierne som leder til. Bristning.
22. En Stierne som leder til. Bristning.
23. En Stierne som leder til. Bristning.
24. En Stierne som leder til. Bristning.
25. En Stierne som leder til. Bristning.
26. En Stierne som leder til. Bristning.
27. En Stierne som leder til. Bristning.
28. En Stierne som leder til. Bristning.
29. En Stierne som leder til. Bristning.
30. En Stierne som leder til. Bristning.
31. En Stierne som leder til. Bristning.
32. En Stierne som leder til. Bristning.
33. En Stierne som leder til. Bristning.
34. En Stierne som leder til. Bristning.
35. En Stierne som leder til. Bristning.
36. En Stierne som leder til. Bristning.
37. En Stierne som leder til. Bristning.
38. En Stierne som leder til. Bristning.
39. En Stierne som leder til. Bristning.
40. En Stierne som leder til. Bristning.
41. En Stierne som leder til. Bristning.
42. En Stierne som leder til. Bristning.
43. En Stierne som leder til. Bristning.
44. En Stierne som leder til. Bristning.
45. En Stierne som leder til. Bristning.
46. En Stierne som leder til. Bristning.
47. En Stierne som leder til. Bristning.
48. En Stierne som leder til. Bristning.
49. En Stierne som leder til. Bristning.
50. En Stierne som leder til. Bristning.
51. En Stierne som leder til. Bristning.
52. En Stierne som leder til. Bristning.
53. En Stierne som leder til. Bristning.
54. En Stierne som leder til. Bristning.
55. En Stierne som leder til. Bristning.
56. En Stierne som leder til. Bristning.
57. En Stierne som leder til. Bristning.
58. En Stierne som leder til. Bristning.
59. En Stierne som leder til. Bristning.
60. En Stierne som leder til. Bristning.
61. En Stierne som leder til. Bristning.
62. En Stierne som leder til. Bristning.
63. En Stierne som leder til. Bristning.
64. En Stierne som leder til. Bristning.
65. En Stierne som leder til. Bristning.
66. En Stierne som leder til. Bristning.
67. En Stierne som leder til. Bristning.
68. En Stierne som leder til. Bristning.
69. En Stierne som leder til. Bristning.
70. En Stierne som leder til. Bristning.
71. En Stierne som leder til. Bristning.
72. En Stierne som leder til. Bristning.
73. En Stierne som leder til. Bristning.
74. En Stierne som leder til. Bristning.
75. En Stierne som leder til. Bristning.
76. En Stierne som leder til. Bristning.
77. En Stierne som leder til. Bristning.
78. En Stierne som leder til. Bristning.
79. En Stierne som leder til. Bristning.
80. En Stierne som leder til. Bristning.
81. En Stierne som leder til. Bristning.
82. En Stierne som leder til. Bristning.
83. En Stierne som leder til. Bristning.
84. En Stierne som leder til. Bristning.
85. En Stierne som leder til. Bristning.
86. En Stierne som leder til. Bristning.
87. En Stierne som leder til. Bristning.
88. En Stierne som leder til. Bristning.
89. En Stierne som leder til. Bristning.
90. En Stierne som leder til. Bristning.
91. En Stierne som leder til. Bristning.
92. En Stierne som leder til. Bristning.
93. En Stierne som leder til. Bristning.
94. En Stierne som leder til. Bristning.
95. En Stierne som leder til. Bristning.
96. En Stierne som leder til. Bristning.
97. En Stierne som leder til. Bristning.
98. En Stierne som leder til. Bristning.
99. En Stierne som leder til. Bristning.
100. En Stierne som leder til. Bristning.

2. Sigurligen, en Velledning gennem noget vidtlaftigt eller dandsligt. En Ledetræd i Religionen: Lærebog.

Ledie (en) n. f. [Isl. leri, desidia]. Dovenkab, Uvirksomhed. Af det Ledie og Forsømmelse. (Clausens norske Hist. p. 278.)

Lediefuld adj. (obsolet). Doven, Orkesløs.

Ledig adj. obl. (Af Leed, Germ. leedig). Hæl, Ang, suul, stem, affpælt, ond. Den ledige Satan. (Rostgaard.)

Ledig adj. [Isl. lidugr, agilis, vacuus].

1. Som er sin egen Herre, som ei er bunden til Nogen, især ugibt. En løs og ledig Person. Der ligger mange Tienestefolk ledige. Den ledige Stånd: den ugifte Stånd. At være løs og ledig.

2. Som Intet har at gøre, som Intet tager sig for, uden Forretninger, uden Arbejde, saavel om Personer, som om Ting.

Han er aldrig ledig. Den der ei vil være ledig, finder altid noget at gøre. Han sidder der med et par ledige Hænder.

3. Ledig er den som Intet bestiller, orkesløs den som Intet giver bestille. (Sporon). Han har ikke en ledig Time.

Han lod dem svare ved andre, fordi han selv ei var ledig. (J. N. Golding's Kirkehistorie) "Hoi staae I her den ganske Dag ledige." Matth. 20, 6.

4. Ubesat, ubebet, som der er Intet paa. Tanken er ganske ledig. Alle Glemmerne ere ledige. Der er en Del ledige Embeder i denne Tid. En ledig Plads i Collegiet. Huset har længe staaet ledigt. "Man siger en tom Lønde og et tomt Glas, men en ledig Dant og et ledigt Word. Ledigt er da det som der Intet er paa, tomt det som der Intet er i. Somme Værelser ere de hvori Intet Vosskab findes, ledige Værelser de hvori Ingen boer." (Sporon).

5. (I ældre Skriver), Smidlig, rast, behændig, let i Vending, It. virksom.

"Han forte sig af sin Dyrle at han kunde være desledigere." (Claus. n. Hist. p. 85.) "At I kunde være ledige til Sæken og Væn." 1 Cor. 7, 5.

Ledigbod (en) n. f. obsolet. (Af ledig turpis og Bod). Tre Mark Midsommers Penge. Mulera infamis. (Moth.)

Ledigen adv. Paa en orkesløs Maade.

Lediggængen (en) n. f. Dagdriver, en ledig Person, et Menneske som Intet tager sig for. I flere Stæder findes der Lediggængere nok.

Lediggang (en) n. f. Dagdriveri, det at man Intet tager sig for, Orkesløshed. Lediggang er Hændens Hovedbude.

Ledighed (en) n. f. [Af ledig, vacuus]. Lediggang, Orkesløshed; det at man Intet gør eller foretager sig. Han har ikke Stunder for Ledighed.

Leding eller **Lething** (en) n. f. [Isl. leidang, a leid, iter, via, og Endelsen ang. Germ. obsolet. Ladung, expeditio, educus militum, exercitus. Svec. Leding eller Ledingung.]

1. Den Stærning at lede, føre. (Obsolet. Moth.)

2. Krigstog, Krig og Orlog; især om Etog, Udbud og Krigsdriftning. At føre Lende i Lething. Kongen had Leding ud. (Claus. n. Hist.)

3. Krigsforberedelse, den Stærning der gives til Leding. "At gøre, rede, holde op Lething." (I Lov. III. B. 3: 20, 12.) Boder eller Straf for paabuden Leding's Forsømmelse var 6 Bre Spil. Kaldes og Lethingssald.

4. Pol paa Himmelen. Søndre og nordre Pol. Ledingens Høi: Pol. Høi. (Clausens nor. Hist. p. 107.) De 4 Verdens Hjørner. (Moth.) obl. Et Leed.

5. Møde, Forsamling til Krigstog. (obl.) Derast

Ledingsbud (et) n. f. Opbud til at gaa i Krig.

Ledingsførd (en) n. f. Krigstog, Feldt-
tog, Orlog. See **Leding**.

Ledingsfald (et) n. f. Boder og Straf
for den, som ei vil fare i **Leding**. "Holl-
ten, som ikke betaler sin **Leding** til rette
Tid, bøde Konningen **Ledingsfald** 6
DreSolb". (Ch. 4 M. 2. Uds. B. c. 6.) See
Leding No. 2.

Ledingsfred (en) n. f. Frihed for at dra-
ge i **Leding**.

Ledingsgierd (en) n. f. Krigstør; Skat,
som gives til **Leding**. See **Gierd**. (obl.).

Ledingsmand (en) n. f. Krigsmand.
Eftbat.

Ledingspenge n. f. coll. Skat eller Pen-
ge, som gives til Krigsbehov af dem
som sidde hjemme. R. Anders Skrif-
ter III. 303. Jt. Krigsfold, Soldatens
Lønning. Jt. "en aarlig Riendelse til
Kongen for den Fred og Forsvar, som
under kongelig Majestæts Beskærmelse
nydes". Mr. Bernst. 2 B. p. 83.

Ledingspligt (en) n. f. Forpligtelse at
gaae i Krig, eller levere Krigstør.

Ledingskat (en) n. f. Det samme som
Ledingsgierd. S. **Kothe**.

Ledingsstik (en) n. f. Krigsbrug. S.
Kothe.

Ledingsstyr (en) n. f. Det samme som
Ledingskat.

Ledingstog (et) n. f. Krigstog. Le-
ding.

Ledning (en) n. f. (med langtonet E.) (Af
leder duco). Ledet, Førelse, Ledfagning.
Bruges meest i Sammensætninger, som
Bortledning, Afledning, Henledning,
Veiledning.

Ledning (en) n. f. (med korttonet E, af
Led, articulus). Sammensættelse, Føree-
ning, især af Ledemodene. Deraf: Afled-
ning, det at et Væsen kommer af Led.

Ledsagelse (en) n. f. (Isl. Leidsögn). Den
Sierning at ledsage.

Ledsager v. v. Impf. ledsage, sup. led-
saget. (Isl. seigia leid, monstrare viam).

1. At vise Vej, at vellede. "Man leder den
som ikke kan gaae vliene, man ledsager
den, som ikke selv kan finde Vej. Haan-
den leder Redskabet, men Diet led-
sager midlertid Haanden". Eporon.
"Han skal ledsage Eder til al Sandhed".
Joh. 16, 12.

2. Gior Følgeskab med, forbinder med. At
ledsage Een paa en Reise, paa en Rigt.
Brudeparret blev ledsaget hjem med Ce-
remonie. At ledsage en Bog med An-
mærkninger, Sangen med Instrumenter.
Gud ledsage Dig. "Du ledsage dem
med din Styrke." 2 Mos. 15, 13.

Ledsager (en) n. f. pl. Ledsagere. Fø-
rer, Veileder, Medfølger, Selskabsbroder.

Ledsagerinde (en) n. f. Førerinde, Ved-
lederinde, Medfølgerinde, Selskabsdamer.

Ledsagerstæ (en) n. f. Det Samme.

Ledsagning (en) n. f. Det samme som
Ledsagelse.

Ledsagningsmand (en) n. f. Det samme
som Ledsager n. f. (Bruges sjældnere.)

Ledsmand (en) n. f. (af leder duco og
Mand.) Anfører. (Moth.) obl.

Ledtog (et) n. f. [Af Isl. leid, via, iter og
toga, trahere].

1. **Leding**, **Krigstog**.

2. Ekspert Foretagende i Selskab med An-
dre, især i ond Hensigt. Tyden havde
andre i **Ledtog** med sig. Jt. Samqvem;
Selskab, Forbindelse til det Diemeed. At
være i **Ledtog** med En.

Ledske, **Ledske**, **Ledske**, **Ledske**,
etc. See under **Led**.

Ledske, **Ledske**, **Ledske** etc. See
Ledske, **Ledske** etc.

Lee (en) n. f. pl. Leer. [Isl. Liar. Sv. lia,
f. lie Sax. lehe, falx]. Et bekiendt Voldred-
skab til at slaae Græs med, som bestaaer af
et langt, smalt, mod Enden frumagtigt og
spidst Jern, der er skarpt i Eggen, og sidder

paa et langt Træfæst. At sætte en Lee
paa Skæft. At stryge sin Lee : hvæsseden.
Derat:

Leedrag (et) n. f. Saa meget Græs
eller Sæd, som paa eengang aflaaes med
en Lee.

Leefolk n. f. coll. Karle der slaar Græs.
Leekarle.

Leehjul eller Lee-hylke (en) n. f. Den
Jernring, som Leen gøres fast med til
Skæftet.

Leejern (et) n. f. Leens Sægel.

Leekalve (en) n. f. Den Smerte i Lem-
merne, især over Krydset, som Skæftkar-
lene fornemme Dagen efter, naar de have
begyndt at slaar.

Leekarle (en) n. f. Karl der slaar Græs.
Høskarle.

Leekile (en) n. f. Den Kile, hvormed Leen
sættes fast paa Skæftet.

Leekind (en) n. f. Kalder paa sine Ste-
der Bønden Knudsdag i Høsten, fordi
den driver ham ud med Leen. (Nosh.)

Leekopse (en) n. f. En Leering. Det
samme som Lee-hylke.

Leemand (en) n. f. Mand, der slaar
Græs.

Leeorb (en) n. f. [et Lee og Orb.
Isl. orf. manu brium falcis]. Et Lee-
Rast; Skæftet paa en Lee.

Leering (en) n. f. Det samme som Lee-
hylke.

Leerast (et) n. f. Skæftet paa en Lee.

Leerast (en) n. f. Den Tid af Aaret,
da Høet slaas og høstes, Høstet. (Falsk-
kerst.)

Leesmed (en) n. f. Smed, som forfærdiger
Leer. "Leesmed, som intet andet lært
hader". Langes Art. p. 28.

Leed (en) n. f. See Led n. f.

Leed (en) n. f. mangler plur., Leedes for-
dum Led, [A. Sax. late Belg. liide. Sv. led.
Isl. leid. iter, via] Wei, Bane; egentlig
Skibets Cours i Søen. Der spørges saa-

vidt af Led (i gamle Vers). Han er kom-
men af sin Led (Cours). Der er noget paa
Ledet med ham : i Hæder, paa Bane med
ham. Han seilede nord sin Led : sin Vel.
Clausens norske Historie p. 283. "Andre
omliggende Riger i Østerleeden." Jb. pag.
178.

Leed adj. [Germ. leid. Isl. leidr, mole-
stus, invisus].

1. Hæslig, slyg, afstyggelig, sæl. Et leedt
Maaen. Et leedt Menneske. En leed
Nige. En leed Trold. Leed Søbænder.

2. Som man er fiad af, som man har
Ulyst, Modbødelighed, Afstø for. Jeg
er nu gandske leed og fiad af at høre
derpaa længer. Et og eet bliver snart
leedt, : Man bliver snart fiad af eet
og det samme. Gud vorder den vreed,
som sit Embæder leed. Ordspr. "Hvad
heller det er denneim leest eller leed".
Clausens norske Kronike pagina 637.
Tvungen Led er Gud leed. Ved. Egn.
Liden Lagn er oc leed. V. Egn.

Leede (en) n. f. See Led.

Leef eller leed adj. (obsolet). comp. leever,
superl. levest. [Ulph. liubs A. Sax. leof.
Germ. lieb. Sv. liuf. Isl. liufr. carus.]

Som er fiart, som man ynder. Leest
eller leedt : fiart eller afiart. Hvo fiert
vil have skal leest lade. (Ved. Egn. Ord-
sprog). Leest kan snart blive leedt. Man
feer ikke leedt paa leest Id. Leef er Gud,
som lærer hans Bud. Id. Giorde hannem
alt det leest var. (Reinike Goff. XCIII.)

Leeg (en) n. f. pl. Lege. [Isl. leikr. ludus].

1. Spøg, Lystighed, Spil. At drive Li-
den bort med Leeg. At slaar en Leeg
af. At slaar en Leeg itu : holde op
med den. Heller til Leeg end i Skolen.
"Fra Leeg min Landse er bleven vant,
Alvor søger jeg." (Jugemand Løverid-
der.) I disse Spil, f. Ex. Langboldt,
hvor de Legende deles i to Partier, siges

de at have Leeg, som de behageligste Forretninger tilkomme. Rodpartier har derimod Aleeg.

2. Strengleeg. Instrument med Streng. It. Spil paa Strengleeg. En Langeleeg, sambuca. Sin os et Stykke paa din Leeg: spil op paa dit Instrument.

3. Sæden af Dyr, især Fiskenes Sæd. De endnu ikke lagte Egg kalder man Rogn, og naar den er lagt Leeg. (Kunkes Naturhistorie i D. p. 285). Froeleeg d. e. Froens Sæd.

4. Et Selskab af Marsfugle i Legetiden, som stedse indfinder sig hver Morgen om Foraaret paa et bestemt Sted. (Rørst, fra Østerdalen).

5. Figurlig og ordspogsvis siger man. Det er kun Leeg med ham: Det er kun Farneværk, eller han driver kun Spøg og Spas, og gjør intet med Alvorlighed. Det er Leeg for ham: det anseer han for Smaating. Det er ingen Leeg at gaae til: det er en vanskelig Sag, som kræver Alvor og Forstand. Naar Legen er bedst skal man holde op: Leeg er god naar der er Raade med. Det er Enden paa Legen: saaledes vil det falde ud. Vil du i Leeg, skal du Leeg opholde: efterlade dens Bøve, rette dig efter dens Bøve, intet satte til. Læng uden Leeg gjør ringe Lyk: Det er et slet Silde, hvor ingen Lykighed er. (Peder Syvs Ordsp.) Han baadede intet paa den Leeg: han leed Skade derved. Han er slet fra sin Leeg: reent ude af sin Forsatning eller Stilling. Nu bliver her Leeg af: nu skal vi høre en Etal og Allarm. Det er Meningen paa Legen: Jeg har sagt det, det vil skee. Deraf:

Leeghammel (en) n. l. pl. Leeghamler Svingerne paa Hammelfloken. (Moth.)

Leegslæt (en) n. l. Er en Svagbed hos Menneskene. Gonorrhæa. (Sædflod). Moth.

Leegspring (en) n. l. Det at Sæden gaaer fra Een i Sæden; Pollution. (Moth.)

Leegstue (en) n. l. See Leegstua.

Leen (et) n. l. See Læn.

Leen (en) n. l. pl. mangler. (Af v. Leet) Den Stiering at lee; Latter. Hold dog op med den Leen.

Leepotte (en) n. l. Lattermild, den som gjerne leer.

Leer (et) n. l. [Isl. leir Sv. ler. Germ. Lehm argilla. Werner]. En bekiendt Jordart, som er feed og sammenslæbende, af forskiellig Farve, saasom blaa, rød, gul, hvid etc. efter dens forskiellige Arter, beqvem til deraf at danne adskillige Kar og Redskaber, hvoraf den fiden har faaet sine bestemte Benævnelser, saasom Pibeleer, Porcelainleer, Pottemagerleer, Stiverleer, Teglleer. At tilberede Leer. Hader Pottemageren ikke Magt over Leeret? Rom. 9. 21. It. om den Jord, hvoraf det første Menneske blev skabt. Viere alle af eet Leer. Rom ihu at Du gjorde mig som Leer. Joh. 10, 9. Deraf:

Leerælte (en) n. l. Leer som er blandet med Halur. (Moth). Et moradsigt og leeret Sted, som det er vanskelig at komme ud af. Han kom i en Leerælte. Det er en reen Leerælte at tiere i.

Leerager (en) n. l. Ager med leeret Grund. Leeragtig adj. Hvad der er leeret, eller blandet med Leer.

Leerart (en) n. l. Art eller Slags af Leer. Der er mange Leerarter paa denne Ager. De forskiellige Leeratters Anvendelse. (Kunkes Naturhist. III D. pag. 316.)

Leerbænk (en) n. l. Bænk, opsat af Leer. It. Affats i en Leergrad.

Leerbjerg (et) n. l. En blød, dog har det Leerart, som er indblandet med adskillige andre Steenarters Grund. Saxum argillaceum. (Ordnings Min. p. 111.)

Leerbund (en) n. f. Bunden eller Jor-
dens Grund med Hensyn til dens leer-
agtige Beskaffenhed. Det er reen Leer-
bund. Saaledes og Sandbund, Eng-
bund etc.

Leerdukke (en) n. f. Dukke af Leer.

Leerdunk (en) n. f. Dunk, eller stor Glas-
se af Leer.

Leerdynge (en) n. f. En sammenkasted
Hob af Leer.

Leersad (et) n. f. Sad af Leer.

Leersile (en) n. f. En Plante der ogsaa
kalder Hestehov, Hestesod. Fushilago
Larkara Linn. Fl. Dan. T. 595.

Leerskælle (en) n. f. En Skælle af Leer.
"Hvorledes holdes Jions Børn lige ved
Leerskællen, en Pottemagers Gierning",
Jer. Begr. 4. 2. Nu bruges Leerdunk
og Leerskrulle.

Leerform (en) n. f. Form, eller Model
af Leer, til at forme noget efter eller støbe
noget i.

Leergaard (en) n. f. Kalder et Hus eller
Gaard, som er klinet op med Leer.
(Moth.) Almindeligere Leershus.

Leergrav (en) n. f. Et Sted eller Grav,
hvor man tager Leer. Børnet drufnede
i en Leergrav.

Leergrund (en) n. f. Grund som har Leer
i sig; Leerbund.

Leergrube (en) n. f. Grube, eller Grav
hvor man tager Leer.

Leergrube (en) n. f. Gryde af Leer, mod-
sat Jerngrube. Det gielder Leergrube
at hun vil gierne age. 2. Fordi hun vil have
sin Bequemmelighed, maa hun opofre no-
get. (Ords.)

Leerguld (et) n. f. Et Guld af Leer,
modsat Steenguld eller Stalleguld. I
de fleste Bønderhuse finder man ikke end
Leerguld.

Leersul (et) n. f. Det samme som Leer-
grav.

Leershus (et) n. f.

1. Hus klinet op af Leer.

2. Det menneskelige Lejeme. "Hvorme-
get mere paa dem som boe i Leershus".
Job. 4. 19.

Leersutte (en) n. f. Lidet Hus, eller
Hytte af Leer.

Leerskande (en) n. f. Kande af Leer. Den
store Leerskandeform. En Form af Leer
til at støbe Kander t. Laug. N. p. 201.

Leerskar (et) n. f. Et Kar af Leer. Hver
sønder Leerskar skal de sandt købes. Mo-
senb. 2. 27.

Leerslag adj. Slag og vedhængende som
Leer.

Leerskliffer (en) n. f. Spottende om en
Murer, enten for den Ueenlighed hans
Arbejde medfører, eller fordi han ikke er
en Professionsvæsen.

Leersklier (en) n. f. Den som klimer Dag-
ge med Leer.

Leersklining (en) n. f. Den Gierning at
kline med Leer.

Leersklnet adj. Som er klinet med Leer.
"Leersklnet Hytte." Fram i Stærk-
der. p. 136.

Leersklubbe (en) n. f. Et Træ, en Kiste
at bane Leer med.

Leersklump (en) n. f. En Klump af Leer.

Leersknib (en) n. f. Jernredskab til at
klare Leer med.

Leerskølle (en) n. f. Det samme som Leers-
klubbe.

Leerskrulle (en) n. f. Krulle af Leer.

Leerskrus (et) n. f. Et Krus eller Drik-
kekar af Leer, modsat Tin, Sølv eller
Glaskrus. Linlaag passer bedst til
Leerskrus.

Leerskugle (en) n. f. En Kugle af Leer.

Leerskule (en) n. f. Det samme som Leers-
grav.

Leerslag (et) n. f. Læg af Leer. (Dansk
sens Haandbog. 1 D. p. 97.)

Leersmergel (en) n. f. Den Blanding af
Kalk og Leersjord, hvori den første Bo-

Standdeel er Leer, argilla marga. (Brøn-
niches Min. p. 75.)

Leermøle adj. Leermuldig, bløderet. Leer-
møle Jord. (Oec. Mag. 6 D. p. 14.)

Leermølle (en) n. f. En Machine, som
bestaaer af et faststaaende Fod, i hvis
Midte er anbragt en Valsse, rundt om
besat med Knive. Valsen dreies om-
kring ved Vand eller Dyr og sænderstæ-
rer med Knivene det i Fødet værende
Leer eller Teglleer. (Oec. Mag. III D
p. 319.)

Leermuld (en) n. f. Muldford, blandet
med Leer. Deraf leermuldet. (S.
Stuffsens oec. Ann. 8de B. S. 359.)

Leerpande (en) n. f. En Pande af Leer
at stege eller bage i.

Leerpotte (en) n. f. Potte af Leer. Sat
Leerpotte ved Steen, og Steen ved
Leerpotte, da bliver det hende til Meen.
Ordsf. (Noth.)

Leerpibe (en) n. f. Tobakspibe af Leer.
Han ryger gjerne af en Leerpibe.

Leerpytte (en) n. f. Kalder en Leergrav
hvor der staaer i det Vand.

Leerrør (et) n. f. Kalder i Wpntvæsenet
en Leerstang at røre om i Guld med.
(Rührhafen). Til Sold findes et Jern-
rør.

Leersivle (en) n. f. Det samme som Leer-
sivle. (Noth.)

Leerste (en) n. f. Støgt navn paa Græs-
stregen Leersia.

Leerskaal (en) n. f. Skaal af Leer.

Leerskiver (en) n. f. Argilla schistosa
- Werner. Et Føst, som findes paa
dets klippede Brud og graasviede matte
Streg. Af Oeconomerne faaer den ef-
ter Brugen flere Navne, som Tavlestiver,
Griffelstiver m. m. Findes selvstændig
i Urdierge.

Leerslaaer v. a. impf. leerslag, sup.
leerslaget. (Noth.) At slaa op med
Leer. Leerslagne Dagge, d. e. Klæde
Dagge.

Leersteen (en) n. f. Argilla argillithus,
Adskiller sig fra almindeligt Leer derved,
at den er næsten halv haard, mager og
hænger ved Tungen. Den gaar over i
Jaspis og findes i Steenfulsbjerget m.
(Noth.)

Leertud (en) n. f. En Tud, Pibe eller
siden Rende af Leer, som paa Potter og
Kar.

Leervag (en) n. f. En Vag opklædt af
Leer. Et Huus med Leervægge. At
see ud som en Leervag. Ordsf. 3:
At see grin og gusken ud.

Leervælling (en) n. f. Leer, sammen-
rørt med Vand.

Leerværk (et) n. f. At haad des er for
arbejdet af Leer.

Leervei (en) n. f. Vei, som har stærk
Jespgrund, modsat Jydevei. Holland
er næsten overalt Leervei.

Leerboren adj. Det samme som leeragtig.
(Noth.)

Leer v. n. impf. lee, sup. leet. [Isl.
hlaja, Ulph. hlajan, A. S. hlahan, Germ.
lachen. Græc. ὑλῶν; ridere]. At gaa
den uvilkaarlige Lyd fra sig, som frembrin-
ges ved at bemærke det yndelige og stæm-
mer Sielen til Munterhed. Af Holbergs
Comedier leet man altid. At stille i at
lee. At lee af fuld Hals 3: stoggerlee.
Han kan saae En til at lee, som er halv
død. Byslig og ordspilsviid siger man:
Det leet alt det der er paa ham 3; om den,
der er mild og munter. At lee sin Conne
itu, at lee sig ihjel, lee sig forderbet 3:
lee heftig, være færdig at briste af latter.
At lee i sit Hjerte, eller lee i Skjægget,
lee i Lommen, lee smoret (Isl. smærri, smaa-
ligen) 3: glæde sig hemmelig over noget. Den
leer bedst, som leer sigst. Hvo der vil have alt
det han leer, maa græde, naar andre leer.
Fanden leer altid, naar det gaar ilde til. H.
Han leer ikke tiere end der brænder en Lands-
by af; om den der glæder sig i tide eller

af Ondskab, naar det gaar ilde. Ofte leer sorgfuld Mund,ielden sukker glad Herte. It. Tit l. er farr Mund af sorgfuldt Herte: ofte stiller den Bedrøvede sig munter an. Han leer ikkeuden til hver Høitid; om den der seer suurt. Han leer som en Nisse; som Een der har Tandvee, som en død Røtte, som en Endse der har faaet et Slag af en Gaardstavre; som et Æg der øder Eidsel; om en søl, bitter og ond Ratter.

Med Smaaord:

Leer ad v. a.

1. Smiler til, giver sin Velblikke tilfjens de ved en sagte Ratter. Hun loe nok saa mildt ad ham.
2. I ældre Skrifter og i Bibelooversættelser; beleer, leer af. "Den som dette hører, maae lee ad mig." 1 Mos. 21, 6. Du skal lee ad Ødelæggelse og Hunger; Job. 5, 22. Den som boer i Himlene, leer ad dem; Ps. 2, 4.

Leer af v. n.

1. Beleer, spotter, gjør Nar af. Hvem leer I af? I skal ei lee af mig derfor. Han skal ei lee deraf: det skal bekomme ham ilde. Det er ei smukt at lee af Golt. Det er kun at lee af: har Intet at betyde.
2. Holder op at lee. Høitst dog bedre heder afleer.

Leer med: tilligemed. Leer du og med. Han leer med af det, de andre i Stuen lee af.

Leer op i Veiret: Slaaer en Skæggerlatter op, leer i høien Sky.

Leer over: Leer i Anledning af. "De Retfærdige skulle det see, og lee over ham". Ps. 52, 8.

Leer til, det samme som leer ad No. 1. "En duelig Qvinde leer til den efterkommende Tid". Ordsp. 31, 25.

Leer ud.

1. Bespotter, beleer, gjør Nar af, at lee

Een dygtig ud, I denne Betjening bruges ogsaa udleer.

2. Holder op at lee. Naar vil du dogengang saae leet ud.

Leffeland (en) n. l. Løffeland, en Art af Vender, Stofand. Anas clypeata. Mullers Zool. Dan.

Leffelgaas (en) n. l. Det færøiske Naavn paa en egen Art af Strandfugle Platalia. (Rostgaard).

Leffebroder (en) n. l. (Af lefser og Broder). En der driver lefsærdig Spøg og Elskov med hver andet Fruentimmer. (Noth).

Leffedrik (en) n. l. En Drik, som opbæres til Elskov.

Leffegub (en) n. l. Kærligheds-Guden. "Den nøgne Leffegub." (Helt p. 106.)

Leffelæge (en) n. l. Kaldes en Slags Desmerkager, som Leflere tage i Munden, for at have en god Naade hos deres Kærester. (Noth.)

Leffeliær adj. Som har Lyst til Lefleri.

Leffekunst (en) n. l. Kunsten at lefle med Fruentimmer.

Leffelyst (en) n. l. Tilbøielighed til Elskovshandler, Coquetterie.

Leffelysten adj. Hengiven til Lefleri.

Leffen (en) n. l. Den Sierning at lefle.

Lefler (en) n. l. Leflebroder. En, der veed at sige Fruentimmer smukke Ting. En Fruentimmerjæger. En Vøler.

Lefler v. n. Impf. leflede sup. leflet. (Svec. liufva, amicitiam sibi conciliare. Beslægtet med Isl. liufr. Svec. liufGerm. lied og det danske adj. leef).

1. Gjør sig latter for en Person af et andet Køn, driver lefsærdig Spøg. At lefle med en Pige: have Kærligheds-Narbel med hende. "Naar den Gamle leflet ind den Unge, da leer Døden." (Neder Spøds Ordsp. 1 D.)

2. Smigrer, flodsker for, er venlig imod, giver gode Ord, for at naae det man

vil. Hun leser med ham. Han leser med ham, som Boddelen med en ung Tyr. (Ordspr.) o: beegner ham haardt og strengt.

Leseri (er) n. f. Den Sierning at lese. At gaar paa Leseri o: drive Elskovs-handel.

Leseriske og Lesesoster (en) n. f. Coquette, Boleriske, last Freuentimmer.

Lesesyg adj. Velsyg, hengiven til Lesen.

Lesesyg (en) n. f. Hengivenhed til Lesen.

Leseborn adj. Som pleier at lese.

Lesling (en) n. f. [Germ. Liebling, Isl. liufsingr, amicus, carus.] En Elsker. It Boler. (obs.)

Legat (en) n. f. [a Lat. legatus]. Gesandt, et Sendebud i offentligt Erinde. Den pavelige Legat Arcemholdus. Deraf: Legation, Legationsraad, Legationssecretær, osv.

Legat (er) n. f. [a Lat. legatum]. En Gave; testamenteret Gods, der som ved Testamene er bekliffet at skulle gives bort. At sidste Legater.

Legd (er) n. f. See Lægd (er) n. f.

Legaar (er) n. f. Bruges meest i plur. (Af leger og Aar). De første Ungdoms-aar; den første Alder. Det er endnu hans Legaar.

Legedane (en) n. f. (Af leger og Dane) Et Sted indrettet til Lege, i Særdeleshed offentlige, Circus, Amphitheater. "De bygte en Legedane i Jerusalem". 2 Macc. 1, 15.

Legehold (en) n. f. (Af leger og Bold) En Spilkebold, Bold at lege med. Bruges figurlig om enhver Person eller Ting, man behandler figegyldig eller letfindig. Deraf: At spille Bold med En. At være Eens Legehold o: behandles vilkaarlig af Een.

Legebret (er) n. f. (Af leger og Bret) Et Bret, som der er malet et Slags Spi-

paa, som Dambret, Pultebret, etc. Spillebret.

Legebroder (en) n. f. (Af leger og Broder) Legesammarat. Om dem, som lege og spoge sammen.

Legedulle (en) n. f. (Af leger og Dulle) En Dulle til Dorneleeg.

Legeshammel (en) n. f. (Af leger og Hamme), Svingsten paa Hammeisloffen. (Salling).

Legeshuus (en) n. f. (obslet). (Af leger og Huus). Komediehuss. (Buntings Itin. p. 14.)

Legeshammerat (en) n. f. (Af leger og Hammerat). Den som jevnlig leger med en anden. Legebroder.

Legeskarpe (en) n. f. (Af leger v. og Skarpe). En Sætteskærpe til Ungdens Forplantelse.

Læget (en) n. f. See Læge (en) n. f.

Lægeme eller Legeme (er) n. f. pl. Lægemer. Skredes fordm Legom. (Svee. lekamen. A. S. liehamna. Al. lîkham Isl. líkami eller rettare líkhamr maastoe af lík corpus og hamr tegmen).

1. Organet for en Siel. Menneskers og Dyr's Lægemer. Legemet uden Hoved kaldes Kropp, derfor siges Siel og Legeme, Hoved og Kropp. (Swaron). At have en sund Siel i et sundt Legeme. At gjøre sit Legeme tilgode, er at pleie sig. "Et sundt Hierte er Legemet's Liv. Ordspr. 14, 30." "Et forfranket ligt Legeme besværer Sielen, Wiid. 9, 5." "Rigdom er ikke bedre end Legemet's Sundhed Sir. 30, 17." "Diet er Legemet's Lyd". Matth. 6, 22.

2. Enhver materiel Substant. Et rundt haardt glennemsgtigt elastisk Legeme. "Et alene de organiske men alle physiske Lægemer besidde Kræfter, som man af Materiens Væsen ei kan ulede." Tre-skov.

3. I Geometrien hedder den flæste Udskaf-

ning i Længde, Brede og Tykkelse, et Legeme, uden Hensyn til det materielle eller physiske Legeme, som kunde udslydes Rummet.

4. Figurlig om flere Deles eller Personers Forbindelse til et Hele. Overdaadighed er en Kraft i Statens Legeme. 43
 Bre Christ. Legeme 1 Cor. 12, 27. Vi
 se hans Legems Lemmer. Eph. 5. 30.
 Deraf Sammensætningerne:

Legemsbefæftheden (en) n. l. Legemets Natur og Forfatning. At være af en stærk Legemsbefæftheden.

Legemsbrud eller Legemsbrøst (en) n. l. Meen, eller Skade paa Legemet. Siges især med Hensyn til den som er sårbar.

Legemsbygning (en) n. l. Befæftheden af de Deles Sammenhæng og gjenfældige Forhold, hvoraf Legemet bestaar. En stærk, en svag Legemsbygning.

Legemsdannelse (en) n. l. 1. Legemets, udvortes Form eller Stikfelse. En smuk og fin Legemsdannelse.

2. Udvikling af Legemets Eener; modsat Aandsdannelse.

Legemsfeil (en) n. l. En Feil paa Legemet. Den Befæftheden ved et af Legemets Organer, at det ikke virker overensstemmende med dets Henfat. At dette Barn stammer, er ikke nogen slem Bane men en Legemsfeil.

Legemsfyldighed (en) n. l. Den Egenkab at være vel ved Magt, at have et godt Huld.

Legemshvide (en) n. l. Hviden af Legemet.

Legemskraft (en) n. l. Det Maal af Kræfter, et Legeme har af Naturen. En herkulist Legemskraft. Legemskraft ligger deels i Musklerne, deels i Nerverne. Tresschow om den mst. Natur p. 319.

Legemshyde (en) n. l. En slem Legemsfeil.

Legemsmangel (en) n. l. Fraværelse af noget af det, som hører til et vist organiseret Legeme, i Særdeleshed det menneskelige.

Legemspleie (en) n. l. Omfarg for Legemet. God Legemspleie er stundom den bedste Medicin.

Legemstikfelse (en) n. l. Legemets udvortes Form, Legemsdannelse.

Legemsmerte (en) n. l. Smerte, som føles i Legemet.

Legemsøvelse (en) n. l. Øvelse, som banner og smidiggjør Legemet. Saa som: Legten, Bryden, Løben, Springen, Svømmen osv. De gamle Skandinaver sætte megen Priis paa Legemsøvelser, hvilke man atter har begyndt at indføre.

Legemstilling (en) n. l. Maaden at holde Legemet paa.

Legemstørrelse (en) n. l. Den Størrelse et Legeme har. Et Legemes hele Vægt. At male En i Legemstørrelse 5: naturlig Hvide, modsat at male En i Kærskifte eller 99 efter formindst Maalestok.

Legemsstraf (en) n. l. Straf paa Legemet, corporlig Straf.

Legemskraft (en) n. l. En højere Grad af Legemskraft.

Legemsvagthed (en) n. l. Skrøbelighed paa Legemet.

Legemverden (en) n. l. Den fysiske Verden; modsat Aandsverdenen. Materien, hvoraf Legemverdenen bestaar, virker paa vore Sandser. Tresschow om den menneskelige Natur S. 20.

Legemlig adj.

1. Som har Legeme, som ved Sandserne kan fornemmes, materiel, modsat aandelig. Her hulle de legemlige Leener af den Salige.

2. Som angaaer eller vedrører Legemet. Legemlige Svagheder. Legemlige Fornøielser. At have legemlig Omgang med et Fruentimmer. "Den legemlige Øvelse er nyttig til lidet." 1 Tim. 4, 8.
3. I Geometrien, hvad der udfylder Rummet. Karret indeholder i legemligt (cubisk) Maal 20 Potter.

Legemligen adv.

1. I eller efter Legemet. De saae ham legemligen.
2. Virkeligen. "I ham boer al Gudsdoms Ryde legemligen." Colos. 2, 9.

Legemlighed (en) n. f. Legemlige Væsen og Væbskaffenhed. Af Legemlighed følger Dødelighed.

Legemligviis adv. Efter Legemets Væbskaffenhed med Hensyn til Legemet. Det maa forstaaes legemligviis.

Legen (en) n. f. Den Stierning at lege.

Legende (en) n. f. (Lat. barb. legenda).

1. Bibelsk Fortælling, som oplæses. Bibelen indeholder Isæernes Legende : Fortælling og Beskrivelse over dem. Isæernes Kron. (obsolet).
2. En Helgens Levnetsbeskrivelse, kaldet saa, fordi den paa visse Steder offentlig forelæses i Kirkerne til Opbyggelse og Efterligning.
3. Munkedigt og Almuesagn om Helgener, og hvad dermed stod i Forbindelse, samt nyere Digteres Bearbejdelse af disse Emner.
4. Et Digt, en fabelagtig Fortælling. Beretningen om det himmelskaldne Dannesbrog ansee de nyere Historiekrivere for en Legende.

Legeplads (en) n. f. En Plads at lege paa.

Lege v. a. impf. legede, sup. leget.

[A. S. lacan. Germ. laichen Isl. leika, ludere].

1. Spøget, er munter og lystig, driver Leeg og Spøg med. At lege for sig, som smaae Børn : fordrive sig Tiden med Spøg. At lege med Baren, d. e. drive

Spøg dermed, foragte den. "Jeg hells har, som tit med Baren leged, Mod hvær naturlig Kraft de holde Stand". (Jungemanns sorte Riddere.)

2. Spiller, forslaaer Tiden med Kort eller anden Leeg. At lege Bold. At lege Forsvund : lege med Steen i Brestspil. At lege Comedie. (Dict. Herlov.) At lege Himmelspræt : svinge noget høit i Betret. At lege Riphat : kappes om at tage Hattene af Hovedet paa hinanden. At lege Rødder i Hænde, Lige eller Ulige, Effen eller Ueffen. At lege Fremmede, Blindebuk osv.
3. Spiller paa et Instrument, paa Strenger leeg. Lege i Horn : blæser. Glosf. Dan. Lat. At lege over : øve sig paa et Instrument. David legede for Saul paa Harpe. Den som leger til Dands. Glos. Dan. Lat.
4. Digter, gjør Vers, forlyster sig med at digte Vers. (Moth.)
5. Gaaer i Kamp, kæmper, strider, fægter. "Hst saae hun Duglingen i Kredsen lege, Com i Olympia for Vrens Krands. For Alderdommen de ærbødige lege". (Jungemanns sorte Riddere.)
6. Læser, driver Efterskolehandel. "Isaac legede med sin Hustru". Genes. 26 Cap. 8 B.
7. Om Fisk, Kræer og andre Dyr. Læse Ravn og Vg; yngler. Paa den Tid Fisken leger. Ufrønsene lege, d. e. hække, parre sig.
8. Om en hastig og bændende Bevægelse. Hesten leger med Ørene : slaaer dem hastig frem og tilbage. Vandet leger paa Strandbredden. Vinen leger paa Bredden af Glasfæt. Loden leger : Vandet syder, bobler. At lege Lob : hede, fuge Lob til Brygning.
9. Figurlig og ordspøgsviis siger man : Lige Børn lege bedst : lige aldrende passe bedst sammen. Hvo, som vil lege

skal sætte til. (P. Syn.) Hvo der har Bold og Boldspil, han faaer vel den der leger. Det er godt at lege, naar Tænderne det vil. At lege med Een, som Ratten med Musen 2: tage haardt paa Een. Jeg skal artig lege med dig 2: gøre Dig det saa suurt som muligt. Jeg skal lege med dig om din Tre 2: lægge Tresslag an mod Dig. Lege med Rakker og Hunde, siges: 1) Om Jagten. 2) Om et Slags Tavlspil.

Leger (en) n. f. Isl. leikari.

1. Den, der driver Leeg og Spøg. Barn er Moders bedste Leger.
2. En, som leger Kort og Læringspil. En Spiller, Dabler.
3. En Spillemand. En der spiller paa Instrumenter og Strengelæg. "Det hvide Sols og røde Gulds var for de Legere udsport." (I en gammel Digt.)
4. En Gøgler, en Nar. Legeren danser for Vindingen.

Legerer v. a. Impf. legerede. sup. legeret. [a Lat. legare]. Giver bort ved Testament, stifter en Gave, gjør Legat. At legerer sin Formue til offentlig Brug.

Legerer v. a. Impf. legerede. sup. legeret. (Germ. legieren Gall. alloger). Om Metaller. Blander med Løsløstning af andre Metaller. I Kunstsproget er det indført af Germ. das Leg, som bemærker den Blanding af Kobber, Jern og Arsenik, som med Sortkobbets Smeltning samler sig imellem Skoveerne og Sortkobbet selv.

Legermule (en) n. f. Et Redskab at knebre og klappre med, en Rangle, Ringelæg. (Moth og Dietz Herl.)

Legeskole (en) n. f. En Musikskole, hvor man lærer at spille paa Instrumenter. (Moth).

Legesøster (en) n. f. En liden Pige, som leger med en anden. Vi have været Legesøstre.

Legestue (en) n. f.

1. En Plads at øve sig i Legterlege. (Moth): obl.

2. Paa Landet kaldes det Sted saaledes, hvor Almuen forsamles for at holde deres Julelege.

Legesyg adj. Begierlig efter Leeg og Spøg som ei kan være det foruden.

Legetid (en) n. f.

1. Den Tid, som anvendes paa Leeg og Spøg. "Spæde Barndoms Legetid". (Waggers Ungdomsarbejder 2 D. v. 6.)
2. Om Dyrenes, især Fiskenes Pæretid.

Legetime (en) n. f. Den Fristime, som i Skoler gives Børnene til at lege i.

Legetoi (et) n. f. Duffetoi og andet, som smaa Børn lege og fordrive Tiden med.

Legeverk (et) n. f. Det Arbejde, hvilket man ligesom i Leeg kan blive færdig med. Med Drengenes Læsning er det endnu kun Legeverk.

Legebolde pl. n. f. De Steder paa Gletter og Agre, som Urhønsene jævnlig besøge og komme sammen paa, naar de lege eller parres, da de ellers have deres Ophold i Skove og paa Fjelde.

Region (en) n. f. En Afdeling af den romerske Hær, omtrent 6000 Mand. "Giv mig mine Regioner", sagde August efter Varnes Nederlag. It. I Bibelen om en stor Mængde. "Han sagde Region, thi mange Diele vare farne i ham". Luc. 8. 30. Deraf Talemaaden: deres Ravn er Region.

Legitimation (en) n. f.

1. En offentlig Handling, hvorved nægte Børn enten ganske eller tildeels forvandles agte Børns Rettighed. (Se Røregård's Personernes Jæddeling p. 206)
2. Lovligt Bevis for noget, Lovliggjørelse. It. Adkomst og Ruldmagts Fremstillelse.

Legitimerer v. a. Impf. legitimerede. sup. legitimeret.

1. Erklærer et nægte Barn for ægte.
2. Godtgjør og beviser sin Rettighed eller

komst til noget. It. recipr. Han har legitimeret sig som den rette Arving.

Legmet adj. (obsol.) (af Legem). Som har Legem, materiel, som man kan tage og sælge paa. Heraf ulegmet, s: som intet Legeme har, immateriel. (Moth).

Legn (en) n. f. (obs.) Forekommer ofte i den grønlandske Krønike, og bemærker sig nelsse. Man kunde mærke af Factor og Legn, af Sinn og Stikken og anden sig Legn.

Legte (en) n. f. See Lægte.

Leguan (en) n. f. En Art Fjirbeen. *Lacerta Igraria* Linn.

Lehn (et) n. f. See Læn med dets derivata.

Lei (en) n. f. (norst), maaskee en Udtale af Leed n. f.)

1. Leed, Kant af Himmelen eller Landet.
2. En Søvei, et langt Stykke Lei, især til Søes. Bergens Lei kaldes Veien til Søes indenfiærd, Sønden for Bergen, omtrent 18 Mile lang. Deraf:

Leisfort adj. (norst). Naar Søgangen tillader at komme den almindelige Søvei. (Top. Journ. f. N. 28 S. p. 61).

Lei adj. (beslægtet med Leed. Norst, men bruges og i Danmark i daglig Tale) Leed. Bruges især om den der formedelt sin Udsærd har noget ubehageligt ved sig. En lei Karl.

Leid adj. (obs.) Svec lör pascuum commune. Den Jord, som ligger over. Leid-Ager, Leid-Jord, (Dict. Herlov.)

Leid (en) n. f. obs. maaskee en Udtale af Lægte.

1. En Rarm til Vinduer, Dørre og alt sligt, der er gjort som et Nag.
2. Et Gortag, som ligger ud over en Bygning, og er lagt langs over Stolsperne, hvorpaa Taget hviler.
3. Pl. Leider. Rodstokker under Bygninger. It. de Træer, som ligge langs hen over Stolsperne, hvorpaa Taget staaer. Decon. Mag. 1 D. p. 62.

Leid (en) n. f. obs. Ledsyge, en Syge, som medfører Søvn og Dorskhed. (Moth)

Leide (et) n. f. [Af lede, ducere. Germ. *Leide*. Isl. *leid*. via Sv. *lejd*].

1. Folge, Folgeskab, Ledfagning. Han fik Leide igjennem Skoven.

2. Fred og Sikkerhed. Frihed for Arrest. N. L. 6. 12. 3.

3. (I ældre Skrifter). Løste, Forsikring, givet Tilsagn. Han tog Leide paa den Tro og Love, som hun tilforn havde givet ham. (Wed. Kr. p. 146). Han bad at unde ham saa lang Leide og Tryghed. Ib. p. 306. Kongens Leide var intet at lide paa. Ib. p. 489. Biskop Absalon tog dem paa Love og Leide i sit Skib. Ib. 445.

4. (I ældre Skrifter). No, Rolighed, Fred. Der er hverken Lise eller Leide i dit ganske Levet. (Wed. Kr. p. 10). Sligt ham (d. e. Hesten) den Rottet kiet tilbønner udi Leide; ved Bidsel, Mile, Stang; thi kan han det i Leide. (Ryerups Digtekunst's Hist. 2 D. 279.) Deraf:

Leidebrev (et) n. f. Det Brev, som udgives paa Leide, et offetligt Brev, som sikrer Eens Person for Arrest eller Waagribning. „Hvo som kommer til Kongen, paa god Tro og Lov, eller oc paa Kongl. Majestæts Skrifvelse og Leidebrev, han skal ubehindret komme hjem igien.“ Frid. 2. Haandb. 22 Art.

Leider (en) n. f. (Germ. *Leiter*).

1. Til Skibs en Træstige.
2. Et Stykke Tong fast gjort langs en Mast eller Stang, hvorpaa adskillige Laffelagedele vandre op og ned.

Leider v. a. (obsol.) impf. leidede, sup. leidet. [A. S. *lædan*. Germ. *Leiten*. Isl. *leida*. Sv. *leda*, *ducere*].

1. Leder, fører, gjør Folgeskab.
2. Giver Leide eller sikkert Pas frem og tilbage.

Leidevang (en) n. f. (af Leid adj. og Vang). En Mark, som hviler eller ligger udyrket. (Moth.)

Leidsmand (en) n. f. (obsolet) (af leider v. og Mand). Ledfager, Fører, Velleder.

Leie (et) n. f. [Isl. leg.]

1. Leiested, det Sted, hvor Mennesker eller Dyr ligge. Han optænkter Uret paa sit Leie. Ps. 36, 5. Et godt, et slet Leie. At jage Vildtet op af sit Leie. Deraf Sammensætningerne: Dyleie, Fiskeleie, Coinseleie o. s. v.

2. Et Fiskerleie; Sted, hvor der findes en Samling af Fiskerhytter. "Hvor fandt jeg En saa tiak som Knud? Nei aldrig; ei paa det hele Leie." (Evalds Fiskere.)

3. Figurlig Ages. Kornet er gaaet i Leie, naar det er nedslaaet af Uveir. Deraf:

Leiekorn (et) n. f. Det Korn, som er gaaet i Leie, som er nedslaaet.

Leier n. f. pl. Kalder i Mineralogien Rum af betydelig Udstrækning i Ue- og Obergangs Bjergene, der ere parallelle med Bjergmasserne, og hvori Fossillierne findes indsluttede. (Wab.)

Leiermaal (et) n. f. (Af Maal isl. mál Sag.) Ulovligt Samleie, det at man be-ligger et Kvindfolk. At begaae Leiermaal v: at besvange en Mo eller Enke.

Leiermaalsbøder n. f. pl. Pengestraf efter Loven for begaaet Leiermaal.

Leiermaalsbøde (en) n. f. obl. (af isl. viri Straf). Det samme som Leiermaalsbøder.

Leierfak (et) n. f. Det samme som Leiermaal. Han kom udi Leierfak med hende.

Leiersted, Leirsted eller Leiested (et) n. f.

1. Sted at ligge paa, Rasteleie. "Hans Leirsted jeg opfolde vil med Graad og dybe Suk dertil." (Kingod Psalmebog.)

2. Gravsted, Grav. Hannem til sit Leiersted at følge eller bære. Laugs Art. p. 82. "De lagde ham i Leiesteder, som man havde opfyldt med Urter." 2 Krøn. 16, 14. Graven, de Samles Leiersted. Ved. Krøn. p. 83. R. Knuds Leiersted. Ib. 230.

Leiervide (en) n. f. [af Isl. viri Straf]. Leiermaalsbøder.

Leiesøb (en) n. f. Det samme som Leierforn. "Paa seeb Jord, naar man frøgter for Leiesøb." (Oluffens vecon. Ann. 8 B. S. 232.)

Leietra (et) n. f. En Sengbund af Fiale. (Galling.)

Leie (en) n. f. [Isl. leiga, Sv. lega.]

1. Laan for Penge. Det at man hyrer noget af en Anden til Brug. At boe til Leie hos En. At have Jord til Leie.

2. Det at man hyrer noget bort til en Anden, Ubleien. Kios gaar for Leie v: glæder meer end Leie. Leie gaar for Sie til Farebag v: kan ikke opbæres for.

3. Betaling for laante Ting. Den Afgift man faaer eller giver til Hyre. Han skider for en stor Leie. Han faaer tilbage med Leiet for et heelt Aar. Deraf:

Leieafgift (en) n. f. Det samme som Leie No. 3.

Leieamme (en) n. f. En Amme, som holdes for Lon; modsat Moderen, som den naturlige Amme. (Ph. oec. Bibl III. 296.)

Leiearbejder (en) n. f. Dagelønner. (Eop. Journ. f. N. 5 H. p. 14. Hoff.)

Leiebod (en) n. f. En Hytte eller Bod, som er leiet eller betinget for Penge.

Leiebolig (en) n. f. Det samme som Leiebaaning.

Leiebret (et) n. f. Et Bret man hænger ud, hvorpaa er skrevet, hvad man har til Leie. At hænge Leiebret ud.

Leiebrev (et) n. f. En skriftlig Bekendtgørelse om at noget er til Leie.

Leiecontract (en) n. f. En skriftlig Forening om Leien af en Ting.

Leiedreng (en) n. f. Tjenestedreng, Dreng, som tjener for Kost og Lon. "End givdes Leiedreng Linffs Sag da skal hans Husbonde gaae i Sag (x Borgen) for hannem, om han vil." 3de Lov. 2 B. 104 Cap. "Hær Leiedreng til Hove og had Stam igien."

(Ordsprog) 3: Et Drog blaar ei Drog, i hvor han kommer.

Leieskanned (ei) n. l. Kanned eller Drog, som af nogen bortleies til anden Mand.

See Kanned.

Leiesforening (en) n. l. Forening, som er truffen om Leie. (Den velinstruerede Skipper p. 12.)

Leiesgods n. l. coll. Gods saavel af Jord, som andre Ting, der leies ud. "Leiesgods maa ei tabes eller fordræves." (Jyske Lov. 16 B. c. 3.)

Leieshest (en) n. l. Hesten, som leies ud. Leiesheste have mange Røfter. Leieshest gjør korte Mile. (Ordspr.)

Leieshion (en) n. l. (obsolet) [Is]. Leigshion]. Tyende.

Leieshus (ei) n. l. Hus, bestemt til at leies bort.

Leiesjord (en) n. l. Et Stykke Jord, som har i Leie; fæstet, forpagtet Jord. (Landh. Selst. Skrif. 5te Deel p. 290.)

Leieskone (en) n. l. (obsolet). Et Kvindeskone, som holder sit Regime tilfals. (Dikt. Herlov.)

Leiesland (ei) n. l. Det samme som Leiesjord.

Leieslending (en) n. l. See Leieslending.

Leiesmaal (ei) n. l.

1. Det at nogen leier noget til eller fra sig; Leien, Bortleielse.

2. Saavidt man haver noget i Leie; saa stor en Plads man har leiet. "Alle Huse paa nogen Mandes Leiesmaal, som opbrandes, bær Leieslendingen at styrtte Tømmer, og al Tilfang paa Loftet og Jordbroten bekoste det at opbygge". Chr. 4. R. L. B. 25 Cap.

3. En vis Tid, hvorpaa noget haves i Leie. Ostersens Gloss. jur. It. Jyske Lov Bog. 2 Cap. 32. "Hvilket Hus man leier, det er hans eget til Leiesmaal ei ud". "Hvilket Hus Mand leier,

beholder og bringer han, som sit eget, indtil Leiesmaal er ud". Danske Lov 5—8—23.

Leiesmand (en) n. l.

1. Den, som leier noget til en Anden. (Moth). En Udlaaner.

2. Jyske Lov: den som lader sig leie til noget Arbejde for Penges, Dagleier.

Leiesmoder (en) n. l. Et Gruentimmer, som for Betaling er Børn i Moders Sted. Lodes prof. Skr. 4 D. p. 114.

Leiesvæg n. l. coll. Det samme som Leieskanned. Væg som udleies. (Ostersen).

Leiesgende adj. part. Den som attraaer at leie Værelser.

Leiested (ei) n. l. Et Sted, som leies bort.

Leiesum (en) n. l. Den Betaling, som Leiestageren skal give Bortleieren for Rytten og Brugen af dennes Ting eller Arbejde.

Leiesvend (en) n. l.

1. En Karl, som tjener for Kost og Løn.
2. Om den som er ligealdrig eller utro i sin Tjeneste "Leiesvenden siger, fordi han er Leiesvend". Joh. 10. 12.

Leiestager (en) n. l. Den, til hvem af en Anden overdrages Rytten og Brugen af hans ufortærlige Ting eller Arbejde, imod en vis Betaling og til en bestemt Tid; ardsat Bortleier. (Rorregaards mid. Tingenæs Ret. p. 205.)

Leiestid (en) n. l. Den Tid, paa hvilken Leiescontracten lyder. Det samme som Leiesmaal.

Leies tiener (en) n. l. Tiener, som lader sig hyre paa kort Tid uden fast Tjeneste. Fremmede Reisende bange gjerne Leies tienerne.

Leiesvaaning (en) n. l. Hund, som er bestemt til at bortleies.

Leiesvogn (en) n. l. Hjevsvogn, Vogn, som man leier.

Leiel (en) n. f. See Lægel.

Leien (en) n. f. Den Bierning, at leie.
Overenskomst om Afgiøt.

Leier v. a. impf. leiede sup. leief. [Isl. leigia.]

1. Betingelser sig til Brug for en vis Afgiøt; hyrer noget af en Anden. At leie: Bærelser. At leie et heelt Hus, en Ager, en Best. At leie En for sig.
2. Bortleier, udleier, overlader noget til Brug til en Anden for en vis Afgiøt. I denne Betydning har det enten Personens Objekt eller en nærmere bestemmende Partikel hos sig. Jeg har leiet ham mine Bærelser. Her boer Anden, der leier Heste ud. At leie sig bort for Penge til et vist Arbeide.

Med Smaaord:

Leier bort v. a. See Bortleier.

Leier ud v. a.

1. Bortleier, overlader en anden noget for en vis Betaling.
2. Fordriver En anden ved at hydeholere Leie, overbyder i Leien. Det er uret at leie Folk ud af deres Bærelser, fordi man selv faar Lyst til dem.

Leier (en) n. f. Den, som har noget i Leie eller Korpagtning.

Leierbold (en) n. f. Egentlig Læger-Ball. (Svec. Lägerwall Sax. Leegerwall af Leger humilis og Wall litus.)

1. Bruges Redse med Præpositionen i eller af. At være i Leierbold siges til Soes, naar en Storm driver Skibet nær til Landet, hvor det er i Fare for at strande.
2. Betryk, Korleghed, Kæbe; allhaande Rarer, som kunne møde. At komme i Leierbold for Penge. Saa slap vi da ud af den Leierbold.

Leise (en) n. f. (obsolet) [Isl. leyfi, venia.] Orlov, Forlov, Tilladelse.

Leiser v. æt. (obsolet) [Isl. leifa, relinquer, og leyfa, veniam dare.]

1. Forlader, gaar fra, tager sig ikke af.

Leisaber, giver Forlov. (Norst)

Leise (en) n. f. [Isl. leikari, ludco.] En Lærendreiser, en Skolemand.

Leiser v. a. [Isl. leika, leger.] Springer om, er munter. (Norst). Deraf:

Leislig adj. (norst) munter, lystig.

Leistob (et) n. f. See Bibliob.

Leigel (en) n. f. See Lægel.

Leilænder eller Leilænder (en) n. f. Kalder i Norst Lov en Person paa Landet, som sidder til Leie; en Fæstebonde, Bygsemand, Opsidder. (Fordum giordes den Forleil paa Bygsemand og Leilænder, at Bygsemanden var den, som fæstede Jord paa Norst). Deraf:

Leilændergods (et) n. f. Skatteydende, uirt Gods.

Leilænderstat (en) n. f. Stat som svares af en Leilænder. Top. Jour. f. N. 14 S. p. 122.

Leilænderst adj. Skatteydlig, som skal betale Afgiøt eller som der svares Afgiøt af.

Leislig adj. Bruges undertiden i ældre Skrifter for beleilig, beqvem. "De fandt den Haffn og leilig Sag." Grønlandske Lex.

Leilighed (en) n. f.

1. Forbindelse af de Omstændigheder, hvor ved en Handling lettes eller befordres. Anledning til at gøre eller gjøre noget. Der var ingen Leilighed til at fortælle ham Sagen. Leilighed gjør Tid. (Ordsp.) Beleilig Tid; naar Tid og Stunder er til at foretage noget. "Der efter have I at rette Ederes Leilighed" siges i Commissarier. At gribe Leiligheden: vasse og benytte den beleilige Tid.

2. Tilfældig Befordringsmaade. Jeg fandt ingen Leilighed træffe, derfor maatte jeg reise med Posten.

3. Nam, Maad, Beqvemmelighed, Leilighed. Den er fag-ringe Leilighed til at gøre Sagen. Dags, Sagens Leilighed.

- heder ere meget indskrænkede. *At see sig om en Leilighed paa Landet.*
4. **Leiligheden.** "Et Land, hvis Naar og Leilighed er ukendt." *Bed. 12. p. 12.* Landets usigte Leilighed. *Ibidem.*
5. **Leilighed, Beskaffenhed, Tone, Bevmaade, Omstændigheder.** Saa var den sagt samme Vers Leilighed. *Jer. Post. Sal. 26.* "At have ringe Leilighed til store Udgifter. Det er ikke hans Leilighed: hans Omstændigheder tilhøre det ikke. (Det er ikke min Leilighed: det stemmer ikke overens med mine Ord.)" *At beskrive Jordens Leilighed: Beskaffenhed. Bunsings Jura. Derfor man ret vil overgive; Egenes Leilighed: Omstændighed. Bed. Kr. p. 309.* Ligesom Egenes Leilighed udtrævede. *Job. p. 365.* Deraf:
- Leilighedsaarsag** (en) n. f. Aarsag der virker ved en given Leilighed. "Leilighedsaarsagers System kaldes det Molebranchiske." (*Trothomanden menestellige Natur. S. 16*)
- Leilighedsarbejde** (et) n. f. Et Arbejde fremkaldt ved Omstændighederne, bruges kun om Mandens Arbejde, der og saakunde fremkaldes blot ved en indvortes Aftæring. "Den skæmlede Sangers Leilighedsarbejder udmærke sig alle ogsaa ved lyriske Sang." *Bortale til Evalds St. 2 B.*
- Leilighedsdigt** (et) n. f. Et Digt, fremkaldt ved Omstændighederne og forfattet med Hentyk til disse. *S. Ex. Liigvers. Brudvers.*
- Leilighedsdigter** (en) n. f. Den, som ikke ved Mandens Drift, men ved udbortes Omstændigheder foranlediges til at digte. "En Leilighedsdigter, der ikke havde ladet noget Brøllup gaae forbi, uden at forsones Alvor med Hymen, kunde dog ei komme længere end til Dørtær: Lejen af Lykens Tempel." (*Evalds*)

- Leilighedskrift** (et) n. f. Et Skrift fremkaldt ved Dagens Anliggender.
- Leilighedsstale** (en) n. f.
1. En Tale foranlediget ved en vis Omstændighed.
 2. Siges især om de af Præsens Taler, der holdes ved en særegen Leilighed eller ikke paa den til den offentlige Sædvanelse bestemte Tid. *S. E. Brudestykke Liigpræken, Jabelpræken o. s. v.*
- Leilighedsvers** (et) n. f. Det samme som Leilighedsdigt. "Min Stilling har tvunget mig til, selv at skrive en megen betydelig Andeel af Leilighedsvers." (*Evalds*)
- Leine** (et) n. f. (norsk). Afhælde i et Bierg. Hedder og Leir. (*Hallager*)
- Leine** (en) n. f. pl. Leiner. Høsthaaber. (*Morsell*)
- Leining** (en) n. f. (af leir, v. a.) Den Gierning at leie; Leir.
- Leir** adj. See Leir adj.
- Leir** (en) n. f. pl. Leire (olim læger Svec. læger. Germ. Lager, beslægtet med Leir af ligge.)
1. Et Sted indreder til Rattelse for en Krigshær. At staa Leir er at træffe de til en Krigshærs Rattelse fornødne Anstalter. At afstikke en Leir er at afmåle og ordne den til en Leir bestemte Plads. En forskudt Leir. En aaben Leir. At bestorme, indtage en Leir.
 2. Den Krigshær som opholder sig paa et saadant Sted. At brække op med Leiren. "Han slog den Leir, thi den var trog." *Don. 8. 10.* "Naar Leiren reiser."
 3. Leir, Høststed. obsol. (*Moth.*)
- Leire** (en) n. f.
1. Den Dalm, som Svinene ligge paa i Stien om Vinteren. (*Moth.*)
 2. Paa sine Steder i Jylland det samme som Høstletter i Sieland. (*Viborg*).
- Leire** (en) n. f. [Isl. leir]. Kaldes i Norge Dynd, blandet med Leir, paa Bunden af Da-

bet og dybe Fjorde. Strøms Sandm. L. B.

p. 25.

Leirer v. receipt. [Germ. *sch lagern, casta ponere*].

1. Slaaer Leir. At leire sig omkring en By. "Derfor en har vi leire sig imod mig". Ps. 27 3.

2. Uegentligen: at sætte sig i Fjof, alle leirede sig om ham i Græsset, da han begyndte at fortælle. "De som leire sig hos Gierderne i de kolde Dage". Rahum 3, 17. "Om Eet. Dionysii Tid begynde Bier at leire sig her i Landet." Herwig's Bibog pag. 76.

Leirild (en) n. f. (Af Leir castra og Ild).
Bagtild i en Leir.

Leiring (en) n. f. Den Gierning at leire sig eller slaae Leir.

Leirfrands (en) n. f. (Af Leir n. f. og Frands)

1. En Frands, som fordom hos Romerne gaves dem til Belønning, som først trængte sig ind i en forskanset eller fiendelig Leir.

2. Uegentligen om Skrifter, som beskrive Beleiringer. Man har Kiøbenhavn's Leirfrands baade for 1660 og 1807.

Leirpost (en) n. f.

1. Den Soldat, som har Vagt i en Leir.

2. Den Trommeslager, som skal give de øvrige Signal. Interims-Reglement for Feldttienesten. S. 61.

Leirsted (et) n. f. See Leirsted under Leir.

Leistlig adj. (norst) af Lei, adj. Riedsom melig. (Hallager).

Leist (en) n. f. [Isl. leistr.] (norst). Gøtfer, som gaae til Smalleggen. (Hallager).

Leite (en) n. f. [Isl. leyti, baade colliculus og momentum temporis].

1. Enhver Forhøining, som betager Udsgten.

2. En vis Tid. (Norst).

Leirer v. n. obsolet. (isl. leyra qværere).
Stræber, bemærker mig, anstrænger Kræfter. (Norst.)

Leiterplads (en) n. f. (norst). Fiskeplads i Haabunden; Hæider eller Eitstæder, som og kaldes Leiterplads eller Fiskeplads, findes baade i Fjorderne og paa Havet etc. Strøms Sand. i D. p. 307.

Leitet adj. (norst). Uæben, som ikke er plan eller lige overalt. (Hallager).

Let adj. See læt adj.

Lekat (en) n. f. See Lekat n. f.

Lekter v. See lætter.

Leel (et) n. f. (norst). Kaldes i Bergen et Løst til Gøder. (Hallager).

Lelle n. f. See Lelle n. f.

Lem adv. obl. Ganske, fulfulde. Han er lem-begjort.

Lem (en) n. f. pl. Lemme, [Isl. hlemtur. operculum].

1. En Luge, et Lukke for en Nabning, hvor intet Vindue er. At lukke alle Lemme, baade Loftslæm og Riedlerlem.

2. Løst. (saaledes endnu i Norge). Hallager.

3. Fordum i Danmark om Pulpituret i Kirkerne.

Lem (et) n. f. pl. Lemmer. [A. S. æ Isl. lim. membrum].

1. Et Ledemed paa Mennesker, eller Dy. At have sunde Lemmer. At finde Smerte i alle Lemmerne. Lem for Lem. "Legemet er eet og har mange Lemmer." 1 Cor. 12, 12.

2. Det mandlige eller kvindelige Blæst. "En Horkarl skal lemlestes paa sit Lem". Bed. Kr. p. 99.

3. Figurlig. Medlem af et Selskab. Et Lem af denne eller hiin Menighed. I Særdeleshed Almisselemmer, fattige Folk, som fødes og ernæres i Fattighuse, Høstere eller andre offentlige Stiftelser. Et Bartob-Lem, Hospitals-Lem. Deraf:

Lemfor adj. (af Lem membrum og for). Som har føre og stærke Lemmer. (Norst)
Lemlæst eller lemlestet adj. Som har

Skade paa Lemmerne, som mangler et eller flere Lemmer; frobbel.

Lemlæstelse (en) n. f.

1. Den Gjerning at fiske En ved noget Lem.

2. Den Beseffenhed hos En, at han ikke har sine fulde og hele Lemmer.

Lemlæster v. a. impf. lemlæstede, sup.

lemlæstet [af Lem og Isl. *kosta*, lædere].

Stikker ved noget Lem; gjør, at En ikke kan bruge sine Lemmer; gjør til Krobbling.

"Den stærke Part af Haren blev saaret og lemlæstet." a Macc.

8, 24.

Lemlæstning (en) n. f. Det samme som

Lemlæstelse. At lide Skam og Lem-

læstning. (Elausens norske Hist.)

Lemlydt adj. (af Lem og Lyde, Bræ).

Lemlæstet, sympret, som har Skavank paa noget Lem. (Dec. Mag. 5 B. p. 36.)

Lemnebygning (en) n. f. (af Lem og

Bygning). Lemmernes Dannelse og gjenfaldige Forhold.

Lemmesæld adj. Det samme som lem-

læstet. Hvidfeld. (obl.)

Lemmeelse (en) n. f. Ar, Kiendtegn

paa et Lems Bestadigelse. Jert. Post. Vol. 125. (obl.)

Lemmer v. a. impf. lemmede sup. lem-

met. Stymperer, Kier et Lem af, gjør lam. At lemme vilde Fugle.

Lemmerørt adj. Som har mistet Kraf-

ten i et eller flere Lemmer, apoplektisk.

Lemmeffiler (en) n. f. Anatomiker.

(lidet brugeligt.)

Lemme stærk adj. Boer af Lemmer. Som

har faste og stærke Lemmer.

Lemmebrud (et) n. f. Den Tilstand, at

et Lem er forvundet, strakt af Led.

Lemand, Lemming, Lemeld eller Lem-

mus (en) n. f. Et Slags flabeltge

Mus, der naae en Rottes Størrelse og op-

holde sig fornemmeligt i det nordlige Eu-

ropa. Mus Lemmus Linn.

Lemangris (en) n. f. (Rorff). En Art

Ugle, Spøfugt, Spøfugle. Strix nyctea.

Mull. Prod. Zool. Dan.

Lemfældig adj. (af lem adv. obl. eller af

Lind lenis eller som Rostgaard vil af Lempe

og fælde), sagtmødig, skaansom, overbæ-

rende, eftergivende. "Vi vare lemfældige

midt iblandt eder." 1 Thess. 2, 7.

Lemfældigen eller lemfældig adv. Paa

en lemfældig Maade.

Lemfældighed (en) n. f. Sagtmødighed,

Skaansomhed, Overbærelse. "Men du —

dammes med Lemfældighed." Wiib.

12, 18.

Lemhyser v. a. obl. (af lem adv. obl. og

Lyser). Gjør overmaade angst og bange.

(Roth.)

Lemmerdast (en) n. f. (maaskee af lem adv.

obl. og Dast). Slag med al sin Kraft.

At slaae Lemmerdast paa Døren.

Lemmergat (et) n. f. (af Lem operculum og

Gat). En Nabning i Bundstokkenes Un-

derkanter paa begge Sider af Risten, hvore-

fter igiennem Vandet har sit Løb. (Somands-

udtryk.)

Lemmet adj.

1. Som har store Lemmer, stær af Lemmer.

(Roth.) Saaledes og spædlemmet;

modsat storlemmet.

2. Som er gjort lam, ved at have mistet et

eller flere Ledemod; lemlæstet. (Roth.)

3. Vel forspæet med det mandlige Lem.

(Roth.)

Lemmike (en) n. f.

1. En Urt Veronica Beccabunga Linn.

Ledmyge. -Flor. Dan. T. 511.

2. Et Eventyr, en Fabel. (Roth.)

Lemon (en) n. f. pl. Lemoner (Gall. lime

et limon. Germ. limone f. limorine. Lat.

malum limonium. Gr. λεμόνιον μύλον).

Citrus. Linn.

Lemonade eller Limonade (en) n. f. En

Drif, tilfævet af Viin, Vand, Lemonsaft

og Sukker.

Lemonadetræ (et) n. f. Træet Citrus me-

dica Linn.

Lemonastia (en) n. l. Lemon spaltet i Edife.

Lemonlavet (en) n. l. Kalbes Labetter, som ingen Forbogn have, men hvor den bedste Hest gaar imellem Undersjillingens Bomme. (Nechlenborg.)

Lemontræ (et) n. l. Det samme som Lemonadetræ.

Lempe (en) n. l. (A. Sax. *lempe lenitas*. Germ. *Glimpf*. Beslaget med Læns og Lind).

1. God Maade at foretage sig noget paa, Hændighed. Kong Hading tænkte paa, hvorlunde han kunde met Lise og Lempe hævne sin Faders Død. (Ved. Krøn. v. 10). Lise og Lempe kunne meget holde. ib. 54.

2. Forsigtig og stille Fremgangsmaade. Med Lempe kan man faae et Æg i en Humlesæl (Ordspr.) „Han farer ei med Lempe, han brøder Kvist og Green.“ (Oehlenschlägers poet. Skr. I. p. 172.)

3. Leilighed, beleilig Tid og Anledning til noget. „Han søgte Lempe, at han kunde afstbe ham.“ (Ved. Sax. v. 54.) „Hun seide paa Danmarks Rige, hvor som helst hun saae sig Lempe og Marsage. Ib. 527. Finde Naad og god Lempe til. Chr. 3 Ordin. v. 87, 147, (obf.)

4. Godt Raad og Røgte. Der gaar Ære og Lempe an. Det skal ei geraade ham til Hinder paa Ære og Lempe. Da skal det ei være den Afdaeds Lempe for nær. D. L. 1—5—4. (obf.)

Lempejern (et) n. l. Det Antal af Ballastjern, som bruges til Skibets Lempe-ning.

Lempejelder (en) n. l. Rum for og agter i Skibet, hvori Lempejernet lægges.

Lempelig adj.

1) Som sker med Lempe; paa en lind eller behændig Maade. At fare lempelig med noget. At tage lempelig paa en Ting. At straffe En paa en lempelig Maade.

2. Som ikke er fuldboren; halvdoren. It. af middelmaadig Størrelse eller af maa-velig Værd. Han var da en lempelig Dreng og søg. De XII Patriarker. En lempelig Pige, Claus Vord. Han tier ner for en lempelig Løn 3: ringe Løn, (jvdf.). It. Beleilig, passelig. Naar lempelig Marsag gives. Ved. Kr. v. 19. En viss Mand opsætter sin Harm, til lempelig Marsag og Tid. Ib. p. 88. (I gamle Skrifter.)

Lempeligen adv. Paa en lempelig Maade.

Lempelighed (en) n. l. Varsomhed, Forsigtighed.

Lempelse (en) n. l. [af lemper]. Følelig- hed. Den Sierning at stifte sig efter andre.

Lemper v. a. lempede, lempet.

1. Læder; passer efter, gjør stiftet til, indretter efter. At lempe det ene efter det andet. Lempe sin Tale efter Tiden. Menneftet tænker, Gud lempet.

2. (Et Skib). Stuver, indlader Gods. „Lempet Gods i Lasten“, Agerb. Lev. v. 72. At lempe Skibet 3: bringe Skibet fra en Strælsfighed til en anden.

3. Lemper sig v. r. (med Præp. efter bag ved sig) soier eller retter sig efter. At lempe sig efter Omstændighedernes. Han ved godt at lempe sig efter alle Men-nesker.

Lemprygler v. a. (af lem adv. obf. og pry-ler). Glæder til Skamme, misrbanter. (Jacobi).

Lemrer v. a. lemrede, lemret. Forsin- drer fra at bruge sine Lemmer, som man vil; belemrer. (Moth.)

Lemslaaer v. a. obf. (af lem adv. obf. og slaaer).

1. Prygler dygtigt af. (Moth.)

2. Lemslæser. (Koldings Kirkehistorie.)

Lemslagen adj. particip. Saaret. „End om Mand er saa lemslagen eller saargjort saa han ei kan tale.“ Mandh. B. 10 Cap. 3. It. Ostersens Glos. jur.

Lemster (en) n. f. (obsolete). [Isl. lemstr, contusio]. Lemstelse, Hug og Slag, hvorved nogen saaledes bliver saaret, at hans Lemmer derover have nogen Lyde. (Mandh. B. cap. 17).

Lemstersaar (et) n. f. Kalder norske Lov et Hovedsaar; Saar tilføjet ved Vold, Hug og Slag. Ostersens Glos jur. It. Dolmers Hirdskr. pag. 347 og R. L. M. B. Cap. 12.

Lemtersker v. a. (Af Lem adv. obf. og tersker). Prægler dygtig af, banker tæt igiænaem. (Mosh.)

Lend (en) n. f. pl. Lender. Mogle skrives Lend. [Isl. lend, lumbus. A. S. lend. Germ. Lende. Sv. länd]. Slagsiden paa Menneker og Dyr, og i en mere indskrænket Forstand, Rydset, eller den Deel af Kroppen fra Hosten til Sædet. At have Pude i Lenderne. At være som man var mörpöglet over sine Lender. "Ederes Lender skulle være ombundne, 2 Mos. 12, 11. Ligesom Beltet hænger ved en Mandes Lender Jer. 13, 11. "Den som udgaaer af dine Lender, 3: Din Afsom." 1 Kong. 8, 19. Deraf Sammensætningerne:

Lendebeen (et) n. f. Hosteben.

Lendeblod (et) n. f. En Sygdom hos Hornkvæget. (Olufsens oec. An. 7 B. S. 340.)

Lendebrud (et) n. f.

1. Brud eller Hul i Lenderne; den Beskaffenhed at Lenden er i Stykker. Hostebrud.

2. Verk, Riven og Gliden i Lenderne.

Lendebrudt adj. Som Lenden er i Stykker paa; som har Hul i Lenden. (Om Heste især.)

Lendegigt (en) n. f. Smerte og Pine, Riven og Gliden i Lenden. (Lode).

Lendegruus (et) n. f. Ryregruus, Ryrefteen.

Lendehvirvel (en) n. f. De fem nederste Been af Rygraden.

Lendelæstet adj. part. Lemlæstet; symperet paa Lenden.

Lendelam adj. Lam paa Lenden; hostelam, (om Heste) hovlam.

Lendepine (en) n. f. Det samme som Lendegigt.

Lendepude (en) n. f. Pude, som ligger under Lenden. (Lode).

Lendesteen (en) n. f. Det samme som Lendegruus.

Lendesygge (en) n. f. Sygghed i Lenden.

Lendebæ (en) n. f. Smerte i Lenden.

Lendeverk (en) n. f. Det samme som Lendebæ.

Lendet v. n. See Lender.

Lendet adj. part. Om Hørg, som har hvide Haar over Lenderne.

Lene (en) n. f. See Lane.

Lener v. a. (obf.) Gier Lind, Lindret. Thet lener Manz Koft. Henrik Hærp. Lægebog.

Lening (en) n. f. See Lening, Gold.

Len adj. [af Holl. lens, vacuum].

1. Egentlig et Skibsford, som bemærker fri for Vand. At holde Skibet lens 2: at holde saaledes ved med at pompe, at der ikke bliver for meget Vand i Skibet.

2. Almindelighed: tom, ledig, som det er intet i. Skuffen er lens. At være lens for Penge. Han er snart lens 3: har snart tilsat hvad han havde.

Len (en) n. f. [Isl. lensa, lancea]. Et tveegget Jern, at skjære dybe Skaar og Snit med i Hvalfiske, efter at man har sludt Hærpunerne i dem. (R. B. S. Skr. 10 D. p. 204).

Len (en) n. f. See Lindse og Landse.

Len (en) n. f. De Luger, som sættes agter i Rahyt. Windueskammerne, naar man i haardt Stormveir sætter for Winden, og frygter at Vølgerne skulle bryde agter ind og sønderflaare Winduerne.

Len v. a. lensede, lenset. (Holl. lenzen.)

1. Lømmen, gjør ryddelig. At lense sine Lømmen; tager ud, hvad der er i.
2. Prygl. At lense En dygtig af. (Roth) Lenser v. a. (af Lense n. f.) Gaarer med en Lense. "At de deslettere kunne eftersette (Hvalen), lense og dræbe den." (M. S. af nor. V. S. Str. 1 B. p. 282.)
- Lenser v. n. (Et Sømandsord), om den, som sejler for Vinden med saa Seil i Storm. At lense for Gokken — for Takkel og Tov; aldeles uden Seil i stærk Storm. "Landsejede med den brækkede Forstang." (Agerbøks Levnet p. 4.)
- Lenter v. n. See Lænter.
- Leopard (en) n. f. Felis Leopardus. Linn. Et Pattedyr af Ratteslægten, som har en gul Farve med sorte roselignende Pletter. Fra Afrika.
- Lep (en) n. f. See Læp.
- Lepidolith (en) n. f. Argilla lepidolithus. Et Gaffel, som hører til Glimmerfamilien, den er sædvanlig af ferfendbloms færrød Farve, og af stielletbladet Brud. (Wab.)
- Lepper (en) n. f. See Læpper.
- Leeret adj. (Af Leer.)
1. Som er besmurt, overstrøgen med Leer, opført af Leer. Dine Klæder ere leerede.
 2. Som indeholder Leer; leeragtig. En leeret Jordbund.
- Lesp adj. (Skrevet ogsaa læsp. A. S. Wlisp. Isl. blestr, Gr. λαισός. Lat. blæsus). Som læsper, som ikke taler reent, men frembringer en hvistende Lyd ved at støde an mod Tænderne.
- Lespen (en) n. f. Den Sierting at læspe.
- Lesper v. a. læspe, læspet. (Svec. lespa. Angl. lisp. Germ. Lispeln). Taler ikke reent, støder an med Tungen mod Tænderne i det man taler. En læspende Udtale.
- Leff (en) n. f. See Læff.
- Let adj. (A. S. leohr. Al. liht. Angl. lighr. Germ. leicht. Svec. lätt. Isl. létt.)

1. Det Modsatte af tung, hvad der ikke veier meget baade i den egentlige og uegentlige Betydning. En let Byrde. Læffet er let for saa gode Heste. "Du est veiet i Bagtskaalen og fundet for let." Dan. 5, 27. Min Byrde er let. Matt. 11, 30. En let Mønt, den som ikke er fuldvægtig. En let Viin, den som ikke har Styrke, ikke gaar i Hovedet. Et let Sind, det som ikke tager sig Verden nær. Et let Tab, det som er ringe. En let Søn, modsat den dybe. En let Gode a) egentlig, Mad som ikke besværrer Mægen, b) uegentlig, hvad der kan give Mægen ringe Opfølsættelse. Let Risb, modsat dyrt. Let Rytteri, det som bærer lette Vaaben. Kornet er let i Skieppen; Aene ere ikke vægtige. En let Haand; en særdig utvungen Haand, f. E. til at skride, barbere o. s. v. Let om Hiertet; fri for Betyrninger. Deraf Talemaaderne: En god Villie gjør en god Byrde let; overvinder de første Vanskeligheder. At gjøre En let til at slippe; at berøbe En hvad han har. Koen er bleven let; har faaet Kalb.
2. Det Modsatte af langsom; hurtigt i Begærligheder, Let til Gode. Let til Bønde. "Isaak var let paa sine Fødder." 2 Sam. 2, 18. De vare lettere end Orme. 2 Sam. 1, 23. Mine Dage have været lettere end en Løber. Job. 9, 25. "Det er ikke i de Lettes Magt." Præd. 9, 11.
3. Det Modsatte af vanskelig, hvad der ikke koster Møie og Besværlighed. En let Sag, en let Kunst. "Det er lettere at bære Sand og Salt." Sir. 22, 18. "For en Forstandig er Kundskab let." Ordsp. 14, 6. En let Vei, den som uden Besværlighed kan besæres. En let Læctie, den som uden Møie kan læres. Deraf Talemaaderne: Den er let at

Iske, som gjerne vil happe. Det er let at gienne Næg til By, naar det selv biffer. Saa let som at flise sig i Hove. det. Saa let som En kan driffe engang, naar han er tørstig (Moth). At være let paa Taae, eller let paa Traaden, er at være lodagtig.

Let, ogsaa lettelig og lettelligen adv.

1. Ikke tungt. At løbe let, Døren gaaer let paa Hængslerne. Det skal du tage dig let; ikke besvære dig over.
2. Hurtigt. Let kom det, let gif det. „Letteligen, hasteligen vil jeg igiengige.“ Joel 3, 9.
3. Uden Vanskelighed. Det kom Du let til. Let kom hun, let gif hun, sagde Pigen, hun lod sig ligge hos for en Bjar. (Moth). „En Vei som du kanst lettelig falde paa.“ Sir. 32, 21. Det er let for Herren at betale et Menneſke. Sir. 11, 32.

Letbevæbnet adj. (Af let og bevæbner). Som har saa og lette Vaaben. En letbevæbnet Kætter.

Letfærdig adj. (af let og færdig.)

1. Som er let at overtale, ubestændig, vanskelmodig. (Moth). „Letfærdig som Vandet.“ 1. Kor. 13, 11.
2. Usømmelig, utungtig, i Løder og Udsæd. En letfærdig Læge. Læs og letfærdig Snak. En letfærdig Dølvind. At føre et letfærdigt Levnet.
3. (I ældre Skrifter.) Som er let at føre. Letfærdige Vaaben. Ved. Kr. p. 29.

Letfærdigen adv. Paa en usømmelig, utungtig Maade. At opføre sig letfærdigen.

Letfærdighed (en) n. f.

1. Ubestændighed. obl.
2. Usømmelig og utungtig Udsæd. „Letfærdighed er hos Gruentimmer et Forbud og et Beviis paa en ureen Siel.“ (Sporan).
3. Utungtig. „Hendes Doreries Letfærdighed.“ Jer. 3, 9. „Deres Lagn og deres Letfærdighed.“

færdighed.“ Jer. 23, 32.

Letflydende adj. (Af let og flyde).

1. Som let smelter. Letflydende Malm.
2. (Om Stilen og Talen). Let, nummeres, som gaaer med Lethed, uden Anstød og Ophold.

Letflydenhed (en) n. f. Kalder i Smeltelunken den Beskaffenhed ved noget, at det lettelig smelter og kommer i Flod. Brühnishes Miner. p. 204 S. 146.

Letfodet adj. (Af let og fod). Let til Fods, snar og rask paa Foden. Den letfodede Achilles.

Letfregat (en) n. f. Et træmaslet Skib, som fører et Læg Skots.

Letfølsende adj. (Af let og føle). Omfølselig, som let røres, eller tager sig noget nær.

Letgrædende adj. (Af let og græde.) Glæbevorren, som er snar til Graad.

Letguld (en) n. f. Urten Anthemis tinctoria. Fl. D. T. 741.

Letthed (en) n. f.

1. Den Beskaffenhed ved noget at det er let, ikke veier meget.
2. Færdighed, Behændighed, den Beskaffenhed hos en Person, at han kan gjøre noget uden Møie og Besværlighed. At indføre noget med Letthed. Tale med Letthed et fremmed Sprog. Legems Letthed.
3. Godtilsag, ringe Pris, modsat Dyrhed.

Letthavre (en) n. f. (norsk). Hedder og Landhavre, vild Havre, Flyvehavre. Avena fatua.

Letthåndet adj. Som har en let behændig Haand.

Letthørig eller **letthørende** adj. (Af let og høre). Lydhør, som kan høre godt.

Lettsøvent adj. (norsk) lystig.

Letnem eller **letnemmet** adj. (Af let og nem). Som har let ved at lære noget eller fatte det; som har godt Memme. Den Dreng er meget letnem.

Letnemhed (en) n. f. Den Beskaffenhed hos nogen, at han hurtigt og med Letthed lærer og begriber. Modsat Lungenemhed.

Letner v. n. (norst). Bliver mildere. (Om Været).

Letning (en) n. f. (af letter).

1. Den Handling at lette, eller det at noget lattes.

2. Bistring, Husbælsse, Lettelse.

3. Efterbyrd.

4. Til Skibbs den Handling, hvorved man vinder Ankertovet og for at gaae til Seils. Under Letningen brast Ankertovet.

5. I Brændeviinsbrænderierne: Rastningens Overbringelse af Karret i Vænderne.

Letqvæstet adj. part. (af let og qvæster)

Som har faaet et ikke stærkt Svar. *Letqvæstede Hare ængstlig foræller i Sneflaet. Kto. Herz beskæde Israel.*

Letkund (et) n. f.

1. Ustædighed, Ubestændighed.

2. Fremfusenhed, Ubetænkksomhed, et Sindslag hvort Overlæg mangler. *"Barns doms Afmagt, Ungdoms Letkund". (Jungmann.)*

Letkende adj. Som seiler hurtigt.

Letkundet adj. (af let og Sind). Ubetænksom, som ikke tager sig noget Hæ, som har et let Sind.

Letkundig adj. (af let og Sind).

1. Ustædig, ubestændig, som ingen Fasthed har i Characteren. Den letkundige Ungdom.

2. Ubetænksom, fremfusende, som er gået uden Overlæg. Letkundige Handlinger. *"Hvo som snart troer, han er letkundig." Sir. 19, 4. Der er Forskiel paa at være letkundig og at have et let Sind.*

3. Let tilmode, letkundet. *"En vis (vis) Mand skal udi Nød og Fare være letkundig og bestændig." Reineke Ross. (obsolet).*

Letkundigen adv. Paa en letkundig Maade.

Letkundighed (en) n. f. Det samme som Letkund. *"Tilgiv de Lærere, som min Letkundighed har kostet dig." (Oehlenschlägers Aladdin.)*

Letkøbelse (en) n. f. obl. Underkøbelse, Lettelse, Hielp. (Jert. Post. Fol. 3, 27.)

Letmelteelig adj. Som let lader sig smelte.

Letsovniet adj. (af let og Sovn). Som let kan vaagne, som ikke sover tungt.

Letsovnighed (en) n. f. Den Egenkab, at man hastig vaagner ved mindste Alarm. Modsat **Lungsovnighed**.

Letspringende adj. part. Den som springer let. *"Hvor Hordene brøle mod Skovens letspringende Sonner." (Ewald.)*

Letsvævende adj. part. Som svæver let.

Letsvævende Dandse. *"Mod Gensal letsvævende Dinger hun vendte." (Præst Starckodder S. 173.)*

Lette (et) n. f. (Norst.)

1. Let svagt Korn.

2. Opholdsveir.

Lette (en) n. f. (af v. letter). Et Redskab, som noget løstes og testes med. (Norst.)

Lette eller Lette (en) n. f. Ere Ledder.

Lettebøtte (en) n. f. (af letter og Botte).

En Botte, som støder paa en lang Stang og hvoraf Bryggere, Brændeviinsbrændere, Garvere og Skarnagere betiene sig, naar de skal lette eller øse noget op af dybe Kæ.

o. f. s.

Lettebom (en) n. f. En Løstebom.

Lettelære (en) n. f. (af letter v. a. 4 Laar). Et letfærdigt Qvindfolk. (Norst.)

Lettelse (en) n. f. (af letter).

1. Den Gjerning at løste eller lette noget op. At komme til Stade ved en Sæns Lettelse.

2. Udbøsning af Lasten. Den Gjerning at tage Lasten eller Byrden af noget. Et Skibbs Lettelse.

3. Hielp, Underkøbelse. Det var ham et stor Lettelse i disse dyre Tider.

4. Bistring, Test. Det skaffede ham Lettelse i sin Sorg. Han fik Lettelse og Hjert.

Letten (en) n. f. et adj. (Germ. Letten.)

Bjergvidenskab en sel, sejd og seeragtig Jord, art af forskellige Farver, blandede hvilke den vide skal være skibhaltig. „Gangstenen, en letten Art, har her og der nogen mere Consistence.“ (Vid. G. Skr. 2 D. p. 109.)
 ternagle (en) n. l. (af letter og Nagle).
 kaldes den Nagle paa Plougen, som skider Affættet, bag under Nafen, hvorved Plougen løstes op og ned, ligesom Jernet skal klæbe dybt til. (Noth.)
 teoge (en) n. l. (af letter og Oge).
 kaldes en Oge, hvormed Tømmer lettes op. (Noth.)

ter v. a. impf. lettede sup. lettet. [Hil. letta. Germ. leichtern.]

Gior let, forfatter Lettelser, formindsker Byrden: At lette Ens Arbejde. De nye Veies Anlæg har lettet meget paa Reiser. Det lettede, sagde Pigen, hun se to. (Ordspr.)

Lager Kisten af Røget: spilder af og der ved gior lettere end det var. At lette et Kar. At lette et Skib: udlosse.

1. Løfter, formilder, lindrer, hufvæler. At lette Ens Besværligheder, Sorger. Det lettede meget hans Elendighed.

2. Løfter, opløfter, drager i Veiret. Jeg kan ikke lette det. Hvad man ei kan lette, skal man lade ligge.

3. At lette, absolute, isædet for at lette Anker, siges om den, der vil gaa under Seil. Han lettede i Eftermiddag.

4. (Om Vinden.) Stiller af, hører op at blæse. Det letter paa Vinden: bliver stille.

5. I Ordsprog og Talemaader.

At lette En af Besværligheden: at fratage ham den, sætte ham af. At lette En af Sadelen (et Ordsprog, hentet fra de gamle Tourneringer): overvinde En, blive En overlegen, sætte ham tilfide. Du lettede en Steen fra mit Hierte: Du har bortryddet det, som trykkede mig, gjorde mig mismodig.

6. I Forbindelse med Smaaord:

Letter af v. a. See Affetter. (Dog er letter af rigtigere.)

Letter paa v. a. Løfter op paa, hæver i Veiret. At lette En paa Vognen, paa Hesten. At lette paa Klassen: pimpe, være forsalden til Drif. At lette paa Skuldrene, siges om den der ved at bære Skuldrene op og ned giver sin Misformelse med sig selv eller misbrander tilfælde.

Letter under v. a. Løfter op fra neden af; anvender Kraft fra neden af for at have noget i Veiret. Jeg skal nok lette under ved min Ende.

Letter (en) n. l. Rile, bag under Vognassen, hvormed den kan lettes, eftersom Jernet skal gaa dybt til. (Noth.)

Letteslang (en) n. l. (af letter og Slang).
 Løf slang; en Slang til at løfte og lette noget med.

Lettebogl (et) n. l. (af letter og Bogl).
 kaldes et Bogl, som spændes under Bommen af en Farm, for at afstige Stævene. (Noth.)

Letteværk (et) n. l. Et Instrument eller Redskab, hvormed noget lettes og løstes;

Lettevogn (en) n. l. (af Lette eller Ledder n. l. og Vogn). En Vogn med Letter, modsat en Fjælevogn.

Lettingsfløde (en) n. l. (Noth). En søds Glæde.

Lettre (et) n. l. (Noth). Naturlig Creature.

Lettroende adj. (af let og troer). Tilbøjelig til at antage noget uden tilstrækkelig Grund. Deraf disse Takmaader og Ordsprog: Elskende Folk ere lettroende. Lettroende Folk ere snart bepragne. Lettroende Mand reed Hesten bort. Fiso gerperiit, diffiso salva remansit. (Noth.)

Lettroenhed (en) n. l. Den Egenkab at være lettroende.

Letvæbnet adj. Det samme som letbedæbnet.

Letvindt adj. (Noth, af let adj. og vil vinna at giøre.)

1. Det som lader sig let gisre.
2. (Om en Person). Som har let ved at komme frem.

Leboren adj. (Norst). Spøgefuld; klemte som. (Hallager)

Leucit (en) n. f. Et Gøst, som hører til Granatfamilien, sædvanlig af hvid Farve og kryskalliseret i dobbelt, ottesidede Pyramider. Findes indbojet i Basalt og Lava ved Vesuv. (Wab.)

Lev eller Lev eller Leiv. (en) n. f. (A. S. hlaf. Ulph. hlaihs, Al. leib, Isl. leifr, Svec. Lef, Fenn. leipa, Lapp. leabe, Rusf. hlieb, Boh. chleba, Angl. loaf.) (J ældre Skrifter og i Almuesproget baade i Danmark og Norge). Et Brød, et heelt Gladbrød, en heelt Skive. "Adam ogsaa Eva, de bagte store Leve, der Adam var død bagtes mindre Brød. Jeg er derfor ei Greve, fordi jeg æder store Leve." „Thi bager jeg nu saa arme Liffue." (Keineke Gøst. XXXII. 6.) Den som giver Leven (Røden) giver Livet. Af Leven opholdes Livet. (Peder Sps). Saa duer Lev som Lont er o: ligesom En lønner sine Gøst, saa bevarter han dem. (P. Sps). Gladbrød-Leiv eller en Brød-Leiv eller en Leiv-Brød betyder i Norge et heelt Gladbrød, ligesom i Danmark Rug-Lev, Hvede-Lev, er Rugbrød, Hvedebrød.

Lev eller Leiv (et) n. f. (Isl. lif, pharmacum). Lægemiddel. At søge Leiv o: Raad for Sygdommen (bruges nordensfieldt i Norge.)

Levang (en) n. f. pl. Levanger.

1. Et Keengjøringskredsløb til Skib; en Børst, Skruppe med langt Skaf.
2. Et efter en Cirkelbue dannet Underlag, hvorpaa Koerpiadens Ende vandrer.
3. En rund Ting der lægges paa Underræsene, at disse ei skulle skamfle. Løsløsen under dem.

Levar-To (en) n. f. (Norst). En Art Maa-ger. Spotte-To, To-Bonde, To-Typ. *Larus parasiticus*. Mull. Prod. Z. D.

Leveaar (et) n. f. Aar, som man lever; Levetid. Hans Leveaar ere talte.

Levealder (en) n. f.

1. Livstid. I eet Menneskes Levealder kan den offentlige Mening ofte omkastes.
2. Tidsalder. I Biskop Kannovs Levealder blev Reformationen indført i Danmark.

Levebrød (et) n. f.

1. I Almindelighed. Raring, Underhold.
2. I Særdeleshed. Embede, Tjeneste. Et stort, ringe Levebrød; at hjælpe En til Levebrød.

Levedag (en) n. f.

1. Den Dag man lever. En Levedag men blev bundet for den Syge.
2. Levetid, Livstid; saalænge man lever. Bruges da almindeligst pluraliter. Da skæer ei i mine Levedage.

Levesæ (et) n. f. Sæ, Nøg, Kreatur, som man lader leve, eller opflækter for at lægge til.

Levelied adj. Som er fæd af at leve. (Mosh)

Levelogskab (en) n. f. Ene til at anden passende Midler til at opnaae sine Hensigter i Livets forskellige Forhold.

Levekraft (en) n. f. Ene til at leve; Livskraft. Indbegrebet af alle de Kræfter, hvorpaa det dyriske Livs Vedligeholdelse beror.

Levekreds (en) n. f. Det Selskab, hvori En sædvanlig levet.

Levemaade (en) n. f.

1. Maade at opføre sig paa i det borgerlige Selskab. Det unge Menneske fører en uordentlig Levemaade.
2. I Særdeleshed en god Maade at opføre sig paa, dog allene med Hensyn til det Udborted, til Høflighed og Ansænd. At tage Levemaaden i Agt. Et Menneske uden Levemaade. At skæde an med al Levemaade. Man kan see han har lært Levemaade.
3. (I Almuesproget). Røde, Rød og Drift. Der vanket kun daarlig Levemaade.

Der er man altid vis paa god Leve-
maade.

Levemiddel (et) n. l. Næringsmiddel, Le-
netsmiddel, Fødevarer.

levende adj. particip. (Af Leve v.)

1. Som lever, som har Liv; ikke død. En
levende Skabning. Et levende Dyr.
Levende Blomster: naturlige Blomster,
som have Liv, modsat kunstige. Levende
Gierde: Gierde af Træer eller Buske,
som borte, modsat Sten- eller Jerngierde.
Levende Sprog er et Sprog, der lever,
der er et Folks Modersmaal; modsat et
dødt Sprog. Ved den levende Gud!
en Bkraftelses Sed. Denne Son er Ka-
derens levende Billede.

2. Absolut om Møddiker og andre: Smaa-
dyr, som bevæge sig, uden at vise nogen
tydelig Form for Livet. „Der er Levende
i Kædet, i Osten.“

3. Hvad der fortrinligen viser Livskraft.
Munter, lystig, frisk. Deter et særdeles
levende Menneske. At have levende
Mine. Aftag er levende paa ham. At
bevindne En sin Deeltagelse i de meest le-
vende Udtryk. „Han har gienfødt os
til et levende Haab“, 1 Petr. 1, 3. En
levende Gade: fuld af menneskelig
Virksomhed. Et levende Indtryk er et
saadant, der vækker levende Forestillin-
ger. „De Forestillinger kaldes levende
som ere Rikke til at vække Gølelser af en
anden Art end de, Indtrykket umiddelbar
kan frembringe“. (Freschow.)

4. Hvad der viser en Kraft der kan sammen-
lignes med Livskraft. Levende Vand: Rild-
køld. At underholde en levende
Ild i Slaget. Et levende: ud-
tryksfuldt Billede paa menneskelig Elen-
dighed. En levende Pensel er den,
som male med levende Farver. Le-
vende Farver ere de, som give et levende
Indtryk.

5. I Mechaniken kaldes en Kraft levende,

Tom ikke blot, ender et Tryk paa det mod-
støende Legeme, men som, selv i Bevæ-
gelse, medfører samme en Bevægelse.
Modsattes en død Kraft, som blot med-
fører Tryk uden Bevægelse.

6. I Søforøget kaldes Seil levende, naar
Vinden kommer langs med Seilet, saa
at dette faaer en spillende Bevægelse. At
bræse levende, d. e. sætte et Seil for en
kort Tid i en saadan Stilling.

Levende, adv. Kraftfuldt, siges baade om
Sprog og Alvor. Vordbåndsen gif levende.
Det gif levende til ved at foruue Bagteriet.

Levendegjor v. a.

1. Gjør levende, skaffer Liv. „Gud, som
levendegjør de Døde.“ Rom. 4, 17.

2. Figurligen: opliver, giver Kraft. „Gode
Aanden ihjelstaaer, men Aanden levende-
gjør.“ 2 Cor. 3, 6.

Levendegjorelse (en) n. l. Den Gierning,
at gjøre levende; at give Liv; Oplivelse.

Levendegjorende adj. part. Som gjør le-
vende, som giver Liv og Aande. At opmun-
trende. „Den sidste Adam er en levende-
gjorende Aand.“ 1 Cor. 15, 45.

Levenhed (en) n. l. Munterhed, Lystighed,
Liv, Friskhed. (Moth.)

Leveorden (en) n. l. Den Orden, man
lagttager i Livet, især i Henseende til Føde-
midler.

Leveplan (en) n. l. De Regler, man fore-
river sig at følge i Livet.

Leve- v. n. levede, levet. (Ulph. li-
ban. A. S. libban, lyfian. Isl. lifa. Germ.
leben. Belg. leven. Syec. lefwa.)

1. Ditrer en selvstændig Kraft. Alle or-
ganiske Legemer lede. Måske Philoso-
pher paa staae, at al Materie levet. „Saa
oft som Herren levet.“ 2 Sam. 4, 9.
Det levet At der der er paa ham: han
er luttet Liv og Friskhed.

2. Aander, er til. Bruges paa især om Dy-
rene, som de Legemer, hvori den organiske
Kraft tydeligere fremtræder. „Af alt

det som lever, af alt Kød et Par." 1 Mos. 6, 19. Den Dag skal du aldrig leve. At leve en Hundstid: kort Tid. Alle vil længe leve; Ingen vil gammel hede. Længe at leve, er længe at plages. Hvo længe lever, bliver meget vær.

3. Ernærer sig, fortsætter Livet. „Mennesket lever ikke af Brød allene." Matt. 4, 4. „Ved dit Sværd skal du leve." 1 Mos. 27, 40. At leve af sit Haandværk. Han kan ikke leve af sit Embede. Man skal leve og lade leve: man skal et tage Brødet fra andre. Man faar at leve, som man kan, naar man ei kan leve som man vil. At leve af Wimmerbug, af Vinden, Lufften: overmaade Inapt. Saa lever Høfding af Kød, som Fuglen af Kød (Klo). Saa lever Hønen af sit Strab, som Løven af sit Kød: man lever og af livet.

4. Opfører sig, spiser sit Liv paa Jorden. „Et Menneske som lever roligt." Sir. 41, 1. „Der var en rig Mand, som levede hver Dag herligt." Luc. 16, 19. „Leve i Guds Guds Tro" Gal. 2, 20. Han lever som en Maus i Andens Hund: af Andres Naade. Som man lever, saa dør man. At leve som Hund og Katte: i Ufor dragelighed. Man skal leve, som Koff lever.

5. Vedbliver. Hans Minde lever. „Hans Ravn skal leve fra Slægt til Slægt." Sir. 39, 13.

6. Er lykkelig, nyder Livet. „Glor dette, saa skal du leve." Luc. 10, 28. Kongen leve! Nu skal han ret begynde at leve, da han er bleven rig.

7. Beslutter en god Foranstaltning. Det er en Mand, der veed at leve.

Med Smaasord:

Lever af: ernærer sig ved. Han har intet at leve af.

Lever bort: tilbringer sin Levetid eller en Deel deraf. Bruges især i ond Betydning. Han har levet mange Ungdomsaar bort i Svær og Sværm.

Lever hen: hendirer Livet. Henlever Tiden. (Moth) Han levede sine gamle Dage hen i Rolighed.

Lever igien: er i Live efter andre, er til endnu. For dem, som leve igien, vil det være værre. (Moth.)

Lever om igien. Gientager Livet. Jeg vilde ikke leve den Tid om igien, jeg har lagt tilbage. It. i en spøgende Sammenhæng siger man: Du kommer til at leve om igien, d. e. et muntert Liv end tilforn.

Lever op.

1. Kommer til Live igien, faar Liv paa nye. Efter et Par Dages Sindss levede han op.

2. Figurlig: faar nyt Liv, oplives af nye Forhaabninger. Ved denne Tale levede de Forsagte igien op. „Han lever op i salig Lyk." (Baggesen.)

Lever sammen.

1. Lever med En, er stedse hos hinanden. Egtesfolk skulle leve sammen i Enighed.
2. Er Samtidig med. (Moth.)

Lever ud. Lever til Enden af. At leve sin bestemte Tid ud.

Lever (en) n. l. Tæl. lifur. A. S. lyfer, lever. Germ. leber. Ang. liver. Belg. lever. hepar. En af de indvortes Dele i Mennesket og Dyr's Legeme. Den er hos Mennesket det største Indbold i Underlivet, ligger ved den højre Side, indenfor de falkte Ribben oven over Maben og under Mellemgulbet. Den er bestemt til at affondre Galden. Han døde af en Sygdom i Leveren. I endeel Talemaader tages Hensyn til sin gamle Mening, at Leveren var Livens bernes Sæde, saasom: Han har en hvid lever. At tale fra Leveren: sit

Kist, af Hættens skind; reente ud. Heraf Sammensætningerne.

Leveraare (en) n. l. Den nederste, første Green af Ståldernaaren.

Leverbalsom (en) n. l. En aromatisk Plantefra Languebec og Toscana. Hos nogle kaldes den Kunigundurt. *Achillea Ageratum. Linn.*

Leverbetændelse (en) n. l. Betændelse i Leveren. (hepatitis).

Leverblomst (en) n. l. *Parnassia palustris. Linn. Flor. Dan. T. 584.* En

Plante, som vokser gemeentlig i Englene og paa sumptige Steder. kaldes dog **Parnassus-Græs.**

Leverbrast (en) n. l. En Sygdom hos Saar og Hornbag, der især angribes Leveren.

Leverbrun adj. Som er af en lysebrun Farve, blandet med noget Grønt og mørket Graat. (Wab)

Leverbyld (en) n. l. Byld paa Leveren.

Levererts (en) n. l. En Art af Dagsfalslægten, som findes paa Gården imellem Ohgræs og Eichenstærk; har et lille Brud og giver en rød Streg. *Hydrargyrum hepaticum.*

Leverfarve (en) n. l. Lysebrun eller leverbrun Farve.

Leverfarvet adj. part. Som er af samme Farve, som Leveren.

Leverflek (en) n. l. Saaledes kaldes de leverbrune Pletter, som undertiden sætte sig i Huden paa Benneffer; forhenne- lig paa Brystet, Ryggen og i Lyken; Krægne. Rigtigere Leverplet.

Leverflod (en) n. l. Sygdom af Hoppelse i Leveren

Leverfynder (en) n. l. Det samme som Fgle hos Gaar (Landets Bestr. over Hæse. p. 83). *Dieronia hepatica.*

Levergang (en) n. l. Leverens Galde- gang. *Ductus hepaticus.*

Levergroet adj. part. Angrebet, som et

Plantestok, som har Ståbet, eller Hoppelse i Bugtindvænt.

Leverhinde (en) n. l. *Tremella Nollæ.*

Hedder og Læge? **Leverhinde.** (Gunkes Rant. 2 D. v. 571.)

Leverigle (en) n. l. See Leverfynder.

Leverist (en) n. l. En Eggdom hos Dyrene. Hos Saar forholder sig dogt Vand **Leverist.** (Osluffs dec. Ann. 7 B. S. 340.)

Leverkist (en) n. l. En jernhaltig Kist- art. *Pyrites hepaticus. (Werner)* En Underart af Svovelskis; har en mørke imellem Brøncegul og Staalgul, et jævnt Stød. (Wab)

Leverkist (en) n. l. Kaldes i Miner- ralogien spidsglassblandet Stenmasse af en brændelig Farve. (Brønning's Min. p. 106. 73)

Levermoos (en) n. l.

1. En Art af Hættelæver og Længe med Rø- vender i; almindeligere **Dungetmoos.**

2. En Art eller et Slægt Moos med Le- verfyge. *Lichen pulmonarius. Linn.*

Levermirus (en) n. l. En Måusart, som opholder sig paa mager og fugtig Jordmøn, samt i Runder, Skove, Orkener ic. Væntelig saaledes kaldet af sin bræn- rede Farve. Hedder ellers **Stenmirus.**

Leverorm (en) n. l. En Art lange, brede Orme, som avles i Dyr's Indvolde, og opholde sig helst i Leveren.

Leverplet (en) n. l. Det samme som Leverflek.

Leverpølse (en) n. l. Pølse, som er la- det af Svinelever, Lunge ic. Møbsat i Blodpølse, Hvidpølse.

Leverriim (en) n. l. En Art Riim, som tilforn var meget i Brug at gjøre over- Maaltidet, naar man spiste Lever; et Slægt Stenmirus.

Leverslag (en) n. l.

1. En brændelig Røddermasse, eller en brændelig Jernkis, som holder en liden

- Leber** *Leber*, 188 af sin *Leber*; kaldes
Leverslag. *Pyrites: eupreus*.
 1. Den mørke, leverfarvede Jernstilmalm,
 som holder meget Jern og lidt Svovl.
Pyrites hepaticus. (Brünnichs Mi-
 neralogi.)
 2. Leverbrune, medfødte Pletter paa det
 menneskelige Legeme.
Leversød adj. Sød af Smag, som Leveren.
Leversot (en) n. f. Leversyge. Betæn-
 delse i Leveren.
Leversotig adj. Som er syg i Leveren,
 har Skade i Leveren. (mindre brugeligt
 end Leversyg.)
Leversteen (en) n. f. En Tungspat mæn-
 get med bituminose Dole. *Barytes he-
 paticus*.
Leversyg adj. Det samme som Leversotig.
Leversyge (en) n. f. Det samme som
 Leversot.
Levertran (en) n. f. Tran, som bræn-
 des af Leveren i visse store Sædler.
Leversurt (en) n. f.
 1. Et almindeligt Navn, som tillægges de
 Ureter og Planter, som bruges mod
 Leversyge.
 2. Det samme som Leverslomme.
 3. *Anemone hepatica*. Linn. Fl. Dan.
 T. 610.
Leverbort adj. Levert, som Leber, it-
 temællig. (Norsk)
Leverance (en) n. f. (Gall. livraison, Germ.
 Lieferung). En ved Accord overtaget An-
 skaffelse og Levering; mest om store Partier.
 At giøre Leverance til Staden, Krigsfol-
 ket, Høffet.
Leverandør (en) n. f. En Person, der
 besørger Varer efter Accord indkøbte og le-
 verede.
Leveregel (en) n. f. (af Leber v. n. og Regel).
 Regel, Forskrift, som man følger i sin Wan-
 del. Attie i rette Tid, er en vigtig Leveregel.
Leverer v. a. impf. leverede, sup. leveret
 (Germ. liefern. Gall. livrer.)
 1. Giver, giver en Anden i Hænder, over-

- antvorder, At levere En Penge tilbage;
 levere En en Dag. Han er leveret,
 v. a. overantvordret, nemlig til sine Fæm-
 der: det er ude med ham.
 2. I Særdeleshed om at give eller holde et
 Slæg. Læser leverede Pompeius Cla-
 ret ved Pharsalus.
 Med Smaarord:
Leverer af v. a. Det samme som afleverer.
Leverer bort v. a. See Bortleverer.
Leverer igjen v. a. tilbagegiver, flyr fra
 mig; hvad jeg har modtaget.
Leverer ind v. a. Det samme som indleverer.
Leveret ud v. a. Giver fra sig til en
 Anden, overgiver til en Anden. At
 3. levere Væder, kunstange ud.
Levering (en) n. f.
 1. Den Gierning at give noget til en Anden
 eller Overlevering.
 2. Det som leveres, Leverance.
Leverste (en) n. f. (af Leber). Et Gruen-
 timmer, som lever længe. (Norsk. obs.)
Leverstift (en) n. f. Legemets Rættingsstift.
 (Treschow om den menneskel. Natur. p. 137.)
Leverstol (en) n. f. Livets Stol, eller Stands,
 hvoraf Mættel, brugt af Corterup. „End
 give hans Leverstol en meget stidig Dreide.“
 (Norsk. Samfundsskr. p. 190.)
Leversted (et) n. f. (af Leber v. n. og Sted
 omst.) Opholdssteds, Riidenhavn er et dødt
 Leversted.
Levertid (en) n. f. Den Tid man lever i,
 Livstid. Det steer neppe i min Levetid.
Levertraad (en) n. f. (af Leber v. n. og Traad
 n. f.) Et billedligt Udtryk om Levedagenes
 Folge; Parcerens Traad.
Levervandel (en) n. f. (af Leber v. n. og
 Wandel n. f.) Et Menneskes Liv og Le-
 ven; Mænden hørd paa et Menneske som
 dødt i sin Hænder paa Jorden.
Levervei (en) n. f. (af Leber v. n. og Wei
 n. f.) Den Gang i Livet et Menneske følger;
 en vis Måde at ernære sig paa, En
 udfører en saglig Levevei.

Lebevædder (en) n. f. Væddet, som man lægger til for at lade leve.

Levfoi (en) n. f. pl. **Levfoier** (gr. λευκαίον *viola alba*). Planteflagten *Cheiranthus* Linn. Deraf:

Levfoi-Gyldenstaf (en) n. f. *Cheiranthus Cheiri*. Linn. en Art.

Levner v. a. impf. *levnede* sup. *levnet*. [Isl. *leifa*, A. S. *lafan*, Ang. *leaves*]. Lader blive tilovers, efterlader. At levne Mad paa, f. Tasteren. Han levner Taster, naar det smager ham. „Hun aad, blev mæt, og levnede.“ Ruth. 2, 14. At levne hverken Gult eller Stage. Jihen levner Taster. Han levnede ham ikke Væ for en Skilling: haanebe ham paa det værste. Han levnede knapt Livet i ham: proglede ham saaledes, at han peppe, slap derfra med Livet.

Levnet (et) n. f. mangler pluralis. [Isl. *líf*, *lífa*, *vita*, *ratio vivendi*]. Opførelse, den Levemaade man fører, et Menneſkes hele Wandel. At føre et dødig, rygsedst Levnet. Et ondt Levnet kuldfæster de Vældiges Stole. Wiſd. 5, 25. At giere en Beskrivelse over Ens Liv og Levnet, i hvilken Talemaade Liv synes at gaa paa det Fysiske, Levnet paa det Moraliske.

Deraf Sammensætningerne:

Levnetsbeskrivelse (en) n. f. Fortælling, Beskrivelse af alt hvad der henhører til Ens Liv og Levnet. At forfatte Ens Levnetsbeskrivelse. Store Mænds Levnetsbeskrivelser ere lærerige.

Levnetsbeskriver (en) n. f. Skribent, som forfatter Ens Liv og Levnet.

Levnetsforhold (et) n. f.

1. Maaden, man opfører sig paa, vel eller ilde.

2. Den Stilling, hvort man staar til Andene i Livet.

Levnetsløb (et) n. f.

1. Livets Tilværelse.

2. Levnetsbeskrivelse.

Levnetsmidler (et) n. f. bruges meest

i pl. At hvad som behøves til Livs Opbold; Godtgørelse. Levnetsmidlerne ere i hoi Pris. At tilføre en Stad Levnetsmidler.

Levnetsorden (en) n. f. Det samme som *Leveorden*.

Levning (en) n. f. pl. **Levninger** (af *Levner* v.). Det som er tilovers; det er en Levning fra iqaar. (om Spise). Til anden Dags Bryllup spise Bønderne Levninger. „Det skuet skal din Kuro være og din Levning.“ 5 Mos. 28, 17. Grækenland har mange Levninger fra den elskafte Aldrid. „Det er en Levning fra Barbariet, jeg troer, jeg skal klage for Politiet.“ (Oehlenschläger.)

Levrelids (en) n. f. *Tremella*. En Planteslagte henhørende til Lærerne.

Levret adj. See *Læret*.

Levse (en) n. f. (af *Lev* n. f.). Kalder i Norge bliddagt Gladbød. Hedder og Levse, men i Trondhjem *Leuse*. (Halløger. 12. Strøms Sundm. Bestr. 1 D. p. 526.)

Leve (en) See *Verte*.

Lexicon (et) n. f. (af lat. *lexicon*). En Ordbog.

Leyder (en) n. f. Et Kommandobord, synonynt med *Løbestag* og *Stander*; og bemærker: et stivstaaende Tob, som er stiftet igennem Kouser eller Røpeter, hvortil man fæster et Seil at kuns hoiſe det langt op med Leyderen.

Leye, Leyermaal, Leylighed. See *Leye, Leyermaal* &c.

Leyre (en) n. f. obsolet. (maaskee af Germ. *leiter*). Stige, Trappe. De satte Stiger og Leyrer til det nye Taarn og Værn. (Bed. Kron. p. 477.)

Li eller Lie (en) n. f. (Isl. *hlid*.) Side, i Gærdeleshed Bierghede. „Boer jeg paa det hoiſe Fjeld, hvor Røperne pladſked i Flen.“ (Nordahl Bruun). „Paa hoiſe Haand, paa venſtre Lie.“ (Baggesens nye bl. Digte. S. 355). Deraf dannes Ordene *Fjeldlie, Nordlie, Solle* o. s. d. (Nord)

Liaa (en) n. f. [Isl. liar.] See. „Disse arbejder til Bhoerne det behøvende Jernfang, saasom Liaact og Eiger, Ører ic. (Norsk Vid. Selsk. Skr. Nye S. 1 B. p. 459. Falch.)

Liaagræs (et) n. f. *Anthericum Osisfragum*. Linn. Fl. D. T. 42.

Liane (en) n. f. (Germ. Liane). Saaledes kaldes adskillige slængende Planter i de tropiske Lande.

Liberi (et) n. f. pl. *Liberiet* (Gall. livree. Ital. livrea).

1. Klæder, udmærkede ved et vist Klendetegn f. E. Enit, Farve, Snorer o. s. v., som Herstaber give deres Eienere. At give sine Folk *Liberi*. Kongeligt *Liberi*. Han har faaet *Liberi* paa.

2. De Farver, som Rogen fører i sit Vaaben. (Woth.)

3. I gemeen og daglig Tale, Enat. At have *Liberi*; hedder ogsaa *Skædderliberi*.

Deraf Sammensætningerne:

Liberibetient (en) n. f. *Betient*, som bærer et af Herren givet *Liberi*. Foruden sine *Liberibetiente* har han endnu en Kammer tiener.

Liberikiole (en) n. f. *Kiole*, hvis Beskaffenhed viser, at den hører En til, som er *Betient* hos et Hersh.

Liberiskor (en) n. f. *Snor* eller *Træffe* til *Liberisklæder*.

Libert (en) n. f. obsolet. (gall. *librairie*, a Lat. *liber*). En Bogsamling. „Han havde i sin *Libert* mange Bøger.“ (Skonnings bød. Philos. p. 126.)

Libræd (en) n. f. Norsk Navn paa en Græsart. *Aira canescens*. Linn. Fl. D. T. 1023.

Libstol (en) n. f. (Germ. *Liebstöckel*). Norsk Navn paa *Planten* Rosill, *Ligusticum lavisticum*. Linn.

Lichesten (en) n. f. (norsk). En Art Gagle som kaldes *Transekere*. *Cerchia familiaris*. Müll. Prod. Zool. Dan.

Licitation (en) n. f. (lat. *licitatio*). Op-

raab til Underbud; Ophjælpelse af offentlig eller andet Arbejde og Leverance til den, som vil paatage sig det for ringeste Pris, modsat *Auction*. At holde *Licitation*.

Heraf de sammensatte Ord:

Licitationsbud (et) n. f. Den Sum, som bydes ved en *Licitation*; Underbud.

Licitationsforretning (en) n. f. En *Licitations* løslige Guldsørelse; ic. dens Beskrivelse.

Licitationssted (et) n. f. Det Sted, hvor en *Licitation* foretages.

Liciterer v. a. imperf. *liciterede*, sup. *liciteret*. Opraaber til Underbud.

Lid (en) n. f. pl. mangler. [Isl. *lid*, *auxilium* et *auxilia*.]

1. Hjælp, Bistand. (obsolet) at gjøre En

Lid o. hjælpe og faa ham bi. (Woth)

2. Hjælpetropper, Krigsfolk eller Penge, som sendes En til Hjælp. (obsolet) At sende *Lid* til En. (Woth.)

3. Folgeskab; Stalbrødre. (obf.) Thing. *Lid* kaldte Knud den Store den udvalgte Armeer, som han havde af Huustropper. (See *Led*).

4. Fortrøstning. „Paa Gud allene havde jeg sat min *Lid*.“ Psalm. Man maa ei sætte *Lid* dertil. Man slaar tie sin *Lid* til Uld o. man gaaer ofte glip af sit Haab. „Jeg til Læger slog min *Lid*.“ Job. Kæn.

Lid (en) n. f. obsolet. (af *lider* *patior*). Det at man lider noget; Lidelse. (Woth)

Lid (en) n. f. obsolet. En Udtale af *Lid*. Egn. Da komme de først i denne *Lid*. (Rimkrøniken. Fol. 2.)

Lidder v. a. obsolet. (af *Lid*, *auxilium*). Hjælper og understøtter.

Liddle n. f. See *Leddle*.

Liddig adj. See *Leddig*.

Lide (en) n. f. (Isl. *hlid*. See *Lie*.)

1. En Straaning. „Naar Dagen bærer sig den Soel gaar under *Lide*.“ (Archeol. Scam.)

2. En flad Strækning, en Eng. En grøn Lide. (Noth.) „Al Jorden glæder sig, Skov, Mark og grønne Lide.“ (Arreboes Hexam. p. 167.)

3. Side. I hvilken forældet Betydning det dog især bruges i Sammensætninger og af Digtere; f. Ex. Østerlide, Vesterlide.

Lidel adj. obsolet. [Isl. litill, parvus]. Lid den. „Det lidle Dyr.“ (Skonnings heb. Philos.) „Jeg var ikke saa lidel.“ De XII. Patriarker.

Lidelig adj. [Isl. ledanligr, tolerabilis].

1. Taalelig, som kan taales.

2. Taffelig. Et lideligt Døsen, et lideligt Ansigt.

3. Passelig. En lidelig Priis. „Kunne forkandige Folk kionne, at det saa kan være lideligt: lovligt, som man kan notes med.“ (R. B. Selsk. Skr. i D. p. 4.)

Lideligen adv.

1. Taaligen. Hun spær lideligen.

2. Behageligen. Børnet leer lideligen.

Lidelighed (en) n. f.

1. Den Egenkab at kunne stude sig i meget, Taalmodighed. (Noth obf.)

2. Den Beskaffenhed at kunne blive lidet. Lidelighed kan man ikke nægte hende.

Lidelse (en) n. f. (af lider v.) Den Til-

stand, hvori et Menneske lider Ondt, og det Onde som lides. Smerte paa Legemet eller Krænkelse i Sindet. At gaar sore og mange Lidelser igennem. Sinds og Legems Lidelser have ganske nedbrødt ham.

Lidelseblomst (en) n. f. Almindeligt kal-

der Passionsblomst. En Art, i hvis Blomst man foragter at finde enhver Redskab af Billeder, som blev brugt ved Christi Korsfæstelse. Phyllitis scolopandrium.

Lidelsehistorie (en) n. f. Fortælling om

En Lidelses. Siges fortrinlig om Christi Lidelsehistorie. I Kassen prædikes over Lidelsehistorien.

Liden (en) n. f. uden pl. Den Tilstand at føle Lidelse.

Liden adj. neutr. lidet contr. lidt. pl.

smaa, Comp. mindre, superl. mindst.

[Ulph. leitils. A. S. lytel. Isl. litill. Germ.

antiq. lizzel lyzzel, Græc. λιτος, tenuis

Svec. liten, parvus]. Som ikke er stort;

stort, flæket (saavel om Størrelse, som Va-

righed og Styrke). Et lidet Menneske. En

liden Hædeplads. Det er kun en liden

(ringe) Sum. Af liden Priis, Værd. Om

en liden Grund skulle I see mig. Tungen

er et lidet Lem, men puffet storligen. Lidt

Gode skal man høit sætte og fielden see til.

Liden til sin Mad: smaaærende, som spi-

ser kun lidt. Liden Børde er langveis-

tung. Liden Sag giver tit stor Rædsel;

it. en liden Tue dakter ofte et stort Væs:

Smaaating er ofte Anledning til store Bes-

givenheder. Liden Hund er længe Hvæl.

Lidende adj. particip. (af lider). Som

udstaaer eller taaler noget. At være den

Lidende.

Lidende (et) n. f. obf. (af lider). Yndet,

det at man lider En vel. Han har et gode

Lidende iblandt Folk: er yndet, vel liide

af Folk. (Noth.)

Lidenhed (en) n. f. (af liden parvus).

Smaaahed. Den Beskaffenhed at være liden.

Ubetydelighed.

Lidenkab (en) n. f. En herskende Begier-

lighed der vanskeliggjør Overlægget. Hvad

der vækker Lidenkaben, sætter lettelig i

Affekt. Affekten som er blevet Vane, vor-

der tætesigen Lidenkab. At komme i

Lidenkab; henrives af sin Lidenkab.

„Lidenkaben er en Id, der ulmer under

Alten og er færdig til ved mindste Leilighed

at udbrude.“ (Treschow.)

Lidenkabelig adj. Som let kommer i Li-

denkab, let henrives af herskende Begier-

ligheder. Den Lidenkabelige hører et

paa Fornuftens Stemme.

Lidenfabeligen adv. Paa lidenfabelig Maade.

Lider v. a. & neutr. impf. leed sup. liidt. [Alem. *lidan*. Germ. *leiden*, Belg. *liiden*. Isl. *lida*, pati, tolerare].

1. v. a. Taaler, udskaer, glennemgaaer; saabel om legemlig Smerte, som Sindets Krænkelse. At lide Nød paa Stel og Legeme. At lide Mangel. At lide Spot. og Forhaanelse. At lide Hunger og Tørst. Hvo intet ondt vil lide, han intet godt vil bide. „Hvad man ei kan ændre, faaer man taalig at lide.“

2. v. a. Fordrager, taaler i Selskab med sig, finder sig i, tager imod. Jeg gider ikke liidt ham for mine Dine. I Norge lider man ingen Jøder. Hesten kan ikke vel lide Sporer. Sagen lider ingen Opsættelse. Det lider jeg aldeles ikke at saadant skeer.

3. v. a. Vnder, holder af, finder Behag i. Det kan jeg lide. Jeg kan inderlig godt lide den Pige. Jeg gider nok liidt at høre hans naive Udrøp. De lide hinanden vel. I det ældre Sprog forekommer ogsaa lider til og lider efter. „Hvi monne sorte Grefve Henrikken lide til saa høff en Blomme.“ (Trag. p. 95.)

4. v. n. Er i en vis Tilstand, befinder sig. Hvordan lider du? Jeg lider vel. At leve og lide vel. „Spørgh man spvkh hvor hannum lydhed.“ 2: Spørger man en Sog, hvorledes han befinder sig. (Hen. Harn. Lægebog.)

Lider v. n. impf. leed, sup. liidt. [Isl. *hlíta* confidere]. Stoler paa, forlader mig paa, har Tillid til, troer paa. Lid ikke paa andres Gunst. Det kan du sikkert lide paa. „De skal til hannem lide.“ (Ged. Kr.)

Lider v. n. impf. led, sup. leden, ledet. [Isl. *lida*. Ulph. *leitan*. A. S. *lithan*. Al. *lidan*, *labi*, *procedere*. Naaskee beslegter med Glider]. Skrider frem. Liden lider

godt. Da det led mod Aften, stilledes Selskabet ad. Deraf: Forleden.

Lider v. n. (I gamle Skrifter og det jydsk Almuesprog). Løber, venter. „Jeg har været det spurt, min Fader er slug og saare monne efter mig lide.“ (Tragica S. 165.) Jeg lider efter dig. (Kagaards Ehyes Bestr. p. 245). Lid og bi, haab og ti. Lide og ble, haabe og vente, det før (fører) sammen haade Hovedstol og Rente.

Liderlig adj. (Germ. *liederlich* a *Luder*, homo dissolutus vel a Germ. *lotter*, *lotter*, *laxus*, dissolutus. Isl. *laddari*, neqvarn).

1. Hengiven til Ledsagtighed, som fører et røggesløst Levet, som lever i Saus og Duns. At føre et liderligt Levet. En liderlig Kompan. En liderlig Dvind. At have en liderlig Mand. En liderlig Vise eller Bog.

2. I det lavere Sprog, om hvad der er uanstændigt, af slet ingen Værd, lumpent. At gaae liderlig i Klæder. En liderlig Munt. En liderlig Forretning. Et liderligt Stykke Arbejde.

Liderligen adv. Paa en liderlig Maade.

Liderlighed (en) n. l. Den Bestaffenhed at være liderlig.

Lidet (et) n. l. (er neutrum af adj. *liden*). En ringe Deel. Lidet er bedre end Intet. Hvo mig Lidet giver, han mig Lid under. Hvo Lidet faaer, han Lidet faaer. Lidt er ondt i Die, men værre i Pungen.

Lidet eller lidt adv.

1. Ikke meget. Han stødte sig kun lidt ved Galdet. For lidt og for meget for dæder alt.

2. Slet ikke. Det hjalp ham lidt, at han havde påslet sine Gader paa de troløse Venner. Han kommer ligesaa lidt i Dag som i Morgen.

3. Noget. Han sagde lidt alvorlig. Han blev lidt vred vedroder. Lidt efter lidt 3: efterhaanden.

4. (I daglig Tale og ugentligen) temmelig

meget. Den unge Herre er lidt nævds.

Den Bog falder lidt kostbar.

Lidig adj. obl. (af *liver*, *patior*). Taaelig, som kan lides. Deraf det sammensatte Ord: **medlidig**. (Moth.) Nu bruges lidelig.

Lidkøb (et) n. f. See **Litkøb**.

Lidse eller **Lisse** (en) n. f. pl. **Lidser**. [Germ. *Lige*. Belg. *lisse*. Isl. *listur*, *limbus*]. Et snøet, smalt, langrundt Baand, en tynd Snor; it. *Snorebaand*. At slynge, slaae **Lidser**. At faae noget med **Lidser**.

Lidsetov (et) n. f. Et Tov, hvormed Masteligt af et Seil gøres fast til Masten; **Lidsetov** til Mesanen.

Lidt adj. neutr. & adv. See **lidet**.

Lidtagtig adj. (Ydsk). Smaaladen, temmelig liden. Et **lidtagtigt** Hoved; **lidtagtigt** Rum.

Lie adj. obl. comp. *liere*, *sup. liest*. **Liedig**, rede. (Moth.)

Lie (en) n. f. [Isl. *lið*, *latus*]. 1. See **Lide** (en) 2. Et Bogst.

Liebhaber (en) n. f. Et tydsk Ord, liden for hvilket bør bruges **Lysthaber**. Deraf:

Liebhaberi (et) n. f. Bør hedde **Lysthaberi**.

Liehest (en) n. f. (norst). En Fugl af Spættefagten. **Liehesten**. **Picus martius**. Müllers Zool. Dan.

Lier eller **Liere** (en) n. f. (norst). Straap, Strabe. En Esfagl. **Procellaria Puffinus**. Müllers Prod. Zool. Dan.

Lieutenant (en) n. f. (Gall. *Lieutenant*). En subaltern Officer, ringere end **Capitain**.

Lisagræs (et) n. f. (norst). Hedder og **Klædegræs**, **Jonsgræs**. **Pinguicula vulgaris**. Fl. D. Tab. 93.

Lislig adj. (Isl. *liuflegr*. Svec. *liuf* Germ. *lieblich*, *amabilis*.)

1. **Yndig**, behagelig, sød. „**Lislige** Taler ere en Honningfage.“ Ordsp. 16, 24. „Din Røst er sød og din Skikkelse **lislig**.“ Høifangen 2, 14. „Hvad er **lisligere**

end en god Samvittighed?“ (Eftoppingshed *Whilaf*.)

2. I Særdeleshed om hvad der er behageligt at høre, lugte og smage. En **lislig** Musik, en **lislig** Blomst, en **lislig** Vin.

Lislig adv. **Yndigen**. Paa en behagelig Maade. At synge **lisligen**.

Lislighed (en) n. f. **Yndighed**, **Sadhed**, **Behagelighed**. En **Snat**, hvis **Lislighed** man ikke kender. Hendes **Lislighed** indtager Enhver. „Vor Guds **Lislighed** være over os.“ Psalm. 90, 17.

Lig term. fin. (af *Liig*, *similis*). Bruges allene i Adjectivernes Endelse, som give en Lighed eller Slægtskab tilkørende, som kongelig, barnlig, fiærlig, borgerlig o. s. v.

Lig, see **Liig** adj.

Lig (et) n. f. See **Liig** n. f.

Lige adj. eens i alle Ret. [Ulph. *leiks*. A. Sax. *Liegelik* Germ. *gleich*. Isl. *líki* *similis*, *æqualis*.]

1. **Ret**, som ikke er kroget; som løber i en lige Linie. Et lige Træ. Det er saa lige som en Snor. Den lige **Ret** er den korteste.

2. **Eens**, **ligedan**, **lige stor**, som er af samme Væbskaffenhed som noget andet. **Lige** Hørfømt. **Lige** Grand. To Brødre af lige Størrelse. **Lige** Maal. **Lige** Børn lege bedst. At dele noget i to lige Dele.

3. I Regnekunsten er et lige Tal det, som lader sig uden Overskud dele med To; 8 er et lige Tal. Deraf Talemaaden: at lade Fem være lige, d. e. at være ubestemt enten noget er ret eller galt. Da de fik Rodder, legede de lige og ulige. Et rundt Tal. Lad mig faae 20 Rodr., det er lige Penge.

Lige adv.

1. **Ligefrem**; ret ud; modsat **Krødt** eller **kroget**. Dan kan ei skrive lige uden **Sveger**. At holde Legemet lige. **Hvad**

flaer lige paa Benene. Deraf: lige ned, lige op, lige over, lige overfor o. s. v. Stangen ved Englesthningen flaar lige op. Et Tal gaaer lige op. De Tjenester, vi have viist hinanden, gaae lige op. Talerkenen gif lige midt over. Haren lob lige over Veien.

2. Eens, ligedan, ligemeget. At dele en Ting lige. I ere begge lige gode. Vi ere alle lige gode derom o: have eens Andeel dert. Endnu er det lige naar o: der er endnu ingen Forandring sket. Saaledes ogsaa: Lige mange, lige lang, lige god, lige tyk.

3. Rigtig, netop, naie, just. Regningen flaar lige til. Det vrier lige 3 Centner. Det kan man ikke saa lige siges. Lige til Pas o: i rette Tid. Det gaaer lige op. Det slog lige til, som til Skræderens Barfel, hvor man aad Barmet med. (Ordspr.) Nu kommer jeg lige paa Ti-men. Lige i Øieblikket.

4. Ganske, aldeles, uden Afbrydelse i Henseende til Tid og Rum. Denne Vej fører, skønde giennem mange Krumninger, lige til Byen. De dandsede lige til den lyse Dag. Lige fra sin Gædsel var hun syg.

5. Vel, godt, rigtigen. „Om det gif ei lige til.“ (Buntings Itinerarium.) obsol.

Lige (en) n. f.

1. Lignelse, udbortes Lighed. Der kom vilde Dyr ind i menneskelig Lige. Svogersket lod sig see i gammelt Wands Lige. „I thynæ Lighæ hæfuer thu mig skapt.“ Maria Ps. Fol. 37. (obs.)

2. Ligemand; En som er af samme Stand, Alder, Vilkaar ic., som en anden. Vi ere hinandens Lige. Mig og mine Lige passer det ei for. Der findes saa hans Lige i Forskand, Ondskab, Fromhed ic. Han har ei sin Lige. Lige søger Lige, sagde Gauden til Kulsbieren. (Ordspr.)

3. En Handling, der svarer til en anden,

er denne lig. Bruges kun i Talemaaden Lige for Lige. At give En Lige for Lige, o: at gjøre Giengjæld. Det er Lige for Lige o: En som forskyldt. Lige for Lige om Vensteb skal holdes. (Ordspr.)

Lige (en) n. f. Rytte, Fordeel, Forslag. „Sæt dine Penge i Handelen, da faaer Du bedst Lige af dem.“ Der var Lige i den Skieppe Huede. At tage Lige af en Hest, er at bruge den til strængt Arbejde.

Ligeagter v. a. See Agter lige med.

Ligearmet adj. som har lige Arme. (See Arm No. 3). En ligearmet Vægtskang.

Ligeartet (adj.) [af adj. Lige No. 2 og Art.] Som er af samme, af eens Art eller Betskaffenhed.

Lige: enet adj.

1. [Af adj. Lige No. 1 og Been], som har lige Been, modsat Skæbhenet.

2. [Af Lig æqualis og Been.] Bruges i Geometrien om en Triangel, som har to lige store Sider. I den ligebenede Triangel ere Vinklerne ved den tredje Side lige store.

Ligedan adj. (af adj. Lige No. 2 og term. fin. dan). Som er af samme Dannelsel, Beskaffenhed, Egenkab med noget andet; Lig. To Ting af ligedan Stærrelse, Udseende, Form. Denne Krig synes af ligedan Udfald med den forrige. Vi havde ligedanne Følelser ved dette Syn. Jeg er af ligedanne Tanker med ham.

Ligedan adv. Eens, paa samme Maade. Jeg tænker hert ligedan med ham. De to Personer føle ligedan, handle ligedan. I det Huus gaaer det altid ligedan til.

Ligedanhed (en) n. f. (af adj. Ligedan.)

1. Lighed, lige Beskaffenhed; Eensformighed. (Rostgaard. it. V. S. Sfr. 3 D. p. 524.)

2. I Geometrien, den Egenkab ved sammentegnede Figurer, at deres Vinkler eller Ordenen ere lige store og deres Sider

i eens Forhold. Trianglers Ligebarhed
maa vel adskilles fra deres Ligestorhed.

Ligedanlighed eller Ligebarhed (en) n. l.
obl. Eensformighed; Overensstemmelse i
Form. (Moth.)

Ligedannet adj. Hvad der er af samme
Dannelse som et andet. To ligedannede
Ting kunne være meget forskellige i Stor-
relse.

Ligefarvet adj. Som er af samme Farve.
Ligefor adj.

1. I lige Linie foran noget. „Du skal sætte
Guldbæltet ligefor Vidnesbyrdets Ark.“
2 Mos. 40, 5.

2. Læt ved. Fienden staar ligefor Por-
tene. Det ligger ligefor.

Ligeformet eller Ligeformig adj. (af adj.
Lige No. 2 og Form). Som er af eens
Form; ligedan; eensformet.

Ligeformighed (en) n. l. Den Beskaffen-
hed at flere Ting have eens Form.

Ligefrem adj. og adv. (af adj. Lige No. 1 og
frem).

1. I fysisk Betydning: lige ud, lige hid,
uden Bøjninger. Veien er ligefrem.
At køre ligefrem ad Veien.

2. I intellektuel Betydning: klart uden Om-
søb. Ja det er ligefrem: forstaaer
sig af sig selv. Sagen er ligefrem,
som Fod i Høse.

3. I moralsk Betydning: jævn, ret og ret,
uden Forbeholdenhed, oprigtig. At sige
sin Mening ligefrem. Han er den
ligefremmeste Mand, jeg har kendt.
Naar man har at gøre med ligefremme
Folk, maa man ei bruge mange Kom-
plimenter. Deraf:

Ligefremhed (en) n. l. Enkelthed; Jævn-
hed. (Bruges blot i moralsk Betydning.)

Ligefuldt adv. Ikke desto mindre; desnag-
tet; dog; alligevel. Han er vel halt, men
han springer ligefuldt med. „Det gaar
ligefuldt for ham.“ (Det. Mag. 3 D.
p. 44.)

Ligegyldig adj. (af adj. Lige No. 2 og gyldig)

1. Lige fravigt, hvad som ei betyder mere
eller mindre end noget andet. Det er
ligegyldigt, enten man betaler i Spe-
cies eller i Rigsbankdalere.

2. Hvad der ei ligger Nægt paa, ubetyde-
lig. Enten Du gaar bort eller bliver, er
ligegyldigt. Hendes Bredde er mig
ligegyldig. Ennegjængerens Handling
er moralsk ligegyldig, thi den kan ei
vorde Gienstand for nogen Forsigtelse.

3. Den som bliver ligedan under forskellige
Indtryk, som ikke let bevæges, koldsin-
dig. At vise sig ligegyldig ved alt.
Være ligegyldig ved Andres Ulykke.
Han er den ligegyldigste Embedsmand,
der kan tænkes.

Ligegyldigen adv. Paa en ligegyldig Maade.

Ligegyldighed (en) n. l. Den Beskaffenhed
at være ligegyldig. At omgaaes En med
Ligegyldighed. At betragte Andres Band-
held med Ligegyldighed: uden Medfø-
lelse. At vise Ligegyldighed i sit Embeds
Førelse.

Ligehjørnet adj. Som har lige Hjørner
eller Vinkler; rethjørnet, retvinklet.

Ligekantet adj. Som har lige eller rette
Kanter.

Ligeledes adv. (af adj. Lige og Led via.)
Paa lige Maade; ligerviis. Han gør det
ligeledes. Jeg gaar ligeledes derhen.
Det vil ligeledes indtræffe.

Ligelig adj. (af adj. Lige). Jævn; som sker
efter lige Forhold. Brødrene gjorde en
ligelig Deling af Arven.

Ligeligen adv. Jævnt; paa en ligelig Ma-
de; i lige Forhold.

Ligelighed (en) n. l. Det at noget sker
eller deles paa en lige Maade. „Gaven
skal ske af Ligelighed.“ 2 Cor. 8, 14.

Ligeliniet adj. (af Lige adj. og Linie). Som
bestaaer af, eller løber i lige Linie. En
ligeliniet Strift.

Ligeløbende adj. part.

1. Som gaar i lige Linie, modsat Trum; som strækker sig lige ud i Længden. „Nogle traadige Gipsers Fibre ere ligeløbende, andre ere uordentlig samlede og blødagtige.“ (Brünnichs Min. pag. 195.)
2. Som gaar fort i lige Vidde fra hinanden; parallel. Tvende ligeløbende Linier kunne aldrig skære hinanden. Ordet er dog ikke beqvemt dannet; rigtigere var jævnsides løbende eller jævnløbende.

Ligelse (en) n. f. obl. (af verb. Lige). Den Sierning at gøre noget lige og ret. (Moth.)

Ligelydende adj. part.

1. Som er af samme Lyd, som har samme Tone; to ligelydende Klokker.
2. Som er af eens Indhold; ordret overensstemmende. Tvende ligelydende Copier.

Ligemaal (et) n. f. Symmetrie; Overensstemmelse i Forhold mellem to eller flere Ting.

Ligemand (en) n. f. Den som er Ens Lige i Stand, Styrke, Høide, Anlæg eller andre saapel udvortes som indvortes Egenskaber. Vi ere Ligemænd. Jeg anseer dig ikke for mere end min Ligemand.

Ligemeget adv.

1. I lige Mængde, den ene ikke mindre end den anden. De skulle alle have ligemeget. (I denne Betydning skrives det oftest i to Ord.)
2. I lige Forhold, den ene ikke mere end den anden, bruges især ironisk, naar intet erholdes. Hvor ofte jeg maaned ham, fik jeg ligemeget.
3. Uden Forskiel, liges om det der hverken gjør til eller fra. Det kan være mig ligemeget. Det er ligemeget, enten han vil eller ikke. Ligemeget derom.

Ligen (en) n. f. obl. Lighedse, Skikkelse. I en Hvals Ligen. (Clausens norske Røn. p. 129.)

Liger v. a. et neutr. obl. ligede, liget. (Isl. *Likia*, adsimilare.)

1. Gjør lige, jævner. At lige det fraklede Papir.
2. Gjør En lig med en anden. (Rossgaard Dist. Herlov. ved adæqvo) obl.

Liger (en) n. f. [af verb. Liger; Germ. *Gleicher*, apud Frischium.]

1. En som gjør noget lige og ret.
2. I forrige Tider kaldtes Equator saaledes. I Blifhammerværkerne kaldes nogle Arbeidere Liger, fordi det er deres Forretning at sørge for, at Bliffet bliver lige.

Ligerblis adv. Paa lige Maade; iligemaade.

Liges verb. neutr. pass. obl. Forliges; enes; lever i Enighed. De liges ikke godt. Høren og Lyden liges vel. (P. Spots Ordspr.)

Ligesaa adv.

1. Ligesledes, ligedan; paa samme Maade. Gaf bort og gjør ligesaa. Luc. 20, 37. Han er ligesaa ilde faren som jeg. Jeg skal sige dig det ligesaa godt (ufødt) igjen.
2. Jeg veed ligesaa meget, de lidet, deraf, som det Barn der blev født i Nat.

Ligesaa adj. Lige, ligedan. Den ene er ligesaa som den anden.

Ligesidet adj.

1. Som har lige og jævne Sider. En ligesidet Bygning.
2. Som er eens stor paa alle Sider, som har lige store Sider, en ligesidet Triangel.

Ligesides adv. obsolet ved Siden af. Han fød ligesides hos ham. (Moth.)

Ligesindet adj. Sottet af eens Sind og Tænkemaade; eensindet. Deraf:

Ligesindet (en) n. f. Den Egenskab at være af lige Sind og Tænkemaade. Overensstemmelse i Tænkemaade.

Ligeskab adj. Som har eens Skabning.

Ligeskabet adj. Som har et lige Skab. En ligeskabet Dre.

Ligeskillet adj. Det samme som ligedannet.
Ligesom adv. og conj.

1. adv. Ret som, saadan som, som om.
„Ligesom Du gjorde, skal Dig ske.“
Obadias 1, 5. „J ere ligesom falkede
Grave.“ Matth. 23, 27. Det er ligesom
Himmel og Jord laae paa mig (om noget
der nedtrykker Sindet.) Det er ligesom
man slog Vand paa en Gaas.

2. Som Conjunction a. bestemmende Ti-
den, saasnart, i det Dieblis, da; ligesom
Kloffen slog to hovedes Ratten. (I
denne Betydning skrives oftere to Ord
lige som); b. forbindende toende Sæt-
ninger. Haderen sørgede for sine Børns
Vanddannelse, ligesom han heller ikke
forsømte deres Legemes Udvikling.

Ligeslillet adj. Som er rettet eller skillet i een
og samme Direction. **Ligeslillede** Linier.

Ligetil adv. (af adv. lige No. 1 og adv. til).
Lige frem, uden Omskøb. At gaae ligetil.
Derimod betegne Ordene lige til (adv.
lige No. 3. og præp. til) netop. indtil.
Lige til Porten.

Ligetydig adj. Det som kan, men ikke
skal tydes paa lige Maade; eenstydig, me-
ningsliggende. Rigdom og Formue ere
ligetydige Ord.

Ligetydighed (en) n. f. Genstydhed.

Ligevægt (en) n. f.

1. J Almindelighed den Vælskaffenhed ved en
Ting, at den har samme Tyngde som en
anden.
2. J Fordeleshed (i Mechaniken) den Væ-
lskaffenhed, at af toende hinanden mod-
stræbende Kræfter den ene ikke kan sætte
den anden i Bevægelse.
3. Figurligen om intellectuelle og politiske
Forhold. Alle Seieevner bør uddannes
til at holde Ligevægt med hinanden.
Henrik IV. havde flere Planer sigtende til
Europas politiske Ligevægt.

Ligevægtig adj. Som er lige tung med no-
get andet. Rug er ei ligevægtig med Hvede.

Ligevægtighed (en) n. f. Den Egenkab
ved flere Ting, at de have Sams Tyngde.

Ligevel adj.

1. Paa lige Maade; pariter. DiA. Herlov.
2. Det samme som alligevel. (Koldings
Kirkehist.)

Ligevinklet adj. Hvor alle Vinkler ere lige-
store; bruges saavel om en enkelt Figur,
(f. Ex. en regulær Figur er ligesidet og
ligevinklet), som om flere sammenlignede
Figurer, naar den enes Vinkler stikkelig
ere saa store som den andens stikkelig.
Ligevinklede Triangler ere ligedannede.

Ligfortov (et) n. f. See Ligfortov.

Liggeæg (et) n. f. i plur. det samme.

1. Æg bestemte til at udbruges.
2. Et raadent Æg; et Æg som er bleven
bedarvet derved, at det ikke tilstrækkelig
er bleven bedækket af Hønen, som skulde
ruge det ud.

Liggebi (en) n. f. En Vandbi, Humle.
(Hervigs Bibog. v. 9.)

Liggedag (en) n. f.

1. Saaledes kaldes et vist Antal Dage, som
en befragtet Skipper skal ligge i en Havn,
for at oppebie sine Kederes eller Befrag-
teres Bestemmelse med Ladning og Losning.
2. Rastdag, Hviledag. paa Reiser.
3. J C4. Rec. 3—38 et vist Antal Dage,
som det var fremmede Skibe, der kom
ind i norske Havne med Korn og Kødvar-
rer paalagt som Pligt, eller maaſkee snar-
ere tilladt at forblive i Havnen, for at
sælge deres Ladninger til Indbyggere.

Liggehat (en) n. f. En Hætte til at ligge
med, Rathue. (Iydsf)

Liggehøne (en) n. f. En Høne, som er ſar-
dig til at udbruge Æg og ligge Kyllinger ud.
Det er en god Liggehøne.

Liggefube (en) n. f. Et Slags Risteruse,
som sænkes ned paa Bunden af Havet, og
bliver der nogen Tid liggende.

Liggen (en) n. f.

1. Den Tilstand at ligge. Det er en evig
Liggen med ham.

2. (Om Ragle). Udklæfning. Den Gler-ning at ligge paa Væg; at udbruge.
3. (Om Ragtning). Den Ragtendes Stil-ling, naar han har udstrakt sig for at give eller afparere Stødet. Hans Liggens i den Tæts var mæsterlig.

Liggende (et) n. l.

1. I Hverdagsproget det samme som Liggens. Det var et Potters Liggende (Rost-gaard). Bruges dog meest i Sammen-sætninger, som Aliggende, Belig-gende.

2. I Mineralogien: Lag, Beliggenhed. (See Brühnichs Min. s. 78.)

Liggendefæ (et) n. l. [af part. liggende og fæ Isl. fe, opes].

1. En nedgravet og forborgens Skat.
2. I Almindelighed: Rigdom, Penge, For-mue. At have et Liggendefæ. Samler Eder et Liggendefæ i Himmelen. Matth. 6, 20. „Der er mit Liggendefæ,“ sagde Manden, i det han fremviste sin døvne Son.

Liggepenge n. l. plur.

1. De Penge, som Skippere betale for saa mange Dage, de losse og lade eller ligge i en Havn.
2. De Penge, som de efter Contracten saae for Liggedagene.

Ligger v. n. laae, ligget. [Ulph. *liegan*. A. S. *liegan*. Isl. *liggja*, Germ. *liegen*.]

1. Tilkiendegiver i Almindelighed den Til-stand, at et Legeme er lagt, er udstrakt paa et andet saaledes, at det derpaa hviler. Bogen ligger paa Bordet. Roen ligger paa Marken. Den Syge trættes ved at ligge. Han har ei det han kan ligge paa. Al Byrden ligger paa mig. Hanen ligger paa Væg. At ligge i Aste siges det, som er opbrændt. Ragen ligger i Asten: der venter ingen Rage. At ligge paa den lade Side: intet tage sig for. At ligge sig fordærvet: svæffe sig ved for megen Liggens. Ageren ligger

under Røfod: bruges til Græsnings. Hvo længe ligger paa sin Bed, han fan-ger lidet for sit Røf: Dovenflab bringer intet tilveie. Som han har redt, saa ligger han. Den der vil ligge vel og sidde vel, skal blive hjemme: paa Reiser maa man finde sig i mangen Uleilighed. Regentligen anvendes det physiske Begreb af at ligge i mange Talemaader; f. Ex. At ligge En paa Halsen: være ham til Byrde. Ligge En i Ørene: overhænge ham med Ord, for at bede, bagvæste o. s. v. Det ligger mig i Hu: jeg min-des det. Det ligger mig paa Hjerte: er mig om at gjøre. At ligge En paa Hjertet: være ham dyrebart. Det ligger mig paa Tungen: staaer mig for Munden.

2. Er beliggende. Leipzig ligger i Særen. Det Sted ligger i Østen, Vesten &c.

3. Bestaaer, beroer paa. Vanskeligheden ligger i Ordene og ei i Tingen.

4. Absolute:

- a. Er syg; lider af Sygdom. Han ligger og gaar: er snart syg, snart frisk. Jeg laae den hele Dag i Saar. Min Dreng ligger hjemme dærfbruden. Matth. 8, 6. I denne Bemærkelse bruges det og med præp. af, ved, til, for, paa, i efter sig. At ligge af en smitsom Syge, af Feber. At ligge hele Aar ved Sengen. At ligge til Sengs. At ligge paa sit Yderste eller at ligge i det sidste Andebånd: nær ved at døe. Liggende Datt er bedre end ophængt Son: det mindre Onde maa foretrakkes det større. Den der ligger vil alle løse over. Den der giver til han tigger, skal staaes til han ligger.

- b. Om Fiederkreaturer, som udbruge Væ. Hanen ligger endnu. Han har mang Duer, som ligge i denne Tid.

5. Falder i Marken, i Feldten; ihjelslaaet henligger som død. Enhver laae paa

- Walpladsen, ligesom han havde staadt i Elaget. See Holofernes ligger paa Jorden. Jud. 14, 17. Lyden, Morderen ligger paa sine Sierninger : blev dræbt, som han havde fortient. At ligge med Næsen i Betret : være død. Da Kongen laae Liig, strømmede alle til for at see ham.
5. Ligger stille; standser; opholdes. Skibet ligger i Aftakling : aftaktes. Pakethaaden laae til Passagererne kom. Hvor længe skal vi ligge her. Vi laae over i 4 Uger for Modvind der. Handelen ligger i Krigens Tid. Møringen ligger. At ligge for Anker siges ogsaa uegentligen om den Opge.
7. Opholder sig; dwæler ved, paa et Sted. De Rige ligge paa Landet om Sommeren. At ligge i Graven. David laae med sine Fædre. 1 Kong. 2, 20. Mange laae i Sæt og Afte. Esh. 4, 3. At ligge i Winterquarteer. At ligge til Feltes eller at ligge i Marken mod Fienden. Jt. At ligge paa sin egen Pung : leve paa sin egen Beføstning. At ligge paa sin egen Haand, siges saavel om Lynde, der paa nogen Tid er uden Tjeneste, som om løse Fruentimmer der leve af Haandværker. At ligge i Sklander, i Kitteri med En.
8. (I Beggefunktion). At give sig en vis Gilling. At ligge i en Teres, Quartet.
9. Med Smagord :
 Ligger an. See Anligger. v. n Ro. 1.
 Ligger bi (i Samandsproget), naar man i en Storm med Modvind ligger, og driver med forskiellig Indretning af Seil efter Stormens Haardhed, indtil Stormen lægger sig eller Vinden bliver gunstig.
- Ligger efter. Bliwer tilbage paa et Sted, hvor Ens Selskab drager fra.
- Ligger for. Er nær ved. Er færdig til. Bjerne ligge for Sværm. Han ligger

- for en Reise. Han ligger for Døden. Denne Smakte ligger for Døden.
- Ligger for sig selv.
1. Ligger affides, eensomt, ligger langt fra. Hans Landhuns ligger for sig selv.
 2. Ligger alene, sover alene, søger ikke Seng med sin Egeteske. Hver af de unge Folk ligger for sig selv.
- Ligger hen.
1. Ligger stille. Han laae hen to Dage, førend han døde.
 2. Er henlagt, hviler. Den Sag ligger hen i flere Maaned.
- Ligger hos.
1. Ligger ved Siden af. Jeg vil ligge hos mine Fædre. 1 Mos. 47, 30.
 2. Absolute. Beligger, har legemlig Omgængelse med det andet Køn. Han vil gierne ligge hos. „Hun er saa forpiffet paa Møsteraderne, at hun lader sig ligge hos for Møsteradeflader.“ (Holberg uden Hoved og Hale.)
- Ligger i med. Han ligger i (har udført Omgang) med en Andens Kone.
- Ligger ihjel : kvaler, trykkes til døde ved Ligger paa. Ammen har ligget Barnet ihjel.
- Ligger inde, inden : holder sig hieme, i Huset, gaaer ikke ud. Om Varseltoner : ligger inden Kirke : har endnu ei holdt sin Kirkegang.
- Ligger ned.
- a. Modsat at være opreist. Staaer det eller ligger det ned? Hesten ligger ned i Baasen.
 - b. Er meget syg. Han ligger ganske ned : er saa syg, at han ei kan være oven Sengen.
- Ligger over.
- a. Bier længere paa et Sted, end man havde foresat sig. Vi maatte ligge over om Ratten i Kroen for Veirets Skjød.
 - b. Hviler; om Agre, som paa et eller flere Aar ikke dyrkes. „Kan han ei overkomme

at dyrke alle sine Jorder, maae nogle ligge over udyrket. (Occ. Mag. i D. v. 10.)

Ligger paa.

a. Bemoer paa. Sagen ligger ikke paa mig.

b. Er i Begreb med, er besluttet med.

Ligge paa Ture, ligge paa Rejse, ligge paa Udfart.

Ligger sammen.

a. Ligger ved Siden af hinanden. Begge Dele ligge sammen.

b. Soder i Seng sammen. Campe vil ikke, at unge Wennerster maae ligge sammen.

c. Besover; har legemlig Omgang med. De have ligget sammen. „Vi saae dem ligge tilsammen“ Dan. 13, 38.

Ligger til.

a. Enhører til, vedkommer, tilhører. Det ligger til hans Embede. Denne Bys ligger til hans Råd. Denne Skole ligger til Herregaarden.

b. Ligger til Stod med En o: ligger imod ham, i Veien for ham. (Moth)

c. Ligger til Ankers, ligger om Skibe, der have ankret paa et Sted.

Ligger ud.

a. Udflytter ved Ligger, ruger ud. At ligge Ud, Rykninger ud.

b. Ligger sin Tid ud o: ligger en vis bestemt Tid til Ende. Han har ikke ligget sin Tid ud paa Regentens endnu. Vi, Viin ic. maae ligge sin Tid ud, inden man drifter det.

Ligger ude.

1. Ligger under aaben Himmel, paa Marken. Toiet paa Blegen kan gjerne ligge ude i Nat.

2. Ligger uden for sit Hiem. Jeg maae ligge ude, da jeg kom efter at Porten var lukket.

3. Ligger over, hviler, om Jorden. Den Nager ligger ude i Nax.

Ligger under.

a. Buxter under, giver tabt for magten. Napoleon maae dog ligge under.

b. Staaer under en Andens Herre og Magt. Pommern ligger Preussen.

Ligger (en) n. f. (obsolet i Betydning b, c, d.) I Almindelighed: En eller Ting, som er henlagt paa et Nu meest brugeligt i Sammensæt saasom Overligger, Underligger

a. En Storsfoged, Stotsforbalter; I havde Opsyn med et kongeligt Slot.

b. En fremmed Potentats Tiener, som i tid var stadig i en anden Konges Rige at lagttage hvad der kunde forefalde i Herres Gavn og Tjeneste. Nu S. Resident, Minister.

c. En Distrik, en Soldatbetjent.

d. Amtmandens Tiener eller Bnd, som laae hos Bonden indtil han havde betalt. (Kostgaard.)

e. Den nederste Møllesteen i en Mølle altid ligger stille; Underligger. I Løberen, den Møllesteen, som undervingen er i Bevægelse.

f. (Germ. Lieger.) Den underste Deel Overstærersfar, det stilleliggende Blod.

Liggert (en) n. f. plur. Liggertter. Skibs alle Slags store Kade, saasom nations. Kade, Wandtander, Rydttel

Liggetid (en) n. f.

a. I Almindelighed det Tidrum, hvor get ligger. Skibenes, Patienternes gentflanernes Liggetid.

b. I Bespynderlighed om den Tid, i Fugle og allehaande Fiederkrae lig Ud, udruge Unger,

Lighed (en) n. f. See Lighed n. f.

Lighval (en) n. f. (norsk). Rarhødanst: Es. Eenbismning. Monodonoceros Müll. Prod. Zool. Dan.

Ligtiob (et) n. f. See Ligtio.

Liglag (et) n. f. (af verb. Ligger o

Bladefalkun i Døds Møder som tøgne Drab.
Confr. Lægblad eller Lægslap.

Lignedrag (et) n. f. obkol. (af verb. ligner og Drag). Ansigtsstræk. (Moth)

Lignelig adj. (af verb. ligner). Som kan ligned med andet. Bruges dog meest i Sammensætning: ulignelig, uforlignelig.

Lignelse (en) n. f. (af verb. ligner.)

1. Den Egenskab ved noget, at det er noget andet lig, Lighed. „Jere plantede efter hans Døds Lignelse“ Rom. 6, 5.
2. Et Billede, en Figur, som ligner en Person eller Ting; Forbillede. „Der var Ornes Lignelse under det.“ 2 Kron. 4, 3. „Mennesket er gjort efter Guds Lignelse.“ Jac. 3, 9. See til, Du gjør Alt efter den Lignelse, som blev vist Dig paa Stierget. Hebr. 8, 3.
3. Sammentigning; det at man sammenligner det ene med det andet. Det sommet sig ikke, at gjøre Lignelse imellem Fader og Søn.
4. Et udmalet billedligt Udtryk. „Salomon opfyldte Jorden med mørke Taler og Lignelser.“ Sir. 47, 21.
5. En heel billedlig Tale, Parabel. „Jesus talende til Folket i Lignelser.“ Matth. 13, 34.

Lignelsestale (en) n. f. En figurlig Tale, hvori et Billede omstændeligen udmales; en Allegorie.

Lignelsestale adv. Paa en figurlig Maade; ligesom i Lignelser. At jeg skal tale lignelsestale.

Lignelsestale (en) n. f. Lyft til at efterligne. (Treschow om den menneskel. Natur. S. 361.)

Lignen (en) n. f. (af verb. a. ligner). Den Sierting at ligne eller jævne noget, saaledes at der kommer ligemeget paa begge Steder. Skatternes Lignen paa Almuen. Storrelsernes Lignen i Algebra.

Ligner v. a. et neutr. imp. lignede sup. lignet.

1. v. n. Er lig. At ligte En paa Legeme og Siel. Feberen har taget saaledes paa ham, at han ikke mere lignet sig selv. „Han vilde ikke ligne sig ved denne fremmede Herres trodsige Overdaadighed.“ (Vedels Krønike. p. 478.)

2. v. n. Kommer overens med, passer vel sammen. De to Heste kan nok ligne hianden. Det ligner ingenting. (Ordspr.) Det er upassende. „Det ligner ham,“ d. e. svarer til hans sædvanlige Handlemaade.

3. v. a. Gjør Lignelse imellem to Ting; sammenligner. Det er ikke at ligte sammen. Sonnen er ei at ligne med Faderen. Man kan ikke ligne Dræk ved en Eggekage; det er ligesom man vilde ligne en Ugle ved en Orn. (Ordspr.)

4. v. a. Jævner, gjør at noget bliver lige paa alle Sider, eller for Alle. Kammeret lignede Skatten paa hele Landet. At ligne Indtægt og Udgift: gjøre at det gaaer lige op. At ligne en Sag: afgjøre den i Mindelighed. Lignet og Lagt: Summa Summarum, Alt i een Sum.

5. Med Smaaord.

a. Ligner imellem; bringer til Belysning.

b. Ligner med eller mod: Gjør Sammentigning med; holder imod hinanden. Maar man ligner det ene med det andet, saa seer man snart Forskellen.

c. Ligner sammen: Sammentigner. En fleg Saas og en Smørgaas er ei at ligne sammen.

d. Ligner til: er lig. Det ligner ligere til en Ko end til en Veirmusse. (Rostgaard.)

Lignende adj. part. (af v. n. ligner). Som har Lighed med, uden dog at være det samme: Arianerne lærte, at Sonnen var af lignende, men de Orthodoxe, at han var

af lige 3: eens Væsen med Faderen. Det Vilde er særdeles lignende.

Ligning (en) n. l. (af Ligner).

1. Sammenligning. Der er ingen Ligning imellem dette Arbejde og det forrige.
2. Lignen. At sørge for de offentlige Tug-deres rette og forholdsmæssige Ligning.
3. I Algebra: Equation, to forskielligen udseende Udtryk for een og samme Størrelse $5 + 3 = 12 - 4$. er en Ligning. En simpel Ligning, høiere Ligning.

Ligningsmand (en) n. l.

1. Et Slags Commissarier eller udnævnte Mænd, som ligne to stridige Parter imellem; Voldgiftsmænd. (Moth.)
2. Den som ansættes til at ligne Skatter og Paalæg.

Ligningssting (et) n. l. En Commission, hvor Retten pleies af Ligningsmand.

Ligstol (en) n. l. Kalder Skomageren den Stol, hvormed Saalen gienkemsyes eller durkneies.

Ligter v. n. obl. (af liig). Er liig; ligner. Han ligter sin Fader. (Moth.)

Ligter v. n. (Esord) ligtede, ligtet. Leter Anker. „Derfor Skibet har ligtet, betales desuagtet.“ (Den velinst. Skipper. p. 177.)

Ligter (en) n. l. (Germ. Lichter). En Pram. Et Slags mindre, for det meste fladbundede Skibe, at udlosse større Skibe med, naar disse formædels lavt Vand ikke kunne gaae lige ind i Havnen. „Ligtere eller Pramme.“ (Den velinst. Skipper. 146.)

Ligtemandssting (et) n. l. obl. (Maafee af lige, forlige, hinem componere). En Forsamling til tvistige Parter at lige imellem. (Mothgaard.) See Ligningssting.

Ligthutte (et) n. l. obl. (af Ligger og Træ). I Raanske Lov XI, 14. et Træ, som ligger ned, er fæstet opfald eller faldet, oversættes af Andreas Sungen XI, 3 ved arbor prostrata, svarer altsaa til Ordets Fælder D. 2. 6—17—28 og Vindfælder D. 2. 2—22—28.

Liguster (en) n. l. Betsendt Hangebært. Ligustrum vulgare. Linn. Flora Dan. Tab. 1141.

Liid (en) n. l. See Lid.

Lig adj. (Skibes og Pig). [Ulph. leiks; As. lic, gelic, Al. lih; Isl. likr, Angl. like, Belg. lyg, Germ. gleich, Sv. lik]. Een, overensstemmende med noget andet.

1. I Størrelse: lige stor (æqualis). En Species regnes nu liig 2 Rigsdankdaler. Cirkelstaden er liig en Triangel, hvis Grundlinie er liig Cirkelens Peripherie, og hvis Høide er dens Radius.
2. I Delenes Stilling og indbyrdes Forhold: i Dannelse, udbortes Udseende, uden Hensyn til Størrelsen; lignende, ligedan (similis). Portraitet er Originalen meget liigt. Sønnen er sin Fader saare liig.
3. I Tænk- og Handlemåde. Han er sig altid sets liig. Det er ham liigt nok.
4. I hvilke som helst andre Egenskaber. De ere hinanden lige af Aar, lige af Sundskaber, lige i Kræfter, lige i Rigdomme.
5. Voren, mægtig (par). „Den er et liig Byrden at bære, som et kan løfte hende.“ (P. Svob Ordsb.) „Hvert Barn er et sin Dabre liig“ 3: kan et spise sin Portion op 3: alle Børn spise et lige meget.
6. (I ældre Skrifter). Rimelig; som kan passe sig. „Du er det ligere.“ (Eufens norske Krøn. 139). „At spaae det ligeste (rimeligste) derom.“ (P. Svob Ordsb.)
7. Figurlig og ordsprogsvis: Saa liig, som en Veige en anden. Saa liig, som et Ve det andet. Saa liig, som to Daaer Vand. Han er ham saa liig, som han var trukket ud af hans Næse. Det er saa liigt hinanden, som det var støbt i et Diekar. Han er ham saa liig, som en Ro en Beirmolle 3: de ere hinanden meget ulige. Alt liigt er uligt 3: hver Lighed er usandskommen. Den fattige og den Rige gjør Døden lige. Lige

Brodre, lige Kapper (Lige Supper)
 : bør have lige Rettigheder. **Lige**
Born lege bedst; it. **Lige Fugle**
flokkes gierne. **Lige Syger**, lige
Lægedomme.
Ligt adv. Paa en lignende Maade. Han
 gaar, taler, leser sin Moder meget ligt.
Lig (et) n. l. (Svord). Rundes den Rants
 ning eller det Lov, som er spæt rundt om
 alle Sider af et Seil, uden hvilket Seil-
 gen strax vilde lønderived. Det faaer sin
 Benævning efter hvad Side det er spæt til
 Seilet paa, som **Overs** eller **Naal-Liget**.
Staaende Lig, **Underlig** o. s. v.
Lig (et) n. l. pl. **Lig** (Isl. Lik, f. lyk.
 Germ. Leiche, As. lic, Svæ. lik.)
 1. Et Menneskes afslæede Legeme. (Om
 Kreaturer siges **Adsel**). At falske **Lig**
 paa en Død til Jorden. At ligge, staa-
Lig, om Døde, der ere henlagte for at
 begraves. Han er saa bleeg som et
Lig : dødbleg. Der er **Lig** i Huset.
 De gaae saa sagte, som om de fulgte
Lig.
 2. **Ligbegiængelse**; Jordefærd; Begrævelse.
 10. At hede et **Lig**. At kære et **Lig**.
 3. **Gommenfætte Ord**:
Ligbaal (et) n. l. Det Baal, som de
 Døde fordmum brændtes paa. "Eld bes-
 kemt paa et sorgelige **Ligbaal** at doe."
 (Stibbrudet p. 119.)
Ligbaare (en) n. l. En Baare eller Bår
 at bære **Lig** til Graven paa.
Ligbærer (en) n. l. **Ligdrager**; Per-
 son, hvis Forretning er at bære **Lig** til
 Jorden.
Ligbærerlaug (et) n. l. Et vist Laug
 eller Selskab af disse Personer, hvis For-
 retning er, for bestemt Betaling at bort-
 føre Døde.
Ligbalsamerer (en) n. l. Den som bal-
 samerer døde Legemer.
Ligbalsamering (en) n. l. Den Gier-
 ning at balsamere Døde.

Ligbegiængelse (en) n. l. Jordefærd;
 den høitidelige Maade, hvorpaa et **Lig**
 stedes til Jorden. Man har undertiden
 maattet forbyde altfor kostbare **Ligbe-**
giængelser. Berners, Bernstorfs,
 Suhms **Ligbegiængelser** vare Folkets
 Sørgesester.
Ligbillede (et) n. l. "Brugtes fordmum
 hos de gamle Romere, og var en Statue
 af Green, uden Hænder og Fødder, som
 var opreist Guden Mercurius til Vre,
 og brugtes til Begrævelsespragt." (Roth)
 En Hérme.
Ligblee (en) n. l. obsol. Jordeblee, **Lig-**
lagen, det **Ligblæde**, som Døde soodes i
 og gives med i Kisten.
Ligbleeg adj. Bleeg som et **Lig**; over-
 maade bleeg, dødbleg.
Ligblus (et) n. l. Lys og Kædet som
 bruges ved **Ligfærd**.
Ligbør (en) n. l. Det samme som **Lig-**
baare.
Ligdæft adj. Som er fuld af eller be-
 strøet med **Lig**. "Ligdæft Bjalplade."
 (J. H. Guldberg.)
Ligdrager (en) n. l. Det samme som
Ligbærer; mest mindre brugligt.
Ligfærd (en) n. l. **Ligbegiængelse**.
Ligfærdsbedemand (en) n. l. En be-
 stiftet Person, som indbyder til **Ligfærd**.
Ligfakkel (en) n. l. pl. **Ligfakler**.
 Fakkel ved **Ligfærd** om Natten.
Ligfald (et) n. l. En Green af den saa
 kaldte stemme eller faldende Syge, som
 bestaaer deri, at naar den Syge dermed
 betages, ligger han ganske ubevægelig
 som et **Lig**. Den overtroiske Almu-
 troer, at denne Syge kommer af, at den
 dermed Beladte er gaaen over en Grav,
 hvori de døde Væsen i det samme Øjeblik
 stiles ad og faldt i Afse, hvilket de mene
 at ske i alle Grave hver Allehelgens og
 St. Hansdag. (Roth.)
Ligfarve (en) n. l. Bleeg og gysen-
 farve som et **Lig**. Deraf:

Ligfarvet adj. Bleg som et Lig.
Ligfølge (et) n. f. En Række af Personer som følge et Lig til Jorden.
Liggraad (en) n. f. Graad over en Død. Sigter til den gamle Skik, at lade visse Grædefoner ledsage Liget.
Liggraver (en) n. f. obsol. En Graver. (Moth.)
Lighest (en) n. f. „En Hest som overdrages med sort Tøj, og føres foran fornemme Personers Lig, naar de begravnes.“ (Moth.) It. Heste, som sædvanlig bruges for Ligvogne.
Lighvalp (en) n. f. Et Slags Katunger, som troes at vandre Dødt, naar der nemlig i Lusten høres en Lyd, som af gisende Hunde, hilses den overtroiske Almue mener at forårsages af Lighvalpe, og hvorved betegnes Pest eller anden Ulykke. Kaldes og Helrakker.
Lighuus (et) n. f. I Almindelighed ethvert Huus, hvori en Død ligger; Sørgehuus. I Særdeleshed: et offentlig Huus indrettet til at modtage og bede Døde til Begravelsen. For at undgaae at blive levende begravet, har man foreslaaet offentlige Lighuse.
Ligkaal (en) n. f. Kaldes en holdagtig Grønkaal, som gemeen Mand troer at betyde et Lig af Huset, naar den viser sig i Haugen. (Moth.)
Ligkappe (en) n. f. Sørgekappe.
Ligkasse (en) n. f. En Kasse eller Sammenkud af Penge, hvoraf en vis Sum udredes til Begravelsesomkostninger for Medlemmerne.
Ligkiste (en) n. f. En Kiste, man lægger de Døde i, naar de skal begravnes. Det var en Pind til hans Ligkiste, (Ordspr.) bidrog til hans Død. Deraf **Ligkiste-Hank**, **Laag**, **Skruer** m. m.
Ligklæde (et) n. f. Et stort sort Klæde, som lægges over Ligkisten, naar den Døde skal føres til Graven. It. plur. **Ligklæder** bemærker Klæder, hvori den Døde

begraves. „Der kommer han i Ligs Klæderne.“ (Dehlenschlägers Palmatole)
Ligklage (en) n. f. Graad og Klagesang over de Døde. (Moth.)
Ligkrulle (en) n. f. En Urne, hvori de Dødes Aske fordm efter Opbrændelsen samledes, og nedsatte i Jorden. Man finder endnu ofte Ligkruller i de gamle Gravhøje.
Liglagen (et) n. f. Jordblee, Ligblee; et Pagen som den Døde hvædes i.
Liglaug (et) n. f. Det samme som Ligbærerlaug. Fordum det Selskab som samledes til Ligvagt.
Liglugt (en) n. f. Den Lugt som et Lig giver fra sig.
Liglys (et) n. f. Lys som bruges til fornemmelig Lig, staaende paa Keridoner.
Ligmaaltid (et) n. f. Det Maaltid, som især Almuen paa Landet giver dem der følge og bære en af deres Slægt og Brønder til Jorden. (Moth.)
Ligøl (et) n. f. I Bondens Sprog den sædvanlige Benævnelse paa Ligmaaltid. Hedder ogsaa Grævel.
Ligparade (en) n. f. Optog af Soldater ved en militær Ligbegængelse.
Ligpenge (en) n. f. coll. Penge som betales i Begravelses Omkostninger.
Ligpiber (en) n. f. Piber, som nu kun ved Militaers Lig er brugelig.
Ligplade (en) n. f. En Metalplade, som forsynet med en Jodskrift staaes paa Ligkisten.
Ligplante (en) n. f. Det samme som Ligkaal. (Moth.)
Ligprædiken (en) n. f. En Tale, som Præsten holder fra Prædikestolen over en Død.
Ligpragt (en) n. f. Kostbar Anretning ved Jordefærd.
Ligprocession (en) n. f. Stort og pragtigt Optog ved en Jordefærd.
Ligpynt (en) n. f. De Klæder, hvori et Lig nedlægges.

- Liggpsalme** (en) n. f. Psalme, som bruges ved Jordefærd.
- Liggrin** (et) n. f. obfol. Ligders (Moth)
- Liggringen eller Liggringning** (en) n. f. Ringen med Kirkelofferne ved et Ligs Begravelse.
- Liggfært** (en) n. f. Det Linned, som et Kræntimmers Lig iføres.
- Liggfæt** (et) n. f. „Døndernes Sorge-
toi, som de bære paa Hovedet.“ (Moth)
- Liggfalver** (en) n. f. Den som falver Lig for at bevare det fra Forraadnelse. (Moth.)
- Liggsang** (en) n. f. En Søragsang over Døde.
- Liggsanger** (en) n. f. Den som udfører Søragsange over Afdøde.
- Liggfammiel** (en) n. f. I plur. Ligg-
famler, de Buxte eller Skamler, hvor-
paa Liggisten bærer i Stuen eller under-
vejs ved Bortførelsen til Graven.
- Liggfare** (en) n. f. Folget som ledsager en Død til Jorden.
- Liggfiorte** (en) n. f. Den Skjorte, som den Døde iføres og begravet med. „Vi have alle faaet vor Christen-Skjorte, men ei alle vor Liggfiorte“ : vi ere alle fødte, men ei alle døde. (Moth.)
- Liggspetter** plur. n. f. Smaa rødbrune Spetter eller Pletter i Huden, som Na-
turen skyder ud i hidlige Sygdomme.
Hedder og Hølspepper, og kaldes saale-
des, fordi de troes at være Forbud paa Døden.
- Liggspiller** (en) n. f. Det samme som Liggpiber. S. D.
- Liggstads** (en) n. f. Optog ved et for-
neemt Lig. Det samme som Liggpragt.
- Liggsteen** (en) n. f. Gravsteen over en Død.
- Liggstøtte** (en) n. f. Det samme som Liggbillede. (Moth.)
- Liggstue** (en) n. f.
1. Det Værelse, hvor et Lig lægges til det bliver begravet.

2. Forbuds den høfidelige nærlige Sammenkomst hos Liget imellem Familien.
„Der holdtes Liggstue i mange Hætt.“
- Liggstøb** (et) n. f. Det samme som Ligg-
støbe.
- Liggstøle** (en) n. f. Stole, som holdes den Døde til Bærsomme lse.
- Liggtegn** (et) n. f. I Almindelighed et-
hvert Mærke for et Lig. Hos Rømerne
var det en Cypress-Græn, som sættes
udenfor Døren, hvor Lig var inde. Hos
os er det lange nedhangende og sammen-
trukne hvide eller sorte Gardiner i Vin-
duerne.
- Liggtoil** (et) n. f. Til som bruges til
Liggbegiærter. It. Det Klædemon,
hvormed den Døde henlægges i Graven.
„Det hvide Liggtoil har en hæsfig Stant.“
(Oehlenschlägers Palmatole.)
- Liggtoorn** (en) n. f. See Ledtoorn.
- Liggurt** (en) n. f.
1. En vis Blomst, som tilkiendegiver Lig.
Hos Rømerne var Cypressen en Liggurt.
 2. Blomster som man sætter paa de Dødes
Grave.
- Liggvers** (et) n. f. Et Vers, et Digt,
som man skriver til Minde eller Berom-
melse for den Døde. At sætte Liggvers
over En i Adisen.
- Liggvogn** (en) n. f. Vogn, som Lig
føres til Graven paa. At have den
ringeste, bedste Liggvogn.
- Liggfartov** (et) n. f. (maaſkee af adj. ligg,
farer verb. og Tov, n. f. fordi Garnet ved
Hielp af Stenene farer lige ned i Vandet).
Tvende Tov paa Ristergarn, af hvilke man
paa det øverste fæster Kork for at holde Gar-
net op, og paa det nederste Sten eller
Bly for at sænke den nederste Ende af Gar-
net dybt ned i Vandet.
- Ligghed** (en) n. f. (af Ligg, similis, Skrides
og Lighed). Den Betskaffenhed ved en Ting,
at den er en anden ligg.
- Liggtoiv** (et) n. f. Det samme som Ligg-
fartov.

Liln (en) n. f. Andre skrive **Lim**; plur. mangler. [Isl. *Lim* f. *lym*, Al. *lim*, Germ. *Leim*, lat. *limus*.]

1. En sei og klæbende Materie, som tilføjes af Dyr eller Planteriget, som **Hornlim**, **Mundlim**.

2. En feed og sammenbindende Afte, som brændes af Steen, Kalk &c. I Island kaldes saaledes en vis Jordart, et Slags hvid Leer, bestaaende af et kalkagtigt Kilde, og er ligesom Kalken selv nyttig til Gødning, naar det bliver blandet i Møddingen, for der at gjæres. (Dec. Mag. 4. Del. p. 74.)

3. En feed og svovelagtig Jord, som findes i Østerlandene. Jordbeeg.

Deraf Sammensætningerne:

Lilmbaand (et) n. f.

1. Det, som er sammenflinet eller bundet med **Liln**.

2. En Svaghed hos Dvæg, som bestaaer i, at Huden groer fast til Ryggen paa dem.

3. Et Lag Murssteen, muret med Kalk.

4. En muret Grundvold med Kamp. (Moth)

Lilnbrænder (en) n. f. Den som brænder Kalk af Steen; en Kalkbrænder. (Moth)

Lilnbunden adj. Som er muret med Kalk, eller limet sammen med **Liln**.

Lilndigel (en) n. f. En Digel eller Kar at fuge **Liln** i. (Moth).

Lilndrenker v. a. Overskygger eller grunder med **Lilnbånd**, slaer **Lilnbånd** paa med en Koft, førend man maler med Oliefarve. See **Drenker**.

Lilnsfarve (en) n. f. Den Farve, som er blandet med **Lilnbånd**; modsat Oliefarve.

Lilnfogning (en) n. f. Den Gierning at fuge **Liln**.

Lilnkost (en) n. f. En liden Koft eller Pensel at lime med.

Lilnlæder (et) n. f. Læderlapper til **Lilnfogning**.

Lilnoven (en) n. f. Den Oven hvori Kalk brændes.

Lilmpensel (en) n. f. En liden **Lilnkost**.

Lilmpind (en) n. f. Enmaa Pinde eller Døise, besmurt med Fuglelim, som bruges af Fuglefængere til at fange Fugle med.

Lilmqvist (en) n. f. Det samme som **Lilmpind**.

Lilmsfang (en) n. f. (Germ. **Leimstange**). En høj Stang, hvorpaa Fuglefængere sætte deres **Lilmqviste**. At fange Fugle paa **Lilmsfangen**. Ordsproget: at løbe med **Lilmsfangen**, som bemærker, at gjøre noget forgæves, sommer maaskee deraf, at Jægerne ofte udsætte deres **Lilmsfange**, uden at fange noget.

Lilmssteen (en) n. f. Den Steen, hvorefter **Liln** (see Ordet No. 2) brydes.

Lilmsvamp (en) n. f. En Svamp *Lycopodon truncatum* Linn. Fl. D. T. 964.

Lilmsyder (en) n. f. Den, som foger **Liln** af Huder eller andet; saaledes og **Sæbesyder**.

Lilmtønde (en) n. f. Tønde, som bruges til at komme **Liln** i.

Lilmtvinge (en) n. f. (hos **Snedkere**). To stærke Bræder, hvormed det, som skal limes, klemmes tæt sammen.

Lilmbånd (et) n. f. Bånd, blandet med **Liln**, til at grunde med.

Lilmagtig adj. Klæbende som en **Liln**.

Lilmning eller **Lilmning** (en) n. f.

1. Den Gierning at lime. **Lilmningen** lykkedes ikke. Han er nu ifærd med **Lilmningen**.

1. Det Sted, hvor noget er limet. Det gik op lige i **Lilmningen**.

Liln (et) n. f. (Svec. *lin*, Brit. *linen*, Slav. *len*, A. Sax. *it*, Isl. *lin*, Germ. *lein*, Græc. *λινον*, lat. *linum*).

1. Hør, bruges saavel om Hørplanten selv, som om Hørfrøet og den healede Hør. At saae **Liln**. Der groer **Liln**.

2. Linned, Lærred; alt hvad, som er gjort eller spundet af Lær. At somme Linn. At viske sig paa sit Linn.

3. En Vandestrimmel; et Bånd af Linned at binde over Vanden, som især er meget i Brug hos Quidsfolk af Bondestanden. „De hvides dem med deres Linn.“ (Klampen 2. Deel S. 197. Kloster-ranet Bd. 3. Vers 38). Jonf. Hvider. Deraf:

Linnhat (en) n. f. Et Slags Bruentimmerstet, en simpel Hovedpynt.

Liser v. a. obl. (Isl. et Svec. *lika*; . Al. *li-con* lichen angl. *like*). Synes godt om; finder Behag i; liden. Jeg liser det vel. (Noth). Bruges endnu i Norge.

Liskob (et) n. f. See Liskob, n. f.

Lisser v. a. obl. (Germ. *Lecken*) Slisser. Den, som vil lisse i alle Potter, saer iblandt en stiden Tunge. (Ordspr.) „Lis min Maas;“ er en gemeen Almestakemaade.

Lister (en) n. f. See Pigter.

Lilder eller Liller, v. a. Gysel), lilde, lildet.

1. Anker paa, er ilde tilfreds med. At lilde paa noget. (Noth).

2. Liger Stade; mistet. Det lilder jeg paa min Part. (Noth).

Lilie (en) n. f. (Germ. *Lilie*. lat. *Lilium*, Græc. *λιδιον*). Befiehdt Planteflag. Hvid, rød, gul, blåa Lilie Betragt Effierne paa Marken, de sene ikke, og spinde ikke, og dog klæder deres himmelske Klæder dem. Man kan ikke altid gaae paa Rosen og Liller: vi kunne ei altid vente at vore Døfter blive opfyldte. „Dun vandt som Lilien i Eng.“ (Vand). „Selv Lilien kunne han ei meer opdage. Og daglig maatte han tilbagegaae.“ (Ingen-mans Fortælling). (S. 380). Napoleons Dren maae omstøder Vige for de gamle franske Liller. — „Dante's Ransau's Brud borthæver de røde Rosen i den at det røde Bryllupsbrands for hvide Liller at

frøe paa sin Brudgoms Grav.“ (J. Møller).

Deraf Sammensætningene:

Lille, Aëphobil (en) n. f. En kinesisk og fiberist Plante. *Hemerocallis*.

Liliebille (en) n. f. En Insekt af de Stedevingedes Familie. *Crysomela merdiger*. Linn.

Lilieblad (et) n. f. Et Blad af Lillens Blomster. Mit Lilieblad! et kjerligt Udtryk til Fruentimmerne: min Herte! (Noth).

Liliehvid adj. Saa hvid som en Lilie.

Liliehvacinth (en) n. f. En Plante. *Scilla Lilio-Hyacinthus*. Linn.

Liliekædt adj. Besaaet, bevoxet med Liller. „Liliekædt Dal.“ (Starkodder p. 194).

Lilieconval (en) n. f. Maiblommer; Mai Maanedes Blomster. En bekiendt duftende Markblomst. *Convallaria majalis* Linn. Fl. D. Tab. 854.

Liliekors (et) n. f. (Liljekorskonsten). Et Kors med en Lilie paa hver Ende.

Liliefag (et) n. f. (af Lilie og fag, position, lex). „Et Slags Vers fordum i Norden, som overgik andre Vers, lige som Lilien gaaer for andre Blomster.“ (Noth).

Liljemaaned (en) n. f. „Kaldes halv September og halv October, for og efter Michelsdag.“ (Noth).

Liljemærke (et) n. f. Et Brandmærke i tre Grene, som en Lilie. (Noth).

Lilienarcisse (en) n. f. En Blomst og saa kaldes Pinkselille *Narcissus poeticus* Linn.

Lilleolie (en) n. f. Olie presset af Liller.

Lilleqvist (en) n. f. Stikken paa en Lilie; Stengel. „Saa smaa som en Lilieqvist.“

Liljesteen (en) n. f. En Forstening af Zoophyter med en lilleformig Krone.

Liljevand, Liljevand (en) n. f. af

Lille og Vaand, tynd Green. (Isl. vöndr).

1. Stenglen eller Stikken paa en Lille.
2. Enhver tynd Green.
3. Figurlig. En rank smækker Jomfru. Bruges ofte i den ældre Poesie: „Gaa kom der Døden paa det Land. Der døde den deilige Lilliebånd.“ (Mib. delald. Viser. 1 D. S. 205).

Lille (adj. pro *lidle*, Isl. *litill*, parvus. comparat. mindre, superl. mindst. Diminutiv af *liden*).

1. Af ringe Størrelse, kort, stakket. En Væg er kun et lille Dyr. En lille Hest. En lille Stue. „Der var en Tid da jeg var meget lille.“ (Baggesen). Lille Peer Spillemand kaldes den mindste Finger, naar man taler for Børn.
2. I venlig eller kielen Tilstale. Lille Broer, lille Herte, lille Duffe, lille Gant, lille Kaer, Moer. Broerlille, Jaerlille, Moerlille ic.
3. Substantive, kom hid Lille! Hvís er den Lille? Hun har faaet en Lille (o: et Barn). Fra Lille af o: fra Barns been. „Hvor der ei foragter det Lille faaer det Store.“ (Ordspr.)

Lillebitte adj. (af lille og bitte) *liden*, meget ringe it. spød. En lillebitte Hest, Dreng ic. Die en lillebitte Smule o: en saare kort Tid. Mens jeg endnu var lillebitte.

Lillefinger (en) n. f. Den mindste Finger paa Menneskets Haand. Hedder og i daglig Tale: lille Peer Spillemand.

Lillehuus (et) n. f. Et lidet Huus i Gaarden, hvor man gjør sit Behov; et Privet, Vandhuus. At gaa paa Lillehuset.

Lillehval (en) n. f. (norst). En Art af Hvalerne. Eildhval, Nordkaper. *Balaena glacialis*. Müll. Zool. Dan.

Lillejuleaften (en) n. f. Aftenen for Juleaften.

Liller v. a. Det samme som *lilder*. See Ordet.

Lilletaa (en) n. f. Den mindste Taa.

Lim adj. obsolet. Det samme som *læm*. adj. sagte, lind. (Moth).

Limē (en) n. f. [Svee: *lima*, Isl. *lim*, virga, ramus].

1. En Green af et Træ, en Qvist, et Rids. (Deraf Limfjordens Ravn).
2. En Koft af Birketids eller andet, som man feier med. „Mod Dig redæ vil en hvasse Lymæ.“ Maria Psalter. Fol. 59. „Sloende Svaber og Lymmer.“ Jertegns Post Fol. 31. At slaa med den lange Limē o: at overlade Straffen (Hvonen) til Gud. (Peder Syvs Ordspr.). At giøre Limē til sin egen Kumpē ibid. Bruges endnu med den Forandring: at giøre Rids ic. o: paadrage sig selv uforvarende at Døde.
3. Et Knippe Hør, hvori er 20 Bryder eller 24 Lokker uheglet Hør. (Moth). — I Norge kaldes et Knippe Hør endnu Limē.

Limer (en) n. f. En Art af Citroner. (Kunches Naturh. 2 D. p. 192).

Limer A. a. imp. *limede*, sup. *limet*, (af *liim* Isl. *lima* *conglutino*) binder, sætter eller sætter sammen med *liim*. J. overstryget med *liim*. Det er slet *limet*. Smederen skal *lime* det igen.

Med Smaaord:

Limer fast v. a. Sætter til hinanden med *liim*.

Limer paa v. a. Sætter eller sætter et Ting paa den anden ved Hjælp af *liim*; *paalimer*.

Limer sammen eller sammenlimer v. a. Sætter til hinanden med *liim*. At *lime* to Brøder sammen.

Limer til eller tillimer v. a. Gjør til noget andet med *liim*.

Limet adj. Leres, set og klæbende som *liim*.

Limmerdaff (et) n. f. Det samme som Lemmerdaff.

Limmig adj. (Af Lem membrum). Som vel kan bære sine Lemmer, smidig, ledmug. (Moth). Deraf:

Limmighed (en) n. f. obl. Smidighed i Kroppen. Rostgaard bruger Limmig og Limmighed i samme Bemærkelse.

Limon (en) n. f. See Lemon n. f.

Limonurt (en) n. f. En Plante. Statice Limonium Linn. Fl. Dan. T. 315.

Limpebærlyng (et) n. f. (norff). Hæstebær, Troldbær. Arbutus alpinus. Fl. D. T. 73.

Limper v. n. obl. Halter. Moth. (Rustges: Lumpen).

Limrer v. a. obl. imp. limrede sup. limret. Samler i Hob; binder sammen i Knipper. At limre Korn sammen. (Moth)

Limring (en) n. f. (af v. limrer). Kalder den Samling af Korn paa Marken, som ei kan giøre en fuld Reg. (Moth).

Limroite (en) n. f. Norff. Rastvand paa Huder, som skal bærdes. (Hallagers norske Ordsamling).

Lin adj. (fortegnet) Som er af Hør. Bruges allene i Sammensætninger. Deraf:

Linbænd, **Linbændel** og **Linbængel** (en) n. f. (Norff). En Plante. Paa Dansk: Knægræs, Lærkelim, Hum, Styr Spargula arvensis. Fl. D. Tab. 1033.

Linfros (et) n. f. Hørfros. Semen lini.

Linfrosband (et) n. f. Band, som har Aaet paa Linfros. (Top. Journal for Norge 2. H. S. 121).

Linfage (en) n. f. Et Slags smaa Kager, som bages af det paa Oliemøllerne udstampede Hørfros, en nærende Føde for Heste og Kæer, Oliefage. (Norff).

Linflæde (et) n. f. Et Klæde af Hør, Blaar eller Hamp, i Modsetning af det, som er gjort af Uld. „Der var en rig Mand, han klædte sig i kosteligt Linflæde.“ Luc. 16, 19. At slippe Linflædet og slippe. (Marc 14, 51). Siges ordspilvis om den, der snør sig fra en Wansteligbed.

Linflædt adj. Som er klædt i Linneb.

Linfnopper pl. n. f. Hedder og Velsellin. Linum Radiola Linn. Fl. D. Tab. 178.

Linfræmmer (en) n. f. obl. Lerredshandler. (Moth).

Linfram (en) n. f. obl. Handel med Lerred. (Moth).

Linfype (en) n. f. En Yppe i Garderierne til Linned.

Linolie (en) n. f. Olie, som er presset og tilberedt af Hørfros.

Linoliesaft (en) n. f. Et Lægemiddel. Bruges i Medicinen mod Blodsnyttten, Lungesot, Sidsking &c. (Wangors Landapotheke S. 78).

Linpøse (en) n. f. En Lerredspøse. (Moth)

Linsilke (en) n. f. (Norff). En Plante. Hedder og Linsoer, Hørsilke, Enplies græs. Cuscuta europæa Linn. Fl. D. T. 199.

Linslav eller **Linskrab** (et) n. f. Tredler, udplukkede af smaa Stykker Lerred, hvilket Gaarlaget bruger til at suøre Salve paa.

Linsøer (en) n. f. Det samme som Linsilke.

Linsøster (en) n. f. En Urt. Myagrum salivum Linn. Fl. D. T. 1038.

Linstrømpe (en) n. f. Traadstrømpe, modsat Uldstrømpe. Han gaaer Sommer og Vinter med Linstrømper.

Linstrye (en) n. f. Hørblaar, Blaar af Hør. (Landh. C. Skr. 3. p. 416.)

Lintoi (et) n. f.

1. At hvad som er Linned, linnede Klæder. I Særdeleshed den Pønt, som Mandfolkene bruge for Hænder og Bryst af Linned, Mansketter og Kryds. Det er anbefalende at bære fint, reent Lintoi.
2. Fordum kaldtes Fruentimmerne saaledes, fordi de klædte sig meest i Linned. (Moth) Der var meget Lintoi paa Gaden i Aftes.

Linurt (en) n. f. (Norff). En Urt. Hør.

der. og. Torsteskab, Dødningshoved, paa Dansk: vild Harugt, Torstemund. Antirrhinum Linaria Linn. Fl. D. Tab. 982.

Lindvæle (en) n. f. En Væle eller Prop af Linflab, som Gaarlæger putte i et Hul, de vilde holde aabent. (Woth).

Lind (et) n. f. obsol. (Af adj. lind lenis) *Lindring; Formildelse. "Jeg finder ei Lind i min Pine." (Woth).

Lind (en) n. f. pl. Linder. As. *lind*; Al. *linda*; Germ. *linde*.

1. Et Træ, Løslind, Lindetræ. *Tilia europæa*. Fl. D. Tab. 553. Hertil hører det Ordspøg: Linde-Herrer skulle have Gæ. Svende.

2. En Kirkegaard, beplantet med Lindetræer. Linden kaldtes forðum fortrinlig: viis en Kirkegaard i store Gieslstræde.

3. Sammensætninger:

Lindbark og Lindebark (en) n. f. Indbarken af Lindetræet, eller den tynde seie Bark paa Lind, som er imellem den yderste tykke Bark og Træet, og som især er tjenlig til at snøe Reb eller forfærdige Bastmaatter af. Philyra.

Lindeallee (en) n. f. En Vegang af levende Linder.

Lindebark (en) n. f. Barken af Lindetræet.

Lindeblomst (en) n. f. Blomst, som voxer paa Lindetræet. Lindeblomster tiene Bierne til Næring. Deraf:

Lindeblomsterband (et) n. f. Anbefales imod Epilepsie og andre krampagtige Tilfælde.

Lindebrænde (et) n. f. Vedet af Lind, som er hvidt, blødt, let og seit, er ikke meget tjenligt til Brændsel, men bliver fornemmelig brugt til Dreiers og Billedhuggerarbejde.

Lindefrø (et) n. f. Frø af Lindetræ, hvoraf man presser en sød Olie, der ligner Mandelolie.

Lindefrøene (en) n. f. Lindens løvtræ

Top. "Med sine venlig grønne Linder kroner." (Dehlfen-Hidger i Ellehoien).

Lindeskul (et) n. f. Kul, som brændes af Lindetræ, og er formedelst deres Løshed meget tjenlige til Krud, og formedelst deres Fiinhed til Tegning og Ridning.

Lindelius (en) n. f. Bladlus paa Lindetræer. *Aphis tilia*. Linn.

Lindemistel (en) n. f. En Mistel, som voxer paa gamle Træer, og hvoraf Engleslim tilføjes. *Viscum album* Linn. Flora Dan. Tab. 1656.

Lindeolie (en) n. f. Olie af Lindefrø.

Lindeskov (en) n. f. Skov af Lindetræer.

Lindetræ (et) n. f. Det samme som Lind.

Lind, Linde (et) n. f. (Isl. *lindi*. Svec. *linda*. Belg. *lynd*, *lint*, *falcia*). Et Bændel; langt Klæde at binde omkring med, en Svøbeliste it. et Quindebelte. "Jeg har ikke andet under min Linde, end mine Nøgler smaa." (Widdelald. Diser 1 D. 187). Deraf:

Lindebarn (et) n. f. Et Svøbelsbarn; et Barn, som er ombunden med en Svøbelist.

Lindebød (en) n. f. obs. Saaledes kaldes i Skaanske Lov VI, 5 og 6 Cap. de Bøder, som den Frigibne maatte udrede for begaaet Manddrab, fordi man i sin Aar til Bødernes Betaling berøvede ham alt, hvad han eiede, lige indtil hans Bøste.

Lind adj. neut. lindt comp. lindere, superl. lindest (Isl. *lindr* lenis, lenius; Svec. *leen* v. *len*, neut. *lent*, Germ. *lind*, *gelind*, lat. lenis).

1. Som er bløelig og handelrig; ikke stiv; blød, ikke skarp. it. glat, fin, tynd. Lindt Vok. Smørret er ganske lindt. Grøden er bleven vel lind i Dag (et tynd). Dette Medicament giver kun en lind Næbning. At have en lind. Pø.

Lind (et) *Ephe.* Det er lindt at føle paa. Det er lindere (blødere) end Ebanedunn.

2 Lemfældig, mild, ikke haard, ikke skarp (løs og sagte). Lindt Veir. En lind Straf. Lind Vin (ikke stram eller skarp).

Lind (et) n. l. *See* Lin.

Lindelse (en) n. l. obl. (af verb. Linder).

Det at noget faaer eller giber Lindring.

Vinens Lindelse. (Noth).

Linden (en) n. l. obl. Lindring; Lise fra Smerte eller anden ubehagelig Følelse.

Linder v. a. lindrebe, sup. lindet (Isl. *lina*, *lenire*, beslagret med lind, *lenis*). Stiller, forminder, sager. Bruges meest impersonaliter. Det linder.

Lindhed (en) n. l. Den Beskaffenhed ved noget, at det er blødt, ikke skarpt eller stibt.

St. Lenisfædighed, Mildhed, Skaansomhed.

Lindser v. a. (Noth). Spæder fortynder. (Hallager).

Lindsæge (en) n. l. obl. (af lind, *lenis* og Læge) Læge, som stiller eller forminder Pinen. (Noth).

Lindlig adj. (Noth af lind *lenis*) maadelig, end. (Hallager).

Lindorm (en) n. l. (Isl. *lingormr* og *linni* *serpens*. Germ. *Lindwurm*. Maafke beslagret med lind Isl. *lindi*, *fascia*). En Art Slanger, der ofte omtales i Middelalderens Digtninger.

Lindpaster (et) n. l. Vægplaster; Paster, som gjør blød og væg, betager Stramhed.

Lindrer v. a. lindrede, lindret, Taf adj. [lind, *lenis*]. Forstærker Lise, forminder, stiller, letter, forminder. At lindre Ens Rød og Trang. At lindre Ens Kummer. At lindre Straffen. Det aflene lindrer min Smerte.

Lindredraabe (en) n. l. Draaber til at fæste Lindring.

Lindreville (en) n. l. Piller, som fæste No.

Lindrefast (en) n. l. Fast til at stille Smerte.

Lindreder (et) n. l. obl. (af Lindrer og Dee).

En Læge, som stiller Pine. (Noth).

Lindring (en) n. l. Lise, Lette; Formindelse, Formindelse af noget Ondt. At finde Lindring i Smerte, i Sygdom. Lindring i Skatter.

Lindsalve (en) n. l. Salve, som stiller Smerte.

Lindse (en) n. l. Germ. *linse*, lat. *lens*.

1. Muscort; en spælig Bælgfrugt med korte Reber og Blade, som ligne Biffer. *nes*. I Henkende til Storrellen adskiller man den almindelige Marklindse, fra Penge- eller Hauge-Lindsen. *Ervum lens*. Linn. „Jacob gav Han Brød og en Ret Lindser.“ i Rosenb. bog. 25. 34.

2. Det convere Glas i et Mikroskop, som især forstærker Objectet. Deraf:

Lindseagtig adj. Som ligner en Lindse.

Lindsebeen (et) n. l. osla *sesamoida*. (W. S. Skr. S. i D. 256). (Nothb.).

Lindseformig adj. dannet som en Lindse. (i Anatomien) Lindseformig Kirtel i de menneskelige og dyriske Legemer.

Lindseglas (et) n. l. Det samme som Lindse No. 2.

Lindsefage (en) n. l. Fage tilvædet af Lindser.

Lindsemonade (en) n. l. En Art af Plantedyr. *Monas lens*.

Lindsemoos (en) n. l. En Moos tilvædet af Lindser.

Lindsesteen (en) n. l. Et Slags smaa lindseformige Stene, som ere Forsteninger af Conchylier.

Lindt adv. (af adj. lind, *lenis*). Blødt, sagtelligen, mildeligen, paa en lind Maade.

Line (en) n. l. (As. *line* Angl. *line* Isl. *lina*; Gall. *ligne*, Svec. *lina*, lat. *linea* Gr. *λινον*; *funiculus*).

1. En Snor; et Reeb; en Stræng; et tyndt Løb. En 6, 9, 12 Gards Line fædes et Løb efter Antallet af Ræbelsgar.

nemt deri, som bestemmer dets Tykkelse. Hvalfangerne hæfte meget lange Liner til Harpunen, for at kunne blive ved den.

2. Iser et udstrakt Tov, som det, hvorpaa Linedansere gjøre deres Kunst. For skal Eslet lære at danske paa Line, om noget der aldrig vil skee.

3. Lomme. At flore fire Heste under een Line. At give Hsten Linen. At drage paa een Line (Stræng) 3: være eenige, komme overeens. At drage paa den rette Line 3: tale reent; være frimodig, handle oprigtigt.

Deraf sammensatte Ord:

Lineangel (en) n. l. Saaledes kaldes de smaae Angler, som bindes paa Liner, i Modfæring af Bakkeangler, der ere større.

Linebåndsel (et) n. l. Båndsel, som paalægges om en Stror eller Tongerde, hvori en Blok eller Koud indbindes. „At fanges med et godt Linebåndsel.“ Ngerbets Samsvører S. 48.

Linebrug (et) n. l. Den Gjerning at fiske med Line, i Modfæring af Garn eller Snore, som og kaldes Garnbrug, Snorebrug. (Lindh. S. Skr. 3 D. P. 325).

Linedans (en) n. l. Den Gjerning at danske paa Line.

Linedanser (en) n. l. En Gæler eller Kunstner, som danser paa et udspændt Tov eller Reeb.

Linefiskeri (et) n. l. Fiskning, som skeer ved Liner eller lang Strækning af Snorer, paa hver halvanden Ravn besat med Angler, som hænges paa en smalkere Snore. Modsat Snorefiskeri, som skeer med Haandsnorer eller en enkelt Snor med Angel.

Linegods (et) n. l. coll. En Samling Liner til Taffelstolen eller andet Brug.

Lineklævning (en) n. l. En rar Bevilling med Linet om et Tov eller andet.

Linekølle (en) n. l. (Somandvord.)

En Kølle, rund i Slaget, der bruges til Båndlets Paalægning og Befæstning, samt til Tovværkets Trænsning m. m.

Lineal (en) n. l. Et Redskab at trække Linier eller lige Stræger med paa Papiret; et Reethode.

Lineament (et) n. l. (Lat. Linzamentum). Ansigtstræk, Lignedrag. At have smukke Lineamenter. Sonnen har Faderens, og Datteren Moderens Lineamenter.

Linier v. n. imperf. (Beslægtet med linder og linner). Især. Bruges Ofte paa i Norge. (Hallager).

Lin-ørle (en) n. l. (norst). En Fugl af Bipstiertslægten. Orle, Ellekongens Datter. Paa Dansk: Bipstiert, Steenpifte, Rendssteensnager. Motacilla Ficedula. Müll. Prod. Zool. Dan.

Linføldig adj. obl. (Isl. *linfældr*, mollis, miris) lemfældig; „linføldig og sagte Legdom.“ (Goldings Kirkehist).

Linføldigen adv. obl. lemfældigen. „Linføldigen at reise een!“ — Samme.

Linevær (et) n. l. Hedder og Lining, Toveir, Is. [Norst].

Lingvist (en) n. l. (af Lat. lingua). Person, som lægger sig efter flere Sprog, især de nyere, da derimod den, som studerer de gamle Sprog, kaldes Philolog. (Snedorffs pat. Tilskuer. 1 D. P. 230).

Linie (en) n. l. pl. Linier (lat. Lines, Svec. *linie*).

1. I Mathematiken: en Udstrækning i Længde uden Brede og Tykkelse. Ret Linie, krum Linie. Tegnedes Streger ere sandelige Billeder paa geometriske Linier. Cirkellinien er en krum Linie. It. i mathematisk Geografie fortrinligst: Middel Cirkelen paa Jordkuglen fra Øster til Vester; Equator. Epinaxererne maade hense første Gang de passere Linien.

2. En Streg trukket med Styant, Blaf, Kride o. s. v. At skrive efter Linier. At tegne en krum Linie, trække en

- Linje**. At regne paa Linier, var forud mere brugeligt end nu.
3. En Række af eensartede Stenkanaler i Tryk eller Skrift. *S. Ex.* Den Side holder 24 Linier. Ikke en Linje kan han skrive rigtig. Han sprang en Linje over. Kirsebærtræerne staa i en Linje. En Allee bestaaer af toende Linier. De Ting siges at være i Linje, som kunne række hinanden for Diet.
 4. I Særdeleshed: en Række af Krigsskibe eller Krigsskøt. Heraf: Linjeskibe, Linietropper. Ved Trafalgar brød Nelson de Frantses Linje. Kongen reed for Slaget imellem Linjerne; d. e. Selederne.
 5. (I Befæstningskunsten). En i lige Linje anlagt Forskærmning af Grave og Bødder. Ingen maatte i Krigens Tid komme nær Linjen.
 6. I Genealogier. Den Orden, i hvilken Graderne eller Ledene i et Slægtregister opstilles. Den op- og nedstigende Linje. At nedstamme fra En i lige Linje. I nogle Monarchier er Arveretten indskrænket til den mandlige Linje; i andre udstrækkes den ogsaa til Qvindelinjen.
 7. Et vist Længdemaal, den tiende eller tolvte Deel af en Tomme. Dvergen var en Alen, sex Tommer og tre Linier høj.
 8. Høi Spaagvinder. De Streger i Hænderne, hvoraf de staae. Den dybe Linje i den høire Haand betynder Sorg.
- Heraf Sammenlæggingerne:
- Linje**: Jule (en) n. l. En Art Jule. *Hirudo lineata.*
- Linje** Sladdorm (en) n. l. En rundsladdende bleggulvorm, som findes i Skove og stillestående Vand. *Planaria linearis.* Müll. Zool. D. 3 D. p. 42.
- Linierregiment** (et) n. l. Et Regiment af Linietropper.

- Linierbiser** (en) n. l. Et Redskab af Messing eller Jern at ridse Linier med, især til Roder, en Kofstrak.
- Linieskib** (et) n. l. Et Rangskib, som er stærkt nok til i et Selskab at indtage Plads i Linjen. Modsat Fregatter og andre mindre Krigsskibe. Et Linieskib har ikke lettelig under 64 Kanoner: Fregatter have under 50.
- Linietropper** n. l. plur. Tropper, som udgjøre den staaende Armee, som ere sendte til at træde i Linjen.
- Liniebåndser** (en) n. l. See Liniebåndser n. l.
- Linierer**: Lineal (en) n. l. Et Redskab eller Lineal med 3 Rabininger, hvormed der gøres Linier i Rindmandsbøger.
- Linierpen** (en) n. l. En sølvs Pen af Messing, som bruges til at trække Linier med. Kaldes nu sædvanligvis Rindser.
- Linierer** v. a. imp. linierede, sup. linieret (af Linje). Staaer Linier, trækker lige Streger paa en Plade. At linierer Tomsmeret d: gøre Streger derpaa med en fridet Snor. At linierer en Bog, et Ark Papir.
- Linierer** (en) n. l. En, som giver sig af med at linierer Bøger for Rindmand eller Andre.
- Liniering** (en) n. l. Den Sierning at staae Linier.
- Linje** adj. obf. (af Linje v. n.) Helt, sam. (Noth).
- Linjen** (en) n. l. (af verb. linje) Hatten; den Bestaaenhed at holde.
- Linjentaa** (en) n. l. (af v. linje og Taa). Kaldes i Egypten, som halter lidt. Du er ret en Linjentaa. (Noth).
- Linje** v. n. imp. linjede, sup. linjet
1. Gern. *lincken*, Angl. *limp*, Isl. *linka* As. *limphalt*, *claudus*).
 2. Halter; hinker, lammer. At linje paa haade Been. (P. Egypt. Ordprog). Han er ei saa lam som han linker til d: han er ei saa fattig, som han klager, eller

og: han er ei den som han fader. Gat-
tig Mand kommer hinkende, kommer
linkende ic. En Leeg.

2. Slinger med Kroppen; gaae slingrende.
(Norsk). Hallager.

Link adj. og adv. (tydsagtigt). Reithaan-
det, som bruger den venstre Haand i Stedet
for den høire. Han er link. Han seg-
ter link. — Jt. om det som steer paa en
brang, urigtig, bagvendt eller forkeert
Maade. Han er ikke saa link som
han gaaer avet om til. (Ordsb.) adv.
link om d: ell venstre Side, til den
forkeerte Haand. Det er saa link alt
hvad han gjør d: bagvendt.

Linne (en) n. l. (Isl. *linne* serpens.) Det
samme som Lindorm.

Linnebe (en) n. l. Græs, tydsk *Rash* paa
Hst og Maane-Svingel. *Festuca elatior*
og *fluitans* Linn. Fl. D. Tab. 237.

Linned og linnet adj. (af Lin eller Lin-
teum). Som er af, eller hører til. Hør,
modsat uldent. Linned Garn, linnede
Strømper. Linned Kittel d: Lerredskit-
tel. „Gat og klob dig et linnet Bælte.“
(Jer. 13, 1).

Linned (et) n. l. Alt Slags Lerred; abso-
lute bruges det for Lintet eller de linnede
Klædningsstykke, baade fine og grove, som
man daglig bruger. Der er nok af baade
Linned og Uldent i Huset. Hans Lin-
ned er altid saa hvidt som Sne.

Sammenfættninger:

Linnedsom (en) n. l. Som eller Kant
ning paa Linned. Hedder og Linsom.

Linnedsyning (en) n. l. Den Sier-
ning at sye Linned. At undervises i
Linnedsyning.

Linnedspind (et) n. l. Traad af Hør.

Linnedbæver (en) n. l. Lerredsbæver.
En, der blot besætter sig med at væve
Lerred; i Modfætning af Uldbæver,
Silkebæver ic.

Linneithet og Linneiturt (en) n. l. Plan-

ten *Linnaea borealis* Fl. Dan. T.
Brystmiddel.

Linnelse (en) n. l. (af verb. linner &
Lettelse; Lindring.

Linnen n. l. (af verb. linner). B
undertiden for Lindring, især af Al-
ved at bruge dette Middel, finder ha-
bertiden megen Linnen.

Linner v. n. (af Lin). Væver Linnet.
Spinde, klynke, linne. (Oec. M.
D. P. 194).

Linner v. a. & n. imp. linnede, sup.
net. (Svec. *linna*, *linda*, cessare).

1 v. a. Løsnér, frer. At linne d:
d: give efter med Nebet, naar man
ger eller binder. At linne en &
sin Kiste. Jt. aabner, giver Løst
ger op det som er tilklinet og tilde-
At linne Spundset. Jeg har li-
alle mine Tønder. (Norsk).

2 v. n. holder op, lader af. Lad
linne lidt, d: bide lidt. Jeg skal ei-
ne, førend jeg har skaffet dig det,
jeg har lovet. (Norsk). Det lin-
Nebet d. e. Krosten tager af.

3. Linder; lindrer, stiller Smerte og
Linnerer v. a. See Linnerer.

Linning (en) n. l. Formodentlig af
eller Lin linum. Egentlig et svært &
Lerred, som spes overtvært om Haand
eller Halsen paa en Skjorte eller Sær-
Skjortelinning. Jtem i Almin-
hed ethvert saadant Stykke, som er
overtvært paa et Klædningsstykke; s. &
Bugelinning. At sye Linning paa n

Linorm (en) n. l. See Lindorm.

Linplaster (et) n. l. See Lindplaste

Linse (en) n. l. See Linds.

Linsom (en) n. l. See Linnedsom.

Linsyning (en) n. l. See Linnedsyn

Liore (en) n. l. (Isl. *hiori*, *fenestra*)
gab eller den Abning paa en Væg
hvorigennem Nogen gaaer. (S.
Sundm. B. I. P. 555).

Liode: (et) n. f. obl. (Isl. *liod*, versus, ear-
men; Germ. *lied*). Et Digt, en Sang,
en Vise. (Moth). Deraf:

Liodebog (en) n. f. En Visebog. (Moth)

Liom (en) n. f. obl. (Isl. *liome*, splendor,
lumen, a *lioma*, splendore). Skin,
Glands, Klarhed, Lyd. (Moth). Sole-
liam d. e. Soelstien.

Liomegræs (et) n. f. Norst Navn paa
Planten *Ranunculus platanifolius* Linn.
Flor. Dan. Tab. III.

Lippe (en) n. f. pl. Lipper (Germ. *lippe*,
As. *lippa*, Svec. *læpp*; lat. *Labium*).

1. En tydelig Form istedet for hvilken nu
alene bruges Læbe. Dog findes den i
Dictionarium Herlov. Den øverste,
underste Lippe. At bade Lipperne.
„At bide sig i Lipperne“ : at ind-
argre sig. At have en hængende Lippe.
2. En Klig, en Lap, som Drelippe.
3. (I Botaniken) om Dexters og Planteris
Læbe.

Lippen (en) n. f. (af verb. lipper). Den
Sierning at lippe.

Lipper v. a. lippede, lippet. (As. *lapi-*
an, Germ. *läppern*, Isl. *lepi*; ligurire,
Græc. *λαττω*). Ripper smaalig til, tager
smaat til, drifter lidt efter lidt. Diction.
Herlov).

Med Smaaord:

1. Lipper af. Smager lidt af, nipper
af med de yderste Læber.
2. Lipper til. Tager smaaligen til.

Liquidierer v. a. liquiderede, liquideret.
(Gall. *liquidier*). Afgior; bringer Reg-
ninger og Contra-Regninger i Rigtighed;
klarerer, afregner. At liquidere Om-
kostningerne.

Liquidering (en) n. f. Afregning, Regnings-
Afgjærelse.

Lir (en) n. f. pl. Lirer. Kalder de Toar-
eræer, som Høns sidde paa om Ratten.
(Moth).

Lire (en) n. f. (norst) En maadelig stor
Havsugl, som ogsaa kaldes Skraap.

Stærke nigra. Müll. Zool. Dan. II.
Strands Sandm. Best. P. 293.

Lire (en) n. f. pl. Lirer (Germ. *Leyer* Græc.
lyra; lat. *lyra*).

1. Et Slags Harpe. At spille paa Lire.
2. Liren eller Lyren absolute, hedder i
Astronomen en vis Stjernesamling paa
den nordlige Himmel. Den lyse (scil.
Stjerne) i Liren : lucida lyra.
3. Ordsprogvis siger man: Hvad skal
du med Lire : om dem, som snakke
med og forskaae intet. (Moth). Borte
var Marcus med Liren : Leiligheden
var alt forbi; nu er det bag efter.

Sammensætninger.

Liredreier, Lirendreier (en) n. f.

1. En, som spiller paa Lire.
2. En slet Musicus: det er ret en Liren-
dreier.

Liredreiermusik (en) n. f. Spil, Mu-
sik paa Lire. Et slet Musik.

Liremand (en) n. f. Det samme som
Lirendreier.

Lirekiald (en) n. f. En lyrist Digter.
(Moth).

Lirespiller (en) n. f. (af lire og spiller).

1. Det samme som Lirendreier.
2. Et Insect, som, naar det styber, gior
en Lyd, som Lirens; kaldes og Liresue.

Lirevers n. f. Lyriste Værd. (Moth).

Lirelig adj. (norst). Stielmisk, Raskagtig.
(Hallager).

Lirer (en) n. f. Det samme som Lirendreier.

Lirist Se Lyrisk.

Lirken (en) n. f. (af verb. lirker). Den
Sierning at lirke.

Lirkepind (en) n. f. (af v. lirker og Pind).

1. En Pind eller andet Redskab, ved hvis
Hielp man søger enten at lukke noget op
eller paa en lempelig Maade at faae no-
get ind. „En Pind, hvormed der røres
i noget.“ (Moth).
2. Figurlig og i gemeen Tale: det mandlige
Lem. (Moth).

Lirker v. a. lirkede, lirket (Isl. *lorka* ef-

fringere. Svec. lerka (enfin adaptare).
 Bruges flede med Smaaord, saasom at
 lirke op, ud, ved, i. Leger lempelig og
 med Varsomhed paa noget, enten i den
 Hensigt, at ingen Skade skal ske, eller at
 det ikke skal fornemmes. At lirke Laasen
 op paa Døren. Lirke Nøglen ind i Laa-
 sen. Tyden stod længe og lirkede ved
 Døren. At lirke et Gsm ud efter et an-
 det. At lirke et Glas Vlin i sig efter det
 andet. Tages ogsaa figurligt: lirker ud,
 udløfter noget af En. Jeg skal nok see at
 faae det lirket ud af ham. Lirker ved
 eller med En 3: faaer En lidt efter lidt
 med det Gode til noget. Jeg lirkede ved
 ham saa længe, til han gav sit Samtykke.
 Lirke ved en Pige 3: har utugtig Om-
 gang med hende. (Noth).

Lirrer v. a. Det samme som lirker. (Noth)

Lis, Lits (et) n. l. obl. Et Linn. (Noth)

Lise (en) n. l.

1. Lindring, Ro; især den Lettelse, man fø-
 ler efter en overskaaet Smerte eller tungt
 Arbejde, Styrkelse. At finde Lise i
 sin Smerte. Det var mig en Lise at
 sidde efterat have staaet saa længe.

2. Magelighed. (Noth). Deraf:

Lisebag (en) n. l. En rolig og glad Dag.

Lisemenneske (et) n. l. obl. Mageligt
 og frækt Menneske.

Lisen adj. obl. (af Lise) pl. Lisene. Det,
 som medføre Lise, som forskaffer Ro og
 Tilfredshed. „Lisene og gode Dage.“

Fortale til Skønnings Lærebog. (Noth)

Lisenhed (en) n. l. obl. (af adj. lisen).

1. Ro; Rolighed.

2. Et fornsiet, roligt og ubekymret Sind.
 (Noth).

Liser (obl.) imp. lisebe, sup. liset (Svec.
lisa).

1. v. a. Lindrer, letter, hjælper. At lise
 En i sin Besværighed. „Herren lise
 mig“ 3: hjælpe mig.

2 v. n. Bliver stille og roelig. Deiret
 liser. (Noth).

Lister v. n. obl. Smigrer, taler vel til.
 Ligeruiff som Moderen lister til sit Barn.
 (Jert. Post. Fol. 175).

Lismen (en) n. l. Den Gierning at lisme.
 (oblol.)

Lismer v. a. oblol. lismebe, lismet (Svec.
 lisma) Hylter, smigrer, taler, flodst. At
 lisme sig noget til. (Noth).

Lismer (en) n. l. obl. (Germ. *Gleisner*)
 Hylter, Skinhellig.

Lismeri (et) n. l. obl. (Svec. *lismeri*) Hyl-
 teri, Smigren.

Lispund (et) n. l. Svec. lispund. Egent-
 lig livesche Pund 3: mensura livonica).
 Hos os en Vægt af 16 Pund. Deraf:

Lispundsbismer (en) n. l. En Bis-
 mer, hvorpaa man kan veie i Lispund.

Lispundslod (et) n. l. Lod af Jern el-
 ler andet Metal, som veier eet Lispund
 eller 16 Pund. (Langs-Art. p. 100).

Lispundsbægt (en) n. l. En Bægt,
 hvorpaa man kan veie i Lispundslod.

Lispundslod sædvanligt med præpos. i,
 adv. Lispund for Lispund; i heelt Lis-
 pund paa een Gang. At sælge noget i
 Lispundslod.

Lisse (en) n. l. See Lidse n. l.

List (en) n. l. pl. Lister As. & Angl. list,
 ora; margo vestis. L. B. *Lisura*, lista,
 Belg. *Lisse*, Gall. *lice* & *lisere*; Fenc.
lieure, Rusl. *Leit*; Slav. *liste*. Germ.
leiste (Isl. *lista*, fascia, lemniscus).

1. Kant, Rand, Gsm om noget.

2. Borde, Bræmme, it. den yderste Kant
 paa Klæde; Klædelist.

3. En lang Vinde, et Vind, hvormed
 Børns Svøb sammenbindes; en Svøb-
 belist.

4. Et langt og snævt Stykke Træ, som
 staaes oven paa et andet Stykke enten
 for at holde det sammen eller til Punt,
 en Ræle, som man sætter paa Døre,

5. Vinduer, Porte og Panceværk. At hæn-

forgyldte Lister i Værelserne. At be-
slaae en Dør med Lister. Baade
Løfter og Vinduer ere hos ham forsynede
med Lister.

5. Det øverste udstaaende og overhængende
Stykke paa en Bygning; Mauerkrands;
Krognene oven om Mure eller Piller;
øverste Lister og Ornamenteer paa Piller.

Deraf Sammensætningerne:

Listehøvl eller Lifthøvl (en) n. l. Hos
Snedkere og Lømmere, en Hjul-
høvl eller Ploughhøvl, Ristet til at gjøre
opstaaende Kanter eller Furer paa Træ,
der skal tiene til Lister eller Stræt paa noget.

Listeværk eller Lifthværk (et) n. l. (i
Bygningskonsten). Krandsværk, Baand-
værk. It. Paneelværk; hvad som er for-
synet med Lister og Træ.

List (en) n. l. uden plur. (As. list. Isl. list.
Ars, scientia, habirus. Germ. list).

1. Paafund, Enhed, Enlighed, et Puds
eller Opfindelse. Han slog sin Fiende
mere ved List end ved Magt.

2. Østest i en ond Bemærkelse. Rante,
Underfundighed, Svig, Bedrag, snedigt
Paafund, Lumsked. „Din Broder kom
med List, og tog din Velsignelse.“ 1
Mos. 27, 35. Det er List over List.
Hvor Magten ender, begynder Listen.

3. Lempe, Lempelighed. Udtales da gjerne
Liste. Med Liste kan man faae et
Eg i en Humlesæk. (Moth).

4. Ordssprogvis siger man: List og Magt
er Hoffolks Hammer og Tang.
1. Mandeligt nok formaaer, Qvindeligt
overgaaer.

Liste (en) n. l. pl. Lister (Isl. lista, Gall.
liste, Belg. lyst, Ang. list, Svec.
lista, Catalogus. Beslægtet med lesen,
colligere). En Fortegnelse, Kreven eller
trykt over noget; et Register. At forfatte
en Liste over noget. Deraf i Sammensæt-
ningerne: Mandtalsliste; Folkeliste,
Dodeliste o. s. v.

Listelig eller listeligen, adv. (af List).

1. Med Snildhed og Klogt.
2. Svigagtigen, snedigen, paa en bedragerisk
Maade.
3. Behændig, lompelig.

Lister imp. listede, sup. listet.

- 1 v. 2. Overrasker, fanger med List, be-
drager, stuffer. (Moth).
2. v. 1. Tager hemmeligen eller uformærkt.
Tyven listede det ene Stykke bort efter
det andet.
3. v. n. Sniger sig. Bruges saaledes
sædvanligt i partic. Han kom listende
som en Tyv. Dog kan ogsaa siges:
Hvorfor gaaer du og lister derude?

4. recipr. Lister sig, a) gaaer ufor-
mærkt, paa en hemmelig Maade. At
liste sig paa Tærne. It. gaaer bort,
iser afgaaer ved Døden. Han listede
sig hjem. Den ene Broder lister sig
efter den anden. b) Slaaer sig iglen-
nem, kommer ud med hvad man har
er tilfreds. Han kan nok liste sig.
Han lister sig vel. (Moth). Ligele-
des forbindes v. rec. lister sig med
Emaaordene: bort, hen, paa, ind,
til, ud. Ratten listede sig ind i
Spisestammeret; Spradebassen listede
sig ind i en god Familie; Krypseren i
et stort Embede. Røven lister sig til
sit Bytte. Politiet listede sig paa Tyven.
5. Med Emaaord.

Lister af v. n.

- a. Lister sig bort, og figurligen: dser.
Karet lister af. Saaledes lister
den ene Ven af efter den anden.
- b. impersonaliter: det lister af o: er
taaleligt, kan gaae an.

Lister bort.

1. v. n. Det samme som lister af.
2. v. 2. Tager hemmeligen bort. Tyven
listede mitte Penge bort.

Lister hen v. n. Gaaer saa uformærkt hen.
(Bruges meest om Tiden) Karet lister hen.

Dog Rges ogsaa: Jeg liker hen, d. s. lever som jeg kan. (Woth).

Lister i eller ind, v. a. Kaaer paa en lempelig eller uformærkt Maade i eller ind. At liste noget i kommen paa En. At liste Nøglen ind i Laasen.

Lister i sig v. a) Leger lidt efter lidt til sig: At liste et Glas Vin i sig efter det andet.

Listig adj.

1. (I en god Forstand). Forstandig, snild, vittig, erfaren, artig. Det er listigt nok og artigt, snorrigt. Den listige Ulfsses.

2. (I ond Forstand). Sneydig, rænsfuld; trædse, underfundig, glennendrebend, som er udlært paa Svig. En listig Streg. At bringe listige Anslag. En listig Karl.

Listigen adv. Paa en snedig, træk, rænsfuld Maade.

Listighed (en) n. f. (Meest i ond Forstand) Trækthed, Sneydighed, Rænsked, Underfundighed. Han besidder megen Listighed i sin Charakter.

Litani (et) n. f. (Lat. *litania*, Gr. *λειτουργία*, a *λειτουργία*, supplicatio).

1. En Kirkesang indeholdende Bønner til Gud, fornemmelig om at afvende Rød og Fare. „Fri os fra Rornmannerens Raseri“ stod i de Kranstes gamle Litani. „Riedslaae med ham“ det skal staae i mit Litani.

2. Figurlig: Klage, Bødselring. Det er hans gamle Litani.

Lit (en) n. f. obl. (Svec. *lit*, Isl. *litir*, color, tinctura); Farve, Løb.

Lita (en) n. f. En Art af Rugeflaaten Estrandløbere. *Tringa lobata*. Müll Prod. Zool Dan.

Listeb og Listeb, skrives af gamle Sigeb, (et) n. f. (Germ. *Leipaus* og *Listaus*, i hvis Sted siden brugtes *Weinkauf*. Af Isl. *hid* porus f. *poculum*. Moes. *Leithus*, *mustum* og *Rieb*). Rieb indgaaet eller Rieb-

fæstet ved Drif. Den i Aldre Elber almindelige og endnu hos Almuen brugelige Stik, at drikke til Stadfæstelse paa et Rudeet Rieb. Bønderne drikke stikken Listeb paa de fæmæstede.

Listebroder (en) n. f. See Lidsebroder.

Liturgi (en) n. f. (Græc. *λατρυγία*). Indbegrebet af Kirkesikke og Anordninger derangaaende. Den katolske Liturgi er pragtfuld; den gensikke Liturgi er meget simpel.

Liturgisk adj. Som angaaer eller hører til Liturgi. Den liturgiske Reide, fremkaldt ved Bastholms liturgiske Forslag.

Liupebærhyng eller Linnegebarhyng (en) n. f. (norsk) Hestebær, Bærnebær. *Arbutus alpina* Fl. D.

Lius (et) n. f. See Lys.

Liusmoder eller Lysmoder (en) n. f. (norsk af Lius eller Lys og Moder). En Jordermoder; kaldet saa, fordi hun bringer frøet frem for Lys. (Strøms Søndm. 1 D. p. 514).

Liv (et) n. f., plur. det samme, undragen i Betydningen No. 9. (Ulph. *libaia*, A. *lib*, Al. *lib*, *lyb*. Angl. *life*. Isl. *lif*. Germ. *Leben*, Svec. *lif*; *vita*). Livet af tilførsel Rødet Lif.

1. Levemaade, Levekraft; den Tilstand, at et Menneske eller Dyr lever. At forlange, forforte at Liv. „Livet er en nødvendig Betingelse for al fornuftig Virksomhed paa Jorden.“ (P. E. Müllers Christ. Moral S. 364). Lifsens Herre 3: Gud Lifsens Træ midt i Haven 1 Mos. 2, 9. Han satte Livet til i Rieg. Røstet satte Livet til ved den Skat, Moderen f. En tro Ven er Lifs Lege. Sir. 6, 17. At give Liv for Liv. Den Kamp gaar paa Liv og Død. Giv mig en Kvittering for Lifs og Døds Skuld. Det gaar Liv og Døds an. At døde med Livet. At sætte ind

- Liv og Død.** At fæde paa Livet. (Om Fanger, som venter Dødsdom). Saa længe mig andes Liv og Helbred. Om jeg end havde hundrede Liv, opofrede jeg dem gjerne for Fædrelandet. Han er endnu i Livet: levende. At komme til Livet igien, (om en Skindød eller Besvimet) ogsaa sigürlig: at fatte nyt Mod. Den Maler træffer altid efter Livet: livagtigen, udtrykker Livets Bilde hos den, han maler. Han gaaer paa, som han havde flere Liv hjemme; om den, der agter ingen Fare.
- a. **Livstid, Levetid.** Aldrig i mit Liv saae jeg Magen. Første Gang i mit Liv: Han var i Livet en dydig Mand. Elsket i Livet og efter Døden. "Du skal øde Stov alle dit Livs Dage." 1 Mos. 3, 14. Livet er en Skalk, hoo det foragter er en Skalk: man bør vogte sig for at forforte sit Liv. (Moth) Ingen har Liv til Eiendom, men alle til Brug. Han passer ei meer paa sit Liv, end en Hollander. It. Han stier ei meer om sit Liv, end han havde fæstet det af en Visseskammer; om den Forbøde, der ringeagter Livet. (Moth)
- b. **Levemaade, Levnet, et Menneskes Levemaade og Forhold.** At føre et rygsig Liv. Leve et stille og ærbart Liv. Gudfrygtigt og roligt Liv og Levnet. De Lærdes Liv er gjerne eensformigt. Deraf Sammensætningerne: Munkeliv, Klosterliv, Soldatersliv o. s. v.
- c. **Winterhed, Fyrighed, Lyfthighed, Livelighed, It. Kraft, Eftertryk.** — Der er Liv i ham. Det er Liv i alt det, der er paa ham. Der er Liv i et Maleri, et Digt, en Tale, naar samme virker stærkt paa Hørlærerne.
- d. **Lyf, Glæde, Velbehag.** Hvad, der er en Lærest og behageligt, enten at bekræftige sig med eller at nyde. Jagten

er ret hans Liv. Dands er Konens Liv. Hans Guderinger er hans halve Liv. Denne Spise er mit Liv: min Livspise.

6. **Lyfthighed,** især i det bibelske Sprog. Herrens Frygt er Livets Kilde. Ordsb. 14, 27. "Jeg er Opstandelsen og Livet." Joh 11, 25.
7. **Prop,** Bussen af det menneskelige Legeme, d. e. den Deel, som gaaer fra Aflerne til Hufterne.
- a. **Overlivet.** At rive En Klæderne af Livet. At fatte, fæbne En om Livet. At gaae En tør ind paa Livet. Bliv mig fra Livet. At ville een til Livet: søge Lelighed til Tvist med een. At saae et Liv fuldt af Hug. At fiske En tvært igiennem Livet. Jage en Knis i Livet paa En. Hun er smækker i Livet. Hun har et langt og smalt Liv. "Hans Hoffuet hoog fran hans Liff." Maria Psalt. Fol. 6.
- b. **Underlivet.** It. Bug, Mave. At have ondt i Livet: Maven. Livet gaaer paa Hesten. At have Kneb, Riven og Elden i Livet. It. Larmene. Livet gaaer ud paa ham, d. e. han har Larmebrof.
8. **Stolgang, Aabning, beneficium ventris.** At have tyndt, haardt, aabent Liv. "Hvis tyndt Liv er Talle, sagde Matrosen, da har jeg længe havt en smuk Talle."
9. **En Qvindes Moder, Moders Liv.** (uterus). Ikke at fæane Barnet i Moders Liv. "Tvende Fok ere i dit Liv" 1 Mos. 25, 13. "Velsignet er dit Livs Frugt" Luc. 1, 42.
10. **Den Deel paa et Klædningsstykke, som beklækker Overkroppen eller Livet.** At have et langt, kort Liv i sin Kiole. Den Kiole, Troie sidder godt i Livet. Ogsaa i Sammensætningerne: Livstyk.

te. Snorkib 10. I denne Betyd-
har det i plur. Live og med Uetiken:
Livene.

11. I Sprog. Skroget paa et Skib.
Dybgaaende over hele Livet er et Mid-
deltal af Skibets Dybgaaende agter og
for.

Deraf Sammensætningerne:

Livbaare (en) n. f. en gammeldags Be-
navnelse paa Pulsbaare, arteria.

Livanter (et) n. f.

1. Det største og stærkeste Anker.

2. Figurlig: Husbøtelse. (Moth).

Livbaand (et) n. f. Et Baand, som
især Fruentimmerne bære til Prydelse om
Livet.

Livbælte (et) n. f. Det samme som Bælte.

Livbog (en) n. f. En Bog, som man for-
trinlig finder Fornøielse og Smag i at
læse. Ugelspils Kronike er i Almindel-
lighed Almuens Livbog. Han valgte
Peder Paars til sin Livbog.

Livchirurg (en) n. f. En Saarlæge, som
syrstellige Personer have til deres Betie-
ning.

Livcompagni (et) n. f. Det største og
fornemste Compagnie af et Regiment,
som Obersten selv er Capitain for. It.
et udvalgt Compagnie.

Livcorps (et) n. f. En Forening af
Militære, saa kaldet af visse Venaad-
ninger. I Danmark udgiore Studen-
terne Kongens Livcorps.

Livdoctor (en) n. f. En Læge, som især
syrstellige Personer betiene sig af i Syg-
doms-Tilfælde.

Livdrabant (en) n. f. Et Slags Vaa-
bendragere, som syrstellige Personer for-
dum brugte til Bevogtning om deres
Personer. See Drabant.

Livdragon (en) n. f. Dragon eller Ryt-
ter af et Livregiment.

Livdrenge (en) n. f. obl. Den Dreng
som Herren holder mest af. (Moth).

Livgen adj. Borneb; som er født og
bunden til en vis Stavn eller Hødested;
nsl. Hos de slaviske Folk ere Bønderne
endnu livegne. Det bruges mest som
Substantiv.

Livegenskab (et) n. f. Bornebskab.
Den Forsvigtelse som forudm hvilede paa
Bønden sedde at forblive ved sin Hødested.
Christian VII. affæfede Livegenskabet
i Danmark.

Livegenskabsbret (en) n. f. Bornebret;
Eiendomsbret til andres Personer.

Livescadron (en) n. f. En Escadron el-
ler omtrent 150 Mand Krigsfolk til
Hest, som Regimentschefen selv com-
manderer. Livescadron Rytters, Hu-
sarer.

Livfane (en) n. f. Den fornemste Fane
ved et Regiment.

Livfarve (en) n. f.

1. Den Farve, som man holder for den
smukkeste, fortrinlig holder af. Grøn,
blaat, er min Livfarve.

2. Rødfarve; Ansigtifarve; den Farve,
som ligner den naturlige Rødme i An-
sigtet.

Livfarverose (en) n. f. En Rose, hvis
Blomst har Ansigtifarve. (Moth).

Livfødt adj. partic. Bruges kun i den
Talemaade: Livfødte Dage d. s. de
vetid. Elige saae jeg aldrig i mine
livfødte Dage.

Livgarde (en) n. f. Livvagt; en Sam-
ling Krigsfolk enten til Hest eller til
Fods, som bruges til syrstellige Personers
Beskyttelse.

Livgeding (et) n. f. (Germ. *leibgeding*,
dotalitium, *vidualitium*). I Almin-
delighed alt det, som en Mand bestem-
mer sin Kone til Underholdning, som
Enke efter hans Død. Efter de danske
Love kunne Grever og Baroner efter deres
personlige Friheder bestemme deres Enkes
Livgeding. Noget Spor til samme
have vi i de norske Love. Confr. Dagen

Livelsk. Gul. 2. Tegtefads B. Cap. 4. C. 4. R. 2. Norregaards Pers. Ret. p. 323. Noth kaldes det ogsaa Livtillingning.

Livgehang (et) n. f. Et Bælte, en Stord eller Rem, som spændes om Livet til at hange en Raarde i.

Livgiord eller **Livgürtel** (en) n. f. (Germ. Leibgürtel; cingulum) Livbælte, som Gruentimmer bære om Livet for Stads, og Wandfolk bære til Rytte, f. Ex. til at bære Raarde i.

Livgræs (et) n. f. (norst) Haaretunge, Spids Weibred. Plantago lanceolata Fl. D. Tab. 437.

Livhætt adj. (norst af Liv og Isl. hættu. periculum). Færligt for Livet. (Halsager).

Livhest (en) n. f.

1. Den Hest som Herren fortrinlig holder af.

2. Hest, at sætte sig paa, naar den anden er træt eller kommer noget til. Bihest, Haandhest.

Livholt (en) n. f. pl. Livholter. Kaldes de tykke og smalle Bredder i Skibe, som ligge langs med Overbæltene, hvor paa Overbæltet hviler; den Plante, af Dættet, som ligger yderst imod Skibets Sider, der er tykkere end de andre Dæktplanter.

Livhug (et) n. f. Mistebug, det at Misteu stikker En.

Livhund (en) n. f. Den Hund, som man fortrinlig holder af.

Livhus (et) n. f. Et Slot eller Hus, som en Enkedronning boer i, medens hun er Enke. (Noth).

Livjæget (en) n. f.

1. Benævnelse paa et vist Slags lette Troppesker, faa kaldes med Hensyn til disse Benævninger. Kongens Livjægere. Deraf Livjægetorps, Livjægemarsch o. s. v.

2. Et Slags Domsstifter hos fornemme Herrer.

Livlæge (en) n. f. Den Læge, som under meest Smag i. Helsestider ere min Livlæge.

Livkarl (en) n. f. Kaldes til Høje den, som altid følger Kongen og de fornemste Prindser til Hest, med en sadt Væffe, og som ellers har Tilsyn med deres Studegebarer.

Livkirtel (en) n. f. En Kirtel, som slutter tæt om Kroppen. „Herrens Præst har Livkirtelen“ i Sam 14, 3. It. En Kirtel, som Tieren synes bedst om.

Livknekt (en) n. f. Livknekt, som følger Herren og passer Livhestene.

Livkudst (en) n. f. En Kudst, som Herren har for sig selv. Kongens Livkudst. It. i Almindelighed en, som man gjerne vil have til at færses sig.

Det er just min Livkudst.

Livlæge (en) n. f. Det samme som Livdoctor.

Livløs adj.

1. Som intet Liv har. De livløse Ting paa Jorden. En livløs Materie.

Guld og Suld ere livløse Ting.

2. Som er død (om Væsen, der tilforn havde haft Liv). Vedre at være livløs end dannelses. Han ligger nu livløs: er død.

3. Halsløs, som fortjener Døden, som gæls der Livet. En livløs Gjerning.

4. Figurlig: mat, uden Ild, uden Fond og Klem. Hans Bevægelser ere livløse. En livløs Stil; et livløst Væveri, Spil o. s. v.

Livløshed (en) n. f. Den Væsenhed at være livløs.

Livmærke (et) n. f. Kende tegn paa Creaturer, at de skulle leve.

Livmedicus (en) n. f. En Livlæge, særkiellig fra Kirurgien.

Livmoder (en) n. f. Moders Liv. Uterus. (Saxtorpps Guds. Vid. p. 5).

Livpage (en) n. l. En Page eller ung Adelsmand, som er for en forskellig Herres egen Person. Ell. Forskiel paa Hof- og Kammerpage.

Livråd adj. Bange for Livet.

Livregiment (et) n. l. Det fornemste Regiment i en Hær.

Livrem (en) n. l. En Rem, et Bælte om Livet.

Livrente (en) n. l. Rente, som nydes paa Livstid af en til den Ende indskudt Capital. Deraf have nogle sammensatte Ord, som Livrenteselskab, Livrentecontoir &c.

Livret (en) n. l. En Ret Mad, som man holder meget af. Skinke er min Livret.

Livsaande (en) n. l. (genitiv af Liv No. 1 og Saande). Livskraft, Livskraft, Livskraft.

Livsangst (en) n. l. En dødelig Stræk; en Angst, som truer Livet med Fare.

Livsarving (en) n. l. Børn og andre Efterkommere i nedstigende Linie; alle de, som ere komne eller nedkomme fra End Landet, saasom Børn, Børnebørn &c. At dø uden Livsarvinger. „Harver Husbonden ingen Livsarvinger,“ D. 2. 5—4—7; sættes mod Udarvinger. D. 2. 6—4—1.

Livsalig adj.

1. Dydig, elskværdig, behagelig, som er værd at holde af. (Moth) Livsaligste Gudinde, kaldes Venus hos Peder Paars. Den livsalige Due.

2. I ældre Skrifter. Klog, forstandig. „Hvi fulgte du heller Din Hustrus forbædelige Anslag, end mine livsalige Raad?“ (Specul. Reg. p. 344).

Livsalighed (en) n. l. Elskværdighed, elskværdigt Væsen, Dydighed.

Livsbalsam (en) n. l. En særdeles flygtende og vellugtende Art Balsam.

Livsbrev (et) n. l. En Brevet, eller

Kræftig Forskrifning om at nyde noget paa Livstid. (Moth).

Livsbrod (et) n. l. Det som man har fornsøent til Livets Ophold. (Moth) At give En sit Livsbrod. (negentligen) d. at mishandle En saaledes, at han føler det sin hele Livetid.

Livsdage n. l. pl. Livetid, saa længe man lever. Det glemmer jeg ikke i alle mine Livsdage.

Livsfare (en) n. l. En Fare, som truer Livet, hvorved Livet er i Vode. At være i Livsfare paa Søen. Biskerne i Hellebæk, som Evald har besunget, vade sig i en dødsfarlig Livsfare.

Livsforbrydelse (en) n. l. Det samme som Livsgjerning.

Livsfrugt (en) n. l. Foster, Dugel, Afkom (om Mennesker og Dyr). At være i Livsfrugt. At dø uden Livsfrugt.

Livsgjerning (en) l. En Gjerning, som fortæner Døden, eller dog forer Livet, en håbløs Gjerning. At bestynde En for en Livsgjerning.

Livsgeist (en) n. l. Det samme som Livsaande. (tydskagtigt).

Livsgrode (en) n. l. Spire. Cone til Liv, Udviklingen til den Cone, som Naturen saavel hos Mennesker og Dyr, som hos Planter og Dyr, har nedlagt til Liv.

Livsgubinde (en) n. l. I nogle ældre danske Skrifter kaldes Parcerne Livsgubinder, fordi de efter den gamle Mytiske spandt Menneskenes Livstraad.

Livskabt adj. obl. det samme som livfødt. I mine livskabte Dage.

Livskraft (en) n. l. Livskraft, Livsprincip. (Traskows Logik. S. 121).

Livskomager (en) n. l. } Og saa fremder
Livskræder (en) n. l. } led, om alle Haandværkere, i hvis Arbejde man finder mest Behag.

Livstykke (en) n. f. det samme som Livst. ger No. 2.

Livsløb (et) n. f.

1. Den Tid man lever i; Levetid. At fuldende sit Livsløb.

2. Levnetsbeskrivelse. Trents mærkelige Livsløb.

Livsmaal (et) n. f. Bestemt Levetid.

Livsmidler pl. n. f. Det, som er fornødent til Livets Ophold; Levnetsmidler.

Livsnit (et) n. f.

1. Den Deel af Kroppen fra Skuldrene til Høften. At have et smukt Livsnit; være vel dannet.

2. Hos Skrædder, den Deel af et Klædemon, som bedækker Livet; Tællen. At have langt, kort Livsnit i en Kiole.

Livspænde (et) n. f. Et Fruentimmer, smykke, som anbringes til Pynt paa Livbaandet.

Livspetter pl. n. f. Kalder nogle morskede Plætter i Munden, som sætte sig paa Tænder, Næse og i Halsen. (Noth). Paa nogle Stæder kaldes Sprinkler saaledes.

Livsprog (et) n. f.

1. Det Sprog, man helst taler, eller mest ynder. Frank er Livsproget ved mange Hoffer.

2. En Sentens, man har udvalgt sig; Devise, Symbolum. "Frygte Gud og Kongen," er mit Livsprog.

Livsredning (en) n. f. (norst).

1. Det at livet reddes. Livsredning er mulig, naar man ei forsvikler.

2. Det, som bidrager til at livet reddes. At spise islandsk Rod var Livsredning for Ustiklige i Hungerens Tid.

Livsrag (en) n. f. En Sag, hvori man sigtes paa Livet. At give en Pige et Kys er ingen Livsrag.

Livsstraf (en) n. f. En Straf, som befaaes i Livets Tid. Modsat Penges-Æres- og Legemsstraf. At forbyde

noget under Livsstraf. Man sætte Overfætters kunne give det tydske Livsstrafe ved Livsstraf.

Livstermin (en) n. f. Bruges figurlig af Tode for Døden. (Saml. prosaiske Skr. 4. D. p. 240).

Livstid (en) n. f. Levetid, saalange man lever. At straffe en for Livstid; saalange han lever. "Bakter nogen sine Forældre, eller dengem ubluelig til Gæder, eller paataaler paa Ære og Lempe, straffes de med Jern og Arbejde paa Sæmmerholm deres Livstid." D. 2. 6—5—2).

Livstraad (en) n. f. Bruges figurlig for Levetid, med Hensyn paa Rythen om Parcerne.

Livstykke (et) n. f. (af Liv No. 6. og Stykke).

1. Egentlig et Klædningsstykke, som især Fruentimmer bruge, uden Ermer, til at bedække Livet med; en Gul. Naar et Mandfolk bruger saadant, kaldes det Bryllug.

2. Understøden Tages det for Snarlid, Eoset. (Noth).

3. Det Stykke af et Darnist, som klædes om Livet eller dækker Overkroppen. (Noth).

Livstykke (et) n. f. (af Liv No. 5 og Stykke). I de skæne Kunstes et Stykke, som særdeles behager. Den Sang, den Komødie o. s. v., er mit Livstykke.

Livstygge (en) n. f.

1. Færlig Sydom, smitsom Syge, Sprinkler. (Noth).

2. Diarree, Mavesyge, Bugløb. (Eop. Journ. f. R. 2. P. 122).

Livtug (en) n. f. En Ting man fortærlig holder, giver meget af.

Livtugning (en) n. f. Kaldes tilforn det, som nu hedder Livgeding. (Noth)

Livvaaben (et) n. f. Det Vaaben, man holder mest af og bruger. (Noth).

Livvader (en) n. f. Et Væderlam, som

man lægger til. (Noth). Nu siger man Levedøder.

Livvædste, Livspædste (en) n. f.

1. Den Vædste eller de Gaster hos Mennesker og Dyr, der tjene til Livets Næring og Vedligeholdelse.

2. Hær Blodet. (Eddes saml. prof. Skr. 3 D. p. 317).

Livværg (et) n. f. Værgen, hvormed man værges for Livet.

Livvagt (en) n. f. Et Corps af Militaire, som bevogter Regentens Person.

Livvagtskarl (en) n. f. Soldat, som staar ved Livgarden til Fod.

Livvare (en) n. f. Allelevende Kæ, som Gønden fører til Torvs. (Landh. S. Skr. 6. D. p. 171).

Livvogn (en) n. f. Vogn for fornemme Herrens egen Person. Kongens Livvogn.

Livvrid (en) n. f. obs. Bugvrid, Tarmvrid, Køllef. (Noth).

Livvridig adj. Som er vridt og behagelig, kofalig. (Noth).

Livagtig adj.

1. Egenslig, vifkelig, sand, naturlig. I livagtig Gestalt. (Noth).

2. Levende, træffende, saa lig, som om det var den samme Ting. En livagtig Efterligning. Det er hendes Moders livagtige Billede. Saa livagtig som hun stod og gik i denne Verden. Korsridderne af Røkebue vækker ingen livagtig Forestilling om Korstogene.

Livagtigen adv. Paa en livagtig Maade, naturlig. At affildre En livagtigen eller efter Livet: som om han var levende.

Livagtighed (en) n. f. Den Egenskab eller Væfaffenhed at være livagtig.

Livelig adj. Som der er Liv i. Her: munter, oprømt, behagelig, artig, belevet. En livelig Pige. En livelig Stiil. En livelig Egn. Et liveligt Værelse.

Livne adj. (Isl. *hlifinn*; *parvus*) lad, do, den, som staar sig for Ardebe. (Noth).

Lider v. a. lidebe, lidet (Isl. *hlifa*; *parcere*, *indulgere*).

1. Skuler, bedatter. Obs. (Noth). It. beskytter, forsparer. „Lader os lide og stotte os under Skoldene.“ (Elaus. norske Køn. p. 522).

2. Staaner. I denne Betpning er det endnu brugeligt i Norge.

3. Opløser, giver Liv. Obsol.

4. Gilder Grise. (R. B. S. Skr. 1 D. p. 75).

Livlig adj. Det samme som lidebe.

Livlighed (en) n. f. Munterhed, Livlighed.

Livner op v. a. & n.

1. v. a. Bringer til Live, opløser. Dog hedder det i denne Betpning rigtigere: livner op.

2. v. p. kommer til Live. „Jeg har været, sidste Jomfru! ligesom død, men livner op ved hendes Kærlighed.“ (Hobbergs Didrik-Menschenskjret).

Lo (en) n. f. pl. Boer. (Dico. *loge* eller *lofve*; Græc. *ἀλωθ*, *ἀλω*; *ares*; C. B. lawr. Fenn. *loa* & *loas*; *tabulatum*); i Ladebygningen affat firkanter Plads, hvor Kornet tørkes. „Han skal giennemrense sin Bo“ Matth. 3, 12. Deraf:

Lognib (et) n. f. Guldet i en Lo. „Babels Datter er som et Lognib“ Jerem. 51, 33.

Lofart (en) n. f. Lærker. It. Ladekart, Karl paa store Avlsgaarde, som har Op syn med Loen.

Lorebe (en) n. f. Et Redskab at giøre glære Langhalm med. (Noth).

Loflette (en) n. f. Et Redskab, hvor med man banker Leret, for at jævne det, naar man lægger et Lognib af Leer.

Lo (et) n. f. Kalbes i Bergen det indsamlede Hs og Halm til Vinterforraad. (Hallergerd norske Ord).

Lo (en) n. f. (norsk) Hagel eller Kugle at skyde med; It. Gange i Beværet. (Hallergerd).

Lod (en) n. f. (norst) *Lod*, *Sturlob*; *Kraa-felim*; *Lichen plicatus*. Flor. Dan. Tab. 1357.

Lod (et) n. f. See **Lod**.

Locum (et) n. f. (lat. *locum*). Et *Plie-huus*, *Prived*. Gaae paa *Locumet*.

Lod (et) n. f. pl. **Lodde** (Svec. *lod*, *plumbum*; As. *lod*, *leade*; Ang. *lead*, Belg. *loot*, Germ. *loth*).

1. **Bly**; **Jt.** (hos *Metalarbejdere*) **Slaglod**, **Slagmetal** at **lodde** med.

2. **Alleflags Rugler** eller **Ladning** af **Bly** og andet, saavel **Glinde** som **Kanon Rugler**. Jeg har **Krud** og **Lod** at forskare mig med. Os fattes **Lod** og **Krud**. (Peder Paars).

3. **Vægt**, **Maal**. At bruge falsk **Lod** og **Maal**.

4. **Bismerslod**, eller den **Vægt** og **Tungfal**, som er anbragt paa den lange **Arm** af **Bismeren**, for at bestemme **hvormegen** en **Ting** veier.

5. **Vægten**, som driver et **Seierværk**. **Lod**-**dét** i et **Uhr**.

6. **J Handet** og **Vandel**.

a. **Viste Tyngder** af **Metal** til Brug ved **Varers Afveining**. **Vægtlassen** har indeholde forskellige **Lodde**, saasom **Pundsloddet**, **Halopundsloddet** o. s. v.

b. **J mere indskrænket Betydning** den af hine **Tyngder**, hvoraf der gaaer 32 paa et **Pund**, eller som indeholder 4 **Quintin**. **Jt.** den **Mængde Varer**, som med saadan **Tyngde** er afveiet. „Hän vilde veie et **Lod Kaffe**banner; men tog **Heil** af **Loddet** i **Kaffen**.“ **J** denne **Betydning** hedder det i plur. **Lod**.

7. Et **Sanklod**, **Blylod** eller et **Gryffe Bly**, som er bundet til en lang **Line**; bruges til **Sees** for at maale **Dybden**, og hos **Muurmestere** og **Tømmermestere** for at undersøge, om **Arbejdet** er **lodret**. **Mu-**
ren staer i **Lod** : **lodret**. At kaste **Loddet** ud (til **Sees**, for at erfare **Dyb-**
det og **Grundene**).

8. **Uld paa Kaar**. See **Laad**.

Lod (en) n. f. pl. **Lodder** (Germ. *loos*; Isf. *hlutr*, fors; As. *hlet*, *hlyt*, *hlot*, *hludd*. Al. *loz*, Ang. *lot*, Belg. & Gall. id. Pol. *lofs*; Svec. *lott*).

1. **Andeel**, **Vart**, **Deel**. At have **Lod** og **Deel** i noget. Det faldt i hans **Lod**. **Jt.** navnlig om **Jordstykker**. Det er **Præstens Lod**. Ved **Udstiftningen** af **Degnen** den **fletteste Lod**.

2. **Stiebne**, **hvad** som tilfalder af **Lykken** eller **Forlykke**. Det er min **Lod**. At have en **tung Lod** i denne **Verden**.

3. **Prøvelse** af **Lykken** ved **Spil**. At kaste **Lod** om noget. Jeg trak **Lod** med min **Broder**. „De kastede **Lod** om mit **Klædebon**“ Matth. 25, 24.

4. **Rummer** i **Kottertet**; **Lod**, som trækkes i **Lykkepotten**. Den **store Lod** er i **Dag** **udkommen**. **Collettenren** vandt selv en **Tidlang** alle de **store Lodder**.

Lodballie (en) n. f. (af **Lod** og **Ballie**). (Eil **Sees** en med **Huller** i **Runden** forsynet **Ballie**, hvori **Lodden** gemmes).

Lodbænk (en) n. f. See **Lodbænk**.

Loddbrog (en) n. f. See **Laadbrog**.

Loddbuddise (en) n. f. Et **Horn** eller **Bud-**
bise, man kaster **Terninger** af. (Wöth).

Lodde (en) n. f. (norst). Er en **Riff** af **Læreslagten**. Paa **Danst**: **Smelt**. **Salm**
Eperlanus. Müll. Prod. Zool. Dan.

Loddejern (et) n. f. **Jern** at **lodde** med.

Loddeleser v. a. **Deleser** ved **Lodkastning**; ka-
ster Lod om, **hvem** der **skal** tage **forst**, naar
noget **deles**. „De **loddeelte** deres **Land**
iblandt dem.“ Apost. G. 15, 19.

Loddelium (et) n. f. **Beskaer** af **reden** **He-**
stemog, som **alted** med **Beer** i **Vand** og brugs
til **Staalets Sammenlodning**. **Sta-**
lets Sammenlodning **seer**, ligesom ved
Jernet, med **Weskning** eller **Kobber** og
Loddelium, hvilket **skide** ikke er **nodven-**
digt ved **Jernet**. (Gunkes Naturh. 3die D.
P. 415).

Loddeline (en) n. f. (af verb. lodder og Linie). Til Sæd, Sæder eller Line, som er inddeelt i Ræbne eller Godemahl, hvori Høfloddet er fæstet.

Loddeling eller **Loddeeling** (en) n. f. Deling efter Lodkastning.

Lodden adj. See Laaden, adj.

Lodden (en) n. f. Den Sierning at lodde.

Loddepande (en) n. f. (af verb. aft. lodder og Pande). En liden Pande at holde Smaafiger paa, der skal loddes (hos Metalarbejdere).

Lodder verb. aft. & neut. Impf. loddebe, sup. loddet (Germ. *lofen*).

1. Raster Lod, udvælger ved Lodkastning. Det ville vi lodde om, hvo der skulde blive fri.

2. Til Sæd. Raster Lod ud for at maale Vandets Dybde. It. (hos Mønstremestere, Sommermand etc.) forsøger ved Lodden eller Høfloddets Redkastelse, om det opreiste Mønstre eller Sommerarbejde staaer i Waterpas. At lodde sig frem om: maale Grundene ved Hielp af Lod. At lodde Dybet.

3. Hænger Lod og Lyngsel paa.

4. Med Smaaord:

Lodder af v. a. Veier af. See Aflodder No. 3.

Lodder til v. a. Tilbeder ved Lodkastning. Det blev ham loddet til om: tilfaldet ham ved Lodkastning.

Lodder ud v. a. Uddeler i Lodder, stykker ud loddelis.

Lodder v. a. Imp. loddebe, sup. loddet. (Svec. *loda*. Germ. *löthen*).

1. (Hos Metalarbejdere). Sætter to Ting sammen ved Hielp af flydende Metal, sammenlodder. „Bedre er heelt, end med Gulv loddet.“

2. Med Smaaord:

Lodder sammen v. a. Sætter tilsammen ved Lodden.

Lodder til v. a. Siger fast med Høp eller

andet Lodmål; lodder fast. Det maad paa mig loddes til.

Lodder v. n. obfol. (Isl. *loda*, adhærete). Klæber ved, hænger ved. „Min Lyng lodder ved min Sane,“ siger Psalmskænen. „Det onde lodder gjerne ved.“ (P. Svob. Ordsp.)

Lodder (en) n. f. En Haandværker, der lodder Metaller sammen.

Lodderør (et) n. f. Et Redskab, som bruges, naar stent Arbejde skal loddes.

Loddeske (en) n. f. En Skæ, som Metalarbejdere bruge ved Lodden.

Loddrer eller **lodrer** v. n. (Germ. *lodern*). Om Jorden, naar den snart blusser frem, snart igjen gaaer tilbage; klatter, blusser op.

Loddring (en) n. f. See Laadring.

Lodfald (et) n. f. (af Lod, fors og Fald, eventus). Udfaldet af Lodkastning.

Lodfalden adj. part. Som er tilfalden ved Lodkastning.

Lodfælde (en) n. f. (af Lod og Fælde). Den tager i noget med en Anden; Interessent. (Bording).

Lodhadre (en) n. f. (norff). Hæder og Rugsbimling, Hædergræs, Kap. Paa dansk: Heire. *Bromus Secalinus*. Fl. D. Tab. 293.

Lodkast (et) n. f. (af Lod fors og Kast). Et Kast med Terninger, naar man lodder om noget. Ved en Lodkastning kunne det Lodkast finde Sted.

Lodkaster v. n. imp. lodkastebe, sup. lodkasket. Raster Lod om; lader Lykken afgjøre, hvis Fordelen skal være.

Lodkaster (en) n. f. Den, som staaer og retter sig efter Lodkast, en Dagvælger (*sortilegus*). Mosh.

Lodkastning (en) n. f. Den Sierning at kaste eller trække Lod om noget. Man maade det komme an paa Lodkastning. Det er ham tilfaldet ved Lodkastning.

Lodklove (en) n. f. See Laadklove.

Lodlagt adj. part. (af Lod og lægger). Som er jevnet, fliset og lagt i lige Lod. (Mosh.)

Lodleie (en) n. f. norsk (af Lod og Leie). Agres og Enges Leie eller Forpagtning til en Bonde for Halvparten af Korn og Høst i Betaling for sin Umage, Lodleie eller Leie til Lods, da en saadan Bonde hedder Løttemand i Norge. (I Danmark og især i Holland hedder det til Hællings 3: til halvs).

Lodline (en) n. f. See Loddeline.

Lodlineblov (en) n. f. Kalder til Skibs en Lod Blov, som man sætter op i Vantet, naar man lodder, hvor der er dybt, for at lade Lodlinen gaae igennem, at man des lettere kan hale Loddet op igjen.

Lodlinie (en) n. f. Lodret, perpendiculair Linie. B. G. Str. n. S. 2. D. p. 386.

Lodløs adj. Som ingen Lod saer, (exfors). (Moth).

Lodning (en) n. f.

1. Den Sierning, at kaste eller trække Lod, Lodkastning.

2. (Eil Sæd). Den Sierning, at udforske Vandets Dybde ved Blyloddets Rødsanfælse.

3. Sammenbinden ved at lodde. Det sammenloddede Sted. Det gik op i Lodningen.

Lodner v. a. obl. lodnede, lodnet. De ler ved Lodkastning. De skal tilnægne to af hans Grander at Riste og lodne dem Huse imellem. E. 4 Lands L. B. c. 17).

Lodningstin, **Loddetin** (et) n. f. Et Slags Tin, som Kandestabere og Andre bruge at lodde med.

Lodret adj.

1. Som har Retning efter en freihængende Lyngde, efter Blylod; perpendiculair, som er i Waterpas. Muren staar ikke lodret.

2. Det samme som vinkelret, staaende i en anden Retning end Blyloddets. I dette Bærelse ere Sidevæggene ikke lodrette paa hinanden 3: danne ikke rette Vinkler.

Lodretthed (en) n. f. Den Besskaffenhed ved noget, at det er lodret.

Lodsbruger (en) n. f. Et et Slags Leilendinge, som ved Gaardene er indført i Norge. „De leie Gaarde eller Jord paa den Maade, at de, i Stedet for Landskyld eller anden Rettighed, spare Eieren eller Jordbrotten en vis Part af Gaardens Avl, som oftest Halvparten, hvorudover saadanne Bæstere paa nogle Steder kaldes Halvings-Bønder.“ (Nørregaards Tingenes middelbare Ret §. 861).

Lods (en) n. f. pl. Lodser. (Skrives ogsaa Loodss og Løss. Germ. Lohsmann. Svec. lods, uden Endel af Lod, bolis).

1. En, som forfarer Dybet med Lod; en Somand, der noksænder Farvandet, og bruges af andre Esfolk til at ledsage og bringe Skibet sikkert i Havn, eller over farlige og ubekendte Grunde. At have Lods ombord. At styde efter Lods.

2. Afgjort: Regent, Styrrer, Ledfager.

3. En Fisk, der seer ud som en liden Aborre. (Echeneis naucrates, Linn.) og følger altid med Haien eller Haastjordingen. Et en anden Fisk, ogsaa kaldet Loodss af Esfarende, som følger Skibene i den aabne Sø; men saasnart de nærme sig til Kysterne, og hvor der er lavt Vand, vender den tilbage ud paa Dybet. (Uphørens Naturh. 5te Tom). Deraf:

Lodsanordning (en) n. f. Forordning, som angaaer Lodser.

Lodshaad (en) n. f. Et Slags hurtig seilende Baaed, hvormed Lodserne fare ud paa Havet, for at komme de Esfarende til Tieneste. De Søllingste Lodsbaade ere meget berømte.

Lodsbetaling (en) n. f. Betaling, som tilkommer en Lods.

Lodsfartoi (et) n. f. Det samme som Lodshaad.

Lodsfarvand (et) n. f. Det Farvand, hvor Lods bruges.

- Lodshuus** (et) n. f. Huus, hvori en Lods boer.
- Lodshyre** (en) n. f. Hyre, Løn, Betaling som en Lods faaer.
- Lodsjolle** (en) n. f. Det samme som Lodsbaand.
- Lodsindretning** (en) n. f. Anstalt, Indretning, Opretning af Lodser.
- Lodskar** (en) n. f. Lodsmand.
- Lodsmand** (en) n. f. Det samme som Lods Ro. 1. Ostersens Gloss. jur. p. 523. „Hvor en Skipper kommer paa Lodsmands Garband med sit Skib, der“ ic. (D. 2. 4—3—23).
- Lodsmærke** (et) n. f. Mærke eller Teg, som en Lods betiener sig af.
- Lodsboldermand** (en) n. f. Oldermænd for Lodserne.
- Lodspenge** pl. n. f. Penge, som betales til Lodser, for at udløse Skibe.
- Lodsplads** (en) n. f.
- a. Den Bestilling at være ansat som Lods.
 - b. En Plads, et Sted, hvor Lodser boer.
- Lodsreglement** (et) n. f. Reglement, Anordning for Lodser.
- Lodsfedd** (en) n. f. Fedd, som udstædes til bevislig Rigtighed mellem Skipperne og Lodserne.
- Lodsfelskab** (et) n. f. Lodsang.
- Lodsfeil** (et) n. f. Feil, som Lodser bruge paa deres Gaade.
- Lodsfignat** (et) n. f. Teg, som gives for at sene Lods ombord.
- Lodstaxt** (en) n. f. Tagt, fast Bestemmelse for Lodseres Betaling.
- Lodstegn** (et) n. f. See Lodsmærke.
- Lodstjeneste** (en) n. f. Tjeneste, Forretning, Bestilling at være Lods.
- Lodsvæsen** (et) n. f. Det samme som Lodsindretning.
- Lodsfedd** (en) n. f.
1. (Af Lod, fors og Fedd). En Fortegnetse som hver Lodtager (Arving) faaer af Skifterforvalteren paa sin udsaldne Lod. (Noth).

2. Lotterifedd.
- Lodsfeier** (en) n. f. En, som eier Part eller Andeel i noget; den, som er lodtagen i noget. Største Lodsfeier i Skov og Jord.
- Lodser**, **Lotter**, v. a. imp. lodse, sup. lodset (af Lods med langt D).
1. Forfarer Dybet med Lod.
 2. Forer Skib i Sikkerhed. At lodse Skibe forbi Dragoer. At lodse ind og ud af Havnen.
- Lodsfiste** (et) n. f. (af Lod, Deel og Skifte).
1. Den Sierning at skifte eller dele imellem flere Lodtagere.
 2. Den Deel af noget, som er skiftet eller tilfaldet ved Lod. (Noth).
- Lodskifter** v. a. imperf. lodskiftede, sup. lodskiftet. Deles ved Lodkastning, kaster Lod om. (Noth).
- Lodskud** (et) n. f. (af Lod (et) og Skud).
1. Loddets Udkastning for at maale Vandets Dybde. (Landts Beskr. over Færøerne. p. 113).
 2. (Paa Søfaart) de med Lat betegnede Dybder. Lodskuddene i Kortet ere urigtige. I den Deel af Kortet findes ingen Lodskud.
- Lodsning** (en) n. f. (af v. lodser). Den Handling at indløse et Skibs Last.
- Lodstil** (et) n. f. (af Lod (et) og stikke v. a.) En Ende Lods Fastgørelse i et Lod eller Stil.
- Lodstrøg** adv. Lodret.
- Lodtagen** adj. deelagtig, som har Lod og Deel i noget. Deeltagere.
- Lodtager** (en) n. f.
1. Den, som er Arving og tager Lod paa Skifte. (Noth).
 2. En, som har Part eller Andeel i noget, Participant.
- Lodtagning** (en) n. f. Den Sierning, at tage Lod og Part paa Skifte. Jr. Deltagning i noget.
- Lod** (en) n. f. See Lo n. f.
- Lod** (en) n. f. obl. (isl. kaup, en Kuds, Svec. lop vel köp, mensura frumenti).

1. En Vidiekturo (i Bøndesproget, især i Jylland, og kaldes da oftest Løbe eller Løber).
2. Et vist Maal, indeholdende $\frac{1}{2}$ af en Tønde, hvilket synes sædvanligen at have været en Kuro af Bark eller Halm.
3. En vis Quantitet Smør, nemlig 3 gamle Bismerspund eller 36 Pund. Klob. Balf. 29 siger: at udi hver Løb skal være 3 Bismerspund reent Smør, foruden. Løben (Løb af Bark eller Halm gjort, forudi Smørret forvaris for Skarn). Men udi hvert Bismerspund skal være 24 Mark, som skal holde 12 Skaa-pund. (Jensf. Ostersf. Gloss. p. 533).
4. En Oslform at sætte Osl i. (See R. W. C. St. 5. D. p. 84).
5. To Tønder Hartforms Sød. (Moth). Løb (er) n. f. (Isl. *hlaup*, cursus, Germ. *lauf*, As. *hlaif* saltus; Svec. *lopp*) pl. Løb.
1. En Kort, hastig Bevægelse, Renden. At standse En i Løbet. At være i fuldt Løb. Stiernes Løb. Videns Løb. Livets Løb. Verdens Løb. Han er flog paa Himmels Løb, men paa Jorden er han en Løse. Bevægelse ikke en Kreds Løb. Sir. 4, 29. Herrens Ord maa have Løb. 2 Theff. 3, 1.
2. (I Musikken) at gjøre Løb. Om Tonernes hastige paa hinanden følgende Stigen og Falden. En Wuff, hvori der forekomme mange svære Løb.
3. Den cylindriske Hulhed i en Kanon eller Gevær, hvori Lødningen indsættes. En Røffe med riflet, glat Løb. Det er et seldent Løb. „Hver Bønde, som boer paa Gaard, skal have en dygtig Røffe med sit Løb.“ R. L. 3—17—1.
4. Mende i Løben: det dybeste i et smalt Farvand, hvor Skibene kunne i Forhold til deres Dybgaaende seile, men for Grunde eller andre Aarsager ikke komme meget til Epiderne; saaledes siges:

- Sailøb, Skibløb, Fregatløb, Baadeløb.** Kongedømmet er et befæstet Løb udenfor Kjøbenhavn.
5. Det udhulede Sommer, hvorpaa Skibets Rist og Puder udgilde ved dets Afkobling af Stablen.
 6. Et fladt Stykke Træ paa en Ploug, et Kvarteer bredt, hvorpaa Skiaret sættes, og som løber i Jorden under Plouen. (Moth).
 7. I Jagtsproget kaldes Vinen paa Vildtet Frenløb, Forløb og Bagløb. Det høire Bagløb er fladt over paa Hjorten.
 8. Talemaader. Det er alt paa Løb, alt gaaet paa Løb: allerede forbrugt. Hans Penge er gaaet i Løbet: tilsat. Han er alt paa Løbet igen: kommen i sin gamle Bane.
- Løbe (en) n. f. (Isl. *hlaup*, coagulum) Løbe** beslægtet eller Røden i unge drøvtyggende Dyr, saasom Kalve, Lam, Kid. Se. den skede og fæulentobne Mælk, som findes deri, og som bruges til at løbe Mælken sammen ved Osegioren.
- Løbe (en) n. f. En Vidiekturo (Jpdsf). See Løb (en) No. 1.**
- Løbebaand (er) n. f. (af løbe v. n. og Baand)** Et Baand, som trækkes igennem en anden rendebaanet Overskyning paa Kruens tømmerflader, Gardiner eller andet, som skal bindes i Holder. Der maa være Løbebaand paa Vermene.
- Løbebane (en) n. f. (af v. n. løber og Bane).**
1. En Rendebane. De Samles Legge bleve givne paa Løbebaner. At være med paa Løbebanen.
 2. (I Astronomien). Den krumme Linie, som et Himmelslegeme beskriver. Solens, Planeters Løbebane. Dog siges ogsaa gjerne Bane.
 3. Figurligt: Levetid; Livsløb. Han nærmer sig alt til Enden af sin Løbebane.

Løbebord (et) n. f. (af løber v. n. og Bord). Overløb paa et Skib, Gangbret. It. den fri Plads, hvor man gaar paa Dækket af et Skib, paa begge Sider. (Leib).

Løbebille (en) n. f. Insect. (Kuntes Naturh. 1 D. p. 492). Carabus Linn.

Løbeblære (en) n. f. (af løbe n. f. og Blære). Røden i Kalve, Lam og Kid, hvoraf man tager Løben, for at sætte paa Melken, som skal oste.

Løbebret (et) n. f. (af løber v. n. og Bret).

1. Et Bogtrykker-Redskab, hvori Formene sættes og skrues fast, og, naar der er givet den Svarte paa, dreies med en Pant ind under Pressen, for at trykkes.

2. (I Silkefabrikerne). Et Bret med mange smaa Huller, hvorigennem Silken bringes paa Spolerne.

Løbebro (en) n. f. (af løber v. n. og Bro). Bro, som kastes over Grave, naar der skal stormes. It. fra Land paa Skibe, for at gaae over. (Noth).

Løbedag (en) n. f. (af løber v. n. og Dag). Den løbbestemte Frist, som gives en Obligation eller Vexel til Udbetaling efter den i Documentet angivne Forfaldstid.

Løbedegn (en) n. f. (af løber v. n. og Degn). Kalder forðum de Skoledisciple, som forrettede Degneembedet til en Deel Kirker, hvorhen de maatte begive sig til Fods. De modsattes **Sæbedegne**.

Løbefyr (et) n. f. (af løber v. n. og Fyr).

Løbsagtigt; bedre **Løbeild**. See d. O.

Løbegrav (en) n. f. v. og Grav).

1. Kalder de Gange eller Grave, som Beleirerne for en By eller Fæstning grave og forsynes med Brykboern, for, uden stort Tab af Mennesker, at kunne nærme sig og bestorme Byen. Carl den Tolvte blev fundt i en **Løbegrav** for Frederiksfæsten.

2. Paa Krigsskibe: en afdeelt smal Gang rundt om paa Dækket efter Vandgangen uden Bords, hvorfra man i Tilfælde af, at et Skib faaer Skud ind over eller under Vandgangen, for inden kan komme til at stoppe dem strax, at ikke Vand-

det ved Skibets Krængninger i for stor Mængde skal trænge ind. „Under et Slag maa der altid opholde sig en Sømand i **Løbegrav**en.“ (Lewens)

Løbegravsaaabning (en) n. f. Indgangen til en **Løbegrav**.

Løbehammel (en) n. f. (af løber v. n. og Hammel). Kalder den Hammel, som gives fast paa Enden af Vognfangen, og hvori Hjulene spændes. (Noth). Hedder nu sædvanligen **Forspicer**.

Løbeild (en) n. f. (af løber v. n. og Ild).

1. (Hos Artillerister) Ild, der løber paa Snor, eller Weelrud anlagt i en lang Række, hvormed Miner anstilles.

2. Den Naade Soldaterne fyre paa, naar en Flint efter den anden affyres saa hurtigt som muligt.

Løbegal adj. (af løber v. n. og gal). Værgeløst; egentligen om Dyr, men ogsaa om Mennesker, især om galle Fruentimmer.

Løbeknude (en) n. f. (af løber v. n. og Knude). En Træknude, Slinge; et Slags Knuder, der hastig løses op, ved at man trækker i Enden af Snorebaandet.

Løbekrud (et) n. f. (af løber og Krud). Krud, som lægges i en lang Række, for dermed at tænde Ild i noget, uden at komme til Skade. Ved **Løbekrud** prøberer man Luoner.

Løbekreds (en) n. f. (af løber v. n. og Kreds). Den Kreds eller Bane, som noget beskriver. Planeternes **Løbekreds** (hellere **Bane**).

Løbefugle (en) n. f. (af løber v. n. og Fugle). Et Slags smaa Fugle, større end Hagel, hvoraf der kommer 4 à 5 Stykker i et Svær, til at sælde stort Vilde med. Hedder almindeligere **Kendefugle**.

Løbelliste (en) n. f. (af løber v. n. og Lise). Sebelod, Skovliste, Løberose, Hekke. Lonicera Periclymenum. Fl. Dan. Mindelig Lonicer. (Biborg).

Løbelinie (en) n. f. (af løber v. n. og Linie). Den Bane, hvori et Legeme løber frem. At give Planeternes **Løbelinie** en Just

matron mod Esclipeia." (B. G. Str. 3 D. p. 229. § 25).

bellie (en) n. f. See Løberose.

belysten adj. (af løbe v. n. og lykten). Pærelysten, som er begjærlig efter at løbe eller pæres. Løbegal.

hemelft (en) n. f. Vælf, som en flit ad med Løbe.

hen adj. part. (af v. n. løbe).

1. Som er smeltet, opløst ved for stærk varme, gjort flydende. Tintallerknerne ere løbne paa Kaffelønnen.

2. (Om Dyr). Som er dragtig. En løben Ko, Sø, Fave &c.

3. Som er løben sammen, forstærket, øst. hen (en) n. f. Den Stærkning at løbe. Renden, Garsel. Den Løben faaer aldrig Ende.

henode (en) n. f. (3 Møst). Noder, hvorpå disse Løb tilfældigvis.

bestimmet (et) n. f. Et Nummer eller vist Tal, som viser i hvad Orden en Person eller Ting følger i en Fortegnelse. Det er mit Opbærers Løbenummer.

løbets (et) n. f.

1. Slet Studsmaal. Jeg gav ham sit Løbets.

2. Høgenlig: Affed i Unåde. Fortvilsning af Tienesten, om end intet Studsmaal gives. 3. Udfordelse af anden indgaaet Forbindelse. „Hun gav sin Kiereste Løbets.“

løber (verb. 4. Imp. løbede, sup. løbet. (Isl. hleypa; discurre & coagulare).

1. Slinger Barren af Træer, slæder Barren af, afbærter, afstaller. Et løbet Træ.

2. Skiller Melk ad; bringer Melken til at løbe sammen.

løber verb. neutr. Imp. Løb sup. Løbet. (Isl. hlaupa; currere). Udtrykker i Almindelighed, saavel hos levende Væsen som livløse Ting, en hurtig Bevægelse eller Tilværelse dertil.

1. Om Mennesker og Dyr. Løber. Væne hastig, gaar hurtigen. Han stikker i at løbe. Han løber og render, nok. Han løber sig ihjel. „Man løber for at komme frem, render for at komme bort. Det er kun levende Ting, som rende, men ogsaa livløse Ting kan siges at løbe.“ (Sporon). Deres Gædder løbe til det Døde. Ordsf. 11, 16. De, som løbe paa Banen, løbe det alle, men kun een faaer Klenodiet. Cor. 1, 14. At løbe vildt, er at forfælle Veien.

2. Om Ting.

a. (Om Vandet og andre flydende Ting) rinder, flyder, Strømmen løber strid og stærk. Blodet løber rask i Ungdommens Årer. Da han blev aareladt, vilde Blodet ei løbe.

b. (Om Eiden) gaar hen. Eiden løber bort inden vi ved det. Uvret løber for Raskt.

c. (Om Rygte). Er i Omløb, er i Folkekrunde. Det Rygte løb i Gaar. Der løber den Smut blandt Folk.

d. (Om Skibe) Fregatten er løben af Stabelen. Ugentligen siges i det lavere Sprog: Hendes Medom er løben af Stabelen.

3. Bliver flydende, smelter. Metallerne bringes ved stærk Jyd til at løbe. Da Vandet var stienet af Maskinen, kom den til at løbe. Lys af gammel Talc løbe gerne.

4. Læger en vis Retning, fører hen til. Denne Vej løber lige til Røskilde. Veien løber strax paa høire Haand.

5. Varrer sig, eller yttre Drift dertil. Tisven løber. Roen vil løbe. Roen er løben : har faaet Tyr. At løbe gal siges og om den Velsigste.

6. I adskillige Talemaader og Ordsprog. At løbe himmergal : stryge omkring sig og her. See Dummer. At løbe

fuldes, bærer sig galt ad; hånbfæ kom en gal Mand. (Claus Pors og Moth).

At løbe April: holdes for Nar, drevs Siæl med. At løbe med Liim-

stangen betyder det samme. At løbe

Fare: bære udsat for. Ved Jde-

branden løb jeg Fare at miste Alt.

Løbe Fastelavn: a. Egentligen om Fa-

stelavnsløbene. b. om Soiren, som

dermed gjerne er forbunden. At løb-

Skrid: glide paa Iis. At løbe

Storm: bestorme en Gæstning. At

løbe sin Bet: løbe bort, ramme,

undvige. At løbe Livet, Alviden af

sig: meget stærkt. At løbe Spids-

rod, en Straf for Krigsfolk. At løbe

Beddeløb: løbe om Kaps o. s. l. Ton-

den løber. a. Den har endnu For-

raab: b. Er løst, rinder. Hødet løb

ham af: forløb ham. Vandet lø-

ber, mens Mølleren sover, om dem,

som komme løvende til deres Lykke.

Den har svart Riøb, som nodes

til at løbe: tvungen Arbejde falder

tungt. Ingen Hund løber gal i

femten Nar: Ingen handler taabelig

sin hele Livs-Tid. Han løber, som der

var en Torn eller Ild i Rumpen

paa ham, it. som en Hollænder, som

Fanden var efter ham, som han

var gal: farer ubesindig afsted.

7. Med Smaaord.

Løber af v. n.

a. Det samme som Afløber No. 2.

b. Naar præpos. med følger efter. Erholder, faaer, bliver Eier af. At løbe af med et Embede. Han løb af med Profiten. Hunden løb af med Riødet. Eyen løb af med et Liv fuldt Hug.

c. At løbe Een et Kam af: vige og snøe sig, at man undgaar et Hug. (Moth).

d. At løbe Hornene af sig, bruges lig om at blive flog af Stade.

e. At løbe Kaldehornene af sig: lægge sit Børnedæk, blive sat og st

f. At løbe af sit Skind: er lig ude af sig selv, er meget utaal-

der noget. Han er sartlig at løbe gode Skind, fordi han ikke sit Ears

g. Uhret siges at løbe af, naar det der sig til Guldslag.

Løber an.

1. v. a. See Anløber v. a. No. 1.

2. v. neut. See Anløber v. n. No.

3. 4. 5. 7.

Løber bort v. n. See Bortløber v. No. 1 og 2.

Løber for v. n. Løber forud foran. D. Hest pleier altid at løbe for: være sp. foran. It. Kommer foran, overvin at løbe. Inden de kom til Maalet, han dem alle for.

Løber fra v. n.

a. Forløber, rammer. Han løber Huns og Hiem, inden man veed

At løbe fra sin Husbond. Han for tidlig løben fra Messer: har lært sin Konst eller sit Haandværk tilgaa. Alting stod som de vare løbne fra At løbe fra og til.

b. Rinder hen, flyder fra Lagen, løber Riødet. Det løber fra Børne Børnet piffer under sig.

Løber frem v. n.: Gaaer videre fort, hurtige Skridt. It. kommer hurtig si Da Mavnene blede optraabte, løbe de frem uden Orden. Der løb en i frem af Buxten. At løbe frem og bage, siges om de Stundesløse.

Løber hen v. n.

a. Løber til et Sted. Løb hen paa f. net. Han løb hen paa Torvet.

b. Gaaer fort, passerer, gaaer adema forbi; forløber. Lidan, Aftenen.

hett med Snaf. Han løb det løbe
hen for den Gang.

Løber i v. n.

- a. Kommer ind i ved at løbe. Rappen, Fidsken, Lommen løber i Huset.
- b. I adskillige Talemaader, saasom: At løbe i en Kaarde. At løbe i Kamp, i Kap med nogen 3: kæmpes, kappes med nogen. (Noth). At løbe i Ring 3: at løbe om i en Kreds. At løbe i Spring (om Heste) 3: løbe hurtig i Gallop. At løbe i Stiul 3: stule, forstikke sig. At løbe i Hob 3: samles, klynge sammen. At løbe i Taaget 3: handle uden Overlæg. At løbe sin Hals itu 3: løbe saa man er færdig at styrte. At løbe i Rid, siges om Hundene, naar de parres. (Noth). At løbe i Vand: 1) At smelte. Om Enee; falder hen, toer op til Vand. 2) Om Vinene: rinder, fylbes med Taarer. 3) Gaar Løst, Beglæthed til noget; er ligende efter. Lønderne løb i Vand paa ham. Munden løb i Vand efter det. At løbe i Fro, siges om Urter og Blomster, der flyde ud i Fro. Munden løber i Dagflod, (Noth) i Daglaas for ham 3: han stammer, famler efter Ord. Løber i Traad 3: løstes godt, flækker sig. Løber i Penge 3: dyrt, kostbart, bliver godt betalt. Det Gods løb i Penge.

Løber igiennem v. n. farer løbende igiennem. Hiorten løb igiennem Sæden.

See giennemløber No. 1.

Løber imellem v. n.

- a. Farer imellem. At løbe imellem Sengen og Vægen.
- b. Gaar imellem for at styre til Rette, tilslutte Lovligheder. At løbe imellem Mand og Kone. Da han saae, det blev Alvor, løb han imellem dem.

c. At løbe imellem 12 og 5 3: føre sig taabeligen op. (Noth).

Løber imod v. n.

- a. Gaar hastig i Møde. Da Drengen saae Faderen, løb han glad imod ham.
- b. Buser paa, støder imod. At løbe imod Bordet. Løbe Panden imod Døren. At løbe Hovedet imod Væggen.

Løber ind.

1. v. n.

- a. Gaar hurtig et Steds ind, flyder ind. At løbe ind i Huset. Vandet løb ind i Skibet.
- b. (Om Skibe). Seiler ind, gaar i Havn. See Indløber No. 5. Skibet løb ind i Havnen. Skipperen løb ind til Christianssand.
- c. Staaer i Forbindelse med. Det løber ind i mit Sag. Det løber ind i Philosophien.
- d. Hænder sig, indtræffer, stcer ufordarende. Det løber ind imellemfunder. Det kan løbe ind for den Bedste. See Indløber No. 9, som i denne Bemærkelse er brugeligere.
- e. Svinder ind. Dette Løi er løbet stærkt ind ved Krympningen. Indløber No. 7. At løbe et Løb ind, siges til Søes, naar et Løb, som skal indhales af en eller anden Aarsag, er saa løst, at Mandskabet, som skal hale det ind, kan hastig løbe langs Dækket med det. Ja. At løbe et Skib ind i Havnen.

2. v. a.

- a. Indhenter. Jeg løb ham ind paa Halvveien.
- b. Ved Løb bevirker, at noget falder ind. At løbe en Dør ind.
3. Forbindes ogslaa med paa, under o. s. v. At løbe En ind paa Liget, under Vinene.

Løber med v. n.

1. Gaaer hastigen med. At løbe med Bognen. Hunden løb med Riødet.
2. I atskillige Talemaader, saasom: At løbe med den bedste: saa godt som den bedste. At løbe med Gladder: udbrede Gladder. Han løber med Alt hvad han hører. At give En noget at løbe med. Dele Egen løber med det Rygte. Hunden løber med Taven. Soen løber med Ornen: de parres. At løbe med End Mund: fortælle hvad En har sagt. Ingen skal løbe med hvad han fortæller: han er taus. At løbe med for en Giest: gaae med som ubuden. Det løber med til Rød: kan passere. (I disse to Talemaader falder Tonen paa med). Det er ikke at løbe med (med Tonesalbet paa løbe): forster Møle eller Penge. Han løber dermed, som en Kat med et Kaleshoved: at troe sig af noget man ikke gierne vil miste. Mørmesteren løber med Skorpenen: bliver snart færdig med den. (Noth).

Løber mod v. n. See løber imod.

Løber ned v. n.

- a. Løber, tager sin Flugt fra et høiere til et lavere Sted. At løbe ned ad en Bakke. Han løb ned i Gaarden. Løb engang ned paa Gaden, og see hvad det er.
- b. Rinder, skyder ned ad. Vandet løber ned ad Bæggen. Svenden løber ned ad ham. Den Viin løber glat ned: smager godt.

Løber om v. n. & a. l.

- a. v. n. Gaaer hastig rundt omkring. Hulet løber om paa Axelen. Stuen løber om med ham: om den Drukne eller Hovedsvimle. Løbe om Kap: søge at overgaae hinanden i at løbe.
- b. Dreier af til en Side. Han løb om i den anden Gade. Winden løber om: vender sig.

- c. Løber hist og her, hid og did: er snart paa et, snart paa et andet Sted. En stor Mængde Hunde løbe om i Kiøbenhavns Gader. At løbe Landet om. Det Rygte løber om i alle Munde. Den Sag løber mig om i Hovedet. At løbe om som et galt Compas eller løbe aved om som et Windhiul: bære sig toffet ad.
 - d. Sager noget med Hast eller Møie. Jeg har løbet om det i alle Voder. Jeg har løbet nok om den Tieneste.
 - e. v. a. At løbe En om bemærker.
 1. At løbe ham forbi, forekomme ham i at løbe.
 2. Kaster ham til Jorden, løbe ham over Ende, ved at støde paa ham. At løbe En om midt paa Gaden.
- Løber op v. n.
- a. Gaaer hastig op til et høiere Sted. Løbe op ad Gaden, Trappen. Løbt op i Veiret. Løbe op ad Stigen. Det løber op i Halsen paa ham, om den, der maa brække sig.
 - b. Voyer i Hviden, kommer frem, pippet op af Jorden. Børn kan snart løbe op: voye til. Hun løber op som en Piiil: voyer rank op. Der løbet saa meget Udfrud op. Det løber op i ham, om den, der erindrer sig noget.
 - c. Tager til, formeres, forhøies. Kærterne løbe op. Regningen løbet jo længere jo høiere op. Det løbet glubst op. Tilfødt løber det op til en heel Capital.
 - d. Hovner, svulmer, hæver sig. Haanden løber op af Slaget. Bakken løbet op af Regnen. (Noth).
 - e. Skilles ad, løses fra hinanden, om hvad, som er spet eller limet sammen. Det løber op i Sammen. Støvlet løber op. Limningen paa Vordet løben op. It. travles, tieksel,

hænger i Tiafser. Kæbet løber op. Mæsterne løbe op.

f. v. a. Hæmter ind ved Løben, opnaaer ved Løben. Denne Hund kan løbe en Hare op. Han kan løbe den bedste Hest op. Ham skal jeg snart løbe op.

g. v. a. Støder op i Løbet, aabner ved at løbe paa. At løbe en Dør op med sin Pande. At løbe et Løb op.

h. Med Præpositionen imod.

i. Løber hen imod et Sted, som ligger høiere, end det man er paa. Den- gen løb op imod Slottet.

2. Lige med, lige saa stor som, gaaer op imod. Menten løber op imod Ho vedskolen. Det løber op imod hins. anden.

Løber over v. n.

a. Løber hen over, tværs over, farer fra et Sted til et andet. Pigerne løbe over Marken. Skolebørnene løbe over Borde og Bænke.

b. Overhænger, er paatrængende, holder an hos, gaaer om Borde med, løber paa Døren. Han løber daglig min Rand over saa om et saa om et andet.

c. Overfiger, overgaaer, er større. Giel- den løber langt over Formuen. Det løber meget over min Beregning.

d. Gaaer over sine Bredder, flyder over. Potten, Slaffet, Staalet løber over.

e. Er til Overskud. Der løber intet over. (Moth).

f. Med Præpositionen til efter sig. Mange af Soldaterne løb over til Fienden.

g. I endel Talemaader, saasom: Vinene løb over paa ham : han brast i Graad. Munden løber over paa hende : hun taler mere end hun burde. Hvad Hiertet er fuldt af, det løber Munden over af. (Ordsp.) : man taler helst om det, der ligger En meest

paa Hiertet. Galden løber over paa ham : han bliver hestlig vred. Der løber en Spsen over min hele Krop.

Løber paa v. n.

a. Støder an i Løbet. Skibet løb paa Grund, paa Strand : strandede. At løbe blindt, buus paa (her betones paa).

b. Løber paa Døren : overhænger ides lig. I løbe mig for ofte paa mine Døre.

c. Har frit Epistlerum, har tilovers. Det er godt at have noget at løbe paa. Sammermanden giver noget at løbe paa, naar han tager Maal (her med Tonesaldet paa løbe).

d. Ordsprogsskits siger man: Jeg løber jo ikke paa dig : er dig ikke til nogen Besvær. Det løber ikke paa : faaes ikke uden Besvær. (Moth). Syggen løber paa, men kryber af. (Almindeligere: flyder paa) : Sygdom kommer hastig, men gaaer langsomt bort. Munden løber paa ham, som en Perleqværn, som en Eblekone : han kan godt snakke. Han løber paa den ene Nyre : primer, bærer sig naragtig ad. (Moth). At løbe paa Næsen eller paa Dræt, siges om dristfældige Folk.

Løber sammen v. n.

a. Stimler sammen, løber hoboits sammen. Hvad er der paa Gårde, der løbe saa mange Mennesker sammen.

b. Rinder i hinanden, flyder sammen; forenes i Løbet sammen. (Om flydende Ting). Ved Lyon løber Eloden Saone sammen med Rhone.

c. Støder paa hinanden: Vore Agre løbe sammen. To Veie løbe der sammen.

d. Størkes, osted. Melken stod paa Skabet og løb sammen.

e. (Om Saar). Heles, sætter Roe. Saaret begynder nu godt at løbe sammen.

- f. I daglig Tale om Mennesker, som ubetænksomt og lefsindigt gifte sig med hinanden. Menomkunder løbe mange Folk sammen, uden at vide deres Udfomme.

Løber til v. n. Foruden de Bemærkninger, som fremkomme naturligen ved Verbers Forbindelse med Præpositionen, mærkes følgende:

- a. Ved Tonesalder paa til: Iler til. Han løb til for at styre ham.
- b. I adskillige Talemaader, saasom: Naar eet Paar løber til Vands, saa løbe de alle. Det er ikke at løbe til (med Tonesalder paa løbe) : det er en vanstelig Ting. At løbe til en Gierning, som Gøllin til Truget : gaae uberebt til noget.

Løber tilbage v. n. Vender om den samme Wei man kom. Hvorfor løber du tilbage? Den Stundesløse løber frem og tilbage.

Løber ud v. n.

- a. Gaaer hurtig ud fra et Sted, hvor man har været inde, eller opholdt sig. Da hun hørte det, løb hun ud af Stuen. Skibet løber ud af Havnen.
- b. Rinder ud, flyder ud, Vandet løber ud igennem Renden. Der løber Blod ud af Munden. Floden løber ud i Havet. Vandet løber ud over Engen.
- c. Giver sig ud. Blakket løber ud : vil ikke hæfte paa Papiret. Deien løber ud : er for tynd.
- d. Rager frem: naaer vidt ud. Bierget løber ud i Stranden. Ved Stagen løber et Riff ud i Kattegattet. Træerne, Planterne løbe ud, naar de fra Roden opstøde endel Skud eller Spirer.
- e. Gaaer tilende. Terminen løber ud paa Lørdag. Vexelen er nu snart løben ud (dog hellere udloben).

- f. Holber op at løbe, standser i Løbet, gaaer i Staa. Timeglasset er løbet ud. Uhret er løbet ud.
- g. Brænder ud, fortæres ved at brænde. Vorkstabelen løber ud.
- h. I adskillige Talemaader. Huden løber ud i Vabler, siges, naar det bryder Vabler ud igennem Huden hist og her. Løber ud i eet : løber sammen med noget andet. Alting løb ud i eet for ham : han blev svimmel, det sortnede for hans Øine.
- i. Løber ud paa : angaaer, kfter til, har Hensigt til. Det løber ud paa Bedragerie. I hvad det saa løber ud paa. Det løber ud paa eet : Resultatet bliver det samme.

Løber uden om v. n.

- a. Gaaer uden om, gaaer paa den udværdige Side. Han løb uden om Byen, for ikke at sees.
- b. Om gifte Personer, der har legemlig Omgang med andre end deres Egtfælle. Han er flem til at løbe uden om.
- c. Figurlig bruges det i Ordspøget: De lumste Gøllin øde Maffen, de galne løbe uden om : listige Mennesker benytte de Enfoldige til deres Fordeel.

Løber under v. n.

- a. Gaaer neden under noget. Den Vogn, som Hjulene løbe under, er let at vende. (Saadanne Vogne kaldes der for underløbne). Vandet løber under Jorden. At løbe under Træerne for Regnen.
- b. Gaaer ved Foden eller det nederste af noget. Veien løber under Batten.
- c. I den gamle Talemaade: Her løber (brugeligere stikker) noget andet under : det har en skidt Berpning. (Moch).

Løber (en) n. f. pl. Løbere.

- a. I Almindelighed en Person, som har Hærdighed i at løbe stærkt. De svenske Skypdskarle ere gode Løbere.
- b. En Løse, som fornemme Herrer bruge til Pragt, og lade løbe foran deres Vogne. De kongelige Løbere. Der gik tre Løbere foran Kongens Vogn. St. Andre. Beslægtede. Saaledes kaldes ved Øresunds Fald den Betjent, som gaaer i Kammerets Erinder, Løber.
- c. (Om Heste) En, som løber let og hurtig. Den Hest er en god Løber. Deraf Forløbere, modsatte Stangheste.
- d. Den øverste Rullesteen i en Rulle, som drives om paa Liggeren.
- e. En teglformig Steen til at ride Farve med.
- f. (Hos Overfløderne). Det bevægelige Blad paa en Sax, til Forskiel paa det ubevægelige og stilleliggende Blad, som kaldes Ligger.
- g. (Hos Rebslagerne). Et faststaaende Hjul med fire Hager, at spinde firklæbet Tøvværk paa.
- h. (I Skakspil). Den tredje Brille fra hver af Siderne. Den høide, den sorte Løber.
- i. (Paa Skibe). Det Løb, som forener toende Blokke.
- k. Heraf sammensatte Ord:
 Løberhue (en) n. f. En Hue, undertiden med et Solstykke foran, hvori Herrens Vaaben er afbildet.
 Løberklæder pl. n. f. Klæder som Løbere bruge, lette og korte.
 Løbermesse (en) n. f. (Isl. Lauparmesse) kaldtes hos de St. Norffe St. Matthia: Dag den 24de Febr. festum bissextile, som er den faste Dag i Februarimaaned, efter hvilken Skuddagen indskydes hvert 4de Aar. (Danske Mag. i B. p. 334).
 Løberpidst (en) n. f. En Pidst med kort Skæft og lang og tyk Snært, som Løbere undersiden bruge.

- Løberstok (en) n. f. Stok med en stor Solb. Knap paa Enden, som Løbere have i Haanden, naar de ikke føre Pidst.
- Løbertroie (en) n. f. Kort Troie, som Løbere bruge.
- Løber (en) n. f. (Insekt) Carabus Linn.
- Bombarder-Løber (en) n. f. Carabus crepitans (Hunke. it. Riedsen).
- Løberende eller Løberør, (en) n. f. I en Brander kaldes et Rør, fyldt med tilberedt Krudt, som antændes i den ene Ende, for at frembringe Ilden videre, medens Antænderen redder sig.
- Løberose (en) n. f. Er toende Arter af en Buskurt kaldet Sedesblad lonicera, nemlig lonicera Xylosteum Fl. Dan. T. 808 og lonicera Penclymenum Fl. Dan. T. 908.
- Løberste (en) n. f. En almindelig Person, som har Hærdighed i at løbe.
- Løbeseddel (en) n. f. En Seddel, bestemt til at bringes hurtig om.
- Løbestud (et) n. f. Rye opløbne Stud, af Jordbærplanter og deslige. (Det. Mag. p. 64).
- Løbestytte (en) n. f. (af v. løber og Skytte). En Deserteur; en som forlader sin Herre og gaaer over til Fienden. (Moth).
- Løbesspyd (et) n. f. (af v. løber og Spyd). Et langt Spyd at løbe efter Ringen med i Tourneerspil.
- Løbestag (en) n. f. (Eli Eses). Et Stag, paa hvilket i saag Kartsier Kofferaaen vandrer op og ned.
- Løbetid (en) n. f. (af v. løber og Tid). Den Tid paa Mæret, naar Dyrene vil parres; Brunstetid.
- Løbetidende (en) n. f. obl. (af v. løber og Tidende). En Avis, Tidende, trykt Blad, som kommer ud blandt Folk.
- Løbetaad (en) n. f. (af v. løber og Traad). Hos Jægere kaldes den Traad eller Snor saaledes, hvormed Jægergarnet kan trækkes som man vil.
- Løbetrin pl. n. f. Et Slags Trin i Dands,

der flæder hurtigt fremad eller tilbage, som i Balleter.

Løbevogn (en) n. f.

1. Gangvogn, hvorefter smaa Børn lære at gaa.

2. En Vogn, der bærer En som løber, en Løbemaskine, Draifine.

Løbfodder pl. n. f. Kalder Fuglenes Fodder, naar den bageste Taa mangler. (Hornemann om Stuefugle p. 22).

Løbing (en) n. f. (norsk). En Slags Drik, som koges paa Fiskehoveder og Ros i Finland, hvorefter Dyrene ere meget begjærlige. (Top. Jour. for Norge 6 H. p. 118).

Løbning. Det overblevne af Haaktærringens Rind eller i Rist, lavet til en Sodd, efterat den er skæren til Risting. Ogsaa Brug man gjør af det overblevne (af Haaktærringen), som man anvender for Kreaturerne til den saakaldte Løbing.

Løbning (en) f. Den Sierning at slinge eller slaa Bart af Træer. (v. Aphelen).

Løbst adj. [af løber, curro; Sax. lōpsk, fugax. Svec. id.]

1. (Om Heste). Wild, sky, som renner i fuld Spring og ei vil lade sig styre. Der løb et Par Heste løbst. Hestene bleve løbste.

2. (Om alle Dyrene), som løber med sin Mage, som vil parres (bruges mest om Løber eller Hundyr). Løben er løbst.

Løbsthed (en) n. f. (af adj. løbst). Den Beskaffenhed at være løbst. Løbsthed stikker den, siges om Hesten, naar den bliver løbst.

Løbstige (en) n. f. obl. Kalder den Træl eller Tiener, som forlader sin Husbond uden Pas eller Afsted. (Se ogsaa Skaanske Løb B. 7 cap. 20 samt Ostersens Glossar. p. 535).

Løbstof (en) n. f. Norsk Raab paa Planten ligusticum levisticum Linn.

Løbstrog (et) n. f. (3 Mønstre). Et Strøg med en Bue paa en Violin, hvorefter et Løb udsprædes.

Løb (en) n. f. (Isl. litt. Svec. let). Farve, Couleur, som noget har, eller kan tage imod. Tøiet er saa smudset, at man ikke kan faae Løb i det: man kan ikke faae den rene Farve frem. „Hvad Løb har Hesten?“ (Nagaards Thye p. 245) „Den, som bitter Dristelse, skal opløse det ved Løder, Løb og Mærke til Kirkesteene og paa Ting.“ D. L. 1—9—4. Skrides og Løb. (See d. O.).

Deraf Sammensætninger:

Løbgryde (en) n. f. Farvefieddel, Farve-Gryde.

Løbfiedel (en) n. f. det samme.

Løbkone (en) n. f. En Kone, som ser ver. (Nagaards Thye. S. 244).

Løbfunst (en) n. f. Farvefunst.

Løbpotte (en) n. f. En Pote til at farve.

Løb (et) n. f. (jodst).

1. Et Knippe med en vis Mængde af noget, et Bunde. Et Løb Garn: et Stykke Garn, som bestaaer af to Tene fulde. (Norsk).

2. (Nordum) Løb. Hvor mange Løder det holder. (Lauge-Art. p. 356).

Lødden (en) n. f. Den Handling at farve. Lødder eller Løder, v. a. Farver. (Brug endnu i Jylland). „At løde blaat.“ (Nagaards Thye p. 245). See Løbder.

Lødder (en) n. f. En Farver.

Lødding (en) n. f. Løbning. „Som gandske intet eller meget lidet med Lødding er sammensat.“ (Lauge-Artif. p. 217).

Løde adj. obl. (puru). Kalder det Gul eller Sølv, som ei er beblandet med andet Metal, men er gandske fint. (Norsk). (Det samme som nu lødig).

Lødeguld (et) n. f. (Germ. löthiggold, aurum purum). Det Guld, som holder 24 Karat i Proberes-Vægt.

Lødemærke (en) n. f.

1. „Var et Slags Mønt, ubi gammel Tid, gik 1/2 Deel af en Rigsdaler, er nu som

Mark 10 Skilling." Ofterfons Glost. jurid. p. 533. Jt. Tre Mark 8 eller 9 g." (Roth). (See under Mark).

2. Kalbes en Bismarck; som er 16 Pund. (Roth).

Lodemarckguld (en) n. f. Kalbes en Kose, nobel i gamle norske Brev. (Roth).

Lodemarckfild (en) n. f. 16 Rigsdaler. (Roth).

Lodfild (et) n. f. Det Guld, som holder 16 Mark i Probere-Vægt. (Roth).

Lodig adj. (Germ. löchig, Svec. lodig).

1. Reent, ublandet (Roth). Lodig Guld, Guld 3: som ikke indeholder Blanding med nogen anden Materie.

2. Bruges til at betegne Guldets Fjinhed, naar det har nogen Tilfætning. 12 lodigt Guld betegner saadant Guld, at i en Mark eller i en 16 Lod vægtig Vægt er 12 Lod reent Guld, og Resten Tilfætning. Kiøbenhavns Prøvefild er 13½ lodigt.

3. (Af Lod) som veier et Lod. (Roth).

4. Bruges og til dermed at betegne Kalibren af et Skjædegevær, hvormed der tilfjendegives hvor mange Rugler der gaar paa 1 Pund af dem, - som passe til Geværet. 12, 14 lodig.

Lodighed (en) n. f. Guldets Bessaffenhed i Henseende til sin Fjinhed, at det holder saa og saa mange Lod fint Guld paa Marken. (Vid. Eelf. Skr. 8 Deel p. 2).

Loenarbe (en) n. f. Morst Navn paa Planten Cerastium vulgatum Linn. Fl. Dan. T. 1645.

Loenblom (en) n. f. Morst Navn paa Planten Acrostichum ilvense Fl. D. 391.

Loenflot (en) n. f. Morst Navn paa Planten Ervum hirsutum Fl. D. Tab. 639.

Loen-Jestter (en) n. f. Morst Navn paa Pilearten Salix lanata Linn.

Loenknap (en) n. f. Morst Navn paa Planten Sedum villosum. Fl. D. Tab. 24.

Loenkraafefod (en) n. f. Morst Navn paa Planten Uloefod, Lycopodium clavatum. Fl. D. Tab. 126.

Loenmærle (en) n. f. Morst Navn paa en Rosart Maum triquetrum Linn. Fl. D. T. 1122.

Loen-Mynta (en) n. f. Morst Navn paa Planten Mentha hirsuta Linn. Fl. Dan. T. 638.

Loen-Rugblom (en) n. f. Morst Navn paa Planten Drabhirta Fl. D. Tab. 143.

Loenfrena (en) n. f. Morst Navn paa en Rosart Bryum apocarpum Linn. Fl. Dan. T. 180.

Loensopp (en) n. f. Morst Navn paa en Svampart Agarius violaceus Linn. Fl. D. T. 1133.

Loenstar (en) n. f. Morst Navn paa en Græsart Carexhirta Fl. D. Tab. 379.

Løer verb. neut. imperf. løede, sup. løet. Siges om Kser, naar Dveret og Dærendet bliver stort imod den Tid Koen skal faae Kalo. (Roth).

Løende (et) n. f. mangler plur. Kalbes den Hævelse, som indfinder sig i Dveret og omkring Dærendet hos en løende Ko. Den Ko har et stort Løende. (Viborg).

Løf (en) n. f. gammeldags Skrivemaade.

1. See Lef (en) n. f. Brød, Røge.

2. See Løb (et) n. f. frons, frondis (Svec. Lof).

Løffeland (en) n. See Løffeland.

Løffuer, Løber, Løier eller Løge (en) n. f. En Rist, ellers kaldet Skalle. Cyprinus alburnus. N. S. af Morst. D. S. Skr. 1. B. p. 59.

Løst eller Løste, adj. obfol. Halsraaden. (Roth).

Løste (et) n. f. pl. Løfter (af Løber).

1. Tilfagn, Forsikkring, som gives om noget forud; Forsættelse. At giøre store Løfter. At holde sit Løfte. At giøre Gud et Løfte. Luther skrev imod Munkenes Løfter.

2. Vorgen, Ansvar. „Og den Windreagerige saabel som den, der med hannem i Løfte er, være aldeles fri ic. N. L.

1—22—13. At gaae i Lofte for En, d. e. sige god for ham.

3. Ordsprogssviis siger man: Den ene Lof-
tet den anden Koen : at love En og
etene En anden. Af Løfter døde Peer
Smeds Hund, : blotte Løfter kan intet
udrette. Løfte gjør Gæld, bliver til
Gæld : man er skyldig at holde sit Løfte.
Dannemand's Løfte er Dannemand's
Gæld : en ærlig Mand holder Ord.
Den som gaaer i Løfte gaaer i Krav :
Den, som gaaer i Borgen for en Anden,
bliver Selvsplidner.

Løftebeen (en) n. l. Kalder paa sine Ste-
der af Almuen en Stork.

Løftebrev (et) n. l. (af Løfte og Brev).
En skriftlig Forklaring, som En giver, der
har gjort et Løfte, om sammed Opfyldelse,
Expectance.

Løftebunden adj. Som er pligtig, bunden
til noget i Folge et givet Løfte.

Løftegier adj. Ordholden, som man kan
stole paa i sine Løfter.

Løftehiul (et) n. l. (af v. løfter og Hiul).
Et Hiul i Slaguhre, som, ved Hielp af smaa
Stifter, løfter Hammeren op, naar Uhret
skal slaae.

Løftelse og Løftning (en) n. l. Den Gier-
ning at løfte noget.

Løftemaskine (en) n. l. (af v. løfter og
Maskine). Et Redskab til at lette og
løfte, især svære Ting, i Veiret; en Don-
kraft; Vinde; Kran.

Løften (en) n. l. (af v. løfter). Den Gier-
ning at løfte. Ved Løften og Bæren
har han faaet Brod.

Løfter verb. neut. imp. løftebe, sup. løf-
tet (Isl. lypta; Svec. lyfta. Angl. lift,
Germ. & Belg. lichten, Lat. levare).

1. Løfter, hæver, bringer i Veiret; løfter
noget i Veiret med Arme og Hænder;
tager op fra Jorden. Jeg kan ikke løfte
noget af det. At løfte en Sæk paa
Kjoggen. At løfte en Steen fra Jor-
den. Jeg skal løfte dig afsted : skynde

paa dig. Løft Benet ned ad Stol
Løft Pigen ud af Vognen.

2. Figurlig og ordsprogssviis siger man :
a. Han er let at løfte : han er sa-
som en Kirkerotte, han veier ikke me-
b. Den Steen du ei kan løfte, skal
lade ligge, It. Du vil løfte den S-
du ei kan rokke : Man skal ikke bef-
sig med det, som man ikke kan ud-
f.

3. Ved Smaasord.

Løfter af : tager noget ned med H-
der og Arme fra det Sted, det stod i
At løfte en Dør af Hængslerne.
løfte et Vindue af. At løfte Et
Sabelen : at vippe En, kaste sig Et
Halsen.

At løfte efter : hjælpe til med i-
ning. At løfte efter En.

I det daglige Sprog : at løfte En
: bringe, nøde ham ind med Hng.

Løfter op v. 2.

1. Hæver i Veiret, reiser op. At l-
En op paa Hesten. Her ligger jeg,
og løft mig op.

2. Figurlig: løfter, berømmer høiligen.
løfter ham op til Skyerne. (I hoi
Betydning dog hellere bruges : opløft
At være som man var løftet op
Himmelen, til Skyerne. At være i
vættes glad eller vel tilfreds.

Løfter paa v. n.

Løfter paa, undersøger en Tings Ty-
ved Løften, forsøger om man kan løf-
get. Løft engang paa dette Varn.

løfte paa en Steen, en Sæk Korn &

Løfter sig verb. recip.

1. Hæver sig, gaaer i Veiret. Du
løfter sig, siges, naar den snør i
ad Stangen. Hesten løfter sig o-
traver godt.

2. Bugner ad, opbødder, hæver sig.
det, Deien, Bogen løfter sig,
naar det raskes eller bliver løst.

Løfter (en) n. f. Person, som løfter noget op i Veiret.

Løfterig adj. Som lover meget, giver mange og store Løfter.

Løftestang (en) n. f. (af v. løfter og n. f. Stang). En Vægstang til at løfte noget i Veiret med.

Løftestillads (et) n. f. See Løftemaskine.

Løftedærl (et) n. f. (af v. løfter og Værk). En mekanisk Indretning at løfte noget op ved, en Donkraft. „Om man, til at trække en Kubikfod Vand op til tre Fodders Høide, vilde hugge et Løftedærl, saa stort som vor hele Jord ic.“ S. Vid. Sel. Skr. 3. D. p. 216. §. 6.

Løsthat (en) n. f. Kiørnemøst, som er bleven ryst oven paa. (Møst).

Løsting (en) n. f. (Isl. lypting).

1. Skibsdækket i Vægstavnen. Han stod høit i Løstingen. 2: oppe under Vægstavns-Sturet. Clausens n. Kr. p. 282.

2. En Baad med en løs Væng eller Rahyt, som kan løstes af. (Hallagers norske Ordsamling).

Løstning (en) n. f. (af v. løfter). Det samme som Løstelse, n. f.

Løstning (en) n. f. obsol. (af løfte) Loven, Tilfagn. Deraf:

Løstningsmand (en) n. f. Borgen, Cautionist. Dog brugeligere Forløstningsmand.

Løstoffer (et) n. f. 1 Almindelighed: et Offer, man frembærer efter gjort Løfte. 2 Særdeleshed: Offer hos Jyderne, frembaaren af Jordens Grøde. Agre, af hvilke Løstofferne komme. 2 Sam. 1, 21.

Løg (en og et) n. f. pl. Løg (As. leac, Germ. lauch, Isl. laukr.) Ved Artiklen en er der Collectiv, s. Ex. Løgen har i sig ikke villet lyttes. Er De en Elsker af Løg, kan De hos mig faae den saa god som nogenstedes. Men tales om enkelte Stykker er Ordet neutr. Et Løg kan være mindre end et andet, men gode ere

de alle. Han viste mig et Løg, saa stort som et Barnehoved.

1. 1 Almindelighed: en Madart af adskillige Arter, hvoraf Roden eller Løgen selv bruges af nogle, af andre Løppen, s. E. Rødløg, Hvidløg, Purrer, Charlotter ic. At komme Løg paa Suppen. At skære Løg.

2. 1 Særdeleshed: Svibler, Blomsterløg.

3. Ordsprogsvis siger man: Det er ikke en Løg værd 2: det er af ringe Værdighed. At lægge Løg paa Læren. 2: at lægge noget til for derved at rette eller forbedre en Andens Ord eller Handlinger. At give En Løg med Løg paa, siges i daglig Tale og bemærker: at prygge. At slaae Løg er en Juleløg, hvor En maa lægge sig i en Andens Skib, og dunkes i Ryggen af de Andre indtil han giætter hvo der slog ham — Løg og Røg og en ond Kvinde kan komme en god Mand's Næse til at rinde. Han har lugtet til Løg, siges om den, som er let til at græde. Han er som Løg, har et hvidt Hoved og en grøn Stilk, siges om en Ung, der er bleven graa før Tiden.

4. Sammensatte og afledte Ord.

Løgøble (et) n. f. Et Slags Æble, der er dannede som Løg. Pommesultbeuse.

Løgøder (en) n. f. En, der øder Løg.

De fleste Jøder ere store Løgødere.

It en hæsllig, skiden, ildelugtende Person.

Løgagtig adj. Som ligner Løg, som smager eller lugter efter Løg.

Løgartet adj. af Væksaffenhed som Løg.

Løgbærende adj. part. Som bærer Løg.

Løgbed (et) n. f. Urtebed i en Hauge eller Qvarteer, hvori Løg er saet eller lagt.

Løghals (en) n. f. Den yderste Skæl eller Hud om Løgen.

Løget adj. Som lugter eller smager efter Løg.

Løgfarve (en) n. f. Løggren, gulgrøn farve.

Løgfarvet adj. Løggren.

Løggren adj. Som Løgens Blade, løgfarvet, grønfarvet.

Løgformig adj. Af Dannelse som Løg.

Løgfro (et) n. f. Fro, hvoraf Løg saaes.

Løghoved (et) n. f. Det Siemme, hørt Løgens Fro indesluttet.

Løghauge (en) n. f. Hauge eller Sted, hvor Løg saaes og voxer; Løgeland.

Løgknippe (et) n. f. Et Bundt eller Knippe Løg.

Løgland (et) n. f. See Løghauge.

Løgslugt (en) n. f. Slugt af Løg.

Løgpibe (en) n. f. Løgs hullede Blade. (Moth).

Løgplante (en) n. f. En Plante, hvis Rod er en Løgfort.

Løgrebe (en) n. f.

1. Løgs hule Stænger. (Moth).

2. Et Bundt eller paa langs sammenbunden Knippe Løg, saaledes som Amagerne binde dem med Halm.

Løgsaus (en) n. f. Saus, Dyppele tilfæbet med Løg i.

Løgskal (en) n. f.

1. Huden eller den yderste Skal om Løgen, Løgsalg.

2. Et Slags smaa meget lette Østers, hvis Perlemors Skalds inden i er meget smuk.

Løgsuppe (en) n. f. Suppe kogt paa Løg. (Moth).

Løgburt (en) n. f. Planten *Teucrium Scordium*. Fl. D. Tab. 593.

Løgvært (en) n. f. Kalder alle de Blomster og Planter, som udspringe af en Rod, der ligner Løg, som: Tulipanen, Hyacinthen &c.

Løge (en) n. f. Germ. *lauge*.

1. Skalle, et Slags smaa Herkøandsfisk. *Cyprinus Alburnus*. Linn.

2. En Art af samme Slægt, der og kaldes Elbhutte. *Cyprinus phoxinus*.

Løgen adj. Som er døden, lad. (Moth).

Løger (en) n. f. obl. (Isl. *lög*. Liquor, a laga, fluere).

1. Drik, Saft, Døbsfe.

2. Det Bogstav L i den gamle Runeskrift.

Løgn (en) n. f. pl. Løgne (Isl. *lyge*. Sax. *lügen*; As. *lge*. Al. *luge*, *lugi*. Belg. *leugen*. Germ. *lügen*; Svec. *lögn*; mendacium. A Isl. *liuga*, mentiri; Ulph. *liuge*).

1. Usandhed, fremsagt i den Hensigt at mislede Andre. Det er lutter Løgn, du der siger. Det er ret en Jodeløgn. En nybagt Løgn : en paa staaende God opdigtet Usandhed. En Nodeløgn : Løgn optænkt til at hielpe sig eller en Anden ud af en Forlegenhed. At gribe En i Løgn : overbevise ham haandgribelig, at han siger usandt. Løgnens Mand taler igjennem hans Mund. Løgn er Dævelens Datter og taler sin Faders Maal.

2. Efter Almene's Overtro kaldes saaledes de hvide Pletter paa en af Fingerneglene, som foregives at komme, naar Dødslyve. (Moth). Hvor mange Løgner har du paa dine Fingre?

3. Ordsprogsviis.

At sige efter Sagn (: følge Bysnæs) er halv Løgn. Det er liden Løgn, som kan pryde en Snak. Det er Løgn i din Hals, saes til en, som lyver uforfæmnet. Skulde hver Løgn stode en Tand ud, da var manges tandløs. Man skal som i Hestekøb skue Løgn vel i Munden. Løgn skal endelig have en Farve : der være sandsynlig.

Det er saa stor en Løgn, som man kan hænge en Bulore i : en grov uforfæmnet Løgn. Ingen Løgn er saa ublu, hun jo faaer Bidnesbyrd. Var Løgn Latin, da var han en lærd Mand. Var Løgn Latin, saa kunde jeg ogsaa præfe.

Man giver ingen Told af Løgn, derfor er Landet fuldt deraf. Han kan ryste en Løgn af Ermer; han kan snø, træde, tage en Løgn op under sine Fødder. Naar Løgn og Sanden kommer sammen, saa har Løgn tabt 3: Løgn kan ikke bestaae mod Sandhed.

4. Sammensatte og afledte Ord.

Løgnagtig adj. Falsk opdigtet; usandfærdig; It. som er hængiven til Usandhed; som altid lyver. **Løgnagtige** Undskyldninger. Et løgnagtigt Rygte. Det er ret et løgnagtigt Menneske.

En løgnagtig Op.

Løgnagtigen adv. Usandfærdigen, paa en usand Maade.

Løgnagtighed (en) n. f. Usandfærdighed, Usanddrubed.

Løgnehalv (en) n. f. En i hals Mund der ikke er et sandt Ord.

Løgnepose (en) n. f. Den som er fuld af falsk Snak. Noget mildere end Løgnehalv.

Løgnepral (en) n. f. obl. En som praler, gjør sig til med luttet Løgn. (Moth)

Løgner (en) n. f. Den som lyver og siger Usandhed. En stor Løgner. Man troer en Løgner kun een Gang. En Løgner staaer ei til Troende, endskiøndt han sagde sandt.

Løgnerfæ (en) n. f. Fruentimmer, som lyver.

Løgneborn adj. Det samme som løgnagtig.

Løgte (en) n. f. See Lygte.

Løgten eller Løitten (en) n. f. Den Gierning at skælde En for en Løgner. „De som gaar i Rette for Kongens høieste Ret, skælde, imens de for Retten staaer, sig fra al Skialden, Løgten, Svaren og Vanden, endholde.“ D. 2. 1—12—3.

Løi adj. (Germ. lotter, loder. Sax. loie, laxus, remissus. Belg. loag; nihili et nullius frugis).

1. Seendragtig, lad, bosen, som intet giver gjort.

2. (Til Sees). Sagteblæsende, dorst. En løi Kulling. Løi paa Koret, siges om et Skib, der ei strax, men seendragtig breier, naar Korets Stilling forandres.

Løibom (en) n. f. En Jernstang, indslaget med begge dens krummede Ender i Skibets Agterdeel, for derpaa at lade Bomskedet vande.

Løibank (en) n. f. Hedder og Lødbank. (Germ. Lotterbank).

1. En udskoppet Bank til at ligge magelig paa, fortrængt af Sorhaer, Dibaner o f. d.

2. I Særdeleshed: En Bank, hvorpaa Ligg lægges.

Løidag, Løledag (en) n. f. (af v. Løier og Dag). Fridag.

Løie (et) n. f. Ophold, naar noget (f. Ex. Regn, Storm) sagtner og stiller. (Norst)

Løie (en) n. f. Ravnet paa tvende Gistarter af Karpestagten.

1. I Danmark det samme som Grundling.

2. I Norge det samme som Røfle.

Løier verb. neut. imperf. Løiede sup. Løiet. (Germ. lottern, remitti, laxari; Sax. luggern; beslagtet med Løiner). Er ørkesløs, dovner, ligger og hviler. Brujes og reciproc. At løie sig.

Løier pl. n. f. (beslagtet med isl. loddari; neqvam. Sax. Lotter; scurra).

1. Lystige Historier og Spøg, Skiemt. At fortælle En Løier. Han veed saa mange Løier om Folk. At sige noget for Løier. At have Løier med noget 3: spøge med det, gjøre Spøg af det. Det var Løier over alle Løier.

2. Lystige Foretagender, Pudserier, Streger, man spiller nogen. Det var tynde Løier Hr. Knud gjorde. At have Løier med En 3: drive Glæf eller gjøre Nar af En.

Løierlig adj. Pudseerlig, munter, lystig, skiemtesuld. Parlekir bør altid være en

Løierlig Verlan. Du er mig en løierlig Karl. Holberg har mange løierlige Indsald.

Løiert (en) n. f. pl. Løierter (af Løier v. n.)

1. Et Klædningsstykke som bruges til spæde Børn i Stedet for Lise og Svab.
2. En lad, doven Krop. Han er ret en Løiert.
3. (Lil Søes). Et Slags Ringe af Træ, Jern eller Løv, hvorigennem de saa kaldte Stage ere indtrukne, og hvorved Stageseileene blive opbevarede.

Løies (en) n. f. obsol. (af Løi adj.) En lad Kompan. (Moth)

Løile (en) n. f. (See Løgel 3: Bimpel, Trækasse). Paa Færserne: en Kurv. (Landts Vestr. over Færserne p. 390).

Løilevits adj. (færøisk). Kurvevits, Kurv for Kurv. (Landt p. 90.)

Løimer verb. (norst). See Løiner.

Løin (en) n. f. obsl. (Isl. *loyn*; coelum tranquillum; beslagtet med Luun, tranquillus) Stilhed, Blikstille. Det falder i Løin. (Moth.)

Løine (et) n. f. (norst) (Isl. *leyni*). Siemmesed.

Løiner verb. aët. et neutr. (af Løin. Isl. *loyn* n. f. See Løier v. n.)

1. v. a. Stiller, bringer til Rolighed. (Moth)
2. v. n. Sagtner, bliver stille. (Moth) Det løiner.

Løiner v. a. (af det Isl. *leyna*, celare).

1. Stemmer, fluter.
2. recip. Sniger sig bort. Han løiner sig afsted. (Moth)

Løinfængien adj. (norst af Isl. *leyni* og *fenginn*, *acquisitum*) Listig, lumsk. (Moth)

Løinst, **Lønst** eller **Lynst** adj. (norst; Isl. *lymskr*) lumsk.

Løite (en) n. f. (norst; Isl. *leyni*, *momentum temporis*, *pars*.)

1. En vis Tid af Dagen eller Aaret.
2. Et Stykke Vel.

Løiter verb. aët. imperf. Løitede, sup. Løittede

(af Løder). Formodentlig kun en anden Udtale af v. obsl. Løgter, hvoraf n. f. Løgten. Beskylde for Løgn, siger til En, det var Løgn, han sagde. (Moth)

Løivorn adj. et adv. (af Løi adj.) Doven; seendragtig.

Løf eller **Løke** (en) n. f. (norst). Et Hul eller Vandstade med stillestående Vand. (Norst. Vid. S. Skr. Rye S. 1 B. pag. 107.) Svarte Løf. Vandet bærer Røbet af den sorte Skygge, som de omliggende Fielde kaste fra sig ned paa Vandet, og af Løf som betyder et Hul med stillestående Vand. (Strøms Søndm. p. 173.)

Løker v. a. obsl. (af lukker). Indslutter, spærre; hindrer Ugangen. At løke Veien for En. Deraf beløker 3: beleirer. At beløke en By. (Moth)

Løkke adj. obsl. (Isl. *Lakr*, *villis*) Som mangler noget i det rette Maal eller den fulde Værdi. Lidet, ringe, af ringe Værd. Løkke Gifte 3: smaa Gifte. (Moth)

Løkke (en) n. f. Kunde. See Løkke n. f.

Løkke (en) n. f. pl. Løkker (beslagtet med verb. lukker, obsol. løker). Moth bruger det som neutrum, et Løkke.

1. Et Indelukke, en indhegnet Mark. Ingen Bonde maa hugge i sin Gaards tiliggende Skovpart, eller Have og Løkke 11. D. 2. 3—13—21.

2. Løkkelse i Almindelighed. Deraf Løkkeran (et) n. f. obsl. Kaldes det, naar nogen tager sit eget Døds af Bondens Føds, som det havde indtaget, uden Betaling. (Moth)

Lømmel (en) n. f. pl. Lømmer. (Germ. *Lümmel*; maaskee beslagtet med adj. *Lumpen*). Et Menneske som intet duer, som der er intet ved. Et en grov, ubehøvlet Person. En lang Lømmel, Bondelømmel.

Lømmelagtig adj. Hvad der passer sig for en Lømmel.

Løn (en) n. f. (Isl. *leyni*; *latibulum*). Stink, Dølgemaal, Løndom. (Bruges meest at

verbaliter med præpos. i *taxan*). At
giøre noget i Løn o: hemmeligen. De
meente de vare i Løn. Han holdt sig udi
Løn og Skul. (Wed. Kr. pag. 280). Kon-
gen bestilte intet udi Lys eller Løn (neque
publice neque privatim). Ibid. p. 313.

Heraf Sammensætninger:

Lønbo (en) n. f. Cryptogamia. (Kiesb.
sens Naturh.). Dansk Benævnelse paa
Planter med utydelige Blomster. Cryp-
togamia, Linn.

Lønbrev (et) n. f. Et Brev, som inde-
holder hemmelige Sager.

Løndør (en) n. f. En hemmelig, for-
borgten Dør.

Lønfiende (en) n. f. Hemmelig Fiende.
Taus. Post. Somm. Fol. 245.

Løngang (en) n. f.

1. En hemmelig Gang over eller under
Jorden.
2. En bedækket Gang, en Dugang. At
gaar i Løngangene ved Slotet.
3. Figurlig: et Lillehuus, Latrin. (Noth)
4. Heraf de sammensatte Ord: Løn-
gangsport, Løngangsstræde, Løn-
gangsstræppe, o. s. v.

Løngrube (en) n. f. En hemmelig Gru-
be, især Grav under Jorden, tæt ved en
Vold om en Stad, for at opdage Gien-
dens Miner.

Lønhoed (en) n. f. Cryptocephalus.
Et Insect af de vingede Classer.

Lønhoie (en) n. f. Et Qvindfolk, som
lader sig ligge hos i Smug. (Noth)

Lønkammer (et) n. f. Et hemmeligt
Kammer, et indrettet Værelse, som man
har for sig selv.

Lønkone (en) n. f. En hemmelig Kæ-
reste, Bolskab, Deie. (Noth)

Lønkrø (en) n. f. Smugkrø, hemmelig
og forbuden Kro. (Dec. Mag. 7 D.
v. 78.)

Lønkrøg (en) n. f. Et Lønkammer, for-
borgent Sted, hvor ingen kan see, hvad

man forestager sig. Figurlig Aard: Hier-
tets Lønkrøge.

Lønleie (et) n. f. Hosliggen i Lødom,
hemmeligt Samlele. Leiermaal. (Noth)

Lønlem (et) n. f. Menneskets hemmelige
Lem, Blussel, Skamlemmet. (Noth)

Lønmod (et) n. f. Snigmord, et Mord
som begaaes paa en lumst Maade.

Lønmoder (en) n. f. Snigmorder, Van-
dit, lumst Morder.

Lønport (en) n. f. En Bagport, hem-
melig Port eller Udgang. (Vording)

Lønstiern (en) n. f. En hyklerst Stiern.

Lønstrift (en) n. f. Kryptographi,
Strift med hemmelige Tegn.

Lønstriver (en) n. f. Den som skriver
med hemmelige Ciffer.

Løntrappe (en) n. f. En Bagtrappe,
en forborgten Trappe i et Huus.

Lønthy (en) n. f. En der stiler i Smug,
eller som man ingen Distance har til.
(Stonnings hed. Philosophie.)

Lønvei (en) n. f. En Vei som ei er als-
mindelig, som ikke er bekendt af mange.
Bruges meest figurlig og bemærker en
utilladelig forbuden Handling.

Løn (en) n. f. Benævnelse paa Træarterne
Acer Pseudoplatanus Linn. Fl. D. T. 1575
og Acer platanoides Linn.

Sammensætninger:

Lønund (en) n. f. En siden Lysflod
af Løntræer. (Noth)

Lønsukker (et) n. f. Sukker, som er
perset af Løn; Ahornsukker.

Løntræ (et) n. f. Løn, Acer.

Løn (en) n. f. (pl. mangler). (Germ. Lohn,
Ulph. et Isl. Laun, As. lean, edlean, Al-
lon, loon, Belg. loon Svec. lön, merces,
remuneratio.)

1. Betaling, vederlag, Giengiæld. At
tiene for Koft og Løn. Hvor meget gi-
ver du din Karl aarlig i Løn. En Ar-
beider er sin Løn værd. Han fik Uraf-
til Løn for bedst Tjeneste. Dyden har
sin egen Løn.

2. I Gærdeleshed: Besoldning. Embedsmanden har fast Løn.
3. I nogle Talemaader, saasom: Løn som forskyldt, og ikke Ben desværre, naar Ondt giengieldes med Ondt. Hvo der staaer Post hos en Bedhugger, faaer en Spaan i Hovedet til Løn: den der omgaaes med Skarpskolt, li- der Skade.

Sammensætninger:

Lønneburd (en) n. f. (tydskagtigt). Hos nogle Haandværkere: en Dreng, Lærling, som allerede faaer Løn.

Lønnebreng eller Løndreng (en) n. f. En Dreng som tjener for Løn. (Laugb. Artikl. p. 289 og 293.)

Lønnekorn (et) n. f. Korn, som paa sine Steder gives Tjenestefolk i Løn. Bønderkarlene maa bære deres Lønnekorn, de faaer af Bonden, til Værterne i Kroerne. (Dec. Mag. 2 D. p. 105.)

Løntager (en) n. f. Den der faaer en vis aarlig Løn.

Løndom (en) n. f.

1. (Af Løn og Endelsen Dom). Det samme som Løn, n. f. Hemmelighed, Skul. Bruges meest adverbialiter med præp. i. I Løndom: lønligen. I Lys eller Løndom: aabenbar eller hemmeligen. „Din Rader som seer i Løndom, skal lønne dig aabenbare.“ Matth. 6, 4.
2. obf. (Af Løn n. f. og Dom judicium). Skulste Domme og Beslutninger. Tauf. Post Vint. Fol. 9. „Da Guds Løndom var over mit Paulun.“ Jobs 29, 4.

Lønsemosse (et) n. f. Norsk Navn paa Mosarten Fontinalis minor.

Lønlig adj. Hemmelig, skult, forborgen. Et lønligt Foretagende. Lønlig Ting skal lønlig holdes. (P. Spv)

Lønligen adv. Paa en skult, forborgen Maade.

Lønlighed (en) n. f. Hemmelighed, Dølgemaal.

Lønner (en) n. f. En som betaler for Arbejde. (Norsk) Bruges nu kun i Sammensætninger, som: Belønner, Daglønner. Lønner v. æt. obf. imperf. Lønte, sup. Lønt. Skuler, følger. (Isl. *leyna*, occultare. Svec. *löna*, a *lön*). „De løndt hans Død i 7 Dage.“ (Elausens norske Kr. p. 561.)

Lønner v. æt. imperf. lønnede sup. lønnet. (Isl. *launa*, retribuere, mercedem solvere). Betaler, giver vederlag for Arbejde og Tjeneste, giengielder. At lønne sine Folk vel. Han lønner mange Folk. Aghenierne lønnede ofte den store Mand med Uafnemmelighed. Hvo som betinger Spillemanden, maa og lønne ham. Ordsb. 3: den som vil have Rette af Rogen, maa og betale derfor. Gud lønne ham derfor. Det lønner sig ikke.

Lønning (en) n. f. Betaling for forrettet Arbejde, Besoldning. Om Soldaternes Sold udtales det sædvanligen Lønning. See dette Ord. At dele Lønning ud. At give Soldaterne Lønning. Deraf:

Lønningedag (en) n. f. Den Dag om Ugen, da Arbejdere faaer deres Løn. Hos Soldaterne det samme som Løningsdag.

Lønning (en) n. f. (paa Skibe) Raskværf. (en forskiellig Udtale af Lønning) „Lønningerne brækkede og over Bord spoledede.“ (Agerbets Løbnet p. 131.) Deraf:

Lønningsskæ (et) n. f. ib. Sammensøining paa Raskværket.

Lønningsscepter (et) n. f. ib. De overstaaende Stokke i Raskværket.

Lønster sig verb. rec. skiemter, spørger. (Norsk) Der f:

Løntig adj. (Norsk) Skiemtsom, spørgsfuld, pudseelig.

Løring (en) n. f. (Isl. lodrungr). Rask i Bergen et Drefigen.

Løs adj. (Ulph. *laus*, As. *laus*, Germ. *los*. Isl. *laus*. Sv. *lös*, solutus, liber.)

1. Ubunden, ei indskrænket. At slippe En løs. Han gav dem Barrabam løs. Matth. 27, 26. Jiden er løs. Bede En løs: Raffe ham Frihed og Forbøn.
 2. Ledig, ikke bunden ved Tjeneste, Ægteskab eller andet moralsk Bånd. Løse Folk: Løsgængere, Dagdrivere. Et løst og ledigt Menneske. Løst Paf: Rialtringer Løse Qvindesperoner: Skinger. At være løs paa Traaden: veltigt. Løs Kærlighed: som ikke er bunden ved Ægteskab. It. obl. qvindagtig. „Saxerne og andre saadanne løse og blodhiertige Folk.“ (Wed. Kr. p. 157.)
 3. Slap, ikke fast, ikke tæt; it. aaben, pibet, porøs. Løst Lærret (aabent, som ei er vædet tæt). Sammen er altid løs i hans Hænder. Løse Bånd. Løs Ersie. Løst Brød. Løs Jord. Løs Mad: Mad, som er let at-fordøle. Løst Liv: tyndt, aabent Liv, modsat Forstoppelse. Løs Bug: Durklø. „Thet dugher mæghet for løs Bugh.“ (Henr. Harn. Lægebog.)
 4. Ugrundet, som ei fortjener Tillid, overfladisk. Et løst Rygte. Løs Snak. Løst Bedlis. Løs Sladder. Han sagde eller gjorde det for det løse. Jeg har glennemløst Bogen for det løse. Han tog alt, baade løst og fast. It. som skeer paa en uagtet Maade, uden Overlæg. Et løst Ord. At holde sig ved løse Løfter.
 5. (Om Stilen). Ubunden, solut, Prosa. I løs og bunden Stil. It. ikke noie sammenhængende. Løse Sætninger, det modsatte af Perioder.
 6. Bruges med adskillige verba, som: Bryde løs, brænde løs, give løs, gaae løs, slaae løs, storme løs, (f. Ex. paa sit Helbred); slide løs, brække løs. De brændte løs paa Fienden. Laasen gif løs. Nu begynder Legen at gaae løs. Det gaaer løs paa hans Pung. At sige sig løs fra en Bestilling.
 7. Som Endelse tilfældigvis det en Mangel paa noget eller Frihed derfor, som: barnløs, arveløs, faderløs, hovedløs, haabløs, mageløs, hjælpeløs, pengeløs, troløs, fredløs, halsløs, syndeløs, angerløs. It. i endel Byers Navne, som Deenløse, Steenløse, Sengeløse, Midløse.
 8. Figurlig og Ordsprogsvis siger man: Fanden er løs: alting er i Forstyrrelse, i Oprør, i Alarm. Han har løse Been i Hovedet, eller: han har en Skrue løs: er fra Viddet, har ikke sine fulde 5 Sander. Haanden sidder løs paa ham: han er altid færdig til at slaae. Pengene hænge ikke løse hos ham: han er paaholden. Nu gaaer det løs: nu skal vi høre en Alarm.
- Løbsagtig** adj. Løsløs, ukendt, utugtig, ublu, letfærdig, geil, uforstammet. „Denne Almuenes løbsagtige Driftighed.“ (Wed. Kr. p. 515.)
- Løbsagtigen** adv. Paa en løbsagtig Maade.
- Løbsagtighed** (en) n. f. Utugt, Letfærdighed.
- Løbsdød** adj. Siges om et Læn, naar alle Lænsarvingerne ere uddøde, og det falder til Lænsherren igjen.
- Løsekunst** (en) n. f. Algebra, den mathematiske Oplosningskunst (Analyse). „At have lært den ypperlige Algebra og Løsekunst.“ (P. Horreboms danske Stackammer. S. 101.)
- Løselig** adj.
1. Som kan løses. „Ægteskabsbåndet er i vore Dage blevet for let løseligt.“
 2. Ikke tæt, ikke fast, ikke overlagt. „Han gjorde mig et løseligt Forslag.“
- Løseligt, løseligen** adv.
1. Uden Forbindelse. At binde noget løseligen. At hente sine Tanker løseligt paa Papiret.
 2. Uden Flid og Noagtighed, floddesløst, overfladeltgen. At løbe en Bog løseligen igennem. At studere løseligt. At

løse løselighed om noget. At fordringe noget løseligen.

Løselse (en) n. f. (af v. løse). Den Gierning at løse noget. (Moth) Brugeligere er nu Løsning.

Løsemiddel (et) n. f. Opløsningsmiddel, Middel til at opløse eller smelte noget.

Løsen, Løse (en) n. f.

1. Den Gierning at løse noget. Løsning, it. Løsepenge, Penge, hvormed En befries. (Skonnings hedske Philos.)

2. Diarrhoe, Durklob, „thet Dugher for maghet løse.“ (Hen. Harp. Lægebog.)

Løsen, (et) n. f. [Svec. *lösen*, Germ. *lösung*; *symbolum signum militare*.]

1. Et Tegn eller Ord som bruges i Krigen, hvorved egne Folk kendes fra Fjendene. Ordet; Parole. Hvad er Løsenet. At give, tage Løsenet.

2. Et Signal ved Kanonstod til Sæd. Dansk Løsen er enten 3—9 eller 27 Stod. Det kan man høre er dansk Løsen.

3. Ordspørgsmaals siger man: Jeg veed mit Løsen : veed hvad jeg skal rette mig efter. Penge er Løsenet : Penge er Hovedsagen, hjælper allebegne frem, formaaer Alt.

Løsetogel (en) n. f. (I theologisk Forstand). Magt til at forlade Synder. Det modfatte af Bindensglen.

Løsepenge (en) n. f. Betaling, Penge, som gives for at indfri eller løse noget. Indløsningspenge.

Løser v. æt. imperf. Løste, sup. Løst. (Isl. *leysa*, Græc. *λυω*, Germ. *lösen*, solvere.)

1. Gior fri, løsner. Vinen løste Tungen paa ham. At løse en Hund. Løse Døret.

2. Opløser, oplukker. Han har løst mangen Knude. Drengen kan endnu ikke løse sine Buxer. „At løse sit Fængsel for Guld og Guld.“ (Bed. Kr. p. 216.)

3. Løser med Penge, indløser, løber fri, betaler fuldt for, gior Gjeld for. At løse Pant i Julelege. Forbum maatte den, som af gode Venner var bleven bundet paa sin Ravnedag, løse sig, d. e. løbe sig fri ved at beværte dem. At løse sit Uhr fra Assistentehuset. „At løse sit Liv.“ (Bed. Kr. p. 4.)

4. Flyder, flyder af, et Gebær, en Kanon. Han løser første Gang en Bøsse. At løse Kanoner paa Volden.

5. Hæver, betager, befrier fra. At løse Ens Tvivl. Jeg skal løse din Frygt.

6. Forklarer, udlægger, udfinder det Stakle. At løse en mathematisk Opgave, et Spørgsmaal, en mørk Tale.

7. Løser Penge : tager Penge ind, sælger for rede Penge. Jeg har ikke løst en Daler i Dag. Naar Narre komme til Torv, saa løser Krammieren Penge. Ordsp. „Han løser og Penge, som fører Lumper til Markedet.“ (P. Svob. Ordsp. p. 228.)

8. Det bruges og i følgende Talemaader: At løse for Pungen : betaler, gior Penge ud. At løse sine Buxer : gløse sit Behov, it. (om Børn) faae paa Buxen. At løse sin Erle : at blive påfæstet med Rids. At løse En af sine Smaa-synder : berste ham dygtig af.

9. Med Smaaord:

Løser af v. 2.

a. Skjærer af, affætter. At løse et Lem af.

b. Det samme som afløser No. 1. 2. 4. Om Krigsfolk siges ogsaa absolute at løse af, saasom: har de løst af? nemlig Bagten.

Løser ind, indfrieder det Pansatte. At løse sit Lø ind, sit Pant ind fra Assistentehuset. At løse sin Forkrøining, sit Uhr ind. Det samme som Indløser.

Løser op.

a. Løser det fra hinanden, som var bundet eller snoret sammen. At løse en Kunde

- op. Løse sin Halskud op. Han løste Klæderne op om sig.
- b. Smelter, gør flydende, eller adskiller en samlet Masse. At løse Lim, Kalk op.
- Løser op for: aabner noget, som var tilsluttet. Løse op for Sæffen. Jt. den Talemaade: Vilde Gud løse op for ham: befrie ham for Legemet's Baand.
- Løser sig recip. Gaar løs. Kalken løser sig fra Vægen.
- Løser ud.
- a. Giver løs, slipper løs; løser et Kreatur ud fra et Sted, hvor det var bundet. At løse Døret ud.
- b. Udfriser, befrier, betaler for at En kan slippe paa fri Rod, som var hæftet for Gæld. At løse En ud af Slutteriet.
- c. Indfriser. At løse sit Pant ud.
- Løser (en) n. f.
1. Befrier, Forløser. Bruges nu kun i Sammensætninger, som: Forløser, Gienløser &c.
2. Indløser, den der løser og kaber tilbage. „Løseren skal sværge paa, at han løser Dødsbøddet for sig selv.“ (Dec. Mag. 6 D. p. 110.)
- Løseret (en) n. f. (af v. Løser og Ret). Ret-tighed til at løse noget ind igien. Odsel-manden har i nogle Aar Løseret til sine Kødres Gaard.
- Løsgænger (en) n. f. pl. Løsgængere. Dagdriver, Lediggænger. En som driver allevegne om, uden at bestille noget. „Hvo som huser Løsgængere, have forbrudt sit Fæste.“ (Chr. 4. Reces Lib. 2.)
- Løsgænger (et) n. f. Dagdriveri, Ledig-gang. (Chr. 4. Reces Lib. 2.)
- Løsgænger (en) n. f. En Kvindespers-son, som driver allevegne om.
- Løsgjør v. a. imperf. løsgjorde, sup. løsgjort.
1. Løser, slipper noget løs, som var bundet. At løsgjøre en Føende, en Baad.
2. Befrier, sætter i Frihed.

3. reciproc. Løsgjøre sig: løse, drage sig ud fra.
- Løsgjøre (en) n. f. Det at noget gøres løst.
- Løsgivelse (en) n. f. Frigivelse, Løsladelse.
- Løsgiven adj. part. neutr. Løsgivet. Gid-given, befriet fra Fængsle eller Trældom. En løsgiven Træl.
- Løsgiver v. a. imperf. løsgav, sup. løsgivet. Frigiver, giver løs af Fængs-lad, skænker Frihed. At løsgive en Fan-ge. Romerne løsgave undertiden deres Slaver.
- Løshage (en) n. f. (til Stibe). En Hage, fast i Grebet, som bruges til somt Gade-værks Ophejsning eller Nedføring.
- Løshager v. a. imperf. løshagede, sup. løshaget.
1. Løser ud af Hage eller Røg, afhænger.
2. (til Stibe). Bringer løs fra hinanden ved Hielp af en Hage. At løshage Stibe.
- Løshammel (en) n. f. En Hammel, som benæger eller dreier sig om en Bolt, saa at man kan see, hvilken Hest der trækker mest, modsat Stibhammel, som er fast.
- Løshed (en) n. f.
1. Den Beskaffenhed ved noget, at det er løst, modsat Fasthed.
2. Løstagtighed. „Lov og Løshed komme aldrig sammen.“ (P. Syn p. 259.)
- Løshidser v. a. Slaar Hunde løs af Lø-bel paa vilde Dyr.
- Løshidsning } (en) n. f. (Jagtord). Den
Løshidsen } Sierning at hidsse Hunde løs paa Dyr; Løsfobling.
- Løshion (en) n. f. obl. (af Løs adj. og Hion). En Person, der lever paa sin egen Haand, arbejder for Daglon, Dagleier.
- Løsholt (et) n. f. pl. Løsholter. (af adj. Løs og Germ. Holz). Et Tvartræ i en Bindingsværks Bygning eller klædede Huse, ved hvis Hielp Væggene holdes sammen og forbindes. Kalbes ogsaa Duffer. (Dec. Mag. 1 D. p. 62.)

Løshuset adj. (af **Løs** adj. og **Hus**). Som
et har fast **Løb**. (Moth)

Løffe (en) n. f. See **Løfte** n. f.

Løffen (en) n. f. Den **Gierning** at løffe.

Løffer v. a. imperf. løffede, sup. løffet,
(Germ. *Laufen*.)

1. Løser, viller **Løb** og andet **Løb** af. At
løffe **Ens** **Hoved**. At løffe sig.

2. Figurlig i det lavere Sprog: Befrielse,
It. forvolder **Udgift**. At løffe **Ens**
Pung : trække **En** op.

3. I den Talemaade: At løffe **Ens** **Øren**
: give **Hug**.

4. **Løffer** ud v. a. : leder, viller noget
smaaligen ud.

Løstjender v. a. imperf. **Løstjendte**, sup.
Løstjendt. **Fristjender**, dommer fri, han
blev **løstjendt** for **Retten**.

Løstløber v. a. imperf. **Løstløbte**, sup.
Løstløbt. **Løber** fri eller **løs**; befrier
noget, som var i en **Andens** **Eie**, ved at be-
tale **Penge** derfor. At **løstløbe** **Konger**.

Løstløbning (en) n. f. Den **Gierning** at
løstløbe.

Løstløs (en) n. f. (af **Løs** og **Løs**). Kaldes
en tyf **Plante** eller **Ris**, som lægges under
den faste **Ris** paa **Stibe**, for at afstige det
første **Stad**, ifald **Stibet** **støder** paa **Grund**.
Hedder og **Strakløs**.

Løstning (en) n. f. Det samme som **Løsten**.

Løstløber v. a. imperf. **Løstløbte**, sup.
Løstløbet. **Løser**, giver **løs** af **Løbet**
(om **Hunde**); modsat **Sammenløber**.

Løstløbning (en) n. f. Den **Gierning** at
løstløbe.

Løstløber v. a. See **Løstløber** v. a.

Løstløber (en) n. f. obl. Dette Ord fin-
des i **Kristian** den **Fjerdes** **Rigens** **Ret** og
Dele **Art. 40**, og betegner den **Handling**,
hvorefter en **Kreditor** for en **Tid** lader **Exe-**
cutionen mod sin **Debitor** hvile, imod at
denne forpligter sig til inden en vis **Tid** at
fille **Kreditor** tilfreds, eller i modsat **Fald**
at lide **Execution**. „Saadan **Løstløber**

skal **staa** til. **Thing**. — Dennaem kan med
Løstløber deres **Ret** ikke **hindres**.”

Løstløber eller **Løstløber** v. a. (Moth).
Løstløber, **Løstløber**.

1. **Løstløber** **Penge**, som man har **laant** ud.

2. **Løstløber** fri; **forkløber** at være **løs** og
fri. **D. 2. 3—19—9**.

Løstløber (en) n. f. **Frigielse**, **Befrielse**.

Løstløber v. a. **Løstløber** **En** **løs**, giver fri,
sætter paa fri **God**. At **løstløbe** **Konger**
og **Thue**.

Løstløber (en) n. f. Det samme som **Løst-**
løber.

Løstløbet adj. Som altid har **tynd** **Stol-**
gang. (Moth)

Løstløber (en) n. f. En **Ragle**, som er til
at tage ud. (Moth)

Løstløber.

A) v. a. imperf. **Løstløber**, sup. **Løstløbet**.

1. **Løstløber** **løs**. At **Løstløber** **Huden** med en **Ris**.

2. **Løstløber** noget, som var **spændt** fast. At
Løstløber en **Bue**. **Løstløber** sine **Strømpe**
baand.

3. **Løstløber** af, lader **gaar** **løs**. **Løstløber** en
Pistol, en **Kanon**, et **Ged**. Her skal
ikke **Løstløber** et **Stud**.

B) v. n.

1. **Løstløber** **løs**, **bliver** **løs** eller **slap**. Ved
den **idelige** **Regn** **Løstløber** **Kalken** og **Lø-**
ret paa **Bønderhuse**.

2. **Løstløber**, **letter**, **hæver** sig (om **Det**).

Løstløber (en) n. f. (af v. **Løstløber**).

1. **Løstløber**, **Løstløber**, **Betaling** for
Pantet **staaer** til **Løstløber**. „Kong **Bald-**
emar **haver** **ynsket**, selv at **blive** **Løst-**
løber (til **Estland**), og som den **rette**
Løstløber at **adskille** **Holmestjerne**.”
(**V. S. Skr. 4 D. p. 41**). „Han **meent**,
han **skulle** **komme** til **Løstløber** for **Løb**
og **Penninge**.” (**Ved. Kr. p. 479**.)

2. Den **Gierning**, hvorefter noget, som var
bundet, **løses**. **Kreaturenes** **Løstløber**.
It. **figurlig**: **Tungens** **Løstløber** : at
man **saar** **En** til at **tale**.

3. **Løstløber**, **Løstløber** (om **Løstløber**).

- Under Kanonerens Løbning holdt Kongen sit Indtog.
4. Det, at et Lem kommer af Løb; Forræbning.
5. Det, at man har aabent Liv. (Noth) It. absolute: i Jagtsproget: Skarnet, som Hjorten kaster.
6. Det samme som Løsen. Dansk Løbning er 3, 9 eller 27 Stub. (Noth). Deraf: Løbningsherre (en) n. f. Den som har Ret til at indløse noget. Det samme som Løser No. 2.
- Løbningsspenge (en) n. f. Det samme som Løspenget.
- Løbningbret (en) n. f. Rettighed til at indfri noget; Løseret.
- Løbningsskud (et) n. f. Et Signal med Stub.
- Løbningsskeen (en) n. f. „En Art bestindige Brugter, som findes hist og her ved Stranden i Norge. Overtroiske Folk i Nordland og Finmarken ansee den for et herligt Middel til at løse Esterbyrden med, naar Barselvinder ikkun drikke Ol eller Brændevin af Skallen.“ (Noth B. S. Skr. 3 T. p. 15. Gunnerns).
- Løbningssum (en) n. f. Beløbet eller den hele Sum, man giver, for at løse noget.
- Løbøre (et) n. f. coll. (Isl. *lauða eyrir*, Svec. *lås öre*, bona mobilia, modsat liggende Gæ). Alt det Gods, som ikke er jordskift eller nagelskift. Bohave. At gjøre Beslag paa en Glædnens Løbøre.
- Løbriber v. a. imperf. løbre, sup. løbrevet. Gaar noget med Magt eller paa en voldsom Maade løst; slider løst. At løbribe sig af sine Baand og Lanker. De ved Storm løbrene Etene faldt paa Gaden i stor Mængde fra Hæene.
- Løbsiger v. a. imperf. løbsagde, sup. løbsagt. Løbskender, frikender, dommer fri, erklærer fri. At løbsige en Læredreng.
- Løbsigelse (en) n. f. Frigivelse, Frigørelse. It. Fragsigelse.

- Løbskaaren adj. part. Som er fraskilt med Sang, Knib eller Sax. Adskillige løbskaarne Stykker.
- Løbsfruen og Løbsfruning (en) n. f. Den Sierning at frue løst.
- Løbskudt adj. part. Siort løst ved Skydning. Ved Fugleskydningen blev Kongegevinsten vel løbskudt, men den faldt ikke.
- Løbskyden og Løbskydning (en) n. f. Den Sierning at skyde løst.
- Løbskyllet adj. part. Siort løst ved Vands Paavirkning.
- Løbskylten og Løbskylning (en) n. f. Det at noget skyles løst.
- Løbslagen adj. part. Som er slitt eller løstnet fra noget andet ved Slag. Løbslagne Stykker af Skibet dreve i Land.
- Løbspænding (en) n. f. Den Sierning at spænde noget løst.
- Løst adv. (af adj. løst). Ikke fast, overfladisk, løseligen, uden Plom og Efterret. Den Siensstand er saa løst behandlet. Trøden løder løst om ham.
- Løstalende adj. Som snakker hen i Veiret, uden Eftertanke. (Noth)
- Løstegn (et) n. f. Løsen (teslera). (Løstingens Kirkehist.)
- Løstroende adj. part. (af løst adj. og troer). Den som troer alt det han hører, enten det er ret eller galt; lettroende, snartroende. (Noth)
- Løstrykning (en) n. f. Siges om Gædrens Løbning.
- Løsbrevet adj. part. Kaldes det Læred eller Klæde, som ei er slaaet fast eller tæt sammen i Bæddingen. (Noth)
- Løbsvilling og Løbsvillen (en) n. f. Det, at noget villes løst.
- Løbsvirken og Løbsvirkning (en) n. f. Det, at noget virkes løst.
- Løb eller Løug (en) n. f. obf. pl. Løber. (Isl. *laug*, lavacrum. Paa norsk: Løug, Løug, Løb, kaldt Vand, Vand at toe sig i. Norsk. Vid. S. Skr. 5 T. p. 91.)

2. Vand til at tye sig i. At løse. Børnet ud med Løven. (P. Svob Ordsp.) Der vil stærk Løv til grov Synd, eller som det almindeligere hedder: stærk Løv til skurvede Hoveder: haard Straf til grode Forfælder.

2. Vand som bruges til Brygning, Vagning og deslige. (Leeths jydskt Glossar.)

3. Et Bad. Sølug kaldes endnu i Norge et Søbad.

Løv (et), n. f. plur. **Løv**. (A. laef, f. laf; Isl. lauf, Germ. laub, Al. loub, Belg. loof, Angl. leaf, Ulpb. lauf, Svec. löf, folium, frons). Træernes Blade, saavel grønne som visne. Der er ikke et Løv endnu at see i Skoven. Træerne faae Løv. Det affaldne Løv tiener til Gødning for Skoven. Han lægger intet Løv imellem: han kaaner ikke, naar han slaar. Han frygter for hvert Løv, der røres: han er meget frygtsom. Naar Løvet falder, visner Træet: et faldet Hoved vidner om Alderdom. Deraf:

Løvgame (en) n. f. (norsk). Miletarven, Larven af Insectet *Phalæna vinula* eller *Hermelins Phalæne*. (Müllers Pröd. Zool. Dan.)

Løvhærende, adj. part. Som bærer Løv. **Løvbindeke** (en) n. f. En Krands af Løv. (Noth.)

Løvblad (et) n. f.

1. Blad paa Træ.
2. En Urt. Hedder og Hestehoved, Føllefod, Hovurt. *Tussilago farfara*. Fl. Dan. Tab. 595.

Løvbo eller **Løvhod** (en) n. f. Løvhytte, Hytte af Løv at sidde i Skygge i. (Noth.) „Begyndte at bygge en Løffue-Bod.“ H. Michael om Skabelsen.

Løvbrand (en) n. f. En Sygdom, som angriber og bentsrer Løvene.

Løvcoralle (en) n. f. Den Art af Punctacoraller, som kaldes *Millepora foliacea*.

Løvhalle (et) n. f. Et Stigl-, Stierm eller Loft af Løv. Deraf:

Løvdækket adj. Tilhøjet, omgivet med Løv. Vindi løvdækkede Gange. (Prams Stærkødder p. 3.)

Løvsældning eller **Løvsældning** (en) n. f.

1. Bladenes Affald af Træerne.

2. Tiden, da Træerne tabe deres Blade.

Løvsældningstid (en) n. f. Den Tid paa Aaret, da Træerne tabe Løvet; Efterhøst; Efteraar.

Løvsæld (et) n. f. Det samme som Løvsældning. No. 2. „J Løvsæld de mange Gamle.“

Løvslettet adj. Som er slættet eller sammenbundet af Løv. „Løvslettet Krands.“ (Prams Stærkødder p. 175.)

Løvstrø (en) n. f. Træstrø, en Strø af lysgrøn Græs. *Rana arborea*. Müllers Pröd. Zool. Dan.

Løvsuld adj. Som er fuld af Løv og Blade, som har meget Løv. Løvrig.

Løvgang (en) n. f. En Løvgang af Træer i haver og Skove, hvor Løv og Grene ere snoede over og døre som en Hvalsing. (Noth.)

Løvgreen (en) n. f. Green med Løv paa.

Løvgrøn adj. Saa grøn som Løv.

Løvhuis { (et) n. f. Lidet Huis

Løvhytte { (en) n. f. eller Hytte i Høder af Løvgiste eller sammendørne Træer, Løvhus.

Løvkrands (en) n. f. Krands af Løv. (Noth.)

Løvknop (en) n. f. En Knop, som styder i Blade; modsat Blomsterknop og Frugt eller Dragknop.

Løvkrone (en) n. f.

1. Løvtræernes runde Krone.

2. Løvkrands. „O Du som alt giennem Sæler den Løvkrone giemte.“ (Stærkødder p. 177.)

Løvløs adj. Kaldes det Træ, som har intet Løv; Bladløs.

Løvlind (en) n. f. Norsk Rødn paa den

almindelige Lind til Modsetning af Bar-
lind. (*Taxus baccata*).

Lobminerer (en) n. f. Larven af for-
siellige smaa Insecter, som bore sig un-
der Overhinden af Bladene.

Loborm (en) n. f. Det samme.

Lobrig adj. Som har Overflodighed af
Lob; lobfuld.

Lobsal (en) n. f. En Lobhytte, meest
brugelig om den Lobhytte, Joderne ud-
pynte paa deres Efteraarsfest.

Lobsalsfest (en) n. f. } En Fest hos
Lobsalshoitid (en) n. f. } Joderne, som
helligeholdes om Efteraaret i 3te Dage
fra den 14de Dag i den 7de Maaned til
Erindring om deres Forsædres Vandring
i Orken, da de boede i Telte.

Lobseng (en) n. f. Et Fete af Lob.

Lobskul (et) n. f. Det samme som Lob-
huus. (Moth)

Lobskov (en) n. f. En Skov af Lob-
traer, modsat Barokov. "Den vører paa
græslose Steder i Lobskov." (N. S. af
B. S. Sk. 4 B. p. 390.)

Lobskud } (et) n. f. Træers Bestiarelse.
Lobskudt }

Lobskuder (en) n. f. En, som tænsler og
støner Træer.

Lobskuttelse (en) n. f. See Lobskud.

Lobskutter (en) n. f. See Lobskuder.

Lobskor (en) n. f. Lobbaand med Blom-
ster og Frugter imellem; Beston.

Lobspring (et) n. f. Bladenes aarlige
Gremkomst paa Træerne. It. den Tid
paa Aaret, naar Lobet springer ud, Baa-
ren. "Ved Lobspringet pletter og, li-
gesom ved Lobfaldet om Høsten, at plette
sig en Høben Sygdomme hos Mennesker."
(Strøms Sund. Beskr. p. 422.)

Lobstilk (en) n. f. En Plante. *Ligusticum levisticum* Linn.

Lobstro (et) n. f. Indsamlet Lob til
at strøe under Døeg, af Mangel paa
Halm.

Lobtra (et) n. f. Et Træ, som har Lob,
til Forskiel fra Bar- eller Raaletraer.

Lobtudse (en) n. f. Det samme som
Lobfro.

Lobværk (et) n. f. Alle slags kunstige Zi-
rater i Skikkelse af Lob.

Lobe (en) n. f. lavacrum. See Lob (en)

Lobe (en) n. f. coagulum. See Lobe (en)

Lobe (en) n. f. pl. Lober, leo.

1. Et bekendt modigt Pattedyr af Ratter-
slægten i Asien og Africa. *Felis leo*. At
brøle som en Lobe siges om den, der har
en giennemtrængende Stemme. Han
er en Lobe hjemme: Kiel hvor intet er
at frygte. Han er en pommersk Lobe,
om den der blot er stærk i Munden. En
islandsk Lobe: et Gaar.

2. I Astronomien. En Constellation eller
Stjernesamling i Dyrfredsen. Lobens
Hjerte og Lobens Hale ere to klare
Stjerner i denne Constellation. Solen er
i Loben. Deraf:

Lobeagtig adj. Som passer sig for en Lobe.

Lobeart (en) n. f. En vis Art af Lober.

Lobeartet adj. Som er af Lobens Art.

Lobebrøl (et) n. f. Brøl af en Lobe.

Lobefarvet adj. Af Farve som en Lobe;
mørkegul.

Lobefod (en) n. f.

1. Foden af en Lobe.

2. En Urte; hedder og: Synas; vor Frue
Raabe, Marie Raabe. *Alchemilla vul-
garis*. Fl. D. Tab. 693.

Lobeham (en) n. f. Hammen eller Skib-
kelsen af en Lobe. "Han er en Lobe i en
Lobeham." (Ordsprog.)

Lobehjerte (et) n. f.

1. Hjertet i en Lobe.

2. Figurligen: Stor Klæthed og Mod.
Lobemod. Richard-Lobehjerte.

Lobehoved (et) n. f.

1. Hovedet paa en Lobe.

2. Zirat paa noget, der forestiller et Lobes
hoved. En Sabel med Lobehoveder.

- Vandet sprang ud af et gabende Løve-
 hoved.
Løvehud (en) n. f. Skindet, Huden af
 en Løve. Hercules med Løvehuden.
Løvehule (en) n. f. En Hule i Jorden,
 hvor Løven har sit Fæde.
Løvehund (en) n. f. En Hund eller lang-
 haaret Hund, klippet som en Løve.
Løvehvalp (en) n. f. Unge, Hvalp af
 en Løve.
Løveflo (en) n. f.
 1. Flo af en Løve.
 2. En Urt. *Acantus*. Linn.
Løvekraft (en) n. f. Stor Kraft.
Løvehule (en) n. f. Det samme som Lø-
 vehule. Daniel blev kastet i Løvehulen.
Løveham (en) n. f. Hammen paa Hanløven.
Løvemod (et) n. f. Kiæft Mod.
Løvemund (en) n. f.
 1. En Løves Mund.
 2. Figurligen om en stortalende Person.
 „Løvemund, harschiere.“
Løverumpe (en) n. f.
 1. Det samme som Løvehale.
 2. En Urt. *Orobanché*.
Løvetand (en) n. f. pl. Løvetænder.
 1. Tand af en Løve.
 2. En Urt. Hedder og Præstekrone, Run-
 tshoved, Smørblomst. *Leontodon Ta-*
raxacum. Fl. D. Tab. 574.
Løvetandrod (en) n. f. Det samme som
 Løvetand No. 2.
Løvinde (en) n. f. Hunløve.
Løve eller Løve (en) n. f. (norff). Silfald.
 Salmo Silus. Müll. Prod. Zool. Dan.
Løve v. a. obsl. imperf. løvede sup. løvet.
 (Isl. *lunga*, Svec. *löga*; lavare, ablucere).
 Toer, vasker. (See Løve n. f. lavacrum).
 Deraf Løverdag.
Løve v. a. Kommer Løve i. See Løber.
Løve v. a. obsl. (af Løb), folium, frons.
 a. Besætter med Mai eller Lødviste, som
 endnu er Brug paa Landet ved Pinkske-
 der. Kirken var smukt løvet.

- b. Afblader, tager Løb af Træerne til Foder
 for Gaar, Gedder &c. (Noth)
 c. pass. Løves: faaer Løb, springer ud i
 Løb, sætter Blade. Skoven løves i Mai.
Løveskar (et) n. f. (af Løve, lavacrum og Kar).
 Et Vaskeskar, Kar, man toer nysætte Børn i.
Løverdag (en) n. f. (Isl. *langardagr*, lo-
 tionum dies, Svec. lögerdag; af v. Løder,
 lavare og Dag). Den 7de Dag i Ugen,
 paa hvilken de gamle Nordboer brugte Bad,
 ligesom der endnu paa den toer og gisres reent.
Løe eller Løve (en) n. f. (Isl. *lovi*, logi,
ceu lau, vola manus). Det Hule i Haan-
 den. „At plukke Haar af Løe“: af den
 bare Haand, eller af den Skaldede. (P.
 Eys Ørdsb. v. 217). „Tro og Løve,“
dextra fidesque.
Løede (norff) bruges adverbialiter med Præ-
 pos. til. Halsveis. At spinde til Løede: at
 den ene leverer Hør eller Hamp og den
 anden gjør Arbeidet. (Top. Journ. f. R.
 13 R. p. 41.)
Løft (et) n. f. pl. Løfter. (Belg. *locht*, C.
 Brit. *loft*, Angl. *loft*, Svec. *loft*. Isl.
 lopt a lopra, at løfte.)
 1. Det øverste af et Huus, de øverste Rum
 næst Taget, hvoraf Sammensætninger,
 efter deres forskellige Bestemmelser, kaldes:
 Kornløft, Høloft, Brandeløft,
 Løveløft, At ligge paa Løftet. At
 henge Løi paa Løftet. Han gik paa
 Løftet med Katten, ligesom den, som gaar
 i et Trinde paa Naturens Begne. (Noth)
 2. Dækket i et Værelse. At have gibset,
 malede Løfter. Der hang en prægtig
 Løstkrone under Løftet. At sætte Stuen
 paa Løftet: vende op og ned paa Alt,
 skie. Han har været med at løfte Peer
 af Løftet: er forsaren. (Noth)
 3. Stofværk, Etage; det Rum, som er imel-
 lem Løst og Løst. „Husene vare me-
 parten i Løst høje.“ (Wed. R. v.
 446.) Et Huus, der er to, tre, fire
 Løfter høit.

4. Det øverste paa Strængeleg, som Strængene er spændt paa. (Moth).

Deraf Sammensætningerne:

Loftdør (en) n. f. Dør, som lukker for et Loft.

Loftkammer (et) n. f. Lidet Værelse paa Loftet.

Lofstøm (en) n. f. En liden Dør, Luge paa et Loft.

Loftleie (en) n. f. Leie, som betales for Brugen af et Loft.

Lofstuge (en) n. f. Det samme som Lofstøm.

Loftnøgle (en) n. f. Nøgle til Loftet.

Loftrum (et) n. f. Plads paa Loftet.

Lofstvend (en) n. f. Kaldes paa et Sukkerhuus en Person, som har Opføgt med Sukkerets Forring paa Lofterne.

Lofstrappe (en) n. f. Trappe, som fører til Loftet.

Loftvindue (et) n. f. Vindue paa Loftet.

Lofter, v. a. imperf. loftede, sup. loftet (af Loft).

1. Går Loft, lægger Loft.
2. Bærer noget paa Loftet. Lofte Korn.
3. verb. neut. Hæver sig, højner. „Naar langtfraliggende Steder lofter, betyder det Forandring i Veiret.“ (Sec. Mag. 5 D. p. 185). Egernet, Naaren, Jilderer løfte, naar de løbe op i et Træ og springe fra en Top paa en anden. (Moth)
4. Siges om Humlen, at den lofter, naar Hummelkroppene vinde sig sammen, og gjøre ligesom et hvalvet Loft.

Lofstur (en) n. f. Kaldes i Bergen en Samling af Stene med Nabninger imellem, stulte med Muld. (Strands. Sand. 1 B. p. 352).

Lofugl (en) n. f. (Isl. la, en Brokfugl). Strandfalk, en Strandfugl, som nærer sig af Skaldyr (Hematopus ostralegus).

Log (en) n. f. Kaldes det Redskab, hvormed man maaler den Hastighed, som et Skib seiler igennem Vandet med. Deraf:

Logbog (en) n. f. En med Rubrikker

inddeelt Bog, hvori Skibets Gæstgæder, og alt det mærkbare, som forefalder, indføres. Den tjener tillige som Skibets Dagbog og forelægges i Retten, naar Haverie eller andet forefalder.

Logbret (et) n. f.

1. Det samme som Log (en) n. f.

2. Et Bret eller Table, hvorpaa den vagthabende Styrmand nedskriver alt Gæstgædens vedkommende, som siden strax indføres i Logbogen. Hedder og Logtable eller Vagtbret.

Logglas (et) n. f. Det Timeglas paa 14 eller 28 Secunder, som bruges ved Logningen.

Logskynder (en) n. f. Kaldes den Træsector, betynges med Sky, som Loglinen, fæstes til.

Logger v. a. Maaler et Skibs Fart med Log.

Loguhr, Loggeuhr (et) n. f. Et Uhr, som, naar man trækker paa en Fieder, sætter sig i Gang og gaaer med fuld Secunderslag i 28 Secunder, slaaer et lydestigt Slag paa 14 og 28 Secunder og standser da. Det bruges isædet for Glas, set, og er bedre end dette, især om Ratten.

Logline (en) n. f. Den inddeelte Snor eller Line med Knob, hvormed logges.

Logning eller Loggen (en) n. f. Den Gierning at logge eller maale et Skibs Fart.

Logrulle (en) n. f. En Trærulle, som løber meget let om sin Arel, hvorpaa Loglinen opvindes.

Logtable (en) n. f. Det samme som Logbret No. 2.

Loget adj. og adv. [af Isl. lygn, beslægtet med det danske Luun]. Stille, sagte. At gaa loget: gaa sa, at man neppe kan høre det. (Moth).

Logik (en) n. f. (Lat. logica, Græc. λογική). Fornuftlære; en Videnskab om Tænkningens Regler. „Logiken er en Videnskab om Sandhed og Videnerne til samme.“ (Treschow's alm. Logik. S. 3.)

Logist adj. (af Logis) Rigtig sluttet, overensstemmende med Fornuftslæren.

Logren (en) n. f. Egentlig om Hundens Bevægelse med Halsen, for at tilkæmdegive Venlighed. Figurlig bruges det om Rennesters Hylen, Smigreren.

Logrer v. neutr. imperf. logrede, sup. logret (beslægtet med Loffer).

1. Egentlig om Hunden, svinker, skænder, drifter frem og tilbage med Halsen, for at vise sin Venlighed. Hunden logrede bestandig ad ham.
2. Figurlig om Rennestere med præpos. for efter sig: hyller, smigrer, giver sig løfter. At logre for En.

Logring (en) n. f. Det samme som Logren.

Lof (en) n. f. pl. Loffer (Germ. *locke*, As. *locc*, *locca*, Isl. *lokr*, Svec. *lock*; cincinnus).

1. Egentlig: en Haarlok, en Krølle af Haar, en Buksel. At have Loffer i Haaret. En Paryk med mange Loffer. "Hvad er der ved de Loffer?" (Kæmpfogden i Ohlens. Hagebarth.)
2. En Duff, en Tøge, et Fid, en Tot, en liden Deel af Haar, Uld, Hør, Silke eller andet som kan spindes. En Hørlok. En Lof Silke. En Guldblof: en Guldgvast eller Duff, en Tøge spunden Guld.

Lofeshavre (en) n. f. (Af Lofe nom. prop. og Havre). Et Slags Ufrødt i Kornet, som har stor Top, men ingen Kieme; Flug-Hj. de. Lethavre. Avena sativa. Flor. Dan. Tab. 1629.

Lofesovn (en) n. f. (af Lofe nomen propr. og Ovn). Rødet paa en lang Steenduffe. (Noth, som har hørt det i Thy).

Lofhaaret adj. Kruushaaret, Krølhaaret.

Lofhammer (en) n. f. (af Germ. *loch*, et Hul og Hammer). Kalder det Smedeværktøi, hvormed man slaar Hullet, som skal være lige store i begge Sider.

Lofke (en) n. f. See Lof n. f.

Lofkeand (en) n. f. (af v. Loffer og And).

En tamglort Vilband, at lokke andre Ande med.

Lofkebarn (et) n. f. (af v. Loffer og Barn).

Et lidet Barn, som taber sig lokke med en ringe Ting. Han er intet Lofkebarn mere: han har traaet sine Børnesto. (Noth)

Lofkebust (en) n. f. Grene af Ege eller Rødbøg, som man skraber i eller i 1/2 Rod fra Toppen og kløver i Spidsen, for at man kan sætte Lømpinde deri. (Hornemann om Stuefugle p. 18.)

Lofkedrif (en) n. f. (af v. Loffer og Drif).

En Drif, som menig Mand tilskriver den Birkning, at hvo som drifter deraf fatter Kierlighed til den, der har lavet samme. (Noth). Elfsogdrif, filtrum.

Lofkedue (en) n. f. (af v. Loffer og Due).

1. En afrettet Due, som bruges til at fange Duer med.
2. Figurlig: et løst, løslagtigt Fruentimmer; en Dore, som forfører Mandfolk til Ungt. Det er en god Lofkedue. It. Alt hvad som forfører eller drager til sig. Dinene ere Kierligheds Lofkeduer.

Lofkesugl (en) n. f. (af v. Loffer og Fugl).

1. Fugl, som er afrettet til at lokke andre Fugle til sig med.
2. Figurlig: Alt det som overtaler eller forlover En til at gjøre, hvad han ikke børde. Gode Dage er Ungdommens Lofkesugl.

Loffen (en) n. f. (af Loffer). Tillokkelse, den Gierning at lokke.

Loffepibe (en) n. f. (af v. Loffer og Pibe).

En Pibe eller Fløite at lokke Fugle med.

Loffer v. a. imperf. loffede, sup. loffet (af en Lof).

1. Lægger i Loffer, frøer, fruser. At lokke Haar.
2. Binder i smaa Duffer eller Knipper. At lokke Silke, Hør.

Loffer v. a. imperf. loffede, sup. loffet. (Germ. *locken*, Isl. et Svec. *locka*; allicere)

1. Drager til sig ved milde Ordre, ved Overtalelse eller List, saavel egentlig om

Jagere og Fuglefængere, som figurlig om Menneskene indbyrdes, naar man med søde og venlige Ord tilskynder noget. At lokke En paa sit Parti. At lokke En til at gjøre noget. At lokke en Pige o: besøde, frænke hende.

2. Ordsprogssvis siger man: Den er god at lokke, som efter vil hoppe, o: det er let at overtale den, som selv har lyst til noget. Den, der lader sig lokke til at stæle, skal lade sig nøde til at hænge o: det hjælper ikke at skyde Skylden paa en Anden, naar man har gjort noget, man ikke burde; man maa da selv lide derfor. Marts med sit høide Stæg lokker Børn uden Bæg, men saa kommer Hækkepild (April) qviser dem igen til Jld.

3. Med Smaaord:

Lokker af, bort, fra, til, i, ud. At lokke En i Snaren. At lokke En noget fra.

Lokker (en) n. f. Tilskynder, Tillokter, Forsører.

Lokker, adj. (Germ. Loder). Om Jorden: Smulret, god at handle.

Lokkeran (et) n. f. [Isl. Lockurán af Loka, en Slaa, Skaade og rán]. Betegner den ulovlige Handling at ndtage sit optagne Næg af Optagerens Indeluffe, uden at give Erstatning for den Skade Nægget har gjort. Ordet forekommer ikke i de danske, men i de norske Love; s. Ex. i Magnus Lagab. Guleth. Lov Lands Leigu B. cap. 32. "Enn af madr tekr fenat pann brötr, er inn var settr oc vill eigi utt leysa at laugum, þá heitir þat lockorán." E. 4des norske Lov Landsl. Balf. cap. 30. "Men tager han det (Nægget) ud, som eier, og vil det ikke lovlig udløse, da bøder Bonden en Mark Sølv til den, det indfatte, for Lokkeran:" jvfr. E. 5tes R. 2. 3—12—22. Og saa i den islandste Lov, Jonsbogen, forekommer dette Ord paa samme Maade, Landsl. B. Cap. 33.

Lokkeri (et) n. f. (af v. Lokker). Tillokkelse, Forsørelse.

Lokkesom adj. Som kan lokke og forlede, forførisk. (Moth)

Lokkestemme (en) n. f. (af v. Lokker og Stemme). En efterlignet Lyd, at lokke Fugle og andet Vildt til sig med.

Lokket adj. (af en Lok).

1. Som er krøllet, kruset, hænger i Lokker. Et søbløkket Haar.
2. Som er bunden i Knipper eller smaa Dutter. Lokket Haar, Silke.

Lokkje (en) n. f. Kalder paa Færøe et Insekt af Stankelbeens Slagten, som har udbredte Vinger og meget lange Fødder, og flyver i Mængde udi Engene. Larverne ere for det meste lange Orme, som lede under Jorden, og afgnave Planterødderne. *Tipula oleracea*. (Lands Færøes Beskr. p. 280).

Lokning (en) n. f. (af Lokker allicio).

1. Den Stiering at lokke; Tillokkelse, Forsørelse.
2. Det som man lokker, især Fiske, til sig med; Lokkemad. (Moth)

Lollander (en) n. f. See Lollif.

Lollif (en) n. f. pl. Lollifer. En Person, som er sødt i Lolland. Nu kommer snart Lolliferne.

Lom eller Loom adj. obl. (af Isl. *lioma*, splendere), deilig og stien. (Moth)

Lom adj. obl. (beslægtet med det danske Lumf og det Isl. *lymskr*.)

1. Hemmelig. En lom Skuffe.
2. Trædfl. En lille lom Kone.

Lom (en) n. f. obl. (af adj. lom). Liff, Rænke, Bedrag. Jeg kiender hans Lom. (Moth.)

Lom eller Loom, Lome, Lumme (en) n. f. (Isl. *Lömr*). En Svømmefugl, som opholder sig i ferske Vand i Norden, og hører til Dykkerne. *Colymbus Septentrionalis*. Müll. Prod. Zool. Dan.

Lomartet adj. Som er af Lomernes Art. (Morff. V. S. Skr. i T. p. 236.)

Lomber (en) n. f. (Gall. *L'hombre*). Et Slags Kortspil. Spilleen Lomber. Deraf:

Lomberbord (et) n. l.

1. Bord, at spille Lomber ved.
2. De Venner, der spille Lomber sammen ved eet Bord. Lomberbordet blev ei færdigt før Kloffen var tolv.

Lomberselskab (et) n. l. Et Selskab forsamlet for at spille Lomber.

Lomberspil (et) n. l. Det Slags Kortspil, der kaldes Lomber.

Lomberspiller (en) n. l. Den, der forstaaer at spille Lomber.

Lomer v. n. imperf. **Lomede**, **Lup**. **Lomet**.

Skriger som en Lom. (Roth)

Lomgibie (Isl. Langvigi) eller **Lombie**

(en) n. l. Norst Ravn paa en Svømmefugl næsten af Gaasens Størrelse, som opholder sig i Havet ved Nordpolen, og hører til Dyfferlægten. Paa dansk Halsge, Alge. Colymbus Troile. Müll. Prod. Zool. Dan.

Lom-Imber (en) n. l. (Norst). En Svømmefugl, næsten af Gaasens Størrelse, som opholder sig i Nordseen og hører til Dyfferlægten. Colymbus Immer. Müll. Prod. Zool. Dan.

Lomkræfpling (en) n. l. (norst Urs). Hedder og Lummerlyng, vild Rosmarin. Andromeda tetragona. Fl. Dan. Tab. 1030.

Lomme (en) n. l. pl. **Lommer**. (Svec. *Lomma*, Isl. *lomma* l. *lumma*, manus adunca, λωμα, fimbria vestis.)

1. En liden Pose eller Tasse, fæstet eller bundet til Klæderne, for dert at lægge, hvad man vil bære paa sig. At have Penge i Lommen. At tage alle Lommer fulde. Jeg har ingen Lomme paa mig. At putte i Lommerne. Fordum bandt enhver Hundsmoder Lommen med Naglerne ved sin Side.
2. Figurlig og ordspilsviis siger man: Jeg er færdig at lee min Lomme itu: sprække af Latter. Luur mig, hun ligger i min Lomme: det er i god Forvaring. Det loe min Lomme af: var til min Fordeel. At slaae Knep i Lommen

: at true eller have Kort Ord, naar man ikke bemærkes af Nogen, man frygter for. At vende sin Lomme: kaste op, syge, brække sig. At spille paa Lommen: paa Credit, naar man ei har flere Penge. Deraf:

Lommebaget adj. Som bæres saa længe i Lommen, at det bliver tørt eller forslidt. (Roth.)

Lommebog (en) n. l. En Tegnebog, Brevtaske, it. en Bog af liden Format, som man magelig kan have i en Lomme.

Lommebrev (et) n. l. Et gammelt forslidt Brev, som er af ingen Værdi. (Roth.)

Lommebøsse (en) n. l. See **Lommebuskett**.

Lommebug (en) n. l. See **Lommeblære**.

Lommeblære (en) n. l. En liden Blære, som kan bæres i en Lomme.

Lommehul (et) n. l. En Råbning eller Hul paa Klæderne, hvortil Lommen er syet.

Lommebælt (en) n. l. Liden Rikert, som kan bæres i Lommen.

Lommebælt (en) n. l. Guldæbel, Knib som kan lukkes sammen, for at gaar med i en Lomme.

Lommebælt n. l. coll. Penge, som gives eller bruges til Smaaandgiver, især til Fornøielse. Det bruger jeg kun til Lommebælt.

Lommebælt (en) n. l. En hønnende Benavneelse paa en Sagfører, som ansees enten for uduelig eller uredelig; en Vinkelskriver, Sammensætter.

Lommebælt (en) n. l. Hemmelig Fordeel.

Lommebælt (en) n. l.

1. Et liden Skjæbgevær, en Pistol, som man bærer i Lommen paa Reiser eller ved andre Leiligheder.
2. Figurlig og idaglig Tale: en liden Blære med Brandevin, som man har i Lommen for at tage en Slurk af efter Behag.

Lommeftilling (en) n. f. Det samme som Lommepege.

Lommefpeil (et) n. f. Speil, som man kan have hos fig i en Lomme.

Lommeftegt adj. See Lommebagt. (Moth)

Lommeføger (en) n. f. See Lommetyb. (Moth.)

Lommeførklæde (et) n. f. En Lomme; et Førklæde man bruger at gaa med i Lommen, for at tørre Næse og Anfigt.

Lommetyb (en) n. f.

1. En der stier paa en listig og behændig Maade af Lommerne paa Folk.

2. Hvad der umærkeligen sluger Penge. Et Lommeuhr er en Lommetyb.

Lommetyveri (et) n. f. Den Stiering at stiele af Folks Lommer.

Lommeuhr (et) n. f. Et lidet Geierværk, indrettet til at bære i Lommen.

Lommeværk (et) n. f. obl. Det samme som Lommeuhr. (Moth)

Lommeværge (et) n. f. En Puffert, Dolk eller andet til Forsvar, som man kan føre med sig i en Lomme.

Lomme (en) n. f.

1. I Norge: det Øverste af et Træ, hvoraf det Nederste har givet en Vielke. (Hallager)

2. I Smandsproget betyder Lommen paa Aarerne den Deel af samme, som er inden for Tollegangen. (Isl. *hlummr*, *manubrium remi*).

Lompe (en) n. f. (norff). Smaat tykt Gladbrød. It. et tykt Gruentimmer. (Hallager)

Lomfer eller **Lomrer** v. n. (Norff). Gaaer langsomt og sagte, gaaer hinkende. (Hallager)

Lomvie n. f. See Lomgivie n. f.

Lon (et) n. f. (Isl. *Lon*; *intermissio*, *logn*, *malacia*, *habilit*).

1. obl. Mellemrum i Tid, Mellemtid. (Moth)

2. I Norge: Elven, naar den løber sagte og ikke fosser.

Lond og Lund (en) n. f. (Norff). En Hob,

Dynges Samling. Jeg foresandt adskillige opstalede Lunde Sangtammer. (N. S. af N. B. S. Skr. i B. p. 79). It. En Sommerstof. It. En stor Stang at bryde Steen med. It. Runde Stofke, hvormed Baade trækkes paa Land. (Hallager)

Londer eller Lunder v. a. (norff, af Lond,

Lund a: en Hob, Dynges) samler i Hob. Riserer Sommer sammen til et vist Sted i Dynger. „Naar Kornet er opskaret (paa Braatelandet) og i opreiste Høse bedækket med Bark, lagt hen i Bevar, lunder Bonden i Waaler, eller forstaaeligere at tale: lægges de overblevne Stammer af Trærne i mange Høse paa Braatelandet, og stikkes paa nye i Brand, da det ene med det andet reent fortæres.“ (Nye Saml. af N. B. S. Skr. i B. p. 78.) It. opløfter eller afvelter med Londen. It. trækker Baade paa Land ved Hielp af Londen. (Hallager)

Londing og Lunding (en) n. f. (norff). Sommerets Risorfel. (Hallager)

Longt adv. (norff) (af Lon n. f.) Stille, sagte i Gang. (Hallager)

Lonkmosse (en) n. f. Norff Navn paa Mosarten *Fontinalis antipyretica* Linn.

Lonner eller **Lunner**. En gammeldags Skrivemaade istedet for Lunter. (Moth)

Lontarsukker (et) n. f. Et Slags Sukker, som koges af den friske Saft af *Borassus flabellifer* eller vifteformig *Borassus*, en Palme, som hører hjemme i Ostindien. (Kunfets Naturh. p. 261. 2den D.)

Lonvliis adv. See Lunevliis.

Loodb (en) n. f. See Lodb n. f.

Lop eller Lap (en) n. f. (norff). En Grø. (Hallager.)

Lopfro (en) n. f. (norff). En Art Tadser, som opholder sig baade i Vand og paa Land i Europa. *Rana temporaria*. (Müll. Prod. Zool. Dan.)

Loplarke (en) n. f. (norff). En strubefinnet Fisk af Quabbeslægten, som opholder sig i Havet. *Blennius Galerita*. (Müll. Prod. Zool. Dan.)

Loppe (en) n. f. pl. **Lopper**. (As. *Loppe*, Angl. *Lop*, maaſkee beſlægtet med v. *Løber*.)

1. Et bekiendt Enyſteinſect af de Uvingede, ſom ſøger Menneſket. *Pulex irritans*. Linn.

2. Ordſprogsviis ſiger man: Han kan høre Lopper hoſte og Græs groe, om dem, der vilſe vide alting og ere indbildſt kloge. At ſætte En en Loppe i Dret v: fornørlige En ved hemmelig giøne Efterretninger, giøre ham miſtroiſt, beſkympet, tvivlsraadig. Han er ligesom en Loppe paa en Slud v: han er aldrig rolig og ſtille. Det forſlaaer ei mere i ham, end en Loppe i en øde Lade v: det forſlaaer intet i ham.

3. I Sammenſætninger:

Loppeæder (en) n. f. En klattrende Bugt i Veſtindien, ſom nærer ſig af Inſecter, der findes paa ſtorre Dyrſ Ryg. *Crotophaga ani*.

Loppebid (et) n. f. Et Stik eller Bid af en Loppe. It. den røde Plet ſom efterlader ſig paa Huden, hvor en Loppe har bidt. Han er fuld af Lopperbid. Figurliſt: Det er kun et Lopperbid v: en ringe Skade, noget ſom let forbindes. Lopperbid ſvier og v: man føler og ſmaa Fortrædeligheder.

Loppefro (et) n. f. En Art Veibred eller Haaretunge, hvis Fro ligner Lopper. *Plantago Psyllium*. (Kunſtes Naturh. 2 D. p. 622.)

Lopperfuld adj. Som er beſat med Lopper.

Loppegræs (et) n. f. Lopperurt, Pileurt. *Triſtlinger*, *Røielbønne*. *Polygonum Persuaria*. Fl. Dan. Tab. 702.

Lopperjagt (en) n. f. Lopperfangſt, Jagten efter Lopper. At være paa Lopperjagt.

Lopperliſte (en) n. f. Kalder En, ſom er fuld af Lopper. Den Hund er ret en Lopperliſte. Ty! Du Lopperliſte.

Loppermyg (en) n. f. Et tovinget Inſect af Mygſlægten, hvis Stik efterlader en ſort Punkt. *Culix pullcaris*.

Loppesæd (en) n. f. Rorſt Ravn paa Sivarten *Scirpus lacustris* Linn. Fl. Dan. Tab. 1142.

Lopperſtær (et) n. f. Stær eller Excrementer af Lopper.

Lopperſtar eller **Lopſtar** (et) n. f. En Art Stær. *Carex pulicaris*. (Flora Dan. Tab. 166).

Lopperſtik eller **Lopperſting** (et) n. f. Se Lopperbid.

Loppertiger (en) n. f. Et halvvinget Inſect af Løgeſlægten, ſom aſgnaber Blodene paa Træerne. Gall. *Tique-puce*.

Loppertiting (en) n. f. Et halvvinget Inſect af Cicadeſlægten, ſom Rinder Lægget med en ſtumagtig Vådſke. *Cicada spumaria*.

Lopperurt (en) n. f. See Loppergræs.

Loppen eller **Loppenhåndet** adj. (norſt. Isl. *Loppinn*.) Kroffen om Hænderne, velen. (Hallager)

Lopper v. a. imperf. **loppe** ſup. **loppet**. Piller, tager Lopper af. At loppe en Hund. recip. Lopper ſig v: ſøger Lopper af ſine Klæder eller ſit Lægeme. Bruges og figurliſt i gemeen Tale: At loppe En v: træffe ham op. Han blev ganſke artig loppet. It. afbarker. At loppe Ens Skind.

Lopperdag (en) n. f. (norſt). Hedder og Pretmedage. Viſſe Helligdage om Aaret, da ingen arbejder uden for Huſet. K. Ex. Mariae Magdalenæ, Pævinkeldag og ſ. (Hallager.)

Lopperſpyt (et) n. f. (norſt). Paa Danſk Siøgeſpyt, er den Skum, ſom Inſectet Loppertiting udgyder, for at ſtule ſig.

Lo-Purke (en) n. f. Sivgræs, Væſt. Kalder ſaa, fordi den ved Roden har ſtride Bløde, ſom Berſter, og er derfor vanſkelig at afmele. (Strøms Sandm. 2 D. p. 99.)

Lorge (en) n. f. Et Slags ſmaa Pramme,

som bruges alene indvendig i Hænder, at føre Kolt fra og til Skibs. (Løbensørn)
Lort (en) n. f. pl. **Lorte**. (Svec. *Lort*, beslagtet med Lat. barb. *Lurdus*, Ital. *lardo*, *fordidus*.)

1. Egentlig Excrementer af Mennesker og Dyr. **Menneskelort**, **Hestelort**, **Spinelort**.

2. I Rorge Smuds, Snabs, Gledning. I denne Betydning bruges det nu ikke mere i Danmark, men vel fordom, hvilket kan sees af Ordspøget: Den bedste Lort paa Ageren sidder under Bondens Sko: Husbondens Tilsyn bringer ham den bedste Fordeel.

Lortand (en) n. f. **Reifand**. En liden Svømmefugl af Andeslægten, som sædvanlig kaldes *Anas Crecca*. (Eop. Journ. f. R. 20 p. 139.)

Lorter v. a. Går Hiden, besudler.

Lortuffet (en) n. f. Smudsig, snabsset Person. (Hallager)

Lortvælen (en) n. f. fæm. **Lortebelle** (norst). En smudsig og Hidenfærdig Person. (Hallager)

Løb eller Løff (en) n. f. (Germ. *luchs*, Sv. *lo*, Græc. *λυξ*, As. *lox*, Al. *luchs*, *lynx*.)

1. Et nordist Roddyr af Katteslægten. (Felis *lynx*.)

2. I Astronomien: en Stjernesamling paa den nordlige Himmel. Deraf:

Løbfoder (et) n. f. Huden, Skindet af en Løb, som bruges til Foder under Peltse.

Løboie (et) n. f.

1. Løffens Dine.

2. Figurlig: skarpt Syn. Han har **Løboie**. Han maa have **Løboie**, som kan fiende en Jomfrue. (Peder Syds Ordspøget.)

Løboiet adj. Som seer skarpt.

Løffaphir (en) n. f.

1. Sapphiren med brøgede Pletter.

2. Den giennemfægtige Obsidian fra Siberien.

Løbsteen (en) n. f. En uddød forstenet

Conchyllæ Belemnites, som ved Ribentag udbreder en urinagtig Lugt, hvoraf Ravnene *Lyncurium* og **Løbsteen**.

Løbfind (et) n. f. Skindet af en Løb. **Løb**, Partikel i Commandosproget, beslagtet med **Løb**. **Commando-Ord**, naar et Toug skal løses i en Hast. **Rast Løb**! At gøre Skibet løb.

Løbbonn (en) n. f. (norst Plante). Svartsopp. *Agaricus separatus*. Viborg.

Løbner v. See **Løbner**.

Løbning (en) n. f. (af v. Løffer). Den Stærkning at tage Lasten eller Ladningen ud af et Skib.

Løffedag (en) n. f. (af v. Løffer og Dag). Kaldes de Sagnedage, som ere frie for Regn og Uveir, saa der kan magelig løffes.

Løffen (en) n. f. Det samme som Løbning.

Løffepenge n. f. col. (af v. Løffer og Penge). Betaling, som gives for Løbning.

Løffelads (en) n. f. (af v. Løffer og Plads). Den Havn eller Sted, hvor man udtager Ladningen.

Løffer v. akt. imperf. løffede, sup. løffet. (Germ. *Lösen*, f. *loffen*, *löschen*, *exonerare*.)

1. Egentlig: tager Ladningen, Varerne ud af et Skib. I Morgen skal vi løffe. Vi har ei begyndt endnu at løffe.

2. Figurlig og i Almuens Tale siges det om et besøvet Qvindfolk, naar hun er dragen udensteds hen, for at gøre Varsel. Hun er henne at løffe. It. om dem, som ere paa Naturens Vegne.

3. Med Smaaord:

Løffer af v. a.

a. Går Ende paa at løffe. Gik I løffet af i Dag?

b. Det samme som afløffer No. 1.

Løffer ud v. a. Det samme som løffer af b.

Løffer (en) n. f. En Arbeidskarl ved Skibe, som bruges til at løffe.

Løffested (et) n. f. Et vist Sted i en Havn,

som er indrettet til beqvemt at kunne løse
ned, Løseplads.

Løstetot (en) n. f. Kalder det fede Stykke
paa Svinebug. (Noth)

Løstikke eller **Løstikke** (en) n. f. Plante.
Det samme som Løstikk.

Løtang (en) n. f. Noget Ravn paa en Tang-
art, der ogsaa kaldes Løvtang. (Gunnerus)

Løts, **Løtser**, **Løtsning** &c. See **Løds**,
Lødser, **Lødsning** &c.

Lottebrog (en) n. f. obl. (af v. Lotter og
Brog). Kalder En, som ikke kan komme af
Sted. (Noth)

Lotter v. n. imperf. lottede sup. lottet.
(Isl. *Lōtra*). Gaar dørst, sagte og fry-
vende frem. (Noth)

Lotter (en) n. f. (af v. Lotter). En Røler,
et langsomt, dørst og dovent Menneske.
(Rostgaard)

Lotteri (et) n. f. (Gall. loterie, Ital. lotto).

1. Et Slags Spil, bestaaende af visse Lød-
der, hvori Vinding og Tab beroer paa
de udtrukne Tal. Det har forskellige
Arter, hos os Tallosteri og Classelotteri.
Det er hans Ulykke, at han spiller i
Lotteriet.

2. Figurlig bruges det om alt, hvad der er
usikkert, og beroer paa et Slumpetræk.
Krigen er et Lotteri, hvori der spilles om
Liv og Død. Deraf:

Lotteribog (en) n. f. Bog, som inde-
holder Regler for Lotterispil.

Lottericollector (en) n. f. En som ud-
steder Lotterisedler mod Penges Erlæg-
gelse, og sædvanligen udbetaler den der-
paa faldende Gevinst.

Lottericollection (en) n. f.

1. Den Bestilling at være Collector.
2. Indbegrebet af de til een Collector be-
troede Lødder. Til hvis Collection hø-
rer Deres Seddel?

Lotteri-Inspector (en) n. f. Opsyns-
mand ved et Lotteri.

Lotterilykke (en) n. f. Lykke i Lotteriet.
Jt. figurlig: Slumpolykke.

Lotteriseddel (en) n. f. Seddel, hvor-
paa de uddelte Tal ere skrevne.

Lotterispil (et) n. f. Spil i et offentligt
Lotteri. Jt. et Slags Commercispil, som
er efterlignet Lotterispil.

Lotteritrafning (en) n. f. Rummernes
offentlige Udtrækning i Lotteriet.

Lottet (en) n. f. (norst). Nordlyset, et
Skin i Lufsten mod Norden. (K. B. S. Skr.
1 D. p. 317.)

Lotur (en) n. f. Planten *Anthyllis vulne-
raria* Linn. Flor. Dan. T. 988.

Loug eller **Lou** (en) n. f. Det samme som
Løb (en) n. f. Deraf:

Lougfar (et) n. f. Et stort Bryggelar,
hvori Louen slaes paa Maltet. (Noth)

Louger verb. neut. (Isl. *louga*). Bader.
Bruges mest reciproce: *Louge sig*. (Norst)

Louglont adj. (Isl. *lauslynder*, inconstans,
levis. Af *laus* løb og *Lund*, Gemyt, bræ-
ges i Sellemarken). Løslagtig.

Loube eller **Løbe** (en) n. f. (norst) En Art
Fisk af Laxeslægten, som ogsaa kaldes Sil-
f. *Salmo Silus*. Müll. Prod. Zool. Dan.

Louber verb. act. (norst). Samler Løb.
(Hallager)

Loubring (en) n. f. Kalder i Bergen en
stor sølsforgylt Ring, som Bønderkoner
bære paa Fingeren. (Hallager)

Løb (en) n. f. pl. **Løbe** (Svec. *Lag*, Isl.
Laug, plur. *Lög*. Lex, a *leggia*, ponere,
statuere). I ældre Skrifter **Logh**. Bød,
Besaling, Regel at rette sig efter, som den
øverste Magt foreskriver Undersaatter; For-
ordning. **Løb** og **Ret**. Naturens **Løb**.
Det er befalet i **Løben**. **Løb** er derfor
lagt, at den skal holdes. (P. Svvs Ordsp.)
Til at adskille saavel de særdeles Bestemmel-
ser for enkelte Personer, som for visse For-
brydelser, betegnes disse med Sammensæt-
ning af et characteristisk Ord, som sættes
foran, f. Ex. **Rongeløb**, **Criminalløb**,
Statsløb, **Landløb** &c.

1. En nødvendig Regel, bestemt Forkrift at
rette sig efter. Naturens **Løb**, **Lyngens**

- Lov, de Kjøpsterke Love. Din Villie er min Lov.
- a. Øvrighedens Bud; være sig enkelte eller samlede. Loven om Stavnssbaandets Løsning. Loven om Trykkefriheden o. s. v. Christian den Femtes Lov er oplyst og modificeret ved mange nyere Love. Den mosaiske Lov. Danske Lov. Norske Lov.
 3. Vedtægter og Bestemmelser, som enkelte Selskaber i Staten have forenet sig om at erkiende. Videnskabernes Selskabs Lov. Klublove.
 4. I Gærdeleshed (hos Juristerne).
 - a. Ret, Rettighed til; ok boræ thær foræ thær logh war, Ny Siell. 2. IV. 25. tha hauær han thær wæl logh til, ibid. IV. 6; mæth logh, med rette, lovligen, "forutæn thæs at the warthæ mæth logh updömd." (St. Siell. 2. II. 34.)
 - b. Alle i Lovene bestemte Bewiismaader, ængær logh a han (Aarföring) foræ sik at se ok di annær at sæliæ, Ny Siell. 2. I. 39; saaledes bruges det om Jernbyrd, Skaan. 2. III. 16. V. 5; dog især om Bewiis ved Eed, aflagt af Parten tilligemed hans Medbedsmand (consacramentales), see Skaan. 2. I. 12. St. Siell. 2. III. 13. Ny Siell. 2. II. 25; ogsaa bruges det om Rævningsers eedelige Kiendelser, s. St. Siell. 2. II. 28. N. S. 2. VI. 9. J. 2. II. 40.
 5. Hos Theologerne.
 - a. De ti Bud, som Gud ved Moses gav Israhel paa Sinai. Den første Part af Luthers Catechismus handler om Loven.
 - b. Hele den mosaiske Lovgivning; it. de fem Moseløger, hvori den indeholdes. "Loven er givet ved Moses." Joh. 1, 17. "Loven og Propheterne lærte indtil Johannes." Luc. 16, 16.
 - c. Den hele mosaiske Huusholdning, det gamle Testaments Lide, modsat den kristelige Huusholdning, der kaldes Evangelium. "I ere ikke under Loven, men under Naaden." Rom. 6, 14.

- d. I det skæne lutherste Løsesystem: den Deel af Bibelen, som indklæpper Pligterne og foreholder Straffene, modsat Evangelium, hvorved da forståes Forsoningslæren og de dertil knyttede Forsættelser. Den Præst prædiker altid Loven, d. e. holder gjerne Straffepredikener.
6. Ordsprogsviis siger man: Med bryder alle Love. Loven: Retten giver os alle nok. Gamle Love og nye Spiser er bedst. Hold over den Lov, du selv har gjort, saa gaaer du megen Fortrød af Veien. Han læser Loven, som Guden læser Bibelen. Loven er fordi (derfor) lagt, at Budord skulde holdes. Med Lov skal man Land bygge. Var ei Lov i Lande, da tog hver som han kunde fange. Lov er Rettens Stod (Stod: Hielp) og Krogens (Krogloves) Forbud. Saa ganger Lov, som hun haver Lov: den, der har de fleste Velyndere, ansees og at have den bedste Sag. (Moth) Nu ligger Lov i Epyds Ende, hedder og: Retten sidder i Epydsagen: Magten gielder for Loven. Han har vel læst Kong Waldemars Lov: er beløben i de gamle Love. Loven er som Spindelvæv; de store Fluer bryde igiennem, de smaa blive hengende. Deras: Lovalder (en) n. l. See Lovalder n. l. Lovanke (en) n. l. Lovlig Anke, Klage, Kæremaal til Thinge.
- Lovbefalet adj. Som er foreskrevet, befalet ved en Lov. Paa Lovbefalet Maade.
- Lovbestemmelse (en) n. l. Afgiørelse, Fastsættelse af noget ved en Lov. Extrafrakten er ophævet ved en nyere Lovbestemmelse.
- Lovbestemt adj. (af Lov, lex og bestemmer). Fastsat, bestemt ved en Lov.
- Lovbog (en) n. l. pl. Lovbøger. En Samling af Love, som ere gieldende i en Stat. Danmarks Lovbog er Christian den 5tes Lov.

Lobbedent adj. part. Som er forbliff af Riget. (Moth)

Lobbryder (en) n. f. Den som handler imod Loven; en Overtræder af Loven. (Moth).

Lobhud (et) n. f. Det som er befalet ved en Lov; Bestemmelse i Loven.

Lobhundent adj. part.

1. Som er forpligtet til eller ved Loven. Undersaatternes lobhundne Willie, Frøhed.

2. Overbeviist ved Lov og Ret.

Lobhydelse (en) n. f.

1. Den Handling, hvorved en Selveier, bonde bekiendtgjør for sine Grænder, at han agter at sælge sin Gaard. D. L. 5—3—1.

2. Den Handling, hvorved Odelsgodsets Besidder til Thinge, efter foregaaende Stevning, som gientages ved Udraab ved Kirken eller paa Hestegaarden, efter R. L. 5—3—1. bekiendtgjør, at han vil sælge sin Odelsjord, og tilbyder de Odelsbaarne samme. (Rorregaards Tingenes Ret §. 431.)

Lobhyder verb. act.

1. Offentlig bekiendtgjør.

2. Offentlig tilbyder eller optraader til Salg. See Laghyder.

Lobdeler verb. act. Forsølger, anlægger Sag mod Rogen, actionerer.

Lobdeelt adj. part. (af Lobdeler).

1. Som er lovlig forfulgt til Thinge. „Lobdeelt eller Lagdeelt er det, som saa lovlig deelt og forfulgt er, at det ei kan spildes, men er saaledes gjort og drevet, som Loven i alle Maader udfræder.“ (Ostersens Gloss. jur. p. 530)

2. Som er fældet (dømt) paa sin Ære; lovfældet. (Moth)

Lovfæld eller **Lovfældet** (en) n. f. Den, hvem Dom er overgaaet; i det gamle Sprog egentlig den, som er fældet ved Eed (Lov). D. L. 1—9—12. Tydste Lov 2 c. 70.

Lovfældelig } adj. Som er skyldig at
Lovfældig } lovfældes.

Lovfældelse (en) n. f. Den Sierning at lovfælde.

Lovfælde v. a. imperf. lovfælde, sup. lovfældet. Fordømmer ved Lov og Ret, dømmer fra Ære.

Lovfældning (en) n. f. Det samme som Lovfældelse.

Lovfærdig adj. Trofast, paalidelig, god. Lovfærdige Vidnessbyrd. (testes locuples).

Lovfæstelse (en) n. f. (af Lovfæster). Beslag, Arrest. Især et Slags Forbud, Freløshed. (Rorregaards Criminals Ret §. 1334. it. R. L. 1—4—7.)

Lovfæster v. a. imperf. lovfæstede sup. lovfæstet. (Isl. lögfesti). Især Forbud paa, forbyder. „Nagter Vortfæsteren Byggesmanden Besiddelsen af den Jord, som han haver leiet ham, da man denne lovfæste, eller gjøre Forbud paa Jorden ic. (Rorregaards Tingenes midde. Ret §. 852. it. R. L. 1—4—7.)

Lovfast adj. Egentl. eedsfast, eedsdygtig, ærlig, ubergtet. Sandemænds Rude være 8 Lovfaste og bosatte Dannemænd ic. D. L. 1—16—1. It. lovlig, vedborlig efter Loven. Han fremlagte Lovfast Vidnessbyrd, at det altsammen var nedgravet i Kirken. (B. S. Skr. 5 D. 2. 227).

Lovforer (en) n. f. obl. Lovgiver (Moth). I Kong Valdemar Lovforers Tid. (Ba. Gelf. Skr. 2 Deel, S. 302).

Lovforbedrer (en) n. f. En, som retter og forbedrer en Lov. Kong Magnus med Tilnavn Lovforbedrer.

Lovforbedring (en) n. f. Den Sierning, at forbedre en Lov.

Lovformelig eller **Lovformig** adj. Overensstemmende med Lov og Ret, indrettet efter den Form, Loven foreskriver. Lovformelig Udsæd. Et lovformeligt Testament, Document.

Lovformeligen eller lovformigen adv. Paa lovformelig Maade.

Lovformelighed (en) n. f. Overensstemmelse med Lov og Ret, især i Hensende til Formaliteterne.

Lovfortolker (en) n. f. En som udlægger og forklarer Loven.

Lovfortolkning (en) n. f. Lovens Fortklaring og Udlæggelse.

Lovforbunden adj. part. obl. Som er fældet ved Lov (Lov) især paa sin Værelse.

Lovfuld adj. Som gior Loven fyldest, loblig, tilstræffelig. Lovfulde Vaaben og Bæge. (arma decretoria. Dict. Herlov). Deraf:

Lovfuldt n. f. obl. Lovens Fyldestgiorrelse med Bøder og Sagfald; den Gierning at gior Loven fyldest, saavidt nogen har brudt og er tilbømt at bøde eller udgive. (Oftersens Gloss. jur. p. 530). Han har gior Lovfuldt: opfyldt Loven.

Lovgild adj. obl. (af Lov, Lex og Gild). Lovfast. Som ei har forset sig imod Loven og derfor er fri for dens Straf. (Det Udsatte er: Ugild: Værelse eller Lovfunden.) Retssagen, ulastelig. (Roth)

Lovgivelse (en) n. f. Den Gierning at give Love.

Lovgiver (en) n. f. Den Person, som har Magt til at give Love for Land og Undersaatter.

Lovgivning (en) n. f.

1. Det samme som Lovgivelse.
2. Indbegrebet af de i et Land gieldende Love.
3. Udsaa en enkelt Lov. Lovgivningen af 5te Januar 1813.

Lovgylbig adj. Som gielder, staar ved Magt efter Lovens Fordringer. Et lovgyldigt Beviis, Vidne.

Lovgylbigheid (en) n. f. Den Bestaafsenhed ved noget, at det er lovgyldigt.

Lovhævd (en) n. f. See Lovhævd.

Lovhøringer pl. n. f. Raldestes fordomtende vederhæftige Mænd, som af Herredsfogden udnævntes paa Thinge, naar nogen skulde give Lov, for at paasee, at alt gik rigtigt til ved Lovens Udlæggelse. (C3. Eold. Rec. Art. 20 og Oftersens Gloss. S. 531).

Lovkion adj. obl. (Isl. *lögkenn*, juris peritus), som er vel forfaren i Lov og Ret. It. Skrifstlog. Lovlærd. (Jert. Post. Fol. 99).

Lovkrog (en) n. f. (Isl. *lagakrökar*). Brang Fortolkning af Loven. Lovstrakteri. At bruge Lovkroge. (Roth & Dict. Herl.) Nu bruges heller Kroglov.

Lovkundskab (en) n. f. Bekendtskab med Lovgivningen. Hans Lovkundskab var meget indskrænket.

Lovkyndig adj. Som noie kiender Loven, er vel forfaren i Lov og Ret; lovkyndig.

Lovkyndigen adv. Paa lovkyndig Maade.

Lovkyndighed (en) n. f.

1. Forfarenhed i Lov og Ret. Den Egenkab at besidde Lovkundskab.
2. (objective). Rettsvidensskaben. Den danske Lovkyndighed.

Lovlærd adj. Den som har grundig og omfattende Kundskab om Lov og Ret. (Nye Saml. af Vid. S. S. 4 B. p. 170.)

Lovlig adj.

1. Lovmæssig, retmæssig, som er efter Loven. At bevise sin lovlige Ret til noget: Lovlig Udsærd. At gaae lovlig frem.
2. Berømmelig. See under Lov, laus.

Lovligen adv. (af lovlig). Paa lovlig Maade.

Lovliggior verb. act. lovliggiorde sup. lovliggiort. Bevise Rigtigheden og Lovligheden af noget for Retten; legitimerer. At lovliggiorre sin Fuldmagt: bevise dens Rigtighed.

Lovliggiorrelse (en) n. f. Den Gierning at lovliggiorre. Legitimation.

Lovlighed (en) n. f. Den Bestaafsenhed

ved noget, at det er lovligt. Retnings-
sghed.

Lovløs adj.

1. Som ei er bunden til Loven, som ingen
Lov agter, som er udenfor Loven. *exlex*.
Lovløs Eder.
2. (I gamle Love). Den, som ikke behøder
ved Eed (Lov) at seelægge sig en Be-
skyldning; Jydsk L. I. 44. Derfor i
Almindelighed det samme som fri for
Tiltale, sagesløs: „Den som sigtes for
nogen Meeneedsfag, skal Fogden finde
lovløs hjem igjen. C3. Eold. Rec.
Art. 20.

Lovlyser v. a. Kundgør efter Loven.

Lovmaal (et) n. l. (Isl. *Rígmál*, *lex*,
præscriptum legis).

1. Lov. Nu usædvanligt i denne Betyd-
ning, hvilken dog findes endnu hos Per-
der. *Spø.*
2. Lovlig Tiltale til anden. At dele Lov-
maal med nogen. (Ved. Kr. p. 246.)
3. Retterhold. En Sags Følgning ved
Domstolen (Procedure). Uden Lov-
maal og Dom. Forhøre alle Lovmaal,
Tiltale og Siensvar. (Ved. Kr. p. 199).
Derfor den, der søges og tiltales, vil
strax gladeligen rette for sig, da her Dom-
meren over hannem ingen Lovmaal
at tilføde. D. L. 1—5—11.
4. Den Straf, som nogen bliver dømt i
for Retten. (Moth).
5. Sted, hvor Rettergang holdes, Dom-
stol, Thingsted.

Lovmæle (et) n. l. Det samme som Lov-
maal No. 3. (loghmal og loghmælæ.
No Stoll. Lov. VI. 9.)

Lovmaler (en) n. l. En Procurator, som
staar for Retten, forsværer en Sag; en
Sagsfører. (Moth)

Lovmæssig adj. Det som stemmer over-
eens med Lovens Forskrift.

Lovmæssighed (en) n. l. Retmæssighed,
Lovlighed.

Lovning (en) n. l. oblal. (af v. lover).

Den Skerping at love, tilføje noget. At
have Lovning (Løfte) paa noget. Deraf:
Lovningsmand (en) n. l. En Værgen,
en som gaar i Løfte for en anden, For-
løftningsmand.

Lovsæt adj. obl. Det samme som for-
sagt. (Osterlens Gloss. jur. p. 532.)

Lovsfikket adj. Som er indrettet efter
Loven, er i den Form som Loven befaler.
Lovlig, lovformig, retsbrugelig. Et
lovsfikket Vidne.

Lovsøger verb. a&t. imperf. lovsøgte,
sup. lovsøgt. Stævner til Thinget, an-
lægger Sag imod. Deraf:

Lovsøgt adj. part.

1. (Om Personer). Som Dom er sker-
gangen, enten for Siend eller i andre
Maader sødt for ærlig Sag, han siges
lovsøgt, indtil han retter for sig.
2. (Om Ræ). Som haver Uvane, og der-
for til Thinget og Sognefæderne klaget,
aflyst og fordeelt, saa det ikke maa gaae
frit i Marken, hvor det vil, som Gaard-
brydere, hvilke ere Dyne, Svinn og
Sieddebutter, og saadan skadelig Dvæg.
Jydsk Lov 2. 3. cap. 60. Deslige
og saa de Heste og Dvæg, som vorde skæ-
bende, de maa i lige Maade aflyses og
forlægges til Thinget, og siden jages i
Dynd og Bløde, og dræbes uden vilde.
(Osterlens Gloss. jur. p. 532.)

Lovsted (et) n. l. Et Sted i Loven, en
Paragraph, Artikel i Loven. Uden at
kunne anføre et eneste Lovsted. Han
anførte mange Lovsteder, for at bevise
sin Paastand.

Lovstrækker (en) n. l. See Lovstrækker.

Lovstridig adj. Som er imod Loven;
ubillig, uretfærdig.

Lovstridighed (en) n. l. Uret, Ubillig-
hed, Fornærmelse, som har den Beskaf-
senhed, at det er imod Loven. Uret-
mæssighed.

Lovstud (en) n. l. Lingsstud, en stet, uret-

færdig Sagfører. (Noth). Dec. Mag. 3 Deel. p. 174.

Lobstykke (et) n. l. Et Stykke eller Deel af en Lob. (W. G. Skr. n. S. 2 D. p. 433—38. L. Rothe.)

Lobtagen adj. Vedtagen som en Lob. „Hvilken (Kirkordinant) er lobtagen af alt Rigens Raad.“ (W. G. Skr. 5 D. p. 257.)

Lobtable (en) n. l. En Table, hvorpaa en Lob er frebet. I Særdeleshed om de stende Taster, hvorpaa de 10 Røse Bud bare frevne, og om de 12 Taster, der indeholdt Romernes gamle Love.

Lobtrækker (en) n. l. En, som forbreder Loden, som bruger Kroglove; en Chicaneur.

Lobtrækkeri (et) n. l. Chicane, Forbrekelse af Lovens Mening.

Lobværger verb. act. Forsvarer sig ved Lob eller Eed imod en Beskyldning, som man er tillagt. „Vil han da ikke lobværges, da er han skyldig i Sagen.“ Randh. B. c. 10.)

Lobværn (et) n. l. Forsvar ved Loven.

Lob (en og et) n. l. mangler pl. (Isl. lof, laus, As lofe, Al. lob, lop, Germ. lob.)

1. Røds, Prits, Berømmelse. Han lagde megen Lob paa sin Konge. Gud skee evig Lob og Ære. Han agter hverken Lob eller Last. (P. Svds Ordsp.)

2. Et Skudsmaal, Rygte, Vidnesbyrd. At have et godt, ondt Lob paa sig. At frygte det onde Lob af sig: fralægge sig det onde Rygte, som man har paa sig. Jeg kan ei andet, end give ham det Lob: Skudsmaal, Anbefaling.

3. Tilladelse, Forlov. (Isl. lof, permissio, a lasa permittere.) Det har Du Lob til. Hvem har givet ham Lob dertil. At tage Lob af sin egen Hætte: handle efter eget Tykke. Du faaer vel Lob at giøre det: Du maa giøre det, enten Du vil eller ei. Heraf Hiemlov, Uelov, Forlov.

Ordspregsbild siger man: Ofte fanger for Lob liben Ære: ofte bliver der lagt for Røds paa det, som er liben Ære værd. Man faaer ofte Lob for lidt og Last for halve mindre: ubetydelige Fortienester blive ofte opløstede til Skyerne, ligesom en ringe Brøde ansees, som om det var en stor Forbrydelse.

Heraf Sammensætningerne:

Lobdrif (en) n. l. obl. God fuldkommen Drif. (Noth)

Loboffer (et) n. l. Et Offer hos Isøerne til Takfælgelse for Guds Velgørelser, et Takoffer.

Lobpriser verb. a. Lobprise — Lobpriis. Frembringer Lob og Prits til Ens Ære, synger Lobfange. Lobprise Sub.

Lobpriisning (en) n. l. Den Sierning at lobprise.

Lobsang (en) n. l. Sang som synges til Ens Røds, især til det høieste Væsens Prits og Ære.

Lobsynger verb. a. Lobsang — Lobfunget. Synger til Ære og Lob, især for det høieste Væsen. Lobpriser.

Lobtale (en) n. l. En Tale til Ens Røds. At holde Lobtale over En. Jacobis Lobtale over Absalon.

Lobtaler (en) n. l. En Person, som holder en Lobtale, Panegyrist.

Lobværdig adj. Rødsværdig, priselig. (P. Svds 2 D. p. 131.)

Lob eller Love (en) n. l. obl. (Svec. loge l. lofva, Isl. löfi, vola, manus).

1. Det Underste af en flad Haand; den flade Haand inden i. Ondt er at plukke Haar af Lob. Ordsp. d. e. hvor intet er, kan intet faaes. Lag Jib paa Lob, og Lob paa Jib, da vides Haand og ikke Brand. (Noth)

2. En Haandfuld, saa meget man kan tage inden i en Haand. En Lob Uld. (Noth)

3. Formen Love bruges endnu i Forbindelse med Tro. Paa ærlig Tro og Love, d. e. ifølge mundtligt Tilfagn og give

Haandslag (dextra fidesque). Det er en Mand af Tro og Love. Han holder Love, som Hunden Gasse. Ordsp. 3: Han bryder sit Løfte. At bryde Love, holde Love. (Goldings Kirkehistorie). Svenskt Love, fides punica. (Moth)

Lobeke (en) n. f. obl. (af Lob vola). En ulden Vante med Tømmelfinger allene. (Moth. Beslægtet med det engelske glove, Handste.)

Loven (en) n. f. (af v. Løver).

1. Den Sierning at tilfæge, love. Hans Loven er ikke meget at stole paa. Loven er ærlig, Holden er besværlig 3: man lover ofte, hvad man ei kan holde.

2. obl. Tilfagn, især Borgen. Eller han kan stille hannem derfor nslagtig Lovden og Vissen til disse Tid at betale. (M. 2. Kalk. cap. 22.)

3. obl. Værdien, den Sælgende sætter paa sine Vare.

Løver verb. æt. Toer, tvætter. (See Louger).

Løve verb. æt. imperf. lovebe sup. løvet

1. (Isl. *lofa*, Svec. *lofva*, spondere, promittere). Jætter, forjætter, tilfæger, gør Løfte, giver Forsikkring om at ville gjøre noget. Hvad en ærlig Mand løver, det holder han. Han har løvet mig sin Datter til Ægte. At love noget med Haand og Mund. Jeg skal love baade Gud og Mand (høit og dyre, ubrødeligen), at jeg ei skal komme der mere. At love noget til Guds Tjeneste, til Kirker og Skoler.

2. (Isl. *lofa*, *lyfa*, As. *lofjan*, Al. *lobon*, Germ. *loben*, C. B. *Llawdd*, Gall. *louer*, laudare, Svec. *lofva* id.) Roser, priser, berømmer. Det kan jeg ikke andet end love hos ham. At love Gud. Hvem vil ikke love ham for saadant? Enhver løver Sit. Fromhed bliver vel løvet, men ei begædet. (P. Eyd p. 136.)

3. Sætter Priis paa sine Varer, siger hvor dyrt man holder dem, taxerer. Hvor

høit løber du det? 3: hvor høi Priis holder du det i?

4. (Isl. *lofa*, *permittere*, *linere*; As. *lyfan*, *lyfjan*, Angl. *allow*; Gall. ant. *allouer*, Germ. *lauben*, *erlauben*, id.) Tillader, tilsteder. (I gamle Love) Sæther man ær lottet at have 3: som man er tilladt at have. Tydske Lov. 2. 2. Cap. 35. Foruden at the ærræ sua gamle at Bescop louver there ser at være 3: tillader dem at leve særlige. (Ib. 1. 1. Cap. 32).

5. Ordsprogssviis siger man: Det er let at love, men ondt at holde 3: at gjøre Løfter er en let Sag, at opfylde dem vanskelig. Det samme udtrykkes ogsaa: At love er ærligt, at holde et besværligt. Den der løber allermest, holder allermindst. Han løber rundt (meget) og holder tyndt (lidet). Mangen løber det i sin Nød, som han ei kan holde ved sin Nød 3: Den der er i Betryk gjør under tiden større Løfter, end det er ham muligt at opfylde. Det som ræddeligen (af Frygt) loves, det holdes løseligen. At love En baade det hvide og det sorte, it. At love En Solen til (tilligemed) Maanen, it. At love Guldbierge ud, it. Love Guld og grønne Skove. Talemaader som bemærke: at gjøre meget store Løfter. At love sin Fader et Par nye Sko 3: at løbe eller gaae fast til. Enten en Tyv løber (roser) mig eller en Hore løfter mig, det giver mig ligemeget 3: Starns Folks Roes og Dabel er ligegyldig. Jeg løber alle Saver (roser), uden Kallebug. (Moth). Han skal sig selv love, som har onde Grander.

6. Med Smaaord:

Løber bort.

a. Giver Løfte om at lade noget komme et Sted hen. Han har løvet sin Doga bort til en Dyrehangstour.

b. recipr. giver Løfte om at ville begive sig et Sted hen, især for at bivaane

et Gelfab. Jeg har lobet mig bort til Søndag Aften.

Lover for : siger god for. For ham tør jeg nok love. Det skal jeg love for (det indeskæer jeg for, det forsikrer jeg paa), at det gik høit til ved det Gilde.

Lover ud : giver Løfte om at lade noget komme ud. Kapitalen er allerede lobet ud til næste Termin. Bruges især recipr. Jeg har lobet mig ud i Aften.

Lover (en) n. f. obf.

1. En der giver en Anden et Løfte, tilfiger en Anden noget.
2. Den som roser Alting. (Noth)
3. Cautionist. „Deres Lovere.“ Claus. norske Kr. 817. (Deraf Forlover).

Lovger eller Lovger (en) n. f. obf. (af Long aqua).

1. Løst, Vaskning.
2. Det Vand, som falder fra høie Steder, som en Elv. (Noth)

Lovlig adj. (af Lov laus, permissio).

1. Præfelig, berømmelig, som fortjener at roses. Ewig og lovlig Hukommelse. (Wed. Kr. p. 112). Lovlig er denne store Fromhed i den danske Adels. Ib. p. 217. En god og lovlig Skik.
2. Temmelig godt, hvad der kan gaae an. En lovlig Undskyldning. Han kom hjem i lovlig Tid. Med hans Hilsen er det dog nu saa lovligt. Lovligt er ikke at lase, om hvad som vel kunde være bedre, men dog kan passere.

Lovligen adv. (af lovlig). Temmeligen. Det varer lovligt længe med ham.

Lovne adj. obf. (Maaskee beslagtet med Lu-ne). Vred. At gjøre sig lovne : blive vred. (Noth)

Lovt (en) n. f. obf.

1. (af Lovger v. a.) Løst, Vaskning. (Noth)
2. (Isl. hlaut sangvis sacrificialis). Offerdyrenes Blod. (Noth). Deraf:

Lovtballe (en) n. f. En Vandballe. (Noth).

Lovtbofde (en) n. f. (Isl. hlautbolli).

Et Kar til at optage Offerblodet. (Noth)

Lovteene (en) n. f. (Isl. hlautreinn).

En Kof til at stryge Offerblodet paa Vagene med. (Noth)

Lovter verb. act. obf. Løst, bader, vasker.

Lu, Luv eller Lug (en) n. f. (Isl. ló, Sv. lugg). Det laadne paa Klæde eller Hsial, Roppe, Skotte, Snug. At kradsse Lu paa Klæder. At bærste imod Luen : imod Strøget i Tøiet. Deraf:

Lubar adj. Løst, som Luen er slidt af, som ingen Lu har.

Lusliddt adj. Det samme. En lusliddt Kiole : gammel, forslidt, afflidd.

Lukradsse (en) n. f. En Kradsse at sætte Luen op med paa Klæde.

Lukradsfer (en) n. f. Person, der opkradsfer Luen paa Klæde.

Lusfurvet adj. som er uden Lu, og seer furvet ud. (Noth)

Lubar (Noth). En Afart af Hunde med lange krøllede Haar, der ellers kaldes Pudel-ler. (canis aquaticus).

Lub (en) n. f. (norff). En Art Fisk af Carpseslægten, som og kaldes Sæst, Strisling. Cyprinus Ballerus. Müll. Prod. Zool. Dan.

Lubbe (en) n. f. obf. (Isl. lubbi canis hirsutus Angl. lubber homo ignavus).

1. En feed Hund. (Noth)
2. Døvent-Lyende. (Beslagtet med Slubbers).
3. Et Slags store Torff, som fanges under Norge, hvoraf 4 eller 5 gjør en Tønde. Deraf:

Lubben adj. neutr. lubbet. Som er tiødsfuld, vel feedt og lasket. (Noth)

Lublind (en) n. f. (norff). Hedder og Rod-bun, Stederams, Himmelgræs, Stedske, Stedsgræs ic. Paa dansk: Dunurr. Epitrobium augustifolium Linn. Fl. Dan. Tab. 289.

Lucerne (et) n. f. En Plante, som er en fortrinlig Foderurt. Moduago Satira. Linn.

Lud eller **Lude** (en) n. f. obl. antiq. **Ljud** eller **Luder** (Isl. *ludur*, f. *ludr*, tuba, Svec. *luder*, contr. *lur*, id. a *lyda*, sonare. Nu bruges Lur). En Basune, Trompet, Krumhorn, som man tilforn blæste i; enten til at sammenkalde Folket, eller naar de skulde anfælde i Striden. At blæse i Lud. Døden blæser ei i Lud for sig: kommer uventet. (P. Spds Ordsp.) Tiortende Dag skal Liddhen glæsse. XV Tegn for vor Herres strange Dom. Kl. 1509.

Lud (et) n. f. obl. (udtales med fort U, som Ludd).

1. (Isl. *lutr*, pronus). Et Buf med Kroppen, it. Hælden, Hældning. At gaa paa Lud. Londen ligger paa Lud. (Roth)
2. En ærbødig Hilsen; en Reverents. (Roth)

Lud (en) n. f. See Luud n. f.

Ludder. See Luder. Et liberligt Gruentimmer.

Lude (en) n. f. pl. **Luder**.

1. Et Skur til Vogne eller andet, for at beskytte dem imod Regn.
2. Et uddygt Tag paa Huse til Forskue eller Fødgang. Et Huus med en Lude. (Roth)
3. Et mures Hul i Jorden, hvor man samler Regnvand i, en Regnbul. (Roth)
4. En forborgen Gang over eller under Jorden. (Roth)
5. Et løst Huus, en lille Hytte. (Roth)

Luden (en) n. f. (af verb. Luder). Det, at man sætter Hovedet i Bryftet; Hælden for over med Hovedet.

Luder verb. act. (af Luud, *lixivium*).

1. Udluder, gennembløder i Lund. Lude Fisk, Garn.
2. Luder ud.
 - a. Røget tilgavns igennem i stærk Lund, bløder ud i Lund, som Fisk.
 - b. Røget, bereder Lund af.

Luder verb. neut. imperf. **ludede** sup. **ludet**. (Isl. *luta*, caput demittere. As. *lutan*, Svec. *luta*.)

1. Buffer forover med Kroppen og Hovedet; sifter Hovedet frem saaledes, at man

derved bliver rundrygget. Han luder meget. At lude med Hovedet.

2. Hænger ned, hælder, hælder frem over eller ned ad. Muren luder. Grenene lude.
3. obsol. Viser sin Ærbødighed ved at bukke Kroppen; gjør en Reverents. (Roth)
4. Ordsprogsviis siger man: Det er bedre at lude end at fude sig: man skal ikke stampe imod Graaden. Den saar at lude, som har lave Døre. (P. Spds Ordsp.): den Ringere maa vige, give tabt, gaa af Veien.

5. Med Smaaord:

Luder af v. n. Gaaer kroget og sm ned for sig.

Luder ned v. n. Hælder ned ad, hæl ned efter. (Roth).

Luder (en) n. f. (Germ. & Svec. *luder*, efca, cadaver, Angl. *lure*, Gall. *lauri*, Belg. *loors*, *leure*, *luder*. Naaste af Germ. einladen, lud, at indbyde, lokke eller beslagte med Lotter.)

1. obsol. Loffemad for Dyr, Madfel.
2. En gemeen Hore, en Sklage, som ogsaa kaldes en Loffebue. Deraf:

Luderqvind (en) n. f. Gemeen Hore.

Luderplads (en) n. f. obsol. En Plads, hvor Loffemad udlægges for Wildet. (Roth)

Ludhemming (en) n. f. obl. (af Lud, et, og Hemming).

1. Et Spøtord til den, som gaaer ludent eller frum. (Roth)
2. En ældgammel Mand. (Roth)

Ludhornet adj. (af Lud, et, og horn). Siges om Dvæg, som har nedhængende Horn. (Roth)

Ludhovedet adj. Som hænger forover med Hovedet, sifter Hagen ned i Bryftet.

Ludring (en) n. f. obsol. (af Lu, *locus*). Udtapper neden ved Tapeter eller paa lamp Klader, som hænge i Skarnet. (Roth)

Ludbring (en) n. f. (beslagte med Luder og Lotter). Et Skjeldsord: et unyttigt Dros En som buer til ingen Ting. (Roth). En Kryber. (P. Spd.)

Lubspend (en) n. f. (af Lub, buccina og Svend). En som blæser i Lub: Buccinator.

Lue (en) n. f. pl. Luer. (Isl. et Svec. *loga*, flamma, a verb. *loga*, inflammare, Græc. *φλοξ*, *φλογος*). En Flamme, et Blus, som Ilden giver fra sig, naar den brænder stærk. Huset staaer i lys Lue: brænder stærk. Den klare Lue fød ham ud af Halsen, saa meget havde han druffet. Luen staaer ud iglennem Vinduerne. Luen er ei langt fra Røgen, Ordsp. Det samme som: der gaaer ei gierne Røg af en Brand, førend der er Ild i den. Ild og Blaar sammen gaaer let i Lue.

Lue (en) n. f. (Svec. *lufa*, apex, capitis regmen, a *luf* sincipitis crines, Isl. *lyfa*). En Hue. Hedder saa endnu i Norge og i mange danske Provinde.

Lue (en) n. f. See Lob, Lode, vola manus.

Lue (en) n. f. (norsk).

1. Den Hylde, hvorpaa Døren ligger i Møllehuset.
2. Det samme som Luren. (Hallager)

Lueforgylbt adj. Siges om hvidt der er stærkt forgylbt, og giver en klar Glans fra sig. Korset paa vor Frue Taarn er lueforgylbt.

Lueformig adj. Som har en Lues Stikkelse, spids for oven og bred for neden; pyramidal.

Luegab (et) n. f. Det Luehul paa Toppen af ildsprudende Bierge, hvoraf Ild og Aske kastes ud, Crater. (Woth)

Lueild (en) n. f. Ild, som brænder i Flamme eller Blus, modsat Kulild.

Luen (en) n. f. Den Gierning at lue.

Luenem adj. Som let kan tændes i Lue.

Luer verb. neut. imperf. luede sup. luet. (Isl. *loga*, Svec. *loga*, f. *laga*, flammare, beslægtet med Lat. *lucere*).

1. Brænder i Lue; flammer, blusser, staaer i Lue. Ilden luer stærk. Luset luer.
2. Sigurly: er meget heet, bludrød. Mit Ansigt luer, mine Kinder lue.

3. Med Partiklen op. Tændet Lue, gaaer op i Lue. Ilden luer op igjen.

Luerød adj. Rød som en Lue.

Luestiftet adj. part. Som er let anbrændt af Luen.

Luespeden adj. part. Det samme som luestiftet.

Luf (Formodentlig Udtale af Lub imperativ af verb. *luber*). Er et Commando-Ord til Søes til den, som styrer eller staaer til Rors, for at tilkiendegive ham, at han ved Rorets Dreining skal bringe Skibet til at seile nærmere ved Vinden.

Luffe (en) n. f. obl. (Isl. *glöfi*, af Lob, en Haand). En Bante, hvort de fire Fingre udgaaer et Stykke, en Bælgbante.

Luffer verb. a. (jydsk). Blander Alb. „Og saa en stor Deel af Mandkønnet luffer og karter.“ (Blichers Vinms. Præstebald. p. 178.)

Luf (en) n. f. (norsk af Luder v. n.) Person som hænger med Hovedet eller som Haalet hænger ned i Binene. (Hallager). Deraf: **Lufkoret** adj. (norsk). Slukoret, som Dreene hænger paa (om Heste). Id.

Luft (en) n. f. plur. mangler. (Isl. *loft*, æther, ær, As. *lyft*, Al. *Lupht*, f. *luft*, Svec. *Luft*, Belg. *Locht* f. *Lucht*, Germ. *Luft*).

1. En let sammentrykkelig og let udbidelig flydende Materie, der ei forvandles til Draabeflydendehed ved nogen bekiendt Sammentrykning eller Kuldegrad. Brændbar Luft, Kulsvur Luft.
2. Den atmosfæriske Luft, et af de Samles fire Elementer. Der er Torden i Luften. Luften er tyndere paa Bierges hojderne. En Karp, kold Luft. Man kan ikke leve af Luften: af Intet.
3. Den frie Luft. At bevæge sig i Luften, være afvart fra Luften. Krudtaarnet sprang i Luften. Det Project gik i Luften: gik overstyr. En Fugl: Daanden er bedre end ti i Luften: det min-

bre Gode, som er vist, bør foretrakkes det større Gode, som er uvisst.

4. Den øvre Deel af Atmosfæren. Luftten tegner til Regn. Skyerne i Luftten. „Der saaes Røttene udi Luftten.“ 2 Macc. 5, 2. At bygge Kasteller i Luftten : udfaste grundløse Planer.

5. Andedragt, eller den Luft, Mennesker og Dyr behøve for at leve. Luftten gik bort fra ham. Han kan ingen Luft faae. Deraf figurlig: At skaffe En Luft : at befrie ham, skaffe En, der paa en eller anden Maade er indsluttet, Hielp.

Heraf sammensatte og afledte Ord:

Luftaaben adj. Åaben for Luftten, saa at Vinden kan blæse ind. „Naar Rindet har lagt en Dag over i Saltet, op-hænges det i luftaabne Dase.“ (Landsk Hørses Beskr. p. 357.)

Luftaare (en) n. l. En gammel, men upassende Benævnelse paa

1. Pulsaaare i Almindelighed. (Arteria)

2. Luftrøret.

Luftagtig adj.

1. Hvad der hører til Luftten. De luftagtige Dele i Vandet.

2. Luftig. Et luftagtigt Sted, hvor man kan aande frit. obl. (Moth)

Luftabl (en) n. l. Alt det, som samles i Luftten af Dvalmer fra Jorden eller Havet, og forarsager et Egn af Jld eller Vand, hvilke deles i lueagtige, som Lynild, Stiernefald, Lygtevand, Vettehøjs ic., og vandagtige som Rimefrost, Sne, Daggel o. s. v. (Moth)

Luftballon (en) n. l. See Luftmaskine.

Luftbeholder (en) n. l. Dyr, som lever i Luftten.

Luftbegivenhed (en) n. l. Meteor. Alt hvad der gaaer for sig i Luftfredsen, saa som Lynild, Storm ic. Nye Saml. af Vid. Selsk. Skr. 4 B. p. 457. (Bugge)

Luftberegning (en) n. l. En grundløs Beregning, kaldes og Regning i Luftten eller Regning uden Bert.

Luftblære (en) n. l.

1. Blæren i Fiske, ved hvis Hielp den flyder op eller ned i Vandet, Edommeblære.
2. Bobler af Luft, f. Ex. i Vand, Brændevin, et Barometer o. s. v. Nye Saml. af Vid. Selsk. Skr. 5 B. p. 327. (Bugge).

Luftboble (en) n. l.

1. Det samme som Luftblære No. 2. Bugge.
2. Den Luftdeel i et Landmaaler, Waterpas, som ved Maalebordets horizontale Stilling maa vise sig midt paa Glasrørets øverste eller opvendte Side, som en Boble. „Saa længe indtil Luftboblen staaer ved sine Marker.“ (Bugges methem. Forelæs. 1 D. S. 388.)

Luftblanding (en) n. l. Forskiellig Art af Luft, Temperatur.

Luftbrønd (en) n. l. Herons Brønd; en Indretning, hvorved Luftens Tryk driver Vandet i Veiret.

Luftdøn (et) n. l. Dumme Knald, som undertiden høres i Luftten. Kaldes og Veirdøn. (Top. Journ. f. Norge 29 J. pag. 40.)

Luftcastel (et) n. l. Castel i Luftten, Hærnespind, blot Indbildning. At bygge Luftcasteller : gjøre daarlige Planer.

Luftdrag (et) n. l. obl. Det samme som Luftabl. (Moth)

Luftegn (en) n. l. Himmelegn, Himmelstrækning, Elima.

Luftten (en) n. l. Den Gierning at lufte, Visten. Bruges meest i Sammensætninger, som Udluftten : en Tings Rensning ved frisk Luft, Giennemluftten ic.

Luster verb. akt. et neutr. imperf. lufte sup. luftet.

1. v. a. Skaffer frisk Luft, giennemtrænger med frisk Luft. At lufte et Værelse, et Kammer. At lufte Sød, nemlig ved Røstning. At lufte for en Egn. At lufte for Træerne, ved at rydde noget bort.

2. v. n. (meest imperfon.) Blæser, er luf

sigte. Det luster godt i Dag. Det begyndte at lufte op.

3. Luster ud, glennemtrænger med frisk Luft. Værellerne, Klæderne maae godt lufte ud.

Lustfang (et) n. l.

1. Leilighed til Paavirkning af Luften. Den Nøle har meget Lustfang.

2. Stedet, hvor Luften gaaer igennem, især Lustrør, Røndepibe.

Lustfart (en) n. l. See Lustseilads.

Lustfarve (en) n. l. Himmelblaa Farve, Ultramarin.

Lustformig adj. Som har Egenskaber tilfældes med Luften. Lustformigt Product. (Nye Saml. af Vid. Geist. Skr. 4de B. p. 519.)

Lustgeistig adj. Esherisk.

Lustglas (et) n. l. Et Veirglas, Barometer. (Noth).

Lusthul (et) n. l. En Åbning, hvorigennem Luften gaaer ind og ud, Trækul. Bore et Lusthul paa Tønden.

Lusthulsklap (en) n. l. En Klap, Staaende eller Laag paa et Lusthul, for derved efter Behag at holde Luften eller lade den ud; Ventil.

Lustig adj.

1. Som er aaben for Luftens Paavirkning. Et lustigt Værelse. Store, rummelige og lustige Huse. Paa et lustigt Sted.

2. Rialig, foldt i Veiret. Det er temmelig lustigt i Dag.

3. Uegentligen om det, som er hen i Wind og Veir. En lustig Person, det samme som vindig. Et lustigt Foretagende: som man intet kan vente af.

Lustild (en) n. l. Fyrværkeri, som stiger i Luften, s. Ex. Raketter.

Lustklap (en) n. l.

1. See Lusthulsklap.

2. Drøbelen i Halsen.

Lustkreds (en) n. l. Dunkkreds, Atmosfære. Nye Saml. af Vid. Geist. Skr. 4 B. p. 471. (Vugge)

Lustfugle (en) n. l. Kolipila. En hult Metallfugle med et fint Rør, spidst med Band, af hvilket det indslattede Band, naar Fuglen ophebes, udsarer i Damp med en stærk Lustræk.

Lustlag (et) n. l. Lag af Luft. „Lustlagene ere tættere nær ved Jorden.“ Nye Saml. af Vid. S. Skr. 2 B. p. 534. (Vugge)

Lustledig adj. Lusttom.

Lustlegeme (et) n. l.

1. Et lustagtigt Legeme. Mogle mene, at Engle have lustagtige Legemer.

2. Alt hvad der dannes af vandagtige og brændbare eller andre Dole i Luften.

Lustmaaler (en) n. l. Et Instrument, til at maale Mængden af en Lustart med; Gasmeter. Nye Saml. af Vid. S. Skr. 3 B. p. 18. (Hauch)

Lustmaalning (en) n. l. Den Sierning at maale Luften.

Lustmalt (et) n. l. Malt, som er tørret i Luften. Landh. S. Skr. 5 D. p. 540. (Molbeck).

Lustmaskine (en) n. l. Et kunstigt Redskab til at seile i Luften med.

Lustmasse (en) n. l. En Samling af Luft.

Lustning (en) n. l. Windpust. Da blev Veiret slapt med smaa Lustninger. Agerbechs Liv og Levnet p. 66. (Møest til Soes).

Lustpibe (en) n. l. See Lustrør.

Lustpumpe (en) n. l. En Maskine til Luftens Fortyndning eller Fortætning ved Hielp af et Stempel.

Lustport (en) n. l. Kalder de smaa Porte paa Siderne af de større Skibe, hvilke aabnes for at give frisk Luft. (Agerbechs Liv og Levnet p. 59.)

Lustprøver (en) n. l. Et Instrument til at prøve og bestemme Luftens Reenhed; Endiometer. (Nye Saml. af Vid. S. Skr. 3 D. p. 339.)

Lustrør (et) n. l. I Almindelighed ethvert Rør, hvorigennem Luften ledes. I Særdeleshed: Røndepibe, Røret i Halsen.

Lustrum (et) n. f. Et med Lufst opfyldt Rum.
Lustfald (et) n. f. De i Luften værende Saltpartikler.
Lustsamling (en) n. f. See Lustmasse.
Lustseilads (en) n. f. Den Sierning at seile i Luften med Lustmaskiner.
Lustseiler (en) n. f. En, der seiler i Luften.
Luststib (et) n. f. Det samme som Lustmaskine.
Lustskin (et) n. f. Et Meteor, som seer i Luften lig Ild.
Lustskipper (en) n. f. Det samme som Lustseiler.
Lustskot (et) n. f. See Lustcastel n. f.
Lustspring (et) n. f. Et kunstigt Spring, som Soglere og Linedandsere gjøre.
Lustspringer (en) n. f. Linedandsere, Sogler.
Luststøb (en) n. f. Solegran, Støbgran, Atom.
Luststreg (en) n. f. Jordbelte. Enhver af de 5 Afdelinger, som, med Hensyn til de største Forskelligheder i Luftens Temperatur, af Jordbeskriverne ere antagne paa Jordens Overflade. (Noth)
Luststrøg (et) n. f. Luftens Strøg og Gang.
Luststrøm (en) n. f. En Strøm, en Masse af bevæget Luft.
Luststryger (en) n. f. En Maskine af Blis, som bruges til at forfriske Vandet med inden Skibskorbe.
Lustsværmer (en) n. f. Et Slags Raketter hos Fyrværkere, der gjøre frumme og vilde Spring i Luften.
Lustsvif (en) n. f. Kalder den liden Pind eller Svif, som stikker foran Spundet paa en Tonde, for ved Udtapningen at skaffe Luft ind i den.
Lustsyn (et) n. f. Hvad der lader sig see i Luften, Meteor.
Lustsyre (en) n. f. Det ældre Navn paa Kulsyre.
Lustsyrlig adj. som indeholder Lustsyre eller har dens Egenskaber. „Lustsyren lader sig formedelst Indsperring med en sammentrykt

eller kulsyet Vandkolonne omgiver forene til et lustsyrlig Vand (aqua aerata).“ Wd. S. Skr. 3 D. p. 144.
Lusttæt adj. Som er saa tæt, at Luften ikke kan trænge igennem. Blæren er lusttæt.
Lusttæthed (en) n. f. Mængden af Luftens Masse i Forhold til et givet Rum.
Lusttæthedsmaaler (en) n. f. Manometer. (Orsted).
Lusttegn (et) n. f. Lustsyn, Meteor.
Lusttistel (en) n. f. (norff) Rattfontstisk Carduus nutans. Linn. Fl. D. Tab. 675.
Lusttom adj. Lustledig, som der ingen Luft er i.
Lusttræk (en) n. f. Træk, Siennemart af Luft. Top. Journ. f. R. 7 H. p. 3. (Hoff)
Lusttrækker (en) n. f. Ventilator.
Lusttrykmaaler (en) n. f. Barometer. (Orsted).
Lustvæv (en) n. f. De fine Væve, hvormed man om Hosten seer Træerne bedækkede, isærst til nederst, saa at de brimle af et Slags Midder, der spinde en Væv, ligesom Edderkoppen. It. de fine Træade, der ses i Luften om Sommeren og komme af Duggen.
Lustvand (et) n. f. Vand, som hidrører fra Luften. (Oluffens Lærebog 1 D. p. 139.)
Lustvægt (en) n. f. Et Veirglas at erfare Luftens Tyngde med. Barometer.
Lustveiret adj. Som er tørret lidet i Luften, vindtørret. (Noth)
Lustverk (et) n. f. Meteor. (Noth)
Lustviser (en) n. f. Et Instrument, som viser Luftens forskellige Beskaffenheder. Barometer, Thermometer, o. s. v.
Lustvitrering (en) n. f. En frem og tilbage gaaende Bevægelse af Luftens Dele, saaledes som ved Lyden finder Sted.
Lug (et) n. f. (af verb. Luger). Udrud, som er optaget af Jorden. I Dyngen ligger lagt til Forraadnelse Luget af Paden. (Or. Mag. 8 D. p. 201.)

Lug (en) n. f. See En.

Lug (en) n. f. obl. (beslågtet med Slut). En Slut. At tage sig en Lug (udtales: Lugg) af en Glaske. (Moth).

Lug (en) n. f. Kalder Lagen, som fanges om Efteraaret i Undalselven i Mandals Amt. Top. Journ. f. N. 12 H. p. 20.

Luge (en) n. f. (Isl. lok, Svec. lock, aperura, operculum, a lucka, claudere).

1. En Aabning paa et Huus eller i et Skib til at bringe Gods ind og ud igiennem. I Skibe er der almindelig 3de: For-, Stor- og Agterluge. At tage noget ind af Luger, igiennem Løstlugen.

2. En Dør eller Lem for Lugen. At lukke Løst-Lugen i. En Skibsluge, Kiel-derluge.

3. obl. Den Aabning imellem Soldaterne i en Slagtorden, som er fornøden for at kunne vende dem. (Moth)

Luge eller Lugg (en) n. f. (Isl. lugg, ultima pars valis extra commiluras. Svec. lagg, extremum cunjuncturae rei). Den Skure, som skæres oven og neden i en Tønde, hvori Bunden indfældes og sættes. Tønde-slaverne's Sammenfatning og Indfældning i Bunden. Deraf:

a. Lugehaand (et) n. f. Det yderste Haand om en Tønde; det Haand der sidder om Lugen.

b. Lugehammer eller Lughammer (en) n. f. En Trækølle eller et Redskab af Træ, som en Smedkers Krybbe, hvor med Bødkeren slaaer paa Lugoren. (Moth)

c. Lugeøre eller Lugøre (en) n. f. En liden Øre, forskiellig i Dannelse fra almindelige Ører; hvormed Bødkeren gir Lugen i Tønder til Bunden's Indfættelse. (Moth)

Lugebret (et) n. f. (af Luge, operculum og Bret). Haldbret for en Dam. Stigbord.

Lugehaffe (en) n. f. (af verb. Luger og Haffe). En Haffe at luge med i Haver.

Lugejern (et) n. f.

1. (af verb. Luger og Jern). Et Jern, som Lugekoner bruge at haffe Ufrud op med,

naar enten Jorden er haard eller Rødderne af Ufrudet ere saa lange, at de ikke kan opprykkes med blotte Hænder.

2. (Af Luge No. 1 og Jern). En Jernstang som stypes tvert for en Luge, naar den er lukket, og som man kan sætte en Hængelaas for, for at hindre Uedkommende at aabne Lugen.

Lugekarm (en) n. f. (af Luge, fenestra og Karm). Den Karm eller Kamme, som Lugen sidder i. Paa Skibe kaldes den opstaaende Kamme eller Kant om Lugen, i hvilken Lugen selv passer, saaledes.

Lugekone (en) n. f. (af verb. Luger og Kone). En Kone, som i Haverne tager Ufrud bort.

Lugen (en) n. f. Det samme som Lugning.

Luger verb. æt. imperf. lugede sup. luget. (Svec. luka. Isl. loka, As. alucan, trahere).

1. Udrydder Ufrud, trækker unyttige og skadelige Vexter op af Jorden. At luge et Aspargesbeed. At luge en Have.

2. (Af Lug) (en). Drikker surkevind i smaa Drag. Han sidder og luger (rettere: lugger) en Pot i sig efter en Anden (Moth)

3. Med Smaaord:

Luger af v. a.

a. See Afluger. Med Hænder skal man luge Rødder af.

b. Tilendebringer, fuldender Lugningen. Vi faae ei dette Stykke luget af i Dag.

Luger bort v. a. Luger bort ved Lugning. I maade luge mig alt dette bort.

Luger op v. a. Luger Ufrudet op af Jorden.

Luger ud v. a. Piller Ufrudet ud, udrydder.

Luger } verb. æt. imperf. luggede, sup.
Lugger } lugget. (Af Lugg (en) n. f.)

(Hos Bødkerer). Skærer en Skure paa tværs oven og neden i Tønde-slaverne for at sætte Bunden deri. Deraf lugger op, verb. æt. gør nye lugger paa gamle Staver.

Lugeplod (en) n. l. (af Luger v. 2. og Plod n. l.) En liden Plod, som bruges til at tage Ufrud bort. (Dec. Mag. 4 B. p. 114.)

Luger (en) n. l. (af v. Luger). Person som luger.

Lugespade (en) n. l. (af v. Luger og Spade). En liden Haandspade at lugge med.

Lugestang (en) n. l. (af Luge n. l. og Stang). En Jernstang, hvormed Skibslugerne ved Hiels af en Hængelaas lukkes.

Lugerske (en) n. l. See Lugeske.

Lugg eller Luggje (en) n. l. (norst). Hovedhaaret, især Haaret i Panden. (Strøms Sønd. 1 D. p. 514). See Lu og Lug.

Lugge (en) n. l. See Luge.

Lugger (en) n. l. pl. Luggere. Et Slags letseilende Krigsskibe med trende Master og særegen Takelage. Deraf Luggervaad. (Agerbøhs Lebnst. S. 124.)

Lugger verb. aet. (norst af Lugg n. l.) Tager fat, river i Haaret. (Høllager)

Lugfarm (en) n. l. (af Luge n. l. og Farm). Den opstaaende Kant, som er rundt om enhver Luge.

Lugn adj. See Luun.

Lugner verb. See Luner.

Lugning (en) n. l. (af verb. Luger). Den Gierning at lugge. Ufruds Afplukning.

Lugt (en) n. l. pl. mangler. (Isl. *lykt*, odor, a *lykta*, odorare, Svec. et Belg. *luht*, id.)

1. En af de fem udbortes Sandser, den, hvorved Tingenes behagelige eller ubehagelige Uddunstninger fornemmes. At tabe sin Lugt. At have en fin, skarp Lugt.
2. Den Uddunstning, som en lugtende Ting giver fra sig. En stænk, behagelig, søden, brændende Lugt. At sætte Lugt paa noget. Blomsterlugt, Cappelugt, Røgelugt, Madlugt. En behagelig Lugt for Herren. 3 Mos. 4, 31. En sød Lugt for Herren. 3 Mos. 1, 9.
3. Figurlig: Formodning, Mistanke. At faae Lugten af noget: komme paa Spor efter det. Derimod siges egentligen:

Hunden har nu Lugten af Haren, d. e. har fundet dens Spor.

Ordsprogsvis siger man: Saa min Gud Lugten har det: man kan mærke, hvor fra det kommer, hvordan det har sig. (Roth). Afslutning er en smuk Uet, men har ingen Lugt; om hvad der er Rant nok, uden at bringe nogen Røtte med sig. (Roth). Utugt giver ond Lugt. (Roth)

Lugtesflaske } (en) n. l. En Flaske, Krufft
Lugtekrukke } med lugtende Sager.

Lugtenerve (en) n. l. Nerve at lugte med. „Lugtenerven udmærker sig ved sin Størrelse og udbreder sine Grene meget vidt.“ (Treschow om den mskl. Natur. S. 67.)

Lugter verb. aet. erneutr. imperf. lugtede
sup. lugtet. (Isl. *lykta*, odorare.)

1. verb. aet. Fornemmer Lugt, tager imod Lugt med Næsen. Hunden lugter Bille i Nærheden. Man kan lugte det over hele Huset.
2. verb. neut. Sider Lugt fra sig. Det lugter sødent, suurt, sødt o. s. v. Han lugter saa ram som en Glededuk. It. absolute. Lugter ilde, stinker. Hans Hænder lugter. Hv! Du lugter; faa dig fra mig. Han lugter af Halsen. Han lugter af Svøb, Løg, Kaffe, Tobak. Det lugter efter Tiare.
3. Figurlig, verb. aet. Fornemmer, mærker, faaer et Rys om. Lad ham kun til lugte noget derom. Wangen lugter ondt, førend det kommer. Jeg frøs at han lugter Uraad. Han kan lugte, at jeg har Penge. Jeg kunde ikke lugte, at Du vilde komme i Dag.
4. Ordsprogsvis siger man: Det er som Varer, man kan ikke lugte dem: Jeg er eensfoldig, forstaaer ikke Gaader. Jeg lugter vel hvad du siger: mærker mig godt, hvad Kneb du har for. Jeg lugter Krudtet eller Lunten: mærker Kneha. Lugt til hans Kræbe; om den som er mistænkt for at lade en gaae bag ved.

Du skal ei gjøre Grub i mit Skib, at jeg so skal lugte Røgen o: Du skal ikke narre mig, jeg so nok skal mærke det. Den lugter ikke vel, som altid lugter vel, om Folk som ved lugtende Sager maae fordrive en ond Lugt, som hænger ved dem. Rigmands Opge og fattig Mand's Pandefage lugtes langt; om Smaating, som gjøre stor Opfigt. Jeg har ei endnu lugtet Røgen af din Røge o: Du har hidtil intet godt bedrift mig. Han lugter hellere Skarn end Balsam; om den der lægger inere Vind paa ondt end godt. Fiseemanden lugter Fisen først. (Noth)

5. Med Smaaord:

Lugter efter.

1. v. n. Har Lighed i Lugt med. Her lugter det efter Steeg.
2. verb. æt. Søger at udforske paa en hemmelig Maade, lifter sig til at opdage eller faae fat paa. Hvad mon han gaaer her og lugter efter. Han har længe lugtet efter hende. (Lave Udtryk).

Lugter paa verb. æt. Kiender, mærker paa Lugten. Man kan lugte paa ham, at han er i et Apotek. It. Fignurlik: Erfarer Gens Henfigt, Mening. Deraf lugtede jeg strax paa ham, at han havde hørt noget derom. Man kunde lugte paa hans Tale, at han vidste det.

Lugter sig for verb. recip. Søger paa en listig og hemmelig Maade at faae noget udforsket, at komme efter Sammenhængen af noget. Han gaaer kun her for at lugte sig for.

Lugter til verb. æt. Holder noget til Næsen for at drage Lugten deraf til sig. Han lugter gierne til alle Blomster. At lugte til en Urtefost, et Hovedbåndssag. It. ordspogelig: Han lugtede saa tids til Randen, at al Kræften gik deraf o: han drak den reent ud.

Lugteredskab (et) n. f. (B. S. S. n. S.

2 D. p. 375). Det Organ, hvormed Mennesker og Dyr lugte.

Lugtgræs (en) n. f. (Urt) Lugthirs. *Milium effusum*. Lin. Flor. Dan. T. 1142.

Lugtgrønt (en) n. f. En Buskægt, maae Røe Abrod *Artemisia Abrotanum*. (Noth)

Lugthandler (en) n. f. Person, som handler med lugtende Sager, Parfumeur.

Lugtfrands (en) n. f. *Asperula odorata*. (Remnisch.)

Lugtløs adj. (af Lugt og løs). Som ei har eller giver Lugt fra sig. En lugtløs Blomst. (Noth)

Lugtnem adj. (af Lugt og nem). Som kan vel lugte. (Noth)

Lugtnosle (en) n. f. (nosk) Rumbrot, Halsbryd, Sn-Rot, Svin-Rot. *Scrophularia nodosa*. Linn. Flor. Dan. Tab. 1167.

Lugtsager pl. n. f. Lugtende Sager, vel lugtende Ting.

Lugtse (en) n. f. De Nerber, som høre til Lugtens Sande.

Lugtfilre (en) n. f. (nosk) Planten Steenbræk, Biergbræk *Saxifraga granulata* Linn. Fl. Dan. T. 514.

Lugtsoy (en) n. f. (nosk) Erkersoy, Sølgerpels *Bolus versicolor* Linn.

Lujer (en) n. f. Skalle, Mort. *Clupea alburnus*. (Riidsens Naturh.)

Lufs-Kramsfugl (en) n. f. En Ør, et Rød (Noth). Formodentlig saakaldet, fordi man ofte paa Monumenter finder en Ør ved Siden af Evangelisten Lucas.

Lufaf (et) n. f. Afdeelt Rum, f. Ex. til Gæs.

Lufke (et) n. f. pl. luffer (Isl. lok, operculum).

1. Laas, det hvormed noget lukkes. I mine Stemmer og Luffer. At have noget under Laas og Luffer.

2. Et indeluffet, indhegnet Sted; luffe. (Noth). Deraf Indeluffe.

Luffelse (en) n. f. (af verb. luffer.)

1. Tiluffen, det at noget lukkes.
2. Laas, det hvormed man lukker. (Noth)

Luffen (en) n. f. (af verb. luffer). Den Sierning at luffe.

Luffer verb. æt. imperf. luffede sup. luffet.

[Isl. loka, Ulph. lukan, Galukan, As. lucan, belucan, Belg. lugeken, Sv. luka].

1. Stopper, spærrer, bedækker en Abning. At luffe en Dør, et Vindue, en Port. At luffe et Skab. At luffe sin Bod. Deraf:
2. Absolute om Ridsmænd: gjør Opbud, faller. Han har luffet i Dag. Mange maa luffe for hans Skyld.
3. Figurlig i adskillige Talemaader, f. Ex. at luffe sit Øre: ikke at ville høre. At luffe sit Hierte: gjøre sig haard. At luffe Ørene for noget: være ligegyldig ved hvad som skeer. „Gader luf dog ei Øre!“ (E. Thaarup)
4. Ordsprogsviis siger man: Han har luffet sine Øine: er død. Glemmer den som luffe skal, den glemmer ei som stiale vil: Leilighed gjør Tyve. Hvo der ikke luffer Øinene op, maa luffe Pungen op. Naar Øyet er slukt og Døren lufft, saa er den glemt, som ude er lufft: De fraspørende tager man sig ikke af. Hvo tør luffe det Øie, som Gud under at see?
5. Med Smaaord:

Luffer af verb. æt. Luffer i Laas. Han luffede sin Dør af, fordi han vilde være alene.

Luffer efter verb. æt. Luffer i Laas efter Een, som gaaer bort. Vil du luffe efter mig?

Luffer for verb. æt. Indspærrer, forvarer under Laas og Luffe. Er der godt luffet for Kornloftet?

Luffer fra verb. æt. See Fraluffer.

Luffer i verb. æt. Luffer i Laas. Luf Skabet i. Luf Vinduet i. It. folder sammen. At luffe en Bog i. Luf Kniven i.

Luffer ind verb. æt.

- a. Luffer op for En, som er uden for, at

han kan komme ind. Luffe En ind ad Gadedøren.

- b. Indbegner, omgiver med Luffe og Stierde. At luffe sin Hæde ind fra Marken.

Luffer op verb. æt.

- a. Abner, tager Laasen, Skaaden fra. Luf dog Øinene op og læs! At luffe alle Døre op paa viid Væg.

- b. Absolute om Ridsmænd: begynder at handle. I Dag luffer han op.

Luffer sig verb. recip. Ophører at være aaben, gaaer sammen. Den Dør luffer sig af sig selv. Hans Øine luffte sig fort før han døde. Blomsterne luffte sig ved Solens Nedgang. Hvidskaaten luffer sig alt. Hans Saar vil endnu ikke luffe sig. Deraf: Luffer sig inde, tilslutter Døren for sig.

Luffer til verb. æt. Luffer loseligen. Luf Døren til, d. e. paa Klem; dog bruges det ogsaa i samme Betydning som luffer i.

Luffer ud verb. æt. Abner Udgang for, slipper, slapper En ud, som er inde, lader gaae ud. At luffe En ud ad Døren. Pigen skal luffe dig ud. Luf Hunden ud.

Luffer ude verb. æt.

1. Luffer for En, saa han maa blive uden for, holder ude, giver ikke! Udgang, forhindrer, formener. At luffe En ude af Huset om Ratten. At luffe Fienden ude fra Byen. Rundt om Pladsen blev sat Vagt, for at luffe Pøbelen ude.

2. Udelader, forbigaaer, lader blive borte, springer over, anfører ikke, melder intet om. Her var et heelt Ord, en heelt Mening luffet ude. Han luffede nu og da en liden Sum ude af Regnskabet.

Luffisse (en) n. f. obs. Blindtarmen. (Moth)

Lufning eller Luffen- (en) n. f. Den Gier-
ning at luffe.

Luft adj. partic. (af Luffe). Tiluft, til-
støttet, tildækket, modsat aaben. Inden
lufte Døre. En luft Vogn.

Lullen (en) n. f. Den Gierning at dyffe i
Søvn ved at lulle.

Luller verb. æt. imperf. lullede sup. lullet.
(Svec. *lulla*, canere, AS. *lull*, cantu so-
pire, confr. Lat. *lallare*. Et Onomato-
poieticon af den Lyd Lullala—Lullula, som
Ammen bruge). Synger Børn i Søvn ved
den sædvanlige Ammetone Visflulu. At
lulle et Barn i Søvn. Ammen luller
for Barnet. Lulle Børn til Søvn. (Jert.
Post. Bot. 40).

Lullu eller Lullullu (en) n. f. Ammesang
for at dyffe Børn i Søvn. Visflulu.

Lum adj. obl. (Germ. *lau*, Svec. *lum*, te-
pidus). Som er meget varm, uden Brand.
(Moth).

Lum (et) n. f. obl. (Isl. *hlymr*, sive *hliomr*,
vox obscura, echo). En sagte Lyd, et
Drøn. (Moth)

Lumbergræs (et) n. f. (norst). Kragesod,
Lumrøf, Røstagræs, Lufelommer, Blippe-
græs, Røfagræs, Røegræs. *Lycopodium*
Selago. Linn. Fl. D. Tab. 104.

Lumbrænder verb. neutr. (af Lum og Bræn-
der). Er meget heet uden Lue eller Brand.
(Moth).

Lumfiser verb. neutr. (af Lum adj. og fiser).
Lader en Fiis gaae saa stærkt, at Lugten
deraf kommer En ligesom varm op i Næ-
sen. (Moth)

Lumhede (en) n. f. (af Lum og Hede). Stærk
Hede uden Brand.

Lumheed adj. Som er meget heet og qvalm.

Lumhør adj. (Svec. *lommhörd*). Lyfhor,
tundhor.

Lummer (en) n. f. (Cambo-Britt. *lum*,
Svec. *lumner*, Angl. *lummery*, pulmen-
tum).

1. Et Slags Mad, som ædes til Grød, af
Reel og Blod, som vi ikke kiende nu.

Moth siger, det er Rind kogt i Vær,
jus atrium.

2. (I ældre Skrifter). Lindser. Esau solde
Jacob Forskodinge aff hans Søster for
Lummer. Jert. Postil. Fol. 86—b.

3. En Urt, Finnethee, Etov. Rosmarin.
Ledum palustre. Linn. Fl. D. Tab.
1031.

Lummer verb. neutr. (Svec. *lomma*, Isl.
hlymia). Giber en sagte Lyd, smaaløder,
lyder sagte. (Moth)

Lummerhede (en) n. f. nu brugeligt for
Lumhede.

Lummerheed adj. Det samme som Lumheed.

Lummerhyng (en) n. f. Norst Mad paa
Planten Komfraktung, vild Rosmarin. *An-
dromeda tetragona*. Fl. D. Tab. 1030.
Linn.

Lummer adj. Qvalm, tung, varm. Om
Lusten. Det er saa lummet, som om
der var en Torden i Vente. Lummet
Veir. En lummer Dag.

Lummerdarm adj. Det samme som lum-
merheed.

Lummerdarme (en) n. f. Det samme som
Lummerhede.

Lumpe (en) n. f. pl. Lumper. (Svec. *lum-
por*, veteramenta, Belg. *lompén*, a *lapp*.
Germ. *Lumpen*.)

1. En Lap, Pialt, Klud af Klæde, Flind,
Silke eller andet.

2. Et Slags Kager eller Hvedebrød. At bage
Lumper. At kiøbe sig en Lumpe.
Gud naade ham for Lumper han bager,
han kiøber Klæde i Alental; Ordsp. 2:
Han er en arm Stakkel.

3. En Klods, Blok, Knub, rundt Stykke
Træ, som kløves til Brænde.

Lumpekræmmer (en) n. f. (af Lumpe No. 1
og Kræmmer). Kludekræmmer. En som
sælger Pialter og gammelt Rips Kaps.

Lumpefram (en) n. f. Lapper og Pialter,
Rips Kaps.

Lumpemand (en) n. f. Det samme som
Lumpekræmmer.

Lumpemarked (et) n. f. Et Sted, hvor der sælges gamle Klæder og andet gammelt Løi. Hedder almindeligere nu Lusseford.

Lumpen adj. (af Lumpe No. 1). Som ikke duer meget, som ikke er meget værd, slet, ringe, korts. At trættes om en lumpen Ting. Lumpen Paf.

Lumpen (et) n. f. Lumpensukker, det sletteste eller ringeste Slags hvide Sukker. Er egentligen Adjectivet med Underforståelse af Sukker. Noth bruger Formen Lumpen.

Lumpenhed (en) n. f. Rederdrægtighed, Skarnagtighed. Den stærke Grad af Lumpenhed viste han imod sine nærmeste Venner.

Lumpenat (en) n. f. Kaldes i Norge 3 Brok- eller Jernnætter, som undersiden indfalder ved Varsel (St. Bartholomæi Dag om Høsten). Paa Primstaven nævnes og 3 Lumpenætter om Vaaren i Nat. (Top. Journ. f. N. 20 H. p. 94).

Lumper verb. neutr. (maaffee blot Udtale af Lumpen). Halter, er halt; om Heste. Han lumper stærkt paa det ene Been.

Lumper verb. act. Agter ved en Lumpe, foragter, forhaaner, bespottes. Bruges kun i den Talemaade: Ikke lade sig lumpe: vil ei ansees saa ringe.

Lumper (en) n. f. (af Lumpe No. 1). En som omgaaes med Glitteri. (Noth)

Lumperi (et) n. f. Det som er intet værd, unyttigt Løi, som er udgygt og duer ikke; Lapperi.

Lumpesamler (en) n. f. (af Lumpe n. f. og samler). Pjaltesamler, Kludesamler.

Lumpiff adj. Som intet duer, ringe, slet. (Noth).

Lumren (en) n. f. En sagte Lyd. (Noth)

Lumrer verb. neutr. giver en sagte Lyd fra sig (Noth). Bruges kun om Hede, naar man vil udtrykke, at man ligesom kan høre Hedens Bevægelse om sig. Der er saa hedi, at det lumrer om Ørene.

Lumrøf (en) n. f. See Lumbrægræs.

Lumst adj. (Isl. *Lymstr*). Hemmelig, overdækket, trædt. En lumst Karl, en lumst Morder, en lumst Streg. Han er lumst i sin Adfærd, som i sin Tale.

Lumst, lumstelig og lumsteligen adv. Paa en lumst Maade, snodigen.

Lumsthed (en) n. f. (Isl. *lymska*). Underfundighed, Træsthed, finis Odskab.

Lumstfri (et) n. f. Bedrægligt Foretagende; Klist og forskilt Væsen. Han gaar altid med sit Lumstfri.

Lun adj. et subst. See Lun.

Lun (et) n. f. See Lun n. f.

Lund (en) n. f. (Isl. *hlunnr*).

1. Bognæse, obsolet, men deraf findes endnu Lundstikke.

2. See Lund, en Sommerstok. (norff)

3. En Hob, Dyrge, Samling, i Gærdeleshed af Sommerstokke. Jeg foresandt adskillige opstaklede Lunde (Lunne). Sangsommer. Rye Saml. af Norske B. S. Skr. 1 B. p. 79. (Collin)

Lund (en) n. f. (norff, formodentlig af Isl. *lundir*, pancreas). En Høste. (J. Christiaua). Hallagers n. Ordsaml.

Lund (en) n. f. pl. Lunde. (C. Britt. *slavn* Slav. *log*, Dalm. *lung*, Isl. *lundr*, Svec. *lund*, lucus). En liden Skov, en Lyfke, i Udsættning af store og vidløftige Skove. 3 Lunde og Skove. „Guds hellige Lund“ var foruden en Ede. Deraf: Lundgud, Sylvanus.

Lundand (en) n. f. Anas Clangula.

Lunde (et) n. f. (Svec. et Isl. *Lund*, 1. indoles. 2. ratio, modus).

1. Det samme som Lune. Formen Lunde er obsolet.

2. Maade. Bruges kun i de sammensatte Ord: hvorlunde, mangellunde, sammellunde, ingellunde.

Lunde (en) n. f. (Isl. *lundr*, *Pliracus marinus*). En Sopapregse, Klufalk. Müll. Prod. Zool. Dan. (Norske B. S. Skr. 1 B. p. 137.)

Lunder, Lønner eller Lønner v. a. (Norst af Lund Ro. 2). Riserer Sommerstikke sammen.

Lunder verb. act. obl. (af Lund lucus).

1. Riserer En vild i Skoven.

2. Riserer, bedrager, tager Fordelen fra. Deraf: forlunder. (Moth)

Lundet adj. part. Riseret, bedraget. (Moth)

Lunding (en) n. f. obl. (af verb. Lunder).

Riserelse. Deraf Forlunding. (Moth)

Lundrap (en) n. f. Norst Maad paa Græsarten *Poa nemoralis* Linn. Flor. Dan. Tab. 749.

Lundse (en) n. f. obl. (Germ. *Lünse*, Belg. *Londse*, paxillus). En Ragle for et Vognhjul, en Lundstikke. (Rostgaard)

Lundsnekke (en) n. f. Et Skaldyr. *Helix lucorum*. Müll. Hist. vermium. 2 B. S. 46.

Lundstikke (en) n. f. (af Lund, axis og Stikke). Den Pind eller Stikke, som sættes i Enden i Axelarmen udenfor Hialet for at holde det, at det ei skal gaa af under Riserelsen. At tage Lundstikken. Hvo som stræber efter en Guldvogn, faaer dog Lundstikken. (Peder Svvs Ordsp.) 3: det Raader aldrig at hige efter noget stort, man har da Haab om det mindre. En Suppe kogt paa en Lundstikke 3: en tynd, slet Suppe. (Snedorffs patr. Tilf. 2 D. p. 255). Deraf:

Lundstikkehul (et) n. f. Det Hul i Vognaxelen, hvori Lundstikken sættes.

Lundstikkeplade (en) n. f. Den Plade eller brede Jernhætte, som skæber paa nogle Lundstikker, for at holde Skarn borte.

Lundtæller (en) n. f. Det samme som Lunde. Müll. Prod. Zool. Dan.

Lune (en og et) n. f. pl. Luner. (Isl. et Sv. *lund*, indoles).

1. Sind, Gemytsforfatning, Sindets gode eller onde Beseffenhed, især naar man ikke er sig Marsagen dertil tydelig bevidst. At være i slet, i godt Lune 3: i slet, vel til Mode. Han har sine Luner

3: er ikke det ene Stieblik som det andet. At handle efter Luner (d. e. Rykker).

2. Absolute. Oprømt, Munterhed, vittige Indfald. Han skriver altid med megen Lune. Hans gamle Lune har forladt ham. Han er i Dag ikke i Lune, d. e. han er gnaben. Deraf:

Lunefangen adj. obl. (af Lune og fangen). Som let kan faae Luner, som er egenfindig, særfindet, drippen, branten.

Lunefænger (en) n. f. En som har Luner; Grillenfænger.

Lunefængig adj. obl. Det samme som Lunefange

Lunefuld adj. Som har Lune eller Luner. Altsaa:

1. Morsom, munter, oprømt. En lunefuld Skribent.

2. Som har Rykker, vægelsindet. Hun slog op med sin Kiæreste, fordi han var lunefuld.

Lunegod eller Luungod adj. (af Lune og god). Grom i Stodetal; god efter som hans Lune staaer; snart mild, snart gnaben. Luungod gjør baade sig og andre Fortræd. (P. Svvs Ordsp. 2 D. p. 291).

Lunelse (en) n. f. (af verb. Luner). Stilhed i Veiret, it. Ly, Læ. Den Beseffenhed, at det er lunt. (Ar. Bernis 1 B. p. 104.)

Lunen (en) n. f. (af verb. Luner). Den Stiering at lune, it. Ly, Beseffelse mod Vind og Veir.

Luner verb. neutr. imperf. lunebe sup. lunet. (Isl. *lygna*, cessare). Bliver lunt, stilles, sagtes, skaffer Ly. Det luner. Veiret luner eller det luner i Veiret 3: Blæsten lægger sig, tager af. Skoven luner for den tyndskæbte. (P. Svvs Ordsp. P. 232). Pinen luner 3: sagtes. (Moth)

Lunevits adv. Paa en lunefuld Maade, efter som Hovedet staaer. (Moth)

Lunge (en) n. f. pl. Lunger. (As. *lungena*, Isl. et Sv. *lunga*, Angl. *lungs*, Al. *lungun*.) Andedrøttets Redskab hos Menneker og

Dyr; Redskabet for Atmosfærens Indvirkning hos de aandende Dyr. En Auctionsraader maa have en god Lunge. At tale fra Lungerne: reent ud. Men at tale af Lungerne: at sige eet og mene et Andet. At have stærke Lunger: et godt Bryll. At ryste Ens Lunger: Mellemgulvet. Deraf:

Lungeaare (en) n. f.

1. Lungepulsaare, som fører Blodet fra Hjertet til Lungerne: arteria pulmonalis.
2. Lungeblodaare, som fører Blodet fra Lungerne tilbage til Hjertet: vena pulmonalis.

Lungebetændelse (en) n. f. En Betændelse i Lungen: Peripneumonia. (Mangors Land-Apothek p. 414.)

Lungebyld (en) n. f. Byld i Lungen: vomica. Ib. p. 420.

Lungegang (en) n. f. Lustror, Strube: trachea aspera arteria. Nye Samling af B. S. Efr. 3 D. p. 282. (Strøm)

Lungegræs (et) n. f.

1. Rorst Navn paa en Urt, ogsaa kaldet Kongeløb, Lysbrand, Lungerod, Lungesetgræs. Verbalcum Thapsus, Linn. Fl. D. Tab. 631.
2. Rorst Navn paa en Urt, ogsaa kaldet: Malbe-Urt, Fjeldfrue, Bergfrands, Narsgrøde, Fjeldrose, Bergfrue, Sibphilblomme, Siisylde. Saxifraga Cotyledon Fl. D. Tab. 241.
3. Rorst Navn paa en Urt, ogsaa kaldet: Agerkræppe, Agerburre, Tordekræppe, Stor-Kræppe, Klunger, Klægg, Haarklægg, Burri, Luseblad. Arctium Lappa Fl. D. Tab. 642.

Lungefar (et) n. f. See Lungeaare.

Lunge-Lab (en) n. f. En Plante. See Lungemoos.

Lungemiddel (et) n. f. Et Lægemiddel imod Lungesyge.

Lungemoos eller Lungemoes (en) n. f.

En Ret af hakket Leber og Lunge af Dyr med Korender iblandt; Finker. Han spiser gjerne Lungemoos.

Lungemoos (en) n. f. En Art Mos eller Lab, som vokser paa Bullen af gamle Ege- og Bøgetræer. Lichen pulmonarius Linn.

Lungenæbe (en) n. f. (norff). Det samme som Lungemoos.

Lungepibe (en) n. f. Det samme, som Lustror.

Lungepølse (en) n. f. Et Slags Pølse, som er stoppet med fint hakket Lunge og Leber.

Lungepulsaare (en) n. f. Det samme som Lungeaare.

Lungerod (en) n. f. See Lungegræs No. 1.

Lungeslag (et) n. f. Kaldes en medfødt blaarød Plet paa Menneskets Begent i Ansigtet.

Lungesot (en) n. f. En Sygdom i Lungen, en Blindsot, Lungetæring. (Mangors Land-Apothek p. 352.)

Lungesotig adj. Som har Lungesot.

Lungesotgræs (et) n. f. See Lungegræs.

Lungesotrod (en) n. f. } Rorst Navn paa

Lungestof (en) n. f. } Planten Sunkroff, verbalcum nigrum, Linn. Fl. Dan. T. 1088.

Lungesyg adj. Som har ondt i Lungen.

Lungesyge (en) n. f. Det samme som Lungesot.

Lungeurt (en) n. f. Pulmonaria officinalis Linn. Fl. D. T. 482.

Lunken adj. (Germ. *lau*, *laulich*, *repidus*.)

1. Som Kulden er slagen af, som hørtet er varm eller kold, kuldslagen. Kaffet oven er endnu lunken fra i Morges.
2. Figurlig: koldsinlig, ligegyldig, som ikke viser Varme eller Joer for noget. Det er saa lunken mellem dem (modsat heed i samme Forstand). Et lunken Vensteb. En lunken Tale. En lunken Elsker.

Lunkenhed (en) n. l. Den Bekaftenhed at være lunken.

Lunkent adv. Paa en lunken Maade.

Lunker verb. act. imperf. lunkede sup. lunket. Tager Kulden af, flaaer Kulden af noget, gjør lunken eller lidt varm. At lunkte Vandet, Tasterkenen.

Lunkner verb. neutr. lunknede, lunknet. (Er ogsaa, selv af nogle gode Skribenter, flionde mindre rigtig, brugt som verb. act. f. Ex. „Hvis hans egen Dunstfreds ikke lunknede dette sædne Rum.“ Sneedorffs patr. Lillf. 1 D. p. 258).

1. Bliver lunken, taber Varmen, Heden. Nu lunkner det dog noget.

2. Figurlig: Bliver koldfindig; taber i sin forrige Styrke. Venfabet lunkner imellem dem.

Lunkning (en) n. l. Den Gierning at lunkte noget. Vandets Lunkning. At give noget en liden Lunkning.

Lunnebønf (en) n. l. obl. (af v. Lunner og Bønf). En Bønf at tage en Middagsføvn paa, Leibønf. (Noth)

Lunner verb. neutr. (Belg. *lundiëren*, cunctari). Beslægtet med Lunter verb. neutr.

1. Kommer langfomt frem. See Lonner.

2. Ligger og rækker sig, retter sig, hviler sig ud. (Noth)

Lunte (en) n. l. (Isl. *lon*, intermissio, cessatio, Svec. *lund*, intervallum).

1. En Stund, et Mellemrum. See Lon.

2. Et Stykke Dei (Bruges almindelig blandt Bønderne i Sieland). Der er endnu en lille Lunte til. En Will og en Lunte.

3. Om Hestens sagte Trav. Jeg reed den hele Dei i Lunte.

4. I Jagtsproget: Rødens Hale.

Lunte (en) n. l. pl. Lunter. (Belg. *Lont*, f. lompe, Germ. *lunte*, Sv. *lunta*, Angl. *linrel*, *linstock*, af *lin*, *linum*, *lupa*). Et Stags Lød, omtrent en Tomme tyk, sammensnoet af hvad der gaar til Spilbeded Hamp og Blaars Hegling. De bru-

ges til at antænde Fængsludet paa Læuner, naar disse skal affres, da Lunter let kan holdes i Haanden eller omvikles paa en Stok. En brændende Lunte. At holde Lunterne tændte. At vente Fienden med brændende Lunter. I Almuen's Sprog fges ordsprogsviis: At lugte Lunter: mærke hvad En har i Sinde. At passe paa Lunter: være opmærksom, være paa sit Post. Deraf:

Lunteballe (en) n. l. Et Kar, som en halv overflaaren Tønde, med Sand eller Vand i, hvor man sætter Lunter fra sig til Skib.

Luntepuffer (en) n. l. En gemeen Soldat. (Noth)

Lunte-spinder (en) n. l. En som spinder Lunter.

Luntestok (en) n. l. En Stok, omtrent en Alen lang, med en liden Jerngaffel i den ene Ende og en Pig i den anden, til at sætte den fast i Dæklet paa et Skib eller i Jorden.

Lunteveger (en) n. l. En Hætte af Træ, indvendig beslagen med Blik, i hvilken man kan hense en tændt Lunte, uden at den skal flade.

Luntebrog (en) n. l. (af verb. Lunter og Brog). En som drøser og et kan komme affted; en Drøseplind. (Noth)

Luntegang (en) n. l. (af v. Lunter og Gang). En langsom, seensærdig Gang. Bruges nu meest om den jævne Gang, en Hest gaar i, naar den ikke drives; sagte Trav.

Lunter verb. neutr. (Svec. *lunka*, tarde incedere). imperf. lunkede sup. lunket. See Lunte n. l. intermissio.

1. Gaar langfomt, sagte, usler, kommer drøsende affted. Han lunter saa smaat efter. Den som iler i Forskningen, han kommer siden til at lunte. „Hvorfor skal Armeen ligge og lunte.“ (Holbergs pol. Randskaber 2 K. 3 S.)

2. Med Smaaord:

Lunter af verb. n.

1. Kommer saa jævnt eller langsomt frem.
2. Gaaer an, er taaleligt. Denne Stil kan saa lunte af.

Lunter til verb. neutr. Risrer noget fort. Lad os nu lunte lidt til, her er god Vel.

Luntetrav (et) n. f. (af Lunter v. og Trav).

Sagte Trav, det samme som Lunte No. 3.

Jeg reed kun i et godt Luntetrav.

Lunteborn adj. (af Lunter verb. og born).

Seendragtig; seent og underlig til Sindss. (Moth).

Lup eller Luppe (en) n. f. (Germ. *luppe*, i Smeltehytterne). Den smeltede Jernmasse, saadan som den kommer af Ovnen. (Brünnichs Mineral. p. 251.)

Lupe (en) n. f. Et Slags Biff, ellers Hvidling. Albula minor.

Lupe (en) n. f. pl. Luper (af Gall. *Loupe*). Et convex slebet Glas som forstørker, et Forstørrelsesglas.

Lupin (en) n. f. Lupinus Linn. En Bærplante med hvide, blaa og gule Blomster og uldne Bælger. Ubebanne.

Luppe (en) n. f. See Lup n. f.

Lur (en) n. f. See Luur.

Lure (en) n. f. En Lundsikke. (Moth)

Luren (en) n. f. Den Gierning at lure.

Lurendreier (en) n. f. pl. Lurendreiere. (maaskee af Isl. *Hlyri*, rostrum navis og verb. *Dreier*; eller af verb. *lurer* og subst. *Dreier*, altsaa en som dreier Sagen, efter som han har luret til. See Lurevidne.)

1. En Skipper, som uden Forloeb handler paa forbudne Steder. (Moth)

2. I Almindelighed: ethvert falsk og listigt Menneſke; en Bedrager. Deraf:

Lurendreieri (et) n. f.

1. Ridsmandskab, som skeer paa ulovlig Maade. (Moth)

2. Bedrageri med Snedighed, slet Streg.

Lurendreieragtig adj. Som passer for en Lurendreier,

Lurendreierstreg (en) n. f. Spitsbuebestreg, Stielmspøtte.

Lurer verb. act. et neutr. imperf. lurede sup. luret. (Isl. *hlæra*, Svec. *lura*, Germ. *lauren*, Belg. *loeren*, Angl. *loer*, auscultare, insidiari).

1. v. n. Lytter efter; har Ørene opmærksomt henvendte paa noget; venter hemmelig paa. Hun vil gierne lure ved Døren. Han lurar paa Feiligheden. Det skal Du lure din Død paa o: det kan Du bide længe efter.

2. v. n. Ligger i Baghold, efterstræber. At lure som Ratten paa Musen. Røverne lure i Skovene paa de Reisende. At lure paa Ens Ord og Foretagender.

3. v. a. Besnærer, besnilder, fører bag p. set. Den Mand lader sig ikke let lure. Ja Du skal lure ham. Han blev lurt. Ingen skal saa let lure den Karl. Tænker Du at lure mig, tænker Du feil.

4. Med Smaasord:

Lurer af verb. act. et neutr. See Afslurer v. a. et n.

Lurer efter verb. neutr. Giver noie Agt paa hvad der siges og forhandles. Hvad lurar Du efter?

Lurer paa verb. neutr.

1. Hører noie efter, agter noie paa. At lure paa Ens Ord, Tale.

2. Venter hemmelig efter. At lure paa Ens Død, Embede. At lure paa Udspillet. At lure paa Kløver Es.

3. Efterstræber hemmelig, passer hemmelig paa for at fæde; ligger paa Lur efter.

Lurer sig paa verb. recip. Kommer bag paa, lister sig paa, overrumpler ved hemmelig at vise sig. At lure sig paa Billedet, Stenden.

Lurer til.

1. verb. neutr. Lytter. At lure til Ens Tale.

2. verb. act. med hosføiet Datis: sig. Forfatter sig noget, især Randskab, ved

at lurre. At den Blisdom har han lurret sig til.

Lurer ud v. n. Udforsker ved at varte hemmelig paa, udspeider.

Lurer verb. neutr. lurede, lurret. (Isl. *lura*, ignavum harere, dormire).

1. Tager sig en Lur, slumrer, sover let. Bedstefader sad i Lænestolen og lurede.

2. (I Norge). Sovor hos et Gruentimmer. (Hallager).

Lurer verb. neutr. Blæser i Horn, i Lur. (Noth).

Lurer (en) n. l. En som staaer paa Lur for at høre efter, hvad andre sige eller foretage sig; en Speider.

Lureri (et) n. l. Speiden, Oppassen, Væren paa noget. It. Efterstræbelse, List, Snare; Bedragerie.

Lurebidne (et) n. l. (af lurer auscultare og Bidne). Den, der aflægger et Bidnesbryd, han har lurret sig til.

Lurevinkel (en) n. l. (af lurer auscultare og Vinkel). En Krog, et hemmeligt Sted, hvorfra man lurer paa noget.

Lurevraa (en) n. l. Det samme som Lurevinkel.

Lurham (en) n. l. (af imperat. lur og pron. ham). En snedig Person, som man i Handel og Wandel skal vogte sig for. Det er en Lurham.

Lurisaß (en) n. l. Omtrent det samme som Lurham, dog noget mildere (af verb. lurer og Saß).

Lurk (en) n. l. (Formodentlig det Islandske lurgr, gibbosus, en Puffetrugget). Den som er liden af Vext; en Vantrivning. (Noth).

Lurmandsbist (en) n. l. En grøn Ost, en suur Ost, som maa have sit Ravn af en vis Lurmand, ligesom Lurmandsbise. Noth. (Maaskee snarere en Ost, der bedrager Risberen, og hvis Saljer altsaa var en Lurendreier).

Lurmandsbise (en) n. l. En Bise om Lurmand (nomen proprium viri. Latine: Lurdonius). Noth.

Lurring (en) n. l. En sagteblæsende Vind. En Medbørs Lurring let ad Vølgen flyder hen.

Lurv (en) n. l. (norsk). Et pialtet, eller i Klæder klædesløst Menneske. (Hallagers Ordsaml.)

Lurvet adj. (af Isl. *larfr*, vestis lacera, Cambr. *llarp*, panniculus; lacinia).

1. Egentlig om Klædebragten: slet, pialtet, laset, klædesløs, revet. At gaae lurvet i Klæder. It. om Lænkemaaden, nedrig, foragtelig. En lurvet Person i alt hans Væsen.

2. (I Spydebjerg i Norge). Stridhaaret.

Lurv-Mos (en) n. l. En Lavart. Lichen candelarius. Linn. ogsaa: Lichen centrifugus. Linn.

Luser verb. akt. et neutr. lusede — luset (af Luns subst.)

1. v. a. Piller Lufene af. Tiggertønen luser sit Barn. Matrosen ligger og luser sig i Solen.

2. v. n. Snier; er paaholden. At luse paa en Stilling.

Luseri (et) n. l. (af Luser v. n.) Gemeent Snieri, Riden Paaholdenhed.

Luset adj. og adv.

1. Som er fuld af Luns, som har Luns. Et luset Barn. Han er saa luset, at man maa bære bange for ham.

2. Sneragtig, snurftig. En luset Beretning.

3. Nedrig, slettænkende.

Lusing (en) n. l. (af Luser v. a. et n.)

1. Skjeldsord om en Snier.

2. I Almuen's Sprog: en skarp Trettesættelse, en Dragt Prygl. At give En en Lusing, at faae en Lusing.

Lust (en) n. l. (af Luster v. a. beslagtet med Luns).

1. Et seendragtigt Menneske, der kryber som en Luns.

2. Prygl, Pug. Det samme som en Lusing No. 2. (Hallager)

Luster verb. neutr. imperf. lufkede sup. lufket (Germ. *lauschen*, diminutivum af *lurer*).

1. Lister omkring for at udforske, snuser, gaaer paa Luur. Han gaaer og luster som en Typ.

2. Med Smaaord:

Luster om v. n. Gaaer hemmelig omkring for at finde Leilighed til at udføre sin Hensigt.

Luster ud v. n. Udfritter, faaer at vide paa en listig Maade. Jeg skal nok lufte det ud af ham.

3. recipr. **Luster** sig paa. Sniger sig hemmeligen paa Nogen. **Luster** sig til 3: sniger sig til at høre eller faae noget.

Luster verb. act. lufkede, lufket. (af Lunds, norsk).

1. Prygler, giver Hug.

2. Tager Udsi af Hovedet.

Lusturvet, **Lustidt** adj. See under Lu.

Lustus (en) n. f. (a lat. *Luscus*). En hunn Træring, En som gaaer hemmelig til Værks, en Luurham.

Lusse nom. prop. Den gammelbogs Udtale af Lucie, bekiendt af det gamle Vers **Lusse** lette Laare. Formodentlig heraf:

Lussepare (en) n. f. Et Slags Pærer. (Norsk).

Lut (en) n. f. pl. **Lutter**. (Svec. *luta*, che-lys. *land*, It. *luto*, f. *luto*, Angl. *luto*, Belg. *luynt*, Germ. *lute*, L. B. *laudis*, Gr. B. *λαοτο*, Arab. *allaud*, cum articulo al). Et musikalsk Instrument, en Strengedeeg, et Slags Cither. At spille, staae paa Lut. At stemme Lutten. Deraf: **Lutbug** (en) n. f. Det øverste af Sangbunden paa en Lut.

Lutenist (en) n. f. En som forstaaer at spille paa Lut.

Lutfederal (et) n. f. Federal til en Lut.

Lutgreb (et) n. f. Greb, Strøg, som gøres paa en Lut.

Luthals (en) n. f. Halsen paa en Lut.

Lutmager (en) n. f. En Instrumentmager, som gior Lutter.

Lutslager (en) n. f. Den som spiller paa en Lut.

Lutspiller (en) n. f. Det samme som **Lutslager**, men mere brugeligt.

Lutstol (en) n. f. Den Stol eller det Redskab nede paa Lutbugen, som Strengene ligge paa.

Lutstreng (en) n. f. Streng som bruges til Lut.

Lute (en) n. f. (norsk). Et kroget eller lødende Qvindfolk. (Halløger)

Luter verb. neutr. et act. obsol. imperf. lutede sup. lutet. (Germ. *lauten*, Belg. *luden*, Isl. *hljóða*, Svec. *ljuda*, sonare, resonare.)

1. v. n. Gider Lpd.

2. v. a. Drikker store Kluf, at det lyder i Halsen.

3. Luter til, Luter paa (Norsk), gammel Udtale af Lytter. See dette Ord.

Lutendrank (en) n. f. (Norsk skriener **Luterdrank** af **Luter** v. a. Ro. 2 og **Drank** 3: Drikke). Kryderbiin, Kar demommebiin, Liqueur.

Luterbiin (en) n. f. Det samme som **Lutendrank**.

Lutglime (en) n. f. En Plante, *Lærent*, *Silene nutans*, Fl. D. Tab. 242.

Lutmørle (en) n. f. En Plante, *Panteloh* *Mosse*, *Mnium annotinum*, Linn.

Lutte (en) n. f. obs. Formodentligen Udtal af Lunte.

1. Et lille Stykke. En lille Lutte, til alle gode Lutte.

2. Et Lob, Spring, Rend. (Norsk)

Lutendrank, **Luttenist** 3c. See **Luten**, **drank**, **Lutenist**.

Lutter verb. a. obsol. (Beslaget med verb. *Luder*. See dette Ord). Brier sig af Ver- bødighed for; ærer, holder i Agt og Bø- dighed. At lutte Gud. At lutte En som en Gud. (Norsk).

Lutter adj. og adv. (Germ. *lauter*, Svec. *lutter*, As. *hluter*, C. Brit. *lathr*). Puur, reen, ublandet, usorfalet. **Lutter** Guld. **Lutter** Kobber. **Lt.** Figurlig: Det er lutter Egn, lutter Sandhed. Af lutter Klarlighed.

Lutterhed (en) n. f. obsol. Reenhed, Klarhed.

Lutting (en) n. f. (Bentelig af de gamle Love. Isl. *glöfi*, As. *glöf*, *chiorheca*).

En Bøndevante med een Tømmelsfinger; Bølgvante. (Noth)

Lutrer v. a. See **Luttrer**.

Luttrer verb. a. imperf. luttrede sup. luttret. (Svec. *luttra*, *purgare*, a *lutter*, *clarus*).

1. Skiller Ureenlighed fra, renser; bruges f. Ex. i Chemien. Guldet luttres i Jiben. At luttre Salpeter.

2. (Til Skibs). Reengjør et Skib under Vandet.

3. Figurlig: om Tænkemaade, Sæder, Smag. „Jeg haver luttret Dig, dog ikke som Guld.“ Ef 48, 10.

Luttrer af v. a. See **Afluttrer**.

Luttrer (en) n. f. En, der forstaaer at luttre og afdrive Metaller.

Lutterdigel (en) n. f. Rensedigel, hvori Metaller afdrives og renses.

Luttrekunst (en) n. f. Den Kunst at afdrive og rense Metaller.

Luttren (en) n. f.

1. Metalleres Udrensning, Udfogning, Afdrivning.

2. (I Chemien). Sukkers og andre Tinges Raffinering, Rensning, Forbedring.

Luttring (en) n. f. Det samme som Luttren. Deraf:

Luttringssted (et) n. f. Det Sted, hvor noget renses eller foræbles. Et sandt

Luttringssted for Videnskaben. (B. S. Skr. n. S. 2 D. p. 136. Saxtorff.)

Luum (en) n. f. (Isl. *ludr*, *lituus*, *tuba*). See **Lud**.

Luum (en) n. f. (Isl. *lut*, *lixivium*, Belg.

loog, As. *læg*, Germ. *laugs*, Ung. *luugh*, Polon. *lug*. Beslægtet med Cambr. *Lhuds*, cinis, Arm. *ludu*.)

1. Saltagtige Dele af Træ eller Bæstasse, som er mættet med Vand; Vand, som har staaet paa Aste og draget Saltet deraf. At sætte, lave Luud. Denne Egee er saa stærk som Luud. Det er reen Luud.

2. Ordsprogstil siger man: Det er god Luud, som tager Skurven af: en god Straf som forbedrer. Der skal stærk Luud til skurvede Hoveder: streng Straf til fordærvede Mennesker. Jeg skal toe dig uden Luud, og koldt Vand: berste dig dygtig af. At lade En gaae for Luud og koldt Vand: intet tage sig af ham, lade ham stotte sig selv. Jeg giver ham Luud og Læge: agter ham ikke, bryder mig intet om ham. (Noth). At være saa doven som Luud: stinde doven. Deraf:

Luudagtig adj. Som ligner Luud, som har Lægt og Smag efter Luud.

Luudasse (en) n. f. Aste, som er hensat, til at giøre Luud af. **Lt.** udladet Aste, som Saltet og Skarpheden er trukket af.

Luudballe (en) n. f. En Balle til Luud, eller hvori noget lægges i Luud for at udblædes.

Luudkum og **Ludekum** (en) n. f. Kals des den Balle neden under Tønden, hvori den ved Vandet frembragte Salpeterluud bliver optaget. (Dec. Mag. 2 D. p. 66.)

Luuddoven adj. Yderst doven.

Luudbøtte (en) n. f. Bøtte til Luud. **Lt.** Lægebøtte i Salpeterværker.

Luudfist (en) n. f. Fist udblødt i Luud.

Luudgrød (en) n. f. Grød kogt i Luud, som gives Hvalpe, at de ei skal blive store. (Noth)

Luudfynder (en) n. f. Fynder udblødt i Luud.

Luudkar (et) n. f. Kar til Luud.

- Lundfurs** (en) n. f. Rorst Ravn paa Planten, *Ophrys Nidus avis* Linn. Fl. D. Tab. 181.
- Lundfurs** (en) n. f. En grov aaben Kurb, hvori man hænger Affeposen, som man staaer kogheede Vand paa, hvilket saaledes bliver til Luud, og stes igiennem Kurven.
- Lundblagger** verb. act. imperf. Luud- lagde sup. Luudlagt. Lagger i Luud, gienneutrækker med Luud. At luudblagge Klæder.
- Lundlægning** (en) n. f. Den Gjerning at lægge i Luud.
- Lundblække** (en) n. f. Pose til at ste Lu- den igiennem.
- Lundpose** (en) n. f. Det samme.
- Lundpose** (en) n. f. En Pose til Luud.
- Lundsalt** (et) n. f. Naar Luden eller det saltagtige Vand af de jordagtige De- le, der formeddelt deres Tynge sætte sig paa Bunden af Karret, er aftappet, saa lader man det blotte Vand bordsunste, og da bliver Salte tilbage som et fast Legeme. Dette Salt kaldes Luudsalt, Potasse og Alkali. Tilforn blev det kaldt Vaidasse, fordi det blev meget brugt af Vaidfarverne.
- Luudsie** (en) n. f. Det samme som Luudpose.
- Luudvand** (et) n. f. Det allertiareste af Luden.
- Luudvass** (en) n. f. Bygen, Klæders Vadsken i Luud.
- Lunun** adj. (Isl. *lygn*, Sv. *lugn*, tranquill- us in aëre).
1. Stille, uden Blæst, som Wind og Veir ikke kan komme til. Et luunt Sted. Lune Værelser. I Skoven er luunt. Saa bleff det strax lunn. (Gert. Post. Fol. 65.)
 2. Mild, ikke skarp, om Veiret. Luunt Veir.
- Lunun eller Lune** (en og et) n. f. (Sv. *lugn*, tranquillitas aëris, Isl. *lon*).

1. Veirets Stilhed, Rolighed. Jt. Et Sted, som giver Ly mod Regn og Storm. Han søgte Luun i Skoven under Træerne.
 2. Ophold, Stille fra Pine og Uro. Sinds Luun og Rolighed. „Saade i Fred og i Lune.“ (Rimkrøniken Fol. 32).
 3. Et Slags aabne Fuglebuer, hvortil Stil- lidser bindes med smaa Klæder, for at lære at lukke Vadsken op med Hovedet, og drage Vand op med Fingerballe. Noth. (Rostgaard skriver Luur).
- Luunhed** (en) n. f. Den Betskaffenhed at være luun. (Nye Saml. af B. S. Str. 3 D. p. 189).
- Luur** (en) n. f. (Isl. *ludr*, Sv. *luder*, con- tracte *lur*, *Buccina*, a *lyda*, sonare). Et for- dum Lud eller Lude.
1. Et Slags Krigsbasune, Horn at blæse i. At blæse i Luur.
 2. (Isl. *luthr*). Mollestel, Mollestilling i en Qværn, de tvende Stykker Træ, et paa hver Side, i Stikkelse af en Bue, hvort Mollestenen ligger; Mollegierde.
 3. Rorst Ravn paa en Plante. Vand-Ang- like. *Angelica sylvestris*. Linn. Flon Dan. T. 1639.
- Luur** (en) n. f. (af Isl. *lura*, decumbere). En Clummer, et Blund, kort Sævn. Der gemesteren tager sig en Luur.
- Luur** (en) n. f. (af v. *lurer*). Den Gjerning hemmelig at lytte sig til at høre og i hvad andre gjøre eller sige. At staa, og ligge paa Luur. Døden staaer de Unger paa Luur. (P. Gys 2 D. P. 67.)
- Luuren, Luurendreier** &c. See Luur, Luurendreier &c.
- Luus** (en) n. f. pl. det samme. (As. Al. Isl. Sv. *lus*, Belg. *luis*, Angl. *lous*, Germ. *laus*, pediculus).
1. En bekjendt vidtsøftig Slægt af ubrugte Insekter, som opholde sig paa mangfoldige Dyr, selv paa andre Insekter. (Pediculus).
 2. I daglig Tale siges figurlig om et Menneske, der er karrig og paaholden: Det

er ret en Luus, en stor Luus, en salten Luus.

3. Hybenfrø.

4. Ordsprogsviis siger man: Han kryber som en Luus paa en Tærespaan, om den der gaaer langsomt. Han giver et en Luus bort: er overmaade farrig. Han koger en Luus i Suppe: nannet ikke at spise sig mæt. Gulten Luus bider haardst: hvor der er Erang og Fattigdom, kan man vente meest Rørighed. Naar en Luus kommer i Skarven bliver hun stolt: Naar den Ringe og Fattige faaer bedre Vilkaar, hændes det ofte, at han hovmoder sig. Naar Luus faaer Høste, saa rebner den: Hovmod klæder den Ude stet. Det er ondt eller det er en Puf at høre Luus høste. Der kan ei hastes en Luus paa hans Kiøle (nemlig, fordi den er luslidt). At sætte Luus i Skindkiøle eller i Skindpels: at sætte Splid, Uenighed imellem nogen, gjøre ondt værre. Deraf:

Lusebar (et) n. l. (norst). Ravn paa Planten Fjereblad Paris quadrifolia Linn. Fl. D. Tab. 139.

Luseblad (et) n. l. Lusegræs, Agerborre. Arricum lappa, Linn. Fl. D. Tab. 642.

Lusefrø (et) n. l. Et sort skarpt Frø til at dræbe Luus med.

Lusegræs (et) n. l. (Plante).

1. Norst Ravn paa en Art Goelbug, Himmeldug, Jgle, Vortegræs, Diengræs, Ringormgræs, Duggæs, Tættegræs, Maria Dientaare. Drosera rotundifolia. Fl. D. Tab. 1028.

2. Norst Ravn paa en Art Sib, Markesfrøtle, Hildeheine. Junius campestris. Linn. Flor. Dan. T. 1333.

3. Norst Ravn paa en giftig Urt Aconitum Lycocotum. Fl. D. Tab. 123.

4. Luseurt, Engetrold. Pedicularis palustris.

5. Norst Ravn paa Milturt. Osmunda Spicant. Fl. D. Tab. 99.

6. (I Jylland). Græsarten Holcus lanatus Linn. Flor. Dan. T. 1181.

Luseham (en) n. l. Bælgen af en Luus.

Lusehat (en) n. l. (Urt).

1. See Luseurt.

2. Stormhat, Munkeshette. Blaamunk. Aconitum Napellus. Linn.

Lusehemming (en) n. l. I Almueproget: Skildsord til en luset Karl.

Lusehul (et) n. l. Bruges figurlig om et stet Herberge. Han boer i et Lusehul.

Lusekam (en) n. l. Kæmpekam, Tætkam. Kam at kævme Lusene af Hodebet med.

Luseknækker (en) n. l. Skildsord om den, som er Riden, paaholden.

Lusekone (en) n. l. En Pjaltetrammerke, som sælger gamle Klæder.

Lusekrud (et) n. l. En Plante som dræber Luus. Delphinium Stophisagria Linn.

Lusekommer (en) n. l. See Lumberggræs.

Lusehng (en) n. l. Kragebar, Kræfking. Empetrum nigrum. Fl. D. Tab. 975.

Lusemarked (et) n. l. Et Marked, hvor gamle Klæder og Skrammel sælges.

Lusenem adj. Som Luus gjerne vil være hos. (Moth)

Luseraad (et) n. l. Kaldes det, naar man pønser paa noget og klør sig i Hovedet. (Moth)

Lusepligt (en) n. l. En ringe Kiendelse, som en Passageer giver Skibsfolket. (Moth).

Luserede (en) n. l. En Rede af Luus.

Lusefalve (en) n. l. En Salve, som er tienlig til at dræbe og fordrive Luus med.

Lusefrog (et) n. l. Skidensærbigt, fattigt Menneske, som er fuldt af Luus.

Lusefurb (et) n. l. Skurb i Hodebet, hvori findes Luus. Deraf:

Lusefurbet adj. Skabet og luset. (Moth)

Luseflange (en) n. l. En amerikansk Slange, som er fuld af Luus, lignende smaa Lorbideler. Pila.

Lufefyge (en) n. f. En Sygdom, som bestaaer i at Lufene avles i Huden paa det menneskelige Legeme, og tilsidst for-
tærer det.

Lufetorb (et) n. f. Et Torb, hvor gamle Klæder og Skrammel sælges.

Luseurt (en) n. f.

1. Engetrøld, Engeliud, Trøldurt, Skob-
Luseurt. *Pedicularis palustris*. Linn.

2. En anden Art, som ogsaa kaldes:
Skofrøler, Gransfrøler, liden Luseurt.
Pedicularis sylvatica. Fl. D. T. 225.

Lusehorn adj. Som er fuld af Luus.

Luushund (en) n. f. Gemeent Skieds-
ord om den, som er meget for gierrig
og gnudd.

Luusning (en) n. f. Den Sierning at
luse sig eller Andre. Rensning fra Udsi.

Lub (en) n. f. Den Side, Vinden kommer
fra. Det bruges kun som Ssterminns til
at forklare, hvorledes eller paa hvad Sted en
Manøvre skal foretages, og da er Styr-
bord eller Bagbord (høire eller venstre Side)
værelstis eller tilfældigen Lub-og Læ Side.
At vinde Luben d. e. Vinden. At tage
Luben fra En d. e. overgaae ham. Bru-
ges i mange Sammensætninger, saasom:
Lubhoug, d. e. Bougen foran paa Skibet
paa Lubiden. Lub-Bræser, Lub-Ka-
noner, Lub-Bant, Lub-Brambug-
line, Lub-Kelline.

Lubart (en) n. f. Den Side af Skibet, som
Vinden blæser paa, modsat Læside. At
være til Lubart.

Luber verb. neutr. imperf. lubebe sup. lubet.

1. Stikker i Vinden med Skibet, seiler for
Vinden.

2. Med Smaaord:

Luber an v. n. Seiler for en aaben
Vind, styrer op for at seile nærmere ved
Vinden.

Luber op v. n. Arbejder sig op ved at
lube. Luber op til Vinden. (Agerbechs
Liv og Levnet p. 5)

Lubgierrig adj. Stiges om et Skib, som
er meget villigt til at gaae til Vinden, saa
at man endog neppe med Roret kan forhin-
dre det. Naar man bringer Lyngde-Punc-
tet alt for fremmeligt i Skibet, bliver det
lubgierrigt.

Lubholder (en) n. f. Kaldes et Skib, som
naar det seiler med Vinden, ikke har megen
Afdrift, som holder Luben. En Egenkab,
som beroer paa Skibets Bygning. Det er
en god Lubholder.

Lubside (en) n. f. Den Side Vinden blæser
paa Skibet, modsat Læside.

Lux (en) n. f. I Almaens Sprog en snedig,
hul, durtreven Person, Skielm. Det
er en stor Lux.

Luxer v. a. (Sax. *luchsen*). Bedrager, fra-
lister, stæler i det smaa.

Luxsafir (en) n. f. Kaldes den taagede,
hvidplettede Safir. *Lynceus*. (Brännichs
Mineral. P. 31—3.)

Ly (et) n. f. (beslægtet med Læ). Det Sted,
hvor man er set for ubehagelig Paavirkning
af Sol, Vind, Luft o. s. v. Stius, Skierm.
At søge Ly under et Træ. „J Huler, har J
nu for al min Rødsel Lye. (Enlin 1 D. P. 8.)

Lyd, **Lyd** adj. (Isl. *hlyr*, tepidus, Germ.
lau.) Lunken, som er lidet varm. (obsl.)

Lyd, **Lydde** eller **Lydd** (en) n. f. obl. (Isl.
lit, color, tinctura, Svec. *let* aut *lit* id
As. *ulit*, splendor, forma. Udtales n
Lød. See dette Ord.)

1. En Farve, Udseende. Hun har en daa-
lig Lydd, d. seer ilde ud, har en sk
Couleur. Veder man ofte Mærke saa
tha fanger man syn ræthæ Lydh. (Hæ-
Harp. Lægebog). At sælde Lyden x
blegne. (P. Svøds Ordsp. 2 D. 244).
Han havde dellig Lydde paa sit Ansigt og
Haar. (Clausens norske Hist. p. 535.)

2. Sammensatte Ord:

Lydgrinde (en) n. f. } Gryde eller Kie-
Lydskiedel (en) n. f. } del, hvori Løi far-
ves; Farveskiedel. (Roth)

Lybkone (en) n. f. Farbekone, Kone som giver sig af med at farve. (Moth)

Lybkonge (en) n. f. Urt, saa kaldet, fordi den er god at lybde og farve brunt med, eller hedder den og Wild Merian, Lof, Koning. *Origanum vulgare*. Fl. Dan. Tab. 1581.

Lybkunst (en) n. f. Farbekunst.

Lyb (en) n. f. med langt y pl. Lyde. (Isl. *hljóð*, *vox*, *sonus*, As. *hlud*, *clamor*, Al. *luta*, Germ. *Laut*, Svec. *ljud*, *sonus*. Skreves forðum Liud.)

1. Den Indvirkning paa Hørelseskraften, som hurtigt gjærende Legemer ytre. Lyden af en Trompet, Klokke, Viede. En dump, stærk Lyb. Der høstes en Lyb, som af en Kanon. Det var som Lyden af Vinger i Luften. Der kan ingen høre Lyb for ham, om den der stoler meget, larmer stærkt. „Møllens Lyb skal ikke høres mere i Dig.“ Ab. 18, 22. Piben faaer nok en anden Lyb: Omstændighederne vilte giste forandre sig. En god Lyb af et tomt Kar siges spottuist om den, der praler af hvad han ikke formaer.

2. Tilnærmelse til at lade sin Røst høre (audientia). It. den dertil fornødne Tausched hos Andre, Paaagten, opmærksom Bønhørelse, Stilhed. Han bad om Lyb og Audients. (Wed. Krøn. p. 303). Kongen oprakte sin Haand, og begjærede Lyb og Stilhed af den skaanske Almue. Ib. p. 331. At slaae Lyb, slaae til Lyb: æfte Stilhed. Giv Lyb! : stille! sagte! Folket gav Lyb: tav stille og hørte til. At gjøre Lyb for En: giøre at man anfører ham. At stifte Lyb imellem to: bringe dem til at forholde sig stille. Han begjærte Liud at tale for sig. (Elausens n. Krøn.).

Lybdagtig adj. Det samme som Lydig. At være En lybdagtig. De som ere Foruften lybdagtige. (obfol.)

Lybdaglighed (en) n. f. obfol. Lybdighed, Hørlighed.

Lydbølge (en) n. f. (af Lyb, Klang og Bølge). Den bølgeformige Bevægelse af Lydens Svingninger.

Lybde (en) n. f. See Lyb, color.

Lybden (en) n. f. (af Lyb: Farve). Den Sierning at farve.

Lybder verb. neutr. obfol. imperf. lybbede sup. lybdet. (Isl. *lita*, *tingo*, Svec. *litta*).

1. Farver, giver Farve, sætter Farve paa, bestryger. At lybde Tøiet, Stoffet.

2. Sminker. (Moth)

Lybder (en) n. f. obf. Farver; En som farver Tøi.

Lybder verb. neutr. (norst). Brænder svagt og dunkelt. Siges om et Lyb i Bergen. (Hallager).

Lyde n. f. coll. obfol. (Isl. *lydr*, As. *leod*, Germ. *Leute*). Folk, en Samling af Mennesker. (Moth)

Lyde (en) n. f. plur. Lyder. (Isl. *lyti*, *virtium*).

1. Physiske Feil, Meen, Bræk, Skadank. Hesten er uden Lat og Lyde. „To Bødre, som ere uden Lyde.“ 2 Mos. 29, 1. Der er ikke mere Lyde hos ham, end hos en eensiet Hund: han er eensiet. „Men vorder stor Lyde paa, som er, om Munden stander vrang, eller Die eller Røse, da vurderes det af gode Mand, og hødes derefter.“ Jydsk Lov, l. 3. Cap. 29. „Om Lyde kommer paa lepe Dvæg.“ Siell. Lov. Lib. 5.

2. Moralisk Ufuldkommenhed, Udyd, Laas. Alle hans Lyder og Dyrer. „Løgn er en ond Lyde paa et Menneske.“ Sir. 20, 24. Han sætter Lyde paa alle: laster og badler alle. Vi see andres Lyde og ikke vor egen.

Lydebiskop (en) n. f. (af v. Lyder og Biskop. Isl. *liodbiskup*, *lydbiskup*, Sv. *lydebiskop* *episcopus suffraganeus*). En Biskop, som staaer under en anden Biskop.

Lydefuld adj. (af Lyde, vitium og fuld). Som har mange Feil, feilfuld.

Lydelig adj. (af v. Lyder, sono). Som godt kan høres. Med hoi og lydelig Stemme. At tale med lydelig Røst.

Lydeligen adv. Paa en lydelig Maade, høit, reent ud. Tal mere lydeligen. At sige noget lydeligen. Man taler lydeligen om det.

Lydelighed (en) n. l. Den Bessaffenhed ved noget, at det er lydeligt.

Lydeløs eller **Lydesløs** adj. et adv. (af Lyde, vitium og løs). Som er uden Lyde og Brøl, heil og holden. „Daan bør komme lydesløs hjem.“ D. 2. 5—8—1.

Lydelse (en) n. l. (af v. lyder, sono). Indhold, Forskrift som gives. „Du skalt gjøre efter det Ords Lydelse.“ 5 Mos. 17, 10. Breve, Documenter af eens Lydelse. Og den Panthavendes gaaer for alle Creditorer, og skal først udløses efter sit Pantebrevs Lydelse. D. 2. 5—7—7.

Lydelse (en) n. l. (af lyder, obedio). Lydighed, Adlyden. Christ. IV. Kirke Ordin. Fol. 22. A. 30. „Han holt och Lydelse, som han frondhæ bæst.“ Maria Ps. Fol. 43. it. Tert. Post. Fol. 54.

Lyden (en) n. l. (Isl. *hlíðan*). Den Biering at lyde, give Lyd. En stærk Lyden af Klokker.

Lydende (et) n. l. Indhold, Mening. Efter Skrivelsens Lydende. Det samme som Lydelse, og nu mere brugeligt.

Lyder (en) n. l. En Farver. See Lybder. **Lyder** verb. neutr. obsol. (af Lyde, populus, homines). Er i Slægtskab med. Han lyder mig paa, lyder mig ved v: er beslægtet med mig. (Noth)

Lyder verb. act. imperf. lybde eller lybte sup. lydet eller lydt. (Isl. *lyta*, deformare, Sv. *lyta*.)

1. Gior hædlig og styg, vansker, skæmmer, tilreder ilde.

2. Gaarer, mærker, lemlæster, tilfsier nogen Lyde og Skade. At lyde. En. Jeg skal saa lyde og mærke dig. „Vorder Mands Lemmer lydet, og vorder dog noget nyttige, saa at han kan baade krympe og ræffe dem, da bødes trende 12 Lød Solv.“ D. 2. 6—7—4. Deraf partic. Lydt. (Isl. *lyttir*). Lemlæst, beskadt, fordærvet. Lydt og Løst paa sine Lemmer.

Lyder verb. neutr. imperf. lybde eller (sædvanligere) løb, sup. lydet eller lydt. (Isl. *hlíða*, resonare, vocifero. As. *hlydan*, sonare; Germ. *Lauten*, Sv. *lyda*).

1. Giver Lyd fra sig, klinger, lader en Røst eller Stemme høre, ringer. Tordenen lyder stærkest imellem Fjælde. Naar man raaber imod Stoven, lyder det igien. Hvad er det der lyder saa underlig? Naar Kloffen lyder paa Holmen første Gang. Det lyder ligesom man bred en So i Dret, siges om en surrende Lyd eller stet Ruff.

2. Har til Indhold, giver tilfænde. Saaledes lyde Ordene. Hans Beretning løb ganske anderledes. Passet lyder paa hans Raad. Obligationen lyder paa Ihendehaveren. Loven lyder saaledes derom. Hans Ordre lyder saaledes. Skipperens Documenter lyde paa England.

Lyder verb. neutr. imperf. løb, fordam lybde eller lybde sup. lydt. (Isl. *hlyða*, audire, it. *obedire*).

1. Giver Agt paa, hører til it. mærker Ord, surer paa. At lyde Høimeffe v: høre. „Daagen ligger min Terne, hun lyder der op paa.“ En gammel Vise. (I denne Betydning hedder Ordet i Hverdags tales lyer. „Jeg sad og lybde efter høit Klokkeslag.“)

2. Er lydig, adlyder. Hesten vil ei lyde Løilen. Alle raabte, at de vilde lyde Kongen. „Efterdi Du lybde din Sv

- strues Røst." 1 Mos. 3, 17. Hans Mund lyder ham vel, siges om den, som Munden staaer godt bi, som ikke mangler Ord. Skibet vil ikke lyde i: lystre Røret. Den som ei vil lyde Fader og Moder, skal lyde Kalvestind. (Trommen)
3. Med Smaaord:
- Lyder ad v. n. See adlyder, som nu er mere brugeligt.
- Lyder paa v. n. Giver Agt paa, hører nse paa. „Men Fangerne lydde paa dem." Ap. G. 16, 25. At lyde og lure paa noget.
- Lyder til v. n. Lægger Øret til, hører efter. „I som ere Menighedens Ansere, lyder til." Sir. 33, 21.
- Lydeskier adj. obl. (af Lyde, vitium og adj. skier). Som er reen og fri for Lyde, feilfri.
- Lydesløs adj. See Lydesløs.
- Lydetal (et) n. f. obl. (af Lyde, populus og Tal). Mandtal. (Moth)
- Lydhed (en) n. f. (af Lyd, sonus). Røgte, Omtale. Skaanst Lov 2 Bog 16 Cap.
- Lydhør eller Lydhørende adj. (af Lyd, sonus og hører). Som hører nse og grant, som hører let.
- Lydhul (et) n. f. (af Lyd, sonus og Hul).
1. Abning eller Hul, hvorfra Lyden høres. Fær om de Abninger i et Klokketaarn, hvorigiennem Lyden forplantes. Hedder og Drumhul.
 2. Sangbundhul, Resonantshul eller de Huler og Abninger, som findes paa Sangbunden af Instrumenter.
- Lydig adj. Hørsom, som gierne efterfølger hvad der befales. Et lydigt Barn. At være Øvrigheden horig og lydig.
- Lydigen adv. Paa en lydig Maade; hør, sammeligen.
- Lydighed (en) n. f.
1. Hørighed; den Bestaaffenhed at være lyd. At vise Lydighed imod Lovene, Øvrigheden, Forældre ic.
 2. (J ældre Skrifter). Læghed. Det, at

- man forfatter sig Opmærksomhed, eller at nogen hører med Agtsomhed paa hvad man siger. See Lyd, sonus No. 2. Tyge Syneson fik Lydighed af Almuen (obrenta omnium taciturnitate). Bedels Kronike P. 331.
- Lydkiebel, Lydkone ic. See under Lyd, color.
- Lydstav (en) n. f. obl. (Isl. *hljóðstafr*, vocalis). Et selvlydende Bogstav, en Vocal. (Moth).
- Lydt adv. (af Lyd, sonus). Lydeligen, paa en klar Maade, med klar Lyd. Saaledes og i Sammensætning: overlydt.
- Lydhørende adj. (af lyd, clare, og hører). Det samme som lydhør.
- Lyg (en) n. f. See Ly n. f.
- Lyg (en) n. f. En norsk Strandfugl.
- Lyg verb. neutr. imperf. lygede sup. lyet. (af Ly, umbraculum). Giver Ly, skjærmer for Vinden, tager af for Vindens Skarphed. Skoven lyet godt for Huset. Huset lyet for Træerne.
- Lyg v. n. See Lyder No. 1.
- Lygt adj. obfol. See Løft adj. halvbraadden.
- Lygt (en) n. f. Et Slags stor Gik i salt Vand, som ligner Lantheie. (Moth)
- Lygte (en) n. f. pl. Lygter. (Isl. *lykt*, Sv. *Lykta*, f. *lykta* laterna, Germ. *Leuchte*).
1. Et Redskab af Glas eller anden giennemsigtig Materie til at indslutte Lys i. Diogenes gif med sin Lygte ved hoi Lys Dag for at søge Mennesker. Efter dens forskellige Slags benævnes den Glaslygte, Hornlygte ic. (Eil Sees hedder den Laterne).
 2. (I Jagtsproget). En Lærredspose af Form, som en efter Længden midt igiennem staaen Cylinder udsplet med trende Spriter, forsynet med smaa syede Huler, som kaldes Vinduer, og bruges af Jægerne til at føre de i Garnet fangede levende Agerhøns hjem.
 3. Figurlig: Veiledning, Underviisning.

- Det (Guds Ord) skal være en Lygte for hans Gud, og et Lys paa hans Sti.
4. Ordsprogsviis siger man: Han bruger Lygte om det Middag, om den, der foretager sig noget utidigt eller overflødig. Han præfer godt i en Lygte, siges om den, der taler hen i Veiret, som ikke forstaaer hvad han vil lære andre. Man skal et see sig i Speil ved en Lygte (for medelst dens svage Skin). Noth. Deraf
- Lygtearm** (en) n. l. Den Stang eller Krumning, som bærer en Lygte.
- Lygtebærer** (en) n. l.
1. Et Menneske, som bærer en Lygte.
 2. Et lysende Insect. Fulgora. (Bunkes Naturhist. 1 D. p. 499.)
- Lygtebrager** (en) n. l.
1. Den som bærer en Lygte for en Anden.
 2. Glindsende Løbebille, Glandsflue. Car nitens.
- Lygteflue** (en) n. l. Kalder og Løsbille, St. Hans Orm. Er en Slægt af de flæbevingede Insecter, iblandt hvilke Hunnerne af nogle Arter mangle Vinger, og før Parringstiden udbrede et stærkt Lys af de bageste Ringe af Underlivet. (Lampyrus).
- Lygteglas** (et) n. l. Glas i eller til en Lygte. At staae Lygteglasset itu.
- Lygtelampe** (en) n. l. Lampen i en Lygte.
- Lygtelys** (et) n. l.
1. Lys at sætte i en Lygte, et kort Lys.
 2. Skin, Lysning af en Lygte.
- Lygtelysning** (en) n. l. Den Oplysning, som frembringes ved tændte Lygter.
- Lygtemager** (en) n. l. En Haandværksmand, der forfærdiger Lygter.
- Lygtemand** (en) n. l. Morib, Jelys; et Phænomen, der seer ud som en blålig Ildblue, og har sin Oprindelse af fede brændbare Dunster, som befinde sig i Luffen, og især lade sig see paa sumptige Steder og Moser. Almuen troer, at Erolde tænde Lygtemand, hvor der er skjulte Skatte. Ignis fatuus.

- Lygtepæl** (en) n. l. En Pæl, hvorpaa en Lygte er fæstet. I den franske Revolution hængte man Folk paa Lygtepælene.
- Lygtepibe** (en) n. l. Piben eller den Tragt i Lygten, hvori Lysen sættes.
- Lygteskat** (en) n. l. Skat, som erlægges til Vedligeholdelsen af de offentlige Lygter.
- Lygteskin** (et) n. l. Lysning af en Lygte.
- Lygtesvend** (en) n. l. En som bærer en Lygte for en Anden. (Noth)
- Lygtetaarn** (et) n. l. Fyrtaarn, et Taarn ved Stranden med en Lygte eller et Fyr paa for Søfarende. Pharos. (Noth)
- Lygter** verb. æt. imperf. obl. lygtede sup. lygtet. Bærer Lygte for En. Lysen ham med Lygte. At lygte En hjem. (Noth)
- Lyshed** (en) n. l. obl. (af Ly, umbraculum). God Medfart i Ens Duns. (Noth)
- Lyshor** adj. See Lydshor adj.
- Lykel eller Lyffel** (en) n. l. Nøst. (Isl. *Lykell*, clavis). En Nøgle at lukke op og i med. Læst med Lykle (Lulle) o: Lukt i Laas med Nøgle. (Rostgaard). Paa Hærerne Likel. (See Landets Beskrivelse over Hæerne S. 437.)
- Lykemosse** (en) n. l. En Plante. *Polytrichum Urnigerum* Linn.
- Lykke** (en) n. l. Indbegnet Mark. See Løkke n. l.
- Lykke** (en) n. l. plur. Lykker. (Isl. *lykia*, laqueus). En Kude, som er let at løse, en Dragkude, modsat en Haardkude. Fruentimmerne bruge mange Lykker. It en Strikke. „Hold fast den Traad, som Lykken spandt, naar Du kun passer, hvor det gaaer, at Lykken til Din Hals ei naaer.“ Deraf:
- Lykkeføiel** (et) n. l. Føiel, som ikke er overflødet. (Noth)
- Lykkeknude** (en) n. l. Det samme som Dragkude.
- Lykke** (en) n. l. plur. mangler: (Isl. *lucka*, Angl. *luck*, fortuna; Sax. *lück*, Germ.

Glück, Sv. lycka. Maafkee beslægtet med Græc. λαχος, fors.)

1. Heldig Tilfikkelse af Forsynet. Indbegrebet af alt det Gode, der vedersæres nogen, forsaavidt det betragtes ikke at være bedirkt af Menneſker. Det var en Lylke, at Barnet ikke blev overført af de løbſte Heste. Det var en Lylke, jeg kom hjem, inden Udeiret brød løs. Han er Lylkens Yndling. Sandhed er Lylkens bedste Gabe. „Lylken gav sig: det lykkes.“ (Wedels Saxo S. 26)
2. Tilfældigt Held, Lylketraf, Slumpelykke. Lylken er bedre end Forstanden. At vude noget paa Lylke og Fromme.
3. Medgang i Almindelighed. Den Viſe er eens i Lylke og Ulykke. Han har en tynd Lylke. Han har gjort sin Lylke ved Giftermaal. At være i Lylken, sidde i Lylken, om den som vilker heldigt. „At have mig paa Lylkens Top, det var mit Haab.“ (P. A. Heiberg). Lylke paa Reisen! Deraf Talemaaden: Til Lylke, der bruges a) som et Lykonſnings Tilraab. Til Lylke med dit Kløbmandſkab! b) for lykkeligviis. Til Lylke var der ingen i Stuen. Til Guds store Lylke! Til al god Lylke.
4. Skiebuen i Almindelighed. Lylken raader for alt. Man maa forſøge Lylken. Han er Lylkens Bøld.
5. Talemaader og Ordsprog: Lylken er et godt Stykke, eller: et Quintin Lylke er bedre end et heelt Lod Forſtand. Lylken er af Glas, hun brister, naar hun ſtinner klar. It. Lylke og Glas gaae ſnart i Krak. It. Glas og Lylke, ſet i Stykke. Lylken hun er et underligt Troid, hun leger med Folk ſaa mangefold. Med Antlitet (Anſigter) ſort hunomme kius, med hvidt, da giver hunomme kius. Haver du Lylken, da kommer Dig vel noget af et andet Land; haver du ikke ſaa falder det dig og mellem Mund og

Haand. „J befinde ikke, at der er Fald imellem Haanden og Munden, og vide ikke, hvad Lylke der vil opbaagne i Morgen.“ (Wedels Saxo). „Fattig Mand har kun een Lylke, og den er gierne tynd.“ (Wedels Saxo). End Lylke, Andens Fortrad. Lylken lader ſig maſke af Lyve, Horer og Skalk. It. jo arrigere Skalk, jo bedre Lylke. Lylken er ei dens, ſom fortiener den, men dens, ſom den er beſtiaret. Ventendes Lylke er god. Lylken adler ſtolte Børn: gjør dem, den ynder, overmodige. Misundelse boer næſt op til Lylken. Nu deſt følger Lylken allevegne. Det er godt at raade, naar Lylken er med; thi ſaa falder Alt godt ud. Den har godt ved at dandſe, ſom Lylken ſpiller for. Naar Lylken holder ſtille, vil det ei gaae fort. It. det er ondt at ſtride imod Lylken. Lylken kommer og Lylken gaaer, hvo Gud frygter, han Lylken ſaaer. Lylken træffer Manden. It. Lylken regierer Spillet. At ſaae Lylken i Søvn eller at ſove ſig til ſin Lylke, om dem, ſom uden Arbeide blive rige og velhavende. Det er godt at have fat om Lylken i baade (begge) Enderne: at have mere end eet Hielpemiddel i Beredſkab. Lylken hænger ved ham, ſom Skidt ved ſpæde Kalve, ſiger Wonden om den, ſom Alt lykkes for. I modsat Tilfælde ſiges: Lylken regner ned for ham, ſaa han ſidder i Skarn til begge Ørens. Han har hverken Lylke eller Stierne: er altid uheldig. Man veed ei hvor Lylken kan ſtulke: hvad Lylke En ſaaer for. It. hvo veed Peer Bøtters Lylke, han blev forſt Borgemeſter, ſiden Skarnager. Stor Lylke holder ei længe Farven. Viis Mand tager Lylken, ſom den kommer. Man ſmeder ſig ſeld baade Lylke fra og til. Lylken vil rides og ikke frygtes: hvo

intet biber, intet binder. Hvor Biddet slipper, der tager Lykken fat : det som er slet overlagt, falder ofte vel ud. Dyd maa være Anfører, Lykke Medfølger. Man skal være flog, naar Lykken er med. Der hører Lykke til at fange Harer med Frommer, om et overmaade vanskeligt Foretagende. At lade sig Lykke see : at lade sig besøge. (Moth)

Deraf Sammensætningerne:

Lykkefrist (en) n. f. Voveslykke, dum, dristig Streg, Vovespil.

Lykkefrister (en) n. f. Vovehals, Lykkejæger, Eventyrer.

Lykkesuld adj. obsol. Som har god Lykke, som det gaaer efter Ønske for. (Moth).

Lykkehjul (et) n. f. Det Hjul, hvori Lotteriets Nummere omdreies.

Lykkejæger (en) n. f. Det samme som Lykkefrister, men bruges oftere.

Lykkepotte (en) n. f.

1. Den Potte eller Kasse, hvori Nummerne til et Lykkespil lægges, og hvoraf de udtrækkes. At gribe i Lykkepotten : trække et af Lodderne ud. It. figurlig: lade det komme an paa et Træk, paa Lykke og Fromme.

2. Lotteriet selv. At sætte i Lykkepotten. (Moth).

Lykkepottetog (en) n. f. En igiennemdragen og af Ørigheden forseglet Tog, hvori alle Lodder og Lodsedler indskrives af de eedsvorne Mænd, som af Ørigheden dertil ere forordnede. (Moth)

Lykkepottemand (en) n. f. En af de eedsvorne Mænd, som af Ørigheden ere forordnede, at have Indseende med en Lykkepotte, at Alting dermed ret og retfærdig tilgaaer. (Moth)

Lykkepotteseddel (en) n. f. De blinde og tegnede Sedler, hvoraf en Lykkepotte bestaaer. (Moth) Lotteseddel.

Lykkerig adj. Som er meget lykkelig. (B. S. S. n. S. i D. p. 402.)

Lykkeskud (et) n. f. Slumpeskud. Et Skud, som rammer af en Hændelse. Det var et Lykkeskud : det traf sig just saa. Ogsaa figurlig.

Lykkespil (et) n. f. Hazardspil, Spil, som ene beroer paa Lykken.

Lykketraf (et) n. f. Lykkelig Hændelse, Slumpelykke. Det var reent Lykketraf.

Lykkelig adj. Den som er i Besiddelse af Lykkens Gaver. Den som har Held med sig. At være lykkelig i Ægteskab. Han kom i en lykkelig Stund. Vi ere et lykkeligt Folk, om vi vide at Fionne derpaa.

Lykkeligen adv. Paa en lykkelig Maade.

Lykkelighed (en) n. f. obsol. Den Betskaffenhed at være lykkelig. (Moth)

Lykkeligviis adv. Paa en heldig Maade; til al god Lykke.

Lykkes verb. neutr. pass. imp. lykkedes sup. lykkets. (af Lykke). Gaaer lykkelig af, falder heldig ud, har Fremgang. Det lykkedes rigtig nok for ham. Der er somme Mennesker, for hvem Alting lykkes. Det vil ikke lykkes denne Gang. Anlæg lykkes godt i hans Hænde.

Lykonste (et) n. f. obsol. Den Sierning at ønske En til Lykke. (Moth).

Lykonster verb. æch. imperf. lykonstede sup. lykonstet. Ønsker En Lykke til noget bevidner sin Deeltagelse i Ens Lykke. At lykonste En til en Bestilling, til sit Biftermaal.

Lykonstning (en) n. f. Den Sierning at lykonste. Deraf:

Lykonstningsbrev (et) n. f. Brev, som indeholder Lykonstning.

Lykonstningsbilsen (en) n. f. Compliment, Opbærtning, man gjør, for at lykonste.

Lykonstningsfrivelse (en) n. f. Det samme som Lykonstningsbrev.

Lykonstningsvers (et) n. f. Vers eller Digt, hvori man lykonster En.

Lyfsalig adj. (af Lyffe og salig).

1. Den som forener Lyffens Gøder med indvortes Tilfredshed. Den ædle Lyffelige er altid lyfsalig. „Joseph blev en lyfsalig Mand.“ 1 Mos. 39, 2.
2. Den som er fuldkommen lyffelig, og søger sig sin Lyffe værdig. „Priis Ingen lyfsalig, før hans Endeligt kommer.“ Sir. 11, 34. „Lyfsalig er den Mand, som har en god Hustru.“ Sir. 26, 1.
3. Undertiden det samme som salig. De Lyfsaliges Boliger.

Lyfsaligen adv. Paa en lyfsalig Maade.

Lyfsaliggjør verb. æt. imperf. lyfsaliggjorde sub. lyfsaliggjort.

1. Gjør lyffelig og tilfreds, glæder. Vil du lyfsaliggjøre mig med den Tidende? „En lastefuld Siel kan en heel Himmel ei lyfsaliggjøre.“ (Bastholms philosoph. Breve S. 152.)
2. Skienker, forskaffer evig Salighed. Vi ere lyfsaliggjorte ved Christum.

Lyfsaliggjorelse (en) n. f. Det at man lyfsaliggjøres. See dette Ord No. 1 og 2.

Lyfsalighed (en) n. f. Den Betskaffenhed at være lyfsalig. Bruges i daglig Tale og i Folkekrifter om den Tilstand, med hvilken man er fuldkommen tilfreds eller den bedste forbigte Tilstand. Det er hans første Lyfsalighed at gøre vel. „Sielen haver evende Rilder til Lyfsalighed, en intellektuel og en moralsk.“ (Bastholms philos. Breve S. 144). I filosofiske Skrifter bruges Ordet undertiden i en bestemt Betydning om Tilfredshed med sin indvortes Tilstand. Lyfsalighed bør ei være Menneskets højeste Maal.

Lyfsalighedslære (en) n. f.

1. En Lære om at erholde Lyfsalighed; hvis Formaal Lyfsalighed er.
2. En Lære, der gaaer ud fra Begrebet om Lyfsalighed, hvor Hensyn til Nydelse er lagt til Grund. Lyfsalighedslærens Tilhængere vie Handlingernes Værd efter deres Folger.

Lyfsom adj. obsol. (af Lyffe). Lyffelig, som er efter Lyffe. En lyfsom Reise. (Noth). Begynd i lyfsom Tid. (Bording p. 29.)

Lynmel (en) n. f. See Lommel n. f.

Lyn (et) n. f. pl. Lyn. (Isl. *lioma*, splendor, lumen, Ulph. *laumon*, fulgor, gammel Dansk: *Lium*). Det Glimt af den elektriske Udladning, der gaaer foran Tordenen. Man saae det ene Lyn følge det andet. „Kanst du ublade Lynet, at det farer hen?“ Jobs B. 38, 35. Hans Skikkelse var ligesom Lynet. Matth. 28, 3. Demofthenes's Velsalenhed trængte igiennem som Lyn. Deraf:

Lynafleder (en) n. f. Kalder ogsaa **Tordenafleder**. En Indretning af Metal, der leder Lynilden, naar den slaar ned, til et bestemt Punct.

Lynlimt (et) n. f. Glimt, Skin, som Lynild giver. It. figurlig: raske, vittige Indfald, Huktud. I Perikles's Tale mærkedes idelige Lynlimt.

Lynild (en) n. f. Den elektriske Udladning, der gaaer foran Tordenen, betragtet med Hensyn paa dens med Jorden overensstemmende Virkninger. Bruges og figurlig til at beskrive en overordentlig Gæst, Hurtighed, Bevægelse med. Han foer frem som en Lynild.

Lynildsslag (et) n. f. Det, at Lynilden slaar ned og Virkningen af Slaget. At dræbes af et Lynildsslag. Hellere bruges **Lynslag**.

Lynildsstraale (en) n. f. Den Straale man i heftig Lynild seer at fare ud af de elektriske Skyer. Hellere bruges **Lynstraale**.

Lynfiger (en) n. f. (af Lyn og figer). En, som i Hedskaftet gik sig ud for at kunne spaa af Lynild. (Noth)

Lynskierm (en) n. f. En Regnskierm, fra hvis øverste Ende en bred Metaltrefse naaer ned til Jorden.

Lynslag (et) n. f. Det samme som Lyn-
ildslag. Bruges ogsaa figurlig: Lynslag
af Vittighed, Begeistring, Kraft.

Lynslagen adj.

1. Som er beskadiget af Lynild, ramt af
Lynild. Han faldt lynslagen til Jorden.
2. Figurlig: hæftig forfærdet, som bli-
ver overmaade besejret. Han faldt
lynslagen ved dette Lyn.

Lynsnar adj. Hæftig og hæftig i Farten
som Lynild. „Med lynsnar Kraft gien-
nemhugge de den Søstrenning, som truer
at begrave dem.“ (Landts Beskrivelse
over Bæverne S. 384.)

Lynstraale (en) n. f. Det samme som
Lynildstraale.

Lynb (en) n. f. obl. (Skribes og L yng.
See dette Ord). En Hob, Flok, Stimen
af Fugle og Fisk, smaa Kræ, som samles i
Klynge. (Noth)

Lynde (en) n. f. obf. (Sv. *lynder*, Isl.
lundir).

1. Det bløde Rind, som fælder fra Rypen
langs Ryggen nedad; Rorbrad. (Noth)
2. Land. Vært innen Lynde. (Herr. Par-
pestrens Lægebog.) Bruges endnu i Nor-
ge. Deraf Lyndefot.

Lynde (et) n. f. obf. (Svec. *lynnē*, Isl.
lyndi indoles). Et Anfæt. (Noth)

Lynder (et) n. f. obl. (Isl. *hlymr*, phalanga
Norvag. Lound eller Lun). Et Slags Træ,
som lægges i Bunden af Baade. (Rostgaard)

Lynder verb. æt. obf. imperf. lynchende
sup. lynnet. (af n. f. obl. Lynde, vultus).
Seer. Saaledes og mislynder, seer feil.
(Noth).

Lyndefot (en) n. f. obl. (af Lynde(en) n. f.)
Lundefot, Lundeføge, Siget i Landerne. Ne-
phritis. Claus Pors.

Lynnet adj. part. Som fan see, seende.
Saaledes og: mislynnet, som seer feil.
(Noth).

Lynner verb. æt. (af en Lynb n. f.)

1. Flokker, fører i Hob, samler i Klynge.

At lynde Silb af Garnet o: lægge dem
hobvits. At lynde et Sildegarn o:
hænge mange Stene paa det.

2. Lynde eller L ynges v. n. pass. For-
samler sig i Klynge, flimser, fører sam-
men i Hobetal. Fuglene lynchse. At
lynge sig o: flokkes. (Noth)

Lynde v. n. pass. (af n. f. Lund, mens,
indoles). Forliges, kommer overeens. Dem
lynede vel. (P. Syn 2 D. p. 58). Nærre
og Sætte lynchse vel. Ib. 267.

Lynning (en) n. f. (af Lynner v. a.) En
Rængde Stene, som er sat paa et Fiske-
garn. (Noth)

Lyneguld (et) n. f. obl. (af verb. L ynse og
Guld). See Knaaldeguld.

Lynen (en) n. f. (af Lynner v. n.) Det at
det lynner.

Lynner verb. neutr. imperf. lynchende sup.
lynnet. (Skribes fordam Liune, Isl. *lioma*,
Svec. *liunga*, fulgurare. Bruges mest
impersonaliter).

1. Siver Lynild fra sig. Det lynner stærkt
i Østen. Det lynner og tordner uophør-
lig i denne Nat.

2. Figurlig:

- a. Er hæftig vred, opbragt; holder et farligt
Humør. Han lynner og tordner som den
værste Ratros.
- b. Flimser, straaer. Den Pige har et
Par lynchende Øine.

L yng (en) n. f. obl. (Beslægtet med Lynb og
Lynner).

1. En Hob, Flok, Samling af Fisk og Fugle.
En L yng Spurve.

2. Et vist Antal. En L yng Silb.

L yng (en) n. f. (Isl. *ling* et *lyng*, Svec.
ljung, erica). En Plante. Erica vulga-
ris. Linn. Fl. D. Tab. 677.

Deraf Sammensætninger:

L ynghær pl. n. f. Bær som findes paa
L yngheder.

L ynghede (en) n. f. (af L yng og *hæd*
ericetum). En stor øde Mark eller øde

- løstlig Strækning, som er bedoret med
Lyn. De lybste Lyngheder.
- Lynghuus (en) n. f. Et Huus, hvor
affkaaren Lyns lægges.
- Lynghnippe (en) n. f. Et Knippe af Lyn.
- Lynghorn n. f. coll. Saaledes kaldes
paa nogle Steder Boghvede, fordi den
ligesom Lynen effer en mager og sandig
Jordbund. (Kuntes Naturh. 2 Deel.
p. 512.)
- Lynghærle (en) n. f. En Art Lærke,
som opholde sig paa Heder. Hedelærke.
Alauda arborea. Müll. Prod. Zool. Dan.
- Lynghæe (en) n. f. En Segel eller Læe
til at slaae Lyn med.
- Lynghmor (en) n. f. Lynghord, Lynghede;
mager og sandige Gletter, begroede
med Lyn. (Dec. Mag. 8 D. Pag. 48.)
- Lynghorm (en) n. f. En giftig Orm,
som opholder sig i Lynen. (Moth)
- Lynghind (en) n. f. See Lynghill.
- Lynghæt (en) n. f. Den Stærning at
hugge Lynen om med en Læe eller Segel.
At slaae Lyn.
- Lynghnekk (en) n. f. Et Staldyr.
Helix ericetorum. Müll. Hist. verm.
2 Bd. Pag. 833.
- Lynghpade (en) n. f. En Spade til at
klare Lynghør med. (Oluffens Lærebog
2 H. P. 5.)
- Lynghsprængt adj. Saaledes kaldes en
Jordbund, som hist og her frembringer
Lyn; den siges og at springe med Lyn.
(Landh. S. Str. 1 D. P. 251.)
- Lynghstilk (en) n. f. Stilk af Lyn. Ib.
5 D. p. 367.
- Lynghtop (en) n. f. Det samme som Lyn.
- Lynghtrøb (en) n. f. Trøb, som klæres
i Lyngheder til Brændsel.
- Lynghvibe (en) n. f. En Varietet af
Viben. (*Tringa vanellus*).
- Lynghaster-spiller (en) n. f. Et Infusions-
dyr. *Tricada Lyncaster*. Müll. Zool. Dan.
1 D. P. 37.

- Lyr (en) n. f. (Isl. *hlyri*). En Art af Tor-
fleslægten. Hedder og Lysse eller Lysing.
Gadus Pollachius. Müll. Prod. Zool. Dan.
it. Strøms Sundm. Beskr. P. 294.
- Lyre (en) n. f. (See Lire, fenestra. Isl.
hori). „Et Hul øverst paa Taget paa en
Deel Bønderhuse i Jylland og Holsteen,
hvor Lysen farer ind og Røgen ud, bedækkes
undertiden med en Sian: Træramme, som
passer til Luften, og er bespændt med en klar
Hinde af de slagtede Kreaturers Mave.
„Du gjør hun Lyren paa Himmelen,“ siger
den lybste Bønde, naar det klarer op i et
Øjeblik midt i Regnen.“ (Moth). I Norge
kaldes saaledes Røghullet paa Finnehytter,
der ogsaa hedder Skaa. (Esp. Journ. f. R.
6 H. pag. 109. Hammond).
- Lysstereed (en) n. f. (enten af Isl. *hlyri*
socius eller *lyttar* tres lapides terminales,
lyttar sid: trium virorum juramentum).
Et norsk Ord, som beskrives udi Eddes norske
Lov Tyff B. 16 og bemærker 3 Mænds Eed,
som saaledes stede, at medens Parten svor,
stode to, hver ved sin Side af ham, som be-
kræftede det samme.
- Lysstefuld adj. (af Lyster verb. og fuld).
Stiemtefuld, lystig, forvillig. (Moth)
- Lyster verb. neutr. imperf. lystede sup.
lyttet. Stiemter, er lystig og munter,
bruger Stiemte og Lystighed. (Moth)
- Lys adj. compar. lysere superl. lysest.
(Isl. *ljos*. Svec. *liur*, Germ. *licht*, *lucius*).
1. Klar, modsat mørk. Lys Dag. Et
lyst Bærelse. Det bliver lyst: det da-
ges. De lyse Natter paa Aaret kaldes
de, i hvilke Tasmørket ikke ophører. De
lyse Aander: de gode Engle, modsat
de mørke Aander eller Dæmle. „Hvor
Alfaders Throne og de lyse Aanders Bo-
lig er.“ (Kors. i de fl. Vid)
 2. Om Farver: som er mere skinnende,
modsat dunkel. At tegne paa lys
Grund. Det er lyst i Bunden. Lyse

Daar. Deraf Sammensætningerne: Iysegunn, Iysebruun, Iyserød o. s. v.

3. (Om Gieleebrerne). Oplyst, dyrket, nem, hurtig til at fatte. En Iys Forstand. Et Iyst Hoved.

4. At giøre Iyst, siges figurligen om den, som gjør ryddeligt, skaffer sig Plads, fjerner alle Hindringer. „Du gjør Iyst, hvor du farer frem.“ (Bed. Kr. v. 38). Soldaterne gjorde Iyst i Stuen. Vi skal snart giøre Iyst her: rydde alt bort.

Iys (et) n. l. pl. Iys, antiq. Ius. Isl. lios, Svec. liur, ant. lys, Germ. licht, Ulph. liuhath, lat. lux et lumen).

1. Skinnende Legemers. Indvirkning paa Diet; Skin, Klarhed. Og Gud kaldte Iysen Dag og Mørket kaldte han Nat. 1 Mos. 1. 5. Og Gud sagde: vorde Iys, og der blev Iys. ib. 3. Orion giver stærkt Iys fra sig. Solens Iys, Maanens Iys. At see Dagens Iys. Livets Iys.

2. Det skinnende Legeme selv. „Gud gjorde de to store Iys, det større til at regiere om Dagen, det mindre til at regiere om Natten.“ 1 Mos. 1, 16.

3. Kunstigt Iys at see ved; især af Talg eller Vox. At skue Iys forlanger ikke det menneskelige Liv. Ved Radværen tændes Iysene paa Alteret. De lærde arbejde meget ved Iys. De spiske til Midt dag ved Iys. Naar Dagen er borte, er Iysen god. Deraf Sammensætninger: Vort Iys, Talle Iys, Formel Iys, Spejdel Iys.

4. Figurlig: Undervisning, Underretning om noget. „Hvad Samfund har Iysen med Mørket?“ 2 Cor. 6, 14. „Dit Ord er en Lygte for min Fod, og et Iys paa min Sti.“ Ps. 119, 105. „Herren er mit Iys og min Salighed.“ Ps. 27, 1. Jt. Iysens Giver, især om en guddommelig Lærer. „Iysen (Jesus) er kommet til Verden.“ Joh. 3, 19. „Han

(Johannes) var ikke Iysen, men at han skulde vidne om Iysen.“ Joh. 1, 2. Jt. Sandhed, sand Lære. At skaffe Iys i en Sag. Han fik ved denne Feilighed meget Iys om den hele Sammenhæng.

5. (Hos Malere). De Iysmalede Partier i et Maleri, modsat Skygge. Et Maleri, hvor Iys og Skygge er udtrykt med en heldig Pensel.

6. Talemaader og Ordssprog: At staae sig selv i Iysen eller: at staae i sit eget Iys: forsonne sin egen Fordeel. Den er udlis, som staaer i sit eget Iys. At staae i Iysen for En: at være En til Hindring i noget. At føre En bag Iysen: bedrage ham. At holde Iysen for En: være til Spot og Nar. At være Iys til Solen: at tage sig noget unyttigt for. Han kom tidlig nok, der blev hængt ved Iys, siges spotvis om den, der kommer ilde affæd, hvor han intet har at giøre. Det er godt at have to Iys paa eet Bord: at have mere end eet Middel at gribe til. Naar hun har tændt Iysen, saa leder hun om Stagen: at handle paa en forkeert og bagvendt Maade. At komme for Iysen: blive aabenbart. Drage noget frem for Iysen. Tal ei om høie Sager uden Iys: man skal være grundet i det man vil tale om, ellers bliver man udleet. Man har ei Behov at tænde Iys om Dagen: hvad der er aabenbart, behøver intet Vedt. Han gaaer ud som et Iys, siges om den, der snart vil døe. Et Iys varmer ei meget i en Kaffeovn; d. e. som en Draabe Vand i Havet.

7. Afledte og sammensatte Ord af Iys (deels af substantivum, deels af adjektiv.) Iysagtig adj. Som er meget Iys og klar, som falder i det Iys.

Iysarbejde (et) n. l. Et Arbejde som foretages ved Iys.

- Lysbille** (en) n. l. En Slægt af de Redevingedede Insecter. See Lygteflue.
- Lysblaa** eller **Lysblaa** adj. Hvidblaa af Farve, modsat mørkeblaa.
- Lysblakket** adj. Blakket, som falder i det lyse; gunstblakket.
- Lysblint** (et) n. l. Blint af Lys.
- Lysbrænding** (en) n. l.
1. Den Sierning at brænde Lys.
 2. Den Tid om Aftenen, naar man tænder Lys.
 3. Naar det gryer ad Dagen (Kostgaard).
- Lysbrun** eller **Lysbrun** adj. Brun, som falder i det lyse.
- Lysarm** (en) n. l. En Arm eller udstaaende Krumning af Messing, Træ, Glas eller andet, for at sætte Lys i. En Lysekrone med mange Lysarme.
- Lysbord** (et) n. l.
1. Et lidet Bord, hvorpaa man kan sætte et Lys med sin Stoge (oftere bruges det franske Gueridon).
 2. Hos Lysestøbere: det Redskab som rundt om i Kanten er behængt med Lysebrækkerne.
- Lysbrand** (en) n. l.
1. En Brand eller brændende Tænde af et Lys.
 2. En Plante. Hepper og: Kongelys, Staderlys, Kongekiert, Betterlys. Verbalcum Thapilus. Fl. Dan. Tab. 631.
- Lysbrille** (en) n. l. Hos Lysestøberne en rund Brille med Kroge i til at hænge Bægerne paa, som dermed dypes i Tællekarret eller Lysformen.
- Lysbuk** (en) n. l. En Stok med en Lysepibe oven paa, og sæt ned til i en Knub eller Bød, som er Vondens Lysestage, naar han har et Arbejde for, hvortil intet Bord bruges, eller naar Wordet tager for megen Plads op.
- Lysflamme** (en) n. l. Flammen eller Luen af et Lys.
- Lysform** (en) n. l.

1. En Form af Glas eller Blit til at støbe Formelys i.
 2. Det Kar, hvori den smeltede Talg eller Voks fyldes, og hvori et Spid Lyseværger dypes saalænge, indtil Lysene ere saa tykke, som de skal være.
- Lysgaas** (en) n. l. Kalder den fægte Gaas, som det ved visse Haandværker er Brug at give Arbejdssolkene Miffelds Aften, fra hvilken Tid af de ere forbundne til at arbejde ved Lys.
- Lysgarn** (et) n. l. Tykt Garn, enten af Bomuld eller Blaar, som er spundet til deraf at snoe Bæger til Lys.
- Lysgraa** eller **Lysgraa** adj. Af graa Farve, som er lysagtig, modsat mørkegraa.
- Lysgrøn** adj. Grøn, som falder i det lyse, modsat mørkegrøn.
- Lysguul** adj. Guul som falder i det lyse, modsat mørkeguul ic.
- Lyshold** (et) n. l. Anstallet af det fornødne Antal Lys. Deraf:
- Lysholdspenge** (pl.) n. l. De Penge, som gives til at anskaffe de et vist Sted fornødne Lys. (Top. Journal f. R. 10 H. S. 32.)
- Lyshorn** (et) n. l. Et Horn paa en lang Stang, som Alterlys slukkes med. Kalder og: Slukkehorn.
- Lyskasse** (en) n. l. Kasse til Lys, eller hvori Lys forjendes. En Lyskasse paa 6 Lispund.
- Lyskiste** (en) n. l. En Kiste til at gemme Lys i.
- Lyskolle** (en) n. l. (nord). En Tranlampe. (Strøms Sandm. 1 B. p. 526). See Kasse.
- Lyskone** (en) n. l. En Kone som sælger, sælger eller flyer Lys ud.
- Lyskræmmer** (en) n. l. En Person, som handler med Lys.
- Lyskrone** (en) n. l. Et Redskab af Messing eller Glas eller anden Materie, med mange Arme til at sætte Lys i.

Lyselab (et) n. l. Kalder alle Stænger, som lægges paa et Underlag, og saavidt fra hinanden, at et Spid skæbte Lys mækelig kan hænge derimellem, for at svæle, hængang de ere dyppe.

Lysemoder (en) n. l. (Maaskee sammentrukket af Lysmoder). Kalder een eller to Lysarme paa en Stæng, som kan skrues op og ned. (Roth)

Lyselugt (en) n. l. Stank af Tællelys.

Lyspenge n. l. coll. Det samme som Lysholdspenge, og mere brugeligt.

Lyspibe (en) n. l. Den Pibe oven paa en Lysstage, hvori Lyset sættes.

Lyspind (en) n. l.

1. Den opstaaende Pind paa Alterstagerne, hvorpaa Alterlysene stilles.

2. En Pind at sætte Lys paa, for at lyppe brænde det heelt op; en Lysprosit.

Lysplade (en) n. l. En Lyspibe, som staaer fast midt paa et lidet Fod af Messing eller andet Metal.

Lysprosit (en) n. l. Et Redskab indrettet til at stille en Lysstump paa, saaledes at den kan brænde reent op.

Lyspubser (en) n. l.

1. Et Slags Opvartere, som pudse Lys.

2. En Lysfar.

Lyskerod adj. Rød, som falder i det Lys, modsat mørkerød. En Lyskerod Rioler.

Lysfar (en) n. l. Et Redskab af Staal, Jern eller andet Metal at pudse et Lys med.

Lysesiv (et) n. l. En Art Siv, hedder og: Sumpsis. *Juncus conglomeratus* Lin. Flor. Dan. Tab. 1094.

Lysfarn (et) n. l. Den affnydte Lænde af et Lys. (Roth)

Lysfjern (en) n. l. Et Redskab af grønt Træ, som bruges til at bespytte svage Vind imod Lysets klare Straaler.

Lysflukter (en) n. l. Et Redskab enten med en Hætte paa at quæle Lysene med, eller som et Rør at puse dem ud. Til

høle Alterlys og til Lysfærter maa man have en Lysflukter.

Lysfærter (en) n. l. Det samme som Lyspubser.

Lysespind (et) n. l. Et Spid eller en lang smal Stok, hvor Vægerne sættes paa, og hvorefter et Lys, som paa denne Maade stobes, kaldes Spindelys til Forskiel paa Formelys.

Lysstage (en) n. l.

1. Et Redskab af adskillig Form og Materie, sædvanlig med en Pibe til at sætte Lys i. En Guld-Lysstage, Malm-Lysstage.

2. Figurligen, især i Bibelens Sprog: et Oplysnings-Middel. „Jeg vil sette din Lysstage bort fra dens Sted.“ Mat. 2, 5.

3. Et Bloddyr. *Lucernaria*. Müll. Zool. D. 1 D. P. 165.

Lysstøber (en) n. l. En Haandværksmand, der gjør Profession af at støbe Lys. Deraf:

Lysstøberbord, Lysstøberform, Lysstøberstøbt o. s. v.

Lysstøbning (en) n. l. Den Stærkning at støbe Lys.

Lysstøbe (en) n. l. Det samme som Lysstøbning.

Lysstønde (en) n. l. En Brand eller et Stykke forbrændt Væge, som supdes af et Lys.

Lysstøv (en) n. l. Lys i Lysen, en Fæl i Vægen, der kommer Lysen til at rinde.

Lysstøve (en) n. l. Det Garn i et Lys, som Tængen eller Været er støbt over.

Lysstøvet adj. Som er Lys af Garn.

Lysstømt (et) n. l. Støv, Stømt af et Lys.

Lysstøv adj. See Lysstøv. Deraf:

Lysstøvagtig adj. Støvagtig, som falder i det Lys. Været er en Lysstøvagtig Væretstøv. (Brännichs Min. p. 165—2.)

Lysgrøn adj. See Lysegrøn.

Lysguul adj. See Lyseguul.

Lyshaaret adj. Som har lyse Haar, blond.

Lyshul (et) n. l. En Kabning eller et Hul, hvorigiennem Lyset falder til mørke Steder. Da Hans Tausen var fængslet i Viborg, prædikede han igiennem Lyshullet for det udenfor forsamlede Folk.

Lyskugle (en) n. l. En lysende Materie i Form af en Kugle, sees ved Iyrværker eller som et Luftspil.

Lysmaterie (en) n. l. Den Materie, der vedligeholder Lyset.

Lysmyg (en) n. l. Den bekjendte almindelige Myg *Culex pipiens*.

Lysøiet adj.

1. Som har lyse Øine. En smuk lysøiet Pige.

2. Klarøiet, som kan godt see. Et aarvaagen. Barnet er endnu saa lysøiet.

Lysørred (en) n. l. En Varietæt af Laksredden *Salmo trutta*.

Lysorm (en) n. l. See Lygteorm.

Lysstof (et) n. l. Det samme som Lysmaterie.

Lysstraale (en) n. l. Skin, som i lige Retning udgaaer fra et lysende Legeme.

Lysbaagen adj.

1. Som ikke er søvrig, aarvaagen. At ligge lysbaagen i Sengen.

2. Figurlig: beredt paa alt. Du skal finde mig lysbaagen.

Lysen (et) n. l. (af verb. Lysen).

1. Lysning, Skinner af Lys. Gaae af Lyset. Du staaer mig i Lyset.

2. Lys, Lysild. (Moth)

Lyse (et) n. l. (Isl. *lyfi*, *garum* it. *lumen*). Materie til Lysning, saavel Tran som Talc. „Der er intet Lyse i det Hoved,” siges om Dvæg, som ikke er fedt. Bruges ogsaa i Norge. (See Strøms Sandmar. 1 D. S. 384.)

Lysen verb. akt. og neutr. imperf. lyse sup. lyst.

1. v. n. Stiver Lys eller Skin fra sig. Maanen lyser om Natten, Solen om Dagen.

2. v. a. Bærer eller holder Lys for Nogen. Tieneren skal staa lyse Dem. At lyse En ud af Porten. Jeg skal nok lyse ham ind i Stuen.

3. Figurlig i gamle Skrifter: Nabenskab, kundgør: gjør bekjendt. Du skal opfort hvarjom tin Høg lyse: Du skal ikke aabne dit Hjerte for Enhver. I nyere Tider bruges Ordet i denne Betydning kun i enkelte Talemaader, og især om at bekjendtgjøre noget paa et offentligt Sted, saasom til Thinge eller fra Prædikestolen. At lyse for Brudfolk. At lyse Fred over noget, om det man søger at bevare eller forsvare. At lyse i Rind og Rind: udlaare, adoptere i Barns Sted. At lyse En i Ufred eller lyse En fredløs. At lyse En i Band: bandsætte, erklære udeeltagtig i Kirkens Samfund. At lyse Betsignelse over noget. Lyse Herrens Fred. At lyse Mark i Hegne: at staa Markfred. Ordsprogssviis siger man: Jeg skal lyse for dig, saa Soel og Maane skal skinne igiennem dig: du skal see al Landens Ulykke.

4. Med Smaaord:

Lyser af v. n. obl. overgaar i at lyse, fordunkler ved sit Skin. Solen lyser af for de øvrige Himmelslegemer. See Aflyser v. n.

Lyser efter v. a. See Efterlyser.

Lyser om v. a.

1. Det samme som Efterlyser. At lyse om noget i Aviserne.

2. Lyse omkring. Tienerne lyse den fremmede Gæst om i Værelserne.

Lyser op v. a. Gjør offentlig, bekjendt, giver Underretning om noget, som er forkommet eller tabt. At lyse noget op i Aviserne.

Lys til v. a. Giver noget offentlig til-
kiende, anmelder noget som skal foreta-
ges. At lyse til Egtestab.

Lys ud v. a.

- a. Lys første Gang af Prædikestolen for
trolovede Folk. (Moth)
- b. Udelukker af Menigheden eller af et Læg.
(Moth.)

Lyshed (en) n. l. Skin, Klarhed, Glands.
Den Besskaffenhed ved noget, at det giver
eller har Lys.

Lysing (en) n. l. En Art af Torfeskægten,
saaledes kaldet af sine lyse Skæl. *Gadus*
Merluccius, Müll. Prod. Zool. Dan.

Lyste (en) n. l. pl. Lysker. (Svec. *hymfs*,
Isl. *lyski* pubes, locus pubis, C. B. *høyn*,
Ang. *loin*). Køre, Laarkrog, Laarkrig;
det tynde Lid imellem Høften og Skammen.
At have Smerte i Lysken. Ondt er det
Skind, som ei har to Lysker, eller der er
Lysker paa alle Skind. (P. Lølls Ord.)

Deraf:

Lystebrof (et) n. l. Brof i Lysken. Maar
Brofket sidder i Lysken eller Laarkrogen.
(Mangors Landsp. p. 190). Forskiellig fra
Pungebrof og Nablebrof.

Lystebyld (en) n. l. Byld i Lysken eller
Laarkrogen. (Mangor. Ibid.)

Lystenetløb (et) n. l. Det, at Rette
synker ned i Pungen. (Moth)

Lystearmeløb (et) n. l. Det, at Tar-
mene synke ned i Lysken. (Moth)

Lystekrind adj.

1. Om Dvæg, som er vel ved Magt og
udlagt i Lyskerne.
2. Som laver til Varsel (om Gruentim-
mer). Moth.

Lyste (et) n. l. Formodentlig Diminutiv af
Lys. (norst) Svagt Skin eller Lys.

Lyster verb. act. Lyskede, lysket.

1. Det samme som løfter eller luser.
2. Paa sine Steder: Luger, renser, hvorfor
ogsaa bruges luser, ventelig frequentas-
ivum af luger. (Jac. Baden)

3. (I ældre Skrifter). Frygter, flaar.
Marren bør lyskes med Knipser. (P.
Epp 2 D. S. 60.)

Lysnet verb. neut. imperf. lysnede sup.
lysnet. (Bruges meest impersonaliter).

1. Giver Lys, kinner. Der var noget som
lysnet i Gaarden.

2. Bliver lyst, dages. Det lysnet nu sit
dig om Morgenens. Saa snart jeg saar
det lysnede.

3. Lysner. Det lysnet : det lysner. (Moth)

Lysning (en) n. l. (af v. n. Lys, lucere)
med kort betonet y.

1. Skin, Klarhed, Sklar af noget; den
Besskaffenhed ved noget, at det lyser. So-
lens Lysning. At arbejde ved en
Lampes svage Lysning.

2. Dagning, Dagbrækning (bruges meest
adverbialiter med præp. i). Lige i
Lysningen : just som det dagedes.

3. Lysen.

Lysning (en) n. l. (med langt betonet y) (af
v. a. Lys manifestare). Den Sierning at
tilkiendegive noget fra et offentligt Sted.
Forordningerne betiendtgjordes ved Lysning
fra Prædikestolen. Bruges og i Sammen-
sætninger: som Tillysning, Aflysning.

Lysse (en) n. l. En Fisk. See Lysug.

Lyst (en) n. l. kort y (Svec. *lust*, Ulph.
lustjur, AS. Al. Belg. Angl. Germ. *lust*,
voluptas).

1. Glæde, Fryd, Fornøielse. Det var hans
første Lyst og Glæde. Diens Lyst,
Risets Lyst. Det var ret en Lyst
at see. At have sin Lyst af noget. Finde
Lyst til noget. „Han levede med Lyst
hver Dag herligens.“ Luc. 16, 19.

2. Begjærlighed og Attraae til noget. Jeg
har stor Lyst at see, smage, høre u-
dette. Enhver følger helst sin egen Lyst.
At spæge sin Lyst og Begjærlighed. Han
købte den Lyst dyrt. „Jeg havde Lyst
til Misundhed.“ Ps. 6, 6. At styre sin

- Lyst paa noget 3: tilfredsstille sin Begierlighed. Den Lyst er nu forbi.
3. Især Tilhøielighed til Gandsernes Tilfredsstillelse. At være i Lyst for noget 3: lyften. Ei blot til Lyst. At lade sig henrive af sine Lyster. „Blodagtighed, ond Lyst og Stierlighed.“ Coll. 3, 5.
4. Ordsprogssviis siger man: Enhver har Lyst til sit 3: har sin Tilhøielighed. Det er Lysten der driver Værket; it. Lyst og Villie gjør Arbeidet let. Liden Lyst gjør langsom Stade; it. Stattet Lyst har lang Anger. Den maa være i Lyste for Vildt, som gaaer paa Skoven og bider Snegle 3: som attraaer det andre ikke skiette om. Lystmad paa Angersfad 3: paa Lysten følger Kortrydelse, it. hvo der leber efter sin Lyst, skal døe med Ulyst 3: kommer omsider til at fortryde det.
5. Deraf sammensatte og afledte Ord:
 Lystarbejde (et) n. l. Et Arbejde, man gjør for at fornøie sig. Modsat Pligtarbejde.
 Lystbrønd (en) n. l. Vandkunst, Vandføring.
 Lystelig adj. Glædelig, fornøielig, behagelig. „Et lidet Barn saa lysteligt.“ En gammel Psalme.
 Lystelig og Lysteligen adv. Glædeligen, med Lyst.
 Lystfugl (en) n. l. Kalder en Fugl af Træ, som er opreist paa en Stang, og hvortil man skyder for Fornøielse. At skyde til Lystfuglen.
 Lystgaard (en) n. l. En Gaard, man har paa Landet til sin Fornøielse. Modsat Høisgaard. Han ligger paa sin Lystgaard om Sommeren.
 Lystgang (en) n. l.
 1. Spadseretour, Lystvandring.
 2. En Gang i en Have, hvor der staaer Træer paa begge Sider, Allé, Duegang.
 Lysthave (en) n. l. En Have, som er

- anlagt med Blomsterqvarterer og forskellige Slags Træer, meest til Fornøielse. Modsat Frugthave, Urtehøve, Kaaehøve 2c.
- Lysthaver (en) n. l. Det samme som det tydske Liebhaver. En der finder Attraa og Begierlighed til noget. Der var kun saa Lysthavere.
- Lysthavende adj. part. Som har Lyst til noget, især om dem, som indfinde sig et Sted for at kiese noget. Thi vilke de Lysthavende til bemeldte Tid og Sted sig indfinde.
- Lysthund (en) n. l. En lille Gruentimmerhund, som ikke duer til andet, end lade sig kiese for af sin Frue. (Moth)
- Lysthuus (et) n. l. En lille Bygning, et lidet Huus i en Have, hvori man kan være fri for Sol og Regn, og have Fornøielse af det Grønne i Haven.
- Lystjagt (en) n. l. En Jagt eller lidet Kartot, som man seiler i til Fornøielse, Gondol.
- Lystild (en) n. l. Fyrværkeri, kunstig Ild. Glæden er en Lystild, der snart adspredter sig. (Treschow om den menneskelige Natur S. 411).
- Lystkugle (en) n. l. En Kugle i Fyrværkeri, som skydes op i Luften, og, naar den gjør sit Slag, giver mange Slags Ild fra sig, som Sværmere, Stjerner, Raketter o. s. f. (Moth)
- Lystleir (en) n. l. En Leir blot til Krigsfolkenes Øvelse eller i en anden fredelig Anledning, modsat Krigsleir.
- Lystmad (en) n. l. Mad, som er mere til Skue eller Dienslyst end til Nøttelse, Skuemad. (Moth) Desert, Lækkerbid. (Elausens norske Krøn. p. 120.) Lystmad paa Angersfad. See Lyst No. 4.
- Lystplads (en) n. l. Plads i en Have, bestemt til Fornøielse.
- Lystqvarter (et) n. l. En særskilt Plads i en Have, hvor man har Blomster eller

smukke Træsorter blot til sin Fornøielse; Blomsterquarteer.

Lystparti (et) n. l. Selskab af Personer, som slaae sig sammen for at fornøie sig. At giøre et Lystparti med nogen. It. Fornøielsen selv, der nydes paa en saadan Maade.

Lystreise (en) n. l. En Reise, som gøres uden noget vist Ørend, blot for at fornøie sig.

Lystridt (et) n. l. En Spadseretour til Hest, naar man rider, blot for at fornøie sig.

Lystskov (en) n. l. En til Fornøielse indrettet Lund. En Skov, som ikke er stor i Omfang.

Lystslot (et) n. l. Et lidet Slot paa Landet, hvor man opholder sig, naar man vil fornøie sig, især om Sommeren.

Lystsnak (en) n. l. Skikkelig og lystig Skiemt; anstændig Spøg. (Moth)

Lystspil (et) n. l.

a. Enhvert Spil til Fornøielse, saasom med Regler, Kugler eller andet.

b. Især Komædie. Et Lystspil i 3 Acter.

Lyststed (et) n. l. Et Sted paa Landet, hvor man opholder sig om Sommeren for Fornøielse. Udenfor Kjøbenhavn ere mange smukke Lyststeder.

Lystsyge (en) n. l. Den veneriske Syge, Syphilis.

Lystværk (et) n. l. Hvad man foretager sig for Fornøielse.

Lystvers (et) n. l. Kalder korte Alim, som har Fynd og Wittighed hos sig, helst i det sidste Vers, et Epigram. (Moth)

Lysten adj.

1. I Almindelighed: som har Lyst eller Begierlighed til noget. Han er Lysten efter Ære, Penge, Frugt.

2. I Særdeleshed om frugtfulde Venstimmer, som føle hestig Attraa efter disse Slags Spise. It. om Velsigende. Han er af de Lystne: geil.

Lystelse (en) n. l. obkol. (af v. Lyster, liber).

Attraa til noget. Du kun brugeligt i det sammensatte Ord Forlystelse.

Lystenhed (en) n. l. (af v. Lyster). Begierlighed, især utidig Lyst til Mad og Drikke. It. uordenlig Lyst, Velsigt.

Lyster verb. neutr. imperf. lystede sup. lystet. Behager. Bruges rigtigst impersonaliter. Lyster Dem ikke noget heraf? Det lyster mig ikke: jeg synes ikke derom. Det er lige som det lyster ham: som han faaer Indfald til. Dog siges ogsaa: Hvorledes lyster De at leve? Han lyster efter noget bedre. Mangen laster det han lyster ad. (Moth). „Den som lyster ad og ægter ondt Selskab, han abler Børn, som ere Armod og Spot.“ (Moth)

Lyster (en) n. l. (Isl. *kóstr*, flagellum, a *kósta*, percutere).

1. Et Redskab til at slaae Hals med, en Halegierd; en lang Stang eller Stage af Træ, paa hvis ene Ende sidder et smægrenet Jern med saugtakkede Jernstænger eller Hager, som Halsen slaaes med.

2. Et Gæddyr, ellers kaldet Marsvin. (Moth)

Lysterjern (et) n. l. Jernet paa en Lyster. (Top. Journ. 22 Hefte p. 5.)

Lysterer verb. neutr. imperf. lysterede sup. lysteret. Gior en Spadseretour til Vogns, Hest eller Fods; fornøier sig; gior sig en lystig Dag. Han er tagen ud at lystere. (Moth)

Lystering (en) n. l. Den Stiering at lystere.

Lystervie (en) n. l. (norst). Norst Navn paa Pilearten. *Salix pentandra*. Fl. D. Tab. 943.

Lystig adj. neutr. lystigt, compar. lystigere, superl. lystigst.

1. Munter, glad, forig, fortovillig. Du er ret lystig i Dag. Saa! lystig! lystig! lille Børn. Naar skulle vi have en lystig Dag sammen? Han forer et lystigt Lønet. Vi ville alle være lystige. Lystigt Ansigt og glad Hierte. Ved. Kr. p. 343. Des lystigere til Arbeide. Ib. p. 374.

Lystig Stemt. En lystig Broder. Et lystigt Leonet.

2. I gamle Skrifter: yndig, deilig, behagelig. „Sielland er meget lystig for (d. e. fremfor) de andre Der.“ (Ved. Kr. p. 12). Landsens lystige Leilighed. Jb.
3. Ordspog og Talemaader: De ere ei alle lystige, som danske. Han er saa lystig, som to Talerkenner i en Pose. At gjøre sig lystig over En: spotte, drøbe Siak med En. Sellig ud mod Landet, Spadsering ud mod Vandet ere lystige: Forandring er behagelig. (Noth)

Lystig og Lystigen adv. Paa en lystig Maade. Hun er lystig Andet.

Lystighed (en) n. f.

1. Munterhed, Glæde.
2. I Særdeleshed Dands og Musik, godt Læg, Silde. At gaae til Lystighed. Vi vil til Lystighed i Aften. Der er Lystighed hos Raboens.
3. I gamle Skrifter: Et Steds yndige, fornøielige Velggenhed. „Den megle Lystighed, som Steden førte med sig.“ (Ved. Kr. p. 54.)
4. Modighed, Tryghed. „Det sydske Krigsfolks Lystighed til at søge deres Fjender.“ (Ved. Kr. p. 341).

Lystigmager (en) n. f. En Spøgebroder, lystig Person, som gjør Folk oprømt ved allehaande Loier.

Lystning (en) n. f. obsol. Lystighed. Bruges nu kun i Sammensætning, som Forlystning.

Lystren (en) n. f. (af v. Lyster). Den Sierning at lystre; Hørsomhed; Folgagtighed.

Lyster verb. neutr. imperf. lystrede sup. lystret. (frequentativum af v. Lyder). Adlyder, lyder villig; er hørsom; er folgagtig; giver noise Agt paa. At lystre Ordre. Hunden lystre sin Herre. At lystre Fornuften. Skibet lystre Roret godt, flt.

Lyster verb. act. (Isl. *hósta*, Svec. *hustra*, percutere). Slaar Hals med en Lyster; stanger Hals.

Lystring (en) n. f. Den Sierning eller Maade at slaae Lax eller Hals med en Lyster. (Top. Journ. for Norge. 22 Hefte p. 5.)

Lystring (et) n. f. Forkortet Udtale af Lystling. Et Slags Silketoi.

Lystiv (et) n. f. Smulst; Knupst; *Juncus conglomeratus*. Linn.

Lyster v. a. obsol. (Isl. *hlíota*, *obtinere*, it. *cogi*, *necesse habere*). Erholder, it. *godes* til noget. „Du lyter gjøre det: du maa gjøre det.“ (Hallagers norske Ord-samling).

Lytter verb. neutr. lyttebe, lyttet. (Isl. *hlusta*, *aures præbere*, *auscultare*, a *hlust*, *cochlea auris*, plur. *hlustir*, *aures*; Germ. *lauschen*, *lauslern* et *losen*, *auscultare*. Frequentativum af Lyder).

1. Hører noise til; giver noise Agt paa. Lyt Elskede, lyt. (Baggesens Serenade).

2. Ved Smaasord:

Lytter efter v. n. Hører noise efter, passer vel paa. At lytte efter, naar Døren gaaer.

Lytter til v. n. Lægger Ørene til for at høre desbedre. Lyt engang til Døren.

Lyt vel til hans Tale.

Lyttine (et) n. f. obsol. (Isl. *hluti* pars eller *hlutr* res). Noget synligt, hvorpaa en Ting kunde kiendes. „Han skulde seghæ Lyttine Jærtaken oc Merke: han skulde sege saadant Tegn, hvorved han kunde bevise, at det Kundne hørte ham til.“ (See Rosob Anders sydske Løn p. 326.)

Lyven (en) n. f. (af v. Lyver). Den Sierning at lyve.

Lyver verb. act. imperf. løi sup. løiet. (Isl. *liuga*, *mentiri*. Ulph. *lygan*, AS. *leogan*, Al. *liogan*, *liugan*, Angl. *lye*, Belg. *liegen*, Germ. *lügen*, Sv. *liuga*).

1. Overtræder Sandhedens Pligt; misle-der trofaldige ved at pynte eet og mene et andet; foregiver noget falskeligen. Det

er ikke min Bane at lyde. Han kan ikke med at lyde. At lyde En død. At lyde En Huden eller Halsen fuld : proppe ham fuld af Løgn. Skrædderen kober og lyder : holder ei sit Løfte.

2. Ordsprogsvis siger man: Hvo der høi-
sker, den lyder. Han lyder i sin egen
Pung : foregiver, at hans Eiendom er
større end den er. Den der lyder, han
stjæler og. Han lyder ofte, som meget
vil tale. Den der vil lyde, skal have
en god Huskommelse. Det er ei alt sandt
(sandsynligt) som Folk lyder. Den har
godt ved at lyde, som kommer langt fra.
So kan saa lyde (ved falsk Vidnesbyrd),
at den tredje hænges. Han lyder saa
fast, som en Hest kan rende. Han lyder
som en fører Karl : saa godt som den bed-
ste. Han lyder som en Ulfke : digter
flammelige Løgne. Han lyder saa de
(Løgnene) staa om ham som smaa Dren-
ge. Han lyder saa stærkt, at man kan

hænge en Buloxe i hans Løgn. Han kan
lyde store Stene af Sted : lyder, saa
man kan tage og føle paa det. Han
sætter Stene til hverdag : han lyder
altid.

3. Med Smaaord.

Lyder fra v. a. Verser En noget ved
Løgn. At lyde En sin Vere fra.

Lyder En paa v. a. Belyder En, siger
Løgn om ham.

Lyder sig til v. a. Forskaffer sig noget
ved Løgn. Han lyder sig ei Fader til,
siger ordsprogsvis om den, der er sin
Fader meget lig.

Lyder sig lide v. a. Rægter sig til.

Lydestebne (et) n. l. (af v. Lyder og Stebne).

1. Det at man sætter En Stebne og møder
ei selv. (Noth)

2. Falsk Tilfælgelse, Løfte, Tillsagn om noget.
„Armod benytter sig af saa mange Ly-
destebner i Henseende til Betalingen ic.“
(Det. Mag. 3 D. p. 207).

